AZİZ NESİN bütün kitapları 1

AZİZ NESİN
bütün kitapları

1

Karacan YAYINLARI

LIBRARY OF
SCANFAN

AZİZ NESİN

bütün kitapları

Kumrcal
Ensin

Karacan
YAYINLARI

KARACAN YAYINLARI
AZİZ NESİN / BÜTÜN KİTAPLARI
Yayın hakkı: Aziz Nesin
Türkiye'de yayın hakkı: Karacan Yayınları A.Ş.
Nisan 1981
Dizgi, baskı, cilt: Ağaoğlu Yayınevi Tesisleri
Tel.: 27 73 37

GERİYE KALAN

YİRMİİKİ YIL SONRA GERİYE KALAN

25 Ocak 1953 Pazar günlü Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasını açarsanız, beş ve altıncı sütunlarda, çerçeveli çift sütun bir küçük ilân göreceksiniz. Yirmiiki yıl önce yayınlanmış bu ilânın, bende, her anısıdıkça üzüntüsünü duyduğum bir acı anısı vardır. İlânın başlığı şöyleydi: «İntihardan Vazgeçtim».

Bu ilânın şöyle bir ilginç öyküsü vardır.

Onaltı ay tutuklu kaldıktan sonra, sürgün olarak gönderildiğim Nevşehir Cezaevi'nden, cezam bittiği için çıkarılmış, ama özgür bırakılmamıştım. Yanıma verilen bir polisle birlikte İstanbul'a getirilmiştim. İstanbul'da onaltı ay gözetim altında tutulma cezam vardı.

O günlerde hiçbir gazete ve dergide bana iş vermiyorlardı. Hiçbir yerde yazımı yayınlamıyorlardı. Artık, eskiden olduğu gibi kendi başıma dergi çıkarmak olanağım da kalmamıştı. Bu ağır koşullarda iki çocuğumla çok zor durumda kalmıştım.

Geçinebilmek için bir küçücük kitap çıkarmayı tasarladım. Markopaşa ve onun süreği olan gülmece gazetelerindeki hikâyelerimden ondördünü seçerek, adına kitap bile denilemeyecek, kırksekiz sayfalık bir kitapçık düzenledim. Başvurduğum yayımcıların, kitapçıların hiçbiri bu kitabımı yayınlamak istemedi. Kendim yayınlayabilmem için de param yoktu. O zaman Babıâli'de kâğıt alışverişi de yapan hamallardan birinden krediyle kâğıt aldım. Bir basımevinde de yine krediyle kitabımı dizdirtip bastırdım. Ressama para veremeyeceğim için kapak resmini de kendim yaptım. Ucuz olması için, kapak kötü bir kâğıda iki renkli olarak basıldı.

Bu benim ilk hikâye kitabımdı. Bundan önce bir formalık bir broşürüm çıkmıştı ama, bu bir kitap sayılamazdı.

Bu ilk hikâye kitabımın adını «Geriye Kalan» koymuştum. Çünkü sekiz yıllık çileli gazetecilik yaşantımdan, zamanın iktidarlarıyla olan o amansız kavgadan, sonunda kala kala, derlediğim bu ondört hikâye geriye kalmıştı.

Geriye Kalan - Mizahî Hikâyeler
Oluş Yayınları: 1 - Fiyatı: 50 kuruş

Kitabı dağıtabilmek, satabilmek için, okuru duyurmak gerekiyordu. Üç gazeteye kitabımın ilânını götürdüm. Üçü de ilânımı koymadı. Benim adım olduğu için, kitabımın ilânını almıyorlardı.

Cumhuriyet gazetesinin ilân işlerine de bakan idare müdürüne gidip, parasını verdiğim halde neden kitabımın ilânını gazeteye koymadıklarını sordum. Neden göstermek zorunda değildi. O zaman, kitabımı okumasını önerdim. Pavyonların, barların, içkili ve şarkılı gazinoların ilânları çıkıyordu da, neden benim kitabımın ilânı adımla çıkmıyordu? İdare müdürü yine ilânımın basılamayacağı cevabını verdi.

Ertesi gün, Cumhuriyet Gazetesi'nin «Yazı işlerini fiilen idare eden» sorumlu yönetmeni Cevat Fehmi Başkut'a gidip, ilânımı yayınlamalarını rica ettim. Bu işlerle uğraşmadığı cevabını verdi.

Ne Cumhuriyet Gazetesi'nde, ne de öbür gazetelerde adımla bir ilân yayınlatmam olanağı yoktu. İlân çıkmazsa, kitabım dağılmaz, satılmazdı. Geçim için para kazanmam şöyle dursun, kitabın basılabilmesi için üstlendiğim borçlarımı bile ödeyemeyecektim. Sonunda, adımı koymadan kitabın ilânını gazeteye vermenin yollarını aradım. Yazarı bilinmeyen bir kitabın satışı için bir çekici ilân biçimi bulmalıydım. Bikaç ilân yazdım. Bunlardan biri «Müjde! Artık saçınız dökülmeyecek!» diye başlıyordu. «Geriye Kalan» adlı kitabı okuyan cavlak kafalıların bile, güle güle saçları çıkacaktı. Bunun gibi daha başka ilânlar yazdım. Sonra içlerinden en uygun bulduğum birini, kitabımı dağıtacak olan dağıtımcı Nihat Özcan'la Cumhuriyet gazetesine gönderdim. O ilân, 25 Ocak 1953 Pazar günü, Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yayınlandı. Yayınlanan o ilân şudur:

İNTİHARDAN VAZGEÇTİM

İntihar için evden çıktığım bir sabah, bir arkadaş elime bir kitap tutuşturdu. Kitabı bitirdikten sonra intihardan vazgeçtim. Bütün bezginlere, kederli ve küskünlere «Geriye Kalan» isim

li mizahî hikâyeler kitabını tavsiye ederim. Hayatımı kurtaran kitabın yazarına, dizerine, basanına, satanına açık teşekkürlerimi bildiririm.

Bir Vatandaş

GERİYE KALAN

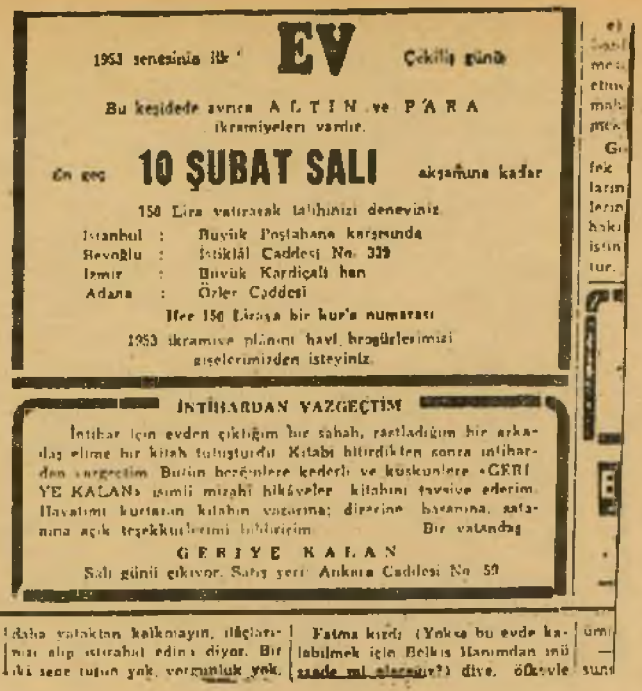
Salı günü çıkıyor. Satış yeri:
Ankara Cd. No: 59

Bu ilânın çıktığı gazetede, «Kadınlar Cellâdı Landru» adlı bir tefrika, «Bir Kız Böyle Düştü» adlı bir film ilânı, paviyon, bar ve revü ilânları vardı.

Çok ilgi çekici olacağını sandığım bu ilâna okurlar hiç ilgi göstermediler. Benim ilk kitabım da hiç satılmadı. Basımevine olan borcumu, başka yerden borç alarak ödedim. Kâğıtçının borcunu ödeyemedim. Kâğıtçı, benden alacağına karşılık, fiyatı 50 kuruş olan kitapları, basılı kâğıt fiyatına okkayla aldı, işportaya, sergicilere verdi. Geriye Kalan adlı ilk kitabım, aylarca sokak sergilerinde, kaldırımlarda, toz toprak, çamur içinde sürüklendi durdu. Geriye Kalan'dan şimdi bende üç tane kalmıştır.

Geriye Kalan'daki kimi hikâyelerimi, sonradan başka kitaplarıma aktarmıştım. Bende böyle bir anısı olduğu için, ikinci basımını yaparken o ondört hikâyeyi yine bir araya getirdim. Bu hikâyeler yazılalı yirmiiki yıl olmuştur. Sizi etkiler mi, sizin için onların bir değeri olur mu, bilemem.

Geriye Kalan'ın ikinci basımına onbeş yeni hikâyemi de ekledim.

1953 senesinin ilk **EV** Çekiliş günü

Bu keşidede ayrıca ALTIN ve PARA ikramiyeleri vardır.

En geç **10 ŞUBAT SALI** akşamına kadar

150 Lira yatırarak talihinizi deneyiniz.

İstanbul : Büyük Postahane karşısında
Beyoğlu : İstiklâl Caddesi No. 339
İzmir : Büyük Kardiçalı han
Adana : Örler Caddesi

Her 150 Liraya bir kur'a numarası

1953 ikramiye planını havi broşürlerimizi acentelerimizden isteyiniz.

İNTİHARDAN VAZGEÇTİM

İntihar için evden çıktığım bir sabah, rastladığım bir arkadaş elime bir kitab tutuşturdu. Kitabı bitirdikten sonra intihardan vazgeçtim. Bütün beşeriyete kederli ve küskunlere «GERİYE KALAN» isimli mizahî hikâyeler kitabını tavsiye ederim. Hayatımı kurtaran kitabın yazarına; dizerine basanına, satanına açık teşekkürlerimi bildiririm. Bir vatandaş

GERİYE KALAN

Salı günü çıkıyor. Satış yeri: Ankara Caddesi No. 59

daha yataktan kalkmayın, ilâçlarınızı alıp istirahat edin» diyor. Bir iki sene tutun yok, vermeniuk yok. | Fatma kızdı: «Yoksa bu evde kalabilmek için Belkıs Hanımdan mü maade mi alacağız?» diye, öfkeyle

Cumhuriyet Gazetesi'nin 25 Ocak 1953 Pazar günkü sayısının ikinci sayfası, 5-6 sütunlarında yayınlanan «Geriye Kalan» adlı kitabın ilânı.

Yirmiiki yıl önce «İntihardan Vazgeçtim» diye ilânını verdiğim Geriye Kalan'ın, bunca yıl sonra ikinci basımını yapacağımı, o zaman düşünemezdim bile...

İnsanın, zamanın kendinden yana işlediğini görmesi ne güzel şey!..

Feneryolu
8/9 Mayıs 1974

Geriye Kalan'ın ilk basımının önsözü:

ÖNSÖZ

Onbeş yıl oluyor, Babıâli yokuşuna aşk şiirleriyle girdim, öbür baştan ellerim kelepçeli çıktım. Sekiz yıllık kalem ve dört yıllık zindan hayatının içine sıkışmış olan, bir palavrasız bir ömürdür.

Bir küçük, bir güdük kalem ki, şeflerin, diktatörlerin, yardakçı ve yaltakçıların, bütün bu kör nişancıların hıncına, gayzına, gazabına hedef oldu.

Şimdi dönüp geriye bakıyorum. Bir yaz güneşi altında, yedi rengin bütün çekiciliğiyle boncuk boncuk ışıldayan eşek arıları kümesine parmağını sokmak oynamak isteyen bir yaramaz çocuğun âkıbetine uğramışım. Bütün suçum, kendilerini arıbeyi sanan eşekarılarını rahatsız etmiş olmamdır.

Bigün bir sinir hastalıkları uzmanına bir hasta müracaat eder:

— Doktor, der, hastayım, hayattan zevk alamıyorum. Açlar aklıma geliyor, yemek yiyemiyorum. Çıplaklar hatırıma geliyor, onlarla birlikte üşüyorum. Her cinayette kendimi suçlu buluyorum. Her kaatil bıçağının kabzasını sanki benim ellerim tutmuştur. Her atılan kurşun benim kalbime saplanıyor Bütün bu toplumun suçları benim omuzlarıma yüklenmiş. Artık gülmesini unuttum.

Doktor, hastasını omuzundan tutar, pencerenin önüne getirir, perdeyi aralar, parmağıyla karşı duvardaki afişi gösterir. Bu afişte, bir sirk palyaçosunun reklâmı vardır.

— Azizim, der, şu palyaçoyu görüyor musun? Tavsiye ederim, her gece bu palyaçonun gösterilerine git. Bütün kederini, elemini, derdini unutursun. Gülmeyi, kahkahayı öğrenirsin. Hayattan yeni baştan zevk almaya başlarsın.

Hasta, başını eğer,

— Doktor, der, işte o palyaço benim!

Sekiz yıllık yazarlık hayatım, bu palyaçonun hayatına benzer.

Sevgili okurlarım! İşte o kavgadan «GERİYE KALAN» göz yaşlarından süzdüğüm şu bir avuç kahkahadır.

Aziz Nesin
Levent
11/1/958

İkinci basım için bikaç söz

BİR MARKOPAŞA VARDI

Tarihçiler, bir yüzyılın üç kuşaklık dönem olduğunu söylerler. Bu ölçüte göre, bir yüzyılda dede - oğul - torundan oluşan üç kuşak yaşar. Öyleyse aşağı yukarı kuşaklar arası ayrım otuz yıldır; her otuz yılda bir, yeni bir kuşak geliyor.

Bir zamanlar, Markopaşa adlı bir gülmece gazetesinin çıktığını duymuşsunuzdur. Markopaşa'yı 1946 yılında çıkarmıştık. Demek, o zamandan bu yana otuz yıl, yani bir kuşaklık zaman geçmiş.

Markopaşa, Türk basın tarihinde, Türk politika tarihinde, Türk Gülmece yazını tarihinde çok önemli bir olgudur. Bu önemin ne olduğunu, sayılara dayanarak kısaca açıklamaya çalışayım.

1946 yılında en büyük satışlı gazete olan Cumhuriyet'in satışı ortalama 30 bindi. Yalnız bitek gün, (1946 seçim günü) Cumhuriyet gazetesi 40 bin, Vatan gazetesi de 50 bin satılmıştı. İşte bu dönemde Markopaşa gülmece gazetesinin sürekli satışı 60 bindi. Üstelik hükûmetin, sıkıyönetimin, particilerin, politikacıların, vali ve kaymakam gibi yönetmenlerin ve bütün gerici çevrelerin, inanılmaz ve usalmaz yasal ve yasadışı baskıları altında bu denli çok satabilmiştir.

Markopaşa o denli ağır baskılara uğramış, sık sık kapatılmıştır ki, tam altı kez adını değiştirerek, başka adlarla yayınını ve yayın yoluyla politik savaşını sürdürebilmiştir: (Markopaşa, Malum Paşa, Ali Baba, Yedisekiz Hasan Paşa, Bizim Paşa, Medet).

Markopaşa gülmece gazetesinin yazı işleri yönetmeni, yazarı ve karikatürcüsü olan Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Mustafa Uykusuz, Rıfat Ilgaz gibi yazar, karikatürcü ve şairler, Markopaşa'nın yayınlarından ötürü hapis cezalarına çarptırılmışlar ve cezaevlerine atılmışlardır. Sonunda, Türk edebiyatına onur veren değerli yazar Sabahattin Ali de öldürülmüştür. Üstelik, politika ve basın ortamını böylesine dalgalandıran Markopaşa ve süreği olan gülmece gazeteleri uzun yaşamlı da olamamıştır. Markopaşa'nın yayınlanan her dört sayısından biri hükûmet buyruğuyla toplatılmıştır.

Bizden bir kuşak sonraki okurlarımız, başına bunca belâlar gelen Markopaşa'da otuz yıl önce neler yazıldığını, sanırım, merak ederler. Markopaşa ve süreği olan gülmece gazetelerini karıştırırken, o gazetelerdeki yazılarımdan, bugünün okurları için bir demet seçtim. Bu politik gülmece demetini, sevgili yeni kuşaktan okurlarıma sunmaktan sevinç duyuyorum.

Aziz Nesin
Feneryolu - 6 Ağustos 1975

BOSTAN KORKULUĞU

Bir pazar günü başımı alıp gezeyim, dedim. Ada'yı, Moda'yı efendilerimize bıraktığımız için, gecekonduların arasından geçip Topkapı dışına çıktım. Tarlalar arasından geçerken, arkamdan biri seslendi:

— Bayım, Bayım!

Dönüp baktım, bostanın içinde bir bostan korkuluğundan başka bişey görünmüyor. Ben ona bakarken kımıldar gibi oldu.

Başına delik deşik, sırları dökülmüş bir otu-

rağı, melon şapka gibi geçirmişlerdi. Yırtık pırtık bir giysi sopalardan yapılmış çarmıha gerilmişti. Benim korktuğumu görünce,

— Korkma evlât, dedi.

Ne yapacağımı şaşırdım, elim ayağım titremeye başladı. Kekeleye kekeleye,

— Merhaba Bay Bostan korkuluğu, diyebildim.

— Bizim akrabalardan ne haber? diye sordu.

— Ay sizin akrabalarınız da mı var?

Fasulye sırığından belini çıtırdatarak gevrek bir kahkaha attı.

— Var ya... Ne sandın?

— Şaştım doğrusu. Bir yaşıma daha bastım.

— Demek sen birçok büyük adamların bostan korkuluğu soyundan geldiğini bilmiyorsun.

— Bilmiyorum doğrusu.

— Ayol biz olmasak tarih olmazdı. Birçok krallar, padişahlar, vezirler, nazırlar, bakanlar, hep bizim bostan korkuluğu soyundandır.

— Meselâ kimler?

— Yooo... Adlarını sorma, söylemem. Birini söylesem, öbürünün hatırı kalır.

— Büyük adamların hep sizin soydan olduğunu söylüyorsunuz. Peki ama, sizi neden buraya attılar?

— Vaktile benim de büyük bir koltuğum vardı. Özel arabam, dalkavuklarım vardı.

— Sonra ne oldu?

— Ne olacak, bostan korkuluğu olduğumu unuttum, etliye sütlüye karışmaya başladım.

— Ne gibi?

— Ne gibi olacak. Meselâ şekeri ucuzlatalım, et fiatını indirelim, halka sosyal sigorta sağlayalım, işsizliği önleyelim, vergileri indirelim, dedim. Daha bir sürü bilgiçliğe başladım.

— Sonra?

— Bunlar bizim çiftlik sahibinin hoşuna gitmedi, yani işine gelmedi. Beni buraya attı. Hani atasözüdür, «Söz gümüşse sükût altındır...»

— Vah vah...

— El için başını yakma nâra, yak çubuğunu bak safâna.

— Peki, şimdi ne olacak?

— Umutlarım kırılmadı. Çok umutluyum.

— Anlayamıyorum.

— Anlamıyacak ne var. Görüyorum ki senin dünyadan haberin yok. Biz bostan korkulukları bazan yıllarca bir yana atılır kalırız. Bir de bakarsın hava döner. İşbaşındaki bostan korkuluklarından biri yanlışlıkla işe yarar bir lâf eder, işte o zaman onu bir kenara atar, yerine yine bizlerden birini alırlar, lâyık olduğumuz makama geçiveririz.

Bostan korkuluğu gerçekten bir koltuğa kurulmuş gibi bir büyük adam öksürüğü çıkardı.

— O zaman, dedi, yanıma salâvatla gelirsin.

Sonra ekledi:

— Sen de büyük adam olmak ister misin?

— İstemez olur muyum?

— Öyleyse yanıma gel, aramıza karış.

Ben de onun gibi yaptım. Ceketimi ters çevirip giydim, kollarımı yana açtım, ben de bir bostan korkuluğu oldum. Şimdi sıramızı bekliyoruz. Ha bugün, ha yarın, yakında başınıza belâ olacağımızı unutmayın.

19 Kasım 1948
Markopaşa

HUKUK-U MERKEP BEYANNAMESİ

Milâttan 1887787 yıl önce, uyuz eşeklerin, marsuvan eşeklerine karşı yaptıkları kanlı bir ihtilâl sonunda aşağıdaki Hukuk-u merkep bildirisi kabul olunmuştur.

1 — Eşekler eşit ve hür doğarlar. Sıpayken büyüye büyüye eşek olur, eşit olmıyarak ve köle olarak ölürler. İçtimaî farklar yalnız saman ve ahır meselelerinde tesis edilebilir. Yâni bütün eşekler görünüşte eşit, aslında çeşit çeşittirler.

2 — Her eşek topluluğunun hedefi, tecavüzden masun olarak, tabiî haklarının korunmasıdır. Bu haklar şunlardır:

Anırmak, çifte atmak, zarta ve konforlu bir ahır. Eşekler ve ahırları taarruzdan masun ise de, sahipleri semere kızıp eşeği döğmekle serbesttirler.

3 — Hâkimiyet yalnız Marsuvan eşeğindedir.

4 — Hürriyet, kendisine zarar vermeden ve yorulmadan Marsuvan eşeğinin diğer uyuz eşekleri istediği ve dilediği gibi çiftelemesi demektir. Binaenaleyh, Marsuvan eşeğinin kullanabileceği haklar, aynı saman ve aynı ahırdan faydalanmaları ve ağızlarının suyu akan bütün uyuz eşeklerin de bu haktan faydalanamamaları için bir hudutla kayıtlıdır. Bu hudut, ancak saman torbası, köstek ve yularla tayin edilir.

5 — Yular ve ip yalnız uyuz eşeklerin çifte atmasına ve anırmasına engel olmak içindir.

6 — Yular, Marsuvan eşeğinin iradesinin ifadesidir. Bütün uyuz eşekler, onun şekil olmasına bizzat yardım etmek hakkına sahiptirler. Yular her eşek için müsavidir. Marsuvan eşeğinin gözünde bütün eşekler eşit olduğu için, her eşek yalnız anırtı, cayırtı ve zartadan başka hiçbir şeyde temayüz edememek şartıyle, her rütbe, nişan ve hattâ zerdust palan ve ahıra alınmak hakkına sahiptir.

7 — Hiçbir uyuz eşek, Marsuvanın haberi olmadan zorla ahıra kapatılamaz. Keyfi anırtılar ve hariçten gazel okumak istiyenler cezalandırılır. Bunda eşek inadı gösterenler, eşek sudan gelene kadar ıslatılır.

8 — Belli olan cezalardan başkalarıyla eşekler cezalandırılamaz. Köstekle uslanmıyan inatçı eşekler, nalları dikmeye mecbur edilir.

9 — Anırmak ve yük taşımak eşeklerin en değerli haklarındandır. Binaenaleyh her eşek anırmak, çifte atmak ve zartasında serbesttir. Şu kadar ki, Marsuvan eşeğini rahatsız edenler mesul tutulur ve eşek cennetine gönderilir.

10 — Uyuz eşeklerin yük taşımak ve sırtlarının hiçbir zaman boş kalmamaları için ölme meseleri ve yoncaların bitmesini beklemeleri lâzımdır.

11 — Eşekler ömrü billâh hoşaftan anlamıyacaklar, suyunu bile içmeden tanelerini Marsuvan'a bırakacaklardır.

12 — Sıpalar büyüye büyüye eşek oldukları gibi, Marsuvan eşekleri de deve kervanlarına kılavuzluk ederler.

13 — Şeddesiz eşekler, şeddeli eşşeklere kayıtsız şartsız itaate mecburdurlar. Kurttan korkmayan ölmüş eşeklerin vay haline.

1 Nisan 1945
Markopaşa

KELEPİR BİR İŞÇİ

Büyük fabrikanın patronu odasında sabah kahvesini içiyordu. Kapı yıldırım gibi açıldı. İçeri perişan kılıklı bir adam girdi. Bütün iş arıyan zavallıların yaptığı gibi, elindeki şapkasını didikliye, didikliye,

— Beyefendi, bir iş arıyorum, dedi.

Patron, başını kaldırmadan, ama gözucuyla adamı süzerek,

— Ne iş yaparsın? diye sordu.

— Sanat mektebi mezunuyum, birinci sınıf tesviyeciyim.

— Bize tornacı lâzım.

— Beş yıl büyük bir Alman fabrikasında tornacılık yaptım. Elimde bonservislerim var.

Patron ilgilenmeye başladı:

— Fakat bizim asıl ihtiyacımız modelciye.

— Ben birinci sınıf modelci ustasıyım.

Patron, memnun, yutkunarak,

— Keşke marangoz olsaydınız... dedi.

— Tam dört yıl da marangoz ustabaşısı olarak çalıştım.

Patron, iyi bir kelepir yakaladık ama, bu herif çok para ister, diye düşündü.

— İyi oğlum ama, bizim adama ihtiyacımız yok.

— Hangi işi verseniz yaparım efendim.

— İyi bir adama benziyorsun, hadi seni alayım ama, bak ben son söyliyeceğimi ilk söylerim. Ben öyle fazla gündelik veremem. Zaten seni fazladan alıyorum.

— Sağolun beyefendi, ben çok istemem, siz ne uygun görürseniz razıyım.

— Birinci sınıf ustalara bile ancak beş lira verebiliyoruz. Seni kadro fazlası aldığımız için versek... versek... hadi, hadi... bilemedin... iki lira olsun...

— Yeter efendim, ne yapalım!

Patron kafeslediğine memnun, birden sertleşerek,

— Haaa, bak onu söyliyeyim, bizde mesai saati falan da yoktur. Sonradan mızmızlanma. Bazılarına acıyoruz, iyilik ediyoruz, sonra başımıza belâ oluyorlar. En az günde onbir saat çalışmak lâzım... dedi.

— Sanki ondört saat çalışsam ne olur beyefendi, elim aşınacak değil ya...

Patron işittiklerine inanamaz halde,

— Sonradan söylemedi deme, çalışma yeri biraz rutubetli, az da karanlıktır... dedi.

— Ne çıkar efendim.

— Az kaldı unutuyordum, birdenbire parayı veremem, bir ay kadar bir tecrübe geçirirsin, şinden memnun kalırsak, ne âlâ, o zaman sana iki lira gündelik verebiliriz.

— Nasıl arzu ederseniz öyle olsun.

— Bişey daha var, alacağın paranın yüzde yirmisini, malzemenin kırılmasına, kaybolmasına karşılık ihtiyaten alakoyacağım.

— Elbette efendim, tamamen haklısınız.

— Senden bişey daha isterim.

— Emredin efendim.

— Sana mükemmel makineler teslim edeceğim. Seni tanımıyorum.

— Tanımıyorsunuz efendim.

— Onun için nakdî kefalet isterim. Bin lira depozit yatırman şart!.

— Vallahi beyefendi, babadan kalma kırık dökük bir evimiz var, onu ipotek ederiz.

— Hadi öyleyse, şimdi atölyeye in, hemen işe başla!

Zavallı adam çıktıktan az sonra iki polis telâşla patronun odasına girdi. Polisin biri, patrona heyecanla,

— Aman beyefendi, tımarhaneden kaçan bir deli, şimdi buraya girmiş, onu arıyoruz, dedi.

10 Temmuz 1950
Markopaşa

BABIALİ CANAVARI

Bre efendiler! Sözlüklerde ayıp diye bir keme vardır, hiç mi gözünüze çarpmadı? İnsaf, dinin yarısı... Vazgeçtik, insaf çeyrek din olsa, bine böyle yazılmaz. Hanginizin tavuğuna kış dedim, bu kadar mı hıncınız vardı?

«Aziz name» adlı kitabım yüzünden aranıyordum. Sonunda yakalanıp tutuklandım. Dahâma, tutuklu olarak bakılıyordu. Dört ay tutuklu kaldıktan sonra beraet ettim. Cezaevinden çıktım.

Polis tarafından yakalandığım gün, bu haberi veren gazeteleri okuyalım; biri şöyle yazıyor:

«Sivil polisler dün gece her tarafı basmışlar ve Aziz'i bir kahvede saç-sakal karışmış bir vaziyette kıskıvrak tutmuşlardır. Aziz Nesin pose de karşı gelmişse de, elinden bir kaza çıkmasına meydan verilmemiştir!»

Bir başkası şöyle yazıyor:

«Aziz Nesin ifadesinde, geceleri parklarda, barlarda, sabahçı kahvelerinde geçiriyorum, demiştir.»

Başka birini okuyalım: «Aziz Nesin'in yurtdışarı kaçmış bulunması ihtimali de ileri sürülmüş... Nihayet Aziz Nesin, Kadıköyü'nde bir şaraphaneye girerken yakalanmıştır.»

Hele bir de şunu okuyalım : «Polisin bütün aramalarına rağmen sol temayüllü bazı şahıslar tarafından Kasımpaşa'da, Beyoğlu'nda, Taksim civarında, şehrin daha başka semtlerinde saklanmakta olan, mütemadiyen yer değiştiren suçlu, bir türlü bulunamamaktaydı. Dört aydan beri hali firarda bulunan Aziz Nesin'in, emniyet memurları tarafından nihayet yeri keşfedilmiş, firarî Kadıköyü'nde rıhtım civarında bir meyhanede, üç kişi ile kafayı çekerken körkütük bir halde yakalanmıştır.»

Bre canına yandığımın işi... Meğer ben neymişim? Gazeteleri okuyunca kendi kendimden korkmaya başladım. Ankara Canavarı, Adapazarı Canavarı, Niğde Canavarı gibi, bir de yeni Babıâli Canavarı... Bundan bir süre önce de bazı gazeteler «Türklüğe hakaret suçundan arandığı»mı yazıyorlardı. Bütün bunların neden böyle yazıldığını elbette anlıyorsunuz. İşin doğrusunu bir de ben anlatayım,

Kaçıyordum, neden ve kimden kaçtığımı mahkemede açıkladım. Kadıköy'de bir evin bir odasını kiraladım. Hiçkimseyle görüşüp konuşmadan orda okuyordum, çalışıyordum. Teşbihte hata olmaz, nasıl şeytan camiye gir-

mezse, polis de kütüphaneye girmez düşüncesiyle, bütün günlerimi İstanbul kütüphanelerinde okumakla geçiriyordum.

Yalnızlıktan, kimseyle konuşmamaktan ve durup dinlenmeden çalışmaktan, sinirlerim bozulmuş, bunalmıştım. Sokak aralarında dolaşıyor ve şöyle düşünüyordum: Rahat bir evde oturmak, huzur içinde çalışmak, korkusuz yazmak, bana hiç, hiç nasip olmıyacak mı? Felekten hiç kâm almıyacak mıyım?

İşte bu düşüncelerle Mühürdar'a gelmiştim. Deniz, tatlı mırıltılarla dik kıyıya çarpıyor, ılık bir meltem saçlarımı okşuyor, dolunay, denizde pırılpırıl... Karşıda İstanbul ışılışıl... Baktım önümde gazino, radyoda hafif bir müzik...

Kendi kendime,

— İşte, dedim, felekten kâm almak istiyordum, tam fırsat!

Önceden işittiğime göre, bu gazinoya Ahmet Rasim, Mahmut Yesari de gelirmiş. Cebime baktım, onbeş lira var. Hemen girdim.

— Bir bira, kaşar peyniri, kavun...

Gel keyfim gel! Bu benim kırk yılın başında yaptığım iştir. Ay, deniz, müzik, bira... Oh!..

Bişey eksik, yanıbaşımda bir de sevgilim olsa... Hayal âlemine dalmışım. Sağ yanımdaki sandalyenin arkalığına kolumu uzattım, sarıldım ve varsaydım ki yanıbaşımda bir sevgilim vardır. Kulağım müzikte, gözlerim karşı kıyıdaki İstanbul Sergisi'nin renkli ışıklarında, kolum sevgilimin omuzunda...

— Garson, bir bira daha!

Kendikendime «bu akşam hovardalığın üstünde oğlum, her zaman kısmet olmaz,» diyordum. Tam bu sırada, iskemleye sarılmış olan sağ kolumun altında bir kıpırdama oldu. Dokundum, sıcak, canlı bişey... Hayalimi bozmamak için, başımı çevirip bakmıyordum. Demek ki, istediğim sevgili yanıbaşıma gelmişti.

Tatlı bir ses kulağıma fısıldadı:

— Aziz Bey!

— Canım!

— Aziz Bey!

— Yavrum!

Fakat sevgilimin sesi gittikçe kalınlaşıyordu:

— Aziz Bey!

— Emret ciğerim!

— Müdüriyete kadar gideceğiz!

Bir de başımı çevirdim ki, benim sevgili sandığım, meğer Birinci Şube memuruymuş.

Kendisine,

— Bugün Cumartesi, müdüriyette iki gece geçirmiyeyim, müsaade et de Pazartesi geleyim! diye rica ettim.

— Olmaz! dedi.

— Öyleyse şu biramı içeyim .. dedim.

Yine,

— Olmaz! dedi. Hattâ üstelik, içtiğim biranın parasını ödemek için ısrar edecek kadar nezaket gösterdi. Tabiî kabul etmedim ve tıpış tıpış, konuşa konuşa gittik. Hepsi bundan ibaret.

İşte Babıâli Canavarı böyle yakalandı. Bişeycikler demem, gözün kör olsun Felek! Kırk yılın başında, senden bir gece çalayım, dedim, onu da fitil fitil burnumdan getirdin!

23 Nisan 1950
Markopaşa

EK :

Bu gerçek olay, 1948 de başımdan geçmiştir. CHP tek parti yönetiminin en zorba günlerini yaşıyorduk.

Sonra, çok partili düzen geldi. DP iktidara geçti. Derken DP iktidarının zorbalığı başladı. İşimiz, zorbalar ve zorbalıkla savaş olduğundan, bu kez kalemimizi yeni zorbalığa yönelttik.

Yıl 1959... Baskının arttığı en zorlu günlerde, zorbalarla en keskin çatışmadayız. Bigün, Kadıköy'den İstanbul'a giden vapurun lüks mevkiinde, yukarda anlattığım olaydaki kalın sesli sivil polisi gördüm. Görmezden gelip, salonda bir yere oturdum. Aradan on yıl geçtiği için, bu sivil polis de komiser muavinliğine ya da komiserliğe yükselmiş olmalı, diye düşünüyordum.

Adam beni görüp geldi, yanımdaki boş koltuğa oturdu. Konuşmaya başladı. Yazılarımı, iktidarla olan mücadelemi aşırılıkla övüyor, beni göklere çıkarıyordu. Ben «Yurdu kurtaran aslan»dım. O da koyu muhalifti ve hükûmete verip veriştiriyordu.

Pek şaştım, pek...

Ama bundan daha şaşırtıcı bişey oldu.

— Şimdi komiser misiniz? dedim.

— Yok canım, dedi, çoktan ayrıldım polislikten.. Bu heriflere polislik yapılır mı? Müteahhitim...

Kendi adına inşaat yapıyormuş. Apartmanları yapıp yapıp satıyormuş... Ama yapı gereçleri öyle pahalıymış ki... Kolay bulunmuyormuş da...

Niçin hükûmeti beğenmediği anlaşılıyordu.

Köprü'de ayrılınca bu eski polis ve yeni in-

şaatçının arkasından bir süre düşünekaldım.

Benim pek şaştığım bu küçük olaya, kimbilir, belki de siz hiç şaşmıyacaksınız.

İkinci EK :

Anlattığım bu olay yeni yeni eklerle böylece sürüp gideceğe benzer.

Yıl 1969... İktidarda AP var.

Bir değerli dostum ölmüştü. Cenaze törenindeydim. Kadıköy'de Caferağa camisi kapısında duruyordum. Benim gibi cenaze törenine gelmiş olanlardan iki kişi yanıma gelip kendilerini tanıttılar. Konuştuk. Konuşma sırasında, olayda anlattığım CHP'nin baskı döneminin siyasî polisi, sonradan inşaat müteahhidi ve aşırı muhalif olan adamdan sözettiler. O'nu tanıyorlarmış. Kendilerine, polisliği zamanında bana nasıl işkenceler ettiğini ballandıra ballandıra, sıksık övünerek anlatırmış. Böyle bişeyin gerçek olmadığını söyledim. Eski siyasî polisin ne iş yaptığını sordum. Çok zengin olmuş ve aşırı AP liymiş.

Baskıcı tek parti iktidarının buyruk kulu bir siyasî polis...

Sonra iktidara düşman, sol eğilimli ve bana hayran bir inşaat müteahhidi...

Daha sonra, bana işkence ettiği yalanıyla herkese övünen iktidar dalkavuğu büyük zengin...

Bunların üçü de aynı adam.

Belki buna da şaşmamışsınızdır, kimbilir... Ama yaşarsak ve kendisinden haberler alabilirsek, çok iyi biliyorum ki bu adam, en şaşmayanları bile ensonunda kendisine şaşırtacaktır.

TRAŞA VAKTİM YOK!

Kımi gazeteciler, gazetelerinin kaç basıp, kaç sattığını söylemezler. Bu bir meslek sırrı imiş!.. Bence hiç de öyle değil...

Ben söylerim. Hem söylemesem de belli olur. Hiç gazete çıkaramadığım zamanlar, yanıma kimseler gelmez. Gazete çıkarmaya başladım mı, eksik olmasınlar, beni hatırlıyanlar da çok olur. Gazetenin satışı on binse, günde ancak bir ziyaretçi gelir. O gün eğer iki ziyaretçi gelmişse, hiç deftere bakmanın gereği yok; anlarım ki satış yirmi bindir.

Dostlarımı çok sevdiğim için, salt kendilerini sıksık görebilmek umuduyla, gazetemin satışını arttırmaya çalışırım. Bu günlerde hergün yirmi-otuz ziyaretçi geldiği için çok memnunum.

Yalnız bir sıkıntım var; kimi traşçılardan yazı yazmaya, okumaya, çalışmaya fırsat bulamıyorum. Sonunda buna bir çare buldum; arkamdaki duvara şu levhayı astım:

«TRAŞA VAKTİM YOK!»

Koca harflerle yazılı olan bu levhayı görenlerin artık lâfı kısa kesecekleri kesindi. Levhayı astıktan az sonra bir ziyaretçi geldi. Önceden tanımıyordum, ilk görüyordum. Kendisini tanıttı, geçti karşıma oturdu, başladı anlatmaya...

Neler, ne ipe sapa gelmez şeyler... Gazetecilerin adı, bikez dert dinliyora çıkmış a... ne denir? Anlatırken birden gözü duvardaki levhaya ilişti. Başladı gevrek gevrek gülmeye:

— Çok iyi yapmışsın birader. Bu traşçılardan elâman...

— Ne yaparsınız efendim, belki kaba bir hareket amma, çalışmaya vakit...

Lâfımı kesti:

— Tamam, haklısınız, bazı münasebetsiz herifler olur, gelir, saatlerce çan, çan, çan... insanın kafasını ağrıtırlar. Çok iyi yapmışsın, bu levhayı görsünler de anlasınlar hayvan herifler... Bu traşçılardan bendeniz de çok çekiyorum, ilk işim masanın başına sizinki gibi bir levha asmak olacak!

Ondan sonra belki bir saatten uzun, bu levhanın zararlarından sözetti, traşçılara küfürler savurdu, bir daha derdini anlattı, tekrar gelmek vaadi ile ayrıldı.

Arkadan bir başkası geldi, bu bir tanıdıktı, içeri girer girmez levhayı gördü:

— Yani bunu bize mi yazdın, biz de gideriz, bir daha semtine uğrayanın... diye başladı, geçti karşıma oturdu.

— Canım, senin için olur mu! Ne alınıyorsun, vallahi sana değil! diye diller dökmek zorunda kaldım.

O, bu levhanın nezaketsizlik, hattâ ayıp olduğunu, bana geliyorlarsa sevdikleri için geldiklerini, hattâ bu yüzden işlerini güçlerini bi-

le bıraktıklarını bir saat kadar anlattı.

— Bunu burdan hemen kaldır! emrini vererek ayrıldı.

Bir başkası geldi, bununla göz âşinasıydık. Birbirimizi görünce selâmlaşırdık ama, adını bile bilmiyordum. Levhayı görünce güldü:

— Tabiî bu bize göre değil, yabancılara!.. dedi.

— Tabiî... dedim.

Levhaya bakıp kahkahayla gülüyordu:

— Eğer benim için yapmış olsaydın vallahi darılırdım!..

— Ne münasebet canım, hiç size olur mu!

— Elbette, biz artık, arkadaştan, dosttan da ileriyiz, akraba sayılırız...

O sırada odaya giren bir başkası da lâfa karıştı:

— Yahu, görüyorlar ki, soluk alacak vaktin bile yok, yine de gelip seni traşa tutuyorlar... Şu dünyada ne münasebetsiz herifler var yahu!..

— Var ya!.

— Ne densizler var!

— Var ya!..

— Ne kendini bilmezler var!

— Var ya!

— Tabiî samimi dostlar için böyle levhaya lüzum yok. Meselâ: bize, «Haydi kalkın gidin, işim var» dersin, kalkar gideriz. Öyle değil mi?

— Vallahi, bilmem, galiba...

— Yahu, bu kahve bişeye benzemedi, söyle de namuslu bir kahve yapsınlar!

İkinci kahveler de içildi, hep levhadan söyleştiler. Ne kadar oturdular bilmiyorum, onlar giderken bir başkası geldi. Bu traşçı, arkasını levhaya çevirmiş olduğu için hiç aldırmadan ve durmadan konuşuyordu. Onu bikez bu yana çevirip, levhayı göstersem belki anlıyacaktı. «Şu levhaya bak!» denmez a!

— Orada cereyan var, şöyle buyurun! dedim, ama yine o yana dönmedi.

— İskemlede rahatsız olacaksınız, şöyle koltuğa buyurun!

— Burada iyiyim...

— Vallahi olmaz, içime sinmiyor, şöyle buyurun.

Herifi levhanın karşısına oturtmanın olanağı yok!.

Sonunda,

— Traş kelimesi «ı» ile mi yazılır, «ı» sız mı yazılır? diye sordum,

— Neden sordunuz?»

— Şuraya bir levha koyduk da!..

Dönüp baktı, hiç oralı olmadan, «tramvay» kelimesi gibi birçok kelimelerden de örnekler getirerek, birçok imlâ kuralı anlattı. Konuşmaktan yorulunca da gitti.

Oooh! Biraz soluk alayım da iki yazı yazayım derken, demin gidenlerden biri, yanında üç kişiyle geldi. Onlara, duvardaki levhayı gösterip,

— Bakın yahu, bakın... Hasan ne yapmış! dedi.

— Hah hah hah!.. İlâhi Hasan, nerden bulursun bunları! Nerden de aklına gelir böyle şeyler!..

Bir süre de onları dinledik, gittiler. Az sonra aynı adam başka iki kişiyle geldi:

— Bakın şu Hasan'a, ne yapmış!

Yine kahkahalar...

Anladım ki, olacak gibi değil, duvardaki levhayı indirdim, parça parça edip sepete attım!..

BİZİM SOKAĞIN FENERİ

Bizim sokak halkı, milletvekili seçimlerinin dört yılda bir olmasından şikâyetçi. Bir milletvekili torpilimiz mi var, dayımız, arkamız var da ondan mı? Ne gezer...

Sokağımızdan bir milletvekili mi çıkaracağız? Ne münasebet... Bizim sokağa milletvekili ne girebilir, ne de girse bir daha çıkabilir. İlkin otomobili işlemez, tramvay işlemez, vapur işlemez, araba işlemez, katır bile işlemez; işleyecek ne varsa bizim sokakta işleyemez. Bu sokaktan geçeyim demeyin, cebinizdeki saat bile işlemez. Hattâ bu büyük şehirde böyle bir sokağı gören medenî adamın beyni bile işlemez.

Katırın bile işleyemediği bizim sokaktan, biz işleriz. Takunyeli kızlar, yalınayak çocuklar işler. Ne yapalım, bizim sokak işte, atsan atıl-

maz ,satsan satılmaz, işlemeyip de ne yapacaksın?..

Bizim sokak halkı, şimdi boyundan büyük işlere kalkmış, çizmeden yukarı çıkıyor. Dört yılda bir seçim istemiyor.

— Yahu, dedim, siz kim, seçim kim, milletvekili kim...

Gel de anlat. Anlarlar mı? Hakları da var, elbette anlamazlar. Ne olacak, katırın bile işleyemediği yolda işliyorlar.

— Peki, dedim, dört yılda bir değil de, sekiz yılda bir mi seçim yapılsın?

— Hayır, dediler, daha çabuk, daha sık...

— İki yılda bir mi?

— Yok canım... Her gece, karanlık bastı mı, milletvekili seçimi de yapılsın...

Eeeeh, dedim, sağlam bizim sokak halkı toptan çıldırdı.

Bizim sokak bir acayiptir, hepimizin uçan kuşa bile borcumuz var. Evsahipleri evden kovar. Alacaklılar her gün kapıya dayanır. Kapı kanatlarında sütçünün, sucunun, ekmekçinin çakı ile, kalemle, tebeşirle çetele yapacağı boş yer kalmamıştır artık. Kuşlarla beraber uyanır, öğleye kadar alacak-vereck kavgası ederiz. Öğleden ikindiye kadar analar çocuklarını döver. İkindiden akşama kadar çocuklar birbirlerini döver. Ocakta kavrulan soğan kokusu, dedikodulara karışır. Bu arada kadınlar birbirleriyle, akşamdan sabaha kadar da kocalarıyla kavga ederler. Dünya yüzünde savaş bitmiş, kimin umurunda... Bizim sokakta savaş bitmiyecek.

Uzatmıyalım efendim, bizim sokak halkı, bu kadar dert, mihnet, gam, kasavet arasında çıldırdı, dedim.

— Yahu arkadaşlar, hiç her gece seçim olur mu?

İş benim bildiğim gibi değilmiş. Mesele şu: Bizim sokağın başında bir fener vardır. Yalan söylemesini sevmem. Bizim sokağın başında fener yoktur, fenerin adı vardır. Çünkü camı yok, çerçevesi yok, lâmbası yok, yani bir fenerde olması gereken ne varsa, onların hiç biri yok, yalnız bir demir sırık... Ama dil alışkanlığı, biz ona fener deriz.

Bizim sokakta oturanlar ebenced bu fenerin sokağı aydınlatacağını akıllarına bile getirmemişlerdir. Köşe başına kakılı bu demir kazık bir süs gibi orada durur. Çocukların da eğlencesidir. Bu demir kazığın tepesine bir karga konmaya görsün. Çocukların taşlarına hedef olur.

Bu feneri kim yaptı? Bir hayır sahibi mi, bir hayır cemiyeti mi, devlet mi, hükûmet mi, belediye mi? Orası bizce bilinmez. Ne zaman yapıldı? Nemize gerek... Yalnız, bugün yarın aramızdan eksik olacak bir ayağı çukurda ihtiyarların rivayetine göre bu fener, Sultan Reşad'ın tahta çıktığı gece yanmış. Sonra Meşrutiyette de biriki gece yanmış. Sonra Cumhuriyet ilân olunduğu zaman yanıp yanmadığı pek belli değil. Bir kısmı yandı, bir kısmı yanmadı diyor.

Şimdi bir de bizim sokak halkını dinleyelim. Bir ihtiyar,

— Hani, dedi, bir seçim olmuştu ya geçenlerde... İşte o günü bizim fenere cam, çerçeve takıldı, lâmba kondu, o gece havagazı feneri yandı. Sokağımız şenlendi. O gün bugündür de yandığı yok.

Meseleyi çok şükür anlayabildim. Bizim sokaktaki fenerin yanabilmesi için, bizim sokak halkı, seçimlerin her gece, karanlıklar basınca yapılmasını istiyor. Doğrusu ben de hak verdim.

6 Ocak 1947
Markopaşa

SAĞIR KEMANCI

Hayat kırkından sonra başlar, derler. O, altmışından sonra kemana başladı. Her ne kadar dalkavukları içlerinden «altmışından sonra azamı teneşir paklar» dedilerse de dışlarından da «çok münasiptir efendim» diyerek ona gayret verdiler. Zaten kendi sesini bile duyamadığı için etrafında söylenenleri hiç duyamıyordu.

«Mademki Beethoven sağır, mademki ben de sağırım; mademki Beethoven müzisyen, o halde ben de müzisyen olmalıyım» diye mantık yürütüyordu. Bu keskin mantık karşısında akan sular durdu ve duran sular akmaya başladı.

Derhal bir keman ve keman hocası bulundu.

Hoca ile şöyle konuşmaya başladılar.

— Günaydın.

— Derhal!.

— Anlıyamadım efendim

— Tabiî, şüphesiz.

Keman hocası «Sağır işitmez, uydurur» diye düşündü, sesini biraz daha yükselterek,

— Önce notalardan başlıyalım efendim, dedi.

— Yooo... Rica ederim.

Keman hocası daha yüksek sesle bağırdı,

— Notaaa...

İhtiyar keman öğrencisi gülümseyerek,

— Çok naziksiniz, diye cevap verdi.

Keman öğretmeni nota defterini çıkardı, porte çizgilerini gösterdi,

— Bu çizgilere porte derler.

— Ne zamandanberi?

— Porte porte olalıberi..

Böylece keman öğretmeni ancak üç ders gelebildi. Dördüncü derse gelmediği için arandı tarandı, sonunda zavallının bilinmiyen yerlere kaçtığı anlaşıldı.

İkinci bir keman öğretmeni buldular. Yenisi de dört gün dayanabildi. Beşinci gün yeni öğretmenin bilinmiyen bir sebepten intihar etmiş olduğu öğrenildi.

İhtiyar çocuk, ille keman öğreneceğim, diye tutturmuştu. Çaresiz başka birini buldularsa da, o da bir kaç ders sonra «do, do, do» diye bağırırken, kalb sektesinden öldü. Hemen bulunan beşinci hoca, şimdi akıl hastahanesinde «do, re, mi, fa» diye feryat etmektedir.

Son getirilen öğretmen çok kurnaz bir adamdı. Daha ilk derste, kemanı altmışlık öğrencinin eline verdi, çalması için işaret etti. İhtiyar öğrenci, bir bayram çocuğu sevincile çalmaya başladı. Kemanın telleri üstünde yay, korkunç, kulak tırmalayıcı sesler çıkarmaya başladı. Kurnaz keman hocası, daha önceden kulaklarına pamuk tıkamış olduğu için, bu gıcırtılara aldırış bile etmiyordu. Paslı çark gıcırtıları, fren gürültüleri gibi sesler çıktıkça kurnaz öğretmen, elile «çok güzel, fevkalâde» gibilerden işaretler yapıyordu. Hoca bir kâğıda şunları yazdı:

— Bu şimdi çaldığınız parçayı ne zaman öğrenmiştiniz?

— Hangi parçayı?

Hoca yine kâğıda yazdı,

— Bu çaldığınız parça Schubert'in Bitmemiş Senfonisinden ilk bölüm...

İhtiyar, ağzı kulaklarında,

— İnanın ki, hayatımda kemanı elime ilk alıyorum, dedi.

Keman hocası ile ihtiyar çocuk arasında, birinin yazılı, öbürünün sözlü konuşmaları şöyle sürdü:

— İnanılacak şey değil.

— Vallahi billâhi bu ilk keman çalışımdır.

— Fakat bu bir mucize.

— Esasen hayatım mucizelerle doludur.

— Lûtfen bir daha çalar mısınız?

İnsana fenalıklar getiren gıcırtılar tekrar başladı. Hoca, kâğıda, «Aman Allahım, kulaklarıma inanamıyorum» diye yazdı, «bu parça Lizst'in Macar rapsodisi...

İhtiyar çocuk sevincinden ellerini çırpıyor,

— Ben zaten biliyordum, biliyordum, diye zıpzıp zıplıyordu. Koca bebek keman yayını teller üzerinde cızırdattıkça hoca,

— İşte bu Mozart'ın Do Minör konçertosu...

— İşte şimdi çaldığınız Chopen'in matem marşı...

— Bu da Beethoven'in dokuzuncu senfonisi...

— Bu bir hârika... Bach'ın Ce Majör sonatı... diye kâğıda yazıyor, sevincinden yayı, davul tokmağı gibi tellere vuran koca bebeği büs- bütün zıvanadan çıkarıyordu.

Dersten sonra kurnaz öğretmen, dâhi öğrencisine,

— Sizde çok büyük bir müzik yeteneği var Sizin gibi bir müzisyen dünya yüzüne ne geldi ne de gelir... Sizden ders almama müsaadeniz rica ederim, diye kâğıda yazdı.

Öğrenci son aşkla kemana sarıldı. Hoca, «Bu çaldığınız Dede Efendi'nin sağ minör Bayati makamdan taksimidir» diye yazdı.

Dört gün sonra sağır kemancının konser vermesine karar verildi, bütün hazırlıklar tamamlandı. Gazeteler Sağır Kemancı'nın olağanüstü kabiliyetini öven makaleler yazdılar. Bir başyazar, Sağır Kemancı'nın duymak için kulağa ihtiyacı olmadığı gibi, görmek için de göze ihtiyacı olmadığını yazdı.

Konser günü salon zengin ve şerefli davetlilerle dolmuştu.

Sağır Kemancı sahneye çıkınca bardaktan boşanırcasına bir alkış koptu. Bir reveranstan sonra, kemanı kutusundan çıkardı, gıgısına dayadı ve yayı çekmeğe başladı. Ama kemanın sesi çıkmıyordu. Dinleyicilere acıyan hoca, daha önce kemanın tellerini çıkarmış, yerine beyaz

plik koymuştu. Sağır Kemancı'nın bundan haberi yoktu. Kulakları duymadığı için kemanın çalıp çalmadığının da farkında değildi. Habam yayı çekip duruyordu.

Sağır Kemancı yay çekmekten yorulunca, durdu. Dinleyiciler onun yüzüne, o dinleyicilerin yüzüne şaşkın şaşkın baktı. Alkışlamadıklarına göre, daha konserin bitmemiş olduğunu sanıyorlar diye bir reverans daha yaptı.

— Sayın dinleyiciler, dedi, konserimi dinlediniz. Bendeki bu müzik kabiliyeti Tanrı vergisidir. Daha notayı bile bilmiyorum. Bir de notayı öğrenirsem, siz o zaman görün. Kendi bestelerimi sizlere dinleteceğim.

Salon alkıştan, feryadını duyuramıyan halk gibi inim inim inledi ve Sağır Kemancı'nın sessiz kakafonisi böylece bitmedi.

Bu yazı, Üsküdar Paşakapı Cezaevi'nde yazılmış ve 19 Kasım 1948 de Markopaşa'da yayınlanmıştır.

DON LASTİĞİNİ UNUTMA

Sabahleyin evden çıkarken,

— Bak! dediler, üç sabahtır söylüyoruz, yine unutuyorsun, evde peynir kalmadı.

Üç sabahtır peynir ismarlıyorlardı. Para olmadığı için alamıyordum. Akşam gelince soruyorlar:

— Hani peynir?

Ben, eski facia aktörleri gibi, şap diye elimi alnıma vurup,

— Tuuu! Unuttum! diyordum.

Artık bu işin kolayını bulmuştum. Bişey ismarladılar mı, hiç reddetmez, «peki» der, akşama eve dönünce, hep «Tuuu! Unuttum!» nidarasını yapardım.

Babam dalgayı çakmış. Üçüncü günü akşamı,

— Hani peynir? diye sordu. Ben yine elimi aldırıp alnıma şaplatmaya götürürken rolün arkasını o tamamladı.

Yüzüme karşı,

— Tuuu! dedikten sonra odadakilere dönüp, alaylı alaylı,

— Unutmuş! dedi.

Artık bu ihtardan sonra unutamazdım. Dördüncü sabahtı, traş olurken,

— Peyniri unutma! dediler.

— Peki, dedim

Ayakkabılarımı giyiyordum:

— Sabun da kalmamış, al emi?

— Peki...

Merdivenden inerken bir çığlık yükseldi:

— Aaa! Şeker de bitmiş, sakın unutma!

— Peki peki..

Tam kapıyı çekerken yukarıdan bir haykırma:

— Ayol, hişşşt! Kahve, kahve!

— Ne olmuş kahveye?

— Bitmiş, al.

— Peki be!..

Kapıyı kapadım, besmele çekip sağ ayağımı eşikten atarken camı vurdular.

— Yine ne var?

— Ayol, acelen ne? Dur, kap vereyim, zeytinyağı da bitmiş...

— Peki, peki, pekili...

Bikaç adım attım, pencereden seslendiler:

— Huuu, dur ayol, evde bir dirhem pirinç yok, akşama getir e mi?

— Pekiy ...

Bu, her sabahki uğurlama törenidir.

Bu kadarla kalmaz, arkamdan kapılar, pencereler açılır, avaz avaz, direk direk, irili ufaklı, davudi, çatlak sesler yükselir:

— Huuu!...

Hay hûlar götürsün. Yedi mahalle ayağa kalkar. Komşular, pencerelerden, kapılardan fırlarlar.

— Ayol, ne var, ne oluyoruz?

— Don lâstiği al e mi?.. İyisi olsun! Sakın unutma!

— Beş numara lâmba şişesini unutma!

— Gazocağına fitil al!

Ben belediye memuru görmüş seyyar satıcı gibi can havliyle koşarım, koşarım ama, daha köşe başındayken arkamdan koşan çocuklardan biri kıstırır:

— Halam dedi ki...

— Ne dedi?

— Evet soğan da kalmamış, dedi.

— Sen halana de ki: Evde ne kalmışsa, on-

ları söylesin, üst tarafını ben alırım.

İşte her sabah evden çıkışım böyledir. Tabii kafam akşama kadar peynir, yağ, soğan, don lâstiği ile dolu...

Bigün yine böyle daireye geldim. Kafamın içi bakkal dükkânı gibiydi. Dünden kalan acele evrak vardı. Onları yazıp gönderdim. Biraz sonra müdür odaya geldi. Ama suratından düşen bin parça oluyor, burnundan soluyordu.

Bir kâğıt uzattı:

— Bu ne?

— Hiç... Evrak...

— Oku bakalım?

Elinden kâğıdı aldım, içimden okumaya başladım.

— Hızlı oku! diye bağırdı. Odanın içi daktilo kızlar, kâtipler, memurlar, iş takip eden yurttaşlarla tıklım tıklımdı. Okudum:

«**Umum Müdürlük yüksek makamına .... tarih ve .... sayılı emre cevaptır :**

İvedilikle incelenmesi emir buyurulan ve üzerinde önemle durulan hususlar hakkında gerekli işlemler yapılarak aşağıda arzedilmiştir:

Kaşar peyniri hakkında fiatlar, tarafımızdan yüksek görüldüğünden reddine ve don lâstiklerinin Mahmutpaşa'da seyyar satıcılardan tedarikiyle, köftelik ikiyüzelli gram sığır etinin, kasaba iki defa çektirilmesine, beş numara lâmba şişesinin geçen defaki gibi çatlak alınmamasına, sabun fiatlarının yüksekliği sebebiyle sabun köpüklerinin israf edilmiyerek, kahve telveleriyle birlikte tekrar kullanılmak üzere saklanmasının gerekli görüldüğünü ve bu hususta onaylanan genelge gereğince işlem yapılmak üzere yüksek emirlerinize arzolunur.»

— Bu ne, herif?! diye bir daha bağırdı.

Meğer ben ne haltetmişim. Masama gelen evrakı, kafam evden ısmarlanan öteberi ile dolu olduğu için, bakkal defterine çevirmişim.

Odada bir kahkaha koptu. Müdür,

— Bunu nasıl yazdın? dedi.

— Bilmem!

— Haydi sen yazdın, Şef bunu nasıl imzaladı?

— İşte bu rezalet! diye bağırdım.

— Haydi Şefin gözünden kaçtı, kalem âmiri bunu nasıl havale etti?

— İşte bu rezaletin dikâlâsı!

— Diyelim ki, kalem âmirinin dalgınlığına geldi. Müdür Muavini de mi görmedi?

— İşte bu kepazeliğin daniskası! dedim.

Müdür bu sefer ağır ve düşünceli,

— Hepsine peki... Ben... nasıl oldu da... bu yazıyı... Umum Müdürlüğe... yolladım? dedi.

— İşte bu...

Derken müdür birdenbire,

— Ne?! derdemez,

— İşte bu mükemmel, dedim.

Müdür,

— Hepsini anladık, bu yazıyı okumadan, nasıl olur da, Umum Müdür Bakana gönderir? dedi.

Odadakiler, hep bir ağızdan,

— Ne? Eyvah! Hepimiz yandık! diye bağırdılar.

Müdür,

— Bereket versin, dedi, Umum Müdürün dalgınlığına gelmiş, evrakı Bakana gönderiyorum diye yanlış zarfa koyup, bir kadına yollamış!..

— Eeee!..

— Eeeesi var mı? Posta idaresi de kadına yazdığı zarfı bana, Bakana yazdığı zarfı da, kimbilir nereye... göndermiş!

Hepimiz bir «Ohhh!» dedik, geniş bir nefes aldık.

Posta İdaresinin aksaklığı olmasa, gazetelerde,

«Bütçede tasarruf maksadıyla 22 memur açığa çıkarılacak ve yerine 300 yeni memur alınacak» diye bir havadis okuyacaktınız!..

1947 Markopaşa

ETTİN Mİ, ETMEDİN Mİ?

Bence dünyaya, insanlara, medeniyete en büyük hizmet; uyku denilen baş belâsını yeryüzünden kaldırmaktır. Zaten şu insan ömrü ne ki... Onun da üçte biri uykuda, rüyada geçiyor. Pek uykuya vaktim yok ama, yine de arasıra uyumak felâketinden kurtulamıyorum.

Uyumuşum demek, bir partiye kaydoldum demektir. Ben böyle uyku hakkında derin derin

felsefeler yaparken, kendimi bir acayip salonda buldum. Ateşten bir koltuğa, alevden bir kürsüye oturmuş biri,

— Ne iş yaparsın? diye sual etti.

Buna cevap vermek bir hayli zordu.

— Hapisten fırsat buldukça yazarım, dedim.

— Ne yazarsın?

— Şundan bundan, havadan, sudan.

Zebânî,

— Tamam! dedi, maznunun ikrar ve itirafile de sabit olmuştur ki, şundan bundan ve havadan, sudan yazmaktadır.

— Fakat yazmadım, yazarım, yazacaktım, dedim.

— Hep bir kapıya çıkar, ha yazdın, ha yazacaktın. Niyet ettin mi, etmedin mi?.

— Etmesine ettim, fakat... Havadan, sudan yazacaktım.

— Tamam, hava demek, devletin ticareti demek. Ticaret demek, Ticaret Bakanı demek. Bakan hükûmetin bir parçası mı, değil mi?

— Parçasıdır efendim!.

— Tamam! Havaya, dolayısile hükûmete hakaret etmişsin, ne dersin?

— Etmişim zâhir.

— Bu suçundan beş sene ağır hapis. Gelelim (sudan) yazacaklarına...

— Gelelim efendim.

— Sudan yazarım demekle maksadın nedir? Memlekette sudan ne vardır? Nutukları. Nutku kim verir? Bakanlar verir. Bakanlar kim? Hükûmet. O halde sanık, hükûmetin manevî şahsiyetini de tahkir etmiştir. Ettin mi, etmedin mi?

— Demek ki etmişim efendim.

— Tamam, itirafı veçhile etmiştir. Beş sene de bundan, etti mi on, aklında tut. Gelelim öbürlerine... Sanık, şundan bundan yazarım dedi. Bu bu kimdir? Elbette bu milletin insanlarıdır. Demek ki, sanık millete hakaret ediyor. Ettin mi, etmedin mi?

— Bilmem etmişim demek.

— Beş sene de bu, hesabı şaşırma, on beş etti.

— Etti efendim.

— Başka ne yazarsın?

— Yazmam efendim.

— Yazarsın, yazarsın, söyle!

— Mektup yazarım..

— Tamam! İzaha lüzum yok ki, bu mektupları sanık elbette birine yazar. Yani... Ettin mi etmedin mi?

— Ettim efendim.

— Beş daha, etti yirmi.

— Kaça dolduracaksınız efendim?

— Tamam! Bu sual ne demektir? Resmî vazife başında bulunanlara hakaret demektir. Ettin mi?

— ...!!!

— Söyle ettin mi?

— Etmedim efendim.

— İtiraf et!

— Ettim efendim.

Sonra birbirlerinin kulaklarına eğildiler.

— Fiskos, fiskos!!

— İyi ama fısı fıs kos!

— Fasafisi kos...

— Tamam Kos!

— Sanığın suçları sabit görüldüğünden ancak, henüz düşünceden iş haline geçmemiş, yani cürüm nakıs kalmış olduğundan, yirmi sene ağır hapsinden iki buçuk gün indirilerek ondokuz sene, üç yüz altmış iki buçuk gün ağır hapsine, on sene cehennemin finnarına sürgün edilmesine, bu müddeti doldurmağa ömrü vefa etmezse, cezasının mirasçılarına çektirilmesine, yine uslanmazsa sanığın Sırat Köprüsü üzerinde kazıklanmasına, ittifakla karar verildi.

Zebâniler beni götürürlerken uyanıverdim... Kan, ter içinde kalmışım. Hayırdır inşaallah, rüya tersine çıkar derler.

26 Mayıs 947
Markopaşa

ÇORUM, ÇORLU, ÇORUH ve ÇORBA

Kahveye ne zaman gitsem, iktidar koltuğu gibi, hep aynı iskemlelerde aynı suratları görüyorum. Ömürlerinin son demini şeşbeş, dört çevir kapısına bağlıyanlar ne ise ne ya, ille yakaları rozetli gençler pek zıddıma gidiyor. Yanımdaki masada üç delikanlı, yalnız yakası değil, uçkuru da açık bir hovardalık hikâyesine başladı. «Karının kocası Çorum'daymış».

Öbürü sordu:
— Çorum mu? Çorum nerede?
— Rumeli'nde.
— Yuuu... O senin dediğin asma kabağı.
— Peki nerede?
— Anadolu'da.
— Ya Çorlu nerede?
— Trakya'da.
— Peki Çoruh nerede?
— Çoruh, Çoruh, Çoruh...!

Üçü de düşünceye daldı. Dayanamadım: «O da Türkiye'de olacak beyler» dedim.

Mektepte iken coğrafyadan zayıftım. İnadına yer isimlerini ezberletmiye meraklı bir hocamız vardı.

Bu hoca bir gün beni derse kaldırdı. «Oniki adaların isimlerini söyle» dedi. Yutkundum, bir daha yutkundum. Duvardaki haritaya yan gözle baktım. Adalar orda ama isimleri okunmuyor. Yalnız bir bakışta dikkat ettim; hepsinin sonunda bir os, pos, kos gibi heceler var. Zaten senin Yunanca dediğin nedir? Hangi dilden olsa, kelimenin sonuna bir os, is, üs getirdin mi, olur Yunanca... Meselâ ekmek, ekmekos. Toprak Türkçe, toprakis Yunanca.

Yaradana sığınıp:
— Adakis, dedim.

Hoca, devam et, dedi. Alay mı ediyor diye yüzüne baktım, gayet ciddî.
— Katankiros.
— Devam et.

Anladım ki hocanın da çaktığı yok. Başladı sallamaya:
— Sastantopulos.
— Aferin.
— Pluvangos, Ahtinkos, Kokos, Kokaros.
— Aferin.
— Papiros, Mapiros, İhtiyarhoros.
— Aferin

Fakat biz hesabı şaşırmışız. Hoca aferin d dikçe ben saydım. On iki değil, kırk elli ada i mi olmuş.
— İstakos.
— Aferin, derken, birdenbire hocanın a başına mı geldi, ne oldu,
— Ne! diye bağırdı. O sırada zil çaldı:
— Paydos, diye bağırdım.

O sıra koca delikanlılardık. Yine de hocal rımız bizi pataklardı. Hoca da kulaklarıma as dı.

Mekteplerde dayak kalktı. Yalnız karako larda var.

Şimdi kahvede Çorum'u, Çorlu'yu, Çoruh' çorbaya döndüren, yakaları rozetli delikanlıla görünce, merkep sudan gelene kadar ıslatm geldi içimden.

5 Kasım 9
Markopaş

HANGİ ŞARKIYI İSTERSİNİZ?

Ünlü bir gülmece yazarımız vardır; kimileri onu beğenmez, ama ben çok beğenirim. Nasıl beğenmiyeyim ki, bu ünlü mizahçı çalıştığı gazetede iki yıldan çok tramvay ve otobüslerde sıkışmış kalabalık yolcuların ağız dalaşmaları üzerine şakalar yazdı. E bu bir iştir, bir başarıdır. Sonra nedense büyük bir değişiklik yapmak istedi, taşıtlardaki yolcu kavgalarını yazmaktan vazgeçip, kendisini yanlışlıkla dişçi, hekim, kaynata adayı sanarak gelenleri, bu arada burnunu karıştıran, altına eden çocukları anlatmaya başladı. Böylece, girecekleri kat ve kapıları şaşıranların aptallıklarıyla da bikaç yıl alay ettikten sonra yine büyük bir değişiklik isteğine kapılıp, bu kez kendisinin, hekim, dişçi, ebe, mühendis, damat adayı bekleyen evlere nasıl yanlışlıkla gittiğini bikaç yıl yazdı. Dah sonraları telefon şakalarını yazmaya başla Telefonda bu kişiyle konuşuyorum diye na şu kişiyle konuştuğunu filân anlattı. Hâlâ bu türlü şakaları yazıp durur.

Yıllardanberi evire çevire, çevire evire bu ları bıkmadan usanmadan yazıp bizlere oku mayı başarabilen bir yazar hiç beğenilmez ol mu!

Yanlış telefon konuşmaları üzerine şaka yapmak o yazarın tekelindedir ama, gerçekte başımdan geçmiş böyle bir yanlışlığı anlatm için, sayın gülmece yazarımızdan müsaade ri ediyorum.

Eksik olmasınlar, okurlarım telefon ederle Bu telefon konuşmalarında beni kimisi payl

eştirir, kimisi lâyık olmaya çalıştığım iltifatla- boğarak utandırır, kimisi en yakası açılma- klardan söver; kimisi göklere çıkararak över; mısı adını bile söylemekten çekinirken be- mle sert tartışmalara kalkar; kimisi öğüt, ki- si akıl verir, kimisi dalga geçer, alay eder. amama giden terler, yazar da bunları çeker. Bunların arasında, ister alay etmek için, is- r yine alay etmek için de işime öyle geldiğin- n sözlerini benim ciddiye almak enayiliğin- bulunduğum, telefonda bana hayran olduk- rını, benimle görüşmek istediklerini söyleyen dınlar da olur. Ben de genel erkek enayiliği nde, alay da etseler benimle, bu sözlerdeki ayı anlamazdan gelip onları ciddiye alır, ses- inden telefonda konuşan kadınların yüzleri- yaşlarını anlamaya, çıkarmaya çalışırım. lar beni ne denli çok överler, bana ne denli yran olduklarını söylerlerse, ben de onların denli akıllı, o denli sağbeğenili, o denli güzel genç olduklarına inanırım. Onların yüzlerini, şlarını tahminde öyle ileri giderim ki, ten, saç, z renklerini, boylarını, huylarını bile sesle- den kestiririm, yani öyle sanırım.

O günlerde çıkardığımız bir haftalık gaze- yle hükûmete karşı çok büyük bir muhalefete işmiştik. Elbet koskoca hükûmet de boş rmuyor, ağır baskılarla bizi ezmeye, sindir- ye çalışıyordu. Bu çatışmamızın doruğuna diğimiz günlerdeydi, her kelimesinin ateş çası olmasını istediğim bir başyazıyı yazı- rdum ki, telefon çaldı.

— Buyrun, ben Hasan.

Tatlı, yumuşak, ılık, okşayıcı bir kadın sesi:

— Affedersiniz efendim, orası tımarhane ?

Çoğunun sandığı gibi hiç de hazırcevap ol- dığımdan ne diyeceğimi şaşırdım ilkin, son- kendimi toparlayıp,

— Hayır efendim, yanlış... dedim.

Telefonda kikirdemeler, kıkırdamalar: hihihi..

Telefonu kapadım, kaldığım yerden başyazı- sürdürdüm: «Bu yönetimin adı konulmalıdır. nildiği gibi gerçekten demokrasiyle yönetil- rsak tımarhane — tımarhaneyi sildim — nokrasinin gerekleri yerine getirilmelidir. nkü...»

Yine telefon çaldı.

— Buyrun efendim, ben Hasan.

Yine o içe işleyici, ısıtıcı, tay derisi gibi ok- ası ses:

— Beyefendi, çok affedersiniz, tımarhane- nin telefon numarasını biliyor musunuz?

Biraz sertçe,

— Lütfen danışma santralına sorunuz ha- nımefendi... dedim.

Yine o alaylı gülmeler. Bu kez telefon kar- şıdan kapandı.

Başyazıya sarıldım ama, bitürlü kafamı top- layıp konuya yoğunlaşamıyorum. İsteristemez yazıyordum. «Bu uygarlık dünyasında kendi ye- rimizi almamız tımarhane — yine tımarhaneyi sildim — herşeyden önce...»

Yine telefon. Telefonu açınca bu kez adımı söylemedim.

— Buyrun.

— Kimsiniz?

— Hasan.

— Hangi Hasan?

— Size hangisi gerekli hanımefendi?

— Hani Hasan almaz basan alır, derler, o Hasan mı?

Gülüşme, kikirdeşme, telefon kapandı. Mü- rettip geldi. Yazımın geciktiğini, gazetenin geç kalacağını söyledi. Ben de hemen yazıp bitire- ceğimi söyledim mürettibe. Ama telefondaki uygunsuz şaka yüzünden kafam öyle dağılmış- tı ki ikidebir kafama «tımarhane» kelimesi ta- kılıyor, farkında olmadan tımarhane diye yazı- yorum. «Eğer iktidar, muhalefetsiz bir demok- rasi oyunu içinde tımarhane...»

Telefon zili. Açtım telefonu. Öyle kızmıştım ki, bağırdım çağırdım, verdim veriştirdim:

— Ayıptır yahu... Hiç utanmak yok mu siz- de be! Ağzınız burnunuza denk, kulaklarınız trampet çalıyor. Tımarhane tımarhane... Ne tımarhanesi be...

Bu kez telefonda üzüntülü bir kadın sesi,

— Acaba yanlış numara mı çevirdim, ben Hasan Bey'le konuşacaktım... dedi.

Tam o sırada mürettip geldi, yazı istedi.

— Patladın mı! diye bağırdıktan sonra mü- rettibe değil de, telefondaki kadına bağırdığı- mı anladım.

Kadıncağız telefonu kapadı. Ben de yazıma eğildim: «Demokratik düzenle yönetilen bir ül- kede partilerin sağdan sola yelpazelenerek...»

Yine telefon. Yazıdaki düşüncem dağılmasın, yazdığım son kelimeyi unutmayayım diye «Yel- pazelenerek» diye diye telefonu açtım.

— Yelpazelenerek... ben Hasan?

— Soyadınız mı?

— Ne soyadım?

— Yelpazelenerek. Hasan yelpazelenerek misiniz?

Kadının sesi öylesine güzel, iç bayıltıcı olmasa kaba davranacağım ama, sesi öyle yumuşak, okşayıcı ki, terslik edemiyorum.

Soyadımı söyledim.

— Müzik sever misiniz? dedi.

Ne kızdım, ne telefonu kapadım.

— Evet, severim... dedim.

— Hangi tür müziği seversiniz?

Radyo röportajlarında duya duya öğrendiğim gibi cevap verdim:

— İyisi olunca her tür müziği severim; alaturka, alafranga, batı müziği, hafif müzik, ağır müzik diye ayırmam.

— Çok güzel! Demek alaturka da seviyorsunuz.

— Evet.

— Öyleyse hangi şarkıyı dinlemek istersiniz?

Ben müziğin hiçbir türünden çakmam, tek alaturka şarkı da bilmem. Ama o sıra birden aklıma geldi.

— «Düş ben gibi bir aşka sadakat ne imiş gör» diye hani bir şarkı vardır ya...

Kız, telefonda bu şarkıyı söylemeye başladı. Kız diyorum, çünkü sesinden onun yaşını başını, hattâ aile durumunu, geçimini bile anlamıştım. 19-20 yaşında bir kız olmalıydı, öylesine bir ilkyaz körpeliğinde bir ses. Açık kumral saçlı olduğunu da söyleyebilirim. Gözleri, yemin ederim ki, koyu griydi.

Ah, ne yazık, şarkının sonunu getirmeden telefonu kapadı.

Eh bundan sonra o başyazıyı yazabilirsen yaz bakalım. «Dünyanın bugünkü bunalımlı döneminde iç siyasî havanın da baskıyle büsbütün sıkıyönetim düş ben gibi aşka timarhane...»

Telefon çaldı. Sevinçle açtım.

— Şarkı için teşekkürler. Ama neden yarıda kestiniz?

— Ne şarkısı Hasan Bey, şaşırdınız mı? Ben sizden biriken üç aylık ev kirasını artık...

Evsahibinin kalın sesini hemen tanımıştım. Onu uygun bir biçimde her zamanki gibi atlattım. Ama bütün esin kaynaklarım kurumuştu sanki, başyazıyı bitürlü yazamıyordum. Cıgara diye ağzıma soktuğumun dolmakalem olduğunu, ancak birkaç soluk çekip duman gelmeyince anlayabildim. Cıgaramın izmaritini de, söndürmek için tablaya bastırıyorum diye çay bardağına daldırmıştım.

Telefon.

— Buyrun.

— Hangi şarkıyı istersiniz?

— «Geçti sevdalarla ömrüm, ihtiyar oldu bugün...»

Kulağım telefona dayalı, baygın gözlerim t vanda, kızın söylediği şarkıyı dinlerken müre tip yine geldi. İşaretle gitmesini söyledim. M rettip gitti, kız da telefonu kapadı. Bir daha t lefon ederse, adını, kim olduğunu soracaktı Sesinden onu tanımaya çalışıyordum. Boy Uzun boylu olamazdı. Çünkü ben uzun boy değildim. Olsun olsun, 1.60 filân... Çok güz bir kızdı. Sonra da çok akıllı bir kızdı elbet, d ğil mi ki benimle ilgileniyor...

Telefon.

— Evet?

— Hangi şarkıyı istersiniz?

Ben kırk yaşındayım, o daha ondokuzund Onun için,

— «Ben gamlı hazan, sense bahar» şarkısı rica ediyorum. Ama ne olur, yarıda kesmeyi dedim.

O gün akşama kadar telefonda «Hangi şa kıyı istersiniz?» sorusuna cevap yetiştirdi Bunun için de birçok şarkı adı öğrendim. T lefonda söylediği her şarkıyı yarıda kesmiş ama, sesinden sahibini öyle iyi öğrenmiştim yolda karşılaşsam «İşte o şarkıları söyleyen k budur!» diyebilirdim.

Akşama doğru zorzor başyazıyı bitirebildi Ama sanki başyazı yazmamıştım da, bir ham mın göbektaşında boğuştuğum yirmi kişiye ka şı canımı korumuştum, öyle yorulmuş, öyle te lemiştim.

Telefonda verilen bu şarkı konseri bikaç gü sürdü, sonra kesildi.

Bir akşam basımevi müdürüyle basımevi den çıktık, birlikte yürüyerek otobüs durağı geldik. Onun elinde bir demet kırmızı karan vardı. Durağa gelince,

— Şu karanfilleri biraz tutuver de, gidip ka şıdan cıgara alayım... dedi.

Karanfil demetini elime tutuşturdu. Karşı ka dırıma geçince, sanki uzak bir yolculuğa çık yormuş da bana veda ediyormuş gibi, sırıtara havaya kaldırdığı sağ elini salladı. Ben de iste istemez gülümseyerek, şakasına karşılık ve mek için, elimi kaldırıp karanfilleri salladı Ben karanfilleri sallayınca yanıma bir kadın. ama durun, buna kadın denebilir mi? Kadın o duğu pek kesin değilse de, azçok kadına be

er, ama yine de insandan uzak bir yaratık yuarlana yuvarlana yanıma sokuldu. Ben hayamda insanın kadın cinsine benzer bundan aha çirkin bir yaratık hiç görmedim. Sizin de örmüş olduğunuzu, bundan sonra da görebieceğinizi sanmam.

— Merhaba Hasan Bey.

Adımı da nerden biliyor?

— Merhaba, dedim soğuk soğuk, başımı öte ana çevirdim.

— Sizi çok mu beklettim?

— Ne münasebet?

— Randevuma tam zamanında gelemeyeceim diye bilseniz ne telâşlandım...

Kadının zoruna bak, bana ne randevusunan yahu...

— Kırmızı karanfilleri sallar sallamaz...

— Kırmızı karanfilleri mi?

— Sizinle telefonda öyle sözleşmiştik ya...

— Olamaz, olamaz... Telefonda bana şarkır söyleyen kız, açık kumral saçlı, koyu gri özlü, 1.60 boyunda, çok çok güzel... Hattâ adı, dı?.. Adı da şey...

Kafama baston, ya da bastondan ayırt ediemeyen bir yumruk indi. Bir herif sövüp sayak üstüme saldırıyordu. Duraktakiler araya girerek, o insan azmanının beni parçalamasına ngel oldular.

Sonradan işin içyüzünü, hepsini öğrendim. u basımevi müdürü olacak alçak, paralel tefondan benim bütün telefon konuşmalarımı inlemiş. Şarkı söyleyen kızla konuşmalarımı da inlemiş. Benim odama bağlı paralel telefonu rizden çıkarıp, kendisinin Hasan olduğunu öyleyip, sanki benmişim gibi kızla konuşmuş. ir de kızdan şu saatte şu durakta buluşmak in randevu almış. Ama kız... Kız mı dedim? Yani cadaloz karı, beni nasıl tanıyacak? Basımevi müdürü «Ben elime bir demet kırmızı karanfil alır, sallarım, siz de beni tanırsınız» demiş. Elime karanfilleri tutuşturup, bir kurnazlıkla sallatması işte bundanmış.

Basımevi müdürü, ertesi günü, af üstüne af dileyerek, kadının o kadar çirkin ve yaşlı olduğunu sanmadığını, yoksa böyle bir şaka yapmayacağını söyledi. Onlar da benim gibi yanılmışlar. Telefondakini, güzel bir genç kız sanmışlar. Benim, kızla tanışmamı uzaktan sözde seyredip eğleneceklermiş.

Suratımı dağıtan herif mi? O da bu yaşlı cadalozun kocasıymış. Şaşılacak şey, koca, kadından çok genç, üstelik de yakışıklıydı.

Evet, herşeyi öğrendim sonradan. Bu çirkin cadaloz, kocasını boyuna kıskandırıp elinde tutmak için, bana yaptığı numarayı başka erkeklere de yapar, haftada, onbeş günde bir tanımadığı bir erkeğe randevu verir, sonra da randevuya gideceği yeri kocasına başkasının ağzından yazılmış imzasız bir mektupla ihbar edermiş. Koca da haftada, onbeş günde bir, karısına balta olduğunu sandığı tanımadığı bir adamı dövmek zorunda kalırmış. Bütün erkekler karısının arkasından koştuğuna göre, karısını gerçekten sevilecek bir kadın sanırmış. O genç, yakışıklı adam, deliler gibi tutkun olduğu o kaknem cadalozu, elinden kapacaklar diye, herkesten kıskanırmış.

Ben bunların hiçbirine şaşmadım da, nasıl yanıldım, o şarkıları söyleyen o güzel sesli, ondokuz yaşındaki, kumral saçlı, gri gözlü, akıllı, 1.60 boyundaki güzel kız ne oldu; işte ona şaştım.

12 Haziran 1950
(Markopaşa

MODERN BİR AİLEDE İFTAR SOFRASI

— Akşama bize buyur da iftarı birlikte yapam, dedi.

— Oruç tutmuyorum, dedim.

— Canım hangimiz tutuyoruz sanki?...

Çoktan beri iftara davet eden bu zatın evine ir akşam gittim. İftara daha yarım saat vardı. ofra kurulmuş ama, iftar sofrasından çok çingir sofrasına benziyor. Buzlu rakı, meyvalar, salatalar, turşular, çerezler, kızartmalar... Evin cıva gibi, güzel, hareketli bir de kızı var. Karşıma oturdu. Bacak bacak üstüne attı ama, öyle bir atış ki, başımı ondan yana çevirmeye utanıyorum. Elde değil, ne kadar da bakmayayim desen, insanın gözü kayı kayıveriyor. Durmadan konuşan genç kıza, gözlerim tavanda, lâf olsun diye sordum:

— Hangi okula gidiyorsunuz?

Annesi,

— Açılmasın diye orta'dan sonra okula göndermedik, dedi.

Babası kadehime rakı dolduracaktı ki kız, kaba etine iğne batırılmış gibi bağırdı:

— Aaa, vallahi olmaz, daha iftar topu patlamadı.

— Oruçlu musunuz? diye sordum.

— Yoo, fakat örf ve âdetlerimize son derece bağlıyımdır, dedi.

Babasına, anasına, danasına ağız açtırmadan öten kız,

— Kitap sever misiniz? diye bana sorunca, damdan düşer değil de, damdan işer gibi soruları bu soruya şaşırdım.

— Severim, dedim,

Yaylı gibi fırladı, etajerden getirdiği kitabı uzattı:

— Bu kitabı okudunuz mu?

Kitaba baktım : «Tenasül Hayatımız»

Babasına,

— Maşallah kızınız okumaya meraklı, dedim.

Annesi atıldı :

— Açılmasın diye okula göndermedik ama, özel öğretmen tuttuk, evde okuttuk.

Top patladı, iftar sofrasına (!) oturduk. Kız, hepimizin kadehini doldurup, ilk kadehi kendisi kaldırdı :

— Hoş geldiniz!

Biz kadehleri yuvarlarken, annesi,

— Açılmasın diye kızımızı dizimin dibinden ayırmadım, dedi.

— Meze almaz mısınız?

— Kızım açılmasın diye...

Babası devam ediyor :

— Dışarıya pek göndermeyiz...

— Beyefendi, kızımın...

Babası :

— Açılmaması için, yabancılarla...

Annesi :

— Gezip tozmasına müsaade edemem...

Babası da, anası da, kızı da içkiyi fazla kaçırmışlar, cıvımışlardı.

— Buyurun Allaaşkına. Mezeden de alın, iftarlıktır.

Kız, pikaba bir plâk koydu; oynak, gürültülü bir dans havası...

Annesi,

— Açılmasın diye dışarda dansetmesine müsaade etmiyoruz da... dedi.

Babası aldı sözü :

— Katiyyen müsaade etmeyiz, hele bigün göreyim, hele bir... Namus başka şeye benzemez birader. İçmiyorsun yahu...

Babası, koltuğa uzandı, horlamaya başladı. Vakit geçmişti. Ben evden ayrılırken adamı zorla uyandırdılar.

— Yarın akşam yine iftara...

Annesi,

— Hadi kızım, misafiri geçir durağa kadar götürüver, diyordu.

Bana döndü :

— Yabancılarla müsaade etmem, ama siz yabancı saymıyoruz.

Babası sarhoş peltekliğiyle,

— Ne demek, diye bağırdı, hele bir yabancı ile... Alimallah...

Bana söz sırası vermiyorlardı, bir fırsatın bulup,

— Affedersiniz, dedim, bundan fazla açılmıyalım, ben yalnız giderim, yolu biliyorum. Allaşmarladık.

Mart 1950
Markopaşa

MISIR SARAYINDA BİR GECE

Şu krallar yine başımı zorla belâya sokacaklar. Hele şu İran Şahı ile Mısır Kralı sanki inatlaşmışlar gibi birbirlerile yarış ediyorlar. Biri boşuyor, biri boşanıyor, arkadan öbürünün kızkardeşi bir Amerikalıyla evleniyor. Derken bu kez Mısır Kralının kızkardeşi buna içerliyor.

— Vay sen misin Amerikalı ile evlenen, ben de Çingeneyle evleneyim de gör! diyor.

Biliyorum, bunlar hep bana dümen, ama, neylersin, yazmadan olmuyor.

Dün gece rüyamda Kahire'ye, Mısır Kıralı Faruk'un sarayına gitmiştim. Rüya bu ya, sarayda tek başıma dolaşırken karşıma ay parçası gibi ikl kadın çıktı. Yanımdan geçip git-

tiler. Malûm a, Mısır sarayındaki kadınlar hep (Fe..)lidir. Onun için yüzüme bakmadan geçen kadınlara arabımtrak bir sesle,

— Prenses Faatımâ!. diye seslendim.

Hiç aldırmadılar.

Bu kez daha Arapçamsı, tecvitli bağırdım :

— Favziyaaa!..»

Oralı değiller...

— Ferhundaaa binti Favziya!.

O da değilmiş, dönüp bakmadı.

— Prenses Faizaa!

— Prenses... Fesüphanallah, (F...) ler bitti.

— Prenses Felâket...

Herhalde bu kadınlara koyacak (F...) li bir ad onlar da bulamamışlar, meselâ; «Ayşe» diyeceklerine «Fayşe», yahut «Hatçe» diyeceklerine «Fatça» adı koymuşlar.

— Prenses Fayşeel.

Yine aldırmadılar.

— Prenses Fatçaanım.

— Prenses Fathiya!.

Ilık bir ses cevap verdi.

— Neam ya haciii...

— Ne olursa olsun Fathiya...

— Teal ya haci!.

Ben Fethiye'nin yanına ta'alledim, insan rüyasında ne de güzel Arapça konuşuyor, başladım Arapça atmaya...

— Essultan-us-sultan Faruk ibni Fuat ibni Dramalı Hasan Han nişin kuplere bindi?!.

— Şunku, bir şıngane var, şok var muhabbet. Fuat musaade etmez evlenalım.

— Fathiyaaa. Faruk'den marhameet ista!.

— Aman ya hajii, Fuat şok kızmış, ne zaman ban yanında varajak, beni farşa farşa yapajaak!

— Aman ya Fathiyaa, kaş bana yalnayak baş kabak benim olasın!.

— Haydi yallah! Şek arabanı, benim şinganem var!.

— Fathiya, sana koja mi yok, başka harif mi kalmadı; başka şingane mi yok?!.

— Kim var ya hajii?

— Ban nejilik Fathiya?.

Dedim, tam rüyanın tatlı yerine başlıyorduk, kör talih orda da kendini gösterdi, uyanıverdim.

Odamın kapısını vuruyorlardı.

— Nedir o Fathiya, Fathiya! diye bağırıp duruyorsun?

Ben — uyku sersemliği — birdenbire kapımı Kral Faruk vuruyor sanıp, yine Arapça atarak,

— Faruuk, şok yazik Fathiyya'ya, şok!, diyordum.

Dışardakiler, oğlana heyheyler geldi diye bir saat kadar üstümden kapıyı kitli tuttular.

1 Haziran 1950
Markopaşa

Açıklama : Bu hikâyeye «Şu krallar yine başımı zoria belâya sokacaklar.» diye başlamış olmamın geçmişle ilgili bir nedeni var.

İkinci Dünya Savaşı sonundan 1953'lere dek, Mısır Kralı'nın, Iran Şahı'nın, İngiltere prensesinin aşkları, evlenip boşanmaları dünya ajansları aracılığıyla bizim gazetelerin başlıca konusu olmuştu. Hafta, ay geçmezdi ki, bu üç yabancı saray başkişilerinin aşk dedikoduları gazetelerimizde yer almış olmasın. 1948 yılında, başka yurt sorunumuz kalmamış gibi, basınımızın yabancı sarayların yatak odalarıyla uğraşmalarını eleştirmek amacıyla bir yazı yayınlamıştım. Bu yazının yayınlanması üzerine üç devletin Ankara'daki büyük elçilikleri (İran, Mısır ve İngiltere) bizim Dışişleri Bakanına başvurarak, yazımın, bu üç devletin Türkiyeyle iyi ilişkilerini bozucu nitelikte olduğunu söyleyip cezalandırılmamı istediler. Bunun üzerine Dışişleri Bakanlığı yoluyla Adalet Bakanlığı buyruğuyla aleyhime dâva açıldı. Bir gazete yazarı aleyhine üç devlet başkanının temsilcileri olan üç büyükelçinin birden adlî kovuşturma istemesi, belki tarihte ilk oluyordu. Çok ilginç geçen yargılanmam sonucunda İngiltere'nin o zamanki prensesinin devlet başkanı olması yüzünden o dâva düştüyse de, İran Şahı'nın ve Mısır Kralı'nın dâvaları yüzünden üçer aydan altı ay hapse mahkûm edildim. Paşakapısı Cezaevi'nde cezamı çekerken, beni mahkûm ettiren devletlerden birinin büyükelçiliğinden bir görevli ziyaretime gelerek, kişisel şikâyete bağlı bir dâvadan mahkûm olduğumu, devlet başkanından af dilersen büyükelçilik dâvasından vazgeçip beni tahliye ettirecekleri-ni söyledi. Büyükelçiliğin bu görevlisine en uygun cevabı verrek, O'nu arkasına bile bakamadan ordan gönderdim. Altı ay hapis cezamı çektim. Sonradan bu üç saray başkişisinin yine gazetelerimizde yer alan gönül serüvenlerini yeren pekçok yazı yazdım. Yukardaki hikâye, bunlardan biridir.

Feneryolu - 1 Mart 1975

KRALLAR İŞİ AZITTILAR

İngiltere, İran ve Mısır devlet başkanlarının Türkiye'deki Büyükelçilikleri aracılığıyla aleyhine dâva açmalarına ve İran Şahı ile Mısır Kralı'na hakaret sayılarak üçer aydan altı ay hapis yatmama neden olan bu yazıyı yazmamın amacı, Türk halkının büyük ekonomik sıkıntılar içinde bulunduğu o günlerde basınımızın sürekli olarak bu üç devlet başkanının evlenmeleri, boşanmaları, çocuk yapmalarıyla uğraşarak kamuyu boş yere oyalamalarını eleştirmekti.

Dikkat ettiniz mi, son günlerde krallara ve kraliçelere bir azgınlık geldi. Kimi evleniyor, kimi boşanıyor, kimi çocuk yapıyor.

Bir zamanlar İran Şahı evlenecek oldu; sanki el malıyla gerdeğe biz girecekmişiz gibi, düğün-bayram ettik. Zavallı Türk halkı bir pazar olsun gezmeye çıkamazken İran şahının düğününe en pahalısından hediyeler gönderildi. Düğüne gazeteciler, yazarlar, bölük bölük askerler gönderdik. Sözümona biz Cumhuriyetiz de, İran da krallık...

Ne oldu ne bitti bilmeyiz, İran Şahı'nın karısı ve Mısır Kralı'nın da kızkardeşi olan güzel Fevziye'cik, Şah'ın burnunu mu beğenmedi, her ne olduysa, kocasını Tahran sarayında şahlık asâsı elinde sipsivri bırakıp, ağabeyisi olan Mısır Kralının yanına kaçtı. Şimdi öğrendik ki, boşanmışlar. Biz Cumhuriyetiz, bize bunlardan ne değil mi? Yoo... Bizimkilerde bir ah - vah gazetelerimiz, radyomuz iki gözü iki çeşme kan ağlıyor.

Derken arkadan Kral Faruk da, İran Şahı'nı kıskanmış olacak, karısı Prenses Feride'yi boşamış. Resimlerine bakılırsa, hani Feride de Feride... Nasıl kıydı bilmem. Neden olarak da Feride'nin hep kız doğurduğunu, bitürlü oğlan doğuramadığını ileri sürüyormuş. Bu da gösteriyor ki, kralların gözünde kadın, kuluçka makinesinden başka bir mal değildir. Oysa bizi köyde, kız çocuğunu da, oğlan çocuğunu d yapan hep erkektir.

Kral Faruk geniş bir araziyi, baha biçilme mücevherleri, pekçok malı Prenses Fevziye'y bağışlamışmış. Eh kraldır, bağışlar. Bunca mal mülkü kazma sallayıp, ya da kafa patlatıp ka zanmadı ya... Bu yeni karısı oğlan doğururs ne iyi, doğuramazsa hadi o da yallah... On da beş-on çiftlik, haydi gelsin yenisi... Amas ya'nın bardağı, biri olmazsa biri daha... Koc Mısır'da arazi mi yok, çiftlik mi yok, mücevhe mi yok, yoksa karı mı yok.. Zavallı Mısır fellâ hının da Nil bataklıkları içinde çalışıp yaşayo cağım diye anası ağlasın; biyandan haşmet Mısır Kralını, biyandan da ondan daha haşmet İngiliz imparatorluğunu beslesin dursun.

Biz Cumhuriyetiz, Mısır Kralından bize değil mi? Yooo... Baksanıza gazetelerimiz, ra yomuz, ajansımız ahvah ediyor. Mısır kra İran şahını kıskanıp karıyı boşadı. Şimdi de is ter misiniz, Türkiye Cumhuriyeti Krallığının kra ları, prensleri ötekilere özenip de karıları dehlesinler. O zaman görün curcunayı. Çünk Mısır'da, İran'daki kral bir tane hiç olmazs oysa bizde şahlar, şahbazlar, krallardan geçi miyor; şeker kralları, pirinç kralları, zeytinya kralları... Hepsi de küçük dağları ben yara tım, büyüklerini de şef yarattı diyor.

Bugünlerde krallar azdı, başlarına bir gele cek var gibi...

26 Kasım 194
Markopaşa

Not — Gerçekten de başlarına gele cek geldi. Mısır kralı devrildi, ülkesin den kovuldu. İran şahı da devrilip İra dan kaçıp kurtulduysa da, sonradan b yolunu bulup yeniden İran'ın başına ge meyi becerdi.

PAMUK PRENSES DOĞURDU

Büyük Britanya devletinin Türkiye'deki büyükelçiliği aracılığıyla aleyhime dâva açmasına neden olan yazımın konusu Prenses Elizabet, yazının yayınlandığı tarihte devlet başkanı olmadığından bu dâvadan beraet etmiştim. Yargılanmamın ilk duruşmasında okunan iddianamede, Ankara'daki İngiliz büyükelçisinin önce Mısır büyükelçisine geldiği, sonra ikisinin birlikte İran büyükelçisine gitti, daha sonra üçünün birlikte nasıl Türkiye Dışişleri Bakanlığına giderek Bakana şikâyette bulunup dâva açılmasını istedikleri ayrıntılarıyla anlatılıyordu. Dâva konusu olan küçük yazıyı aktarıyorum.

(Ankara radyosunun hırıltı, dırıltı ve gürültüsü arasından güçlükle duyulmuştur) — Üstünde güneş batmayan, ama sömürge insanları batan şahane İngiltere İmparatorluğunun hazenin pamuk prensesi Elizabet, Eminönü meydan saati ayarıyla dün gece saat üçü onbirbuçuk dakika, dört saniye geçe doğurmuştur. Kralî yumurcağın haşmetli validesinden dünyaya gelişi sırasında İngiltere İçişleri bakanı dünya kapısında, dışişleri bakanı da dış kapıda nöbet tutuyorlardı. Bu şahane doğum münasebetiyle, yol gitmez, kuş uçmaz, kervan geçmez, doktor bilmez, bakan uğramaz köylerimizde davullar zurnalar çalınacak, ilerigelenlerimizin ve büyüklerimizin etekleri zil çalacaktır.

Prensesle prensin ilk randevularından tam dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat, dokuz dakika, dokuz saniye sonra şahane yavrunun dünyaya gelmesi, İngilizlerin ne denli sözlerini tuttuklarını bikez daha dünyaya isbat etmiştir.

Yaşasın yavru kral.

26 Kasım 1948
Markopaşa

Açıklama — Prenses Elizabeth'in aşkı, evlenmesi, sonra da doğurması olayı, bizim radyo, ajans ve gazetelerimizde aylarca o denli ayrıntılarına dek uzun uzun yayınlanmıştı ki, Türk halkını hiç de bu denli ilgilendirmeyen bu olaya basın - yayında bu denli geniş yer verilmesini eleştirmek amacıyla bu küçük yazıyı hiç önemsemeden yazmıştım. Bu yazı yüzünden koskoca Büyük Britanya devletinin aleyhime dâva açacağı hiç de aklıma gelmemişti.

«ZİNCİRLİ MİZAH»tan İKİ YAZI

Cezaevlerine kapatıldığım zaman, infaz savcılarıyla cezaevi yönetmenleri ve görevlileri, cezaevinde yazı yazmamı, yazdığım yazıları cezaevinden dışarı çıkarmamı ve bunların yayınlanmasını yasaklarlardı. Oysa böyle bir yasak koymaya kimsenin hakkı olamazdı. Yazmak, yasalara göre kimsenin engelleyemeyeceği haktı. Yasaları uygulamaları gereken savcılar, yasalara uymaları gereken cezaevi yönetmenleri, adalet bakanlarının buyruklarına uyarak, yasadışı yasaklar koyuyorlardı. Yazmam yasaklanamaz, ancak yayınlandıktan sonra yazımda suç görülürse kovuşturma açılabilirdi.

Sokulduğum her cezaevinde yazı yazmamam için çok özenli düzenler kuruluyordu. Bu yüzden çok şaşılası olaylar yaşadım. Örneğin, Sultanahmet cezaevi yönetmeni, bir gece geç saatte, beni koğuşumdan odasına getirtmiş, dışarı yazı çıkarmamam için ricayı da aşarak yalvarmıştı. Lise öğrencisi bir oğlu, üniversitede okuyan bir kızı olduğunu, cezaevinden dışarı yazı çıkarır yayınlatırsam, —başka adla ya da imzasız yayınlansa bile benim yazdığımı polisin hemen anlayacağını — O'nu İstanbul'dan bir taşra cezaevine atayacaklarını, ev düzeninin bozulacağını, çocuklarının okuyamayacağını anlatmış,

— Çocuklarıma acıyın! demişti.

Ben de şöyle demiştim :

— Benim de iki çocuğum var; biri altı, biri beş yaşında. Yazı yazarsam, sizi bir taşra cezaevine yollarlar, çocuklarınız okuyamaz. Ama

yazmazsam, bu kez de benim çocuklarım aç kalır. Çünkü yazarlıktan başka geçimim yok.

Başka bikez de, Sultanahmet Cezaevi'nde infaz savcısı olan Hakkı Müftüoğlu, yazıları dışarı çıkarmamı kesin yasaklayınca, O'na, cezaevine kitap sokulması ve cezaevinden yazı çıkarılması yasak edildiği halde, cezaevine esrar, eroin, afyonun, bıçak, tabancanın girdiğini, cezaevinde eroinin özgürce satıldığını, yazının eroin olmadığını söylemiştim. Hakkı Müftüoğlu ile cezaevi yönetmeni, bu sözlerimi tanıtlamaya çağırınca da, satıcılardan bir paket eroin alıp kendisine hediye etmiştim.

Harbiye'deki cezaevinde de yazı yazmamam için, kantinden bana kalem, kâğıt, defter satışı yasaklanmış, bu tedbir de yeter görülmeyerek, geceleri bile ranzamın yanında bekleyen benim için bir özel nöbetçi görevlendirilmişti. Bu nöbetçi, yazı yazarsam, gidip ilgililere haber verecekti. Bu durumda yazılarımı ancak helâda yazabiliyordum.

Yazı yazmamam için, kapısında nöbetçi bekletilen bir hücreye kapatılmıştım. Hücrenin tek penceresi yüksekteydi. Zorlukla bu pencereye çıkarak, oradan, artan ekmeklerimi güvercinlere verirdim. Bigün birden baskın yapıp beni bu durumda gören bir ilgili, güvercinlerle yazı kaçırdığımdan kuşkulanarak beni uzun uzun sorgulara çekmişti.

1947 yılında, Amerikan emperyalizmine, Truman doktrininin Türkiye'ye uygulanmasına ve sözde Amerika'nın Türkiye'ye yardımına karşı yazdığım «Nereye Gidiyoruz?» adlı bir broşür nedeniyle mahkûm edilip Üsküdar'da Paşakapısı Cezaevi'ne kapatıldığımda, cezaevine bakan savcı, sonradan DP iktidarında Adalet Bakanı olan ve 27 Mayıs sonrasında Yassıada'da yargılanan İzzet Akçal'dı.

Paşakapısı Cezaevi'nde siyasî koğuşa kapatılmamdan iki-üç gün sonra İzzet Akçal koğuşa geldi. Dışarı yazı çıkarmamam koşuluyla ne istersem yapılacağını, her kolaylığın gösterileceğini söyledi. İzzet Akçal ince bir adamdı, tatlı, yumuşak konuşuyordu. Cezaevinden yazı çıkarmayacağıma değgin sözvermemi istiyordu. Bu, O'nun kendi isteği değil, CHP iktidarının adalet ve içişleri bakanlarının, yani hükûmetin isteğiydi. Buyruk, hükûmetten geliyordu.

Nasıl olsa o günlerde yazımı yayınlayacak dergi, gazete kalmamıştı. Hepsi kapatılmıştı. Başka gazetelerde, dergilerde, takma adla bile olsa yazımın yayınlanması olanaksızdı. Bu nedenle, İzzet Akçal'a yazı yazacağımı, ama dışarı çıkarmayacağımı söyledim.

O günden sonra İzzet Akçal, on-onbeş günde bir koğuşumuza gelir, oturur, konuşur, söyleşir, denetlediği izlenimini vermemeye çalışarak, sanki merak ediyormuş gibisine kâğıtlarımı karıştırır, yazılarımı okurdu.

Bigün Mehmet-Ali Aybar ziyaretime geldi. Savcı İzzet Akçal'ın müsaadesiyle, ziyaretçilerimizle, cezaevi yönetmeninin odasında özgürce konuşabiliyorduk. Aybar, haftalık bir dergi çıkaracağını söyledi. Daha önce çıkarılmış, sonra kapatılmış olan Hür adlı derginin süreği olacaktı. Bu derginin arka sayfasını benim yazmamı söyledi. Elbet yazacaktım. İzzet Akçal'ın savcı olarak, yazımı yayınlatmak istemeyişi, yasadışı bir hükûmet buyruğuydu.

Başka bir ziyaret günü Aybar'a yazdığım yazıları verdim. İkinci dizi olarak Zincirli Hürriyet'in ilk sayısı 5 Şubat 1948 de çıktı. Arka sayfasının başlığıysa «ZİNCİRLİ MİZAH»tı.

Zincirli Hürriyet'in çıktığı sabah. Daha dergiyi görememiştim. Saat on sıralarıydı. Savcının beni istediğini söyledi gardiyan. Savcılık, cezaevinin bitişiğindeki adliye yapısındaydı. İki candarma beni savcının odasına götürdü. Masasında oturan İzzet Akçal, candarmalara dışarı çıkmalarını söyledi. Yüzü sertelmişti. Neden Zincirli Hürriyet'e yazdığımı sordu. Yazmamın yasal hakkım olduğunu, yazılarımda suç bulunursa adlî kovuşturmanın açılacağı cevabını verdim. Doğrusu, İzzet Akçal'ın nezaketi karşısında ben de üzülmüştüm. Sözlerime, Zincirli Hürriyet'e verdiğim yazıların eski yazılarım olduğunu ekledim. Gerçekten de verdiğim beş yazının üçü, cezaevine gelmeden önce yazdıklarımdı. İzzet Akçal, bu yazıları, koğuşa geldiğinde defterimde okuduğunu söyledi.

İzzet Akçal'ın defterimde müsvettesini okuduğu «Adalet Bakanına Açık Mektup» başlıklı, o zamanki İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir aleyhine açtığım davâ dilekçesinin adliyede sözde yitmiş olmasından dolayı yazdığım bir yakınma ve kınama yazısıydı.

Zincirli Hürriyet'i o gün cezaevine getirtemedik. Ancak ertesi günü bir yolunu bulup Zincirli Hürriyet'i elde edebildik. Birinci sayfasında Mehmet-Ali Aybar'ın «İleri değil, geri gittik» başlıklı bir başyazısı, Sabahattin Ali'nin «Asıl büyük tehlike bugünkü ehliyetsiz iktidarın devamıdır» başlıklı bir yazısı, Cami Baykurt'un bir mektubu vardı. Son sayfada benim beş

yazımla, Mim Uykusuz'un karikatürleri yeralmıştı. Yazılarımın başlıkları şöyleydi: «Düşünülmektedir», «İşte Hesap Veriyoruz», «Ey Türk Faşisti!», «Selâm Dostlara», «Adalet Bakanına Açık Mektup».

Zincirli Hürriyet'in bu sayısı daha yayımlandığı gün kapışıldı. Karaborsada satıldı kimi yerlerde. Zincirli Hürriyet'e yalnız okurlar değil, hükûmet de çok ilgi göstermişti. CHP, o dönemde Üniversite gençlik örgütlerini kendi buyruğunda kullanıyor, polis de bir bölüm halkı iktidarın isteği doğrultusunda ilericiler üstüne kışkırtıyordu. Daha yayınlanır yayınlanmaz Zincirli Hürriyet'e karşı gösteriler, toplanmalar, protestolar başlamıştı. Hükûmetin isteğiyle polisten destek gören birtakım zorbalar, Zincirli Hürriyet'i gazete satıcılarından toplayıp alanlarda gösteriyle yakmıştı. Ertesi günkü gazeteler, bu gürültülü gösteri haberlerini veriyordu.

Zincirli Hürriyet'e, yayınladığımız öteki gazete ve dergilere olduğu gibi, saldırılmasının gerçek nedeni, o günkü baskıcı CHP iktidarının sol düşünceye ve muhalefete hiç dayanıksız oluşuydu. Gerçek neden bu olduğu halde, saldırıların bahanesi olarak benim beş yazımdan birini gösteriyorlardı. «Ey Türk Faşisti!» başlıklı bu küçük yazımı, cezaevi koğuşunda, Atatürk'ün nutkundaki Gençliğe Sesleniş bölümünden, aklımda kalanlara göre, esinlenerek yazmıştım. O yıllarda CHP, örgütlerinin kışkırtmalarıyla basımevlerini yıktırıyor, baskı makinelerini kırdırtıyor, gazete dağıtıcılarına muhalefet gazetelerini dağıttırmıyor, gazete satıcılarına sattırmıyor, gazetelerimizi zorla toplatıp alanlarda yaktırtıyor, sol dergi ve gazetelerin satışlarını zorbalıkla önlüyordu. Özel basımevi sahipleri, polis baskısıyla, sol gazete ve dergileri basmamaya zorlanıyordu. Tan gazetesi, Yeni Dünya gazetesi vb. ları yıktırılmış, basım makineleri kırdırılmıştı. Nazım Hikmet bu faşist baskıyı, 6 Aralık 1945 de Tan ve Yeni Dünya gazeteleriyle iki kitabevi'nin yıktırılması olayı üzerine, aynı gün Düşman adlı şiirinde dile getirmişti :

Onlar ümidin düşmanıdır sevgilim,
akar suyun,
meyve çağında ağacın,
Serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına:
— çürüyen diş, dökülen et —
bir daha geri dönmemek üzre yıkılıp
gidecekler.

(.....)

Atatürk'ün kurduğu CHP'nin buyruğuyla gazeteler yıktırılıyor, basım makineleri kırdırılıyordu. Bu kışkırtmayı CHP örgütlüyordu. Ayaklanan saldırganlar, CHP'nin sağladığı demir çubuklar, sopalarla donatılmıştı. Çok açığa çıkan bu örgütlü kışkırtıcılığın hiçbir gizlenecek yanı kalmamıştı. İşte bütün bu durumları «Ey Türk Faşisti!» başlıklı kısa yazımda belirtmeye çalışmıştım.

Bahane olarak ileri sürülen «Ey Türk Faşisti!» başlıklı yazının yarattığı tepkiler sonunda, korku, baskı ve yılgı yüzünden hiç bir basımevi Zincirli Hürriyet'i İstanbul'da basmadı. Yanlış anımsamıyorsam, Aybar, Zincirli Hürriyet'i bir süre daha, sıkıyönetim bölgesinin dışındaki İzmir'de yayınlamıştı.

Zincirli Hürriyet'teki, sözünü ettiğim öteki yazım «Adalet Bakanına Açık Mektup» başlıklıydı. Bu iki yazımı Geriye Kalan adlı kitabıma aktarıyorum.

Feneryolu
17 Temmuz 1975, Perşembe

EY TÜRK FAŞİSTİ!

Ey Turk Faşisti!

Birinci vazifen Türk matbaalarını yıkmak, makineleri ısırmak, demirleri dişleyip duvarlara saldırmaktır. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli, gazeteleri çamurlara serip üzerlerinde ağzın köpürünceye kadar tepinmektir. Bu temel, partinin hazinesidir.

Bugun numayiş yapmak için emir alırsan, bütün polisleri yanıbaşında bulacaksın.

Meydanlarda kitaplarını yaktığın namuslu insanlar, bütün dünyada eşi-benzeri görülmemiş biçimde işkenceye uğratılabilir. Emniyet müdürlüğümüzde dövülebilirler. Demir Ah-

met (*) tarafından sövülebilirler. Bütün malları mülkleri zaptedilmiş, matbaaları yıkılmış, gazeteleri kapatılmış, evleri başlarına indirilmiş, çoluk-çocukları dağıtılmış, evleri işgal, kendileri perişan edilmiş olabilir.

Bütün bu şartlardan daha elîm olmak üzere, Amerika'dan borç dahi alınabilir. Hattâ bu borç alınan paralar ziyafetlerde yenilebilir.

Ey Faşist yumurcakları! İşte bu ahval ve şerait içinde dahi bütün bu yapılanları kâfi görmeden vazifen matbaaları yıkmak, makineleri kırmak, namuslu yurtseverleri parçalamaktır. Muhtaç olduğun kazma, balta, sopa, demir çubuklar, Halk Partisi'nin ambarlarında mevcuttur.

Zincirli Hürriyet
5 Şubat 1948

(*) Ahmet Demir, CHP'nin tek parti iktidarından kalma İstanbul Emniyet Müdürüydü. Baskıcı ve zorba iktidarın kıyıcı polisiydi. Sonraları yüzkızartıcı bir suçun sanığı olarak adı gazete haberlerine düştü.

ADALET BAKANI'NA AÇIK MEKTUP

Bay Bakan!

Amerikan sermayesinin Türkiye'ye girmesi ve Amerika'dan borç alınmasının Türk ulusunun çıkarlarına aykırı olduğunu yazdığım için, «millî menfaatlere aykırı» davranmış sayıldığımdan, 2. sayılı Sıkıyönetim Mahkemesi kararıyla 10 ay hapis ve üçbuçuk ay sürgün cezasına mahkûm edildim.

Mahkûmiyetimi Askerî Cezaevinde çekmekteyken, İstanbul eski Emniyet Müdürü Ahmet Demir aleyhinde, işkence, tehdit ve hakaret ettiğinden, kamu davası açılması için, bundan altı ay önce bir dilekçe vermiştim. Bu dilekçe, sıkıyönetim binası içinde odalardan odalara iki ay süreyle işlem gördükten sonra, İstanbul Cumhuriyet Savcılığına gönderildi. Savcılıkta ne tür bir işleme uğradığını bilemiyorum. Dilekçeyi verişimden aşağı yukarı üçbuçuk ay sonra, Askerî Cezaevinden candarma gözetiminde Cumhuriyet Savcılığına getirildim. Savcılık soruşturma bürosunda, dilekçemdeki şikâyetlerime değgin bikez daha çok geniş biçimde ifadem alındı. Aradan zaman geçip yine bir sonuç çıkmayınca Alibaba adlı mizah dergisinde, ölümümden önce sözügeçen davânın görülmesi için Cumhuriyet Savcılığına seslenen bir açık dilekçe yayınladım.

Şimdi tutuklu bulunduğum Üsküdar Cezaevi'ne, sözügeçen dilekçeyi verdiğim tarihten beş ay sonra, kabarık bir yazılar tomarı geldi. Bu tomarın en üstündeki yazıda, şikâyet dilekçemin Cumhuriyet Savcılığında bulunamadığı bildiriliyordu. Bunun üzerine, olup biteni bikez daha olduğu gibi yazarak cezaevi yönetmenliği aracılığıyla savcılığa gönderdim. Altı ay geçti, yine bir cevap yok.

Bay Bakan!

İşlem görmüş bir dilekçenin nasıl olup da Cumhuriyet Savcılığında kaybolduğunu sormaya kendimi yetkili görmüyorum. Ne yapayım ki, daha pekçok şeyleri sormuyor ya da soramıyorum.

Yalnız, hak adına, adalet adına, hürriyet ve demokrasi adına ve hattâ 12 Temmuz bildirisi adına ve güvenebildiğimiz daha nelerimiz varsa bütün hepsi adına dileğim şudur: Hastayım. Uğradığım sürekli haksızlıklar, işkenceler, maddî sıkıntılar, manevî eziyetler yüzünden zayıf düştüm. Dilekçemin işleme konulacağı güne dek sabrım olsa bile gücüm olamaz. Ensonunda beş yaşındaki oğluma miras bırakabileceğim ne evim, ne bir dikili ağacım var. Üstelik O'na miras olarak bir bu davâyı bırakmak istemiyorum.

Bununla birlikte ben, salt Ahmet Demir'i mahkemeye vermiyorum, O'nun kişiliğinde temsil ettiği bütün gelmiş geçmiş zaptiye nazırlarını mahkemeye veriyorum. Ahmet Demir, türlü bahane, vesile, taktikle bu davâyı geciktirse bile, O'ndan kelepçelerim, zincirlerim, prangalarım ve kemiklerim hesap soracaktır. Bunun böyle olduğu cümlece ve zat-ı devletlerince biline devletlû efendim.

Zincirli Hürriyet
9 Şubat 1948

EK — Bu şikâyetimin arkasını bırakmadım; dilekçe üzerine dilekçe verdim. Gazetelerde yazabildikçe bu konuyu yazdım. Sonunda gelen cevapta, bilmem hangi yasaya göre — sanırım «memurin muhakemat kanunu» — üst dereceden bir memur aleyhine yurttaşın davâ açabilmesi için Adalet Bakanlığı'nın izin vermesi gerektiği, benim Ahmet Demir aleyhine davâ açabilmem için ise Adalet Bakanlığı'nın izin vermesi gerektiği, benim Ahmet Demir aleyhine davâ açabilmem için ise Adalet Bakanlığı'nın izin vermediği bildiriliyordu.

A.N.
Feneryolu, 17 Temmuz 1975

HAKKINIZI HELAL EDİN DOSTLAR

Sabahattin Ali'yle ortaklaşa çıkardığımız Markopaşa gülmece gazetesinin ilk sayısı 25 Kasım 1946 günü yayınlanmıştı. Markopaşa'nın ilk sayısındaki fıkram şudur:

Tatlı, acı günler geçirdik dostlar, belki kırdık birbirimizi, hakkınızı helâl edin!

Komşular, birbirimize hakkımız geçti, sizler de helâl edin hakkınızı!

Çok sevgili babam, seninle de helâllaşalım, hakkını helâl et, oğlunu affet!

Gelin, öpeyim çocuklar sizi; belki göremezsiniz babanızı bir daha, gidiş var ama dönüş var mı, bilinmez.

Gel benim yaşam yoldaşım! Kalım var, ölüm var, sen de hakkını helâl et!

Ne oluyor böyle, sefere mi gidiyorum? Hayır!

Uzun yolculuğa mı çıkıyorum? Hayır!

Savaşa mı bu gidişim? Hayır!

Canalıcı mı bekliyor başucumda? Hayır!

İntihara mı kararlıyım? Hayır!

Nedir öyleyse, ne var?

Markopaşa adında bir gazete çıkarmış. Bir fıkracık yazmamı istediler bu gazeteye. Önce Allah'a, sonra basın yasasına sığınıp, yazacağım. Bilinmez, ne olur ne olmaz. İçki şişede, kalem cepte durduğu gibi durmaz!

Dostlar, komşular, evim halkı! Helâl edin hakkınızı, basın yasasına güvenerek fıkra yazmaya gidiyorum.

25 Kasım 1946
Markopaşa

ZORUNLU DİNLENME

Her zaman gazete kapatılmaz, kimileyin de işte böyle gazeteci kapatılır. Eksik olmasınlar, ne denli çok çalışıp, ne denli yorulduğumuzu gören ve bizleri ilgiyle adım adım, soluk soluk izleyen büyüklerimiz, ancak kapama yoluyla bizi bir süre dinlendirdiler.

Bu süre içinde dünyam dört duvar, ama düşlerim sonsuzdu. Başımıza bir iş, beynimize başka bir işleyiş geldi.

Bakınız, ben orda nelerle uğraştım. Eskidenberi bitürlü kâğıttan kayık yapamazdım. Cıgara paketlerinin arasından çıkan renkli kâğıtlarla kayık yapmasını orda öğrendim. Kibrit kutusunu beton döşemeye fırlatarak, «Cuk oturursa şapa oturduk, tok gelirse kuma oturduk!» diye günlerimi geçirdim.

Penceremin camı soğuktan ve cıgaramın dumanından buğulanınca, cama kaç kez vasiyetimi yazdım. Çünkü kâğıt, kalem vermiyorlardı.

Giysimdeki düğmeleri, tavan tahtalarını tek-çift diye sayarak, cebimdeki kuruşlarla yazı-tura atarak falıma baktım.

Orda sayılabilecek ne varsa, hepsini sayı-

lamayacak denli çok saydım. Ölçülebilecek orda her ne varsa, adımlayarak, ayaklarımla, ellerimle ölçtüm, karışladım.

Bol bol da düşündüm, düşündüm, düşündüm, yine düşündüm.

Eğri oturalım doğru konuşalım, iki elim yanına gelecek, doğruyu söylemeyi borç bilirim: Helâya gitmeme bile karıştılar da düşünme özgürlüğümüze karışan görüşen olmadı.

6 Ocak 1947
Markopaşa

ÇATLASINLAR

Mapusane çeşmesi yandan da akmaz oldu. Yirmiye yoğurt...

Bununla birlikte yine de rahatım. Neydi o dışarda çektiklerim! Hergün beş-on mektup gelir. İçlerinde tabanca, kama, kafatası iskeleti, darağacı resimleri...

Hergün haberler gelir: Akşama miting var, sabaha gösteri var... Asacağız, keseceğiz, vuracağız, kıracağız!..

Sokağa her çıkışımda önümde polisler, ardımda muhbirler, sağımda şunlar, solumda bunlar...

Üstelik hergün mahkemelerden düzinelerle celp gönderilir. İçimde ha tutuklandım ha tutuklanacağım korkusu...

Oooh, şimdi ne rahatım burda. Kalın duvarların, demir parmaklıkların, demir kapıların arkasında, aslan candarmaların korumasında, güvencede yaşıyorum.

Çatlasınlar. Celp yok, baskı yok, korku yok, izleyen yok, gözleyen yok.

Üstelik, bir yanımda demokrasi, bir yanımda özgürlük... İşte benim hapishane arkadaşlarım.

16 Aralık 1947
Alibaba

KÖKÜ DIŞARDA

Sabahattin Ali'yle birlikte Markopaşa adlı bir gülmece dergisi çıkaracaktık. İlk kararımıza göre Sabahattin Ali, bu gazetenin sahibi olacaktı, ben de yazı işleri yönetmeni olacaktım. Markopaşa'yı çıkarabilmek için gerekli olan parayı Sabahattin vereceğine göre O'nun sahip, yazı işleriyle ben uğraşacağıma göre benim yazı işleri yönetmeni olmam doğaldı. Markopaşa dergisini çıkarma izni almak için İstanbul valiliğine dilekçe vereceğimiz gün Sabahattin Ali, derginin hem sahibi, hem de yazı işleri yönetmeni görünmek istedi. Gerekçesi de şuydu: o günkü basın yasasına göre, dergideki bir yazıda suç bulunursa hem derginin sahibi, hem de yazı işleri yönetmeni tutuklanıyordu. Birimiz sahip, birimiz yazı işleri yönetmeni olursak, ikimizin birden tutuklanmamız olasılığı vardı. Oysa hem sahip, hem yazı işleri yönetmeni tek kişi olursa, birimiz tutuklanınca birimiz dışarda dergiyi çıkarabilirdik. Sabahattin Ali'nin bu önerisini kabul ettim. Böylece Markopaşa'nın ilk sayılarında Sabahattin hem sahip, hem de yazı işleri yönetmeni olarak göründü.

Markopaşa'nın siyasal gülmecesinin etkisi öylesine büyük olmuştu ki, daha ikinci sayısı yayınlanır yayınlanmaz, Büyük Millet Meclisi'nde iktidar partisi Markopaşa'yı günün önemli bir konusu yaptı.

Markopaşa'nın ikinci sayısı 2 Aralık 1946 da çıkmıştı. İki gün sonra, 4 Aralık 1946 da Büyük Millet Meclisi'nde Markopaşa sözkonusu edilmişti. İktidar partisi olan CHP sıkıyönetimi uzatabilmek için daha ikinci sayısı yeni çıkmış haftalık bir küçük dergi olan Markopaşa'yı bahane diye ileri sürüyordu. Sıkıyönetimin uzatılmasını istemeyen DP muhalefetinin milletvekili Fuat Köprülü'ye karşı, CHP'nin Gaziantep milletvekili Cemil Sait Barlas Büyük Millet Mec-

lisi kürsüsünden şöyle konuşuyordu : (*)

— **Efendim, sayın arkadaşım Fuat Köprülü, harp bittiği için şenlikler yapıldığından bahisle, sözünü bitirdi. (.....) Gazeteler çeşit çeşit müdahalelerde bulundular, İstanbul'da değil şu ve bu partiye mensup gazeteler hattâ kökü dışarda olan Markopaşa bile çıkıyor. Ve bu gazete çıktığı zaman sıkıyönetim kumandanı haklı olarak ilân edilmiş olan sıkıyönetimi hüsnüidare ederek bunun için tatbik edilecek muameleyi Cumhuriyet Savcılığına bırakıyor. Bu da ayrıca şayanı şükrandır. Şu halde dış tehlike için ilân edilmiş olan ve ancak bazı yerlerde seyrüsefer hürriyetini, bazı şartlar altında ve sırf memleketin müdafaası bakımından tatbik etmektedir. Sayın Köprülü arkadaşımın, arzettiğim gibi kökü dışarda olan ideolojiler için, nasıl bizimle beraber iseler, sıkıyönetimin ilânında da partisinin bizimle beraber olduğunu bu kürsüden söylesinler.**

Cemil Sait Barlas'ın Büyük Millet Meclisi'nde Markopaşa için «kökü dışarda» dediği hemen bütün gazetelerde haber olarak çıkmıştı. Bu durumda Markopaşa'nın ilk sayısında Cemil Sait Barlas'a cevap vermemiz gerekiyordu. Sabahattin, ikimizin ayrı ayrı cevap yazmamızı önermişti. Sabahattin «Ayıp» başlıklı bir başyazı yazmıştı. Bütün yazıları yazmak ve yazı işleri benim üstümde olduğundan, işlerin çokluğu yüzünden, ben bitürlü Cemil Sait Barlas'a cevap yazmaya zaman bulamıyordum. Sabahattin de gidip gelip ne zaman bu cevabı yazacağımı soruyordu. Sonunda, derginin son yazısı olarak Barlas'a cevabı yazdım. Bu cevap «Topunuzun Köküne Kibrit Suyu» idi.

Sabahattin'le anlaşmamıza göre, birbirimizin yazısını okuyup denetleyecektik. Birimizin konulmasın dediği yazı, dergiye konulmayacaktı. Bütün Markopaşa ve süreği olan dergiler çıktığı sürece, Sabahattin'in yayınlanmasını istemediği yazım olmamıştı. Sabahattin'in dergiye girecek yazıları okuma olanağı da yoktu. Çünkü Markopaşa'ya çok az uğrar, dergiyle çok az ilgilenirdi. Ben, O'nun postayla Ankara'dan gönderdiği yalnız bitek başyazısını sakıncalı bularak yayınlamamıştım.

Sabahattin «Topunuzun Köküne Kibrit Suyu» başlıklı yazımı okudu, çok beğendi, hattâ öyle coşkulandı ki, yazıyı iki kez yüksek sesle okudu.

Sabahattin Ali'nin «Ayıp» başlıklı yazısıyla benim bu yazım 16 Aralık 1946 günü yayınlanan Markopaşa'nın 4 üncü sayısında çıktı.

Dergi daha okurların eline geçmeden, o günün sabahı saat 5 de ikimizi de sıkıyönetim tutukladı. Ayrı hücrelerde yirmi gün alakonduktan sonra bırakıldık.

«Topunuzun Köküne Kibrit Suyu» başlıklı yazımın hedefinin Cemil Sait Barlas olduğu açıkça belliyken, bu yazıda Millet Meclisi'nin «manevî şahsiyetine hakaret» suçu olduğu ileri sürülerek Markopaşa aleyhine o zamanın basın savcısı Hicabi Dinç davâ açtı.

Sabahattin Ali'yle anlaşmamıza göre, —O'nun isteği üzerine— Markopaşa'daki yazıların hiçbirine yazarın adı konulmuyordu. Adım olmadan yayınlanmış olan «Topunuzun Köküne Kibrit Suyu» yazımı, Markopaşa'nın hem sahibi, hem yazı işleri yönetmeni olarak görünen Sabahattin Ali üstüne aldı, kendisinin yazdığını söyledi. Bu yazı yüzünden tutuklandı ve hapis cezasına çarptırıldı. O Üsküdar'da Paşakapısı Cezaevi'ndeyken, beni de «Nereye Gidiyoruz?» adlı, Amerikan Emperyalizmine karşı yazdığım bir broşürden dolayı tutuklayıp askerî cezaevine kapamışlardı.

«Topunuzun Köküne Kibrit Suyu» başlıklı yazımı da «Geriye Kalan»da okurlarıma sunuyorum.

(*) Cemil Sait Barlas'ın bu konuşması, 4.12.1946 günlü Tutanak dergisi cilt 3, dönem VIII, sayfa 17-18 den alınmıştır. Bu konuda daha geniş bilgi için Aziz Nesin'in «Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı, 1973» adlı kitabına bakılsın.

TOPUNUZUN KÖKÜNE KİBRİT SUYU

— Milletvekili Cemil Sait Barlas'a pulsuz mektup —

Sayın demeye dilim varmıyor sana. Yabancı ideoloji diye bir garibe icat eylediniz. Bütün dünya size pabuçlarıyla güldü. Bugün sayenizde maskaraya dönen demokrasiyi, acaba bey pederiniz mi icat etmişti?

Yabancı sermayeye, kapıları ardına kadar açarak, kul köle oldunuz. Buna karşılık fikre ve ilme gümrük duvarları çektiniz. Bu marifetleriniz yetişmiyormuş gibi, şimdi de bir kök tutturmuşsunuz. Kökü dışarda, kökü içerde, kökü havada ve sizler gibi kökü suda... Çok muzip adamsın vesselâm, nerden bulursun bu acaiplikleri?

Şu kalemi tutan elim, yeryüzünde hiçbişey yapmamış olsa bile, seçimde sana oy vermediği için en kutsal görevini yapmış sayılır.

Neden bizim kökümüz dışarda? Biz hürriyetin yüzüne çul mu örttük? (*) Biz, cebimizde firar pasaportları ve sahte nüfus kâğıtları mı taşıyoruz? Cüzdanlarımızda yabancı bankaların hesap defterleri mi var?

Ellerim mutludur Cemil Sait Barlas, sana oy vermediler.

Neden kökümüz dışarda? Tapuları karımızın üzerine yapılmış apartmanlarımız mı var? Biz bu millete, uşaklarımızla, dalkavuklarımızla, metreslerimizle mi bağlıyız? Biz bu vatana, apartmanlarımızın oturduğu toprak parçasıyla mı bağlıyız?

Ellerim mutlu Cemil Sait Barlas, sana oy vermediler.

Biz, örneğini çok gördüğümüz, hergün kulağımıza bir haberi uçurulan, dayak, yağma, talan, ölüm, zindan ve sürgün bahasına da olsa, milletin çıkarına olan gerçekleri söyleyeceğiz. Bunun için mi kökümüz dışarda?

Ellerim huzur içinde, sana oy vermediler Cemil Sait Barlas!

Yasama dokunulmazlığının arkasına gizlenip, size taş atmadığımız halde, üzerimize sıçratmak istediğiniz iftiralarınız boşunadır: Millet, verdiğiniz afyonlara karşı bağışıklık kazandı, yutmuyor artık!

Bizim ne yasama dokunulmazlığımız, hattâ sâyenizde ne de yasal dokunulmazlığımız var. Bütün gayretlerinize rağmen, millet, kökü çürük olanları da, köksüz olanları da biliyor.

Ellerim rahattır Cemil Sait Barlas, sana oy vermediler!

Vatan, millet, namus gibi kutsal kavramların, anlamlarıyla değil, yalnız sözleriyle milleti, en duyarlı yerinden avlamak isteğiyle, keselerine ve çıkarlarına köle yapmak isteyen ve bize kökü dışarda diyenlerin kökleri kurusun, topunuzun köküne kibrit suyu!

Ellerim mutlu...

Ellerim...

Ya sen Cemil Sait Barlas?

16 Aralık 1946
Markopaşa

(*) Bu sözle Nihat Erim anlatılmak isteniyor. CHP hükûmetinin sözcüsü ve bakanı Nihat Erim o günlerde hürriyeti şalla örtmek gerektiğini söylemiş, bu yüzden O'nun adı Markopaşa'da Şalcı Nihat diye geçer olmuştu.

DENİZ MEVSİMİ BİTTİ AMA

Yaz başında deniz banyosunun en sağlıklı biçimini öğrenmek için bir hekime danıştım. Sabahları, aç karnına onbeş dakika kadar denize girmenin yararlı olduğunu söyledi. Bu hekimin salık verdiği gibi yapıyordum. Bir sabah erkenden yine denize giderken rastladığım bir hekim arkadaşım, en iyi denize girme zamanının kahvaltıdan iki saat sonrası olduğunu söyledi.

Hangisinin doğru olduğunu anlamak için ünlü bir hekime başvurdum. O da, akşam üzerleri güneş çekilirken denizde yüzmemi, ama onbeş dakikadan çok denizde kalmamamı salık verdi.

Birinin dediği öbürünün dediğini tutmadığı için aklım karıştı. Tecrübeli bir hekime başvurdum. Önceki hekimlerin söylediklerini anlattım. Söylenilenlerin hiçbirinin sağlık için doğru olmadığını «ültraviyole, radyoaktivite» filân gibi terimler de kullanarak bilimsel olarak açıkladı. Günün güneşli saatlerinde denize girilmeliymiş ki, denizden yansıyan ışınlardan yararlanılsın. Sağlıklı insan bir saat kadar denizde kalabilirmiş.

Büsbütün aklım karıştı. Başvurduğum bir başka uzman hekim, her denize girecek olanın benim gibi gelip hekime danışmasının ne denli iyi olacağını anlattıktan sonra, her insanın denize girme zamanının ayrı olduğunu, denizde yüzme ve kalma süresinin de insanına göre değiştiğini söyledi. Kan tahlilleri, çiş tahlilleri, tansiyon ölçülmesi, röntgen muayenesi, kalb muayenesi filân sonunda, denize hiç girmemem gerektiği anlaşıldı. Yalnız öğle yemeklerinden sonra kumda oynayıp güneş banyosu yapabilirdim.

Kafam karmakarışık olmuştu. Gittiğim bir yaşlı hekim, öncekilerin dediklerinin hepsinin yanlış olduğunu, en iyisi geceleyin denize girmenin uygun olduğunu söyledi.

Sporcu bir hekim de,

— Ne zaman canın denize girmek isterse o zaman gir yahu... dedi.

Hekim olmak kolay değil, yıllarca öğrenim görüyorlar. Elbet bir bildikleri var ki, bu öğütleri verdiler bana... Evet, hekim olmak kolay değil de, hekimin dediğini yapmak kolay mı? Uygar insan, hekimin sözünden çıkmaz. Ben bu hekimlerin hepsinin dediklerini yerine getirsem, sabah erkenden aç karnıma deniz girip bir daha hiç denizden çıkmamam gerekir ki, bu kez de karada kalmaya fırsat bulamam.

Bir arkadaşıma bunları anlatıp, şaka olsun diye,

— Tanıdığın iyi bir hekim var mı, karada ne kadar kalmam gerektiğini soracağım... dedim.

Meğer arkadaşım dertliymiş. Başından geçen üzünçlü olayı şöyle anlattı:

«Rahmetli babam çok şiddetli peklik olmuştu. Doktor muayene etti, bir müshil ilâcı verdi. Ama bu kez de ishalin önünü alamadık. Başka bir doktor çağırdık. O da bir peklik ilâcı verdi. Zavallı babacığım peklik ilâcını alınca hiç dışarı çıkamaz oldu, tıkandı kaldı. Yine ilk doktoru getirdik. Yine müshil verdi. Babam müshilleri aldı ama, bu kez de rahmetliyi helâdan dışarı çıkaramaz olduk. Kısacası dostum, doktorun biri gitti, biri geldi; biri müshil, biri peklik ilâcı verdi, ama —yüzünüze güller— bitürlü rahmetlinin ayarını tutturamadılar. Rahmetli babacığım bir peklik, bir ishal çeke çeke artık canına tak dedi. Peklik çektiği bir sıraydı günlerdir helâya çıkamıyordu. Pekliğin verdiği bunalımla, bir haftada alması gereken müshili birden yuttu. Doktor bunu öğrenince deliye dönüp «Günde kaç kez helâya çıkıyorsunuz?» diye sordu. Babam da «İki kez» dedi. Şaşıran doktor «O kadar müshili alıp da nasıl olur günde iki kez helâya gidersiniz?» deyince babam da şöyle açıkladı: «Evet iki kez. Sabahleyin helaya girip öğleye dek orda kalıyorum. Öğleyin beş dakikacık paydos edip yine giriyorum, ertesi sabaha kadar helâdan çıkmıyorum.»

Bu doktor, babamı kurtarmak için öyle yüksek dozda peklik ilâcı vermiş ki, babacığım peklik ilâcını alınca, peklikten de, ishalden de büsbütün kurtulup canından oldu. Rahmetli kaskatı kesilmişti.»

Denize girmek için hekimlerin hepsinin ayrı ayrı öğütlerini tutarsam, helâdan günde ancak beş dakikacık çıkabilen arkadaşımın rahmetli babasına döneceğim ya da balıklaşacağım. Çünkü şimdiden çene altlarımda solungaçlar oluşmaya başladı bile.

29 Ekim 1948
Markopaşa

BAŞBAKAN HASAN SAKA İLE BİR KONUŞMA

Başbakan Hasan Saka'yla yurt sorunları üstüne gazetemiz adına bir konuşma yaparak okurlarımıza yararlı olmayı düşündük. Ancak bir yanlışlık yaparak gazetemize yeni alınan bir geveze muhabiri bu işle görevlendirdiğimizi üzülerek bildiriyoruz. Sorduğu soruya, karşısındakinin cevap vermesine fırsat bırakmadan yine kendisi cevap veren bir geveze tip olan muhabirimizin Başbakan'la yaptığı konuşmayı olduğu gibi sunuyoruz. Başbakan'a sözü tamamlatmadan, sözün arkasını kendisi ekleyen muhabirimizin gevezeliğinden ötürü Başbakan ve okurlarımızdan özür dileriz.

Son günlerde Hasan Saka, ziyaret gibi, ziyafet gibi çok ciddî ve siyasî işlerle pek çok uğraştığından bitürlü kendisiyle konuşmak fırsatı bulamıyordum. Sonunda bunu başarabildim. Hasan Saka az önce bir Amerikan heyetine ziyafet vermiş, bu ziyafetten sonra da Amerikalıların kendisine vereceği ziyafete gidiyordu. Başbakanlık arabasına binerken kendisiyle konuşabildim. Fırsatı kaçırmamak için arka arkaya sordum.

— 7 Eylül kararlarının değişip değişmeyeceği, şeker fiyatının yeniden yükseltilip yükseltilmeyeceği, yeni vergilerin neler olduğu, Amerika'lıların vermeye sözverdikleri borcun faizlerini ödemeye başlayıp başlamadığımızı, seçimlerde yapılan yolsuzluk sorunu, Güvenlik Konseyi'ne bizi neden almadıkları, bu hayat pahalılığı...

Başbakan kızgınlıkla,

— Yeter! diye bağırınca, sözünün arkasını ben tamamladım:

— Söz milletindir!

Yakaladığım fırsatı kaçırmamak için, yeniden sormaya başladım:

— Fener patrikhanesine Amerika'dan naylon bir patrik gönderileceği, bütçemizdeki açığın nasıl kapatılacağı, Öğretmenler Birliği'nin kongresi...

Başbakan yine sabırsızlıkla,

— Biz... diye haykırınca, ben de sözün arkasını getirdim:

— Hürriyet istiyoruz!

Başbakan, sorularımı teker teker sormamı istedi. Ben de öyle yaptım:

— Memleketin ekonomik durumu?

— Eğer biz bu ekonomik tedbirleri almamış olsaydık, bugünkü...

Hemen sözün arkasını getirdim:

— Rezalet olmazdı.

Başbakan sözünü sürdürdü:

— Aldığımız tedbirler sayesinde bütün millet...

Sözünü ben tamamladım:

— Yokluktan kırılacak, açlıktan ölecektir.

— Aldığımız kararların olumlu sonuçlarını görmek isteyenler...

— Torunlarına vasiyet etsinler... diye sözünü bağladım.

Sözlerini tamamlamaya fırsat bulamayan Başbakan, bu kez sözünü kesmemem için bir çırpıda,

— Partimiz devrimci bir partidir! diye bağırdı.

İşte bu sözünün arkasını getirmedim, çünkü ağzım açık kalmıştı. İyi ki şoför arabayı sürdü de, Başbakan da kurtuldu, ben de...

20 Ekim 1948
Markopaşa

EFENDİMİZ KÖYLÜ

İlerigelen politikacılar seçim propagandası için bir köye gitmişlerdi. Köy kahvesinde köylülerle konuşuyorlardı. Konuşma ısındıkça her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Biri «Köylüyü kalkındırmak için önce yol ister» derken, biri «Önce okul gerekir», bir başkası «İlkin şu bataklıkları kurutmalı.», «Hayır, önce ahlâk, manevî kalkınma...» gibi birbirini tutmayan düşünceler ileri sürüyorlardı. Konuşma çok kızışmıştı. Kimse kimseyi dinlemiyor, herkes kendi bildiğini okuyordu. O sırada köy alanından eşek anırmaları, köpek havlamaları, at kişnemeleri

gibi hayvan sesleri de yükselince kahvedeki konuşmalardan hiçbişey anlaşılmaz oldu.

Suskun duran köylülerden biri kalkarak,

— Efendiler, dedi, teker teker konuşun ki anlayalım, sesler birbirine karışıyor.

Biga'da, kasaba alanında toplanan halk, bir büyücek evin ikinci kat balkonundaki Demokrat Partili'nin çektiği nutku dinliyor. Dinleyici kalabalığı arasında CHP liler de, DP liler de var.

Dinleyicilerden bir CHP li kızgınlıkla,

— Şu bizim halk ne yaptığını bilmez. Bakın işte, şu DP li saçmasapan konuştuğu halde onu bile çılgınca alkışlıyor... dedi.

Gerçekten de nutuk çeken saçmalıyor, öyle ipe-sapa gelmez şeyler söylüyordu ki, dinleyiciler arasındaki DP liler bile çileden çıkmışlardı. Ama yine de,

— Halkımız neyi alkışladığını çok iyi bilir... diye CHP liye karşı çıktılar.

Halk bilirdi, bilmezdi, derken tartışma kızıştı. Kalabalıktan gelişi güzel birine nutku neden alkışladığını sormaya karar verdiler. Yırtıkpırtık giysili bir yaşlı köylüye, içlerinden biri,

— Baba, dedi, duyuyorsun işte, şu adam ipesapa gelmez sözler söylüyor da ne diye onun saçmalarını alkışlıyorsunuz?

Yaşlı köylü, kırçıl sakalını sıvazlayıp, kırışık yüzünde ışıltılı bir çizgi kalmış gözleriyle karşısındakileri süzerek şöyle dedi:

— Destinin yenisi suyu serin tutar. Bizim destideki suyun gayri içilecesi durumu kalamadı. Toprağı hep bir toprak da olsa, destiyi yenilemek gerekir. Yenilerini alkışlamamız bundan.

Recep Peker, başbakanlığı sırasında bir yurt gezisindeyken yolu bir kimsesiz çocuklar okuluna düşmüştü. Başbakanı görmek için köylüler de okula gelmişti. Düzenlenen törende, öğrencilerden biri, kendisine önceden öğretildiği üzere, okula yardım sağlamak için, kimsesiz çocukların unutulduğunu söyledi.

Recep Peker hemen,

— Bu memlekette kimsesiz yoktur, dedi, vatan anamızdır, biz de babanızız...

Arkada duran köylülerden biri yanındaki köylüye Recep Peker'i göstererek,

— Demek, anamızı... ağlatan adam buymuş! dedi..

Partililer seçim propagandası için gittikleri bir kasabanın kahvesinde oralılarla konuşmuşlardı. Yaşlıca bir köylü, partililerden birine sokulup, ona yavaşça,

— Bey, dedi, senin sözlerin bana yakın geldi. Ondan ötürü sana bişey danışacağım. Şu sosyalizm dedikleri nedir, bana anlat. Oldumolası bizim hükûmetler sosyalizmi kötüler. Bizim hükûmetler kötülediğine bu sosyalizm iyi bişey olacak... Anlat şunu hele!

Köy kahvesinde toplanmışlardı. Köye o gün gelen tahsildar da aralarındaydı. Köylünün biri cebinden köylü cıgarası paketini çıkarıp tahsildara uzattı. Onbeş lira aslî maaşlı tahsildar da cebinden bir Amerikan cıgarası paketi çıkararak,

— Köylü kullanmam, dedi.

Cıgarayı uzatan köylü,

— Sert mi geliyor, yoksa kalın mı? diye sordu.

11 Kasım 1948
Markopaşa

HAYATIMI DÜZENE KOYDUM

Artık derbeder hayatımı ve ondan daha da perişan olan kitaplarımı düzene koydum. Doğrusu evimde arama yapmaya gelen polislere acıyordum; eski bavullar, çuvallar, sandıklar içindeki kitaplarımı karıştırıp, her ne arıyorlarsa işte onu ararlarken, çok zahmet çekiyorlardı. Şimdi bütün yazılarımı, kitaplarımı, notlarımı sıraladım, düzenledim, hepsi raflarda düzenli duruyor. Hepsinin fişleri, listesi, yazısı var. En geç haftada bir evimde arama yapmadan duramayan siyasî polisler, bundan sonra elleriyle koymuş gibi, beğendikleri kitaplarımı, seçtikleri yazılarımı alıp götürebilecekler.

Günlerimi de düzenledim. Hafta başı olan pazartesiyi sorguya ayırdım. İstanbul basın savcısı Hicabi'den, sorgu için beni yalnız Pazartesi günleri çağırmasını, başka günler çağırıp da programımı bozmamasını rica ederim.

Salı günleri de poliste ifade vermeye gideceğim.

Çarşamba günleri evimde arama yapılabilir. Salı, polisleri kabul günümdür. Başka günler rahatsız etmemelerini rica ederim.

Perşembe, Cuma günlerini de mahkemelerdeki yargılanmamla geçirmeye karar verdim.

Cumartesi, Pazar günleri de, polisi, savcıyı ve mahkemeleri işsiz bırakmamak için gazete çıkaracağım.

Ölüm hiç aklıma gelmiyor, sanki ölmeyecekmişim gibi... Bigün ölünce arkamdan şöyle söyleyecekler: «Oldukça yetenekli, eli kalem tutar bir adamdı. Eğer polisten, savcıdan, mahkemelerden, arama - taramalardan, sorgudan soruşturmadan zaman bulabilseydi, belki yazmaya fırsat kazanıp iyi bir yazar olabilecekti.»

11 Kasım 1948
Markopaşa

DELİYLE DEVLETLİ BİLDİĞİN İŞLER

Nedense delilerin bana özel bir sevgisi ve ilgisi vardır. Belki onları deli yerine koymadığımı anladıkları için seviyorlar beni. Her çalıştığım, her çıkardığım gazetede biriki deli başıma tebelleş olur.

Son delimin, memleketi kalkındıracak bir tarım planı vardı. Bir delinin, tıpkı akıllı bir devlet adamı gibi memleketi kalkındıracak plânlar yapması güzel bişeydir. Ama tarım planı sahibi olan deli beni çok tedirgin ediyor, çalıştırmıyor, yazı yazmama fırsat bile vermiyordu. Durmadan tarım plânını anlatıyordu. Memleketi kalkındırmak için plan yapmış bir insanı, deli bile olsa, kovamıyor, başımdan savamıyordum. Ama bir yolunu bulup deliyi savmazsam işimden gücümden olacaktım. Onu darıltmadan elinden kurtulmak için,

— Seni Ahmet Emin'e göndereyim, o bu işlerden daha iyi anlar... dedim.

— Tanır mısınız? diye sordu.

Deliden kurtulmak için,

— Çok yakın arkadaşımdır... diye yalan söyledim.

Nasıl olsa Ahmet Emin Yalman'ın, bu deliyi atlatacağını, ona benim gibi yumuşak davranmayacağını biliyordum.

Bu kez tarım plâncısı deli,

— Öyleyse Ahmet Emin Bey'e bir mektup yaz da götüreyim... diye tutturdu.

Belâdan kurtulayım derken, sunturlu belâ olarak üstüme geldi.

— Ben telefon eder söylerim, sen hadi git! filân dedimse de,

— Mektubu almadan dünyada gitmem! diye direndi.

Ben de, «Çok yakın arkadaşım» diye yalan söylediğim ünlü başyazar Ahmet Emin Yalman'a kırk yıllık yakınımmış gibi bir mektup yazmak zorunda kaldım:

«Canım kardeşim Emin'ciğim,

Sana memleketimizi kısa zamanda kalkındıracak çok önemli bir tarım plânının sahibi olan bir değerli uzmanımızı gönderiyorum. Bu plândan ve plân sahibinin düşüncelerinden yararlanmanı, senin berrak ve akıncı ruhundan beklerim. Özlemle gözlerinden öperim.»

Deli, beni tanıdığı için, mektubun altına adımı da yazmak zorunda kalmıştım.

Deli mektubu alıp odadan çıkınca, artık kurtuldum diye sevinip yazımı yazmaya giriştim. Nasıl olsa Ahmet Emin Bey, benim darda kalıp bu mektubu deliyi başımdan savmak için yazdığımı anlar ve deliyi bir yolunu bulup atlatırdı. Sevincim uzun sürmedi. Deli, tarım plânının dosyaları elinde, fırtına gibi odamdan içeri girdi.

— Arkadaşın diye darılma ama, dedi, o senin arkadaşın olacak Ahmet Emin Yalman denilen adam plândan milandan anlamıyor. Üstelik, sözde seni de tanımıyorum diyerek beni başından savdı.

— Ahmet Emin hep öyledir, sağolsun, seni atlatmak için beni tanımadığını söylemiş. Dur, seni en iyisi Hüseyin Cahit Yalçın'a göndereyim... dedim.

— Tanır mısın? dedi.

Kurtulmak için,

— Tanımak da lâf mı! Elbette... dedim.

— İyi ama, bu plânlardan anlar mı? diye sordu.

— Ondan daha iyi anlayanı yoktur... dedim.

Yine mektup yaz, diye tutturduğu için, hiç tanışıp konuşmadığım gazetecilerin piri Hüseyin Cahit Yalçın'a şöyle bir mektup yazıp delinin eline verdim:

«İki gözüm Hüseyin Cahit,

Sana tarım konusunda çok yetkili bir uzmanı gönderiyorum. Senin de bu konuya ilgi duyduğunu bildiğim için, gönderdiğim uzmanın plânından yararlanacağını umarım. Bizim Ahmet Emin Yalman'a göndermiştim, ama o, plândan bişey anlayamamış. Senin anlayışına güvendiğim için bikez de sana yolluyorum. Yardımcı ve destek olmanı dilerim canım efendim.»

Deli meli ama, yalnız kafasını taktığı bir konuda yani tarım plânlamasında deli, yoksa başka konularda cin gibi. Mektubu eline verince,

— Ama altına adını yazmadın... dedi.

Mektubu, adımı yazıp, imzalamak zorunda kaldım.

Eh artık kurtuldum diye soluklanıp yazımı yazmama kalmadan yine geldi.

— Yahu, dedi, arkadaşın Cahit bey çok yaşlı, senin babandan yaşlı...

— Ne çıkar bundan? dedim.

— İyi ama, canciğer arkadaşın olduğu halde seni bile hatırlayamadı. Mektubunu okuyunca beni kapı dışarı ettirdi.

Dosyalarını elinden alıp masama koydum. Açıp baktım. Dosyanın üstünde «Beş yıllık Tarım Planı» yazılıydı.

Kurtulmak için deliyi uzak bir yere göndermekten başka umarım yoktu.

— Arkadaş, dedim, sen bu iş için Ankara'ya gideceksin.

— Giderim, dedi, ne yapacağım Ankara'da.

— Başbakan Hasan Saka'yı görüp O'na planını anlatacaksın. Senin planını ancak Hasan Saka değerlendirebilir.

— Tanır mısın kendisini?

— Tanımaz olur muyum, çok yakınımdır.

— Öyleyse yaz bir mektup da O'na.

Nasıl olsa koruma polisleri bu deliyi başbakanın yanına sokmazlardı. Bahaneyle deliyi Ankara'ya yollar, hiç olmazsa bir zaman için ondan kurtulurdum. Başbakan Hasan Saka'ya şu kısa mektubu yazdım:

«Sevgili dostum Saka Hasan,

Hamil-i plan, çok yaman bir uzman. Aman kardeşim Hasan, varken böyle bir plan, ondan yararlan.»

Adımı yazıp imzalayıp kısa mektubu delinin eline tutuşturdum.

— Haydi yolun açık olsun! deyip gönderdim.

Gerçekten deliden kurtulmuştum. Biriki ay görünmedi. Ama o ne o? Bir sabah elime gazeteleri aldım ki, bütün gazetelerin birinci sayfalarında hükûmetin «Beş Yıllık Tarım Planı» haberleri var. Hem de bu beş yıllık plan, benim sevgili tarım uzmanımın planının tıpkısıydı. Beni bir düşüncedir aldı: Acaba bu planı kim kimden çalmıştı?

Bir arkadaşım beni böyle dalgın görünce, ne düşündüğümü sordu. Ben de, olup biteni anlatıp,

— Anlamıyorum, dedim, benim deli mi hükûmetin beş yıllık planını almış, yoksa hükümet mi plânını deliden almış?

Arkadaşım,

— Boşver, dedi, ikisi de bir kapıya çıkar.

Sonra ekledi:

— Bilmez misin bir atasözümüz vardır : «Deli ile devletli, ikisi de bildiğin işler.»

10 Aralık 1948, Markopaşa

YAA ÖYLE Mİ MISTAABEY

Yurt sorunları üstüne bilgi edinmek için yetkili birini arıyordum. Eksik olmasın bir arkadaşım,

— En iyisi, Kasımpaşa'ya git... dedi.

— Kasımpaşa'da ne yapayım? diye sordum.

— Sana bilgi vermeye en yetkili odur... dedi.

— Hangi Kasımpaşa bu yahu? Hani o şeyden aşağı... Tepebaşı'ndan aşağı, ordaki Kasımpaşa değil mi bu?

— Yok canım, orası bir yer adı. Bu Kasım

Paşa, büyüklerimizden, ilerigelenlerimizdendir. Çoktan emekli oldu, yaşlıdır ama, ne de olsa büyük adam...

Hangi büyük işlerde, görevlerde bulunduğunu söyleyince, Kasım Paşa'yı tanıdım. Randevu alıp evine gittim. Ben yanına gittiğimde Paşa hazretleri de bir konuğunu,

— Gülegüle Mıstaabey... diye uğurluyordu.

Onu uğurlayıp bana döndü:

— Buyrun Mıstaabey... Hoşgeldiniz Mıstaabey...

Başkasına mı söylüyor diye dönüp arkama baktım, odada benden başkası yoktu.

— Ben Hasan... diye kendimi tanıttım.

— Memnun oldum tanıştığımıza Mıstaabey, buyurun oturun... dedi.

— Adım Hasan... diye tekrarladım.

— Yaa, öyle mi Mıstaabey!.. dedi.

Kafam, Paşa'nın bana Mıstaabey demesine takıldığı için, açmak istediğim konuya bitürlü giremiyordum. Önce Paşa'yı bana Mıstaabey demekten vazgeçirtip sonra konuya girecektim. Adımın Mustafa olmadığını anlatmak için sözde başımdan geçen bir olay anlatmaya başladım:

— Efendim, zatıâlinizi şimdi ziyarete gelirken arkamdan birisi «Hasan Beeey, Hasan Beeey!» diye bağırıyor.

— Pek garip Mıstaabey...

— Ama nasıl bağırıyor efendim, duysanız... (Sözde beni çağıran adam gibi bağırmaya başladım) Hasan Beeeey! Hasan Beeeey:

— Peki, neden Hasan Bey diye bağırıyormuş Mıstaabey?

— Çünkü efendim, benim adım Hasan da ondan... Hasan adında birine Mustafa diye seslenilmez ya...

— Çok doğru Mıstaabey...

— Anlatamadım efendim.

— Anladım Mıstaabey.

Ay, çıldıracağım...

— Adım Hasan olduğu için, arkamdan Hasan Bey diye sesleniyor Paşam...

— Anladım Mıstaabey, anladım... Adınız Hasan olduğu için adam sizi...

— Hah, evet... Öyle...

— Adam sizi Hasan Bey diye çağırıyor öyle değil mi Mıstaabey?

Hay Allah...

— Adım Mustafa olsaydı, çok tabiî ki, bana o zaman Mıstaabey derlerdi. Hasan olduğum için Hasan Bey diyorlar.

— Çok doğru Mıstaabey...

Adam beni öldürecek, yüreğime inecek.

— Paşam, benim adım Hasan...

— Ya, öyle mi Mıstaabey...

— Paşam, babam bana Hasan adını takmış, nüfus kütüğüne de Hasan diye yazdırmış. İşte kimliğim, bakınız, adım burda da Hasan...

— Çok güzel Mıstaabey...

— Ama benim adım Mustafa değil ki, adım Hasan...

— Demek adınız Hasan sizin Mıstaabey...

Varsın Mıstaabey desin, ne yapayım! O'nun Mıstabey demesiyle Mıstaabey olacak değilim ya... Konuya girmek için.

— Sizi rahatsız edişimin nedeni...

— Ne rahatsızlığı Mıstaabey, estağfurullah...

Bırakmıyor ki, anlatacağım şeyi anlatayım.

— Size anlatmak istediğim şey...

— Sizi dinliyorum Mıstaabey.

— Mustafa değil Paşam, Mustafa değil!.

— Haa, evet... Adınız Mustafa değil, öyle ya Mıstaabey...

— Müsaadenizi rica edeyim Paşam, izin verin de ben artık gideyim... diye ayağa kalktım.

— Ne acele ettiniz Mıstaabey, güzel güzel konuşuyorduk... dedi.

Kapıdan çıkarken de,

— Gülegüle Mıstaabey... dedi.

O sırada gelen başka bir konuğuna da,

— Hoşgeldiniz Mıstaabey... diye elini uzattı.

Yurt sorunları üstüne tam bilgi alınacak adamı bulmuştum ama, ne yazık ki onunla da konuşamamıştım.

24 Aralık 1948
Markopaşa

AMERİKAN AMİRALLERİ MARKOPAŞA'YI ZİYARET ETTİ

Birleşik Amerika Devletleri'nin Doğu Atlantik ve Akdeniz filolarının amiralleri dün Markopaşa'yı makamında ziyaret etmişlerdir. Ziyaret sırasında Haliç bataklığı donanması amirali İlyas Kaptan'la, Boğaziçi filosu amirali Hıdır Reis de hazır bulunmuşlardır. «Havaryu» «Tenkyu» dan sonra Markopaşa, konuklarına keçiboynuzu ve kabakçekirdeği ikram etmiştir. Bu arada, bu ziyaret fırsatından yararlanmak isteyen Markopaşa, sağ elinin baş ve işaret parmaklarını birbirlerine sürterek mangır işareti yapmış, yani biraz borç vermelerini anlatmaya çalışmışsa da, Amerikalı bir amiral de Markopaşa'nın parmak işaretine karşılık, sol elini, sağ bileğine koyup sallayarak başka bir işaretle cevap vermiştir. Bunun üzerine Markopaşa bu kez daha açık olarak, son günlerde pek zil kaldığını, üstlerinde bikaç dolar varsa Allah rızası için vermelerini rica etmiştir. Markopaşa'ya hiç yüzvermeyen amiraller şu beyanatta bulunmuşlardır:

«Memleketinizde gördüğümüz konukseverlikten çok memnun kaldık. İstanbul dünyanın en güzel kenti, (Paşa'ya bakarak) siz de dünyanın en berbat adamısınız. (Paşa bu iltifata nazikçe sırıtmıştır.) Yalnız sizin bir eksiğiniz var, memleketinizi bize tam olarak tanıtmıyorsunuz. Dört yıl önceki bir lâstik yolsuzluğundan sanık olan zatı, Amerika'ya ticaret ataşesi olarak göndermişsiniz. Bu çok iyi, ama sizi tanımamız için yeterli değildir.»

Lâfın gidişinin değiştiğini gören Markopaşa, dümeni çevirip bir punduna getirerek, yine pek zil kaldığını söylemiş, Amerikan amirali de şu cevabı vermiştir:

— Gecekondunuzu teftiş ettim. Eh, yatak odanız kötü sayılmaz. Ama karnınızın sütyenini kirli buldum. Hem sonra kombinezonu da yırtıktı. Karnınıza naylon kombinezon, sütyen falan fırtık almanız için size üçotuz paralık kredi açıyorum.

Markopaşa bir siyasî manevrayla sözü yine dolara getirmiş, pek zil kaldığını bir daha tekrarlamıştır. Amiral, şimdilik Haliç vapurları için, Pörl Harbır deniz savaşından arta kalmış üç uskurla iki de yamık dümeni, kara gözlerimizin hatırı için, bize peşin parayla satabileceğini söylemiştir.

Markopaşa zilliğini bikez daha açığa vurunca, amiral de şimdilik bikaç dolar borç verilebileceği üzerine sözvermiştir.

O sırada, Amerikan deniz erleri, kaşla göz arasında Markopaşa'ya çakmak, Lâkistrayk, Palmol filân gibi Amerikan cıgarası satarak kazık atmışlardır. Amiraller ayrılır ayrılmaz da baskın yapan polisler Markopaşa'da kaçak Amerikan cıgarası bulduklarından, Markopaşa'yı sorgusunu yaparak savcılığa göndermişlerdir.

8 Şubat 1948
Markopaşa

Markopaşa

«Y»NİN KUYRUĞU, KOMÜNİZM, NİÇE VE STALİN

GİZLİ ÖRGÜT

Sürgün edildiğim Bursa'dan döndükten sonra yayınladığım Başdan adlı gazetede, Bursa valisinin kirli çamaşırlarını ortaya seren yazılar yazmıştım. Bunun üzerine Bursa valisi önce güdük kalemşorlarını paçama saldırttı. Başedemeyince bu kez, Bursa'dan ayrılışımdan altı ay sonra aleyhime bir zabıt düzenletmiş. Sözde Bursa'da gizli örgüt kurmuşum, yasadışı işler çevirmişim de, onu da bunu ancak bir yıl sonra çakmışlar. Oysa Bursa'da sürgündeyken, gece-gündüz Emniyet'ter yaverlerle gezerdim. İşim gücüm olmadığından, biraz da eğlenmek istediğim için, arkama düşenleri çamurlu Bursa sokaklarında dolaştırmak hoşuma giderdi. Bursa'da başka da eğlencem yoktu.

NERDEN TANIYORSUN

İstanbul'da bir sabah sivil polisler beni apartopar yakaladılar. Evime gelip her yanı didik didik arayıp taradılar. Sonra Emniyet Müdürlüğüne götürdüler beni. O ana dek hiç bi-

şeyden haberim yoktu, yani Bursa komplosunu bilmiyordum. İki-üç soru sorulunca —karşımızdakiler kadar zekâmız kıt olmadığından— işin içyüzünü anladım. Polisin sorguda ençok üzerinde durduğu, sağla solla hiç ilişkisi olmayan bir arkadaştan gelmiş bir mektuptu. Bu mektubu gönderen Bursa'daki arkadaşın evinde de arama-tarama yapılmış, çoluğu çocuğu tedirgin edilmişti; Emniyet Müdürlüğünde tutulmuş, özgürlüğünden yoksun edilmişti. O'na da ençok sordukları soru şuymuş: Beni ona kim tanıtmış, nerde tanımış beni? Ben ona daha başka kimleri tanıtmışım?

Önce, böyle sorular soramazsınız, hakkınız yok buna. Bunlar sizin göreviniz değil. Kim kimi kime tanıtırsa tanıtsın, size ne gerek?

Bu yoksul halkın kesesinden aldığınız aylıklarla, iş saatlerinizi böyle fasafisolarla geçireceğinize, altın kaçakçılarının arkasına düşsenize!

«Y» NİN KUYRUĞU

Şu Bursa olayına ilişkin polis sorgusunun nasıl yapıldığını hiç abartmadan anlatayım. Yaşlı, tecrübeli bir birinci şube komiseri sorgumu yapıyordu. Evimden polislerin aldığı mektuplardan birini açtı. Mektup az okuryazar birinden geldiği için kargacıkburgacık yazılmıştı. Belki de güzel yazmaya özendiği için olacak, harfleri süslü yazmaya çalışmıştı. «Y» harflerinin kuyruğunu çengel gibi dışa kıvırıp uzatmıştı. Bay sivil komiser, başını sallaya sallaya,

— Şimdi yakaladım dalavereni... Hmmm... dedikten sonra, mektuptaki kuyruğu kıvrık «Y» harfini gösterip bana sordu:

— Bu ne bu?

— «Y».

Kalemin ağzındaki ucunu dişleriyle ezerek bir daha sordu:

— Hmmmm... Ye ha? Peki bu ye ne demek?

— Ye, ye demek... Başka ne olabilir?

— Peki, bu ye'nin kuyruğu neden böyle kıvrık?

— Bilmem. Onu siz yazana sorun.

Komiser ikidebir anlamlı anlamlı «Hmmm» sesleri çıkararak üsteleye üsteleye soruyor:

— Söyle bu ye ne demek? Bunun kuyruğunun ucu neden kıvrık böyle?

— .....!

İşte sorgu bu yolda sürüp gidiyor.

Biyanda milyonluk suiistimaller kapansın diye ambarlar yakılıyor, sonra bilirkişi bu yangının, bir atın nalını hızla taşa sürtmesiyle çakan kıvılcımdan çıktığını söylüyor, komiser de bana durmadan ye'nin kuyruğunu soruyor. Biyandan Hikmet Bayur «Bu yoksul milletin paracıklarını Amerikan bankalarına apartanların listesini vereceğim!» diye bağırıyor. Komiser bana hâlâ ye'nin kuyruğunu soruyor. Doğuda sorgusuz - yargısız otuziki yurttaş kurşuna diziliyor, komiser bana ye'nin kuyruğunu soruyor. İşte bir toplum bu denli çürümüş, kokuşmuş olursa, o zaman siyasî polisleri de, kendi kuyruğuyla oynayan kediler gibi, oynayacak bir ye kuyruğu ararlar.

DALAVEREYİ YAKALADI

Bununla birlikte bu sayın komisere gücenmeye hakkımız yok. Çünkü O'na «Şu adamın dalaveresini yakala!» diye buyurmuşlar, o da bunca yıllık polislik zekâsına ve tecrübesine dayanarak dalaveremi yakalamaya çalışıyor. Eline ye'nin kuyruğunu geçirmiş. Pek yağlı bir kuyruk değil ama, olsun, yine de bir kuyruk işte...

Bütün bunları niçin yazdım, bilir misiniz? Hürriyet gazetesinin 3 Şubat tarihli sayısındaki şu haberi birlikte okuyalım:

HER SAKALLI BABAN MI

Ankara'da komünistlikten sanık Dil-Tarih Coğrafya Fakültesinden beş öğrencinin yargılanmasında avukatları bakınız ne diyor: (Gazeteden aktarılmıştır.)

«Esaslı deliller arasında Niçe'nin «Zerdüşt dedi ki» adlı bir kitabı da vardır. Oysa bu kitap komünist düşünceleri içermez. Tam tersine antikomünist ilkeleri kapsar. Bu eşyayı alanlar, kitapta Niçe'nin bıyıklı resmini görmüşler, O'nu Stalin'e benzeterek iddialarına en esaslı delil olarak müsadere etmişlerdir.»

Avukat Emin Abdullah Özeryol, komünizmle yapılan mücadeleye değinerek emniyet örgütünün bu mücadeleyi daha olgun olarak yapmasını ve bu dâva dolayısıyla karşılaşılan idarî lâübaliliğin Savcılıkça önemsenmemesini istedi.»

Gördünüz mü siz şi! Neymiş? Niçe'nin bıyıklarını Stalin'in bıyıkları sanmışlar. Her gördüğün sakallı baban, her gördüğün bıyıklı amcan mı?

Geçmiş sayılarımızdan birinde «Komünizmle mücadele» başlıklı bir yazımız vardı. Beni sorguya çeken komiser,

— Bu yazıyı bizim için yazdın değil mi? diye sordu.

E insaf, sen bunca kuyruğu bırakıp da ye' nin kuyruğuyla oynarsan, ben nasıl o yazıyı yazmam.

SANA GELİNCE BAY VALİ

Sana gelince Bay vali... Gizli örgüt mü? Sizleri devirmek mi? Geçin bunları bir kalem. Sizler, kendikendinizi öylesine yıkıp devirmişsiniz ki, sizi top mermisi bile böyle deviremezdi. Devrilip yan yatıp çamura batmışsınız.

8 Şubat 1949
Markopaşa

Açıklama — Yukardaki yazıda sözügeçen komiser, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Birinci Şubesi'nde görevli Komiser Rüştü'ydü. Siyasî polisle zorunlu ilişkilerimizde türlü karakterde olanlarını gördüm. Ama hiç biri komiser Rüştü denli bende kötü izlenim bırakmamıştır. Tanıdığım en kaba, en kıyıcı, en sövgücü olanı işte bu Komiser Rüştü'ydü. Onun çok ağır, iğrenç sövgüleri yanında, Tahtakale'de barınan çulsuz sokak serserilerinin sövgüleri bile hiç kalırdı. Emniyet Müdürlüğünde bir polis sorgusu sırasında bana öyle ağır, öyle bayağı sövmüştü ki, birden bütün kanımın donduğunu duyarak, yalnızca,

— İki çocuk babasıyım, utanın! diyebilmiştim.

Bu söz Komiser Rüştü'ye söylenemezdi. Artık kendisi bile sövgüsünden utanmış olacaktı ki sesini çıkaramadı. O sorgudan sonra bir sivil polis beni savcılığa götürüyordu. Bu polis memuru da Komiser Rüştü'nün bana sövdüğünü duymuştu.

— Savcıya Komiser Rüştü'nün bana sövmesini şikâyet edeceğim, siz de tanığımsınız... dedim.

Taş yüzlü polis memurunun cevabı hâlâ kulaklarımda:

— Ben siyasî polisim. Âmirlerimden izinsiz nefes bile alamam. Boşuna beni şahit gösterme!

Ben yine savcıya şikâyette bulundum. İlgilenmemişti bile savcı...

Bu Komiser Rüştü'nün sonu çok acıklı oldu. O'nun sonunu bana bir hekim dostum anlatmıştı.

Komiser Rüştü bağırsak kanseri olmuş. Hastaneye yatırılmış. Hastanede o'na bakan hekim, bir zamanlar Komiser Rüştü'nün işkence ettiği, sövdüğü bir eski tıp öğrencisiymiş. Eskiden işkence ettiği tıp öğrencisini, ağrılar içinde hastaneye getirildiği gece birden karşısında hekimi olarak görünce paniğe kapılmış. Öyle acılar, ağrılar, dayanılmaz sancılar çekiyormuş ki, «N'olur, kurtar beni!» diye, öğrenciliğinde işkence ettiği hekime yalvarıyormuş.

O hekim dostum, 1955 yılında bana bu olayı anlattıktan sonra şöyle demişti:

«O'nu karşımda görünce birden yaptığı işkenceleri, arkadaşlarımı nasıl döğdürdüğünü, falakaya çektirdiğini hatırladım. Komiser Rüştü'nün gözlerinde anlatılmaz bir korku vardı. Belki, işkencelerin acısını şimdi kendisinden çıkaracağımdan korkuyor, buyüzden yalvarıyordu. Geceydi, hastanede nöbetçiydim, başka doktor da yoktu. O anda bir başka türlü meslek duygusuna kapıldım. Sanki Rüştü'nün yaptığı işkenceleri hatırlamakla suç işlemiş gibiydim. Olanları, bize yaptıklarını unutmaya çalıştım. Unutmam gerekiyordu. Ama bundan daha önemlisi, Komiser Rüştü'nün yaptıklarını kendisinin unutması, beni görünce yaptıklarını hatırlamamasıydı. Önemli olan O'na bunları unutturmaktı, O'na güven vermem gerekiyordu. Bana yapmış olduklarından ötürü, O'na iyi bakmayacağım ya da kötülük edeceğim korkusundan O'nu kurtarmaya çalıştım. Buyüzden aşırı ilgi gösterdim.

Bağırsak kanseri olmuş hastaların son günleri çok zor, ağır geçer; onlara bakım da çok zordur. Bana eskiden yaptıklarının etkisinde kalmayayım diye kendimi öyle zorladım ki, O'na herhangi bir hastaya olandan daha çok özen, dikkat gösterdim. Sık sık yanında oldum, avuttum, moral verdim, ağrılarını dindirmeye çalıştım.»

Komiser Rüştü, yıllarca işkence ettiği öğrencilerden birinin ellerinde, hem de O'na dualar ederek canverdi.

Feneryolu - 3 Ağustos 1975

KOMÜNİZMLE MÜCADELE

Bundan önceki «Y'nin Kuyruğu» başlıklı yazı içinde «Komünizmle Mücadele» başlıklı bir yazıdan sözedilmektedir. Sözü geçen o yazıyı da buraya aktarıyorum.

Bana anlattılar, ben de size anlatıyorum.

Adı gerekmez, bir arkadaş bir tanıdığına borç vermiş. Sözverilen zamanda alacağı ödenmeyince gidip parasını istemiş. Borçlu, aldığı borcu inkâr etmiş. Alacaklı da biriki ağır söz söyleyip dönmüş. Başka ne yapsın!

Borcunu inkâr eden, polise gidip, kendisini aşağılayan alacaklıyı «Komünisttir, komünizm propagandası yapıyor!» diye ihbar etmiş. Oysa adamın ne komünizmle, ne sosyalizmle ilgisi-ilişkisi var.

Dört sivil polis bir sabah erkenden çat kapı evine gelmiş, paldırküldür içeri girip arama - taramaya başlamışlar. Kitapları karıştıran sivil polislerden biri,

— Buldum, buldum!.. diye kırmızı ciltli bir kitabı göstermiş.

Cildi açıp bakmışlar, Fransızca yazılı. Kafa kafaya verip okumuşlar: Larousse...

Ortaokulda öğrendikleri Fransızca bilgileriyle anlamını çözmeye çalışmışlar: «Fransızcada La, la'dır, la mezon, la port gibi... Rousse da bildiğimiz Rus'un Fransızcası... Hmmm, demek bu La Rus, Rus kitabı...»

Larousse'un içinde gazeteden kesilmiş bir de resim bulmuşlar, sakallı bir adam resmi:

— Kim bu sakallı herif? diye sormuşlar.

Evi aranan adam,

— Şekspir... demiş.

— Yani gâvur mu bu herif?

— İngilizdir efendim.

— Demek, yabancılarla da ilişkin var? Çabuk söyle bu İngilizin adresini!

Arkadaş, Şekspir'in adresini söylemiş.

Kulağınızda bulunsun diye bunları yazdım, bugünlerde komünizmle mücadele hızlandı da, evinizde Larousse bulunur, Şekspir'in resmi filân bulunur, aman haa, sonra başınıza gelecekleri siz düşünün. Benden söylemesi...

8 Şubat 1949
(Markopaşa)

Ek — Bu konuda, bu yazıda anlatılandan çok daha gülünç olanı bizim başımıza geldi. 1961 yılında Erenköy'deki evimde arama yapan sivil polisler, duvarda asılı çerçevelenmiş bir sakallı adam resmi görp bunu Marks'ın resmi sanarak alırlar. Başka bir odamızın duvarında asılı camlı çerçevede, bu kez o sakallı adamla benim yanyana çekilmiş resmimizi görürler. İki resmi yanyana tutup karşılaştırır, birbirleriyle fısıldaşırlar. Sonra eşime, bu sakallı adamın kim olduğunu sorarlar. Eşim de, babamın resmi olduğunu söyleyince, aldıkları resmi hemen bırakırlar.

Feneryolu - 3 Ağustos 1975

Markopaşa
Fırsat bulduğu zamanlarda çıkar siyasi mizah gazetesi

SANSÜR İSTİYORUZ

Sayın Başbakan!

Bu sayısıyla 17 sayı çıkabilen Markopaşa'nın yedi sayısı toplatılmış bulunuyor. Başdan gazetesinin de üç sayısı toplatıldı. Bir de Aziz-name adlı kitabımız toplatıldı. Öyle görülüyor ki, Türkiye'de var olduğu söylenen basın özgürlüğü bir tuzaktan başka bişey değildir. Biz, saltanat döneminin sansürüne çoktan razı olduk. Sansür istiyoruz, sansür! Mahkemelerde sürünmek, sorgularda üzülmek, cezaevlerinde çürümek istemiyoruz, sansür istiyoruz!

Türkiye'de de demokrasi olduğunu dünyaya tanıtlamak için, göstermelik bir basın özgürlüğü değil, bir tuzak değil, sansür istiyoruz!

Sözde antidemokratik yasaların değiştirilmesi gibi gerçek olmayan işlerle uğraşacağınıza, sansür koyun. Ulusun yararına yapacağınız en olumlu iş budur; sansür koyunuz, sansür!

Saygılar.

MARKOPAŞA'NIN OLAĞANÜSTÜ ÖZEL HIYAR SAYISI

Ne yazsak Markopaşa'yı toplatıyorlar. Onbeş sayı çıkabilen gazetemizin yedi sayısını toplattılar. Biz de, zülf-i yâre dokunmayalım, güneşe karşı su döküp de çarpılmayalım, evliya-i ümuru incitip fincancı katırlarını ürkütmeyelim diye suya sabuna dokunmadan, havadan sudan yazılar yazmaya karar verdik. Bundan sonra gazetemizin her sayısını, meyva ve sebzelerin övgülerine ayıracağız. Şimdiye dek gazetemizi, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı toplattırdı; bakalım, bu kez de Tarım Bakanlığı toplatacak mı? Gazetemizin bu sayısı, hıyar özel sayıdır. Baştan sona dek, hıyarın ve hıyarların övgüsünü bulacaksınız. Memleketimizin hıyarlarını incitmemek için, onların bile aleyhinde bulunmayacağız.

Hıyar pek lezzetli bir..... meyva mıdır, sebze midir? Orası belli olmamakla birlikte çok lezzetlidir. Sözüne güvenilir kaynaklardan, yani büyüklerimizden birinin karısının şoförünün karısının berberinden aldığımız bilgiye göre, hıyarın meyva mı yoksa sebze mi olduğunu belirlemek için uzmanlardan oluşacak bir kurul toplanacaktır. Çoğunlukla muhalifler ve bu arada Demokrat Partililer, hıyarın meyva olduğunu iddia ederek siyasî havayı bulandırmaktadırlar. CHP liler ise, yirmibeş yıllık iktidar tecrübelerine dayanarak, hıyarın sebze olduğunda direnmektedirler. Bu önemli sorun, yurdumuzda çözümlenmesi gereken belli başlı ana sorun olarak ele alınmış ve iki parti arasında çok sıkı demokrasi gösterilerine neden olmuştur. Hattâ hıyar üstüne bu demokratik tartışmalar sırasında, iki DP li dayak yemiş, bir CHP'li de çok ağır yaralanmıştır. Yine de hıyarın ne olduğu anlaşılamadığından, dışardan dört uzman kurulunun çağırılmasına, en cins hıyarlarımızın yetiştiği Langa bostanında ve Çengelköy bostanlarında incelemeler yapılmasına, ayrıca inceleme kurullarının da yurt dışına gönderilmesine karar verilmiştir.

Hıyar işiyle Eğitim Bakanlığı da ilgilenmektedir. Bitakım bilginler bu sebze ya da meyvaya hıyar, bitakım bilginler de salatalık denilmesini önermişlerdir. Daha bu bilimsel sorun da çözülemediğinden, bu konuda bir bilim komisyonu çalışmalarını sürdürmektedir.

Dış ülkelerden getirtilen hıyarları, Ticaret Bakanı Cemil Sait Köküiçerde, eğri olduğu için beğenmemiştir. Böylece, Ticaret Bakanı'na hıyar beğendirmenin çok zor olduğu da anlaşılmıştır.

HIYARA ÖVGÜ

Taze endamınla sen pek dilşikârsın ey hıyar!
Lezzetin inkâr olunmaz hûşikârsın ey hıyar!

Eylemiş tetvic tabiat re'sini efsûr ile,
Bâğ-ı sebztanda tahtın tâcıdarsın ey hıyar!

Öyle dimdik bir şekil vermiş tabiat cismine,
Sanki zal-i-zi-şeöaar-ı sebzezarsın ey hıyar!

Bendeler mümkün müdür olmazsa meclub dîdene,
Çünkü sen hazm-ı teama bir medarsın ey hıyar!

Kadrini takdir ederler cümle şaklabân bile,
Bezm-i nûşanın demişler cilvekârsın ey hıyar!

Her ne yazsam sen kızarsın her sözüm olmuş günah,
Bilmeyenler zannederler iktidarsın ey hıyar!

İT KUYRUĞU

ALLAH SİZE ZEVAL VERMESİN

Akşam üzeri yeni bir köye varıyoruz. Köy alanında kızaklarımız duruyor. Alanda bir çalışmadır gidiyor. Yirmi, otuz adam ellerine kazma kürek almışlar, alanın ortasındaki karları küreyip kaldırıyorlar. Yaptıkları işten memnun olmadıkları hallerinden, gözlerinden belli. Meydanın etrafında bir bakkal dükkânı, yanında bir kahve ve «İhtiyar Heyeti» odası var. Kahveye doğru ilerlerken bizi ilk karşılayan muhtar oldu.

— Kusura bakmayın, affedin bizi, diyor, geç haber aldık geleceğinizi de... Yoksa böyle geç kalmazdık.

Muhtarın ellerini uğuşturarak bir yanıp yakılışı var ki... Ne demek istediğini bitürlü anlayamıyorum. O devam ediyor:

— Geleceğinizi duyar duymaz, köy angaryasına adam çıkardım. Heykelin etrafını iyice açtıracaktım. Daha işe yeni başlamıştık.

Köylüler hâlâ alanın ortasındaki karları küröyorlar. Onların karları temizledikleri yerden iki delik açılmış, bu iki delikten iki baş çıkmıştı. Bunlar birer heykel başıydı. Hayretle heykellere ve heykelleri kardan temizlemek için çalışanlara baktım.

— N oluyor böyle muhtar?

— Vallaha Bey, geç haber aldık. Yoksa bu zamana kalır mıydı?

Kahveye girip çaylarımızı içiyoruz. Sonra muhtarın evine gidiyoruz. Muhtar,

— Siz, diyor, öbür memurlara benzemiyorsunuz doğrusu.

Muhtarla epey konuşuyoruz. Sonra o, bu heykel hikâyesini anlatıyor. Bir büyük adam doğuya seyahat edecekmiş. Köyleri de gezecekmiş. Tabii vilâyet makamları tarafından gezeceği köyler bir programla önceden tesbit edilmiş. Kasabadan otomobille gidilebilecek yol, yalnız bu köy yoluymuş. Sonra bu köy dolaydaki öteki köylerden daha büyükmüş; onun için büyük adama, işte bu köyü göstermeye karar vermişler. Daha önceden köye adamlar gelmeye başlamış. Günde birkaç posta gelir giderlermiş. Köyün ortasındaki bir evi yıkıp alan açmışlar. Köylüye «heykel yapacaksınız» diye emir vermişler. Köylü heykelin ne olduğunu bile bilmezmiş. Onun üzerine askerlikte büyük şehirlerde bulunanlar, harpte esir düşen ihtiyarlar, gençlere, kadınlara heykelin ne olduğunu, nasıl olduğunu anlatmışlar. Ama yine onlar anlamamış. Çünkü heykelin hangi maddeden, biçiminin nasıl olduğunu bilirlermiş ama, niçin yapıldığını anlatanlar da bilmezlermiş.

Bunun üzerine kasabadan gelenler, «Haydi para toplayın bakalım, size heykel yaptıracağız!» demişler. Köylüler, yazmalarının ucundaki düğümleri çözüp bozuk paralarını orta yere koymuşlar. Bitürlü parayı tamam edemezlermiş. Dört beş kez para toplanmış, yine tamamlanamamış. Sonunda kasabadan boyunbağlı biri, «Haydi demiş, üstünü biz tamamlarız. Hükümet sizden bu yardımı da esirgemez.»

Derken daha biri geliyor, «Köyünüze heykel yapmak istediğinize dair bir dilekçe ile baş vuracaksınız» diyor. Köylüler, söyleneni de yapıyorlar. Heykeller her nereye ismarlanmışsa ismarlanıyor.

Yine şehirden adamlar gelmiş. Köylüye yol yordam göstermiş. Alanın ortasına geniş bir tümsek yapmışlar. Tümsek üstüne çimen, çiçek dikmişler. Bu çiçekli göbeğin kenarlarına da kalın demir tellerden parmaklık gibi bişey yapmışlar. Daha sonra heykelin oturacağı yeri taştan, tuğladan yapıp bitirince, alçıdan yapılmış iki adam başı getirmişler, karşılıklı iki kaide üstüne bu iki büstü oturtmuşlar. Sonra köylüye, büyük adam köye gelince, nasıl karşılayacakları, okul çocuklarının nerede duracağı öğretilmiş.

Büyük adamın sorması umulan sorularını, bunların cevaplarını köylülere ezberletmişler. Köyün öğretmeni bir hafta hep bu soru, cevapları köylüye ezberletmek için uğramış. Tersliğe bakın, o sıra tam harmana rastlamış. Köylüler akşam köy okuluna yorgun argın gittiklerinden, hocanın dediklerini dinler gibi yapar, uyuklarlarmış. Ama öğretmen yutmaz, «Siz ne kaz kafalı heriflersiniz, iki lâfı öğrenemediniz. Sizden ne hayır gelecek!» diye bağırırmış. Candarma komutanı bütün köylüye sıkı sıkıya tenbih etmiş: «Sakın öğretilenlerden başka bişey söyle-

meyin. Biz size ne öğrettikse, yalnız onu söyliyeceksiniz. Ukalâlık edenin gözünü patlatırım.»

Otomobilin sürçmeden geçmesi, köyden kasabaya giden yolun onarımı için köylü yola dökülmüş. Çukurları doldurmuşlar. Tümsekleri kazmışlar. Bu iş de bitmiş. Köye vızır vızır otomobiller gelirmiş. Çocuklar otomobilleri görünce, etrafından ayrılamamışlar. Derken efendim, köye gelecek büyük adamın gelme zamanı yaklaşınca, köylüye akşamdan haber vermişler: «Yarın kimse işe, tarlaya, kıra gitmiyecek. Prova yapacağız.»

Ertesi sabah herkes söylendiği gibi yapmış. Alanın, otomobilin geleceği yanı açık bırakılmış. Okul çocukları bir tarafa, yalınayak, üstü başı eski olanları arka sıraya dizilmiş. Köylüleri de bir sıraya koymuşlar. Köy okulundan getirilen öğretmenin masası heykellerin karşısına konmuş. Bir adam ortaya çıkıp: «Gözünüzü açın!» diye bağırmış, «şimdi karşıdan bir otomobil gelecek. Otomobil durur durmaz, öğrettiğimiz gibi hep birden alkışlayacaksınız. Ama candan, gönülden alkışlıyacaksınız. Tabiî otomobilden biri iner inmez, «Merhaba köylüler», yahut «Nasılsınız?» diye soracak. Hep bir ağızdan «Sağol» diye bağıracaksınız. Sonra yanınıza geldiği zaman, göz bebeğinizin tâ içinden gülerek, gözünün içine bakacaksınız. Gözlerinizle takip edeceksiniz.» Daha bunun gibi birçok şeyler söyledikten sonra «Anladınız mı?» diye sormuş. Hep birden «Anladık» diye bağırmışlar. Provaya başlanmış. Karşıdan otomobil gelmiş, durmuş. Durur durmaz alkış da kopmuş.

— Olmadı, olmadı, daha hızlı, daha candan! demişler. Otomobil tekrar gerisin geriye gitmiş, tekrar gelmiş. Tam durunca yine alkışlamışlar. Töreni yöneten adam: «Eğer böyle yaparsanız, bizi rezil edersiniz. Olmadı, tekrar» demiş. On kez tekrarlamışlar. Galiba olmuş. Ondan sonra sıra «Sağol»a gelmiş Büt.ün köylüler «Sağol!» diye hep bir ağızdan bağırmak için hazırlanmışlar. Prova için otomobilden inen adamın ilk sözü: «Alan daralmış, köylüleri geri alın!» demek olmuş ve lâfı biter bitmez, köylüler hep bir ağızdan «Sağol!» diye bağırmışlar. Töreni yöneten adam küplere binmiş, bağırmıya başlamış. Candarma komutanı da kızmış. Köylüler, tam zamanında, hep bir ağızdan, yüksek sesle tam da istenildiği gibi bağırdıkları halde, neden kendilerine kızıldığını anlayamamışlar. Provayı yaptıran adam köylülerin yanına gelmiş. En önde duran bir köylünün gömleğini tutmuş.

— Bu ne kir! Leş gibi kokuyorsun! demiş. Sonra gömleğin yakasını çevirip, «Bu ne, bu ne? Bit!» diye haykırmış. Köylü öğretmenin gözünün içine bakmış. Çünkü öğretmen böyle bir sorunun cevabını öğretmemiş. Adam tekrar sormuş: «Bu ne?» Köylü, öğretmenden imdat gelmiyeceğini anlayınca herhalde öğretti de ben unuttum diye, öğretilenlerden aklında kalanı söylemiş:

— Sâyenizde. Allah size zevâl vermesin.

Hemen candarma köylüyü yakalayıp karakola götürmüş.

Sonra kürsüye çıkıp nutuklar vermişler. Okul çocukları şarkı söylemiş. Prova bitmiş. Ondan sonra boyuna gelecek «Büyük Adam»ı beklemişler. Yıllar geçmiş. Hâlâ bekliyorlarmış.

Gelgelelim, heykeller de alana dikilmiş. Kuşlar gelip üzerlerine konarmış. Yalnız konmakla kalsalar iyi, heykeli kirletirlermiş. Derken yine köye şehirden bazı adamlar gelmiş. Heykeller kirli diye Muhtarı epiyi haşlamışlar. Muhtar da yazları alana bir çocuk dikermiş. Bu çocuk heykele konacak kuşları kovalarmış. Şimdi bayram günleri heykeli badana ederlermiş. Fakat kış gelince heykeller karın altında kalırmış, candarma komutanı emir vermiş: «Köye bir memur gelecek olursa, heykeli temizleyeceksiniz. Badana edeceksiniz. Kar örtmüşse açacaksınız.» Onlar da biz geliyoruz diye heykelleri kardan çıkaracaklarmış ama, geleceğimizi geç haber aldıklarından yetiştirememişler.

Dİ SEN ONA BEŞ GAYME

Kahve, tıklım tıklımdı. Peykenin kenarına ilişmiş olan Hıdır Ağa,

— Dünya dohuz gulplu bir gazan, sen de tut bir gulpundan, sen de gazan, dedi.

Yere çömelmiş bir delikanlı,

— Ne diyon sen Hıdır Ağa, dedi, dünyanın dohuz değel, dohsan dohuz gulpu ossa, sen ben dutamıyoh işte...

Sonra başından geçenleri anlatmaya başladı:

— Geçen ossen günü (*) Kor İlies'len, gasabaya bazara vaadık. Kor İlles inhisarın şaraphaneye üzüm ney satmış, Kor İlles'in eline tüm ellilik gayme vimişler... Kasabaya gideeken,

— İlles len, didim, beş gaymen vaasa vi, bazarda davuk neyi satınca töbeler ossun viririm.

— Valla yoh ağa, didi senden eyi değel a, ossa viridim.

Meğerlim, guşaanın içinde durup durumuş ellilik tüm gayme!..

Gasabaya vaadık, hana eşşekleri çektik. Kor İlles,

— Ağa, didi, gırk yılın bi başı geldik, heç mi değel aşçıda ıscak kuru fasulle yisek!

— Hani len para yohtu? didim.

— Sen sımarla, ben sooram viririm, didi.

Cebimde gırksekiz guruşum vaa... Nefsim de böberli fasulleyi çekti.

— Len İlles, yitee mi bu gırksekiz guruş? didim.

— Yetme mi heç, yetee de artar bile nem, didi.

Meğerlim guşagındaki elli gaymeye guvenirmiş!...

Heybeden ekmeklerimizi aldık. Aşçıya girdik. Herif önümüze ekmek getirdi.

— Yoh, bizim zaç ekmeemiz va, şeher ekmee dohanır, didik.

Dohandığından değel, ellâlem para yitmez diye içime gurt düştü biyol,

Herif,

— Olmaz! didi, dışardan ekmek getirmek yasah!

Biliyon ya, Kor İlles geveze. Herife,

— Efendi, didi, burası çalgılı tiratora mı ki, hariçten gazel yassah ossun.

Goruyon ya, neler billii şu Kor İlles?.. Herif diretti. Gıçına baha baha aşçıdan çıhıp gitmesi ağrıma gitti. Kor İlles, herife,

— Geti bahalım, didi.

Böberli fasulleleri de sımarladık. Bi elim gaşıhta, bi elim cebimde, boyna bozuh paraları sayyom. Ya yitirdisem, ya düştüyse!.. Paraların şıngırtılarını yokluyooom. Velhasıl Hıdır Ağa, fasulle gıtlagama dizildi, boncuk boncuk ter döküyom. Kor İlles herife,

— Bi fasulle daa geti, dimesin mi!

— Len Kor İlles, oocağan bata, nişliyon sen? İrezil olacağaz, didim. Dimeme galmadı, garsona,

— Bi fasulle daa!.. dimesin mi!. Gazan gazan gaynar sulaa başımdan tokülüyo sandım.

— Kor İlles, o tek gözün de kor ossun, len irezil olacağız, didim,

Kor İlles, ellilik gaymeye guvenirmiş, gıhır gıhır guler yatar...

— Ağa, merahlanma, bi fasulle daha yi, sen burda oturussun, ben bazara varır, davukları sataa gelirim, didi.

— Len burası gayfe mi, adamı dutarlaa mı burda?.

— Ben gelesiye canın ne çekerse yir yataasın!

Ben terlerim, Kor İlles gule gule yataa.

İki fasulle daha yidi, bi datlı yidi. Gözüm lokmalarında, garşısında yutgundum, durdum. Tıhınması bitti gaalik, sandalyenin arhalığına uzandı, gont gibi yaslandı, bi iki geğerdi. elini guşşaanın arasına sohtu. Sohmasıynan yaygarası bi oldu. İt gibi ünner duru...

— Len İlles, ne öykünüyon?

Heç orda değel, herifi sara mı duttu, töbeler ossun, oğlan temelli müzmehel oldu. Saçını başını yoluyo, başını dizini dövüyo...

— Len İlles zeherlendin mi, gaanın mı sancıdı?... Ni tıhındın o gaden?..

— Çarpıldım ağa çarpıldım, diye ünner yataa...

Ben, «Herhal koyde yatırın üstüne işedi de çarpıldı» didim.

(*) Kimi köylerde haftanın günleri, bildiğimiz adlarda değildir. Her bölgenin köyleri günlere ayrı adlar verir. Nerede pazar kurulursa, kurulan yerin adı da gün adı olur. Örneğin Ossen köyünde cumartesileri pazar kuruluyorsa, dolay köylüler, cumartesi günü demez «Ossen günü» der.

Meğerlim, guşşağındaki ellilik gaymeyi çarptırmış!..

Hep edirafımızı aldılaa. Garson, yakamıza yapıştı,

— Bu nomaraları babana ağnat! didi.

Her gün böyle iş edenlee oluumuş...

— Borcumuz ni gaden? didim.

— Yüzyetmiş, didi.

İç göyneğmin içinde bi ikibuçuh gayme vaadı, Kor İlles gormeden çıharıp vidim.

Dışarı çıhtıh.

— Allah beleni visin, kor İlles, didim.

— Ağa, didi, borç isteen diye sana elli gaymem vaa dimemiştim, keşkileyim sana viseymişim.

Heybeleri, davukları aldıh, bazara getidik. Kor İlles iki herifin arasına girdi, birinin gırtlağına yapıştı. Altalta üstüste düşütülee. Bu Kor İlles gudurdu mu, dellendi mi?

Candarmalaa geldi. Hepten garagola tökülddük. Gumandar, Kor İlles'e sordu:

— Ni istiyon bu heriften?..

— Benim elli gaymeyi elinde gordüm.

— Senin olduğu nirden belli?.

— Nirden belli vaamı, elli gayme işte... Tekelci vimişti.

Meğerim Kor İlles hayatında tüm ellilik gaymeyi ilk goresiymiş, bütün dünyada kendininki gibi bi tek ellilik gayme vaa bilimiş. Bazaadaki herifin elinde ellilik görünce üstüne atılmış. Herif İlles'ten dâvacı oldu. Heybeler, davuklar elimizde cümmü meşfuda düştük. Dâvacı bi aracı gonderdi. Herif beş gaymeye sulf olacak ya, bizde yoh! Aşçıdan üste galanı vidik, guç bele irazı oldu.

Mahkemeden çıhtıh.

— Len İlles, sen dünyada bi ellilik gayme mi vaa sanıyon? didim.

— Yok Ağa, çok vaa biliyom ya, didi, belki o herif bilmiyodur diye üstüne saldırdım.

Bazarın vakti geçti. Davuklaa elde galdı. Satmasan olmaz. Bi tükkâncıya gotüdük.

— Tanesini gırhtan alırım, didi.

— Canım bu meret yüzgırh, gırha olu mu? Herif diretti. Davukları vidik.

— Altı davuğunuz vaa, gırgardan ikiyüzgırh iderdi, di sen ona iki gayme. Üç ohha yağınız vaa, Yüzaltmıştan dörtyüzsekizen. Di sen ona dört gayme. Etti mi altı gayme. Di sen ona beş gayme. Al hayrını gor...

Elimize beş gayme dayadı. Gaz, duz, bigaç arşın pılı pırtı almağa bezeze girdik. O da yaptı hesebini:

— Üç okka duz, onbeşeeden gırhbeş, di sen ona elli. İki arşın bez, yüzondan, ikiyüzyirmi, disen ona ikibuçuk gayme. Yedi kilo gaz, yirmişerden yüzgırh, di sen ona a yüzelli. Hepisi dörtbuçuk gayme ider, di sen ona beş gayme.

— Heç ikramın yok mu?

— Her sefer de ikram mı oluu? Zatten ni aldınız, gaç paralık şey? Hedi yimmeş de benden getsin, bahalım dörtyüzyetmişbeş...

Hikâyesini anlatan adam Hıdır Ağaya döndü:

— Sen ni diyon, gazanın dohsan dohuz gulpu ossa gene bize bi gulpu bile düşmüyo Hıdır Ağa...

İT KUYRUĞU

Dolaştığımız köylerde birşey dikkatimi çekti. Bu köylerde çok iri köpekler vardı, ama hepsi de kuyruksuzdu.

Öğretmene,

— Köylüler, «köpekler acar olsun» diye kulaklarını keser tuzlar, biberler, yine o köpeğe yedirirler. Bunu biliyorum ama, kuyruklarının kesildiğini bilmiyordum, dedim.

Öğretmen,

— Belki de bunların cinsi böyledir, dedi.

İlk gittiğimiz köyde, bizi evinde misafir eden ihtiyara,

— Neden bu köpekler kuyruksuz, cinsi mi böyle? diye sordu.

İhtiyar güldü:

— Onun hikâyesi vardır, başınızı ağrıtmazsam anlatayım, diyerek anlatmaya başladı:

— Nahiye müdürü haber yollamıştı: «Bu yıl sizin köyde otuz domuz vuracaksınız!» diye.

Haber köye gelince, şaşırdık!.. Köylüler bana, «Senin aklın eriktir, bu işlerden anlarsın, git de Nahiye Müdürüne anlat...» dediler. Gittim. «Bey, dedim, ben, ondört yıl askerlik ettim... Ne Yemen'i kaldı, ne Trablus'u, ne Çanakkale'si, ne de Kafkas'ı...»

Nahiye Müdürü,

— Çok söyleme!.. dedi, yaptınsa memlekete borcunu ödedin, vazifeni yaptın, karşılık mı bekliyorsun?

— Estafurullah Bey, dedim, demem o deme değil!.. Sonra İstiklâl Harbine gönüllü katıldım. Etrafıma delikanlıları topladım, çıktım dağa... Elime çarşaf kadar kâğıt verdiler: Cephe Kumandanı diye...

Nahiye Müdürü,

— Beni boş sözlerle meşgul ediyorsun, devletin işlerini oyalıyorsun, ne diyeceksen çabuk de! dedi.

Ben yine anlattım:

— Çok şükür, zafer Allahtan, savaş kazanıldı. İşte böyle, kurşun, şarapnel, kılıç yarasından delik deşik köye döndüm.

Bitürlü Nahiye Müdürü lâfımı tamamlatmıyordu.

— Yani, dedi, «hidemat-ı vataniye» den kendine maaş tahsis edilmesini mi istiyorsun? Görmüyor musun, bu fakir millet neler çekiyor?

— Görmez olur muyum bey, dedim, daha geçen hafta tahsildar sarı öküzü haczetti. Duki, diyem... Çok şükür, devlet bana vereceğini verdi. Kırmızı kurdeleli madalyam var... Yaldızlı, mühürlü kâğıtlarım da var... Ne ise, köye bir tarihte bir öğretmen gelmişti. Lâf arasında ona başımdan geçenleri anlattım. O da uzun kış geceleri, beni konuşturur, bunları bir bir yazardı. Allah selâmet versin, sonra başka yere gitti. Aradan zaman geçti. Bizim köyden şehire okumaya giden bir çocuk, birgün köye geldi. «Bak Çavuş Dayı, gazete seni yazıyor» dedi.

Meğer bizim öğretmen, benim hayatımı gazeteye satmış!.. Diyeceğim, hayatım bundan başka para getirmedi. Onun parasını da ben almadım. Kimseden bişey istediğim yok. Hem devlet bana bir de üsteğmenlik beratı verdi. Eskiden, büyük bayramlarda bizi başkente çağırıp, geçit törenine de sokarlardı. Şimdi ihtiyarladım, ayağımı uyduramıyorum. Yani bayramlarda subay urbası giyip, belime kılıç takıp dolaşabilirmişim. Bu ak sakalımla, o güzel elbise bana yakışır mı hiç? Hem biz, şalvar yaptıramıyoruz subay urbası nereden dikineceğiz? Besbelli hatırımı almak istemişler, Allah razı olsun!

Nahiye Müdürü,

— Peki öyle ise, daha ne istiyorsun, sen paşa mı yapacaklardı?. Bak, ben bu kadar sene okudum, hâlâ yedek teğmenim!.. dedi.

— Bey, dedim, şimdiki hâlime bakma sen. Emrimde beşyüz atlı, bin de mavzerli piyade vardı. Önüme kâfir! kattım mı, çok kâfir paşalarına dünyayı dar ettim, pabucu ters giydirtim. Şunun şurasında kaç günlük ömrüm kaldı ne o senin dediğin hidemat mı ne, ne ondan para istiyorum, ne de paşalık!..

— Peki ne istiyorsun?

— Beni sana köylü gönderdi. Emretmişsiniz, bu yıl bizim köyde otuz domuz vuracakmışız... Başınızı ağrıtmamın sebebi şu ki: bizim köyde benden başka domuzun yüzünü göre

bilen yok. Ben de Caliçya cephesinde gördüm. Öldüyse Allah rahmet eylesin; sağsa kulaklarını çınlasın, Etem Bey isminde bir teğmenimiz vardı. Bir bıyığına senin gibi iki nahiye müdürünü asan, tartardı. Onunla bir gece keşfe gitmiştik. Nasıl olduysa bir kör kurşun, şu baldırıma saplandı. Besbelli, yolda inlemişim.

Etem Bey,

— Ne o Çavuş, yaralandın mı? diye sordu.

— Yok Bey, dedim...

O zamanın insanları başkaydı. Keşif kolunun gerisinde kaldığımı görünce, koca teğmen beni sırtladı, taa Almanların seyyar hastane çadırına kadar getirdi. İşte ben domuzu, o Alman hastanesinde gördüm. Almanlar domuz beslerlerdi. Belki domuz eti verirler diye, hastanede etli yemek yemedim. Kusura kalma, başını ağrıttım; ihtiyarlar çok konuşuyor. Bizim köyde, benden başka domuzu bilen, gören yok!

Nahiye Müdürü kızdı.

— Görün efendim, diye bağırdı. Fazla lâf inlemem, bu yıl sizin köyden otuz domuz isteyeceğim. Hem domuzu öğrenmiş olursunuz, hem de öldürürsünüz!..

— Bey, dedim, bizim köyde domuz olmaz, etraf köylerde de yoktur. Biz yalnız domuzun adını ederiz. Birine kızdık mı «Domuz!» daha kızdık mı «Domuz oğlu domuz!» deriz, ama domuzun kendisini bilmeyiz.

Nahiye Müdürü büyük bir kâğıt tomarı çıkardı.

— Siz ne cahil heriflersiniz, dedi. Devlet sizi, bu kadar düşünüyor da, bak neler hazırlıyor. Hepsi burada yazılı. Okuman var mı?..

— Yok!.....

— Bir de üsteğmen olmuşsun!

— Bey, dedim, kimseye zararı yok!

— Dinle, dedi, bak bu kâğıtlarda ne yazıyor: Mısır tarlalarının ve mısır mahsulünün en büyük düşmanı domuzmuş! Mısır da memleketin en büyük gelir kaynağıymış!... Köylünün fazla mısır mahsulü alması için... Anlıyor musun? Yani sizin iyiliğiniz için, domuzların öldürülmesi gerekliymiş!... Siz, Türkçe bilmez misiniz? Domuzlar öldürülecek!...

— Anladım bey, dedim, elbette domuzun öldürülmesi gerek. Sen domuzu göster, biz de öldürelim. Ama biz mısır ekmeyiz... Babalarımızın babaları da ekmezlerdi. Babalarımızın babalarının babaları da ekmezlermiş!.

— Ekin efendim, dedi, tembel tembel otucağınıza mısır ekin! Mısırlara domuz gelsin, siz de domuzları vurun. Devletin emri de yerine gelsin!.

— Başüstüne, ekmesine biz ekeriz, ama bey, bitmez ki... Bizim topraklarda mısır bitmez. Malûm a, altı ay, bazı da sekiz ay kış olur, kar kalkmaz!

— Herşeye bir bahane buluyorsunuz! diye, bağırdı. Amerikan köylüsü kutuplarda buzun üstünde karanfil yetiştiriyor. Bir öğrenmişsiniz, olmaz.

Artık canım burnuma gelmişti:

— Size bu emri verenlere söyleyin, bu yıl kar yağdırmasınlar, biz de mısır ekelim, mısıra domuz gelsin, biz de vuralım.

— Bana bak, dedi, resmî makama, vazife başında hakaret ediyorsun. Cezası iki yıldan başlar.

— Estağfurullah beyim, biz kimiz, zatınıza hakaret edelim? Köyde domuz yok.

— Bak, hâlâ söylüyor, sizin köyde domuz olmadığını sen mi daha iyi biliyorsun, yoksa bu emri verenler mi? Ha?... Söyle bakalım?...

— Biz cahil insanlarız, nereden bilelim, ama köyde domuz yok!... dedim.

— Bu emri verenler, dedi, haritalara bakıyorlar, kitapları karıştırıyorlar da sizin köyde domuz olduğunu öyle anlıyorlar. Belki domuz var da sizin haberiniz yok, görmüyorsunuz!.. Madem ki, var diyorlar, gözünüzü dört açın!..

— Açalım bey ama, dedim, köyde domuz yok!...

— Ne nankör heriflersiniz, ne kalın kafalısınız. Sizin iyiliğiniz, sizin adam olmanız için çalışıyoruz, onu da anlamıyorsunuz. Bu emri koskoca Tarım Bakanlığı vermiş. Her vilâyete göndermiş. Valilere demiş ki, bu yıl vilâyetinizden şu kadar domuz isteriz... Eee koskoca Vali domuz avına çıkacak değil a... O da kaymakama, bu yıl ilçenizde şu khadar domuzu öldüreceksiniz diye yazmış O. da Nahiye Müdürlerine yazmış, ben de size yazdım. Ne geri kafalı heriflersiniz. Her köye eşit olarak böldüm işte, sizin köye otuz domuz düştü...

— Müdür Bey, dedim, cahil olmaya cahiliz, geri kafalı olmaya geri kafalıyız, lâkin köyde domuz yok!

Müdür,

— Sizin köyde domuz olmadığını Tarım Bakanı bilmiyor, dedi, Avrupada yıllarca tarım okullarında okuyan uzmanlar bilmiyor, müsteşar bilmiyor, vali bilmiyor, kaymakam bilmiyor, ziraat memurları bilmiyor, ben de bilmiyorum

da, siz biliyorsunuz ha! Görüyor musun, bu cahillik ne fena şey?... Bak bu hakaretinin ucu nereye varıyor? Önce hakaretin ucu bana dokunuyor benden kaymakama, kaymakamdan valiye... Gördün mü ucu kime dokunuyor?

Estağfurullah Bey, dedim.

— Estağfurullahı mestağfurullahı yok, diye yerinden kalktı, oturdu... Devlet sizden domuzları bedava istemiyor, vurduğunuz domuzların kuyruklarını bana getireceksiniz. Ben sizin elinize kâğıt vereceğim... Kâğıtları Ziraat Müdürüne tasdik ettireceksiniz. Sonra bankaya gidip, her domuz kuyruğu için on ikibuçuk kuruş alacaksınız, daha ne istiyorsunuz?.. Size iyilik de yaramıyor! Anlıyor musunuz, memleketin her tarafında domuzlarla mücadele var. Söyle bakalım, buğdayın kilosu kaça?

— Banka sekiz kuruştan alıyor.

— Gördün mü?.. Bir domuz kuyruğu, birbuçuk kilo buğday eder. Ben sizin yerinizde olsam, tarlalarda çoluk çocuk uğraşıp duracağıma, devlete domuz kuyruğu satarım. Haydi, marş! Fazla lâf istemiyorum, Emir emirdir. Siz vurmazsanız candarmayı köye gönderir, hepinize vurmasını öğretirim!...

— Allah ömürler versin, dedim, çıktım.

Köye gittim; Müdürün dediklerini bir bir anlattım. Köyden biri,

— Domuz besleyelim, üretelim. Sonra kuyruklarını kesip müdüre verelim! dedi.

Köylüler,

— Mundar hayvanı köye sokmayız! diye direttiler.

Akıllı biri vardı. Onun askerlik ettiği yerde çok domuz varmış. Bana,

— Çavuş Ağa, dediler, sen bir zahmet oraya kadar var. Oradan otuz domuz kuyruğu al da, gel!...

Dedikleri yer trenle iki günlük yoldu. Arkadaşlara,

— Madem öyle, dedim, bir domuz kuyruğunu onikibuçuk kuruşa alıyorlar. Gitmişken bari çok alırız da, satarız, hiç olmazsa yol masrafını çıkarırız.

Karar verdik, bankadan borç aldık. İki çuval alıp çıktım, yola...

Uzatmıyalım, dedikleri yere vardım. Orada domuz çok... Ama, dünyada benden başka açıkgöz yok mu? Meğer, benim gibi herkes oraya domuz kuyruğu almaya gelmiş, pazar yerine dağlar gibi domuz kuyruğu yığılmış! Alan alana...

— Tanesi yirmibeş!

— Biz bu mereti devlete onikibuçuk kuruşa satacağız; hani bunun yol parası?!.,

Ver aşağı, tut yukarı, üç aşağı beş yukarı onbeşerden ikiyüz kuyruk aldım. Handa adamlara gösterdim.

— Koca herif, dediler, sen hiç domuz kuyruğu görmedin mi?

— Neye, nesi var?..

— Bunlar domuz kuyruğu değil, it kuyruğu!

.....

Meğer madrabaz, it kuyruğunu kesmiş, zeytinyağına sokmuş, domuz kuyruğu diye bana yutturmuş!.

— Şimdi ne yapacağız?. dedim.

— Hiç, dediler, sen bunları al götür, uçlarını biraz daha kes, küçült, biraz da sen yağla, Ziraat Müdürüne götür, anlamaz zati...

Havalar sıcak, yol uzun, başladı mı kuyruk kokmaya, kurtlanmaya... Trende herkes,

— Nedir bu koku!... diye söylenir.

Köye gelince,

— Çavuş ağa, dediler, şimdi de karga mücadelesi varmış. Nahiye Müdürü ikiyüz karga başı istiyor.

— Kargadan çok ne var, vurun götürün! onbeş gün sonra çekirge mücadelesi başlar, dua edin de çekirge başı istemesin!.

Öbür köylerden bizde domuz kuyruğu olduğunu duymuşlar, köy ziyaret yeri oldu... Tanesi yarım kayme...

Otuz kuyruğu da Nahiye Müdürüne götürdük. Müdür:

— Bak, dedi, nasıl kuyruk varmış köyünüzde. Hem şu kuyruklara bak, iri iri... Kimbilir nasıl domuzdu bunlar?.

O günden sonra mundar diye bizim eve kimse gelmez oldu, domuz kuyruğu tuttum diye kimse elimi sıkmaz oldu. Aklı başında birkaç kişiyi kenara çektim:

— Size bişey diyeceğim ama, günahı benim değil, dedim, bana yutturdular!.. Ben de Nahiye Müdürüne yutturdum. Benim getirdiğim domuz kuyruğu değil, it kuyruğuydu!..

Sonra işin dalgasını anlattım. Açıkgözün biri, başladı işe, bu yüzden buralarda kuyruklu it kalmadı. Şimdi kasabada kuyruk tüccarı oldu.

Geçenlerde kasabaya gittim, gördüm onu,

— Nasılsın? dedim...

— Allaha şükür, itlerin sayesinde geçiniyoruz!... dedi.

AÇIKGÖZ TAVUKLAR

Çarıklı erkânıharp sözünü bitirince, Kelağa ona itiraz etti:

— Allah visin gazanmışsın emme, bu iş heç de belli değel ağam. Allah sana gazan dimiş, gazanmışsın. İnsanın bi yol gaderi döndükten kelli, ağzınnan guş dutsan olmuyo!

Bu dediklerini isbat için de, Kelağa başından geçenleri anlatmaya başladı:

Epi zaman önce köylerinden her nasılsa (kendi lâfı) çok akıllı bir çocuk çıkmış. Köy okulunu bitirince, öğretmen, çocuğun babasına,

— Bu çocuğu ziyan zebil etmen. Bu zorlu çocuk, gasabaya gönderiva! demiş.

Babası da yememiş içmemiş, oğlunu kasabada okutmuş. Çocuk, kasaba okulunu da bitirmiş,

Hocalar,

— Gatırcı ağa, bu ataş gibi çocuğa gıyma, nidersen it, oğlanı şehere gonder, demişler.

Kelağa devam etti:

— Gatırcı satdı bağı, gıydı goca camuşa, sarı öküzü bazara vidi. Emme Ehmed'i de şeherde okuttu.

Bi de duyduk, hokumat bizim Gatırcı Ehmet'i Emeriga'ya gondermiş. Bizim koyden gasabaya vardık mı, gasıla gasıla geziyoruz. Gasabada değel a, şeherde bilem Emeriga nire, bilen yoh.

Emeriga'dan üç mü, dört mü mektübü geldi. Okuta okuta, dinleye dinleye bütün köy, mektüpleri ezbere aldık.

Bi gun haber iletti: Gatırcı Ehmet sılaya geliyormuş! Gârik kulağımız onda... Gatırcı Ehmet memlekâta vamış. Şehere gelmiş, gasabaya vaamış. Davulu zurnayı gapan çıhtı yola. Gatırcı Ehmet goca yiğit olmuş. Boynunda gravet oldu mu bi başka oluyo adam...

«Len Gatırcı Ehmet!» diyemedik gâri de,

— Ehmet Bey, didik. Nişlediğin orlaada? Yiğidin, içtiğin senin ossun, gördüğünü, duyduğunu ağnat!...

— Heç, didi, zeriyatçılık okudum.

— Ni va, ni yoh bahalım orlaada? didik.

— Neynican sen orları? didi.

Meğerlim benim gubat dilimi ağnamazmış da ondan ötürü, lâfı ağzıma tıkarmış. Sormam o bize sormaya başladı:

— Sizin goyunlar yılda gaç doğuru?..

— Ehmet oğul, didim, goyun bu, dohuz doğurmaz a... Gısır galmazsa yılda bi döl verir.

Ehmet Bey,

— Tuuu! diye bağırdı. Emeriga'da yılda beş daafe doğurmıyan goyunu gurşuna dizeelee...

— İneee! Gordün mü gıı!...

— Sizin inekler gunde ne gaden süt viri?..

— Kilosunu bilmem a, didim, danalayınca bizim parhaç va ya... Biliyon mu? Nirden bileceğin, unutmuşsundur. İşte o parhacın iki barnak gıyısına gaden süt viri.

— Tuuu! diye bağırdı. Emeriga'da gunda üç yüz kilo süt vimiyen ineğin derisini yüzeelee...

Töbeler ossun, donayazdım.

— Peki, sizin davuklaa gunde ni gaden yumurtlaa? diye sordu.

— Ehmet Bey, dalga mı geçiyon, maytaba mı aliyon beni? Davuk gunde gaç yumurta yumurtlaa, gunde bi, gun aşırı, gışın duruu...

Ehmet Bey,

— Tuu! diye bağırdı. Emeriga'da gunde beş yumurtlamıyan davuğu asaalaa...

— Di gârik, didim, Ehmet Bey horozlaa da yumurtlaa mı?..

— Ni dimek, Emerika'da yumurtlamıyan horozu gazıklaalaa...

— İnneee gı!... diye bağırdım.

İçimden, «Yazıh, bizim Gatırcı Ehmet oğlan ohuya ohuya tozutmuş.» didim.

— Guzum Ehmet Bey, öyle şey olu mu?..

— Olma mı ya, helbet oluu... didi.

— Nasıl olu, ağnat da bi yol benim galın gafam da yatsın.

Ağnattı:

Gündüz davuklaa bi kerem yumurtlaamış. Gece bastı mı komese gireemiş. Emme oradaki davuk komesleri, bizim gasabadaki hokümat gonağından büyükmüş, daha da gozelmiş. Bizim evler orada ossa, içine itler bile girmezmiş.

Garanlık bastı, davuklar komese girdi mi, girdi. Bi cuvara içesiye uyurlaamış. Sonram birden elenktrik yanaamış. Elenktrik emme, ne elenktrik. Bir baksaz gözümüz kör olurmuş. Davuklaa elenktrik şavkını görünce, gun ışıdı, zabah oldu deyi komesten çıharlaamış. Bir avuç darı ataalamış onlerine. Davuklaa gundüz deyi tekrar yumurtlaamış.

Sonraam şavkı yaveş yaveş söndürülee, davuklaa da gece oldu deyi, komese girerleemiş. Tekrer şavkı yakarlaamış. Zabahacak davukları beş kerem gandırılaa, beş kerem yumurtlatı-

laamış...

Lâfının burasında, etrafındaki meraklı dinleyiciler hep bir ağızdan,

— Amanın, inee, gıı!.. diye şaşkınlık sesleri çıkardılar.

Kelağa devam etti:

— Kendi kendime, len Kelağa, didim, elin gavuru yapaa da, sen nişlen? Emme kimseye ses itmedim. O gun gozüm davuklaada. Yumurtlayan yumurtladı, gece komese girdilee. Bi cuvara sardım, içtim. Sooram bazardan o gun aldığım beş lökosü birden yahtım. Lökosün şavkından ortalık gunduüz gibi ışıdı. Açtım komesin gapusunu, davuklaa çıkmıyoo... Gışladım, gışladım, çıhardım. Bi avuç mısır serptim. Sersem sersem dolaştılaa. Bi iki gaga vurdulaa. Bekledim, yoh... Horoz gibi ottüm, gollarımı çırptım, gene heç. Zabahacak bekledim, irtesi gece gene yaptım, gene heç...

Merakla dinleyenler sordular:

— Sooram nittin Kelağa?

— Nidecen, davuklaa benim numarayı yutmadı. Eskiden her gun, gun aşırı yumurtlarladı. Ondan kelli, dalgayı çahtılaa mı ni, temelli yumurtayı kestilee. Ben de şunu ağnadım:

Emeriga'da insanlar açıhgoz emme hayvanlar budala... Bizim koyde de hayvanlar açıhgöz, insanlar budala. Gurşuna dizsen değel, gazığa oturtsan, davuklaa yutmuyo...

ŞIRINGACI

Çarıklı erkânıharp köy kahvesinde,

— Len! diye etrafındakilere seslendi, bıldır gış uzun sürdü, goyunlar gırıldı... Bağlara da dolu vurdu mu! Dere daştı, ekini sel aldı mı sana! Nişlerim?.. Şöyle bir elimi şakağıma godum. Di gaalik iş başa düştü, yuvka yüreklilik etme Kelağa, didim kendi kendime... Hepimiz ısıtmadan gırılıyoz. Hocanın dereye yoğurt mayası vurması misali, ısıtmacılar da dere kenarlarına, berber kolonyası gibi ilâç serpiyolar. Para kazanmak için şırıngacılıktan başha çıhar yol bulamadım. Bizim koyde «Len ağalar, ben şırıngacı oldum» disem, inanırlar mı heç!... Töbe inanmazlar.

Gasabaya vardım, bir gravet aldım... Sıhıyacının öğüne varıp diğeldim...

— Bey, didim, bağa şırınga yapmasını öğret.

Sıhıyacıya bi toklu vidim, şırınga vurmasını öğretti.

Şırıngamı bi çantaya godum. Graveti de geçirdim boynuma... Koylere çıhtım. Vardığım koylerde tellel çığırttım. Tellel koyde bağrıyo:

— Isıtmadan yanaan... ditreyen!.. İromatizmadan gırılan, büyüye dutulaan!... Gısır garılar, çocuğu olmıyanlar!. Devâsız dertlere uğrayanlaaar!... Duyduh, duymadıh demeeeğn... Koye şırıngacı geldi!...

Amanın, goşan goşana, gelen gelene, başını sonunu alamıyom...

— Durun ağalar, hele biyol sıraya girin, didim.

İlkin köyün ağası geldi. Beni evine götürdü. Altmışlık ağanın yirmilik dördüncü garısı bi illete dutulmuş. Görpe garıya,

— Niren ağrıyo bacım? didim.

Garının, gocasının yanında sesi çıkmıyo... Ağa gızdı. Bağa,

— Toktur değel misin? Ne soruyoon? Sen bil!... didi.

Garıyı soyup muaayene ilâzım.

— Aman ağam, pek yandım, hele bi tas su vi sevabına! didim.

Ağa, suyu getirene gaden,

— Bacım, niren ağrıyo senin?.. didim.

— Amanın toktur, didi şuralarım, şuralarım, ille buralarım, hele oralarım oralarım...

Garının didiği yerlerini bi yol yohladım.

— Ne zamanlar ağrıyo bacım? diye sual ettim.

— Giceleri, giceleri... Gozümü uyku dutmaz tohtur bey, zabahacak yanar yanar dönerim, didi.

Ağa bardahla içeri girdi.

— Ağa didim, bacının şuraları şuraları ağrıyo, değel mi?

— Amanın şırıngacı nirden de biliyon sen? didi.

— Bilirim ee, didim, buraları buraları da ağrıyo değel mi?...

— Amanın gurban olam şıringacı, nasın da biliyon? didi.

— Bilirim eee, didim. Zabahacak uyuyamıyo, yanar yanar döner, değel mi?..

Goca herif şaşgın,

— İneee! diye bağırdı, bildin şıringacı, bildin!

İlkin şıringaya şifalı dere suyu doldurmuştum. Garının şuralarına, şuralarına bastım şıringayı. Beş gaymeyi aldım.

Hikâyesinin burasında Çarıklı Erkânıharp,

— Hep şeherliler bizi soyacah değel a... dedi ve anlatmaya devam etti:

— İlle bizim şıringalar çürük dişe kâr etmedi. Koyün birine vardım. Tellel bağırttım: Çürük dişi olanlar! Dişi sızlıyanlar! Koye şıringacı geldi, bedava diş çekiyo...

Bedâva olduğunu duyan goştu. Nasıl olsa bedâva değel mi ya... Sağlam dişini çektiriyo... Şindik ağrımasa da nasıl ossa ilerde çürüyüp ağrıyacak değel mi? Hazır dişçi ayaklarına gelmişken...

— Yazık ağa, bu diş sağlam, diyvesem de...

— Aman diyo, nasıl ossa çürüyecek değel mi?... O zaman seni nirden buluruz ya...

Bedâve diş çekmekten maksadım, bi yol elim yatsın... Ondan kelli paraylan...

İlkin diş etine irenkli isbirto sürüyom. Sora kelpetene dayanınca kağırta kâğırta asılıyoum dişe. Koylü çürük dişi istiyo, yo, ilâzım diyom, Angara'ya bakanlığa yollayacam. Hiç dişi viri miyim? Aleyhimde ehliyetsiz dişçi diye sübut delâili bırakmak olu mu?

Bedâve dişi çekilen koylünün birinin sağlam dişini kâğırtırken çene gemüğü çıhmadı mı! Zor belâ çene kemüğünü yerine geçirince, koylü edirafındakilere,

— Amanın, ne de eli çabuh dişçi, ilâç sürüyo, insan, dişi çıhtı mı, çıkmadı mı ağnamıyo... didi.

Çarıklı Erkânıharp böylece köy köy dolaşmış. Bir köye çağırmışlar. Köyün en zengin adamının evine götürmüşler. Bu adam garip bir hastalığa tutulmuş, iki yıldan beri boyuna şişmanlıyormuş. Cuma günü aldığı kundura Cumartesi günü ayağına olmuyormuş. Artık o kadar şişmanlamış ki, yerinden kalkamaz, kımıldayamaz olmuş. Kaç doktora, kaç hastaneye gitmiş, hiç çare bulamamışlar. İlâç aldıkça semiriyormuş. Çarıklı Erkânıharbe göstermişler. O, adamı iyice muayene ettikten sonra,

— Ağam, dosdoğrusunu diyem mi, sen fennen ancak daha onbeş gun yaşaasın. Ömrün o gaden. Onbeş gun geçende, ruhunu teslim idersin. Heç nafile uğraşma. Tohtur değel a, sağlık bakanı gelse, yaşayacağın deyi emir virse yararsız.

Şişman adam ağlamaya başlamış. Yemeden içmeden kesilmiş. Onbeşinci gun ölüm yatağına uzanıp, başına imamı, hocayı çağırtmış. Çoluk çocuğu ile helâlleşmiş. Gözlerini yummuş. Azrail o gün gelmemiş. Ertesi gün gelmemiş. Daha ertesi gün de öyle Adam kendi kendine.

— Her halde Azrailin işi çıktı, diye bir gün daha beklemiş. Azrail yine gelmeyince sopasına dayana dayana şıringacıya gelmiş. Gelmiş ama herif hayali fener, bir deri bir kemik...

O zaman Çarıklı Erkânıharp,

— Bak şu haline biyol, tokturlar iki yıldır derdine deva bulamadı. Ben seni on beş gunde iğne iplik ittim emme, tikkat it, bir daha şişersen çaresi yohtur, demiş.

Çarıklı Erkânıharbin etrafını çeviren köylülerden meraklı bir delikanlı:

— Ağa, dedi, sen bana iyi akıl vidin, ben de bi şıringa alıp koylere gidem mi?

Çarıklı Erkânıharp,

— Hey oğul çoh geç galdın, dedi. Ben o aklı sana değel, hokumata vidim. Eskiden tohturlar gelir, frengiye, ısıtmaya, nezleye aspirin virirlerdi. İndi gaalik, eline bi şıringa alan sıhhıyacılar doldurdu koyleri. Gaymeyi peşin alan dere suyunnu şıringa ediyo. Her iş zamanında gerek.

KIZ HOCANIN PEMBE DONU

Bir genç köylü, elindeki gazeteyi önce içinden okuyor, sonra da kendi anladığı gibi havadisleri kahvedekilere anlatıyordu. Kar fırtınası çok şiddetlendiği için, üç gün dışarı çıkamamıştık. Vaktimizi, kahvede köylülerle konuşmakla geçiriyorduk.

Okuduğu gazeteyi, köylülere anlatan delikanlı ilginç bir tipti. Yanımda oturan ihtiyara delikanlının kim olduğunu sordum.

— Ona «Zındık Veli» derler, dedi.

Askere gidip geldikten sonra, köylü ona «Zındık» lâkabını takmış. İhtiyar,

— Eskiden iyi bir çocuktu. Sonradan nasıl böyle azıttı, anlayamadık, diyor. Öyle de dilli ki, tövbeler olsun insanı inandırıyor da...

Zındık Veli ile ahbaplığa başladım. Ona,

— Niçin gazeteyi herkese doğrudan doğruya okumuyorsun da anlatıyorsun? diye sordum.

Cevabı beni şaşırttı:

— İki çeşit gazete var, dedi, biri sizin gibi kravatlı beylerin okuduğu gazete, öbürü de sözüm ona bizim gibi çarıklılar için... Çarıklı gazetelerini de çıkaranlar, yine kravatlı beyler olduğu için bu işi bizimle alay eder gibi yapıyorlar.

— Anlayamadım, Zındık Veli?

O, kendisine «Zındık» denilmesine kızmıyordu.

— Yani, diye açıkladı: Hani zengin bir adam olur da, şu yoksullar nasıl yaşıyorlar, diye canının sıkıntısından yoksul mahallelerini ömründe bir iki kere gezer ya... İşte gazeteciler de öyle... Asıl bize öbürlerini okumak gerek... Onları da anlamıyoruz. Sanki Arapça yazıyorlar.

Gazetede gösterdiği yeri okumaya başladı.:

— (31 A.A.) ... Ne demek bu?... (30 A.P.) ... Bu ne demek? Şu lâfa bak: New-York'ta intişar eden New-York Herald Tribune gazetesinin verdiği bir habere atfen... Bu lâflardan hiçbirini anlamıyoruz ki...

Lâfa kulak veren ihtiyar,

— O yazıları yazanlar da anlamıyor, sen meraklanma. Zındık, dedi.

Zındık Veli,

— Ben okumasını askerde öğrendim, dedi. Benim çocukluğumda köydeki bu okul daha yapılmamıştı. Ben askerden gelince «Haydi bir okul yapalım!» diye zorladım. Elbirliğiyle okulu yaptık. Valiye, «Biz okulu yaptık, siz de hocayı gönderin» diye yazdık. Üç yıl bekledik, öğre[t]men gelmedi... Sonra biz parayla bir hoca tu[t]tuk. Çocukları okula doldurduk. Muhtar bur[a] içerledi. Çünkü bu işler onun işi... Onun yap[ma]sı gereken işleri ben yapınca, kıskançlığı[n]dan, muhtar hükûmete beni ihbarlamış! Muh[tar]lık mühründe gözüm var sanmış. Canda[r]malar okulu bastı. Çocukları kovdular, hocay[ı] beni, daha iki üç kişiyi kattılar önlerine, kas[a]baya götürdüler. Bir ay sorgu, sualsiz hapis[te] kaldık. O sırada, köyde tahkikat yapmışla[r]. En sonu bizi sorguya çektiler:

— Siz devlet içinde devlet mi kuruyorsu[nuz]?

Ne sorduklarını arkadaşlar anlamıyordu. Ho[ca]yla ben biraz anlar gibi oluyorduk.

— Hâşâ! diye cevap verdik.

— Öyleyse, ne diye başınızdan büyük işler[e] kalkarsınız?

Bizi sorguya çeken, arkadaşlardan birin[i] döndü:

— Söyle bakalım, okul açmak kimin görevi[dir]

Kendisine sorulanın gırtlağı birkaç kez in[di] kalktı, cevap veremedi.

Sonra başkasına döndü:

— Sen söyle... Okul açmak kimin görev[i]

Kaçamak bir bana baktı, göz ucuyla bir Ho[ca]ya baktı, bizden imdat gelmeyince,

— Milletin görevi... diye bağırdı.

Askerlikte olduğu gibi «Aferin!» diyeceki[ni] sanmıştı. Oysa suratını ekşiten adam, öb[ü]rüne sordu:

— Kimin görevi?

— Halkın...

— Sen söyle, kimin?

— Köylünün...

— Söyle diyorum, kimin görevi?

— Ahalinin...

Bu şiddetli sert soru karşısında, büsbütü[n] şaşıran arkadaşın aklına üstüne görev yükle[n]ecek köylü, halk, millet ve ahaliden başka b[ir] şey gelmediği için,

— Hiç kimsenin görevi değil besbelli... de[di]

— Nasıl? Hiç kimsenin görevi değil mi?

— Öyle ya... Eğer birinin görevi olsaydı, şi[mdi] diyecek yapılırdı. Köy kuruldu kurulalı, okul y[a]pılmamış!...

— Çok bilmiş! diye bağırdı.

Bana döndü:

— Sen söyle elebaşı! Kimin görevi?

Doğrusu, ben de şaşırmıştım! Ama, adamın suratından bu görevin bizim olmadığını anlamıştım.

— Bizim görevimiz değil!.. dedim...

— Madem öyle, okul senin ne üstüne gerekir?

— Bir cahillik ettik!

— Okul yapmak, dedi, hükümetin görevidir.

Ağzımızı arıyor, bizi tongaya bastıracak sanırdık. Hep bir ağızdan.

— Hâşâ... Hâşâ!! diye bağırdık. O nasıl söz?... Estağfurullah, biz varken hükûmete görev mi düşer?

— Şunlara bak hele! Hükûmetin görevi diyorum size!...

— Kabul etmeyiz!

Bizi tekrar içeri attılar. Sonradan öğrendik ki, hükûmetin okullarda ders okutmak için, kendi ders programı varmış. Ondan başka, öyle her önüne gelenin hükûmete sorup danışmadan kendi başına okul açması yasakmış!.

Öbürlerini salıverdiler. Kabak benim başıma patladı. Ondan sonra bir daha ben de bu işlere karışmadım...

Bir yıl sonra köye mühendisler geldi. Okulu gezdiler, «Yıkılacak!» dediler.

— Neye? diye sorduk.

— Tehlikeli... Çocuklar içerdeyken yıkılır, İnsız, usulsüz yapılmış...

Emir çıktı, okulu yıktık... Bu kez köylü bana düşman oldu. Muhtar da kışkırttı, arkama düşüler.

— Bu işler hep senin başının altından çıktı! Diye, az kaldı beni vuracaklardı...

Altı ay kasabada saklandım. Sonra alıştıra alıştıra tekrar köye geldim. Üç yıl önce hükûmet bir emir gönderdi:

«Köyünüze okul yapacaksınız!»

O yıl yine kıtlık olmuştu, köylüde para yoktu. Dedik ki:

— Kasabada, şehirde okulları hükûmet yaptırıyor, bizimkini de hükûmet yaptırsın...

Anlatamadık...

— Olmaz, dediler, okulu yapmak şehirde hükûmetin, köyde de köylünün görevi, kanun var!

— Öyleyse para verin! dedik.

— Veremeyiz! dediler.

Yalnız bir plân verdiler. O plâna göre, okulu yaptık. Ertesi yıl, öğretmen diye onsekiz yaşında bir kız gönderdiler. Köyde daha böyle şey hiç görülmemiş. Bizim karılar şalvar giyer. Onun entarisi, dizinin üstünde... Kız hoca dışarı çıktı mı, delikanlılar, rüzgâr üfürsün de hocanın etekleri uçsun diye dua ediyor. Kız hocanın geldiği iyi oldu. Biz okulu açtığımız zaman yirmibeş öğrenci bulamamıştık. Kız gelince, köyün delikanlıları okula koştu, okul adam almaz oldu. Bıyığı yeni terlemiş delikanlılar artık tarlayı davarı, işi gücü bıraktı. Hattâ nüfusunu küçülten bile oldu. Derken kız hocayı birbirinden kıskanmaya başladılar. Kızın bişeyden haberi yok!.. Birgün delikanlılar oturmuş, konuşuyorlarmış. Birisi,

— Dün, demiş ben kız hocanın donunu gördüm.

Kız hocaya abayı yakanlardan birinin bu lâf namusuna dokunmuş.

— Sus ulan, namussuz, demiş, ben dururken kim oluyorsun ki, kız hocanın donunu göresin?

Öbürü,

— Vallahi de billahi de gördüm, işte şu avucum kadar, yazmadan küçük, hem de pembe renkli... demiş.

Başka biri,

— Ohooooo, demiş, sen kız hocanın donunun birini görmüşsün, ben beyazını, yeşilini, kırmızılısını da gördüm.

Gözlerini kan bürüyen kıskanç âşık.

— Nerde gördün ulan! diye bağırmış.

— Anlatayım ama, kimseye söylemeyin. Okulun tatil olduğu gün, Kız Hoca çamaşır yıkıyor... Çamaşırlarını da bahçeye, ipe asıyor... Donları, gömlekleri rüzgârda öyle bir şişiyor ki... Karşısına geçip yatıyorum. Sonra altından geçiyorum.

Kıskanç âşık,

— Ulan, demiş bundan sonra kız hocanın donunu seyredenin canına kıyarım.

İlk sözü açan delikanlı,

— O da bişey mi yani, demiş, ben kız hocanın donunu kıçında gördüm.

— Ne? Kıçında mı?

— Elbette ya... Okuldan eve giden yol kenarı yok mu, her akşam oraya uzanıyorum, dün rüzgâr savurdu. Kız hocanın entarisi başına geçti.

Artık bu kadarına dayanamıyan kıskanç delikanlı, bıçağını çektiği gibi karşısındakine saplamış.

Zındık Veli,

— Şimdi, delikanlı hapiste yatıyor. Mahke-

me idamını istedi. Bakalım Temyiz bozacak mı? dedi.

— Peki, Kız Hoca ne oldu? diye sordum.

— Öğrencilerden dördü bir oldu, dağa kaçırdı. Sonra da artık Kız Hoca dayanamadı, o da kaçtı köyden, gitti...

Geç vakit kahveden ayrıldık. Sabaha kadar Zındık Veli'nin anlattıklarını düşündüm. Uyuduğum zaman da, Kız Hocanın pembe donu rüyama girmişti.

KAFA KAĞIDI

Akşam köy kahvesine çıkmıştık. Kahvedeki kalabalık ayrı ayrı; «Hoş geldiniz!», sonra yine ayrı ayrı, «Merhaba!» dedikten, biz de herbirisinin selâmına karşılık verdikten, bu tören on dakika kadar sürdükten sonra, köşedeki yaşlı köylü, yarıda bıraktığı hikâyesini sürdürdü:

— Mevlût, bir karı aldı. Bir çocuğu oldu, kırk gün geçmeden öldü. Mevlût karıya bir daha doğurttu, ona da ecel yetti... Mevlût, karıya,

— Bir daha bebeyi gebertirsen, şart olsun boşarım... dedi.

Sen Allaha bak, ne kadar çocuk olduysa, öldü! Mevlût dört karı aldı. Çocukların kimi ölü doğuyor, kimi doğunca ölüyor, kimi düşüyor, kimi de ayına kalmadan ölüyormuş.

Kasabada nüfus memuru demiş ki:

— Sen çocuklar doğunca nüfusa kaydını yaptırmıyorsun, çocuklar da ondan ölüyor!

Bu sefer karısı doğurur doğurmaz, hemen kafa kâğıdı almış, almış ama para etmemiş, o da ölmüş.

Mevlût çıldıracak, koca öküz gibi kocadıkça,

— Soyha çıkası dünyada dölsüz mü kalacağım? diye tepinip duruyor.

Rafın üstü, ölen çocukların kafa kâğıtlarıyla dolmuş. Bir kere de nefesi keskin bir hocaya danışmış. Hoca demiş ki:

— Erkek eli değmemiş yedi kız oğlan kıza, yedi sabah, kuşluk vakti pamuk ipliği ördür.

Mevlût, hocanın dediğini yapmış. Hoca Mevlûd'un karısının göbeğine pamuk ipliğini bağlamış.

— Doğacak çocuğu Allaha satacaksınız, adını Satılmış koyun! demiş.

İhtiyar anlatıyor:

— Mevlût, o hızla karıya bir daha doğurttu. Bu seferki ölmedi. Artık Mevlût, kafa kâğıdı çıkartmaktan usandığı için, Satılmış'a kafa kâğıdı çıkartmadı.

— Rafta kafa kâğıdı dolu, büyüyünce beğendiğini alsın!., demiş.

Mevlût'un işi çok, tarlaya, çifte, sapana, davara, hepsine adam lâzım. Satılmış da küçük... Hizmetkâr tutsa pahalı... O zamana kadar Satılmış ikisine basmış. Düşünüyor, taşınıyor, Satılmış'ı evermiye karar veriyor. Otuzunda, güçlü kuvvetli bir karı buluyor. Karı bir kere eve girse, işe koşacak. Lâkin, gelinin babası,

— İlle hükûmet nikâhı isterim!... diye tuttur muş.

Çünkü, hükûmet nikâhı olmazsa, karıya vere se kalmıyacak.

Mevlût nikâha razı ama, Satılmış'ın yaşı küçük. Bir «abogat»a danışıyorlar. Avukat,

— Satılmış'ın yaşını büyütürüz, diyor.

Hükûmete bir dilekçe dayanıyorlar.

Bak sen işe, o zamana kadar ölen çocukların kur'ası çıkıyor. Candarma kapıya dikiliyor:

— Len Mevlût Ağa, çıkar oğlanları, beş oğlun birinci yoklama kaçağı, dört oğlun da askere kaçağı... Yataklık etmenin cezası kaçaktan çoktur.

Mevlût,

— Bende o kadar oğlan olsa, aygır deposu açardım, işte olan biten buncağız, diye Satılmış'ı gösteriyor.

— Ver bakalım şunun kafa kâğıdını!

Mevlût raftan eline gelen bir kafa kâğıdı alıp göstermiş. Candarma bakmış.

— Mevlût Ağa, demiş bu oğlan asker kaçağı.

— Buncağız tüfek mi tutar, harbe mi gider yoksa hizmet eri olur da bulaşık mı çalkar, yoksa çamaşır yıkayıp, çocuk mu bakar!..

Ensonu yine avukata danışmışlar. Avukat bu sefer,

— Satılmış'ın yaşını küçültmek lâzım! demiş.

Bir dilekçe daha vermişler.

Mahkeme üç tanık istemiş. O sıra harman vakti. Mevlût köyden üç aylak buldu. Yol parası, yemesi, içmesi Mevlût'ten, ellerine de beşer kayme sıkıştırdı, tanıkları mahkemeye götürdü. Birinci tanık hâkimin önüne çıktı; sorgusualden sonra hâkim.

— Satılmış kaç yaşında diye? sordu.

— Hâkim bey, tahsildar geldi, bana dedi ki; «Hükûmeti âli'ye borcun seksen kayme, sabıkadan da yüzseksen var, ver bakalım paraları.» Biz de paraları denkleştiremedik e, koyunlara haciz koydular, işte Satılmış o sıra doğdu.

— Peki haciz ne zaman oldu?

— Hancıların Memiş, yol parasını verememişdi de, candarmalar kelepçeyi vurup, dama götürdüler ya... İşte o sıra...

— Peki, tarihini bilmiyor musun?..

— Bilmez olur muyum? Tarlaya su salma sebebinden Ahmet, Kör İlles'in barsaklarını avucuna dökmüştü ya, işte o sıra...

— Peki, bu hâdisenin zamanını söyle...

— Havalar kurak gitmişti. Köycek rahmet duasına çıkmıştık, işte o sıra...

— Anladık ama, yılı, ayı yok mu?

— Var... Babam rahmetlik, sözüm burdan dışarı, bir eşşek yükü dağdan çırpı getirirken, ormancılar, orman köklemiş diye yakalayıp dama atmışlardı ya, o yıl.

Hâkim, anlayacağını anladı ki, Satılmış'ın yaşını küçülttü.

Kahvede hikâyeyi merakla dinleyenler sordular:

— Peki Satılmış'ı everdiler mi?

— Onun için yaşını büyültmek lâzımmış!. Mevlût, fazla masraf olmasın diye, onlara da aynı tanıkları tuttu. İki mahkemeyi de bir günde aldırdı. Öğleden sonra da yaş büyültmek için tanıklar mahkemeye girdiler. Hâkim, ilk giren tanığa, Satılmış'ın yaşını sordu. Avukat, tanıklara nasıl ifade vereceklerini bir bir öğretmiş. Tanık ezberlediği gibi okumaya başladı:

— Hâkim Bey, tamamı tamamına, bundan kırkbeş yıl evveli, aylardan aprilin beşi, günlerden Cuma, dakkası dakkasına saat, ama alaturka sabahın üçü sekiz dakka geçe, Mevlûtgil'in kpısından geçiyordum. Bir viyaklama duydum.

Hâkim,

— Ben, dedi, kendi oğlumun doğumunu, böyle incesine bilmiyorum da, sen nasıl biliyorsun?

— Biliyorum işte...

Hâkim,

— Sen, dedi, sabahki dâvada, Satılmış'ın yaşını küçülten tanık değil miydin?

— Evet ama, o başka dâva, bu başka dâva.

Hâkim tanığın kafa kâğıdına baktı:

— Allahtan korkmaz, kuldan utanmaz, dedi, sen yirmidört yaşındasın, kırkbeş senelik işi nasıl biliyorsun?

Tanık,

— Hâkim Bey, dedi, ben Allah için tanıklık ediyorum. Ben gözümle gördüm demedim. Dedem teyzeme dimiş. Kocası da kahvede dimiş, kahvede de bana dimişler.

Hâkim, ikinci tanığı çağırdı, o da bülbül gibi söyledi:

— Tamamı tamamına kırkbeş yıl evveli, aylardan aprilin beşi, günlerden Cuma, dakkası dakkasına saat, ama alaturka, sabahın...

Hâkim üçüncü tanığı çağırdı. O da,

— Hâkim bey, diye başladı; tamamı tamamına kırkbeş yıl evvel, aylardan Aprilin beşi...

Hâkim hepsini mahkemeden kovdu.

Dinliyenler sordu:

— Satılmış'ı everemediniz mi?

— Evermez olur muyuz? İmam nikâhı yaptık. Kızın babasına Mevlût, bir çift öküz verdi. İki tanıkla adam asarlar. İmam, tanıkları dinledi: «Günahı, vebâli tanıkların boynuna» dedi! Mevlût, Satılmış'ı gatır gibi garıynan everdi. Garı, hem tarlaya gider, değirmene koşar, dağdan odun getirir, hem de Satılmış'ın altını temizler, koynuna alır yatardı.

BÖYÜK HERÜF GASABAYA GELİYO!

Bir ilçeye gittik. Bu ilçenin köylerden bitek ayrımı, fazladan kaymakamın, adliyenin ve öbür hükûmet binalarının, memurların bulunuşuydu. Başka hiç bir ayrımı yoktu. İlçede elektrik, su, içinde insanca oturulacak bir ev yoktu. Bütün bu yokluklar içinde yepyeni, kocaman bir Halkevi binası vardı. İki üç gün üstüste Halkevine gittim, hep kapalı. Bir bekçisi varmış, ilçenin büyük memurlarından birinin akrabası olduğu için buraya kayrılmış. Yaz ayları olduğundan tarlasında işiyle gücüyle uğraşırmış.

En sonu birgün Halkevinin müdürü, memuru, bekçisi, herşeyi olan Ziver Ağayı buldum, işinden alakaldığı için konuşmamızdan hiç memnun olmadı. Halkevinin kütüphanesine gittik. Her taraf toz içinde. Benden önce gelen bir ziyaretçi, parmağıyle masadaki tozlara «Kova Galatasaray, aslan Fenerbahçe» diye yazmış. Bu salonda camekânlı üç dolap kitapla doluydu. Ziver Ağaya,

— Ne kitapları var? dedim.

— Ohumam yazmam yoh, bilmem, dedi.

Salonun bir köşesinde çapraz iki sopa üzerinde bir yapma çelenk vardı, ama, çiçekleri, yaprakları sahici değildi. Mumlu bezden yapılmış bir çelenkti.

Ziver Ağa dolapların anahtarını kaybetmiş olduğu için kitaplara bakamadım. Yalnız dolaplardan birinin camı kırılmıştı. Elimi soktum, bir Karagöz kitabı çıktı. Tozdan oturmanın, bir yere sürünmemenin olası yok.

Halkevinden çıktığım zaman, vücudumu müthiş bir kaşıntı aldı. En çok kaşınan bacaklarıma bir de bakayım ki, bacak kıllarının arasında pireler sıçraşıyor.

İlçenin kıyısından bir dere geçiyordu. Yazın suyu baş parmak kadar incelen bu derenin üst başında hayvanlar sulanır, kadınlar çamaşır yıkar, alt başına da yine o su içilirdi.

Bir gün ihtiyar bir köylü ile eşekler üstünde bu dereden geçiyorduk. İhtiyarın kucağında torunu vardı.

İhtiyar, eşekten indi, önce eşeğini suladı, sonra ayağından pabucunu çıkarıp dereye daldırdı. İçine su dolan papucunu torununun ağzına dayadı. Yine o kundura ile bir su da kendisi içti, «Oooh, Yarabbi şükür!» dedi. Bir de abdest alıp namazını kıldı.

Hemen eve koşup, işte bu dere suyu ile yı kandım, sonra kahveye gittim. Köylüler önemli bir konuşmaya daimışlardı.

— Len gördün mü, ben dimedim mi bu he rüften temelli hayır yok diye.

— İneee! Nasın da itmiş, bir gulp tahmış. Bu işin gunahı vabalı boynunuza. Len ağalar, bu herifi belediye ireisi seçmen dimedim mi?

Memiş dayının yanına sokuldum:

— Ne olmuş Memiş Ağa?

— Sorma bey, Belediye ireisi olacak soyha ölüyü diriltmiş diriyi de öldürmüş. Herif öleli üç yıl oldu, hokûmata diri gostetip mâşını almış.

Geç vakte kadar bu lâf konuşuldu. Bir aralık Memiş Ağaya,

— Kuzum, Halkevinde üzeri tozlu çelenk gördüm, nedir? dedim.

Memiş Ağa anlatmaya başladı:

— Eskiden yohtu, icat çıkardılar. Bizim de dededen ebeden gördüğümüz iki bayram oluu İramazan Bayramı, Gurban Bayramı. Şincik ay da birgaç bayram ediyolaa. Kullük vaa ya, heykalin önü, nektep ney toplanıyoo. Çingenoğlu kemanını alıyoo. Candarma ney geliyoo, gaymekam bağrıyo, ondan kelli çelengi heykalin boynuna asıyolaa. Biliyon ya, koyde çiçek, miçek, ot ney yok. Bayramlarda heykalin boynuna dahacah çelenk vilâyetten geliyodu. Bahtıh bayram çoh, ota, çiçeğe para yetmiyo. Temeli bi çeleng alalım didik İstanbul'a ısmarladık. Bildır geldi, gaalik hep onu gullanıyoh, ahşam olunca tekrar alıyok.

Ah bey, bu gasaba böyle galmazdı ya, ağnatamadık. On yıl öncesi bi böyük herüf ta istasyona gaden geldi. Belediye ireisine, gaymagama, «Len ağalar, gidin şu herifi gasabaya çığırın, gelsin görsün, guzu kesin, gavurma ney idin, herüfe poh poh idin...» didik, didik ya ağnatamadık. Böyük herüf geçti getti. Gasaba da nah böylecene galdı. Böyük herüf hangi gasabaya vaadıysa, töbe töbe Hızır geçmiş gibi olu sankilim.

Üç yıl mı ney oldu. Bi başha böyük herif gasabaya geleyazmış. Nidelim, ağarlıyak didik belediye ireisi Angara'da goresiymiş, yola kilim keçe serek didi. Ne gaden kilim geçe vaasa yerlere serdik. Gaymegam mezarlikteki selfileri tüm kesin didi, meğerlim selfi ayıpmış, eski usulmuş, Tez Vilayete zeriyat fidanlığına ara-

ba gonderdik. Bitli agasyalar getittik. Susanın boyuna agasyaları tiktik. Şincik Ankara'da da böyle, didiler. Çingenoğlu kemanı aldı, yola çıhtı. Davul zurna, gaymagam, ireis hep tökül-dük susaya. Gozümüz yolda, gecenin bi yarısı oldu, böyük herüf gorünürde yoh: Susanın hen-değine uzandık, zabahacak bekledik. Candar-manın gulağı tilefonda. Bi de zabah ezanı ohu-nurken candarma dimez mi ki, böyük herüf to-mofillen geçip getti deyi. Gaynanasından baş-ladık...

Hey oğul biz çoh fırsat gaçırdık. Şu kasa-baya bi böyük herüf gelseymiş, bah gor o za-man ne dilber olacağdı. Gelmediği neyse ne, canım selfiler getti, mezerlik kel galdı, bitli agasyalar da gurudu getti.

ÖLÇÜ

Kelağa lâfını bitirirken, kahvenin önünden o zamana kadar hiç görmediğim bişey geçiyor-du. İki eşek arka arkaya gidiyor. Öndeki ile ar-kadaki eşek arasına, yanlarından iki odun bağ-lamışlar. Bu odunlara keçi kılından bir bez sa-rılı. Bezin üstünde bir gerıç yatıyor. Yani bir çe-bit sedye. Eşeklerin geçtiği yolda kan izi uza-yıp gidiyor. Çarıklı erkânıharp,

— Yine birini vurdular! diyor.

Kelağa,

— Nişlemiş ki? diye soruyor.

Çarıklı erkânıharp,

— Bilmiyon!... diye omuzunu silktikten son-ra,

— Ni olacak, diyor, bıçak oynatmanın za-manı geldi gaarik. Gün dönümünecek süree gider. Ya verese gavgası, ya tarla marazası, ya şu meceleşmesidir.

Çarıklı erkânıharp,

— Ölüm, hak, miras helâl! diye göğüs geçi-riyor.

O zamana kadar söze karışmayan Zıngıl Da-yı,

— Heç biriniz bilmiyonuz, diye söze başla-yıp iki eşekli sedyede yatan yaralı delikanlının macerasını anlatıyor:

— Çürüklerin Ehmet vaa ya... Ahan bu ya-ralı gızan ondan viresiye bi ölçek buğday alı-yamış. Bazaa gunü, borcunu gotümüş. «Ali, di-miş, sana, dimiş, yirmi mecit borcum vaadı» di-miş, Ehmet dimiş ki, «A-ah, dimiş, sen nidi-yon, dimiş, senin dimiş borcun dimiş yirmi mi-cid değel» dimiş. Gızan da dimiş ki «Ya ni ga-dan borcum?» dimiş, «Ni gadan, sen bilmiyon nu?» diyesiymiş. Sooram Ehmet, «Senin, di-miş dört gayme borcun vaa...» dimiş. Biri yir-mi micittir dimiş, biri dört gaymedir dimiş (*). Senin ağnayacağan, ağnaşamamışlaa. Herifin sözü bıçağına geçmiş. İki küreğinin ortalığına zaplamış bıçağı. Hindi gaalik gasabaya hokûmata varıyolaa...

— Hangısı haklı ki?...

— Bilemiyon gaalik... Emme, Çürüklerin Ehmed'in argası guvatlı...

— Dayı ni derlee, ölende mi gabahet, öldü-rende mi?

Zıngıl Dayı, anlattı:

— Hincik mahkemelee yılın yılı süree gider. İşin yoğsa, mahkemelere daşın dur gaarik. Es-ki gadılar kesip ataamış. Bi gun iki garı gadıya vaamışlaa. Biri,

— Ben, dimiş bu garıdan dâvacıyım, gadı emmi. Bu garıya beş okka pambuk vidim. Pam-buğu eğerip virecekti. Bi de bahtım ki, eğerdiği pambuk ibliği galın.

Lâfın burasına gelincek, garı eteğini galdır-mış, bembeyaz baldırını açmış da,

— Gadı emmi, dimiş, ahan bu baldırım gi-bi galın iplik eğermiş. Ben bu garıdan dâvacıyım.

Gadı, öbür garıya sormuş:

— Sen ni diyon? dimiş.

O dimiş ki,

— Gadı emmi, dimiş, sen o gahbenin lâfı-na mı bakıyon? Asıl ben ondan dâvacıyım.

Lâfın burasına gelincek yüzünden örtüsünü galdırmış. Sırma gibi zaçından bi tel çekmiş,

— Ahan bu zaçım gibi ince eğerdim, dimiş.

Gadı, bu iki garıya sormuş:

(*) Bilmeyenlere hatırlatırız. Eskiden yirmi kuruşa mecidiye, köylerde de mecit derlerdi. Hâlâ yir-mi kuruşa mecit, liraya da kayme diyen köyler çok-tur. Kavga eden köylüler, bir yirmi mecit bir dört, kayme diye ikisi de aynı şeyi söyledikleri halde ara-larında anlaşamıyorlar.

— Şahadınız vaa mı?

— Yoh... dimişler.

Burada Zıngıl Dayı durdu. Etrafındakileri dikkatle süzdü. Sonra,

— Siz gadının yerinde olsanız nidersiniz? diye sordu.

Kimseden cevap alamayınca kendisi anlattı:

— Gadı bakmış olacağı yok, Gendi bileğin sıvamış,

— Beri bak! dimiş, senin ölçün bek kalın seninki de bek ince. İşte bunun ölçüsünü al gaalik, ona göre pambuk eğerin bundan kelli.

Kahvede gürültülü bir kahkaha koptu.

DEYYUS BUHRANI

Sabah erkenden Sirkeci'de Safranbolu'luların kaldığı «Güzel Yurt» oteline, gayet iyi giyimli, kırk yaşlarında görünen, bir adam geldi. Camekanlı küçük bir odada oturan otel kâtibine,

— Safranbolu'dan bugün bir misafirim gelecekti, dedi.

Kâtip otel defterini karıştırdı, Adlara baktı; okumaya başladı:

— Yusuf Soydan, Mustafa Güven...

Adam,

— Mustafa Güven mi? diye sevinçle bağırdı.

Kâtip,

— Evet, dedi. Bezez Mustafa Güven... Babasının adı Rıza...

— O... Ta kendisi... Bizim Mustafa... Hangi odada?

— Dört numarada.

Adam, sevinçle merdivenleri çıktı. Mustafa Güven, odasında yüzünü kuruluyordu. İçeri giren adam, Mustafa Güven'i iki kolunun arasına aldı:

— Vay Mustafacağım, vay kardeşim... Buralara gelirsin de bize haber vermezsin ha?..

Mustafa Güven havluyu yüzünden çekti. Kendisini kucaklayan adama baktı:

— Vallaha bilâder, haber iletmeğe vahıt galmadı, hopadanah geldim işte!.

— Nasılsın, iyisin ya?

— Hamdossun... Allaha şükür... Veleekin, zatınızı tanıyamadım. Siman yabancı değel, bi yirden gormüşlüğüm va emme, bitürlü çaharamıyom...

— Tanımadın mı? Amma yaptın be Mustafa! Sen bezez Mustafa Güven değil misin? Rıza Efendinin oğlu?..

— Ta gendüsüyüm emme...

— Eski günleri düşün bakalım...

— Yohsan, zekzenbirinci fırga, goşulu dop çu alayı, dördüncü batariyadan... ha? Eskerlik ten mi tanışıyoh!.. Zafranbollular hep oraday dıh...

— Düşün, düşün hele!...

— Bildim, sen güççüğkene, Cinci Hoca ha mamının arkasındaki evde oturmuyo muydun Sizin bahçede ne hayvalar olurdu ya!.. Bi ke rem sen guyuya düşmüşdün de... Sen o değe misin?.

— İyi düşün!..

— Bildim, bildim!.. Durşucu Mehmedin... ha ni ikimize bi zopa çekmişti, nur içinde yatsın.. Derhatır ediyon mu?

— Düşün bakalım!..

— Tamam, şincik buldum... Len, sen Gırha yakzâdeleren Hacı Sımıyl'ın oğlu Behlil değe misin?

— Hele şükür tanıyabildin!..

— Vay Behlil... Sen miydin len?..

Mustafa Güven'le Behlûl tekrar sarmaş do laş oldular.

Behlûl,

— Birbirimizi görmiyeli kaç yıl oldu. Musta fa? dedi.

Mustafa düşündü,

— Şöyle böyle yirmiüç yıl oldu, dedi,

Bu sefer Behlûl anlatmaya başladı:

— Hani Cinci Hoca'nın hamamının arkasın da bizim ev vardı da, bizim bahçedeki ayvalar dan koparırdık...

— Hee... Nasın da derhatır ediyon be!..

— Turşucu Mehmet Efendi... Nur içinde yat sın... Hani bize bir sopa çekmişti...

— İyi ahlında galmış be Behlil!.

— Ya o askerlik... Hani seksenbirinci fırka nın koşulu topçu alayında, dördüncü batarya da... Ne günlerdi onlar be Mustafa...

— Ürya gibi geçti... Vallaha bişiy diyim mi? ura malûm ya, İstanbul... İti kopuğu, dolandı- cı çoh... Sen birden boynuma atılıncah, bu erüf beni çarpacak mı acep, diyerekten bi uşgulandım. Hani askerlikten, durşucu Meh- et Efendi'den ağnatmasan mümkünü yoh anmazdım.

İkisi de gülüştüler. Behlûl,

— Eee, ne var, ne yok, ne iş yapıyorsun? ye sordu.

— Eh... Çok bişiy değel bu zamanda, gırh li binnen İstanbul'a birez mal almıya geldim.

— Aman iyi ki bana rastladın Mustafa. Bu- da adamı çarpıverirler. Kalk seni, tanıdık tüc- arlara götüreyim.

İki eski arkadaş otelden çıktılar.

İlkin Tahtakale'de Yasef'in mağazasına gir- ler. Behlûl Yasef'e,

— Bizim hemşeridir, ona göre... dedi.

— Madem emşeri, biz de muşteri yozu ilân akmayız. Yuzda yirmi ikrâm ilân verelum...

Behlûl,

— Az!.. dedi, bak ben de sana ona göre uamele yaparım...

— Yuzde otuz olsuun!..

Mustafa Güven memnundu. Düzünelerle tı- ş makineleri, makas, hırdavat üzerine kırk ka- m mal aldı. İş hesaba geldi. Yahudi kalemi ine aldı:

— Kırk kutu duyme... On liradan dortyuuz..

Mustafa Güven,

— Ne? diye bağırdı, ahlını mı gaçırdın, ben unu perâkende daha ucuz viriyom be...

— Nere bu yozum, mal nerde? Sen yetir, ben ayim...

— Bıldır, iki gaymeden aldım.

— Yeçen sene yelseydin, ben sana bir lira- an verirdim. Yeçti o yunler... Yarin yel, altı... oviz yok... Mal yelmez...

Oradan yine bir yahudi kırtasiyeciye girdi- r... On bin liralık mal da oradan aldılar. Son- a, bir toptancı kumaşçıya girdiler. Her yerde de u Behlûl'ü tanıyorlardı.

— Eşgossun be Behlil, dedi Mustafa, namın er yirde geçiyo be... Sağa ıraslamayasaymı- m, temelli gazıhlanacahmışım. Senin bi yüs- ek memuriyetin mi va?

— Ben bunların üzerine müfettişim.

— Vayy!.. Müfettişsin ha?..

Akşama kadar elliikibin liralık mal aldılar. rtık yorulmuşlardı. Behlûl,

— Beyoğlu'na çıkalım Mustafa, bu gece mi- safirimsin! dedi

Mustafa bırakmıyordu. Bir içkili lokantada yediler, içtiler. Oradan şarkılı bir gazinoda yüz lira hesap verdiler. Behlûl, «Sen benim misafi- rimsin!» diye cüzdana davrandıkça, Mustafa,

— Senin sayanda bu kader gazandım be Behlil, hem de bu paraları mâliyete gatarım, çı- hartırım, gorkma!.. diyordu.

Geceyarısından sonra lüks bir bara gittiler. Bardan iki kadın kaldırdılar. Boğaz'da bir otele götürdüler. O gecenin hesabı beşbin lirayı geç- mişti. Öğleye doğru Behlûl ayrılırken,

— Mustafa, ben teftişe çıkayım, akşama ote- le gelirim! dedi.

Behlûl, doğru birgün önce mal aldıkları Ya- sef'e gitti.

Yasef,

— Hi hi hi! diye güldü, iyi iş yaptık be Salo- mon!..

— Hazır... Yüzde yirmiden binaltıyüz!.. Ta- mam mı?

— Eyvallah!...

Behlûl, nam-ı diğer Bahriyeli Süleyman, bir gün önce Mustafa Güven'le alış veriş yaptık- ları dükkânları birbir dolaştı. Her dükkândan, Mustafa Güven'e atılan kazıktan kendi hissesi ni aldıktan sonra, Erzurum'luların kaldığı Kon- for Palas'ın yolunu tuttu.

Mustafa Güven o akşam bekledi, ertesi ak- şam bekledi. Behlûl görünmemişti. Adresini de bilmiyordu. Safranbolu'ya gidince, herkese ço- cukluk arkadaşı Behlûl'ün iyiliğini anlata anla- ta bitiremedi.

Mustafa Güven, malların fiyatına yol, eğlen- ce masraflarını da eklemişti.

Bahriyeli Süleyman kazançlıydı. Mustafa'nın zararı yok, kârı vardı. Mal satan tüccarlar da iş yapmışlardı. Kala kala Mustafa Güven'in dük- kânından mal almaya gelen köylüler kalıyor- du. Onlar da her malın fiyatını bir ay öncesin- den üç defa fırlamış görüp,

— Vışş anam!.. diye şaştıkça, Mustafa Gü- ven, Yahudi'lerden duyduklarını tekrarlıyordu:

— Sen ne diyon be!.. Ortalıkta mal yoh... Memlekâtta deyuz galmadı!..

Köylüler, memleketteki deyus (döviz) buhra- nıyla fiyatlar arasında bir ilişki kuramadıkları için, boyunlarını büküyor, çaresiz ellerini cüz- danlarına atıyorlardı.

NASIL HACI OLDUM?

Kaç yıldır niyet iderim. Gısmat bu yılmış besbelli. Bıldır gideceğim, düğün dernek çıhtı. Üçüncü garıyı nikeh ittim. Anşeyi niden aldın diyeceğn? İlk garıdan torun torba zahabı olduh. Ondan iş geçti gayrik. Hadice disen, onu da darlaya niye goşiyon... Anşe'nin bubası, ninesi, neyi ölüncek, garip galdı kız... Dünya gader çifti çubuğu, tarlası torbası, malı davarı neyi var. Gozelliğine de gozel. Almayup da nideceğn? Bırahsam, gûl gibi gızı elin ayuları yiyecek. Al be Mustuva, didim gendi gendüme. Hemi suvap, hemi de gızın malı neyi ziyan zebil olmaz. Bu sebepten geçen yıl gidemedimdi.

Bu yıl pangadan gredo açtılar. Allah irazı ossun, melmekâtta demugrasi de var. Sahalı disen, onu temelli goyverdik. Sahalımı sıvazlayınca avucumu dolduruyor. Heç mi değel, adımız Hacı Mustuva'ya çıhar, itibarımız ney artar. Veleekin o gader yolu yalunuz başıma gozüm yimedi. Çahırın Bekir'e gittim,

— Bekir be, öleceğz, didim.

— Allah gecinden visin, hep öleceğz, didi.

— Hac farizadır, bilingi? didim, galh Hicaza gidelim.

— Eyi, hoş diyon Mustafa Ağa, emme, Hicaza neynen gidilir?

— Düşündüğün şiye bah, bi yol sen garer vi. Dünya malı dünyada galır oğlum, davarı neyi satar savar gelinğ.

Bekir'in aklı yattı. Davarı, oküzü, neyi sattı. Camgöz'ün Ehmet de tarlayı sattı, birez de İmam İriza Efendiden fayızınan para aldı.

Bizden eveli gidenlerden duyduh. Hicazda kâhat para geçmezmiş. Bekir'nen Ehmed'in elinden aldım gaymeleri, sarraf Yunus'a altınınan deniştirttim. Yola cıhmadan bi gaç gun eveli de, ırahıyı neyi de bırahtık. Heybeyi, çıhını sırtladıh, vardıh İstanbul'a. Sirkeci'de bir ötele indik, gıyamet... Hacılardan yer ney yoh. Zorunan gapı arhasına bi şilte serdik. Başladık pasaport meemelesine... Günehi vebali onlara, vesihalıh iresimler çıharttıh.

Papurlar çoh ya, hepisi de gazıhçı... Neyse, efendicağzıma diyim, pasaportları sohduh goynumuza. Uzatmıyalım lâfı, epdest destisi, pahır ibrik, maşrapa ney de aldık. Pahır ibrikten maşrapa çok ilâzım. İstanbul'da açıkgoz pahırcılar var. İki pahırın ara yirine altunları yerleştiriyorlar. Pahır ibriğin dibine Ehmet on altun goduttu. Bekir yirmi. Ben elli altun godu tum emme onlara gostetmedim.

Hacı İrecebin papuruna bındık. Papurun üstüne, altına, burnuna, gıçına, diregine, aort yanına dahtadan gulübeler yapmışlar. Gene en eyisi bu papur, heç mi değel sahabı ha Ben gulübenin birine zorunan tıhıldım. Ehm şişman, nitsek girmiyor. İte gaha den ittık iç ri.

Gümrük meeyenesinden irezillik çıhmadı geçtik. İnşaliah, gazasız belesiz menzile va rıh deyi dua ittik. Çıhtık yola. Çalhalana çı halana, ne içimiz galdı, ne dışımız. Yolda E met gulübede tahıldı galdı. Berekât yolda f tınaya tutulduh ta, gulübelerin gabısı sökül dahtalar uçtu.

Denizin orta yirinde, başha papurlar yo muzu duttu. Meğerliyim, Hacı İrecebin papur nu Hazreti Nuh'un gemisi sanmışlar. Gapta

— Yoh, bu Nuh'un gemisi değel, didi ya, gadar yemin billlah itse inandıramadı.

Bizi gosterip,

— Meedem Nuh'un gemisi değel, ya bun ni? diye dutturdular.

Guç belee derdimizi ağnattıh, salıverdiler zi.

Yirmi gün diyende Mekke-i Mükerreme'r ilimanı Cidde'ye vardıh. Amanıng bi ısıça Papurdan inerkene Araplar guşattı bizi. İki tın «ayah bastı parası» vimezsan gomuyarl Vidik. Ehmet, yanıyom, boğuluyom, dir dutt rur. Hereret ellialtı direceymiş. Gözümden at çıhıyo. Su aranıyoh, yoh... Gayış gibi bi Ara elinde desti, dasınan su dağıtıyo. Biz zebil sa dıh, içtik. Herif, para deyi, yahamıza yapış İçtiğimiz su değel, çamur bulamacı. Koyde camusların yıhandığı golün çamurundan b ter. Bir das çamura bir altın aldı.

Cidde'den ileri gomuyorlar. Polise gideceğ lesse passe, didikleri bir kâhat alacağın. gün bu kâhat için bekledik. Biri Allah ırazı o sun, bi altun ürüşvet vimezseniz, yol vimez didi. Netse, ağnadıh işi, vidik altunları... Y miş iki millet dolmuş. Hindistan'dan mı, Sudo dan mı, Mısır'dan mı, efendicağzıma diyim, Fa tan, Tunus'tan mı, Çini maçin'den mi... Şeh toz duman... Su yoh... İrezillik canm. Isıc nasın, derim gemüğüme, dilim damadığıma y

ştı. Ehmet, ısıcahtan dizenteri oldu, altı dut-
ız.
— Ehmet, oğlum, kendine gel, altın böyle
şken hacı olunmaz.
Bekirin ısıtması duttu. Çıhtık Cidde'den. Ki-
deve sırtında, kimi eşşekte, kimi yayan ya-
dah... yürüyor. Gokten ateş yağıyo. Ehmet,
— Ben ölüyom, size gulegule... didi.
Bekir, Ehmed'i sırtına aldı. Neyse efendim,
ekke'ye, şukür Allah'a, vardıh. Cami-i şeri-
gapısında Ehmet sizlere ömür.
Kâbe'yi tavef ettik. Tufandan sonram Cebre-
Hazret-i İbrââm'a vidiği gara daşı gordük.
birimizin üstünde namazı gıldıh. Oradan de-
lere çıhtıh. As-Safa, Al-Marvah depeleri ara-
da yedi dafe gidip geleceğn. Hacıların ya-
bu goşuda töküldü. Hazret-i Hacer'i gocası
zret-i İbraam yüzüstü bırahıp gaçınca, Ha-
r, gucağında oğlu Hazret-i Ismıyl'e su bul-
h için, bu depelerin arasını dört dönmüş.
lmuş mu, bulmamış mı, bilmem. Biz bula-
dıh. Bu iki depe arasında üç yüz bin hacı
şduk durduk. Bi gunde dört yüz hacı şehit
ştü. Bekir'in parası neyi bitti. Benden fayı-
an istedi. Yüsgek de fayız vidi. Emme, bu-
ı gurbetlik yir...
— Koyde ossa virirdim Bekir, didim, emme
cik yoh...

Bekir inlemeye başladı:
— Suvabına bi bardah su virecek müslüman evladı yoh mu? diyi ünnedi, heç kimsenin sesi soluğu çıhmadı. İçim paralandı. Bunlar da Hacı olacahlar.
— Allahım, günehlerimi affet, didim, zeksen üç guruş borcu vardı ya, benden yana helel ossun. Garısından isterim, gayrik südüne galmış, virirse virir.
İçim yanmış, dutuşmuş. Arabın birinden bir barhaç çamur içtim. Artıh hacılığı tamamlamıştıh. Çoluğa çocuğa, Arapların sattığı Kâbe torpahı, gul suyu, zemzem, kendime anber, gaymagama, belediye ireisine tesbih ney aldım. Anşe'ye ipekli gumaşnan misk aldım.
Geceyi depelerin arasında baygın geçirdik. Etiraf bütün şehit şüheda... Sankilim muharebe meydanı... İrtesi gun, Arafat denilen ataşlı iki goca daş arasına vardıh... Hararet seksen mi, dohsan mı, yüz mü, bilemem. Tökülen tökülene... Gırılan gırılana... Biliyoruz ya Hazret-i İbraam oğlu İsmayl'ı burada keseceğken, Allah oğa burada goyun gondetti, gurban diye..
Arafattan sonra artık tam hacı olduh... Çoh şukür, melmekâta iki altınla dönebildim. Onu da İstanbul'da yidim ya, gayrik nasın yidiğimi sormanğ canım!..

REKLAM

Yirminci yüzyılın insanı olduğunu hayatı ile
at etti; hayatı reklâmla başladı, reklâmla
i. Onun dünyaya geldiğini insanlar, gaze-
rdeki şu ilândan öğrendiler:

MUTLU BİR DOĞUM

**Bayan Kevser Çepen ile, Bay Dürrü Çe-
n'in, bir erkek çocuğu dünyaya gelmiştir.
nçer adı verilen yavruya uzun ömürler dile-
»**

Dürrü, oğlu için bu reklâmı yeter bulmadı.
ün insanların dünyaya Gönçer adında biri-
daha geldiğini ille de öğrenmelerini istiyor-
Gazetelere şöyle bir ilân daha verdi:

TEŞEKKÜR

Oğlumuz Günçer'in pek müşkül olan doğumuna tam zamanında el koymak suretiyle, eşimi muhakkak bir ölümden kurtararak, hayata yeniden kavuşturan kıymetli kadın hastalıkları mütehassısı sayın Dr. ..... a teşekkürlerimizi bildirmeye sayın gazetenizin aracılığını rica ederiz.»

Gönçer beş yaşına basmıştı. Birgün kapı önünde oynarken kayboldu. Annesi ve bütün konu-komşu, Gönçer'i aradığı sırada, babası Dürrü, doğru gazete idarehanelerine koştu. Gönçer'in vesikalık bir resmiyle birlikte gazeteye şu ilânı verdi:

KAYIP ARANIYOR

«Yanda resmi görülen beş yaşındaki oğlumuz Gönçer kaybolmuştur. Görenlerin, nerede olduğunu, duyup bilenlerin insaniyet namına

aşağıdaki asresimize bildirmeleri rica olunur.»

Dürrü Efendi gazetelere ilân verip de eve döndüğü zaman, Gönçer çoktan bulunmuştu. Ertesi gün Gönçer, kendi resmini gazetelerde görünce çok sevinmişti.

Bir süre sonra, Dürrü Efendiye, oğlu Gönçer'i reklâm etmek için bir fırsat daha çıktı. Gazetelere şu ilânı verdi:

SÜNNET DÜĞÜNÜ

«Eylül'ün ikisine müsadif Cumartesi gecesi, evimizde oğlumuz Gönçer'in sünnet düğünü icra edileceğinden akraba eş ve dostun teşrifleri rica olunur!.. Adres .....»

Sünnetten sonra, sünnetçiyi övmek bahanesiyle, gazetelere bir teşekkür ilânı verildi. Bu suretle, Gönçer adı bir kere daha halka ilân edildi.

Gönçer okula başladıktan sonra, oğlunu reklâm için bir fırsat yakalayamıyan Dürrü Efendi son derece rahatsız oluyordu. Artık oğlu kendi kendini reklâm edecek bir yaşa gelmişti. Bu hale daha fazla dayanamayan Dürrü Efendi, oğlunun ağzından şu ilânı yazarak gazetelere verdi:

KAYIP

«Okuldan aldığım pasomu kaybettim. Yenisini çıkaracağımdan eskisinin hükmü yoktur.

Gönçer Çepen»

Gönçer, anasının namusunu isbat eden her iyi evlât gibi babasına çekmiş olduğundan, bu kolay reklâm yolundan yararlanmaya devam etti. Gazetelere ayda bir iki kere, nüfus kâğıdı, diploma kaybı ilânı verdi. Gerçekte kaybettiği bişey yoktu. Bir kere de şöyle bir ilân verdi:

BULAN MEMNUN EDİLECEKTİR

«Geçen Salı günü Taksim'le Harbiye arasında, içinde dörtbin küsur lira ile beşbin liralık tahvilât senedi ve yalnız şahsımı ilgilendiren bir kısım özel evrakı bulunan cüzdanımı kaybettim. Başkasının işine yaramıyan özel evrakımı getirene, paralarla senetler verileceği gibi, ayrıca memnun da edilecektir.

Gönçer Çepen

Adres .....»

İki üç ayda bir bu çeşit, kaybolmuş saydığı malları için «Bulana mükâfat» ilânları veriyordu. Dürrü Efendi, oğluna «Kamuya kendini unutturmamak için her çareye başvurmalısın, kendini unutturmamalısın» diyordu.

Sürekli gazete ilânları ile Gönçer adı yavaş yavaş herkesin kafasına yerleşmişti. Bütün gazete okurları, Gönçer'in kim olduğunu, neci olduğunu açık olarak bilmemekle beraber, bu ad artık onlara yabancı gelmiyordu. Kendisini «Gönçer» diye tanıttığı ya da bir yerde adı geçtiği zaman, oradakiler «Bu Gönçer adı bana hiç de yabancı gelmiyor» diye düşünmeye başlarlardı.

Dürrü Efendi başladığı işi sonuna vardırmak azmindeydi. Borç harç Gönçer'i Paris'e yolladı. Gönçer kırk gün sonra parası bitip de memlekete dönünce, zaten maksat da elde edilmişti. Kırk günlük geziyle gazetelere şöyle bir ilân vermek fırsat çıkmıştı:

BİR GENCİMİZİN BAŞARISI

«Değerli gençlerimizden Gönçer Çepen, muhtelif Avrupa memleketlerinde incelemelerde bulunmuş ve birçok konferanslar vermiştir. Bu başarılı inceleme gezisinden dönmüş bulunan değerli gencimizi kutlarız.»

Gazete okurları, günün birinde gazetelerinde ucu kıvrılmış kart biçimde bir çerçeve içinde şu kısa ilânı okudular:

«Sevgi Can ile Gönçer Çepen nişanlandılar.»

Gönçer, salt yeni bir nişan ilânı verebilmek için, nişan bozuyor, yeniden nişanlanıyordu. En sonunda, nişanlılarından biriyle evlenmek zorunda kaldığını yine gazetelerdeki bir ilândan öğrendik:

«Zekiye Çıngıraklı ile Gönçer Çepen evlendiler.»

Evlenme gibi önemli bir olaydan, reklâm için tam anlamıyla yararlanmak gerekirdi. Cemiyet hayatı sütununda şunlar yazıldı:

«Şehrimizin tanınmış ailelerinden birine mensup Bayan Zekiye Çıngıraklı ile, değerli gençlerimizden Gönçer Çepen'in nikâh töreni, dün seçkin bir davetli topluluğu huzurunda icra edilmiştir. Yeni evlilere mutluluklar dileriz.»

On gün sonra da Gönçer yine bu çeşit «..... salonlarında» yapılan bir düğün ilânını gazetelere vermek fırsatını buldu. Artık Gönçer'in hayatını, gazetelerin ilân sayfalarından izleyebiliyorduk. Üç oğlan ve bir kız babası olduğunu, oğlanlardan birinin kaynar suda haşlanarak öldüğünü, karısının, bir basur memesi olmak üzere iki ağır ameliyat geçirdiğini, gözlük kullandığını, bir kere burnundan ahtapot ameliyatı olduğunu, bir kere de hâzik bir doktora ayak nasırlarını ameliyat ettirdiğini gazeteler-

deki «Teşekkür», «Bulana mükâfat», «Evlenme», «Doğum», «ölüm» ilânlarından, haberlerden ve okur yazılarından öğrendik.

Öğrendiklerimiz bu kadarla kalmadı. Gönçer'in ilk karısı büyük bir miras bırakarak, şüpheli bir biçimde ölmüştü. İkinci karısı, evin bir kısım eşyalarını çalarak dostuna kaçmıştı. Üçüncü karısı, bir otomobil kazasında ölmüştü. Her bayram gazetelerde gördüğümüz **«Gönçer Müessesesi sayın müşterilerinin bayramlarını saygı ile kutlar»** ilânından da, Gönçer'in ne işle uğraştığı bilinmeyen bir müesseseye sahip olduğunu öğrendik.

Gönçer, hiç durmadan, nüfus kâğıdı, paket, şebeke gibi şeylerini kaybeder. Gazete ilânları aracılığıyla onun hayatına değgin öğrendiklerimizin hepsi bu kadar değildir. Biz onun bütün ailesinin ne işle uğraştıklarını, uzaktan, yakından akrabalarını, bu akrabalarının en hurda özelliklerine kadar herşeyini bu ilânlardan öğrendik.

ACI BİR KAYIP

«Memleketimizin değerli simalarından ..... nın damadı, ... nın, ... nin, ... nın babası ..... (uzatmamak için kısa kestik) ... vesaire... vesaire...vesaire...) Gönçer Çepen bakkın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi ..... günü saat onda ..... deki evinden kaldırılacak namazı ..... camiinde kılındıktan sonra ..... deki aile mezarlığına defnedilecektir. Mevlâ rahmet eyliye.»

Bu ölüm ilânını okuyanların içine bir hüzün döktü. Bu ad kendilerine o kadar yakındı ki, onlara sanki bir akrabaları ölmüş gibi geldi. Ama bu adam kimdi? Bunu hiçbiri kesin olarak bilmiyordu. Bu ilânı okuyanlardan, Gönçer'in mesleği üzerine tartışmaya tutuşanlar, iddiaya girenler, hattâ kavga edenler bile oldu. Kimisi, büyük bir yazar olduğunu söylüyor; kimisi de, sekiz dönem milletvekiliydi de adı oradan aklımızda kaldı, diyordu. Valilerden, ünlü doktorlarımızdan olduğunu söyleyenler de vardı. Hepsi de onun çok ünlü bir boşluk bıraktığında birlikti ama, mesleğini kesin olarak bilen yoktu.

Bu kadar ünlü bir adamın cenaze töreninde bulunmak mutlak gerekirdi. İşsiz güçsüzler olduğu gibi, işini gücünü bırakanlar da cenazeye koşmuştu. Yıllardanberi böyle muhteşem, bu kadar muazzam cenaze töreni görülmemişti. Törene katılanlardan eski bir asker,

— Allah rahmet eylesin, benim generalimdi, ne iyi adamdı, dedi.

Yanındaki, binbaşıdan emekli zat,

— Ya, dedi, rahmetliye üç yıl yaverlik ettim.

Kalabalık arasında bereli, top sakallı bir efendi de, merhumun «kutb-ı zaman» dan büyük bir din adamı olduğunu söylüyor.

— Bari asâr-ı ilmiyyesinin tab u neşrine himmet edilse... diyordu.

Kıranta bir adam Gönçer adından da anlaşılacağı üzere müteveffanın aslen bir Alman ressamı olduğunu iddia ediyordu.

Mahallin polisi, böyle büyük bir cenaze töreni için, ölü evinin kapısında biriken kalabalığı görünce, işin önemini anlamıştı. Her ihtimale karşı, bir polis müfrezesi de cenaze törenine gönderilmişti. Yoldan gelip geçenler ve meraklılar da kafileye karışınca, sel halindeki kalabalık o hale geldi ki, şehrin taşıtları uzun süre işleyemez oldu. Bu hâli gören kaptanlar, şoförler, vatmanlar, büyük bir adamın öldüğünü anladıklarından hemen işe giriştiler. Vapur düdükleri ötmeye, tramvay çanları çalmaya, otomobil kornaları, klâksonları ötmeye başladı.

Gönçer Çepen, her fâniye nasip olmayan bir törenle toprağa verildi. Taze mezarın başında Gönçer için son sözlerini söyleyen hatiplerden biri, merhumun fen ve bilim alanında, neler olduğunu söylemediği birtakım belirsiz, ama önemli buluşlarından sözetti. Bir delikanlı gençlik, bir adam spor teşekkülleri, bir kadın da dünya kadınları adına konuştu ve ağladı.

Bir işçi,

— Eğer, dedi, merhum bir yıl daha yaşasaydı, işçiler bütün haklarını elde edeceklerdi.

Bir çok meslek teşekkülleri törene katılmışlardı. Ölünün kim ve neyin nesi olduğu bilinmemekle birlikte, birbirlerinden geri kalmamak için, ne olur, ne olmaz diye, partilerin temsilci heyetleri de cenaze törenine katılmışlardı. Bankaların, partilerin, resmî dairelerin ve başka kurumların gönderdikleri çelenkler ikiyüzden çoktu.

Gönçer Çepen'in ölümünden sonra da reklâmı sürdü. Dünkü gazetelerde onun için şu ilân vardı:

MEVLİT

«Gönçer Çepen'in ölümünün kırkıncı gününe müsadif 8 Şubat Perşembe günü ..... camii şerifinde, merhumun ruhuna mevlidi nebevi okunacağından .....» vesaire...

Gönçer için reklâmın daha ne kadar süreceği şimdilik belli değildir.

HASSAS BAROMETRE

Bir dostum var, ama sapına kadar dost.

Bigün idarehanede, acaba neler yumurtlayayım diye saçlarımı karıştırıp düşünürken içeri bir adam girdi. Alnımdan öptü.

— Üstad, sen bir kahramansın! diye bağırdı.

Hani ben de kahramanlığı, üstadlığı öylesine kabullenmiştim ki, adamın bu iltifatına metelik bile vermedim. O devam etti:

— Senin gibi bir yazar! Kalemînden kan damlıyor!...

Ben o zaman kan damlayan kalemim yüzünden günün birinde içimin kan ağlayacağını aklıma bile getirmeden onu dinliyordum.

— Vur bu heriflere, vur! diye heyecanla bağırıyordu. Böylelerinin hakkından ancak senin kalemin gelir. Daha şiddetli yaz! Daha cesur ol...

İşte bu adamla dostluğumuz böyle başlamıştı. Eh ne de olsa, insanız... O sıra benim de insanlığım tuttu. Bu dostumun lâflarından aldığım kuvvetle kaleme sarıldım. Ertesi günü savcılıkta ifadeye çağırıldığımı, bugünkü gibi hatırlıyorum; savcılıktan dönerken bir gün önce bana nasihat veren dostumu gördüm. O beni görmemişti. İki arkadaşına benim için şöyle anlatıyordu:

— Bu kadarı da yazılır mı canım! Bu kadarı hainlik! Bu adamlar da gâvur değiller a...

Aradan epey zaman geçti. Bigün dostum çıkageldi.

Eskisinden daha büyük bir coşkunlukla boynuma sarılıp,

— Neydi o, gazetedeki dünkü fıkran!... Bir şaheser. Allah kalemine kuvvet versin. Memleketi siz kurtaracaksınız. Yaz yazabildiğin kadar... dedi.

Madem ki memleket benim fıkralarımla kurtulacakmış, pilâvdan dönenin kaşığı kırılsın dedim, ver yansın ettim. Bu sefer ilk polisin arasında sorguya götürüldüm. Sorgudan çıkınca dostumun benden yana şöyle konuştuğunu söylediler:

— Canım, efendim, ona mı kaldı memleketi düzeltmek? O kim, bu işlerle uğraşmak kim? Herkes haddini bilmeli. Kimse çizmeden yukarı çıkmamalı. Adamı işte böyle sorguya da çekerler, falakaya da...

Bu sefer de paçamı kurtarmıştım. Artık, sütten ağzı yanan adamın ihtiyatkârlığı ile, havadan, sudan, hattâ suya sabuna dokunur korku su ile yalnız havadan yazılar yazıyordum. Değerli dostum yine benden eleştirilerini esirgemiyordu. Arkamdan herkese şöyle diyordu:

— Ne olacak, biz böylelerini çok gördük. Bir atımlık barutu vardı, tükendi. Bunlar bir parlayıp sönerler. Baksanıza... İki defa sorguya gitti diye, şimdi, ne havadan sudan yazılar yazıyor...

Dostumun bu eleştirilerini duyunca, ona yerden göğe kadar hak verdim. Ben böyle düşünürken, o, çıkageldi:

— Bu herifler, böyle ince espriden anlamazlar, dayan be kardeşim, dayan, arkanda biz varız!

Teşekkür ederim. Mademki arkamız kuvvetli biz de dayanırız. Ertesi gün de Emniyet Müdürlüğünün kapısına dayandım. Serbest bırakıldığım gün, yolda değerli dostuma rastladım. Ona doğru kollarımı açarak koştum. Tam ona sarılacakken, birden yana çekildi. Ben, aldığım ilk hızla bir dükkân kepengini kucaklayıverdim. Bu hengâmede dostumu kaybetmiştim. Ne olursa olsun, bu sefer biraz hafif yazmalıydım. Ve öyle de yaptım. Bu sefer de dostum,

— Ne olacak, zaten önünde sonunda böyle yapacağı belliydi. Onu da satın aldılar, demiş.

Doğrusu, bu dostu gücendirmek bana yakışmazdı. «Ya Allah!» deyip kaleme sarıldım. İkinci sarılışta çalyaka ettiler: Polis, savcı filân... Gazeteden de çıkardılar.

Bir süre iş bulamadım. Sokaklarda dolaşmaya başladım. Her nasıl'sa yine bir işe sarıldık. Durumum düzelir gibi oldu. Değerli dostum da gözüktü.

— Sen ne enerjik, sen ne müthiş adamsın!.. diyordu. Senin gibi mücadeleci... Sen azizim, yoktan var edersin...

Dostum ayrılırken,

— Azizim, dedi, bugünlerde durumum bozuk. Bana yüz lira verebilir misin?

Dostuma daha fazla yardımda bulunamamaktan duyduğum üzüntüyü anlatarak, istediğini verdim...

— Korkma, çekinme, bu dâva millet dâvasıdır! dedi.

Ben de onun dediğini yaptım. Ve deliğe tıktılar.

Ziyaretime gelen bir arkadaşım, yolda dostumu gördüğünü söyledi, benim için diyormuş ki:

— Efendim, biz dedik; dedik ama anlatamadık. Herşeyin bir sırası var. Herşey yazılır, yazılır ama, yordamınca yazılır. Sonunda, eloğlu kulağından tutunca işte böyle deliğe tıkar...

Bence gerçek dost, işte böyle sözünü esirgemeden söyleyendir. Hapisten çıktım, bir hayli sürttükten sonra, tekrar tezgâhı kurdum. Kaleme «Yürü ya mübarek!» dedim. Mübarek de yürüdü mü yürür hani... Hem yürür, hem de yürütür. Dostum, eksik olmasın, böyle bir zamanda yine beni hatırlayıp geldi:

— Aşkolsun azizim, aşkolsun!... İmkânı yok bu işi senden başkası yapamazdı. Yaz kardeşim yaz, yaz anam babam yaz! Yaz gözünü seveyim yaz!... Millet senin yazılarınla, içini döküp rahatlıyor.

İki elini havaya kaldırıp, odadakilere barbar bağırıyordu:

— Dehâ efendim, dehâ...

Ayrılırken ,

— Durumum kötü, diye başladı, sıkıntıda olduğunu anlattı.

Elimi cebime attım.

— Kusura bakma dostum, dedim, ikiyüz liram var, seninle paylaşalım.

Gücenir gibi oldu.

— Canım etme işte, dedi, Allah versin, kazanıyorsun. Benim biraz fazla paraya ihtiyacım var.

— Yüzelli yeter mi?

— Hepsini ver, hepsini...

— Peki vereyim, ama... On lirası bende kalsın.

— Ver canım ver.

— Vallahi başka param yok, hiç olmazsa beş lirası bende kalsın.

— Canım olur mu! İhtiyacım var diyorum.

— İyi ya al, ama ikibuçuğunu bırak da akşama yemek yiyeyim.

— Yahu, bu kadar para kazanıyorsun.

— Doğru, doğru ama, şimdi yok işte. Pekî, mademki sana lâzım, al. Yalnız içinden bir sigara parası alayım hiç olmazsa...

Dostum dışarı çıkınca, yaptığım cimrilikten utandım. Sanki ne diye ona daha fazla yardım edemiyordum? Ben bunları düşünürken dostum tekrar içeri girdi, hiddetle,

— Yahu, dedi, paradan yükseksenikibuçuk kuruş eksik.

Yüzüme ateş bastı.

— Vallahi ben almadım, dedim.

O haklı bir hiddetle,

— Tamamla üstünü! diye bağırdı.

Birisinden borç alarak tamamladım. Dostum ayrılırken, yine öğütlerini unutmadı:

— Kalemini sivrilt ve bir hançer gibi bu heriflerin gözüne sok!

Kalem fazla sivrilmiş olacak, gazeteyi kapadılar, beni de deliğe tıktılar. Ben delikteyken dostum öğütlerini birer mesaj halinde ağızdan ağıza bana ulaştırıyordu.

— Oh olmuş keratava, diyordu, ne varmış işi o kadar azıtacak? Ulan köftehor, sen bir kıtıpiyoz yazarsın, bir kere karşındakilere baksana... Ne oluyorsun? Böyle zamanlarda üç kere yutkunmadan lâf edilir mi? Boğaz bile dokuz boğum. Bir kere de söyliyeceğin lâfı dört beş kerede söyle... Ne şiş yansın, ne kebap... Çeksin kerata, çeksin de aklı başına gelsin!...

Dostumun hakkı vardı. Çekmeliydim ve çektim: Cezaevinden çıktığım zaman artık çekecek halim kalmamıştı. Doğruca dostumun evine gittim.

— Birader, dedi, öyle de ters zamanda geldin ki!...

Kolundaki saate baktı,

— Birisine randevum var, şimdi çıkıyordum... dedi.

Birlikte çıktık evinden.

— Ne yana gideceksin? diye sordu.

— Bilmem... Ne yana olursa olur, dedim.

Dostum kızdı:

— Ne kararsız adamsın sen, ne yana gideceksen kararlaştır.

— Vallahi, bilmiyorum ama, şu yana gitsem olur, diye soldaki sokağı gösterdim.

— Eh öyle ise, burada ayrılıyoruz, seni yolundan alakoymayayım, ben buradan gidiyorum, diye ters yanı gösterdi.

Bir hayli sürttüm. Birkaç kere daha dostuma gittim. Zavallı çok meşgûldü. Çok zaman evde bulunmuyor, bulunsa da, benimle konuşmaya vakti olmuyordu. Bigün kendisinden pek az borç para isteyecektim ama, bitürlü karar veremiyordum. Belki de, aklına önceleri ona verdiğim paralar gelebilirdi. Bikaç kere yutkundum. Tam, «Sen yabancım değilsin. İki gündür ağzıma bir lokma ekmek koymadım» diyecektim ki, o yerinden kalktı, büfeden bir bardak misket şarabı doldurup,

— Bahse girerim ki, sen hayatında böyle şarap içmemişsin, diye şarap bardağını uzattı.

Aç karına şarabı dikince gözlerim yuvalarından fırladı. Dostum anlatıyordu:

— Bilsen, bugünlerde ne kadar sıkıntıdayım. Şimdiye kadar büfemde içki çeşidinin bozulduğu yoktu. Geçen akşam bir karı tavladım. Bu akşam gelecek, gelecek ama bende para yok. İyi bir ziyafet hazırlayamadım. Eğer paran varsa...

— Vallahi on param yok, dedim

— Zaten sen hep böylesindir. Kırk yılın başı ne zaman para istesem, hep böyle söylersin.

Acaba ne yapmalıydım? Dar zamanında insan bir dostuna yardım edemezse... Dostum,

— Bir yerden bul, deyince aklıma bir çare geldi, yerimden fırladım. Nasılsa saatimi satmamıştım. Ucuz pahalı demeden saati sattım. Para pek azdı ama, yine de belki dostumun işine yarardı. Kapıda beni karşılayan dostum,

— Oh, oh, dedi, içeri girmeden, şuradan jambon, gravyer, biftek, midye dolması, iki şişe de şarap al!

Koşa koşa dediklerini alıp geldim. Açlıktan artık ayakta duracak takatim kalmamıştı. Dostum, ısmarladıklarını kapıda elimden aldı. Sonra teker teker hesaplarını yaptı. Saatimi kaça sattığımı öğrenince,

— Üste daha beş lira kalması gerekir, nerede? dedi.

Paranın üstünü verdim.

— Kadın geldi, içerde, dedi, başka arkadaşlar da var. Şimdi sen böyle içeri girersen...

— Doğru, üstüm başım...

— Hem üstün başın, hem de malûm ya, şimdi zamanın hali...

— Evet, evet, dedim ve ayrıldım.

Bir süre daha sürttükten sonra, tekrar tezgâhı kurmayı başardım. Gazetemin ilk sayısı çıkar çıkmaz değerli dostum da gelip hatırımı sormak nezaketini gösterdi.

— Bu sefer isbat ettin ki, dedi, sen bu işin ehlisin, Sendeki bitmek tükenmek bilmeyen enerji, sendeki bu kalem, sendeki bu ateş... Sendeki bu...

Uzun bir konferanstan sonra, ayakkaplarını burnuma doğru uzattı:

— Görüyorsun ya ayakkabılarımı, bunlarla gezilir mi?

— Sıkıyor mu? diye sordum.

— Görmüyor musun yahu, giyilecek hali mi kalmış!

Kendi ayakkabılarımı görmesin diye ayaklarımı sandalyenin altına çektim.

— Bir ayakkabı lâzım artık sen...

— Birkaç gün müsaadeni rica ederim. Henüz işe başlayalı...

— Git bir yerden bul! Nasıl gezeyim böy

Bir tanıdıktan bulduğum otuzbeş lirayı rince,

— Neden sen böyle pintisin, cimrisin, bu raları mezara mı götüreceksin? dedi.

Bir arkadaştan daha borç alıp, altmışı mamladım. Dostum ayrılırken sırtımı sıvazlı rak, bir sır fısıldar gibi,

— Ben seni severim, dedi, benim özüm züm birdir. Sen azizim... Öyle yazmalısın her kelimen yıldırım gibi bu heriflerin beyni inmelidir.

Yıldırım onların da, benim de başıma in Artık, oldu olacak. Umacılaşan ünlü yazarı ha uzaktan görenler çil yavrusu gibi dağılıy lar. Dostum şimdi de şöyle söylüyormuş:

— Biz ona vaktiyle dedik, dedik ama anlat madık. O bildiğini okudu. Dik kafalılık etti. B nunun dikine gitti. Hem yazdıkları da bişey sa bari. Yazdıklarının hiçbir sanat değeri yo Düpedüz küfür ediyor. Üstelik arkadaşı, dos diye şunun bunun da başını belâya sokuy Kendine hayrı olmayan herifin, hiç millete ha dokunur mu?

Hattâ benim yazılarım yüzünden memleke hürriyet, demokrasi bile gelemiyormuş. Ba mızdakiler, tam biraz hürriyet verecekleri sı da ben yırtık dondan (tâbir onundur) çıkar bi, ortaya çıkıp ortalığı allak bullak edince, hü riyet vermekten, demokrasiyi getirmekten vo geçiyorlarmış. Hep o anti-demokratik kanu lar var ya, beni susturmak içinmiş... Ama z rarını bütün millet çekiyormuş...

Ben haklı eleştiriye karşı bişey diyeme Hem bir yazar değerli eser vermek istiyors acı da olsa eleştirileri dinlemelidir.

Dostum geçende bana şöyle bir haber gö dermiş: «Dünyanın bugünlerde hali malû Şimdi öküz altında buzağı arıyorlar. Aman b na gelmesin. Yolda filân da birbirimizi görme likten gelelim.»

Bana bu haberi getiren, dostumun işsiz d duğunu söyleyince,

— Aman, dedim, rasathane müdürlüğün başvursun, çok hassas bir barometre göre alabilir.

Şu dünyada ne iyi insanlar var. Siyasî d rumun nezaketi dolayısiyle, en iyi dostları görmek, onlarla konuşmak zevkinden bile ke dilerini yoksun bırakıyorlar. Eh, insanın böy candan birkaç dostu da olmazsa, vallahi ç kilmez bu ölüsü kandilli dünyanın kahrı.

SEN OLMASAYDIN

ÜÇ PERDELİK REZALET

BİRİNCİ PERDE

(Kaymakamın odası. Kaymakam masasında. ırşısında, elleri göbeğinde, bir dağ köylüsü akta.)

— Kaymakam Bey, suyu benim tarlama salyorlar. Oysa, bıldır suyun benim tarlama koverilmesi için 500 kayme vermiştim.

— O geçen yıl içindi. Bu yıl için verdin mi? ı yıl hayat pahalılığı arttı. Eğer derenin senin rlana çevrilmesini istiyorsan, bin lira verecekn.

— Aman efendim!

— Amanı, zamanı yok, böyle.

(Köylü çıkar, biraz sonra başka bir köylü gir.)

— Nasıl, bir karara vardınız mı?

— Vardık beyim, bin kayme vereceğim.

— Nee!... Bin kayme mi?! Mehmet Ağa, den binikiyüz lira verdi. Binbeşyüzden aşağı olaz.

— Aman beyim.

— Amanı zamanı yok, böyle...

İKİNCİ PERDE

(Valinin odası. Her iki köylü de valinin hurunda.)

— Kaymakam Bey tarlamıza Allahın suyuu vermek için bizden rüşvet istiyor. Bizi birbirimize düşürüp, pazarlığa girişiyor. Beşyüz lira veriyorduk ya... Bu yıl binbeşyüz istedi. Gayri size güveniyoruz.

(Kaymakama, rüşvet alırken suçüstü yapılacaktır.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Kaymakamın odası. Kaymakamın karşısında köylü, numaralı paraları verir ve dışarı çıkar. Duvarda bir büyük adamın çerçeveli resmi vardır. Köylü dışarı çıkar çıkmaz, dışardan gürültülü ayak sesleri duyulur. Kaymakam, kendisine suçüstü yapılacağını anlayarak elindeki para demetini çerçeveli resmin arkasına atar, İçeriye jandarma, vali köylüler birdenbire girerler.)

— Çıkar paraları.

— Ne parası?

— Şimdi, biraz önce köylüden aldığın paraları çıkar...

(Vali ile kaymakam tartışmaya başlarlar. Kaymakamın üstü başı, masası aranır, para bulunmaz. Köylülerden dâvacı olan kaymakam, çerçeveli resmin önünde diz çöker ve şu tirada başlar.)

— Ey büyük adam! Ey benim ulu kurtarıcım! Ey büyük insan! Sen olmasaydın benim halim nice olacaktı? Beni mahvolmaktan sen kurtardın. Var ol, sağ ol! Namusumuzun koruyucusu, bizi sen kurtardın, ey büyük adam!

PERDE İNER

NASIL İNTİHAR ETTİM?

Gazetelerin intihar haberlerini yazması yaksa da (*), bu kendi intihar haberim olduğunan, pek ciddi olan resmî makamların, benim bi ciddi olmayan bir adamın intiharına memun bile olacaklarını umarım.

Bir zamanlar mortimani hastalığına tutuluştum. İkiaebir içimden intihar etmek arzusu eliyordu.

İlk intiharım şöyle oldu.

«Hey âşık!» dedim, kendikendime, «ölümlerden ölüm beğen bakalım. Tabanca mı, bıçak mı, kırk katır mı, kırk satır mı?»

Ölüm ölüm bir ölüm... Bari şâhâne olsun diye, eski saray insanları gibi zehirle intihara karar verdim. Müthiş bir zehir aldım. Odama kapandım. Uzun, romantik bir mektup yazdım.

(*) Bu hikayenin yazıldığı dönemde intihar olaylarının gazetelerde yayınlanması yurttaşları intihara özendirme ve kışkırtma sayılarak yasaklanmıştır.

Sonuna da, «Elveda ey fâni dünya, elveda ey kahpe felek, elveda ey sadrâzam...» dedikten sonra, bir kadeh zehiri yuvarladım ve yere uzandım. Şimdi damarlarım büzülecek, şimdi elim ayağım çarpılacak, şimdi kanım çekilecek diye bekledim. Bişey olmayınca, bir kadeh zehir daha içtim, bir daha. Yine bişey yok. Sonradan öğrendim ki, meğer bu memlekette yalnız sütler sulu, yağlar karışık, peynirler hiyleli değil, zehirler bile bozukmuş. Hani insan şöyle dört başı mamur bir intihar bile edemiyor.

Aklıma bişey koydum mu mutlaka yaparım. Bu sefer de beynime bir kurşun sıkıp ölmeye karar verdim. Tüfeği şakağıma dayadım, tetiğe asıldım.

— Pıff!

Bir daha asıldım.

— Peff,

Bir daha...

— Püff!...

Meğer bu tüfek yedek parçasız Amerikan yardımındanmış. Kurşunla intiharın da imkânsızlığını anlayınca, garanti bir ölüm diye havagazı ile ölümü düşündüm. Malûm ya, anlattıklarına göre, havagazı ile zehirlenme pek şairâne olurmuş. Havagazı musluğunu sonuna kadar açtım. Odanın bütün deliklerini de tıkamıştım. Koltuğa uzandım. Cesedimi ciddi bir biçimde bulmaları için kendime en uygun pozu verdim ve Azrail'i beklemeye başladım.

Öğle oldu, akşam oldu, bitürlü can veremiyordum. Akşam üzeri bir arkadaşım odaya girdi.

— Girme! diye bağırdım.

— Ne var?

— Ben ölüyorum.

— Sen ölmüyorsun, çıldırıyorsun, dedi.

Arkadaşıma projemi anlatınca, bir kahkaha attı,

— Az salak değilsin, dedi, havagazı musluğundan gaz değil, yalnız hava çıkar.

Sonra bana sordu:

— Sen gerçekten intihar etmek istiyor musun?

— Elbette, dedim.

— Sana bir dostluk etmek isterim, dedi.

Bıçakçılara gidip bir Bursa bıçağı almamı, sonra karnıma dayayıp kahraman Japonlar gibi, barsaklarımı avucuma dökmemi tavsiye etti. Arkadaşımın dostluğuna teşekkür ederek, gidip hemen tığ gibi bir Bursa bıçağı aldım. Doğrusu «cart!» diye bıçakla insanın barsaklarını deşmesi hoş, bişey değil. Cesedin muayenesi için morga kaldırılıp, barsaklarda besin adına bişey bulamayan doktorlara mahcup olmak da caba. Ne olursa olsun, bıçak koynumda sevine sevine eve gelirken iki polis üstüme atıldı. Polislere kendimi anlatmağa başladım.

— Efendiler, durun, bir dakika beni dinleyin. Ben muntazaman vergimi veririm. Hükümetimiz hakkında ufacık birşey söylemem. Benim gibi namuslu...

Onlar lâfımı yarıda kestiler. Koynumdaki bıçağı bulup,

— Bu ne? diye bağırdılar.

Meğer, cinayetleri önlemek için arama - tarama ekiplerinden birine çatmışım.

— Hey Allahım, dedim, alınan isabetli kararlar sayesinde, şu memlekette yaşıyamıyoruz, ama, ölemiyoruz da... Hep böyle çekecek miyiz?

Azim ve irade sahibi adam dediğin benim gibi olmalı. Bir kez öleceğim dedim mi ölürüm. Bakkaldan kalın bir urgan aldım, bir kalıp da sabun. İpi iyice sabunladım. Tavandaki halkaya ipi bağladım. Vergi dairesine girer gibi, boynumu yağlı ilmiğe geçirip, altımdan sandalyeyi ittim. Daha bir kez bile sallanmaya kalmadan, pat diye yere düştüm. Meğer ipler de çürükmüş ve sağlamını bulmanın da imkânı yokmuş. Bakkal,

— Sağlam mal olsa satarlar mı? dedi.

İyice anladım ki, artık ölmenin de olanağı yok. Bari yaşayayım, dedim. Bilirsiniz ya, yaşamak, önce mideden başlar. Ben de pastırmalı yumurta yedim. Bir de konserve yalancı dolma. Üstüne bir makarna.

Sonra bir pastacıya girdim. Dört beş pasta yedim. Pastacıya bir gazete satıcısı girdi,

— Onaltı sahife... Okumazsan da paket yap! diye bağırıyordu.

İktidar gazetelerini okumak âdetim değildir, bir okuyayım dedim, başyazıyı okurken, uyuya kalmışım.

Karnıma bıçak sokulur gibi bir ağrı duydum. Ama nasıl... Anlatılır gibi değil... Dayanamadım, bağırıp çağırmaya başladım. Bir cankurtaran arabasıyla zor hastaneye attılar. Bayılmışım. Gözlerimi açtığım zaman başucumda doktor soruyordu:

— Siz zehirlenmişsiniz. Hekimden bişey saklanmaz, intihar mı ettiniz?

— Nerede o mutlu günler doktor, dedim, nerede?

— Siz zehirlenmişsiniz diyorum, ne yediniz?

— Pastırma.

Doktor bağırdı:

— Ne, pastırma mı yediniz? Siz deli misiniz? Hiç pastırma yenir mi? Gazeteleri okumadınız mı, pastırmadan zehirlenenlerin haberleri dolu... Ama bu pastırma zehirine benzemiyor. Başka ne yediniz?

— Lokantaya gittim.

— Siz çıldırmışsınız.

— Lokantada konserve yedim.

— Boşuna değil. Başka?

— Makarna, pasta...

— Elbette zehirlenirsiniz, konserve, makarna, pasta!.. Daha başka?

— Vallahi başka bişey yemedim, iktidar gazetesini okurken...

— Ne? diye haykırdı, ölmediğine dua et. Haydi yine ucuz kurtuldun.

Hastaneden çıkarken düşünüyordum: Peki biz ne yapacağız? Yaşamaya bırakmıyorlar, ölmeye bırakmıyorlar... Amma rahat rahat sürünebiliriz.

MAAMAFİH

Yeni müdür, imlâya titiz, gramere düşkün olmasa şeker gibi adamdı. İmza edilecek evrakta, küçücük bir imlâ yanlışı görse küplere binerdi.

Bütçe açığını kapamak için memurlara entipüfden bahanelerle yol verildiği günlerdeydik. İmlâ yanlışları bile memuru işinden çıkarmak için bahane oluyordu. Bir daktilo yanlışı yüzünden iki ücretli memur işinden olmuştu. Yazıyı kâğıdın iki santim içinden yazmadığı için, evrakta dosya payı bırakmadı diye kâtibe yol verildi. Memurlar ceplerinde gramer kitapları, cep sözlükleri taşımak zorunda kaldılar.

Müdüre evrakı imzalatmak saati gelince hepsini bir korkudur alırdı.

Şef,

— Kuzum Siyami Bey, bu akşam imzaya sen çık! dedi.

Siyami Bey imza defterini aldı. Evrakta gözden kaçmış bir imlâ yanlışı bulunmasın diye dikkatle okumaya başladı. Yazının bir yerinde, rengi kül gibi,

— Bendenizi... Beyefendi... Bu akşam af buyurunuz, diye kekeledi.

Müdürden papara yemekten ödü kopan şef,

— Siyami Bey, siz gideceksiniz! diye diretti.

Siyami Bey,

— Hayatımda bittecrübe sabittir beyefendiciğim, diye hikâyesini anlatmaya başladı.

Evet, bu uğursuz kelime yüzünden bütün istikbalim mahvoldu... Müdüre imzaya gidecek evrakın birinde yine o kelime var.

Mutlaka başıma bir iş gelecek... Mektebi iptidaiyede, şimdi ne diyorlar... İlkokulda. Sezai Efendi namında sarıklı bir hocamız vardı. Mezuniyet imtihanında... Bugünkü gibi aklımdadır, bendeniz kara tahtanın başındayım. Sezai Efendi söylüyor, ben yazıyordum: «Kudemâ her ne kadar men cerreb-el-mücerreb buyurmuşlarsa da maamafih...»

Sezai Efendi birden öyle bağırdı ki, korkumdan elimdeki tebeşiri düşürdüm. O zaman beyefendiciğim, malûm; eski Türkçe zamanı... Hergün yeni imlâ kaideleri çıkıyordu. Bir huruf-u mukattaa usulü çıkmıştı. Arkasından huruf-u munfasıla... Yazı kolay okunsun, diye herkes bir yol tutturmuştu.

Bendeniz (maamafih) kelimesini, hocaya bilgimi göstermek için, en yeni imlâ kaidelerinden birine göre yazmıştım. Sezai Efendi, «Ben seni imlâya getiririm!» diye, bastı sıfırı, sınıfta kaldım.

Ertesi sene dil inkılâbı olduydu hani... Başınızı ağrıtmıyayım. Bir muallimimiz vardı, öldüyse Allah rahmet eylesin, sağsa kulakları çınlasın... O da imtihanda «maamafih»li bir cümle sormasın mı? «Maamafih» diye yazdım. Kâzım bey, «Öyle yazılmaz!» dedi. Tebeşiri elimden alıp yazdı: «Mâmâfi...» O sene de ikmale kaldım.

Bu mendebur kelimeye bir kere de ortaokulda takıldım. Gülmeyin Beyefendi, siz alay ediyorsunuz ama, şu nimete kör bakayım ki yalanım yok. Ben «Maa-mafih» diye yazınca Türk-

çe hocası, «Tek kelimedir, ayrı ayrı değil, bitişik yazılır» dedi. Kendisi şöyle yazdı: «Maamafih». İmlâ sözlüğü diyecek oldum, «Millî Eğitim Bakanlığı yeni değiştirdi» dedi.

Geçmiş gün, vallâhi unuttum, lisenin birinde mi, ikisinde mi, edebiyat öğretmeni bigün derse kaldırdı. Yine bu uğursuz kelime gelmesin mi! Ben son değişikliğe uygun olarak, tek kelime ile yazdım. Edebiyatçı küplere bindi. «Hani tire? Hani tire?» diye bağırıyordu. Meğer «maa» ile «mafih» arasında bir çizgi koymak lâzımmış. Ben yine eski bilgimi söyleyecek oldum, büsbütün kızdı: «Dil Kurumunun genelgesine göre tire koymak lâzım!» dedi.

Bakalorya imtihanına girdim. Gülmeyin, gülmeyin, şuradan şuraya sağ çıkmaya kısmet olmasın ki olduğu gibi anlatıyorum, yine karşıma çıktı o mendebur kelime. Ben daha yazmadan başladım: «Efendim, bu kelime eskiden, maamâfih, diye yazılırdı. Sonra Maarif Vekâletinden yeni imlâ için tâmim geldi, mâmâfih oldu. Millî Eğitim Bakanlığı bu kaideyi değiştirince, yine eskisi gibi yazıldı. Dil Kurumu yeni imlâ kaidelerini bildirdi. Tek ve bitişik yazıldı. En son İmlâ Sözlüğüne göre, ikiye bölündü, arasına yine tire kondu.»

Edebiyat öğretmeni,

— Daha ana dilini bilmiyor, bir de kalkmış, Türk edebiyatını öğrenecek! diye benimle alay etti.

Sonra yine sordu

— Söyle bakayım, maamafih kaç kelime?

— Bir.

— Bir kelimeymiş!

— İki, efendim.

— İki kelime, öyle mi?

— Üç efendim.

— Hele şükür, tabiî üç kelime, işte böyle yazılır: Maamâ-fih. Sınıfta kal da aklın başına gelsin!

Bendeniz, hâşâ minelhuzur, bu cenabet kelime yüzünden liseyi bitiremedim. İşte onun için beyefendiciğim... Yoksa, vallahi başka bişey değil! Ne olur, beni affedin, içime doğdu, başıma yine bir iş gelecek. İsterseniz, yani zâtiâliniz tensip buyursanız, maamafih yerine başka bir kelime bulalım.

Siyami Bey lâfını tamamlayamadan müdür haber yolladı: «Bir sizin şube kaldı, müdür bey imzaya bekliyor!»

Siyami Bey istemiye istemiye imza defterin koltuğunun altına sıkıştırdı. Birdenbire, o saba durmadan sol gözünün seğirdiğini hatırladı. Be tibenzi kül gibi, müdürün odasına girdi. İki ü dakika sonra, dışarıya, iik adamın birbirine ka rışmış sesleri geliyordu: «Ma... Maa... beye fendi... bendeniz, fih... Maa'nın mânâsı... Zâ tı Devletleri... Maama, ma, ma... fi... Esase fih... Münfih... Defol!»

İçerde müdürle Siyami Bey arasında geçe asıl konuşma şöyle olmuştu:

Müdür, kâğıdın üstünde bir yeri parmağıyl işaret ederek sordu:

— Bu ne, bu?

— Hangisi efendimiz?

— İşte bu!

— O mu, yani şu... Bu kelime değil mi? C efendim, maamafih...

— Ne demek?

— Maamafih mi efendim? Yani... Demek ki... Maamafih demek, maamafih demek.

— Türkçesi ne?

Siyami Bey şapa oturmuştu. Tüh Allah cezasını versin. Günde birkaç kere kullandığı, her gün enaz beş-on kere de duyduğu üstelik hayatına bu kadar da girmiş olan kelimenin anlamını bilmiyordu. İşte o zaman müdür bey,

— Defol! diye bağırmıştı...

Siyami Bey, olanı biteni arkadaşlarına anlattığı zaman yüzüne karşı acır gibi oldular. Ama arkasından şöyle konuştular.

— Yahu, herif bunca yıllık memur daha ma amafih'in anlamını bile bilmiyor,

— Vallahi ben müdürün yerinde olsam... Yine iyi adam...

— İnsan, maamafihin ne olduğunu bilmez mi? Ayıp!

O gece bütün memurlar «maamafih» kelimesinin anlamını düşündüler. Hattâ müdürün bu yüzden uykusu bile kaçtı. Kendi kendine söyleniyordu:

— «Maa» demek ile, beraber demek. Meselâ «maa aile» ailesi ile... O halde «maa mafih» demek «mâfih» ile beraber demek... İyi ama yi bu mâfih ne demek?

Olanlar Siyami Beye oldu. Korktuğu başın geldi. Zaten ücretli bir küçük memur olduğu için, yetersiz görülerek işine son verildi.

DEVLETİN SIRRINI YUTTUM

Evden sabun, peynir, daha başka bikaç şey ısmarlamıştardı. Sabunu Mısırçarşısı'ndan, peyniri Balıkpazarı'ndan aldım. Çarşıdan bir kilo da üzüm alıp eve getirdim. Akşam olunca evden sordular:

— Kuzum, senin kâğıdın yok mu?

— Bu soru da nerden çıktı, olmaz olur mu! dedim.

— Öyleyse neden sabunun üstüne yazı yazdın?

Önüme iki sabun kalıbı koydular. Gerçekten de sabun kalıplarının üstünde birtakım yazılar vardı, daktilo ile yazılmıştı.

— Bu nasıl şey, sabuna daktiloyla yazılır mı?

Herhalde sabun fabrikasının yeni çeşit reklâmı olacak diye düşündüm.

Okumaya çalıştım. Ama yazılar sabuna ters yazılmıştı. Biraz gayret edince sabunun üstünde, Devlet esrarına dair bir rapor olduğunu gördüm.

Şöyle yazıyordu:

«Zata mahsustur. Mahrem.»

..... **Yüce Katına:**

Şifre ile sorulan hususlara mütehassısların verdikleri raporların özeti aşağıya çıkarılmıştır.

..... **işin gizliliğine binaen kurye ile takdim kılındı.»**

Evde hepimizi bir telâş aldı. İstemiyerek, devletin en gizli sırlarını öğrenmiştik. «Şimdi ne yapacağız?» diye düşünürken:

— Peki ya bu ne? diye peyniri gösterdiler.

Peynir kalıplarının üzerinde de, yine tersinden yazılmış bir takım yazılar, üstelik, yazının başında, iki tane kırmızı ay vardı. Bu yazılar, birinciden daha da gizliydi. Bütün ev halkı şaşkına dönmüştük.

— Aman! dedim, bize bir komplo kurmuşlar, bu peyniri de, sabunu da hemen yok edelim...

— Sokağa atalım.

— Olmaz, ya atarlarken görürlerse?!

— Çöpçüye verelim.

— Sen deli misin? Yakalarlar!..

Sonunda yemeye karar verdik hemen iki kalıp peyniri, yemiş gibi yedik, yani devletin esrarını yuttuk.

Bu sırada, birimiz de pencereden, ne olur ne olmaz, diye gözcülük ediyordu.

Sabunu yiyemezdik. Gece yarısı evde bir faaliyet başladı, hemen çamaşır kaynatıp, sabunu nu bitirdiler...

Ohh!.. diye nefes aldığımız sırada bir çığlık koptu:

— Bunlar ne?..

Manavın üzümü koyduğu kesekâğıdı, yine devlet sırrını taşıyan kâğıtlardan yapılmıştı. Artık, bir tuzağa düştüğümüz muhakkaktı. Hepimiz tirtir titriyorduk. Hemen bu kâğıtları da ocakta yaktık. Kimse görmeden küllerini sokağa savurduk.

Artık, evi basarlarsa, devlet sırlarına dair hiçbişey bulamazlardı.

— İyi ama, ya bizi röntgene koyarlarsa?

— Neden?

— Yuttuğumuzu anlarlar, midemizdeki peynirleri okurlar!

Tam bir deliye dönmüştük. Bu işin olup olmayacağını düşünemiyorduk. Hepimiz ikişer bardak İngiliz tuzu içtik. İlk etkisini bende gösterdi. Bu suretle, sırlardan ebediyen kurtulacaktık.

Affedersiniz, tuvalet kâğıdını bir de elime alayım ki, ne görsem beğenirsiniz!.. Amerikan uzmanlarının, Türk petrolleri hakkındaki gizli raporu değil mi?

Ondan sonrasını hatırlamıyorum. Oradaki kılığımla sokağa fırlamışım, gece «deli var!» diye yakalamışlar.

Korkmakta hakkım yok mu? Devletin esrarı bu... Hem de iki kırmızı aylı, zata mahsus..

Şüphesiz okurlarım, benim bir de âlim tarafım olduğunu bilmezler. Senelerden beri büyük bir tevazuyla bunu gizlemiştim. Bununla beraber açıkgöz okurların, yazılarımız arasındaki gizli ilmî hakikatleri çakmış olduklarını sanırım.

Bakkallıkta kazık yedikten, muhasebecilikten koğulduktan, ressamlıktan atıldıktan sonra, gazetecilik yaparken cezaevlerinde yazdığım romanları bastırarak para kazanmaya karar vermiştim. Romanlarım yayınlanır yayınlanmaz Nobel edebiyat mükâfatını kazanacağıma emindim. İşte bu emniyetle, ondokuz romanımdan en küçüğü ikibin sahifelik «Bir Salağın İtirafları» adlı romanımı çantama koyup bir kitapçıya gittim. Kitapçı belki bir senedir dükkânına müşteri uğramamış olacak ki ağına sinek düşmüş örümcek gibi ellerini oğuşturarak yanıma geldi. Uzun önsöze lüzum görmeden,

— Bir romanım var, basar mısınız? dedim.

İki adım geriye çekildi.

— Fakat, dedim, öyle bildiğiniz romanlardan değil.

Kitapçı iki adım daha geri çekildi.

— Ben, dedim, değişik aralarla sekiz yıl hapiste yattım.

Kitapçının gözleri büyüdü, eli kasasına gitti.

— Yok, dedim, öyle kötü bir suçtan değil, meslek icabı, gazeteciyim de...

Sonra da adımı söyledim. Bu sefer ağzını hayretle açtı, iki adım daha geriye gitti.

— İşte bu romanı, dedim, cezaevindeki gözlemlerime dayanarak yazdım, enteresan bir eserdir.,

Kitapçı duvara dayandığından iki adım daha geriye gidemedi. Kekeliyerek,

— Fa... fa... fakat, dedi, biz... roman... basmıyoruz...

— Siz ne basarsınız?

— Eğer tarihî eser olsaydı...

— Tamam, son on yıllık tarihimizi öğrenmek istiyenler bu kitabı muhakkak okumalıdırlar.

Kitapçı, kaba etine çuvaldız batırılmış gibi yerinden sıçradı,

— Ne? dedi, son on yılık tarih mi? İmkânı yok. Sizinle birlikte sekiz yıl hapiste yatmak hoş bişey olmasa gerek... Kitabınız arkeolojik bir eser olsaydı...

— Üstüne bastınız, benim, bu kitap arkeolojik, antropolojik, jeolojik, sosyolojik, kriminolojik..... hülâsa muz gibidir, ne niyetle okunursa, öyledir işte, yeter ki okuyacak olan iyiniyet sahibi olsun.

— Bu sizin kitabınız için bir fevkalâdelik sayılmaz. Son zamanlarda bütün eserler böyle oldu.

Kitapçıya, artık gazetecilik yapmak istemediğimi, aç kalmaktan, hapislere girmekten bıktığımı söyledim.

— Siz, dedi, söyledikleri gibi hiç de korkunç, kötü bir adama benzemiyorsunuz.

— Damarıma basmazlarsa...

— Sizde iyi bir adam hali var...

— Öyleyimdir.

— Size bir iyilik yapmak isterim.

Sonra ciddi bir tavır takınarak,

— Azizim, dedi, ciddî, ilmî eserler, sanat eserleri gitmiyor, bunlar satılmıyor. Çünkü halkın palavraya karnı tok. Siz aşk eserleri... ha... ama, şöyle çok sulu, rezilâne bir aşk... içinde anadan doğma zina, babadan doğma suçüstü, tabanca, ihanet, gözyaşı olan cıvık bir aşk romanı yazar mısınız?

— İşte o haltı yiyemem.

— O halde bir cinayet romanı yazın. İçinde kan... kan, yine kan, sonra dan, dan, dan... Hırsızlık, polislik, cinayet, tabanca, bıçak heyecan.

— İmkânı yok...

— Peki fal kitabı da yazamaz mısınız? Tramvaya atlarken polisin görüp görmeyeceğini, el falından anlamak, demokratik gelişmelerin kahve falından çıkarılması ya da iskambil kâğıdıyla...

— Vallâ beceremem...

Kitapçı umutsuz bir tavırla,

— Son bir teklifim var, dedi, dinî eserler de yazamaz mısınız? Meselâ gusül abdesti niçin alınır, neden alınır, nasıl alınır? Gusül abdesti almak için ne yapmalı?

— Maalesef...

«O halde sen ne işe yararsın? Ne biçim yazarsın?» der gibi küçümseyerek baktı. Doğrusu ben de ağlayacak gibi oldum. Tam kapıdan çıkarken,

— Bana bakın, dedi, bir teklif daha... Cinsel ilişkiler üzerine kitap yazın.

— Ayıp yahu!... dedim.

— Ne münasebet, dedi. Cinsel ilişki ayıp olur mu? Cinsel olmayan ilişki olsa belki... Bütün kitapçılar şimdi böyle kitaplar yayımlıyorlar. Geçende en son çıkan seks kitabı yüzbin sattı. Maalesef ben böyle bir yazar bulamadım, para var dostum bu işde, para...

— Peki ama azizim, dedim, ben bu işi bilmem ki!...

— Amma da yaptınız ha... Bu yaşa gelmişsiniz, bilmez olur musunuz? Siz erkek değil misiniz?...

— Yooo, dedim, bilmesine bilirim ama herkes kadar bilirim, fazlasını bilmem. Sonra sanırım siz de benim kadar bilirsiniz bu işi...

— Evet, dedi, daha daniskasını, en dik alâsını, en modernini ve en pratiğini, seksen sekiz çeşidini, altmış dokuz numarasını, alafrangasını alaturkasını, yağlısını, serbestini bilirim, ama ben yazar değilim. Yazı kudretim yoktur. Maâm ya, bu işi allandıra ballandıra yazmalı. Öyle ki okuyanın ağzının suyu aksın. Takatten kesilsin, gözlerinin feri sönsün, dizlerinin bağı kesilsin...

— Ayıp be birader, dedim, bu yaştan sonra...

— Daha iyi ya, dedi, tecrübeleriniz fazladır.

— Peki ama, meselâ neler yazayım?

— Siz de pek bönmüşsünüz, dedi. Yazın işte meselâ, cinsiyet organları. Bu organları geliştirmek için yapılacak idmanlar. Cinsiyetin tekniği, usuleri, çeşidi. Roma usulü, Alman usulü. Hele Alâmerikan yazdın mı kapılışır vallahi. Yaz efendim, ne bileyim ben, naylon ve cinsiyet, cinsî tenasülde atomik yöntemler, hayat seviyemizin cinsî kudrete etkisi, ekonomik kalkınma ve cinsiyet kalkınması... Hayat pahalılığının sebep olduğu iktidarsızlık... Niçin cinsel güçten kesildik? Cinsel iştiha için kuvvet şurubu...

— Gerçekten çok şey var yazılacak. Ama bu zor bir iş. Doktor olmak gerekir.

— Zaten sizi doktor diye ilân edeceğiz, ünlü bir doktor.

— Bu bir sahtecilik...

— Ne münasebet... Hukuk doktoru, iktisat doktoru gibi siz de cinsel ilişki doktorusunuz, seksolog dedikleri...

Doğrusu aklım yatmadı değil. Hemen başladım yazmaya. İlk forma çıktı. Eskiden okuduğum bu çeşit kitaplardan aklımda kalan, ayıp sayılır söylemesi, yumurtalık, bızır, rahim, yirmi santim, dört milimdir, gibilerden neler biliyorsam, hepsini yazdım. Falanca kitabın falanca sayfasında yirmi santim üç milim derse de asla yanlıştır. İlim namına protesto ederim. İnanmayan varsa ölçsün. Son günlerde önüne gelen cinsel ilişki konusunda yalan yanlış yazarak bu ilmi de rezil ettiler. Falanca yer şu kadar metre şu kadar santim, şu kadar milim bir üstüvanedir, falan ve filân, sonra daha aybaşından önce aybaşından sonra, üç defa, beş defa, iktidarsızlığa karşı hamsi balığının yumurtalarını yiyin... v.b. v.b.

İkinci forma: Bir kerede altı çocuk yapmanın alaturka usulleri. Bu formada yazdığım fikirler cidden enteresandı. Her erkeğin ancak bir çocuk yapabileceğini, fakat altı erkek birleşirler ve aralarında bir şirket kurarlarsa... isterler ve gayret ederlerse bir kerede altı çocuk yapabileceklerini yazdım.

Üçüncü forma: Bir haftada bir çocuk sahibi nasıl olursunuz?

Normal olarak bir karı kocanın bir çocuğa dokuz ay on günde sahip olacaklarını, ama iki adam birleşerek bu süreyi yarıya indirebileceklerini, hele dört adam birleşirse sürenin dörtte bire ineceğini ve böylece sürenin bir haftaya kadar düşeceğini, daha fazla aceleye şimdilik işin tahammül edemediğini, fakat bunun da çaresini aramakta olduğumu, doğrusu bu medeniyet ve sürat asrında insanların alt tarafı bir çocuk için dokuz ay beklemelerinin delilik olduğunu, bu sebeple sürat bakımından gebe kadınla evlenmenin rahatlık ve kolaylıklarını anlattım.

Bu formanın piyasa çıktığının ertesi günü kitapçı kapıma geldi. Telâş ve heyecanla,

— Aman, yetiş! dedi. Dükkânın bütün camını indirdiler. Birinci forma kapışıldı, ikinci formayı ikiyüzbin sattık, kalmadı. Üçüncü formayı beşyüzbin bastık, kalmadı. 25 kuruşluk formalar karaborsada beş lira, Eğitim Bakanlığı okullara, Sağlık Bakanlığı işçilere kitabı tavsiye etti; halk kapıda yığılmış, dördüncü formayı bekliyor.

Ben tabii çalakalem yazmaya başladım. Bir hafta sonra Eğitim Bakanlığı'ndan şöyle bir telgraf aldım: «Şimdiye kadar ilkokul çağındaki çocuklara alfabeyi söktürmek için güçlük çekiyorduk. Oysa zatıâlilerinin cidden vâkıfhâne yazılmış cinsel ilişkiler konulu eserinizin yayınlanmasından beri her çocuğun cebinde birer tane bulunmakta ve çocuklar kitaba ve hocaya lüzum görmeden güldür güldür okumaktadırlar. Bu suretle öğretmen kadrosundan da tasarruf

ettik. Memleket kültürüne yaptığınız bu unutulmaz büyük hizmetten dolayı...»

Mektuplar, telgraflar yağmaya başladı. Kapının üstüne bir levha astırdım: «Bütün Bakanlıklardan tasdikli cinsel ilişkiler uzmanı falanca».

Gelen ziyaretçilerden, hastalardan başalamıyor, özel olarak yetiştirdiğim beş asistan, üç sekreter işe yetişemiyordu. Öyle garip sorular soruverdiler mi âdeta şaşırıyordum.

— Efendim, siz kitabınızdan beş santim, ikibuçuk milim yazmışsınız, bendeniz ölçtüm, o kadar değil.

— Kitapta gösterilen usuller üzerine idmana devam edin. İnkişafı gerekir,

Daha ne acaip sualler...

— Beyefendi zatıâlileri eserinizde cinsel iştihayı arttırmak için meşe kabuğu yemeli demişsiniz. Bendeniz her gün bir kilo meşe kabuğu yiyorum, âdeta meşeleştiğim halde cinsel iştiham yok ne yapayım?

— Kaç yaşındasınız?

— Seksen...

— Zatıâlîniz kollarınızda, başınızda, bacaklarınızda meşe dalları filiz verinceye kadar meşe ağacını olduğu gibi yemelisiniz.

Van'dan, Bitlis'ten, Muş'tan Hakkâri'den mektuplar yağıyordu:

«Tavsiyeniz veçhile gebe kadın almak suretiyle kolaylık ve rahatlığı öğrendim. Hay Allah sizden razı olsun.»

Müşterilerimin çoğu kadındı. Bunların kimisi, «Siz falanca sahifede şöyle yazmışsınız. Halbuki öyle olmuyor. Ne yapalım?» diye soruyordu.

Her ne kadar işte şöyle, işte böyle yapın diye anlatsam bitürlü kafalarına girmez, benden uygulama da isterlerdi. Biz pratik derslere de başladıkça bu sefer ellisinden yukarı kadınlar, hattâ bazan erkekler de kitapta anlamadıkları yer olduğu için uygulama isteğiyle gelmeye başladılar. Tabiî bu çekilmez durum karşısında kapıdaki levhanın altına şöyle bir yazı daha yazdırdım:

«Tedavi yalnız teorik yöntem ve danışma iledir. Pratik uygulama yapılmaz.»

O kadar çok insan geliyordu ki cinsel ilişki konusunda bu kadar bilgisiz insanların şimdiye kadar nesillerini nasıl ürettikleri şaşılacak şeydi.

Bütün gazeteler benden bahsediyordu. Ünüm sınırları aşmış, uluslararası bir değer olmuştum. Bazı üniversiteleri konferans vermem için dâvet ediyorlardı. Bütün Avrupayı Amerika'yı dolaştım. Konferansımı dinleyebilmek için halk birbirinin kafasını gözünü yarıyordu. Her üniversitede fahri doktorluk, fahri rektörlük payesi aldım.

İlim akademileri madalyalar, nişanlar veriyordu. Bir zaman sonra Üniversite'den bir heyet geldi. Üniversite'de «Cinsel ilişkiler tekniğinde en son ilerlemeler» dersi için bana bir kürsü verildiğini, lûtfen kabul etmemi rica ettiler. Kabul ettim. İlk dersimde salon tıklım tıklım dolmuştu. Şöyle konuştum:

«Sevgili öğrencilerim!

Herşeyin başı ilimdir. Kendinizi ilme veriniz. Bir çoğunuzun ağzının suyunu akıtan başarılara eriştimse bu ilme hizmetle olmuştur.

Başarımın on şartı vardır. Dokuzu ilimdir. Onuncusu yine ilimdir.»

Bunu söyler söylemez bir alkıştır koptu:

«Yaşasın ilim! Yaşasın cinsel ilişkiler!»

Hikâyemizin buraya kadarı ölümümden öncesini anlatır. Bundan sonrası da ölümümden sonradır. Öldüğüm gün kapımda sıra bekleyen yüzlerce müşteri vardı. Hakkımda konferanslar, nutuklar verildi. Cenazem toprağa konurken birçok müşterim oradaydı. Ertesi gün gazeteler hakkımda şöyle yazdı:

«Yeri doldurulamaz elim bir ziya. Beynelmilel şöhreti olan dünya çapındaki cinsel ilişkiler uzmanı doktorumuzu kaybettik.

Merhum, hayatını cinsel ilişkiler üzerinde incelemelere vermiş ve bu yolda çok yeni tecrübelerle en son sistem etüd, teknik ve usuller bulmuştur. Merhumun en yakınları kendisinin hadım olduğunu söylüyorlar.»

BİR DEMOKRASİ KAHRAMANI

Dedem çok ünlü bir şekerciymiş. Fındık şekeri dedin mi, dedemin üstüne fındık şekeri yapan şekerci yokmuş.

Babam rahmetli çok çalışkan bir adamdı. Yanımızdaki bakırcı, müşterilerinin eşeklerini bizim şekerci dükkânımızın önüne çektirirmiş. Babam kızmış. O yüzden komşusuna rekabet olsun diye bakırcılığa da başlamış. Bakırcı da babama kızmış, dükkânında şeker satmaya başlamış. Derken babam, bizim dükkânın karşısındaki bezeze kızmış. Bezez bizim dükkâna doğru çirkef suları savururmuş. Küçüktüm, hatırlıyorum. Babam,

— Komşunun biri dükkânımın önüne eşşek çeker, biri çirkef suyu döker. Dükkânımın şerefiyesini bozarlar. Ben size gösteririm! diye bağırdı.

O kızgınlıkla, bezeze inat, İstanbul'dan denk denk kumaş getirtti. Ondan sonra bizim dükkânda şekerden, bakırdan başka kumaş, dokuma da satılmaya başlandı.

Bu sefer de babam sol bitişiğimizdeki kunduracıyla atıştı. Bunun üzerine İstanbul'dan sandık sandık hazır işi pabuç getirtti. En alafranga zenne pabucu bizim dükkânda satılırdı. Babam İstanbul'a her gidişinde ne bulursa alır gelirdi. Radyo ilkin bizim dükkânda satıldı. İğneden ipliğe, yiyecekten giyeceğe, herşey satılırdı bizim dükkânda.

Babam öldüğü zaman, bir memlekete gerekli kaç kalem mal varsa, hepsi de bizim dükkânda vardı. Ben, dükkâna koyacak yeni bir mal çeşidi bulamadım. Allah vergisi bende bir yazarlık istidadı vardır. Babam bana ticarette yapacak hiçbir iş bırakmayınca, ben de hiç olmazsa bir başka çeşit deneyeyim diyerek, yazar olmaya kalktım.

Ortaokuldan sonra okuyamadım ama, çok yazdım. Üç defter dolusu şiirim var. Bizim bura gazetelerinin bir ikisinde çıktı şiirlerim. Burası küçük yer. İş yok burada. Kimse yazıdan anlamıyor.

İstanbul'da çıkan bir magazine şiirlerimi gönderdim. «Dert dinleme» sütununda cevap verdiler: şiirlerimi çok beğenmişlerse de, ufak tefek kusurlarını düzelterek tekrardan gönderirsem, belki basılabilirmiş. Lâf... Anlayamadılar.

«Memleketin kalkınması için neler yapılmalı?» diye yirmiiki sayfalık bir yazı yazıp gazetelerden birine yolladım. Eğer yazım bir anlayanın eline düşerse, başyazı yaparlardı. Bigün arkadaşlardan biri,

— Gazetede yazın çıkmış!.. demez mi?

Az kaldı kalbim duruyordu. Ben o gazeteyi satır satır okurum da nasıl kendi yazımı görmem. Heyecanımı hiç belli etmeden,

— Ara sıra yazıyorum gazetelere, dedim. Kaç gazete her gün yazmam için rica ediyor ama, vakit nerede... Sen yazımı hangi gazetede gördün?

Elindeki gazetenin beşinci sayfasında «Okuyucularla başbaşa» başlıklı yeri gösterdi. Benim yirmiiki sayfalık yazımı, beş satıra indirmişler. Adımı, adresimi yazdıktan, «Bir vatandaş, memleketin kalkınması için, okur - yazarların çoğalmasını ve şeker pancarı ekilmesini teklif ediyor» diye yazdıktan sonra, o beş satırı koymuşlar. O da benim yazdığım değil, kendileri uydurmuşlar. Bir yalanlama göndereyim, dedim, ama bu sefer de herifleri kızdırırsam, hiç yazımı koymazlar. Beş satır, beş satırdı. Yavaş yavaş altı satıra, altmış satıra çıkar.

Gazetede yazı yazmanın cakası da başka. Babadan kalma şekerci dükkânında şırınga, kundura nalçası, soda, nalın satmaya benzemiyor. Herkes gazeteye yazdığımı duymuş.

— Aman, Belediye Başkanını da şikâyet et! diyorlar.

«Yolları da yaz» diyen mi, «Orman korumayı yaz!» diyen mi ararsın! Sen şu beş satırın kuvvetine bak. Ya on beş satır yazsam, kimbilir ne olacak.

Gazetelerin «yazı ailesi» dedikleri bir aile var. Temelli yazıcı olmak için o ailenin içine girmekten başka yol yok. Ne kadar bildiğim gazete varsa hepsine ayrı ayrı «Muhterem gazetenizi ilk çıktığı günden beri büyük bir alâka ile takip etmekteyim» diye başlayan mektuplar yazdım. Dergilere o zamana kadar yazdığım gibi «tâ çocukluğumdan beri yazı yazmaya karşı içimde sonsuz bir aşk» olduğunu anlatan mektuplar gönderdim. Biraz üst perdeden alarak «Eğer isterseniz size yazı yardımında bulunabilir ve bunun için de hiçbir ücret istemem» diye yazmıştım. Günün birinde, mektup yazdığım gazetelerin yalnız birinden cevap geldi. Yeni kurulan gazeteleri için memleketin her yerinden muhabir arıyorlarmış. Eğer ister-

sem, kimlik cüzdanı vermeleri için, vesikalık fotoğraf göndermeliymişim. Hemen fotoğrafı gönderdim. Çok geçmeden kimlik cüzdanım geldi. Artık bir gazetenin yazı ailesine girmiştim. Şimdi iş gazeteye haberler bulup göndermeye kalmıştı. Haber bulacağım diye dükkânla uğraşamaz oldum. Gazeteci olmuşum, dükkânı kimin gözü görür!

İlkin bir yaşlı kadının Kızılay'a elli bin lira bağışladığı haberini yolladım. Haber gazetede çıkmadı. Arkadan fotbul maçı haberleri yolladım. O da çıkmadı. Cinayet haberi verdim. Yolların tamir edildiğini yazdım. Ankara'dan büyüklerin geldiğini bildirdim. Durup dinlenmeden telgrafla, mektupla, telefonla gazeteye haber yağdırıyordum, hiçbiri çıkmıyor. Çıkmadığı neyse, bir de etrafıma, falan işi bizim gazeteye yazdım, yarın okuyun, diyorum. Ne desem çıkmıyor. Bütün millet alay ediyor.

— Hamit Ağa evinin kiremitlerini aktardı. Aman gazeteye yaz! diyorlar.

— Bekir efendinin eşeği çalındı, gazeteye haber ver! diyorlar.

Memlekete rezil oldum gitti. Üstelik haber toplayıp gazeteye yetiştireceğim diye uğraşmaktan, dükkâna, alış verişe bakamıyorum. İşler hep yüzüstü kaldı. Lisenin müsameresini yazıyorum. Belediye seçimini kimin kazandığını yazıyorum. Zahire fiyatlarını bildiriyorum. Hiçbiri gazetede çıkmıyor. Bir de her Allahın günü onbeş, yirmi lira telefon, telgraf parası ödüyorum.

Bir partili nutuk veriyor. Nutku noktası noktasına telefonla vermesi bir saat sürdüğü gibi, cepten de kırk, elli lira gidiyor. Gazetecilikten çoktan caydımsa da ar belâsı, ele güne karşı bir kere gazeteciyim diye bir de muhabir kartımı herkese gösterdiğimden, dönemiyordum... Gönderdiklerimden bir iki haber gazetede çıksa, ondan sonra «Aman etme diye yalvardılar ama, dinlemedim. İstifa ettim» diyeceğim. Ben gazetecilik yapayım derken, tâ dededen, babadan kalma dükkânda mallar azalmaya başladı, tükenmeye yüz tuttu.

Derken bigün muhabiri olduğum gazeteden şu mektup geldi:

«Gazetemiz, bir ideal ve ihtisas gazetesi olarak çıkmak gaye ve ümidindedir. Takdir edilir ki, bu durumda gazetemize orijinal haberler vermek, ilk düşünceniz olacaktır. Bilhassa gazetecilik ölçüsü ile efkârı umumiyenin dikkat ve ilgisini çekecek haberler, enteresan oldukları nisbette önem kazanır.

Meselâ: Beş kişinin bir adamı öldürmesi normal, fakat bir adamın beş kişiyi öldürdükten sonra onları yemesi haber bakımından önemlidir. Bunun gibi, meselâ bir maçta seyircilerin hakemi dövmesi normal, hakemin seyircileri dövmesi ise orijinaldir. Yetmiş yaşında torun sahibi bir erkeğin cinsiyet değiştirerek kadın olduktan sonra, beşiz doğurması gibi orijinal olaylar, gazete haberi olarak değerlidir.

Modern anlayışta çıkan gazetemizin mümessili olduğunuza göre, yukarıdaki izahatımızı dikkate alarak çalışacağınız ümit ve temennisindeyiz.

Başarı dileklerimizle...»

Bu mektubu okuyunca, ayağım suya erdi. O zamana kadar verdiğim bunca haberin neden gazetede çıkmadığını anlamıştım. Daha önce duymuştum: Gazeteler için, bir köpeğin bir adamı ısırması önemsiz, ama bir adamın bir köpeği ısırması gazetecilik bakımından değerli imiş. Muhabiri olduğum gazete de, benden önemli, değerli haberler bekliyordu. Bu haberlerden başkasını gazeteye koymuyorlardı. Ben o günden sonra dükkânı iyice serdim. Gazetede çıkabilecek önemde haberler peşinde koştum. Hiç böyle bişey de olmuyordu. Peki, bu gazeteler nasıl çalışıyor? Bu havadisleri nerden bulup çıkarıyorlar?

Koca bir taşra vilâyetinde, günlerce, gazeteye girecek bir haber olmaz mı? Tevekkeli değil, yıllar var, gazeteler bizim vilâyetten hiçbir lâf etmezler. Haber diye dönüp dolaşıyorum, hiçbişey yok. Kahveye, sokağa, çarşıya, pazara çıkamaz oldum. Kimi görsem, «Senin başmakaleyi okudum», kime selâm versem «Gazetede çıkan yazını okuduk» diye alay ediyor. Evden dışarı çıkamaz oldum. Bigün yine evde, pencere önünde otururken, birden yüreğime gazetecilik ilhamı doğdu. Karşı çayırda yeni kuzulamış koyunlar otluyordu.

Sürüde iki de eşek vardı. Eşeklerin verdiği ilhamla kaleme sarıldım. Yazdığım haberi gazeteye telgrafla bildirdim. Verdiğim haber ertesi günkü gazetenin üçüncü sayfasında yer aldı.

«BİR EŞEK KOYUN DOĞURDU»

«..... **muhabirimiz bildiriyor — Dün şehrimizde yirmibeş yaşında yaşlı bir erkek eşek iki kuzu yavrulamıştır. Kuzulardan biri bülbül gibi**

ötmekteyse de, öbürünün anadan doğma dilsiz ve sağır olduğu anlaşılmıştır.. Erkek eşek, kuzularını kuyruğundan emzirmektedir. Buradaki yaşlıların söylediğine göre, memleketimizde böyle bir hâdise ilk defa vâki olduğundan, kart erkek eşeğin iki kuzu doğurması uğurlu ve hayırlı sayılmaktadır.»

Artık şerefimi kurtarmıştım. Başarı, insana çalışma gücü veriyor. Gönderdiğim ikinci haber gazetenin birinci sayfasında çıktı:

«GÖKTEN BALIK YAĞDI»

«Özel muhabirimiz ... den bildiriyor — Dün şehrimize gökten, şiddetli bir dolu halinde torik ve palamut yağmıştır. Toriklerin her biri altı, yedi kilo ağırlığında olup, içlerinden salamlı ve sosisli sandviçler çıkmaktadır. İki saat kadar süren palamut yağmuru ekinlere ve meyvalara oldukça ağır hasar vermiştir. Palamut yağmuru devam ederse, bu yıl kıtlık tehlikesi olacağı söylenmektedir. İlgili makamlar torik ve palamut yağmurunu önleyici tedbirler almak için havaya dalyan kurulacağını müjdelemişlerdir.»

İşin kolayını almıştım. Gazeteye gönderdiğim en önemsiz haber, bir yurttaşın kendi beygirine çifte atması, başka birinin damızlık boğayı boynuzlaması, bir kadının kurbağa doğurması gibi olaylardı. Benim gazeteye verdiğim haberlere göre, bizim vilâyette ne insanlar, ne hayvanlar normal doğum yapıyorlardı. İnekler sekiz başlı, iki kuyruklu at, kadınlar da yarısı manda, yarısı deve, acaip hilkat garibeleri doğuruyordu. Vilâyetimizde hemen hemen cinsiyetini değiştirmediğim insan kalmamıştı.

Altı çocuk, otuz torun sahibi, seksen yaşında ölen bir adamın ancak teneşirde kızoğlan kız olduğu anlaşıldı, diye yazıyordum. Cinayetsiz hiçbir maç yaptırmazdım. Nereye baksam orada bir rezalet, bir felâket görürdüm. Uçan daire, uçan püro göründü diye gazetelerde okuduğunuz haberler hep benimdir. Hafta geçmez bizim vilâyete Merih'ten bir kaç insan inerdi.

Her ne yazsam gazetede çıkıyordu, hem de gazetenin ilk sayfasında. Çok haberlerim gazetenin büyük başlığı oluyordu. Bir anlamayana böyle gazetecilik haberleri uydurmak zormuş gibi gelir. Benim için hiç zorluğu yoktu. Evden çıkıyordum. Bir şişe rakı ile üç de esrarlı sigara içtim mi, içime, akla hayale gelmedik ilhamlar doğuyordu. Babadan kalma dükkân, çoktan top atmıştı. Ama ben gazetecilikten para kazanmaya başlamıştım. İlkin parasız yazarken, gazete kendiliğinden, yolladığım ve yayınlanan her haberin santimine elli kuruş ödemeye başladı. Sonra, haberlerimin santimini bir liraya, iki liraya, beş liraya çıkardılar. Derken başka bir gazete haberin santimine on lira teklif etti. Daha bir başkası yirmi lira vermeye başladı. Verdiğim bir santimlik haber, yirmi lira getiriyordu. Ama benim haberlerim yüzünden gazetenin sürümü durmadan artıyordu. Haberlerin santimini uzatmak için ha babam atıyordum.

Bizim okurlar maymun iştahlıdır. En meraklı, en heyecanlı haberleri bile yavaş yavaş kanıksar... Hergün daha heyecanlı haberler bekler. İlk zamanlar bir adamın karısını boğmasına ilgi duyar. Birkaç gün sonra böyle haberlere aldırış etmez olmuştur. O zaman katilin karısını kuşbaşı doğradığını yazmalı. Ona da alışır... Bu sefer karısının etlerini kıyma makinesinden geçirmiş diye bir haber uydurmalı. Böyle bir haberi üçüncü kere okursa,

— Aman, bunda da ne varmış... Bunlar olağan işler. Bir marifetmiş gibi gazeteye yazmışlar... der.

Ben bu sefer katilin, karısının etinden kıymayla kadınbudu köfte yapıp meze olarak yediğini yazarım.

Uydurmanın sonu gelmez. Ne kadar uydursan, bir zaman gelir okur yine beğenmez. Onun için bana, çalıştığım gazeteden «Aman daha heyecanlı, daha enteresan haberler gönder» diye durmadan telefon ederler.

İtibarım iyice arttı. Herkes bana saygı gösteriyor. Nereye gitsem kapılar açık, baş köşeye buyur ediyorlar. Biliyorum, beni sevdiklerinden değil, korkularından. Arkamdan «Çirkefe taş atılmaz» dediklerini biliyorum. Beni kızdırırlarsa kendilerini gazetelerde rezil edeceğimi biliyorlar. Onlar istedikleri kadar yalansınlar. Okurlar, yalan ve kötü habere inanmaya eğilimlidir.

Uydurma rezalet haberlerine herkes inanıyor da, yalanlamaya kimsenin inandığı yok. Kendileri de böyle yaptıklarından benden ödleri kopuyor, bana saygı gösteriyorlar.

Onaltı yaşında bir kızın, otuz yaşında evli bir adamı dağa kaçırdığı, yetmişlik bir kocakarının da on yaşında bir oğlanı evine kapattığını gazeteye bildirdiğim gündü, bizim vilâyete ileri gelen büyüklerimizden biri geldi. Gazeteye ha-

ber uydurmak için bulunmaz bir fırsattı. Ama ben vilâyetimize gelen büyük adamı sevdiğim için, fedakârlık ederek, gazeteme ilk olarak doğru bir haber göndermeye karar verdim. Tanınmış bir muhabir olduğumdan, kırk yılda bir doğru verdiğim haberi, gazeteye koymamazlık edemezlerdi. O gün ne olduysa, neler konuşuldu, neler yapıldıysa, içine bir tek kelime yalan katmadan olduğu gibi dostdoğru yazdım. Parti işi demek, memleket işi demek, yalan bişey yazamazdım.

Gazeteciliğe başladığımdan beri ilk olarak doğru verdiğim haber gazetede çıktığı gün, beni tutukladılar. Şimdi cezaevindeyim. Gazetelerde «Cezaevinde saçları kesilen demokrasi kahramanı» diye çıkan resimlerimi görmüşsünüzdür. Mesleğime ihanet etmenin cezasını gördümse de, arada bir de demokrasi kahramanı oldum. Gazetecilik için bir o eksiğim kalmıştı. Şimdi onu tamamlıyorum.

EVLENME İLANI

Otel odasına girdik. Yataklara uzandık. Başından geçenlerin gerisini anlatmaya başladı:

— Şehirli bir kızla evlenmeyi kafama koydum. Şehir deyip geçme bey. Orada da insan evlâtları var. Şehir şehir olmakla, toptan besmelesiz değil ya... Bizim kasaba kızlarının dilleri dil değil, huyları huy değil. Ayna diye bir gazete var, haftanın iki günü çıkar. Evlenmek isteyenler orada kısmetlerini arıyorlar. Bir kere evlenmek için ilân veren kızların hepsi de temiz aileden. Aile temiz olmalı kardeşim. İç çamaşırı değil ki kirlenince yıkayasın; adı üstünde aile bu... Gazetedeki ilânlardan birini gözüme kestirdim.

Bir göğüs geçirdi. Yastığın altından ceketini çekti. Cüzdanını çıkardı. Cüzdanının içinden, gazeteden kesilmiş bir parça aldı.

— İşte ilân burada. Bak ne diyor ilânda: «Yaşım onsekiz. Boyum 1.68, kilom 54. Sarışın, koyu lâcivert gözlüyüm. Muhitimde güzel olduğumu söylerler. Sesimi beğenirler. Lise sondan ayrıldım. Hayatta yalnız ve kimsesizim. Temiz bir ailenin kızıyım. Üç katlı bir evim var. Terzilik yapmaktayım. Müstakbel eşimde aradığım vasıflar şunlardır: Yakışıklı olması, saadeti yuvasında araması. Kötü huyları olmaması. Bir evi geçindirecek kadar geliri olması. Teklifim gayet ciddidir. Samimi mektupların Manolya rümuzuna gönderilmesi.»

Anlatmaya bakarsan kız kelepir. Ben daha görmeden kıza uzaktan abayı yaktım. Güven Palas Otelinin kâtibi Dursun Ali'nin kaleminden kan damlar. Sizden iyi olmasın, çok iyi arkadaşımdır. Dursun Ali'ye vardım,

— Aman Dursun Ali, ocağına düşdüm, dedim. Bana öyle bir aşk mektubu yaz ki kızın gönlüne ateş düşsün.

Dursun Ali,

— Kim bu kız? dedi.

«Kızın gazetede ilânı var» desem, Dursun Ali bu sefer beni atlatır, kıza kendisi için mektup yazar.

— Kızı ne yapacaksın, İstanbul'dan bir kız işte... Sen mektubu yazmana bak. Elbet ben de insamsam bu iyiliğinin altında kalmam, dedim.

Dursun Ali'de tomarla aşk mektubu kitabı var.

— Bak, dedi, evli kadına yazılan mektup ayrı, sana boş veren kıza yazılan mektup ayrı, yüksek bir aileden kıza yazılan mektup ayrı. Her bir aşk mektubu ayrıdır. Hangisini yazayım?

Dursun Ali'ye,

— Artık sen bilirsin, dedim, senin insaniyetine kalmış. Hepsinin en yanık, en ateşli yerlerini karıştır, bir mektup döktür işte. Kız, mektubu okuyunca, benim için cayır cayır yansın, tutuşsun.

Dursun Ali,

— Kız seni tanıyıp bilir mi? dedi.

— Yok, tanıyıp bilmez, dedim.

— Öyleyse ilkin boyundan, huyundan başla yacağız, dedi.

— Artık evelallah sonra sana güveniyorum Dursun Ali, nerden istersen, oradan başla, dedim.

— Boyun kaç?

— Boyum mu? Allah Allah... Boyum kaç olmalı? İki metre olmalı mı?..

— Çüş...

— Ulan Dursun Ali, nezaketin dışına çıkma!

Dursun Ali, marangoz Hüseyin'den çelik metreyi aldı. Marangoz Hüseyin de beraber gelmiş. İlkin Dursun Ali beni duvara dayalı, boyumu ölçtü.

— Bir ellibeş, dedi.

— Ulan Dursun Ali, adam ölçmek, otel kâtipliğine benzemez. Sen bu işi bilemedim. Bırak marangoz Hüseyin ölçsün, dedim.

Dursun Ali, anlaşıldı, metre kullanmasını bilmezmiş, bir de marangoz Hüseyin ölçümü aldı. Bu sefer, ayağımın burnunda iyice havaya dikildim. Marangoz Hüseyin,

— Bir metre elliüç, dedi.

— Senin metren bozuk, dedim.

Marangoz Hüseyin,

— Hızara girecek bütün odunları bununla ölçerim, hiç bozuk olur mu? dedi.

— Elbet bozuk, odun ölçüsüyle insan ölçüsü bir olur mu? Yalnız yarım metre topuklarımın üzerine dikildim. Allahtan korkmazlar, benim boyum bir metre mi?

— Bize inanmazsan bir de terzi Kâzım ölçünü alsın! dediler.

Terzi Kâzım'ı çağırdık. Bir de o ölçtü,

— Bir metre kırkdokuz santim! dedi...

Şu terzi Kâzım'ın metresine güven olur mu? Hırsızlık için kumaşları eksik ölçmekten, eli çalmaya alışmış. Sütü bozuğun metresi hileli.

Gitgide boyumu küçültüyorlar. Daha başka birini çağırsam, bir metre diyecek. Derken, beni yok edip çıkacaklar. Terzi Kâzım kızdı,

— Senin gibi alçağa bir metre korkdokuz santim boy çıkardım. Elimi bol tutmasam, kırk santim bile gelmezsin ulan Topal İsmail! dedi.

Bir kere arkadaş eline düştük. Boyumu yerin dibine geçirecekler. Dursun Ali'ye,

— Yine en doğrusu senin ölçünmüş. Mektubu öyle yaz, dedim.

Dursun Ali,

— Hiç, bir metre ellibeş santim yazılır mı? Bir seksenbeş yazacağım, dedi.

— Ulan etme, kız görünce ne olacak?

— Senin kız dediğin topçu bataryasında ölçme çavuşu mu? Göz kararı senin boyunu ne bilsin?

Marangoz Hüseyin,

— Şehir kızları ölçüden anlar vallahi! dedi.

Terzi Kâzım,

— Topal İsmail, sonradan boyum kısaldı dersin! dedi.

Dursun Ali, otel defterine bir seksenbeş diye boyumun kaydını düştü.

— Ağırlığın ne kadar? dedi.

— Bilmem, nüfus kâğıdımda yazar mı? dedim.

Marangoz Hüseyin,

— Ulan Topal, nüfus kâğıdı, mezbaha defteri mi? Yoksa orman tartı memurunun defteri mi? Nüfus kâğıdında senin kaç çeki geldiğin ne yazsın? dedi.

Terzi Hüseyin kucakladı, şöyle bir tarttı:

— Maşallah, beş batman çeker, dedi.

Dursun Ali,

— Sinema artistlerinin ölçüsü gibi yazarım. Aşk mektuplarına böyle yazılır, dedi.

Terzi Kâzım'a sinema artistlerinin ölçüsünü sordu.

— Boy uzunluğunda bir metreden geriye kalan küsurat ne ise, ağırlık o kadar olmalı, dedi.

Marangoz Hüseyin,

— Öyleyse bu herif, hamama giden karı bohçası kadar bile tutmaz, kırk kilo var yok, dedi.

Aşk mektubunu yazmasını bilmek başka iş. Dursun Ali, otelin defterine seksen kilo diye ağırlığımın kaydını düştü. Sonra öbür ahvalimi yazdı. Terzi Kâzım,

— Topal İsmail'in şaşılığını yazma. Kıza, seni görünce şaşkınlıktan şaşı oldum, der, dedi.

Dursun Ali, yeşil renkli diye otel defterine gözlerimin kaydını düştü. Dursun Ali'ye,

— Temiz bir aileden geldiğimi yazmasını unutma, dedim.

— Memleketin eşrafından olduğunu yazdım, dedi.

Marangoz Hüseyin,

— Eşraftan olmaz mı? Anası memleketin en meşhur gönül tellâlı Kör Emine, babası, sahibi görmeden mal kaldırır. Dedesi dersen, Çerkez eşrafından at hırsızı. Kendisi de Ayvaz, dedi.

Dursun Ali,

— Hiçbir kötü huyum yoktur, diye yazdım, dedi.

Aşçı Ali de orada bitmiş,

— Ulan Topal, kız tarafı candarmadan sicilini sorarsa işin bitiktir, dedi.

Dursun Ali,

— Aşk mektubunda usul böyledir, dedi.

Bereket Dursun Ali'ye. Herif aşk mektubu

yazmada usta. «Bir çiftliğim, beşyüz davarım, iki traktörüm, dükkânlarım, evlerim var» diye yazdı.

Aşçı Ali alçağın biri,

— Her ne kadar Topal İsmail'in dikili ağacı yoksa da, şehirden gelecek avrat güzelse, bu saydıklarından daha çok malı olur, dedi.

Biz hemşehriler birbirimizi çekemeyiz. Şehirden kız getireceğimi duydular ya, artık çatlarlar da bir demediklerini bırakmazlar.

Dursun Ali, benim ağzımdan mektuba «Hiçbir içki kullanmam, kumar oynamam» diye yazdı.

Terzi Kâzım,

— Aman Dursun Ali, karı oynattığını yazma! dedi.

Marangoz Hüseyin de bana,

— Ulan Topal, Suluk'ta sabahladığımız gece kumar borcunu vermediğinden anadan doğma soyup elbiselerini aldıklarını şehirli kız duymasın! dedi.

Uzatmıyalım kardeşim, Dursun Ali benim adıma İstanbullu kıza bir destan yazdı. Mektubu, ya Allah dedim, postaya verdim. Haftası diyende cevap geldi. Kız, adamakıllı okumuş bir kız. Mektubunda neler dediğini kasabada hiç kimse sökemedi. Dursun Ali,

— Bendeki kitapların hiçbirinde yok. Herhal başka bir aşk mektubu kitabından almış bu mektubu, dedi.

Elbirliği ile mektubu yarı buçuk anladık. Anlamadığımız yerleri de anlamışız gibi kıza bir mektup daha yazdırdım Dursun Ali'ye. Bir de fotoğrafını istedim. İlânda anlattıkları hiç. Lâcivert gözlerim var der, resimde baktım, göz değil, gelin aynası. Bizim kasabada böyle bir kız olmadığı gibi, askerken gittiğim manevralarda dolaştığım vilâyetlerde de böylesi bir kız görmedim. Arkadaşlar resmi gördüler. Terzi Kâzım,

— Ulan Topal, bu kızın resmî bir hafta bende kalsın; sana helâlinden bir takım elbise var, dedi.

Dursun Ali,

— Senin evin, ocağın yok. Bir hafta gelin, metelik ödemeden bizim otelde kalın. Yalnız sen kızın resmini bir günlüğüne bana bırak! dedi.

Alçaklara inan olmaz. Hem resmi alır, hem sözlerinde durmazlar. Resmi verdiğimle kalırım.

Kız mektupta adresesini de yazmış. Arkadaşlara,

— Ben gayri buralarda duramam, İstanbul'a varıyorum, dedim.

Dursun Ali,

— Aman gitme, ben seni mektupla boylu poslu, Zaloğlu Rüstem misali erkek diye yazdım. Kız senin gözünün şaşılığını, ayağının topallığını, bodur boyunu görürse cayar, aman gitme. Onu buraya çağırt. Bir kere buraya gelirse, iş işten geçer. Utanır, dönüp gidemez. Gitmeye kalksa da sen bırakmazsın. Sen bıraksan da biz bırakmayız, dedi.

Baktım, doğru lâf. Dursun Ali kızı mektupla çağırttı. Kız, «Ben bir zavallı, kimsesiz kızım. Size nasıl güvenebilirim? Nikâh muamelesi olmadan gelemem» diye cevap yazdı. «Nüfusunu gönder, acele nikâha başlayalım» diye cevap yazdık.

Uzatmıyalım birader, kız nüfusunu gönderdi. Ben de nüfusumu evlenme dairesine verdim. Nikâh muamelesi başladı. İş bir imzaya kaldı. Kız zenginliğine zengin ama ben de kendimi memleketin eşrafından tanıttığımdan kıza yol harçlığı göndermeli. Gelgelelim bende para yok. Ümüğüne basıp canını alacak olsan, Ahçı Ali'nin elinden beş kuruş çıkmaz. Böyle bir nekesken,

— Senin gibi arkadaşa feda olsun. Al şu elli lirayı da gönder kıza! dedi.

Terzi Kâzım,

— Benden de yetmiş beş lira çalışır, dedi.

Marangoz Hüseyin,

— Arkadaş hatırı için yüz pankanot da benden gitsin. Velâkin bizim iyiliğimizi unutma Topal İsmail, dedi.

Dursun Ali,

— Ben hepsinden çok veriyorum. Karı gelince hakkımı yeme. Al şu yüzelliyi! dedi.

Eksik olmasınlar arkadaşlar yardımıyle, altıyüz lirayı topladım. Üçyüzünü kıza yolladım, üçyüzünü de kendime alakoydum. Kız, «Cumaya geliyorum!» diye tel çekti. Cuma günü nikâh kıyılacak. Kız otobüsten iner inmez nikâh dairesine gideceğiz. Şehirden Topal İsmail'e gelin geliyor, diye memleket yerinden oynadı. Para verenler neyse, öbürleri ne halt eder? Arkadaşlara, «Aman kimse duymasın!» dememişim de, «Tellâl çıkarıp Topal İsmail'e İstanbul'dan bir dünya güzeli karı geliyor! diye davul çaldırın!» demişim sanki. Yalnız bizim kasaba değil, bütün köylerin delikanlıları, hükümet mey-

danına toplandı. Ankara'dan bir büyük gelse böyle toplanmazlar.

Aşçı Ali,

— Ulan Topal, bir düğün yapalım, kasabanın tarihinde nam olsun! dedi.

Dursun Ali, dört takım davul zurna getirtmiş. Terzi Kâzım, bir yeni urbalar giymiş ki, ben yanında Kalaycı Bekir'in çırağı gibi kalmışım. Marangoz Hüseyin bir araba hazırlatmış, tam gelin arabası.

Kız otobüsten iner inmez, topallığımı görmesin diye bir tümseğe durdum. Uzaktan otobüsün tozu dumanı görününce, davullar vurmaya, zurnalar çalmaya başladı. Sarı Süleyman, kurbanı hazırlamış. Gelin otobüsten inerken ayağının dibinde koçu kurban edecek. Elinde bıçak hazır.

Dursun Ali, delikanlılara,

— Hükümet meydanındayız. Tabancalar yerinde dursun. Nikâhtan sonra, Değirmen yoluna varmadan kimse ateş etmesin! diye tembihledi.

Otobüs geldi. Meydandaki İtimat garajının önünde durdu. Ben otobüse doğruldum. Kim bırakır. Beni dirsekleyen, iteleyen, önüme geçiyor. Gelini karşılayım derken, az kalsın ayak altında ezileceğim. Yere düştüm.

— Ulan imansızlar! Topal İsmail mi evleniyor, yoksa bu gelin İstanbul'dan kasaba delikanlılarına mı geldi? Şirket mi kurduk? Hele durun! diye bağırdım.

Otobüsten bir herifle üç kadın indi. İçlerinde bana resmini gönderene bir benzeyen çıkmadı. İnen karılardan biri,

— Eşraftan İsmail beyi arıyoruz! dedi.

— Benim, dedim, ne yapacaksınız?

— İstanbul'dan gelen gelin benim, adım Leylâ...

Der demez öndeki koca meydana yıldırım indi. Davullar, zurnalar sustu. Sarı İsmail kurbanının gırtlağına bıçağı dayamıştı. Bıçağı kuşağına soktu. Tokluyu kolunun altına aldı, yürüdü. Aşçı Ali,

— Ulan Topal, Allah belânı versin, dedi, elli liramı isterim. Bu karı elli para etmez.

Terzi Kâzım,

— Yandı bizim paralar, bu Topal'ın canı beş para etmez. Nesini alacağız? dedi.

Koca hükümet meydanı, nüfus sayımı varmış gibi, birden boşaldı, hep kaçtı alçaklar. Meydanda karılar, bir o herif, bir de ben kaldık. Çöl gibi bir yer. İmdat isteyecek bir Allahın kulu yok.

Sen olsan Topal İsmail'in yerinde, ne yaparsın kardeş? Nikâh memurluğuna doğru yürüdük. Gayri dönmek olmaz. Nikâha şahit ararız, bulunmaz. Koca kasabada şahitlik edecek iki adam yok. İstanbul'dan gelenlerin biri anası, biri ablasıymış. Herif de babası. Akrabadan olduklarından onları şahit saymıyorlar.

Kızın babası,

— Böyle hayırlı bir işe şahit bulunmazmıymış... diye bir kalktı.

Dönüşte, beş şahitle geldi. Kasabada ne kadar düşmanım varsa, toplamış, şahit diye almış gelmiş. Nikâh kıyıldı. Hep beraber Güven Palas oteline gittik. Dursun Ali,

— Kasabanın şerefi var, ben bu karıyı otele alamam, dedi.

— Oğlum, müşterinin şerefi değil, parası sorulur. Sana ne? Başıma bu belâyı siz sardınız.

Kızlar bir odaya kapandık. Cebimden gazetedeki şu evlenme ilânını çıkardım.

— Leylâ hanım, dedim, bu ilân senin mi?

— Evet, dedi.

— Hani senin gözün lâcivertti ulan Leylâ hanım?

O da bana,

— Hani senin gözlerin yeşildi? Bu mektup senin mi? Şaşı olduğunu bana yazmamışsın, dedi.

— Hani Leylâ hanım, senin dünya yüzünde kimsen yoktu. Ananı babanı, bütün takım taklavatı toplayıp getirmişsin...

— Hani senin çiftliğin, çubuğun vardı?

— Peki, sen bu ilânda onsekiz yaşındayım demiyor musun? Ulan Leylâ hanım, anam senden körpe...

— Sen bana topal olduğunu neden söylemedin?

Artık kendimi tutamadım. Karıyı saçından tutup vurdum ha vurdum. Ulan sen hani lise mektebinden ayrılmıştın. Nikâhta bir imza bile atamadın... Ulan Leylâ hanım, hani sen elli dört kilo idin, iki kolum beline dolanmaz. Hani temiz bir ailenin kızıydın? Anan köçek karıdan, baban kalaycı çingeneden beter. Ulan hani üç katlı evin vardı, ayağında pabuç yarım yırtık...

Vurdum da vurdum. Karının bağırtısına otel şöyle dursun, bütün kasaba ayağa kalktı. Karının babası,

— Oğlum, dedi, sen o gazetedeki ilâna ne

bakarsın. Gazetenin ilânı bir reklâm. Reklâmda insan malını hiç kötüler mi? Herşey böyledir. Herif tebeşir tozunu sulandırıp, türlü mikrop öldüren diş macunu diye gazeteye reklâm eder. Reklâma bakarsan, köpürmeyen sabun, dünyanın en iyisi sabunudur. Reklâm bu, ordaki sözlerin yüzde doksan dokuzunu atacaksın.

Anladık, biz birbirimize karşılıklı yutturmuşuz. Gelgelelim, kızın yüzde doksandokuzunu atsan, geriye bişey bile kalmıyor, hepsini atmalı.

Kimisi elli lirasını ister, kimisi yüz lirasını. «Kardeş, karıyı alın, yakamı bırakın» dedim. «Üste para versen, biz o karının suratına beş dakika bakamayız» dediler.

Karıyı yere yıktım, dayadım dizimi karnına, ümüğüne çöktüm,

— Ulan seni geberteyim de şu dünyayı bir pislikten kurtarayım. Hapise girersem, hiç olmazsa Topal İsmail de bir iş yaptı derler, dedim.

Bana gönderdiği dünya güzeli fotoğrafı çıkardım,

— Reklâmı anladım, ya bu resim ne? Bu hangi şarkıcı karının resmi? Bu hangi oyuncunun resmi? dedim.

Yemin billah ediyor, benim resmim diye. «Ulan bu hangi resimci ki, sıhhî sebepten tekaüt olmuş mekkâre katırını peri padişahının kızına çevirir?»

Vakit gece yarısını geçmişti. Otel odasındaki arkadaşım,

— Kafanızı şişirdim bey, dedi, kusura bakma. Dertliyim de...

— Resmi merak ettim, dedim. Kendi resmi diye sana gönderdiği kimin resmi imiş?

— Kendi resmi imiş. Fotoğrafçılar resmi çekmeden «Nasıl bir resim istersin?» diye sorarlarmış. Karı kısmı hangi artiste benzemek isterse «O artiste benzemek isterim» dermiş. Fotoğrafçı da resme ratoş edermiş. Bir kere resmi ratoş etti mi, karı dünya güzeli olurmuş.

— Buraya neden geldin? İş için mi? dedim.

— Yok, dedi, bizim karının resmini çeken herifin adresini aldım. Benim gibi başka gariplerin başını belâdan kurtarmak için, herifi öldürmeye geldim.

Uyuduk. Sabahleyin uyanınca, adamı cinayetten vazgeçirmeye çalıştım.

Bir fotoğrafçı ile iş bitmez dedim. O retuş denen işi bütün fotoğrafçılar yapar. Hangi birini öldüreceksin?

— Bırak arkadaş, dedi, kimseyi öldüreceğim ne yok, ben şaka etmiştim. O karıdan kurtulmak için gurbete çıktım. Daha ben memlekete dönmem.

— Karıyı boşasaydın.

— Boşanmıyor. Dünyayı bir baştan bir başa dolaşsa koca bulamıyacak bir karı nasılsa benim gibi bir enayi bulup evlenmiş, boşanır mı? Karıdan kurtulmak için ya kendimi öldürmeliyim, ya onu...

Biz böyle konuşurken, otel odasının kapısı açıldı. İçeriye iki polis girdi. Oda arkadaşımı alıp götürdüler. İşin içyüzünü ertesi gün gazetelerde okuyup öğrendim: «Bir köylü, nikâhlı karısını, resmini göstererek üç yabancı erkeğe yirmibeş liraya sattı.»

Zavallıya acıdım. Kadını atamıyor, satamıyor. Resmine bakıp yirmibeş lira veren üç ortak, kadını görünce pazarlıktan caymıştır.

NAH BURAYA KADAR GELDİ!

Köyün iki yıllık öğretmeniyim de hâlâ bana güvenenler yok. Onlar köy kahvesinde bağıra çağıra konuşurlarken, yüksek sesle tartışıyorlarken, ne zaman içeri girsem, birden sesleri kesilir, ya susarlar ya da konuyu değiştirip başka şeylerden konuşurlar. Oysa çok iyi biliyorum ki, ben gelmeden önce politikadan konuşuyorlardı, beni görünce birden lâfı değiştirdiler.

— Yavu, senin kuzulaç koyun n'oldu, kuzulamadı mı daha?

— Len oğlum, öksürüğün arttı gene, bu pazar kasabaya varıp kendini hekime baktırsan iyi olacak...

Falan filân gibilerden başı olmayan, sonu başını tutmayan bitakım sözler.

Sonra, sanki birden görmüşler gibi, sağ ellerini göğüslerine bastırarak «merhaba»ları başlar.

Neden bana güvenleri olmadığını bitürlü an-

layamıyorum. Kendilerinden yana olduğumu da bilirler, yani bilmeleri gerek. Üstelik, ben de bir köylü çocuğuyum. Azbuçuk okula gitmişliğim, okuryazarlığım var, şurda hep yabancı duruyorlar; bütün çabam boşuna, iki yıldır onlarla kaynaşamadık gitti.

Politika işlerinde köyün önde geleni, köylüye akıl vereni Cemal Çavuştur. Ben ona Cemal Amca derim.

O gün kahveye yaklaşırken Cemal Çavuş'un sesini taa uzaklardan duymuştum, basbas bağırıyordu. Kahveye girdim; tıss!.. Hiçbirinde ses yok.

Tartışmadan hızını alamadığı için Cemal Çavuş'un suratı pancar gibi kızarmış, hele o koca burnu baba hindi ibiğine dönmüş. Belli ki, yine bir sert politika tartışmasında bağırıp çağırmış, ama ben içeri girdim diye birden zınk demiş susmuş; son sözünün soluğu bile içinde kalmış.

— Yavu, bugün günlerden ne?

— Yarıntesi samanlığın damını onarayım diyorum, yağmurlar başlamadan...

— Yağmur haniii... Bıldırki gibi kuraklık olursa yandık...

Cemal Çavuş beni yeni görmüş gibi,

— Merhaba Öğretmen... dedi.

— Merhaba Cemal Amca...

Sonra öbürlerinin merhabaları başladı.

Cemal Çavuşu konuşturmak istediğimden, çayımı içerken,

— Cemal amca, dedim, müsaade olursa sana bişey danışacağım.

— Buyur Öğretmen... dedi.

— Hani şu 27 Mayıs oldu ya...

— Evet, oldu Öğretmen...

— Sana göre Cemal Amca, 27 Mayıs oldu da n'oldu? Yani memlekette nasıl bir değişiklik oldu?

Bir süre bıyıklarıyla oynayıp düşünmek için zaman kazandıktan sonra,

— Ben politikadan çakmam Öğretmen, dedi, 27 Mayıs olmuş da n'olmuş, ne bileyim ben.. Ben sana eski olmuşlardan, geçmişten bişey anlatayım da sen onu dinle.

Soruma doğrudan cevap vermeye çekindiğinden dolaylı olarak cevap vereceğini anladım.

— Buyur Cemal Amca, seni dinliyorum... dedim.

Anlatmaya başladı.

— Bizim köyün zengini bir Şükr'efendi vardı. Bir de köyümüzün çok yoksulu bir Yaylı Yahya vardı. Bir ayağı aksaktı da yaylana yaylana yürürdü; büyüzden Yaylı Yahya derlerdi. İkisi de rahmete kavuştu. Bigün bu Şükr'efendi traktörüne kurulmuş, kasabaya pazara giderken bir de bakmış yolda Yaylı Yahya aksaya yaylana, yayan yapıldak kasaba pazarına gidiyorum, bin traktöre de götüreyim» demiş. Yaylı Yahya da binmiş traktöre, bunlar söyleşe gülüşe giderlerken çok şakacı olan Şükr'efendi, «Len Yaylı Yahya» demiş, «bak şurda yolun üstüne manda terslemiş, buğusu tütüyor taze taze... Mayısı gördün mü, kuşlar üstünde yemleniyor.»

Yaylı Yahya «He, gördüm» demiş.

— Yaylı Yahya «İşte o mayısın hepsini yer yutarsan, bu tarktörü sana veririm» demiş.

Yaylı Yahya şöyle bir düşünmüş, mayısı yesin mi, yemesin mi? Yahu ömründe bunca halt yemiş, ilk yiyecek değil ya... Sanki bunca zamandır yediği ne ki... Şuncacık mayısı yerse, koskoca traktör kendinin olacak, İnmiş traktörden, çömelmiş mayısın önüne. Hapur hupur yemiş, silmiş süpürmüş mayısı.

Şükr'efendi sözünün eri olduğundan «Haketttin len Yaylı Yahya, buyur, traktör öz malın!» deyip direksiyonu eline vermiş. Bu kez Yaylı Yahya geçmiş direksiyona. Kasabaya varmışlar. Pazarda işlerini görmüşler. Akşama doğru, köye dönecekler. Yaylı Yahya artık traktörün sahibi oldu ya «Hadi bin de Şükr'efendi de traktöre götüreyim» demiş. Binmiş Şükr'efendi de traktöre, güle söyleşe gidiyorlar. Güneş de batmak üzere...

Gelgelelim, yediği bok, bitürlü Yaylı Yahya'nın aklından çıkmıyormuş. Nasıl etsem de, yediğim bokun acısını şu herifden çıkarsam, diye içinden düzenler kurup duruyormuş. Derken yol üstünde buğusu tüten taze bir mayıs görmez mi?

«Şükr'efendi be..» demiş.

«Buyur Yaylı Yahya!»

«Şimdi bu traktör benim ya...» demiş.

«Evet, senin Yaylı Yahya...»

«Bak şurda tüten camus mayısı var, önde, gördün mü?» demiş.

«Gördüm Yaylı Yahya!»

«İşte o mayısı yer yutar bitirirsen, bu traktörü sana veririm» demiş.

Şükr'efendi de, mayısı yedi diye traktörü Yaylı Yahya'ya verdiği için kendikendine ben ne akılsızlık ettim, der kızar, traktörü Yaylı

Yahya'dan geri almanın bir yolunu düşünürmüş. Yaylı Yahya böyle deyince, fırsat bu fırsat deyip, elinden kaçırdığı traktöre yeniden sahip olmak için atlamış yere traktörden, önüne çömelip yerdeki mayısı yemiş, silmiş süpürmüş. Bunun üzerine Yaylı Yahya da «Buyur, traktörü hakettin!» deyip, direksiyonu Şükr'efendi'ye teslim etmiş.

Traktörün üstünde ikisi yanyana köye dönüyorlar. Ama o zamana dek hiç durmadan şundan bundan konuşup gülüşürlerken, birden ikisini de bir suskunluk almış. Bir zaman böyle konuşmadan yolaldıktan sonra, Şükr'efendi «Ne düşünüp duruyorsun, neden susuyorsun?» diye sormuş. Yaylı Yahya da, «Ya sen ne düşünüyorsun, neden susuyorsun?» demiş.

Şükr'efendi «İlkin sen açıkla, sonra da ben söylerim» demiş.

Bunun üzerine Yaylı Yahya «Yavu» demiş, «Biz sabah seninle köyden çıkarken bu traktör senindi, öyle değil mi?»

«Evet, benimdi.»

Yaylı Yahya «Şimdi akşam oldu, köye dönüyoruz, traktör gene senin. Köyden çıkarken sabahleyin, benim traktörüm yoktu, şimdi köye dönerken gene traktörüm yok...» demiş.

«Evet öyle Yaylı Yahya!»

O zaman Yaylı Yahya «Traktör gene senin, benim gene bişeyim yok, demek hiçbişey değişmedi de, öyleyse ben bu boku neye yedim?» deyince Şükr'efendi «İşte ben de onu düşünüyordum ya» demiş. «Madem böyleydi de ya ben neye o boku yedim?»

Cemal Çavuş, bıyıklarını sıvazlayarak, soruma karşılık olarak lâfı ne demeye getirdiğini anlayıp anlamadığımı görmek için gözlerime baktı,

— İşte böyle Öğretmen... dedi.

Cemal Çavuş'un anlattıklarının en güzelleri müstehcen olanlarıdır. Gerçekte ben müstehcenden hiç hoşlanmazken, Cemal Çavuş'un anlattıklarını seviyorum. Çünkü onunkiler bir başka türlü, her anlattığının ucu bir gerçeğe dokunuyor.

— Kafama bişey takıldı Cemal Amca, dedim.

— Neymiş o Öğretmen, gene kurcalayıp deşeleyip durma allâsen... dedi.

— Deştiğim deşelediğim yok, kafamı kurcalıyor da, sana bir danışayım dedim...

— Buyur Öğretmen...

— Bizde geçenlerde hani bir olay oldu ya, 12 Mart dedikleri olay.

— Evet, oldu.

— Oldu da n'oldu? Ne gibi bir değişiklik oldu?

Düşünmesine fırsat kalsın diye yine her zamanki gibi bisüre bıyıklarını çekiştirdikten sonra,

— Her zaman sana diyorum, sana bitürlü anlatamıyorum Öğretmen, dedi, ben bu politika denilen işten hiç çakmam... 12 Mart olmuş da n'olmuş, ne bileyim ben... Ben sana gene eski olmuşlardan, eskiden olup geçmişlerden bişey anlatayım da sen onu dinle...

Bu sözler, her zaman anlatacaklarının önsözüdür.

— Can kulağıyla dinliyorum Cemal Amca... dedim.

Gül kökünden yapılmış ağızlığına yerleştirip yaktığı cigarasından derin bir soluk çektikten sonra anlatmaya başladı:

— Bizim köyün kocamışları anlatırlardı biz çocukken... Eskiden kasabada Çalık Oğlan derler bir aklı eksik oğlan varmış, Bizim köyün kocalarından Memiş Ağa —Allah rahmet eylesin— bigün kasabaya varmış ki, bu Çalık Oğlan pazar yerinin ortasına oturmuş ah vah ederek ağlayıp durmakta. «Nedir, neye ağlarsın hey Çalık Oğlan?» diye sormuşlar buna.

Çalık Oğlan da demiş ki: «Benim bir ayağı çukurda çok yaşlı bir anam var, Babamı dersen, genç bir yiğit... Şu anam olacak karı ölse de, yiğit babam da taze bir gelinle evlense... Eve gelen taze gelini hem babam sevse, hem de ben sevsem... İşte bunun için dua eder, ahvah ederim...»

Bizim rahmetli Memiş ağa da oradakiler gibi, Çalık Oğlan'ın bu akılsız sözlerine gülüp geçmişler.

Gel zaman, git zaman Memiş Ağa gene bigün kasaba pazarına varmış, bakmış ki, Çalık Oğlan gene pazarın orta yerinde ahvah ederek gözyaşı dökmekte, ama bu kez daha yanık çığırıp, saçını başını da yolmakta... Memiş Ağa «Ulan Çalık Oğlum, nedir gene derdin?» diye sormuş.

Çalık Oğlan da demiş ki: «Anam ölsün de yiğit babam bir taze gelinle evlensin; taze gelini hem babam sevsin, hem ben seveyim diye dua ettiydim. Duam yerine geldi, ama tersinden yerine geldi. Yaşlı anam öleceğine civan babam öldü. Civan babam evleneceğine, kocakarı anam evlendi. Eve taze gelin geleceğine

yiğit bir delikanlı geldi. Babamın karısı taze gelini hem babam sevecek, hem ben seveceğim diye beklerken, anamın kocası olan herif hem anamı seviyor, hem de beni seviyor... Ben ağlamayayım da kimler ağlasın...»

İşte bizim rahmetli Memiş Ağa böyle anlatırdı.

Cemal Çavuş, ne demeye getirdiğini anlayıp anlamadığımı görmek için, her zamanki gibi gözlerimin içine bakarak,

— 12 Mart'ı, 22 Mart'ı bilemem, hatırıma geçmişken bu olay geldi de anlatıverdim... dedi.

Açılmışken daha deşmek istedim.

— Eksik olma Cemal Amca, diline sağlık... Kafamı kurcalayan bişey daha var, dedim.

— Yahu Öğretmen, senin kafanın içi çıfıt çarşısına dönmüş be... Neymiş kafanı kurcalayan gene? dedi.

— Şu Yunanistan'ın işleri?

— Kendi işlerimiz bitti de Yunanlıların işleri bize mi kaldı hay Öğretmen? Biz kendi işimize bakalım...

Özellikle Yunanistan'dan sözaçmıştım. Lâf istediğim yere gelmişti.

— Doğrusu Cemal Amca, dedim, hani Yunanistan'da askerler başa geçti, yönetimi ele aldı da, ondan Yunan lâfını açtıydım... Evet, biz geleiim bize... Bizde durum nasıl sence? Ne olacağız yani? Ne dersin bizdeki bu işlere?

Bıyıklarını çekiştirmeye başladı. Belli ki, ne cevap vereceğini düşünmek için yine zaman kazanmaya çalışıyordu. Bisüre suskunluktan sonra,

— Durumlara filân boşver de sen, dedi, ben sana bizim evin önüne dikilen kavak ağaçlarını anlatayım.

Sorumu, her zamanki gibi yine dolaylı olarak cevaplandıracağını bildiğimden dikkat kesilip,

— Buyur Cemal Amca, dinliyorum... dedim.

O da anlattı:

— Bizim evin önünde dört kavak var... Bu kavaklardan en baştakini, canına rahmet olsun, dedemin babası dikmiş. Büyük dedem, İstibdat döneminde dikmiş o kavağı. Neden mi dikmiş? Çünkü, Sultan Abdülhamit Millet Meclisi'ni açınca, büyük dedem öyle sevinmiş, öyle sevinmiş ki, işte o sevinçle, Meclis'in açılması şerefine, bizim evin önüne, o baştaki kavağı dikmiş. Büyük dedemin diktiği o kavak uzadı, uzadı, iyice büyüdü, tepesi evimizin damına vardı.

Sonra, gel zaman git zaman... Abdülhamit devrilmiş, yani istibdat sona ermiş, Meşrutiyet olmuş. Enver Paşa da başa geçmiş... O zaman, büyük dedem sağ değil, dedem var. Dedem istibdat kapandı, hürriyet geldi diye öyle sevinmiş, öyle sevinmiş ki, hürriyetten bir hatıra kalsın diye, büyük dedemin diktiği kavağın yanına, bir kavak da kendisi dikmiş. Dedemin diktiği kavak da büyüdü, büyüdü, tepesi bizim evin damını aştı, bacayı bile geçti.

Gel zaman git zaman... Dedem de öldü. Cumhuriyet güneşi doğdu. Dedem rahmetli Cumhuriyeti göremedi. Cumhuriyet ilân edilince, babam öyle sevindi, öyle sevindi ki, Cumhuriyetimizin ilânından bir hâtıra kalsın diyerek, dedemin diktiği kavağın yanına bir kavak da o dikti. Babamın diktiği kavak çok büyüdü. Büyük dedemin diktiği kavak, nasıl dedemin diktiği kavağın boyunu geçtiyse, babamın diktiği kavağın boyu da dedemin kavağının boyunu geçti, uzadıkça uzadı...

Gel zaman git zaman... Demokrasi geldi, çok partili olduk Allaha çok şükür... Babam rahmetli demokrasiyi göremedi. Memleketimize demokrasi gelince, ben öyle bir sevindim, öyle bir sevindim, atadan gelme töremize uyup, demokrasiden bir hatıra kalsın diye, ben de evimizin önüne bir kavak diktim. Benim diktiğim kavak da uzadı, uzadı, bir boy attı, bir boy attı...

Cemal Çavuş, kendi diktiği kavağın boy atışını anlatırken, sesini iyice kısıp boğuklaştırmıştı.

— Büyüdü, büyüdü, büyüdü...

Sağ elini, gırtlağının üstüne kadar getirip boynunu tutarak,

— Büyüdü, büyüdü, nah buramıza kadar geldi! dedi.

Sustu. Her zamanki gibi, bıyıklarını sıvazlaya sıvazlaya, ne demeğe getirdiğini anlayıp anlamadığımı görmek için bakışlarını gözlerime dikti.

Ocakçıya,

— Öğretmenin çayını tazele oğlum... diye seslendi.

SİVİLCE

Vapurun dip salonunda tek kişilik boş yer kalmıştı. Salonun kapısında bir adam durdu. Bakışlarıyla oturacak boş yer aradı. O boş yeri görünce, başka biri oturmadan kapmak için teleserek gitti. Paltosunu çıkarıp askıya astı. Oturdu. Solunda iki, karşısında bir kadın vardı. Kadınlar aralarında söyleşiyorlardı. Üçü de güzeldi. Karşısında oturan, koyu kara saçlı esmer güzeliydi. Esmer güzeli kadının elleri yüzündeydi. Parmaklarıyla yüzünde bişey arıyormuş gibiydi. Elinin birini dinlendirmek için yüzünden indirirse, öbür elini yüzüne götürüp parmaklarını hiç durmadan çenesinde, yanaklarında, boynunda dolaştırıyor, biyandan da arkadaşlarıyla konuşmasını sürdürüyordu.

Esmer güzeli kadının, karşısında durmadan parmaklarını yüzünde gezdirip bişey araması, adamın sinirini bozdu. Gittikçe daha çok sinirleniyordu. Başını da kadından çeviremiyordu; çünkü kadının parmaklarıyla yüzünde ne aradığını merak etmişti.

Kadın, parmaklarıyla yüzünde aradığı şeyi sonunda bulmuştu: Bir küçücük, küçümencik sivilce, ya da sivilce gibi bişey, sivilceye benzer bir pürtük... Bu sivilce ya da sivilceye benzer şey üzerinde kadının parmakları sevinçli bir telâşla hiç durmamasıya oynamaya başladı. Kimileyin, beş parmağının ikisini birleştirip sivilceyi bu iki parmağı arasına alıyor, kimileyin sivilcesini parmaklarıyla ovuyor, okşuyor, aradabir de sıkar gibi yapıyor ama sıkmıyordu.

Kadın, sivilcesini, ya da sivilceye benzer şeyini o denli çok kurcaladı, karıştırdı, elledi ki, karşısında oturan adamın içi ezilmeye başladı. Adam da, elinde olmadan, parmaklarını sağ kaşıyla saçları arasında dolaştırmaya başladı. Alnının orasından, sanki o da kadın gibi bir sivilce bulacaktı. Adamın içi kazım kazım kazınmaya başladı... Bayılacak gibi oldu. Dişlerini sıkıp ayyh diye bir ses çıkararak titredi. Sivilcesiyle oynayan kadını görmemek için ordan kalksa, oturacak başka yer yoktu vapurda. Ayakta duramazdı, hem yorgundu, hem de hasta...

Kadının, alnının sağ kaşıyla saçı arasında bir yerdeki sivilcesiyle oynayıp durması iyice sinirini bozmuştu. İçinden,

«Çekin elinizi Hanımefendi...» demek geliyordu.

Ne hakkı vardı böyle demeye? Sivilce kadının kendi sivilcesiydi, sivilcesiyle oynayan, parmakları da kadının kendi elinin parmaklarıydı. Kendi parmaklarıyla kendi sivilcesini elleyip, parmaklayıp, okşayıp, ovup duruyordu ki, buna başkası karışamazdı. Karışmaya karışamazdı ama rica edebilirdi.

«Hanımefendi, rica ederim, yeter artık... Çekin elinizi lütfen!»

Ya kadın,

«Size ne benim sivilcemden? Siz benim sivilceme ne karışıyorsunuz?» derse!..

Salon kalabalıktı. Aralarındaki tartışmayı duyanlar, elbet kadına hak vereceklerdi. Hiçkimse, başkasının kendi sivilcesiyle ve kendi parmaklarıyla oynamasına karışamazdı.

Evet, kadın sivilcesiyle oynamakta özgürdü ama, bu özgürlüğün bir sınırı yok muydu?

«Yani özgürüm diye, sivilcesiyle oynaya oynaya beni zıvanadan çıkarmaya ne hakkı var... Sivilcesiyle oynamakta özgürse, iyi ya, gitsin evine, kendikendine istediği kadar oynasın ister sivilcesiyle, ister başka şeyiyle. Ben ona karışmam... Ama karşımda, vapur salonunda? Olmaz!»

Ah vapur bir yanaşsa da iskeleye, adam da vapurdan çıkıp, sivilcesiyle oynayan kadına bakmaktan kurtulsa!

Birden patlayıverdi adam:

«Çek ulan elini!»

İçinden böyle bağırmıştı. Çünkü, içinden yaptığı ricalara kadın aldırış etmeyince, adam da bütün terbiyesini, nezaketini biyana bırakıp yine içinden işte böyle bağırmak zorunda kalmıştı. Evet, içinden bağırmıştı ama, içinden bile olsa öyle yüksek bağırmıştı ki, içinden bağırdığını salondakiler duydu sanıp utançtan yüzü kızardı.

Kadının dikkatini çekmek için öksürdü, üstüste, hem de anlamlı öksürdü. Öksürüğüyle dikkatini çeker, kadını kendisine baktırabilirse, sivilcesini kurcalayan eline gözlerini dikip dik dik bakacaktı. O zaman anlardı elbet kadın. Küçüklüğünde annesi de kendisine böyle yapardı. O'nun beğenmeyeceği bişey yaparsa, üstüste sert sert öksüren annesinin gözlerini kırpmadan annesinin yaramazlık yapan ellerine baktığını görürdü. Yine de anlamazdan gelirse, o zaman annesi, «Ne ayıp!» anlamına, üst dişleriyle alt du-

dağını ısırırdı.

Adam da, sivilcesiyle oynayan kadına, ellibeş yıl önce annesinin kendisine yaptığı gibi yapacaktı. Üstüste öksürüyordu ama, sivilcesiyle uğraşan, biyandan da öbür kadınlarla konuşan kadının öksürüğe aldırdığı yoktu. Öylesine dikkati çekecek gibi öksürüyordu ki, salondaki yolcular bile tedirgin olup adama ters ters bakmaya başladılar. Hah, kadın baktı... Tam, adam, alt dudağını üst dişleriyle ısıracaktı ki, boş gözlerle bakan, ama baktığını görmeyen kadın, başını adamdan çevirdi.

«Yahu, çıldıracağım be, düpedüz çıldıracağım... Hanım, hanıım, çek elini, çek!»

Böyle bağırdı ama, içinden bağırdı yine. İçinden de bağırsa, öyle yüksek bağırmıştı ki, O'na salondakiler içinden bağırdığını duymuşlar gibi geliyordu.

«Ama dayanamayacağım artık... Hanımefendi, çok rica ederim, desem mi?»

«Denilmez ki... Denilmez ama, nasıl oturulur böyle bir kadının karşısında?»

Başını başka yanlara çeviriyor, pencereden denize bakıyor, sonra yine kadına dönünce, O'nun sivilceyle uğraşmasını sürdürmekte olduğunu görüp bayılacak gibi oluyordu.

Adamın bitek kurtuluşu vardı: Kadının sivilcesini koparması... Sivilcesini, ya da sivilceye benzer şeyini, ya da sivilce gibi olan o şeyi koparırsa kadın da rahata kavuşur, adam da kurtulurdu. Kopardıktan sonra kadın gerçekten erinçleşir miydi, yoksa alışık parmakları başka bir sivilce ya da sivilceye benzer bişey araştırmaya mı başlardı? Her nasıl olursa olsun, koparsın şu sivilcesini de...

«Müsaade eder misiniz Hanımefendi!»

İçinden kadına böyle söylemeyi geçiriyor. İçinden böyle söylemeyi geçirirken de kadına doğru eğilmiş ve iki elini kadının sivilcesine doğru birazcık uzatmıştı.

«Müsaade eder misiniz Hanımefendi, size yardım edeyim...»

Böyle diyecekti kadına.

«Size yardım edebilir miyim efendim... Ben gayet iyi sivilce sıkarım. İnanmayacaksınız ama, sivilce sıkmakta üstüme yoktur. Karımın sivilcelerini bile hep ben sıkmışımdır. Hatta komşu kadınlar bile, pazar günleri bizim eve, bana sivilcelerini sıktırmaya gelirler. Hiç acıtmam Hanımefendi, duymazsınız bile... Müsaade buyrun... Göreceksiniz. Aaa, ne zahmeti canım... Hiç zahmet olur muymuş! Ne demek... Rica ederim. Ne olacakmış, elim aşınmaz ya... Vapur yolcuları arasında bu kadarcık da dayanışma olmaz mı artık... Değil mi ki, aynı vapurun yolcusuyuz, birbirimize yardım etmeliyiz... Değil mi ya... Bugün ben sizin sivilcenizi sıkarım, yarın da sözgelişi, siz benimkini... İnsanlık ölmedi ya...»

Kadına böyle söylemeyi içinden geçirirken, kadın da parmaklarıyla sivilcesini öyle didik didik didikliyordu ki adam birdenbire patlayıverdi:

«Çek elini be! Çek dedim sana, çek!»

Neye yarar ki, içinden yalvarmaları gibi, içinden haykırmalarını, bağırmalarını da kadına duyuramıyordu.

«Kopar, kopar şunu be!»

Bu kez çok yüksek haykırmıştı, ama yine içinden...

Vapur iskeleye yanaşmak üzereydi. Salondaki yolcular çıkışa hazırlanıyorlardı. Kimisi gazetesini katlıyor, kimisi çantasını topluyor, kimisi paltosunu giyiyordu. Nerdeyse salondan çıkacaklardı.

Adam kalktı. Sinirden titreyen eliyle askıdan paltosunu aldı, giydi. Hâlâ parmaklarıyla sivilcesini didikleyen kadından bakışlarını alamıyordu.

Adam yine içinden sesinin çıkabildiğince haykırdı:

— Sık ulan sık! Sık sivilceni, sık be!..

İşte böyle bağırırken dudaklarını yanlara açıp dişlerini sıkmış, yüz kasları gerilmişti.

Salondan çıkmaya hazırlanan yolcular, altmış yaşlarında gösteren bu kerliferli adama şaşkınlıkla baktılar. Adam, neden kendisine böyle baktıklarına bir anlam veremedi. O içinden bağırmıştı. Oysa bu kez adamın haykırışını herkes duymuştu. Çünkü içinden bağırdığını sanarak, kendini tutamayıp gerçekten haykırmıştı:

— Sık ulan! Sık şu sivilceni be! Sık artık, sık!

Yolcu kalabalığına karışan adam vapurdan inmişti, dudakları kıpırdayıp duruyordu:

— Sık, sık! Sık ulan sivilceni, sık be!

KADIKÖY'E GEÇERKEN

Dayanılmaz bir temmuz ortası sıcağıydı. Vapurla Kadıköy'e geçiyorduk. Denizde kıpırtı, Boğaz'da esinti bile yoktu. Lüks güvertedeydik. Yanımdaki koltukta, sanki güzmüş gibi kapalı giyinmiş bir adam vardı. Şık giyimliydi. Giysisi, parlak ince kumaştandı ama, o sıcakta yelek giymiş, ceketinin de önü kapalıydı. Gömleğinin kolalı yakasına, boyunbağının düğümünü sıkıca oturtmuştu. Pantalonu keskin ütülüydü. Ayakkapları da, özenle taranmış saçları gibi pırıl pırıldı. Ceket kollarının yenlerinden birazcık dışarıya çıkmış gömlek kollarındaki iri koldüğmelerindeki iki harf, adıyla soyadının baş harfleri olmalıydı.

Karşımızdaki koltukta, bu şık ve kapalı giyinmiş adamın tam tersine, alabildiğine açıksaçık giyinmiş ve olabildiğince şişman bir kadın oturuyordu. Buna pek de oturuyordu denilemez, çok şişman olduğu için koltuğuna yatar gibi yarı kaykılmıştı. Giysisinin yakası, hani halk türkülerinde «cennete giden yol» denilen yeri gösterir çizgiye dek açıktı. İri memelerinin enaz üçte biri dışarda havalanıyordu. Eteği, dizkapağından bir karış kadar yukardaydı. Koltuk altları da, kasapların danalarda filotilla dedikleri yere dek görünüyordu. Kadın, bir yıvışık losyonla ter karışımı bir koku dalgaları yayımlamaktaydı. Şişmanlığına bakmadan bir de bacak bacak üstüne atmıştı. Bacak bacak üstüne atmış kadının görüntüsü, pazar günü belediye cezasından korkarak kapısı yarı yarıya açılmış bakkal dükkânının durumuna benziyordu; yani vitrini yerinde, malı da görünürdeydi.

İsterse insan, istemediği sesi duymayabilir. Ama göz belâdır; insan bakmak istemediği yerden inadına gözünü alamaz.

Yanımdaki koltukta oturan şık giyimli adam, açılmış televizyondaki kötü programdan gözünü alamayanlar gibi, bakmak istemediği yerden bitürlü gözünü alamıyordu. Çok tedirgindi. Karşısındaki şişman kadının ta kalçalarına dek açılmış baldırlarına bakmamak için başını o yana bu yana çevirip duruyor, ama sonunda bakışları yine oraya saplanıyordu.

Böyle ve buna benzer durumlarda cigara can kurtarandır. Şık giyimli adam da, gözlerini karşısındaki kadının mostralığından kaçırabilmek için cigara paketini çıkardı. Dudaklarına bir cigara alıp paketi cebine koydu. Sonra kibritini çıkarıp çaktı. İlk çaktığı kibrit çöpü yanmadı. İkincisi de, üçüncüsü de... Dördüncü kibrit çöpü de ateş almayınca, şık adamın sinirlenişi çevresindekileri güldürdü. Ellerinde olmadan gülenler, O'nunla alay ediyormuş gibi olmamak için, güldüklerini belli etmemeye çalışıyorlardı. Kimisi başını bulutlara kaldırmış sanki martılara gülüyor, kimisi başını çevirdiği Kızkulesi'ne gülüyor, kimisi de gülmemek için dudaklarını ısırıyordu. Şık adam da boyuna kibrit çakıyor, ama çöplerin hiçbiri yanmıyordu. Gülünç duruma düştüğünü sezen adam,

— Çöplerin başlarına yeterince fosforlu ilâçtan sürmüyorlar ki... diye, sözde kendikendine söyleniyormuş gibi yaparak, kendisine gülenlere düşüncesini bildirdi.

Kutuya çaktığı her çöp yanmadıkça öyle kızıyordu ki, taş çağındaki ilkel adamın iki taşı birbirine sürterek kıvılcım çıkartmaya çalışması gibi, o hızla çöpü kutuya sürtüyordu. Ama ne yapsa boşuna... Bir iyiliksever de çıkıp, çakmağını çakarak ya da kibritini yakarak, şık adamın cigarasını yakmıyordu. Belki bu iyiliği yapacak olanlar vardı ama, adamın gülünçlüğü daha da belirecek diye kimse ona yardıma yüreklenemiyordu.

Şişman kadın, kendini tutamayıp kahkahayı patlattı. Bir şaşılası kuş sesi gibi kahkahalar uçururken biyandan da yerinde hopladıkça, alt bölümünün açılmamış yerleri de açılıyordu.

Şık adam, bu kadının göstermeliğine bakmamak için cigara içmeye kalktığı halde, onun alay ederek kendisine gülmesine öyle sinirlenmişti ve çöpü kibrit kutusuna öyle hızlı çarpıyordu ki, elinde kibrit ve kutusu olmasa bile, hızla birbirine çarpan parmakları ateş alabilirdi. Ama böyle olmadı, büyük bir şans sonucu, kutudan ucu iyice ilaçlı bir çöp bulup çıkardı. Sanki yanmayan kibrit çöplerinin hepsinin fosforlu ilacı, bu çöpe sürülmüştü. Kibrit çöpünün başı, çivi başı gibi duruyordu. Böyle bir kibriti sonunda ele geçirmeyi başarabilmiş olan şık adam, kibrit çakar gibi değil de havan topunun ipini çeker gibi çöpü kutuya hızla sürttü. Fışşş diye bir ses duyuldu, arkadan kibritin ilâçlı başı, füze gibi, çöpünden kurtularak havaya fırladı. Gülmekten şişman kadının göğsünde asılı iki demirbaş heğbesi hop hop hopluyordu. Ama kadının kahkahaları uzun sürmedi. Çünkü, tıpkı

mancınıkla düşman kalesine fırlatılmış yağlı yanar hartuç gibi havada bir eğri çizen kibrit başı. hâlâ kahkahalar atmakta olan şişman kadının, açık göğsünden içeri düştü; ardan da iki memesi arasından aşağı kayıp izini kaybettirdi. Kadın, dibinden tepkili bir güç verilmiş gibi olduğu yerde hophop hoplamaya, zıpzıp zıplamaya, başladı. Biyandan da, anlaşılmayan çığlıklar atıyordu.

Şık adamın yüzü utançtan kıpkırmızı oldu. Ne yapacağını şaşırmış bir hali vardı. Şaşkınlığı kısa sürmüştü. Birden ayağa fırladı. İçinin bir yerlerine yanık kibrit başı kaçmış olan kadının yardımına koşmak gereğini duyarak, birden ceketinin sağ kolunu bileğine dek sıvayarak, kadını yakan kibrit başını çıkarmak için, elini kadının açık göğsünden aşağı daldırdı. Bu kez kadın çığlıklarını daha da arttırdı. Şık adam çok utanmıştı. Boyuna,

— Bir saniye Hanımefendi, bir saniye efendim... deyip duruyordu.

Kadın kıpırdamasa, belki de kibrit başını bulup çıkarılacaktı. Ama kadın durmadan çığlık atarak zıplamaktaydı.

Şık adam, yanık kibrit başını yakalayamadığı için, elini daha da derinlere daldırarak araştırmayı sürdürdü. Biyandan da,

— Pardon, pardon Hanımefendi... deyip duruyordu.

Şişman kadının çığlıklarına başka yolcular da koşup başlarına doluşmuşlardı.

Kadının çığlıkları anlaşılır olmaya başladı. Adam,

— Pardon Hanımefendi, müsaade buyrunuz... dedikçe, şişman kadın da,

— İstemem, istemem! diye çığlık atıyordu.

Şık adam, başarısız araştırmadan sonra, kadının çığlıkları üzerine elini çekmek istedi. Kolaycacık giren eli, kadın çırpındığı için, kolay çıkmıyordu. Kadın çığlıklar atıp çırpınırken, adam da kapana sıkışmış gibi elini kadının içinden kurtarmaya çabalarken işte o büyük felâket oldu. Şişman kadının, gövdesini içine zorlukla soktuğu pek belli olan o dapdaracık entarisi, ince bir cayırtıyla göğüsten eteğe dek yırtılıverdi. Ancak üçtebir bölümünü örtebilen entari de yukardan aşağı yırtılınca, biraz daha özgürlüğe kavuşan şişman kadın büsbütün açıkta kaldı.

Gülmekten, yolcuların kimisinin gözlerinden yaş gelmişti; gençler güle güle koltuklara, kanepelere yuvarlanıyorlardı.

Vapur da Kadıköy iskelesine yanaşmıştı. Cümbüşü bırakıp indim vapurdan. Şık adamla şişman kadının daha sonra ne yaptıklarını bilemiyorum.

YEDEK PARÇA

MEDENİYETİN YEDEK PARÇASI

Kahveye girdiği halde etrafına selâm vermeyen adama herkes baktı. Fiskiyeli havuzdan gözlerini kaldıran biri,

— Merhaba Hamit Ağa!.. dedi.

— Merhaba...

— Ne o be Hamit Ağa, bayıra vurmuş kart öküz gibi soluyup duruyorsun...

Hamit Ağa bunu söyleyen ihtiyara döndü:

— Hamdolsun be Ali Çavuş, kurtuldum şu cenabetten... Şükür Allaha... Dünya varmış!

— Gözünaydın Hamit Ağa, panganın borcunu mu verdin?

— Yok be... Panganın borcunu kim düşünüyor? Şu gâvur ölüsü traktörden kurtulduk gayri...

Traktör lafını duyar duymaz, demindenberi yarı uykuda pinekleyen ihtiyarlar doğruldular. Kıçlarını oturdukları iskemlenin hasırından biraz kaldırıp, durum değiştirdiler... Hepsi de iskemlelerini Hamit Ağaya doğru çektiler.

— Sahi mi?...

— Tüm kurtuldun mu be Hamit Ağa?.

— Anlat şunu be...

Hamit Ağa,

— Kurtuldum... dedi, Allahıma bin kere şükürler olsun, bugünleri de görecekmişim...

Dinleyenler büsbütün meraklandılar. Hasır iskemlelerini biraz daha Hamit Ağaya yaklaştırdılar. Hamit Ağa anlattı:

— Hekâyesi uzun bu işin... Bizim oğlan askerden dönüşün, baba, dedi, ben askerde şüförlük öğrendim. İlle bir traktör alalım, diye tutturdu. O sıra bizim kız da kocasıyla köye gelmişti. Kızla damat, Enstitü'den öğretmen çıktılar. Tatil olunca köye gelirler. Onlar da tutturdu: «Baba bir traktör al...» diye... Canım, ne zorumuza?.. İki çift öküz neme yetmez... Yok, ben geri gafaymışım. Kız duvardaki takvim yaprağını gösterdi. «Bak, 1955 yılındayız baba, yirminci yüzyıl bu, anladın mı?...» dedi.

Damat, her yemekten sonra bir saat nutuk çekiyor. Makine asrındaymışız. Öküzle çift sürmek ayıpmış bu zamanda...

Oğlan hesabını yapıyor: Tarlayı sürmek için kaç gündelikçi tutuyorsun?.. On... Kaç günde sürüyorsun?.. Bir ay... Gördün mü, diyor, traktör alınca, bir başıma, bir haftada sürere geçerim. Ondan sonra da, parayla elimi öpenin tarlasını sürerim. Bir yılda traktörün parasını çıkarırız. Oğlan susuyor, kız başlıyor, kız susuyor damat başlıyor. Öküz çalışmadığı zaman da beş davadan yer diyorlar, traktör öyle mi?.. Çalıştıracağın zaman, içine iki fincan benzin korsun sür-Allah sür... Çalışmazsa yemez. Öküz, bütün kış yer yatar, boyuna geviş getirir.

Ben bir tek kaldım, ne desem boş... Öküz hastalanır, diyorlar, öküz ihtiyarlar diyorlar, öküz ölür, diyorlar. Traktör bu, demirden be!. Ne ihtiyarlar, ne yorulur, ne ölür... Ben yine kanmıyacaktım ya, benim kocakarı, «Musa Çavuş da almış, Kel Mâmid Ağa da almış» demeye başladı. Akşam bu traktör, sabah bu traktör. Kocakarı hepsinden beter çıktı: «Mıhdar da traktör almış. Sen daha dur...» diyor. «Memiş'in Hüsiin bile aldı.» Vallaha ağalar umarsız kaldım.

Meraklı dinleyiciler arasıra,

— Eeee Hamit Ağa?... Sonra?... diye soruyorlardı.

— Allah bilir ya, ben gene almıyacaktım. Köy öğretmeni, «Hamit Ağa» dedi, «sen ne diyorsun, bir traktör seksen beygir kuvvetinde... işte o vakit eyicene aklım yattı. Seksen beygir bu!... Evliya kuvveti be!.. Ne demek? Dağı taşı dümdüz eder.

Evdeki dırdırdan canım burnuma geldi. Alalım be, dedim. Memiş'in Hüsiin aldıktan kelli şunun şurasında bir biz mi kaldık... Alalım. Kapara bu cenabet?.. Panga da grado açıyormuş. Üç çeşidi varmış, küçükğü, ortancası, böyüğü. Küçüğünden bir dene alalım, dedik... Oğlan «Ben küçüğünden istemem!» dedi. Kız, «Alın ca böyüğünden alalım,» dedi. Damat, «Bir kere alınıyor,» dedi. Kocakarı, «Herkesler böyüğünden alırken, ben elegüne rezil olamam.» dedi.

Toplandık, şehre gittik, Donatım Kurumuna vardım. Orada iyi bir herif varmış. «Sizin talanız ne kadar?» dedi. «Seksen dönüm» dedim. «Siz, bu küçüğünden alın, yeter de artar bile

dedi. «Bu küçüğü, dedi, seksen değil, sekiz yüz dönümü bile sürer.» Bizimkilere dinletemedim. «Herif seni kandırıyor.» dediler, «Böyüğünden isteriz.» dedik. «Dört bin gayme peşin.» dedi, üst yanı viresi... Pazarlık mazarlık yok. Döndük geri. Adım bugüne bugüne Hamit Ağa, dört bin gayme yok disen, kime anlatırsın... Öküzleri pazara çıkardık. Elimde doğmuş, büyümüş hayvancıklar. Boz öküz gözüme bakar bakar ağlar. Sarı öküz ellerimi yalar. Neyse uzatmıyalım sattık öküzleri, üç bin gaymeyi denkleştirdik. Üst yanını pangadan grado aldık. Donatım Kurumundan aldık efendim koca traktörü... Meret dağ gibi yatıyor, İki fincan benzin dedilerdi. Gaz tenekesiyle mazotu yağı dayadılar. Oğlan çıktı üstüne. Hep bindik... Traktör tırısa kalktı. Maşallahı var. Üstüne bir eski babuç, bir baş sarmısak, bir mavi göz boncuğu, bir de maşallah astık, deh dedik... Akşam üzeri köye varınca dört döndük köyü, keyfine diyecek yok.

Bizden gören Donatım Kurumu'na seğirtti. Gatırcının Yusuf var ya, köyün alt yanında on dönüm kıraç tarlası var, o bile borç harç edip, gitti bir traktör aldı.

Akşam oldu mu, köy yolunda ver ediyorlar traktörleri. Bizim oğlanın şüförlüğüne laf yok. Vurup geçiyor. Memiş'in Hüsiin'in traktörüne bir gıç vurdu. Vallaha bir vuruşta herifin traktörünü ıskartaya çıkardı. Goca meret, tosbağa gibi sırtüstü devrildi bir yana.

Cünbüşü iyi hoş... Cumartesi oldu muydu, hep biniyoruz üstüne, çek kasabaya... Sinemanın önüne traktörler, cemündüfer gibi diziliyor. Oğlan, bıyıklarını bura bura bir sürüyor cenabeti... Sinema dönüşü, yarış başlıyor. Vuran geçiyor. Derken, bir namıssız bizimkine indirmesin mi... Zınk dedik, kaldık. Bre aman... Benerleri yaktık, meret yürümez. Gâvur leşi gibi bıraktık yol üstüne, döküldük yollara. Devesi gün oğlan şehre gitti. Bilmem neresi kırılmış traktörün, ara tara yok...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?

— Sonrası, köyden bir çift camuş kiraladık da, o koca cenabeti camuşlara sürüte sürüte getirdik köye. O kırılan yeri bulunamazmış. Gittik Donatım Kurumuna. Donatın şunu, her kaç paraysa verelim, dedik. Yok, dediler. Bir küçük parça için koca traktör durur mu?., Gönünü seveyim sarı öküz be!.. Ne parçası var, ne de vidası... Ne motorü bozulur, ne makinası... Oğlan, «Ben» dedi, «İstanbul'a varayım da şu parçayı alıp geleyim...»

«Aman oğul!» dedim, «çift sürme sırası geldi, çabuk ol!..»

Oğlan İstanbul'a gitti, gelmez...

— Eee Hamit Ağa... Sonra?.,

— Sonra ağalar, oğlandan haber yok... Çift zamanı geldi geçiyor. Köye rezil olduk. Para yok ki, öküz alalım... Kira ile bir çift öküz tuttuk da tarlayı sürdük. Neyse ağalar, oğlandan bir haber çıktı. Mektubunda, «Baba, bir parça buldum, ama bulana kadar para bitti. Acele bin gayme çıkart!..» diyor. Pangaya koştum. Parayı oğlana telledim. Elinde metelik büyüklüğünde bir cıvatayla geldi. «Ulan bu mu, bin gayme?..» Bir makinacı getirdik. Herif taktı cıvatayı... Başladı traktör çalışmaya... Kış basardı. Karda kıyamette traktörü tıktık ahıra, bağladım sarı öküzün direğine... Derken ağalar, panganın faizi geldi. Donatım Kurumu'nun taksiti geldi. Para yok... Traktörlen başımız girdi belaya... Borç harç, ilk taksiti verdik. Yazı ettik. Haydi dedim oğlana... Ver ettik tarlcya... Aha-deha derken, çat, dedi, pat dedi traktör durdu. Ulan bu meretin zoru ne? Bir anlayan yok mu? Kurumdan adamını getirdik. «Dişlisi kırılmış.» demez mi, «Verin dişlisini.» dedik... «Yok!» dediler. Dişlisi yok bu cenabetin de, ne demiye kazıklarsın elin fakirini... «Eğer» dediler, «başka bir traktör daha alırsan, onun dişlisini alır buna takarsın...»

Gonu gonşunun tarlalarına baksan, tüm irezillik... Herkeslerin tarlalarında bir traktör leşi yatıyor. Nereye baksan zincir, palet, külçe demir... Ah sarı öküz ah, ak boz öküz ah!.. Depe depe kullan... Ölüsü para, dirisi para... Bu meret öküz değil ki, elden ayaktan düşünce, kesesin... Kesilmez, biçilmez, yenmez, içilmez... İkinci taksit geldi çattı... «Alın geri!» dedim. «Biz hurdacı değiliz!» demezler mi... Çatlıyacağım. Adana'da bir herif bu cenabetin parçalarını yaparmış. Oğlana: «Lan eşek oğlu eşek» dedim, «git bu pisliği temizle...» Oğlan Adana'ya gitti. Herif, «Hastayı görmeyince olmaz!» demiş. «Var, götür.» dedim. İki öküzün arkasına bozuk traktörü taktık. Oğlan onbeş günde vardı Adana'ya... Herif bu işin doktoruymuş. «Bu dişlinin arasına beşyüz gayme sıkışmış.» demiş.

Herkeslere irezil olmaktansa, sattık tarlanın iki dönümünü. Gönderdik paranın beşyüzünü... Benim kızla damat geldiler. Bu kadar para verdik namussuza, hiç mi değil safasını sürelim

dedik. Çoluk çocuk bindik üstüne. Oğlana «Lan geri dur, ona buna toslama!..» dedim. «Bu cenabet yarış atı değil...» Oğlan durmaz. Memiş'in Hüsiin'in traktörü geçti mi bizimkini... oğlan, ha babam haydar, dahlar... Traktör, kancığını görmüş eşek gibi solur da solur... Etme eyleme demeye kalmadı, traktörün gabir otu «karbiratörü» çatlamaz mı!.. «Ulan eşek dölü» dedim oğlana, «Arap atı olsa çatlar bu be... Bu gul yapısı, gâvur icadı bir makina. Arap atı mı sandın sen bunu?..»

İteriz gitmez, su görmüş eşşek gibi gıpırdamaz yerinden... Nasıl aramazsın gara öküzü... Deyha yavrum, dedin mi, dağ daş olsa söker atar. Kızlan damadı çektim bir yana... «Lan gahbenin doğurduğu» dedim, «biz kaç senesindeyiz deyiver bana... 1955 de miyiz?..» Damada döndüm, «Hangi yüzyıldayız? Yirminci miydi?..» Ah benim boz öküzüm, bir avuç samanı attın mı önüne, vur ha vur yükü... Kağnıya koş, tarlaya koş, düvene koş...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?

— Sonra ağalar... Dayandı mı gene panganın fayızı! Geldi mi üçüncü taksit... Namus belâsı be ağalar. Sattık on dönüm tarla daha... Vidası düşer, beş yüz lira... Parmak kadar parça bin lira... Civatası laçka olur, bin lira... Zinciri kopar, pazarda, dükkânda yok... Yedek parçası bulunmazmış... Orasına yama, burasına yama, o canım traktör döndü mü benim şalvarıma... Toprağı sürerken herbir yanı ısıtma nöbeti tutmuş gibi zangır zangır zangırdar... Bizim tarlada nereye elini atsan bir vida, bir civata, bir demir, bir çubuk, bir zincir... Sankileyim, tarlaya mundarın tohumunu serpmişsin. Kasabaya bizim Demirgırattan çıkarttığımız mebus gelmiş, dediler. Vardım yanına... «Ne olacak bizim halimiz?» dedim. «Pul kadar bir parça için fil kadar traktör leş gibi yatar mı be?»

— Anlat Hamit Ağa, ne dedi?...

— Ne diyecek... Epiy laf etti, pek ağnayamadım ya, insanlar dedi, eski zamanda taş devri mi, ne yaşarmış, dedi. Şimdi demir devri. Demirgırat devri demekmiş, dedi. Medeniyet, memlekâta demirnen girermiş, dedi. «İyi hoş, diyorsun ama, bu medeniyeti memlekete getirdiniz, hani bunun yedek parçası?..» dedim. «Gel bizim tarlaya da gör, medeniyet parça parça oldu, leş gibi yatıyor ortalıkta.» dedim. «Hem» dedim, «bu medeniyetin daha küçüğü yok mu?» dedim. «Bu meret vursan yerinden oynamaz, dah desen kalkmaz, höst de sen kıpırdamaz.»

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?.. Ne dedi?..

— Sonra ağalar... «Biz» dedi, «Ameriga'y sımarladık» dedi. «Oradan gelesiye, burada d pavligasını kuruyoruz.» dedi. «Az bekle, gök ten rahmet yağar gibi parça yağacak.» ded «Biz bekliyelim ya, panga beklemiyor» dedim «Pangaya söyle de beklesin» dedim. Derke dayandı mı öbür taksitler. Ben size bişey d yeyim mi, vallaha öküzlerin âhı tuttu beni. sarı öküz, pazarda satarkene nasıl şıpır şıp ağladı be... Nasıl yüreğim yanıyor!..

Neyse uzatmıyalım, sattım tarlanın hepsin verdim tüm borcu...

— Sonra Hamit Ağa?

— Sonra, çağırdım kızlan damadı, Kocaka rıyla oğlanı da aldım. Götürdüm bunları leşi başına... Ya, dedim, bu Allahın belâsını ona rın, ya da dedim, size boyunduruğu vurur, ökü gibi bunun önüne katar, çift sürerim... Motörü çalıştırdılar, bir depreşir, iki titreşir, kayışı ko par. Kayışı takarlar, vidası düşer. Vidayı uy dururlar, dişlisi kırılır. Dişli yerine başka bişe korlar, civatası laçka olur.

— Sonra Hamit Ağa?..

— Sonra Ağalar, baktım olacağı yok... Oğ lanı, kızı, damadı, kocakarıyı toparladım. «Ge lin lan, eşşek zıpaları» dedim, «ben size bu meret nasıl onarılır, göstereyim.» Aldım elime bir balyoz. Davar sürüsü gibi kattım önüme bi zimkileri... Geldik leşin başına... Vurdum bal yozu motörüne, al lan dedim, bu da sana me deniyet... Vurdum balyozu tekerine, al dedim bu da, senin efendime diyeyim yedek parçan.. Vurdum balyozu, vurdum balyozu, vurdum bal yozu... Bir de baktım, kocakarı bağırır: «Yeti şin, bizim koca herif dellendi» diye... Kız ka çar, damat kaçar... Oğlan kaçar... Oğlan ka çar ha kaçar... Attım balyozu, düştüm yolla ra... Doğru geldim işte buraya ağalar... Kan ter içinde kaldım.

Gözleri açılmış meraklı dinleyiciler sordu lar:

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?..

— Sonrası: dünya varmış be ağalar... Kur tuldum meretten, kurtuldum cenabetten... Al lahıma bin şükür... Yeniden doğmuş gibi ol dum.

Sonra keyifli keyifli kahveciye seslendi:

— Lan, bir gayfe yap, okkalı olsun!.

YAZIDAN KARAKTER TAHLİLİ

Olay 1944'te geçer. Ben o zaman bir günlük gazetede ayda yetmiş liraya çalışırdım. Sabah saat dokuzdan, onikiye kadar iktisat ve eğitim muhabirliği yapardım, öğleden sonra da adliye muhabirliği... Ayrıca hergün bir anket ya da röportaj yazmaya da mecburdum. Akşam oldu mu, gazetenin günlük hikâyesini, sonra hergün bir fıkra yazardım. Gece, radyoları dinler, Ankara haberlerini telefonla alır, patron bir yabancı dergiden çevrilecek bir yazı vermişse, gece onikiden sonra da bu çeviriyi yapardım. Arada vakit kalırsa, sekretere de yardım ettiğim olurdu. Bütün bunların karşılığında hepsi hepsi yetmiş lira... Yetmiş lirayı adama öyle kolay kolay vermezlerdi Babıâli'de o zaman. Yağma yok! İki aylık staj diye iki yıl stajyer kadrosunda, parasız çalıştırırlardı.

Yüzümü kızartmış, iki aylık staj sürem dolunca patrona durumumun ne olacağını sormuştum. Patron,

— Senden umutluyum. İyi bir gazeteci olacaksın! Sana şimdilik elli lira aylık veriyorum. Yalnız gazetede çapraz bulmacaları da sen yapacaksın! demişti.

Bu «şimdilik elli lira» beş ay sürdü. Beş ay sonra bir çıkış daha yaptım, aylığım beş lira arttı. Her üç ayda bir, beşer lira arta arta sonunda aylığım yetmiş lira oldu.

Son bir çıkış daha yaptım. Patron beni karşısına aldı:

— Ne parası! Seni ünlü bir yazar yaptık, senin bize üste para vermen gerekir.

Yüzsüzlüğü ele aldım. Ama ne de olsa patron, bana göre sabıkalı yüzsüzlerden...

— Bana bak! dedi, yazıdan karakter tahlili yapabilirsen, aylığına beş lira daha zam yaparım.

— Hiç bilmediğim şey Beyefendi! Nasıl yaparım?

— Yaparsın, yaparsın!..

Aylık oldu yetmişbeş. Ama ben de, okurların elyazılarından karakterlerini tahlil edecektim. Bizim gazete, bir hafta üstüste birinci sayfada ilân verdi:

«Gazetemiz okurlarına yararlı olmak için, büyük fedakârlıklarla, dünyanın en ünlü yazıdan karakter okuyan Grafoloji uzmanı Herr von Rude Schmidt'i Almanya'dan memleketimize davet etmiştir. Değerli okurlarımız, el yazılarıyla bize bir satır yazıp gönderirlerse, Profesör Dr. Herr von Rude Schmidt, yazı sahiplerinin karakterlerini gazetemize yazacaktır.»

Elbette, dünyanın en ünlü Alman grafologu Profesör Doktor Herr von Ruder Schmidt'in kim olduğunu anladınız. Ayda beş liranın hatırı için profesör olmuştum.

Meğer karakterini öğrenmek isteyen ne de çok insan varmış!.. Hergün gazeteye yüzlerce mektup yağıyordu. Buyüzden gazetenin satışı arttı. Patron, yazıdan karakter anlamanın yöntemini öğretti bana:

— Herkes, kendisinde iyi şeyler, iyi huylar olduğunu sanır. Başarısızlığını, şanssızlığından bilir. Ona göre yaz!..

Ben de hep genel yargılar üzerinde duruyordum. Örneğin şöyle:

«Siz çok düzenli, titiz bir hanımsınız. Ama arasıra dağınık olduğunuz da belli. Hertürlü mutluluğa lâyıksınız. Temiz bir ruhunuz var. İçten bir insansınız.»

Yazdıklarım, kimsenin karşı gelemeyeceği şeyler...

Hiç unutmam, bigün bir elyazısı geldi. Biz bir satır gönderin dediğimiz halde, adam, beş sayfa yazmış, göndermiş. Ben de karakterini şöyle tahlil ettim:

«Siz konuşmasını çok seven, ama zevkle sözünü dinletmesini bilen bir insansınız. Mesleğinizin söz üzerine dayanan bir iş olduğu anlaşılıyor. Konuşmak yoluyla hayatta başarı kazanacaksınız.»

Bu yazının gazetede çıktığı günün akşamı, patron telâşla odama geldi,

— Sen, dedi, Osman Yüzeri adında birisi için gazetede ne yazdın?

— Bilmem... Gazeteye bakalım!

Baktık, hakkında yukarıda söylediklerimi yazdığım adam.

Patron,

— Adam geldi, ille yazıdan karakter okuyan uzmanı göreceğim! diye tutturdu, dedi.

— Ne yapacağız şimdi?

— Yapacak birşey yok. Sen Alman olacaksın... Ben de senin tercümanınım...

— Siz Almanca bilir misiniz?

— Yooo. Fransızca bilirim...

Hemen sağa sola koştular. Bir Almanca bilen bulduler. Hepsi iyi hoş ama, ben nasıl Al-

manca cevaplar vereceğim?

Adam odaya girdi. Patrona baktı, Fransızcadan Almanca'ya tercüme edecek adama baktı:

— Kimdir efendim profesör?

Beni gösterdiler. Adamın gözü tutmadı. Çünkü ben Almana değil, Japona benzerim.

— Lütfen sayın profesör Dr. Herr von Ruder Schmidt'e hayranlığımı söyleyin. Karakter tahlillerinde çok şaşırtıcı isabet var. Ben avukatım, sayın doktor da benim söz sanatçısı olduğumu bilmişler.

Patron bu lâfları, Türkçeden Fransızcaya çevirdi. Öbür arkadaş Almanca olarak bana iletti. Şimdi sıra benim Almanca cevap vermeme gelmişti. Bir kelime de Almanca bilmem, işi tatlıya bağlamak için teşekkür yerine avukatın, elini sıkıp anlatayım dedim. Alman aksanı ile,

— Yâh! Şööhn, zer şööhn... dedim, elini sıktım.

Tam o sırada baş mürettip içeri girdi. Öbürleri önlemeye vakit kalmadan doğru bana yöneldi:

— Hasan Bey, bugün karakter tahlili yazısını vermediniz, makineler bekliyor!

Arkamı döndüm. Patron baş mürettibi bir bahaneyle geri çevirdi. Ama, avukatın da bakışlarında bir kuşku bulutu dolaştı. Avukat,

— Sayın doktordan bir ricam var, dedi. Ben bir hanımla evlenmek niyetindeyim. Hanımın mektuplarındaki el yazısından acaba karakterini öğrenebilir miyim? Profesörün yapacağı karakter tahliline göre evlenip evlenmemeye karar vereceğim.

Patron Fransızcaya çevirdi. Tercüman Almancaya çevirdi. Ben bu kez zınk dedim kaldım. Patronun gözünün içine baktım. «At bişey!..» diye işaret etti. Başladım sallamaya:

— Das aynın lugen ubed zihte şlahın. Murger dre nah vigozen mayne...

Tercüman sözüm ona bu saçmayı Fransızcaya çevirdi. Patron da avukata Türkçesini söyledi.

— Sayın profesör, «Tabii, derhal yaparız! Karakterini tahlil ederiz.» diyorlar.

Avukat bu kez, «Ben biraz Almanca bilirim, ama profesörün söylediklerinden hiçbişey anlayamadım!» demez mi!

Patron hemen,

— Profesör Kuzeybatıdandır, onun dilini Almanlar bile zor anlarlar, dedi.

O gün terslik üstüste. Kahveci içeri girdi, bana,

— Hasan Bey çay sizin mi? diye sordu.

Patron çayı aldı, kahveciyi sepetledi. Am avukat büsbütün işkillendi ve tam o sırada bü yük felâket koptu. Hergün birkaç kez gelip g den, kendimi hep yok dedirterek atlattığım bi zim mahallenin bakkalı girmesin mi içeri! O ka dar kişinin içinde bağırdı:

— Şükür görüştüğümüze Hasan Bey!.. Gün de on kere gelip gidiyoruz. Ayıp yahu!.. Bugü yarın, bugün yarın, ne atlatıp duruyorsun be ni? Veresiye verdikse kötülük mü ettik?

Patron, bakkala,

— Ne diyorsunuz beyim, dedi, o zat Türkçe bilmez.

— Ne? Türkçe bilmez mi? Allah Allah!.. Fa sulyeyi, sovanı alırken bülbül gibi konuşurdu da, beni görünce dili mi tutuldu?

Bana döndü:

— Hasan Bey, lâf anlamam, para!..

Cevap verdim:

— Ih bin gayne ah zaytung zihn!..

Bakkal sersem sersem yüzüme baktı:

— Sen çıldırdın mı be?..

— Yevol!.. Şugenabın zule mi hen...

Bizim tercüman dayanamadı, kık... diye kı kırdamaya başladı. Avukat şaşkınlık içinde, bi bana, bir patrona, bir bakkala bakıyor.

Patron bakkala döndü:

— Birader, sen bu zatı başkasına benzettin... Bu adam Alman profesörü...

— Alman profesörü mü? Demek bu herif adamakıllı dolandırıcılığa başlamış. Beyim, siz Alman profesörüyüm diye kandırmış. Baksana suratına?.. Böyle Japon suratlı Alman gördün mü sen ömründe?..

Ben gayet asık bir çehreyle, sözde etrafımda neler olduğunu soruyorum.

— Zi goyner kamaradın şiftangın zuhne.

Avukat tercümanı itti, bana döndü:

— Neye suratın kızardı?

Ben artık, o sıra, Alman profesörü olduğumu unutmuşum.

— Bilmem!.. dedim.

Avukat,

— Tuuuu!.. dedi, çıktı.

Bakkal da onu taklit etti, gitti. Patronla başbaşa kalmıştım. Mendilimi çıkardım, yüzümü, gözümü siliyordum. Patron,

— Bir işi beceremedin be, yüzüne gözüne bulaştırdın. Aylığından on lira kesiyorum. Yazıklar olsun! Tuuu sana!.. dedi, o da gitti.

ÇAPKIN HİKAYE

Ben herşeyi biliyorum. Bu hikâyenin başlı-
ını görür görmez, perdesi açık kalmış karşı
vde çamaşır değiştiren komşu kadını nasıl
özetliyor idiyseniz, işte tıpkı öyle bir merak
e heyecanla bu hikâyeyi okumak için saldır-
ınız. Ama iş bildiğiniz gibi değil...

Mayıs ayı girince, çalıştığım derginin sekre-
eri,

— Artık yaz geldi, çapkın hikâye yaz!.. de-
i.

Hiç bozuntuya vermedim.

— Başüstüne! dedim.

Kendikendime «Çapkın hikâye» de nasıl olur
iye düşündüm. Bir hafta sonra sekreter,

— Çapkın hikâye yazdın mı? dedi.

— Haaa. Unutmuşum, dedim, haftaya yaza-
ım.

Unuta unuta mayısı atlattım. Haziran girin-
ce, sekreter asılmaya başladı:

— Yahu, hani çapkın hikâye yazacaktın...

— Kolay canım, yazarım.

«Çapkın hikâye» nin nasıl yazılacağını bil-
mediğimi anlamasınlar, diye, kolay, dedim ama,
hiç de kolay değil... Haziranın ortalarına doğ-
ru sekreter adamakıllı kızdı:

— Yaz geçiyor, sen hâlâ çapkın hikâye ya-
zacaksın!..

— Canım telâş etme, yazarım... Daha dört
ay önümüz yaz...

Ben laf arasında çaktırmadan, çapkın hikâ-
ye denilen şey her nasılsa, işte onun aleyhin-
de bulunuyorum. Örneğin şöyle laflar ediyo-
rum:

— Çapkın hikâye yazmak bir marifet değil...
İnsan istese günde on tane çapkın hikâye şi-
şirir. Çapkın hikâye de sanki mizah mı? Mizah
hikâyesi, efendime söyliyeyim, şöyle sosyal,
sonracığıma...

Bu bilgiçce sözlerimi dinleyenler, kendileri-
ne cahil demiyeyim diye,

— Doğru... Doğru ama, diyorlar, sen yine
de arasıra çapkın hikâyeler yaz...

— Madem istiyorsunuz, bence hava hoş, pe-
ki, yazarım.

Mizah hikâyelerinin nasıl olması gerektiği
üzerine konferanslar vererek haziran ayını da
atlattım. Ama temmuzun yakıcı sıcakları baş-
layınca, sekreter küplere bindi:

— Bana bak, çapkın hikâye yazacaksan yaz,
yazmıyacaksan söyle, başkasına yazdırayım...

Ne?.. Başkasına mı yazdıracak? Yağma
yoook... Altyanı bir hikâye beş lira, bilemedin
on lira... Ama ben onun parasında değilim. Bi-
kez piyasada adım çıktı mı: «Canım, o da mi-
zah yazarı mı, bir çapkın hikâye bile yazamaz,
boşver!..» diyecekler. Artık ondan sonra, sen
istediğin kadar, yok mizah şöyle olmalıdır, böy-
le olmalıdır, diye, işin yoksa öt dur... Ağzınla
kuş tutsan kimse yazı yazdırmaz. Hem şerefi-
mi kurtarmak, hem de geçim derdi uğruna bir
çapkın hikâye yazmaya karar verdim. Karar
vermekle iş bitse kolay... Gürültüde, patırdı-
da, kıyamet kopsa, başımda top patlatsalar, yi-
ne yazı yazarım. Ama çapkın hikâye öyle şişir-
me iş değil... Onun için evdekilerin hepsini bir
yere gönderdim. Tek başıma kaldım. Başladım
odalardan odalara, sofalardan helalara gezin-
meye...

— Çapkın hikâye, çapkın hikâye... İlkin bir
konu bulmalı. Kadın olmalı içinde, kadın değil
de karı olmalı... Şöyle fıstık gibi bir karı... Ya da
ilik gibi bir kız. Efendim? Plâja gitmeliyiz... De-
ğil mi ya...

İki gün hikâyenin konusunu düşündüm. Ne
de zormuş cenabet şey!.. Üçüncü gün, kolları
sıvadım, yazdım, bozdum, çizdim, yine yazdım.
Ama sıkı bir çapkın hikâye şişirdim.

Sekreter memnun,

— Oku bakalım!.. dedi.

Başladık okumaya:

— «Kadıköy vapurunun lüks mevkiindeyim.
Ben her zaman güvertede otururum. O gün
lüks salona geçişimin nedeni, iskelede gördü-
ğüm yerli malı bir sarışın bombaydı.»

— Güzel!..

— «İskele kalabalıktı. Kalabalıktan yararla-
narak, sarışın bombanın arkasına geçtim. İtin
kopuğun sıkıştırmaması için, kızı himayem altı-
na aldım.»

— Aferin... Güzel yazmışsın!..

— «İskele çok kalabalıktı. Başladılar arka-
dan itmeye... Aman ne güzel itiyorlardı.»

— Çok güzel...

— «Kapılar açıldı. Sarışın bomba, lüks mev-
kiye girince, ben de arkasından gitmeye mec-
bur oldum. Koltuğa bir oturdu, yani yattı... İş-
te o zaman dayanamadım, bereket, dişlerimi
dudaklarıma geçirdim, ellerimle vapurun de-

mirlerine yapıştım da kendimi zor tuttum.»

— Fevkalâde...

— «Benimle plâja gider misin? diye sordum.» «Uyuşursak giderim, diye cilvelendi.»

— Aman hârika!..

— «Sonra pazarlığa başladık. Elli lira istedi. Çok, dedim. Neresi çok, dedi, bu zamanda hayat pahalı... Bir ruj onaltı lira... Efendim, domates bile bulunmuyor... Kahve yok... Çay yok... Şeker yok...»

Sekreter, bomba gibi patladı:

— Bu ne biçim çapkın hikâye yahu?.. Birdenbire sapıtıverdin!.. Olmamış...

Bisüre bağırıp çağırdıktan sonra, babacan bir sesle,

— Böyle mizah olmaz, dedi, halk zaten pahalılıktan, dertten, sıkıntıdan bunalmış, bıkmış!.. Onu biraz eğlendirmek, güldürmek gerekirken, sen tutmuş, hikâyenin en tatlı yerinde domates filan diye zırvalamışsın.

Canım sıkıldı. Eve kapandım. Bu kez hikâyeme öyle yoksun-yoksul kızları almıyacaktım. Şöyle dört başı bayındır, zengin bir sosyete karısı... Nasıl olsa hikâye değil mi? İstediğim kadını seçerim. Keyif benim!..

Çok esaslı bir çapkın hikâye yazdım.

Sekreter,

— Oku... dedi!..

Başladım okumaya:

— «Salondan hafif bir müzik sesi geliyordu. Biz Süheyla ile balkondaydık. Başını omuzuma yasladı. Onu göğsüme çektim.»

— Çok güzel!..

— «Süheyla, kocam görür aman... dedi. Ben, niçin bu kozalak herifle evlendin, diye sordum.»

— Fevkalâde!..

— «Süheyla, ah sorma, dedi evlenmiyeydim de ne halt edeydim... Bu zamanda kolay mı, şekerim... İki odalı bir apartımana bin lira kira veriyordum. Giyim kuşam ona göre... Namuslu çalışırsan, daktiloluk filân yapsan, bin liradan fazla vermiyorlar. Başka türlü çalışsan...

Süheyla ağlamaya başladı. Ben de mecbur oldum işte bu kozalakla evlenmeye... dedi.»

Sekreter,

— Olmamış!.. dedi, sen laf anlamıyorsun.. Yahu, işi tatlı yerinden alsana...

«Çapkın hikâye» uğruna ekmeğimden, mesleğimden olacağım. Bir hafta evden çıkmadım. İlle beğendirmek azmiyle bir çapkın hikâye daha yazdım. Gidip sekretere okudum:

— «Plâjdaki kabinenin budak deliğine gözümü uydurdum. Genç kız çırılçıplaktı. Erkek de soyundu. Sonra erkek, benim gözetleme deliğime geldi. «Arkadaş, dedi, vaktin doldu, iki buçuk liraya beş dakika... Bundan sonrasın seyredeceksen, beş lira daha alırım.» «Aman dedim, param yok... Gel sen dışarıya, ben içeri gireyim... Sen bizi seyret..» Bu kez adam ikibuçuğu bana verdi. O gözetleme deliğine geçti. Ben kabineye girdim.»

Sekreter,

— Olağanüstü güzel! dedi, sonra ne yaptınız?

— Siz, dedim, bir hikâyeye elli lira vermiyor musunuz? Bana yirmibeş lira verin, hikâyemin buraya kadar olan bölümünü koyun dergiye. Çünkü bundan sonra, kız, «Bu kadar çalışıyorum yine de geçinemiyorum, hasta çocuğuma doktorun yazdığı ilâcı eczanelerde bulamıyorum.» diye ağlamaya başladı. Vallahi kabahat benim değil... «Sus kız ağlama, hikâyeyi berbat ettin! Bizim sekreter darılır.» dedim «Sen karışma, ben ağlıyacağım!» dedi.

ZAMANE

Kırkımı geçtim, evlenmedim, artık evleneceğim de yok. «Çocuksuz insan, meyvasız ağaca benzer.» derler. Ben pek de meyvasız ağaç sayılmam. Yeğenlerim var. Bütün sevgimi kardeşlerimin çocuklarına verdim.

Büyük ağabeyim dargelirli bir memurcuk, zavallının bütçesi eğlencelere, gezmelere, tozmalara uygun değildir. Sinemaya, tiyatroya, plâja, hiçbir eğlenceye gidemezler. Eh ucuz eğlence olduğu için, cansıkıntısından, karıkoca her yıl bir çocuk yaparlar.

Küçük ağabeyimin kazancı oldukça yerindedir. Çünkü o ancak ortaokulun ikinci sınıfına kadar okuyabildi. Evleneli onbeş yıl oldu, iki çocuğu var.

Bir de benden küçük kardeşim var. Çok kalın kafalı olduğundan, ilkokulu zor bitirebildi. Bu yüzden de zengin oldu. Karıkoca hiçbir eğ-

enceden geri kalmazlar. Onca eğlenceden nasıl vakit bulup da bir çocuk yapmış olmalarına şaşarım.

Dört kardeş, dördümüz de birbirimize düşmanızdır. Büyük ağabeyimize öbür kardeşlerim, karısını çocuk fabrikasına çevirdiği için, Bektaşi'nin dediğini söylerler: «Rızkını vermeden sonra yap yap koyuver!» O da: «Vatana evlât yetiştiriyorum!» der. Kardeşlerimin dilinde benim adım «Meyvasız ağaç»... Onların meyvalarına bakıyorum, kimi kurtlu kiraz, kimi ahlat, kimi hastalıklı kayısı gibi... Ama ben yeğenlerimi çok severim. Onlar da beni severler. Dün, bütün gün hepsi bende misafirdi, tam sekiz çocuk. En büyüğü oniki, en küçüğü üç yaşında...

Dokuz yaşındaki Altan bütün kitaplarımı karıştırdı.

— Amca be, dedi, bir sürü kitap doldurmuşsun raflara ama, içlerinde okunacak bişey yok...

Onun yaşına uygun biriki kitap saydım...

— Robenson Kruzo var, Jül Vern'in romanları var, Güliver'in Serüvenleri var...

Hepsi birden kahkaha attılar. Altan,

— Geç onları be amca, dedi, Mayk Hammer var mı sende, Pekosbil var mı? Kanlı Pençe, Aşk Dersleri, Seksoloji Ansiklopedisi var mı?..

Saydıklarının hiçbiri yoktu. Onbir yaşındaki Fatoş cin gibi kız... Durmadan birşeyler sorar insana... Hep yeni yeni şeyler öğrenmek ister. Baba olmadım ama, çocuk terbiyesinin ne olduğunu bilirim. Çocuk terbiyesi üstüne okuduğum bütün kitaplarda şöyle lâflar vardır: Çocuklar dış âlemle ilişkiye geçtikçe dünyalarını genişletmek için büyüklerine durmadan birşeyler sorarlar. Çocukların bütün sorularını cevaplandırmak gerekir. Sordukları herşeyi anlatıp açıklamalıdır.

Yeğenlerime ne sorsalar ben de onlara, pedagoji yöntemlerine göre, tıpkı karşımda büyük adam varmış gibi anlatmaya çalışırım. Cin gibi Fatoş gazetede bir yeri gösterdi.

— Amca sun'î ilkah diye yazıyor gazetede, ne demek bu?

Oturduğum yerde sağa sola döndüm. Terbiye kitaplarına göre, sun'î ilkahın ne olduğunu çocuklara anlatmalıydım.

— Şey, dedim, çocuk var ya çocuk...

Hepsi yöreme toplandı. Ağzımın içine bakıyorlardı.

— Eeee?..

— Eğer bir anne yalnız başına çocuk yapmak isterse... Çocuk yapmak için baba bulamazsa, o zaman...

Terlemiştim... İyi ki küçük Erol lafa karıştı da kurtuldum... Erol konuyu değiştirdi:

— Amca, gazetelerde sıksık «Uygunsuz vaziyette yakalandılar» diye yazıyor... Ne demek o?

Çocuk terbiyesi kitaplarını yazanların, bu soruya ne cevap vereceklerini bilmem. Onlar, «Çocuklara, yaşlarına uygun biçimde herşeyin doğrusunu anlatmalı.» derler.

— Uygunsuz vaziyet demek... yani...

Çocuklar kulak kesilmişlerdi. Hayır... Bu kadarı olmaz. Terbiyeciler beni affetsinler, Herşeyin sırası var. Çocuklar, kendileri «Uygunsuz vaziyet»in ne olduğunu keşfedecek yaşa gelinceye kadar, varsın, ne olduğunu bilmesinler...

— Çocuklar, dedim, uygunsuz vaziyet, etraftakileri rahatsız etmek, gürültü etmektir.

Bu kez Yılmaz sordu:

— Amca, bak gazeteye, burda «Bir kızı iğfal etti» diye yazıyor. Ne demek?..

— Hadi, sizi gezdireyim! dedim.

— Anlat!.. Anlat!., diye yöreme toplandılar.

— Bir kızın çok değerli bişeyi çalınırsa...

Yıldız,

— Aaa!., diye bağırdı, dün benim...

Sözün arkasını getirmesin diye,

— Sus!., Terbiyesiz!, diye payladım.

Aydın daha ileri gitti:

— Amca, çocuk nasıl yapılır?

Lafı çevirmek istedim. Altan,

— Sokaktan alırlarmış, öyle mi amca? dedi.

— Kimi çocukları sokaktan da alırlar... Ama hepsini değil...

Yıldız,

— Gökten melekler mi getirir? diye sordu.

Hepsi kahkahalarla güldüler. Dokuz yaşındaki yeğenim.

— Ulan be amca, dedi, sen iyi ki evlenmemişsin...

Kıpkırmızı oldum.

— Neden? diye sordum.

— Neden olacak?., Sen daha çocuğun nasıl yapıldığını bile bilmiyorsun... Uygunsuz vaziyeti bilmiyorsun... Sen hiçbişey bilmiyorsun be amca... Gazetelerde de mi okumuyorsun? Bir de bu yaşa gelmişsin...

Çocuklar kahkahadan yerlere yatmışlardı... Başım önümde odadan çıktım...

BİR OKUL ANISI

Şimdi asık suratlı, ciddî, tadsız bir adam oldum. Gençliğimde şakacı olduğumu, herkesi kahkahadan kırıp geçirdiğimi söyleyince, çocuklarım benimle alay ediyorlar.

Türkçeyi çeşitli, taklitli ağızla konuşan meddahların zenatı bugün de geçerli olsaydı, ben mutlaka çok tanınmış bir meddah olurdum.

Yirmi yaşlarında kadardım. Çok ciddî, disiplinli, sıkı, böyle de olması gereken bir okuldaydım. Ama benim gözüm, ipe sapa gelmez şeylerde... İlle de ressam olacağım, diye tutturmuşum. Sonunda, ne o okulun adam ettiklerinden, ne de kendi istediğimi olabildim.

Bir kolayını buldum. Güzel Sanatlar Akademisi'ne yazıldım. Hergün, bizim yatılı okuldan kaçıyorum. Akademiye gidiyorum. Okulumuzun bir de üniforması olduğu için, sivil elbiseyle okuldan kaçıyorum.

Bizim sınıfın yönetmeni bir Mehmet Bey var, zehir mi zehir... Suratını gördün mü, bir yıl işin rastgitmez.

Bir sabah yine Akademiye giderken, tam bizim okulun dış kapısında, Mehmet Bey'le karşılaşmıyayım mı! Dönsem dönülmez, kaçsam kaçılmaz. Hiç istifimi bozmadım. Karşı karşıya gelince Mehmet Bey,

— Nereye?.. diye gürledi.

Hemen Azerî ağzıyla,

— Özüme danışirseeen? dedim.

O suratı asık, kaşları çatık adam, birden şaşırdı. Sesini bir perde aşağı indirdi:

— Tabiî sana soruyorum...

— Çemmeraltına, gayfeye ciderem. Neye sorupsen?...

— Senin adın Hasan değil mi?

— Yoh... menim ismime Alekber Gaffar diyerler.

Tehlikeyi atlatmıştım. Ama, bu tehlike benim için her zaman vardı. Yine bigün sokakta Mehmet Bey'le hapahap karşılaştık. Bu kez elimden yakaladı. Kurtuluş yoktu. Ben de onun elini sıkar gibi tuttum. Bu senlibenli davranışıma şaştı.

— Neye derse girmedin?

Ermeni ağzıyla,

— Hangi dersi soroorsun? dedim.

— Sen Hasan değil misin?

— Bir yağnışınız olacak!..

— Ay, sen Gaffar da mı değilsin?..

— Galiba birine benzetoorsunuz, malûmuâ, niz, insanlar çifttir... Adam adama benzer he bet.

— İnsanlar çift yaratılmış derler ama, şaş lacak şey, üç kişinin bu kadar birbirine ben zediğini ne duydum, ne gördüm...

Bu vartayı da atlatmıştım. İyice kuşkulanc Mehmet Bey'in okula gidince, beni aratacağ nı bildiğim için, ondan önce davranıp bir arc baya bindim, hemen okula döndüm. Az sonr bir bahaneyle beni çağırttı. Hem konuşuyo hem dikkatle yüzüme, gözlerime bakıyord Birara,

— Sen nerelisin?... dedi.

— İstanbul'luyum, dedim.

Sesini çıkarmadı. Ama o günden sonra, be ni gözünden ayırmıyor, vakitli vakitsiz çağır yordu.

Nasıl olsa bigün foyamın ortaya çıkacağı biliyordum. Ama bunu ne kadar uzatırsam, kadar kârdı. Üçüncü karşılaşmamız okulun ko ridorunda oldu. Mehmet Bey, beni sivil elbisey le görünce, artık tongaya basmıyacağına gü venli,

— Ee... Gaffar mısın, Kirkor musun, Hasa mısın?.. Söyle bakalım, nesin! dedi.

Bir an, başımı önüme indirim, «Affeders niz!..» demeyi düşündüm. Ama o zaman Aka demiye vedâ etmem gerekirdi. Ne olursa o sun, komediyi sürdürecektim. Tam bir Yahud ağzıyla,

— Ağnamadiiim!.. Beni ismisi Mordahây. dedim.

Ellerini kalçasına vurdu,

— Ulan! diye bağırdı, burda yahudinin iş ne?

Biz mağazalardan taksitle mal alırdık. Tak sit parası toplamaya gelenlerin çoğu yahudiyd

— Eee, ne yaparsin?.. Bezin mağazadan mo almışlar. Taksitleri almaya yeldim...

— Defol!... diye bağırdı.

— Allâ omurlar versin!.. dedim, çıktım, ar ka kapıdan tekrar içeri girdim.

O günden sonra Mehmet Bey adım adım be ni kolladı. Ben de bir süre Akademiye gitme dim.

Bir gece derslikte müzakeredeydik. Kulakla rı çınlasın, Şinasi, soyundu, yatak çarşaflarına sarındı... Romeo ile Jülyet'i oynuyoruz. Amc

pera gibi... Şinâsi kürsünün üstüne çıktı, elin-
e tavan süpürgesi. Ben de sözde bir çiçek bu-
eti gibi, kâğıt sepetini almışım. Sözüm ona,
peramsı, ilân-ı aşk ediyoruz. Şinâsi ince se-
yle, ben de basbariton...
— Ha-ha haha hââââ ââââ!..
— Hihi... hîîîî... hââââ âââ...
Arkadaşlar gülmeden kırılıyor, yerlere yatı-
rlar. Birara kahkahalar, gülüşmeler öyle bir
ale geldi ki, bir acaiplik olduğunu sezinle-
m. Çocuklara şöyle bir yangözle baktım; gül-
ekten gözlerinden yaş geliyor. Necdet'e bak-
n, hem gülüyor, hem de kapıyı işaret ediyor.
r de şööyle, başımı kapıya çevireyim ki, ne
reyim! Müdür, müdür muavini, Mehmet Bey...
nasi'nin bişeyden haberi yok. O, arkadaşlar,
ze gülüyorlar diye coşmuş, incecik sesiyle
âlâ Jülyet rolünde:
— Hiii... hihi... hîîî...
Kâğıt sepetini elimden bırakamıyorum. Şi-
âsi'ye haber veremiyorum. Ayağa kalkamıyo-
m. Ne yapacağımı şaşırdım. Şinâsi'ye duru-
u bildireyim diye, gözümü kapıya çevirdim.
ne o bizim opera âhengiyle,
— Hâââ... kapuyaaaa... baaaak!.. Haha ha-
a hihhhiii...
diye bağırdım.
Mehmet Beyin sesi cevap verdi:
— Oha! Oha Ohaaaaa!..
Şinasi de, ben de heykel gibi kalakaldık.
Müdür, Şinâsi'ye,
— Ne yapıyorsun? diye sordu.
Şinasi, elinde sırık süpürgesi,
— Tavandaki örümcekleri alıyorum efendim,
edi.
— Üstündeki çarşaflar ne?
— Toz gelmesin diye...
Bana döndü:
— Sen ne yapıyorsun?
— Yerden kâğıtları topluyorum.

Bişey söylemeden gittiler. Şinasi'yi bilmem ama, ben bütün gece uyuyamadım. Sabahleyin beni çağırdılar. Öğretmenler odasına, müdür, müdür muavini, Mehmet Bey, bütün öğretmenler —ki çoğu profesördü— toplanmışlar. Müdür,

— Adın ne? diye sordu.

Oysa, kendisine yağlı boya bir tablo yaptığım için, beni çok iyi tanırdı.

— Hasan, dedim.

Mehmet Bey atıldı:

— Hayır, senin adın Gaffar! dedi.

Müdür,

— Bak, adın Gaffar'mış, hadi Gaffar gibi konuş bakalım, dedi.

Suratlar kilise duvarı gibi asıktı. Ben Azerî ağzıyla konuştum:

— Eyle, özüme Gaffar da diyerler, Hasan da diyerler...

Mehmet Bey,

— Ama sana Kirkor da diyorlar! Öyle konuş! dedi.

Emir emir, işin şakaya gelir yanı yok.

— He, bazı keret Kirkor deorlarsa, benimlen şaka edoorlar... Yoğisem ki bendeniz Hasan'ım.

— Mordohay değil misin?...

Boynumu büktüm. Yüzlerde en küçük bir gülümseme işareti yoktu! Müdür,

— Çık! diye bağırdı.

Beni de, Şinasi'yi de az kalsın okuldan kovacaklardı. Bereket jeoloji profesörü olan bir hocamız araya girdi de, çalışkandır, falan fıstıktır, diye, bizi kovulmaktan kurtardılar... Kulakları çınlasın Şinasi, Korede bacanağını verdi, gazi oldu. Ben de birisine kalbimi verdim, yarı şehit sayılırım.

Ya işte böyle çocuklar!.. Şimdi siz babanızın asık suratına bakıp da onu çok ciddî biri sanmayın!

İŞ HAYATINDA KADIN

Aile, sürekli zarar edecek olan ve hiçbir za-
man birbirine uymayan bir civata ile bir somun
rasında, aşkla başlayıp kavgayla süren bir ti-
aret ortaklığıdır. Bu ortaklığın kazanç hane-
inde birkaç kalem çocuk da bulunursa, ortak-
lığı mızıklanmadan sürdürebilmek için, civata ile somunun kesinlikle bir İngiliz anahtarına ihtiyaçları olduğu görülür. Bu durumda, iki kişilik ortaklık, bir aile dostunun yardımıyla ölümsüz üçgen halinde üç kişilik anonim şirket ola-

rak bir süre daha sürebilir. Özel sözleşme ya da sözlü anlaşmayla ortaklığa katılan İngiliz anahtarının sıksık değiştiği olagan işlerdendir.

Kadının iş hayatında çalışmasının, aile mutluluğunu baltalayacağı kesinlikle doğru değildir. Bunu kendi mutlu aile hayatımla ispat edebilirim. Demokrasinin memleketimize ithali sebebiyle, bol miktarda çeklen nutuklar yüzünden, seçim kolaylaşıp geçim zorlaşınca, ben de çalışan bir kadınla evlenmek zorunda kaldım.

Sevgili karıcığım, bir müessesede, kendisine yün bluz ve kazak gibi şeyler örmekten artan zamanlarını da işyerindeki arkadaşlarıyla tartışarak geçiren çalışkan bir memurdur. Ben de bir gazetede geceleri çalışırım.

Evleneceğim gün, karım çalıştığı müesseseden izin aldı. Ben de zaten geceleri çalıştığım için o gün uyumadım. Nikâh dairesine gidip evlendik. O akşam, sevgili karıcığımı mutlu aile yuvamıza bıraktıktan sonra, gazeteye çalışmaya gittim. Sabahleyin mutlu yuvamıza döndüğüm zaman, karımın, yatak odamızın kapısına iğnelediği şu mektubu buldum:

«Sevgili kocacığım,

«Ben işe gidiyorum. Gözlerinden öperim.»

Karımın yazdığı mektubu sevinç gözyaşları içinde okudum. Sonra yatağa uzandım. Akşam üzeri uyandım. Biricik karıcığım daha işten dönmemişti. İşe geç kalmamak için karıma şu mektubu yazıp, aynı yere iğneledim.

«Nonoşum!

«Ben işe geç kalmamak için hemen gidiyorum. Yanaklarından öperim.»

Ertesi sabah, yine buluşamadık. Ama sadık karıcığım, ancak sıcak bir üslûp ve tatlı bir dille yazılmış, kahraman bir kumandanın taarruz emri kadar kısa, veciz mektuplarını eksik etmiyordu:

«Canikom,

«Ben gidiyorum. Binlerce kere seni öperim, öperim.»

Hemen cevap yazdım:

«Bir tanem,

«Mektubunu aldım. Çok teşekkür ederim. Sevgilerimle... Dudaklarından öperim.

Kocan: Hasan»

Artık biz, karımla mektupla öpüşüyor, mektupla sevişiyorduk. Evlendiğimizden üç ay sonra, aynı yere karımın iğnelediği mektupta şunlar yazılıydı:

«Kapıya iğnelediğin mektuplara binlerce te şekkür. Ben çok iyiyim, senin de sağlıklı ka manı dilerim. Sana büyük bir müjdem var. Pe yakında bir yavrumuz dünyaya gelecek. Be biraz gebeyim galiba, ama merak edilecek ka dar değil. Muayene eden doktor, sekiz aylı hâmile olduğumu söyledi. Dünyaya gelece yavrumuzu, topluma yararlı bir insan olarak ye tiştirebilmemiz için, elele vererek daha fazl çalışmamız gerekiyor. Sakın ihmal etme, sıksı mektuplarını beklerim.

Yalnız senin Pakize'n

Kuşkusuz, her baba adayı gibi, ben de b müjdeye çok sevinmiştim. Hemen yazdığım ce vabı, yatak odamızın kapısına iğneledim:

«Meleğim,

«Müjdene çok sevindim. Sana hediye olara aldığım broş, yastığımızın altında. Seni öpe rim, öperim, öperim...»

Tabiî zaman geçtikçe ne de olsa karıkoc birbirlerine alışıyor. Birbirlerine karşı ilk gös terdikleri o ateşli sevgi yavaş yavaş sönüyor Biz de aile hayatına alışmıştık. Birbirimizi ih mal ettiğimiz oluyordu. Bazen mektup yazma yı, bazan yazdığımız mektubu, kapıya iğnele meyi unutuyorduk.

Yıllar geçtikçe, karımla mektuplaşamaz ol duk. Ama karımın düzenli olarak yuvamıza ge lip gittiğini, evi derleyip toplarken, yemek ma sasının üstünde ya da radyonun önünde bul duğum çoraplarından, kirli kombinezonundan cıgara tablalarındaki saç tokalarından anlıyor dum.

Pazar günleri buluşabilirdik ama o gün de karım akrabalarını ziyarete gidiyor, ben de da ha çok kazanabilmek için çalışıyordum.

Böylece mutlu evliliğimizin üzerinden yıllar geçti.

İşten güçten bunaldığım bigün sinemaya gitmiştim. Sinemanın holünde, hiç başıma gelemeyen bir olay oldu. Alımlı, çalımlı bir kadın boynuma sarıldı:

— Hayatım, canikom, şekerim!..

— Hanımefendi, rica ederim, ben ev - bark sahibi, ciddî bir aile reisiyim, kendinize gelin Sululuklardan hoşlanmam...

Kadın,

— Beni tanımadın mı? Aşkolsun. Ben senin karın Pâkize değil miyim? dedi.

Çok utanmıştım.

— Ya... Demek sen benim sevgili karım Pâ-

ize'sin ha!.. Affedersin, tanıyamadım birden-ire... Maşallah ben görmiyeli amma da büyü-müşsün...

Sonra, boy boy dizilmiş biri kız, ikisi erkek üç çocuğu gösterdi:

— Bunlar da yavrularımız...

Çocuklarımın, baba şefkatiyle ellerini sıktım. Sevgili kızımın, anasının kulağına,

— Aman anne, çok zevksizmişsin... Böyle baba olur mu? dediğini duymazdan geldim.

Karımın yanında kılkuyruk bir herif vardı. O herifi bana,

— Dayım! diye tanıttı.

Yıllar geçip gidiyor. Biz evlilik hayatımızdan çok memnunuz. Eğer, çalışan bir kadınla evlenmeseydim, karımla gece gündüz kavga etmek zorunda kalacaktım. Bunca yıldır evliyiz, karımla aramızda aile mutluluğumuzu gölgeliyecek en küçük bir dırıltı bile olmadı.

İşten güçten birbirimizin suratını göremediğimiz için, kavga da edemiyoruz, hırıltısız, gürültüsüz yaşayıp gidiyoruz.

UZATMIYALIM EFENDİM

Denize indirme töreninde Âbidin Daver gemisinin başında verilen nutuktur.

— Muhterem misafirler!.. Kıymetli büyüklerim. Değerli arkadaşlarım!.. Sayın bayanlar, bayar!.. Kısmet olursa, bugün yapılacak olan Âbidin Daver şilebini denize indirme törenine verdiğiniz şereften dolayı, denizcilerimiz, gemicilerimiz, olmuş motörcüleri, mavnacılar, kayıkçı ve sandalcılar adına teşekkürler eder, büyüklerimin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim. Benden denize çok yüksek huzurlarınızda, bu vesileyle konuşmak fırsatını bahşeden, başta hükümetimiz ve büyüklerimiz olmak üzere, Ulaştırma Bakanı Beyefendiye, Denizcilik Bankası Müdürü Beyefendiye ve Müdür Muavini Beyefendiye ve bütün Şube müdürlerine ve gerek bütün kaptan ve çarkçıbaşılarla, çımacılara ve rahmil ve tahliye işçilerine ve aynı zamanda uzun zamandanberi kıymetli eşimin çekmekte olduğu amansız hastalığı derhal teşhis ederek amanında tıbbi müdahalesiyle ameliyat etmek suretiyle sevgili eşimi hayata, bizlere ve yavrularına kavuşturan muhterem Dr. Ord. Prof. Bay Hakkı'ya ve tedavisinde bulunan Doçent Dr. Nebahat, Doç. Dr. Avram ve kıymetli yardımlarını esirgemeyen asistan Dr. Hacer, yine asistan Dr. İzzet ve Başhemşire Fatma, hastahane hademesi Kadri, Ramazan, Şaban Efendilere, kapıcı Hasan'a ve karımın hastahanede boş yatak bulabilmesi için tavsiye mektubu yazan partimizin Horhor Ocak Başkanı sayın Faruk'a bütün gayret, ihtimam ve tedaviye rağmen yanlış ameliyat neticesinde kıymetli eşim salihat-ı nisvandan, Yavuz Sultan Selim'in ve Turgut Reisin ve Barbaros'un torunlarından ve Levazım Feriki Osman Paşanın kerimesi Cavidan'ın irtihali dâr-ı beka eylemesi sebebiyle, gerek çelenk gönderen ve gerekse göndermeyenler, telgraf, telefon ve mektupla acımı paylaşanlara, ayrı ayrı teşekküre teessürüm mâni olduğundan, kendilerini nerede görürseniz, âlenen minnet ve şükran hislerimin tercümanı olmanızı rica ederim.

Efendim!.. Bugün denize indirme töreni yapılacak olan Âbidin Daver şilebi münasebetiyle, sizlere kısaca, gemi, gemicilik ve gemiciliğimiz hakkında haddim olmayarak birkaç söz söylemeye müsaadelerinizi rica ederim. Antr parantez şunu da arzedeyim ki, ilerde sıkışık bir durum hâsıl olmaması için, isteyenler şimdiden ş'apıp rahatlamak için gidebilirler.

Efendim, dünya yüzünde, tarihin kaydettiği ilk gemi Nuhun gemisi, son gemi de Âbidin Daver gemisidir. Yine dünyada ilk kaptan Nuh kaptan, son kaptan da Galatasaray futbol takımının kaptanıdır. Neyse uzatmayalım efendim, gemiler çeşit çeşittir. Gemi, vapur, istimbot, çatana, römorkör, bütün bunlar denizde giderler. Fatihin gemileriyle bir de kara pamuru denen tirenler karada gider. Yalnız, bizim gemilerimizin bazıları denizde de gidemez. Bazıları da, hem denizde, hem karada gittiklerinden, fok balığı gibi sıksık karaya vurur ve karaya otururlar. Uzatmıyalım efendim, ilk gemiler yelkenli ve tahtadandı. Sonradan Von Papen, Papen buhar kazanını icat ederek, ilk bu-

har gemilerini yaptı. Daha sonra mazotla işleyen gemiler yapılınca, biz de inat olsun diye azotlu gemiler yaptık. Bizim gemiler yalnız parayla işler. Bir de lâfla gider peynir gemilerimiz vardır.

Uzatmıyalım efendim... Gemi deyip geçmeyin, sizi sıkmamak maksadıyla sözlerime biraz neşe katmak için, müsaade ederseniz, gemiye dair bir hâtıramı nakledeyim. Bundan otuz sene kadar evvel, peder merhumla bir kere gemiye binmiştik de, kaçak olarak biletsiz bindik diye bize gemi ocağına kömür attırmışlar, sonra da bir ıssız adaya çıkarmışlardı. Hey gidi günler, hey!..

Bayanlar, Baylar!. Sıkışanlar varsa, dışarı çıkabilirler. Uzatmıyalım efendim, gemi çok mühim şeydir, neden derseniz, mühim olduğu şuradan da belli ki gemisini kurtaran kaptandır.

Gemi var, gemicik var. Gemiden gemiye fark var. Çünkü gemide direk vardır, baca vardır, kazan vardır, anbar vardır, tekne vardır, usku vardır, efendime söyliyeyim halat vardır, kamara vardır, dümen vardır, kaptan köşkü vardır, ondan sonra, uzatmıyalım, simit vardır, cankurtaran yeleği vardır, fare vardır, düdük vardır. Daha sonracığıma, lâfı uzatmıyalım, kömür vardır, makine vardır, çıpa vardır, zincir vardır, lomboz deliği vardır, efendicağızıma söyliyeyim, vardır, çark vardır, pusula vardır, uzatmıyalım, helâsı vardır, burnu vardır, kıç vardır, telsizi vardır.

NOT : Değerli hatip, «Yirmi dört kısım tekmili birden» bu nutkun daha birinci bap, birinci fasıl, birinci kısmına hâlâ devam etmektedir.

TARİH BOYUNCA DÜELLO

Şimdi romanda yeni bir moda çıktı; roman kahramanını, İsâ'dan beşbin yıl öncesinden zamanımıza dek doğurta öldürte birkaç kez yaşatıyorlar. Kalıp değiştiren bir ruh, ikibin yıl önceki maceralarını hatırlıyor.

Benim de başıma geldi. Esrar içmedim, rüya da görmedim. Her zamanki gibi, kâğıdın üstünde borçlarımı hesaplıyordum. Birden kapı açıldı. Tarihi filmlerdeki gibi baştan aşağıya zırhlar içinde, Haçlı ordusundan biri girdi içeri;

— Haşmetli Fransa Kralı Altıncı Louis'nin selâmı var, «Zahmet olmazsa, bir dakika saraya kadar gelsin!..» diyorlar...

Anladım, herif sapıtmış:

— Çocuklar!.. diye içeriye seslendim.

Oğlumla kızım, bir madeni eşya fabrikasının canlı reklâmı gibi zırhlar içindeki adamın önünde dizlerini büktüler, bellerini kırdılar, başlarını eğdiler.

— Hoş geldiniz şövalye!..

Hoppala!..

— Çocuklar, çıldırdınız mı? dedim, yirminci yüzyılda ne şövalyesi?..

— Baba rüya mı görüyorsun? Hangi yirminci yüz yıl?... Onikinci yüzyıldayız...

Hesapta yanlışlık olur ama, sekiz yüzyıl birden yanlışlık olur mu? Dışarda iki seyisle dört at bekliyordu. İşin şakaya gelir yeri yok. Atlara bindik. Saraya gittik. Sabahın erken saatiydi. Tahtında oturan Altıncı Louis,

— Bana bak, dedi. Şövalye dö Gargaren, papaya küfretmiş...

— İyi etmiş!..

— İyi, kötü, orası kutsal Papa Hazretlerinin bileceği iş. Şimdi papa, şövalyeyi düelloya çağırdı. Şövalye kendi yerine dövüşecek bir yoksul adam buldu. Muhterem Papa da sana acıdı. Bitürlü şu ev kirasını veremiyormuşsun. Muhterem peder, merhametinden, kendi yerine senin düello etmeni lûtfen kabul etti...

— Haşmetmeâb!.. Ne bu kilisenin papasını tanırım, ne şövalyenin suratını gördüm!.. Hani bilgiçlik taslıyorum gibi olmasın ama, şövalye de, papa da, bizler de, düellosuz, kavgasız yaşayıp gitsek olmaz mı?

— Kanun kanundur!.. Haydi ormana!..

Kapalı arabalarla, sabahın alaca karanlığında ormanda bir düzlüğe geldik.

Papa,

— Benim yerime düello ettiğiniz için size on lira vereceğim!.. dedi.

— Kabul etmem, dedim, madem bir iyilik

deceksin, şunu dolar olarak ver!..

Papa,

— Dalga geçme, dedi, daha Amerika bile eşfedilmedi, dolar nerede? Eğer düelloda ölürsen on lira, ölmez de sağ kalırsan ikibuçuk papel...

O zamanın on lirası da şimdinin onbini... Yay anasını, on liradan mı geçersin, canından mı? Mesele karışık... Hamlet gibi elimi havaya kaldırdım:

— Tu bi, or nat tu bi... Yaşamak ya da on lira!..

İşte bütün dalga bu!..

Dövüşeceğim herife baktım. O da benim gibi zavallının, garibin biri... Birbirlerine hakaret ettikleri için, yerlerine bizim düello ettiğimiz papayla şövalye keyifli keyifli şakalaşıyorlardı:

— Asîl şövalye!... Bin lira bahse girerim ki, benimki sizin zibidiyi temizleyecek!..

— Muhterem peder, benimki açlıktan kurumuş olduğundan, bir pire gibi zıpzıp zıplayacak... Üstüne iki bin lira oynarım.

Kanuna göre düelloda bulunmaları gereken iki tanıkla yargıç ve savcı da oradaydılar. Yargıç bize şöyle dedi:

— Yenen, yenileni istediği gibi öldürebilir. Karısını alabilir. Bütün malları onun olur. Ona göre, göreyim aslanlarım, kahramanca dövüşün!.. Bol şans!..

Tanıklarımız ortaya geldiler, düelloyu yöneten başkan,

— Hazır mısınız? diye sordu.

Pantolonumu yukarı çektim, burnumu sildim.

— Hazırız! diye bağırdım.

Kılıç da öyle ağır ki...

Çat çat... Çat Çata çat... Hasmıma yavaşça,

— Enayiliği bırak ulan!.. Ben şimdi ölmüş gibi numaradan yere uzanırım, olur biter... diye fısıldadım.

Meğer o daha dertliymiş.

— Yağma yok, dedi, ölene daha çok para veriyorlar. Görmüyor musun, beni öldürmen için sana boyuna açık veriyorum.

Cızbız köfteye şiş geçirir gibi herifin karnına kılıcımı geçirdim. Midesi bomboş olduğu için kılıç karnına saman çuvalına girer gibi cart diye giriverdi. Ama o daha atik davranmış, hıyar böler gibi vücudumu ikiye biçmişti.

Şimdi beni aldı bir düşünce: Bu hikâyenin sonunu nereye bağlayayım, diye ...

Bir de gözümü açtım, meğer rüya değil miymiş, diye klâsik numarayı yapsam, olmaz. Bikez baştan rüya değil dedik. Kalabalıkta verilen sözden dönülmez.

Şimdi tımarhanedeyim, desem, yutmazsınız. En iyisi, doğrusunu yazayım... Ruhumu teslim ettim. O gün, bugün ruhum durmadan kalıp değiştiriyor. Ama öylesine şapşal bir ruhum var ki, bula bula hep züğürtlerin kalıbını buluyor. Doğrusu böyle yoksulların kalıbına girip, yaşam kavgası denilen bu dünya konukluğunda, üç beş kuruş uğruna, başkalarının yerine dövüşüp gebermekten bıktım. Bitürlü şu ruhumu, esaslı bir kalıba denk getiremiyorum. Ama eğer bir punduna getirir de, ruhumu şöyle bir hurda demir kralının, bir pamuk, ya da şeker kralının kalıbına yerleştirirsem, o zaman görün... Azrail canımı almaya gelse,

— Arkadaş, diyeceğim, al sana on bin dolar, yüz bin dolar. Bu dünyada, bu kadar para için benim yerime ölmeye razı bir sürü budala var!..

SUÇLU NASIL BULUNUR?

Panakorogia devleti polisleri, Amerikan Federal Bürosu'nun açtığı kursta staj görüyorlardı. Altı ay süren kursun son ayı, fennin kriminoloji alanında en son buluşu olan 'Yalanları Okuyan Makina'nın öğrenimine ayrılmıştı. Kurs öğretmeni Mr. Harry Wells kendisini dikkatle dinleyen Panakorogialı altı polise şunları anlatıyordu:

— Baylar, bugünkü dersimiz, araştırma ve soruşturmada, polislere pek büyük yardımı olan Yalanı Okuyan Makine'dir. Amerikan bilgin ve teknisyenleri tarafından yapılan bu makine'nin yardımıyle, işimiz çok kolaylaşmıştır. Bir suçtan sanık on kişi var, diyelim. Bu makinenin kordonunu bu on kişiye ayrı ayrı bağlarız. Sonra soruşturmaya başlarız. Yalan söyleyen he-

men anlaşılır, böylece suçlu da bulunur.

Mr. Harry Wells, salona Yalan Okuyan Makine'yi getirtti. Dersine şöyle devam etti:

— Gördüğünüz gibi çok küçük dört parçalı bir makine. Şimdi bir suçlu üzerinde deneme yapacağız.

İçeriye 1,92 boyunda, çok şık giyinmiş bir adam getirdiler. Adam iskemleye oturdu. Öğretmen Harry Wells anlatmaya başladı:

— Makinenin dört parçasından birini sanığın göbeğine bağlarız. Birini kalbinin üstüne, birini başına, dördüncüsünü de kuyruk sokumuna bağlarız. Çünkü insanlar en çok bu dört noktadan heyecanlanırlar. Sanığa bişey sorulunca, yalan söylerse, heyecandan göbeği terler. Bu âlet, gözle görünmeyen teri bile hemen yazar. Kalbin üstündeki âletin ibresi oynar. Baştaki âlet grafik çizer. Kuyruk sokumundaki âlet de, sanığın heyecanlı titreşimleriyle zil çalmaya başlar. Böylece sanığın suçlu olup olmadığı ortaya çıkar.

Baylar!... Şimdi deneye başlıyoruz. Üzerinde gözlem yapacağımız, kendisine yalanları okuma makinesi bağlanmış sanık, Ferra Punciano'dur. İtalyan asıllı bir Amerikan vatandaşıdır. Dedesinin babasının babası, gemi soygunculuğu, korsanlık ve üç arkadaşını yağsız kazığa oturtmak suçlarından aranmakta olduğundan, Amerika'ya kaçarak burada adalet ve kanuna sığınmıştır. Altın madeni ararken sekiz arkadaşını öldüren ve dokuzuncusu tarafından öldürülen bu dinamik adam, dünyaya, Amerikan polisini işsiz bırakmamak için Ferra Punciano'nun dedesini miras bırakmıştır. Amerikan cinayet ve polis tarihinde kendilerine çok geniş bir bölüm ayrılmış bulunan bu ailenin en son model yapısı karşımızdadır. Ferra Punciano, ilk suçunu onüç yaşında, bir postaneyi soymakla işlemiştir. İki yıl çocuk islâh evinde eğitildikten sonra, Alkapon, Dilinger çetelerinde çalışmış, kumarhane işletmiş, daha sonra başlıbaşına Şikago'da geniş bir soygun ağı kurarak çete başı olmuştur. Şimdiye kadar, 4 çocuk, 20 kadın kaçırmış, 100 banka soymuş, kaçakçılık yapmış, 2 adam öldürmüş ve beyaz kadın ticareti yapmıştır. Artık yaşlandığı ve meslek hayatında yorulduğu için, Sing-Sing Cezaevinde dört yıl dinlenen Ferra Punciano, şimdi dürüst bir insan olmuş ve Amerika'nın sayılı iş adamları arasına karışmıştır. Wall Street'te yazıhanesi vardır. Bir gazete ve üç derginin sermayedarıdır. Tenekeden çelik yapma şirketinin yönetim kurulu başkanı, ayrıca dört şi ketin ortağıdır. Vaktiyle soyduğu bankanın şi di ortakları arasındadır.

Panakorogia'lı polislerden biri dayanamad kurs öğretmeni Mr. Harry Wells'e sordu:

— Şimdi Mr. Ferra Punciano hangi suçta sanıktır?

Öğretmen cevap verdi:

— Otomobillerin 120 kilometreden fazla hı la gitmeleri yasak olan bir şosede 121 kilo metre ile gitmek suçundan sanıktır.

Panakorogia'lı polisler, müthiş, duyulmamı bir cinayet bekledikleri için, bu küçük suçu du yunca, şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. M Harry Wells devam etti:

— Trafik polisi suçluyu tanıyamadı. Biz d arşivimizde ne kadar sabıkalı varsa hepsi topladık. Bu makine ile onların suçsuz olduk ları anlaşıldı. En son denemeyi Ferra Punçian üzerinde yapıyoruz.

Öğretmen makinenin kordon fişini prize sok tu. Şalter kolunu çekti. Sonra sanığa sordu:

— Mr. Ferra Punciano, 18 Mart Perşemb günü saat ondördü 31 dakika geçe, nefti renk li Rol-Royce arabanızın direksiyonunda, yanı nızda metreslerinizden Anna olduğu halde, üs tünüzde mavi spor elbise, şimdi de boynunuz da olan beyaz benekli şu kırmızı kravatla 15 uncu sokaktan, yasak olan 121 kilometre hız la geçen siz miydiniz?

— Hayır!..

Ferra Punciano, «Hayır!..» dedi ama, göbe ğine bağlı aygıt yazdı, kalbindeki aygıt grafik çizdi, başındakinin ibresi oynadı, kuyruk soku mundaki aygıtın da zili çaldı.

Mr. Harry Wells, Panakorogia'lı polislere dön dü:

— Görüyorsunuz, Ferra Punciano yalan söy lüyor. Bu makine ile onun yalanını çıkardık.

Panakorogialı polisler hep birden,

— Bu makine bizim memlekette sökmez! di ye bağırdılar, suçluyu bulmak için bizim yer li ve millî usullerimiz bu makineden daha iyi sonuç verir.

Mr. Harry Wells,

— Nasıl olur? dedi, bu makine dünyanın her yerinde aynı sonucu verir.

— Bizde vermez.

Bu iddia karşısında, gerçek durumu öğrenmek isteyen Mr. Harry Wells, Federal Bürodan izin aldı, inceleme için Panakorogia'ya gitti. Panakorogia Emniyet Müdürlüğünde Mr

arry'nin karşısına bir sanık çıkardılar. Panarogia'lı polislerden biri, tıpkı Mr. Harry'nin erra Punciano'yu anlattığı gibi anlattı:

— Bu adam, Halkidikya canavarıdır. Karısı-, kaynanasını, baldızını, iki komşusunu öldürüştür. İşte itirazları...

Mr. Harry, kendisine verilen sanığın, kendi line çevrilmiş ifadesini okudu. Gerçekten de dam beş cana kıydığını itiraf etmiş, ifade zapnın da altını imzalamıştı.

— Bir de sizin yalanları okuyan makinenizi kın bakalım, ne sonuç verecek? dediler.

Mr. Harry makinesini suçluya bağladıktan onra sordu:

— Kaynanasını, karısını, baldızını, iki komusunu pırasa doğrar gibi doğrayan Halkidika canavarı sen misin?

Adam,

— Hayır!.. dedi.

Fakat, hayret!.. Aygıtın ibreleri oynamamış, rafik çizilmemiş, zil çalmamıştı. Mr. Harry,

— Bu makine gerçekten sizin memlekette ökmüyor!.. dedi. Sonra da,

— Acaba neden? diye sordu.

Panakorogialı polisler şu cevabı verdiler:

— Bizim memleketteki hayat pahalılığından, emerleri sıka sıka halkta terliyecek göbek kalnamıştır. Onun için göbeklerimiz terlemez. Kalimizin heyecandan atışının hızlanmasına gence, bu da olmaz. Çünkü halk, dar, bozuk yolarımızda otomobil otobüs, araba, dolmuş ve ramvayların hem içinde, hem dışında her Allahın günü ezilip can vermek tehlikesine o kalar alışmıştır ki, onlara sizin sorularınızın heecanı vız gelir. Başa konan aygıta gelince... Kadınlar kocalarına, kocalar karılarına, esnaf müşteriye, müşteri esnafa, kiracı mal sahibine, mal sahibi kiracıya, yani herkes birbirine yalan söylemeye o kadar çok alışmıştır ki, bunların yanında bir makineye yalan söylemek solda sır kalır. Hele kuyruk sokumumuzun hiç lâfını etmeyin. Stadyum kapılarında, maçlarda tepişmekten, sinema, tiyatro gişelerinde birbirimizi ekmelemekten, dairelerde «Pazartesi git, Perembe gel!» «Perşembe git, Pazartesi gel!..» diye kovulmaktan, artık kuyruk sokumlarımız duyarlığını yitirmiştir. Bizde öyle bir kuyruk sokumu var ki, makineyle filân heyecanlanmaz.

Bu açıklamayı dinleyen Mr. Harry, Halkidikya canavarına sordu:

— Burada «ben suçlu değilim, masumum!» diyorsun, oysa «beş cana kıyan canavar benim!..» diye ifade vermişsin, altını da imzalamışsın...

Halkidikya canavarı,

— Size de sorsunlar, bakalım ne cevap vereceksiniz? dedi.

Mr. Harry, Panakorogialı polislere,

— Bu canavarı nasıl yakaladığınızı merak ediyorum, dedi.

— Gayet basit, dediler, bize bir evde bir hafta önce beş insanın öldürüldüğünü haber vermişlerdi. Bu ihbarlardan onbeş gün sonra derhal harekete geçtik. Kısa bir araştırmadan sonra parça parça olmuş, yerde yatan maktulleri derhal yakaladık. Fakat kaatil ortada yoktu. Beş insan öldürülmüş olduğuna göre, elbette bunları bir öldüren vardı. «Gelsin, teslim olsun» diye ilân verdik, gelmedi. Gazetelere «Kaatil aranıyor!..» diye ilân verdik, bulunmadı. «Bulana mükâfat veriyoruz» dedik, olmadı, artık bizden günah gitmişti. Başladık şüphelendiklerimizi, kaatil olması ihtimali olanları, azbuçuk kaatile benzeyenleri yolda, gördüğümüz yerde çevirip yakalamaya. Elbette bunlardan biri kaatildir. Bu adam uçmadı ya... Kendi usulümüze göre onları sorguya çektik. Daha araştırma bitmedi. Şimdiye kadar dokuz kaatil bulduk. Bu, işte onlardan biri...

Mr. Harry'nin gözleri faltaşı gibi açıldı,

— Sizin usulünüzü benim üzerimde de dener misiniz? diye sordu.

— Tabii, hemen deneyelim. Bunun için ayrı odalarımız vardır.

Mr. Harry, gösterdikleri ilk odaya girdi. On dakika sonra odadan yalvarma, ağlama, gürültü, patırdı duyuldu. Odadan fırlayan Mr. Harry,

— Öbür odalara lüzum yok! diye bağırıyordu.

Amerikalı Federal Büro uzmanlarından Mr. Harry, Panakorogia'da beş cana kıyan Halkidikya canavarı olduğunu itiraf etmişti. İfade tutanağının altını imzalayan Mr. Harry'ye,

— Siz henüz bu cinayetin onuncu katilisiniz!.. dediler.

Sonra, Mr. Harry'ye sordular.

— Bizim usulümüzü nasıl buldunuz?

— Olağanüstü... Yalnız copları vidalı ve burgulu yapsanız kolaylık olur.

Panakorogialı polis şefi,

— Biz nasıl olsa kendi usullerimizle suçluları buluyoruz, siz bize cinayet bulacak bir makine icat edin. Çünkü elimizdeki canilere cinayet bulmakta zorluk çekiyoruz... dedi.

BİR AMERİKAN RÜYASI

İçim geçmiş, artık tokluktan mı, açlıktan mı bilmem. Kendimi Washington'da buldum. Rüya bu ya, ben sözde çok önemli bir kişi olmuşum. Amerikalılar bana bir karşılama töreni yapmışlar. Bir Amerikalı, hoşgeldin nutku çekiyor. Ben de cevap veriyorum:

— Biz... Siz... Bizden size... Sizden bize... Bizim ve sizin... Yardımdan dolayı... Ha sizin, ha bizim... Bizdeki... Ve müşterek... Sizinle... Dâvâ... Bizim için... İnsanlık... Sizi, bizi... Demokrasi... Biz... Hürriyet... Siz... Dolar ve siz mi? Asla... Biz... Yaşasın!... Sizinki... Ha sizinki, ha bizimki...

Bir alkıştır koptu. Gazete fotoğrafçıları çatçat resimlerimi çekiyorlar. Beni karşılayan önemli bir Amerikalı,

— Politika tarihinde sizin söylediğinizden daha güzel söz söylenmemiştir. Tebrik ederim! dedi.

Sonra geçittöreni başladı. Amerikanın silâhsız kuvvetlerini ağzımın suları akarak selâmladım; bir yanda sarışın bombalar, bir yanda esmer bombalar, hidrojen bombaları, kobalt bombaları, tezgâhtarlar güzeli, mankenler, güzellik kraliçesi, bikini güzeli, oburlar kulübü güzellik kraliçesi...

Derken,

— Buyurun Beyaz Saray'a... dediler.

Basın toplantısı yapacakmışım.

Beni hemen çeviren gazeteciler soru yağmuruna tuttular.

— Hepiniz birden sormayın, dedim. Erkekseniz teker teker sorun!...

Amerikada otuzaltı gazeteye birden yazan bir başyazar,

— Sizde, dedi, bir başyazar, kaç gazeteye yazar?

— Bizde, dedim, her gazetenin ayrı bir başyazarı vardır, ama, hepsi de aynı şeyleri yazar!..

— Ayrı ayrı insanlar nasıl aynı şeyi yazarlar?

— Bizde ayrı gayrı yoktur. Birlik, beraberlik falan... İşte öyle...

— Sizde demokrasi var mı?

— Az bişey vardı, ama son zamanlarda yedek parçası kalmadığından kullanamıyoruz?

— Demokrasiden ne anlıyorsunuz?

— Demokrasi demek, halkın, halk için, ha uğruna, halk tarafından, hak, hukuk, hık mık demektir.

İki milyon satan bir gazetenin yazarı,

— Sizin oralarda bugünlerde halkı meşg eden önemli olaylar nelerdir?., diye sordu.

— Çoook!.. En önemlisi, sizden gelen bir s nema yıldızının bacak arası açık bir resmi b sılmıştı bizdeki bir gazetede. Artistin kıçın don olup olmadığı tartışılıyor. Bu don mesel si o kadar heyecan yarattı ki, herkes domat si, şekeri, yokluğu, pahalılığı, demokrasiyi, hü riyeti filan unuttu. Bugünlerde yediden yetm şe üstünde durduğumuz, Fenerbahçe'li Çetin Vefa'ya transfer edilip edilmediği...

— Sizin oralarda ekonomik durum nasıl?

— Üüüü! Çok güzel!.. Yalnız son zamanla da, herhalde solcu olacak, muhalifin biri b münasebetsizlik etti. Kalktı, bir taşra ilinin b ilçesinin küçük bir bucağında ileri geri konu tu. Buyüzden bütün memlekette şeker kalm di. Cıgaraya, rakıya, yüzde otuz ayarlama y pıldı. Domates bile ortadan kayboldu. Kira yükseldi. Sular kesildi. Efendime söyleyeyi sıcaklar bastı. Kâğıt bulunmuyor, klişe çink su yok. Yani şu muhaliflerin yüzünden iflâh mız kesildi vesselâm... Sonra bizde savaş var.

Hepsi birden sordular:

— Savaş mı?

— Evet... Savaş ya... Bizim bir valimiz v Esaslı validir yani... Bütün saldırılara, kahr manca göğüs gerer. Dayanıklı bir göğsü var valimizin... İşte o, geçen gün ne yapayım di düşünüp dururken, galiba hava da sıcaktı gün, gezginci satıcılara savaş ilân etti. Öyle şi detli nutuklar çekiyor, bombardıman ediyor k pazarlardan, patlıcan, biber, şeftali, domate bile çekildi.

Basın toplantısı bitmişti. Yetkili bir kişi,

— Buraya neden geldiniz? dedi.

— Gelişimin sebebi, şey... Yani... Malü ya... İnsanlık hali... Bu sebeple... biz... demok rasinin kalesiyiz... Kale deyip geçmeyin. Ka direk ister. Kaleye ağ gerekli. Bir de beş nu mara meşin top...

Daha çok şeyler isteyecektim ama, işe e ken gitmek için akşamdan kurduğum çalar sa atin zili çalmaya başlayınca, uyanıverdim.

BİR YAZI NASIL OKUNUR?

İyi, kötü, her neyse, şu yazıları oturur rahat ahat okursunuz ya!.. Onu gelin bir de bana so- un. Yazıları, basımevine dizilmeye gönderil- eden önce, patrona okurum. Nasıl okurum? nleyin de anlatayım. Bu sizin okumanıza ben- emez.

Odasında kimsenin bulunmadığı, telefonla onuşmadığı zamanı kollarım. Çünkü yazı oku- urken, yarı yerde araya başka bişey karıştı ı, yazı piç oluyor. İnsanın piçine aldırmam, ma yazının piç olmasına sinirlenirim.

Yazı tomarı elimde korka korka içeri gire- m.

— Oooo!.. Hoş geldin Hasan'cığım. Gel! Gel öyle otur.

— Yazıları okuyalım mı? diye sorarım.

— Bir dakikacık müsade... der patron.

Ben dört cigara içene kadar bir dakika (!) ter.

— Haydi okuyalım canım.

Yazıların kendime göre en iyisini, en önem- sini, en önce okurum. Aklım sıra bu bir kur- azlıktır. Bilirsiniz ya, ilk etki önemlidir. İnsan kez gülmeye başladı da bir laçka oldu mu, rtık kendini tutamaz, hep güler. Kör olsun bir e huyum var, şöyle göğsümü gere gere ken- yazımı okuyamam. Kalabalık ortasında ka- ahatini yapan cocuklar gibi, utana, sıkıla ilk azıyı okumaya başlarım...

— Adamın biri...

Zırr!.. Zırr!.. Patron telefonu açar.

— Allo... Hayır efendim... Güzellik Enstitü- ü burası değil... Burası Akbaba!.

Hiddetle telefonu kapar. Ben başlarım.

— Adamın biri!..

Tak, tak, tak... Kapı vurulur.

— Buyurun!..

İçeri giren klişecidir. Patron klişesi yapıla- ak resimleri verir. Klişeci çinkoların pahalılı- ından dert yanar. Patron fiyatların arttırılaca- ını sezinlediği için daha atik davranır, klişe- rin fena yapıldığından yakınır. Klişeci gider, en başlarım:

— Adamın biri!..

Zırr... Zırr... Telefon...

— Oooo... Üstadım! Çok teşekkür ederim. llah ömürler versin!... İyi... Hamdolsun!.. Baş- stüne... tabiî... şüphesiz... gülegüle...

Bana döner:

— Nerede kalmıştık?

— Adamın biri!..

Zile basar. Gelen idare müdürüne sorar:

— Kâğıt için yazdığımız yazıya fabrikadan cevap geldi mi?

— Hayır...

— Aman bir daha yazalım!..

— Başüstüne...

— Bana İlhami'yi gönder.

İdare müdürü çıkar...

— Nerede kalmıştık Hasan'cığım?

— Adamın biri!..

Yazı İşleri Müdürü İlhami odaya girer,

— Tashihler gitti mi matbaaya? diye Patron sorar.

Yarım saat konuşmadan sonra, tashih kolon- larının basımevine ne gittiği anlaşılır, ne de git- mediği...

— Ne diyorduk Hasan Bey?

— Adamın biri!..

— Aman aklımdayken söyliyeyim, şöyle bir karikatür yaptırsak nasıl olur? Bir kadın koca- sına...

— Çok güzel olur, hârika...

Patron da bilir hârika olmadığını. Zaten gü- zel bişey olsa bana sormazdı.

— Ne demiştin?

— Adamın biri!..

Zırr... Zırr...

— Buyurun, Akbaba... Evet Hanımefendi... Alâkanıza teşekkür ederiz, çok memnun ol- dum efendim, mersi... Beklerim... Türbeyi bili- yorsunuz... Türbe, Hani efendim Belediye... Ankara caddesinden doğru gelin... Hayır sap- mayın... Çok kolay yerde efendim.

Yirmi dakika kadar telefonda adresi anlatır. Ben bir solukta okumak için hız alırım:

— Adamın biri!..

Zile basar. Gelene,

— Bir çay... Bir kutu da diazinol yavrum. Sen oku Hasan'cığım...

— Adamın biri...

Kapı vurulur:

— Tak tak tak...

— Buyurun!.. Vay efendim, sultanım... Hoş- geldin canım efendim.

Bir sarmaş dolaş... Halhatır sorulur.

— Bana bir dakika müsaade... Bir yazı oku- yorduk da...

İki kişinin yanında okurken, büsbütün dilim dolaşır. Mırıltılarımı kendim bile zor duyarım.

Zırr... Zırrr!..

— Efendim... Evet... (hiddetle) Nasıl?.. Zam mı?.. (daha hiddetli) Monşer!.. On para daha arttırmam. Kâğıt arttı, matbaa arttı, klişe arttı. Ama derginin fiyatı artmadı... Hayır... Olmaz!..

Çat... Kapatır telefonu, atalet kanununa göre yüzündeki hiddet birdenbire kesilmez. Bir süre daha sürer. Şakaklarını kolonya ile oğuşturur.

— Oku Hasan Bey!..

Bundan sonra değil benim gibi Hasan Bey, Kel Hasan gelse, hattâ Mark Twain gelse, iş yok...

— Adamın biri!...

Yüzünü buruşturur:

— Olmamış bu yazı Hasan'cığım...

— Evet üstad, olmadı!..

— Gel biz bunu Pazartesiye bırakalım.

— Bırakalım üstad!..

— Başka bir yazı yaz!..

— Peki efendim.

Pazartesiye yazıyı değiştiririm. Bu kez yaz ya «Adamın biri...» diye değil «Bir adam...» d ye başlarım. Patron, «Güzel!» der. Siz de de gide okursunuz. Artık beğenir misiniz, beğen mez misiniz, onu bilmem!.. Ama ben çok beğe nirim.

ÇİKİ, ÇİKİ BOM

Şunu öğrendim; insan zamanında yaşının gereğini yapmazsa dünyaya maskara oluyor. Kırkından sonra azanı teneşir paklar dedikleri doğru. Azacaksan, yirmisinde, otuzunda az. Düşman başına, ben altmışımdan sonra azdım. Eğer bugün akıl hastanesindeysem, zamansız azgınlığımın haklı cezasını çekiyorum.

Allah cümlesininkini bağışlasın, bir oğlum var; Teknik Üniversitenin son sınıfında; bir kızım var, güzel olduğu için ortayı zor okutabildik, evlendi. İki de torunum var.

Efendim, kedi enciği gibi daha gözümüz açılıp da, dünyanın kaç buçuk olduğunu anlıyamadan, rahmetli peder bizi başgöz etmişti. Gidiş o gidiş... Anlayacağınız, onsekizimden elli sekizime kadar yaşamadım, sayılır.

Bikinili kızları ayıplayan, stil delikanlılara kızan kocakarılar, moruklar görürsünüz. İnanmayın hiçbirine... Yaşlılar içten olamazlar. Onlar gibi yapamadıkları için, kıskançlıklarından gençleri kötülerler. Hele o kocakarılar, beğenileceklerini bilseler, bikinisiz bile denize girerler.

Size nasıl delirip akıl hastanesine girdiğimi anlatmak için, macerama başından başlamalıyım. Görüyorsunuz ya, ipe sapa gelmez lâflar etmiyorum. Piyasa romancılarından daha düzgün cümleler kuruyorum. Çok milletvekilinden daha derlitoplu, daha mantıklı konuşuyorum. Yine de akıl hastanesindeyim. Bunlara sebep, hep Çiki çiki bom...

Bendeniz avukatım... Eskiden bir huku mektebi vardı ya efendim, oradan çıktım, he de şimdi «pek iyi» dedikleri «aliyyülâlâ» dere ceyle... Avukatım, dedimse, öyle anasını, avra dını, kızını, kısrağını pirasa doğrar gibi keser azılı, Adapazarı canavarı, Konya canavarı, Su tanahmet canavarı, Boğazkesen canavarı gi vilâyet ve semt canavarlarının dâvalarını ala ceza avukatı değilim. Evlenmelere, boşanma lara, karışık, alavereli-dalavereli ticaret dâvalarına da burnumu sokmam. Ben otuz şu ka dar yıldır, bir dairenin maaşlı avukatlığını, hu kuk müşavirliğini yaparım.

Bizim arkadaşlar, maşallah herbiri Karun ka dar zengin oldu. Onların arasıra yazıhanele ne uğradıkça şaşar, kalırım. Kimsenin malın da, parasında gözüm yok ama, doğrusu o sek reter kızları, daktilo kızları içim çeker duru du. Dedim ya, zamanında yapacağımızı yapa mamışız, arzularım kursağımda kalmış.

Sonunda dayanamadım, «Dolgun ücretle b avukat yazıhanesine sekreter aranıyor» diy gazetelere ilân verdim. Kadın nüfusu erkekte fazla derlerdi. Doğruymuş. Aman beyim, ne ka dın, ne kız!.. Benim yazıhane dolup dolup ta şıyor. Gelen gelene... Sekreterlik için geler ler, ev satın almaya gelmiş gibi, önce bana b bakıyorlar, tepeden tırnağa beni süzüyorla sanki onlar beni işe alacaklar...

Hayatımda, o kadar yutkunduğumu bilmiye

um. Gelen kızlara yutkunmaktan gırtlağım ağ-maya başladı. Biyandan da yaptığımdan kor-uyordum. İlânı verdiğimin üçüncü günü yazı-aneye bir kız girdi, kız değil canım, âfet... akın size tarif edeyim, nasıl şey: Hani subay-ın manevrada kullandıkları şık harita çanta-vardır ya, işte omuzunda onların daha kaba-bir çanta asılı... Bir elbise giymiş, hiçbirşey sanı o kadar allak bullak edemez. O tiriltiril lbiseden, göğüs tomrularının iki zeytin tane-«Ye beni!» diye çırpınıyor. Ayacıklarında yük-ek ökçeli terlik gibi, bişey, saçları kıvır kıvır... İçimden: «Ey Tanrı! Pir aşkına bana kuvvet erl» dedim. Masama doğru kalçalarını dal-alandıra dalgalandıra gelirken, düşüp füccee-n aşk uğruna şehit olacağım.

— Bir sekreter arıyormuşsunuz, dedi.

Cevap vermek ne mümkün!.. Sesim, soluğum esildi. Yalnız demirci körüğü gibi soluduğu-un farkındaydım.

— Adım Birsen, yirmibir yaşındayım. Boyum 62. Kilom 57... Yegâne zevkim danstır. Dans in çıldırırım. Hayatta emelim, sinema artisti maktır. Çiçeklerden manolyayı, kokulardan riganı severim. Son aşkım bir Amerikan bah-yelisi...

Arka arkaya kısaca özgeçmişini anlatırken, ğzındaki cikleti de çakçak çiğneyip duruyor-u. Ben susuyordum.

— İşinize geliyor mu? diye sordu.

Şöyle bir baktım, japone kolunun altından, ütün yasak bölgeleri görünüyordu. Kuvvetimi udaklarımda toplayıp,

— Geliyor! diye inledim.

— Ayda ikibin altıyüz papel isterim.

Aşağı yukarı benim hukuk müşavirliği aylı-ma yakın. Helâl olsun!

İşte Çiki Çiki Bom'la böyle tanıştık. Asıl is-i Birsen ama, ben ona Çiki Çiki Bom diyo-m. Çünkü efendim, daha ilk gün, ilk saat, aşladı karşımda:

Çiki Çiki Bum!..

Çiki Çiki Bum!..

Diye söylene söylene acayip titremelerle, playıp, dans etmeye. Çılgın... Biz artık işi gü-i bıraktık. Öğle, akşam yemeklerini birlikte yoruz. Cuma günü,

— Hafta tatilini nerede geçireceğiz? dedi.

— Nerede istersen, dedim.

— Yalova'ya gidelim.

Biz Yalova'lara, Ada'lara, Bursa'lara gidiyo-z, hepsi iyi ama, kızın eli elime değmiyor. Şöyle bir kaza ile bir yeri bir yerime dokunsa elektriklenmiş gibi oluyorum. Velâkin, gittiğimiz yerlerde kendine uygun bir delikanlı buluyor, başlıyor, çiki bum, çiki bum diye dansa... Sanki ben onu, başkalarıyla dans etsın diye yedirip, içirip, giydirip, gezdirip, üstelik de iki-binaltıyüz lira cep harçlığı koyuyorum cebine. Bir de, gittiğimiz bir gazinoda, münasebetsiz herifin biri,

— Kızınız mı beybaba? Maşallah... Maşallah!.. demesin mi!..

Ben artık, genç görüneyim diye traş traş üstüne... Saçlarımı da boyuyorum. Kolalı gömlek, tığ gibi ütülü pantolon, yeni elbiseler, yakamda çiçek...

Bizim hanım,

— Bey, ne oldu sana Allahaşkına? dedikçe.

— Hanım, zaman böyle şimdi, ne yaparsın! diye kaçamak cevaplar veriyorum.

İlle, bu kızın elin hergeleleriyle dansetmesine pek içerliyordum. Bigün kendine kıskandığımı açıkça belli ettim. Ah yarabbi, birden öyle bir şımarık hal aldı ki... Geldi, kucağıma oturdu, eliyle çenemi tuttu:

— Moruk! Sende iş yok! Eğer dans bilsen, seninle dans ederdim.

Hayatımda gördüğüm en büyük iltifat budur. Hemen kafamda bir şimşek çaktı. Kendi kendime dans öğrenecek, Birsen'e bir sürpriz yapacaktım. Artık ondan sonra, kimse onu benim kollarımdan alamazdı. Bu yaştan sonra, dans dersanelerine de gidilmez ya... Her gittiğim yerde, o başkalarıyla dansederken, gözlerim onların ayaklarında, kollarında... O bizim zamanımızda görüp bildiğimiz danslar, bunlar yanında gezinti yürüyüşü gibi bişey...

Eve gelince, odama çekiliyordum. Başlıyordum dansetmeye, Biyandan da ağzımla tempo tutuyordum:

Çiki Çiki Bum!..

Sanki o kollarımın arasındaymış gibi, yastık kucağımda...

Gözlerim gardrobun aynasında... Bum çiki bum... Bum...

Ben, kendimden geçmiş böyle tepinip dururken, işi azıttıkça azıtmışım, alt katta oturan çoluk çocuk, önceleri gürültü ettikleri için döşemeyi tekmelediğimi sanmışlar, susmuşlar... Gürültü, acayip seslerle devam edince, yukarı çıkmışlar. Ben, Bum çiki bum, diye ter ter tepinirken, meğer karım, kızım, oğlan, damat, torunlar hepsi anahtar deliğinden beni

seyrediyorlarmış.

— Eyvah, zavallı çıldırdı! diye telâşa düşmüşler.

Hanım,

— Zaten son günlerde halini beğenmiyordum, alâmetler başlamıştı, demiş.

Ben, azıttıkça azıtmıştım işi... Onlar ağlamaya başlamışlar. Hanım,

— Ben içeri giremem, korkarım, demiş.

Kız,

— İçim götürmez, demiş.

Damat,

— Polise haber verelim! diye bir fikir atmış.

Polisler içeri girdikleri zaman, ben ayağımda uzun paçalı fanilâ don, kollarımda yastık, «Bum çiki Bum» diye tepinip duruyordum. Kapının açılmasıyla üç polisin birden beni kıskıvrak yakalayıp, yere yıkması bir oldu. Hemen bir otomobile attılar, akılhastanesine tıktılar.

«Yahu, ben deli değilim, kendikendime dans öğreniyordum!» demek aklımdan geçti, am sonra düşündüm, bunu öğrenmeleri daha kötü altmışından sonra torunu yaşında bir kızın uğ runa rezil olmuş, diyecekler. İyisi mi, «Delirmi zavallı!» der de acırlar, diye, ben yaptığım nu marayı hiç bozmadım. Karakolda da, doktoru karşısında da, «Bum Çiki Bum» diye tepinme ye devam ettim. Doktorlar, tabii bu delilliğe he men Lâtince bir ad buluverdiler.

Şimdi bir aydır akıl hastanesindeyim. Yavaş yavaş Bum Çiki Bum'ları azaltıyorum. Sonunda da sözde tedaviyle aklım başıma gelecek, o zaman elbet beni buradan çıkaracaklar. Aklım başıma geldi ama çok geç...

Aman gençler!.. Ne yaparsanız zamanında yapın... Azmanın, azıtmanın bile bir yaşı var. Yoksa benim gibi rezil olursunuz. Arzularınız içinizde gömülü kalmasın, tepinebildiğiniz kadar tepinin!.. Haydi hep beraber:

«Bum çiki bum, çiki çiki bum!..»

İNTİKAM

Büyük yazarların kadından yana şansları olmaz, derler. Haşim de, Mahmut Yesari de, zavallı Sait Faik de öyleydi. Şimdi nereden çıkardın bu lâfı diyeceksiniz? Ben de büyük yazarım da ondan. Dün, üç arkadaş, sinemaya gittik. Dış salonda bir kadınla bir erkek konuşuyordu. Kadına baktım. Allah Allah!.. Herife baktım, hafazanallah!., Kadının ne dediğini duymadım Herif, kadına,

— Maalmemnuniyetle hanımefendi! diye cevap verdi.

Nasıl oldu, bilmem kendimden geçmişim; içimden geçirdiğimi sanarak sesli sesli,

— Çüüüüşş bre dangalak! demişim.

Bütün başlar bana döndü. Kafamı eğdim. Arkadaşlar,

— Çıldırdın mı? dediler.

— Çıldırdım, dedim.

Salona girdik. Film başladı. Aklım hep güzel kadınlarda. Ayıp değil ya —belki de ayıptır— ne zaman bir dangalağın kolunda bir güzel kadın görsem, kıskanırım.

Eline kalem alıp da, kendini büyük yazar sanmayan yoktur. Ne yalan söyliyeyim, ben de kendimi öyle sanırım. Hem, güzeli şöyle dursun, kadının çirkininden bile yüz bulamadığım için, üstelik kendimi gerçekten büyük yazar sanırım... Armudun iyisini kimlerin yediğini, güzel kadınları ve kendi büyüklüğümü düşünüp dururken, ön sırada oturan iki hanımın konuşmaları kulağıma geldi. Haspalar, edebiyata meraklı olacaklar. Meğer biz, yanlışlıkla yerli filme gitmişiz. Filmin senaryosunu da ünlü bir yazar yazmış. Hani şu güzel kadınlardan yana talihi açık olanlardan bir yazar. Adı gerekmez. Ben bu yazara pek sinir olurum. Sen ne olursan ol, adamın her romanı altı, yedi kez basılıyor ya... İstediği kadar Türkçe bilmesin, değersiz olsun, her romanından, otuzbin, kırkbin lira alıyor ya... Güzel kadınlar ona bitiyor ya... Sen çatla da patla! Evet, bu adamı kıskanıyorum.

Önümdeki hanımlar, işte bu yazardan konuşuyorlardı.

— Ah, ben bu adamın romanlarına bayılıyorum.

— Ne diyorsun şekerim, ben de öyle... Her romanı şaheser.

— Bir görsem, bir yerde tanışabilsem... Ayol ben âşığım bu adama!..

— Çok kuvvetli yazar, doğrusu...

— Acaba yakışıklı mı?

— Bilmem ki... Birisi tanıştırsa. Heyecandan kalbim durur vallahi...

Şöyle uzanıp baktım. İkisi de güzel. Şunlara ir oyun oynasam diye düşündüm. Yanımdaki rkadaşların kulağına fısıldadım:

— Şimdi antrakta, fuvayyeye çıkınca bu kaınların yakınına gidin. Sanki tanımıyormuşsuuz gibi, beni birbirinize gösterin... «İşte bak, Salih Recep!..» deyin... o kadar... Gerisini bıakın bana.

O büyük yazarın adını açığa vurmamak için imdi size burda Salih Recep diyorum.

Antrakta salona çıktık. Ben büfe yanındaım. Gayet ciddî pozlarım var. Göz kuyruğuya bakıyorum. Arkadaşlar beni gösteriyorlar:

— A... Bak bak, Salih Recep...

— Hangisi?..

— İşte şu...

Kadınların başlarının bana döndüğünü farkettim. Çaktırmadan yanaşıyorum. Konuşmalar kulağımda:

— Ah Nermin, bak Oymuş!..

— Şiişşt!.. Yavaş! Duyar.

— Nasıl tanışsak... Ha? Bir akıl ver.

— Pek de kısa boyluymuş!..

— Sahiden... Biçimsiz de...

Ben öksürüyorum: Öhhö!..

Hanımlar cıgara içiyorlar. Benim ağzımda cigara, sözde kibrit aranıyorum. Sokuldum, biraz daha... Bizim arkadaşlardan biri, cıgarasını tam yere atarken,

— Affedersiniz, ateşinizi müsaade eder misiniz? dedim.

Cıgarayı söndürmüş bulundu. Baktım, kibriti çıkarıyor. Kaşımla: «verme!» diye işaret ettim.

— Maalesef beyefendi!

Salih Recep'in romanlarında olduğu gibi tanışmaya bahane olsun diye, hep erkekler kadınların çıgaralarını yakacak değiller ya...

Cici bir el uzandı. Küçücük bir çakmak...

— Aman efendim, rica ederim.

Çakmağı güzel kadının elinden alıp cıgaramı yaktım...

— Çok affedersiniz hanımefendi... Tedbirsizlik...

— Rica ederim...

— Estağfurullah...

Falan, filân...

— Efendim, sizin gibi büyük bir yazara bu kadar küçük bir hizmetten bile şeref duyarız.

— Estağfurullah... Teveccühünüz...

— Efendim, biz sizin hayranlarınızdanız...

Ben kırıtıyorum:

— Teşekkür ederim, lûtufkârsınız efendim.

— Ben Nermin, arkadaşım Süheylâ.

Hanımların ellerini sıkıyorum...

— Tanıştığımıza çok memnun oldum efendim.

Film başlayacak. Yerlerimize oturuyoruz. Oturduğum yerden, aramızda küçük konuşmalar oluyor. Hanımlar, başlayan bu ilişkiyi kesmek istemiyorlar. Film bitiyor. Birlikte çıkıyoruz sinemadan.

— Sizinle görüşmeyi o kadar çok arzu ederdim ki...

— Benim için bu büyük bir onur olurdu.

— Bir çayımızı içmez misiniz?

— Davetimi kabul ederseniz, şeref vermiş olursunuz. Buyurun bizim evde birer çay içelim.

Birbirlerinden kulaklarına fısıldaşıyorlar.

— Efendim, benim bir randevum var. Maalesef benim için müstesna bir kıymeti olan nazik davetinize...

Ve Süheylâ ayrılıyor.

Biz Nermin'le evdeyiz. Dört yıllık evliymiş. Kocası kaba bir adammış. İnce, şairane duygularını anlayamıyormuş. Önceleri kendisi de şiir yazarmış, edebiyata düşkünmüş ama...

— Ah, o sizin (.....) romanındaki Cavidan ne kadar canlı bir tiptir!..

— Evet...

— Daha çok ne zamanlar yazarsınız?

Bir sürü soru!..

Sabahleyin Nermin evden giderken, aramızda artık sizbiz kalmamıştı.

— Bana imzalı bir kitabını verir misin? dedi.

Kitap?.. Kitap?..

— Ne kitabı? diye sordum.

Anlamazdan gelip,

— Senin yazdığın romanlardan birini işte... Arkadaşlarıma gösterir, işte Salih Recep'in bana imzaladığı kitabı, der, övünürüm.

— Salih Recep mi? O da kim?

— Aman, şaka etme!

— Ne şakası? Benim adım Hasan!

— Ay sen Salih Recep değil misin?

— Yooo...

— Ben zaten şüphelenmiştim ama...

O ince duygulu hanım söylene söylene gitti. Ama ben de intikam almıştım. Kimin intikamını bilir misiniz? Güzel hanımların yüzvermedikleri, acı çektirdikleri bütün o gerçekten usta yazarların...

EŞEK DAVASI

İşsiz adam ne yapar? Sesi güzel değil, şarkıcı olsun... Bacağı da kuvvetli değil, futbolcu olamaz. Kala kala bir yazarlık kalıyor. Üç parmağının arasına kalemi aldın mı, yazar oldun, demektir. İlkin onu denedim. Olmadı. Çünkü benden önce kalemi parmakları arasında tutamayanlar bütün çeşme başlarını tutmuşlardı.

Ben de gazetelere ilân verdim: «Bir matematik öğretmeni özel ders verir, öğrencileri imtihana hazırlar.»

Böyle bir ilân verişimden de, ne kadar zeki bir adam olduğumu, eğer zekâdan bir parçacık nasibiniz varsa, şıp diye anlamışsınızdır. Bilirsiniz ya, matematik, ingiliztuzu, hintyağı gibi yutulması zor bir nesnedir. Öğrenciliğimde her sınıfta bir yıl matematikten çakar, ikinci yıl bütünlemeye kaldıktan sonra geçerdim. Böyle bir geçmişim olduğu için, matematik hocalığının geçer akçe olduğunu hesaplamıştım.

Tahminimde hiç aldanmadım. Müracaatlar başladı. İlk gelen, başa güreşen yağlı güreş pehlivanı kılıklı bir adamdı. Beni yukardan aşağı süzdü. Pabuçlarımın patlak, elbisemin de tornistan olduğunu farkedince, hesapsız bir adam olduğumu hemen anlamış olacak ki, beni hesap öğretmenine benzetemedi.

— A be kimdir o esap dersi verir?

— Bendenizim.

— Kaç yaşındasın?

— Otuz...

— Evli misin? Beçar mısın? Dul mısın?

Kafam kızdı:

— Neden soruyorsunuz? dedim, yaşımdan başımdan size ne? Ders almak istiyorsanız alın...

— A be ne kızarsın? Dersi ben deyil, bizim kız alacak. Şimdiye kadar dört hoca değiştirdım. Episi de bizim kıza sulandı...

— Bizde öyle iş yok Beyefendi...

Celep Nasib Beyle ders başına elli liraya uyuştuk. Ertesi günü apartımanlarına gittim. Adam da, karısı da orada. Kadın,

— Bizim kızın yaşı küçük ama, maşallahı var, görseniz yirmisinde sanırsınız, dedi, bu zamanda kız evlâdı yetiştirmek zor... Biz onu çiçek gibi yetiştirdik.

Nasib Bey,

— Bu dünyada namûs için yaşarım, dedi, kiz akıllı, ama hocası garaz koymuş bi kerem. Başim belâya girecek vellahi!... Üğret şuna b şeyler...

— Başüstüne!..

Adam, «Marş, marş!..» der gibi seslendi:

— Pirâââyee!...

İçeri bir kız girdi, Allah Allah!... Saçlar bo yalı, altı aylık ondüle... Manikürlü uzun tırna larından şıp şıp oje damlayacak..

— Hoş geldiniz!..

— Hoş bulduk!..

Karşıma geçti. Bir bacak bacak üstüne att utancımdan başımı yana çevirdim.

— Kaçıncı sınıftasınız?

— Ortanın ikisindeyim. Matematikten takır tım var.

Babası,

— A be neydi o, üğretmenin surar surar so na da bilemezsin be Piraye? dedi.

— Eşek davası...

Pirâye bana döndü:

— Üç senedir imtihanlarda bana hep eşe dâvasını soruyor... Öyle inatçı öğretmen ki..

Artık bir insanın üç yılda bir eşek dâvasır öğrenememesi için ne eşek olması gerekir, dü şünün.

Nasib Bey,

— Üğret şuna eşek dâvasını be delikanlı, de di.

Kızın odasına girdik. Anasının, çiçek gibi ye tiştirdim, dediği Pirâye,

— Ben yıldız olacağım, dedi, matematiğe fi lân boş verin... Yalnız şu eşek dâvasını bana öğretin de, ortayı bitireyim, yeter. Babam çok üstüme düşüyor.

Eşek dâvasının gözü kör olsun. Ben de o yüzden bir yıl sınıfta çakmıştım.

— Kitabınızı getirir misiniz?

Dudaklarını büktü:

— Kitap mı?.

Bisürü plâstik kaplı resimli romanlar, magazinler arasında arandı, durdu:

— Öfff... Aman, bulamadım, işte!...

Öğrenir de bişeyler atarım, diye kitabı istemiştim. İyi ki, Pirâye imdadıma yetişti:

— Ne dersiniz ben film yıldızı olabilir miyim?

— Olursunuz, dedim.

Birinci dersimiz sinema üzerine oldu, ikinci derse hazırlıklı geldim. Eşek dâvasını yutmuş-

n. Pirâye'nin odasına geçtik. Kapının anahdeliğini tıkadı.

— Ne yapıyorsunuz? dedim.

— Babam gözetler, huyu çok kötüdür, dedi, den önce gelen öğretmenleri döve döve az lsın öldürecekti. Konu komşu zor elinden alar.

Bacaklarım titremeye başladı. Gayet ciddî pozla derse başladım:

— Dersimiz eşek dâvası... Bir dik üçgenin k kenarları üzerine...

Ya beşinci, ya altıncı dersimizdeydik, Pirâye ldi kucağıma oturdu.

— Ya kapıyı açarsa baban!.. diye fısıldadım.

— Açmaz, dedi, yalnız kulağını kapıya kor, nler. Sen bana söyliyeceklerini yavaş söyler-, ama eşek dâvasını yüksek sesle anlatırsın. öyle, beni seviyor musun?

Biz artık şöyle konuşmaya başladık.

Ben — (Fısıltı) Seviyorum. (Yüksek) Bir dik genin (daha yüksek) dik kenarlarına çizilen ağırarak) karelerin alanlarının toplamı (fısılumm-mup!.. (bu ilmâya gelmeyen öpücüktür). aykırarak) geniş kenarları üzerine çizilen kanin...

Pirâye — (Fısıltı) Sen beni sevmiyorsun. (Hız- bir dik üçgenin... (Fısıltı) Sevsen böyle soık öpmezsin...

Ben — (Fısıltı) Vallahi... Dik üçgen.. seviyom. Alanlarına eşittir. Ummm-mûûp!..

Hiç böyle cins kız görmemiştim. Eğer şu ek dâvası bahanesi de olmasaymış, dünya- eşek gelmişim, yine de eşek gidecekmişim.

Dersler üç ay sürdü. İlkin haftada üçken, dersleri her güne bindirdik. Evde kalabalık misafirlerin olduğu bir gündü. Nasip Bey dayanamadı, misafirlerin yanında,

— A be bu ne biçim yeşektir, bitmez bitürlü dâvası?.. diye sordu.

Pirâye,

— Kolay mı baba, dedi. Çok zor tabiî...

Pirâye, kadın erkek ne kadar film yıldızı varsa, hepsinin hayatlarını, aşklarını en küçük ayrıntılarına kadar biliyor, ama eşek dâvasını bitürlü öğrenemiyordu.

Nasip Bey,

— Helbette kolaydır, ben bilem üğrenmişim, dedi...

Anlaşılan Nasip Bey, bizi kapı arkasından aylarca, o kadar dikkatle dinlemiş ki, sonunda o da eşek dâvasını öğrenmişti. Kapı arkasından nasıl duymuş, nasıl öğrenmişse, misafirlerin yanında öylece tekrarladı:

— Er anci bir dik yuçgenin, seviyorum vallahi, dik çenarına, umm-mûûp, çizilen yavaş suyle duyar baban, karelerin tuplamı, em de çok seviyorum, ceniş çenarında çizilan, seçerim, karenin alanına yeşittir.

Misafirler anlamışlar, kahkahayı basmışlardı. Nasip Bey bana döndü:

— Nasıl üğrenmiş miyim yeşek dâvasını? diye sordu.

— Fazlası var, eksiği yok! dedim.

Eğer, o günden sonra da eşek dâvasına devam etseydim, ya eşek sudan gelene kadar dayak yiyecek, ya da Pirâye ile aramızda, yeni bir sıpa dâvası başlayacaktı.

KENDİKENDİMLE

Eskiden, yolda, vapurda, tramvayda, çarşı, pazarda kendi kendine konuşan insanlara ülerdim. Hem gülerdim, hem acırdım. Yolda derken böyle birini görünce, işimi gücümü bıkır, hemen arkasına takılır, bir süre onu izlerm. Ellerini, *kollarını oynata oynata*, el, ağız, öz işaretleriyle, sanki karşılarında bir insan rmış gibi konuşmaları ilgimi çekerdi. Kaşlar er, kalkar; dudaklar kıpır kıpır oynar, arada r gülümser, bir de bakarsınız kızar. Birden amlar hızlanır, sonra yavaşlar...

Evet, gülerdim bu zavallılara, ama acı bir gülüş. Kimbilir, onlara böyle boşluğa nutuk çektirten, onları böyle tatlıkaçık yapan ne çok dertleri vardır...

Geçen akşam, gazete idarehanesinden çıktım... Uykusuzluk, yorgunluk, halsizlik... Öylesine bitkinim ki... Vücudum, apartıman kapıcılarının gerili bir ipe atıp, temizlik için sopayla dövdükleri taban halıları gibi... Şurup gibi de bir bahar akşamı.

— Dolmuşa bineyim, dedim kendi kendime.

Birisi bana karşılık verdi:

— Yok canım, bu güzel havada hiç dolmuşa binilir mi! Hem ne diye iki lira vereceksin?

İçimden geçenleri anlayıp benimle konuşan da kim, diye çevreme bakındım. Kimsecikler yok.

— Öyle ya, dedim yine kendi kendime... En iyisi otobüse binerim.

— Otobüsler kalabalıktır bu saatlerde. Yürü be!

— Gerçek yahu! Hava da güzel!... İyi ki hatırlattın...

— Tabii ya... Bak herkes ne güzel gezip tozuyor, eğleniyor, gülüyor, kiminin yanında, kiminin kolunda bir kadın. Sen sabahtan akşama, akşamdan sabaha dek otur beyaz kâğıdın önüne, yaz babam yaz! Düşün bire düşün!... Ne yazayım da okurları güldüreyim diye uğraş dur. Bak millete, nasıl gülüp eğleniyor!

— Çok doğru!.. Dünyadan haberim yok yahu...

— Sen insan değil misin? Şunun şurasında kaç günlük ömrün var, a sersem!.. Sinemaya, tiyatroya, konsere git ...Gazinolara git... Kırlara çık, gez, dolaş!..

Tam bu sırada arkamdan biri bağırdı:

«Heeeey!... Dangalak!.. Önüne ardına bak yürürken!... Ezip geçeceğim, nüfus sayımında yazılısın diye insan yerine koyup hesap soracaklar.»

Başımı çevirdim. Bana öyle bağıran, kırmızı renkli özel bir arabanın direksiyonundaki adamdı.

Adamın yanındaki, henüz fitili yerleştirilmemiş sarışın bomba gülerek,

«Herif galiba sapıtmış, yolda elini kolunu oynata oynata kendi kendine konuşuyor.» dedi.

Sonra araba yanımdan vızzz diye asfaltın üstünde kaydı gitti.

— Gördün mü? İnsan kalıbına girmiş elin halis eşşeği, direksiyona oturmuş, yanına da altı aylık dana iliği gibi karıyı almış... Bir de sövüp sayıyor. Sen hâlâ otur, kapan kâğıdın üstüne, pazar deme, bayram deme, yaz!..

— Ama artık çok oluyorsun!.. Ben de o kadar enayi değilim... Elbet benim de bir bildiğim var.

— Neymiş senin bildiğin? Lâf!.. Çalışacaksın da, günün birinde rahata kavuşacaksın. Ooooh!.. diyeceksin.. Sen gerçekten bu zamanda az bulunur su katılmamış aptalın birisin!

— Yahu, böyle söylüyorsun ama, çalışmayıp da ne yaparım? Ev sahibi kira ister. Haa? Boğaz bu, yemek ister. Hiç olmazsa iki yılda, bir kat elbise ister, ister oğlu ister...

— Bunun başka yolları yok mu? Çevrendekilere bir baksana be!...

Karaköy'den yukarı, kalabalık arasında, gidiyordum. Birisi,

«Höst!... Kereste!...» demesin mi!

Yanındaki kadın da,

«Bırak zavallıyı, baksana deli mi ne, kendikendine konuşuyor.» dedi.

— Aldın mı ağzının payını? Sana lâyık olan bu işte!.. Biraz iğil be!.. Korkma, boynun kopmaz! Kendikendine bir poz veriyorsun, a enayi, sana aldıran kim? Bu dünyadan neler geçtiii, sana gelene kadar sabah olur... Sen de biraz çıkarına bak!..

— Bu yaştan sonra ayıp olmaz mı?

— Kimden ayıp olacak? Hangisinden? Kim kimi ayıplayacak? Bu dünya öyle bir yer ki, ölen, namusunun geri kalanı varsa, onu kurtarmış oluyor. Yaşadıkça hapı yuttun, demektir. Hem sen, ne demeye öyle namuslu adam pozları takınıyorsun? Ne numara yapıyorsun? Sanki hiç yalan söylemez misin?..

— Arasıra babama, bazı da çocuklarıma yalan söylediğim oluyor. Babam seksenine geldi: Zavallıyı son günlerinde üzmemek için, başka türlü yüzünü güldüremedim, «Param var, işlerim tıkırında, bankaya para yatırıyorum.» filân diye avutup sevindirmeye çalışıyorum. Çocukları da öyle...

— Yalanın biri de bir, bini de... Onun için sen, bu gidişi değiştir.

— Defol ordan be!.. Başımı belâya sokma!..

— Sen, cinsi tükenmiş, paleontolotik çağdan kalma bir hayvansın...

— Hayvan da sensin, eşek de!.. Alçak! Rezil! Namussuz!.. Aşşağılık!.. Bayağı herif.!

Koluma yapıştılar, sürükleye sürükleye karakola soktular. Hiç tanımadığım bir adam, komisere beni gösterip,

— Yolda giderken, herkesin içinde bana küfretti. İşte tanıklarım!... dedi...

— Ne diye küfretti?..

— Alçak, rezil, namussuz, aşşağılık, bayağı herif!. dedi.

— Dedin mi?

— Efendim, ben bu adamı tanımam. İlk görüyorum. Ben bu lafları, evet, söyledim, ama ona söylemedim.

— Kime söyledin?..

— Hiç!.. Kendime... Yolda kendikendimle konuşuyordum.

— Sen deli misin?

Başımı önüme eğdim, cevap vermedim.

O günden sonra sıksık beni yakalayıp karakola götürüyorlar. Artık polisler de tanıdı, beni karakolda görür görmez,

— Oooo, bizimki yine geldi, diye gülüşüyorlar.

Ne tuhaf!.. Bir zamanlar, yolda kendikendine konuşan insanlar görünce gülerdim.

KASABIN DERDİ

Canı sıkıldı mı, sokağa fırlar, alır başını giderdi, artık neresi olursa... O pazar, bir keyif çatayım dedi, ama büsbütün keyfi kaçtı. Sabah kahvesi bile içememişti.

— Bir haftadır evde kahve yok diye davul çalıyoruz, almıyorsun!..

Böyle çıkışan karısına cevap vermedi.

— Pazardır, hiç olmazsa yıkanayım, dedi.

— Yıkanamazsın, havagazı kesileli hanidir...

Lâhavle çekti. Tam eline gazeteyi almıştı, ev sahibi geldi. Kirayı istiyordu. Aybaşı geçeli on gün olmuştu. Artık heyheyler bastı. Aldı başını, sokağa fırladı. Kendikendine söyleniyordu:

— Hey Allahım!... Okullarda bunca yıl mürekkep yala, on altı yıl dirsek çürüt, ha babam na oku... Sokakta çalış, evde çalış... Sonra da, haftada bir sinemadan, tiyatrodan, yılda bir elbiseden geçtik, bir de elektriği, havagazını kessinler, kirayı zamanında veremedin diye evsahibi saatlerce, ahlâk, namus dersi versin, ha!...

Söylene söylene kasabın önüne gelmişti. Kasap Selim,

— Merhaba Mümtaz Bey!.. dedi.

— Merhaba Selim Efendi. Nasılsın?

— Sorma Mümtaz Bey, çok fena!.. Dert çok birader...

İçinden «Benden dertliler de varmış» diye geçirdi.

— Ev kirasını mı veremedin?

— Yoo... Çok şükür, kendi evimiz var.

— Kışlık yakacağın mı yok?

— Yok canım... Hamdolsun öyle şey değil... Bizim, Osmanbey'de bir apartman var... Sanki kiracılardan çektiğimiz yetmiyormuş gibi, şeytana uydum, bir apartman da Atatürk Bulvarına yaptırmaya kalktım. Hay yaptıramaz olayım. Bu işçi milletine lâf anlatılmıyor birader. Çok şükür apartıman bitti. Ben kapıyı filizi yeşile boyayın, dedim, siz tutun, türbe yeşiline boyayın... Ölür müsün, öldürür müsün?

— Canım bunda üzülecek bişey yok Selim Efendi...

— Ah Mümtaz Bey, öyle söyleme... Benim üç tane taksim var. Dedim ki birinin şöförüne «oğlum, şu arabanın arka penceresine kuş koyma. Uğursuzluktur.» Dinlemez... Ölende mi kabahat, öldürende mi? Di gel de söyleme.. Arka pencereye ille de yapma bir kuş asacak.

— Fazla büyütüyorsun Selim Efendi...

— Bilemezsin Mümtaz Bey... Dert bir değil ki... Benim Büyükada'da...

Daha fazla dayanamadı.

— Affedersiniz, benim birisine sözüm var da... Allasmarladık...

Yürürken kendikendine söyleniyordu:

— Sen onaltı yıl boyunca oku, oku!.. Sonra..

— Merhaba Mümtaz Bey!..

Bakkal Nuri selâm veriyordu.

— Merhaba Nuri Bey, Nasılsın?

— Ah, ah sorma... Bu zamanda insan nasıl olur?

Ne sen sor, ne ben söyliyeyim. Üç ay önce benim küçük kızı evlendirdim. Birinciyi evlendirdiğim zaman, damada elli bin lira sermaye vermiştim. İkinci damat doktordur. Ona da doksan bin döktüm. Beyoğlu'nun göbeğinde muayenehane açtım. İyi mi? Sıra geldi, üçüncüye...

— O da yüz bin mi istedi?

— İstediği bişey değil... Helâl olsun, kızımın kocası... Yüz değil, ikiyüz bin verdim. Sen tut, yılbaşında bizim kıza bir mavi kumaş hediye et... Yani, rezalet bu kadar olur...

— Rezalet bunun neresinde?

— Yahu bu senenin moda rengi marmuş. Kız, kalkar da mavi giyer mi? İnan ki canımdan bezdim. Dur daha bitmedi. Bu bir, bir de ikincisi var... Küçük kız dedi ki...

— Affedersin Nuri Bey... Bir arkadaş beni

bekliyor da... Allasmarladık.

Hem yürüyor, her kendikendine söyleniyordu.

— Hay Allah cezanı versin... Onaltı yıl kafa patlat...

— Ooo, Mümtaz Bey... Nerelerdesin yahu?

— Merhaba Misbah!., Sen ne âlemdesin?

— Ah, sorup da derdimi deşme!... Hayatın tadı kalmadı. Bizim kendi apartmanımız Beyazıt'ta... Daireleri dörder odalı olduğu için dar geliyor bize... Kız da Fransız mektebine gidiyor. Hem kızın mektebine yakın olsun, hem de geniş olsun diye Harbiye'de kat tuttuk.

— Kirası mı pahalı geliyor?

— Neden pahalı gelsin canım. Ben yorganımı ayağıma göre uzatırım. Kira filân değil... Birader, yüznumaranın cephesi kuzeye bakıyor. Pencere muhkem ama, ne de olsa kış günü soğuk geliyor da insan rahat edemiyor. Kaç kere dedim ki ev sahibine, birader...

— Bana müsaade Misbah, acele bir işim var da...

Hem yürüyor, hem söyleniyordu:

— Bunca yıl göz nuru dök, oku...

— Merhaba Mümtaz Bey!...

Selâm veren sütçü Recep'ti.. Mümtaz Bey,

— Merhaba, deyip geçecekti.

Sütçü Recep,

— Vallahi, diye başladı, canım burnuma geldi, ölsem daha iyi. Hayatın tadı...

Demeye kalmadı. Mümtaz Bey açtı ağzını, yumdu gözünü,

— Ulan ben senin canına, ben o hayatın da içine!... Yetmiş bin lira verdiğin damadının da, mavi elbise giymeyen ta o kızının da...

Yoldan geçenler durmuş, ona bakıyorlardı.

— Hay senin üç taksinin de... Yaptırdığın yaptıracağın apartımanın da... Frenk mektebine giden kızının da, senin de... Penceresi kuzeye bakan helânın da...

Mümtaz Bey açtı ağzını, yumdu gözünü. Kalabalığın arasına polis girdi. Süt güğümlerini omuzundan indiren Recep,

— Bay polis, bana bu kadar insanın huzurunda alenen hakaret etti, dâvacıyım!.. dedi.

Suçüstü mahkemesinde Recep hâkime,

— Efendim, dedi, ben bu Mümtaz Beyi iyi bir insan sanırdım. Kendisine akıl danışacaktım. Kırk bin lira bir param var, acaba tahvil mi alayım, yoksa, fiyatlar gün günden yükseliyor, altın alıp bir kenara mı koyayım... diye sormaya kalmadan, bana şahitlerin huzurunda söylemediğini bırakmadı. Halbuki ben onu okur yazar, aydın, aklı başında bir adam sanırdım.

Mümtaz Bey, daha hâkim sormadan başladı:

— Aydın olanın da, okur yazarın da, aklı başında olanın da, adamın da...

Şahitlerin hepsi de Mümtaz Beyi son derece kibar, nâzik bir adam olarak tanıdıklarını, ama dâvacıya ağıza alınmıyacak hakaretlerde bulunduğunu söylediler.

Bu durum karşısında hâkim, Mümtaz Beyi Adlî Tıbba muayeneye sevketti. Şimdi on gündür Adlî Tıbta müşahade altında... Durmadan odada geziniyor ve söyleniyor:

— Ulan, ben onaltı yıl mürekkep yalayım, göz nuru dökeyim, kafa patlatayım, dirsek çürütüyim... ha? Sonra da... Hay ben senin kuzeye bakan helâ pencerenin de... hay...

BİR GAZETE OKUNUYOR

Arap Ali'nin kahvesi Mevlânakapı ile Silivrikapı arasında Abuker Hatun mescidinin bitişiğindedir. Severim Arap Ali'yi... Arap Ali diyorsam, bakmayın siz, yüzüne karşı hepimiz, Ali âbi aşağı, Ali âbi yukarı... Surlar var ya, Arap Ali, benim çocukluğumda, işte oralarda esrar satardı. Daha o zamanlar eroinin adı yoktu. Biz sağdan soldan duyardık: «Arap Ali, birini vurmuş da, on yıl hapis yatmış.»

Katildi ama, kimse ondan korkmaz, herkes onu severdi.

Bu kadar ayrıntılı anlatmamın nedeni, «şimdi Harbiye'de oturuyorsun, ne işin var suların dibindeki Arap Ali'nin kahvesinde?» diye sorarsınız da ondan...

Biz o mahalleden taşınalı onbeş yıl oldu, ama arada sırada giderim onun kahvesine...

Geçenlerde bir pazar, yine ordaydım. Kahvedekiler öylesine bir tartışmaya dalmışlar ki, benim girdiğimin ilkin farkına varmadılar.

Bekçi tahsildarı Arif elindeki gazeteyi okuordu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Kundura tamircisi Tevfik,

— Yaşasın Demokratlar!.. diye bağırdı.

Anadan doğma ve sülâleden muhalif saka Recep,

— Ne varmış da, n'oolmuş da yaşayacakmış Demokratlar? diye sordu.

Tevfik,

— Daha n'olsun, kiraları indiriyorlar, dedi.

Saka Recep, karışını Tevfik'in alnına götürü.

— Nah sana!., dedi.

Lâfa karışan biri,

— Gazete yazıyor be Recep! dedi.

— Gazata mı yazıyor? Amma da anlıyorsuuz gazatanın dilinden... Gazata indirilmeyecek iyor...

Arap Ali kızdı:

— Oku şunu bir daha be Arif!

Bekçi tahsildarı Arif, birinci sayfadaki beş ütun başlığı bir daha okudu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Recep de, Tevfik de, kendilerini haklı bulular. Biri «Nasııl?», Öbürü, «Gördün müüü?» ye bağırdı.

Arap Ali ensesini kaşıdı:

— «Şu «Mütedayir» olmasa... Laf anlaşılak ama, dedi, işte o lugat mide bulandırıyor.

Kahvedekilerin en okumuşu bekçi tahsildarı Arif, bu havadis hakkında hiçbişey söyleyeiyor, hiçbir tarafı tutamıyordu. İcra memurğundan emekli İhsan Bey lâfa karıştı:

— Mütedayir demek, kiralar artacak demek.

Tevfik kızdı:

— Öyle olsa düpedüz artacak, diye yazardı zete.

— Düpedüz artmayacak ki oğlum. Mütedaolarak artacak...

Recep, Tevfik'e,

— Sen, dedi, İhsan Amca'dan daha iyi mi eceksin, mütedayirin ne olduğunu?

İhsan Bey cesaret aldı:

— Hey gidi günler. Şimdi hiçkimse ne müdayir'i, ne devairi biliyor. Memlekette ahlâk madı, büyüğe hürmet kalmadı.

Ocakçı Halil, ellerini peştemala kurulayıp lâ karıştı:

— Affedersiniz İhsan Bey amca, biz cahiliz, müte... nedir o işte... gazete bir kerem daha müteyir mi ne, öyle yazmıştı da taş kömürü fiyatları artmıştı.

Arap Ali tersledi:

— Sus Ulan!., Sen lugatçadan ne anlarsın aval? - İhsan Beye döndü - Mütedayir'i anladık İhsan Bey, bi lâf daha var... Oku şunu bi daha be Arif!..

Bekçi tahsildarı okudu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Arap Mehmet,

— O «akdi» ne demek? diye sordu.

İhsan Bey, bir iki yutkundu:

— Akdi demek... Yâni... şey demek... Altında «mutasavver» diyor ya... Yâni kiralar için...

Arap Ali,

— Çaktım, dedi. bu «akdi» diyor ki, kiralar inecek...

İhsan Bey düzeltti:

— Hay babana rahmet... Kiralar evvelâ mütedayir olacak, sonra da akdini yapacaklar...

— Haaa... Ulan Ârif, sen okula da gittin sözde...

— Ben ortanın ikisinden ayrıldım, ağabey, bize ne «mutasavver»i, ne de «akdi» öğrettiler.

Ocakçı Halil,

— Anam avradım ossun, ben genem bişey anlamadım, dedi, kiralar inecek mi, inmeyecek mi?

Kahvedekiler ikiye ayrılmıştı. Herkes havadisi kendine göre yorumluyordu. O sırada Arap Ali beni gördü:

— Seni Allah gönderdi be!., Oku da anlat şunu bize...

Sonra kahve halkına döndü:

— Hasan Bey bize anlatsın da, bakın görün okumuşluğun faydasını...

Gazeteyi elime aldım. Başlığın altındaki havadisi yüksek sesle okudum:

«48973 sayılı kanunun şümülüne giren mesken kiralarının tahdidi zımnında alınan son kararlardan sonra yapılan müracaatların tezayüdü câlibi dikkat bir hâl almıştır. Ezcümle...»

İhsan Bey, Arap Ali'nin beni övmesinden alınmıştı:

— Bak, «Ezcümle» diyor işte... Ben size demedim mi?

Bütün kahvedekiler ağzımın içine bakıyorlardı. Onlar benden «kiralar inecek» ya da «inmiyecek» dememi istiyorlardı. Oysa gazetede ya-

zılanları okuduğum halde, ben de bişey anlamamıştım. Hayatımda bu kadar zor bir sınava çekildiğim olmadı. «Anlamadım» desem olmaz, «Anladım» desem «Anladınsa anlat» diyecekler. Onun için ben de gazetelerimizin türkçesiyle, anlaşılmıyacak bir sürü lâf ettim:

— Efendim, gazete diyor ki, falan sayılı kanunun dairei şümulüne giren mesken, hane, bina ve bilcümle mebânî... anlaşıldı değil mi?.. İşte bunlar ezcümle... mutasavver bir halde olduğundan akdine lüzum hasıl olmuş...

Bunları söyledikten sonra, ağzımın içine bakanları şöyle bir süzdüm:

— Anlaşıldı değil mi? dedim, artık bunu anlamamak için eşek olmak lâzım... Herşey apaçık...

Arap Ali bozuldu:

— Vay anasını, şimdi anlaşıldı...

Bu kez ben meraklanmıştım. Demek Arap Ali anlamıştı.

— Ne anladın Ali âbi?

— Rahmetli babanın hakkı varmış dedi, baban senin için «Eğer benim oğlan adam olursa, bütün eşekler de adam olur» derdi.

HASAN BABA ÇEŞMESİ

Masamın üstündeki davetiyeyi görünce, yine bir düğüne, nikâha çağırıyorlar, hediye için paradan çıkacağım diye canım sıkıldı. Açtığım davetiyede şunlar yazılıydı:

«Sayın bay...

«Horhor'da, Selime Hatun Çıkmazındaki tarihi Hasan Baba çeşmesinin tamir edilerek halk hizmetine girmesi münasebetiyle yapılacak açılış törenine şeref vermenizi rica ederiz.

Tarih . . . »

Hayatımda hiçbir çeşmenin açılış törenini görmediğim için çağrı günü adresi yazılı yere gittim. Sokak, Ankara'dan gelmiş önemli kişilerle ve bu önemli kişileri seyre gelen önemsiz kişilerle tıklım tıklım doluydu. Bütün tanınmış adamlar, tanınmış adamların otomobilleri, az tanınmış adamlar, sonra daha az tanınmışlar, yazarlar, gazeteciler, en sonra da tanınmamış, ama tanınmaya çalışan adamlar oradaydı.

Kalabalık arasından zorla çeşmenin yanına gelebildim. Dört köşe bir taş... Üstü çinko örtülü. Kefeke taşından bir yalak ve pirinçten burmalı bir musluk. Çeşmenin kitabesinde eski harflerle şunlar yazılı:

Veccealnâ min-el mai külli şey'in hay
Şaraben tahuraa...

Altında da Türkçe olarak şu dörtlük vardı:

Tutar derler iki su bir ekmeği
Baba Hasan yaptırdı bu çeşmeyi
Düşürdü şair Meddahi tarihin
Unutursan ölürsün su içmeyi!

Mermer üzerine kazılmış bu yazının altında yeni harflerle kabartma ve üstü yaldızlı harflerle yazılmış şu yazı okunuyordu:

«Meşhur Baba Hasan Çeşmesi, nin başbakanlığı zamanında ve sayın nın Bayındırlık Bakanlığı zamanında, sayın nın valiliği zamanında tamir edilerek halka açılmıştır...»

Çeşmenin, betonla sıvanmış yalağına çıkan tanınmış bir tarihçi bir saat bir çeyrek kadar kısa bir konuşma yaparak çeşmelerin tarihini, ilk çeşmeyi bizim keşif ya da icat ettiğimize değgin kanıtları, bu çeşmeyi yaptıran Baba Hasan'ın kim olduğunu anlattı. Sözü ünlü edebiyatçılarımızdan birine bıraktı. O da, çeşmenin kitabesine tarih düşüren Şair Meddahi'nin iki saatlik zaman içinde kısaca hayatını özetledi. Onlardan sonra politikacılarımızdan birisi taşın üstüne sıçrayarak nutka başladı. Yazık, sözlerini tutmak için yanımda sesalma makinesi yoktu, hızlı konuştuğundan yazamadım da... Ama onun nutkuymuş gibi sonradan yazdıklarımı aşağıda okuyacaksınız. Politikacının nutkuyla, onun nutku diye benim sonradan yazdıklarım arasındaki ayrım, benim yazdıklarımın onun nutku yanında çok daha ciddi oluşudur. Uğraştım ama, O'ndan ciddi olmamak elimden gelmedi.

Dinlediğimiz nutuk aşağı yukarı şöyle bişeydi:

— Vatandaşlar!.. Lüzumsuz lâf kalabalığıyla kıymetli zamanınızı almıyacağım. Biz müsbet işler yapıyoruz. Eserlerimiz meydanda. Bura-

dan ben konuşmuyorum, rakamlar konuşuyor. Memleket idaresini ele aldığımız zaman, senede ancak 207 bin 310 teneke yağmur istihsâlimiz vardı. Biz senelik yağmur miktarını, programlı bir çalışma ile yüz misline çıkardık. Geçen sene, 1 milyon 489 bin 113 kova olan yağmur istihsalimiz, rasyonel bir çalışma ile yüz misline çıkarılmıştır. Daha da arttırılacaktır. Gelecek senenin programında, 2 milyon 491 bin 316 buçuk kovalık su yer almıştır. Muhaliflerimiz kovalarımızın delik olduğunu söylüyorlar. Hayır... Onlardan idareyi devir aldığımız zaman mevcut 97 bin 198 tane dibi delik kovanın tamiri için, 418 ton lehim, 905 kalıp nişadır, 710 bin litre tuzruhu kullanılmıştır.

Eski idare zamanında, ancak 715 bin 108 çeşme vardı. Bunların 119 bin otuz üçü musluksuz, 94 bin 74'ünün kurşunları çalınmış, 205 bininin de suyu yoktu. Bütün bu çeşmeleri tamir ettik. Ayrıca 979 bin 266 çeşme yeniden, 296 bin 31 çeşme eskiden yaptık, 910 bin 66 çeşme de plânımızda vardı. Üç sene sonra 31 milyon çeşmemiz olacak.

Vatandaşlar!

Bugün açılışını yaptığımız bu çeşmenin tamiri için, 297 bin çuval çimento, 409 bin araba çakıl, 294 bin vagon kum kullanılmış, 477 bin personel altı ay 3 hafta, 4 gün 3,5 saat geceli gündüzlü çalışmıştır. Ben size rakamların itiraz kabul etmeyen kesin diliyle konuşuyorum. Bu çeşmeden günde 756 bin teneke su alınacak, her sene randımanı yüzde beş arttırılacaktır. 216 bin 174... 20 milyon 519 bin 384... 446 milyar 197 milyon 384 bin 535... 706 trilyon...

Artık rakamları not edemiyordum. Rakamlarla konuşan zat,

— Sözü şimdii sayın ..... ya bırakıyorum! diye kürsüden indi. Dinleyenler, rakam kalabalığından aptallaştıklarından, aman kurtulduk, diye coşkunca alkışladılar.

Kürsüye yeni çıkan zat nutkuna başladı:

— Vatandaşlar!.. Bugün açılış töreni yapılan Baba Hasan Çeşmesinin mübarek sularından, vatandaşlarımız şakır şakır yıkanacaklar ve lıkır lıkır içtikleri kevser...

Bu heyecanlı nutuktan sonra, mahallin en büyük mülkiye âmiri, cebinden çıkardığı makasla, kurdeleyi kesti. Sonra, çeşmenin musluğunu açtı. Musluktan gürül gürül,

— Hırr... Hırr... Hır hırrrr! diye hırlama sesi geliyordu.

Boğulan insan hırıltılarıyla musluktan hava fışkırıyor, ama su akmıyordu. İriyarı bir yetkili öyle bir kızgınlıkla ileri atıldı ki, sanki sıkıp suyunu çıkaracakmış gibi musluğu bütün gücüyle o yana bu yana çevirdi. Adamın bu çabasına karşın, daha çok hırlamaktan başka bişey gelmedi zavallı musluğun elinden.

Herkes birbirine baktı. Bir kaynaşma, fısıldaşma oldu. Telefonlar edildi. Sonunda, ana borunun delik olduğu, yağan yağmurların yetmediği, barajdaki su düzeyinin düştüğü, ana dağıtım borusunun patlak olduğu ve su yollarının tıkandığı gibi, birbirine uymayan pek çok şeyler anlaşıldı. Hemen itfaiyeye telefon edildi. Yetişen arazözlerin hortumla denizden aldıkları sular, çeşmenin deposuna boşaltıldı. Musluktan şakır şakırrr deniz suyu akmaya başladı.

BİR DERGİNİN ADI

Hızlı zamanımız... Gözümüz ne Basın Kanunu görüyor, ne Ceza Kanunu... «Yapmayın, etmeyin! Bu kadarı da olmaz!» diyenlere, dudağımızın kenarından tükürür gibi,

— Korkaklar!.. deyip geçiyoruz.

Çıkardığımız bir gazetenin başyazısında iri iri lâflar etmişiz: «Efendiler!.. Efendiler!.. Bizi yıldıramazsınız!..» falan filândan sonra, yazının sonunu şöyle bağlamışız. «Biz, gözümüzü budaktan sakınmayız!..»

Basılıp dağılan gazeteyi bir de elimize alalım ki, o kabadayıca son «gözümüzü, budaktan sakınmayız!..» cümlesindeki «gözümüz»deki (z) harfi yerine (t) çıkmamış mı!.. Sabotaj!..

İçimizden biri,

— Okurlarımız bizim neremizi budaktan sakınmıyacağımızı çok iyi bilir!.. diye bizi avutuyor.

«Korkutamazsınız!.. Yıldıramazsınız!..»

Derken efendim, bir tepeden inme geliyor,

her birimiz çil yavrusu gibi bir yere dağılıyoruz

Kalakala ortada üç kişi kalıyoruz. Akşamları, Beyoğlu meyhanelerinde dertleşiyoruz. İnsanın yaşamında böyle bir çağı da yoksa hiç yaşamamış, derim.

Yeniden bir dergi çıkarmak için uğraşıyoruz, ama hiçbirimizde para yok. Arkadaşlardan biri,

— Yarın akşam zengin birini getireceğim, dergi çıkarmak için para verecek!.. dedi.

Sevindik. Ertesi akşam Nektar meyhanesinde buluştuk. Bir delikanlı geldi. Oniki yaşında konuşmaya, ondört yaşında da yürümeye başlamış, onsekizinde de memeden kesilmiş bir gerizekâlı hali var. Emziğini salıncağında bırakmış, «attâ»ya çıkmış, sonra tıpış tıpış meyhaneye gelmiş. Delikanlının bizim ne biçim bir dergi çıkaracağımızdan haberi bile yok.

Derginin boyunu, posunu, biçimini konuştuk. Sıra adına geldi. Parayı vereceği için,

— Derginin adını ne koyalım? diye ona sorduk.

Dirseğini içki masasına dayadı, elini şakağına koydu, fotoğrafhanede resim çektirecekmiş gibi romantik bir poz aldı. Hülyalı gözleri rakı şişesine daldı. İncecik, saraylı Çerkez kızı sesiyle,

— Sümbül!.. dedi.

Bir kahkaha koyuverdik. Aramızdaki ateşli bir şair,

— Alınteri!.. En güzel dergi adı Alınteri!.. diye bağırdı.

Delikanlı ter kokusu duymuş gibi suratını ekşitti, sonra,

— Çiçek!.. diye yeni bir öneride bulundu.

Arkadaşlar,

— Kavga!..

— Savaş!..

— İleri!..

Gibi dergi adları söyledikçe o da,

— Demet koyalım!..

— Buket'i nasıl buluyorsunuz?

— Gelincik... Lâle!..

Diye kendince uygun dergi adları söylüyordu.

Üçüncü rakı şişesi geldi. Delikanlının da yüzü pençe pence kızarmış, yumruğunu masaya indirdi ve birden,

— «Yumruk!» fena isim değil, dedi.

Üniversitede asistan olan arkadaşımız, delikanlının eline bir kadeh daha tutuşturunca,

— «Alev» nasıl beyler?.. diye sordu.

Bir kadeh daha... Gözleri çakmak çakmak,

— En güzel adı buldum: «Kıvılcım!» dedi.

Bir kadeh daha alınca,

— «Yangın!..» diye bağırdı.

Artık biz susmuştuk. Ertesi gece yine orada buluşmak için sözleşerek ayrıldık. O gece konuşmaya yine derginin adından başladık. Yine arkadaşımız,

— Derginin adını «Karanfil!» koyalım!.. Demesin mi.

Kadehleri arkaarkaya eline tutuşturmaya başladık.

— «Alârm!..» koyalım.

Bir kadeh daha...

— «Nağra» nasıl? diye sordu.

İçtikçe coşuyor.

«Nağra»da uyuştuk. Ertesi akşam yine Nektar meyhanesinde toplandığımızda yeniden ad sorunu çıktı. Dergi için para verecek olan,

— «Lâle» koysak, iyi olur sanırım... dedi.

Masadan kalkarken,

— «Ateş!» diye bağırıyordu.

Her gece Nektar'da buluşuyorduk. O, masaya oturunca bir çiçek adından başlıyor, kalkarken,

— «Yanardağ!..»

Ya da,

— «Emek!..» diye fırlıyordu.

Bir ay sürdü bu konuşmalar... Meyhane paraları her gece bizim kesemizden çıkıyordu. Ama, o zengin çocuğu, dergi çıkarmak için vereceğini söylediği beşyüz lira sermayeyi bitürlü ortaya çıkarmıyordu.

— Arkadaşlar, diyordu, herşeyden önce derginin adı önemlidir. İlkin iyi bir ad bulalım.

Ne ad bulabildik, ne de dergiyi çıkarabildik. Aradan yirmi yıl geçti. Asistan arkadaş profesör oldu. Şair de, iktidarın sayılı adamı, milletvekili oldu. Ressam arkadaşımız evlendi, şimdi bir taşra lisesinde resim öğretmeni. Çok şükür, ben hiçbişey olamadım. Meyhaneleri de unutmuştum. Geçen gece bir arkadaş bir meyhaneye götürdü, yandaki masada bir sarhoş yanındakilere,

— «Emek» en güzel dergi adı, «Emek» koyalım! diye bağırıyordu.

Ses tanıdık, yüz de hiç yabancı gelmiyor...

— «Çığlık!..» En güzeli «Çığlık!..»

Arkadaşım,

— Tanımaz mısın? dedi, her gece meyhane meyhane dolaşır,

O,

— «Bomba!..» diye bağırıyordu.

— Neden böyle bağırıyor?

— Dergi çıkaracak da, bir dergi adı arıyor.

Masadan kalkarken dikkat ettim. «Bomba!» diye bağıran adamın da içki parasını arkadaşları vermişti. Yirmi yıl önce, çıkarmayı tasarladığımız dergi için sermaye vereceğim diye bizi oyalayan, o zamanki pembe yanaklı delikanlıyı tanımıştım.

Kendikendime,

— Tuh!.. dedim, o bile işgüç sahibi olmuş, bir geçim yolu bulmuş da ben hâlâ bir baltaya sap olamadım.

İYİ ADAM LAFININ ÜSTÜNE GELİR

Aşağıdaki yazı, bir dostum tarafından, benim için, bir başka dostuma söylenmiştir. Sizin dostlarınız da, sizin için ayni şeyi birbirlerine söylüyorlardır. Ve siz de sevgili okurlar, dostlarınız için böyle ya da buna benzer sözler söylüyorsunuzdur.

— Neme lâzım, her bakımdan iyi insandır. Yalnız biraz... Nasıl söyliyeyim, egoistçedir... ha? Değil mi? Yooo. Kat'iyyen aleyhinde bulunuyorum zannetme. Vallahi değil... Kendi menfaatini, başkalarının menfaatinden üstün tutar. Neye kızarım bilir misin? Hem iyi kalpli insanmış gibi görünür, hem de hep kendi çıkarına bakar... Yoksa, çok iyi kalbli insandır... Evet... doğru... bak yazarlığına diyecek yok... Yazdı mı, iyi yazar... Ama birader, yazdıkları da hep havadan sudan şeyler... Şimdiye kadar ciddi bir şey yazdı mı? Yazamaz ki... Yazdıkları da sanki bir marifet olsa, yüreğim yanmaz... Soytarılıktan başka nedir ki allaşkına... Sakın yanlış anlama, ben kendisini severim, iyi insandır.

Sözünde durur... Değil mi? Mert adamdır ama, hani ne derler... Paraya geldi mi, bırak... Onunla gül, konuş, eğlen, ama alışverişe geldi mi iş, a-ah! Fena oğlan değildir, değildir ama, borç aldı mı vermez birader. E doğrusu, insan da bu dünyada namusu için yaşar. Ben onu bunu bilmem, al gülüm ver gülüm...

Haa, bak cömerttir... Neme lâzım, kendisi burda yoksa, Allahı var... Yalnız ne var ki, adama bir zeytin yedirir, bir teneke zeytin yağı işletmeye kalkar. Böyle cömertliğin de... Vallahi ben kendisini severim. Sevdiğim için söylüyorum birader. Değil mi ya... Yedirir, içirir, arkadaşından canını esirgemez ama, dikkat etmişsen anlamışsındır, kaz gelecek yerden tavuğu esirgemez, Kaşığıyla verir, sapıyla çıkarır.

Ama iyiliğine gelince söz yok. Bir dostuna iyilik yapmak için, her fedakârlığı göze alır. Almasına alır ama, yaptığı iyilik de ürküttüğü kurbağaya değmez. Hani bir lâf vardır, öyle bir inek ki, beş yüz kilo ot yer, iki yüz elli gram süt verir, onu da arka ayağı ile devirir, derler ya işte öyle. Ben onu, inan ki kardeşimden çok severim. Biraz kıskanç, haset olmasa... Ya... demek sen de farkına vardın!.. Çok hasettir, en yakın arkadaşını bile kıskanır... Her halde beni anlıyorsun... Tabii, tabii... Ben de seni anlıyorum. Dünyada en sevdiklerimden biri odur, kardeşim olsa o kadar sevmem.

Bir yanı var, çok hoşuma gider, özü sözü birdir, dobra dobra konuşur. Ama, anlamıyorum a efendim, riyakârlığa ne lüzum var? Ona sorarsan riyakârlık değil, nezaketmiş. Hadi canım, bal gibi riyakârın biri... Dünyada en iğrendiğim şey de riyakârlıktır...

Vallahi dedim ya, çok severim... İyi adamı herkes sever diyeceksin, doğru... Bir insanın yüzüne söylemediği şeyi arkasından söylemez. Yalnız, sen de bilirsin ya, dedikoducudur. O bizim yabancımız değil, canımız, ciğerimiz, kardeşimiz. Herkesin hakkını fazlasıyla verir. Kendini düşünmez, etrafını düşünür, ama ne var ki sömürgendir. Arkadaşını, dostunu değil, babası olsa sömürür. Sakın çekiştiriyorum zan-

netme... Vallahi değil...

Sonra efendim, namuslu adamdır. Çok, çok namusludur, ama... Haaaa, bak!.. Kendisi de geldi işte... İyi adam lâfının üstüne gelir... Hoş geldin. Şimdi, biz de senin lâfını ediyorduk. Bir saattir seni öve öve bitiremedik. Demin, senin özü sözü bir olduğunu, iyilikseverliğini, cömertliğini filan anlatıyordum.

MERHUM PAPEL

Herşey aklıma gelirdi, ama onun apansız intihar edeceği hiç aklıma gelmezdi. Bütün ömrümüz birlikte geçti. Kim derdi ki, hayatımın en sıkışık, en zor bir sırasında o beni yüzüstü bırakıp «artık yaşamaya daha fazla dayanamıyacağım; ben intihar edip kurtuluyorum. Sen de başının çaresine bak!..» diye mektup yazdıktan sonra, canına kıyacak... Bu kalleşliği de yaptı en sonunda. Üzüntümün büyüklüğünü anlayamazsın. Onun ölümü, başkasınınkine benzemiyor. Dostum, sevgilim, karım intihar etse, bu kadar yıkılmazdım.

Dün akşam eve gelince, pantalonumun cebinde onun son mektubunu buldum. Bakın, ne acıklı bir mektup yazmış:

«Azizim!

Bu son mektubumu okuyunca, biliyorum, deliye döneceksin. Seni hayatta, iktidardan düşmüş gibi yapayalnız, dımdızlak bıraktım. Beni affedecek misin, bilmiyorum... Haysiyetsiz bir hayata daha fazla dayanamazdım. Ölümümden hiçkimse sorumlu değildir.

İntihar etmeden şu bikaç dakika önce (Bu lâf intihar mektuplarının klâsik deyimidir.) Bütün hayatım, bir sinema şeridi gibi gözümün önünden geçti. Seninle birlikte çok iyi günler geçirdik. Ben senin yanında olduğum zamanlar, muhaliflerinin canına ot tıkamış iktidar gibi ağzın kulaklarına varırdı.

Kırk yıl öncesini düşün... Her sabah işine giderken, evine beni bıraktın mı, evdekiler, sevinir, düğün bayram ederlerdi.

Benim sayemde sen, iyi bir aile başkanı, iyi baba, iyi arkadaş, iyi dost olurdun.

Hem o kadar eskiye gitmenin ne gereği var. Savaş yılları içinde bile, şehrin en lüks lokantasında yerdin, içerdin, sonra garsona beni verirdin. Garson hesabı alır, bahşişi alır, daha da geriye artardım. Gazete alırdın, sinemaya giderdin, traş olurdun, ayakkabı boyatırdın, otobüse biner evine dönerdin de, ben yine güreş tefrikaları gibi bitürlü bitip tükenmek bilmezdim.

Hey gidi günler hey... Cebinde benden iki üç tanesini bir arada taşıyanları, ömründe karakolda dayak yememiş vatandaş gibi parmakla gösterirlerdi.

Sen kendini bir düşünsene... İki parmağının arasına beni alıp da, Beyoğlu caddesinde,

— Geh bili bili, geh, geh!.. dedin mi, esmeri, sarışını, beyazı, kadınlar arkana düşerdi. Beni daha uzaktan görüp de kanmayacak mı vardı? Yani kısacası, itibarım vardı, haysiyetim vardı.

Ge! zaman, git zaman, herşey değişti. O zamanlar insanların kalbi,

— Pa - pel! Pa - pel! Pa - pel! diye atardı Oysa şimdi, sarışın ve esmer bombaların burun kanatlarından tut da, vurguncu ve karaborsacıların nabızlarına kadar hepsi,

— Mil - yon!.. Mil - yon!.. Mil - yon! diye atıyor.

Ben, kendi cinsimden pek çok intiharlar gördüm. Vaktiyle bir nikel beş para vardı. Zavallı yıllarca süründü, durdu. Sonunda kahrından intihar etti. Ondan önce de metelik'in intiharını kitaplarda okumuştum.

Zavallı Beş paranın arkasından on para uzun zaman yaşamadı. İnsanların birbirlerini «ciğeri on para etmez!» diye kendi adına aşağılamalarına dayanamadı, o da intihar etti.

Yüz paranın intiharı oldukça hazindir. Bir adam kör bir dilencinin açık avucuna bir yüz para bırakmıştı. Kör dilenci, yüz parayı kaldırdı, adamın kafasına attı. Bu aşağılama, zavallı yüz paranın ağrına gitti, intihar etti.

Beş kuruşun, hemen arkasından da, on kuruşun hazin intiharlarının hikâyesini bilirsin. Bir adam cebinden yere beş kuruş düşürdü. Eğilip almak zahmetine bile katlanmadı. Yine bigün, Taksim alanında, yere düşen on kuruş bir hafta düştüğü yerde kaldı da, herkes onu

gördüğü halde ciğneyip geçti. Hiçbir vicdan sahibi, onu ayaklar altından kaldırmak zahmetine katlanmadı. O da kahrından öldü.

Hele bir zamanlar manda gözü denilen o kocaman yirmibeş kuruşun intiharı ne acıdır. Manda gözü ki, o tarihte bir devlet dairesinde bir yurttaşın elinde parladı mı, işlemleri için bir haftadır sırada bekleyen yüz kişi olsa, onlar yine bekleşirler, elinde manda gözü parlayan yurttaşın işi şıp diye görülürdü. Bir manda gözünün açmadığı hiçbir kapı yoktu. Ama günün birinde bir gazino helâsının kapısında müşterilerin eline kolonya serpen madam, o ünlü manda gözüne dudak büküp artık yirmibeş kuruşa helâ kapısını bile açamaz hale gelince, o zavallı da intihar etti.

Sen şimdi ne dersen de... İntihar etmek de, bana vız gelir. Arkadaş, benim haysiyetim var. Ben Çar ordularında komutanlık ya da Çar'a yâverlik yapıp da, devrimden sonra yaban illerin meyhane köşelerinde sarhoşlara karanfil satmaya çalışan, kör ya da topal! Beyaz Rus subayları gibi yaşayamam!

Resmî raporlara, Ticaret Odasının hayat endeksine, Valinin vadlerine, propoganda nutuklarına güvenip daha bir süre sürünerek, bu hayata katlanacaktım. Ama dün gece gittiğim içkili, sazlı bir bahçede sarhoşun biri beni garsona bahşiş diye verip de, garsonun, beni adamın başına fırlatıp,

— Al sen bunu da... Falan filân demesi, sonra da bana bu adam hakaret ediyor, diye polise şikâyet etmesi çok gücüme gitti. Demek ben de, bir zamanların metelikleri, beş paraları, on paraları, kırk paraları, yüz paraları, beş kuruş, on kuruş, manda gözleri gibi, artık bayramlarda kendilerine bahşiş diye verilen çocukların, çöpçülerin, helâcı kadınların, garson yamaklarının hatta dilencilerin bile beğenmedikleri, burun kıvırdıkları, dudak büktükleri zavallı bir hale düşmüşüm. Daha fazla yaşayamam. Hakkını helâl et...

Ben intihar ediyorum, sen kına yak!..

Elveda ey gençliğimin tatlı rüyaları!.. Elveda ucuzluk hülyaları!.. Elveda!..

Kırk yıllık arkadaşın
Papel
nam-ı diğer teklik ya da 1 lira

TERBİYEM MÜSAİT DEĞİL

— Çüş!..

Kadının ağzını bozup beni neden böyle terslediğini anlayamadım.

«Affedersiniz ama ne oldu?» diyecektim, dilimi tuttum.

— Bak, bir de suratıma bakıyor. Senin ağzının payını verirdim ama, yoksa terbiyem müsait değil!..

Otobüs kalabalık, bütün yüzler bize çevrildi. Hiç sesimi çıkarmamayı uygun buldum. Kadın durmadan söyleniyor:

— Münasebetsiz herif!.. Terbiyesiz!.. Rezil!.. Ne olacak, aile terbiyesi görmemiş ki...

«Hanımefendi, rica ederim. Kendinize gelin!..»

demek için yutkundum, vazgeçtim.

— Tuu!.. Senin suratına... Terbiyem müsaade etse, ben sana yapacağımı bilirdim.

Sağdan soldan söylenmeye başladılar:

— Ayıp yahu!.. Kadına böyle şey yapılır mı?

— Ne yapmış?

— Herhalde sıkıştırmıştır kadını...

— Belki de ayağına basmıştır.

— El atmadığı ne belli?..

— El atsa yine neyse, parmak atmıştır.

Otobüs dursa, ineceğim. Kadının bikez çenesi açıldı, susturabilene aşkolsun!..

— Utanma, arlanma, hâyâ kalmamış!.. Irz, namus düşmanı!.. Bilirdim sana yapacağımı... Yoksa benim aile terbiyem müsait değil!..

İşte belâ diye buna derler. Bari bişey yapsam... Kör olayım, parmağımın ucu bile kadına dokunmadı. Hem otobüs öyle kalabalık ki, dokunsa bile ne gerekir...

— Bayağı herif!.. Sen yine benim gibi terbiyeli bir kadına çattın... Yoksa!..

İyi ki terbiyeli bir kadına çatmışım, ya bir de terbiyeli olmasaymış, kimbilir daha neler de neler söyleyecekmiş!..

Boncuk boncuk ter döküyorum.

— Bu herifler, mahsus böyle kalabalık otobüslere, tramvaylara biniyorlar... Ben senin ağ-

zının... Hadi yine neyse, terbiyemi bozmıyayım!..

Artık sabrım tükeniyor. İnsan taş olsa çatlar.

— Dua et ki, terbiyeli kadınım. Yoksa, senin ağzını faraş gibi yırtardım...

Bir kul da çıkıp bana hak vermiyor.

— Lâf atmış galiba...

— Kadın ne dese haklı!..

— Belki de çimdiklemiştir kadıncağızı...

— Bunlara kertici derler; kertmiştir kadıncağızı...

— Bu kadarı da yapılmaz!..

Bütün yolcular kadını tutuyor, bana yükleniyorlar. Sükûnet bulacağına gittikçe işi azıtıyor, bangır bangır bağırıyor kadın:

— Herif, herif!.. O kadar azdınsa, adres vereyim de oralara git!.. Anladın mı sen!.. Vallahi terbiyem müsaade etse...

Yooo... Bu kadarına dayanamam. Kalabalıktan kendime yol açtım. Kadının kolunu tuttum:

— Hanım, dedim, deminden beri söylemediğin kalmadı. Ben sana ne yaptım?..

Kadın bir kahkaha salıverdi:

— A dostlar!.. Şu sünepe, şu miskin uyuza bakın!.. Bu da kendini erkekten sanıyor. Ayol seni erkek yerine koyan var mı?.. Ben sana mı söylüyorum Haspam bir de üstüne alınmış!.. Mundar!.. Hadi git işine! Sana lâf söyleyen yok!.. Ben şu uzun boylu, esmer delikanlıya söylüyorum...

Otobüs Taksim'de durmuştu. Bir inişim var, sormayın... Kadın hâlâ bağırıyordu:

— Moruk, üstüne alınmış!.. Terbiyem müsait olsa, ona verilecek cevabı bilirdim ben...

Yaşlı olmak çok kötü... Kadınlar yaşlılara hakaret bile etmiyorlar.

APARTIMAN PEŞTEMALİYESİ

Tophanede hemşeriler kahvesinde bir apartıman kapıcılığı için, iki hemşeri pazarlık ediyor:

— Yok, deve!.. Alt yanı kapıcılık be!..

— Yirmibinden metelik aşşağa disen olmaz. O da senin gözel hatıran için...

— Durmuş Ağa... Gel şunun olacağını söyle de helâllaşalım...

— Olmuşu olacağı bu... Vallaha kırk para indir disen indiremem. Böğün yirmibin gaymeye al, yarıntesi gün, babanın oğluna, elini öpene elli bine vir.

— Tapusuynan mı viriyon be?

— Tapusuynan ossa gaç para ider acep?.. Löküs bi partomanın gapıcı geliratı mal zahabının aldığı kiradan gat be gat yüksektir.

— Canım Durmuş Ağa, sen bağa mı ağnatıyon... Yirmi yıldır portaman gapıcısıyım. Bayramdan bayrama esgi püsgü virirler. Seyrenden seyrene bağşış virirler.

— Yoooh, yoh... Löküs portamanın hösüsiyeti var.

— Di bahah, neymiş bu Löküs portamananın hösüsiyyatı?

— İlkin üst gattan başlıyah... En üst gatta ehtiyat bir mütâyit oturur... Züt guzusunun ilüğü kibi gorpecük bi garısı var. Mütâyit ayın bi yarısı içerde, bi yarısı dışarda. Mütâyit gapudan çıhtı mı, garı tilefonu basar. Onun bir tohdoru va. Tohdorun tomofili gapuya dayanır. Tohdur gapudan girerkene eline bi onluh sıhıştırır. Çıharkene de bi onluk. Künde üç mü, dört mü, Allah bilir. Ayda üc bini yaluğuz tohdurdan gıvırıng... Mütâyit de her giriş çıhışında bir on kâhat virir...

— O niye viriyo?

— Ağnamıyon mu? Tohdur ayile dostu... Herüf evdeykene de gelir. Mütâyit, tohdurun garısıynan dalgasını bilür emme, bilmezden gelür. Ben de herüf evde yoğkene, tohdur portamana geliyor diyerekten dedigodu yapmıyım deyi beni gollar... Salt üst gattan ayda üç bini doğrulttun.

— Garı vimez mi?

— Hep onun sayasında geçiniyoh be!.. Virse bilem istemem. Keşkileyim bi gaç ayile dostu taha ossa... Ben garıya üstüne gomisyon bile viririm...

— Ne diyon be Durmuş Ağa?..

— Vallaha... Garı yukardan «on şişe bire iki şişe fiski!» deyi ses eder, alır götürürüm parasını vimez. Gomisyon değel mi bu?

— Eeee sornam?

— Gelelim beşinci gata... Orda bi garı tohdorunun mâyenanesi va... Üfff... Ganber Ağa, gorsen, nasın vızır vızır işler... Tohdorun her bi möşterisinden beş kâhat sızdırmadan içeri goymem. Vallaha para doplamahtan, sıkışırım da su tökmeye bile vakit bulup gidemem be...

— Ağnamadım vallaha...

— Oğlum sen gapıcı değel, bostan gorhuluğu durmuşsun. Mayenanede kurteç yapıyolaa be!.. Şindik ağnadınğı? Tohdur da ses etmeyim diye bana beşyüz kâhat mayiş bağladı...

— Eeee... Sornam?..

— Gelelim dördüncü gata... Dördüncü gat altun madeni... Gündüz kimse uğramaz. İnehteri bende. Bi sehetliğine otuz kâhat virirler. Eğer virsem, vallaha tönel gibi işler. Emme namıssızlıh olur deyi her zaman virmiyom. Gece oldu muydu dördüncü gat dolar daşar. Zabahacak gumar oynanır. Girenden çıhandan, beş, on, yirmi gayme kes, gayrı insafına galmış, ni goparırsan...

— Eeee... Durmuş Ağa?..

— Gelelim üçüncü gata... Bu gat panga kibidir be... Allahıma bin bin bereket... Ayda üç binden aşağı düşmez geliratı.

— Orda ni va Durmuş Ağa?

— Randefü evi işler. Gireni çıhanı kes kesebildiğin gader... Garılardan ayrı al, irkeklerden ayrı... Bu gumarcılarınan randefücüler bi de çömert olur ki... Bende yalan dolan yok Ganber Ağa... Bah ikinci gattan, ayda altmış kâhat gapucu parasından başka metelik alamam... İkinci gattakiler pek namıssız... Ne randefü evi işletir, ne gumar oynatır. Emme onun da gızını golluyom, heibet bi dalgasını yahalıyacağım. Garşıdaki mobilyacı herüfinen gaynatıyo. Evvelsi gun mekdüp gondertti benimilen, beş kâhadını kestim. Hele sen dur... Ondan da ayluğu üç yüze getüdüm, getüdüm, getüremezsem, mal zahabısına söyliyeceğem, tahliye dâvası açıcıyın... Abugat ücreti benden... Heftesine galmaz, apar topar evden çıharırım. Portamanın düzenini bozuyorlar be!..

— Eee... Sornam Durmuş Ağa?..

— Sornacığıma efendüm... Gelelim birinci gata... Birinci gatta mıh sıçtının biri vardı, onu çıharttudum. Şıncik boş... Eyi bi kiracı golluyom. Çoh istiyen va emme, teygigat idiyom, boş... Ni randefü evi işletiyor, ni kurteç yapıyo, ni gumar oynatıyo... Ni de ayile dostu va... Böylesi kiracıyı töbeler ossun sohmam... Mal zahabına, bunlar kira viremez diyom, sepetliyoruh... Birinci gatı mineesip bir kiracı için boş dutuyom.

— Eeee Durmuş Ağa?..

— Gelelim zemin gata... Zemin gata ben yatıyom. Üç oda, sal-sala manca... Gomme banyo... Efendüme deyyim, bi mıtbah... Havagazısı, elentriği, galâriferi... Bizim gaşıh tüşmanı koyde... Metüresimnen orda kalıyom. Garsonyeri kibi de gullanıyom arasıra...

— Eeee... Başha Durmuş Ağa?..

— Gayrı bunun ee si, başhası va mı? Mal zahabısı, efendüm ayda olur her gattan binerden, altı bin. Ben de olurum onun gadar. Üstelik benimkinin vergisi yoh, algısı yoh. Sen vireceğin yirmi bini, üç ayda çıharınğ... Yirmi bine virmem ya, daha fazlası dedigodu olur deyi, o da sana viriyom... Şincik ağnadın mı?..

Kanber Ağa kuşağının arasından iple bağlı meşin cüzdanını çıkardı. Ondokuzbin lirayı Durmuş Ağa'ya saydı:

— Haydi uzun itme... Biz de çoluh çocuk zahabıyız... Al da hayrını gor... Hakkını helâl it!..

MİLLETVEKİLİ OLACAK VALİ NUTKUNDAN BELLİDİR

Üç saattir, dört cip yoldaydı. Köy kahvesinin önünde cipler durdu. Vali, öndeki arabadan indi. İkinci arabadan mektupçu, defterdar, emniyet müdürü, candarma komutanı indiler. Tarım müdürü, sağlık müdürü, eğitim müdürü, ise müdürü, postane müdürü, tapu-kadastro müdürü ve öbür müdürler de arkadaki arabadaydılar.

Cipleri gören köylüler, kahveden dışarı fırladılar. Kimi valinin elini öptü, kimi sıktı. Kimisi kucaklaştı. Vali de onları sevgiyle sardı, bağrına bastı.

Yıllardır özlemi çekilen demokrasinin bu sıcak gösterisi, insanın gözünü yaşartıyordu.

Hep birden kahveye doldular. Vali, kahve ocağının yanına, peykeye bağdaş kurdu. Ama,

köyün en yaşlısı Mahmut Ağa'yı sağına aldı, o oturmadan oturmadı. Köylüler yaşlarına göre sırayla peykelere bağdaş kurdular, kimisi de hasır kahve iskemlelerine oturdu.

Vilâyet maiyet erkânı, mevki ve kıdemlerine göre kapının sağında solunda, ayakta sıralanmışlardı.

— Hoş geldin Bey...

— Hoş bulduk Ağalar!..

— Hoş geldin...

— Hoş bulduk...

Eller göğüslere kondu:

— Merhaba!..

— Merhaba!..

Vali de tıpkı köylüler gibi, sağ elini kalbinin üstüne bastırıyor, her köylüye ayrı ayrı,

— Merhaba, merhaba!.. diyordu.

Çaylar, kahveler geldi. Kendilerine «otur» diye validen buyruk çıkmadığı için, memurlar, çaylarını, kahvelerini, dudaklarını şapırdatmamaya dikkat ederek ayakta içiyorlardı. Yalnız, içlerinde medeni cesaretiyle tanındığı için on yıldır terfi edemiyen orman müdürü, romatizmalı bacaklarının sızısına dayanamadı, kuyruk sokumuyla duvara yaslanmak yürekliliğini gösterdi. Vali, babacan bir davranışla köylülere sordu:

— Nasılsınız bakalım hemşeriler?

Kahveden yer yer sesler yükseldi:

— Sağol beğem...

— Allah eğsüklüğünü göstertmesün!..

— Sayanda çok iyiyik...

— Allah senü başumuzdan eğsük itmesün!.

Vali, köylüleri aydınlatmak için konuşmasına başladı.

Artık o denli onlardan, o denli halktan biri olmuştu ki, o da tıpkı onlar gibi, onların dili, onların ağzıyla konuşuyordu. Hele «K» harflerini «G» sesiyle söylemeye büyük çaba gösteriyordu. Okul sıralarındayken, müsamerelerde sahneye çıktığı için, köylü taklidinde başarı gösteriyordu:

— Ağalar, sizi goresüm geldi... Ben koyünüze gelmiyeli gaç gun oldu?

İhtiyar bir köylü,

— Dün değel, evvelki gun buradaydın... dedi.

— Amanıng... Essah mı diyon İrecep Ağa... Bağa yıl olmuş gibi geldi bel.. Vallaha özlemişim sizi yahu...

Köylülerle senli benli konuşan Vâli, hasır iskemlede oturan köylülerden birine sordu:

— Sadık Ağa... Senin işin oldu ya... Pangadan grado aldın ğı?..

— Sağol beğeem... Düneğin şehre vardım, Zirehet Pangasından iki bin gayme galdırdım...

— Ne diyon Sadık Ağa?... Düneğin şehre vardın da, insan bi yol bağa uğramaz mı? Bi acı gayfemi ossun içerdin...

— İrehatsızlık virmiylim dedim hani!..

— Bah, bah, bah... O nasın lâf be Sadık Ağa?.. O vilâyet gonağı sizin evünüz...

Sonra vali başka birine döndü:

— İsmıyl Ağa, dün gece seni üryamda gordüm...

— Hayırdır işşallah...

— Ahlım fikrim hep sizde... Acep arkadaşların bi eğsüğü neyi var mı diyerekten düşünüp yatıyom... Gündüz hülyamda, gece rüyamda siz...

Konuşma arasında kahvenin kapısı açılıyor, içeri giren köylü, doğru vâliye gidip, gençse elini öpüyor, yaşlıysa kucaklaştıktan sonra halhatır soruyordu. Vali çoğunun adını biliyordu. Mehmet, Ehmet, Hüsiin...

Adını bilmedikleri olursa,

— Gusura galma, çıhmış ahlımdan, adın neydi? diye soruyordu.

— Satulmuş...

— Hee ya!... Unutmuşum besbelli... Otur Satulmuş... Öyle ırağa değel... Yamacuma gel!...

Vali, karşısında ayakta duranları köylülere gösterdi:

— Bunları tanımıyonuz mu Ağalar?

Vali her köye gidişinde böyle sorar, köylüler de,

— Tanıyoz Beğeem!... derlerdi. Ama Vali yine de memurlarını köylülere teker teker tanıtırdı:

— Şu beri başta diğelen, uzun zayıf?..

Köylüler,

— Biliyoruz, Nektüpçü Bey... derlerdi.

— Onun yanında diğelen şişgo, vergi tahsil müdürü... Bi işiniz düştü müydü, gapısını vurmadan gireceğiniz... Oldu oldu, olmazsa dooğru benim gapımı çalın!.. Şu gravatı gaymış, gundurası patlah?..

— Onu bilmiyk... Zirehet mödürü mü yoğsam?

Vali, hepsini teker teker köylülere tanıttıktan sonra, ayakta duran memurlarına,

— Oturun!... diye emir verdi.

— Esküden bunların suratlarını görmek için, yüz görümlüğü virmek ilâzımdı. Şincik hepsünü toparlayıp ayağınıza getürdüm. Demokrasi diye, işte buğa dirler...

— Allah eğsüklüğünü gostetmesün!..

— Bi diyeceğiniz, bi şikâyetiniz var mı?...

Köylüler isteklerini söyledikçe, Vali hemen ilgili memuruna,

— Not edin arkadaşın şikâyetini... Hemen halledilecek, bana neticeyi bildireceksiniz!.. diyordu.

Vali, memurlarıyla İstanbul ağzıyla konuşuyordu. Köylüler,

«Bizim Vali emme de dil biliyo...» diye Valiyi değerlendiriyorlardı. Dilekler dinlenirken kapı açıldı. Zayıf, soluk renkli bir genç girdi. Utangaç, sıkılgan bir halde Valinin yanına gitti. Vali hemen ayağa kalktı. Bütün köylülere yaptığı gibi, onu da kollarının arasına aldı, bağrına bastı, alnından öptü.

— Nasılsın bakalım?

— Teşekkür ederim efendim... Sağolun!..

Hayret!... Bu delikanlının dili başkaydı, İstanbul ağzıyla konuşuyordu.

— Adın Irıza mıydı senin? Unutmuşum...

— Hayır efendim, Muslih...

Vali birden toparlandı. Galiba bu ütülü pantalonlu delikanlı köylü değildi. Yoksa bir yanlışlık mı yapmıştı? Kaşları kuşkuyla yukarı kalktı:

— Necisin sen?

— Köyün öğretmeniyim efendim!...

Vali kendine geldi. Onu köylü sanarak kucaklamış, alnından öpmüştü. Suratı birden ekşidi, öğretmeni, bir anlaşılmaz ses çıkararak,

— Şşıı!.. diye tersledi. Valinin dişleri arasından ıslık gibi çıkan bu tek heceden öğretmen bişey anlamadığı için ne yapacağını şaşırmıştı. Vali,

— Geç şöyle!... Dur şurada!... diye bağırdı.

Köy öğretmeni bir suç işlemiş gibi başı önünde, utangaç döndü, memurlar sırasının en sonuna geçti.

Öğle olmuştu. Köy odasına gittiler. Vali, köylülerle birlikte, yer sofrasına çöktü. Sarma yedi. Bakır sahandaki bulgur pilâvına, köylülerle birlikte tahta kaşık salladı... Çenesinden akıta akıta ayran içti. Yemekten sonra Valiyle memurları ciplere atladılar. Köylülerin,

— Gulegule!...

— Gene gel!... Bekleriz Beğeem!...

— Sağlıcakla!...

Gibi içten uğurlamaları arasında arabalar yola çıkıp başka bir köyün yolunu tuttular.

Seçim zamanı geldi. O ilden beş milletvekili seçilecekti. Seksendört aday vardı. Vâli de adaylar arasındaydı. Onun seçileceği yüzde yüzdü. Hangi köylü ona oy vermezdi? İşte tam dört yılını, onlarla başbaşa, yanyana geçirmişti. Sayrılarına, sağlarına, dertlisine, borçlusuna koşmuştu. Ne deseler, ne isteseler yapmıştı. Vâli, milletvekili seçileceğine güvenli, alanda toplanan halkın önünde kürsüye çıktı, töre yerini bulsun diye bir seçim nutku çekti. Dinleyiciler arasındaki Mevlit Ağayı bir üzüntü almıştı. Valiye,

— Misâde it... Şu yüksek yirden ben de bir iki çift lâf idiyim!... dedi.

Vali, Mevlit Ağanın kendisini destekleyeceğini bildiği için, onu kolundan tuttu, kürsüye çıkardı. Mevlit Ağa, sakalını sıvazladıktan sonra, mikrofondan kalabalığa doğru konuşmaya başladı:

— Hemşehrüler!... Vâlimiz, adaylığını godu. Biliyorum, ona oy vereceğiniz... Emme bi yol düşündünüz mü? Ben seksen iki yaşındayım. Bu vilâyete şinciye gader böyle bi vâli gelmedi. Yol didik yaptı. Su didik getüdü. Tohdur didik virdi. Grado didik alın didi. Okul didik, aha okul didi. Memlekâtı fır dolayı dönsen, bi eşüne daha ıraslanmaz. Şincik onu da mebus yapar ziyan idersek, hâlimiz nic'olur? Mebıslık goley, kim ossa yapıyo... Vilâyetten uzahlaştıracak başka adam mı galmadı?... Düşünün daşının, ona göre bi garar virin!...

Mevlit Ağa kürsüden indi. Sapsarı olan Vali, hiddetini belli etmemeye çalışarak, tekrar kürsüye çıktı. Mevlit Ağa'nın kendisini övmesine teşekkür ettikten sonra, eğer kendisini milletvekili seçerlerse, Meclis kürsüsünden bu halkın hakkını, hukukunu daha iyi koruyabileceğini yeminler ederek iki saat anlattı.

Mevlit Ağanın dört-beş cümlelik konuşması bütün köylere birden yayılmıştı. Bir hafta sonra yapılan seçimlerde seçim sandıklarından Valiye verilmiş yalnız ikiyüzondört oy pusulası çıktı. Bu pusulaları da, ondan kurtulmak isteyen ikiyüzon vilâyet memuruyla, Valinin dört kişilik kendi ailesi bireyleri vermişti.

Seçimden önce milletvekili olabilmek için valilikten de istifa eden Vali; şimdi emeklidir. İdarecilik zenatindeki bilgisinden, tecrübelerinden

başkalarının da yararlanması için bir kitap yazıyor.

Ondört yılık çalışmalarından yalnız dilinde bir anı kaldı, arasına «k» ları «g» gibi söylüyor, yazmakta olduğu kitaptan başını kaldırıp karısına şöyle diyor:

— Garıcığım, bağa bi gıyfe bişir, gene gafam duttu!...

POTİNBAĞI KRALI İSTANBUL'DA

İkisi de on yaşındayken İstanbul'a geldi. Yusuf Bebek'te, hamallık yaparken, Şaban bir yolunu buldu, Amerika'ya gitti. Beş yıl sonra, Şaban'ın Amerika'daki adresini öğrenen Yusuf, okuryazar bir hemşerisine yazdırttığı mektupta şunları diyordu:

«Gardaşım Şaban, orları gâvur melmekâtıdır. Sersefil olursun. Dilinden ağnımazsın, dininden ağnımazsın. Burda işler açıldı. Ben şimdik Mısırlıların yalısında bahçevan yamağı duruyorum. Mayışım iki yüz elli kuruş. Yatıcah bir yerim de var. Bıldır, Ramazan Bayramı'nın erefesinde koye yirmibeş lira çıhardım. Ni yap it, acele, buriya gel. Helbet seni de bi gapıya yirleştiririk. Navlın paran yoğusa, haber ilet, bir vasıtaynan sağa bi mayışımı göndereyim. Bâgi Hüdaya emanet ol. Mekdübümün cuvabını acele beklerim.»

İki yıl sonra Yusuf, Şaban'dan şu mektubu aldı:

«Gardaşım Yusuf, senden ayrılalı beri yedi yıl geçti. Melmekât gözümde dütüyor. Emme bitürlü iki ucunu bir arıya getüremedim. Burda ilkin yirmibeş dılar haftalığınan Detrovit denen bir şeherde bi tomofil pavligasına emele girdim. Buradakilerin her bişeye ahlı yatmıyor. Emerigan insanları başka bir çeşit. Öğlen faydosunda yimeğe giderkene gapının önünde birbirine yol virmek için guyruk olup bir sehet bekliyorlar. Mıtfağa giden gapı açıh duruyo. O boş gapıdan girmek ahıllarına gelmiyo. Ne bellerlerse hep onu yapıyorlar. Ben o boş gapıdan girdim, hepsinden eveli yimeğe oturdum deyi hep şaşkına döndüler. Eğer aklın varısa bir golayını bul, papura atla, buraya gel. Açıkgöz olduğundan sebep, piyasan benden de yüsgek olur. Buradakiler hep mantar gafa. Onlarda ziyan zebil olma. Navlun paran yoğusa, sağa yüz dılar çıharayım.»

Yusuf, Şaban'a şu cevabı yazdırdı:

«Bi huzura.

Evvelâ üzerime farzolan selâm iresmini ifadan kelli hıtırı şerifinizi sorup sıval iderim. Sıhhatta dâyim olmağızı Cenabı Mevlâ'dan beş vahit niyaz eylerim. Bu taraftan eğer ki sorgu sıval idersen, hemdolsun ziyanlık bir haber olmayıp, gardaşım Şaban, senden gayri bir kederim yoktur. Burada veziyet düzgündür. İşler açıldı. Esgi bildiğin gibi değel. Ahlıma düşdükçe sana acıyorum. O gâvırlık yirde galdın. Huyunu bilmeng, suyunu bilmeng. Oralarda pel perişan olıcanğ. Gâvır gısmının yimeği bile yinmez. Doğuz etiynen bişirirler yimeği... Her bi şeyleri mundardır.

Mayışımı yüz kuruş taha arttırdılar. Beyden Allah razı olsun, eski gunduralarıynan, urbalarını hedayâ itti. Didim ya, şimdik bura, esgi bildiğin bura değel. Sağa burda bi iş bile buldum: Üç yüz guruş aylık virecekler. Yimen içmen de ordan. Daha Allahdan belânı mı arang. Bahşişi de üstelik... Bu gapuyu beğenir durursan durursun, yoh beğenmedin, sana bi arhalık uydurruh, ilimon isgelesinde yük daşırsın. Üst yanı gayri senin bileceğin iş... Düşün daşın!.. Sağa navlun parası bi beşlik gondereyim, gâvurluk yirlerde sürünme.»

Bir yıl sonraydı. Şaban'dan Yusuf bir mektup almıştı:

«Evvelâ mahsuz selâmilen halhatır sıval iderim. Gonderdiğin mekdübe memnuniyetliğimin tarifinin mümkünü yohdur. Burada haftalığım yüz dılara çıhtı. Ağnatsam guler yatarsın. Bah nasıl oldu... Pavligada tomofilleri vincinen galdırıp gamyona yükletiyorlar. Vinç bi yerinden illetli çıhtı. Bulaşdılar tamire... Bahdım, iş uzayacah... Tomofili galdırınca godum gamyona. Bi şaşdılar, bi şaşdılar... Adımı vinç Şaban godular. Haftalığımı yüz dılara çıkardılar. Bundan kelli pavliganın bütün garıları, başıma üşdüler, tebelleş oldular. Hele bir yapıncah sarısı çilli, görpecik bi garı var, dilektörün bi şeysiymiş. İşte o garı açıh açıh asılıyo... Bana bi döl vir,

sana ni istersen viririm diyo. Garı bek ilük gibi... Harama uçkur çözmeli mi acep kim? Gardaşım Yusuf, oralarda sürünüp yatma, ahlını başına devşir. Sen buraya gelsen ben tomofil galdırdım, sen gamyonu galdırırsın. Seni goyıcak yir bulamazlar. Burda seni damızlık deyi gullanırlar. Bi gelsen buraya mülyöner oldun gitti be!.. Sana ikiyüz dılar navlın çıharayım, atla papura gel. Dört gözünen cuvabını beklerim.»

Yusuf okuryazar bir hemşerisine yalvardı. Şaban'a şu mektubu yazdırdı:

«Yüksek bir huzura. Evvelâ mahsuz selâm ider, büyüklerin destinden, güçüklerin gözlerinden pûs iderim. Ve gerek bu mekdübü okuyan ve gerek diğneyen efendülere, sorup sıval idenlere, hemşerilere ferace ferace selâmlar ider, hepsini derhatır iderim. Gardaşım Şaban: Bura günden güne ferahlıyo. Bizim Bey, mayışıma iki mecit (kırk kuruş) daha zam yaptı. Hemşerüler hep sağa acıyoruh. O gurbetlik yirden gaç gel. Bizi yandırma. Sana burda iş bulduh. Gel şu işi gaçırma. Maçka'da bi apartoman gopuculuğu. Bi daha beyle yir bulaman. Bodrumda bi odası da var. Yaban illerde sürüm sürüm sürüneceğine gel şuraya adam ol. Sana on gayme navlun çıharayım, ecele gel!..»

Şaban'dan gelen cevapta şunlar yazılıydı:

«Burda bizim pavligada başımızda Consun derler, dibek gibi bi herüf var. Her dâyım bana tahılır. Bi gaç kere, «efendü var git işine!» didim, diğnetemedim. Ben ginem aldırmıyacahtım. Pavligada ben diyim on bin, sen di gırh bin kişi var. Herkeslerin içerisinde herüf Hacayvat gibi yumruhlarını sıhıp üstüme varmasın mı? Herüfe bir gara gucak girdim, gurt gapanıynan yere çaldım. Şaplağı da indirincek, temelli yire serildi. Ediraftan bana bi alhış duttular. Meğerlüm herüf boksürmüş. Emeriganın en menşur boksürüymüş. Dilektör haber almış. Beni çığırdı. Govacak sandım. Gollarımı sıhtı, baktı. Ameriganca «eferüm» didi. Haftalığımı yüz dılar arturdular. Şimdik haftalığım iki yüz elli dılar emme az geliyor... Bizim burada bi sandukamız var. Sandukada arkadaşlar garer virdik, zam virmezlerse giraf yapıyoruh.

Ulan gardaşım Yusuf be! Gendüne yazıh ediyorsun orlarda be... Sen burada ossan, ikimiz birlik olur, pavligadakilerin topunu öğümüze gatar, davar gibi sürürük. Sağa beş yüz dılar navlun çıharayım, hemencik gel!..»

Yusuf'un cevabı:

«Gardaşım Şaban Efendü,

Üstüme farzolan selâm tabiidir. Burda işler açuldu. İş çoh emme, melmekâtta adam yoh. Benim mayışımı bilem, ayda iki gayme arttırdılar. Beğin bi hizmatçısı var. Onunla baş göz olduk. Düneğen şeriat evine girdik. Bey düğün hedâyâsı olarak bi esgü masaynan bi pahır mangal virdi. Garşu gonağın bi ahretlüğü var, gorsen tam sana gore. Buriya gel, seni de onunla everelim. Şurada bi iş dut, adam ol. Bi kufe zerzavat, gabah, badıncan satsan gül gibi geçining gideng... Paran yoğusa, sana yol harçlığı on kâhat navlun çıharayım, oralarda sefillik çekme, gel...»

Şaban cevabında şöyle diyordu:

«Başıma bi iş geldi, heç sorma... Bizim pavliga dilektörünün mülyöner bir arkadaşı var. Burda gankister diyorlar, amerigen kabadayıları var. O gankısterden biri mülyönere mektüp yazmış. Ya dimiş beş mülyon dılar viring, ya da seni gebertürüz. Bu gankister denen herüflere pulis, candarma kâr itmiyor. «Ocağına düştük. Şaban, bizi bu gankistlerden gurtat!..» didiler. Gankisterin, bi ordu tayfası var... Herüf panga işletiyo... Dünyanın dört bi yanında ecentesi var. Papurları, çimendüferleri var. Yirmi dört yirde glöp işletiyo, gumar yirlerine glöp diyorlar. Gaçahçılıh ediyo. Pezüvenlik ediyo. Emme, bizimkiler gibi değel, yüsgek pezüvenk... Heriflerin her bişiyi yüsgek. Can sıhıntısından adam öldürüyo.

Yanına vardım. «Sen bizim dilektörün arhadaşından ni istiyorsun?» didim. Dimemle herüfün engsesinden gaptır. Herüfün elini gıvırmamınan gıç üstü oturması bi oldu. Sen bu gankisterliği bilmeng. İrkeklik yok bunlarda... Hemen röveri çekip adamı gancıhlığnan fururlar. Röverini elinden aldım. «Bunu senin gılıfına soharım!...» didim. Tayfaları içeri doldu: «Lan gıpırdaman, eğerlim havarsanız, ireizinizin golunu goparır, öğünüze atarım» didim. Herüfün gıçına bi depmük indirdim. Mevlâsını şaşurdu. Şimdik, beni aralarına almak istiyorlar. Bana aylık üç bin dolar verimkâr oldular. Emme öbür mülyöner «Gızımı al, Pavligalarımın başına geç» diyo. Bahalım, daha bi garer virmedim.

Ulan Yusuf gardaşım, gel itme eyleme, sağa bin dılar navlın çıharıyım, burda ikimiz birlik gankisterlik idelim. Ayına galmaz panga kurarız. Yoh olmaz, benim nâmısıma dokanır, dirsen, burda ne kader mülyöner varısa, her birinin gızıyla birer kerem evlenelüm. Yazıh değel

mi sürünüyorsun orlarda... Sen bi kerem «hı» di, bin dılar çıharayım...»

Bu mektuptan sonra Yusuf, Şaban'dan kırk yıl haber alamadı. Ama on yaşında ayrıldığı hemşehrisini bitürlü unutamamıştı.

O günlerde gazeteler Amerika'da milyoner olan eski bir Türk yurttaşının anayurdunu ziyaret edeceğini yazıyorlardı. Bu adam Amerika'daki krallardan biriydi: Potinbağı kralı. Adı gazetelerde «Mr. Shabon» diye yazılıyor, «Mister Şeybın» diye okunuyordu. Mister Şaban İstanbul'a gelir gelmez kırk yıl önceki çocukluk arkadaşı olan köylüsünü aramaya başladı. Onu kimse tanımıyordu. Beyoğlu'nun güneş görmez yan sokaklarındaki rütubetli apartmanlardan birinin kapıcısıydı. Mister Şaban, o apartmanın kapısında, yamalı pantalonlu arkadaşını görünce tanıyamadı. Türkçeyi de unutmuştu. Yarı İngilizce, yarı Türkçe konuşmaya çalıştı:

— Kim var burda Mister Josef?

Yusuf Ağa, karşısındaki uzun boylu, ancak elli yaşında gösteren iriyarı Amerikalıya baktı.

— Tohdur Yasef'i mi soruyon? Üçüncü gatta... dedi.

— Nat daktır...

Şaban, Yusuf Ağa'yı gözlerinden tanıdı.

Yusuf'un boynuna sarıldı. Yusuf Ağa da Şaban'ı sesinden tanıdı:

— Sen misin be Şaban? dedi, temelli gâvır olmuş çıhmışsın!... Eşşeğarısı sohsun, dilin de bi gubat olmuş. Gel bahah içeri...

Hemşerisini bodrumdaki tek odasına soktu. Eliyle bıyığını, sakalını sıvazladı. Şaban'ın pırıl pırıl tıraşlı suratına baktı:

— Suratını maymun ardına döndürmüşsün... Eeee, hoş geldin... Sana vahtıynan o kadar didim, mekdüp yazdım, paran yoğusa navlın çıharayım didim. O gâvır melmekâtlarında irezil oldun galdın, gırk yıl süründün, he mi? O zaman iş de çohdu. Şimdik iş kesat... Geleydin de buriya zamanında, adam olaydım... Bah bi yol bana, hamdolsun nâmerde möhdaçlığım yoh... Bizim avrat koyde... Oğlanın birini bıldır everdim, biri de eskerde... Onlar köyde, ben de burdıyım. Neyse, geçti... Heç gasavetlenme... Sana bi iş bulasıya burda yatarık galkarık... Bi han var, gayfe ocağı boşalıcah... Orayı tutarız sana... Şindik senin cep harçlığın da yohtur: Al şu ikibuçuğu...

Mister Şaban iyi Türkçe konuşamıyor ama, konuşulanı çok iyi anlıyordu. Yusuf Ağa'nın verdiği ikibuçuk lirayı cebine koydu. İhtiyar arkadaşının boynuna sarıldı, öptü:

— Ben gelecek... Var biraz iş... dedi, çıktı... Mister Şaban'ın gözünden iki damla yaş süzüldü. Amerikalı milyoner hemen o gün Amerika'ya dönüş hazırlığına girişti.

EDEBİYAT MERAKLISI

İkinci kata yeni bir kiracı taşındı. Kiracıların taşınması kolay oldu da, eşyalarının taşınması bir hafta sürdü. Bilirsiniz ya, şimdiki apartmanlar, bizim eski evlerimiz gibi değil. Aynı apartmanda oturup da birbirlerini tanımıyan, selâmlaşmayan komşular bile var. Örneğin, iki yıldanberi yanımızdaki apartmanda oturan sarışın kadının randevuculuk yaptığını, evinin basıldığını, ancak gazetelerde okuduktan sonra öğrendik.

Üst katımıza taşınan yeni kiracıları da tanımıyordum. Bir sabah kapıdan çıkarken, irikıyım bir adam, şapkasını göbeğinden aşağıya kadar indirip, aşırı nezaketle selâm verdi. Ben de selâm verdim, geçecektim.

— Bendeğiz, Mümin Ekrem Ozaner, dedi.

Cevap vermeme fırsat bırakmadan devam etti:

— Üst gatınıza daşınan kiracı bendeğizim. Bir ahşam buyurun da sohbet idelim. Deşrifinizi irica iderim. Teşerrüf ettik, danıştığımıza çok memnin oldum.

Biz Mümin Beyle ayaküstü böyle tanıştık. Akşam, hizmetçisi geldi,

— Beyfendi buyursunlar, diyor, dedi.

— Özür dilerim, misafirim var!...

Ondan sonra her akşam Mümin Bey'den çağrı gelmeye başladı. Evlerine gitsek iyi eğleneceğiz ama, bizim eve de onu çağırmak gerekecek. Bizde oturacak dört tane kazık gibi kahve iskemlesinden başka bişey yok. Elin yabanisine rezil mi olacağız?... Ama her akşam, her

akşam o kadar çok çağırdı ki, gitmesem, tutup kolumdan zorla evine sokacak sanki!...

Bir akşam, yemekten sonra gittim. Modern ev eşyası sergisine benzeyen salonu size anlatmayayım. Buzdolabı, elektrik süpürgesi, pikap, çamaşır makinesi, düdüklü tencere, teyp, mikser denilen karıştırıcı ve daha bunlara benzer bisürü eşya bir fuar pavyonunda olduğu gibi salonda yerlerini almışlar. Mümin Bey, beni çalışma odasına aldı. Şaşırdım kaldım, duvardaki raflar kitaplarla dolu. Demek insan yanılıyor, dedim içimden... Ben bu Mümin Ekrem Bey'i, sonradan görme bir hacıağa sanmıştım.

— Bendeniz entelegtüvel möhiti severim, dedi.

Biraz dili kaba ama, ne çıkar!...

İşini sordum.

— Ticaret yapıyorum... dedi.

Mümin Bey, bana kendi şiirlerini okudu.

— Nasıl buldunuz? diye de sordu.

— Güzel!...

Ben güzel dedikçe okudu. Şiirden, hikâyeye geçti.

— Hekâyelerim taha da gozeldir, dedi.

Arkadan piyeslerine geçti. Artık bunalmıştım. Konuyu değiştirmek için, elimi kitap raflarına attım. Bunca yıl yazar okurum, böyle zengin bir kitaplığım olmadı.

Mümin Bey,

— Gorduğunüz bötün kitaplar hedayâdır, dedi.

— Yaa!... Kim hediye etti?

— Bötün möelliflerle, maherrilerle tanışırıh... Hepisi ehbabımdır. Eğsük olmasınlar, hatırımı sayarlar, onlar virdi...

Büsbütün şaşırdım.

— Falih Rıfgı'yı tanıyoğuz mu? diye sordu.

— Adını duydum, dedim.

Bir kitap çekti:

— İşte onun hedayâsı...

Kitabı elime aldım. Falih Rıfkı'nın «Zeytin Dağı».

— Hele ohu, başına ni yazmış?

İlk sayfada şunlar yazılıydı:

«Sayın Bay Mümin Ekrem kardeşime, dostluğumuzun hâtırası olarak takdim kılındı. Falih Rıfkı...»

Falih Rıfkı böyle «olarak», «kılındı» diye yazı yazmaz ama, kimbilir!...

— Şo da Reşat Nööri'nin hâtırası...

Çalıkuşu... «Mümin Beye hürmetlerimle... Reşat Nuri.»

— Bendeğiz ticaretle maşgulüm emme, bütün üdebayınan dostumdur.

Bir kitap daha uzattı:

— Bu da Röösen Eşiref Beyin...

Kitabın üstündeki adama yazısını kendisi okudu:

— «Gardaşım Möömin Beye, en derin hörmetlerimin gabulü ricasıyla... Röösen Eşiref Önüaydın.»

Yakup Kadri'nin Yaban'ı... Halide Edip'in Sinekli Bakkal'ı... Hepsinde yazarların el yazılarıyla Mümin Ekrem'e adanmış. Arada, rafları dolduran kıtıpiyoz kitaplar var. Onlar da adama yazılı. Kitapları karıştırırken, bir zamanlar bir takmaadla yazdığım kendi romanımı görmiyeyim mi! Hemen kapağını çevirdim, onda da kitap şu yazıyla adanmış: «Pek muhterem Mümin Ekrem Beyefendiye... Hürmetkârınız Hasan Yektaş.»

Birden tepem attı.

— Bu Hasan Yektaş'ı da tanır mısınız? dedim.

— Danışıklığımız olmasa, heç kitabını imzalar da hedâye ider mi canım?... Daha geçen günü buradaydı.

Karısı, bilgiçlik taslamakta hiç de kocasından aşağı kalmıyordu. Kocasına bir üstünlüğü de vardı; güzel İstanbul ağzıyla konuşuyordu.

Bir akşam yemekten sonra beni yine evlerine kahve içmeye çağırmışlardı. O sıkıntılı havadan kurtulmak için,

— Büyük şairimiz Tevfik Fikret'i tanır mısınız? dedim.

Karısı, Mümin Bey'den önce atılıp,

— Aaa, hiç tanımaz olur muyuz! Kendisini pek severiz. O da bizi çok sever. Sıksık bizim eve yemeğe gelir. Benim yaptığım zeytinyağlı dolmalara bayılır... dedi.

Eh artık, bunları karıkoca iyice bozmanın sırası gelmişti. Alaylı alaylı gülerek,

— Aman Hanımefendi, siz ne söylüyorsunuz kuzum, Tevfik Fikret öldü... dedim.

Ben, ikisinin de utanacaklarını sanıyordum. Ama kadın bu kez de,

— Yaaa!., Boşuna değilmiş, çoktanberi bize gelip gitmiyordu... dedi.

Kocası,

— Ben de neden bizim evden ayağı kesildi, hiç gelmiyor diye merak edip duruyordum. Demek ölmüş ha! Vah vah vah! diye döğündü.

Ben o zaman,

— Tevfik Fikret öleli, elli yılı geçti... dedim.

Bu sözüm üzerine kısa bir süre sessizlik oldu, ikisi de şaşırıp birbirlerine baktılar. Bu bocalamaları ancak bikaç saniye sürdü. Kadın hemen toparlanıp,

— Allah Allah!.. Zaman ne de çabuk geçiyor, daha dün gibi... demesin mi!

Hiç sesimi çıkarmadım. Bir zaman daha Mümin Bey'in tıraşını dinledim. Ayrılırken,

— Yarın akşam bize beklerim, buyurun!., dedim.

— Irahatsız iderim!.. dedi.

Gerçekten de sıcağı sıcağına ertesi akşam rahatsız etti. Ben herifi utandırmak için hazırlığımı yapmıştım. Kahveler içildikten sonra,

— Benim sizinki kadar kitabım yok ama, benimkileri de yazarları bana imzalamışlardır, dedim.

— Çok gozeeel!., Ne kitaplarığız var?

Raftan Ahmet Tevfik Paşa'nın Molyer çevirilerini aldım. Mümin Beye uzattım.

— Okuyun bakalım, Ahmet Vefik Paşa bana ne yazmış?

Kitaptaki ithafı okudu:

«Sevgülü Hasan Bey oğlumuza... Ahmet Vefik.»

— Bu Ahmet Vefik Paşa, Üçüncü Golordu Kumandanı mıydı?

Cevap yerine, belki anlar da utanır diye, Naimâ Tarihinin bir cildini çektim, raftan.

— Bakın Naimâ ne yazmış?

«Nişane-i muhabbet olmak üzere, eser-i âcizânem takdim kılındı. Hürmetkârınız ve muhibbi hâssınız Naimâ kulunuz.»

Herifin yüzüne baktım. Düşünceye dalmıştı. Herhalde yediği haltı anlamış, iyice utanmış olacaktı. Düşündü, düşündü:

— Senin bu Naim Ağa didiğin adam, İş Hanında gayfe üzerine ithalat yaptı mı?

Sesimi çıkarmadım. Ağzımı açsam, kendimi tutamayacağım, herifi yukarıdan aşağı sıvayacağım.

— Ve leekin, sizde heç tanınmış şahsıyyatın âsârından yoh!., dedi.

Elimi çevirilere attım, Faust çıktı.

— Goethe var! dedim. O da bakın, bana verdiği kitabına şunları yazmış: «Hasancığıma.»

— Kimin eseri didin? diye sordu.

— Goethe'nin...

Elini şakağına dayadı,

— Gote... Gote... Gote... diye bikaç kez tekrarladıktan sonra,

— Bildim, dedi, bu herif bi zamanlar Doç tomofillerinin acantası değel miydi?

Hani kaatiller ifade verirlerken, işledikleri cinayeti bir yere dek anlatırlar da, «Ondan sonrasını hatırlamıyorum!..» derler ya, ben de ondan sonra kendimi kaybetmişim, ne yaptığımı bilmiyorum. Bir de baktım, karakoldayım. Elimde parça parça olmuş Shakespeare'in bir cildi vardı. Mümin Ekrem Bey, eli yüzü tırmık, sıyrık içinde bir koltuğa oturmuş,

— Dâvacıyım! diyordu.

Komiser bana,

— Ne oldu? Anlatın!.. dedi.

Elimdeki kitabı uzattım. Kitabın başında. Shakespeare'in resmi vardı.

Komiser,

— Kim bu sakallı herif? diye sordu.

— Şekspir!.,

— Ya!.. Demek ecnebi?..

— İngiliz!.,

— Ne iş yapar?..

— Şair...

— Nerede oturur? Siz bu adamı ne münasebetle tanıyorsunuz?.. Çabuk adresini söyleyin!..

Mümin Bey'e döndüm,

— Allah rızası için beni tut, zaptet!.. diye yalvardım.

Komiser, odadaki iki polise döndü,

— Bu işlere biz karışmayız, bunları siyasî şubeye götürün! dedi.

KABADAYI

Güliver köyünden Abbas Ağa'nın büyük oğlunu pusuya düşürüp vurdular. Aslan gibi yiğit kimvurduya gitti. Kaatil ele geçmedi. Cinayetin hangi nedenle işlendiği de bitürlü anlaşılamadı.

Abbas Ağa'nın küçük oğlu için söylenecek çok söz vardı ama, büyük oğlu hiç de öyle değildi. Kimseyle çekişmez, çatışmaz, iyiliksever, uyarında, yiğit bir delikanlıydı. Böyleyken neden canına kıymışlardı? Kız-kadın dalgasından, sarhoşluk, kumar yüzünden de olamazdı.

Abbas Ağa çok zengindi. Yalnız köyde değil, ilçede, ilde de tanınır, sevilirdi. Büyük oğlunun ölümünden sonra çok yandı yakıldı ama neye yarar... Şimdi, soyunu sürdürmek için bitek küçük oğula kalmıştı; o delibozuk, ipsiz oğlana... Küçük oğlan hiç de ağabeyisine benzemezdi. Babasına da çekmemiş. Daha çocuk-

luğunda, köylüsü ondan yaka silkmeye başlamıştı. Ev basmalar, pencere taşlamalar, kadın oynatmalar, içip içip içip de köy alanında nara patlatmalar, çıngar çıkarıp baş göz yarmalar, türlü rezillik hepsi bunda.

Babasına saygı duyulması, bu rezil itin tulumunu çıkaracaklar ya, ne yapsınlar ki Abbas Ağa eşi bulunmaz bir soylu kişi. Abbas Ağa, küçük oğlunun densizliklerine gözyumacak adam değildi ama, ne yapsa başa çıkamıyordu. Hele ağabeyisinin ölümünden sonra tek oğul kalan küçük oğlan büsbütün şımarmış, azmış, ele avuca sığmaz olmuştu.

Büyük oğlunun acısıyla eli hiçbir işe varmayan Abbas Ağa, soyunu sürdürecek umuduyla haylaz oğluna çok düşkün olmuştu. Düşmanlık edip bunu da öldürmelerinden çok korkuyordu. Durmadan belâ arayan bu oğlanı koruyacak, yanıbaşından, topuk izinden hiç ayrılmayacak bir yiğit, bir kabadayı, bir yürekli kişi gerekirdi. Abbas Ağa, böyle birini bulsa; ona yüksek aylık bağlayacak, ev, tarla verecek, ondan hiçbişeyini esirgemeyecekti.

Kahvelerde, ilçede, ilde, yolda, belde, her eşine, arkadaşına, bileği bükülmez, yüzgeri etmez, önünde durulmaz, hem de iyi huylu bir kabadayı aradığını söylüyordu.

Böyle bir kabadayı arandığı haberi köyden köye, ordan kasabaya yayıldı, duyuldu, gittikçe de haber dallanıp budaklandı: Abbas Ağa, oğlunun kaatilini öğrenmiş de onu vurdurmaya bir kabadayı arıyormuş.

Haber yayılınca, köylerden, ilçelerden, hem de ilden ünü büyük kabadayılar sökün etmeye başladı. Nice işsiz güçsüz, ipsiz sapsız varsa, Gülver köyüne doldu. Abbas Ağa'nın evi, yiğitlerle, kabadayılarla dolup dolup taşıyordu. Sanki dağ, taş yiğit kesilmişti. Ama hiçbirini Abbas Ağa'nın gözü tutmuyordu.

Bir kış gecesi, ocaktaki ateş közlenmiş, Abbas Ağa karısıyla söyleşisini tüketmiş, pöstekinin üstüne oturmuş, arada düşünüp arada uyukluyordu. Köyün köpekleri uzun uzun havladılar. Az sonra da dış kapı gümbür gümbür vurulmaya başladı. Abbas Ağa ürküntüyle fırladı. Yoksa oğlunun başına kötü bir iş mi gelmişti?

— Neymiş? Kimmiş? diye dışarıya seslendi.

İçeri giren Abbas Ağa'nın yanaşmalarından biri.

— Ağam, dedi, insan azmanı bir herif gelmiş, kapıya dikilmiş ki, üstündeki silâhlarla cephane, bir bölük askere yeter de artar... Herifin bir topu eksik.

Abbas Ağa, yanaşmasına,

— Kes gevezeliği, dedi, neyin nesiymiş, ne istermiş?

— Buranın ağası herkimse onu göreceğim, diyor. Ama bana kalırsa...

— Sana soran yok. Çağır adamı buraya!

Gerçekten de yanaşmanın dediği doğruymuş: bir cephanelik, canlanıp yürürmüş gibi bir adam içeri girdi. Abbas Ağa, «Yahu bu da bir adamsa, ne biçim bir adam ola?» diye içinden geçirdi. Karşısında dinelmiş duran o canlı cephanelikten,

— Selâmünaleyküm... diye bir ses çıktı.

Ses çıktı, demek, sözün gelişi. Doğrusu gerekirse, adam azmanının ağzından havan topu patlar gibi bir gürleme çıktı.

Abbas Ağa,

— Vealeykümselâm... hoşgeldin... Buyur, otur ağa! dedi.

Abbas Ağa'nın karşısındaki adam azmanının suratını, omuzuna çaprazlama astığı iki mavzerin namlusu örtüyordu. Çaprazlama o iki namlu arasından adam azmanının yalnız burma burma bıyıkları görünüyor ki, her bıyığı kasap çengeli gibi kıvrılmış; her birine bir adam asılır denilen bıyıklardan... Çifteyle mavzeri sırtına değil de önden boynuna taktığına bakılırsa atlı gelmiş olacak; omuzuna alsaydı onları, dipçikleri atın sağrısına döverdi yol boyunca.

Abbas Ağa, yanaşmasına,

— Ağanın atını ahıra çektiniz mi? diye sordu.

— Evet ağam.

Abbas Ağa, karşısında dinelen adam azmanı yarmaya bir daha,

— Buyur, otur... dediyse de, dipten doruğa, baştan cyağa silâh ve cephane yüklü adam azmanının yük boşaltmadan oturası yoktu. İlkin bir mavzeri çıkarıp duvarda çakılı bir çiviye, öteki mavzerini başka bir çiviye astı. Gocuğunu çıkardı, sedirin üstüne koydu. İki yandan göğsündeki çaprazlama fişekliklerini çözdü, çıkardı. Fişekliği bir yere astı. Kütüklüğünü de çıkardı.

Abbas Ağa ile yanaşma, büyük bir şaşkınlık içinde adam azmanının, oturabilmek için cephane ve silâh boşaltmasına bakıyorlardı.

Belinin bir yanında koca bir pala, öbür yanın-

da askeriye malı olup çalındığı belli kasatura sallanıyordu. Geniş kuşağının arasına da çift kulaklı koca bir yatağan sokuluydu. Onları da çıkardı. Üstünde pıtrak gibi bombalar sallanıyordu. Herif bomba ağacına dönmüş. Bombanın her türlüsünü her bir yanından çıkarıp çıkarıp uygun bir yerlere koydu. Kıçının üstünde sallanan eğri kılıcı çıkarıp asacak yer bulamayınca, duvara dayadı. Oldukça boşalmıştı. Bir tepe çöker gibi sedire bağdaş kurup oturdu. Onca silâhı, cephaneyi boşaltmıştı da, yine de üstü ateşli ve kesici silâhla doluydu. Göbeğinden göğsüne kadar uzanan kuşağının üstünden iki tabanca kabzasıyla bir saldırma kulağı görünüyordu. İki çizmesinin koncuna, kınlarında iki bıçak sokmuştu.

Abbas Ağa, adam azmanına,

— Hoşgeldin arkadaş... dedi.

— Hoşbulduk.

— Nasılsın?

— Eksik olma... İyiyiz şükür.

— Böyle nerden geliş, nereye gidiş?

Kuşağının arasından gümüş tabakasını çıkaran adam azmanı, tütünden bir cıgara sardıktan, cigarasını, ucu kehribarlı gümüş çubuğa sokup yaktıktan sonra cıgaradan geniş bir soluk çekti. Bıçak çıkarır gibi, kuşağının arasından sedef tesbihini de çıkarıp şakşak şakırdatarak çekmeye başladı. Top gürlemesi gibi öksürüp boğazını temizledikten sonra anlatmaya başladı:

— Efendi, biz uzaktan, çok uzaktan gelmekteyiz. Sizden iyi olmasın, can bir arkadaşımın düşmanları varmış. Arkadaşımın düşmanı, benim de düşmanım... Çıktım yola, düştüm arkalarına, işte o düşmanlardan dördünü eşek cennetine gönderip köklerini kuruttum.

Abbas Ağa,

— Dördünü de, öyle mi? diye sordu.

Adam azmanı, bıyık altından alaylı gülüp,

— Besbelli, ünümü duymamışsın, dedi, bana dört adam, beş adam ne ki... Kavganın tadı bile çıkmaz. Karşıma en azından bir bölük yiğit çıkmalı ki, vuruştum demeye değsin.

— Allah Allah!

— Sizden iyi olmasın, bir dostumun oğlunu geçenlerde pusuya düşürüp vurmuşlar. Duymamla, hemen vardım üstlerine... Sekiz saat çarpıştık. Namussuzların yedisini yere serdim.

— Yedi kişi?

— Yedi kişi bana ne ki... Benden gayetle yılarlar. Adımı duyanın yüreğine iner. Bir tarihte, ruh beraber bir ahbabımın bir kan dâvası yüzünden soyunu sopunu, çoluğunu çocuğunu vurup kırıp dağıtmışlar. Bana «Aman yetiş!» diye haber salmış. Vardım, Varmamla, dişisinden, erkişisinden onbirinin kellesini gövdelerinden alıp işi bitirdim. Hepsi tükendiğinden kan dâvası güdecek kimse kalmadı. Köklerini kazıdım.

Kahvelerini içerlerken, adam azmanı boyuna anlatıyordu. Günlerini hep can almakla geçirmişti. Öğlen oldu. Yemek yediler. Adam azmanı yemekte de anlattı.

Abbas Ağa, böyle bir yiğit, böyle bir kabadayı, ne görmüş, ne duymuştu.

Akşama doğru, adam azmanı,

— Yolcu yolunda gerek, bana gayri izin... dedi.

Abbas Ağa, ne zamandır aradığı yiğiti sonunda bulmuştu. Oğlunu, düşmanlarından korusa korusa, ancak bu yiğit koruyabilirdi.

Adam azmanını uğurladıktan sonra, yanaşmasını çağırdı:

— Oğlum Kel Ali, hele çok şükür, bir yiğit bulduk ki, benzeri yok... Gelgelelim, bu yiğitin, yiğitliğini sınamamız gerekir.

Yanaşma Kel Ali,

— Sınayalım, ağam, dedi.

— Bu yiğit herif atına binip gitti, düz belden aşağı iniyordur şimdi. Sen, Bozsırta vurup da keseden gidersen, kamışlıkta bunun önünü kesersin. Pusu kur da çık şunun karşısına, bir sına bakalım, bu yiğit nasıl bir yiğitmiş, görelim.

— Başüstüne ağam.

— Aman haaa... Gözünü aç, herif bildiğin yiğitlerden değil. Soluk aldırmadan işini bitiriverir. İyi pusulan. Zora gelirsen, adımı ver, benim gönderdiğimi söyle...

— Sen hiç meraklanma ağam...

Yanaşma Kel Ali, ahırdan eline bir kamçı alıp, ıslık çala çala yolu tuttu. Bozsırtı aşağı döner dönmez de, birden atlı adam azmanının karşısına çıkmasıyla, bir kamışlık dibine pusulanıp,

— Dur! diye bağırdı.

Adam azmanı, atın gemini kasıp durdu.

Kel Ali,

— Kıpırdama! dedi.

Atın üstünde kuzey yelinde kavak yaprağı gibi tirtir titreyen kabadayının hiç de kıpırdayası yoktu.

— İn len attan aşağı!

Adam azmanı attan indi mi, yoksa düştü mü, Kel Ali anlayamadı.

Kel Ali, adam azmanının her buyurduğunu

yapmasından işkillendi. Yoksa birden üstüne atılıp parçalayacak mıydı ne...

— Silâhını yere at! diye bağırdı.

Attı!.

— Beri gel!

Geldi.

— Soyun!

Adam azmanı soyundu. Pusudan çıkan Kel Ali, elindeki kamçıyı şak şak kendi baldırına vurup yiğitleniyordu.

— Daha soyun, daha... Bir don kalacaksın, Soyun len!..

Adam azmanının ağzından ilk olarak, söz çıktı:

— Kızma ağam, kulun köpeğin olayım, kızma... Canımı bağışla da, her ne istersen yaparım...

— Giyneği, neyi de çıkaracaksın.

— Cıbıla mı soyunacağım?

— Heee... Anadan doğma.

— Bu soğukta buyarım ağam.

— Sit! Daha da konuşur... Hadi, donunu sana bağışladım. Donun kıçında kalsın, çıkarma. Şimdi yerdekileri topla, yükle ata...

Adam azmanı, Kel Ali'nin her buyurduğunu yaptı.

Kel Ali at binip, çırılçıplak olmuş adama,

— Yürü, ardımsıra gel! dedi.

Kel Ali, atın üstünde türkü çığırarak gidiyor, çıplak herif de atın nal izinden yürüyordu. Köye vardılar. Kel Ali köyün girişindeki mezarlığa varınca, çıplak herife,

— Sen burda bekle! deyip eve geldi, Abbas Ağa'nın karşısına çıkıp,

— Getirdim ağam, dedi.

— Nerde?

— Kapıda...

Abbas Ağa, kapı önüne çıkıp baktı: Silah, cephane, elbise yüklü bir at... Kabadayı, altında olmasın diye çulları kaldırıp baktı.

— Ulan, Kel domuz, herif nerde, bizim yiğit ne oldu?

Kel Ali,

— Amanın, dedi, herif de mi getirilecekti ağam? Bilemedim. Gereği yok diye, herifi çıplağa soyup mezarlıkta saldım...

— Tuuu. Vay rezil... Herifi donduracaksın...

Aradan on dakika geçmişti ki adam azmanı tirtir titreyerek Abbas Ağa'nın kapısında göründü. Çene kemikleri birbirine çarpıyordu.

Abbas Ağa adam azmanını karşısında bir donla görünce,

— Aman yiğit, bu nedir? diye sordu.

— Sorma ağam, bir haldır başıma geldi.

— Ne hallarmış... Hani sen şöyle ederdin, böyle ederdin... Vururdun, kırardın, asardın, keserdin...

— Bu kez yapamadık ağam...

— Yahu, senin tüfeğin de var.

— Var...

— Filintan var, mavzerin var, çiften var...

— Var...

— Cephanen desen, bol...

— Bol...

— Kaman var, bıçağın var, saldırman var, kılıcın var, yatağanın var...

— Var ağam, var...

— Bir bölüğe yetesi bomban var...

— Var ağam, hepsi var... Var olmasına da..

— Eee? Nasıl oldu?

— Biz yola tedariksiz çıkmışız ağam. Bizde herbişey var da, kamçı yoktu. Yanıma kamçı almayı her nasılsa unutmuşum. Karşıma çıkanın elinde kamçı vardı. Benim elimde de bir kamçı olsaydı, ben ona gösterirdim, dünyayı dar ederdim... Neye yarar kı, bende herşey vardı da, bitek kamçı eksikti...

KARA LAHANA

Karalahana, Karadenizli hemşerilerimizin özel yemeklerinin başında gelir. Bu olayı anlamanız için bişeyi daha bilmeniz gerekir; bir Karadenizlinin çok yüksek bir yere geçmiş olması, kadınlı erkekli, küçüklü büyüklü bütün Karadenizlileri çok sevindirmiştir. O çok yüksek yere geçmiş Karadenizlinin adına sözgelişi Cevdet diyelim ve olayı anlatmaya başlayalım.

Karadenizli her gittiği yere, yanında karalahana tohumu götürür, nerde olursa olsun, bir avuçluk toprak bile bulsa hemen karalahanasını eker, böylece yurt özlemini giderir. Öğrenci-

liklerinde Paris'e gitmiş Karadenizlilerin karalahana ekecek yer bulamayınca saksıda karalahana yetiştirip yurt özlemini giderdikleri bile söylenir.

İstanbul'un Paşabahçesi'nde gecekondulara yerleşen her Karadenizli aile de, evinin bahçesine karalahana ekmiştir. Benim bir apartıman komşum, Paşabahçe'de oturan Karadenizli bir arkadaşının bahçesinde gördüğü karalahanaları çok sevmiş. Biraz tohum alıp, apartımanın bahçesine serpmiş. Karalahanadır bu, ne su ister, ne gübre, ne bakım... Bizim apartımanın arka bahçesinde karalahanalar fışkırdı, öyle de büyüdü, gürleşti ki, bahçenin her yanını kapladı.

Apartımanda oturan komşularımızdan hiçbiri, karalahananın nasıl pişirildiğini bilmediği için, onlardan yararlanamıyorduk. Gittikçe yaprakları uzayan karalahanalar nerdeyse tohuma kaçıp ziyan olacaktı.

Günlerden bigün, bir sabah, yaşlıca bir kadın, apartmanımızın sokağından geçerken, karalahanaların yetiştiği bahçe önüne gelince birden durdu, karalahanalara bakakaldı. Bisüre karalahanaları seyrettikten sonra yoluna gitti. Ama giderken ikidebir dönüp dönüp karalahanalara bakışından, ondan zor ayrıldığı, ayaklarının geri geri gittiği belliydi. O gün akşama doğru o kadın yine geldi, bahçe önünde durup yine karalahanaları seyretti.

O günden sonra o yaşlıca kadını, bizim apartman komşuları sıksık, bahçenin parmaklıkları önünde durup karalahanaları seyrederken gördüler. Kimileyin, bahçenin demir parmaklıklarına iki kolunu dayayıp, karalahanaları öyle seyrediyordu.

Bigün, yaşlıca kadın yine karalahanaları seyrederken, lahanaları eken komşumuzun eşiyle bir arkadaşı da penceredeydiler. Yaşlıca kadın, penceredeki iki kadına, Karadenizli ağzıyla,

— Sormak ayıp olmasın, ha bu lahanalar sizin midir? diye sordu.

Penceredekilerden biri,

— Bizim, dedi.

— Siz bunları neye pişirmiyorsunuz?

— Pişirmesini bilmiyoruz teyze...

Yaşlıca kadın bu söze, pek, ama pek şaştı:

— Ne? Karı kısmı olur da, lahana pişirmesini hiç bilmez mi? Yazık, tohuma kaçıyor... Ben biraz koparayım mı?

— Aaa, elbette... Gel, istediğin kadar al teyze...

Yaşlıca kadın sevinmişti.

— Öyleyse torba alıp da geleyim...

Koşarak gitti, çabucak geldi. Bir elinde çuval, öbür elinde tahta saplı, eğri, testere ağızlı bir bıçakla bahçeye daldı. Dalmasıyla karalahaların yapraklarını kesip kesip çuvalına doldurmaya başladı.

Apartımanın başka katlarında oturan kadınlar da pencerelere gelip, yaşlı kadının nasıl coşkunlukla karalahanaları kestiğine bakıyorlardı.

Penceredeki kadınlardan biri,

— Biz bunun yemeğini hiç yemedik teyze... dedi.

— Vay yazık... E peki siz ne yersiniz?

Penceredeki kadınların cevap vermesini beklemeden sözünü sürdürdü:

— Çok has olur yemeği... Cevdet var ya Cevdet... Bildin mi Cevdet'i... Bizim Cevdet canım.. O da çok sever karalahanayı...

— Nasıl pişirilir teyze?

— Pişirmesi kolay canım... Cevdet de bizim oralıdır... Bana hısım düşer.

— Yemeği mi olur, çorbası mı teyze?

— İkisi de olur. Karalahanadır bu, ne yapsan olur... Cevdet yakınımız olur. Bizim köydendir. Sizden iyi olmasın, çok iyi bir uşaktır...

— Dolması da yapılır mı teyze?

Bütün Karadenizlilerin övündükleri hemşerileri Cevdet'i anlatmak, övünmek için fırsat yakalamış olan yaşlıca kadın,

— Cevdet'in anası çok iyi yapardı dolmasını, dedi. Haçan köyde bizim evle Cevdet'in evi karşı karşıyadır. Hısımız dedim ya... Benim anamın halasıgiller, Cevdet'in amcaoğlu'na kız verdi. Allah selâmet versin, iyi uşaktır Cevdet... Akıllıdır da haaa... Kolay mı o yere geçmek... Ne kadar it-köpek varsa hepsinin gözü var Cevdet'in yerinde... Ama o kaptı yeri...

— Teyze, haşlıyor musun?

Yaşlıca kadın Cevdet'le o kadar doluydu ki,

— Kimi? Cevdet'i mi? diye sordu.

— Yok canım, lahananın yapraklarını...

— Önce yıkarsın... Çiğ de yenir. Salatası da olur... İstersen haşlarsın... Cevdet'lerin tarlasıyla da bizimki böyle yanyana... Onlarınki biraz daha yıldız poyraza düşer...

— Dokunmaz değil mi teyze?

— Kim? Cevdet mi? Daha neler... Yanından karakız geçerken dönüp bakmaz bile...

— İçine pirinç de konur mu?

— Cevdet boğazlıdır, pirinç koysan da yer,

koymasan da... Bizim oralı. Dedim ya, evlerimiz ha böyle karşı karşıyadır...

— İçine başka ne konur teyze?

— Kimiiin?

— Lahana yaparken diyorum.

— Haa... Herşey konur... Geçen bayram bizimki tebrik telgrafı çekmişti. Cevdet hemen cevabını gönderdi. Neme lâzım, cok gönülsüzdür... Çok iyidir, hastır...

— Etli mi?

— Eskiden inceydi, na böyle çubuk gibi.. Sonradan mevkii yükseldikçe etlendi, kanlandı, yağlandı...

Konuşurken hiç boş durmuyor, biyandan boyuna kestiği karalahanaların yapraklarını çuvalına doldıruyordu.

— Asıl Cevdet'le biz ninem tarafından akrabayız... Ninemin görümcesinin kocası bizimkinin babasının bacanağı olur, bildin mi?

Karalahana yapraklarıyla dolu koca çuvalı sırtladı, pencerelerdeki kadınlara,

— Hadı kalın sağlıcakla... dedi, bahçeden çıkıp gitti.

KAMBUR SABRİ'NİN RADYOSU

İkinci Dünya Savaşı başladığında, o ilçede, yalan olmasın, topu toplamı ya üç, ya dört radyo vardı. Çayhanesine ilk radyo koyan, Kambur Sabri'ydi. Radyonun gelmesiyle adı bile birden radyolu çayhane olmuştu. Bizim ilçede çayhane çoktur. Bütün çayhanelerin müşterileri, Kambur Sabri'nin radyolu çayhanesine akmıştı. Öyle dolardı ki, içinde değil, çayhanenin bahçesinde bile oturacak, duracak yer bulunmazdı. İsteristemez, öbür kahvehaneler, çayhaneler de birer radyo almak zorunda kaldılar. Bu kez, hangi çayhanenin radyosunun sesi daha yüksekse, o çayhane kalabalık olmaya başladı. Kambur Sabri, sesi çok çıksın, öbür radyoların seslerini bastırsın diye öyle kocaman bir radyo almıştı ki, o koca radyo daracık çayhanenin onda birini dolduruyordu.

O günlerde ilçede elektrik olmadığından radyolar da pil bataryasıyla, akümülatörle işliyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın kızıştığı günlerde taa uzak köylerden bile, Kambur Sabri'nin çayhanesine radyodan haberler dinlemeye gelenler olurdu. Radyonun haberler verdiği saatlerde, tıklımtıklım dolan çayhaneden taşan insan kalabalığı yola kadar uzardı.

Kambur Sabri'nin çayhanesinin karşısında bir, az ötesinde de iki çayhane daha vardı. Aralarında amansız bir rekabete girmiş olan çayhane sahipleri, haberler verilirken, radyolarının ses düğmelerini sonuna dek açarlar, ilçenin gökleri spikerin sesiyle gümbürderdi.

Kambur Sabri'nin dokuz çocuğu var, sekizi kız, en küçüğü oğlan. Kambur Sabri, oğlu olacak diye çok zorlanmış, çok uğraşmış, ama sonunda yüzünün akıyla bu işi başarmış. Gelgelelim, sekiz kızın sekizine de kız demek için bin tanık ister, hepsi de erkek gibi, hem de herbiri sekiz erkeğe yeter. Kızlar gittikleri yerden ses veriyorlar. Oğlanın da gittiği yerden «Anacım, anacım, ana giiiz...» diye sesi geliyor. Kızlar oğlan gibi, oğlan da kız gibi...

O zamanlar büyük kentlerde bile kadınlar pantalon giyemezken, Kambur Sabri'nin kızları hep pantalon giyerler. Saçlarını da erkek gibi kısacık kestirirler. Çayhaneyi çekip çeviren de sekiz kızdır. Kimi ocakçılık eder, kimi garsonluk eder, kimi bardakları, fincanları yıkar, kurular. Çayhaneyi siler süpürürler. Kızlardan biri para işlerini yönetir. En küçük kız da, kapıda durur ordan gelip geçene.

— Buyrun, buyrun... Sesi en gür radyo bizimki... En doğru haberleri bizim radyo veriyor. Buyrun! diye seslenir.

Kızların sekizi de cana yakın ama, ille de Gözüm, ille de Gözüm. Gözüm adlı bu kız, öyle taklitçi bir çocuktu ki, çayhaneye yeni gelmiş bir müşteri beşon dakika konuşsa hemen onun sesini kapar, tıpkı onun gibi konuşurdu. Herkes şaşar kalırdı bu kıza. Radyodan verilen haberleri dinler, sonra her ne dinlemişse, bir kelime değil, bir hece, bir virgül bile atlamadan, sanki ses bandına alınmış gibi, radyo haberlerini tıpkıtıpkısına spikerin sesiyle tekrar ederdi. Yüzünü görmeyen, radyodan haberler veriliyor sanırdı. Bu kız, Kambur Sabri'nin çayhanesine gelen müşterilerin eğlencesi, cümbüşüydü.

Kambur Sabri'nin çayhanesine gelenlerden Dursun ağa diye biri var, böyle bir cimri adam hiç görülmemiş. Dursun Ağa, ilçeye çok yakın bir köydendir. Radyodan akşam haberlerini dinlemeye çayhaneye gelir, kapı ağzında dinelip haberleri dinler, para vermemek için çay içmeden döner gider. Bir çay ya da kahve ısmarlayan olursa, o zaman da saatlerce oturur.

Bu cimri herifin günlerden bigün baltası ya kaybolmuş ya çalınmış. Baltası çalındı diye kıyameti kopardı. Kaymakama gitti söyledi, candarma karakoluna, komutana, herkese söyledi. «Baltam da baltam...» diyor, başka demiyor. Dursun Ağa ilçede öyle bir gürültü kopardı ki, sanki çalınan balta değil de bir hazine. Bir balta için bunca çırpınması, Dursun Ağa'nın salt cimriliğinden değil, yoksulluğundan da... Cimriliği de yoksulluğundan ya... Halkın yoksulluktan kırıldığı o zorlu savaş yıllarında, eli tutan köylüler ekmek parası için hep gurbete dökülmüşler. İşte böyle bir zamanda, Dursun Ağa'nın kaybolan ya da çalınan baltası herkesin başına dert oldu. Çünkü Dursun Ağa, radyodan haber dinlemek için kahveye gelince, hep bu balta işinden konuşuyor. Baltayı kim çalmış olabilir? Şu mu? Bu mu? O değilse öbürü mü? Çayhanede konuşanlar, kimi zaman, baltayı çalmıştır diye herkesten kuşkulanıyorlar, kimi zaman da, bir baltaya kim tenezzül eder, diyorlardı. Yalnız Dursun Ağa değil, artık çayhanedeki her-

kes baltayla ilgileniyor, balta üstüne konuşuyordu. Balta konusu çıktı çıkalı, radyo haberleri bile eski ilgiyle dinlenmiyordu. Radyoda haberler verile dursun, onlar baltayı kimin çaldığı üzerinde tartışıyorlar.

Dursun Ağa'nın baltasını çalanı bilen bir kişi var; Kambur Sabri. Ama o da ağzını açıp, kimseye hırsız şudur diye bişey çıtlatmıyor.

Baltası çalınan Dursun Ağa'nın köylüsü bir Cimbali Memet vardır. Bir zamanlar, daha kızlar yetişmemişler, bebeyken, bu Cimbali Memet, Kambur Sabri'nin çayhanesinde çırak durmuştu. Bunun gibi bir hırsız, daha yeryüzüne gelmemiştir, ne gelmiş, ne de gelecektir. Kaç kez Kambur Sabri gözetlemiş, gözleriyle görmüştür. Bu Cimbali Memet olacak alçak, çayhanede hiç müşteri yokken ceketini çıkarır, çayhane duvarında bir çiviye asar. Sonra ayaklarının ucuna basarak, kimse görüyor mu diye kapıdan bakar, gelir, duvarda asılı kendi ceketinden kendi parasını çalar. Çalacak, çırpacak hiçkimseyi bulamazsa, el alışkanlığı gitmesin diye, kendi parasını bir cebinden çalar, öteki cebine aktarır.

Cimbali Memet çok çalışkandı. Ama Kambur Sabri, onun hırsızlığına dayanamadı. Sonunda bu Cimbali Memet'i çayhanesinden kovdu. O da köyüne döndü. İşte, Dursun Ağa'nın baltasını çalsa çalsa, ancak o çalar. Bir yoksulun baltasına ancak onun gibi bir cibilliyetsiz tenezzül eder. Evet, Dursun Ağa'nın baltasını ondan başkası çalmamıştır. Kambur Sabri biliyor ama kimseye de bişey söylemiyor.

Bir akşam üzeri, Kambur Sabri bir telâş içinde ilçenin ilkokul müdürünün evine vardı. Müdürün evinde de radyo yoktu. O da, radyodan haberleri dinlemek için Kambur Sabri'nin çayhanesine giderdi.

Müdür,

— Hoşgeldin Sabri efendi, ne bu telâşın? dedi.

— Ben yandım müdürüm, ben yandım...

— Ne oldu, anlat bakalım.

— Bizim radyonun akümülatörü tükendi.

— Şehre gönder, doldurt... Ya da başka bir akü getirtirsin şehirden.

— Vakit var da mı hey müdür... Nerdeyse radyo ajans haberlerini verecek, bizim radyo dilsiz. Bu bizim müşteri milletinin hiç vefası yoktur. Bir gececik bizim radyoyu dinlemese küser. Biz bunca zamandır Kambur Sabri'nin çayhanesinde ajans dinledik, demez. Bu memlekete radyoyu ilk getiren Kambur Sabri'dir, demez. Hatır gönül dinlemez, hemen radyo haberleri dinlemeye, koşar öteki kahvelere, çayhanelere. Bikez de bizim çayhaneden ayağı kesildi mi, bir daha öldür allah bizim çayhaneye adımını atmaz. Yandım ben, yandım müdürüm.

— Pekiy, ne olacak?

— Olacağı senden müdürüm. Şoför Veyis senin sözünden çıkmaz. Senin bir dediğini ikiletmez. Söyle ona, kamyonun aküsünü bu gecelik bize versin. Yarın erkenden şehre koşar, benim aküyü doldurturum.

Müdür, durumu şoför Veyis'e anlattı. Şoför Veyis,

— Ağabey, kamyona mal yükledim, şimdi Giresun'a yola çıkıyorum, dedi, yola çıkmasaydım, canım feda, n'olacak, verirdim.

Müdür, Kambur Sabri'ye şoför Veyis'ten umar olmadığın söyleyince,

— Eyvah, ben yandım... diye dizlerini dövmeye başladı Kambur Sabri.

Bu iş, Kambur Sabri için rekabetten de öte, bir meslek namusu işi olmuştu. Kendi çayhanesindeki radyodan tıs çıkmazken, öbür çayhanelerden gümbür gümbür radyo çalınırsa, Kambur Sabri hırsından çatlayıp ölür.

Akşam oldu. Ortaokul müdürü evinden çıktı. Az sonra, radyo haberleri verilecekti. Kambur Sabri'nin kahvesine doğru yürürken, sonuna kadar açılmış radyodan haberlerin verildiğini duydu. Hem de ajans haberi... nasıl olur, haber saati değil. Saatine baktı, radyodan haberlerin verilmesine daha onbeş dakika var. Saatinin geri kalmış olacağını düşündü.

Kambur Sabri'nin çayhanesi, her zamankinden de kalabalıktı.

Müdüre yol açtılar, yer verdiler. Demek, Kambur Sabri birisinden akümülatör bulmuş ki, radyosunu çalıştırıyor. O sırada radyodan spiker, Alman genel karargâhının bildirisini okuyordu:

«Dünkü savaşlarda düşmandan 300 tank, 500 kamyon teslim alınmış, bir tümen mevcudu da esir edilmiştir ..... Vaziyet vahimse de umutsuz değildir. Allah bizimle beraberdir.» Falan filan..

Spiker,

— Burası Ankara radyosu. Şimdi iç haberleri veriyoruz! dedi.

Bikaç iç haber söyledikten sonra, şu şaşılası haberi vermeye başladı:

«İpsile'nin Dayandı köyünden Dursun Yanaş'ın 15 gün önce çalınan baltasını emniyet makamları uzun bir araştırma sonunda bulmuş,

balta hırsızını da tesbit etmiştir. İzi üzerinde bulunulan hırsızın çok yakın zamanda emniyet makamları tarafından yakalanarak adalete teslim edileceğine muhakkak nazarı ile bakılmaktadır.»

Çayhanede tıs yok. Yalnız, tavanda asılı lüküs lambasının biteviye fısıltısı duyuluyor.

Balta haberini duyanlar baştan ayağa kulak kesildiler. Spiker sözünü sürdürüyordu:

«Polis marifeti ile, balta hırsızının Cimbali Memet namında biri olduğu tesbit edilmiş bulunmaktadır. Cimbali Memet yakalanarak savcılığa teslim edilecek ve hakkında kanunî tatbikata geçilecektir. Üçüncü haber bültenimizi dinlediniz. Sayın dinleyiciler, şimdi yaylı sazlar kuvartetinden...»

Çayhanede batı müziği hiç dinlenilmezdi. Onun için Kambur Sabri, radyonun düğmesini çevirip radyoyu susturdu.

Kahvedekiler şaşırıp kalmışlardı. O şaşkınlıkla bisüre konuşamadılar. Sonra da hep birden konuşmaya başladılar:

— Vay anasını...

— Yahu, ne dersin, hükümetin kulağı amma delik be...

— Hem kulağı delik, hem de kolu uzun... Nerde olsa suçluyu enseler.

— Demek zavallı Dursun Ağa'nın baltasını Cimbali Memet çalmış...

— Bre namussuz...

— Bu yoksul ilçede çalınan baltayı bile taaa Ankara'da oturan koca bir hükümet bilsin, aşkolsun vallaha...

— Hemi de günü gününe...

— Şimdi?

— Şimdi Cimbali Memet'i yakalar candarmalar.

Yavaş yavaş, birer ikişer çayhanedekiler dağıldılar. Müdür gitmedi, oturdu kaldı. Oysa başka akşamlar en erken o kalkar giderdi.

Kambur Sabri,

— Ne o müdürüm, bu gece geç kaldın... dedi.

— Erken mi gitsem Sabri Efendi?

— Yoo... Ne zaman istersen... Paşa gönlü bilir. Burası senin.

— Erken gitsem de, sen de Gözüm kızı perdenin arkasından çıkarsan, değil mi? Hele o şu perdeyi, çıkar Gözüm kızı...

Kambur Sabri,

— Aman duyulmasın, dedi, ocağına düştün müdürüm, aman duyulmasın... Gözüm, bu gece ajans haberlerini söylemeseydi, ben yandım...

Kambur Sabri, rafı örten kırmızı bez perdeyi çekti. Rafın üstünde radyo duruyordu. Gözüm radyonun arkasından ortaya çıkınca, Kambur Sabri kızına çıkışmaya başladı:

— Ulan, ne ettin sen bre utanmaz! Ulan, hükümetin koskoca bir ajans haberlerinde, hiç Dursun Ağa'nın baltasının çalındığı haberi verilir mi? Ulan dilli düdük, evde konuşulan her şey, radyodan söylenir mi? Biz sana radyodan Cimbali Memet'in hırsızlığını mı söyle, dedik? Bizim yaptığımız haber programında bu var mıydı domuuuz?

Gözüm kız, gözlerini cin cin açmış,

— Ne yapayım, dedi, bende söyleyecek haberler bitti, sen hâlâ düğmeyi çevirip radyoyu susturmuyorsun. Ben de haber uydurmak zorunda kaldım. Cimbali'nin hırsızlığı aklıma geldi, onu söyledim.

Bu olaydan sonra, hemen o gece, Dursun Ağa, evinin kapısı önünde çalınan baltasını buldu, Cimbali Memet ortalardan yitti. Ama bunlardan daha önemlisi, öbür çayhanelerin müşterileri büsbütün azaldı. Herkes Kambur Sabri'nin kahvesine dolmaya başladı.

Her yerde Kambur Sabri'nin radyosu üstüne konuşuluyor, şöyle sözler söyleniyordu:

— Bu kambur Sabri'nin radyosunun üstüne radyo yok arkadaş. Gayet geniş, hem de gayet doğru haberler veriyor. Öteki radyolara hiç benzemez... Kambur Sabri'nin radyosu başka canım... Hem de sesi gayetle yüksek. O, kahveden radyoyu açsın, sen evde yattığın yerden dinle...

METRO NE PİÇUKE

Şakî Hamido'yla Sado, aralarında dağları bölüşemiyorlardı. Bu yüzden, başkanları oldukları iki çetenin arası çok gergindi. Çok engebeli olan yurdumuzda dağlar bol; şimdikinin yirmi katı eşkiya olsa yine de dağlarımız onları rahat rahat barındırır. Ama onların anlaşmazlığı, dağların yetersizliğinden, sayılarının azlığından değil, stratejik değeri olan dağları ele geçirmek yüzündendi. Eşkiya için elverişli olanı, hem candarmaların kolaylıkla gelip baskın yapamayacağı, hem de yolkesmeye uygun yerlerdi; korunacak mağaraları, sığınakları olan dağlardı. Bundan başka, kendi büyüyüp yetiştikleri bölgelerin dağları olmalıydı ki, yolunu, izini iyice bilsinler.

Bu nitelikleri olan dağları da, daha önce dağa çıkmış olan Sado çetesi kapmıştı. Sado, önce başına dağa çıkmıştı. Sonra üç kişi daha kendisine katıldı. Ortam eşkiya yetişmesine çok elverişli, koşullar da uygun olduğundan, Sado çetesi kısa zamanda onbir kişi oldu. Çetenin işleri çok iyiydi. Bikez onların sığınakları da, çok işlek olan anayola egemendi. Candarmaların ulaşamayacağı, yerlerini bulamayacağı kadar da dikti, sarptı, bol mağaraları vardı. Üstelik Sado'nun köyüne yakındı. Dağın arka yamacı ormanlık olduğundan saklanıp gizlenmeye çok elverişliydi. Kısacası bu dağ, eşkiya için özel olarak yapılmış gibiydi, öyle ki, eşkiya olmayı hiç düşünmeyen biri bile bu dağı gördükten sonra, dayanamaz, eşkiya olma isteği duyardı.

Sado'nun köyünden olan Hamido da, sekiz arkadaşıyla birlikte aynı dağa çıkıp eşkiyalığa başlayınca, ordaki eşkiyalık işleri karıştı. Koskoca bir dağdı ama, yine de iki çeteye tek dağ yetmez oldu. Koca dağı bölüşememeleri yüzünden araları açılan Sado'yla Hamido'nun adamları, yolkesmeyi, otobüs yolcularını soymayı, baskınları bırakıp birbirlerine düştüler. Nerdeyse iki çetenin adamları silâhlı bir çatışmaya girip vuruşacaklardı ki, daha tecrübeli olan Sado, eski arkadaşı, köylüsü Hamido'ya «Gelsin de anlaşalım, uzlaşalım,» diye haber gönderdi. Sado'dan aşağı kalmak istemeyen Hamido da haberi getirene, «O bana gelsin. Ben onun ayağına gitmem!» diye cevap verdi.

Hangisinin hangisinin ayağına gideceği, iki çetebaşı arasında yeni bir anlaşmazlık konusu oldu. Uzun çekişmelerden sonra, Sado şu haberi gönderdi Hamido'ya: «Değil mi ki anlaşamıyoruz, öyleyse Şıh Sülo'ya soralım; o ne derse öyle yapalım!»

Şıh Sülo sözkonusu olunca, Hamido bu öneriye karşı koyamadı. İki çetebaşı Sado ile Hamido, kendi köylerindeki Şıh Sülo'ya gidip, hangisinin öbürünün ayağına gitmesinin daha doğru olacağını sordular.

Şıh Sülo, sakalını avuçlayıp bir süre dalgın düşündükten sonra,

— Yaşı küçük olan, yaşı büyük olana gitsin, doğrusu budur... dedi.

Yaşı küçük olan Sado,

— Evet ama, dedi, benim çetemde onbir kişim var, onun sekiz kişisi... Benim çetem daha büyük, onun ayağına gitmem uygun mu?

Şıh Sülo,

— Haaa, o zaman başka, dedi, adamı az olan, adamı çok olana gitsin...

Uzlaşma yolu derken, büsbütün işler karışmıştı. O zaman Şıh Sülo,

— Şöyle yapın, dedi, sen yolun bir başından yürürsün, sen de öteki başından, orta yerde buluşursunuz... Böylece ikiniz de birbirinizin ayağına gitmemiş olursunuz.

Şıh Sülo'nun dediğini yaptılar. Yolun bir başından Sado, öbür başından Hamido yürüdü: İkisi de, hasmının kendi ayağına gelmesini istediğinden daha az yol almak için öyle ağır yürüdü ki, beşyüz metrelik bir yolun ortasına ancak onbeş dakikada gelebildiler. Yolun ortasında karşılaşınca el sıkışıp oturdular. Birbirlerine cigara tuttular. Bu konuşmada iki çetebaşının aldığı karar şuydu:

«Sado ve Hamido çeteleri birlikte baskın yapacaklar, yol kesecekler. Elde ettikleri malı, parayı iki çete eşit olarak bölüşecek.»

Bu bir ortaklık anlaşmasıydı. Yoksa çeteler yine ayrı ayrı yaşayacaklardı.

Ertesi sabah iki çetenin adamları, vadi tabanından geçen yolun dönemeç yerini iyi gören yamaçta pusulandılar. Az sonra yoldan bir toz bulutu kalktı. Yaklaştıkça yoldan gelenin kamyon olduğu anlaşıldı. Koca kamyonun tıklımtıklım mal dolu olduğu, yükleri örten branda bezinin yüksekliğinden belliydi.

Lastiklerine ateş edip kamyonu durdurdular. Kamyonu sardılar. Şoförün yanında oturan adam, kamyona yüklü malların sahibiydi.

— Para! dediler.

İkisinin de üstlerini aradılar. Şoförün üstünden elli lira çıktı. Malların sahibinin ceplerini aradılar, yalnız on lirayla bikaç kuruş bozuk para buldular.

Adam,

— Bütün malımı alın, tek canımı bağışlayın! diye yalvardı.

— Ulan hani para? çıkar paraları, nerde?

— Bütün paramı mala yatırmıştım...

Manifatura tüccarı olan adam, üçyüzbin liralık kumaş, bez almış, kamyona yüklemiş götürüyordu.

Şoförü oturttular, Manifatura tüccarını da sıkıca bir ağaca bağladılar. Sonra kamyondan, denk denk malları, top top kumaşları indirdiler. Bu top top kumaşları aralarında nasıl bölüşeceklerdi? Para olsa bölüşmek kolaydı: on lira sana, on lira bana... Yüz lira sana, yüz lira bana... Ama kumaş öyle mi? Bir top kumaşı biri, başka bir top kumaşı öbürü alsa haksızlık olurdu. Çünkü toplardaki kumaşlar ayrı ayrıydı, pahalısı var, ucuzu var, basması var, don bezi var, ipeklisi var...

Kamyonu dereye yuvarlayıp gizlediler. Top top kumaşları da ormana taşıdılar.

Hamido,

— Kumaşları nasıl bölüşeceğimizi Şıh Sülo'ya soralım, dedi.

İki çeteden birer adam gönderip Şıh Sülo'dan sordular. Şıh Sülo, ağaçtan düzgün bir dal kesip adamlara verdi.

— İşte bununla kumaşları ölçer bölüşürsünüz... dedi.

İki adam, düzgün çubuğu getirdiler. İki çetenin adamları yanyana dizildi. Sado'yla Hamido, bir kayanın gölgesine oturmuş, cigara içiyorlardı. İki çetenin içinde ölçü işlerinden en iyi anlayan biri, Şıh Sülo'nun verdiği çubukla kumaşları ölçüp ölçüp yırtıyor, her yırttığı parçayı, önünde dizilmiş olanlara sırayla veriyordu:

— Nah, sana bir metre...

Yine ölçüp yırtıyor, carrt...

— Al, sana da bir metre...

Herbiri, kendisine verilen bez parçalarını üstüste yere koyuyordu, ağaca bağlı olan manifatura tüccarı da şaşkınlık içinde onları seyretmekteydi.

Hamido, kendi çetesine bir haksızlık yapıldığını sezmişti ama, haksızlığın nasıl yapıldığını, nerde olduğunu bitürlü anlayamıyordu. Baktı, baktı, dayanamadı, birden,

— Bu işte haksızlık var! diye bağırdı.

Sado,

— Haksızlık yok, dedi, sekiz kişi olduğunuzdan size sekiz pay düşüyor, biz onbir kişiyiz bize de onbir pay... Sana ondan az görünüyor

— Vaay, haksızlık!..

Sado'nun davranmasına kalmadan Hamido silâhını çekip onu cansız yere serdikten sonra kumaşları ölçüp dağıtanlara,

— Şimdi haklı dağıtın! diye bağırdı.

Yine çubukla ölçüp yırtarak kumaşları dağıttılar. Beş top kumaş ölçülüp yırtılarak dağıtılmış sıra altıncı kumaş topuna gelmişti ki, öldürülen Sado'nun adamlarından biri, kendilerine bir haksızlık yapıldığından işkillendi.

— Bu metre küçük... Bunda haksızlık var diye bağırdı.

Hamido,

— Küçük değil, tamam... dedi.

— Küçük...

Hamido'nun bir daha, tamam, demesine kalmadan, öbürü tabancasını çekip kurşunları alnına boşalttı. Tabancayı her ilk çeken, karşısındakini vuruyordu.

İçlerinden biri,

— Yahu, birbirimize kıymıyalım, bu gidişle adamımız kalmayacak, hep kırılacağız... dedi

Sağ kalanlar, birbirlerine silâh çekmemek için yemin ettiler. Kumaşların yeniden ölçülüp dağıtılmasına başlandı.

Hamido'nun adamlarından biri,

— Haksızlık var! diye bağırdı.

— Nerde haksızlık var?

— Metre büyük. Size çok kumaş düşüyor.

— Büyük değil, tam...

— Büyük...

Silâh çekmemek için büyük yemin ettiklerinden, silâh çekmediler ama, birbirlerine girdiler. Sopa sopaya, taş taşa, yumruk yumruğa, kavgaya giriştiler. İki yandan da bikaç ölü daha verilmişti ki, içlerinden biri,

— Durun yahu, dedi, kıra kıra birbirimizi, hep tükeneceğiz. Bunun kolayı var.

— Nedir?

— Bu metre küçük mü, büyük mü, bu kumaşların sahibi olan tüccar bilir. Ona soralım.

Çubuğu, ağaçta bağlı duran tüccara götürüp sordular:

— Bu metre küçük mü, büyük mü?

Hiçbiri türkçe bilmediğinden hepsi de kürtçe konuşuyorlardı. Manifatura tüccarı, sorularına şu cevabı verdi:

«Sûk ev sûke, Metro ne pîçûke!»

Tüccar, «Çarşı bu çarşı olduktan sonra, metre de ne küçüktür, ne büyük, tam size göredir!» demişti.

Tüccarın bu sözü üzerine, sağ kalanlar, yerdeki ölü arkadaşlarına bakıp, üzüntüyle,

— Vahvah, dediler, tam bizim çarşının metresiymiş, arkadaşlar boşuboşuna öldüler...

İSKARPİN

Otobüs yazıhanesinin çığırtkanı döne döne bağırıyor:

— İstanbul yolcuları, İstanbul yolcuları... Beş otobüsü kalkıyor İstanbul yolcuları!

Hava sıcak, ortalık cayır cayır yanıyor. Sanki cehennemin açık kalmış kapısından yalım yalım ateş yeli esiyor. Kavurucu yel, sıcağı büsbütün arttırıyor.

Yolcular, otobüste yerlerini almaya başladılar. Öndeki koltuklardan birine, pencere yanına bir kılıksız adam oturdu. Yalınayak, hem de uzun zamandır yalınayak geziyor olmalı ki, nasırlı topukları çatlak çatlak... Pantalonu, yama yama üstüne ama yine de delikdeşik... Uzun zaman bir büyük kentte sürünmüş bir köylüye benziyor. İşçi-köylü kırması bir zavallı. Kurumuş, kararmış, ufalmış. Öyle pis kokuyor ki, ekşi ekşi... Yanındaki boş yere bir genç adam oturdu. Oturmasıyla, ak mendilini burnuna tıkaması bir oldu, yanındakinin ter, kir kokusunu duymamak için...

Yerine geçen şoför, motoru çalıştırdıktan sonra,

— Tamam mı? diye sordu biletçiye.

Biletçi, arkadaki boş koltuğa bakıp bağırdı:

— Yirmisekiz numara, yirmisekiz numaralı yolcuuu...

Saat beşi geçiyor. Yolcular geç kalan yolcuya söyleniyorlar. Biletçi boyuna bağırıyor.

Sonunda boş koltuğun yolcusu da geldi. Alımlı çalımlı, şişman bir kadın. Belli iki otuz yıl kadar önce güzel bir kadınmış. Süslü püslü... Allı pullu... Düzgünlü boyalı...

Şişman kadının alına salına otobüse girmesiyle, iç bayıltıcı bir koku yayıldı. Güzel bir kokuydu, ama öyle yoğundu ki, sıcak havada ağdalanıp insanın ağzının, burnunun içine sıvaşıyordu.

Şoför, otobüsü kaldırmak için şişman kadının yerine oturmasını bekliyordu. Biletçi,

— Geçin yerinize bayan! dedi.

Kadın, kulak tırmalıyan cırlak cırlak bir sesle,

— Ay ben o kadar geride oturamam, önlerde yer yok mu? dedi.

Kimseden ses çıkmadı. Güzel kokulu şişman kadın, teftiş eder gibi, süze süze yolcuların arasından geçerek otobüsün önüne doğru yürüdü. Önde, pencerenin yanında oturan kılıksız yolcuyu gözüne kestirmiş olacak ki, aşağılayıcı bir sesle,

— Kalksana sen ordan! diye cırladı.

Kılıksız adam, birileri yardım etsin, hakkını arasın, kendisini desteklesin de şişman kadın yerinden kaldırmasın diye sağındakilere, arkasındakilere bakındı. Kadın da öyle üstten buyurmuştu ki, buyruğunu yerine getirmemesi elinde değil. Kimse, oralı olmayınca, kılıksız adam, yerinden kalkmak için yekindi. O giderse, yanındaki genç de, onun ekşi ter kokusundan kurtulacaktı.

Kılıksız adam, kalkmak üzereyken, kadın onu azarlayarak üsteledi:

— Hadi, hadi! Kıpırda biraz... Oyalanma! seni mi bekleyeceğim ayakta...

İşte o zaman, genç adam, yanındaki kılıksız adamı, eliyle dizine bastırıp yerine oturttu. Bunun anlamı, «Burası senin yerin, ne diye kalkıyorsun?» demekti.

Kadın, bir daha,

— Kalksana! diye bağırdı.

Uzun tırnaklarla paslı bir tenekeyi tırmalar gibi bir itici ses çıkarıyordu kadın.

— Ay hâlâ duruyor... Geçsene arkadaki yere! Çabuk ol!

Yanındaki gencin kendisinden yana olmasından yüreklenen kılıksız adam, yine de güvensiz, ürkek bir sesle,

— Burası benim yerim! dedi.

— Yeriymiş... Şuna da bak...

— Neden kalkacakmışım...

Şişman kadın, kendini öylesine haklı görüyor-

du ki, yardım etsinler diye otobüs yolcularına doğru.

— Duydunuz ya, dedi, bir de utanmadan söyleniyor... Ne haddini bilmez şey böyle bu... Kalk, kalk!.. Burası senin yerin mi?

— Benim yerim...

Yanındaki genç adam, kalkmaması için dirseğiyle ona abandıkça, kılıksız adamın yüreklenmesi de artıyor, kadınınsa sesi yükseliyordu.

— İnsanlarda sıra, saygı diye hiçbişey kalmamış... Ne terbiyesiz şeysin sen... Demek, ben arkada oturup zangır zangır sallanacağım, sen burda önde, hem de pencere yanında oturup keyif çatacaksın... Oh, ne güzel...

Kılıksız adam aldırmıyordu.

— Artık memlekette ayakla baş yer değiştirdi. Hiçkimse kendi yerini bilmez oldu... Kalk diyorum, herkesi de bekletme...

Otobüsteki yolcular, bu kadına öyle kızmışlardı ki, dişlerini gıcırdatıyorlar, başlarını sallıyor, cık cık diye sesler çıkarıyorlar, ama bişey de diyemiyorlardı.

— Bu ayaktakımından bizim çektiğimiz nedir böyle... Nerdeyse artık gelip başımıza ş'apacaklar...

Pekçok zaman olduğu gibi, yüzsüz olan yengin gelmek üzereydi.

Cırlak sesli şişman kadın işi büsbütün azıttı:

— Senin gibileri önde oturamaz! Kalk bakalım çabuk...

Öyle kesin konuşmuştu ki, kılıksız adama da, kadın doğru söylüyormuş gibi geldi. Kalkmak için bir daha yekindi. Yanındaki genç adam, yine eliyle dizine bastırmasa az daha kalkacaktı.

Çok sinirlenen genç adam, biletçiye,

— Hanımın yerini gösterin de otursun!.. dedi.

Haklıyı desteklemek için her zaman, her yerde olduğu gibi, bir ilk çıkışı bekleyen öbür yolcular da kadına söylenmeye başlayınca, şişman kadın da ister istemez, biletçinin, kadının biletinde yazdığı numaraya bakarak gösterdiği arka sıradaki koltuğa oturdu. Oturdu ama susmadı. Otobüs kalktı. Şişman kadın da boyuna söylendi, durdu. O kadar çok söylendi ki, o uzun yolda sarsıla sarsıla giden yolculara, kadının sinir bozucu sesi ninni yerine geçti. Yolculardan kimisinin sıcaktan içi geçti, kimisi koltukda yanladı, kimisi kaykıldı... Sıcaktan, ayakları şişen kimi kadın yolcular, ayakkabılarını ayaklarından çıkardılar. Hava kararırken gece oldu. Otobüste, yolcuların horultularıyla motor sesinden başka ses çıkmaz oldu. Hepsi uyuyordu.

Otobüs sabah erkenden İstanbul'a geldi. Terminalde yolcular inmeye başladılar. Ama otobüsün, arka kapısından inmek zordu. Çünkü cırlak sesli şişman kadın yere eğilmiş bişey aradığı için, yolu tıkamıştı. Bütün yolcular indi otobüsten, yalnız şişman kadın içerde kaldı. Bisüre daha yerleri, koltukların altlarını arayıp taradıktan sonra o da indi otobüsten. İndi ama, bir ayağında iskarpini yoktu. Onun için de aksayarak yürüyordu. Yağmur da başlamıştı.

Şişman kadın, iskarpinini bulmaları için otobüs görevlileriyle kavga etmeye başladı:

— Bulun efendim... Otobüsten uçmadı ya bu... Arayın bulun...

Bıçkın bir delikanlı olan biletçi,

— Bakalım, otobüse binerken iskarpin ayağınızda mıydı? dedi.

— Yok daha neler... Ben tek ayağım iskarpinsiz gelmedim ya...

— Kızma ablacığım, dalgınlıkla herşey olur...

— Sıcaktan ayağım şişince iskarpin sıktı, çıkardım birini... İşiniz ne sizin? Arayın bulun...

Bagajını almakta olan genç yolcunun yanına sokulan o kılıksız yolcu,

— Ağabey, kadının iskarpininin tekini otobüste bulamazlar, ama belki Sapanca'da biri bulur... dedi.

Genç adam,

— Neden? diye sordu.

— Otobüs Sapanca'dan geçerken baktım kadın uyuyor, iskarpinin tekini de çıkarmış ayağından, ben onu pencereden fırlatıp attım da...

SUÇ SENİN

İşten çıkarılmak, işsiz kalmak zor. Ama bundan çok daha zor olanı, bir işten çıkarıldıktan sonra, son derece meraklı arkadaşlara, hangi nedenle işten çıkarıldığını anlatmak. Yok, yok, bu kez, hiçkimseye işten çıkarıldığımı söyleyecek değilim. Ne zaman işimden çıkarılsam da, bir yardım umuduyla ya da içimi dökmek için bir arkadaşıma durumumu anlatacak olsam, hepsi de inceden inceye beni sorguya çekerler. Hangi nedenle işten çıkarıldığımı bulmaya çalışırlar. Ondan sonra da, işten çıkarılmamın suçlusunu ararlar. Her zaman da beni suçlu çıkarırlar. Ben eğer öyle yapmasaymışım, yok, şöyle yapmasaymışım, patron da beni işten çıkarmazmış. Öyleyse? «Demek, suçlu sensin? Suç sende?!» diye yüzüme bakıp rahatlarlar.

İşte bu türlü düşüncelere dalmış, yokuştan aşağı, dalgın dalgın gidiyordum. Bir el kolumu tuttu. Baktım, bizim Osman Şükrü... Sevinçten gözlerinin içi parlıyordu. Ama, üzgün görünmek istediği için, dram maskı geçirilmiş gibi, yüz çizgilerini zorla aşağı aşağı sarkıtarak,

— Çok üzüldüm... dedi.

Demek, işten çıkarıldığımı duymuş. Artık elinden kurtulamazdım. İşten çıkarılmamın suçlusu olarak beni göstermek için kimbilir ne gerçekler uyduracaktı.

Yüzündeki zorlama üzüntüyü, gözlerindeki saklayamadığı sevinç yalanlıyordu. Onun için, çok üzüldüm, demesini anlamazdan gelip,

— Ne oldu? Başına bişey mi geldi yoksa? dedim.

— Benim başıma bişey gelmedi ama, seni işten çıkarmışlar diye duydum da, ona üzüldüm., dedi.

Konu kapansın diye,

— Önemli değil... dedim.

— Hiç önemli olmaz olur mu canım... Vahvahvah... Vahvahvah...

Sözde üzülmüş gibi, sokağın ortasında boyuna vahlayıp duruyordu.

— Gel şu kahvede birer kahve içelim de, anlat nasıl işten çıkardılar... dedi.

— Anlatacak bişey yok... dedim.

— Bişey yok olur mu canım, baksana ne hale gelmişsin. Gel anlat, içini dök de açıl biraz...

— Anlatsam ne olacak sanki...

— Şimdi çok ayıp ettin işte... Ben senin arkadaşın değil miyim? Böyle zamanda yardımına koşmak arkadaşlık görevimiz.

— Eksik olma...

Kahveye girdik. Kahvelerimizi içerken,

— Eee, anlat bakalım, nasıl oldu? dedi.

— Adam beni çıkardı işten...

— Peki ama neden?

— Ne bileyim ben, git ona sor...

Durdu, düşündü, düşündü, sonra,

— İşe geç mi gidiyordun? dedi.

— Yoo, tam zamanında işimin başında olurdum.

— İşinde kaytarıyor muydun?

— Yoo... Benden çok memnun olduğunu söylerdi.

Bulmaca çözer gibi düşünüp bişey daha söylüyordu:

— Patronun işleri kötü mü gidiyordu?

— Tersine, işler gündengüne açılıyordu.

Sağ elini şakağına dayayıp bisüre derin düşüncelere daldıktan sonra,

— Sen bu herife terslik eder miydin? Karşı gelir miydin? dedi.

— Hayır... Çok saygılı davrandım.

Yine tutturamamıştı. Sinirinden tırnaklarını kemirmeye başladı.

— Peki, aylığına zam filân istemiş miydin?

— Hayır...

— Sen bu adam için ileri geri konuştun mu, onu hiç eleştirdin mi?

— Yok canım, nerden çıkarıyorsun bunları?

Bu yolda sorusu daha epiy uzadı.

— Patlıyacağım yahu... Allah Allah!.. Bu adam seni neye işinden çıkarmış olabilir? Hah, sen bu adamın suratına, şimdi bana baktığın gibi sert sert bakar mıydın arada sırada?

— Bilmem... Belki de bakmışımdır.

— Hah, tamaaam... Şimdi anlaşıldı. Ben diyorum, ille de vardır bir nedeni. Durup dururken insanı işinden çıkarırlar mı hiç! Suç kimsenin değil, senin. Ne diye adamın suratına öyle, canını alacakmış gibi dik dik bakarsın? Vallahi de billahi de suç senin!

Suçluyu bulmuş, öyle rahatlamıştı ki...

Yarım ağızla «Görüşmek üzere...» deyip kahveden çıktım. Patron beni işten çıkardığı zaman bile bu kadar canım sıkılmamıştı. Bindiğim otobüste bir arkadaşla karşılaştım.

— Duyduğumuz doğru mu! dedi.

— Doğru... dedim.

— Yazıık... Peki nedenmiş?

— Bilmem.

Faili belirsiz cinayet karşısındaki polis gibi düşündükten sonra,

— Hiç nedensiz işten adam çıkarılmaz, elbet bir nedeni olacak... dedi.

— Herhalde...

— Yoksa seni birisi patrona çekiştirdi mi?

— Sanmam...

— Senden daha işbilir, bilgili birini mi buldu yerine?

— Çalışmamdan çok memnun olduğunu söylerdi.

— Yerine senden ucuza çalışacak birini bulduysa?

— Benden daha ucuza kimse çalışmaz ki...

— Olur şey değil... Kafam çatlayacak, peki bu adam seni neden işinden çıkarır? Arkadaş, sen bu adamla nasıl konuşuyordun?

— Ne gibi? Basbayağı konuşuyordum işte...

— Hah, şimdi anlaşıldı.

— Ne anlaşıldı?

— Seni adamın neden işten çıkardığı... Hiç patronla basbayağı konuşulur mu? Konuşulmaz... Sen adamla senli-benli konuştun, o da kızdı...

— Bırak canım... Ben patronun yüzünü ayda bir ya görürdüm, ya görmezdim... Görünce de pek öyle konuşmazdım ki...

— Tamam... Şimdi bulduk adamın seni neden işten çıkardığını... Sen, kendisiyle konuşmuyordun diye, besbelli patron sana kızmış. E kızar ya... Adam haklı. Sen hiçkimseye suç bulma işten çıkarıldın diye. Suç senin...

O da suçluyu bulup rahatlamıştı.

Otobüsün ilk durduğu durakta indim. Öyle sıkılmıştım ki, gerçekten de birisine içimi dökmeyi gereksiniyordum. Bir eski arkadaşıma gittim. Daha kapıdan girer girmez, selâm bile vermeden,

— Beni işten çıkardılar ama, çok rica ederim, neden çıkardıklarını sormayacaksın... dedim.

Bu sözüm üzerine büsbütün meraklanan arkadaşım,

— Demek çok önemli bir nedeni var ki işten çıkarılmanın, konuşulmasını bile istemiyorsun... dedi.

— Nedenini bırak...

— Bayramlarda filân ziyaretine gider miydin?

Hiç gitmezdim ama, arkadaşımı çıldırtm için,

— Tabiii... Her bayram, her yılbaşı, her z man, her fırsatta... dedim.

— O zaman suç senin... Sıksık gidince...

— Hayır efendim, hiç de sık gitmezdim...

İşten çıkarılışıma bir neden bulmak için, o öbürlerinin sordukları bütün soruları sordukt sonra.

— Acaba adamın sinirine mi dokunuyordu dedi,

— Tersine... Benden çok hoşlanırdı,

— Peki, başka neden olabilir? Deli olacağ yahu...

Asıl ben deli olacaktım. Sıkıntıdan yürümey odanın içinde gidip gelmeye başladım. Ark daşım, birden,

— Senin ayakkapların gıcırdıyor... dedi.

— Evet, gıcırdıyor... dedim.

— Ne zamandanberi?

— Aldığımdanberi gıcırdıyor. Beş aydır a ğımda, hâlâ gıcırtısı geçmedi.

— İşinde de bu ayakkabıları mı giyerdin?

— Evet.

— Hah, buldum... Ben de boşuboşuna işt çıkarmazlar diyordum.

— Neden işten çıkarılmışım? diye sordun

Gönül rahatlığıyla koltuğa kuruldu.

— Sabahtan akşama kadar ayakkabı gıc tısına kim dayanabilir! Gıcır gıcır gıcır... Day nılmaz! Senin patronun haklı... Suç senin bi der...

Öyle sinirlenmiştim ki,

— Doğru, suç bende... diye bağırdım, s bende ki, arkadaş bildim de bu dertli günüm sana geldim.

Kapıyı vurup çıktım.

Akşam vapurla Kadıköy'e geçerken düşünc lere dalmıştım. Yanımdan biri,

— Ne o, derinlere dalmışsın! Kötü bişey var yoksa? dedi.

— Bişey yok... dedim.

— Olmasa, böyle sıkıntılı görünmezsin, y zünden belli... Anlat, belki bir yararımız olur.

— Patron işten çıkardı da...

— Neden?

— Bilmem.

— Peki, suçun neymiş?

Bütün öbürlerinin yükledikleri suçları sayd

— Ayakkabılarım gıcırdıyor da... Gıcır gıc Sinirleri bozulmuş...

— Canım ayakkabısı gıcırdıyor diye hiç in

ı işten çıkarırlar mı? Başka bir nedeni vardır.
— O kadar değil ki... Yüzüne dikdik bakıyordum, ona da kızardı.
— Daha neler...
— Sonra kendisiyle çok sert konuşuyordum.
— Saçma! Bunun için olmaz...
Yüzüne bakıp güldüm.
— Patrona da bakıp böyle alaylı alaylı güler miydin? dedi.
— Evet, işte böyle alay ederdim... Patron da beni kovdu işimden. Suç benim. Şimdi anladın mı? İçin rahat etti mi?
Döndüm arkamı yürüdüm.
Sıkıntılı bir gün geçirdikten sonra eve geldim. Yemekten sonra arkadaşlarımdan İbrahim eve geldi. Çok üzgün görünüyordu. On gün önce işinden çıkarmışlar.
— Vahvahvah... Neden çıkardılar? diye sordum.
— Bilmem... Seni neden çıkardılar? dedi.
— Bilmem...
— Elbet bir nedeni vardır...
— Seni de elbet boşuna çıkarmadılar işinden... Sık sık işe gitmediğin günler oluyor muydu?
— Acaba sen hastalık bahanesiyle rapor uydurup da işi kaytarıyor muydun?
İkimiz karşılıklı birbirimizi sorguya çekmeye başlamıştık. Konuşmamız sırasında İbrahim boyuna gıcık temizliyor, öksürüp aksırıyor, sıksık mendiline burnunu siliyordu.
— Nezlesin galiba İbrahim... dedim.
— Her zaman böyleyim, müzmin nezle... dedi.
Birden yerimden fırladım, iki kolumu birden açarak,
— Hah şöyleee, şimdi anlaşıldı seni neden işten çıkardıkları, dedim, ne diye suçu başkasında arıyorsun, suç senin...
İbrahim, büyük şaşkınlık içinde, ne diyeceğim diye bana bakıyordu.
— Sen böyle durmadan mendile burnunu silersen, patron ne yapsın buna?.. Elbette işten çıkarır. Öyle değil mi?
Yeni bir işe girmiş kadar rahatlamış, sevinmiştim.

ÇILGIN BİR AŞK

Saat onbirde Hilton Oteli'nin lobby'sinde buşacaktık da, beni işe yerleştirecek bir arkaşına götürecekti. Aylardanberi işsizdim. Paım da kalmamıştı. Günde bir öğün yemekle yeniyordum.
Bana iş verecek adama iyi giyimli görünmek temiştim. Yedi yıl önce yaptırdığım siyah elbiemi dolaptan çıkardım. Ya elbise daralmış, ya en bollanmışım; pantolonun içine zor geçtim. eket de üstümde, omuzuma tünemiş bir karlın kanatları gibi duruyordu. Aynada kendime ktım. Bu kılıkta bile, sıkıntısız, paralı bir adam rumundaydım.
Otelin salonuna girdim. Lobby'de arandım, arıdaşım yoktu. Erken gelmiş olacaktım. Bir kolğa oturup arkadaşımı beklemeye başladım. akın arkadaşım olduğu için gelir gelmez, önbana yemek yedirmesini söyleyecektim. Çünbir gün önce yediğim iki simitle duruyorm.
Başımı eğmiş, iş bulma umuduyla tatlı tatlı lgamı geçiyordum. Bir eteklik hışırtısı duydum ilkin, sonra bir parlak karaltı gördüm. Siyah ipekli bir eteklik bacaklarıma sürtünerek yanımdan sıyrılıp geçti. O parlak karaltının geçmesiyle ortalığa buram buram bir sümbül kokusu yayıldı. Başımı yavaşça kaldırıp baktım. Etekliği bacaklarıma sürünerek geçen siyahlı kadının karşımdaki koltukta oturduğunu gördüm. Aramızda bir küçük masa vardı. Göğsüne bir sümbül iliştirmişti. Manolya duruluğundaki yüzünde iri kara gözleri yalım yalım yanıyordu. Erkek bakışlarını tedirgin edecek güzellikteki kıpkızıl dudaklarından gözlerimi yere indirdim.
Salonda boş masalar, koltuklar varken bu kadının benim karşımda oturuşunu anlayamadım. Ona bakmıyordum ama, kadının bakışlarının üstümde olduğunu sezinliyordum.
Siyahlı kadın, bana Fransızca bişeyler söyledi. Anlamadığımı görünce bu kez İngilizce konuştu. Benden yine cevap alamayınca, Türkçe,
— Sizinle tanışmama izin verir misiniz? dedi.
Kadının gözleri üstümdeydi ama, yine de, kime söylüyor diye yöreme bakındım. Ben bu şaş-

kınlık içindeyken kadın birden,

— Çok rica ederim, beni roof'a çıkarır mısınız? dedi.

Bir tehlike içindeymiş gibi kadının telâşlı, korkulu bir hali vardı.

Böyle bir öneriyle karşılaşan her centilmen gibi,

— Memnuniyetle... diyerek kalktım.

Kadın da kalktı. Kır saçlı, kırmızı yüzlü, iriyarı bir adam, birden kadının önüne geçti; komutanın karşısında bir er gibi topuklarını birbirine sert vurup, saygıyla başını eğdi, İngilizce,

— Leydinin bana bir emirleri var mı? dedi.

Kadın da ona,

— Hayır Max, istirahat ediniz ve lütfen beni yalnız bırakınız... dedi.

Asansöre bindik. Roof'a çıktık. Bir kanepede yanyana oturduk. Siyahlı kadın, gözlerini süzerek, uzun, takma kirpiklerinin arasından Boğaz'ı seyrediyor, konuşmuyordu. Ben de konuşacak söz bulamıyordum. Bu birden tanışmayla çarpılmıştım sanki. Kadın neden sonra,

— Adınızı öğrenebilir miyim? dedi.

— Hasan... dedim. Ya sizin?

Kadın korkuyla yöresine bakındı, sonra bana sokulup fısıldadı:

— Bana yalnız Leydi deyiniz rica ederim...

Bisüre sustuktan sonra elimi tutup sıktı,

— Korkuyorum! dedi.

Kendimi de şaşırtan boğuk bir ses çıkarıp,

— Kimden? diye sordum.

Tuttuğu elimi daha çok sıkarak gözleriyle bir yeri işaret etti. İşaret ettiği yana, başımı yavaşça çevirip baktım: sağ arkamızda, elinin biri pantolon cebinde, donuk sarı yüzlü bir adam.. Sol arkamızda da, Leydi'nin az önce «Max, istirahat et ve beni lütfen yalnız bırak!» dediği kırmızı suratlı adam duruyor.

İnsana ürperti veren sürrealist tablolar vardır ya, sanki ben bu korkulu tablolardan birinin içine düşmüştüm, ama tablodaki eşya dingin durmuyor, deviniyor, ben de içinde yaşıyordum.

Merakla sordum:

— Affedersiniz Leydi, bu adamların kim olduklarını öğrenebilir miyim?

Korkudan dudakları titreyerek,

— Muhafızlarımdan ikisi, yani kocamın casusları... dedi.

Bisüre konuşmadık. Ne olup bittiğini, nasıl bir olayın içine balıklama daldığımı hiç anlayamamıştım.

Çantasından cıgara çıkardı. Hemen çakmağımı çakıp uzattım. Çakmağı tutan elimi, okşar gibi iki elinin arasına alıp, cıgarasına doğru çekti.

Leydiye elbet bir içki ısmarlamam gerekiyordu. Ama cebimde, bozdurursam harcarım diye korkumdan bitürlü bozduramadığım bir bütün elli liradan başka param olmadığı için, garsondan yana başımı çeviremiyordum.

— Burda, çok korkuyorum... dedi.

Elimi tutup, sol göğsünün üstüne iyice bastırdıktan sonra,

— Bak Hasan, kalbim nasıl kütküt atıyor... dedi.

Soluğum kesilecekmiş gibi oldum.

— Korkmayınız Leydi, diye inledim.

— Beni korur musun Hasan?

— Ne demek... elbet... hiç şüphesiz... gizli sözler saçmaladıktan sonra kendimi toparlayıp ekledim:

— Size gelebilecek her tehlikeye göğüs germeye hazırım.

Bu kadarla yetinip sussaydım ya, ama kendimi tutamayıp,

— Hem de kanımın son damlasına kadar sizi koruyacağıma lütfen inanmanızı rica ederim Leydi... dedim.

Leydi, teninin bütün sıcaklığını bana duyuracak gibi iyice sokulup,

— Sizin şövalye ruhlu bir erkek olduğunuzu görür görmez daha ilk bakışta anlamıştım, dedi. Zamanımızda sizin gibi şövalyeler pek, pek az.

Leydi doğru söylüyordu. Utangaç bir gülümseyişle,

— İltifat ediyorsunuz, dedim.

— Seninle başbaşa konuşmak istiyorum, Hasan, dedi.

— Buyurun, sizi dinliyorum Leydi, dedim.

— Sana hayatımın sırrını vereceğim Hasan. Burda anlatamam, çünkü ikimiz de çok büyük tehlike içindeyiz. Hadi kalk, daireme gidelim.

Elimden tutup ayağa kalkmıştı bile... Yürüdü, ben de onunla...

Dairesine girdik. Küçük salondaki divana kendini atıp uzanıverdi. Ne yapacağımı, nasıl davranacağımı bilmeden, şaşkınlık içinde ayakta dikilip kalmıştım.

Leydi, bir küçük çocuğu çağırırcasına eliyle de gel işareti yaparak, bir müzik gibi,

— Gel, gel!.. Hasan, yanıma gel Hasan! dedi.

Bana bunca yıldanberi herkes Hasan diye adımı seslenir, ama adımın bu denli uyumlu

olduğunu ilk onun ağzından duyuyordum.

Yanına gittim.

— Otur Hasan, otur.

Oturdum.

— Yıllardanberi hep beni düşünüyordun, değil mi?

Bu soruya nasıl, hayır diyebilirdim?

— Evet Leydi, yıllardanberi... dedim.

— Rüyalarında hep beni görüyordun, değil mi Hasan?

Bu denli güzel kadını rüyamda bile görmemiştim. Ama ona,

— Evet, Leydi... dedim...

— Yıllarca hayalinde hep ben vardım, değil mi?

— Evet... Ama bütün bunları siz nasıl biliyorsunuz Leydi? diye şaşkınlıkla sordum.

Cevap yerine o da bana sordu:

— Söyle: nasıl biliyorum?

— Siz herşeyi bilirsiniz Leydi... dedim.

Kulağıma eğilerek fısıldadı:

— Yavaş konuş Hasan, duyarlar...

— Burada yoksa yalnız değil miyiz?

— Dairenin duvarına kocam dinleme âletleri koydurmuştur. Bütün konuştuklarımızı, casuslar dinliyor...

Yoksa ben bilmeden bir casus ağına mı düşmüştüm? Korkuyla,

— Neden? diye sordum.

O büsbütün sesini kısarak,

— Kocam, dedi, zalim kocam... Daha yaklaş, bizi duymasınlar...

Işık saçan teninden yayılan bayıltıcı kokuyla iliğim, kemiğim gevşemiş, Leydinin yanına yayılıp kalmıştım.

— Birbirimizi anlayacağız Hasan...

— Elbet Leydi...

— Daha sokul, daha... İyice sokul, yaklaş, sokul Hasan!

Ne kadar sokulunabilirse o kadar sokuldum, daha fazlası elimden gelmiyordu.

— Çok yakışıklı bir erkeksin Hasan... Sana bunu daha önce kimse söylemedi mi?

— Hayır Leydi, bunu bana ilk siz söylüyorsunuz.

— Sendeki güzelliği başka kadınlar anlayamaz.

En sonunda anlayışlı bir kadın bulduğum için mutluydum, ama yine de,

— Leydi, güzel değil... çirkin olduğumu biliyorum... dedim.

— Sende vahşetin güzelliği var... Yani... Çirkinin güzelliği... Anlatabiliyor muyum?

— Elbette...

— Ah Hasan, gözlerime bak da anla... Bazen duyguları anlatmakta kelimeler yetersiz kalır. İşte şimdi ben o anı yaşıyorum.

Bişeyler söyleyip teşekkür etmek için anlamsız mırıltılar çıkarırken,

— Sus Hasan, senin susuşunun müziğini dinlemek istiyorum... dedi.

Ama bu suskunluğu yine kendisi bozdu.

— Beni seviyorsun; çünkü sana meçhul olanın, esrarengiz ve tahrik edici o doyumsuz zevkini tattırıyorum. Az sonra senin için meçhul hiçbir yanım kalmayınca, ben de senin için hayatındaki bütün öbür kadınlar gibi bir alışkanlık haline geleceğim.

— Sizi ebediyen seveceğim Leydi... dedim.

— Aşkın sürekliliğini sağlayan, seven değil, sevilendir. Sana, olan aşkımı sürdür Hasan, sürdür! dedi.

— Peki Leydi...

— Beni güçlü kollarının arasında sıktıkça, benim ay'ım, yıldızım, güneşim, herşeyim olacaksın. Ama ah bu kocamın casusları...

Öylesine kendimden geçmiştim ki,

— Leydi, dedim, onlardan kurtulmak istiyorsanız, emredin, şimdi öldüreyim hepsini...

— Şimdi değil Hasan, zamanı gelince... dedi, hadi çıkar o ceketi üstünden. Zaten sana çok küçük geliyor.

Ceketi çıkardım.

— Uzan yanıma... Öyle mutluyum ki Hasan...

— Ben de Leydi...

Aradabir aklım başıma gelir gibi oluyor, işte o zamanlar, kadının deli olabileceğini düşünüyordum. Ama deli olsa, hiç bu denli doğru sözler söyleyebilir, daha ilk karşılaşmamızda beni bu denli iyi anlayabilir miydi?

— Uğruma ölür müsün Hasan?

— Hem de gözümü kırpmadan... Seve seve...

— Vaktimiz yok Hasan, elimizi çabuk tutmalıyız. İşimiz çok acele...

— Hangi iş Leydi?

— Aşk, Hasan, aşk...

Leydi, benim iki gündür iki simitle durduğumu bilmiyordu ki...

— Ne aceleniz var Leydi, güzel güzel konuşuyorduk... dedim.

— Bir çocuğa şiddetle ihtiyacım var Hasan, dedi, bir çocuğum olmalı... Anlıyor musun Hasan?

Pek bişey anlamıyordum.

— Ne yapmamı emrediyorsunuz?

— Çocuk...

— Kim?

— Sen!

— Ne zaman?

— Şimdi...

— Eveeet... Başüstüne Leydi, yalnız... Aceleye getirmesek de, rahat ve bol bir zamanda daha iyi bir durumda...

— Anla beni Hasan... Anne olmak zorundayım. Yoksa kocam beni boşayacak.

Leydinin güzel gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Gözyaşları içinde yaşam öyküsünü anlattı. Öğrenimini Amerika'da yaparken, Amerikalı çok zengin bir işadamıyla evlenmiş. Adam öyle zengin, öyle zenginmiş ki, milyonlarının tam sayısını bilemiyormuş; çünkü zenginliği hergün artıp değişiyormuş. Kısır olduğu için de çocuğu olmuyormuş, üstelik de yaşlıymış. Ölünce, milyonlarını miras bırakacağı bir çocuğu olsun istiyormuş. Çocuğu kendisi yapamayınca, yerine bu işi yapabilecek birisini bulması için karısını görevlendirmiş. Leydi, ya bir çocuk doğuracak, ya da kocası onu boşayacakmış...

— Kocam, işte bunun için beni dünya gezisine gönderdi. Sekiz aydır geziyorum, iki haftadır da buradayım.

— Dünyadaki bunca erkek nüfusu içinde beni seçmenizin nedenini öğrenebilir miyim Leydi?

— Hâlâ bunu anlamadın mı Hasan? Sende soylu bir kan, sende şövalye ruhu var...

Leydinin bende gördüğü bu nitelikleri, o güne dek hiçkimseye anlatamamıştım.

Leydinin korkusunun nedenini anlamıştım. Zengin kocası çok kıskançtı. Karısına bir çocuk bağışlayacak erkeği, işini bitirir bitirmez, Leydinin arkasına taktığı o korkunç yüzlü muhafızlara öldürtecekti. Böylece, çocuğun babası kendisi bilinecekti.

Tehlikeyi sezdiğimden, belâdan kurtulmak için,

— Ama Leydi, ben evliyim, hem de karımı çok...

Sözümü kesip,

— Yeter, dedi, şurdaki çantamı aç, içinde sedef kabzalı küçük bir tabanca olacak, onu bana ver Hasan... Benim soyumda hiçbir kadın, sevdiği erkek tarafından reddedilince yaşamamıştır.

Leydinin istediğini yerine getirmekten başka umarım yoktu, yoksa kendisini öldürecekti.

— Hizmetinize hazırım Leydi, dedim.

— Ah, biliyordum kabul edeceğini... Öyle mutluyum ki... Senden bir ricam var Hasan. Bu kapıdan çıktıktan sonra bir daha beni hiç arayıp sormayacaksın. Adımı, kimliğimi öğrenmeye kalkmayacaksın. Çocuğumuzu da aramayacaksın... Tabii yaşarsan... Bu tatlı anı, aramızda bir sır olarak kalacak. Hadi Hasan!

— Hemen mi Leydi?

— Hemen... Bu akşam uçakla dönmeliyim.

— Keşki vaktiniz olsaydı...

— Vakit yok... Çabuk, banyoya git de soyun...

İsteristemez banyoya girdim. Ama banyodan nasıl bir kılıkta çıkmam gerektiğini, yani ne kadar soyunuk olacağımı kestiremiyordum.

— Hadi Hasaaan, hadii... diye salondan seslendi.

Bir Leydinin yanına donla gitmek bana pek uygunsuz geldiği için, üstüme bornozu alıp salona geçtim.

İşte tam o sırada, benim çıktığım banyonun kapısı açıldı. Leydinin dediği kırmızı suratlı adam ortaya çıktı. Pek şaştım. Bu herif banyoda nereye saklanmıştı da onu görmemiştim. Her halde görevimin bittiğini sanarak beni öldürmeye gelmişti. Ben canımı kurtarmak için,

— Daha bişey olmadı ki... dememe kalmadı, o Max denen herif, hem de Türkçe,

— Kalk len, çık şarı! Zibidi! diye üstüme yürüdü.

Leydi,

— Ne oldu? diye sordu.

Kırmızı suratlı adam,

— Yahu, bu zibidinin cebinde elli liradan başka para yok... dedi.

Süklüm püklüm banyoya gidip elbisemi giydim. Dışarı çıktım. Roof'a gidip oturdum. Başıma gelenleri düşünmeye başladım. Demek, o kırmızı suratlı herif banyoda bir yere gizlenmiş, ben banyodan çıkınca da ceplerimi karıştırıp parama bakmış.

Neydi bu benim başıma gelenler!.. Uyuşmuş gibi orada kaldım. Akşam oldu, lambalar yandı. Şu olup bitenler, hele kovuluşum, bana öyle ağır gelmişti ki, gidip şu kadına iki çift ağır söz söyleyerek içimi dökmek istedim. Leydinin dairesinin kapısında bir kalabalık vardı. Bikaç kişi bağırıp duruyordu. Bir de baktım, sırtında benim de giydiğim bornoz olan bir adamı, başka

bir adam, yakasına yapışmış, sürükleyerek bağırıyor:

— Yürü namussuz! Karımla ha? Suçüstü yakaladım.., Bastırdım, bastırdım... Ulan, benim karımla ha...

O Max denen herif, bornozlu adama sokuldu:

— Beyfendi, dedi, bu işi uzatmak sizin için iyi olmaz... İkiniz de saygıdeğer kişilersiniz. Duyulursa, gazetelerin diline düşersiniz, sonra karınız, çocuklarınız duyarsa...

Yüzü kireç beyazlığına dönmüş bornozlu adam:

— Elbette, elbette... deyip duruyordu.

— En iyisi anlaşınız beyefendi...

— Ben de öyle diyorum efendim...

Pazarlığa giriştiler. Ben de ordan uzaklaştım.

FiL HAMDi

FİL HAMDİ NASIL YAKALANDI

İstanbul Emniyet Müdürlüğünden, bütün taşra vilâyetleri Emniyet Müdürlükierine şu telgraf çekilmişti:

«Otuz beş yaşında, uzun boylu, iki yüz kilo ağırlığında, kumral, üç dişi eksik, üst çenede bir azı dişi dolgulu, alt sol köpek dişi altın kaplama, çizgili kahverengi elbiseli, saçları oldukça dökülmüş, ablak çehreli, kahverengi gözlü «Fil Hamdi» adında azılı sabıkalı bir dolandırıcı, üç gün üç gece içinde oturdukları nöbet kulübesini büyük dikkatle bekledikleri için uykusuz kalan iki polis memurumuzun, yolda giderlerken uyuklamalarını fırsat bilerek ellerinden kaçmıştır. Yaptığımız tahkikat, takibat ve tetkikat sonunda Fil Hamdi'nin kaçtığı kesin olarak anlaşılmıştır. Vilâyetiniz ve vilâyetinizdeki kaza karakollarından birine uğradığı veya bir polis memuruna yol, adres sorduğu takdirde, kendisine lütfen merakla yolunu beklediğimizi, bizi daha fazla intizarda bırakmıyarak münasip, boş bir zamanında İstanbul Emniyet Müdürlüğüne gelerek teslim olmasını rica ettiğimizi söyleyin. Azılı sabıkalı Fil Hamdi'nin fotoğrafı ilişiktir.»

*

Taşra vilâyetlerinden birinin istasyonunda iki polis memuru konuşuyor:

— Ramazan, kardeşim, şu sâlep içen herif mutlaka Fil Hamdi...

— Hıı... Benziyor... Resmi çıkar bakalım.

Bir resim çıkarır, arkadaşına gösterir.

— O değil be Ramazan. O senin resmin!

— Hıı... Bayramda çektirmiştim. Nasıl?

— İyi ama, acık gülseydin be!... Şu Fil Hamdi'nin resmini bul.

Ramazan cebinden bir sürü resim çıkarır, karıştırır.

— Bu benim oğlanın resmi... Bu askerlik hatırası. Bu kimdi Mahmut?

— O mu? Şey olacak... Eroin kaçakçısı Duman Ali...

— Bu da otel faresi Suphi... Resimler birbirine karışmış. Bul şu Fili be Ramazan!

Mahmut'la Ramazan resimleri karıştırırlar. Fil Hamdi'nin resmini ararlar.

— Çabuk ol Mahmut... Herif sâlebi içti, kaçacak...

— Bak, nasıl bakıyor etrafına?

— Buldum, şu resim olacak. Tamam, tâ kendisi!

Şüphelendikleri adamın yanına giderler.

— Hemşerim, şöyle dursana...

Bir resime, bir de adamın yüzüne bakarlar.

— Bir de yan dur bakayım.

— A-ah, benzemiyor be Ramazan.

— Bir kere de komiser bey görsün Mahmut. Belki o benzetir.

— Hemşerim, haydi yürü... Karakola kadar gideceksin.

*

Başka bir taşra vilâyetinin pazar yerinde iki memur konuşuyor.

— Ayıp oldu be Şükrü kardeşim. Akşama kadar fır dolandık, şu Fil Hamdi'yi yakalayamadık.

— Şu adam olmasın?

— Belki de odur. Soralım.

Adamın yanına giderler.

— Bayım, senin adın ne?

— Mustafa...

Birbirinin kulağına:

— Mustafa diyor.

— Hamdi diyecek değil ya... Adını saklıyor.

— Aklı sıra bizi kandıracak.

— Bayım, biraz gelir misiniz?

*

Bir taşra vilâyetinin kahvesinde iki memur konuşuyor:

— Dün ben üç tane Fil Hamdi yakaladım, komiser hiç birini beğenmedi.

— Şu bizim komiser de amma müşkülpesent haaaa...

— Hişşt!... Yavaş konuş, çaktırma. Şu çay içen adama yan gözle bak!

— O be... Tâ kendisi!

— Ama, gelen evrakta şişman diye yazıyor-
u. Bu zayıf, iskelet gibi herif...
— Zayıflamıştır birader, kaçak gezmek ko-
y mı?
— Öyle ya... Ama bu esmer. Fil Hamdi kum-
ılmış.
— Dağda bayırda gezmekten rengi atmıştır.
— Haklısın. Yalnız birader bunun sık siyah
açları var. Evrakta Fil Hamdi'nin saçları dökül-
üş diye yazıyordu.
— Eh artık o kadarcık da olur. Herif tanın-
amak için belki peruk takmıştır.
— Ne duruyoruz? Yakalayalım.
Adama yaklaşırlar.
— Adın ne senin?
— Hamdi...
Birbirlerine mânalı mânalı bakıp gülerler.
— Yürü bakalım karakola... Haydi!
— Ne var? Ne oldu?
— Fazla sorma! Karakolda öğrenirsin.

*

Bir taşra vilâyetinin, bütün taşra vilâyetlerin-
e olduğu gibi, bir iki kilometrelik asfaltı üzerin-
e iki polis yoldan geçen bir adamı yakalarlar.
— Aç ağzını!
— Ağzımda bir şey yok ki benim.
— Madem bir şey yok, açarsın.
Adam ağzını açar. İkisi birden adamın dişle-
ne bakarlar.
Polisin biri öbürüne sorar:
— Baksana şu evraka, kaç dişi yoktu?
Öbürü evrakı okur:
— «Üç dişi eksik, çeneden bir azı dişi dolgu-
, alt sol çenede köpek dişi altın kaplama...»
Polis memuru, adamın dişlerini sayar:
— Bir, iki, üç... Dört... Oynama be! Şaşırt-
n. Bir, iki, üç dört, beş... Yirmi dört... Yirmi
ört dişi var.
— Yirmi dört mü? Kaç tane eksik? Senin kaç
işin eksik, biliyor musun?
— Sekiz...
— Çektirmiştir. Delilleri ortadan kaldırmak
in dişlerini çektirmiştir.
— Benim dişlerim takmadır. Ağzımda hiç
ndi dişim yok... Hattâ dört tanesi de mısır
erken kırıldı.
— Evrakta takma olup olmadığını yazıyor muydu?
— Yazmıyor. Unutmuşlardır. Bu canım bu... Tâ kendisi... Köpek dişine baksana altın kaplama... Bayım, gel bizimle beraber.
— Nereye?
— Karakola... Yürü.

*

Taşra vilâyetleri Emniyet Müdürlüklerinden İstanbul Emniyet Müdürlüğüne günde yüzlerce telgraf geliyordu:

«Falan falan tarihli, filân filân sayılı telgrafa cevaptır:

Vilâyetimiz dahilinde on dört tane çizgili kahverengi elbiseli, sekiz tane köpek dişi altın kaplamalı olmak üzere on dört Fil Hamdi yakalanmıştır. Bu miktarın isteğe yeter olup olmadığının, araştırmaya devam edip etmiyeceğimizin emir buyurulmasını saygı ile rica ederim.»

*

«Falan falan tarihli, filân filân sayılı yüksek telgrafınıza cevaptır:

Vilâyetimiz dahilinde 180 kilo ile 220 kilo arasında iki düzüne Fil Hamdi yakalanmış olup, aradaki kilo farkının, kantarların ayarsızlığından ileri geldiğini, hepsinin de gözlerinin kahverengi olduğuna göre, Fil Hamdi olduklarından en ufak bir şüphe yer kalmadığını, yakalanan Fil Hamdi'ler sevkedilmiş olup, gözden kaçmış olanlar varsa, onların da büyük dikkatle arandığını ve peyderpey sevkedileceğini saygı ile arzederim.»

*

İstanbul Emniyet Müdürlüğünden, taşra Emniyet Müdürlüklerine gönderilen telgraf:

«Koyacak bütün yerler dolmuş olduğundan, şimdilik eldeki Fil Hamdiler yeter görülmüştür. İkinci bir emre kadar Fil Hamdi'lerin yakalanmasına ve aranmasına ara verilmesini teşekkürlerimle rica ederim.»

NOT: Firar eden Fil Hamdi yakalanmıştır.

YEPETAŞ

Uzun zaman işsiz güçsüz gezdikten sonra, bir gün köprü üstünde giderken, intiharın cesaret mi, yoksa korkaklık mı olduğunu kendikendime ve yüksek sesle tartışıyordum. Biri koluma yapıştı:

— Çıldırdın mı Nuri?

Okul arkadaşımı tanıdım. Adını birden hatırlıyamadım.

— Bilmem, belki de çıldırmışımdır, farkında değilim.

Beraber yürüyorduk.

— Ne iş yapıyorsun?

— İki yıldır her sabah saat sekizde evden çıkıyorum... Akşamın dokuzuna kadar iş arıyorum.

— Zor iş...

— Zor mor. İş iştir. İstanbul'da ne kadar resmi, hususî müessese varsa, hepsinde adresim var. Kimden iş istesem, siz adresinizi bırakın, biz size mektupla bildiririz, diyor.

— Sana şimdilik ayda üç yüz yeter mi?

— Alay etme!

— Gel benimle.

Bir taksiye bindik. Çok büyük bir mağazanın önünde indik. Vitrin camında «Yepetaş» yazılıydı.

— Hayret ediyorum, dedi, sen bizim mektebin en tenbeli, en haylazı idin. Zar zor liseyi bitirdin. Yüksek tahsil de yapamadın. Oldukça aptalsındır da. Böyleyken nasıl oluyor da bir iş güç sahibi olamadın?

— Bir eksik tarafım var herhalde, dedim.

— Bu yepetaş benim.

— Yepetaş ne demek?

— Yedek parça Türk Anonim Şirketi. Kelimelerin baş harflerini alırsan Yepetaş olur.

— Öbür ortakların kim?

— Ortak falan yok. Lâf olsun diye karımı, baldızımı ortak gösterdim. Şirket olunca, hem müşteri daha çok güveniyor, kolay kazıklanıyor, hem de vergi falan işlerinde kolaylık... Neyse sonra hepsini öğrenirsin!

— Burada ne satıyorsun?

— Hiç!..

— Nasıl hiç?

— Basbayağı hiç. Şu koskoca mağazaya bak. Bişey görüyor musun?

Gerçekten koca mağazada bikaç büyük saksıda palmiye, ve geniş yapraklı süs bitkilerinden başka bişey yoktu. Raflar boştu.

— Şirketimin Adana'da, Konya'da, Malatya da, İzmir'de, Ankara'da beş şubesi var. Eğer istersen seni de yetiştiririm, yeni açacağım şubelerden birine müdür yaparım. Şimdilik üç yüz. Yetişince bin liraya kadar artar.

— Ne iş yapacağım?

Dosya dolabından büyük, kalın bir defter çıkardı.

— Burada malzemelerin adı, fiyatı yazılı.

Defterin ilk sayfasına baktım. Şunlar yazılıydı:

«Akümülâtör, ana mili, şaft, silindir gömleği küçük mahrût...»

— Hemen işe başlıyabilirsin.

Aşağı indik. Ceviz, uzun tezgâhın başında duran adamla,

— Saim... Nuri bey...

Diye bizi birbirimize tanıştırdıktan sonra,

— Nuri bey sizin yanınızda staj görecek, dedi, gitti.

İşi öğrenmek için gözümü dört açmıştım. Saim bey sigara ikram etti. Sigaramızı bitirmeden içeri iki köylü girdi.

— Selâmün aleyküm.

— Aleyküm selâm ağalar... Buyurun.

Saim bey köylülere çok saygılı davranıyordu.

— Bir emriniz mi var? Buyurun, oturmaz mısınız?

— Sağol bey başımız dertte.

— Traktör mü?

— He ya... Traktörün priz direği kırıldı. İşler yüzüstü kaldı. Ne edeceğiz? Sizde var mı?

— Vah vah vah!... Vardı ama biraz evvel satıldık. Beş dakika evvel gelseydiniz...

Köylülerden biri,

— Tüh, diyerek elini dizine vurdu.

— Birisinde var galiba... Eğer satmadıysa...

— Amanın bey... Bir soruştursak...

— Siz parasını bırakın, İki gün sonra bir uğrayın...

— Allah razı olsun. Kaç para?

— Vallahi, öyle bir şey ki... Beş dakika evvel yirmi beş liraya sattık. Bizde olsa kolay.

— Neyse canım, işten kalmıyalım da.

— Herif çok namussuz. Bilmem ki, iki yüz elliye verir mi?

İki köylü fısıldaştılar. Sonra ikiyüz elli liray saydılar.

— Yarıntesi günü geliriz Bey... Allaha emanet ol!

— Gülegüle...

Aradan beş dakika geçti geçmedi, bir köylü daha girdi:

— Sizde cer dişlisi var mı?

— Ayna dişlisi var, cer dişlisi yok.

— Bana cer dişlisi lâzım.

— Bulunmuyor şimdi. Birinde var ama, çok namussuz herif, anasının nikâhını ister.

— Tek olsun da istesin. Traktör bir haftadır eş gibi tarlada yatıyor.

— Sen üç yüz lira bırak da, bakalım belki azı ederiz. Daha fazla isterse, biz veririz de sen sonra ödersin.

Adam üç yüzü saydı.

— Yarın gel, al.

— Sağ ol beyim.

O çıktı, arkadan biri bu sefer ayna dişlisi istedi. Ona da,

— Bizde cer dişlisi var, ayna dişlisini az evvel sattık, dedi.

Kamalı mil istiyene, şanjman mili var, diyor, şanjman mili istiyene de kamalı mil var, diyoruz.

— Piston kolu var mı?

— Piston var ama, piston kolu yok. Az evvel sattık. Ama namussuz bir herifte var. Eğer satmadıysa...

O çıkıyor, arkadan başka biri gelip soruyoru:

— Geri vites dişlisi var mı?

— Ah, şimdi sattık...

— Yuvarlak bilya var mı?

— Masura bilya var. Ama isterseniz, namussuz bir herifte var. Çok namussuz... Karaborsa yatına veriyor.

Her giren çıkan üç yüz, beş yüz bırakıyoru.

Bir köylü geldi:

— Bizim akıs geldi mi? diye sordu. Evvelki gün yedi yüz elli lira bırakmıştım.

Saim bey,

— Bulduk ama, dedi, herif öyle namussuz ki ardeşim, yüz lira daha istiyor.

Adam yüz lirayı da verdi. Saim bey, tezgâhtara,

— Koş, Apostola aksı getir, dedi.

Evvelden parasını verip mal ısmarlayanlar geldi mi, Saim bey tezgâhtarı, Apostola, Vasile, Avrama yolluyordu.

Akşam üzeri, Yepetaş'ın sahibi arkadaşım geldi.

— Nasıl? dedi.

— Çok iyi... dedim.

— Görüyorsun ya, bizde hiçbişey yok. Burada hiç satıyoruz. Akşam kapıyı kaparken, kasaya en az üç beş bin lira kâr girmeli. Yalnız defterimiz gayet muntazamdır. Değil mi Saim bey?

— Evet, beyefendi.

— Deftere fatura fiyatları üzerinden işleriz. Nasıl Nuri, yapabilecek misin?

— Tabii... işleri kavradım. Artık çalışabilirim.

O sırada iki köylü içeri girdi.

— Haydi bakalım, görelim seni...

Köylülere hemen,

— Buyurun ağalar, dedim.

— Vantilâtör kayışı var mı?

Tıpkı Saim beyden öğrendiğim gibi başladım.

— Ah!.. Vantilâtör kayışı vardı ama az evvel sattık. Eğer isterseniz pantalon kayışı var. Ama, durun bakayım, tamam... Birisinde vantilatör kayışı da var.

— Kaça?

— Fiyatını hiç sormayın. İnsan söylemeye utanıyor. Öyle namussuz, cibiliyetsiz bir pezevenk ki... Anasının nikâhını ister. Yüz liradan aşağı vermez hergele... Aşağılık, namussuz, karaborsacının biri, milleti soyup soğana çeviriyor. Allah belâsını versin!.

Köylüler yüz lirayı verdiler. Ben hâlâ sayıp döküyordum:

— Tiynetsiz dürzü... Yüz liraya vantilatör kayışı olur mu? Ama ne yaparsın? Sütü bozukların elinde kaldık. İtoğlu itte din, iman yok ki!

Köylüler,

— Öyle, öyle bey, diye tasdik ederek gittiler. Nasıl olsa kovulacağım için, ben de onların arkalarından çıkmaya hazırlanıyordum ki arkadaşım,

— Aşkolsun, dedi, ne kabiliyet bu... Maşallah bir günde işi kavradın. Şimdiden sonra beş yüz lira aylık.

Altı aydır Yepetaş mağazasında çalışıyorum. Maaşım bin liraya çıktı. Bu bin lirayı kazanmak için sabahtan akşama kadar patronumuzun anasına, avradına küfürler savuruyorum. O duydukça,

— Yaşa be!.. Tam aradığım adammışsın!.. Diye sırtımı okşuyor.

DÜDÜKLÜ TENCERE FABRİKASI

Yerli endüstriyi korumak hepimizin görevidir. Düdüklü tencere fabrikası basına bir çağrı yapınca çok sevindim. Biçok gazeteci oradaydık. Gelenleri daha kapıdan karşılıyorlardı. Müdür güler yüzlü bir adamdı. Yerinden kalkıyor, salonun kapısında gazetecilerin elini sıkıyor, koluna giriyor, onları rahat koltuklara oturtuyordu.

Memleketimizde millî sanayiin düdüklü tencere yapacak kadar ilerlemiş olmasından çok sevinçliyim. Müdür hepimize ayrı ayrı cıgaralar sunduktan sonra, zile bastı, içeri giren temiz kıyafetli adamına,

— Beylere bak, ne emrediyorlar... dedi.

Sonra bizlere döndü:

— Gayet güzel, nefis çilek şurubumuz var, dedi.

Otuz kadar gazeteciydik. Kimimiz çay, kahve, kimimize çilek şurupları geldi. Önce havalardan konuştuk. Oradan yerli filmciliğimize geldik, sonra balıkçılığımızı kalkındırmak için yapılması gerekli işlere atladık. Arada, bikaç müstehcen fıkra anlatıp gülüşüldü. İçimizde son derece espri yapmaya meraklı soğuk adamlar olduğundan salon tulûat sahnesine dönmüştü. Bir ara basur memelerinden şikâyet eden bir gazeteciye, fabrika mühendisi bir ilâç salık verdi. Müdür, nazik bir şekilde hepimize öğle yemeğine davet etti.

Uzun masada koç yumurtasından tutun, balık yumurtasına kadar, kuş sütünden deve sütüne, av etinden deve etine kadar herşey vardı.

Yemek o kadar gülüşmelerle, şakalaşmalarla geçti ki, az kalsın arkadaşlardan biri, tavuk budu ağzında gülerken boğulacaktı.

Yemekten sonra kahveler içildi, sigaralar tellendirildi. Gazetelerin iktisat yazarlarından çoğu, başka işleri olduğu için,

— Malûm ya, gazetecilik, diye müdüre özür dileyerek fabrikadan ayrıldılar.

Hepimiz her şeyi bildiğimiz için musikiden atom bombasına, tiyatrodan jet uçaklarına kadar her konuda yetkiyle konuştuk. Saat on yedi olmuştu. Müdür,

— Büfeye buyurun, dedi.

Büfe o kadar mükemmeldi ki, öğleyin yediğimiz yemeklerin henüz hazmolmadığına hepimiz üzüldük. İştahımızı açması için içkiye kuvvet verdik. Soğuk mezelerle votka, taze meyvalarl şarap, şekerlemelerle, likör, kuru meyvalarl rakı, peynir çeşitleriyle bira ve mezesiz olara da viski, cin gibi yabancı uyruklu içkiler içtik.

Arkadaşların bir kısmı daha gitti. Ben kend hesabıma, millî sanayiimize fazla önem verdiğir için, düdüklü tencere fabrikamız hakkında n zaman bilgi edineceğiz diye bekliyordum.

Saat yirmiye doğru üc kişi kalmıştık.

Bir spor yazarı, biri de gazetelerden birind çapraz bulmaca yapan bir arkadaş, bir de be mizah yazarı.

Müdür «Yedirdik, içirdik işte daha ne bekle bu herifler...» der gibi yüzümüze bakınca, spo yazarına yavaşça sordum:

— Ne olacak?

— Beni müdür bey otomobiliyle götürecek onu bekliyorum.

Öbürünün de müdür eski arkadaşıymış. Ko nuşacak lâf da bitmişti... Utanarak,

— Fabrikanız hakkında biraz bilgi edinebili miyim? diye müdür beye sordum. Müdür biraz şaşkın, kurşun kalemini dişlerinin arasında eze rek,

— Haaa, dedi, fabrika mı? Biliyorsunuz bu fabrika... düdük... yani... düdüklü tencere fab rikasıdır. Fabrikamızda günde yirmi yedi tane düdüklü tencere yapılır. Ben geldiğim zaman günlük randıman beş tencereydi. Yakında bu miktarı kırk tencereye kadar çıkarabileceğimi zi umuyorum. Biliyorsunuz, hükümet her vatan daşı ev sahibi yapmak gibi, yine her vatandaş eşya sahibi yapmayı da programına almıştır Bu sebeple fabrikamızın randımanını arttıraca ğız. Ancak, bazı zorluklarla karşılaşıyoruz. Bu zorlukları rica ederiz gazetenize yazmayın, hu susî olarak size söylüyorum. Düdüklü tencere fabrikası için lâzım olan malzeme, yani tencere tencerenin kapağı, vidaları, düdük vesair par çaları hep Amerika'dan gelir. Ama biz burada monte eder, düdüklü tencere yaparız. Yani Türk işçisinin alın teriyle olur. Üzerine «Yerli malı» diye de madenî bir etiket koyarız. Bu etiketler de Amerika'dan gelir. Fabrika, Türk ve Ameri kan sermayesiyle ortak kurulmuştur. Parası biz den, akıl vermek onlardan!

Fakat son zamanlarda parçalar gelmediğ için düdüklü tencere yapmakta zorluk çekiyo ruz. Bizim düdüklü tencerelerimiz, Avrupanın

ye Amerikanın düdüklü tencerelerine her bakımdan üstün. Bir kere, bizim düdüklerin sesi gayet tatlıdır. Meselâ tencerenize fasulya koydunuz da pişti değil mi? Düdük öyle tatlı, öyle ahenkli öter ki, radyoda saz takımı çalıyor sanırsınız. Halbuki Amerika ve Avrupanın düdüklü tencereleri, birdenbire, tiz bir sesle öterler. Bu yüzden kaç gebe kadın korkarak çocuğunu düşürmüştür. Sonra bizim düdükler daha uzun müddet öterler. Yani her bakımdan yabancı mallarına üstündür. Yalnız dediğim gibi malzeme bulamıyoruz. Çok şükür memleketimizde düdük çok, fakat tencere yok. Şimdi biz buna karşı bir çare düşündük. Yalnız düdük yapıp piyasaya çıkarıyoruz. İsteyen tenceresini kendi alır, yemeğini pişirir. Ara sıra gider bakar, yemek pişmişse düdüğü öttürür yemek pişti diye haber verir. Bu suretle düdüklü tencere sahibi olur.

Hem bunun başka faydaları da var: İstiyen düdük yerine, boru, keman, davul kullanır. O zaman kemanlı tencere, davullu tencere olur ki, bu buluş yalnız bize mahsustur. Davullu tencere olursa, evde ve mahallede yemeğin piştiğini duymıyan kalmaz.

Müdüre, verdiği bilgiden ötürü teşekkür ederek fabrikadan ayrıldım. Ertesi gün gazetelerde, gezdiğimiz fabrika hakkında, ziyafetteki gazeteciler şöyle yazılar yazmışlardı:

«Kalkınan sanayiimiz.»

«Yerli düdüklü tencerelerimiz, her bakımdan Avrupanınkine üstün.»

«Yılda yirmi beş milyon düdüklü tencere yapıyoruz,» ve daha neler...

MUCİZE AYNALAR

Yedek parça ithalâtçısı Davut Soyuvar'ın apartmanında ziyafet veriliyordu. «Lâbada Bank» müdürü, körpe eşi, cömert baldızı, sıkı politikacılarımızdan Hamza Yatmaz, kısır karısı, büyük emlâk ve irat sahibi Medenî bey, badem gözlü sekreteri bayan İpek, Adanalı tüccarlarımızdan Hacı Osman Bayır ve metresi, bu büyük ziyafetin davetlileri arasındaydı.

Radyo spikeri konuşuyordu:

— Muhterem dinleyiciler! Bu akşamki klâsik Türk musikisi konserimiz burada bitti. Şimdi «Yeni buluşlar» saatinde yüksek mühendis Mekki işlev, konuşmasına başlıyor.

Lâbada Bank müdürünün körpe eşi,

— Aman, bu herifin sesini de hiç sevmem, dedi.

Adanalı Hacı Osman Bayır,

— Gurban olayım, misâde idin dinliyelim, dedi. Geçen hafta «Kâhattan pamuk nasıl yapılır?» diye anlatmıştı...

Yüksek mühendis Mekki konuşmaya başladı:

— Muhterem dinleyiciler! Bu haftaki «Yeni Buluşlar» saatinde atomun insanların hizmetine tatbiki hakkında konuşmaya başladığım şu andan itibaren Amerikanın Atom - York şehrindeki büyük atom istasyonu çalışmaya başlayacaktır. Bu yeni atom buluşu insanları şaşırtacak bir mucizedir. Atom ışınları, dünyanın neresinde olursa olsun, bütün aynaları etkileyecek ve bu aynalar, ilk yapıldıkları tarihten en son baktığımız tarihe kadar üzerlerine akseden bütün hayalleri gösterecektir. Örneğin, evinizde yirmi senedir kullandığınız bir ayna var. Yirmi sene içinde bu aynaya ne kadar hayal aksetmişse, atomik ışın yayınları başlar başlamaz, bütün bu hayaller aynada geçit resmi yapacaktır. Şimdiye kadar yapılan deneyler, başarı ile sonuçlanmıştır. Bu olağanüstü buluşla, gençliğinizi, çocukluğunuzu, seviştiğiniz günlerin hâtıralarını aynalarınızda seyretmek mümkün olacaktır.

Yarın sabah saat dokuzdan sonra aynalarınızın başında bulununuz!

Lâbada Bank müdürünün eşi,

— Aman ne güzel, ne güzel... diye ellerini çırptı, çocukluğumdan beri kullandığım bir ayna var. Bütün hayatımı seyredeceğim.

Ziyafet sofrasından kalkmışlar, salonda grup grup bu yeni atomik ayna mucizesi üzerinde konuşuyorlardı.

Sıkı politikacılarımızdan Hamza Yatmaz, sayılı irat sahiplerimizden Medenî beye, fısıldar gibi şunları söylüyordu:

— Monşer, bu yeni buluş bir harika... Bir çok hakikatlerin meydana çıkmasına sebep olacak. Bir tarihte beni Emniyet müdürlüğünde, affedersiniz, eşek sudan gelene kadar ıslatmışlardı.

Serbest bırakılır bırakılmaz. Adlî Tıptan, dayak yediğimi bildiren on beş günlük bir rapor alıp, mahkemeye müracat ettim. Mahkemede kimler tarafından dövüldüğüm ispat edilemeyince, kendi kendimi dövdüğüm anlaşıldı.

Medenî bey,

— Peki ama Hamza bey, dedi, ayna ile bu işin ne ilgisi var?

— Ne söylüyorsunuz? Olmaz olur mu? Dayak yediğim sırada duvarda bir ayna asılı olduğunu gördüm. Bu ayna her şeyi meydana koyacak.

Medenî bey,

— Gerçekten öyle, dedi, ben bu sihirli aynalar sayesinde en azından kırk, elli bin lira vurdum, demektir.

— Nasıl yapacaksınız bu işi?

— Gayet basit. Büfenin önündeki kristal ayna sayesinde olacak. Kallâvizadelerin kızı Altıngül'le uzun zaman seviştiğimizi biliyorsunuz.

— Evet... Dedikodusunu duymayan kalmadı.

— Babası kızı vermedi. Kız da hâtıralarını çarçabuk unutuverdi. Halbuki Kallâvizadelerin kızıyle evlenmem demek, milyonların üzerine oturmam, demektir.

— Evet?..

— Altıngül'le bizim apartmanda büfe aynasının karşısında günlerce seviştik. Yarın sabah bütün aşk sahneleri, aynada tekrarlanacak. Kallâvizadeye aynayı götüreceğim. Anlıyorsun ya, ya kızı verecek, yahut aynayı benden satın almaya mecbur olacak.

— Ya olmaz derse?

— O zaman daha iyi... Tiyatro gibi herkese oynatır, dünyanın parasını kazanırız. Yaşasın bu mucize aynalar...

Yedek parça ithalâtçısı Davut Soyuvar'ın karısı da, Hacı Osman Bayır'ın badem gözlü metresi Fıstıka hanımla konuşuyordu:

— O delikanlıyı bitürlü unutamıyorum...

— Kaplan'ı mı?

— Evet... Ah Kaplan... Beni ne çabuk unuttu. Şimdi aynanın karşısına geçip o tatlı hâtıraları yeni baştan yaşıyacağım.

— Ben de bizim Beye, eski halimi aynada gösterip intikam alacağım. Beni tanıdığı zaman böyle miydim? Şimdi beni beğenmiyormuş. Erkek milleti değil mi!..

Salondakilerin hepsi sevinç içinde yeni buluştan konuşuyor, neşe ile gülüşüyorlardı.

Fıstıka hanım,

— Ah bir yarın olsun... diyordu.

Lâbada Bank müdürünün cömert baldızı,

— Yarına kadar nasıl bekliyeceğiz? Hiç sa rım kalmadı, diyordu. Ah eski hâtıralar!.. A gençlik...

Kimisi mucizeli aynalarda merhum annesir kimisi de çocukluğunu göreceği için sevinçliy Kapının zili çaldı. Gelen, tanınmış jinekolog op ratör Dr. Şahap Cenabettin Bey'di. Doktoru suratı sapsarıydı. Bitkin bir hali vardı. Ev sah bi,

— Ne o doktor, hasta mısın? diye sordu.

Doktor inler gibi,

— Duymadınız mı diye kekeledi, duymadın mı?

— Neyi doktor? Fena bir haber mi var?

— Daha ne olsun?.. Hiçbişeyden haberin yok. Az evvel radyoda söylendi: Atomik ışınla la aynalarda herşey meydana çıkacakmış.

Salonu dolduran neşeli insanlar bir kahk ha koyverdiler.

— Bundan daha güzel, eğlenceli ne olabil doktor?..

Doktor Şahap Cenabettin,

— Siz hepiniz çıldırmışsınız, diye haykırdı

Sonra erkekleri kollarından çekip kadınlarda ayırdı:

— Bu yeni buluş, benim ölümüm demekti Ameliyat odamda, tam da ameliyat masasın karşısında büyük bir ayna var...

— Evet?...

— Anlıyor musunuz? Mahvoldum. Bütün ku tajlar, bütün çocuk almalar. Evet, her şey ha tâ öbürleri bile, yarın sabahtan itibaren aynad geçit resmi yapacak...

Bunu dinleyen erkekler, ellerini başlarına vu dular...

— Vay anasını!...

— Bu aklımıza gelmemişti.

— Bütün rezaletimiz...

— Hattâ benim gizli cinayetim... Şey... ya başka şey demek istemiştim.

Kadınlar, erkeklerin fısıltılarını duymuşlard Yedek parça ithalâtçısı Davut Soyuvar'ın karı

— Yirmi senelik aile saadetim mahvoldu, d ye inledi, kocam her şeyi öğrenecek... Şoförü sonra daha öbür şoförü... Hepsi aynanın ka şısında olmuştu...

Fıstıka hanım,

— İnsan ne bilir günün birinde aynaların böy le gevezlik yapacağını... dedi.

Sıkı politikacılarımızdan Hamza Yatmaz'ın ka rısı,

— Ah kurt köpeğim... kurt köpeğim... diye
ç defa inledikten sonra bayıldı.
— Ben onun cebinden her sabah... Ah cüz-
anından her sabah... Uyurken yapardım bu
i. Farkına varmazdı. Şimdi her şeyi öğrene-
ek.
— Biraz limon kolonyası... Çabuk kızım...
enalık geliyor.
Hacı Osman Bayır,
— Hizmetçi ile bu işi yapmamalıydım, dedi,
asıl da şeytana uydum.
Salondan bir ah vah yükseliyordu. Biraz son-
ı salonu bir ölüm sessizliği kapladı.
Tanınmış doktor Jinekolog Operatör Şahap
enabettin tok sesiyle bu sessizliği bozdu:
— Muhterem bayanlar, baylar!.. Bu yeni bu-
uşun atomik aynaların hepimizin saadetini boz-
uğuna şüpheniz var mı?
— Hayır...
— Katiyen...
— Bu aynalar bizi mahvedecek.
Doktor tane tane konuştu:
— Üzerinde atom ışınları yansıyan bu ayna-
ır, toplumun sosyal düzenini bozacak.
Yer yer sesler yükseldi:
— Evet... Ama ne yapabiliriz?
— Elimizden ne gelir?
— Bir kurtuluş çaresi var mı?
Doktor Cenabettin,
— Tek kurtuluş yolu, bütün aynaları kırmak,
parçalamak! diye bağırdı.
Medenî Bey,
— Bu da yetmez... Paramparça etmeliyiz...
dedi.
Badem gözlü sekreter Bayan İpek, ipek gibi
pürüzsüz sesiyle haykırdı:
— Havanda dövelim parçalarını, tuz buz ede-
lim...
Davetliler evlerine dağıldılar.
O gece şehrin bütün evlerinde sabaha kadar,
görülmemiş bir şangırtı gürültü duyuldu.
Sabah erken sokakları temizleyen, apartman-
lardan çöpleri alan çöpçüler şaşırdılar. Her ta-
raf ayna kırığı, ayna tozu ile dolmuştu.
Sabah saat tam dokuzda radyoda müzik ara-
sında spiker şunları söyledi:
— Vatandaşlar!... Dünyanın en güzel ayna-
ları Mucize markalı aynalardır. Yalnız baktığı-
nız zamanki hayalinizi gösterir ve sonra her şey
üzerinden silinir. Markaya dikkat: Mucize ayna-
ları... Mucize aynaları...
Mucize aynaları fabrikasının sahibi bir gün-
de milyoner olmuştu.

ÇETE

Kadıköy iskelesinde genç kadın,
— Eyvah!... Çantam, çantam!... Yakalayın,
açıyor!...
Diye bağırdı.
Kalabalık birbirine girdi. Yalınayak bir serse-
, Köprü merdivenini üçer üçer atlıyordu.
Genç, güzel kadın, sağında solundakilere,
— Tutun ne olur!... diye yalvarıyordu.
Hırsız gözden kayboluşundan beş dakika ka-
ar sonra bir polis eli, çantayı çalan hırsızın
muzunda göründü.
— Çanta kimin?
Siyah, parlak, büyük bir çantaydı. Genç, gü-
el kadın sevinçle kalabalık içinden çantasına
tıldı:
— Benim... Ah, çok teşekkür ederim.
Yalınayak hırsızın üstünde tutacak bişey ol-
adığı için, polis kaçmasın diye uzun saçlarına
yapışmıştı. Ayağındaki eski asker pantalonunun
yırtıklarından çıplak vücudu, kirli butları görünü-
yordu.
Polis genç kadına,
— Lütfen karakola kadar geleceksiniz, dedi.
— Neden?... Çanta benim. Bu herifin elim-
den kaptığını herkes gördü.
— İfadenizi alacağız, hırsızı mahkemeye ver-
mek için...
Hırsızla polis, önde, kadın arkada karakola
girdiler... Komiser kadını dinledikten sonra, leş
gibi kokan hırsıza iğrenerek baktı:
— Utanmıyor musun ulan? Eşek kadar herif-
sin... Çalışsana!...
Hırsız, başı önünde, dinliyordu.
— Ne diye çalıyorsun? Ha?...
Hırsız, başını ağır ağır kaldırdı,
— Onlar sanki ne yapıyorlar?... dedi.

— Sus!... Şimdi...

Komiser, genç kadına,

— Hanımefendi çantanızda neler var? diye sordu.

— Param var... rujum, aynam, pudriyerim...

— Kaç paranız var çantanızda?

Kadın susuyordu. Komiser, elini masanın üstündeki çantaya uzatınca kadın atıldı:

— Karıştırmayın rica ederim, içinde mahrem eşyam var...

Komiser çantayı açtı, içindekileri çıkardı. Kadının söylediklerinden başka biraz, bozuk para ve iki yüz dolar vardı çantada.

Komiser,

— Bu dolarları nerden aldınız?... diye sordu.

— Ben kimseden dâvacı değilim. Çantamı verin, gideyim...

— Dolarları soruyorum.

— Aman çantayı da istemiyorum. Sizin olsun.

— Gidemezsiniz... Dolarları nerden aldınız?

Güzel kadın başını önüne eğdi:

— Madam Eleni sabahleyin verdi.

Hırsız, başını kaldırıp komisere baktı, bıyık altından güldü.

— Nerede bu Madam Eleni?...

Genç kadın fısıldar gibi, adresi söyledi.

Komiser, polis, hırsız, kadın bir polis arabasiyle Madam Eleni'nin apartmanına gittiler. İlk girdikleri odada karşılaştıkları, uygunsuz durumda bir çiftti. Komiser açtığı altı odada, altı uygunsuz vaziyet görünce bağırdı:

— Demek altı aydır harıl harıl aradığımız randevucu Eleni sensin ha?... Bu dolarları kimden aldın?

— Bir müşterim verdi, Rıza Bey adında bir müşterim.

Uygunsuz vaziyette yakalanan erkekler, erkek oldukları için serbest bırakıldı. Kadınlar da, erkek olmadıklarından Ahırkapıdaki hastahaneye gönderildi. Sonra, polis, komiser, hırsız, güzel kadın, Eleni polis arabasıyla Rıza Beyin apartmanına gittiler. Rıza Bey, apartmanın üst katında inşaat yaptırıyordu.

— Ne yapıyorsunuz?

— Hiç...

— Hiç mi? Bu duvarcılar, ustalar ne?... Demek kaçak inşaat yapıyorsunuz.

Hırsız, başını kaldırdı, komisere baktı, bıyık altından güldü. Kaçak inşaat için zabıt tutulduktan sonra komiser Rıza Beye sordu:

— Bu dolarları nerden aldınız?

— Ali Bey verdi.

Komiser, Emniyet Müdürlüğüne telefon etti bir kapalı kamyon istedi. Öncekilerle Rıza Bey kamyona doldular. Ali Beye gittiler. Komiser Ali Beye sordu:

— Bu dolarları Rıza Beye siz mi verdiniz?

— Evet...

— Niçin verdiniz?

— Bana inşaat demiri sattı...

Komiser Rıza Bey'e döndü:

— İnşaat demiri mi? Nerde?.. Beyannameniz var mı? Yok ha?... Demek demir karaborsası yapıyorsunuz...

Sonra Ali Beye döndü:

— Nerden aldınız bu dolarları?...

— Hüseyin'in evinden geçen gece kazandım.

Hırsız, hep yerde duran başını kaldırıp komisere baktı, bıyık altından güldü. Polis, komiser, hırsız, Eleni, güzel kadın, Rıza Bey, Ali Bey, kamyona doldular, Hüseyin'in evine gittiler. Yeşil çuha örtülü masada 10 bin lira, zarlar ve oyun kâğıtları vardı. Yakalanan altı kumarbaz savcılığa gönderildikten sonra Komiser, Hüseyin'e sordu:

— Bu dolarları nereden aldın?

— «Çemizgezek» vapuru Amerika seferinden dönmüştü. Onun çarkçısı Nuri verdi.

Öncekilerle Hüseyin kamyona doldular... Çarkcı Nuri'nin evine gittiler. Çarkçı Nuri'nin evinde on kilo saf eroin bulundu. Nuri, dolarları İhsan'dan aldığını itiraf etti. İhsan Boğaziçinde bir tepedeki köşkte eroin fabrikasında suçüstü yakalandı.

— Dolarları kimden aldın?

— Rezzan'dan...

— Kim bu Rezzan?...

— Beyrut'tan kaçak naylon kadın çamaşırı getirir.

Hırsız, başını ağır ağır kaldırdı, komisere baktı, bıyık altından güldü. Hepsi kamyona doldular. Rezzan'ın evine gittiler. Rezzan bu dolarları kaçak çamaşır, lasteks mayo sattığı Nevin'den aldığını söyledi. Fakat bu hatun bitürlü Paris'e Roma'ya doyamadığı için yerinde bulunamadı. Polis de,

— Zâten kamyonda da boş yer kalmamıştı. dedi.

Hırsız başını yerden kaldırıp, komisere baktı, bıyık altından güldü.

Komiser,

— Anladık ulan! diye bağırdı, gülüp durdu.

öyle... Anladık, sen onlara bakarak namuslusun işte...

Hırsız, suçu teşebbüs halinde kaldığı için sekiz ay yatıp çıktı. Şimdi, namuslu bir vatandaş olarak çalışıyor ve nerede bir kadın çantası görse bir cüzzamlı görmüş gibi ondan kaçıyor.

PLAJDA BİR ADAM BOĞULDU

Bu yazıda, mizah mübalâğasının, uydurmanın zerresi yoktur. Plâjda bir adam boğuldu. Gördüklerimi, duyduklarımı olduğu gibi yazıyorum.

Adamı, hesap pusulasıyla plaj lokantasının garsonları boğmadı.

Kayık sahile yanaşır yanaşmaz, plâjı dolduran kadın, erkek, çoluk çocuk etrafını aldı. Arkada kalan meraklı bir hanım, önce geçip daha iyi görmek için öndekilere:

— Ayol, çekilin başından, adam havasızlıktan boğulacak!.. diye bağırırken, biyandan da kalabalığın içine sokuluyordu. Adamı kayıktan çıkardılar, başaşağı sarkıttılar.

Meraktan, mayosunun üstüne takmadan kabinden fırlayan bir genç kız, bir müjde sevinciyle elini sallıyor:

— Anne, anneee!... Koş, bir adam boğulmuş! diye bağırıyordu.

Çocuklar, ellerini çırparak gülüyorlardı:

— Boğulmuş, boğulmuş!...

Lâsteks mayosundan sular süzülen genç bir kadın, çırpınarak kalabalığı yardı. Kumlara uzatılmış adamı görünce bir feryat kopardı, üzerine kapandı. Saçını başını yolarak ağlıyor,

— Hamdiciğim, Hamdiciğim!...

Diye feryat ediyordu. Şişman, kısa, badi badi yürüyen bir adam koştu. Ağlayan kadını kaldırdı:

— Ben buradayım!...

Genç, güzel kadın, şişman dazlak kafalı adamın kollarına atıldı.

— Ah... Seni zannettim Hamdiciğim...

Hamdiciği güzel kadını plâjın gazinosuna götürdü. Masada bir kaç kadın daha vardı. İçlerinden biri:

— Ayol, dedi, o adamın Hamdi'ye benzer yeri var mı?

Boğulan adam uzun boylu, zayıf, genç, gür saçlı, ağlayan kadının Hamdiciği ise kısa boylu, şişman, ihtiyar, dazlak kafalı idi. Ağlayan kadın öbürüne,

— Ben onun Hamdi olmadığını biliyordum, diye fısıldadı, numaradan öyle yaptım, kendisini ne kadar sevdiğimi anlasın diye...

Kumlara uzatılmış adamın başında her kafadan bir ses çıkıyordu:

— Doktor... Doktor yok mu burada?

— Yahu çekilin de adam nefes alsın!..

— Bu ne biçim plâj!.. Hani bunun can kurtaranı?...

— Adam ölmüş mü bari?...

— Çoktaaaan!...

— Göğsüne bastırın... Kollarını açıp kapayın!

— Ayol, telefon edin şurdan karakola...

— Karakol ne yapsın buna?... Cinayet değil ki... Hastahaneye telefon etmeli.

— Başaşağı sarkıtın...

— Sakın kollarını oynatmayın... Daha fena olur...

Bu sırada plâjın sahibi geldi:

— Nerde o Bekir olacak namussuz?... Onu da adam diye buraya muhafız tuttuk... Ne cehennemin dibine gitti?

— Nerede olacak... Kabin deliklerinden karıları seyrediyordur.

— Nabzına bakın!..

— Kalbi çalışıyor mu?

— Suratı mosmor olmuş zavallının...

Bir kadın çocuğuna çıkışıyor:

— Gördünüz ya... Allah esirgesin. Bundan sonra boyunuzu geçmek yok.

Plâjda çalışanlar, adamı ellerinden ayaklarından tutup bir kabine soktular.

Şimdi plâjda küme küme olmuşlar, hep bu boğulandan konuşuyorlar:

— Geçti artık. Tam bir saat denizin dibinde kalmış.

— Kardeş, tahtalbahar (!) mı bu, bir saat hiç insan deniz dibinde kalır mı?

— Belki de intihar etmiştir.

— Hiç zannetmem... İntihar edecek adama

benzemiyordu. Ben gözümle gördüm, onda o surat yoktu...

— Kardeş, sen surata ne bakıyorsun?... Bizim bir komşumuz intihar etmişti...

— Allah göstermesin...

— Yüzmesini bilmiyorsa, denize girmesin... Oh olmuş...

— Sus ayol...

— Arkadaşları söylüyor, gayet iyi yüzermiş.

— Bir atlamış, bir daha çıkmamış...

— Tok karnına girdiyse ondan da olur...

— Rakı içmişler...

— Hah tamam... Sarhoşken denize girdiyse...

— Belki de kalbi vardı...

— O yaşta insanda kalp olur mu?

— Ayağına kramp girmiş...

Doktor geldi. Polis geldi.

Dört kadın kumlara uzanmışlar konuşuyorla

— Ah bir görsen, aslan gibi çocuk...

— Gözleri de güzel, yeşil yeşil de ortası böy le hâreli hâreli...

— Bir kirpikler var... Nah böyle...

— Yazık...

— Dişleri tertemiz... İnci gibi bembeyaz.

— Ah, insan öleceğini bilse...

Adam öğleden evvel boğulmuştu. Ben akşa plajdan ayrılırken, hâlâ ölen adamın kaşında gözünün renginden tutun, bir dişinin altın oldu ğuna kadar her şeyinden konuşuluyordu.

KİRACIYA MAŞALLAH

«Bu hikayedeki vak'a eskiden olmuştur, ama ne kadar eskiden, belli değil...»

Beyfendiciğim, bendenizden hiç böyle gayrı ahlâkî bir hareket memûl eder misiniz? İstirham ederim muhterem Beyefendi, min gayri haddin, çoluk çocuk sahibi bir aile reisiyim. Bu memlekette hiç öyle, konukomşu yardımiyle değil, hepsini alnımın teriyle meydana getirmiş bir aile reisiyim. Bir bakın yeter, hepsi de şıp demiş, affedersiniz burnumdan düşmüş gibidir.

Bendeniz, adab-ı umumiyeye mugayir hareket edecek, alâ meleinnas, affedersiniz, o hareketi yapacak insan mıyım? Hiç bir tarafımı teşhir etmiş değilim. Sabi sübyanlara hiç böyle şey yapılır mı?

Bende yalan yok beyefendi, yalnız elimle, haşa min huzur, şöyle bir harekette bulundum. Onun da esbabını arzedeyim efendim. Eğer fakire hak vermezseniz, cezama razıyım efendim. Meseleyi minelbab ilelmihrab arzetmezsem olmaz efendim, desturun o el hareketini yapmaklığımın helbet bir esbabı var efendim.

Allah gani gani rahmet eylesin, peder merhumdan Zeyrek Yokuşunda bir viran hane miras kalmıştı. Bu ahşap hanenin üç direğinden biri bendenizindi. Biri de bilâderin. Bilâder gibi boynu altında kalsın. Defterdarlıkta memurdur. Üçüncü direğin sahibi münazaalı idi. Hemşireyi, nur içinde yatsın, sizlere ömür toprağa verdikten sonra, üç haylaz oğlanla, amcamızı yetimleri bu direği bir türlü paylaşamıyorlard

Haaaa... Affedersiniz, kendimi takdim etmey unuttum. Başta akıl mı kaldı beyefendi. Bu te lâllar yok mu, insanda vallahi ne akıl bırak yorlar, ne fikir.. Son günlerde öyle dalgın, öyl dalgın oldum ki...

Bendeniz, yirmi beş lira asli maaşlı, yirmi be senelik Belediye Mezarlıklar Müdürlüğünde me mur Hasbi kulunuz.

Zeyrekteki fakirhane beş odalı idi. İki odasın da, bizim bilâder olacak mendebur, habis otu rurdu. Vallahilâzim, herif karısının elinde oyun cak. Oyuncak olduğuna göre değse a beyim. Karıyı da görseniz, bâri karı olsa, affedersini çingene maşasından farksız.

Kadın, bitürlü oda beğenmez. İlle de gözü b zim oturduğumuz odalarda. Dirlik düzenlik bo zulmasın diyerekten,

— Hadi, gel sen otur, deriz.

Gelir, oturur birkaç gün sonra cayar. Senec bir kaç kere evin içinde göç ederiz.

Refika bendeniz, hani zevcem diye söylen yorum, neme lâzım iyi kalblidir, halim selim b hatundur. Vur ensesine, al ağzından lokmayı

Bigün daireden döndüm ki, aman efendi aman efendiciğim, ne göreyim, ne görsem b ğenirsiniz... Yengemiz olacak şıllık, almış re ka bendenizi ayağının altına, ver yansın e yor. Sille, tokat, tekme, terlik, yumruk, şamar

Hafazan Allah...

Bendeniz yanına varacağım, varacağım ama... Nasıl varacağım? Şöyle bir öksürüp,

— Yengânım!.. Yengânım!..

Diyecek oldum, demeğe kalmadı nasıl oldu anlayamadan Beyefendi, daireye öğle yemeğimi götürdüğüm bakır sefertası biyana, evrak çantam biyana... Kendimi, refika cariyenizin yanında, yerde buldum.

Ondan sonra efendicağızıma söyliiim, ne diyordum? Haaa... O gün bugün, bilâder olacak şerif-i nâşerifin de, yengemiz olacak — hay yengeler götürsün inşallah —karının da yüzünü görmedim. Şeytan görsün yüzlerini...

Uzatmıyalım Beyefendiciğim... Evin iki odasında biz otururuz. O kadar kalabalık ta sayılmayız hani... Abd-i âciz refika câriyeniz, mahdum bendeniz, kerime köleniz, bir de baldız... Tekir'i unuttum. Bir de tekirimiz... Efradı ailemiz bundan ibarettir. Öbür odalarda kiracılar ikâmet ederler. Odaların birinde gümrük memuru Zâti Beyle hane halkı, birinde manav İsmail Efendi, familyası, üç yumurcağı, kaynanası oturur.

Kapıdan girdiniz mi malta gelir, taşlıktan sağ tarafı mutbak. Zemin odada Sâfinaz Hanım oturur. Öbür odada Necati Efendinin altı nüfus ailesi ikâmet eder.

Birkaç kere Belediyeden Fen memurları geldi. Viran hanemizin kesret-i nüfus dolayısiyle, bu kadar sıklete mütehammil olmadığını müteyyin raporlar tanzim ettiler. Bizi evden kapı işareti edeceklerdi. Öğünmek gibi olmasın, kanca kararınca hatırlarını hoş ettik. Öyle ya efendim... Siz bizim sayımıza ne bakıyorsunuz? Siz bu hanede oturan 29 kişiyi kantara vursanız, sekiz adam etmez... İçi havayla şişirilmiş balon gibi, zayıf zuafa takımıyız. Gerçi nüfus kaydında insanız. Eh, ne denir, onlar bize o pâyeyi verdikten sonra, bize de artık susmak düşer. Dil mi ya?.. İstida verip, insanlıktan kaydınızı düşürecek değiliz ya...

Geldiler, gittiler... Geldiler, gittiler. Sonunda,

— Size on gün mühlet, dediler. On güne kadar, başınızın çâresine bakın...

Senin bu çâre dediğin şey, aktar Faik efendide olsa, ver elli dirhem dersin... Çâre nerde?

Ha deyince ev bulunur mu? Döküldük mü sana çoluk çocuk yollara... Daireden izin vermezler. Verseler bile, bir verdi, iki verdi. Her gün izin olur mu?

Arzetmiş miydim, bilmem, refika cariyeniz, doğma büyüme Aksaraylıdır. Ama gel gör, Valde Camisinin ilerisini bilmez. Şimdiki çocuklar malûm, zamâne... Kıznan oğlan biyandan paçaları sıvadılar...

Hadi Hasbi Efendi, dedim, kendikendime, sıva kolları, iş başa düştü. Aman Beyciim, ev mi? Ateş pahası, yanlarına yaklaşılmıyor. Bizim ev aramamız bir yılan hikâyesidir. Biz ev arıyorduk, arayacaktık, memlekete demokrasi geldiydi, gelecekti, hürriyet gelmişmiş, gelecekmiş, derken efendim, bir sabah kazma kürek evin kapısına dayanmazlar mı? Mirim, zatıâliniz olsanız? Yalvarırsınız. Biz de yalvardık.

— Aman etmeyin, eylemeyin... Hep bir Allahın kuluyuz. Çoluk çocuk bizi sebilhane bardakları gibi sokak ortasına dökmeyin...

— Olmaz... bir kere emir çıktı, dediler.

Bre vâlden yahşi, pederin yahşi, anlamazlar.

Birden aklım başıma geldi. Bazen öyle olurum efendim, aklım birden gelir.

— Daha verdiğiniz mühlet dolmadı, dedim.

Meğer efendim, bu seferkilerin maksadı başkaymış... «Mâili inhidam» olduğu için değil de, buralarını yeşil saha yapmak için yıkıyorlarmış.

Canım mirim efendim, belediye ile başa mı çıkılır? Bir kere yıkmağa niyet ettikten sonra, maili inhidamdı der yıkar, maili inhidam değildi der yıkar, yeşil saha der yıkar, toprak saha der yıkar... Yıkar oğlu yıkar. Eğer her mail-i inhidam olan yıkılsa, neler yıkılmaz... Hepsi de maaşallah, Piza kulesi gibi yana yatmış, sapasağlam yerinde durur. Az bişey yana çarpılmakla, hemen yıkılmak mı lâzım?...

Siz evimizin duruşuna bakmayın, maaşallah hükümet gibi sağlamdır, dedikse de, kime anlatırsın a beyim!

Kaymakama yalvar yavar olmaya gittik. Kaymakam Beyi üç günde makamında bulduk. Teftiş askerleri gibi çoluğu çocuğu boy sırasına soktum. Akıl yaşta değil, başta demezler mi? En başa en küçük mahdum geçti.

— Kaymakam Beyefendi, Allah devlete millete zevâl vermesin. Bu kış kıyamette, bu zehir zemheride sokakta mı kalalım?

Diyerekten âb-u rû döktük. Kaymakam bir iyi adammış. Dünya öküzün boynuzunda durur derler, vallahi yalan. Böyle iyi insanların üstünde duruyor. Evet efendimiz, ne arzediyordum? Haaa... Kaymakam bize ilk iptidâ,

— Kanun kanundur! dedi.

— Elbette Kaymakam Bey elbette kanun kanundur. Amennâ ve saddaknâ... Evimizi değil,

isterseniz, bizi de istimlâk eder yeşil saha yaparsınız.

Tatlı dil yılanı kovuğundan çıkarır derler. Allah razı olsun Kaymakam Bey yumuşar gibi oldu.

— Size bir hafta mühlet, dedi. Sevinç delisi olduk. Dualar, senâlar, çoluk çocuk güle oynaya bendehaneye döndük. Gayri gözüm daire mi görür, iş mi görür. Allah sizi inandırsın, yirmi beş saniye geç gitmiş değilim. Fakat doğrusu bu sefer, hükümet günahımı affetsin, astım efendim, astım daireyi.

Eksik olmasın, bizim dairede mukayyit bir Misbah Efendi vardır. O bir ahbabını salık verdi, tellâllık, ev simsarlığı yaparmış. O zata gittim. Yana yakıla arz-ı hâl ettim.

— Vallahi bilâder bey, dedi, bu zamanda sizin gibilere ev yok, beyhude aramayın.

Kanım beynime sıçradı. Bereket versin kan zayifeti vardı da bir şeycik olmadım. Bendeniz müddeti ömrümde bir topal karınca bile incitmiş değilim. O hiddetle:

— Bilâder dedim, neden bizim gibilerine ev yokmuş sanki... Yâni biz ümmet-i Muhammed' den değil miyiz? Biz de elhamdülillâh müslümanız. Övünmek gibi olmasın ama biz de efrad-ı milletten sayılırız.

Affedersiniz Beyefendiciğim, ağzıma ne geldiyse söyledim. Tellâl,

— Darılma bilâder, dedi, senin gibi, benim gibiler adamız diye övünüyoruz ama, görüyorsun ki, bizi adam yerine koyan yok.

Sonra bana sordu:

— Sinemaya gider misin?

— Nerdeee?

— Tiyatro?

— Yoooo...

— Maça gittiğin var mı?

— Ömrümde gitmişliğim yok...

— Günde kaç kilo et alırsın?

— Ayıptır söylemesi, maaştan maaşa.

— Her yemekten tatlı yer misiniz?

— Eh... bulursam, sabahları kahve ile nefsimi körletirim.

— Kitap, mecmua alır mısın?

— Ne gezer? Peder merhumdan kalma bir Muhammediye vardır. Arasıra açar okurum.

— Senede kaç kat elbise yaptırırsınız?

— Senede mi? Allah şahidimdir, şu üstümdeki pantolon beş sene önce Bitpazarından alınmıştır. Bereket versin, Allah dağına göre kar verirmiş, refikam da ev kadınıdır da... Birinci sene elbiseyi giyerim, ikinci sene boyar, üçüncü sene tersyüz eder, dördüncü sene tersini bir daha boyar, beşinci sene yamar, altıncı sene bozar mahdumun üstüne yapar, yedinci sene satılacak hâli kalmışsa eskiciye satar, kalmamışsa tahta bezi olaraktan kullanır.

— Pazarları olsun plâja gider misiniz?

Artık bu ahret suallerinden içime fenalık geldi.

— Sorması ayıp olmasın ama bilâder, dedim, hani sakın darılma. Boyuna ne sorup duruyorsun?

— Lâfı sen açtın, ben de sordum, dedi. Sinema bilmezsin, tiyatro bilmezsin, plâja gitmezsin, gezmeye gitmezsin, Tatlıya, et yüzüne hasretsin. E peki, sen söyle bakalım, yani sen de adam mısın?

Vallahi dünya başıma yıkıldı sandım. Meğer ben ne sersem herifmişim... Şu adamcağız da hatırlatmasaydı, kendimi hâlâ adam zannedecektim.

— Affedersiniz Bey bilâder, dedim, ben şimdilik nââpiiim?..

— Bana ne soruyorsun? Kelin merhemi olsa kendi başına sürermiş... Bu zamanda gemisini kurtaran kaptan. Gûya komisyonculuk yapıyoruz da, ona buna ev buluyoruz. Ev nerde? İşimiz, önümüze kim gelirse kafese koymak. Eh işte biz de at kıçında sinek gibi yaşayıp gidiyoruz.

Baktım olacak gibi değil. Bir başka tellal gittim. Aman efendim, dünyada ne iyi insanlar varmış. Tellâl sordu:

— Nasıl bir ev istersiniz?

— İki, üç oda olsun.

— Mutfak da olsun mu?

— A beyim, istediğimiz ev, dükkân değil ki... Mutfaksız ev olur mu hiç?...

— Helâ da ister misiniz?

Hani nerdeyse terbiyemi bozacaktım. Herif beni çıldırtacak.

— Beyciğim, dedim, haydi bekâr olsam, affedersiniz lâzımlık kullanayım ama, beş nüfus...

— Elektrik de ister misiniz?

— Elbette.

— Havagazı?

— Tabii

— Banyo?

— Olursa iyi olur.

— Kalörifer?

— Eh, oldu olacak, o da olsun.

— Apartman mı istersiniz, yoksa müstakil ev mi?

— Bize lâyık değil ama, apartman olsun...

— Manzarası?

— Kasvetli olmasın aman, Leb-i derya olursa memnun oluruz.

— Havadar...

— Oh, oh...

Doğrusu ağzımın suyu akıyordu.

— Şöyle vapura, tramvaya, çarşıya, pazara yakın.

— Münasip... âlâ...

— Telefonlu mu istersiniz?

— Bilmem. Ne yapalım, varsın telefonlu olsun.

— Möbleli mi olsun?

— Olsun... efendim, ne olursa olsun razıyım. Başımızı sokacak bir yer olsun da...

Bu kadar sorgu sualden sonra, adam ne dese beğenirsiniz?

— Beybaba, sizin aradığınız ev nerde? Adresinizi verin de deftere yazayım, demesin mi?

— Hay gözün kör olsun emi? dedim. Dedim ama, terbiyem müsaade etmediği için, içimden dedim.

Oradan ters yüzü döndük mü? Ah Beyefendiciğim, hangisini, hangi birini anlatayım? İstanbul kazan Hasbi kulunuz kepçe, aramadık mahalle, bakmadık yol, sormadık sokak mı kaldı? Yok, yok, yok... Olmasına var ama, bir münasibi yok. Bir tellâl,

— Bir ev var, dedi, kirası da ucuz, iki yüz lira...

Aklım başımdan gitti.

— Nee?... İki yüz lira mı?

Adamcağız benim şaşkınlığımı ucuz bulduğum için sandı da,

— İki yüz ama, dedi. Bir senelik de peşin istiyor.

— Eeee?

— İki bin lira da şey...

— Ney?

— Şey... İçine tamir koydu. Sonra, evvelki kiracıları çıkartmak için de... Malûm ya, şimdi kiracılar hava parası almadan çıkmıyorlar. Ev sahibi, sizden o parayı istiyor.

— Hakkıdır ister.

— Bir de efendim, şimdi kiralar yeni kanuna göre, malûmu âliniz, yükseltilmez.

— Evet?...

— Kontratı iki yüzden yapacak ama ayda elli liradan farkını da bir senelik ne tutarsa istiyor.

Bendenizin hesabım kuvvetlidir. Bir kaleme vurdum, tas tamam beş bin lira... Adam zâhir aklını oynatmış. Beş bin lira bu... Dile kolay. Adama,

— Baksana sen bana bilâder, dedim, bende öyle, kötü bir adam hâli var mı?

— Estağfurullah, dedi.

— Sen beni, affedersiniz efendim randevucu mu sandın, heroyin tüccarı mı sandın, yoksa kaçakçı mı sandın? Ben kumarhane işletmiyorum... Kabzımal değilim, hiçbiyerde kaydım yok. Anladın mı sen? Bunca senedir, Allahıma bin şükür, namusumla yaşadım.

— Hâlinizden belli, ama neden sinirlendiğinizi anlamıyorum, dedi.

— Daha nasıl sinirlenmiyeyim, dedim, görüyorsun elim ayağım zangır zangır titriyor. Bütün sinirlerim boşandı. Bende kötü bir adam hâli mi var? Çok teessüf ederim size. Benim gibi namuslu adamda beş bin lira ne gezer?..

Bir kızdım, bir kızdım, Allahaısmarladık demeden kapısını çektim. Adam arkamdan bakakaldı.

Hiç unutmam, daha o gün maaş almıştım. Maaşım bordroda iki yüz küsür liradır. Vergisi, algısı, girdisi çıktısı, kala kala elimde yüz lira ya kalır, ya kalmaz. Onu da eve gelene kadar, bakkala, çakkala, kömürcüye, kasaba, manava yatırır, borçların bir kısmını kapatırım. Geriye bir kaç kuruş kalmışsa, eve dönünce onu da çoluk çocuk elimden alır. Hasbi kulunuz da böyle tiğ-ı teber şah-ı merdan dımdızlak kalır.

Bu sefer, maaşı alır almaz, para suyunu çekmeden, mutlaka bir ev bulmağa karar vermiştim. Allahın bildiğini kuldan ne saklıyayım? Niyetim şöyleydi. Münasip bir ev bulup, sabah namazı erkenden bir arabaya eşyayı yükleyip kaçmak. Dükkânlar bir açıldı mıydı, artık yandım demektir. Mahallenin cümle esnafı kapıya dolacak. Bir kere, şu evden kimselere görünmeden kaçalım, ondan sonrasına Allah kerim. Borç yiyen kesesinden yer, demişler, yavaş yavaş borçlarımızı öderiz.

Tramvay yolu üzerinde, affedersiniz, bizim memişhane kadar daracık bir komisyoncu dükkânı bulduk. Camekânında bir sürü ilân:

«Satılık ev», «kiralık kat» «Apartman dairesi» «Boş pansiyon» «Her nevi evrak takibi» «İstida yazılır» «Hususî Fransızca ve piyano dersleri», «İkmâle kalan talebeler yetiştirilir», «İş bulma bürosu»...

Usûletle kapıdan başımı sokup,

— Bey bilâder, tellâl siz misiniz?

Der demez, adamın bir ağrına gitsin de, ağ-

zını açıp gözünü yummasın mı?

— Efendi, efendi! Burada tellâl yok. Burada resmen komisyoncu var!... Anladın mı sen?

Bir defter açtı:

— İşte ticaret odasına kaydımız, işte sicilimiz... Biz hükümete vergi veriyoruz.

Zembereği boşanana kadar konuştu. Sonra birdenbire yumuşadı:

— Affedersiniz, dedi, piyasada kahve bulunmuyor da, başım tuttu. Ondan biraz sinirliyim. Kusura bakmayın.

— Estağfurullah kardeşim, dedim ben hâlden anlarım. Bağır bağır!... Rahatla!... Allahaşkına bağır, çağır. Biz de birbirimize bağırmazsak, kime bağıracağız kardeşim?..

Adam,

— Teşekkür ederim, dedi, beş dakika kadar bağırdı, söylendi.

Hiç ısrar etmeyin, neler söylediğini anlatamam.. Yooo... Mâzur görün. Neme lâzım, adamcağızın başı belâya girer. Hem efendim, onun neler söylediğini zâten anlamışsınızdır ya...

Ah efendiciğim, sizden iyi olmasın, öyle iyi adam, öyle iyi adam. İnsan bu zamanda, bu kadar iyi adamı görünce yadırgıyor âdeta.

— Tam size göre uygun bir ev var, dedi, peşini de yok, hava parası da yok.

— Aman görelim.

Duvardaki ilânı gösterdi:

«Müşterilere ev göstermek için peşinen 5 lira alınır. Beğenilmeyen evlerden mesuliyet kabul edilmez!»

Beş lira takdim ettim. Yola düzüldük. Yolda komisyoncu anlatıyor:

— Kutu gibi bir ev. Tam size biçilmiş kaftan. Düz ayak. Bakla sofa, fasulya oda...

Uzatmıyalım efendim bir apartmana geldik. İkinci kata çıktık. «Zırr, zırrr!...» Çalarız zili, kapı duvar.

Komisyoncu bey:

— Eh nââpalım, yoklar, dönelim bâri, dedi.

— Aman efendi kardeşim, dedim, başka bildiğiniz ev yok mu?

— Olmaz olur mu? Var ama, dedi, malûm ya biz her evi göstermek için komisyonumuzu peşin alırız. Bizim de geçinmemiz bu yoldan. Deftere tabiyiz, hükümete vergi veriyoruz.

Evvelce de arzetmiştim ya, o gün maaş aldığım için, bir beş lira daha takdim ettim. Bir başka eve gittik. O da kapalı. Bir beş lira daha... Şansımıza bakın o da kapalı değil mi?... Kimseler yok evde. Yirmi beş lira komisyoncu parası gidince ağlamaklı oldum:

— Allah lillâh rızası için beni boş dolu lotarya çeker gibi ev ev dolaştırma, diye yalvardım.

Ev aramaktan ayaklarıma kara su inmişti. Komisyoncu:

— Öyleyse, yarın teşrif edin, dedi.

Eve gidip bir boylu boyunca uzanmışım. Üstüme ölü toprağı serpmişler gibi, tâââ ertesi sabah zor uyandırmışlar.

Sabah sabah evden fırladım. Ah beyciğim, hangi birini anlatayım. Bendenizi size sabi subyana gayr-i ahlâkî harekette, el işaretlerinde bulundu, diye şikâyet etmişler. Durun, istical buyurmayın!.. Hepsini bir bir anlatacağım. Elinizi vicdanınıza koyun, haklı değilsem cezama razıyım.

Bir başka komisyoncuya gittim. Dedim ki:

— A beyim, dün, bütün gün boş ev aradık. Bir tellâl, beni ev ev gezdirdi. Ama talihimize hepsi kapalı çıktı. Sizden rica ederim. Beni boş yere gezdirmeyin!..

Vicdanlı bir adammış. Dedi ki:

— Bak, beş parmağın beşi de bir mi? Şimdi bazıları, beş lira komisyon almak için böyle yapıyorlar. Kapalı evlerin adresini bulup müşteriyi boşu boşuna gezdiriyorlar.

O zaman kafama dank etti. Kazıklandığımı anladım.

Adam istemeden beş lira uzattım:

— Buyurun hakkınızı, dedim.

Yollara revan olduk.

Yolda adam anlatıyordu:

— Göreceksiniz ya... Harikulâde bir kattır. Ben para canlısı adam değilim. Tek sizin işiniz olsun.

— Nasıl bir ev?... Diye sordum.

— Üç oda, geniş mutfak, aydınlık sofa, ferah balkon...

Caddeden bir sokağa, sokaktan başka bir sokağa saptık. Oradan bir ara sokağa girdik. Bir yokuş çıktık. Çöplük olmuş bir meydanlık geçtik. Bir bayır indik. Saptık. Sağa, sola... Derken bir çıkmaz sokağın dibine girdik.

— İşte burası!... dedi.

Gösterdiği yere baktım. Ev falan yok. Toprağı kazmışlar, iki karış kadar temel duvarları yükselmiş. Tuğla duvarlar birazcık örülmüş. Kutu kutu oyunu gibi, evin içindeki odaların duvar çizgileri belli olmuş. Ortada tuğla, cimento, kum yığılı. İki duvarcı ile bir işçi çalışıyor.

— Nasıl?... Beğendiniz mi? diye sordu.

Cevap vermedim. O, yerden bir karış yükselmiş tuğla duvarları göstererek anlatıyordu:

— Burası mükemmel yatak odası... Burası da salonu. Banyo bu tarafta...

Sanki adam hayal görüyordu.

— Helâ geniştir. Hol aydınlık... İsterseniz bu katı tutun.

Elini havaya kaldırıp boşluğu gösterdi:

— İsterseniz ikinci katı tutun... Eğer inip çıkmakta rahatsız olmazsanız, üçüncü kata taşının...

Adamın havaya kaldırdığı parmağiyle, ben de başımı yukarıya kaldırdım. Üçüncü kat dediği yerde bulutlardan başka bişey yoktu.

— Dördüncü katın manzarası çok güzeldir ama, orası tutuldu. Beşinci kat da tutuldu.

— Siz hayal mi görüyorsunuz? diye sordum. Nerede üçüncü kat, nerede beşinci kat?... Nerede kapı, pencere?... Esrar mı içtin?... Afyon mu yuttun? Bir sonradan görme gibi hep havadan atıyorsun...

Komisyoncu hiç bozulmadı:

— Altı yedi aya kalmaz, apartman tekmil tamamlanır, dedi.

— Ayol, sen bana ev hazır demedin mi?

— Hazır ya...

— Neresi hazır...

— Şimdi evleri hep böyle kiraya veriyorlar. Siz uyuyor musunuz bayım? Evler daha yapılmadan tutuluyor.

Meğer Beyefendiciğim, eline bir arsa geçiren bir de apartman plânı yaptırırmış. Daha temeli atmadan, plânı gösterip, plân üzerinden katları kiraya verirmiş. Birer, ikişer senelik te kirayı peşinen alırmış. Üst yanını da pangadan borç alır tamamlarmış. Sonra başlarmış apartmanı yaptırmaya. Apartman yapılırken bir de bakarmışsın ki çivi piyasadan kalkmış. Artık altı ay mı olur, Almanyadan çivi gelecek diyerekten beklermiş. Almanya, eski takdığınız borçlarınızı ödemeden size çivi değil, toplu iğne bile vermem diye aksilik edermiş. Sonra bizimkiler, size palamut satalım, tütün verelim, salyangoz, kurbağa ihraç edelim diyerekten onların ticaret heyetini allar pullarmış. Çünkü biz ticarette bir, siyasette iki, bir de tahin helvacılığında pek ileri imişiz. Çiviler gelirmiş. Bu sefer inşaat demiri kalmazmış. Bu sefer de Amerika'ya «ya bize yardım edersin, yahut ta biz hapı yutarız, o zaman da sen de gününü görürsün!...» diyerek tehdit edermişiz. Amerika her ne sebebtense, bizim hapı yutmamıza razı olmazmış. Demirleri başka işte kullanmazsanız veririm, dermiş. Bir sene sonra mı, iki sene sonra mı ne, demirler gelirmiş. Tam apartman yapılırken bu sefer de boya, çimento bitermiş. İşte böyle böyle apartmanlar yapılarak, memleketimiz imar edilirmiş. Beş sene önce, plân üzerinden kirasını ödedikleri halde hâlâ evin içine girememiş kiracılar varmış. Şimdi kiracılar, bir adamın elinde bir ev, apartman plânı gördüler mi, medeniyet icabı kuyruk olup sıraya girerlermiş.

Benim bunlara aklım ermez, hep o komisyoncu efendi anlatıyordu.

— Şimdi nerde içine girilecek hazır ev?

Dedi.

Ondan da ümidimizi kestik. Başka bir komisyoncuya gittim. Adama,

— Peşin peşin al şu beş liranı, dedim, yalnız senden ricam, ayağının altını öpeyim, kulun kölen olayım, beni yapısı bitmemiş eve götürme, yalan yere kiralık diye yazlığa gidenlerin evlerini dolaştırma...

Adam,

— Peki, dedi, ama ağzım yanmış ta bitürlü inanamadım. İnanmasan da ne yapacaksın?... Denize düşen yılana sarılır.

Adam beni bir eve götürdü. Ama ne ev... Bizim Zeyrek'teki berhane, yanında saray... Gezinirken duvarları sallanıyor. Duvarlarındaki çatlaklarında tahta kuruları şehir yapmışlar. Ne yapacaksın, çâresiz beğendim.

Sıra ev sahibi ile pazarlığa geldi. Bir de çaçaron kadın... Bana evli misin? diye sormaz mı?

— Önümüzdeki Rebiülâhırın on üçünde, tehhül edeli yirmi iki sene oluyor hamfendi, dedim. Kadın beni gözüne mi kestirmiş ne? Suratını asıp da,

— Yoksa çocuklarınız da mı var? deyince, artık beynim attı da,

— Hanım, hanım, sen baksana bana, dedim. Ben senin bildiğin erkeklerden değilim. Şunca yıllık evli olurum da çocuğum olmaz mıymış?

Bu sefer kadın,

— Ben çocukluya veremem, dedi.

Ölür müsün, öldürür müsün?

— Ayol, bunlar öyle sübekli kundaklı çocuk değil, biri gelinlik, biri askerlik...

— Veremem.

— Ah beyefendicim, ah, neler geldi, bu ev yüzünden başıma, neler.

Affedersiniz, oradan da ardımıza baka baka döndük.

— Komisyoncu, bilâder, şimdi nââpiciiz? Dedim.

— Bir ev daha var bakalım mı? dedi.

— Bakalım.

Elini uzattı. Bir beşlik daha takdim ettim.

Doğrusu bu eve diyecek yoktu. Tam mânasıyle maaile mesut ve müreffeh oturacak düz ayak bir ev, iş pazarlığa girince, ev sahibi olan zat,

— Efendim, dedi, biz öyle bildiğiniz gibi insafsız, namussuz ev sahiplerinden değiliz.

— Aman efendim.

— Biz öyle kiracıların ciğerini söken takımından da değiliz.

— Estağfurullah beyciim.

— Hani görmemiş ev sahipleri vardır, kiracıdan satış bedeli kadar kira alırlar, bizi onlardan zannetmeyin.

— Ona ne şüphe efendim. Bendeniz insan sarrafıyım, zatıâlinizin mübarek nâsiyenizden ne iyi kalpli...

— Biz bu apartmanı başkaları gibi, rüşvetle, hediye ile yapmadık. Alnımızın terile...

Parmaklarını, alnına götürüp akan terleri siler gibi yaparak bağırdı:

— Nah böyle, şıpır şıpır... Defterdarlıkta, Belediyede, altı ay memurluk yaptım. Sekiz nüfuslu ailemiz, yemedik içmedik, «İşten artmaz, dişten artar,» dedik...

Bir nefes aldı:

— İşte, altı katlı bu apartmanı yaptık.

— Bendeniz de yirmi küsur senelik memurum da...

— Biz görmemiş insanlar değiliz. Sizi de gönlüm çekti. Onun için. Kirayı bir senelik... Başkalarından beş senelik istiyorum. Soona, 1500 lira da, malûm ya, daha ustalara borcumuz harcımız... Kira meselesinde nasıl olsa uyuşuruz. Siz yabancı sayılmazsınız, yalnız mâhiye peşinen iki yüz seksen lira...

Komisyoncunun yüzüne baktım ellerini uğuşturuyor. Bende ağzımı açacak takat kalmamıştı.

Allaha emanet olun, efendim, dedim. Kapıdan çıktım. Arkamdan hâlâ,

— Ben namusumla altı ay memurluk yaptım, dişimden tırnağımdan...

Diye söyleniyordu.

Sokağa çıkınca, daha o ağzını açmadan komisyoncunun eline bir beşlik daha sıkıştırdım.

— Yoo... alamam, dedi. Bu kadarına namusum elvermez. Sonra anlatmıya başladı:

— Bey bilâder görüyorum ki pek temiz insansınız. Allah razı olsun. Sâyenizde yevmiyeyi doğrulttuk. Başkalarının size kazık atmasını içim götürmüyor. Ah bilâder canberaberim ah, bu zamanda sizin gibi, bizim gibilere kiralık ev nerede? Eh biz de komisyoncuyuz, ağzımızı poyraza açacak değiliz â... Akşama çoluk, çocuk nafaka bekler. Bazı ev sahipleriyle anlaştık. Ayağınızın türabı olayım, üstünüze almayın. Nasıl söyliim, nasıl anlatiim...

Adamın lâfını kestim.

— Anladım bilâder, anladım, ben söyliim, enayileri, aptalları beklersiniz.

— Hay babana rahmet.

— Onlar size gelir, kiralık ev var mı der...

— Hay ağzını öpeyim.

— Siz de var dersiniz, evvelce anlaştığınız ev sahiplerinin evlerine götürürsünüz. Ama peşinen beş lirayı cebe indirirsiniz.

— Hay gözünü seveyim.

— Hay Allah belânı versin, diyecektim, terbiyem müsaade etmedi.

Başınızı ağrıttım beyefendicim, tam bir hafta böyle tellâl komisyoncu komisyoncu dolaştım.

Maaş da suyunu çekti efendim. Hergün bakkal çakkal da kapımızın eşiğini aşındırmağa başladı.

Maaştan cebimde kala kala son bir iki buçukluk kalmıştı. Allaha yalvardım. Beyoğluna çıktım. Büyük caddeden, bilmediğim yan sokaklara saptım. Bir dükkânın camekânında üzeri yazılı kâğıtlar asılı idi:

«Her türlü muamele yapılır.»

«Vatandaşların her çeşit ihtiyaçları görülür.»

«Kiralık daire, kat, pansiyon.»

Besmele ile içeri girdim:

Selâmün aleyküm, aleyküm selâmdan sonra,

— Evlât, dedim. Bize müsait bir şey bulunur mu sizde?

Adam bıyık altından pis pis güldü,

— Kendinize göre mi istiyorsunuz? dedi.

— Elbette.

— İnce mi olsun, geniş mi?

— Eh, pek dar olmasın evlâdım, içinde rahat nefes alalım.

— Sarışın mı, esmer mi?

— Yani badanası mı evlâdım, nasıl olsa olur, badanayı bendeniz de yaparım ama, şöyle toz pembe olursa...

— Ne kadara kadar olsun.

— Aman hava parası olmasın kuzum, yirmi, otuz.

— Var beybaba... Tam size münasip, otuzunun içinde.

— Oh, oh inşallah bize kısmettir.

— Parayı kim verirse ona kısmet.

Başınızı ağrıttım beyciim, pazarlıkta uyuştuk. Ah efendim, ah bu yaştan sonra neler geliyor insanın başına. Tellâldan çıktık mı yola? Beyoğlunun rutubetli yıvış yıvış, güneş görmez arka sokaklarına saptık. Allah sizi inandırsın; bu yaşıma gelmişim, yedi göbek İstanbullu olacağım, gördüğüm yerler değil. Tellâl bir ev gösterdi:

— Burada tam sana göre vardı ama beybaba dün gece mühürlediler.

— Neden?

— Cürmü meşhut yaptılar da...

— Oh olmuş nasıl el âlemden hava parası alırlar mı? Demek yakayı ele vermişler ha?...

Nihayet bir eve girdik. Ah nasıl anlatiim nasıl söyliim? Hicabımdan yer yarılsa da, yerin dibine geçsem. Boy boy, renk renk, çeşit çeşit kızlar. Meğer ben, affedersiniz, ev tellâlı diye; muhabbet tellâlının arkasına düşmemiş miyim? Rabbim günah yazmasın, benim içimde fenalık olmadığını biliyor ya...

— Tuuu reziller! diye bağırıp kendimi sokağa zor attım. Bu yaşıma geldim, harama uçkur çözmüş, nâmahreme el uzatmış herif değilim.

Ayağınızın türabı olayım, sıkıldınızsa söyleyin, insanın derdi bini aştı mı, geveze oluyor. Hulâsai kelâm, koca İstanbul'da başımızı sokacak bir kovuk bulamadık. Bigün artık canıma tak dedi. Bizim hatuna,

— Yahu! diye seslendim.

— Ne var huucum, dedi.

— Kalk çarşaflan hanım, dedim.

— Noolacak efendim? dedi.

Kadın milleti değil mi, saçı uzun aklı kısa... En iyisinin boynu altında kalsın. Neyse efendim, bizimki çarşaflandı. Çıktık mı yola... Gittim, gittim de, nerede en büyük apartman varsa çaldım kapısını.

— Bu daire kiralık mı efendim?

— Evet efeeem...

— Kaça efeem?

— Beş yüze efeem.

Hanımla beraber içeri giriyoruz. Ev sahibi anlatıyor:

— Bir senelik peşin efeem.

Biz evi baştan aşağı geziyoruz, ondan sonra:

— Vallahi beş yüz değil, bin de veririz, hattâ iki senelik de peşin verirdim ama, maalesef evinizin soğuk hava tertibatı yok.

Çat kapayıp dışarı çıkıyorum. Hatun korkmuş bir halde,

— Hûûcum, sen çıldırdın mı Allasen? diyor.

— Sen sus, kadın kısmı... diye onu tersliyorum.

Bu sefer başka bir apartmana giriyoruz; bin lira aylık. Adamakıllı apartmanın içinde gezip eğleniyoruz. Çıkarken ev sahibine:

— A, bu nasıl ev ayol, banyosu kıbleye karşı değil, dedikten sonra çat kapıyı kapıyorum. Nihayet, dalgayı bizimki de çaktı. Apartmanı gezdikten sonra; bana ağız açtırmıyor.

— Ayol, aaa... diyor, bu nasıl apartıman böyle?... Muşambasının çiçekleri pek demode...

— İlâhi bin dill, beş bin verelim ama, kalörifer musluğunun boyası atmış...

O gün akşama kadar bir eğlendik. Refika köleniz ne dese beğenirsiniz?

— Hûûcum, dedi, bunca yıllık eyâlimsin, hiç bugünkü gibi beni eğlendirdiğini bilmiyorum.

Ama siz hak verin, hep bizimle ev sahipleri mi alay edecek ayol! Akşam eve yorgun argın geldik. Meteliğimiz de kalmamıştı. Bir ay geçineceğimiz maaşı, ev bulmak bahanesiyle köroları tellâllar elimden almışlardı. Ertesi sabah daha kahvemi içmeden hanıma seslendim.

— Haydi çabuk ol, şimdi bakkal, kasap kapıya dayanır.

Çıktık yola. Artık işi Allaha havale etmiştik. Gazetelerde bazı kiralık hane ilânları oluyor. Cebimdeki son parayı verip bir gazete aldım. Hatûnun başı yukarda, hep perdesiz pencere arıyor. Bendeniz de şöyle gazeteye bakayım dedim. Hay bakmaz olaydım. Küçücük bir şey, nasıl da gözüme iliştı? «1289 doğumlu ölü Abdürrezzak oğlu, yine ölü Safinaz'dan doğma Hasbi, hiç bir sebep ve mazeret dermeyan etmeden on beş gündür vazife başına gelmediği için ..... kanununun ..... maddesi hükümlerine uyularak, kendisinin müstafi sayılacağı Genel Müdürlükçe onaylanarak tarafımıza ivedilikle iletilen ..... ilân olunur.»

Başım döndü, gözlerim kararda. Yirmi beş yıllık memuriyetten olduğuma yanmıyorum. Yirmi beş lira aslî maaştan olduğuma, coluğun çocuğun nafakasından, olduğuma yanmıyorum. Üstelik ev bulamadığıma da yanmıyorum. Fakat, şu ilâna ne dersiniz, buna ne buyrulur? Ölü Abdürrezzak oğlu ha... Hani affedersiniz, sözüm meclisten dışarı, Eşşoğlu gibi bişey, Ölü Safinazdan doğma ha... Hani ölmüş tavuğun makadından yumurta çıkarır gibi... Ölü, ha, hay

ölüsü kandilliler... Hay ölüsü kınalılar. Ayağınızın turabı olayım, affedin, ben bu yaşıma geldim, ağzımı bozmuş adam değilim. Refika bendeniz sordu.

— Hûûcum, nooldu sana böyle, rengin duvar gibi...

— Noolacak, baksana işten kovdular!

Eve döndük. Bir adam sabahtan beri beni bekliyormuş.

— Ne istiyorsunuz? dedim.

— Size bir iyilik yapmaya geldim, dedi.

Öyle gözüm korkmuş ki iyilikten, adama,

— Kimseye bir fenalık yapmadım, neden herkes bana iyilik yapmak ister, bilmem ki... dedim. Adam,

— Evinizi istimlâk edeceklermiş, istimlâk bedelini aldınız mı? dedi.

— Hayır daha almadım. Alınca elimden gider diye korkuyorum da...

— Ne kadar veriyorlar?..

— Beş bin veriyorlar ama, benim hisseme bin iki yüz elli düşüyor.

— İki bin versem hisseni bana satar mısın?

Uzatmıyalım efendim, adam binliğin ucunu gösterince elim ayağım titremeğe başladı. Hemen o gün satış muamelesini yaptım. Ayıp değil ya, hayatımda bin lira görmemiştim. İki bini cebime koyunca cihetimi şaşırdım. İlk işim borcu harcı temizledim. Arkadan yeni bir hızla ev aramağa başladık. On gün geçti geçmedi, fakirde paralar suyunu çekti. Bâri ev bulsak, ne gezer...

Ev aramaktan çaresiz vazgeçtik, derdimize yanmak için muvakkaten oturduğumuz baba mirası Zeyrek yokuşundaki fakirhaneye yollandık. Ah efendim ah, hangi birini anlatayım. Eve geldik, ama ne ev... Evin yerinde yeller esiyor... Cinler top oynuyor. Bizim ev yok. Yangın yerine dönmüş. Eşyaları kapının önüne yığmışlar. Kiracılara da bir zabıt imzalatmışlar. Memlekette candarma kalmamış, eline kazmayı, baltayı alan evi yıkmağa gelmiş. Ne de iştahlıymışlar ev yıkmağa kardeşim. Bir saat içinde ev hâk ile yeksan olmuş. Beni görünce bir kâğıt uzatıp imzala şunu dediler.

İstanbul şehrinin imar plânına göre istimlâk edilerek yeşil saha haline getirilmesi icap eden hanenin sahibine müteaddit defalar ev boşaltması için ihtar yapılmış ve kendisine yapılan son tebligatla kanunî müddet içinde...

Neticede efendim, yıkılma esnasında hiç bir güna zarar ziyana uğramadığıma dair mazbata

— İmzala.

Gerile gerile imzaladım.

Nasıl olsa ev bizim değil artık. Eşyaları, eksik olmasınlar konulara komşulara taksim ettik, kendimiz de sağa sola, ahbap evlerine taksim olduk. Durmadan ha babam ev arıyorum. Artık bizim ev aramamız dillere düştü. Yoldan giderken, çoluk çocuk, bütün haylazı, iti kopuğu peşime takılıyor, hep bir ağızdan makamnar

— Kiracıya maşallah!... Kiracıya maşallah! Bir ev bulur inşallah!..

Diye bağırıyorlar.

O gün bir de öğreneyim ki, evdeki hissem benden iki bine alan herifin bilmem nerde nüfuzlu bir tanıdığı varmış, istimlâk bedeline itiraz etmiş, bir yolunu bulup Belediyeye evi yirmi bin liraya satmamış mı?

Ah Beyefendiciğim ah!... Ben o terbiyesizliği kolay kolay mı yapmışım.

Bu haberi aldığım gün, refika ile birlikte yine kiralık ev aramaktan geliyorum. Bacaklarımda derman kalmamış, yorgunluktan bitmişim, kan ter içinde kalmışım, burnumdan soluyorum. Kıtır kıtır kesseler, bir damlacık kanım akmaz. Be bu haldeyken mahallenin piçleri, besmelesiz veled-i zinalar, peşime düşüp te,

— Kiracıya maşallah, bir ev bulur inşallah! diye dalıma basmazlar mı?

İşte o zaman kendimi kaybetmişim, ne yapmışsam yapmışım. Belki de dedikleri gibi, adâba muhalif bir el işareti yapmışımdır. Eğer bilerek yaptımsa, kiralık ev bulmak kısmet olmasın Beyefendi.

BELEDİYE REİSİ NASIL OLMALI

Kasabada belediye seçimleri vardı. Birbirine arşı iki partinin iki kuvvetli adayı, öbür adayları gölgede bırakıyorlardı. Kahvelerde, dükkânlarda, evlerde yapılan propagandalar bitmiş, iş meydan nutkuna dökülmüştü. Rakiplerden Beşir Efendi, askerliğinde tezkere bırakıp, Başçavuş olmuş, sonra da bu kasabada otuz şu kadar yıl dâva vekilliği yapmıştı. Beşir Efendi'nin karşısında bakkal Kâzım Efendi vardı. Kâzım Efendi, uzun yıllar muhtarlık yapmış, çatapatra okur ama yazamazdı. Dükkânının hesabını, kendi icadı birtakım işaretlerle yapardı.

Hükümet konağının karşısına, kasaba ilkokulundan, hocanın ders kürsüsü getirilmiş, üzerine sürahi ile bardak da konulmuştu.

Partiler arası hava çok iyi olduğundan, birbirinin can düşmanı iki rakip, dâvavekili Beşir Efendiyle, eski muhtar ve bakkal Kâzım Efendi, kolkola kürsünün yanına gelmişlerdi. Kasabalılar, köylüler meydanı doldurmuşlardı. Dâvavekili Beşir Efendi, kasabanın en bilgini olduğu için, nasıl olsa kendisinin önce kürsüye çıkacağına güvenli,

— Buyur Kâzım Efendi, dedi, ilkin sen konuş!..

Kâzım Efendi,

— Tövbe, dedi, biz kimiz, hele sen bir buyur.

Üç devre Belediye Reisliği yapmış olan dâvavekili Beşir Efendi, nazlandı, mazlandı, sonunda kürsüye çıktı. Bunca yıldır kasaba mahkemesinde alışık olduğu dâva vekili edasıyla konuşmaya başladı:

— Vatandaşlar!... Üç devre Belediye Reisliğini bana lûtfettiniz. Ben de yine sizlerin yardımlarınızla bu vazifeye lâyık olmaya çalıştım. Şimdi seçimlere giriyoruz. İlle beni seçin demiyorum. Zâten işlerim çok, yorgunum da... Amma, hemşerilerimin ısrarıyla adaylığımı koydum. Ister beni seçin, ister başkasını... (yan gözle Kâzım Efendiye baktı.) Şimdi ben sizlere, aklımın erdiği, dilimin döndüğü kadar bir Belediye Reisinin nasıl olması lâzım geldiğini anlatmağa çalışacağım. Belediye Reisinin tecrübeli, okumuş, görmüş geçirmiş olması lâzımdır... (Beşir Efendiyle, Kâzım Efendiden başka adayların hepsi gençti.) Belediye Reisliği yorucu bir iştir. Onun için çok yaşlı, saçı dökülmüş, takma dişli, torun torba sahibi insanın harcı da değildir. (Rakibi Kâzım Efendi, Beşir Efendiden 14 yaş büyük, saçı dökülmüş ve takma dişli idi.) Elli yaşını aşmamalıdır. (Kendisi tam elli yaşında idi.) Kanunu, nizamı bilmeyen birini seçerseniz, işinizi göremez. (Kasabanın onun kadar kanundan, nizamdan anlayanı yoktu.) Beni seçin demiyorum. Ama dikkat edin. Çatpat okuyup da yazması olmayan birini seçmeyin! Belediye Reisi her yere girer, çıkar. Pantalonu ütülü olmayan, kravat takmayan birini seçerseniz, kasabamızın şerefi düşer. (Kasabada ondan başka ütülü pantolon giyen, kravat takan yoktu.) Şapkası böylece benimki gibi (başından çıkarıp gösterdi) fötr olmıyan birini seçerseniz, iki paralık oluruz. (Kasabada ondan başka fötr giyen yoktu.) Beni seçin, demiyorum. Ama Belediye Reisi seçeceğiniz adamın, anlattığım gibi olması lâzımdır.

Beşir Efendi kürsüden indi. Meydanı dolduran köylüler:

— Doğru söylüyor!..

— Yerden göğe kadar haklı herif!..

Diye söylenmeğe başladılar. Kâzım Efendi kürsüye çıktı:

— Ben, doğru dürüst iki lâfı bir araya getiremem ağalar, diye söze başladı. Beşir Efendi, size her şeyi söyledi. (Rakibi Beşir Efendiyi göstererek) Seçeceğiniz Belediye Reisinin köpek dişleri altın olmalıdır. (Beşir Efendinin köpek dişleri altın kaplamalıydı.) (Yine eliyle Beşir Efendiyi göstererek) Belediye Reisinin gözleri mavi olmalıdır. (Köylüler kahkahalarla gülmeye başladılar.) (Parmağıyla Beşir Efendiyi işaret ederek) Sol yanağında ben olmalıdır. (Beşir Efendi hiddetten kıpkırmızı oldu.) Belediye Reisinin işte bunun gibi elinde bastonu, burnunun üstünde gözlüğü olmalıdır. (Köylüler kahkahadan kırılıyorlardı.) Belediye Reisinin adı da Beşir olmalı.

Kâzım Efendi kürsüden indi. Köylüler kahkahadan kasıklarını tutarken, Beşir Efendi de, hiddetten bıyıklarını dişleriyle çekiştiriyordu.

Propaganda ertesi gün yine devam edecekti. Köylüler iki bölük olmuşlardı. Çoğu Beşir Efendinin tarafındandı. Beşir Efendi, artık, siyasî nezâketi bırakmış, rakibinin bütün kirli çamaşırlarını ortaya dökmüştü. Şimdi Bakkal Kâzım Efendinin ne mal olduğu dillerde dolaşıyordu. Ertesi gün meydanı dolduran kalabalık iki misli artmıştı. Beşir Efendi, bugün önceki hırsıyla,

soluya soluya kürsüye çıktı:

— Vatandaşlar! Artık baklayı ağzımdan çıkarmağa mecbur oldum. Bu adamın muhtarlığı zamanında neler yaptığını bilmeyen var mı? Kasabaya, dışardan büyük bir adam gelse, nereye gider? Doğru Muhtar Kâzım'ın evine, değil mi? Neden?... Bunun sebebini hepiniz biliyorsunuz... Geçen sene hususî'yle gelen üç kişi evine inince, yandım Emine'yi iki gün iki gece dağda oynatan bu değil mi?

Köylüler:

— Vallaha doğru...

— Sahi be...

Diye söylendiler.

— Vatandaşlar!.. Kurban Bayramında fitre diye aldığı pöstekileri nereye gönderdiğini biliyor musunuz? Belediye Reisi olmak isteyen bu adamın imam nikâhıyle evinde dört karısı olduğunu bilmeyen var mı?

Köylüler arasından,

— Aşkolsun herife!..

Sesleri yükseldi.

— Vatandaşlar! Bu adamın muhtar olmadan önce bir bakkal dükkânından başka bişeyi yokken, on sene içinde kasabanın yarısına nasıl sahip olduğunu hepiniz bilirsiniz.

Yer yer,

— Amma becerikliymiş be muhtar!... sesleri yükseldi.

— Vatandaşlar!... Daha söylenecek çok lâf var. Ama ben susuyorum. Şimdi artık, ister onu seçin, ister beni!...

Meydanda bir alkış koptu. Sıra Kâzım Efendideydi. O, bıyık altından gülerek, ağır ağır kürsüye çıktı. Kahvede konuşur gibi rahat rahat konuştu:

— Beşir Efendinin dedikleri hep doğrudur. Beşir Efendi, otuz senelik dâva vekilidir. Ne iki dönüm tarlası vardır, ne bir çift öküzü... Çok namuslu adamdır, on parası yoktur. Evine bir yabancı misafir gelse, oturtacak, yatıracak yeri bile yoktur. Bana gelince, onun dediği gibi muhtar olana kadar on param yoktu. Şimdi ikiyüzelli dönüm tarlam var. Hamdolsun, param da çok... Onun ütülü pantolu var, fötürü var gözlüğü var, kravatı var. Benim yazmam çizmem yok... Gayrı siz bilirsiniz.

Nutuklar bitmişti. Herkes dağıldı. İki gün sonra seçimler yapılacaktı. Muhtar Kâzım Efendinin dostları, dükkânına doldular.

— Ne yaptın be Kâzım Efendi? Hiç öyle lâ olur mu? Sen bu Beşir'i melâike yaptın... Onu parası yok mu? O seni satın alır be...

Kazım Efendi kıskıs gülüyor,

— Hele bakalım seçimlerde ne olur?.. diyordu.

— Yahu... Senin kurban derilerini Hava Kurumu'na gönderdiğini biz biliyoruz. Neye iftira ediyor, demedin?

— Hele seçime bakalım, ne olur?

— Yahu, senin ikiyüz baş davarın nerde? Senin babadan kalma otuz dönüm tarlanla, bir çift öküzün var... Yandım Emine'yi bağda oynatan asıl o herif...

Bütün bunlara Kâzım Efendi,

— Dur bakalım... Seçimleri görelim... diye gülümsüyordu.

Seçimler yapıldı. Dâva vekili Beşir, Muhtar Kâzım'ın dörtte biri kadar bile oy alamamıştı. Oy vermeğe giden köylüler birbirlerine şöyle diyorlardı:

— Bize yol ilâzım, su ilâzım, damızlık hayvan ilâzım, pangadan grado ilâzım... Tohumluk lâzım. Bu Beşir olacak herif, bunca yıldır kendini bilem onaramamış, gasabaya ne hayır olur... Beceriksizin biri!.. Garı oynatmasını bilmez, böyük adam ağırlamasını bilmez, elinden bir iş gelmez. Oy'unuzu Kazım Efendiye verin..

O seçimden sonra Belediye Reisliğine adaylığını koyanlar, şöyle propaganda nutku vermeye başladılar:

— Vatandaşlar!... Beşyüz sığırım, dört çift öküzüm, dört de karım var. Beşyüz dönüm tarlam var. Haftada bir karı oynatırım. Bütün bunları açıkgözlülüğüm sâyesinde altı ayda yaptım...

SINIR ÜSTÜNDEKİ EV

Eve taşındığımızın ikinci günüydü. Sağ yanımızda bir komşu var. Yol önlerinden geçiyor. Pencerenin önünde oturmuş bir yaşlı adam,

— Bu evi tutmasaydınız iyi olurdu, dedi.

İhtiyara sert sert baktım:

— Bizim bildiğimiz bir kiracı bir eve taşındı mı, konukomşu «güle güle oturun»a gelirler. Taşınmasaydınız iyi olurdu, ne demek? Komşuya böyle mi söylenir?

İhtiyar oralı bile olmadan,

— Benden söylemesi, dedi, o eve hırsız girer de ondan söyledim.

Bizim eve hırsız girer de öbürlerine girmez mi?

Cansıkıntısıyla cıgara almak için köşedeki bakkala girdim.

— Ne sözünü bilmez adamlar var, dedim.

Bakkal,

— Hayrola? dedi.

— Bizim evin yanında bir bunak oturuyor. Evlerinin önünden geçerken «Sizin eve hırsız girer. Taşınmasaydınız iyi olurdu» demesin mi?

Bakkal,

— Doğru söylemiş, dedi, taşınmasaydınız iyi olurdu. O eve hırsız girer.

Bitek kelime söylemeden dışarı çıktım. O gün akşama kadar canım sıkıldı. Gece, sol yanımızdaki komşular oturmaya geldiler. Gece yarısına doğru tam giderlerken, komşumuz,

— Burası iyi evdir ama, hırsız girer, dedi.

Bunları kapıdan çıkarken söylediği için «neden bu eve hırsız giriyor da sizin evlerinize girmiyor?» diye soramadım.

Karım, canımın sıkıldığını görünce güldü:

— Ayol, anlamıyor musun, dedi, şimdi kiracıları evden çıkarmanın bin yolunu bulmuşlar. Demek, bir yolu da bu. Eve hırsız giriyor diye korkutup bizi evden çıkaracaklar. Evin kirası ucuz olduğundan ya kendileri taşınacaklar, yada bir tanıdıklarını getirecekler.

Aklım yattı ama, yine de gece gözümü uyku tutmadı. Hırsızı, randevu vermiş gibi, ha geldi, ha gelecek diye bekliyordum. Derken uyuyakalmışım. Bir tıkırtı ile fırladım. Fırlamamla yastığın altındaki tabancayı alıp,

— Kıpırdama, yoksa yakarım!... diye karanlığa doğru bağırmam bir oldu. Eve yeni taşındığımızdan, elektrik düğmesini bitürlü bulamıyorum. Elektrik düğmesini bulacağım diye kendimi o duvardan bu duvara çarpıyorum. Derken ayaklarıma bişey takıldı, şangırtıyla kendimi yerde buldum. Hırsız çelme taktı diye az kalsın tabancadaki kurşunları herifin karnına dolduracaktım ama, yuvarlanırken tabanca biyana gitmiş, ben de biyana... Karanlığın içinden,

— Hah, hah, hah!... diye insanın tüylerini diken diken eden bir kahkaha yükseldi:

— Ulan, biz korkunç yerli film mi çeviriyoruz, erkeksen karşıma çık alçak! diye bağırdım.

— Herhalde elektrik düğmesini arıyordunuz. Kapının sağındadır. Yeni kiracılar elektrik düğmesini bulmak için hep böyle zoriuk çekerler.

Ses karanlıktan geliyordu.

— Ben adamı ne yaparım, sen beni biliyor musun? diye bağırdım.

Karanlıkta görmediğim adam,

— Bilmiyorum, dedi. Müsaade ederseniz elektriği açıp yardım edeyim.

Çıt, diye elektrik düğmesinin sesi duyuldu, oda aydınlandı. Ben yere düşünce masanın altına girmişim, karım da karyolanın altına. Karşımda dimdik, benim iki boyumda bir adam vardı. Ayağa kalksam, herifi korkutamıyacağım. Yattığım yerden ne olduğumu anlamaz diye, sesimi kalınlaştırıp,

— Sen kimsin? diye sordum.

— Hırsızım.

— Bana bak, ben yutmam, sen hırsız değilsin. Bizi hırsızım diye korkutup evden uğratacaksın. Baksana sen benim gözüme...

Adam,

— Hırsız mıyım, değil miyim, şimdi görürsün, dedi.

Babasının evi gibi her yanı karıştırıp, işine gelenleri almaya başladı. Hem de biyandan söylenip duruyordu:

— Demek siz burasını yatak odası yaptınız. Sizden önceki kiracılar, burasını oturma odası yapmışlardı. Daha öncekiler de öyle...

— Bana bak, dedim, sen hırsızlık ediyorsun ama sonra ben seni şikâyet ederim.

İşinden başını kaldırmadan,

— Babana kadar git şikâyet et, bir de benden selâm söyle... dedi.

— Ama ben karakola gidene kadar sen kaçarsın.

— Kaçmam.

— Vallahi kaçarsın. Evde ne var ne yok toplar kaçarsın. Onun için, ben seni bağlayıp, karakola haber vermeye gideceğim.

Karım,

— İmdaaat!... diye bir çığlık attı.

Mahalleli de bizim kapının önünden hazır mıymış ne, birden içeri doldular. Komşular hiç aldırış etmeden,

— Aaa!... Bu eve yine hırsız girmiş... diyorlardı.

Bazısı da,

— Bakalım hangisi? diye birbirlerine soruyorlardı.

Bizim komşuların içinde hırsızla tanışanlar, halhatır soranlar bile vardı. Hırsız kılı kıpırdamadan hababam öteyi beriyi kaldırıyor.

— Konukomşu, yardım edin de şu hırsızı bağlıyalım. Gidip karakola haber vereceğim, dedim.

İçlerinden biri,

— Vallahi siz bilirsiniz ama, boşuna zahmet ediyorsunuz sanırım, dedi.

Biz ne biçim yere taşınmışız, şaşırdım. Karım çamaşır iplerini getirdi. Hırsız da hiç karşı koymadı. Adamı bir güzel bağlayıp, bir odaya koyduk. Üzerinden kapıyı kilitledim. Hemen karakola koştuk. Karım olanı biteni komisere anlattı. Komiser evin yerini sordu, söyledik.

— Haaa... O ev mi? dedi.

— Evet, o ev, dedim.

— Biz o eve karışmayız, dedi. Bizim bölgemizin dışında.

— Peki, biz ne yapacağız? Zavallı adamı boşu boşuna mı bağladık?

— Bir üst yanınızdaki evde otursaydınız, bizim bölgemize girerdi. O zaman biz karışırdık.

Karım,

— Üst yandaki ev boş değildi, ne yapalım... dedi.

Bizim ev, iki karakolun emniyet bölgelerinin tam sınırındaymış. Komiser,

— Sizin eve «.....» deki karakol bakar, dedi.

Söyledikleri karakol da uzak. Biz oraya gidene kadar sabah oldu. Oradakilere anlattık. Evimizin yerini sordular. Söyledik. Bir polis,

— Haa... O ev mi? dedi.

— Evet o ev, dedim.

— Bir altındaki ev olsaydı, biz bakardık. Sizin ev bizim bölgemizin dışında kalır.

Karım,

— Vah, vah, dedi, adamı da sımsıkı bağlamıştık...

— Bizim ev hangi bölgeye girer? diye sordum.

Polis,

— Sizin ev Jandarmanın bölgesine girer. Oraya polis karışmaz. Siz jandarma karakoluna gideceksiniz, dedi.

Yola çıktık. Karım,

— Aman önce eve gidip şu hırsıza bir bakalım, dedi, adam öldü mü kaldı mı?

Öyle ya... İster misin, bir de hırsız, sıkı bağlanmaktan kanı dönmesin de ölsün. Hırsızı tutalım derken, bir de katil olup çıkalım.

Eve gittik. Hırsız bağladığımız gibi duruyordu.

— Nasılsın? dedim.

— İyiyim ama, karnım acıktı, dedi.

Karım, hırsıza yemek çıkardı. Tersliğe bakın, evde bamya varmış. Hırsız da bamya yemezmiş. Karım kasaptan biftek aldı, hemen pişirip hırsızın önüne koydu. Biz hırsızı şikâyet için jandarma karakoluna gittik. Olanı biteni anlattık. Jandarma komutanı, evin yerini sordu, biz de söyledik.

— Haaa... O ev mi? dedi.

Bizim evi de herkes biliyordu. Jandarma komutanı,

— Sizin eve jandarma karışmaz, polis karışır, dedi,

— Ama efendim, dedim, nasıl olur. Polise gidiyoruz, jandarma karışır, diyor, jandarmaya gidiyoruz, polis karışır, diyor. Bu bizim eve elbet bir karışan görüşen olacak.

Jandarma komutanı bir harita çıkardı.

— Bakın, dedi, siz haritadan anlar mısınız? Bu 140 râkımlı tesviye münhanisi. Burası da su terazisi. Burası da 208 râkımlı tepe. İşte andarma bölgesi buradan geçiyor. Eğer sizin oturduğunuz ev, iki metre daha kuzey batıya yapılsaydı, o zaman jandarmanın bölgesine girerdi.

— Canım iki metre için mi? Bakıverin ne olur?

— Ne mi olur? Onun ne olacağını siz değil, biz biliriz. (Haritadan gösterdi). Bakın sizin ev burada işte. Jandarma ile polis bölgesini ayıran sınırın üstünde. Anladınız mı? Bizim bölgeye evinizin bahçesinden ikibuçuk metre kadar giriyor ama, hırsızlık bahçede olmamış.

Yine polise gitmekten başka yol yoktu.

Karım,

— Aman bir kere eve girip hırsıza bakalım,

dedi, Allah korusun bir ölürse, başımız derde girer.

Eve gittik, hırsıza,

— Nasılsın? dedim.

— Yanıyorum, çabuk bir su... dedi.

Suyu içtikten sonra:

— Bakın söylüyorum, dedi. Benim hürriyetimi kısıtlıyorsunuz. Buna hakkınız yok. Buradan bir kurtulursam sizi dâva ederim.

— Peki, ne yapalım kardeşim, dedim, bizim evin kimin bölgesine girdiği belli değil ki, seni oraya şikâyet edelim. Böyle cenabet yere ev yapılır mı canım? Tam sınırın üstüne yapmışlar.

— Eeee... dedi, ben söylemedim mi? Siz beni salıverin, yoksa hürriyetimi kısıtlamak suçundan sizi mahkemelerde sürüm sürüm süründürürüm.

— Akşama kadar müsaade et, dedim, polise bir kere daha gidelim de...

— Gitmesine git. Ama biz bu işi kaç zamandır biliyoruz. Önce sizin evin hangi bölgeye girdiğine karar verilecek. Yahut bölgelerin sınırları değiştirilecek. O zamana kadar heheey...

Bir daha polise gittik. Bir harita da komiser çıkardı.

— Bakın, dedi, andarma bölgesinin sınırı burası. Bahçe jandarmada... Evin bir kısmı bizde, bir kısmı jandarmada.

— Yatak odası sizin bölgede kalıyor. Hırsızlık da yatak odasında oldu, dedim.

— Evet ama tesbiti lâzım, dedi, hem sonra bu hırsız yatak odasına uçarak girmedi ya, bahçeden girdi. Bahçe jandarmanın... Bu, yeni bir iş değil. Müzakere halinde. Bakalım sizin evi hangi bölgeye verirlerse biz de ona göre işlem yapacağız.

Eve dönüyorduk. Sağımızdaki evin penceresinden yine o ihtiyar seslendi:

— Geçmiş olsun, evinize hırsız girmiş.

— Girdi, dedim.

— O evde hiç bir kiracı oturmaz da onun için o kadar ucuza veriyorlar. Ev sahibi, kendi oturamıyor, kiracı bulamıyor. Evini yıktırıp iki metre içeri alacaktı. O zaman tam bölgeye giriyor. Sonra sizi bulunca kiraya vermiş.

İhtiyarın karısı,

— Suç sizin değil, ev sahibinin, dedi. Ev yaptırırken suyu, elektriği, havagazını, manzarayı düşünüyorlar da, hangi bölgeye girdiğini hiç hesaplamıyorlar. İnsan hiç böyle sınır üstünde ev yaptırır mı?

Bir yıllık da kirayı peşin verdiğimizden evden çıkamazdık. Eve girdik. Hırsızı bağladığımız ipleri çözdük. Hırsız karşımıza geçti, oturdu. Birlikte akşam yemeğini de yedik. Sonra,

— Bana şimdilik Allahaısmarladık, gene gelirim, dedi.

Şimdi dört-beş hırsız evimizin gediklisi oldu. Mahallede onları herkes tanıyor. Hatta onlarla işbirliği de yaptık. Başka, yabancı hırsızlar da dadanmasın diye elbirliği ile evimizi koruyoruz. Bakalım, ne olacak? Ya kontratımız bitene kadar, evde altı hırsız, iki de biz sekiz kişi oturacağız ya da bizim evi bir bölgeye sokacaklar. O zaman da hırsızları bulabilirsek, bölgemize karışan karakola şikâyet edeceğiz. Birbirimize pek de alıştık, şikâyet de ayıp olacak ya... Çünkü evin bitakım masraflarını da onlar görüyor.

— Bu hikâye daha önce «Ölmüş Eşek» adlı kitapda çıkmıştır.

STRİP - TİZ BASRİ

Basri Beyi sabah uykusundan mahalle bakkalı uyandırdı. Bir pazar günü bile rahat yoktu.

— Kaçacağım, alıp başımı kaçacağım! diye bağırdı.

Karısı,

— Kaçarsan kaç!... dedi.... Ben senden önce kaçacağım, sen şimdi, bakkala ne cevap vereceğiz? Onu söyle!

İki aydır şu altmış iki lira otuz dört kuruşu denk getirip ödeyememiştik.

— Herifin hakkı var.

— Var tabiî...

— Evde yok de.

— Olmaz, diyemem. Edepsizlik eder.

— Annene söyle, o söylesin.

— İhtiyar kadın bu yaştan sonra, yalan mı söylesin?

Basri Bey ezile büzüle kapıya gitti:

— Tanaş efendi, kusura bakma. Vallahi ne desen haklısın birader. İki ucunu bir araya getiremedik işte...

— Ama Basri Bey, aybaşı dedin, kaç aybaşı geçti...

— Doğru.

— Bu altmış iki liranın iki lirası bile bana kalmaz.

— Haklısın.

— Her pazar, her pazar. Bıktım artık.

— Söz Tanaş efendi, söz mösyö Tanaş. Bu hafta... İnşallah bu hafta...

— Kaçıncı söz bu Basri Bey?

— Son söz.

Tanaş, hiddetle gitti. Basri Bey söylene söylene içeri girdi.

— Hay Allah belâsını versin bu hayatın...

Kaynanası,

— Belâ okuma sabah sabah, dedi.

Kuzu gibi adamdı. Yirmiiki yıllık evliydi. Allah çocuk vermemişti.

Kapı çalındı. Karısı,

— Evsahibi, dedi.

— Hay Allah...

Ezildi, büzüldü. Evsahibini atlatana kadar kanter içinde kaldı.

— Kaçacağım. Beni bilmedikleri bir memlekete giderim. Kimse tanımaz. Dilenirim be! Dilenirim... Var mı ötesi?... Ne o, adımız Basri Bey... Hay Allah... hanım! Bir kahve pişir!

— Kahve var mı ayol? Ne kahve var, ne şeker...

— Hay Allah... Ben böyle hayatın...

Kaynanası,

— Sus!... Sus! Allahın gücüne gider, diye seslendi içerden.

— Giderse gitsin... Gitsin artık... Tövbe... Tövbe estağfurullah... Varsın gücüne gitsin!.. Tövbe, tövbeler tövbesi...

Karısı,

— Sucu gelecek, dedi, ne yapacağız?

— Ne yaparsanız yapın... Siz beni çıldırtacak mısınız? Sucusu, bakkalı, ev sahibi, hepiniz elbirliği etmişsiniz, delirteceksiniz beni be!

Kapı çalındı.

— Sucu mu geldi?

— Değil. Kömürcü, çırağını yollamış.

— Söyle. Yok de. Basri bey yok de... Öldü de, öldü... Basri bey öldü, sizlere ömür. Tövbe estağfurullah... Ben böyle hayatın...

Bekçi tahsildarı, arkadan da kasap gelince artık dayanamadı. Pantolonunu ayağına geçirdi, ceketini giydi.

— Hanım, cebimde ikibuçuk lira vardı. Ne oldu?

— Ben aldım.

— Canım, sormadan ne alırsın?

— Aaaa... Üstüme iyilik sağlık. Ne yapacaktım? Aç mı duralım?

— Hay Allah... Hay Allah!... Ben bu hayatın... Ben böyle hayatın... Tövbe estağfurullah...

Kendini sokağa attı. Cebinde on parası yoktu.

— Ne yapsam? Ne yapsam? diye söylendi. Hamdi aklına geldi. Yıllardır görmemişti. Zengin olduğunu duymuştu. Bunca yıllık arkadaşı. Giderdi ona, elli lira da vermez miydi yani?..

— Ben istiyeyim de... Yüzümü kızartırım. İstiyenin bir yüzü kara, vermiyenin iki...

Ne tramvay, ne otobüs parası vardı. O kadar yolu yayan yürüdü.

— Bir de evde yoksa... Tüh... Ben bu hayatın... Tövbe, tövbe...

Neredeyse akşam olacaktı.

— İster misin evden taşınmış olsun? Hay Allah... Böyle hayatın ben...

Karanlık basarken Hamdi'nin evine vardı...

— Vay Basriciğim... Vay hayatım! Vay canım!... Nerelerdesin?.. Nereden çıktın?

Hamdi, ne de olsa eski arkadaş. İyi karşılamıştı onu. Evin balkonuna masasını kurmuş, hafif hafif demleniyor.

Yorgunluktan Basri beyin bacaklarına karasu inmişti. Açlıktan da soluğu çıkmıyordu.

— İyi ki geldin. Bu zıkkım da yalnız içilmiyor. Şerefine!..

Sofrada meze diye, yemek diye de bişey yoktu. Yalnız leblebi... Basri beyin boş midesini rakı yaktı, kavurdu.

Basri bey utana utana sordu:

— Yahu Hamdi, senin hanım ne oldu, Allah aşkına? Demin başka bir kadın gördüm.

Hamdi elini havada salladı:

— Oooo!... Ona yol vereli hanidir. Ondan sonra dört karı değiştirdim. İlâhi Basri. Ben tek karıyla ömrümü geçirecek kadar avanak mıyım? Sen beni o kadar sersem mi sandın? Eşek miyim ben? Baksana bana sen, ben öyle tek karı ile avunacak öküzlerden miyim? İçelim!... Şerefine!...

Basri beyin başı dönmeye, midesi bulanmaya başladı. Rakı içmezdi. Bir kere kendi düğü-

nünde, bir iki kere de ziyafetlerde hatır için yarım kadehcik içmişti. Ama şimdi, belki açlığını bastırır diye, Hamdi kadehleri uzattıkça, dikiliyor, gözlerinde kıvılcımlar çakıyordu.

Saat onbire kadar içtiler. Basri Beyin midesi neredeyse alabura olacaktı. Kendini zor tutuyordu. Acaba nasıl istesin? Ne desin? Borç istemek de ne zor şey!... Şimdi bütün cesareti kırılmıştı. Az istese, yoksulluğunu anlar, çok istese... Ya vermezse?

— Tüh... Ben bu hayatın... Ben böyle hayatın içine... Tövbe, tövbe...

Hamdi,

— Ne oldu? diye sordu.

Basri Bey kendini toparladı,

— Hiç... Hiçbişey...

Elli liradan vazgeçti. Bari bir ikibuçuk verse... Gece yarısı eve kadar nasıl yayan giderdi?

— Kaçacağım be!... Alıp başımı kaçacağım!.. Hay Allah... Tövbe... Ben bu hayatın...

— Ne diyorsun be Basri? Hadi içelim... Şerefe!...

Paradan vazgeçti. Bari yemek çıkarsalar.

Hamdi,

— Haydi gidelim, dedi, şimdi benim arabaya atlarız, bir pavyona gideriz. Kırk yılda bir yüzünü gördüm. Seni bırakmam bu gece. Bir dansöz gelmiş, duydun mu? Soyunup çırılçıplak dans ediyormuş. Haydi, kadehini yuvarla...

İki şişeyi bitirmişlerdi. Sallana sallana arabaya bindiler.

— Kadın oynaya oynaya soyunuyormuş. Çırılçıplak... Anadan doğma... Striptiz mi ne diyorlar?

Acaba söylese mi? Nasıl desin? «Bu kadar zaman aramadın da, elli lira istemeye mi geldin?» demez mi?

— Hay Allah... Böyle hayatın...

Pavyon tıkabasa doluydu. Zorla bir boş masa buldular.

— Aç bir şişe garson!... Meze istemez, fındık, fıstık getir, tuzlu leblebi...

— Dayan Basriciğim... Şerefine!...

Elli lira... Verse, hemen kalkar giderdi.

— Şerefe!... Haydi Basri!...

Orkestra çalıyordu. Lâmbalar söndü. Projektörler pisti aydınlattı. Kadın çıktı ortaya, oynuyordu. Robunu çıkardı. Vay anasını! Basri Bey yorgunluğunu unutmuştu, açlığını unutmuştu, borç istemeyi unutmuştu.

Kadın oynuyordu. İskarpinini çıkardı. Bileziklerini, küpelerini çıkardı.

Hamdi, «İçelim!» demeden, Basri kadehe yapışıp başına dikti.

Kadın oynuyordu. Jartiyerini çıkardı. Çoraplarını çıkardı. Bir sütyen, bir de kilot...

— Şerefine!...

— Şerefine Hamdiciğim! Şerefine be Hamdi!.

Kadın oynuyordu. Soyunduğu çamaşırlarını, masalara atıyordu. Sütyeni... evet, çözdü, çıkardı fırlattı. Sarı renkli sütyen havada bir daire çizdi ve Basri Beyin iki eli arasına bir kanarya gibi kondu.

Kadın oynuyordu. Ve... Yarabbi!... Ve... kilotunu...

— Haydi be Hamdi!... Allah!... Şerefine!...

Basri Bey, avucu arasındaki sütyeni sıktı.

Kadın ne varsa çıkardı. Seyirciler coşmuştu. Alkış ıslık, bağırma, çatal bardak sesleri. Kadın oynuyordu. Basri Beyi de oynatıyordu.

Bu kadarla bitmedi. O... o anadan doğma güzel, geldi, geldi... geldi ve Basri Beyin ışıl ışıl yanan çıplak kafasından öptü. Yer yerinden oynuyordu. Lâmbalar söndü, tekrar yanınca artist ortada yoktu.

İki arkadaş birbirlerine dayanarak çıktılar. Basri Bey, arabadan nasıl indiğini, nerede indiğini hatırlamıyordu. Kaynanası horluyordu. Basri Bey,

— Kalkın ulan! Kalkın!.. diye bir nağra attı, kalkın diyorum!

O melek gibi, yumuşak, nazik adama ne olmuştu? Karısı yataktan fırladı.

— Soyun!... Soyun ulan!... Kocakarı sen de soyun!... Yoksa şimdi... Tepelerim ha!... Tepelerim diyorum, soyunun!

Korkudan tirtir titreyen iki kadın soyunuyordu. Basri de soyunuyordu. Bütün elbiselerini çıkardı. Uzun kollu pembe yün fanilâsını da çıkardı. En sonra, uzun paçalı, paçadan bağlı, yamalı donunu da çıkardı.

— Siz de çıkarın... Çıkarın ulan!...

Kaynanasının pörsük memeleri sarkıyordu.

— Yürüyün sokağa!... Yürüyün diyorum, yoksa yakarım... Yoksa boğarım sizi...

Anadan doğma çırılçıplak üç sıska vücut, sokağa fırladı.

— Oynayın!...

Basri Bey, ellerini çırparak, parmaklarını şaklatarak göbek atmaya başladı.

O gün bugün Basri Bey, hâlâ çırılçıplak göbek atmaktadır. Şimdi ona akıl hastahanesinde «Striptiz Basri» diyorlar.

KİMİNE TALİH KİMİNE KÖR SALİH!

Bütün «iş ve işçi bulma» bürolarına başvurmuştu. Hangi gazetede memur, işçi aranıyor, diye bir ilân görse hemen koşardı.

— Adresinizi bırakın, biz size haber veririz, diye masa takvimine bir kere adres yazıldı mı, artık umut yok, demekti.

Her akşam eve dönünce karısının ilk sözü «iş buldun mu?» diye sormaktı.

Yolda düşürülmüş para bulmak, iş bulmaktan daha kolaydı bu zamanda. Karısı,

— Senin gibi pısırık, mıymıntı, sünepe herif, hayatımda görmedim! Ön sözü ile ağır bombardımanlarına başlardı.

— Bir arkadaş sözverdi, yarın gel muhakkak yaparız, dedi.

— Ne yapacakmış?

— İş canım!...

Karısı onu zorla yalancı yapmıştı.

— Nasıl bir iş?

— Çok iyi bir iş, çok güzel, mükemmel bir iş!

— Anladık, ne işi?

— Şey... Ayak işi, ama oturduğun yerde.

— Oturduğun yerde ayak işi olur mu?

— Olur ya... Ayak makinesi ile dikiş dikeceğim.

— Ne verecekler?

— Üç yüz...

Saatlerce karşılıklı sorular ve palavralar sürerdi.

Ertesi akşam,

— İşe başladın mı? diye sorardı karısı.

— Gittim... Terslik... Karısı ölmüş, arkadaş gelmedi. Çarşambaya gelecekmiş.

Çarşambalar, perşembeler, yalanlar dolanlar bitip tükenmezdi. Sonunda bir akşam, kadın sözlü notasını verdi:

— Seni miskin seni!.. Sen tembelliğe iyi alışmışsın. Yarından tezi yok, iş bulmadan bu kapıdan bir adım atamazsın.

O gün de dört-beş yere adres bıraktı. Akşam eve dönünce, kapı açılmadı. Dışardan,

— Karıcığım, müjde!... İş buldum, girdim, çalışıyorum, diye seslendikten sonra kapı açıldı. Karısına sevinç içinde, yeni işi öyle ballandıra ballandıra anlattı ki, kendisi de gerçekten bir işde çalıştığına inanmıştı.

Karısı,

— Aman erken yat, sabahleyin işine geç kalma! dedi.

Sabahleyin erkenden de kocasını uğurladı. Adam sokaklarda, parklarda sürttü. İş bulmak umudu olan her yere başvurdu. Akşam eve dönünce, çalışan her koca gibi karısına kafa tuttu, bağırdı, çağırdı.

Yirmibeş gün bu umutla hayat sürdü. Aylık alma zamanı yaklaştıkça, zavallı adam, çarpıntılar geçiriyordu. Üçyüz lira alacağım, demişti, Karısı her gece bu üçyüz liranın nasıl harcanacağını hesaplamıştı. Karısına,

— Sen çocukları da al, annenin evine git. Ayın birinde aylığı alınca gelirsin! dedi.

Kadın gık demeden çocukları alıp gitti. Adam kararını vermişti, çalacaktı. Geceleyin gireceği apartımanı da gözüne kestirdi. Ayın son gecesi... Geceleyin soyacağı apartmanın önünde dolaşmaya başladı. Gireceği ikinci katın elektriği söndü. Az sonra o katta oturanlar göründüler. Bütün aile, her gece bu saatte ya sinemaya, ya bir komşuya giderdi. Şansı iyi gitmişti. Hiç korkusuz eve girebilirdi. Apartmanın arkasına dolandı. Kimseler yoktu. Alçak bahçe duvarından atladı. Pencere demirine tutunup, su borusuna tırmandı. Balkona çıkmak hiç zor olmamıştı. Ne talih!.. Balkon kapısı da açıktı. İçeri girince büsbütün cesaretlendi. Elektrik düğmesini çevirdi. Hırsızlığın bu kadar kolay olacağını hiç de ummamıştı. Etrafı şöyle bir gözden geçirdi. Burada da çalınmayacak bir tek eşya yoktu. Büfede altın zarflar içinde kıymetli fincanlar vardı. Portmantoda asılı elbiseye elini attı. Ceket cebindeki şişkin cüzdanı açınca gözleri döndü, desteyle yüzlükler, ellilikler... Yatak odasındaki çekmecenin gözünü çekti. Darphaneden yeni çıkmış gibi gıcır gıcır paket paket liralar. Başını nereye çevirse para. Cüzdanındaki paraların içinden yalnız üç yüz lira aldı.

Masaya geçti. Bir kâğıda şunları yazdı:

«Sayın Bay,

Evinize hırsızlık için girdim. İhtiyacım olan üçyüz lirayı aldım. Param olduğu zaman geri vereceğime inanın. Saygılarımla.»

Kâğıdı masanın üzerine bıraktı. Geldiği yoldan rahatça evden çıktı. Bir ay daha karısının dilinden kurtulmuş demekti. Aylardanberi ilk defa rahat uyuyacaktı. Evinin önüne geldi, pencereden aydınlık görünüyordu. Demek karısı gelmişti. Üçyüz lirayı önüne atacak, biraz da ileri geri bağırıp erkeklik yapacaktı.

Anahtarı cebinden çıkardı, kapıyı açtı. İki tabanca namlusu birden göğsüne dayandı:

— Eller yukarı!

Tabancalı adamlardan biri,

— Ulan, sen ne sıkılmaz herifsin? dedi, insan günün birinde hırsız girerse mahcub olmıyayım diye evinde bir kaç parça eşya bulundurmaz mı? İki saattir arıyoruz, götürecek bir şey bulamadık.

Sonra üstünü aradılar, üç tane yepyeni yüzlüğü alıp gittiler.

Adam güneş çıkıncaya kadar, karısına uyduracağı yalanları düşündü. Erkenden kapı çalındı. Herhalde karısı olacaktı. Titriye titriye kapıyı açtı. Karşısında iki polisle, elleri kelepçeli gece kendisinden üçyüz lirayı alan hırsızları gördü. Sevinçten gözleri parladı. Demek hırsızlar yakalanmıştı.

Polisin biri, elindeki yepyeni üç tane yüzer liralığı gösterdi:

— Bu paralar sizin mi?

Adamın içi cız etti. Kendisi de başkasının canını yakıp bu paraları çalmıştı. Hiç olmazsa, bu iki zavallıyı kurtarmak için, «Hayır, benim değil» diyecekti. Ama daha önce polis,

— Bu iki sabıkalı dün gece evinize girdiklerini, sizden bu üç yüz lirayı zorla aldıklarını itiraf ettiler, dedi.

Demek bu üçyüz lira kendisine kısmet olmuştu. Karısının talihi vardı.

— Evet, benim... dedi.

Bu sefer polis,

— Siz nerden aldınız? diye sordu.

Adamın rengi sarardı. Acaba, kendisinin de çaldığını anlamışlar mıydı?

— Niçin soruyorsunuz? dedi.

Polis,

— Paralar sahte de onun için!... dedi.

Adam olduğu yerde sendeledi. Polis,

— Bizimle karakola kadar gelin! dedi.

AMATÖR RUHLU BİR POLİS

Her Kurban Bayramında o olayı anarım. Bin dokuz yüz... kaçtı? Sanırım, bin dokuz yüz otuz dört filân olacak. Amcam sağ. Ben lise öğrencisiyim. Amcamın Erenköy'de köşkü var. Bizi her zaman köşküne çağırır. Amcam zengin, köşk güzel... Gelgelelim, bize hiç, durdurak dinlemeden askerlik anılarını anlatır, kafamızı şişirirdi. Anlattıkları beribenzer anılar değil. O anlatırken dinlemeye hiç kimse dayanamaz. Seksen yaşındaki amcamın dünya yüzünde iki işi kalmıştı. Biri uyumak, bir de askerlik anılarının anlatmak. Anılarını anlatmadığı zaman uyur, uyumadığı zaman da askerlik anılarını anlatır. Anlattığı olayları kırk, elli, yüz kere dinlemişizdir. Ama o bir kere:

«— Hâfız Hakkı Paşa...» diye başladı mı, bir türlü sözünün arkası kesilmez.

Amcam, Hâfız Hakkı Paşa'nın ordusunda bilmem kaçıncı *fırkanın* topçu alayı ikinci batarya komutanıymış. Anlatırken öyle heyecanlanırdı ki, kendini cephede bataryasının başında sanır, duvarda asılı kılıcı kaptığı gibi kınından sıyırır:

— Mesafe iki biiin... Üç barut hakkıı... Ateeeş! diye bağırırdı.

Bigün amcamın bataryasını düşman sarmış. Amcam,

— Suç bizim değil, derdi, dört gün dört gece uyumamıştık.

— Uyumadınız da ne yaptınız Paşa amca? diye sorardım.

Amcam yüzbaşılıktan emekliydi ama, kendisini hakkını yenmiş sayardı. Arkadaşları paşalıktan emekli olduğu için, o kendisinin de paşa olduğunu söyler, hem de buna inanırdı. Yüzbaşılıktan emekli olan amcam, yetmiş altı yaşından sonra kendisine, herkese paşa dedirtirdi. Onu sonradan tanıyanlar, gerçekten paşa sanırlardı. Paşa Amcam,

— Dört gün, dört gece uyumadık, dedi. Ne mi yaptık? Cephanemiz bitmişti. Ha bugün, ha yarın gelecek diye dört gün dört gece cephane bekledik. En sonunda, cephaneyi bekliye bekliye bütün batarya uyuya kalmışız. Gürültüye uyandık. Aman cephane geldi, diye sevinirken bir de ne bakalım, düşman bizi çevirmemiş mi!..

Merakla sordum:

— Eeeee... Sonra Paşa Amca?

— Sonrası kurtulduk... Bizi çeviren düşman kuvveti bizden daha uykusuzmuş. Bizi esir aldı-

lar ama, alır almaz da, uyumaya başladılar. Biz de iyice uykumuzu almışız. Bu sefer biz onları çevirdik, esir aldık. Onun üzerine beni paşa yaptılar. Birinci ferikliğe terfi ettim. Yaa... Bizim zamanımızda askerlik zor işti, şimdiki gibi oyuncak değildi.

Bunları anlatırken coşar, kılıcını kınından sıyırır, aslan gibi kükrerdi:

— Mesafe iki bilin... Üç barut hakkın... İkinci batarya, ateeeeş!...

Amcamın askerlik anılarını dinlemekten bıkıp usandığımız için, onun evine ancak bayramdan bayrama gider, bir gece kalır, dönerdik.

O bayram küçük amcamın oğlu,

— Ben de sizinle geleyim, on yıldır amcamı görmedim, dedi.

Birlikte gittik. Yolda pot kırmaması için, amcama gider, bir gece kalır, dönerdik.

— Kendisine sakın amca demiyeceksin, paşa amca diyeceksin. Amca, yüzbaşılıktan emekliye ayrıldıktan yirmi yıl sonra kendiliğinden paşalığa yükseldi.

Bizim aile, sekiz kişi, kurban bayramının ilk günü paşa amcamın köşküne gittik. Amcam, gece yatana kadar kimbilir kaç kere dinlediğimiz askerlik anılarını anlattı. Köşk büyük. Gece her birimiz bir odaya çekildik.

O zaman İstanbul'da telefonlu ev çok az. Paşa amcamın evi, işte çok az telefonlu evlerden biri. Gece yarısı bir sesle uyandım. Kulağıma, hırsız filân gibi sesler geliyor. Sofaya fırladım. Paşa amcamın karısı da elinden telefon alıcısını bıraktı.

— Ne var yenge?

— Aman sus, hırsız, kaç saattir evin içinde pıtır pıtır geziyor. Karakola, köşkte hırsız var, diye telefon ettim.

Yengem sözünü bitirmiş bitirmemişti, ikinci kat merdiveninden patırtıyla birisi önümüze kadar yuvarlandı. Bir de baktık, küçük amcamın oğlu.

— Bu ne hâl? dedim.

— Sorma, dedi, aman bana çabuk helâyı göster. Koca köşkün içinde bir tek helâ bulamadım. Elektrik düğmelerinin yerini de bilmiyorum. Karanlıkta iki saattir helâ diye dolaşıyorum. Açmadık kapı bırakmadım birader, helâ kapısından başka bütün kapılar açıldı. Ama helâ nerde?

Yengemin hırsız sandığı küçük amcamın oğluydu. Bunu anlayan yengem,

— Eyvaaah, dedi, karakoldan polis gönderecekler. Şimdi ne yapacağız?

— Bir daha telefon edelim, göndermezler.

İkinci telefon edişimizde Komiser,

— Biz bir polis memuru gönderdik, şimdi yoldadır. Evinize gelince yanlışlık olduğunu söylersiniz, dedi.

Daha biz bunları konuşurken, önce köşkün köpeği havladı, sonra iki el tabanca sesi duyduk. Arkasından da acı acı kapının zili çalmaya başladı. Bütün bu gürültüye, paşa amcamdan başka, köşktekilerin hepsi uyandı. Daha önce amca oğlumla benden başka uyanmış kimse yoktu. İyi ki paşa amca uyanmadı. O tabanca sesleriyle uyansa, uyku sersemi düşman geliyor diye kılıcını çeker, üstümüze saldırırdı.

Uyanıp yataktan korku ile fırlayan «Ne var? Ne oluyor?» diye soruyordu.

Kapı da durmadan çalınıyordu. Hepimiz, ayaklarımızın uçlarına basa basa, korku içinde aşağı indik. Teyzem kapının arkasından,

— Kim ooo? diye seslendi.

Sert bir ses duyduk:

— Kanun namına kapıyı açın!

Bizden ses çıkmadığını görünce kapının dışındaki adam,

— Açın, diyorum, Kanun namına... Yoksa kapıyı kırarım... diye bağırdı.

Bu sefer ben,

— Kimsiniz, diye sordum.

— Açınca görürsün. Vakit geçirmeyin. Açın, diyorum.

Kapıyı açınca karşımızda polisi gördük. Polis adımını içeri atmasiyle,

— Kıpırdamayın! Kimse kıpırdamasın!... diye bağırdı.

Sonra karşısında donmuş gibi duran bizleri teker teker süzdü.

— Karakola telefon etmişsiniz, dedi.

— Evet, dedim, bir yanlışlık... Köşke hırsız girdi sandık. Hırsız değilmiş. Affedersiniz, size zahmet oldu.

Polis, anlamlı anlamlı güldü:

— Hı hı... Yanlışlık ha... Demek yanlışlık oldu? Hırsız değilmiş, öyle mi?

Ben de güldüm:

— Evet... Yanlışlık ya... Bir ayak sesi duyduk. Hırsız sandık. Affedersiniz.

Polis birden bağırdı:

— Sus... Hırsızın girip girmediğini ben senden iyi bilirim. Çıkın yukarı!..

Tavuk kışlar gibi bizi merdivenden yukarı çıkardı. Adam çok sertti. Hepimizi bir odaya tıktı.

— Hırsız girdi. Yakaladınız, sonra yalvardı, ağladı. Siz de acıdınız... Hırsızı sakladınız, değil mi?

— Yooo... Böyle olmadı, dedim.

— Ne? Yoksa hırsızı benden mi kaçırdınız?

— Ne münasebet? Sizden hırsızı ne diye kaçıralım?

— Kaçırmadınızsa, çıkarın hırsızı. Fazla lâf anlamam.

Paşa amcamın ihtiyar karısı yalvarmaya başladı:

— Vallahi, billâhi hırsız yok evlâdım. Olsa teslim etmez miyiz?

— Hı hıııı... Kime anlatıyorsun sen onu... Biz biliriz teyze. Hep böyle hırsıza acıyıp, polisten saklıyorlar. Sonra da evler soyuluyor. Çıkarın hırsızı!

Bunu söylerken tabancasını çekmişti. Annem yavaşça kulağıma,

— Başka türlü kurtulamayız, seni hırsız diye teslim edelim. Sonra karakola gidince anlaşılır. Canımızı kurtarmak için böyle yaptık dersin, dedi.

Ben sesimi çıkarmadan Bay Polis,

— Ne fısıldaşıyorsunuz? Hırsızı kaçırmak için plân mı kuruyorsunuz? dedi.

— Vallahi değil polis efendi, billâhi değil... Hırsız mırsız yok. Bir yanlışlık oldu. Sizi buraya kadar getirdik, affedersiniz. Karakola da telefon edip yanlışlık olduğunu Komiser Beye söyledik. Ama siz daha önce yola çıkmışsınız.

— Ben bir kere buraya geldim mi, gelmedim mi! Hırsızı ortaya çıkarmadan biyere gitmem.

Eve bir hırsız girmemiş olduğuna hepimiz yakındık. Artık kızdım,

— Hırsız mırsız yok yahu... dedim.

Kapıdan çıkacaktım, yakama yapıştı:

— Yoksa hırsız içinizde mi? Hepiniz kimliklerinizi gösteriniz!

Üzerimize kapıyı kilitledi. Teker teker bizi alıp, kimliklerimizi getirmeye bırakıyordu. Hepimiz de hırsız olmadığımızı isbat edince,

— Öyleyse iş bana düştü, dedi, ben şimdi arar, hırsızı bulurum.

Polis önde, biz arkada hırsızı aramaya başladık. Polis o kadar dikkatle hırsız arıyordu ki, yavaş yavaş biz de eve bir hırsız sakladığımıza inanmaya başladık. Acaba hırsız nereden çıkacak diye merak ediyorduk. Biz de polisle birlikte evin içini arıyorduk.

Polis, bütün odaları, yüklükleri, dolapları, sandıkları açıp bakıyordu. Karyolaların altına, helâlara bakıyor, şilteleri karıştırıyordu. İki saat içinde o koca köşk allak bullak oldu. Bütün çamaşırlar karıştı, kitaplar, yemekler, kunduralar biyandan da hiç durmadan konuşuyordu.

— Bir insan bir işi angarya yapmamalı. İnsan para için iş yaparsa ondan hayır gelmez. Şimdi benim yerimde başka bir polis olsaydı, hemen size inanırdı: Öyle di mi? Kandırıverirdiniz. Ama ben kanmam. Neden? Çünkü insan işine sıdk ile bağlanmalı. Ben bu polisliği maaşı için mi yapıyorum? Yooo... Bir insan, hangi işde olursa olsun, eğer içinde amatör ruhu yoksa, çekiver kuyruğunu. On para etmez... Amatör ruhu başka. Para lâzım. Ama vazife aşkı başka. Ulan, şu hırsızı bir bulsam... Beni hırsız var diye bir kere çağırdılar mı, yandı... O hırsız yandı... Farenin deliğine girse bulurum. Bu neden? Amatör ruhu insanda oldu mu... Şimdi aramadık neresi kaldı?

Ara sıra içimizden biri, canı burnuna gelip,

— Oraya da hırsız girer mi? diyecek olsa polis,

— Hıı... diye kurnaz kurnaz gülüyor, biz ne deliklerden hırsız çıkarmışız, diyordu. Şimdi benim yerimde başka biri olsa, adam sende, der gider. Öyle ya, sen evine giren hırsızı sakladıktan sonra tasası bana mı düşmüş... Yooo, ama iş öyle değil...

— Kardeşim, beyim, rica ederiz. Vallâhi boşuna arıyorsunuz. Zahmetinize yazık. Biz bir yanlışlık yaptık, hırsız var dedik. Hay demez olaydık.

— Dediğiniz çok iyi oldu. Çünkü siz hırsız yok zannedersiniz, ama hırsız vardır. Bu hırsız, en ummadık zamanda hop diye adamın karşısına çıkar. Hırsızı yakalarım. Ev olsun da hırsız olmasın. İmkânsız... Bu ayak izleri kimin? Gelin bakayım buraya. Getirin ayağınızı... Bir kere hırsız olmadık yer olmaz, her yerde vardır. İnsan işine gönülden bağlandı mı... Bu meslekte boş yok... Yukarısını aramadık değil mi?..

Böyle konuşa konuşa koca köşkte aramadık hiç bir delik bırakmadı. Artık bu köşkün eşyaları bir ayda yerli yerine konamazdı. Aranmadık bir tavan arası kalmıştı. Paşa Amcam tavan arasındaki büyük odada yatıyordu. Önde amatör ruhlu polis, arkada biz, tavan arası merdivenini çıkarken, yukarıdan Paşa Amcanın nağrasını duyduk. Rüyasında askerlik günlerini yaşayan Paşa Amcam, bizim gürültümüzle uyanmış olacaktı. Merdiven başında Paşa Amcam, ayağında uzun fanelâ don, sırtında etekleri diz

kapağına gelen gecelik entarisi, kılıcını sıyırmış, üzerimize saldırıyordu:

— İkinci bataryaaa! hedef... râkım... üç barut hakkın... Ateeeeeş!...

Amatör ruhlu polis, üstümüzden kuş gibi uçarak sekiz merdiven basamağını birden atladı da Paşa Amcamın kılıcından canını zor kurtardı. Biz yine polisin arkasındaydık. Hepimiz köşkten dışarı uğradık.

Paşa Amcam, bizi düşman, bataryasını da düşman tarafından çevrilmiş sanıyordu. En sonunda, amatör ruhlu polis memurunu evde hırsız olmadığına inandırmıştık. Ama Paşa Amcam o geceden sonra bizim düşman olmadığımıza hiç inanmadı. Paşa Amcamın amatör ruhu, polisin amatör ruhundan baskın çıkmıştı.

— Bu hikâye daha önce «Ölmüş Eşek» adlı kitapta çıkmıştır.

BİR KIZ NİKAH GÜNÜ KAÇMIŞTI

Onaltı yaşındaki Emel, tam nikâh sabahı ortadan kayboldu. Aradılar, taradılar, konukomşuya, arkadaşlarına, gidebileceği her yere sordular, bulamadılar. Yok, yok... Koca adayı kapıya dayandı:

— Ulan beni siz enayi mi bellediniz?.. Çıkarın kızı, ben dolmaya gelmem!... Bir mal bir kere satılır be!... Sizin foyanız şinci çıktı ortaya... Demekleyim kızı gösterip, gösterip, vatan evlâtlarını kaz gibi yoluyorsunuz ha!...

Emel'in annesi babası,

— Aman Sülüman Efendi, kapının önünde bağırma, gir içeri de anlaşalım! dedikçe Emel'in babasından dört beş yaş büyük olan damat direk direk bağırıyordu:

— Biz bu memlekete soyulmaya gelmedik be! Benim şerefim var ulan!.. Avuçnan parayı zebil ettim. Beni mâfettiniz. Ben o paraynan sekiz karı alırdım. Neymiş ki, gözü açılmamış karımız olsun dedi.

İki gözü iki çeşme ağlayan Emel'in annesi,

— Sülüman Efendi, n'olursun, gel içeri de istediğini söyle! diye yalvarıyordu. Mahmutpaşa'da dokumacılık yapan Süleyman, direk direk bağırıyordu:

— Beni kazıklayacak daha anasının karnından doğmadı. Ben adamın...

Konukomşu araya girdiler. Dokumacı Süleyman,

— Yedirdiğim paraları versinler vazgeçeyim! Yoksam... dedi.

Emel'in babası,

— Napalım, Sülüman Efendi, dedi, helbet verecaz... Ben senden iyisine kızımı verecek değilim ya... Ama besmelesiz piç, namısımı iki paralık etti. Biz tükürdüğümüzü yalamayız.

Emel'in annesi,

— Eksikolma, ne dedikse yaptın... dedi, eşarp dedik eşarp aldın, iskarpin dedik iskarpin aldın...

Dokumacı Süleyman,

— Hem de ne iskarpin!. dedi, acaba onun sülâlesi öyle iskarpin görmüş mü? Şurdan sağsâlim çıkmaya kısmet olmasın, «İkinci cıgara paketini öperek» nah şu nimet gözüme dizime dursun, haftalığımı o iskarpine yatırdım be! Bir erkek evlendi miydi, karısının gözü dışarda olmamalı! Di mi ya?... Efendim?... Bu sebepten dolayı, kızınıza her ne almışsam hepsini geriye iade etmenizin icab ettiğini...

Emel'in babası,

— Tabiî... dedi, hepsini... geri veririz...

Karısına,

— Sülüman Efendi o namıssıza ne almışsa getir buraya!... dedi.

Emel'in annesi, kucağında getirdiklerini döşemeye döktü. Dokumacı Süleyman, yerdeki malları birer birer saymaya başladı:

— Bi çift topuklu terlik... Hem ne terlik almışım be!... En ekistirasından... Mahmutpaşayı alt üst etmiştim o gün...

Emel'in annesi,

— Gözüne dizine dursun inşallâh... diye kızına ilendi.

— Üç metre, efendime söyliyeyim, neydi bu cenabetin adı?... Nah, bir daha bulur da giyer o... Yandım ben!... Amma da kazıklanmışım ulan!... Bu corapları almam, giyilmiş bunlar.

Emel'in annesi,

— Vallahi billâhi bi defa giydiydi... dedi.

— Olsun... Giyilen mal geri alınmaz. Parasını verirsiniz, sekiz buçuk lira... Halis naylondur

yâni... İnanmazsanız, aldığım yerin adresini vereyim, gidin fiyatını sorun... Bir havlu... iki don... Bu donları da almam. Babasının malı gibi giymiş be!... Alacağım karıya ben bu müstamel donları nasıl veririm?... Eşarp... Buruşmuş ama, hadi neyse...

Dokumacı Süleyman mallarını geri alırken, komşu kadınlar, böyle bir kocayı kaçırdığı için Emel'e kızıyorlardı.

— Ben ona, iki buçuk liraya bi de küpe almıştım, nerde o?

Bütün mallar tamam olduktan sonra, dokumacı Süleyman, Emel'e yedirdiği paraları sayıp dökmeğe başladı:

— Bi kerem onu mahallebiciye götürmüştüm. Neye dersen, her bişeyi bende görsün, dedim. Karı milletinin gözünü doyurmazsan, gözü dışarıda olur... Efendim? Ye ulan, dedim, ne canın çekiyorsa ye... Şunlardan isterim, dedi. Kaymaklı ekmek kadayıfı... Ben bu kız yüzünden mââfoldum be!... Üç kerem de sinemaya götürdüm. Hani, dünyayı görsün diye, o gün dolmuşa bilem bindirdim. Vay kafa vay!... Ulan Sülüman, nasıl yaşa bastın be!... Tuh babasının canına... Ben anlamam, yanmışım ben... Ona bi apartıman parası yedirdim, paramı isterim.

Emel'in babası,

— Haklısın Sülüman Efendi, dedi, ne desen haklısın kardeşim...

— Dur bakıyım... Şincik hepsini toparlıyamıyorum. Kafa mı kaldı? Hâââ... Bir kere de içkisiz ayile matinasına götürmüştüm. O gün, tam on kâhat verdim. Benim gibi adama bu yapılır mı ulan?... Yapılır mı be!...

Emel'in babasına döndü,

— Hatırlarsın, dedi, hani bi akşam eve kulüp rakısı getirmiştim... Palamut balığıyla domatesi de saymıyorum. Zaten batmışım, o da benden gitsin...

Dokumacı Süleyman, Emel'e harcadıklarını bir bir kaleme vurdu, 218 lira tutuyordu. Emel'in babası,

— Yavaş yavaş öderiz!... dedi.

Süleyman,

— Anlamam dedi, mahkemeye giderim, bana derim kızlarını verecekler diye derim, beni kaz gibi yoldular, derim, dolandırdılar, derim, sonra, ayriyetene sizden tanzifatı maneviyat parası da alırım... Öyle ya, siz benim şerefimnen oynadınız...

Bu sırada gecekondunun kapısında bir otomobil durdu. İçinden çıkan Emel tanınmıyacak hale gelmişti. İki günde bambaşka bişey olmuştu. Annesi, babası, dokumacı Süleyman karşılarında Emel'i o kılıkta görünce şaşırıverdiler. Eline geçirilince saçını başını yolacağını söyleyen annesi, geberteceğim diye yemin eden babası donmuşlardı. Hele dokumacı Süleyman'ın ağzı açık kalmıştı. Üstünde Japone kollu, ipek empirmeden dekolte entari. Kollarda bilezik... Saçlar ondüleli, sarıya dönmüş...

Komşular birbirlerinin kulağına,

— Artiz olmuş galiba... diye fısıldadılar. Emel içeri girerken, dokumacı Süleyman,

— Paramı yediniz... Kızınıza avuç dolusu para döktüm, 218 liramı isterim!... diye bar bar bağırmaktaydı.

Emel annesine sordu:

— Ne istiyor bu herif?

— Parasını...

— Ne parası?

— Seni mâlebiciye götürmüş, çorap almış...

Dokumacı Süleyman,

— Yok be yahu, dedi, ben öyle para lâfı edecek sütü bozuk erkek miyim?. Ayıp ettiniz, milyonumu yese fedâ olsun, benden yana hepsi helâli hoş olsun...

Emel başını geriye attı, kaşının birini kaldırdı,

— Şimdiye kadar sesimi çıkarmadım, dedi, ama şimdi çalışıyorum. İki dünya bir araya gelse, ben sennen evlenmem...

Omuzuna asılı rugan çantasından üç tane yüz liralık çıkardı, dokumacı Süleyman'ın önüne attı,

— Benim patronum, dedi, 218 lirayı otelin garsonuna bahşiş diye veriyor, anladın mı sen? Al para gör de gözün doysun!..

Emel arkasını döndü. Hışımla başını çevirip, omuzunun üstünden bir kere daha dokumacı Süleyman'a baktı. Sonra kapıyı hızla çekti. Kapıda bekliyen arabaya binince şoföre,

— Çek Beyoğluna!.. dedi.

Dokumacı Süleyman, Emel'in annesine,

— Bi şişe de kolonya almıştım, onu da verin, artık gideyim, dedi.

YAĞMA MI VAR!..

Sürmeneli İlyas Reis, bir iş için İstanbul'a gelmişti. Karaköyde, hemşerilerinin kaldığı «Karadeniz» oteline indi. Bir ayda işini bitirdi. Çocuklarına yemeni, karısına fistanlık, konukomşusuna kına, mavi boncuk, nazarlık, bakır «maşallah», lokum, şeker gibi hediyeler aldı. Her şey tamamdı. Paketlerini, torbalarını, nesi varsa hepsini heybesine doldurdu. Ertesi sabah erkenden, o zamanın en afilli vapuru «Gül Cemâl»le yola çıkacaktı. Cebine baktı, büzmeli torba kesesinde kırkbir lirası vardı. İstanbul'a bir daha gelmek belki de kısmet olmazdı. Bu güzel şehirde son gecesini eğlenceyle geçirmeyi düşündü. Beyaz Gül meyhanesine gitti. Bir şişe, bir daha... Meyhaneden çıktığını, Galata'nın dar, rutubetli sokaklarından geçtiğini, sonra, bir evin kapısında etekleri beline kadar sıvamış, bacakları, baldırları meydanda, boyalı bir kadının kendisini çağırdığını, evden içeri girdiğini anımsıyordu. Ondan sonrasını bilmiyordu. Ne olmuşsa bu evde olmuştu. Tevkifhânede aklı başına geldi. Ucuz kıvrık söğüt yaprağı Sürmene bıçağı belinde yoktu. İki cana kıydığını, birini de yaraladığını söylüyorlardı. Cezaevine girdikten üç ay sonra İlyas Reis, yargıcın karşısına çıktı.

— Adın?...

— Penum adumi mi soreysun?...

— Tabii senin adını...

— Pen ne pileyum, pelkim te soreysun ha pu çantarmanin aduni...

— Uzatma!... Adını soruyorum.

— Haçan pen ta masal anlatmeyurum, adımı soyleyorum sağa... Siftahtan koymişler adumi Şukri... Efenduma soyleyim, sonram, haçan var pizum koyin imami...

Yargıcın kaşları çatılmıştı,

— Kısaca adını söyle!... dedi.

— Efentum, uzatmayalum, imam o'kumuş kulağıma ezani... Temiş ki...

— Bırak imamı... Adını söyle.

— Az müsâde et, pırakacağım imamı... Temiş ki...

Yargıç bağırdı:

— Seni ne diye çağırırlar?

— İlyas Reyus terler ama pıragmeysun anlatayum...

— Nerelisin?...

— Pabam celmiş Pazar'dan Hopa'ya, anami pulmiş Hopa'da... Kaçirmiş oni Surmene'ye.. Arkasine tuşmiz çantarmalar... Teruken...

Yargıç hiddetten kızarmış,

— Kısa kes!... Nerede doğdun?... diye bağırdı.

— Haçan anlateyrum, tinlemeysun... Lâfi uzatmiyalum... Celmiş Surmeneye...

— İlyas Reis oğlum, nerede doğdun? Bir kelimeyle söyle...

— Pir çelimeyle efentum. Pabam anami almiş, celmiş...

— Sen Türkçe bilmez misin?

— Haçan piz te gâvurca konuşmeyriz... Turki tiyeyim... Pabamin...

Yargıç yumruğunu kürsüye vurdu:

— Mem-le-ke-tin?

— Surmene...

— Hele şükür... Kaç yaşındasın?.

— Efentum, yaşimi soreysun teyul mi?... Penum yaşim, tamami tamamina... Tur pagayim... (Gözlerini tavana diker, parmaklariyle hesaplar). Haçan hamsi vurmişti karaya, o sene kuram çıkmişti, citmiştum asgere... Sonraciğuma efentum... Geçti ustünden şöyle böyle on beş yıl... Teki nerden pileysun... Haçan penum kizanim toğmişti yeni...

— Uzun lâfı bırak!... Kaç yaşındasın, onu söyle...

— Haçim pey... Pen te oni esap eteyrum... Şimtik kizanımın pıyıglari terledi. Sen te pağa, hamsi ne zaman vurmişti karaya, pen te sağa tiyeyum yaşumi...

— İlyas Reis!... Sürmene'ye ne zaman hamsi vurmuş, ben ne bileyim?... Nüfus tezkerende ne gösteriyor!...

— Sen ne pagaysun kafa goçanima... Pen ne teyrum, oni tinle...

Yargıç, zabıt kâtibine,

— Yaz!... dedi. Nüfus kaydının memleketinden getirilmesi... (İlyas Reise) Evli misin?

— Efentum... Paşunizi ağritmayum, lâf lâfi açar terler... Var idim, on tokizinda... Pir gun tavari otarayrim...

— İlyas Efendi!... Evli misin, bekâr mı? Ya evliyim de, ya da bekârım...

— Peçarlik etmesune ettum. Fegat avlulik paşga şey... Pizum çöroğlini, taveri kirda otareyken... Lâfin paşuni söylemetum... Yaylaya çikmiş ituk...

İlyas Reisin, kimliğini öğrenmek bir saat sürmüştü. Kanter içinde kalan yargıç, asıl cinayet meselesine geçemedi. Muhakeme iki ay sonraya bırakılmıştı. İlyas Reis gayet memnun, jandarmaların arasında mahkeme salonundan çıktı.

İlk duruşmadan iki ay sonra, İlyas Reis, ikinci defa mahkeme huzuruna çıkarılmıştı. Zabıt kâtibi, savcının iddianamesini okur: Hopa'nın Cunli köyü, hane 54, sahife 23 ve 93-159 da kayıtlı, evli, yedi çocuklu, Fatma'dan doğma ... hâlen katil ve cerh fiillerinden maznunen, ... hâkimliğin 1331 tarih ve ..... sayılı tevkif kararına müsteniden ..... teşrini evvel ayının on üçüncü cumayı cumartesiye bağlayan gecesi ..... gerek maznunun ilk ifadesindeki tevilen ikrarı, gerek celp olunan şühudun ifadelerinden maznunun cürmü işlediği sabit olmakla ..... buna binaen tesbit-i delâil ve netice-i kat'iyyenin ..... binaenaleyh maznunun Ceza Kanunu ..... maddesi ve ..... fıkrası hükümlerine tevfikan ..... tecziyesini talep ederim...»

İddianamenin okunması yarım saat sürmüştü. Yargıç, İlyas Reise sordu:

— Ne diyorsun?

— Ne tiyecuğum? Hiç...

— Diyeceğin bir şey yok mu?

— Olmaz mi? Pirakun yakamu, haçan melmeçete cideyum...

— Onu sormuyorum. İddianameye bir itirazın yok mu?

— Haçan iytiraz eteyrum eteyrum, tinlemeysunuz... Piragin yakamu teyrum, anlatameyrum...

— Savcılığın iddianamesine ne diyorsun?

— Muttiyim çimdir, tanımeyrum. Muttiymuminen ne yemişliğum var, ne içmuşluğum. Sor oğa, pag pagayim beni piley mi? Evüme mi çeldi, pi gayfemi mi içti, yogsam oğa...

— İlyas Reis!... Ne soruyorsam yalnız ona cevap ver. Demin okunan yazıya bir diyeceğin yok mu?

— Te pağa Türkçe, tiyeyum sağa... Haçan o kâğıdı pağa mi okudi?... Pen sandum oni tua okeyi...

Yargıç iddianameyi İlyas Reise anlatacağı dile açıkladıktan sonra:

— Anlat bakalım, dedi, vak'a nasıl oldu?

İlyas Reis anlatmaya başladı:

— Efentum, haçan pizum gaşuk tuşmani tetuçi, fintukları al, pin tagaya, çotir İstanbul'a... Tetum oğa, citmeycum, pen gari lafuynan adumimi atmam. Haçan o da tetu pağa cideysun... tetum oğa çi citmeyrum. Tetu pağa citeseysun... tetum oğa, gari, citmeysum... Erçeçluk öltü mi?... Tetu pağa cideseysun... tetum oğa... tetu pağa tetum...

İddianamenin okunması yarım saat sürmüştü. Yargıç, İlyas Reise sordu:

— Ne diyorsun?

— Ne tiyecuğum? Hiç...

— Diyeceğin bir şey yok mu?

— Olmaz mı? Pirakun yakamu, haçan melmeçete cideyum...

— Onu sormuyorum. İddianameye bir itirazın yok mu?

— Haçan iytiraz eteyrum eteyrum, tinlemeysunuz... Piragin yakamu teyrum, anlatameyrum...

— Savcılığın iddianamesine ne diyorsun?

— Muttiyim çimdir, tanımeyrum. Muttiymuminen ne yemişliğum var, ne içmuşluğum. Sor oğa, pag pagayim beni piley mi? Evüme mi çeldi, pi gayfemi mi içti, yogsam oğa...

— İlyas Reis!... Ne soruyorsam yalnız ona cevap ver. Demin okunan yazıya bir diyeceğin yok mu?

— Te pağa türkçe, tiyeyum sağa... Haçan o kâğıdı pağa mi okudi?... Pen sandum oni tua okeyi...

Yargıç iddianameyi İlyas Reise anlatacağı dille açıkladıktan sonra.

— Anlat bakalım, dedi, vak'a nasıl oldu?

İlyas Reis anlatmaya başladı:

— Efentum, haçan pizum gaşuk tuşmani tetuçi, fintukları al, pin tagaya, çotir İstanbul'a... Tetum oğa, citmeycum, pen gari lafuynan adumimi atmam. Haçan o da tetu pağa cideysun... tetum oğa çi citmeyrum. Tetu pağa citeseysun... tetum oğa, gari, citmeycum... Erçeçluk öltü mi?... Tetu pağa cideceysun... tetum oğa... tetu pağa tetum...

Kızan hâkim,

— Bırak karını İstanbul'a gel!... dedi.

— Uy haçim pey, cozuni seveyim, haçan nasin piragayum? On tokiz senelik gari piragilir mi?... Terken efentum, tetu pağa...

— Memlekette olanları bırak ta, hâdiseyi anlat...

— Pen te oni anlatacağum. Misira toli furdi o yil... Pereçet hamsi furdi garaya... Pizum Hıdir Hocanin oğli Temel gaptana tetum...

— İlyas Reis... Neden lâfı uzatıyorsun? Vak'a ile ilgisi olmayan hâdiseleri bırak...

— Paşustune... Piragayım... teruken efentum, tetu bağa, gaşık tuşmani, fintukları al, tagaya, cotur İstanbul'a...

— Fındıkla olayın ne ilişkisi va?

— Lâfın celişatı teyrum pen sağa... Teruken efentum, pağtum karıynan paşa çıkamayrum, tetum çentu çetume çi, ulan İlyas Reyuz, kırk yılun pi paşi haçan gari lâfını tinle...

Başkan, yararı olmadığını görünce, artık İlyas Reisin lâfını kesmedi. İlyas Reis te anlatmaya devam etti:

— Efentum, paşunizi ağruttum. Tetum gariya: gari, haçan pen citmesine citeyum İstanbul'a, fegat senun lâfınla citmeyrum, gendi lâfımnan citeyrum... Malûm ya gari gısmina yüz vermeye celmez, çigar adamın paşina... Lâf lâfı açey... Uzatmıyalım... cittum pizum Temel gaptana, tetum oğa çi, gaptan, tagayi yukliyelum fintugnan, var misun, acalum yelgeni, cidelum İstanbul'a... Tetu pağa...

İlyas Reis iki saat konuşmuş, ancak fındıkları Temel Kaptanın takasına yükleyebilmişti. Mahkeme dört ay sonraya ertelendi.

İlyas Reis, sanki beraat etmiş gibi memnun, ellerini kelepçeye uzattı, İki jandarmanın arasında adliye koridorlarından sallana sallana geçti.

*

İlyas Reis dört ay sonra, üçüncü duruşmaya çıktı, sanık yerine geçer geçmez yargıç,

— Lâfı uzatmadan, hâdiseyi anlat!... diye ihtar etti.

İlyas Reis,

— Peçey efentum, pâşustune... dedikten sonra anlatmaya başladı.

— Nerede kalmıştık... Ha, pizum gaşık tuşmani, tetu pağa...

— Orasını geç... Anlatmıştın.

— Temel gaptanin tagasına fintuğu yükletuk... Künlerden?... tur pagayum... Yalan lâf temeyum, çıkan senenun avistos ayı... Künlerden sali... Pintug tagaya... Açtuk yelgeni... tuştuk lotoz uruzcerunun önüne... Tetum, Allah selâmet versun Temel gaptan, tetu yolumuz açik olsun... Uy Reyuz pey... Haçan corsen pizi, pir cideyruz, pir cideyruz... Pampurun lâfi mi olur... Temel gaptan çeyfe celdi... Aldi kemençeyi eline... Pen de paşlatum turçiye...

Cemi celiyor cemi ta
Pacasu pen olayım,
On kocali kızlarun
Son kocası olayım.

— İlyas efendi!... Burası mahkeme salonu..

— Pileyrum efentum...

— Burada şarkı söylenmez. Ben sana cinayetin nasıl işlendiğini soruyorum.

— Pentenuz ta oni anlateyrum... Lâfın celişatunu söyleyrum... Neyse efentum, lâfı uzatmiyalum... Akşam oldi, yine pastu kâreler. Teruken efentum, pir firtina gopti... Pir firtina gopti... Haçan corsen o tagayi... talgalar paştan furey, kıçtan çıkey...

— Sadede gel İlyas Efendi...

(İlyas Reisin bıçakladıklarından birinin adı Sedat birinin de Celil'dir.)

— Haçan oğa da celecuğum... lâfı piç etmiyelum... Teruken tağ cibi talgalar... Ha pattuk ha pateyruz...

— Sadede gel!...

— Sedad'a da celeceğum, Celil'e de celeceğum...

O celse de İlyas Reis ancak Hopa'dan Arhavi'ye kadar gelebildi. Vakit geç olduğu için mahkeme üç ay sonraya kaldı.

Üç ay sonraki celsede İlyas Reis, takasıyla Arhavi'den kalkmış, üç buçuk saatte ancak Viçe'ye gelebilmişti. Viçe'den Pazar'a ikişer saatlik iki celsede geldi. Rize'ye gelişlerini iki buçuk saatte anlattı. Rize ile Of arası hepsinden uzun sürdü.

Her celse arası iki, üç, dört ay sürüyordu. İlyas Reis takasıyla Of'dan Sürmene'ye nasıl geldiğini anlattığı zaman, Cezaevine girişinin ikinci yıldönümü olmuştu.

İlyas Reis'in maceraları o kadar meraklıydı ki dinleyicileri mahkeme salonu almaz olmuştu. Reis, yargıcın paylamaları, dinleyicilerin kahkahaları arasında Trabzona kadar gelebilmişti. Hiç kimse, neden onun bir türlü asıl meseleye, cinayet hâdisesine gelmediğini, neden hikâyeyi böyle uzattığını bitürlü anlayamıyordu.

İstanbul'a doğru yaklaştıkça, hikâye de uzadıkça uzuyordu. Mahkemenin üçüncü yılının on üçüncü celsesinde, İlyas Reis ancak Görele'den Tirebolu'ya gelebildi.

— Reyuz pey, lâfı uzatmıyalum, haçan bi sabah, guşlik vakti, Temel gaptan temir aldi. Tetu pağa, İlyaz Reyuz, uç sahata galmaz, Allah izun verirse, Ciresun'tayız...

Üç saatte gittikleri Giresun yolculuğunu üçer saatlik üç celsede anlattı.

— Neyse efentum... Teruken, bir de pagtum garayele tuşmişuz... Akinti bizi atay ceri ceri... Uy, ocağına tuştum, Temel Gaptan, tetum, cer

eri cideyruz... Asıldık tumene... Alabora oley-uz taa... Teruken efentum, lâfı uzatmıyalum, iz tonmişiz ceriye, celmişiz Corele'ye.

Kaşları çatılan yargıç,

— Hiç olmazsa geriye dönme... insaf et! di-e bağırdı.

— Pağa galsa toner miyum, haçan akıntı co-urdu ceri... dedi.

On sekizinci celse olmuştu. İlyas Reis, daha olun yarısına gelmemişti. Artık hikâyenin uza-ığını gören, muhakemeyi bir an önce bitirmek steyen yargıç,

— İlyas Efendi, artık İstanbul'a gel.., dedi.

İlyas Reis, sağ elinin işaret parmağıyla, gözü-nün alt kapağını aşağı doğru çekti.

— Pişşşttt!... dedi, haçan aglimi peynir ek-meklen mu yedum... İstanbul'a celur muyum?

Katil hâdisesi İstanbul'da olduğu için, yargıç,

— Neden İstanbul'a gelmiyorsun? diye sor-du.

O zaman İlyas Reis,

— Yağma mi var, dedi, haçan İstanbul'a ce-leyum ta, tar ağacunda sallanturasun, teğul mi?...

BİR PAZARLIK

Eskiye rağbet olsa Bitpazarına nur yağarmış. Eğer züğürt bezirgân gibi eski defterleri karış-ırmaya başladınızsa bu söze hak verirsiniz.

Sokağın başından, «Eskiler alıyorum!» diye ir ses duyunca yüreğiniz hoplar, içinize umut üşer. Bu karagün dostlarıyle ben pek sevişi-im.

— Beyfendi bugün bişey var mı?

— Palto var, alır mısın?

— Sezon geçti beyim. Elbise yok mu?

Ceket verseniz, pantalon, pantalon verseniz elek, yelek verseniz şapka sorarlar ve daha ilk nda bütün umutlarınızı kırarlar.

Konukomşuya karşı ekimizi belli etmemek çin eskiciyi içeri alırız.

— Bir pantalon var, alır mısın?

— Bakalım...

Pantalonu yakalar, aydınlıkta muayene için apıdan çıkar.

— İçeri gir!

İçeri girer. Evirir, çevirir, yine sokağa fırlar.

— Yahu içerde bak şuna.

Vücudunun yarısı eşikten içerde, yarısı dışar-a, pantalonun paçalarına, beline, ağına bakar,

— İçerde baksan olmaz mı?

— İçerisi karanlık.

Lâmbaları yakarız, perdeleri açarız. Nâfile ahalleye karşı bizi rezil etmeye ahdetmiş san-i.

Karşı evde genç bir kız var. Bitişik komşu ile aranız iyi, öbür evdeki bir karaborsa zengini, ol yandaki dedikoducu bir aile... Eskici anlar nı bunları?

Daha bir saat önce bacaklarınızı ve bütün ayıp yerlerinizi örten pantalonu, iki paçasından tutup gerer. O pantalonu kucaklayıp gerdikçe, sanki belimden aşağı açıkta kalmış gibi olurum, önümü ardımı avuçlarımla örtmeye çalışırım.

— Şuna içerde baksana yahu!

— Beyim, mal alıyoruz. Gözü kapalı alınmaz ya... Deliği deşiği, eziği büzüğü var mı görelim.

Yine sokağa fırlar. Pantalonun oturak yerini, sevdiğiniz kızın oturduğu pencereye tam ayar edip, açar. Ve sanki nişan alır gibi, pantalonun bir deliğine gözünü uydurur, kızı oradan dikiz eder.

— Na... Burası delik.

— Delik melik, gir içeri be!...

İçeri girmek şöyle dursun, pantalonun deliği olduğunu isbat için, parmağını delikten sokar oynatmaya başlar. Ayıp değil ya huyluyum, pantalonumla bile oynasalar gıdıklanırım. Biyandan, karşı pencereden kız güler, soğuk soğuk ecel terleri dökmeye başlarım. Bizim eskici ile çekiş-memizi duyanlar, ne oluyor diye pencerelere üşüşürler. Karşıdaki kız güler, kadın güler, müteahhidin kızı güler, komşunun evlâtlığı güler. Her pencereden beş baş birden fırlar. Hay Allah kahretsin!...

— Ulan rezil ettin beni, gir be!

Eskicinin yakası elimde, onun eli pantalonun paçasında, eşikte bir kapışmadır, gider.

— Uzun etme, ne verirsin?

— Yuzel atirin için... O da sana... İki lira... Namussuz bana on kuruş bile kalmaz. Ama alışveriş olsun... İki lira.

Hay iki bin defa başında paralansın. Zorbelâ defederim başımdan. Az sonra bir başka eskici gelir. O da konukomşuyu bir hayli eğlendirdikten sonra, bir buçuk lira verir. Üçüncüsü bir liraya düşürür. Hepsi birbirinin ağzına tükürmüştür. Her seferinde biraz daha fiyat kırarlar.

Nihayet, biraz sonra, ilk gelen eskicinin sesi duyulur:

— Eskiler alırım!

— Gel, gel!

Nazlana nazlana, kırıta döküle gelir.

— Haydi al bakalım.

— Kaça?

— Kaçası var mı? Demin iki lira dedin ya...

— İkiye mi? Geçti beyim. O demindi. Ben aptallık etmişim.

— Şimdi ne olacak?

— Piyasa düşmüş 50 kuruş verelim.

— Ver bakalım.

— İstersen mandal verelim. Çamaşır mandal... Nasıl?...

— Ver şu elli kuruşu yahu...

— İstersen tabak verelim, bardak verelim.

— Allah cezanı versin. Ver de ne verirsen ver, sen şu elli kuruşu ver.

Pantalonu tekrar alır eline, kapıdan fırlar. İki paçasını gerip, münasip bir deliğa gözünü uydurur. Karşı pencereleri seyre başlar.

— Gir içeri!

— İçerde yozukmez.

Yapışırım pantalonun paçasından, bir paça Yahudinin elinde, bir paça benim elimde. Derken, cartt! Ben eşikten içeriye, Yahudi sokağın ortasında yuvarlanırız, ikimizin elinde birer parça kalır. Pencerelerden kahkahalar yükselir, mahallede bir şenliktir kopar.

Eskici yuvarlandığı yerden söylenir:

— Yordun mu, şimdi elli de etmez. Yirmibeş verelim.

— Ver... ver, yirmi beş ver.

Bu gidişle pantalonu hediye edeceğiz. Rezil olduğumuz da, caba...

Tevekkeli fakirlik rezillik demezler.

1946 «Markopaşa»

DALKAVUKLUK İSTEMEM

Yayın servisinden içeri girdi. Biz yayın servisinde dokuz arkadaş çalışıyoruz. Ben, onu ilk görüyordum. O içeri girince, bütün arkadaşlar ayağa kalktılar. En sonra da ben ayağa kalktım. Onun kim olduğunu bilmediğimden hiç ayağa kalkmıyacaktım. Arkadaşlardan biri dürttü:

— Şişşşt, Câzim Bey...

«Câzım Bey» sözünü duyar duymaz fırladım. Adamın parası yirmi, otuz milyonun üstünde. Üstelik bizim patron da...

— Oturun! diye bağırdı.

Hep birden oturduk, bir Şevki ayakta kaldı. Câzim Bey,

— Ayağa kalkmak da ne oluyormuş... Ben dalkavukluğu sevmem... dedi.

Hâlâ ayakta duran Şevki,

— Başüstüne efendim, başüstüne. Oturalım efendim! Hakk-ı âliniz var beyefendi... diyor ama, yine dikelmiş duruyordu.

Yalnız öyle dikelmiş dursa iyi, ellerini iliklenmiş ceket düğmesinin üstüne koymuş, boynunu kırmış, iki büklüm,

Şevki, bizim yayın servisinin şefidir. Belli bir şey, Câzim Bey, çok zengin olduğundan, parası için kendisine dalkavukluk edilsin istemiyor. Aferin adama. Karşısında elpençe duran Şevki'ye dik dik bakıyorum... Ama onun anladığı yok. Boyuna, Câzim Bey'in sözlerini tekrarlayıp,

— Evet Beyefendi. Herkes kendi işine baksın... deyip duruyor.

Câzim Bey, ona da, ayrıca,

— Oturun! diye bağırdı.

— Emredersiniz, oturayım efendim! dedi, ama Şevki yine oturmadı.

Olur rezillik değil. Adam düpedüz «Dalkavukluğu sevmem» diyor, o daha boynunu kırmış, evet efendim, sepet efendim, diyor.

Yanımda olsa, eteğinden çekip,

— Otur ulan, aşağı... diye bağıracağım.

Câzim Bey, büsbütün kızdı:

— Otursana yahu! dedi. Ben öyle şeylerden hoşlanmam... Otur, işine bak!.

— Başüstüne efendim, emredersiniz...

Diyor da oturmuyor. Câzim Bey, belki çekip gidecek, ya da birimize bişey soracak, ama karşısında boynu, beli bükük Şevki'ye bakmaktan

şaşırmış, ne gidebiliyor, ne de istediği şeyi sorabiliyor. Bu sefer daha yumuşak bir sesle,

— Otursanıza kardeşim, oturun rica ederim.. Rahatsız olmayın, dedi.

Şevki de,

— Aman efendim, estağfurullah... Ne rahatsızlığı... Zatıâlinize karşı saygıda kusur etmiyelim de... demesin mi?

Câzim Bey, dayanamadı, güldü, ama pis bir gülüş, kızdığı belli.

— Adınız Şevki Bey'di değil mi?

— Evet efendimiz.

— Şevki Bey, ben böyle konuşmalardan da merasimlerden de hoşlanmam.

— Aman efendim, nasıl olur, estağfurullah... Ne münasebet, rica ederim.

Şeytan diyor ki, kalk, elinin tersiyle iki tokat at, omuzundan tut, oturt! Bizim yayın servisi şefi Şevki için arkadaşlar, dalkavuğun biri derlerdi de inanmazdım... Ben burada çalışmaya başlayalı bir ay bile olmamıştı...

— Otursanıza kardeşim!

— Aman efendimiz, huzurunuzda oturmaya teeddüp ederim. Müsaade buyurun ayakta durayım... Böyle daha rahatım efendim.

Yalvarıyor, neredeyse ağlayacak... Câzim Bey, sinirlendi. Şevki'yi oturtamıyacağını anlayınca, ona arkasını, bize de yüzünü döndü.

— Ben dalkavukluğu sevmem, anladınız mı? Bir daha ben içeri girdim mi, hiç kimse ayağa kalkmıyacak... Herkes kendi işiyle uğraşsın.

Câzim Bey, o kızgınlıkla kapıdan çıkarken, hâlâ ayakta duran Şevki, onun arkasından,

— Evet efendim, başüstüne... diyordu.

Öğle yemeğine kalktı. Arkadaşlardan Kerim'e,

— Yahu ne dalkavuk adammış... Böylesini ne gördüm, ne duydum! dedim...

— O çeşit dalkavukluğun modası geçti, dedi, ona şark dalkavukluğu derler.

— Dalkavukluğun da şarkı, garbı olur mu? Zaten bu dalkavukluk şarka mahsus...

— Yooo... Öyle söyleme... Bir de Avrupalı dalkavukluk vardır. Şark dalkavukluğu geçti artık, eskidi... Anladın mı, modası geçti. Her insanın bir dalkavuğa ihtiyacı vardır. Sen daha yeni geldin, bilmezsin. Bu Câzım Bey var ya, her lâfının başında «Ben dalkavukluk istemem, dalkavukluktan hoşlanmam» der, durur. Ama bir Avrupalı dalkavuğa düşsün de bak. İnsan hele zengin oldu mu, yanında ille bir dalkavuk bulundurmalı. Bizim Câzim Bey çok zavallı bir adam. Yirmi, otuz milyonu var, malı mülkü, çiftliği, apartmanları, otomobilleri, karısı, metresleri var ama hiç mutlu değil. Çünkü dalkavuğu yok. İkidebir «Ben dalkavukluk istemem» demesi, «istediğim gibi bir dalkavuk bulamıyorum...» demektir. Çok acıyorum zavallıya. Amerikan milyonerlerinin yanındaki sekreterlerin işi ne? Dalkavukluk. Ama onlarınki batılı dalkavukluk...

— Sen bu işin bilimini yapmışsın Kerim, dedim.

— Bilirim... dedi. Hem ilmini bilirim, hem felsefesini... Göreceksin, yakında çok şeyler olacak.

Bu konuşmamızdan sonra çok geçmedi. Kerim'in yakında olacağını söylediği çok şeyler olmaya başladı. Benim aylığım ikiyüzelli liraydı. Benden üç ay önce işe başlamış olan Kerim'in aylığı da benimki kadardı. O konuşmadan bir hafta sonra, Kerim'in aylığı birden üçyüz lira oldu. İki, üç yıldır çalışıp da hâlâ yüzelli lira alanlar mırıldanmaya başladılar. Onlar mırıldana dursun, Kerim'in aylığı dörtyüz oldu. Şefimiz Şevki de dörtyüz alıyordu.

Derken, Kerim beşyüz lirayla başımıza şef, Şevki de onun muavini oldu. Kerim, işe bile, haftada ya iki, ya bir gün uğruyordu. Aradan çok geçmedi. Kerim'i yediyüz elli lirayla başka bir servise aldılar.

Aylığı yükseldikçe, Kerim'le aramızdaki mesafe de açılıyordu. Ona, eski arkadaşları Kerim Bey, diyorlardı. Hele, bizim servis şefi Şevki, eskiden yanında çalışan Kerim'i görür görmez önünü ilikliyor, onunla: «Beyefendiciğim, zâtıâliniz» diye konuşuyordu.

Bir de duyduk, Kerim, Câzim Bey'le Avrupa gezisine çıkmış. Geziden dönüşte, Kerim'in aylığı duyduğumuza göre ikibin lira olmuştu. Ama ikibinde de kalmadı. Son duyduğum beşbin liraydı. Yaptığı işi pek bilen yoktu... Câzim Bey'in sekreteri, muavini, vekili deniyordu. Câzim Bey olmadığı zamanlar işleri hep Kerim görürdü. Sonraları iş değişti. Kerim olmadığı zamanlar, onun işlerini Câzim Bey görmeye başladı.

Bu Kerim, çalışkan değil, becerikli değil, bilgili değil, bu adamın ne hüneri var, kimse anlamıyordu. Ama ben, batı dalkavukluğuyla böyle yükseldiğini anlıyordum. Bu batılı dalkavukluk nasıl iş, onu bilmiyordum. Sonunda bunu da öğrendim.

Câzim Beyin beş-altı müessesesi vardı. Bizim çalıştığımız, onun en eski işiydi. Müessesede çalışan herkese müessesenin kuruluşunun yir-

minci yıl dönümünün kutlanacağı bildirildi. Birer aylık ikramiye aldık. O gece, büyük otellerden birinin lokantasında, seksen kişilik bir de ziyafet verildi.

Batı dalkavukluğunu, Kerim'in başarısının sırrını ben işte o ziyafette öğrendim. Ziyafet masasının bir başında Cazim Bey, yanında da Kerim oturuyordu. Ben Kerim'in üç kişi daha solundaydım. Çok merak ettiğim için Kerim'in her sözüne kulak veriyor, onun her davranışını inceliyordum. Câzım Bey tam eline bir kadeh alıp, şerefe kadeh kaldıracağı sırada, Kerim, onun elini tuttu:

— Olmaz! dedi, biliyorsunuz, dokunuyor size...

Câzim Bey,

— Ne olur, bir kadehçik... dedi.

Kerim sertti:

— Olmaz deyince olmaz... Siz bilirsiniz, isterseniz için... Ama sonra ben karışmam. Biliyorsunuz, kalbinize dokunuyor!

Câzim Bey, şerefe kaldırdığı kadehi yerine koydu, sandalyesine oturdu.

Bir ara Câzim Bey,

— Hava sıcak, şu pencereyi açalım! demesiyle garsonlardan önce bizim şark dalkavuğu Şevki'nin masadan fırlaması bir oldu.

Biyandan,

— Emredersiniz efendimiz! diye bağırıyor, biyandan pencereye doğru seğirtiyordu.

Kerim'in sert sesi duyuldu:

— Bırak! Pencereyi açmayın!

Sonra Câzim Bey'e döndü:

— Yahu, ne yapıyorsunuz? Çocuk gibisiniz vallahi... Terlediniz canım... Şimdi pencere açılırsa ne olur?

Câzim Bey,

— Vallahi terlemedim... dedi.

— Nasıl terlemediniz. Terleyip terlemediğinizi ben bilmez miyim canım...

Câzim Bey, bardağına su koyuyordu. Kerim,

— Aaaaa!... diye bağırdı. Siz ne yapıyorsunuz Allah aşkınıza, çıldırdınız mı yoksa?

Câzim Bey,

— Hiç! dedi. Bardağa su koyuyorum...

Kerim başını sağa sola salladı:

— Allah Allah... Olur şey değilsiniz vallahi... Ben size su içiriyor muyum? Madem susadınız, bana neye sormuyorsunuz? Garson! Çabuk bir şişe soda getir!..

Câzim Bey ne yapmak istese, Kerim bırakmıyordu. O da, Kerim ne dese, kuzu gibi boyun eğiyor, arasıra şımarık çocuklar gibi Kerim'e nazlanıyordu:

— Müsaade et, bir kadeh içeyim, ne olur...

— Olmaz, olmaz dedik ya canım... Hiç sağlığınızı düşündüğünüz yok...

Az önce yaptığının tersini yapmaktan da hiç çekinmiyordu. Demin pencereyi açtırmayan Kerim, asıl şimdi herkes terlediği halde, Câzim Bey'e,

— Sıcak değil mi? Sıkıldın... dedi.

Câzim Bey,

— Yooo... sıkılmadım! dedi.

— Sıkıldın, sıkıldın... Ben bilirim. Açsınlar şu pencereyi.

Bizim şark dalkavuğu Şevki, çatalı bıçağı elinden attığı gibi fırladı,

— Emredersiniz efendim! diyerek, pencereyi açmaya koştu.

Câzim Bey,

— Yahu, kaç defa söyledim!.. Ben dalkavukluktan hoşlanmam diye!... Bırakın efendim, pencereyi garson açar. Size ne?

Şevki,

— Başüstüne, emredersiniz. Oturayım efendim. Hiddet buyurmayın! dedi.

Câzim Bey,

— Bir cigara içebilir miyim? diye Kerim'e sordu.

Kerim,

— Ama, bir tane, dedi. Bir tane daha içmek isterseniz, bırakmam... Bugün dördüncü cigara oldu. Gözüm, kulağım onlardaydı. Bir ara,

— Yahu, ben size bu spor kahverengileri ziyafete giderken giymeyin diye kaç defa söyledim... dedi. İllâllah... Dilimde tüy bitti. Çok zevksizsiniz... Bir dakika yanınızdan ayrılsam, ille de bir münasebetsizlik yaparsınız.

Câzim Bey'e baktım. Koca milyoner, şımarık bir çocuk olmuş:

— Aman, unutmuşum işte...

Kerim, masadakilere,

— Vallahi çocuk gibi bir adamdır! dedi. Bilemezsiniz.

Şark dalkavuğu Şevki atıldı:

— Aman efendim, estağfurullah!

Câzim Bey onu,

— Sus, sen sus! diye payladı. Ne dalkavuk adam yarabbi. Çocuk gibiyimdir ya... Elbette çocuk gibiyim... Kerim Bey olmasaydı, kaç defa hastalanıp ölmüştüm...

Kerim, kol saatine baktı,

— Haydi bakalım! dedi. Senin yatma zama-

nın geldi. Hadi kalk...

Câzim Bey,

— Biraz daha oturalım! diye boynunu büktü.

— Olmaaaaz... Saat dokuzbuçuk... Eve gidene kadar on. Geç bile kaldık... On dedi mi, yatakta olmalısınız. Hadi bakalım!

Kalkarken Kerim elini kadehe attı. Hemen eline yapıştım:

— Ne yapıyorsunuz siz Allahaşkınıza... Demindenberi bakıyorum, beş kadeh oldu. Siz hiç sıhhatinizi düşünmez misiniz! Çekin elinizi!

Bir iyice payladım. Kerim,

— Ne olur, şunu da içeyim! diye yalvardı.

— Bu seferlik neyse, ama bir daha görmiyeyim.

Elini omuzuma koydu, beni bir kenara çekti:

— Aferin! dedi. Doğulu dalkavuklukla, batılı dalkavukluğun farkını hemen kavradın... Daha bizim batıdan alacağımız ne kadar ders var. Biz daha dalkavukluk etmesini bile bilmiyoruz. Sen kaç lira aylık alıyorsun?

— İkiyüz elli...

— Beşyüz yaptım. Yarın, Şevki'nin yerine sen şef olacaksın, o da senin muavinin...

Şevki koşup kapıya gelmiş. Câzim Bey'i etekliyordu:

— Allah ömürler versin beyefendiciğim... Sağ olunuz, var olunuz. Bu akşamki ziyafette bizleri bahtiyar ettiniz.

— Çekil oradan dalkavuk!... diye bağırdım. Dalkavukluğu da rezil ettin, çekil!... Yıkıl, gözüm görmesin.

— Bu hikâye daha önce, «Ölmüş Eşek» adlı kitapta çıkmıştır. —

MUTLULUĞUMU SANA BORÇLUYUM

— Azizim, bir kadınla tanıştım, sorma...

— Çok mu güzel?...

— Ne diyorsun birader... İşte bak, resmi de var.

— Gerçekten güzelmiş!.. Kaçırma bari.

— Kaçırır mıyım yahu!.. Sen bendeki göze baksana.

— Sana ilgi gösteriyor mu?

— Oldukça...

— Kadının kalbini fethetmiye bak!.

— Bütün hünerimi göstereceğim.

*

— Ne haber, ne var ne yok?...

— Vallahi iyilik... Geçen gün anlatmıştım ya, hani bir kadın var, diye...

— Eeee?..

— Alev bacayı sardı. Deli gibi seviyorum.

— O da seni seviyor mu?.

— Bilmem.

— Kendini sevdirmeye çalış!

— Nasıl sevdireyim?

— Bilirsin, tecrübem yoktur. Hediye al. Kadınlar çiçeği sever, özellikle karanfil, hele kırmızısı... Sonra efendim, pahalı hediyeler de al.. İkidebir çok zeki olduğunu söyle. Kadınlar övülmekten hoşlanır.

— Dediklerini yapacağım.

*

— Ah... Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

— Ne oldu?...

— Azizim, sen kadın ruhundan anlıyorsun. Senin reçeteyi yaptım. Kadın bana yüz vermiye başladı. Söyle Allahaşkına, başka ne yapayım?

— Sinemaya götür. Ama sakın ciddi bir film olmasın... Ya çok acıklı, ya sulu komedi, ya da müzikal film olsun. Sinemadan çıktın mı, mutlaka bir pastahaneye uğra. Vanilyalı dondurma ısmarla. Mutlaka vanilyalı olsun. Sonra ikram etmek için, daima cebinde şokola draje bulundur, unutma!

— Sen ne dersen yapacağım. Bu kadın için deli oluyorum.

*

— Dün sinemaya götürdüm. Sinemada şokola draje verdim, bayıldı. Sinemadan sonra bir pastacıya gittik, vanilyalı dondurma ısmarladım. «Çok zevk sahibi bir erkeksin» dedi. Bu hafta biyere gezmiye gideceğiz, söyle Allahaşkına nereye götüreyim?

— Bana kalırsa Büyükada'ya götür. Eşekle tur yaparsınız. Plâja gidersiniz. Sonra dans edersiniz. Ama yalnız valslere kaldır.

— Ah yarabbi ...Şu kadını bir elde edebilsem!..

— Dediklerimi yap, edersin.

— Vallahi, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

— Estağfurullah... Ben sana tecrübelerimi söylüyorum, o kadar.

*

— Nasıl, geçen hafta gezmiye gittiniz mi?

— Gittik... Aman ne eğlendik. Ama kadından iş çıkaramıyorum.

— Neye?

— Evliymiş! Yalnız kuru kuruya gezip tozuyoruz.

— Kocasını mı seviyor?

— Yok canım, eşşek gibi bir kocası varmış. Dangalağın birisi, diyor. Hiç kadın ruhundan anlamaz, kabasaba biri diyor.

— Vah zavallı kadın. Neye boşanmıyormuş?

— «Sana güvenebilsem, bugün boşanırım» diyor. Ah nasıl yapayım, bilmem ki...

— Arkasını bırakma.

*

— Ne oldu? İşleri ilerlettiniz mi?

— Sorma... Daha bir kere öpemedim bile. Çok çekingen. Ama beni sevdiğini anlıyorum.

— Hediye almakta devam et. Meselâ güzel losyonlar al. Özellikle «Skandal» al... Sonra meselâ, ne bileyim ben, bir kumaş al. Kadınların çoğu maviyi sever, havaî mavi bir kumaş

— Ya kocası çakarsa?

— Nereden çakacak? Baksana kadın aptalı biri demiş... İstersen kumaşı ben seçeyim...

— Peki... Hemen alayım!...

*

— Durum ne yolda?

— Çok iyi gidiyor. Losyonu görünce, bu benim kokum, dedi. Kumaşın rengine bayıldı. Am birader, hâlâ okul çocukları gibiyiz... Söyle, b kadını nasıl elde edeyim?

— Yahya Kemal'den şiirler oku... Kocand ayrıl evlenelim de...

*

— Çoktan beri görünmedin, nerelerdeydin?

— Gelemedim. İşler aldı yürüdü. Kadın kocasından boşandı.

— Evleniyor musunuz?

— Tabii...

— Aman vakit kaybetme. Ne olur, ne olmaz

*

— Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Dün evlendik. Mutluluğumu sana borçluyum. Senin sayende evlendim.

— Asıl ben sana teşekkür ederim kardeşim. Ben de mutluluğumu sana borçluyum. Çünkü ben de senin sayende karımdan ayrıldım.

— .....!!!

ANAHTAR

İbrahim,

— Haydi bara girelim, dedi.

— Girelim ama İbrahim, sonra bizi donsuz kapı dışarı ederler, dedim.

— Çocuksun yahu!.. Bizim gibi kurtlar da kafese girecek değil ya!...

Aptala malûm olur, derler, bu gece içim pırpır ediyor.

Kapısında renkli neon ışıkları yanan, iki kat merdivenle inilir, yerin dibinde bir bodruma girdik. Bir masaya geçtik. O sırada caz başladı. Hakem dövmek için sahaya fırlayan futbol seyircileri gibi, masalardaki erkekler, kadınların üzerine atıldılar. Garson geldi.

— İki votka...

Yandaki masadan bir kadın, sigara ağzında,

— Affedersiniz, ateşiniz var mı? dedi.

Biliyorum, ateş versem, arkası gelecek, garanti kazıklanacağız. Ben başımı çevirdim, İbrahim çakmağı çaktı.

— Teşekkür ederim efendim.

— Estağfurullah.

— İbrahim'e bir cimdik attım:

— Uzun etme...

Bu İbrahim de, barlarda çok paralar yemiş adam, toy değil. Bana gelince, övünmek gibi olmasın, yirmi yıldır, tâ Macar kızları zamanından beri bar kadınlarının sicilini tutmuşumdur.

İbrahim,

— Bu numaraları yer miyiz yahu? dedi.

— Yemesine bal gibi yeriz ya, şimdi yemein sırası değil...

Yan masadaki kadın derin derin içini çekti:

— Yalnızlık ne kadar zor şey, değil mi efendim?

Ben başımı tavana kaldırdım.

İbrahim,

— Yalnızlık Allaha mahsus hanımefendi! denesin mi?

Söylemeyi unuttum. Burası öyle, ikibuçuk kâğıda bir kokteyl içilip de, kızları değiştire değiştire sabahın üçüne kadar zıpzıp zıplanılan kıtipiyoz barlardan değil. Her konsomatris kız, geceliğini en azından yüz papele getirmezse, mesek şerefinden kaybeder, rahatsızlık duyar. Bunu da biliyoruz hani. Yan masadaki kadın İbrahim'e,

— Kulağınıza bir şey söyliyeceğim, dedi.

İbrahim, başını uzatınca, ben içimden,

— Tamam, dedim. İbrahim elden gitti. Bari ben dayanayım.

İbrahim, karıyı koluna aldı, bar Amerikan'e geçtiler. Ben masada yalnız kaldım. Kadınlarla göz göze gelmiyeyim diye, başım yukarıda, gözlerim tavanda.

— Sizi biyerden tanıyorum galiba.

Gözlerimi tavandan indirdim. «Melûl, mahzun» bir çift göz, inci dişlerin parıltısı görünen, yarı açık ve nemli, fecriâticilerin deyimiyle, «dantelli dudaklar»...

— Zannetmem! dedim.

— Masanıza gelebilir miyim?

— Başka yer yoksa buyurun...

Kadın, yanımdaki boş sandalyeye çöktü. Ayıp değil ya, herkesin bir huyu vardır; beni de böyle, uçuk benizli, esrarlı bakışlı, güler mi, ağlar mı anlaşılmaz, erkek sesli kadınlar perişan eder.

— İsmim Alis...

— Teşekkür ederim, benim ismim Hasan...

— Çok memnun oldum.

Tam o sırada garson geldi. Benden önce davranıp garsona,

— Bişey istemez! dedi.

Allah Allah... Bu kadar tokgözlü bar kadınına ilk rastlıyorum. Bu sefer ben,

— Bişey içseydiniz, dedim.

— Teşekkür ederim, dedi, biliyor musunuz ben bu muhite bitürlü alışamadım. İçkiyle barışım hoş değil.

— Yaaa!...

— Derdimi anlıyacak bir insanla başbaşa konuşmaktan başka zevkim yoktur.

Sonra anlatmaya başladı. Babası Ermeni, annesi Rum; kendisi Türkmüş. Bu hayata acıklı bir maceranın sonunda düşmüş. Bir sevgilisi varmış, tıpkı bana benziyormuş. Yalnız yüzü, boyu posu değil, sesi, hareketleri de tıpkı benmiş... Kendisini yüzüstü bırakıp gitmiş. Onun için benim yanıma gelmiş.

— Ben başka bar kadınları gibi değilim, diyordu, hayatımdan iğreniyorum.

Anlattıkça, neredeyse ağlıyacağım. Dünya yüzünde böyle kadınlar da mı var? Yahu, bu benim bütün ömrümce aradığım kadın. Bu sefer ben üsteledim:

— Rica ederim, bişey içelim...

— Eğer benim ısmarlamama müsaade ederseniz, içelim.

Hoppala!... Kadın bana tutuldu galiba... Eh, bir kadının da bir kalbi yok mu canım? Kendimi yokluyorum, öyle âşık olunacak bir surat da yok bende...

Alis'i hemen hemen zorla bar Amerikan'e götürdüm. Bir de baktım bizim İbrahim, deminki sarışın bombayla birbirlerine iyice, sarmaşdolaş yamanmışlar, Ahtapot olmuşlar, sanki tek kişi...

— Ne içersiniz?

— Kokteyl...

Alis,

— O gözlerin yok mu? diyor, hayatımda gördüğüm en güzel gözler.

Şu Alis zevk sahibi kadın canım. Bir zamanlar benim deli divane olduğum bir kadın vardı, bana hep,

— Gözlerine bakmaya tahammül edemiyorum, derdi.

— Baksana bay barmen. Bize birer kokteyl daha ver...

— Ben senin gözlerine vuruldum.

İnce kadın şu Alis!...

— Bize cinfis ver!...

— Eğer bu güzel gözlerin benden başka bir kadına bakarsa oyarım vallahi!..

— Alisciğim, senden başkasına bakarsam gözlerim kör olsun... Garson, bize birer tane viski!

İbrahim'e baktım, gözleri süzüm süzüm süzülmüş. Anlaşılan kadın onu adamakıllı kazıklıyor.

Alis,

— Ölünceye kadar gözlerimi gözlerinden ayırmasam! diyor.

— Ayırma şekerim.

— Allah ayırmasın...

Benim gözlerimde de arpacık hiç eksik olmaz, biraz da kanlıdır. Ama, aynaya bakınca kendimi beğenirim.

— Garson!... Ne içersin Alisciğim? Bol... Evet bol getir.

O sırada Alis, çantasından bir anahtar çıkardı:

— Hayatım, dedi, al şu anahtarı... Benim apartmanın anahtarı. Bu gece saat dörtte gelirsin. Tarlabaşı, Salkımsaçak sokak, No. 14, Şeref apartmanı. İkinci kat. Seni buradaki kadınlardan kıskanıyorum.

Ne yüksek duygulu kadın!

— Garson, hesap!...

Adisyonu önüme dayadı, 285 lira... Ben kıvranmaya başladım. İbrahim'e baktım, görünürlerde yok.

— Alisciğim, benim yüz yetmiş liram var. Hesap 285 lira...

Zavallı Alis'in rengi uçtu,

— Sanki ne diye içtik bu kadar? dedi, bu herifler insafsızdır. Para vermeden bırakmazlar. Bende de vallahi on beş lira var.

O zaman aklıma geldi.

— Aman, Alis rezil oldum. Şu kol saatimi vallahi üç yüz yirmiye aldım, on sekiz taşlıdır.

— Burada ona yüz lira vermezler.

— Dolma kalemim var, altın. Yüz liraya aldım.

Altın kol düğmelerini de çıkardım. Alis hepsini aldı, patrona götürdü.

On beş dakika sonra döndü:

— Elli lira bir hesabın kaldı, ben öderim, dedi.

— Teşekkür ederim, ne iyi kalplisin... Be yarın getiririm sana...

— Bu gece bekliyorum, mutlaka gel... Ah gözlerin!...

Bardan çıktım. Saat dörde kadar sokaklarda başıboş dolaştım durdum. Saat dört... Anahta elimde, Salkımsaçak sokağını arıyorum. Bekç lere sordum, bilmiyorlar. Sabah oldu.

Eve gittim yattım. Akşam üzeri uyanmışım Mutlaka Alisciğimi bulmalıydım. Tarlabaşın bütün ara sokaklarını teker teker aradım. Gec yarısına kadar sokak aralarında dört döndün O sırada bizim Macit'e rastgeldim.

— Vay Macitciğim, ne arıyorsun buralarda

— Bilâder, dedi, bu gece bir bara gittim. B kadına rastladım. Vallahi görsen, hiç bar ka dını demezsin... Evinin anahtarını verdi. Ev dörtte gelecek.

— Adresi?

— Salkımsaçak sokak No. 14 Şeref apart manı.

— Adı?

— Alis.

— Barda çok para verdin mi?

— Senin bildiğin bar kadını değil... Vallah zorla içirdim. Dört yüz lira hesap verdim amc helâl olsun...

Yanımızdan geçen biri, bize sokulup

— Affedersiniz, dedi, Salkımsaçak sokak ne resi?

— Siz neresini arıyorsunuz?

— No. 14, Şeref apartmanı!..

Cebimden anahtarı çıkardım,

— Apartmanın anahtarı bende, dedim.

İsterseniz, gece yarısından sonra, Tarlaba şının ara sokaklarını bir gezin. Elinde anahtar Salkımsaçak sokak, Şeref apartmanını araya en az onbeş yirmi kişiye rastlarsınız.

NEVESER'DEN ESER YOK

Bir genç odaya girdi, çok kibar bir edâ ile,

— Efendim, dedi, «Akasyaları bitten koruma cemiyeti»nin Boğaz gezintisine zatıâlinizi davet ediyoruz.

Herşeyden önce bu «zatıâliniz!» sözüne kesildim. Demek adamdan sayıp bizi de davete kalkmışlar.

— Çok teşekkür ederim, dedim, gezintiniz ne zaman?

— Yazıyor, diye masanın üzerine bir daveti ye bıraktı. Elime aldım, baktım, şunlar yazılıydı

Akasyaları bitten koruma cemiyetinin,

Yüksekkaldırım Parti Bucak Başkanı Sayın Bay Vali'nin yüksek himayelerinde, henüz onse

iz yaşına basmamış olanların menfaatine ter-p ettiği Boğaz gezintisine, eşinizle birlikte teş-finizi saygı ile rica ederim.

İki kişilik - 15 lira

Davetiyenin altında, 15 lirayı görünce bende afak attı. Acaba bu delikanlı, davetiyeyi pa-ayla mı satmak istiyordu? Yoksa?... Kendiken-ime bir evham geçirdim, her halde gençler be-im de aralarında bulunmamı istiyorlar, dedim.

Bütün bunları okurken, karşı masada bizim elâl, çaktırmadan kıskıs gülüyordu. İkimiz de ynı gazetenin yazarıyız.

Davetiyeyi cebime koydum, bir büyük adam akasıyla,

— Beni hatırladığınıza çok teşekkür ederim. ok meşgulüm ama, gelmeye çalışırım, dedim.

Yan gözle Celâl'i dikizliyorum. Sinsi sinsi gü-yor. Bu adam beni zati hiç çekemez. Delikanlı,

— Bir tane yeter mi? Başka davetiye iste-ez misiniz? diye sordu.

Kendimi önemli insanlar arasına katarak,

— Davet edeceğiniz başka şahsiyetler de ardır, dedim.

— Çok bastırdık, istediğiniz kadar verebili-im, dedi.

— Eh öyle ise, iki tane daha verirseniz mem-un olurum.

Delikanlı, masanın üzerine iki davetiye daha ıraktı.

— Teşekkür ederim, dedim.

Yüzüne baktım, oğlan ayakta, o da gözüme akıyor. Biriki dakika kadar böyle karşılıklı ba-ıştık. Herhalde delikanlı, tanınmış bir yazarla iriki lâf etmek istiyor, diye, düşündüm.

— Buyurun, oturmaz mısınız?

— Teşekkür ederim, rahatsız etmiyeyim...

— Estağfurullah.

Delikanlı, karşıma sandalyeye oturdu. Kimbi-r buradan arkadaşlarının yanına gidince, bire ın katıp, benimle neler konuştuğunu ballandı-a ballandıra anlatacak, övünecek... Beni hatır-amış, buraya kadar gelmiş, üç de davetiye ver-i. Buna karşılık bir şey yapmam gerekir.

— Bir kahve içer misiniz?

— Teşekkür ederim.

— İçin, için bir kahve...

Celâl hâlâ, belli etmeden gülüyor. Büsbütün atlatmak için inat olsun diye bir kahve de ona marladım. Kahveler geldi, içildi. Delikanlı aya-a kalktı,

— Artık müsaadenizi rica edeceğim, dedi.

Ben de ayağa kalktım.

— Estağfurullah, dedim, beni hatırlamış olduğunuz için tekrar teşekkür ederim. Çok önemli bir işim çıkmazsa gelmeye çalışacağım. Güle güle... Yine buyurun, beklerim...

Delikanlı hâlâ gözümün içine bakıyordu.

— Parasını almak için, sonra mı geleyim? dedi.

Celâl «kık!» diye bir ses çıkardı, mendilini ağzına kapayıp öksürdü. Vay anasını, üç davetiye on beşerden kırk beş...

Davetiyeleri cebimden çıkardım, evirdim, çevirdim. Delikanlıya,

— Aaa!.. Bakın, görmemiştim, dedim, buraya eşinizle birlikte diye yazmışsınız. Halbuki ben bekârım, onun için ne yazık ki...

— İlle eşiniz olması şart değil, başka kadın da olabilir.

— Vallahi hiç tanıdığım kadın da yok...

— Yalnız da gelebilirsiniz.

— Ne gündü bu gezinti?

— Bu pazar.

— İmkânı yok. Bu pazar günü için bir yere söz verdim.

— Zararı yok efendim, bir başkasına verirsiniz, o gelir.

Boynumu büktüm,

— O halde iki tane yeter, dedim, birini uzattım.

Elim havada kaldı. Delikanlı onu da almak istemiyor. Bayram harçlığı verir gibi, cebine bıraktım. Daha o sabah elektriğe yatırmak için aldığım otuz lira avansı delikanlıya verdim.

İnsan, kötü yaratık... Mutluluğunu başkalarından kıskanıyor da, başına bir felâket geldi mi, başkaları da paylaşsın istiyor.

— Celâl sen de alsana! dedim...

— İşim var, gelemem, dedi.

Ben, delikanlıdan önce,

— Maksat, bir hayır cemiyetine yardım... dedim.

Kafese girmedi. Delikanlı gitti.

Celâl,

— Çok enayisin! dedi.

— Canım, bunun enayiliği var mı? Çocuk, ünlü bir yazar diye kalkmış buraya gelmiş...

— Yahu o senin kim olduğunu, ne iş yaptığını, adını bile bilmiyor.

Artık dayanamadım. Ne kıskanç adam olduğunu anlatmak için.

— Öyle olsa sana da gelirdi, doğru bana geldi, dedim.

— Enayiliğini gözünden anladı da onun için doğru sana geldi, dedi.

— Sen öyle bil!..

— Sen de öyle bil!..

Evde davetiyeleri gösterince karım,

— Bunlara otuz lira mı verdin? diye bağırdı.

— Yok canım, para verir miyim? dedim, gençler ünlü yazarım diye davet etmişler.

Karım hemen komşulara gitti. Onun yerli yersiz, herkese bir münasebet icap edip, «Bu pazar, bizimkini davet etmişler. Boğaza gideceğiz!» diye haberi bütün mahalleye yaydığını biliyorum. Ben de doğrusu, akşam kahvede arkadaşlara, yolda rastladıklarıma, hattâ bir sırasını düşürüp dolmuşta yanıma oturanlara, davetiyeleri gösterip, sanki hiç önemsemiyorum gibi,

— Gençler davet etmişler de... Bizim gazetecilik mesleği de böyledir işte, davetten başımı alamıyorum!... diye övündüğümü sizden saklıyacak değilim.

Bizim aileyi tanıyanlar tanımayanlar, hepsi o pazar Boğaz gezintisine davetli olduğumuzu öğrenmişlerdi.

Bizim bir İhsan vardır, taa okuldan arkadaşım; beni hep, bir baltaya sap olmadım, diye küçümser. Nasıl olsa iki davetiye var ya... Onu da o pazar davet ettim.

Davetiyenin arkasında: «Saat sekizde köprüden kalkacak Neveser vapuruna binilecek!» diye yazıyordu. Gerçekten evlerine uğrayıp bizim İhsan'ları da aldık. Yedi buçukta köprüye geldik. Ben İhsan'la kesiyorum artık:

— Birader, işlerim de çok... Elimde ısmarlanmış iki roman var, hâlâ bitiremedim. Davetlerden baş kaldıramıyorum ki... Gitmesem olmaz, darılırlar...

Aradan bikaç dakika geçiyor:

— Bizim meslek böyledir işte. Dün akşam Başbakan gazetecileri Parkotele davet etmişti, fazla kaçırmışım, sabahleyin zor kalktım...

Saat sekize geliyor. Neveser görünürlerde yok. Sakın Üsküdar iskelesinden kalkmasın... Orada da yok... Ada iskelesinde de yok...

— İşte böyle İhsancığım, önceki gün Vali gazetecileri Büyükdere fidanlığına çağırmıştı. Bir şeftali yedik, Allah seni inandırsın, herbiri kafam kadar.

Saat sekiz buçuk... Eh, sen bizde tarifeleri bilmez misin şekerim?

Şu İhsan, benim ne adam olduğumu iyice anlasın...

— Geçen akşam Haiti sefiri, Yeşilköy'e davet etmişti.. Aynı akşam uluslararası bir toplantıya davetliydim. Sen olsan hangisine giderdi İhsan? Ben de öyle yaptım. Yarım saat birinde yarım saat öbüründe kaldım.

Yahu saat on... Nerede kaldı bu Neveser! Çocuklar vızıldanmaya başladı... Köprüdeki bütün iskeleler arasında koşuyorum, ortada Neveser yok... Kalabalığa şöyle baktım. Hepsinin ellerinde bizim davetiyelerden. Herkes Neveser bekliyor. Kimi «dolandırıldık galiba!..» diyor, kimi, küfür ediyor, kimi hâlâ bekliyor, kimi de dönüp gidiyor.

Saat bir buçuk... Tepem attı. Ne olsa gazeteciyiz ya. Ben onlara şimdi gösteririm. Eğer bi mandepsiye bastırıldıksa, vallahi duman attırırım. Bir hışımla, iskele başmemurunun odasın girdim. Ben daha ağzımı açmadan, adam elimdeki davetiyeleri görünce, gülerek,

— Neveser değil mi beyim? dedi...

— Evet, dedim, hâlâ Neveser'den eser yok!

Başmemur,

— Neveser vapuru, bundan onbeş sene evvel iskartaya çıkarıldı. Hurda makineleri Hollan'daya satıldı, teknesi de Haliç'te, Ayvansaray'ın önünde...

Dışarı çıktım.

İhsan,

— Ne olmuş? diye sordu.

— Saat sekiz dedikleri, akşamın sekiziymiş. Vapurla mehtap gezintisine çıkılacakmış, dedim.

Davetiyeler ellerinde kalabalık hâlâ bekliyordu. Enayilik paylaşılınca insana hafif geliyor. Benden başka enayilerin de bulunmasına sevindim.

Bir başka vapura bindik, Küçüksuya gittik. İhsan'a, dönünceye kadar hep davet hikâyeleri anlattım.

Akşam gazeteye gelince, Celâl sordu,

— Gezinti nasıl oldu?

— Gelmediğine öyle enayilik ettin ki... Aman ne eğlendik, ne eğlendik... On dört kişilik incesaz bir tarafta, mükemmel bir caz, danslar, şarkılar, yemekler... Bütün ses sanatkârları oradaydı. Helâl olsun otuz lira... insan yüz liraya böyle eğlenemez vallahi...

Celâl,

— Şu haberi bir muhabir getirdi, başlık çıkar da birinci sayfaya verelim, dedi.

«Yeni tarzda bir dolandırıcılık. Bir hayır cemiyetinin adını kullanarak, yirmi yıl önce çürüğe

kmış olan Neveser vapuruyla, Boğaz gezintisi
dı altında, bir şebeke, binlerce saf vatandaşı
olandırmıştır. Halkın şikâyeti üzerine...»
Arkasını okuyamadım. Celâl'e görünmeden,
sekreter yardımcısına,
— Hastayım, bu gece çalışamıyacağım! dedim, eve gittim.

ZEKANIZI BİLEYİNİZ

Meşhur polis hafiyesi Şarlok Holmes'le Nat
Pinkerton, bir hafta önce İstanbul'a gelmişlerdi.
Bir sabah kaldıkları otelde acı acı telefon çaldı.
Bir kadın sesi telefonda,
— Sevgilim!... Sevgilim!... diye bağırdı ve te-
lefon kesildi.
Şarlok Holmes bir elinde telefon alıcısı, öbür
eli şakağında bir saat kadar düşündükten son-
ra Nat Pinkerton'a,
— Telefon edenin kim olduğunu anladım, de-
di.
SORU:
1 — Telefon eden kimdi?
2 — Telefon neye kesildi?
CEVAP:
1 — Telefondaki kadın, Şarlok Holmes'in sevgilisiydi.
2 — Telefonun, konuşmanın yarı yerinde kesilmesi, İstanbul'da olağan işlerdendir.
Fakat Nat Pinkerton, izmaritinden derin bir nefes aldıktan sonra,
— Yanılıyorsunuz Mister Holmes, dedi, sevgiliniz az önce palamut avına çıktı. Telefon etmesine imkân yok.
O sırada telefon çaldı, aynı kadın sesi,
— Sevgilim! Sevgilim!... diye inledi.
Telefon kapanmıştı.
Şarlok Holmes, kasketini burnunun üstüne çekti,
— Nat, bir cinayet karşısındayız, dedi.
Fakat Nat Pinkerton, bişey söyledi, o zaman Şarlok Holmes, cinayet olmadığını anladı.
SORU:
Nat Pinkerton Şarlok Holmes'e acaba ne söyledi?
CEVAP:
Nat Pinkerton şunu söyledi:
Bu kadın telefonda sevgilisini arıyor. Fakat Türkiye'de bir telefon numarasını çevirdiniz mi, mutlaka aramadığınız yer çıkar.

Bu sırada kapıdan saçını başını yolan bir kadın girdi,
— Niçin telefonuma cevap vermiyorsunuz? Sevgilim öldü... dedi.
Şarlok Holmes piposunu dişleri arasında üç defa çiğnedikten sonra,
— Madam, sevgiliniz nerede öldü? diye sordu.
— Sabahleyin banyoya girmişti. Gece yarısına kadar bekledim. Çıkmayınca âdeta merak ettim, Banyonun kapısını açınca, bir de baktım ki, banyoda boğulmuş.
Nat Pinkerton, son kalan serçe parmağını da yedi.
— İnanma Holmes, namussuzum bu karı atıyor! dedi.
SORU:
Acaba Nat niçin, böyle söylemişti?
CEVAP:
Banyoda boğulacak kadar, İstanbul'da musluklardan su akmadığını Nat Pinkerton biliyordu.
Şarlok Holmes,
— Hmmm!... dedi, sonra kadına döndü:
— Madam, sevgilinizin suda boğulmasına imkân yok!...
Genç kadın,
— Size suda boğuldu diyen kim? diye bağırdı, havagazı musluğunu açmış!.
Nat Pinkerton, tıpkı radyofonik temsillerde olduğu gibi camları zangırdatan bir kahkaha attı.
SORU:
Nat Pinkerton niçin güldü?
CEVAP:
— Sinirleri bozulmuştur.
— Hayır!
— Açıkta bişey görmüştür.
— Hayır, yine bilemediniz.
Nat Pinkerton havagazı musluklarından gaz değil, sâde hava geldiğini biliyordu.
Şarlok Holmes'le Nat Pinkerton kadının evi-

ne gittiler. Banyoda bir adam boylu boyuna yatıyordu. Nat Pinkerton mendili ile adamın edep yerini örttükten sonra,

— Mister Holmes, havagazı musluğunu açın da biraz temiz hava gelsin, dedi.

Şarlok Holmes hizmetçiye,

— Bey eve ne zaman geldi? diye sordu.

— Hanımın kocası evde bulunmadığı zamanlar gelir. Köprüden 6,45 vapuruna biner, mutlaka 7,30 da burada bulunur.

Nat Pinkerton,

— Bayan Domestik, yalan söylüyorsunuz! dedi.

SORU:

Nat Pinkerton, hizmetçiye neden inanmamıştı?

CEVAP:

Çünkü İstanbul'da vapurların, hiç bir zaman tarifeye uygun hareket etmediklerini öğrenmişti.

Şarlok Holmes ölen adamın kâtibelerini sorguya çekti:

— Bey'i ölmeden önce en son nerede gördüğünüzü yeriyle, saatiyle söyler misiniz?

Kâtibelerden birisi,

— Bu sorunuza cevap vermeme terbiyem müsait değildir, dedi.

Nat Pinkerton dişleriyle bıyıklarını çekiştirdi. Bu sırada başka birisi,

— En son ben gördüm, dedi. Saat dörtte Taksim'den dolmuşa bindik, dördü kırkbeş geçe Beyazıt'a geldik. Sonra ben ayrıldım.

Nat,

— Arkadaş, atıyorsun! dedi.

SORU:

Nat Pinkerton niçin böyle söylemişti?

CEVAP:

Şimdi siz, alıştınız, İstanbul'da bir dolmuş hi bir zaman Taksim'den Beyazıt'a 45 dakikad gelemez de onun için diyeceksiniz.

— Hayır!

— Öyle ise nüfus sayımı vardı o gün, do muşlar işlemiyordu.

— Hayır!., Nat, bu adamı şaşırtıp, yüzünde ki ifadeden ruhunu okumak için böyle söyle mişti.

Nat Pinkerton bir müddet yerinde eşelendi.

— Çaktım dalgayı Mister Holmes, dedi, sonra cebinden lupu çıkarıp güneşe tuttu, cıgarasını yaktı.

Bu sırada Şarlok Holmes,

— Çok önemli bir cinayet karşısında bulunduğumuzun farkında mısın? dedi.

Nat Pinkerton,

— Mister Holmes! diye bağırdı, en sonunda bir ip ucu yakaladım!

Ölü adam, yattığı yerden,

— Mister Nat Pinkerton, yakaladığınız benim uçkurum, rica ederim, çekmeyin! dedi.

Şarlok Holmes, ölü adama,

— Susun! dedi, eldeki kesin delillere göre sizin ölmüş olmanız lâzım!...

SORU:

— Ölü nasıl konuştu?

CEVAP:

— Yazar da buna bir kılıp düşünüyor ama, uyduramadı.

SİNİR DOKTORU

Genç sinir hekimi, çeşitli yollara başvurup, şehrin göbeğinde muayenehane açtı. Nedense müşteri, affedersiniz, yani hasta gelmiyordu. Ne Avrupada ihtisasını yapmış olması, ne çalışkanlığı, ne de bilgisi para kazanabilmesine yarıyordu.

Geçim derdi bütün ağırlığıyla üstüne binmişti. Düşüne taşına, yine hekimlik bilgisinin yardımıyla bir yol buldu. Kapısına: «Pazar günleri de hasta kabul olunur» yazılı bir tabelâ astı. Aynı ilânı gazetelere de verdi.

Pazar günleri, insanlar işsiz güçsüz, evlerinde oturduklarına göre, elbette sinirleri o gün başka günlerden daha çok bozulurdu. Bu koca şehirde sinir bozulmasın imkân var mı? Pazar günleri, doktorların çoğu hastaya bakmazlardı.

Genç sinir hekiminin düşündükleri oldu. İlânın gazetelerde çıktığının ilk pazarı, kapının zili çalındı. Bir adam bağıra bağıra muayene odasına girdi.

— Doktor bey, sinirlerim bozuldu. Aman yatıştırıcı bir ilâç verin, dedi.

Eli ayağı titriyordu. Doktor,

— Ne oldu? Neyiniz var? Anlatın! dedi.

Sinirli adam anlatmaya başladı:

— Artık burama geldi. Yeter oldu artık! Bir azar günü olsun insan evinde rahat nefes ala-ıyor. Nedin bu benim çektiğim?

— Kimden şikâyet ediyorsunuz?

— Kimden olacak... Karımdan elbette. Artık u hayata dayanamazmış. Rütubetli bodrum-ırda oturmaktan kemikleri çürümüşmüş. O da sanmış... Gezip tozmak istermiş. İnsanın şu ünyada iki günlük ömrü varmış. Onu da ahla ahla geçirdikten sonra... Koskoca herifmişim en de, karımı bir pazar günü bile koluma takıp nemaya, tiyatroya götürmüyormuşum... Dok-or bey, rica ederim, kasap et, keçi can derdin-e. Ben çoluğun çocuğun karnını nasıl edip de oyuracağım, nasıl edip de Ali'nin külâhını Ve-ye, Velininkini Aliye geçireceğim diye düşünü-orum, karının zoru da tiyatro, sinema... Sen ol a sinirlenme bakalım...

Hasta, boşanmış zemberek gibi anlattıkça, oktorun gözleri kaydı. Artık onu dinlemiyor, endi alle hayatını düşünüyordu. Az önce, o da endi karısı ile, tıpkı bu hastanınkine benzer bir avgaya tutuşmuştu. Karısı, bu güzel havada ezelim, diye tutturmuştu.

Bu sırada başka bir hasta içeri girdi.

— Elim ayağım zangır zangır titriyor doktor ey, dedi, çarpıntım da var. Aman bana bir ruh u verirsiniz, ne yaparsanız yapın... Ay, şimdi ayılacağım. Allah bizi kira köşelerinde sürün-ekten kurtarmadı. Şu ev sahipleri yok mu! Ah, ah!... Pazar, Allahın pazarı... Bir Pazar gü-ü bile insana evinde rahat yok. Zırr kapı... Ne ? Kira... Hem de, ucuza oturuyormuşuz da, izde hiç insaf, din iman yokmuş da, herkesin akkını yiyormuşuz da... Daha neler de neler... erifin kafasına sürahiyi geçirince, kendimi doğ-u buraya attım.

Doktor,

— Buyurun oturun da, reçetenizi yazayım, edi.

Ama aklı hep kendi ev sahibindeydi. İki gün nce o da doktora, kirayı arttırma teklifi yap-mış, aksi halde mahkemeye başvuracağını söy-emişti. Sinirden doktorun elleri titriyordu.

Reçeteyi yazarken üçüncü hasta içeri girdi. u zavallı da durmadan hıçkırıyor, çırpınıp du-uyordu.

— Bittim... bittim!... Artık yaşanmaz...

— Neyiniz var?

— Yooo... Bıçak kemiğe dayandı. Gayri el-verir, ne olacaksa olsun. Aman doktor bey, bir iğne yapın. Kalbim çok fena... Bu şoförler yok mu, bu şoförler?..

Hasta, şoförlerden dert yanarken, doktorun aklı da dünkü olaya gitmişti. Dün gece bir şo-förle gırtlak gırtlağa gelmişti. Eğer iki lüminal birden almasa, dün gece uyuyamıyacaktı. San-ki o şoför yine karşısındaymış gibi, doktorun sinirleri gerildi. Ne diye sanki herifin burnunun üstü budur diye bir yumruk indirmemişti.

Orta yaşlı bir kadın muayene odasından gi-rer girmez orta yere yığıldı kaldı... Doktor, ka-dını zor ayılttı.

Kadın, gözünü açar açmaz,

— Nedir çektiğim benim? diye ağlamaya başladı.

Kadının anlattıklarına göre, o zavallı da ha-yırsız oğlundan şikâyetçiydi.

— Elim ayağım boşandı doktor bey...

Doktor, kadına sinir yatıştırıcı bir iğne yapar-ken, şimdi aklı kendi kardeşine gitmişti. Kos-koca herif, hâlâ bir baltaya sap olmamıştı. Üs-telik gelip gidip para diye asılıyordu. Tıpkı bu kadının oğlu gibi o da artist olacağım diye tut-turmuştu.

Kardeşinin suratına bir şamar indirir gibi ya-pınca enjektör yere düştü, paramparça oldu.

Hastalar arka arkaya geliyordu. Bekleme sa-lonu tıklım tıklım dolmuş, kimi bağırıyor, hay-kırıyor, kimi dövünüyor, kimi kendini yerden ye-re çarpıyordu.

Genç bir adam,

— Beni kurtarın yoksa elimden cinayet çıka-cak, diye saçını başını yoluyor, kafasını duvar-lara vuruyordu.

— Karım, doktor karım... Evet. Meğer ben koynumda yılan besliyormuşum.

Karısı mı? Doktorun rengi uçtu? Acaba?. Dün-ya bu... Kendi karısı da «benimle ilgilenmiyor-sun» diye kaç kez dert yanmıştı!

Kendini yerden yere fırlatan başka bir has-tanın ağzından lâf almak zor olmuştu. Zavallı-yı alacaklısı icraya vermişti. Yarın eşyalarını haczedeceklerdi.

Doktor bunları dinlerken, saçları diken diken oldu. Aynı felâket kendi başına da gelebilirdi.

— Düşünün doktor, diyordu hasta, evime, ya-tak odama yabancılar, polisler, icra memurları girecek... Eşyalarımı...

Bu muayenehaneyi açmak için doktor bir kaç yerden senetle borç para almıştı. Faizlerini öde-

diği halde, yine de alacaklılar sıkıştırıyorlardı. Doktor hiddetten burnunun ucuna kadar kızardı.

— Sizin neyiniz var?

— Belli değil mi? Anlamıyor musunuz doktor bey?... Baksanıza ne haldeyim? Kahve yok, çay yok, insan ne olur? Şimdi nal mıhı da yokmuş, nal mıhı!... Düşünün doktor bey, rica ederim düşünün, bir memlekette nal mıhı olmazsa, o memleketin sonu ne olur?

Doktor da aradığı ilâçları bulamıyordu. Hele tıbbî âletleri hiç yoktu.

Sinirli hasta bağırıyordu:

— Nal mıhı olmazsa, ne olur? Memleket b
tar. Uçuruma yuvarlanıyoruz. Nal mıhı mesel
sini halletmek...

Doktorun yüzü birden değişti. Bakışları ba
kalaştı, ağzı çarpıldı. Saçını başını yola yo
bağırmaya, haykırmaya, çırpınmaya başladı:

— Nal mıhı!... Nal mıhı!... Nal mıhı!... Tem
nal mıhı isteriz!.. Sağlam nal mıhçı isteriz!.. B
nal mıhı isteriz...

Sinir doktoru, bağıra bağıra sokaklara uğr
dı:

— Nal mıhı!... Nal mıhı!... Nal mıhı!...

TEBELLEŞ

Saat dokuzdan önce resmî dairelerde çalışmaya başlanmadığını bildiğim halde, her zamanki gibi, saat sekizde oradaydım.

Beşinci, altıncı dereceden insanlardan nefret ederim; yani odacı, kapıcı hademe gibi insanlardan... Onlardan nefretim, korkumdan ileri geliyor. Bu türlü insanlar her nerde görseler, hepsi de beni eskiden tanıyorlarmış gibi horlar, aşağılarlar. Çünkü, üstümün başımın eski püsküllüğüne bakıp, beni de, kendilerinden biri sanıyorlar. Bu aşağı tabaka insanları, birbirlerine, yani kendilerinden birine hiç dayanamazlar. Oysa büyük, önemli kişilerden hiç zarar gelmez. Bunlardan hiç biri, yıllardan beri beni kovmamıştır. Kovmaları gerekirse, bu işi kendileri yapmaz, işte bu beşinci, altıncı dereceden insanlara yaptırırlar.

İki hademe, sopaların uçlarına bağladıkları ıslak çuvalla, büyük dış kapının mermer merdiven basamaklarını siliyorlar. Beni görüp yine ordan kovmamaları için karşı kaldırıma geçtim. Memurların geldiklerini görebilmem için ordan büsbütün uzaklaşamazdım. Bulunduğum yerden, büyük kapıdan kim girse görebilirdim.

Yağmur da yağıyor... Yırtık ayakkabılarımdan ayaklarımın su alması önemli değil de, çantamın içindeki evrakın ıslanmasından korktuğum için, çantayı ceketimin altına almaya çalıştım. (Hademeler, kapıcılar, çantamın bavul olduğunu söyliyerek benimle sözde alay ediyorlar. Evet, büyük bir çanta, ama hiç de bavul değil...)

Sahanlıkta yanyana gelen iki hademe, eli
rindeki sopalara dayanarak bişeyler konuştul
Bana bakışlarından, benim için konuştukları
anladım. «Yine gelmiş...» diyorlardı belki de. S
miras işim yoluna girip de paralar elime geçi
ce, geleceğim yine buraya, bu pis, bu aşağı
insanların hepsine bol paralar dağıtacağım. Se
diğimden değil, onlardan nefret ettiğim için y
pacağım bunu, onları aşağılamak için... Aylı
larından daha çok paralar vereceğim onlara
Paraları avuçlarına koymadan önce, o kâğıtl
rı şöyle bikaç kez burunlarına değdirerek s
lıyacağım. O zaman görmek isterdim onlar
karşımda nasıl saygıyla eğildiklerini... Kendi
riyle bir sınıftan olmadığımı birden anlıyaca
lar o zaman.

Odacılar bir bir gelmeye başladılar. Onla
görünmemek için köşenin öbür yanına çek
dim, duvara yapıştım. Onlar, sokakta bile gö
seler beni kovalamaya kalkarlar. Hele o yo
piri, ecişbücüş odacı...

İşte memurlar da tektük gelmeye başladıl

Karşındaki pastacı dükkânının kapısında
duvardaki saate baktım, dokuza on var.

Yüzünü hiç traşlı görmediğim o gözlük
adam önümden geçiyordu. Bu dairede çalışa
ların hepsini tanıyorum artık. Çoğunun adla
nı, ne iş yaptıklarını da biliyorum. Yalnız
gözlüklü adamın, hangi odada çalıştığını b
miyorum. Ama onu her sabah gelirken gö
rüm. Bir elinde saplı kara bir çanta, öbür el
de gazeteye sarılı bir küçük paket vardır h

man; gazeteye tek bir sefertası sarılmış sa-
yorum. Bana doğru gelirken gülümsüyordu.
nun gülümsemesinden yüreklenerek sokul-
ım. «Günaydın» dedim. Onun da beni selâm-
acağını umuyordum. Ama o «Niçin dün size
üdür beyin odacısı bağırıyordu?» dedi. «Siz
ı ayaktakımını bilirsiniz herhalde» dedim. «On-
rla, ortaklaşa sözlüğüm olmadığı için anla-
ımıyoruz.» Karşımda durdu, süzerek baktı
ana. «Yağmur hızlandı» dedi. «Estağfurullah»
edim. Sıksık ben bu türlü yanlışlıklar yapar,
onra birden çok utanırım. Hiç yeri değilken
Estağfurullah» sözü ağzımdan kaçıverdi bir-
en. Böyle durumlarda, başkaları benimle alay
ler, sanki benim utandığım yetmezmiş gibi...
ysa bu adam hiç gülmedi. «Bizde bir işiniz
i var?» dedi. «Evet» dedim, «bir miras işlemi
in iki yıldır her gün geliyorum bu daireye...
abii pazar ve resmî tatil günleri değil...» «Is-
nıyorsunuz, gelin benimle...» dedi. Birlikte yü-
dük. Dört basamak merdiveni çıktık. Kapı-
an girdik. Elinde tepsiyle kahve götüren bir
ademe beni görünce, gözlüklü adamın arka-
na doğru çekildim. Benim çekingenliğimi an-
yan adam, hademeye karşı beni koruduğu-
ı belli edecek biçimde bana dirseğiyle yak-
ştı. Bu dairede birinci kattan aşağıda yer ol-
uğunu bilmiyordum. Oysa, döne döne iki mer-
venden inip bir bodrum katına geldik. Bura-
az ışıklı elektrik lâmbasıyla aydınlatılmış uzun
r koridordu. O uzun koridoru yürüdük. Kori-
or bana öyle uzun geldi ki, o binadan çıkıp
aşka birçok binaların altından bir tünelden
eçiyormuşum sandım. Uzun koridorların du-
rlarında hiç kapı olmayışı beni büsbütün şa-
rttı. Koridorun dibinde kapı vardı. O kapıyı
ınca burnuma keskin bir amonyak kokusu
eldi. Arkasından ben de yönelince «Siz de yo-
ım» dedi. Sonra «Tutun şunları biraz» diye ek-
di. «Ama burası aptesane» dedi. Ben sizin ça-
tığınız oda sanmıştım» dedim. «Ben yandaki
dada çalışıyorum» dedi. Saplı kara çantasıyla
aketi elime tutuşturdu. Bekledim onu kapı ö-
inde. O uzun koridorda hiç kimse görünmüyor-
u, çıt da yoktu. O denli çok bekledim ki, gözlük-
adamın içerden çıkmasından artık umudumu
esmeye başladım. Çantasıyla paketini bana
rakmamış olsa, dönüp gidecektim. Kapıyı açıp
en de aptesaneye girmek istedim ama, kapı
çılmıyordu, içerden kitlenmiş olacaktı. Bir sü-
daha bekledikten sonra kapıyı vurdum. İçer-
en «Girin!» diye bir ses geldi. «Affedersiniz,
kapıyı sürgülemişsiniz galiba...» dedim. «Ta-
bii sürgülerim, burası aptesane» dedi içerden.
«Ama girin dediniz bana». «Siz kapıyı vurun-
ca, birden kendimi çalışma odamda sandım da
ondan...» «Ben ne yapayım burada?» diye sor-
dum. «Burada da mı rahat yok insana?» diye
bağırdı içerden. «Çantanızı, paketinizi bırakıp
gidebilir miyim?» diye sordum. «Tabii, gidebilir-
siniz» dedi. «Ama gidemem ki...» dedim. «Ne-
den?» diye sordu. «Amonyak tüten bu kapı
önünde o kadar çok bekledim ki, burada dura
dura benim de aptesim geldi en sonunda... Ar-
tık gidemem...» dedim. «Öyleyse bekleyin, ben
size yardım edeceğim...» dedi. «Bana en bü-
yük yardımınız, ordan çabuk çıkmanızdır. Yok-
sa çok kötü durumda kalacağım» dedim. «Na-
sıl olsa o kadar beklediniz, beklediğiniz kadar
beklemiyeceksiniz» dedi. Kendi çantamı da,
onun çantasıyla paketini de yere bırakıp, iki
büklüm, kıvranmaya başladım. Bir sağ ayağı-
mın, bir sol ayağımın üstünde durarak kendi-
mi tutmaya çalıştım. Tam o sırada arkamdan
ayak sesleri duydum. Utancımdan arkama dö-
nüp bakamadım. Konuşmalarından gelenlerin
iki kişi olduğunu anladım. Yanımdan geçerken
biri, «Bu adam ne yapıyor burada?» diye öbü-
rüne sordu. Öbürü de ona «Galiba dans ediyor
herif» dedikten sonra kendi cevabıyla yetinmi-
yerek bana sordu: «Ne yapıyorsun orada?»
«Siz iyi tahmin etmiştiniz» dedim. Tam bu sı-
rada kapı açıldı. Gözlüklü adam dışarı çıktı.
İçeriye atıldım. Ama öyle dardı ki, çantamla
birlikte giremiyeceğim için, çantamı dışarda bı-
rakıp kendimi attım içeri. İçeri girince aptestim
olmadığını anlayıp şaştım kendime. Neden kıv-
ranıp durmuştum öyleyse? Durumumu düşünür-
ken birden kapı açıldı. Acelemden kapıyı sürgü-
lemeyi unuttuğumu o zaman görüp, kapıyı açan
kadına «Affedersiniz» dedim. Kadın «Sülüman
Bey burada mı?» dedi. «Yok» dedim. Kadın
kaşlarını çatıp «Nerde öyleyse?» dedi. Bunu
öyle bir sordu ki, soruşundan, Sülüman Beyin
nerde olduğunu benim bilmem gerektiği ortaya
çıkıyordu. Deminki gözlüklü adamın Sülüman
Bey olduğunu sanarak, «Az önce çıktı burdan,
ama nereye gittiğini bilmiyorum» dedim. «İki-
niz oraya nasıl sığdınız?» diye sordu. «O çık-
tıktan sonra ben girmiştim.» dedim. «Şimdi ne
olacak?» dedi. Kadın, kapıyı iyice kapadığı için
«Müsaade ederseniz ben buradan çıkacağım»
dedim.

«Onu söylemiyorum» dedi, «Sülüman Bey'i

nerden bulacağım?» Birden yine o hiç yeri olmayan bir söz ağzımdan kaçıverdi: «Teşekkür ederim.» Kadın kahkahalarla gülmeye başladı. Dönüp gitti. Utancımdan her yanıma ateş bastı. Dışarda çantam yoktu. Birden deliye döndüm. Miras hakkımı isbatlayan bütün belgeler çantamın içindeydi. Şaşkınlıktan ne yapacağımı bilmediğim için «Sülüman Beeey!» diye bağırmaya başladım. Uzun ve basık tavanlı koridorda sesim üstüste bikaç kez yankılandı: «Sülüman Beeey... Sülüman beeey... Sülüman...» kadının arkasından koştum, ama onu bulamadım. Ters yana koştuğumu, neden sonra anladım: Koridorun dibinde, sağa sola iki koridor daha uzanıyordu. Ben, geldiğim koridora dikey başka bir koridor üzerinde koştuğumu en sonunda anladım. Geri dönüp yukarı kata çıkmak istedimse de, geldiğim yolu, bu koridora indiğimiz merdiveni bulamadım bitürlü. Sağa sola saparak biçok koridorlarda koşarak dönüp dolaştım, iki elimi ağzıma boru yapıp bir daha «Süleyman Beeey!...» diye bağırdım. Sesim yine yankılandı ama, bu kez benim sesim yankı olarak: «Efendiiim!» diye derin bir yerden geliyordu. Biyandan «Süleyman Beeey!» diye bağırarak, çok derinlerden «Efendiiim!» diyen sese doğru yürümeye başladım. Gide gide sonunda kendimi bir kapı önünde buldum. Açılan kapıdan demin konuştuğum kadın çıktı.

«Süleyman Bey'i gördünüz mü?» diye sordum. «Hangi Sülüman Bey'i?» dedi. Hangisi olduğunu bilmiyorum, bana Sülüman Bey gerekli» dedim. «Ama çok Sülüman Bey var, hangisini arıyorsunuz?» dedi. «Çantamı alanı» dedim. «Sizin de mi çantanızı aldı? Ben de onu arıyorum. Bulursanız bana da söyleyin.» dedi. «Çok affedersiniz, rahatsız ediyorum sizi, burdan yukarı nasıl çıkacağım?» dedim. Kadın «Merdivenden tabi» dedi. Ben de ona «Çok tabii» dedim. Koridordan yürüdüm. Bitürlü merdiveni bulamadım. Kadına, merdivenin yerini sormak için geri döndüm, ama bu kez o kapıyı bulamadım. Yine iki elimi ağzıma boru yapıp «Sülüman Beeey!» diye bağırdım. Yine sesim yankılanır gibi derinden o «Efendiiim!» sesi geldi. Yürüdüm sese doğru. Karşıma birden merdiven çıkınca, basamakları atlıyarak yukarı çıktım. Birinci katta gidip gelen memurlar, işleri için gelmiş yurttaşlar, odacılar vardı. Odacılar kovsalar değil, dövseler bile burdan gidemem artık... Çantam kaybolduktan sonra ben nasıl olsa mahvolmuşum demektir. Odacılardan birine «Sülüman Bey nerde?» dedim. Çok ser sormuş olmalıyım ki, odacı benim önemli kiş olduğumu sanarak, «Üçüncü katta, sağdaki il oda...» dedi. Basamakları atlıya atlıya çıktım Sağdaki ilk odaya... girerken odacı tutmak is tediyse de ben daldım içeri... Çok geniş, güze iyi döşeli bir odaydı burası. Eşyalar klâsik bi çimdeydi. Tam karşıdaki çok büyük masada or ta yaşlı, çok iyi giyimli bir adam oturuyordu Ben içeri girince adam ayağa kalktı. Bana doğ ru geldi. Elimi sıktı. «Hoş geldiniz» dedi. «Ho bulduk» dedim. Çok kibardı. «Buyurun efendim diyerek bana masanın önündeki koltuğu göster di. Tabii oturdum. Adam o kadar rahat dav ranışlıydı ki, karşısında telâşımdan utandım «Ben Sülüman Bey'i arıyorum efendim» dedim «Evet benim» dedi. «Ama benim aptesaned gördüğüm siz değilsiniz» dedim. «Olabilir, o baş ka Sülüman Bey'dir» dedi. Sonra ekledi. «N yapacaktınız onu?» «Çantamı almıştı da...» de dim. Parmaklarıyla masanın camına vurarak «Nasıl verdiniz çantanızı?» dedi. Anlatmak zo runda kaldım.

«Hangi Sülüman Bey?» diye bir daha sordu «Haa, demek çantaları alan Sülüman Bey...»

Büyük bir sevinçle «İşte o, tanıyor musu nuz?» dedim. Soğukkanlılıkla «Tanımıyorum dedi. «Çanta alan Sülüman Bey dediniz ama... «Siz söylediniz ya...» dedi.

Kapı vuruldu. Sülüman Bey «Gir!» dedi. De min ben içeri girmek isterken engel olmak is teyen odacıyla bir iyi giyimli adam içeri girdi Odacı, dimdik ayakta durdu. Burda memur ol duğunu sandığım iyi giyimli adam, Sülüma Bey'in kulağına eğilip bişeyler söyledi. Söyler ken arada bir yangözle de bana bakışından be nim için bişeyler söylediğini sezinledim. Sülü man Bey de bana bakmaya başladı. Fısıltısın dan, o memurun Sülüman Bey'e benim içi «Deli...» dediğini duydum. Birkaç kez bu de sözü kulağıma çarptı. Sülüman Bey de, kulo ğına fısıldayan adama «yaaa...», «Öyle miii?.. «Hıımmm...» deyip duruyordu. Fısıldayan adan doğruldu, bana kızgın kızgın baktı. Odacı omu zunu dürttü, eliyle dışarı çıkmamı işaret ett Birden fırladım, Sülüman Bey'e «Ben hakkın arıyorum Beyefendi» dedim. «Benim için söy ledikleri doğru değil.» «Anlıyorum efendim» de di. Öbürlerine «Teşekkür ederim, gidebilirsi niz...» dedi. Onlar gittiler. Ben ayaktaydım. N yapmam gerektiğini kestiremiyordum. «Oturu nuz rica ederim» dedi. Teşekkür ettim «Çanta

ız eski miydi?» dedi. «Evet, eskiydi...» dedim. İçinde ne vardı?» «Miras işimin belgeleri var-ı.»

Parmaklarını çıtlattı. «Ne iş yapıyorsunuz?» edi. «Bu miras işinin arkasından koşmaktan aşka bir iş yapamıyorum ki...» dedim.

Sağ elinin parmaklarıyla masa camında dur-adan tempolu sesler çıkarıyor, bu trampet yunundan parmakları yorulunca da önce bir linin, sonra öbür elinin parmaklarını ayası içi-e alıp çıtlatıyordu. Bu yaptıkları hiç arasız, sü-ekli olduğu için sinir bozucuydu.

«Çantam kaybolduysa, ben mahvoldum de-ektir, kendimi öldürürüm,» dedim. «Merak et-eyin» dedi. «Bu dairede çalışan bir Süleyman Bey aldığına göre çantanız, kaybolmaz, nasıl lsa bulunur. Demek içinde miras belgeleriniz ardı?» «Evet Sülüman Bey... Miras...» dedim. Ne mirası?» diye sordu. «Bu dairede çalışan erkes bilir benim miras işimi» dedim, «çünkü epsine anlatmışımdır. Yalnız çantamı bıraktı-ım Sülüman Bey'le bir de size anlatmamış-m. Çünkü sizi daha ilk görüyorum.» «Ben de u daireye daha yeni geldim de...» dedi. «Mü-aade ederseniz, size de anlatayım...» dedim. Cam üstünde trampet çalmaktan yorulan par-aklarını çıtlatarak, «Çok memnun olurum, an-atın rica ederim» dedi. Miras işimi anlatmamı steyen; hem de bunun için bana rica eden ada-ı, hayatımda ilk görüyorum; buna çok sevin-im.

«Padişah zamanında...» diye söze başlamış-m ki, sözümü kesip «Hangi padişah?» diye ordu. «İran'a savaş açan padişah...» dedim. Haa, anladım, demek o padişah...» dedi. «Evet, padişah...» dedim. Gözlerim hep onun, cam-a tıkırdayan parmaklarında olduğu için, zih-imi bitürlü toparlıyamıyordum. «Anlatın, anla-n siz...» dedi. «Padişah İran'a savaş açınca... abiî, o zamanki savaşta haberleşme için gü-ercin kullanılıyor. Dedemin dedesinin dedesi, üvercine çok meraklıymış. Evinde çok cins gü-ercinler yetiştirirmiş. Padişah çağırmış, savaş ırasında, haber güvercinlerinin yiyim, içim ve er türlü gereksinim işlerini ona vermiş. Bu gö-evine karşılık da, Padişah şehirdeki bütün gü-ercinlerin terslerini ona bağışlamış. Büyük de-emin dedesi, ordu savaştan dönerken yolda lmüş. Tabiî bütün serveti, çocuklarına kalıyor iras olarak. Ama bu miras işlemi öyle uzun ürüyor ki, onlar da hayatlarında bu mirasa ka-uşamıyorlar. Bilirsiniz, güvercin kakaları çok değerli çiçek gübresidir, çok para eder... Ama, rica ederim yeter artık!» Ben böyle bağırınca «Ne var?» dedi. «Daha ne olsun» dedim, «siz öyle parmaklarınızla camda dümbelek çaldık-ça ben anlatamam ki... Aklım parmaklarınıza gidiyor, ne anlatacağımı şaşırıyorum.» «Siz de, böyle parmaklarınızla trampete çalabilir misi-niz cam üstünde?» dedi. «Ne var onu yapamı-yacak!» dedim. «Yapın da görelim...» dedi. Ben de parmaklarımla masanın camında trampete çalmaya başladım. Kendisi gibi güzel çalamadığımı söyledi. «Bak, işte böyle...» dedi. Büyük masanın bir başında ben öbür başında o, par-maklarımızı cama vurarak dümbelek sesleri çı-karıyorduk ki, birden kapı vuruldu... Sülüman Bey, parmaklarını cama vurmaya devam ede-rek «Girin!» dedi. Elinde yazılı kâğıtlarla şiş-man bir adam girdi içeri, Sülüman Bey'e «İm-za için getirdim, imzalar mısınız?» dedi. An-cak o zaman, camdan parmaklarını kaldırıp, önüne konulan kâğıtları imzaya başladı. Tabiî(ben o sırada, devlet dairesinin resmiyetini boz-mamak için, parmaklarımı cama vurmuyordum. Ama Sülüman Bey «siz devam edin lütfen» de-yince, ben de devam ettim. Önüne konulan bü-tün kâğıtları imzaladıktan sonra o şişman ada-ma «Siz hakem olun, hangimiz daha iyi çalı-yoruz?» dedi. İkimiz birden parmaklarımızı ca-ma vurmaya başladık. Şişman adam, büyük bir şaşkınlık içinde bir bana, bir Sülüman Bey'e bakınıp durdu. Sonra bişey söylemeden dışarı çıktı. Miras işimde bana yardım edeceğini dü-şünerek «Siz daha iyi çalışıyorsunuz» dedim. «Tabiî» dedi, «Kırkiki yıldanberi hiç durmadan egzersiz yapıyorum...»

«Demek, siz bu daireye yeni geldiniz?» de-dim. «Evet, bu sabah geldim» dedi. «Nereden geldiniz?»

«Evden...» «Müdürsünüz, değil mi?» «Yoo..»

Yine parmaklarını cama vurmaya başladı. «Memur musunuz?» dedim. Memur olmadığını, memurluktan nefret ettiğini söyledi. Burada ni-çin bulunduğunu sordum. Sabahleyin evden çıkmış, canı sıkılıyormuş. İçerde ne yapıyorlar diye merak edip bu daireye girmiş, gezmiş içer-de... Bu odanın kapısı önünden geçerken oda-cı kapıyı açıp eğilmiş «buyurun» demiş... «Bu durumda içeri girmemek nezaketsizlik olurdu» dedi. Hem konuşuyor, hem de parmaklarını ca-ma vurup duruyordu. Az önce, önüne getirilen resmî yazıları imzaladığını söyleyince de, ken-disinin kimseye herhangi birşey imzalamak is-

tediğini söylemediğini, ama imzalaması için önüne getirilen evrakı geri çevirmenin doğru olmıyacağını anlattı. «Öyleyse, ben demindenberi size miras işimi boşuna anlatıp duruyorum» dedim. «Hiç de boşuna değil, ikimiz de vakit geçirdik» dedi. Kızgınlıktan kan beynime sıçramıştı. Tek kelime söylemeden dışarı çıktım. Kapı önünde duran odacıya, içerdekinin kim olduğunu sordum. Başka yere tâyin olunan eski müdürün yerine gelen yeni müdür olabileceğini söyledi. Müdür olmasaymış, ne diye buraya girip masaya oturacakmış. Adının Sülüman olduğunu da kendisi söylemiş. Benim için bu adamın yada başka birisinin müdür olması arasında hiç bir ayrım olmadığı için sesimi çıkarmadım. Her zaman beni çok horlayan bu odacı, Müdür Sülüman Bey'in benimle ilgilendiğine tanık olduktan sonra bana karşı olan durumunu değiştirmişti. Ben merdivenden inerken, dairenin görevlileri, her zamanki gibi arkamdan alay etmeye başladılar. Bu alaycıların arasında kara önlüklü iki kadın ve bir de küçük memur vardı. Gülüşmeleri arasında «Güvercinci,» «Güvercin kakaları», «Kaçık» gibi sözcükler kulağıma çalınıyordu. Bu türlü aşağılamalara alışık olduğum için, alaylarına aldırmıyordum; yeter ki bir kendini bilmez hademe, beni arkamdan iterek kapı dışına bırakmasın. Merdivenin üçüncü, dördüncü basamağına ayağımı atmıştım ki, arkamdaki alaylı gülüşmeler birden bıçakla kesilir gibi durunca, dönüp geriye baktım. Sülüman Bey'in odacısı, onları çevresine toplamış, fısırfısır bişeyler söylüyordu. Herhalde, Müdür'ün benimle ilgilendiğini anlatıyordu onlara ki, bakışlarındaki o küçümseme sönmüştü. İndim merdivenden. Birinci kat girişinden aşağı, o deminki bodrum kata inecek, çantamı alan Sülüman Bey'i arayacaktım. Ama inilecek merdiveni bulamadım. O mermer geniş yerde bikaç kez dolandım, az önce indiğim merdiveni bulamadım. Öğle paydosu olduğu için, kimi memurlar yemek yemek için dışarı çıkıyor, kimisi de içerde yemeğe hazırlanıyordu. Önümden geçenlerden birine, aşağıya nasıl inileceğini sordum. Adam, aşağıya inilemiyeceğini söyleyince, yasak olup olmadığını sordum. «Çünkü aşağısı yoktur» dedi. Az önce aşağı inmiş olduğumu söyleyince de, on üç yıldır burda çalıştığını, bu binada bodrum katı olduğunu bilmediğini söyledi. «Siz de bu dairede çalışıyorsunuz, değil mi?» dedi. Cevap vermemi beklemeden «Sizi her gün burada görüyorum. Dikkatimden hiçbişey kaçmaz, en devamlı memur sizsiniz. En erken gelip en geç gidiyorsunuz. Hangi servistesiniz?» dedi. Sorusunu cevaplandıracaktım ki, merdiven altındaki küçük odadan çıkan bıyıklı adam koşarak geldi, «Hadi çık çabuk buradan... Başka işimiz yok de delilerle mi uğraşacağım...» diye bağırmaya başladı. Ben de ona bağırmaya başladım. Çantamı almadan biyerek gitmiyeceğimi söyledim. Koşuşan başkaları, beni zorla dışarı atmak istiyorlardı. Bu gürültüyle çevremiz kalabalıklaştı. Kimisi beni haklı buluyor, eskiden tanıyanlar da dışarı çıkarmak için beni itiliyorlardı ki bu sırada iriyarı bir adam «Yurttaşa böyle davranmaya hakkınız yok...» diye beni itenlerin üstüne yürüdü. Beni bırakanlar bu adamın üstüne yürüdüler. Bu kez, ben onları ayırmaya çalışırken az önce aşağı inilecek merdiveni sorduğum adam, elimden tutup beni kalem odasına soktu. Adama teşekkür ettim, bu iyiliğini unutmıyacağımı, mirasım elime geçince kendisine gereken yardımı yapacağımı söyledim. Mirasımın ne olduğunu sordu. Ben de anlattım. «Elimde padişahın tuğrasını taşıyan ferman var. Bu fermanda şehirdeki bütün güvercin gübrelerinin ailemizin olduğu, padişahın bize bağışladığı yazılı, bilirsiniz, bizim devlet dairelerinden kolay iş çıkmaz. Siz de memursunuz ama, gücünüze gitmesin böyle söylediğim için... Ne babam, ne babamın babası, hakları olan mirası alabildi. Zavallılar yoksulluk içinde ölmüşler.»

Ben anlatırken adam, masasının üstüne koyduğu sefertasından öğle yemeğini yiyordu. Tek çatalı olduğuna aldırmadan bana da yemem söyledi. Az önce karnımı doyurduğum yalanını söyledim. «Mirasınız çok büyük servet» dedi. «Evet, ama herkes sizin gibi anlayışlı davranmıyor bana...» dedim. Bu miras işimi, dairede başkalarından da duymuş. Çok ilginç bulduğundan anlattım. «Çok erken devlet kapılarına düştüm. İlk dilekçemi, bundan kırküç yıl önce vermiştim.» Bu sözüme pek şaşarak «Kaç yaşındasınız?» dedi. «Kırküç yaşındayım. Bundan şaşacak bişey yok. Çünkü, kırküç yıl önce o dilekçeyi annem bana gebeyken vermiş. Miras benim olduğuna göre, dilekçeyi annemin karnındayken, annemin eliyle ben vermiş sayılmaz mıyım?» «Gayet tabiî» dedi. «Çok teşekkür ederim» dedim. «Bütün memurlar sizin gibi anlayışlı olsalardı, ben mirasımı çoktan almış olurdum. Benim ailem çok genişmiş, çok ka-

abalıkmış... Ama en sonunda yalnız ben kalmışım. Miras yalnız benim hakkım şimdi.» Mirasımı elde edince, birçok akrabalarımın ortaya çıkabileceğini söyledi. «Bizden rüşvet vermeden resmi dairelerden iş çıkmadığını siz benden iyi bilirsiniz. Ama rica ederim üzerinize alınmayınız. Zavallı annem miras arkasından koşmaktan başka iş yapamadığı için, rüşvet verecek para bulamıyormuş. İşini yapmaya söz veren memurların evinde çamaşır yıkar, hizmetçilik, aşçılık yaparmış. Ama annemin bu davranışı, lehine olmuş. Çünkü annem, elinden hertürlü ev işi gelen iyi bir ev kadını olduğundan ilgili memurlar işini bitirirse, bir daha böyle parasız hizmetçi bulamayacaklarından, bizim miras işimizi uzatıyor ve boyuna işlemi karıştırıyorlarmış. Hattâ, memurlar kendi aralarında bir program bile yapmışlar. Annemi hangi gün hangi memurun evinde çalıştırmak istiyorsa, bizim miras evrakını o memura havale ediyorlarmış. Komşularımızın bana sonradan söylediklerine göre, bir memur annemin evrakını başka bir memura havale etmek için, o memurla pazarlık ederek para alırmış. Sonunda anneciğim, bir memurdan başka bir memura nasıl devredildiğinin farkına varıp, durumu dairenin âmirine şikâyet edince, o âmir, vay alçaklar, diye bağırarak, annemi kendi evinde çalıştırmaya başlamış. Oysa babam ölmeden az önce miras eline geçmek üzereymiş. Ama o ölünce, annemi evlerinde, çalıştırmak için memurlar işlerimizi, büsbütün içinden çıkılmaz bi-çimde karıştırmışlar. Babam öldüğü zaman annem bana gebeymiş. Yine bir devlet dairesinde miras işimizi izlerken doğum ağrıları tutmuş, sonra da o daireden bir memurun evinde çamaşır yıkarken beni doğurmuş. Benim ilk çocukluk anılarım devlet daireleri olmuştu. Çünkü beni bırakacak kimsesi olmadığından, annem elimden tutar, miras işimiz için o daireden öbür daireye giderdi. Annem öldüğü zaman ben üç yaşımdaydım. O zaman, halam, bu miras işini üzerine almıştı. Bana sonradan anlatıldığına göre, halen beni, üç yaşında koca bir çocukken, kundaklayıp, öyle götürüyormuş dairelere ki, kundakta bir öksüz ve yetim çocuğu görerek acısınlar da, işimizi çabuk görsünler. Kundağın içinden çıkardığı elime dilekçeyi tutuşturmuş. Bana da öğretmişler, ben de dilekçeyi masadaki memura uzatmıştım.

Bir miras evrakının, Genelkurmay Başkanlığına havale edilmesi inanılacak şey değildir. Ama bizi başlarından savmak için, Genelkurmay Başkanlığına göndermişler. Uygun bir gerekçe de bulmuşlar. Bu bizim mirasımız, İran savaşındaki haberleşme güvercinleriyle ilgili olduğundan, işimizle Genelkurmay Başkanlığının ilgilenmesi gerekirmiş. Halen, bir yolunu bulup bir generalin karşısına çıktığı zaman, benim kundak içinden elimdeki dilekçeyi uzatmam, generali çok duygulandırmış, beni kucağına almış, ben de generalin göğsündeki madalyayla oynamışım. Bana hiç konuşmamam sıkıca tenbih edildiği halde, madalyayla oynarken yapılan tenbihi unutup konuşunca, general kundaktaki çocuğun konuşmasından, büyük şaşkınlığa uğramış... Genelkurmay Başkanlığından dilekçemize gelen cevapta, güvercin tersleri işiyle, Tarım Bakanlığının uğraşması gerektiği, bizim de Tarım Bakanlığına başvurmamız bildiriliyormuş. Halam da ölüp, miras dilekçemi kendim izlemeye başladığım zaman, dilekçemin Diyanet İşleri Başkanlığında bulunmasını hiç akıl alır mı? Ama, gerçek böyleydi. Çünkü, halam da işimizin sonuçlanması için, annem gibi, işmizle ilgili memurların evlerinde ev işleri görmeye başladığından, yeni doğan torununa baktırmak için, bizim evrakımızı, diyanet işlerinde çalışan bir memura havale etmişlerdi.»

Ben anlatırken yemeğini çoktan bitirmiş olan memur, başlangıçta beni dikkatle dinliyordu. Ama sonraları, yemek üstüne uyku bastırdığından, gözleri süzülmeye, esnemeye başladı. Gözleri dalıp dalıp gidiyordu. Aradabir, beni dinlediğini göstermek için, «Yaaa...», «Vah vah...» «Evet...» gibi sözler söylüyor, dilini damağında çıklatıyor, bunları sözümle hiç uymayan zamanlarda söylüyordu. Bir ara, gözleri öylesine daldı ki, gözbebekleri tüm görünmez oldu. Miras olayını anlatmayı kesip «Şimdi ben çantamı nasıl bulacağım?» diye sordum. O, beni hâlâ olayı anlatıyor sanıp «Yaaa, vah vah...» dedi. Sustum. O da, başını iki eline dayamıştı, sonra başını masaya dayadı. Horluyordu. Birara, kendi horultusundan sıçrayıp, «Sonra, ne oldu?» diye sordu. «Aşağı kata inilecek merdiveni bulamıyorum» dedim. «Ben onüç yıldır bu dairedeyim, böyle bir merdiven bilmiyorum. Ama umut kesilmez, siz yine arayın, belki bulursunuz.» dedi.

Teşekkür edip yanından çıktım. Kapıdan çıkar çıkmaz da, çantamı alan Sülüman Bey'le karşılaştım. Beni görünce «Nerdesiniz canım» dedi. «Herkes de bana çantasını bırakıp gidi-

yor. Gelin de çantanızı alın...» Önden yürüdü, ben de arkasına takıldım. Arayıp da bitürlü bulamadığım merdiven hemen önümüzdeydi. Neden ortadaki merdiveni göremediğimi anlıyamadım. İndik basamaklardan. Yine o koridorlardan geçtik. Süleyman bey benimle hiç konuşmadığı için, ben de bu suskunluğu bozamıyordum saygımdan. Uzun koridoru geçtikten sonra, sağa sola, yine sola soğa birçok koridorlar geçtik. Büyük bir odaya girdik. Büyük odanın yarısına yakın yerini, üstüste atılmış çantalar kaplamıştı. «Sizin çantanız hangisiyse, alın» dedi. O kadar çantanın içinden kendiminkini aramaya başladım. Araya araya öyle yoruldum ki, birara çantaların üstüne çöktüm. İçeriye, elli yaşında gösteren, püskül kaşlı, sert bakışlı bir adam girdi. Sülüman Bey'e «Sizde apandisit bulunur mu?» diye sordu. Sülüman Bey «Var ama bana gerekli, veremem» dedi. «Ben de istemedim ki, yalnız var mı diye sordum» dedi. Sonra beni gördü. «Uyuyor mu bu?» dedi. Sülüman Bey «Çok yorgun olacak, uyumuştur belki...» dedi. Beni uyuyor sandıklarından, onları yalancı çıkarmamak için uyurmuş gibi yaptım. «Demek şimdi de bu daireye dadandı» dedi. Sülüman Bey «Tanıyor musunuz?» diye sordu. «Tabiî... Birkaç yıl da bizim dairede bulundu. Ona öyle alışmıştı ki arkadaşlar, bütün ayak işlerimizi ona gördürürdük. Hattâ, bir yıl kadar bizim kalemde hademe kullanmadık, bu gördü bütün işlerimizi...» Sülüman Bey «Sonra neden çıkardınız?» diye sodu. «Biz çıkarmadık» dedi. «kendisi istifa edip ayrıldı.» «İşler mi ağır geldi?» «Sanmıyorum.» Önüne gelen döverdi zavallıyı. Hele şef, karısıyla kavga edip evinden çıktığı her sabah hırsını bundan alırdı, karısıyla kavga etmediği sabah da hiç olmazdı ki... Neyse, ben gidiyorum. Demek, sizde apandisit var?» Sülüman Bey «Evet, var. Niçin sordunuz?» dedi. Püskül kaşlı adam «Bakanlık soruyor da» dedi, «bundan sonra her ayın beşinde liste çıkartılıp bakanlığa gönderilecek, apandisit listesi... Memurların kaçta kaçında apandisit olduğunun istatistiğini yapıyoruz.» Sülüman Bey «Herkesin bir apandisiti vardır» dedi. Püskül kaşlı adam «Vardır ama» dedi, «ameliyatla apandisitini aldırmış olanlar bulunabilir.» Sülüman Bey «Niçin soruyorlar, bakan merak mı etmiş?» dedi. Öbürü «Sanmam» dedi, «devlet memurları kadrosunda konuşuldu ya, bakan da bu iddiayı yalanlamak için memurları çalıştıracak yeni işler çıkarıyor.» Püskül kaşlı adam çıktı. Sülüman Bey, masadaki bir kâğıdı, bik kez katlayıp, kâğıdın sivri ucuyla dişlerini k rıştırdı. Uyanmış gibi yaparak, yine çanta aramaya başladım. Sülüman Bey «Sizin ev kınız, bizim daireye nerden gönderildi?» di sordu.

«Dışişleri Bakanlığından» dedim. «Güverc kakalarıyla dışişlerinin ne ilişkisi var?» de sonra ekledi: «Yani, güvercinin dışkısı olmas dan mı, dışişlerindeydi bu işi?» «Hayır... İr savaşı... O zamandan...» Ama Sülüman Bey benim miras işimin güvercin gübresiyle ilg olduğunu nerden biliyordu; buna pek şaştığ için «Siz nerden biliyorsunuz bunu?» dedi «Herkes konuşuyor, bunu bilmeyen yok ki k zim dairede» dedi. «Müdür Bey bilmiyordu, s bahleyin ona da anlattım» dedim. «Müdür g di mi?» diye sordu. Ben de, gelen adamın m dür olmadığını, ama onu herkesin müdür sa dığını, canı sıkılıp sokakta dolaşırken bu d reye, sonra da müdürün odasına girip otur ğunu anlattım. Bu sözlerime hiç şaşmadı. M dürün odasına oturduğuna göre, müdür sa lacağını söyledi. «Müdürle müdür olmıyan farkı, yurttaşla arasına, bitakım başka kişiler girmesidir; odacı filân gibi... Araya daha ç kişiler girerse, o zaman genel müdür, bak filân olur bir insan. Bütün büyüklük, yurttaş doğrudan doğruya konuşmayıp, araya aracıl rın girmesidir» dedi. Niçin araya, odacı, kapı memur, özel kalem müdürü gibi kişilerin gir ğini sordum. «Bu aracılar girmezse, yurttaş c lara saygı duymaz çünkü» dedi, «hepimizin sa gı duymaya ihtiyacımız vardır. Bütün bu dalr deki kalabalık, yurttaşların işlerinin kolay g rülmesi için değil, saygı duyma gereksinme ni karşılamak içindir. Yurttaşlar bunun için ve gi verirler.» «Başınız sağolsun» dedim. Yine te o, birden saçma ve yersiz konuşma huyu tepivermişti. Ama Sülüman Bey bu saçmalığın hiç şaşmadı. Kapı vuruldu. Sülüman Bey «Gi dedi. İçeriye bir kadın girdi. Daha önce ko dorda görüp, birbirimize Sülüman Bey'i sord ğumuz kadındı. Kadın «Müdür Bey çağırmış hazırlanayım biraz» dedi. Çanta yığınına gi Oradaki çantalardan birinden, bir çift takı memeyle, ayna, tarak, ruj filân gibi süslen araçları çıkardı. Kadın, aynayı dayayacak yer aradı, sonra bana «Şunu tutar mısınız?» d di. Aynayı tuttum. Kadın, önce önlüğünü çık rıp, takma memeyi göğsüne gizlice yerleştir aynada baktı kendine, Sülüman Bey'e «Nasıl

?» diye sordu. Sülüman Bey «Çok güzel ama, çin her zaman takmıyorsunuz?» dedi. Kadın. er zaman takarsam Müdür Bey kıskanıyor, lnız kendisi için takmamı istiyor» dedi. Elim- tuttuğum aynanın karşısında boyandı. Sü- nan Bey. «Müdür yeni gelmiş, nasıl adam?» e sordu. Kadın «Yeni mi gelmiş, hiç farket- edim» dedi, «yüzüne bakmamıştım. Amaü- rler birbirine benzer...»

Kadın çıkınca, Sülüman Bey «Bu kadın Mü- r beyin sekreteridir. Çok namuslu kadındır. lnız Müdür Bey'in odasına giderken takma emelerini takar» dedi. Yeni müdürün adının Sülüman olduğunu söyledim. «Sekreter, bü- n müdürler birbirine benzer dedi ya... Eski üdür de Sülüman'dı» dedi. «Siz de Sülüman' nız, ama müdür değilsiniz» dedim. «Bütün mü- rler Sülüman'dır ama, bütün Sülüman'lar mü- r değildir» dedi. Sonra derin bir düşünceye ldı, ekledi: «Yurttaşlarla benim aramda, bu irenin bıkaç kapısı, bir de bu uzun koridoru r. Bak, kadın demin içeri girmek için kapıyı rdu. Bu kadarı müdür olmaya yetmez, araya ha, odacıların, seketerlerin filân girmesi ge- kir ki, yurttaş saygı duysun.»

Bukez, sekreter kadın kapıyı vurmadan içeri ldı. «Sülüman Bey, bu yeni müdür, çok kur- z bir adam» dedi, «bir deli varmış bizim dai- ye tebelleş olmuş, onu savmanın yolunu bul- uş...»

Sülüman Bey'in sekreter kadına susması için şgöz işaretleri yaptığını gördüm. Kadın «Kim adam? Nerde acaba? Bir miras işi varmış... üdür Bey istiyor» dedi. Ben, çantaların oldu- köşeye çekilmiştim. Sülüman Bey yanıma ldi, bir elini omuzuma attı. Kulağıma «Hiç ülme, bişey yapmazlar» dedi. «Ben de sizin- birlikte geleceğim... Dövmeye, kovmaya kal- rlarsa ben önlerim...» «Sağolunuz... Mira- m elime geçince, ben de bu iyiliğinizin altında lmıyacağım» dedim. Sülüman Bey kadına şte bu Bey...» dedi. Üçümüz çıktık odadan. rinci kata gelince asansöre bindik. Kadın, al- ncı katın düğmesine bastı. Ben «Ama Müdür ey'in odası ikinci katta» dedim. Sülüman Bey lsun, önce altıncı kata çıkar, sonra ikinci ka- ineriz» dedi. «Ama niçin?» diye sordum. «An- ttım ya size» dedi, «yanına ne kadar zorlukla rilirse, duyulan saygı da o kadar artar.» Sek- ter kadının yüzü asıldı ve Sülüman Bey'in ku- ğına «Niçin devlet sırrını bir yabancıya açık- orsunuz?» diye fısıldadığını duydum. Sülü- man Bey «Yabancı değil, o da bizden sayılır...» dedikten sonra kadının kulağına «Bizden farkı yok ki, baksana o da deli...» diye fısıldadığını duydum. Altıncı kata çıkıp, sonra ikinci kata in- dik, Müdür Bey'in odasına girdik. Ama Müdür, sabahleyin konuştuğum adam değildi. Müdür: «Ben Sülüman...» diye kendini tanıtarak elimi sıktı. Sabahleyin burda başka bir müdür olduğunu söyledim. Müdür, onu götürdüklerini, yerine kendisinin geldiğini söyledi. Bize yer gösterdi, oturduk. «Bazı reformlar yapmak için geldim bu daireye» dedi. «Nereden geldiniz?» diye sordum. «Otelden geldim» dedi. «Sizden önceki müdür evden gelmişti» dedim. Şimdilik ev kiralayıncaya kadar otelde kaldığını söyledi. Ne gibi reformlar yapacağını sordum. «İlk iş olarak, istatistiğe önem vereceğim» dedi, «çünkü istatistik olmazsa, memleketin gerçek durumunu bilemeyiz. Onun için, her şeyden önce apandisit olan memurlarla olmayanların sayımını yaptırıyorum. Bu sayımda çok olağanüstü sonuçlar elde ettik. Örneğin, her üçyüz memurdan birinin apandisitini aldırdığı gerçeğini öğrendik. Ama bundan da önemlisi, iki tane apandisiti olan bir memur bulundu. Müthiş bişey değil mi?» «Ne yaptınız bu adama?» diye sordum. «İkramiye vereceğiz» dedi. Parmaklarıyla, masa camı üstünde trampete çalmaya başladı. Hem anlatıyor, hem cama parmaklarını vuruyordu durmadan. Parmakları yorulunca da, ayasının içine alıp çıtlatıyordu. Eski müdürün de onun gibi parmaklariyle masa camında trampete çaldığını söyleyince, bunun çok tabiî olduğunu, müesseselerin devamı için prensiplerin bozulmayacağını söyledi, «Evet, reform yapacağım ama, prensipleri değiştirecek değilim. Örneğin, sekreterim yanıma gelirken, göğsüne gerekli eklemeyi yine yapacaktır; çünkü prensipler bozulmaz,» dedi.

Parmaklarının cama dokunuşlarını hızlandırarak «Yaptığım reformlardan biri de, sürüncemede kalmış işleri sonuçlandırmaktır,» dedi. «Sizi de bunun için çağırdım. Gelelim sizin işinize... Size müdem var. Dilekçenize cevap geldi. Hakkınız olan mirası elde ettiniz. Ailenizin dört kuşaklık tarihinden bu yana, şehirdeki güvercinlerin bütün kakaları sizin malınızdır. Ancak... Tarım Bakanlığı uzmanlarının yaptığı hesaba göre, her güvercin günde ortalama kırksekiz gram dışkı bıraktığına ve şehrimizde ortalama yirmibin serbest güvercin bulunduğuna ve her kuşak otuzüç yıl hesabıyla, dört kuşaklık süre

olan yüzotuziki yılda, otuzaltı bin ton güvercin kakası... Yani otuzaltıbin ton güvercin kakası mirasınız var, bu gerçekleşmiştir. Bugünkü satış değerine göre, kilosu, on liradan mirasınız üçbuçuk milyon lira tutar. Maliye, bunun yüzde onsekizi olan miktarını sizden miras vergisi olarak istemektedir; bu vergiyi siz ödemedikçe, mirasınız teslim edilmiyecektir.»

«Maliye Bakanlığı, vergiyi benden güvercin kakası olarak alsa, yani vergi miktarını alıp artanını bana verse, olmaz mı?» dedim. «Bilirsiniz ki vergiler, aynî değil, nakdî alınır» dedi, «para olarak ödemeniz gerekiyor.» «Öyleyse ben bu miras hakkımdan vazgeçtim» dedim. «Olamaz, miras sizin isteğiniz üzerine artık gerçekleştiği için vazgeçemezsiniz. Bu vergiyi ödeyeceksiniz, borcunuzdur.»

Teşekkür edip kalktım. Ben odadan çıkarken o hâlâ, parmaklarıyla masa camında trampete çalıyordu. Kapıdan çıkarken dönüp «Ne var yani, ben de öyle parmaklarımla masa camında trampete çalarım; eski müdürle yarıştık bile» dedim. Müdür, bu sözüme çok kızıp, makama hakaret diye zabıt tutmaya, kalktıysa da, öbür Sülüman Bey beni koruyup, «Üzüntüsünden ne dediğini bilmiyor, kusuruna bakmayın» diyerek beni dışarı çıkardı.

Peki, benim çantam ne olacak? İçinde yıllardanberi biriktirdiğim miras belgeleri vardı... Ben onları, elime geçen gazetelerden, tarih kitaplarından kesip kesip kâğıtlara yapıştırmış, yıllarca biriktirmiştim ...Artık yaşlandım da, yenibaştan işe başlıyamam ki... Arkamdan «Ağlıyor zavallı...» dediklerini duydum. Merdiveni indim. Dairenin bütün memurları, hademeleri, odacıları, altkatta toplanmışlar, bana bakıyorlar. Hiç birinde ses yok. Benimle yıllarca alay eden sanki onlar değildi. Hepsi de üzgün... Odasına alıp, beni uyuklıyarak dinleyen memur önümü kesti, gözleri buğulanmıştı. Fısıldar gibi «Mirasınızı alınca, bana da bir pay ayıracağınızı söylemiştiniz. Payımı aldım, teşekkür ederim» dedi. Boğazına hıçkırık tıkandığı için daha çok konuşmadı. Beni birkaç kez kolumdan tutup merdivenden aşağı atan o vanpiri, ecişbücüş odacı, büyük kapı önünde gözleri dolmuş bana bakıyordu. Başım önümde basamaklardan indim. Yüzüme kaya gibi çarpan sessizliği yara yara, ite ite yürüdüm. Mirasımı almasam hiç olmazsa almak umudum vardı, yarın sabah memurlardan önce yine bu daireye gelecektim. Mirasımı aldım, ama umudumu verdim... Artık hiçbişey yok... Yeniden başlayamam ki, bütün belgeler gitti elimden...

Şundan, şurdan... denize doğru... Ama hava da çok soğuk. Yağmur yağıyor. Kalabalığın içine girdim. Bu kalabalıktan hiç kimse benim verdiğim umudum karşılığında zengin olduğumu bilmiyor. Burdan aşağı... deniz... Hayır, hava soğuk... En iyisi, işte bu kalabalığa dalıp, kalabalığın içinde boğulmak. Öyle yapacağım... Reform yapan yeni müdür, resmî daireleri benden kurtardı artık... Şöyle... Kalabalığa doğru, kalabalığın içine, iyice dalıp boğulmak için... Birisi önümde durdu. Selâm verdi. İlkin tanıyamadım. Benimle alaylı alaylı konuşmasından bir devlet dairesinde memur olduğunu anladım. Bütün memurlar ya beni tersler, kovar, ya da benimle alay ederler. Aybaşlarında ceplerinde paraları olduğu zaman pek öyle kızmazlar bana...

— Çoktanberi bizim daireye uğramaz oldunuz... dedi.

— Hangi daireydi? diye sordum.

Hatırlayamadığım için üzüntüsünü belirtti.

— Sizin güvercin kakaları mirasınız için. Bakanlıktan yazı geldi, belgelerinizi istiyorlar. Biz de sizi arıyorduk... dedi.

Budala! Sözde benimle alay ediyor. Mirasımı kavuşup zengin olunca gösteririm ben ona.

Şimdi gidip yeniden belgeler toplamalıyım. Kimbilir kaç yıl daha uğraşmam gerekir belgeleri bulup toplamam için. Kiloyla eski gazete satıcılarına gideceğim. En işime yarayan belgeler, eski gazetelerdeki tarih romanı tefrikalarından çıkıyor.

Ne olursa olsun, dünya güzel... Hele yeniden belgeleri toplıyayım da... İşte, Bakanlıktan cevap da gelmiş...

1946 yılında Markopaşa dergisinde, sonra YEPETAŞ ve FİL HAMDİ adlı kitaplarda «Güvercin kakaları» başlığıyla yayınlanmış olan bu hikâye, gözden geçirilip değiştirilerek yeniden yazılmıştır.

A.

DAMDA DELİ VAR

DAMDA DELİ VAR!

Bütün mahalle ayağa kalktı:

— Damda deli var!

Sokak, bir baştan bir başa, deliyi seyre gelenlerle dolmuştu.

Önce karakoldan, sonra emniyet müdürlüğünden arabalarla polisler geldi. Arkadan itfaiye yetişti.

Delinin annesi,

— Yavrum, oğlum, in aşağı!... Hadi çocuğum!... diye yalvarıyordu.

Deli de, aşağıdakilere,

— Muhtar yapmazsanız, kendimi aşağı atarım! diyordu.

İtfaiye erleri, deli aşağı atlarsa tutabilmek için branda bezini açtılar. Dokuz itfaiyeci, uçlarından tuttukları branda bezini apartıman çevresinde dolaştımaktan ter içinde kalmışlardı.

Komiser,

— Rica ederim, in kardeşim aşağı! diye yarı korkurtmak istercesine, yarı da yumuşak bir sesle deliyi kandırmaya çalışıyordu.

— Muhtar yapın ineyim! Yoksa kendimi aşağı atarım.

Yalvarmak, yakarmak, korkutmak hiçbiri para etmedi.

— Kardeşim, yahu... İn be aşağı!

— Şunlara bak!... Beni aşağı indireceğinize siz yukarı çıksanıza...

Kalabalıktan biri, ordakilere,

— Muhtar yaptık, diyelim, dedi.

Başka biri,

— Olmaz yahu, dedi, deliden muhtar olur mu hiç?..

— Allah Allah... Gerçekten muhtar yapacak değiliz ya...

Bastonuna dayanmış bir ihtiyar,

— Olmaz, dedi. Gerçekten de, şakadan da yapsanız olmaz.

— Belki iner...

— İnmez. Ben bunları bilirim. Bir kere yukarı çıktılar mı, artık inmezler.

— Hele bir kere aşağı insin, kolay!

— İnmez!

Aşağıdan birisi,

— Seni muhtar yaptık! diye bağırdı, haydi i aşağı!

Deli, oynamaya başladı:

— İnmem! Şehir Meclisine üye yapmazsanı kendimi aşağı atarım.

İhtiyar yöresindekilere,

— Nasıl, dedi, ben size demedim mi?

— İstediğini yapalım.

— Ne yapsanız inmez. İnsan bir kere dam çıkacak kadar delirdi mi, artık aşağı inmez.

Komiser,

— Yaptık, dedi, seni Şehir Meclisine üye yaptık. Hadi kardeşim, in aşağı da arkadaşları bekletme!...

— İnmem! Belediye Başkanı yapın ineyim!

İhtiyar,

— Gördünüz mü, dedi, vaktiyle gerekti. Şimdi hiç inmez.

Ter içinde kalan itfaiye komutanı,

— Yani belediye başkanı yapsak ne olur, di, yapalım.

Sonra iki elini ağzına boru yapıp yukarı seslendi:

— İn kardeşim!... Seni belediye başkanı yaptık, in de görevine başla!

Deli göbek atarak,

— İnmem, dedi, bir deliyi belediye başkanı yapanların arasında benim ne işim var? İnmem.

— Peki, ne istiyorsun?

— Bakan yaparsanız inerim!

Aşağıdakiler kısa bir tartışmadan sonra,

— Pekiy, dediler, seni bakan da yaptık! Haydi artık in aşağı!... İn... Bak herkes seni bekliyor.

Deli, elini burnuna götürüp nanik yaptı:

— İnmem! Bir deliyi bakan yapanların arasına iner miyim ben!...

— Haydi kardeşim, seni bakan da yaptık öbür bakanlar seni bekliyor. Haydi in!...

— Yağma mı var, ineyim de beni tımarhaneye kapatın! İnmem!...

İhtiyar adam,

— Boşuna uğraşmayın, inmez! dedi. Ben bu delileri çok iyi bilirim. Sizi de bakan yapsanlar siz de inmek istemezsiniz.

Deli, bar bar bağırıyordu:

— Başbakan yapmazsanız, karışmam, kendimi aşağı atarım.

— Yaptık!... diye bağırdılar, seni başbakan yaptık.

İhtiyar adam,

— İnmez! dedi.

Deli yine oynamaya başladı. Sonra da,

— Kral yapın, ineyim! dedi, kral yapmazsanız kendimi aşağı atarım.

İhtiyarın dedikleri doğru çıkıyordu. O'na danıştılar:

— Ne dersiniz? Kral yapalım mı?

İhtiyar,

— İş işten geçti, dedi, artık ne derse yapmak zorundasınız. Bir kere nasıl olsa başbakan oldu.

— Seni kral yaptık, diye bağırdılar, haydi balım, artık in!..

Damda göbek atan deli,

— İnmem! dedi.

— Ne istiyorsun? Kral da yaptık işte!

— Yaaa!.. İnmem. İmparator yapın ineyim, yoksa kendimi aşağı atarım.

İhtiyar,

— Atar, dedi.

— Yaptık! diye bağırdılar. Seni imparator yaptık. Haydi gel aşağı!..

Deli,

— Sizin gibi serserilerin arasında benim gibi imparatorun ne işi var? dedi.

— Peki, ne istiyorsun? Söyle de onu yapalım. İn be kardeşim!..

Damdaki deli,

— Ben imparator muyum? diye sordu.

Aşağıdan bağırdılar:

— İmparatorsun!

— Madem ki imparatorum, canım isterse inerim, istemezse inmem... İnmiyorum işte!

Komiser kızdı: «Atlarsa atlasın be!... Bir deli eksik olur dünyadan!...» diye düşündü. Düşündü ama, başına bir iş çıkabilirdi.

İtfaiye komutanı, ihtiyara,

— Şimdi ne yapacağız? diye sordu, bu deli hiç aşağı inmez mi?

— İner.

— Nasıl?..

— Bırakın da ben indireyim!..

Herkes ihtiyarın deliyi nasıl aşağı indireceğini merak ediyordu. İhtiyar, damdaki deliye,

— İmparator hazretleri!... diye bağırdı, acaba altıncı kata çıkmak arzu buyurulur mu?

Deli gayet ciddi,

— Pekâlâ, dedi.

Dama açılan delikten içeri girdi. Merdivenleri indi. Altıncı kat penceresinden kalabalığa bakıyordu. İhtiyar,

— Haşmetpenah!... Beşinci kata çıkmak istemezler mi? diye sordu.

Deli,

— Çıkarım! dedi.

Herkes şaşkınlık içindeydi. Deli beşinci kata inmişti. İhtiyar,

— Haşmetmeap efendimiz, dördüncü kata çıkmak istemezler mi? dedi.

Deli bir kat daha indi. Dördüncü kat penceresinden kalabalığı seyreden deliye ihtiyar,

— Saygı değer imparatorum, acaba üçüncü kata çıkmak arzu buyururlar mı? dedi.

Deli,

— Elbette!... diye cevap verdi.

Deli üçüncü kat penceresindeydi. Artık damdaki gibi göbek atmıyor, oynamıyordu. Üzerine gerçek bir kral ciddiliği gelmişti.

— Muhterem imparatorumuz, ikinci kata çıkmak istemezler mi?

— İsterim.

İkinci kata da inmişti.

— Zâtı haşmetpenahîleri birinci kata çıkmak arzu ederler mi?

Deli birinci kata inmiş, ordan da sokağa gelmişti, kalabalığın arasındaydı. Doğruca ihtiyarın yanına gitti. Elini ihtiyarın omuzuna koydu.

— Ulan, dedi, senin de deli olduğun nasıl belli... Deli, delinin halinden anlar.

Sonra komisere,

— Haydi bakalım, şimdi beni bağla da tımarhaneye gönder, dedi. Deliye nasıl muamele edilir, öğrendin mi?

Deliyi götürürlerken, meraklı bir kalabalık ihtiyarın yöresini aldı.

— Beybaba, nasıl yaptın bu işi yahu?...

İhtiyar,

— Eeee... dedi, kolay değil, elli yıl politika içinde yuğrulduk.

Sonra bir göğüs geçirerek,

— Ah, ah!... dedi, şimdi bacaklarımda derman olsa, ben de dama çıkardım, hem beni kimse de aşağı indiremezdi.

İŞİNİZ OLDU GAYRİ!

Tanınmış politikacılar gelecekti. Eskiden olduğu gibi biriki laf konuşup, gelmeleriyle gitmeleri bir olmuyordu. Köy köy geziyorlar, kasaba kasaba dolaşıyorlardı.

Politikacılar bu geziye çıkmadan önce parti merkezinde epey çekişmişlerdi. İçlerinden en tecrübelisi,

— Arkadaşlar, demişti, biz aramızda nasıl konuşuyorsak, halkla da öyle konuşuyoruz. Alanlarda kürsüye çıkıp boyuna nutuk çekiyoruz. Halk bizi anlıyor mu, anlamıyor mu, hiç hesaba kattığımız yok. Bu çok yanlıştır. Halkın partimizden sorup öğrenmek istediği şeyler vardır. Bunlara teker teker cevap vermeliyiz. İktidara geçince neler yapacağımızı halk öğrenmelidir.

Bu düşünce çok yerinde görüldü. Parti hatipleri, kürsüye çıkıp kendi bildikleri gibi konuşmayacaklardı. Halkın sorduklarına, onların anlayacağı dille cevap verilecekti. Ama, bu göründüğü kadar kolay bir iş değildi. Kürsüye çıkıp alabildiğine konuşmak kolaydı. Ama soruları, her soruları cevaplandırmak zor işti. Köylü deyip geçmemeli, o ne çarıklı erkânıharptı! Bişey sorar, adamı zınk diye oturtur, partinin o bölgedeki itibarı iki paralık olur. Bunun için, dolaşılacak yerlerde halkın sorabileceği bütün sorular önceden hesaplanarak, ona göre bir iktisat doktoru, bir hukuk profesörü, bir maliye uzmanı, bir yüksek ziraat mühendisi, bir de ihtisasını Amerika'da yapmış hekim, beş kişilik gezi heyeti kuruldu. Artık halk ne sorarsa sorsun, bu beş aydın kişi en zor soruları bile parti tüzüğüne göre cevaplandırabilirdi.

Partinin örgütü olan her yere, bu propaganda heyetinin geleceği, hatiplerin eskiden olduğu gibi kürsüden nutuk çekmeyecekleri, halkla konuşulacağı bildirildi.

«M...» liler bu habere bayağı kızdılar. Konuşmak da, soru sormak da ne oluyormuş!...

«M...» ilçesi başkanı, partili hemşerilerine,

— De bakalım, dedi, şincik n'olacak? Yeni icat mı çıkardı bu bizim parti? Eskiden gelirlerdi, bağırır çağırırlardı, yarı anlar, yarı anlamazdık, el çırpar, yaşa derdik, geçer giderlerdi. Şincik n'olacak? Onlarnan kim konuşacak, ne soracağız? Haydi bişey sorduk, onların dediğini kim anlayıp, kim sökecek?

Manifaturacı Selim Ağa,

— Sen, bizim onlara soracağımıza boş ver, dedi, laf lafı açar, derken ya onlar da bize bişey sorarlarsa? Burda bu kadar partili var. Herkesin içinde rezil olduk gitti.

İlçe Başkanı,

— Buldum, dedi, kolayını buldum, fırt fırt ortaya çıkıp her bir lafa karışmak, yok. Gelenlerle kimin konuşacağını önceden bilelim. İyi mi?

Hep birden,

— İyi! dediler.

— Kim konuşacaksa, kendine güvenen çıksın ortaya!

Gönüllü çıkmayınca Başkan, Berber Osman'a,

— Cırcır Osman, dedi, niye duruyorsun? Sabah akşam cırcır öter durursun, işte vaktin geldi. Çıksana ortaya!

Berber Osman,

— Bize söz düşmez Ağa, dedi, bizden önde gelen yaşlılar var.

Hiçkimse bu işi üzerine almak istemiyordu. Sonunda Başkan, Nalbur Salih'e,

— Bu işi yapsan yapsan, bir sen yaparsın Salih Çavuş, dedi.

Nalbur Salih kolları kabararak,

— Bir başıma altından kalkamam, dedi. Nuri Efendi de gelsin...

Partiden, köylülerle konuşmak, onların her sorusuna cevap verebilmek için nasıl bir heyet seçildiyse, burada da onlara bişeyler sormak için Nalbur Salih Çavuşla, Nuri Efendi seçildi. Başkan,

— Beni şinci iyi dinleyin, dedi, öbür partililere rezil olmayalım. Hepsi buraya dolar. Onların yanında baktınız, bir lafı anlamadınız, hiç anlamamışcasına davranmayın. Anlamış gibisine konuşun. Sonra onların anlattıklarını siz evirip çevirip, tekrardan kalabalığa anlatın...

Ertesi sabah Parti merkezinden gönderilen beş kişilik kurul kasabaya gelecekti. Salih Çavuş da, Nuri Efendi de bu gelenlere neler soracaklarını akıllarından hesaplamışlar, birbir ezber etmişlerdi.

Saat onda istasyondan gelen dört otomobil «M...» kasabasına girdi. Beş politikacı, kendilerini istasyondan karşılayan partililerle, parti binasına gittiler. Çaylar, kahveler içildi. Öğle yemeğinden önce bir konuşma yapmak istiyorlardı. Hukuk profesörü olan politikacı,

— Miting yasak olduğundan yalnızca yurt

taşlarla bir konuşma yapacağız. Neresi uygundur? dedi.

— Kahveye gidelim.

Kahvenin içi de, bahçesi de tıklım tıklımdı. Beş politikacı güleryüzle geldiler, kahve iskemlelerine oturdular. Doktor olanı,

— Vatandaşlar, dedi, biliyorsunuz miting yasak. Onun için bir kürsüye çıkıp nutuk çekmektense burada sizlerle ahbapça konuşmayı daha uygun bulduk. Her ne isterseniz bize sorabilirsiniz. Sizin sorularınıza cevap vermeye çalışacağız.

Kahveyi dolduranlar bu güzel sözlere sevinmişlerdi. Berber Osman, Parti İlçe Başkanına,

— Aman ağa, dedi, hiç gözümüzü korkuttuğun gibi değilmiş. Bunlar da bizim gibi, beribenzer adam gibi konuşuyorlar işte... Dediklerini anlıyoruz.

— Dur hele, dur... Daha politikaca lafa başlamadılar ki... Hele biyol tutsun politika damarları da, bak bakalım anlaşılır mı ne dedikleri.

Nalbur Salih Çavuş ayağa kalktı:

— Müsaadeniz olursa bişey soracağım, iş başına geçtiniz diyelim, neler yapacaksınız?

Politikacılar birbirlerine baktılar. Böyle bir soruyla karşılaşacaklarını çoktan hesapladıkları için, cevabı da hazırdı.

Hukuk profesörü olan partili anlatmaya başladı:

— Herşeyden önce şunu arzetmek isterim ki, siyasal ve sosyal müesseseleri demokrasi idealine göre değiştirecek, kuvvetler ayrılığına dayanan batı örneğine uygun bir anayasa yapmak, ikinci meclis, anayasa mahkemesi kurmak lüzumunun bütün milletçe anlaşılmasını istemekte bulunuyoruz. Objektif esaslara dayanarak hesaplarda, her siyasî parti gibi kendi effektif kuvvetlerine paralel aksiyon içinde enerjik bir hamleyle çalışmakta olan partimiz, teşrî ve icraî kuvvetleri arasında hakem olabilecek bir koalisyona taraftar olduğunu bildirmekle, ne gibi gayelerle millî iradeyi daha tam veya sağlam bir şekilde istihsal edebilecek usûllere sahip olduğunu programında göstermiştir.

Nalbur Salih Çavuş,

— Burasını anladık, dedi, bir müşkülümüz daha var, hepsi iyi hoş ya, bizim çeltik ekimi n'olacak?

Kahvede herkes kulak kesildi. Kasabanın en önemli işi sorulmuştu. Bu parti iktidara gecerse, çeltik ekimini ne yapacaktı?

Bu soru iktisat doktorunu ilgilendirdiği için, sözü o aldı:

— Size bu meseleyi gayet açık ve ilmî olarak izah edeyim. Muvazeneli bir ekonomi-politik zarureti şundan da bellidir ki, dış âlemle münasebetimizdeki ciddiyeti realizmden uzak bir nikbinlikle mütaleanın tipik bir nümunesi de bu sene içinde ihracatımızın bir milyar iki yüz milyon doları bulduğu halde, halbuki geçen yılın aylık ihracat vasatisi 92 milyondur. Binaenaleyh transfer yapılamayan borçlarımızın dondurulması lâzım geldiğini elbette anlıyorsunuz.

İlçe başkanı, Nalbur Salih Çavuş'un gözünün içine baktı. Nalbur Salih Çavuş,

— Anlamasına anlıyoruz, dedi, biz artık o kadarını da anlamıyacak kadar şey miyiz yani?

İktisat doktoru,

— Durumu kâfi derecede tavzih ettiğimi, vatandaşlarımı tenvir ettiğimi zannediyorum, dedi.

Nuri Efendi söze karıştı. Kalabalığa dönerek,

— Yani hemşeriler, dedi, Bey demeye getiriyor ki, sizin işiniz olacakmış, Çeltik te olacak, herbişey de...

Salih Çavuş,

— Anlamadığımız bişey kaldı, dedi, müsaadeniz olursa eğer, onu da sorayım.

Doktor olan politikacı,

— Tabiî soracaksınız, dedi, biz kalktık buraya kadar sizin sorularınızı cevaplandırmak, dertlerinize bir çare bulmak, partimizin tüzüğünü anlatmak için geldik.

Nuri Efendi,

— Onu bunu bırakın, dedi, buraya ortaokul yapılacak mı, yapılmayacak mı?

Politikacı,

— Onu da anlatayım, dedi, parlâmenter demokrasiyi en iyi bir form içinde tahakkuk ettirebilmek için, kültürün fonksiyonunu hiçbir zaman unutmamak lâzım olduğunu bilmeliyiz. Anglo-sakson mütefekkirlerinden Thomas Heedly'nin şu sözü rehber olmalıdır: «Gayet kritik hallerde hükûmet organlarının otomatikman Sezarizme temayülü sosyal politikanın müvazeneli koordinasyon mevkiindeki rolünü bozmaktadır.» Binaenaleyh hürriyet mücahidi John Bolinda'nın da dediği gibi bir memleket içindeki sistemsizlik, ilmî mütaleaları hesaba katmadığı cihetle sembolik bir mevki işgal etmektedir. Anlaşıldı herhalde. Vatandaşlar, sormak istediğiniz başka şeyler varsa, çok rica ederim, çekinmeden herşeyi sorunuz.

Nuri Efendi, köylülere,

— Anladınız ya, dedi, o işiniz de oldu gayri... Yani demeye getiriyor ki, ortaokul bir tane değil çok yapılacak, lise okulu bile yapılacak, diyor...

Salih Çavuş,

— Çok sorduk ya, kusura bakmayın, dedi, şu tütün fiyatları ne olacak?

Maliye uzmanı,

— Anlatayım, dedi, serbest rejim fiilen ortadan kalkmak suretiyle fizikî kontrollar son derece mütecezzî liberasyon payına yer veren dış ticaret rejiminin tatbikine imkân vermemiştir. Dahilî muvazenemizi ilgilendiren para ve maliye politikasını bu argüman ancak şu fonksiyonlarla doğrultabilir... Satılmayan envanter yığını ve sübvansiyonlu mübayaa, rezerve emteanın amortismanı da hesap edilirse, herşey kolaylıkla anlaşılır. Bu suretle size, sorduğunuz bu suali de en açık bir dille ve ilmî olarak izah etmiş bulunuyorum. Anlaşılmadık bir nokta kalmamıştır zannederim.

Salih çavuş,

— Anlaşıldı, sağolun, dedi.

Nuri Efendi anladıklarını köylülere anlattı:

— Yani demeye getiriyor ki, o işiniz de olacakmış. Tütün fiyatlarını arttıracaklar, ama çimento fiyatlarını, nal mıhını, herşeyin fiyatını indirecekler.

İktisat doktoru,

— Başka soracağınız, öğrenmek istediğiniz bişey var mı? dedi.

Salih Çavuş,

— Sağolun, soracak bişeyimiz kalmadı, dedi.

Ziraat mühendisi,

— Şunu da arzedeyim, çünkü onu sormadınız, diye söze başladı. Princeton Üniversitesi'nin beynelmilel ziraî münasebetler enstitüsünün tanzim ettiği bir kongre raporundan öğrenmiş bulunuyoruz ki, alternatifler iyice tefrik edilip maliyete işaret edilmek suretiyle bunun üzerinde ısrarla durmak gerektir. Alimanter bir karakteri haiz, yani daha açık söyliyeyim, doğrudan doğruya geçimle ilgili bulunan ücret, konjonktür ayarlanmasının kıymetten düşmesini müşahede ettiğimize delâlet eder. Zannederim bu nokta da iyice anlaşılmıştır.

Nuri Efendi, köylülere,

— Bunu anlamıyacak ne var, dedi, yani istasyondan gelen şosayı kasabaya kadar uzatacaklarmış. O iş de oldu demektir, anladınız ya...

Alkışlar yükseldi. Politikacılar, omuzlarda taşındı. Acele başka kasabaya gidecekleri için yemeğe kalamadılar. Otomobillerine bindiler. Arabalar omuzlarda havaya kalktı. «Yaşa, varol!» sesleri arasında otomobiller, tozu dumana katarak, uzaklaştı.

OTOMOBİL DÖĞÜŞÜ

Orası neresi, burası neresi... Çakır Yakup Bey'in aslını astarını bilenler daha yaşıyorlar. Çakır Yakup Bey'in elinden gelse, çok değil, daha bundan yirmi yıl öncesine kadar, her yaz köyünden kalkıp, kıçı yamalı bir poturla yayan yapıldak bu topraklara çalışmaya geldiğini bilenleri öldürür.

Onun baş düşmanı Rıza Bey... Çünkü Rıza Bey, doğmaca, büyümece yerli olduğu için, Çakır Yakup'un zenginliğini çekemez, ikidebir,

— Hele şu yabanın domuzuna bakın hele, derdi, dağdan gelmiş de bağdakilerini kovacak. Biz onun yırtık tabanla gelip de, pamuk tarlalarında bir mecide işçi durmak için kapımızda yalvardığı günleri de biliriz.

Elin çulsuzunun yabandan gelip bu topraklara yerleştiği yetmezmiş gibilerden bir de kalkıp soydan eşraf bir kişizâde ile sidik yarışına çıkmasına içerliyordu.

Yakup Bey otel mi yaptırmış, Rıza Bey hem otel, hem sinema yaptırıyordu. Rıza Bey de alta kalmıyor, bir gazino, bir bar yaptırıyordu. Biri iplikhane mi kurdu, öbürü dokuma tezgâhları kuruyordu.

Rıza Bey kasabada ilk kadillak arabasını alınca, Çakır Yakup Bey, yalnız oğullarına değil damatlarına da birer kadillak aldı.

İki Bey'in kapılarının önünde renk renk, model model arabalar yatıp duruyordu.

Çakır Yakup Bey son model bir Buik araba alıp da,

— O'nun tüm Kadillak'larını benim Bıyık'

bir tekerine değişmem, diye ileri geri laf edince işin rengi değişti. Bu laf Rıza Bey'in kulağına gitmişti.

— Yolda onun Bıyık'ını görmiyeyim, ezer geçerim vallaha, parçasını komam!... diye haber gönderdi.

Çakır Yakup Bey,

— Arkamdan laf etmesin, er meydanı burası, dedi, işte arabalar ortada. Erkekse döğüştürelim!

— Sözünden dönen kahpedir, döğüştürelim, dedi, benim Kadillak, Bıyık'ın tozunu komaz dağıtır.

Çakır Yakup Bey'le Rıza Bey'in otomobil döğüştüreceği haberi ağızdan ağıza yayıldı. Memleket ikiye ayrıldı. Bir yana Kadillak'çılar, bir yana Buik'çiler... Her iki Bey'in adamları, kendi Bey'lerinin arabasının kazanmasını ister gibi görünüyorlardı ama, içlerinden de karşı Bey'in kazanması için dua ediyorlardı.

İddiaya girenler, bahis tutuşanlar çoğalmıştı.

— Rıza Bey, otomobil döğüşü için taa İzmir'den şoför ısmarlamış, diye ortada bir laf dolaşıyordu.

Bikaç kez araba devirmekten, çarpmaktan sabıkası olduğu için ehliyeti geri alınmış İzmirli bir şoför geldi. Esrarı fazla içtiği zaman direksiyonun başında uyuklamaktan başka bir kusuru yoktu. Böylesi Rıza Bey'in daha çok işine geliyordu.

İzmir'li şoför,

— Arabayı uyuklarken bile sürerim, diye övüyordu.

Rıza Bey şoföre,

— Vurup öteye geçeceksin, diyordu... Delip geçeceksin... Ezip geçeceksin! Toz et namusunu, parçası kalmasın. Ne istersen vereceğim. Ortada benim şerefim var. Anladın mı? Şerefim!...

İzmir'li şoför,

— Bu işin ucunda ölüm var, dedi, ama değil mi ki ortada dönen senin şerefin, evelallah parçasını komam.

Çakır Yakup Bey, yerli bir şoför buldu. Yakup'la Rıza Bey bu şoförü tokatladığı için şoför ona hınçlıydı. Şoför,

— Yakup Bey, sen bana bırak, Allahın izniyle onunu savururum, diyordu.

Pazar günü alan doldu. Döğüş yeri önceden sıklarla, tellerle çevrilmişti. Rıza Bey'in Kadillak'ı uzaktan görünce bir alkıştır koptu.

— Maşallah... Maşallah! sesleri yükseldi.

Kadillak gelin gibi çiçeklerle, renk renk ipekli bezlerle, yaldızlı gelin telleriyle süslenmişti. Araba alanda kendine ayrılmış yere geldi.

Rıza Bey alanın bir başında, Çakır Yakup Bey öbür başındaydı.

Çakır Yakup Bey'in şoförünü meyhaneden zorla kaldırdıkları için O'nun arabası gecikmişti. Buik'in klâksonu duyulunca,

— Yaşasın Yakup Bey! diye bağıranlar oldu.

Buik tozu dumana katarak fırtına gibi geldi, ezilmemek için kaçışan kalabalığın arasından geçti, yerini aldı.

İki arabanın arasında 120 metre ara vardı. Tam ortadaki işaretçi havaya bir el ateş edince şoförler gaza basacaktı.

Çakır Yakup Bey'in Buik'i kurbanlık kınalı koç gibi donanmıştı. Arabanın burnuna yaldızlı bir koç boynuzu yerleştirilmiş, arkasına da Arapça bir «maşallah» levhası asılmıştı. Farların bir yanına iri bir göz boncuğu, nal, bir yanına bir baş sarımsakla, bir eski çocuk papucu teki asılmıştı.

Döğüşe başlanmadan önce Rıza Bey haber yolladı:

— Ben ortaya şerefimi koydum, Çakır Yakup da şerefini koyuyor mu?

Çakır Yakup bir ortadaki Buik'ine, bir de alanın karşısındaki düşmanı Rıza Bey'e baktı,

— Benim şerefim işte ortada, dedi, şerefime!... Kiminki parçalanır ezilirse o artık bu memlekette durmasın!

Geniş toprakları paylaşamıyan iki zengin, döğüşecek otomobilleriyle ortaya şereflerini koymuşlardı. Çakır Yakup'un bir güvendiği vardı. Çilli Hoca Buik için bir muska yazmıştı. Herkes biliyordu, bu muskayı üzerine takanın, savaşa bile girse vücuduna mermi, şarapnel, top işlemezdi. Değil Buik, Alman tankı olsa işlemez...

Çakır Yakup Buik'e son bir kez daha baktı. Çilli Hoca'nın verdiği muska gizlediği yerde duruyordu.

Bu Çakır Yakup besbelli herkesi sersem sanıyordu. Elin yabandan gelmiş Çakır Yakub'u, şeyh sülâlesi ocak olmuş Çilli Hoca'yı bilir de, bu memleketin eşrafı Rıza Bey Çilli Hoca'yı bilmez mi? Kadillak'ın radyatörünün içinde de Çilli Hoca'nın bir muskası vardı.

İşaret verecek adam tabanca elinde ortaya çıktı. İki şoför de hazır olduklarını bildirdiler. Tabanca patladı. İki yandan iki homurtu duyuldu. Bütün olan biten bir dakikanın içinde ol-

muştu. İki araba, iki döğüşken horoz gibi birbirinin üzerine atıldı. Bir çarpışma... İki motörün homurtusu...

Seyirciler bir çığlık koyverdiler, kimisi başını iki elinin arasına aldı. Sanki iki araba son hızla birbirine çarpınca başka bişey mi olacak sanıyorlardı? Ne Buik, ne Kadillak kavgadan kaçmıştı. Şimdi iki araba da parça parça olmuş, birbirlerinin içine girmişti. Yamru yumru olan iki karoseri, parçalanan motörler yere serilmişti.

Çakır Yakup Bey,

— Eyvah, şerefim!... Ama onunki de... diye söylendi.

İkisi de arabalarına binip ayrı yönlerden gittiler. Şoförlere bişey olmamıştı. Benzin buğusu tüten kızgın motörü seyredenler yavaş yavaş dağıldı.

Birbirine düşman iki Bey'in iki şoförü gülümsüyordu. İzmir'den gelen, öbürüne,

— İş oldu arkadaş, dedi, burnumuz kanamadan atlattık.

Öbürü,

— Ben, dedi, bizim Buik'in yeni motörünü dün İstanbul'a gönderdim bile...

İzmirli,

— Ben de... dedi. Sonra bir kahkaha atıp, yerdeki parçaları gösterdi:

— Heriflerin şerefine bak, parça parça oldu.

İzmirli bir çifte kâğıtlı sardı, esrarlı cigaradan derin bir soluk çekti, arkadaşına ikram etti. O da cigaradan uzun bir soluk çekti.

— Yirmi bin'i kıvırdık, dedi.

Yere serpilmiş vidaları, dağılmış parçaları ayağıyla iterken Çilli Hoca'nın muskasını buldu. İzmir'li şoför de radyatöre bağlı muskayı çıkardı. Küçük muska bir üçgen biçiminde bezeli dikiliydi. Bezi söktü içinden balmumlu bir bez daha çıktı. Bu bezi de açınca gazeteden koparılmış bir parça çıktı. İzmir'li şoför,

— Vay namussuz, dedi, gazete parçasını muska diye yutturmuş.

Elindeki gazete parçasını okumaya başladı:

«Devlet borçlarımızın tutarı 982 milyon, rehinde olan 113 ton altın karşılığı alınan borç 356, ticarî arierler 322, kredili ithalât 800, ekipman kredi anlaşmaları 733 milyon Türk lirası olmak üzere, dış ticaret borç tutarı 3 milyar 500 milyona yakındır.»

Adanalı şoförün muskasından çıkan gazetede de şunlar yazılıydı:

«Şehirde otobüs sıkıntısı son haddini buldu. Döviz olmadığı için Belediye otobüs getirtemiyor.»

ŞAKACI İNSANLAR

Hayat acıdır beyler. Hayat, dikenli bir yoldur. Hayat... Benim tam üç dolu defterim var, bu defterleri hayat felsefesiyle doldurdum. Şimdiye kadar, onaltıbin şu kadar, hayat budur, hayat şöyledir, böyledir diye, defterime hayat üstüne büyük lâflar yazdım.

Hayat bir ıstıraptır. Hayat dik ve sarp bir yokuştur. Hayat akan bir sudur. Hayat bir tiyatro sahnesidir.

Son defterimin en sonuna da hayat için şunu yazdım: «Hayat nedir?»

Evet, işte böyle... Hayat acıdır beyler. Anlatayım da, hayat acı mı, değil mi, siz söyleyin.

İşim gücüm yoktu, mirasyedi olduğum için değil, iş bulamadığımdan. İki gündür suyla, havayla yaşıyordum.

Parkta oturmuş, hayatın ne olduğunu düşünüyordum: Yanımdaki adam gazetesini okuduktan sonra katlayıp cebine koyarken,

— Müsaade eder misiniz? dedim.

Adam gazeteyi uzattı. Hemen küçük ilânlara baktım. İlânlardan birini okuyunca içime bir umut geldi. Her yaşta kadın, erkek işçi aranıyordu. Gazeteyi adama verdim. Vakit kaybetmeye gelmezdi. Son gücümü topladım, koşa gibi ilândaki adrese gittim. Şehrin büyük iş ve ticaret yerinde kocaman bir hanın beşinci kat azarlarlar, paylarlar diye asansöre bile binemedim. Beşinci kata geldiğim zaman yorgunluktan merdiven basamağına oturup kaldım. İsteyeceğim 18 numara karşımdaydı. Bir sürü insan içeri girip çıkıyordu. Girenler umutlu, çıkanlar kızgın, asık suratlıydı.

İş verenlerin karşısına canlı çıkabilmek için epey dinlendim. 18 numaralı kapıdan girdim. Karşıma ilk çıkana,

— Gazetede bir ilân gördüm de... dedim.

Odacıya benzeyen adam, eliyle, «içeriye gir, bekle!» işareti verdi.

Salonda sandalye ve koltuklar doluydu. Altı kadın, sekiz de erkek oturuyor, beş kişi de ayaktaydı.

Benim gibi zavallı birine sordum:

— Acaba ne işiymiş?

— Bilmiyorum, dedi, sırayla içeri alıyorlar işte... Kimisi on dakika, kimisi yarım saat kadar içerde kalıyor. Sonra bağıra çağıra dışarı fırlıyor.

Demeye kalmadı, beklediğimiz salondan içeri açılan kapı, küt diye açıldı, yüzü domates gibi kızarmış, ter içinde şişman bir adam dışarı çıktı.

— Namussuzlar, alçaklar! Reziller!... diye bağırarak gitti.

— Herhalde işe almadılar da, ona kızmış... dedim.

Yanımdaki adam,

— Galiba, dedi, her çıkan işte böyle bağıra bağıra çıkıyor.

Kapıcı,

— Sıra kimde? diye sordu.

Çok süslü, boyalı genç bir kadın,

— Bende, dedi, kırıtarak içeri girdi.

Benim gibi bekleyenlerden birine,

— Acaba içerde ne yapıyorlar? diye sordum.

— İmtihan ediyorlar, zannederim, dedi.

Aklımdan, okulda öğrendiklerimi geçirmeye başladım. Burası bir ticaret işi yazıhanesi olduğuna göre herhalde hesaptan imtihan edeceklerdi. İçimden kerratı bir kere tekrarladım. Sonra iskonto, faiz hesaplarının nasıl yapıldığını düşünmeye başlamıştım ki, içerden bir kadın çığlığı geldi. Kapı kanadı geriye çarptı, kadın alı al, moru mor dışarı fırladı.

— Ahlâksızlar! Namussuzlar! diye bağırarak gitti.

Açık kapıdan dışarıya, kalın, kalabalık, rahat erkek kahkahaları geliyordu.

— Acaba kadına bişey mi yaptılar? dedim.

Yanımdaki,

— Sanmam, dedi, bişey yapmış olsalar bağırmazdı. Belki zor bişey sormuşlardır.

Bir delikanlı,

— Evet, dedi, kadın zora gelmiş olacak!

Yanımdaki adam,

— Erkekler de bağırıyor birader, dedi.

Odacı,

— Sıra kimde? diye sordu.

Az önce çıkan kadın için «zora gelmiş olacak!» diyen delikanlı içeri girdi. Ben yine, aklımdan mürekkep faiz hesaplarına başlamıştım ki, demin içeri giren delikanlı feryat ederek dışarı fırladı.

— Bu ne biçim iş! diye bağırarak, kendini merdivene attı.

Yanımdaki adam,

— Bu delikanlı, deminki kadın kadar bile dayanamadı, dedi.

Benden sonra işe girmek için dört kişi daha gelip sıraya girmişlerdi. Biyandan da yenileri geliyordu.

Sırası gelip içeri giren, beş on dakika sonra kan-ter içinde, suratı kıpkırmızı, bağıra bağıra, söverek dışarı fırlıyordu.

Koridorda bir görünüp, sırası geleni içeri sokuktan sonra kaybolan odacıyı yakaladım.

— İçeri girenlere ne yapıyorlar? diye sordum.

Gülerek,

— Tecrübe yapıyorlar! dedi, gitti.

İhtiyar kadın da, ihtiyar erkek de öbürleri gibi canlarını kurtarmak itercesine dışarı fırladılar. Bağıra çağıra gidiyorlardı. İçerden her insan çıkışında açık kalan kapıdan içerdekilerin kahkahası geliyordu. Herkes böyle bağıra çağıra çıkıp gittikçe biyandan seviniyordum. Demek ki, onları işe almıyorlardı. Benim işe girme ihtimalim artıyordu. Ama biyandan da korkuyordum. İçerde nasıl bir tecrübe yapıyorlardı? Korkmaya da başlamıştım. Eğer iki gündür aç olmasaydım, işi de, tecrübeyi de, imtihanı da bırakıp gidecektim. Ama, belki işe alırlar umuduyla korku içinde bekliyordum. Benden önceki ihtiyar, rengi kül gibi kapıdan çıktı. Öbürleri gibi bağırıp çağırmaya dermanı kalmamıştı.

— İçerde ne yapıyorlar amca? diye sordum.

— Aman sorma, git de gör! dedi.

Kapıcı,

— Sıra kimde? diye sordu.

Sesimi çıkarmadım. Benden sonraki, sırtımı dürterek,

— Sıra sizin! dedi.

— Siz buyrun, benim acelem yok, dedim.

— Olmaz, ben kimsenin sırasını alamam! dedi.

Kereta, tramvayda, otobüste olsa sıra-saygı dinlemez, beni omuzlar geçerdi.

— Rica ederim buyrun.

— Yoo... Vallahi olmaz, önce siz buyrun!

Kapıcı arkamdan itti. Kapıyı kapadı. İçimden Allaha dua ediyordum:

«Hey Tanrım! Sen beni utandırma! Sen bana

kuvvet ver! Tecrübe midir, imtihan mıdır, şunu bir yüzümün akıyla atlatıp bir iş güç sahibi olayım...»

İçeri girdiğim zaman belki açlıktan, belki korkudan gözlerim kararıyordu. Burası, dayalı döşeli koskocaman bir yazıhaneydi. İçerde, sayamadım ama, belki on kişi vardı. Benden önce çıkana hâlâ kahkahalarla gülüyorlar, gülmekten gözlerinden akan yaşları siliyorlardı. Hepsi de şişman, göbekli, gerdanlı insanlar olduklarından gülmek onlara yakışıyordu. Üstü camlı koskocaman bir masanın arkasında oturan adamın karşısına geçtim. Adamın bana ilk sorusu,

— Şakayı sever misiniz? oldu.

İşe girebilmek için acaba ne cevap vermeliydim? Adamları teker teker süzdüm. İçlerinde hiç benim gibisi yoktu. Hepsi de iyi giyimli, şişman, besili, yanaklarından kan damlayan insanlardı. Bu adamlar herhalde şakayı seviyorlardır diye düşündüm. Zoraki bir gülümseyişle,

— Elbette şakayı severim efendim, hem de çok severim, dedim, hiç şakayı sevmeyen insan olur mu?

— Madem şakayı çok seversin, otur şu koltuğa, dedi.

Açlıktan ayakta duracak halim yoktu ama, saygılı davranmak için,

— Ayakta dururum efendim, dedim.

— Yoo, olmaz! Madem şakayı seviyorsun, oturursun.

Şakayla oturmak arasında bir ilişki bulamadım ama, söz dinlemiş olmak için,

— Teşekkür ederim, dedim, oturdum.

— Yoo, yoo, ona değil, şu koltuğa otur.

Gösterdiği koltuğa oturdum.

— Burada gördüğün herkes, hepimiz çok şakacıyız, dedi.

— Çok güzel efendim. Bendeniz de şakaya bayılırım.

Adam sağdan, soldan konuşmaya başladı. Arasıra bana sorduklarına, kısa terbiyeli cevaplar veriyordum. Ama bana bişeyler oluyordu. Affedersiniz, oturak yerimden bir sıcaklık bastı, olur şey değil. Gittikçe sıcaklık artıyor. Artık bu sıcak değil, ateş... Kızgın tavaya konmuş kestane gibi, altımdan doğru kebap olmaya başladım. Allah Allah... Acaba hasta mıyım? Benim bildiğim, hastalanan insana, altından değil, başından ateş basar. Sağa sola kıvranıyorum, olmuyor. Ben kıvrandıkça, onlar da bana bakıp bakıp gülüyorlar. Zaten adamlar şakacı, benim halim de gülünmiyecek gibi değil... Canım yanıyor ama, ben de onlara bakıp gülmeye başlıyorum. Altımdan öyle bir sıcaklık geliyor ki, sanki tutuşacağım. Karşımdaki,

— Ne o, rahatsız mısınız? dedi.

«Hastayım» desem, belki işe almaz, onun için,

— Hayır, sağlığım yerinde, turp gibiyim, dedim.

— Neden öyle kıvranıyorsunuz?

Adamlar kahkahadan kırılıyorlar. Bir bahane bulmak için,

— Affedersiniz, dedim, fistülüm var da... Müsaade ederseniz ayakta durayım, oturamıyorum.

Artık gülmekten yerlere yatacaklar. Her yanımdan terler boşanıyor. Alnımdan akan terleri sildim, ayağa kalktım, «Ne gülüp duruyorsunuz?» diye bağıracağım, ama adamlar şakacı, ya beni işe almazlarsa...

Masadaki adam zile bastı. Gelen odacıya,

— Beye bir çay getir, dedi.

Buna sevindim. Demek beni beğenmişlerdi. Açlıktan karnım gurulduyordu. Sıcak çayı içersem açlığımı bastırırdı. Odacı çayı getirdi. Ben ayaktaydım. Bardağı elime aldım. İki kesme şekeri bardağa atar atmaz puff diye çay köpükler saçarak havaya fışkırdı. Neye uğradığımı şaşırdım. Elimden bardağı zor attım. Üstüm başım köpüklü çay içinde kalmış, ellerim sıcak çaydan yanmıştı. Herhalde bir pot kırmıştım. Adamlar gülmekten artık yerlere yuvarlanıyordu. Doğrusu gülünmeyecek halde de değildim.

İçlerinden biri kahkahalar arasında,

— Şu karşıki kapıyı aç da, masanın üstünde bir dosya olacak, onu getir, dedi.

Adamın gösterdiği kapıyı açtım, dosya falan yoktu. Arandım, tarandım, yok... Hay Allah, yok desem, acaba beceriksiz mi derler? Korkarak

— Yok efendim, dedim.

Hâlâ gülen adam,

— Buradaymış, gel! dedi.

Tam gelirken,

— Aman, kapıyı açık bırakmışsın, dedi, hemen kapa!

Kapıyı kapadım. Bu kez başka biri sormaya başladı. Ama, sorularına cevap veremiyorum ki... Bir hapşırık tuttu beni. Bütün terslikler üst üste geliyor.

— Adınız ne?

— Adım... hap... hap, hap, hap, hap, şuuu... Me, mem, Meh... hap, hap, hapşuuu... Adım Mehmet... şuuu!...

Adamlar yerlere yuvarlanıyorlar. Şu başıma gelenlere ne diyeyim bilmem ki!.. Tam kırk yılda bir iş çıktı yok oturak yerime ateş basar, yok çayı dökerim, hapşırırım...

— Kaç yaşındasın?

— Kı... kı, kı, hapşuuuu!., kırk bir. Hapşuuu..

Gülmekten boğulacaklar. İçlerinden biri,

— Karşıda musluk var, git suratını yıka! dedi.

Yüzümü yıkayınca biraz açıldım, hapşırık kalmadı ama, bu kez başladı gözlerim sulanmaya... Göz sulanması değil, basbayağı hüngür hüngür ağlıyorum. Olur şey değil, hiç başıma gelmemişti. Acaba açlıktan mı bilmem ki... Maskara oldum gitti adamlara... Böyle sakar, bir hapşırır, bir zırlar adamı işe alırlar mı?

— Neden ağlıyorsun?

— Ben mi? Bilmem... Annem rahmetli...

Bir gülüyorlar, bir gülüyorlar ki... Lâf değil, hüngür hüngür ağlıyorum. Bir tanesi, dolaptan bir şişe kolonya çıkardı.

— Biraz koklayın, açılırsınız, dedi...

Avucuma döktüğü kolonyadan derin bir soluk çektim. Galiba sinir kolonyasıymış, oooh, içim açıldı. Bende bugün mutlaka bişey var. Bu kez de hıçkırık tutmasın mı? Hık, hık... Adamlar bana deli diyecekler. Bir ağlar, bir hapşırır, bir hıçkırır. Hâlâ ne diye kovmuyorlar bilmem...

— Ne iş yapardın?

— Ön... hıyk... ce... hıyk... boyacılık... hıyk.

— Aman, yeter sus! diye bağırıyorlar. Gülmekten ölecekler.

— Şu dolabı açar mısın?

Dolabın kapısını açarken sanki top patladı: Gümm! Ben korkudan yere yuvarlandım. Olursa bu kadar terslik olsun. Artık işe almazlar. Bişey değil, adamları güldüre güldüre öldüreceğim.

İçlerinden en irisi, masanın üstündeki tozu üfledi. Biraz sonra da boğulur gibi kahkahalar arasında,

— Neye kaşınıyorsun? diye sordu.

— Vallahi temizim, dedim, dün yıkandım ama, bilmem nedense bir kaşınmadır geldi üstüme.

Pire desem değil, pire insanın bir yerine gider. Benim her yanım birden kaşınıyor. Hart, hart, hart...

En yaşlı olanı,

— Öğreniminiz ne? diye sordu.

— Edebiyat Fakültesini bitirdim.

Kulağını ağzıma yanaştırdı,

— Hızlı söyleyin, ağır işitirim, dedi.

Kulağında, ağır işitenlere özgü aygıt vardı. Bir yandan hart, hart kaşınırken, bağırdım:

— Edebiyat Fakültesi...

Ağzımı aygıta yapıştırdım:

— Edebiyat... derken, adamın kulağındaki işitme aygıtından suratıma fıskiye gibi su fışkırmasın mı! Neye uğradığımı şaşırdım. Olduğum yerde yıkıldım. Burası yazıhane değil, perili evdi. Açlıktan da gözlerim dönmeye başladı.

Yalnız ben değildim yerde. Onlar da gülmekten yerlere serilmişlerdi. Bir zaman kahkahadan sara nöbeti geçirir gibi yerde debelendiler. Neden sonra kendilerine geldiler. Ayağa kalktılar. Artık gülmüyorlardı. Ciddî iş adamı kesilmişlerdi. Şaka maka kalmamıştı. Bir tanesi,

— Aferin, dedi, çok iyi dayandın. Şimdiye kadar belki kırk kişi geldi, hiçbiri sonuna kadar dayanamadı. Hattâ ilk tecrübede kaçanlar bile oldu.

— Anlamadım beyefendi, neye dayandım.

— Amerika'da şaka malzemesi yapan bir fabrika bize iş teklif etti. Deneme yapmamız için bazı şaka malzemesi gönderdi.

— Evet?..

— Bu şakaların bazısı ağır oluyor, tehlikeli oluyor. Onun için önceden bir deneme yapmak istedik.

Sonra birbirleriyle konuşmaya başladılar:

— Amerika'da bu şaka malzemelerini satan tam on bin mağaza varmış.

— Evet, evet... Yılda yirmi milyon dolardan fazla ciro yapıyorlarmış.

— Burada da iyi satış olacak... Tecrübe de gösterdi ki, hiçbir tehlikesi yok.

— Fabrika bize elli kalem mal teklif ediyor.

— Öbürlerinden de isteyelim. Bu işte kazanç var. Çünkü bizim halkımız Amerikalılardan daha şakacıdır. Biz şakayı seven insanlarız.

En yaşlı ve en şişmanları, kâtipleri olduğunu sandığım birine,

— Not et, dedi, ikibin tane sandalyeye konacak kış kızdırma levhası, onbin kutu kaşıntı tozu, beşyüz sandık hıçkırık kolonyası, beşbin düzine su fışkırtan işitme âleti, yirmibin şişe göz yaşartıcı su, beş ton deli şeker, otuzbin kutu patlama kapsülü... Hepsini yaz, hemen göndersinler.

Dayanıklılığımı beğendiklerine göre herhalde işe almış olacaklardı. Ama doğrusu, işimin ne olduğunu anlayamamıştım. Kendi aralarında konuşurlarken beni biyanda unutmuşlardı.

Benimle en çok uğraşana,

— Beyefendi, dedim, acaba işe alındım mı?

— Haaa, dedi, bak seni unutmuştum. Evet, isteklilerin içinde senden daha dayanıklısı çıkmadı. Seni işe aldık.

Kâtibine döndü:

— Muhasebeciye söyle, vezneye söylesin, bu adama ikibuçuk lira versinler.

Sonra bana,

— Bizim şirketimiz, Amerika'daki fabrikadan her ay bu şaka malzemelerinin başka çeşitlerinden getirtecek, dedi. Sen her ayın üçünde burada bulun. Yeni gelen şaka âletlerini üzerinde tecrübe ederiz. Sonra gider vezneden iki buçuk liranı alırsın. Her ayın üçü, unutma!.. Ayın üçü pazara gelirse, ertesi günü gelirsin.

— Hı hı... diye güldüm.

O da güldü.

— Çok şakacısınız. Ben de şakayı çok severim... dedim.

Gülüyordum. O da gülüyordu. Açtım ama, bütün gücümü toplayıp herifin burnuna bir yumruk indirdim, geri geri gitti, kıçının üstüne düştü. Burnundan fış, diye kan fışkırıyordu. Öbürleri şaşırmışlardı.

— Size küçük bir şaka yaptım, dedim.

Düştüğü yerden,

— Ama böyle de şaka olmaz ki... Bu eşek şakası... dedi.

— Ne yapalım, biz fakiriz. Ayda kazanacağımız ikibuçuk lira ile sizin getirttiğiniz şaka oyuncaklarından alamayız ki... Sizin hatırınız için, şaka da mı yapmıyalım? Aletsiz, malzemesiz şaka işte bu kadar olur.

Kapıyı, çat diye kapadım, çıktım. Hemen evime gittim. İçi hayat felsefesiyle dolu defterimin en sonuna şunu yazdım: «Hayat acı bir şakadır.»

ALINTERİ

Onu görmiyeli ancak üç yıl olmuştu. Sevdiğim bir arkadaştı. Nasıl sevmem, yoksulluk günlerimizde sefaletimizi dostçasına bölüşmüştük. Bir simidi ikimiz bir bardak çayda ıslatır yerdik. Bana eski bir pardesü vermişti. Pantalonum, ceketim delikdeşik olduğu için, bütün bir yaz sıcağında o kalın pardesüyü sırtımdan çıkaramamış, kaplıca musluğu gibi zırıl zırıl terlemiştim. Bana, bir okul arkadaşım, al şu parayı da bir iş yap, diye ikibin lira vermişti. Bütün hayatımda iş denen şeyi beceremediğim için, ikibin lirayı götürüp onun avucuna bırakmıştım. O kendisini müthiş, eşsiz bir işadamı görürdü. Onu benden önce tanıyanlar da öyle söylüyorlardı. Bir zamanlar İstanbul'un karaborsa kralıymış. Emri altında kırk-elli karaborsacı çalışırmış. Günde temiz para bin - ikibin lira kazanırmış. Sonra bir tersi dönmüş, meteliksiz kalmış. Benim de huyumdur, nerde tersi dönenler, nerde mirasını yiyip meteliksiz kalanlar varsa, onları arayıp bulur, onlarla arkadaş olurum.

Onu tanıdığım zaman, belki üstüste on kez iflâs etmişti. Artık öyle olmuştu ki, bir alacaklısı karşısına çıkıp parasını istese, kovardı. Ama hiçbir zaman zengin olmak umudunu yitirmedi.

İnsanın işi ters gitti mi gider. Bir eski okul arkadaşımdan alıp verdiğim ikibin lira da onu düzeltmedi. Bu başarısızlığı ne ben onun başına kaktım, ne de o benden dostluğunu esirgedi.

Sonra ben o ikibin liranın ödeyebildiğim kadarını üç-beş, o eski arkadaşıma ödedim.

Araya pek çok olaylar girdi. Dostluğumuzun arası soğudu. Birbirimizi kaybettik.

Geçende başka bir arkadaşla konuşurken söz döndü dolaştı ona geldi.

— Şimdi görme onu, dedi, zengin oldu.

— Deme yahu...

— Vallahi... Günde bin liraya para demiyor.

— Hadi canım.

— Özel arabası var, şoförü var.

— Nasıl oldu?

— Basbayağı oldu işte. Bir telefonda, gün oluyor, on bin lira kazanıyor.

— Alay mı ediyorsun?..

— Bir han yaptırdı, bir de apartman yaptırıyor.

İnsanın bitürlü inanası gelmiyor. Üç yılda bütün bunlar nasıl olur? Ben gece gündüz çalışıyorum da bodrum katındaki evimin kirasını bile zorzor veriyorum.

Bir de üstelik,

— Ne kadar eski borcu varsa ödüyor, demesin mi!

Aklıma şu bizim eski hesap geldi. Kendisine bir mektup yazdım: «Belki hatırlarsın, hani şu..»

Hatırlamış. Bir adam gönderdim, parayı verdi. Kendisiyle telefonda konuştuk.

— Sen neye bana gelmiyorsun? dedi.

— Yahu, dedim, ben zaten uğursuzun biriyim. Kendime yararım yok, sana olsun zararım dokunmasın.

— Eskiden geliyordun, dedi.

— Eskiden sen de benim gibi meteliksizin biriydin, dedim, kaybedecek neyin vardı?

Çok üsteledi; Kalktım gittim. Büyük bir handa beş altı odalı yazıhane tutmuş. Kapısının üzerinde «Alıntеri - İthalât, ihracat, komisyon işleri» yazılı. Beni çok iyi karşıladı. Arabasına bindik, öğle yemeğini yedik. Başka bir ticarethanesi daha varmış. Onun da adı «Alıntеri ticaret evi.»

— Aman arkadaş, dedim, üç yıl içinde bütün bunları nasıl yaptın?

— Alnımın teriyle.

Kimbilir kaç bin lira olan arabayı gösterdim:

— Ya bu?

— Alnımın teriyle!

Sonra beni kendi hanına götürdü. Onun da kapısında «Alıntеri hanı» yazılı. Bir han daha yaptırıyormuş, adı «Küçük alıntеri hanı.»

Akşam üzeri, yine otomobiliyle apartımanına götürdü. Şaşırdım, kaldım, ikişer daireli sekiz katlı apartman. Her dairede altı oda var. Kapıdan girerken başımı kaldırıp baktım: «Alıntеri Apartmanı» yazıyor. Artık dayanamadım.

— Bana bak, dedim, sen bu ticarethanelerinin, hanlarının, apartımanlarının adlarını değiştir.

- Neden?

— Değiştir işte...

— Ne koyayım?

— «İdrar ticaret evi», «Büyük idrar hanı», «Küçük idrar hanı», «İdrar apartmanı» koy.

Tekrar,

— Neden? diye sordu.

— Neden olacak, dedim, çalışmaktan yalnız alnım değil, koltuk altım terliyor, imanım gevriyor, hâlâ bir ev kirasını zamanında veremiyorum. Senin alnın, Karakulak suyunun kaynağı olsa üç yılda bu kadar terlemez be!... Seninkisi alıntеri değil, sidik... Durmadan fıçı fıçı bira içsen, üç yılda bu kadar idrar bile gelmez insandan...

Allasmarladık demeden ayrıldım. Daha alacağım beşyüz lira var. Adam göndersem acaba verir mi? Eğer vermezse yandım. Beşyüz lirayı çıkarmak için daha böyle elli yazı yazmam gerekecek!. Alnım da, altım da epiyce terliyecek demektir.

NE GÜZEL MEMLEKET

İki komşu memleket arasında bir ticaret anlaşması yapılacaktı. Bunun için komşu memleketlerin birinden bir ticaret heyeti öbür memlekete gelmişti. Konuk ticaret heyetinin başkanı kendi memleketine günügününe rapor gönderiyordu. Aşağıda bu günlük raporların çevirisini bulacaksınız.

MART 19...

Havaalanından uçaktan indiğimiz zaman bizi gümrük memurlarından başka karşılayan olmadı. Memurlar bavullarımızı, valizlerimizi didik didik arayıp taramaya başladılar. Biz, bu hareketin protokola aykırı olduğunu, ticaret heyeti olduğumuzu, eşyalarımızı arıyamıyacaklarını söyledikse de, gümrük, memurlarına söz anlatamadık. Belgelerimizi gösterdik, para etmedi, muayeneden sonra iki saat kadar bekletildik. Gelen giden olmadığı için ne yapacağımızı bilemiyorduk. Gece için kendimize bir otel aramaya karar verdiğimiz sırada bizi beşyüz kişiye yakın bir kalabalık karşılamaya geldi. Karşılayıcıların başında bulunan zat,

— Biz sizi deniz yolu ile geleceksiniz diye sabahtan beri iskelede bekliyorduk, dedi.

— Pek şakacısınız, diye cevap verdim.

Bu zatın bizim memlekete denizden yol olmadığını bilmemesi elbette olanaksızdı. Gümrük memurlarından şikâyet ettik. Pek nâzik biçimde özür diledi:

— Sizi, bizden sanmışlar. Bir kaçakçı çetesi geliyor diye ihbar olmuş da...

Sonra gülerek ekledi:

— Sizi yabancı yerine koymamışlar, bizden sayılırsınız.

— Teşekkür ederiz.

Karşılayıcıların başında gelen zat,

— Sizi ancak beş-altı yüz kişiyle karşılayabildik, dedi.

«Neden bu kadar kalabalık?» diye sormama vakit bırakmadan,

— Çünkü, dedi, gazeteciler Amerika'dan gelen bir artisti karşılamaya gitmişler. Sayın Bakan da propaganda gezisinde, müsteşar bey açılış töreninde, Genel müdür de yapılacak barajda. Vali, pazar'ı teftişe çıktı. Protokol müdürü garda Başbakanı uğurluyor. Mektupçu ile Hukuk işleri müdürünü bu sabah emekliye ayırdılar. Özel kalem müdürü, görülen lüzum üzerine izinli gönderildi. Genel Müdür yardımcısı sağlık nedenleriyle istifa etti. Kala kala bir ben kaldım. Onun için bu kadar az kişi geldik. Yoksa on-beş-yirmi bin kişi ile sizi karşılardık.

— Zatıâliniz kimsiniz? diye sordum.

— Ben, Bakanlığın müsteşar muavinin birinci şu müdür vekilinin sekreter yardımcısına vekâlet ediyorum. Eğer Bakanlık emrine alınmazsam, sağlık nedeniyle istifa ettirilmezsem, mecburî izine gönderilmezsem, görülen lüzum üzerine işten çıkarılmazsam, görevden affedilmezsem, şu dakikada bu işle meşgulüm.

Otomobillere binerken,

— Karşılama törenini denizde hazırlamıştık, dedi. Şimdi hep birlikte sahile gidelim. Orada tören yapıldıktan sonra istirahat edersiniz.

Sahilde arabalardan indik. Kayıklara binerek açıkta duran yata çıktık. Yat, iskeleye yanaşamadığı için, biz kayıklarlaa yata yanaştık. Yat kalkınca, bizi bayraklarla donatılmış gemiler karşıladı. Sahilden kırk bir pâre top atıldı.

Sahile döndük. Rıhtım üzerinde yirmi ile yirmibeş yaş arasındaki küçük kız çocukları (!) bize buketler verdiler. Üzerlerinde «Hoş geldiniz!» yazılı, meşe dalları ve çalı süpürgesi otlariyle süslü takların altından geçerken kurbanlar kesildi. Bandonun önünden geçerken fotoğraflarımız çekildi. Alkışlar arasında konuk kalacağımız otele geldik.

4 MART 19...

Otelde, gazetecilerin baskınına uğradık. Fotoğraflarımızı çektiler.

— Memleketimizi nasıl buldunuz? diye sordular.

Biz de her gittiğimiz gerikalmış ülkede, her zaman, her yerde olduğu gibi,

— Fevkalâde... Harikulâde... Cennet gibi... Kalkınmalarınıza hayran olduk. Bizim için sizden alınacak pek çok dersler var... gibi pohpohlayıcı sözler söyledik.

Gazetecilerden biri bana,

— En çok hoşunuza giden ne oldu? diye sordu.

Ben, nasıl cevap verilirse hoşlarına gideceğini önceden öğrendiğim için,

— Şişkebaplarınızla, dolmalarınıza, bir de baklavanıza bayıldık, dedim.

Gazeteciler tam ayrılacağı sırada içlerinden biri,

— Siz ne oynuyorsunuz? diye sordu.

— Oyun sevmem, dedim.

Yüzüme tuhaf tuhaf baktı.

— Ciddi söylüyorum, hayatımda hiç oyun oynamadım, dedim.

Bizim heyetteki arkadaşlardan birine döndü,

— Siz nerede oynuyorsunuz? dedi.

O da oynamadığını söyleyince, başka birine sordu:

— Maçta kimler oynayacak?

— Ne maçı? dedik.

— Siz Magsonar futbol takımı değil misiniz?

Hayatımda bu denli şakacı insanlar görmedim.

İçlerinden birisi,

— Yok canım, bunlar futbolcu falan değil, dedi, bunlar Monako'dan gelen güreş takımı...

Başka bir gazeteci de,

— Yok yahu, dedi, görmüyor musunuz, heriflerin suratlarını, bunlar besbelli Honululu'dan gelen operet artistleri...

Biz, gazetecilere ticaret heyeti olduğumuzu anlatınca,

— Öyleyse sabahtanberi ne diye bizi meşgul ediyorsunuz? diye çıkıştılar.

Kendilerinden özür diledik.

5 MART 19...

Geceki ziyafet pek neşeli geçti. Ziyafet sofrasında bir zat ayağa kalkarak, iki memleket arasındaki kültür, ticaret, tarih, kozmoğrafya, kimya ve hesap ilişkilerinden ve kader birliğinden sözetti. Ve kadehini şerefimize kaldırdı. Bütün kadehler havaya kalktığı sırada, birdenbire elektrikler söndü. Kısa bir şaşkınlıktan sonra, he

kes dışarı fırladı. Biz neye uğradığımızı şaşırmıştık.

— Kontak!... Kontak!... diye bağırıyorlardı. Önce bize bu yapılanı, bu memleketin bir geleneği, şakası, sürprizi sandım.

Bir süre sonra elektrikler yandı. Nâzik bir zat,

— Çok affedersiniz, dedi. Biz elektrik kontak yaptı sanmıştık. Çünkü arasıra böyle kontak olur. Halbuki kontak değilmiş.

— Neymiş? diye sordum.

— Bu kez sigorta atmış, dedi...

Yeniden yemeye içmeye başladık. Yine lambalar söndü. Bir kaçışma, koşuşmaca daha oldu. Karanlıkta yakaladığım birine,

— Kontak mı, yoksa sigorta mı attı? diye sordum.

— Değil, dedi, bu kez cereyan kesildi.

— Ne kadar sürer?

— Belli olmaz. Bazan uzun sürer ama, bazan da bir iki saat içinde onarırlar.

İyi ki, çok ihtiyatlı insanlar olduklarından hemen gaz lâmbalarını, mumları getirdiler. Fakat lambaların gazı yoktu. Bu kez şamdanlardaki mumları yakarlarken cereyan geldi.

6 MART 19...

Bu gece onurumuza sabaha kadar sanat gösterisi yapıldı. Şarkılar söylendi, sazlar çalındı. Doğrusu pek güzel eğlendik.

11 MART 19...

Dün, müzeleri, anıtları gösterdiler. Bugün de yeni açılan fabrikaları dolaştırdılar. Yarın da kenti gezdirecekler. Henüz ticaret konuşmalarından lâf yok. Ayıp olur diye biz de bişey söylemiyoruz. Herhalde bir programları vardır.

16 MART 19...

Buraya ticaret anlaşması için geldiğimizi hatırlatmamızın doğru olup olmadığına bitürlü karar veremiyorum. Bu hususta emirlerinizi bekliyorum. Dün gece sabaha kadar şerefimize çok büyük bir ziyafet daha verildi. Bugün okulları gezdirecekler, akşama başka bir ziyafetteyiz.

19 MART 19...

Dün gece yarısından sonra yirmialtı otomobille Sulukule denilen yere gittik. Sabaha kadar eğlendik. Size bu raporu uyku sersemi yazıyorum.

20 MART 19...

İki gündür bizi eğlencelerle, balolarla, ziyaretlerle, içkilerle iyice serseme çevirip öylece müzakere masasına oturtmak, kazıklamak istiyorlar, diye kuşkulanmıştım. Yanılmışım. Üç haftadır buradayız. Müzakerenin lafını bile eden yok.

25 MART 19...

Bugün Genel Müdüre anlaşmayı ne zaman yapacağımızı sordum. Şaşırarak,

— Ne anlaşması? dedi.

— Ticaret anlaşması, dedim.

Büsbütün şaşırınca, kendilerine açıkladım. O zaman,

— Yaaa, siz ticaret heyeti miydiniz? dedi, biz sizi başka bir memleketin yardım heyetiyle karıştırmışız.

Akşama yine şerefimize bir ziyafet var.

1 NİSAN 19...

Dün gece bizim heyetten üç kişi sarhoş oldu. Biz de onlar gibi zeybek, çiftetelli oynamasını öğrendik. Ziyafetlerde, hopluyor, zıplıyor, göbek atıyoruz. Ticaret işini bir kez daha hatırlattım.

— Kolay canım. Biz size palamut, tütün, pamuk, fındık satarız, siz de bize kahve satarsınız, dediler.

— Bizde kahve yok, yetişmez, dedik.

— Öyleyse buğday satın! dediler.

— Biz buğdayı altı ay önce sizden satın almıştık, dedik.

— Zararı yok, artanını bize satarsınız, dediler.

Çok şakacı insanlar.

Ertesi gün gazetelerde resimlerimiz çıktı. Altında şöyle yazıyordu:

«Dost komşu memleketle ticaret anlaşması yapıldı. Yeniden 500 milyon dolarlık kredi açtılar. Zarurî ihtiyaçlarımızdan dudak boyası, zıpzıp, nalmıhı, sapan lâstiği gönderecekler.»

20 NİSAN 19...

Geri dönmemiz için yüksek buyruğunuzu al-

dık. Fakat ticaret heyetimiz bu memleketin havasına o kadar alıştı ki, artık dönmemize olanak yoktur. Yiyoruz, içiyoruz, eğleniyoruz, oynuyoruz. Bu nedenle toptan uyrukluk değiştirerek bu güzel memlekette kalmak kararını verdiğimizi saygılarımla arzederiz!

İLERİ GELEN ADAMLAR

«K» kasabası sınır üzerinde, doğu illerimizden birindedir.

Kışı altı - yedi ay sürer. Hem de karlı, fırtınalı, tipili bir kara kıştır.

İktidar Partisinin Merkez yönetim kurulunun üyeleri, aralarında iyice düşünüp taşınıp, örgütün en uzak, en küçük kuruluşlarına, bucaklarına, ocaklarına kadar göndermek için bir genelge kaleme aldılar.

«K» kasabasının Parti Başkanı Merkezden gelen genelgeyi okuyunca eli ayağı birbirine dolaştı. Sanki hemen kapı açılıp parti ilerigelenleri içeri gireceklermiş gibi yüreği küt küt atıyordu.

«K» kasabasının Parti ilçe kurulu toplandı. Kendini toparlamaya çalışan Başkan, Yönetim Kurulu üyesi ve Taş mahalle muhtarı ve Modern Palas otelinin sahibi Hüsnü Efendi'ye,

— Bay Hüsnü, dedi, (Resmî konuşmalarında arkadaşlarına Bay derdi), şu mektubu okuyalım bir.

Otelci Hüsnü Efendi genelgeyi okudu, Belediye Başkanı Hayaar Bey,

— Geliyorlar! dedi.

— Ben de öyle anladım, bu mektuptan o anlaşılıyor, geliyorlar!...

Merkez, genelgede bazı şeyler soruyor, bunların cevaplandırılmasını istiyordu. İstenilen cevaplar madde madde verilmişti:

«1 — Kasabamızda partimize kayıtlı beş bin üye olup, bunların hepsi de icabında partimize canlarını fedaya hazır ve amâde olmakla beraber parti aidatı verenlerin yekûnu ise on kişiyi pek çok geçmemektedir.

2 — Yüksek emirleriniz başımızla beraber olup, muazzam bir karşılama töreni hazırlanarak, hergün istasyona ilkokul mektebinin çocukları yeni elbiselerini giydirilmiş olarak çıkarılmakta ve bütün köy muhtarlarına, köylerindeki eli ayağı tutanların mevcutlu olarak istasyona gönderilmeleri bildirilmiştir. Ayriyeten komşu kasabalardan bir insaniyetlik olmak üzere, üçer beşer bin kişilik yardımcı olaraktan kuvvet göndermeleri, yarın aynı iş başlarına gelince bizim de yardım edeceğimiz bildirilmiştir.

3 — Kasabamızda partimiz, iki adet futbol topu oyunu için kulüp açaraktan gençleri sinesinde toplamıştır. Kasabamızı teşrifinizde bu iki gençlik takımı arasında, huzurunuzda bir maç müsabakası yapılmak için her gün tâlimler icra olunmaktadır. Bundan başka, ayriyeten yine gençliği sinesinde toplayan iki tiyatro kumpanyası terbiyevi mahiyette dram piyesleriyle, son derecelerde ahlâkî komedilere başlamış olup, yine teşrifinizde huzurunuzda bu temsil oyunları gösterilecektir.

.....»

Cevap postaya verildi. Kış birden bastırmıştı. «K» kasabası kasımın ortasında karlara gömüldü. Partinin istediği cevap postalandığı zaman yollar kapalı değildi. Ama mektubu götüren tren «K» kasabasından 23 km. ilerdeki istasyondan öteye gidememişti. Yol kardan kapalıydı. Bütün mektuplar, havaleler, koliler posta vagonunda kalmıştı.

Ankara'daki merkeze, bütün parti kuruluşlarından cevaplar, raporlar gelmişti. Yalnız cevabı gelmeyen «K» kasabası parti başkanlığına bildirmezliğinden ötürü ağır bir yazı daha yazıldı. Postaya verilene kadar yollar büsbütün kapanmış, bu yazı da yolda kalmıştı.

*

«K» kasabası particileri, göze girmek için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Parti Başkanı ile Belediye Başkanı kendilerini gösterip Merkez listesinden milletvekili adayı olmak umudunu kapılmışlardı.

Ortaokul müdürü bir hafta çalışarak, Parti Başkanına bir karşılama nutku hazırlamıştı. Bu nutku karşılık her gece birlikte ve başkanın hesabına içiyorlardı. Şimdi Parti Başkanı, her akşam rakı sofrasında, müdürün sıksık düzeltti

bu nutku ezberliyordu. Müdür, başkanın sözünü ara yerde kesiyor.

— Burada sesini daha bir yükselt!

— Burada biraz sus, gözlerini şöyle bir etrafta gezdir, azıcık gül... Sonra yine başla! diyordu.

Belediye Başkanı da ziyafet hazırlığıyla uğraşıyordu. Modern Palas otelinin sahibi Hüsnü Efendi'nin bu karşılama için frak giyeceğini duymuştu. Herif hepsinden üstün çıkacaktı. Elbette frakli adam, frak giymesini bilen adam dururken, fraksızları milletvekili yapıp Ankara'ya götürmezlerdi.

Otelci Hüsnü Efendi, Cumhuriyetin ilk yıllarında parti delegesi olarak Ankara'ya gittiği zaman, bu frakı orada elden düşme almıştı. Karısı o eski sandıktan çıkardı. Naftalinlerini silkelediler, ütülediler. Bitürlü frak Hüsnü Efendi'ye olmuyordu. Elbise biraz küçülmüş, Hüsnü Efendi de büyümüştü. Pantalonun beli kavuşmuyordu.

*

Merkez, «K» kasabasından hâlâ cevap alamadığı için telaşlandı. Bu kez daha ağır bir yazı postaladılar. Ona da cevap yok. Partinin kimi ilçe örgütü olduğu gibi başka partiye geçiyordu. Sakın «K» kasabası da böyle bir oyun oynamasın!... İşi tatlıya bağlamak için bu kez «K» kasabasına, merkeze bir heyet göndermesi yazıldı. Partiden kopmak üzere olan illerden hepet isteniyor, bu heyet parti ileri gelenleri tarafından kabul olunuyor, ziyafetler veriliyor, birlikte çıkarılan resimler gazetelerde basılınca, merkezle bağları pekiştirilmiş oluyordu. «K» kasabası, merkezin çağırısına da cevap vermedi. Çünkü bütün mektuplar yolda kalıyor, ellerine geçmiyordu.

*

Kasabanın iki fotbol takımına zorla onsekiz oyuncu bulunmuştu. Daha dört oyuncu eksikti. İstasyon memuru, iki öğretmen, hususî muhasebeden üç memur, sağlık memuru, bir de müşaşir takıma girmişti, üst yanı öğrencilerden tamamlanmıştı. Memurlara, futbol oynamaları için izin çıktığı duyulunca futbolculuğa özenenler birdenbire arttı. Hatta Kaymakamlıkta kâtip elli yandaki Selâhattin Efendi bile kaleci durmaya çıktı.

Otelin boş duran alt katında «Gençlik Sahnesi» kurulmuştu. Tiyatroya ilgi daha çoktu. Yalnız kadın artist bulamıyorlardı.

— Ah, yaz olsa!...

Yazın kasabaya cambazlar, şarkıcılar, saz takımları gelirdi, onlardan biriki artist kadın kiralanabilirdi.

Erkeklerden birini kadın kılığına sokmayı düşündülerse de buna kimse yanaşmadı.

Okul müdürü, bütün oyuncuları erkek olan bir piyes bulmuştu. Hergün provaları yapılıyordu.

*

«K» kasabası particilerinden kuyumcu Rıza Bey,

— Yahu, yollar kapalı, boşuna bu hazırlık, dedi, tren işlemiyor ki...

Başkan, iki ay önce gelen genelgeyi kuyumcu Rıza'ya uzattı:

— Oku şunu!... Pek yakında geleceklerini yazıyor. Onlar gelecek olurlarsa, trenle mi gelirler? Bir de bakmışsın bir sabah kasabayı otomobiller sarıvermiş... Söyle bakalım Bay Rıza o zaman ne yaparız?

— Yahu yollar kapalı...

— Yollar sana, bana kapalı... Onlar gelecek olduktan sonra kapalı mapalı dinler mi? Kadillakların önüne, efendime söyliyeyim, bin traktör dizerler, silindirler korlar, karları temizler, hem biyandan yolları yapar, hem gelirler...

İlkokul, ortaokul öğrencileri başlarında öğretmenleri hergün istasyona iniyor, karşılama için hazırlanıyorlardı.

Kışın çiçek değil, yeşil ot bile bulunmazdı burada. Enstitünün dikiş öğretmeni (başka öğretmeni yoktu) krepon kâğıtlarından yapma çiçekli bir buket yapmıştı. Kaymakamın onbir yaşındaki kızı Gülsen, hergün bu buketle istasyona iniyordu. Gülsen'in, trenden, ya da otomobilden iner inmez, ilerigelenlere bu buketi nasıl vereceği tâlim ediliyordu.

*

Mart ortalarına doğru artık herkes bu hazırlıktan bıkmış, çalışmalar gevşemişti. Parti Başkanı da umudunu keser gibi olduğu için, Merkezden kesinlikle gelip gelmiyeceklerini öğrenmek istiyordu. Doğrudan doğruya partinin üstlerine sormak ayıp olurdu. (Başkan askerliğinde iyi bir çavuştu.) Bunu bir kurnazca soracaktı. Şehirlerarası telefon çalışmadığı için candarma telefonu ile konuşacaktı. Candarma daire-

sine gitti. Candarmanın telefonu manyetoluydu. Ankara'ya kadar doğrudan doğruya konuşulamazdı. Candarma çavuşu,

— Biz «.....» le konuşuruz. Orda telsiz var... dedi. Telefon eder, oradan (.....) ye sorarlar. Orasının Ankara'ya bağlantısı vardır. Onlar telsizle «.....» ye sorar, (.....) de (.....) ye.

*

Birbuçuk ay işlemeyen tren, o kışın ilk kez ertesi gün kasabaya gelecekti. Haberler birbirini tutuyordu. Demek «ilerigelenler» trenle geleceklerdi. Piyeste rolü olanlar, rollerini unuttuklarından yeniden ezberlemeye başladılar. Futbolcular son bir antrenman yaptılar. Oyunda, sağlık memuru topa vuruyorum diye ayağını boşa savurduğundan sakatlanmıştı.

Karşılayıcılar sabah erkenden istasyona toplanmışlardı. Karşılayıcıların ortasında, izmir marşı ile Cezayir marşını çok iyi çalan çalgı takımı vardı: Bir davulcu, bir kemancı, bir zurnacı, bir de klarnetçi kıpti Apti... En başta öğrenciler, sonra futbol kıyafetleriyle iki takım yer almıştı. Onlardan sonra da «Gençlik Sahnesi» oyuncuları vardı. İstasyona boydanboya üzerinde «Hoş geldiniz» yazılı bir bez gerilmişti.

Arkada halk yığılmıştı. Komşu kasabadan gelen partililer de oradaydı.

İlerigelen adama verilecek bukete bakınca Başkan kızdı. Hergün istasyona götürülüp getirilmekten kâğıttan çiçekler kirlenmiş, ıslanıp yumuşamış, yırtılmıştı. Başkanın asıl kızgınlığı Otelci Hüsnü'yeydi. Üstünde frak olduğu için en başa geçmiş, birdenbire bir önem kazanmıştı. Frakı giyince kimse de ona «geri dur!» diyemiyordu. Belediye Başkanınınki yeniydi ama fraka benzememişti. Siyah kravat da bulamadığı için, koyu renkli bir kravat takmıştı.

Parti Başkanı telaştan, heyecandan okuyacağı nutku unutmuştu. Sıksık helaya gidip nutuk kâğıdını okuyor, nutku ezbere alıyordu.

Her yan kâğıt bayraklarla donanmıştı. Trenin düdüğün duyulunca coşku son kerteyi buldu Tren istasyona girdi, bir kaynaşma oldu, bir uğultu, arkadan alkış ve yaşa sesleri yükseldi. Davulun tokmağı ile saz - mızıka takımı İzmir marşına başladı.

Trenden inenler oluyordu ama, hangisinin ilerigelen olduğu pek belli değildi. Belediye Başkanı, trenden inenlerden en şişman olanının elini öpüyordu. Modern Palas sahibi şık birinin eline sarılmak için eğilirken daracık frak pantolonunun dikişleri söküilmüştü. Gençlik Kolu da bir adama yapışmış, adamı omuzlarının üstünde havaya kaldırmışlardı. Halk,

— Yaşaaa!... yaşasın! diye bağırıyordu.

Bu şenlik, bağırışma, bu kargaşalık bir çeyrek kadar sürdü. Ondan sonra herkesi bir sessizlik aldı. Halk arasında fısıldaşma başladı:

— Gelmemişler!...

— Ben gözümle gördüm be!... Bizim başkan elini öpüyordu.

— O bir yolcuymuş!...

— Değil vallahi... Bir göbeği vardı ki maşallah... Öyle yolcu mu olurmuş?...

Bu sırada posta memuru elinde bir sürü zarfla Parti ilçe başkanına geldi. Mektupların hepsi Partiye, hem de Merkezden gelmişti. Kasabanın Parti Başkanı coşkuyla mektupları aldı. Hiç şimdiye kadar merkezden bu kadar çok mektup birden almamıştı. Titreyen parmaklarıyla en üsteki zarfı açtı. Etrafındakiler merakla ona bakıyorlardı. Okuması pek kuvvetli olmadığı için, yanındaki gence,

— Demir Ali oğlum, benim gözüm iyi seçmez, okuyuver şunu! dedi.

Demir Ali Merkezden gelen yazıyı yüksek sesle okudu:

«K. Parti Başkanlığına,

İlçe Yönetim Kurulunuzun, parti işlerine karşı aylardan beri sürüp giden ilgisizliği, parti örgütü içindeki bozguncu hareketleri, yıkıcılığı, partililer arasında bozgunculuk yaratmak gibi parti disiplinini bozan hareketleri delilleriyle sabit olduğundan, partinin selâmeti bakımından Haysiyet Divanı kararıyla görevden alındığını...»

Kasabanın Parti Başkanı sarsıldı. Üyelerin rengi sarardı. Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Belediye Başkanı,

— Elli kişilik ziyafet hazırlamıştım, ne olacak? dedi.

Futbol takımı kaptanı,

— Yazık, dedi, karda kışla don gömlek, boşu boşuna bu kadar titredik...

Demir Ali,

— Tiyatro, dedi, oyuncuların makyajları bile hazır...

Parti Başkanının kan beynine sıçradı. O hiddetle dili çözüldü:

— Arkadaşlar, biz bu kadar hazırlık yaptık...

— Evet yaptık...

— Bu kadar hazırlığa günah!...

— Günah...

— Bir teklifim var... Şimdi hep birden «Milli

Kudret Partisi»ne geçeriz... Haa!... Ne dersiniz? Hiç hazırlığımızı bozmıyalım!... Millî Kudret Partisinin ilerigelenlerini çağırırız!...

— Çağırırız...

— Karar mı?

Kararı imzalamak ve tabelayı değiştirmek için parti binasına giderlerken bir İstanbul gazetesinin muhabiri olan Demir Ali postaneye koştu, İstanbul gazetelerine telgraflar çekti:

«K» kasabası «.....» partisi Yönetim Kuruluyla birlikte 500 üyesi «.....» partisinin zararlı gidişini beğenmediklerinden ve düzeltilmesine de olanak görmediklerinden toptan istifa ederek «Millî Kudret Partisi»ne geçmişlerdir.

SİNNİRÜŞTE VASIL OLDU

Altı kişilik ahlâk zabıtası ekibi gizli çalışan buluşmaevine baskın verdiği zaman içerde uygunsuz ve uygunlu ve yarı uygunsuz durumda beşbuçuk çift yakaladı. Buçuk çift, tek kadındı, daha müşterisi gelmemiş, çift olmaya vakit kalamadan ahlâk zabıtası onu tek yakalamıştı. Odalardan çifter çifter çıkan arkadaşlarının yanında tek yakalanmak izzetinefsine dokunmuştu. Sanki bu kadar acele edecek ne vardı ki... Yarım saat daha geç baskın verseler, en zengin, en yakışıklı müşterinin kimi seçtiğini görürdü onlar. Tek yakalandığı için kadının meslek haysiyeti incinmişti.

Kadınları arabaya doldurup önce en yakın komiserliğe götürdüler. Orada kimlikleri soruldu. Sürmeli gözlü, göğüsleri ayva iriliğinde taze bir kız, adının Bağdagül, yaşının ondört olduğunu söylüyordu. Bağdagül diye bir ad hiç duymamışlardı.

Deftere adları yazan memur, aç karnına kadın göbeği tatlısı görmüş gibi ağzı sulanarak,

— Nerelisin? diye sordu.

Küçük kız,

— Posof'luyum, dedi.

Sonra erkekler özgür bırakıldılar, kadınlar muayene için Ahırkapı'daki «Zührevî Hastalıklar Hastanesi»ne gönderildi. Hastanede bir hafta kalan kadınlara gerekli işlem yapıldı. Sıra ondört yaşındaki Bağdagül'e gelince iş zorlaştı. Ayva göğüslü, sürmeli gözlü küçük kız, üç yıl önce Posof'tan ayrıldığını söylüyordu. Komiser,

— Posof nerde Zekâi Bey? diye sordu.

Polis memuru,

— Posof mu? dedi, Posof?...

Oradaki memurlardan biri,

— Antalya'dan ötede olacak, dedi.

Kızın yaşı küçük, kimsesi de olmadığı için memurlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Öbür kadınları, kocaları, anaları, babaları sevgilileri, çalıştığı evin patronları gelip teslim almışlardı.

— Memleketine göndermek gerekir.

Son karar bu oldu Posof'un Kars'ın ilçesi olduğunu, Kars'ın da yurdun en doğu sınırında olduğunu, ordaki memurlardan öğrenmeyen kalmamıştı.

Ahlâk zabıtası şefi,

— Belediyeye bir tezkere yazın! dedi.

Elinden böyle biçok hâdiseler geçmiş olan tecrübeli memur dosyadan çıkardığı örneklere bakarak şöyle bir tezkere yazdı:

«İstanbul Belediyesi Yüksek Riyasetine

«Özeti: Randevuevinde uygunsuz bir vaziyette derdest edilen henüz sinnirüşdüne vâsıl olmamış bir kıza yapılacak muamele hakkındadır.»

«Randevuevi ve genelev sermayelerinden haraç almakla geçinen Yağsız Recep namiyle maruf bir sabıkalının ihbariyle, sabıkalı mükerrere eshabından Sosyete Neriman'ın Şişli Kebaplı Sok. Mambo Apt. 3 üncü katında gizlice işletmekte olduğu randevuevine 3.6.1946 gecesi saat sıfır sıfır on beşte ve komiser Hüdai Canalır'ın idaresindeki üç numaralı zabıta-ı ahlâkıyye ekibi tarafından yapılan âni bir baskın neticesinde, randevuevi derunundakilerin hiçbirinin firarına meydan ve aman verilmeden dört çift ile bir tek kadın gayet uygunsuz bir durumda ve bir vaziyet-i gayri ahlâkıyyede ve gayri meşru bir şekilde derdest edilmiş olup, bunların sabıka defterlerine kayıtları işlendikten ve muameleleri ikmal edildikten sonra emraz-ı zühreviye hastanesine sevkleri yapılmış idi. Ancak bunların içinde asıl adı Bağdagül olup namı diğer olarak piyasada Leyla adını kullanan, henüz sinnirüşdüne vasıl olmadığı anlaşılan, on-

dört yaşındaki bir kızın, ailesine teslim edilmek üzere memleketi olan Kars vilâyetinin Posof kazasına gönderilmesi için bir polis refakatinde ve muhafazasında harcırahının «...» tüzüğünün, mahsus maddesine tevfikan verilmesi hususunda yüksek emir ve müsaadelerinizi saygılarımla arz ve rica ederim.»

Tecrübeli polis memuru daktilo makinesinde yazdığı bu yazıdan öyle coşkulanmıştı ki, yazıyı bir içinden, bir de yüksek sesle okudu, çok beğendi.

Şef, yazıdaki iki daktilo yanlışını düzeltti. M. yerine S yazılmış, Mambo apartımanı Sambo apartımanı olmuştu. İki kelime arasına bir de virgül yerleştiren şef,

— Üst makama giden evraka niçin dikkat etmiyorsunuz? dedi.

Müsveddeyi yapan memur biraz kızdı. Orada virgülün hiç yeri yoktu, ama sesini çıkarmadı.

Müdür, öbür yazılar arasında bunu da imzaladı. Kayda gitti.

Asıl adı Bağdagül olan Posof'lu Leyla koridorda bekliyordu. Akşam oldu. Memurları evlerine gidiyorlardı. İlgili memur,

— Bu kızın evrakı ne oldu? diye sordu.

— İmzaya gitti.

Hastaneden çıktığının üçüncü günü akşam paydosunda Leylâ yine koridordaydı. Nöbetçi âmir,

— Ne bekliyorsun kızım? diye sordu.

İlgili memur,

— Randevuevinde yakalandı, dedi, evrakını yazdık, kayda gitti. Memleketine gönderilecek.

On gün oldu, Leyla'ya iyi kalpli memurlar yemek veriyorlar, kız da oradaki ufak tefek hizmetleri görüyordu. Epey iş de öğrenmişti. Şubelere, kısımlara evrak götürüp getiriyordu. Bütün memurların adını öğrenmişti. Çay, kahve, gazoz söylüyordu.

— Ne oldu bu Leyla'nın işi?

— Gönderdik, cevap bekliyoruz, Leylâ!... Git Tahsin beye söyle, C dosyasındaki Marika Marikapolos'un evrakını çıkarsın, al gel!

İki hafta geçmişti. Aceleci bir memur,

— Tekit yazalım, dedi, Leyla'nın yazısına cevap gelmedi.

Belediye'ye Leyla'nın işi üç kez hatırlatıldı. Leyla'nın koridora gelişinden bir ay sonra bir memur,

— Müjde Leyla, dedi, senin evrakına cevap geldi.

Gelen cevap şöyleydi:

«Falan tarihli, filân sayılı yazıya cevaptır:

İlişik üç yazınızla maruf randevucudardan Sosyete Neriman Hanımın evinde uygunsuz bir vaziyette bulunduğu esnada suçüstü olarak tarafınızdan derdest edildiğini bildirdiğiniz ondört yaşındaki ve henüz maalesef sinnirüşdüne bile vâsıl olmamış bulunan Bağdagül, namı diğer Leyla'nın bir muhafız polis memuru refakatinde memleketi olan Kars vilâyet-i şarkiyyesinin Posof kazasına kadar gönderilmesi için Belediyemiz bütçesinden harcırah istendiği anlaşılmıştır. Her ne kadar tüzüğünün M faslı, k bendi dördüncü maddesi bu kabil düşkünlerin Belediyeler marifetiyle memleketlerine kadar gönderilmesini âmirse de, yine tüzük-ü mezkûrun onuncu maddesi H fıkrası, bu nevi eşhasın ancak bir belediye hududundan, bir komşu vilâyet belediye hududuna kadar gönderileceğini sarahaten âmir bulunmaktadır. Binaenaleyh merkumenin İstanbul Belediye hudutları haricine çıkarılarak, İzmit Belediyesine teslimini, ondan sonraki işlemin de İzmit Belediyesine aidiyeti cihetiyle Leyla'ya gereken muamelenin oraca tezekkür edileceği anlaşılmıştır. Ancak, her ne kadar İzmit Belediyesi hududuna kadar sevk işi belediyemize terettüp ediyorsa da, son günlerde fazla sayıdaki düşkün ve kimsesizlerin memleketlerine gönderilmek üzere İzmit hududunda bırakılmaları hasebiyle belediyemizin bu gibi hayır işlerine ayrılmış bulunan tahsisatı tamamen sarfedilmiş bulunduğu cihetle, Sosyete Neriman Hanımın randevuevinde gayri meşru bir şekilde cürmümeşhut edilen Bağdagül namı diğer Leyla'nın İzmit Belediyesine teslim edilmek üzere, vazifeten İzmit'e gidecek olan bir memura veya namusuna güvenilir bir şahsa terfik edilmesini rica ederim.»**

Leyla, İzmit'e görevle gidecek bir memurun çıkması için dört gün daha bekledi. Sonra İzmit Belediyesine bir yazı yazıldı. Bu yazıda Bağdagül'ün Sosyete Neriman'ın evinde nasıl, ne biçimde, hangi saatte ve ne durumda yakalandığı, sonra yapılan bütün işlemler anlatılıyor ve şöyle deniliyordu:

«Adı geçen Leyla'nın tarafınızca tesellüm edildiğinin bildirilmesini rica ederim.»

Leyla'nın ahlâk zâbıtası müdürlüğünden ayrılması üzüntülü olmuştu. Ona herkes o kadar alışmıştı ki... Bu ayrılış Leyla için de acı oldu.

Leyla bir tomar evrakla birlikte İzmit Bele-

diyesine teslim edildi. Belediye, Leyla'yı Candarma Komutanlığına gönderdi. Leyla ödeneğin çıkması için orada onbeş gün bekledi. Onbeş gün sonra Leyla'nın İzmit sınırlarından çıkarılarak, Bilecik sınırında bırakılması için belediyeden ödenek çıktı. Bir candarmayla Bilecik'te birbuçuk ay kaldı, beş candarma karakolu dolaştı. Leyla'nın evrakı çoğaldığı için, daha o yola çıkmadan, önce kızın gönderileceği yere postayla yollanıyordu. Bir büyük dosya halindeki evrakı Eskişehir Belediyesine gelmişti. Ama kız ortalarda yoktu. Eskişehir'in bütün belediye memurları, İstanbul'da Sosyete Neriman'ın evinde, ahlâk zabıtasının gece saat sıfır onbeşte yaptığı «ânî» ve «nâgihanî» bir baskınla, gayetle uygunsuz bir durumda yakalanan Bağdagül takma adlı Leyla'yı merakla bekliyorlardı. Onu karşılamak şansı, kızın gönderildiği gece nöbetçi olan memura düşmüştü.

Eskişehir Belediyesinde de düşkünleri yerlerine göndermek için ödenek yoktu. Ödeneğin çıkması için kız Belediyede bekledi. Ödenek çıkınca candarmaya teslim edildi. Candarma kadrosu zaten dardı. Onun için Leyla karakoldan karakola teslim ediliyor, böylece candarmaların işleri kolaylaşıyordu.

Sosyete Neriman'ın evinde yakalandıktan altı ay sonra Ankara Belediyesine teslim edilmişti. Ankara'dan Kırıkkale'ye gönderildi. Kırıkkale'den Çorum'a mı, yoksa Yozgat'a mı gönderileceği üzerinde şüpheye düşüldü. Yolun doğrusu Yozgat'a göndermekti ama, Çorum'da da gayet iyi ve Leyla'yı çok merak eden bir arkadaş vardı. Leyla bir ilden öbürüne gitmeden gündengüne şişen evrakı kendisinden önce gidiyordu. Yalnız evrak değil, mektuplar da geliyordu. Kimisi, daha iyi korunsun diye kızın eline tavsiye mektupları bile veriyordu.

Kayseri Belediyesinden Yozgat Belediyesine telgrafla şöyle bir yazı gelmişti:

«Falan tarihli, filân sayılı yazınızla, geçen sene Haziran ayının üçüncü gecesi İstanbul'da Şişli semtinde Sosyete Neriman Hanımın işletmekte olduğu randevuevinde ahlâk zabıtası tarafından gayriahlâkî bir uygunsuz vaziyette yakalanarak, memleketine gönderilmek üzere belediyemize teslim edileceği bildirilen ve henüz sinnirüşdüne baliğ olmamış bulunan Bağdagül namı diğer bayan Leyla'nın evrakı geleli üç ay olduğu ve kendisine buraca tarafımızdan yapılacak muamelenin hazırlığı itmam edildiği halde henüz kendisi vilâyetimizin hudutları dahiline girmemiş ve hakkında bugüne kadar hiç bir malûmat da maalesef alınmadığından, bayan Leyla'nın hâlen nerede ve hangi vaziyette olduğunu tarafımıza âcilen bildirilmesini rica ederim.»

Bu telgrafla, Leyla'nın Kayseri yoluyla değil, Amasya yoluyla kuzeyden gönderildiği, «binaenaleyh Leyla'ya ait evrak dosyasının Amasya Belediyesine gönderilmesi gerektiği» cevabı veriliyordu.

Kayseri Belediyesi buna fena halde kızdı. Normal olarak yolun Kayseri'den geçmesi gerekirken, Leyla'nın kuzey yönü seçilerek «Her ne sebebe mebni ise Amasya'ya gönderilmesi, belediye bütçesinden fuzulen sarfiyata sebep olunduğundan, kızın derhal Kayseri'ye gönderilmesi» isteniyordu. Karşılıklı yazışmalar epey sürdü. İş daha yüksek makamlara şikâyete kadar varmadan önlendi. Leyla Kayseri Belediyesine teslim edildi.

Kayseri'ye geleli henüz iki ay ancak olmuştu ki, Sivas Belediyesi üstüste Leyla'nın âkıbetini sormaya başladı. Daha «muamelesi ikmâl» edilmemişti. İşlemi tamamlanıp belediyeden de yolluk çıktıktan sonra, candarma aracılığıyla Sivas'a yollandı.

Sivas'tan Erzincan'a, oradan da Erzurum'a gitti. Erzurumda, yollar kardan kapandığından, öbür illerdekinden daha çok bekledi. Tam Kars'a gönderileceği gün Leyla ortadan kayboldu.

Bütün illerin beediyeleri birbirine girdi. Daha sinnirüşdüne vâsıl olmamış zavallı bir kızcağızı İstanbu'daki sefalet yuvalarından kurtarıp Posof'daki ailesine teslim edememişlerdi.

Leyla, Erzurum'da kayboluşundan bir hafta sonra, İstanbul'da yine Sosyete Neriman'ın yeni açtığı bir randevu evinde ahlâk zabıtası tarafından yakalandı.

Kaydı yapıldıktan sonra ahlâk zabıtası şefi, bir memura,

— Belediyeye yazın da ödenek isteyin, tekrar memleketine gönderelim! dedi.

Leyla, pişkin pişkin sırıtarak,

— Yoo, dedi, beni bir yere gönderemezsiniz. Sinnirüşdüme vâsıl oldum artık. Onsekiz yaşındayım. Çabuk vesikamı verin de burdan gideyim, istediğim yerde serbestçe çalışayım.

APONA FUARI

Tarihimiz boyunca bütün kötü, yanlış, gülünç işlerin eski dönemde yapılmış olduğunu söylemek gelenektir. Biz bu geleneğimizi bozmak istemediğimizden, bu hikâyede anlatılan olayların da eski günlerde geçmiş olduğunu açıklarız.

Apona kenti uluslararası fuarı, şimdiye kadarkilerin hepsinden üstün olacaktı. Bundan iyi propaganda fırsatı ele geçemezdi. Bütün ticaret ataşeliklerine, fuarda kendilerine yer ayırtabilmeleri için, en geç iki ay içinde cevap verilmesi istenen mektuplar yazıldı.

Mektupları alan devletlerin ticaret ateşelikleri, çağrıya teşekkürle, fuara katılmak istediklerini bildirdiler. Yalnız bir yerden ne «evet» ne «hayır» diye cevap geldi.

Cevap vermeyen bu memleketle, fuarı açacak memleketin ticaret heyetleri arasında o sırada bir anlaşma yapılmaktaydı.

Anlaşmanın imzalanmasından sonra verilen ziyafette Heyet Başkanı, Ticaret Bakanına,

— Apona Fuarı'na katılsaydınız, memleketinizin propagandası bakımından çok yararlı olacaktı... dedi.

Ticaret Bakanı hayretle sordu:

— Apona mı? Fuar mı? Apona'da fuar mı açılıyor?

Ticaret Heyeti Başkanı, iki yıldır bütün ulusların bu fuar için hazırlandıklarını, bütün ajansların gazete ve radyolarla durmadan Apona Fuarı'yla ilgili haberler verdiğini söyledi.

Ticaret Bakanı, ertesi günü hemen müsteşarını çağırdı:

— Apona Fuarı'ndan neden bana sötetmediniz? Gelen mektubu neden bana göstermediniz?

Müsteşar, büyük bir iyiniyetle, her ne kadar Avrupa kıtasında Apona diye bir kent olduğunu hatırlıyorsa da, orada bir fuar açılacağından, bir çağrı mektubu gönderildiğinden haberi olmadığını söyledi.

Ticaret Bakanlığı altüst oldu. Bakan, şiddetle mektubun bulunmasını emretti. Bakanlık daireleri, genel müdürlükler, şubeler birbirine girdi. Ortalık o kadar karıştı ki, bu kargaşalıkta şaşkınlıktan Mısır'a pamuk, Kanada'ya buğday, Irak'a petrol, İsviçre'ye saat ihracı için öneriler gönderilirken, İngiltereden fındık, İran'dan jeneratör, Habeşistan'dan tepkili uçak ithali için girişimlere de geçildi.

Bitürlü mektup bulunamıyor, üstelik kaybolan mektup aranırken, daha önceleri kaybolmuş mektuplar bulunuyor, bulunan bu mektuplar da yeniden kayboluyordu. Çağrı mektubu Apon daki Ticaret Ataşeliği'ne soruldu.

Ataşelik, Apona'da fuar açılacağı hakkınd her ne kadar bilgisi yoksa da, böyle bir hab duyulur duyulmaz, hemen arzolunacağını bil riyordu.

Uzun arama taramalardan sonra, Bakanl Evrak Kalemindeki kayıtlardan, on ay önce A pona Ticaret Ataşeliği'nden resmî bir mektu gönderildiği keşfedildi. Bu sırada ataşelik d on ay önce Apona Fuarı'na çağrı mektubun gönderdiğini, tarih ve sayısıyla bildirmişti. A tık ipucu bulunmuş demekti. Şimdi iş, mektu bun nerelere havale edildiği, en sonra nered takılıp kaldığı, kimin hangi sepete attığını öğ renmeye kalmıştı. Bakanlığın en işbilir, zek enerjik memurları bu resmî mektubun araştı masıyla görevlendirildi.

Evrak kalemindeki kayıt defterinin incelenm sinden, Apona Fuarı için gelen mektubun D Ticaret Dairesi'ne sevkedildiğini keşfeden m mur, fevkalâde mesaisinden dolayı iki derec birden terfi ettirildi.

Dış Ticaret Dairesi Müdürü'ne Apona'dan g len mektup sorulunca,

— Apona mı? dedi, gözleri bir süre geçmiş anılarına daldı. Sonra o anıların içinden bişe çıkarmak ister gibi, saçlarını karıştırdı:

— Haa, evvv... vet, bir mektup hatırlıyorum

Uzun bir araştırmadan sonra, mektup bul namadı ama, kaydı bulundu. Üçüncü Şube havale edilmişti. Üçüncü Şube Müdürü,

— Hıı... dedi, böyle bişey olacaktı... «aidiye ti cihetiyle» galiba İkinci Kısma gönderilmişti.

İkinci Kısım Şefi başını iki elinin arasına al derin derin düşündükten sonra, Arşimet Kanu nu'nu ikinci kez keşfetmiş gibi,

— Buldum!... diye bağırdı. Apona, değil mi Tamam... Bakın bakalım şu kayıt defterine!

Kayda göre Ticaret Ataşesi'nden gelen mek tup Müsteşara verilmişti. Müsteşar Bey sisle ardından bişey seçmeye çalışan kaptan gi gözlerini ufka dikti,

— Apona... Apona... Apona!... diye biriki da

ka kadar tekrarladıktan sonra,

— Şimdi hatırladım, diye bağırdı, şuna Apo- Fuarı için gelen mektup desenize! Ben o ektubu Bakana arzetmiştim.

Müsteşar, Bakana hatırlatmak için,

— Beyefendi, dedi, hani geçen yazdı... Tat- bir akşamdı. Zati devletlerini tren istasyonun- an uğurluyorduk. Siz Florya'ya köşke önemli r iş görüşmeye gidecektiniz... Bendeniz size, sırada aceledir diye Apona'dan gelen mektu- ...

Bakan, Müsteşarın sözünü kesti:

— Eveeettt... canım şuna Apona Fuarı için elen çağrı mektubu desenize! Şimdi hatırla- m.

Bakan, masasının gözlerini, dolapları karıştır-

— Buralarda olmadığına göre cebimdedir, edi.

Ceplerini karıştırdı, bulamadı. Sonra Müste- ara döndü:

— Benim üstümde o gün hangi elbisem vardı?

Gözlerini tavana diken Müsteşarın düşünmek- en alnı kırıştı. Sıkıntıdan parmaklarını çıtlattı. oıyı ter döktükten sonra,

— Bugünkü gibi gözümün önüne geldi, dedi. eyefendi, üstünüzde beş renkli spor ceketiniz, tınızda daha açık beş pantalonunuz vardı. Evet, vet... Ayağınızda pantalon olduğunu iyi hatır- yorum. Hattâ, sütlü çukulata rengi iskarpin ymıştınız... Ayan beyan gözümün önüne geldi eyefendi. Hattâ çorabınız açık kahve rengi ayiondu. Çok şıktınız Beyefendi o gün, çok...

Bakan hemen evine telefon etti.

— Beş rengi ne kadar spor ceketim varsa epsinin ceplerini arayın!... İçinde çok önemli r evrak olacak...

Biraz sonra telefonda cevap verdiler. Cevabı ınca Bakanın suratı asıldı:

— Tüh!... Elbiseyi lekeciye göndermişler!...

Hemen lekeciden elbise getirildi. Ceplerine aktılar... tamam... Oh, çok şükür, iç cepten ört evrak çıktı. Bir tanesinin basılı başlığında Apona Ticaret Ataşeliği» yazılıydı. Fakat ya- ?.. Yok... Lekeci elbiseyi o kadar dikkatle, ku- u buhar sistemiyle temizlemişti ki, mektup kâ- dındaki yazılar da, elbise lekeleriyle birlikte kmış, silinmişti.

Boş bir kâğıt hâlindeki çağrı mektubunda ne- r yazılı olduğu bilinmemekle birlikte, her ne ursa olsun Fuara katılacağımız, ticaret ataşe- ğine bildirildi. Gelen cevapta, çağrı mektubu- na çok geç karşılık verildiği için, fuardaki bü- tün yerlerin kapatıldığı hiç boş yerin kalmadığı bildiriliyordu.

Ne olursa olsun, memleketi tanıtmak için iyi bir propaganda fırsatı olan bu fuara katılmak gerekti. Hemen politik girişimlere başlandı. İki ulus arasındaki tarihî dostluk ve kardeşlik bağları gibi kuvvetli torpiller kullanarak A p o n a Fuarı'nda bir yer sağlandı. Ama bu yer, hem kenar köşede, hem de küçüktü. Her ne kadar Apona Fuarı'na katılan milletlerden sekizinin pavyonları daha küçük, daha darsa da, yine de iyi bir yer gerekirdi.

Telgraflar, telefonlar, mektuplar, aracılarla önce geniş dostluk ve kardeşlik ilişkileri, sonra mektup, rica, para, kira, binbir zorlukla Apona Fuarı'nın en geniş yerlerinden biri sağlandı.

Pavyon yeri bulana kadar başka milletlerin pavyonları kurulmuş, süslemelerine başlanmıştı.

Bu işlerden ve bütün işlerden çok iyi anladıklarını söyleyenlerden bir heyet seçildi.

Heyet Başkanı, parti iktidara geçmeden, daha partinin muhalefet zamanında büyük hizmetlerde bulunmuştu. Taltif edilmesi gerekirdi. Elli yaşından sonra, göz kapaklarının altları şişen karısına güzellik ameliyatı yaptırmak istiyordu. Bu hayati ameliyat için, Apona Fuarı Heyetinin Başkanlığı iyi bir fırsattı.

Heyetin ikinci başkanı, bir hafta önce, ana muhalefet partisinden İdare Heyetine seçilmediği için, bu prensip meselesi yüzünden istifa ederek, iktidar partisi saflarında tarafsız kalmış, tecrübeli, yetmiş yaşında bir memleket çocuğu idi.

Üyelerden biri de, muhalif parti lideri mitingde konuşurken şehrin elektrik cereyanını kestirerek, mikrofonda liderin gür sesinin sinek vızıltısına dönmesine sebep olan çok çalışkan bir memurdu. Çoktanberi taltif edilmek istenen bu memur da fuar bahanesiyle bu geziye katılacaktı. Öbür üye daha yeni evlenmiş olduğu için, fuar işiyle balayını da bir çırpıda çıkaracaktı. Beşinci üye, üç yıldır izin diye tutturmuştu. Nasıl olsa, bu heyete adam gerekli olduğuna göre, o memurun izni de aradan çıkacaktı. Altıncı üye, zâten hiçbir işe yaramıyordu. Aylaktı... Önemli bir politikacının bezik arkadaşı olduğu için çalışmaya vakit bulamıyordu. Burada kalmasıyla, fuara gitmesi arasında hiç bir fark yoktu. Yani onu da fuara göndermekte hiçbir sakınca görülmedi. Yedinci üye, sözü reddedilmiyecek birinin damadıydı.

Kısaca, bu heyete, haksızlık edilerek, iyice düşünülüp taşınılmadan, ince elenip sık dokumadan hiçkimse seçilmemiş, kayrılmamıştı. Herbirinin üye oluşunda bir gerekçe vardı. Ama bütün bunların arasına, gerçekten fuar işlerinden anlayan birinin de katılması gerekirdi. İşte buyüzden, bir de uzman, heyet arasına sokulmuştu.

Heyet Apona'ya gittiği zaman, fuardaki bütün pavyonlar kurulmuş, sergilenecek mallar da gelmeye başlamıştı.

Biyandan pavyon yapılırken, biyandan da Apona Fuarı için bir komisyon kurulmuştu. Komisyon ilk toplantısında, Apona Fuarı'nda nelerin sergileneceğini kararlaştıracaktı. Komisyon üyesi Ticaret Odasından bir üye, fuara gönderilecek malları saydı:

— Fındık, tütün, incir, üzüm, pamuk, pancar, palamut...

Sanayi Odasından bir üye,

— Bu saydıklarınız dedi, Milâttan önce de bu topraklarda yetişiyordu. Biz asıl endüstriyel ürünlerimizi göndermeliyiz.

— Evet, evet...

— Ne gönderelim?...

— Kibrit... tuz...

— Uygundur..

— Konserve... lokum... akide şekeri...

— Başka?

— Kumaş... çorap...

— Çok güzel...

— Şişe... kâğıt...

Komisyondan tarihçi bir üye karşı koydu :

— Bütün bu saydıklarınızı, biz yabancı memleketlerden de satın alıyoruz Fuarda sergileninee, ya alıcı çıkarsa?... Madem bunları siz yapıyorsunuz ne diye bizden alıyorsunuz, derlerse,

Tarihçi haklıydı,

— Biz, dedi, ancak tarihi eserlerimizle kendimizi tanıtabiliriz.

— Doğru...

— Mehter takımımızı gönderelim, pavyonumuzun kapısında durmadan kös vurup zil çalsınlar.

— Başka?

— Sultan Mahmud'un incili kaftanını gönderelim, kaftan görsünler... Yavuz'un kılıcı, Sultan Selim'in kavuğu...

— Bugünkü sanatımızı göstermiyelim mi?

— Evet... Bir ince saz takımı, tanınmış iki ses sanatçısı... Üç rakkase...

Apona Fuarına gönderilecek mallar saptanmıştı.

Apona Fuarı açıldı. Yalnız pavyonlardan biri tamamlanamadığı için, kurulmakta olan o pavyonun yöresi tahta perdelerle çevriliydi. Gerilen bezlerin üzerindeki yazılarda, «Pek yakında burada pavyon açılacağı» ilân ediliyordu. Apona Fuarı Heyetinden ortada bir kişi vardı. Öbürleri kimi tedaviye, kimi balayı gezisine gitmiş, kimi geziye çıkmıştı.

Fuarın açılışının onuncu günü sergilenecek mallar geldi. Sandıklar açıldı. Sandığın birinden çıkan incirler kurtluydu. Fındıklar çürüktü. Apona Fuarındaki mümessille Ticaret Bakanı arasında telgraflar çekilmeye başlandı.

Ticaret Bakanlığı,

Apona Fuarına gönderilen incirlerin, kurtlu, üzümlerin bozuk, fındıkların çürük olduğu arzolunur.

*

Apona Fuarından Ticaret Mümessilliğine,

Başka memlekete ihraç edilecekken, bozuk maddelerin yanlışlıkla fuara gönderildiği anlaşılmıştır. Fuarda sergilenmek üzere Tekel maddelerinin yola çıkarıldığı...

*

Ticaret Bakanlığına,

Fuarın kapanmasına on beş gün kaldı. Tekel maddesi olarak gönderilen likör, şarap gibi içki şişelerinin yolda kırılmış olduğunu, yalnız bir likör, bir de şarap şişesinin sağlam kaldığını ve paviyonu açıp açmamak hususunda yüksek emirlerinizi beklemekte olduğumu arzederim.

*

Ticaret Mümessilliğine,

Yola çıkardığımız tarihi eserler, Sultan Murad'ın kılıcı, Sultan Süleyman'ın kemeri, Yeniçeri ve milli kıyafetimizden mürekkep elbise koleksiyonunu alır almaz, hemen, vakit kaybetmeden paviyonun bir an önce açılmasını rica ederim.

Fuarın kapanış günü, paviyonun da açılış günü töreni yapılıyordu. Fuarın en büyük ziyafeti, bu paviyonun açılışında verilmişti. İki aylık fuar süresince bitürlü açılamayan paviyonu halk merak ettiği için, her taraf tıklım tıklımdı. Kapıdan daha girmeden, «La kukaraçça» plâğının sesi duyuluyordu. Mehter ve ince saz takımları gelmediğinden mümessil, kendi zevkine uygun, oradan ele geçirebildiği plâkları çalıyordu. Mavi Turna valsiyle La kukaraçça'nın mümessilin düğününde çalındığı için, onda değerli anısı vardı.

Altı metre yüksekliğinde, on üç metre genişliğindeki duvarda fındık üretimini gösteren grafikler çizili, fındığın besleme değerini anlatan seçme sözler; «Fındık ye, fındık gibi ol» türünden süzme sözler yazılıydı. Bütün bu rakamların, çizgilerin, lafların altında bir avuç fındık vardı. Mümessil, çürük fındıklardan ancak bu kadar sağlam fındık ayırabilmişti.

Tütün, cıgara hiç gelmemişti. Bir salon baştan başa tütün, cıgara üretiminin artışını gösteren çizelgelerle, resimlerle doluydu. Lafların, boyaların, renklerin, ışıkların içinde, bir cıgara paketi duruyordu. Mümessil, gelirken getirdiği cıgarasını burada sergiliyordu.

Başka bir büyük salonda bir şişe şarapla, bir şişe likör vardı. Ziyaretçilerin asıl ilgisini çeken başka bir salondu. Burada camlı dolaplar içinde bir kaftan, bir kavuk, bir maşlah ve bir kılıç vardı.

Pavyonun açıldığı günün akşamı Fuar kapanmıştı. Tarihî eşya geriye getirilince kıyametler koptu. Sultan Mahmud'un kaftanı, yolunmuş kaza dönmüştü. Üzerindeki bütün inciler çalınmıştı. Tarihî kılıcın tutağındaki değerli taşlar aşırılmıştı. Kavuğun altın sırmaları yoktu. Gazeteler ver yansın ediyordu. Muhalefet, yine her zamanki gibi, pireyi deve yapmıştı:

— Tarihimizi çaldılar, şimdi biz ne yapacağız?

İyi ki Bakan, gazetelere, «Kaybolanların elmas, inci, pırlanta olmayıp, değersiz boncuklar olduğu»nu açıkladı da bu iş de böylece kapanıp gitti.

BİR PARTİ ÖRGÜTÜ KURULDU

K.L. Partisi taşrada örgüt kurmak, örgüt kurduğu yerlerde de genişleyip gelişip yayılmak için var kuvvetiyle çalışıyordu. C. kasabası halkı uyanık insanlardı. Yıllardan beri demokrasiye susamış olduklarından kasabalarında her partiden bulunsun istiyorlardı. Yeni kurulan K. L. Partisinden başka, belli başlı bütün partilerin C. kasabasında birer örgütü vardı. C. kasabasında okur - yazar sayısı, öbür kasabalardan çoktu. Bütün gazeteleri okurlardı. Gazeteler o sıra cayır cayır K.L. Partisini yazıyorlardı.

C. kasabasında ayrı partilerden olanlar, birbirlerine düşman değillerdi. İster iktidar, isterse muhalefet partisinden olsunlar, hepsi birbirleriyle dosttular.

İktidar Partisinin C. kasabası ilçe Başkanı Hamza Efendi o akşam kahvede, ana muhalefet partisi ilçe başkanı Mahmut Ağa'yı bir yana çekti:

— Mâmid Ağa, dünyayı nasıl görüyorsun?

— Şu yeni çıkan parti pek cayırtı kopardı. Çok dehşet gidiyor.

— Ben de sana onu diyecektim. Yarın bu işi aramızda bir görüşsek?

— Çok iyi olur derim. Sen İrecep Ağa'ya, İsmıyl Ağa'ya haber ilet, ben de Bekir Efendi'ye söylerim. Yarın ikindi namazından sonra benim dükkânda buluşup bu işi aramızda görüşelim.

Ertesi günü Mahmut Ağa'nın pazar yerindeki «Binbir Çeşit» tuhafiye, züccaciye ve hırdavat dükkânında buluştular. İktidar Partisi İlçe Başkanı olan Hamza Efendi,

— Arkadaşlar, dedi, bugün böyledir, yarın nasıl olacağı belli olmaz. Bir bakarsın, bizim parti düşer, İrecep Ağa'nın partisi çıkar, İrecep Ağa'ninki düşer, Ismıyl Ağa'ninki çıkar. Esas mesele ne benim parti, ne senin parti, esas kasabanın işleridir. Bekir Efendi'nin partisi iş başındayken kasabadan istasyona yol yaptırdık. Şaraphaneyi kurdurduk. Bizim parti başa geçince, su getirttik, alettirik getirttik. Yarın işlerin nasıl döneceği belli olmaz. Şimcik K. L. Partisi diye bir parti daha çıkmış ortaya. Gazetelere bakarsan yaman gidiyorlar. Evdeki hesap çarşıya uymaz, derler. Yarın bir de bakmışsın ki herifler iktidara geçmiş. Bizim kasabada şubelerini açmadık diye kızarlar. Oysam, bizim kasabada daha yapılacak işler çok. Ondan ötürü, kasabamızda bir de bu partiden kuralım, ne dersiniz?

İktidar Partisi İlçe Başkanı Hamza Efendi'nin bu sözlerine İsmail Ağa,

— Doğru, dedi, açsak bir zararı yok ya... Ne olur ne olmaz. Kârı var, zararı yok. Fazla mal göz mü çıkarır?

Hamza Efendi,

— İyi hoş emme, dedi, bizimkilerini kızdırt-

mayalım.

Recep Ağa,

— Canım Hamza Efendi, dedi, bir partinin şubesini açmakla, tüm melmeket o tarafa aktaracak değil ya...

— Çok iyi olur. Velâkin şubeyi bizim açdırttığımız duyulmamalı.

— Bekir emmi, şimdiyecek ötekiler duyuldu mu ki!..

— Ne kadar çok parti olursa, memlekete o kadar iyilik gelir. Yalnız bir biri, bir öteki hükûmete geçmeli ki, birbirine kızıp iş görsünler.

İktidar Partisi İlçe Başkanı Hamza Efendi,

— Helbette, dedi, bizim parti kasabaya yapacağını yaptı. Okulu, şusayı, çeşmeleri yaptırttı Gayrik durdu. Ben oyumu bu kez başka partiye vereceğim. Bikez de onlar yeni işler yapmalı. Boyuna denişsin!...

Mahmut Ağa,

— Bu yeni parti almış yörümüş, dedi, iş başına geçeceğe benzer.

— Ağalar geç kalmıyalım, şunun da bir şubesini açalım. Ne kadar ön alırsak, sonunda, biz size şunu bunu yaptık, diye sayar dökeriz.

— Hepsi iyi, içimizde bir partisiz var mı ki?...

— Yok...

— İşte bu kötü. Yeni kurulacak partiler için her dâim yedekte adam tutmalıyız.

— Arzuhalci Hüseyin Efendi partisiz. O kursun...

İsmail Ağa,

— Biz, dedi, bu demokrasiye iyi bir hizmet etmek istiyorsak içimizden bikaçımız partilerinden istifa etmelidir, öteki partilere aktarma olmalıdır. O zaman iş başına geldiler mi, gık diyemezler... «Biz sizin için eski partimizden çıktık, bu partiye girdik.» deriz, ne desek yaptırırız.

Hamza Efendi,

— Çok doğru, dedi, her partiden üçer beşer istifa edelim. Zabıt kâtibi Muhsin Efendi'ye de söyleyin. İstanbul'un bütün gazetelerine, «Partiler çözülüyor, istifalar başladı. Herkes K. L. ye girdi» diyerekten mektuplar yazsın.

İsmail Ağa,

— Güzel, dedi, kimler istifa edecek?

— İsmıyl Ağa hiç hak geçmesin, yazı tura atarız...

C. kasabasında örgütü bulunan partilerin üye çizelgeleri getirildi. Yazı tura atarak kimlerin partilerinden istifa edecekleri kararlaştırıldı. İktidar Partisi İlçe Başkanı da istifa edecekler arasındaydı.

C. kasabasında K. L. Partisi örgütü böylece kurulmuş oldu.

ŞÜPHELENİYORUM

İsmail Bey, İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında bir şirketin veznedarıydı. Üç çocuk, bir kadın, bir de kendisi, beş kişilik aileyi geçindirmek kolay mı? Hele o darlık yıllarında... Bu yüzden, veznedarlıkla ilgili, başından hoşa gitmeyen bir olay geçti. Patron işi çaktı. İsmail Bey'i çağırdı. Patron çok ters, çok sert herif olduğu için, İsmail Bey'in ödü patladı. Polise, savcılığa telefon etmiştir, diye düşünüyordu. Umduğu gibi çıkmadı. Dokuz yıldır yanında çalıştığı patronu ilk kez bu kadar yumuşak, bu kadar güleçti:

— Buyurun, oturun İsmail Bey.

İsmail Bey, patronun karşısındaki koltuğun içine büzüldü. Patron tane tane konuşuyordu:

— İsmail Bey, size elimden gelen iyiliği yaptım. Dokuz yıldır ekmeğimi yiyorsunuz. Çoluğunuz çocuğunuz bu sayede geçiniyorlar. Müesseseme yetmişbeş lira aylıkla girdiniz. Aylığınızı arttırdım, doksan lira yaptım. Daha ne yapayım? Nasıl eliniz vardı da bu işi yaptınız? Benim gibi adama bu yapılır mı?

Patronun yumuşak sözlerinden İsmail Bey umuda kapıldı; galiba hırsızlığını affedecekti. Koltuğun içine büsbütün büzülerek, gözleri yırtık pabuçlarında,

— Hakkınız var beyefendi, dedi, ben bir vicdansızlık yaptım. Pek sıkıntıda kalmıştım. Aylığımdan yerine korum diye kasadan elli lira aldım. İlk aylığımdan kesersiniz efendim...

Patronun birdenbire suratı asıldı.

— Yoo! diye bağırdı, göz yumamam... Olmaaz! Göz yumamam!... İsmail Bey, İsmail Bey, kendinize gelin! Vaktiyle benim de başıma geldi. Ben namussuz bir herifin yanında ayda kırk liraya kâtip duruyordum. Alçak herif, garson-

lara bile elli lira bahşiş verirken, on lira için beni hapislerde yatırdı. Olmaz İsmail Bey, cezanı çekeceksin!...

İsmail Bey cezasını çekti. Güveni kötüye kullanmaktan bir yıl hapis yattı. Karısıyla kızı, o hapiste yatarken, fabrikalardan aldıkları çorap konçları ve fanelâ kollarını evde dikerek geçindiler.

İsmail Bey hapisten çıkınca, elden düşme bir çorap makinesi uydurdu, makineyi evinin iki odasının birinde kurdu. Derken çorap makinesi ikileşti, üçleşti. Arkadan bir de dokuma tezgâhı kurdu. Karısı, kızları, kendisi çalışmaya başladılar. İşi gittikçe büyüttü. Topkapı'da beş tezgâhlı bir dokuma atölyesi kurdu.

İkinci Dünya Savaşı sona erdiği zaman İsmail Bey'in atelyesi, içinde yüz kırk işçi çalışan bir dokuma fabrikası olmuştu.

Bir sabah fabrikasının üçüncü katındaki idare kısmına gelen memurlar şaşırıp kaldılar. Kasa açıktı, ama paralar duruyordu.

İsmail Bey Cihangir'deki apartımanında, yeni evlendiği ikinci karısının koynundan daha çıkmamıştı. Kendisine telefon ettiler. İsmail Bey, kanarya sarısı Buick arabasiyle fabrikaya geldiği zaman, polisler çoktan soruşturmaya, araştırmaya başlamışlardı.

Fabrikanın müdürü, İsmail Bey'e rapor verdi:

— Kasada 178 bin lira varmış. Sabahleyin muhasebeci saydı, 350 lira eksik... Öbür paralar, bonolar, senetler hep yerinde... Kasa da açık...

Polis hiç bir iz bulamadı. Soruşturmayı yürüten sivil komiser, akşama doğru, İsmail Bey'e,

— Beyefendi, dedi, hırsızlığın mâhiyetini şimdilik çözemedik. Yalnız gece bekçisinden...

İsmail Bey komiserin sözünü kesti,

— O çalmaz, dedi, çünkü ilkin, bekâr, fabrikada yatıp kalkıyor. İhtiyacı az. Köyden de yeni geldi. Daha gözü açılmamıştır.

— O halde, kapıcı...

— Hayır, o da çalmaz. Çünkü ona yüz elli lira aylık veriyorum. Sonra da, biliyorum, kırpıntıları çalıp satıyor, aylığını dört yüze getiriyor, o çalmaz.

— İşçileriniz arasında hırsızlıkta sabıkalı biri var, acaba o...

— O değildir... Eğer o çalsa, üç yüz elli lira değil, bütün paraları çalardı.

Hırsızlık masası komiseri sanık olarak üzerinde durduklarını birer birer saydı. İsmail Bey, hepsini de bir gerekçeyle savundu. Sonra komiser ona sordu:

— Siz kimden şüpheleniyorsunuz Beyefendi?

İsmail Bey düşündü, düşündü,

— Tamam, buldum, dedi. Parayı çalanı buldum. Hırsızı buldum. Muhakkak o çalmıştır.

— Kim beyefendi?

— Muhasebede çalışan bir kâtip var, Zeki... İşte o!

— Fakat beyefendi, ben soruşturdum, pek namuslu bir genç... Çok da çalışkanmış. Sakın...

— Hayır o çalmıştır.

— Yanılmıyasınız...

— Aslâ!... O almıştır.

— Ama...

— O çalmıştır, diyorum size. Ondan şüpheleniyorum.

— Şüphenizin sebebi?

— Çünkü... Evet, evet, o çalmıştır. Muhakkak o çalmıştır.

— Elinizde deliller var mı?

— Var. Hem de çok kuvvetli. Söyliyeyim birer birer... Bu adam günde on saat çalışır, imanı gevrer, eline ayda yüzseksen lira geçer. Bu zamanda hamallar bile ayda beşyüz lira kazanıyor. Bu herif çalmaz da ne yapar?...

— Ama Beyefendi...

— Hayır, hayır... ondan şüpheleniyorum. Anası, karısı, üç çocuk... Tam altı kişi... Ayda yüzseksen lirayla kuru ekmek bile yiyemez. Çalmazsa nasıl geçinir?

— Belki...

— Şüphelerim onun üstünde toplanıyor. Ev kirası, yol parası, üstbaş... Hiç yüzseksen lira yeter mi? Tabî o çalmıştır...

— Ama...

— Elinden hergün binlerce lira geçiyor. Sonra da aylığı yüzseksen lira... Hiç şüphesiz çalmıştır. Çalmasın da ne halt etsin?...

Komiser, patronun ağır şüpheleri karşısında kâtibi savunuyordu. İsmail Bey, kâtibini çağırdı. Kâtip süklüm püklüm içeri girdi.

— Buyurun Zeki Bey...

Kirli sarı yüzlü, avurdu çökmüş, sıska genç koltuğun içine büzüldü. Patron yumuşak, güleç bir yüzle tane tane,

— Zeki Bey, dedi, size elimden gelen iyiliği yaptım. Altı yıldır ekmeğimi yiyorsunuz. Fabrikama yüzyirmi lira aylıklı girdiniz, aylığınızı yüzseksen lira yaptım. Daha ne yapayım? Nasıl utanmadan, arlanmadan kasamdan 350 lira çal-

dınız? Vicdanınızın sızlamadı mı?

Zeki Bey'in gözleri doldu,

— Hakkınız var Beyefendi, dedi, ben bir namussuzluk yaptım. Pek sıkıntıdaydım. Anlaşılmaz diye kasadan 350 lira aldım. İlk iki aylığımı kesersiniz efendim...

İsmail Bey'in birdenbire suratı asıldı,

— Yooo!... diye bağırdı, olmaaaz! Kendinize gelin Zeki Bey... Vaktiyle ben, alçak namussuz bir herifin yanında doksan liraya çalışıyordum. Hergele bir kumar masasında 40 bin lira bırakır, kılı bile kıpırdamazdı da, 50 lira için beni hapislerde çürüttü. Hırsızlar cezasını çekmeli Zeki Bey...

Kâtip Zeki, sivil komiserin yanında suçunu itiraf ettiği için iki polisle savcılığa gönderil

İsmail Bey hiddetinden bağırıyor, çağırıy odasında bir aşağı bir yukarı geziniyordu. K miser, İsmail Beyi yatıştırmak için,

— Beyefendi, neden bu kadar sinirleniyors nuz? dedi, çok bir para almamış. Maşaallah d rumunuz da iyi... Üstelik suçunu da itiraf et Cezasını da çekecek...

İsmail Bey,

— Ben üçyüzelli lirada değilim, dedi B adam daha yetiştirdik. Başımdan geçti de b lirim. Ben de bu yollardan geçerek yetiştim. B yıl sonra piyasada bir milyoner daha doğacak. Al sana yeni bir rakip... İşte ben ona kızıy rum... Ne diye böyle şeylere tenezzül ederle namuslarıyla çalışsalar ya...

GAZ SOBASI

Onu bunu anlamam, insanlar çalışıyor, durmadan çalışıyor; çalıştıkça da kazanıyorlar. Kim derse ki, çalışmakla para kazanılmaz, laf, bir kulağımdan girer, bir kulağımdan çıkar. Hayatta başarmak için çalışmalı.

Bakın size, çalışkan insanların yaşamlarını anlatayım da örnek alın. Ben size birini anlatayım siz öbürlerini hesap edin. Size Baditto ailesini anlatacağım. Bu ailenin hikâyesi, çalışanların her işi nasıl başardıklarına iyi bir örnektir. Kuşkusuz bu dünyada Baditto ailesinden daha çalışkanları da vardır. Ama ben Baditto ailesini tanıdığım için, onları anlatacağım.

Baditto ailesi geniş bir ailedir. Salamon Baditto, Jozef Baditto'nun oğludur. Jozef Baditto, Marko Baditto'nun yeğenidir. Marko, Yanko'nun amcasıdır. Yanko, Mordahay'ın kardeşi, Mordahay Baditto, Mişel Boditto'nun damadı, Mişel de Moiz Baditto'nun kaynıdır. Moiz Baditto da... Durun, durun, aklınız karışacak, en iyisi ben size bu aileyi ve bu ailenin çalışkanlığını bir gaz sobası aracılığıyla anlatayım. Gaz sobası, hem sizin kolay anlamanız, hem benim kolay anlatmam için bir yardımcı araç olacak.

Şimdi İstiklâl caddesindeyiz. Şu büyük mağazanın vitrinindeki gaz sobalarını görüyorsunuz. Boy boy, çeşit çeşit... Hangisini beğendiniz? Evet, çok güzel ama, etiketine bakın: 2120 lira... Biz en iyisi şu üzerindeki etiketinde 750 lira 63 kuruş yazılı gaz sobasına bakalım. B gaz sobasının macerası, Baditto ailesinin ne k dar çalışkan insanlar olduklarını, çalışan insan ların da nasıl hakederek kazandıklarını size a latmaya yeter.

*

İzak Baditto'nun Perşembe pazarı ile Ara Camii arasında bir ardiyesi vardır. Sokaklarda yangın yerlerinden, çöplüklerden bazı adamla rın kâğıt, paçavra, eski teneke, cam kırığı, de mir parçaları topladıklarını görmüşsünüzdü İşte bütün bunlar, İzak Baditto'nun ardiyesin gelir, burada toplanır, çeşitlerine göre ayrıl İzak Baditto'nun sayesinde yüzlerce adam bö lece para kazanır. Ayrıca Baditto vergi de ve diği için, devlet bütçesine de yararı vardır. Am bir gaz sobasını anlatacaktık. Bu dağlar gi yığılmış paslı teneke, çinko, kırık demir parç larını görüyorsunuz ya... Bunları İzak Baditt kilosu 12 kuruştan yeğeni Moiz Baditto'ya se tar. Satış yazıhanede olduğu için satılan hurd ları, ne eski sahibi İzak, ne yeni sahibi Mo görmüştür.

*

Moiz Baditto, kayınbiraderi Fredi Baditt

a telefon eder. İhracatçı Fredi Baditto'ya hur-
a teneke ve demirleri kilosu 15 kuruştan sa-
r. Fredi Baditto, yüzünü görmediği hurdaları,
giltere'deki Jak Baditto'ya kilosu 17 kuruştan
atar. Hurdalar gemi ile bir İngiliz limanına gi-
er.

Çalışmak çok iyi şeydir. Moiz'in ve Fredi'nin
yesinde birçok insan, yazıcılar, daktilolar, kâ-
bler, bekçiler para kazanır, hem de memleke-
döviz girer. Ayrıca vergi de verirler.

İngiltere'deki Jak Baditto satın aldığı hurda-
rı, amcası Davit Baditto'ya kilosu 20 kuruştan
atar, Davit Baditto'nun fabrikasında bu hur-
alar levha, çubuk, tel haline getirilir. Davit
unları Adam Baditto'ya ortalama kilosu 25 ku-
ştan satar. Adam Baditto'nun gaz sobası ya-
ın fabrikası vardır. Burada her beş kilo ka-
ar teneke, çinko ve demirden bir gaz sobası
apılır, boyanır, cilâlanır.

«Adam Baditto and Brothers» firması, İstan-
ul'daki mümessil Jozef Baditto'ya bir öneri
ektubuyla birlikte, içinde fabrikasının yaptığı
obaların resimleri bulunan bir katolog gönde-
. Bu katologda, vitrinde gördüğünüz sobanın
yatı Türk parasiyle 85 liradır. Fabrikanın İs-
nbul mümessili Jozesf Baditto, kardeşi ithal-
tçı Avram Baditto'ya sobaların ithal hakkını,
üzde yirmi mümessillik hakkı olarak 102 lira-
an satar. Avram Baditto, yüzde yirmi ithalâtçı
âriyle 122 lira 40 kuruş fiyatla sobaların ithal
üsaadesini Hayim Baditto'ya satar.

*

Hayim Baditto, işlerini daha kolay yürütebil-
ek için, Ahmet Türkoğlu ile ortak bir şirket
rmuştur. Bu şirket, «Bank Nerien»ın üçte bir
ssesine sahiptir. Hayim Baditto, kendi ban-
asından yüzde sekiz faizle para alır. Böylece
hal edilecek gaz sobasının fiyatı 134 lira 44
ruş olur. Ahmet Türkoğlu şirket adına ithal
üsaadesi alır. Hayim Baditto, bu lisansı yüz-
e sekiz kanunî kâr hakkı ile, yani her sobayı
45 lira 20 kuruştan Mihail Baditto'ya satar.
ihail Baditto bu işi, yüzde 20 kârla komisyon-
u Mişon Baditto'ya verir.

Çalışmak çok iyi şeydir. Çalışma sayesinde,
obalar İngiltere'deki depoda durdukları yerde
yatları 174 lira 24 kuruşa yükselir.

Komisyoncu Mişon Baditto, işi Nakliyat Şir-
eti sahibi Salamon Baditto'ya bırakır. Yüzde
rk nakliye masrafı bindiği için sobaların fi-
yatı 208 lira 94 kuruş olur. Nakliyeci Salamon Baditto, dayısı sigortacı Yasef Baditto'ya malları yüzde altı ile sigorta ettirir. Sobaları 221 lira 48 kuruş ve gümrüğe gelir.

Çalışmak çok iyi şeydir. Çalışan Baditto ailesi sayesinde bir sürü insan hayatını kazanır. Bundan başka gümrükte, ithal edilen sobalardan, yüzde otuziki gümrük vergisi de alınır, bütçemiz kabarır. Gaz sobası gümrükte 292 lira 36 kuruş olur. Merak edilecek hiçbişey yoktur. Kesinlikle haksızlık olmaz. Kuruşu kuruşuna hesapları tamamdır.

Gümrüğe gelen sobaları Yasef Baditto, damadı Mişel Baditto'ya yüzde yirmi ile yani 350 lira 84 kuruştan devreder.

*

Mişel Baditto yazın gelen sobaları, kışa kadar gümrük antrepolarında beklettiği için yüzde altı ardiye parası ile sobaların fiyatı 372 lira 35 kuruşa yükselmiş olur. Tam kışın, Mişel Baditto, yüzde yirmi kârla satar, sobalar 446 lira 83 kuruş olmuştur.

Ne Adam, ne Hayim, ne Mihail, ne Mişon, ne Yasef, ne Mişel, yani Baditto'ların hiçbiri sobaların yüzünü bile görmemişlerdir. Onların masalarına yalnız bitakım kâğıtlar gelir gider, onlar bitakım kâğıtların üzerindeki bitakım pulları imzalarlar. İşte o kadar... Bütün bu alış verişlerde ellerine para da alıp saymazlar. Ama çalışkanlıkları sayesinde durmadan kazanırlar.

Mordahay Baditto, görmediği gaz sobalarını yüzde yirmi ithalâtçı kârı ile toptancı Fedon Baditto'ya satar. Fedon Baditto, görmeden aldığı sobaları, yüzde yirmi ile kuzenine satar. Gaz sobasının fiyatı 625 lira 52 kuruş olur. Toptancı Fedon Baditto, gaz sobalarını yüzde yirmi kârla, yani 750 lira 63 kuruştan eniştesi İzak Baditto'nun mağazasında satar.

İşte vitrinde gördüğümüz soba, bu sobadır. Peşin 750 lira 63 kuruş. Taksitle 890 liradır; 84 kuruşu da var ama, onu da alıcıya ikram ederler.

Parası olanlar bu sobayı alırlar. Dört-beş yıl sonra bozulup kullanılmaz duruma gelen sobayı atarlar. Çöplükten birisi alır, kilosu 5 kuruştan İzak Baditto'nun hurda ardiyesine satar. Baditto, öbür Baditto'ya... Bu devr-i daim makinesi Con Ahmed'in icadı değil, Baditto ailesinindir.

Fizikte okumuşsunuzdur ya, doğada hiçbişey yok olmaz... İşte isbatı ortada.

Ben onu bunu anlamam, çalışmak çok iyi şeydir. Baditto'lar çalışkanlıkları sayesinde binlerce insanın hayatlarını kazanmasına sebep olurlar, devlete binlerce lira vergi öderler. Onların çalışması sayesinde 85 liralık gaz sobası 890 lira olur.

Ah çalışmak ne iyi şey!... Bir arkadaşım bu gaz sobasını taksitle almıştı. Tembel herif taksitlerini ödeyemedi. Ne ayıp!... Borcunu ödememek gibi ahlâksızlık var mı dünyada? Ama Baditto'lar, onu mahkemeye verdiler, radyosuna, buzdolabına haciz koydurup, çatır çatır paralarını aldılar. Baditto'lar ne arkadaşımın yüzünü, ne de sobanın yüzünü görmüştü.

Ben size Baditto'ları örnek getirerek çalışkanlığın yararlarını neden anlattım, biliyor mu sunuz? Ben çok tembelim de ondan... Tam dö yıldır bir gaz sobası almak istiyorum, bitürl alamıyorum. Bu yoldan geçerken, şu vitrini önünde durup içerdeki sobaya bakarım. Badit to ailesine her yıl bir damat girdiğinden ya d yetişen çocuklarından biri iş sahibi olduğunda her yıl soba fiyatları da yükselir. Bu yıl Nesi Baditto da damat olduğundan soba fiyatla yüzde yirmi daha arttı.

Tembellik kötü şey, bitürlü alamıyorum ş gaz sobasını. Günde ancak on sekiz saat çal şabiliyorum. Yirmi dört saat çalışsam herhald alırdım. Ama tembellik çok kötü. Başarmak içi çok çalışmalı. İşte Baditto'lar ortada...

EV YAPTIRACAKTI

Çocukluğundanberi kira evinin ne demek olduğunu bildiği için, ne olursa olsun başını sokacak bir ev sahibi olmak istiyordu. Çocukluğunun en büyük, en derin anıları bir kira evinden başka bir kira evine taşınmalarıydı. Her taşınmada, ille annesiyle babası kavga ederler, darılırlardı. Tabak, çanak gibi kırılacak eşya, şiltelerin arasına, yumuşak yerlere konur, denkler yapılırdı. Annesi sacayağından, mangal borusuna, gazete kâğıtlarına sarıp sarmaladığı balık ızgarasına kadar bütün ufaktefeği denklerin bir yerine tıkıştırırdı.

Eşya, çift atlı arabaya yüklenir, annesi hâlâ, arabanın şurasına, burasına, dibi delinmiş konserve kutularından saksılara dikilmiş sardunyeleri, karanfilleri, haseki-küpelerini, ıtırları yerleştirmeye çalışırdı.

Çocukluk günlerinin, bir yerinden küp görünen, bir yanına iple teldolabı bağlı eşya taşıyan at arabalarını hiç unutamamıştı.

Eşyalar yeni eve gelince, bikaç tabakla lamba, bardak kırılmış olurdu. Zeytinyağının, sirkenin ya da annesinin yaptığı gelincik şurubunun, kantaron yağının, mantarı açılan şişelerden döküldüğü, çamaşırları berbat ettiği görülürdü.

Babası,

— Fakirlik rezillik be!... diye bağırırdı.

Bütün bunlar babasıyla annesinin yeni baştan kavgalarının nedeni olurdu.

Yeni taşınılan eve yerleşmek de ayrı bir dert. Tam yerleşirler, rahat edecekleri sıra, ya ki rayı veremezler, mahkemelere, icralara düşerle polisle, karakolla eşyalar sokağa dökülür, ya d evsahibi, «Ben oturacağım, evi tamir ettirec ğim» gibilerden uydurma bir gerekçeyle onla evden çıkarırdı. İstanbul'un hemen her semtir de oturmuşlardı. İlk çocukluğu Kasımpaşa'd sonra Üsküdar'da geçmişti. İlkokula Süleym niye'de başlamıştı. Üçüncü sınıfı, Aksaray, Ce rahpaşa, Şehremini'nde, üç ayrı okulda oku muştu.

İstanbul'da nereye, hangi mahalleye gitse, il oradaki evlerden birinde bir anısı bulunurd

Babasının şu sözü kulağına küpe olmuştu:

— Dünyada mekân, âhirette iman!...

1930'larda liseyi bitirip hayata atıldığı zam artık ne annesi vardı, ne babası... Kiracılık de dini bildiği için bir ev sahibi olmadan evlenm yecekti. Beş yıl bir kat elbiseyle yetindi; cıga raya, rakıya alışmadı; sinemaya, tiyatroya gi medi, gezip tozmadı, bir keşiş, bir Hint Faki gibi yaşadı.

Beş yılın sonunda dişinden, tırnağından, ik bin lira arttırabildi. Onun gibiler için ikibin li çok para sayılırdı. Parasına göre, hatta bin l raya bile o zamanlar satılır evler vardı am onun isteğince değildi, çürük çarık şeylerdi.

«Bir arsa alıp, üstüne kendim bir ev yaptır yım» diye düşündü.

Deniz kıyısında, güzel görüntülü, geniş bal

eli, caddeye yakın bir ev istiyordu. Olunca ol-
nalı!... İstediği yerde, aradığı koşullarda iki ar-
a buldu. Birine üçbin, öbürüne üçbinbeşyüz li-
a istiyorlardı. Bin liraya bile daha geniş arsa-
r vardı ama, isteğine uygun değildi.

Daha bir zaman para biriktirmeliydi.

1937 yılında toplanan dörtbin lirasını cebine oydu. Artık istediğinden güzelini alacağına gü-enli, arsa araştırmaya başladı.

Üçbinbeşyüz lira istedikleri arsaya gitti. Bu rsanın yarısı satılmış, üstüne bir villâ yapıl-nıştı. Öbür yarısına beşbin lira istiyorlardı.

Eskiden üçbin lira dedikleri arsaya gitti. Bu-aya altıbin lira istiyorlardı.

En beğenmediği, eskiden bin lira dedikleri ar-aya şimdi dörtbin beşyüz diyorlardı.

Parasını bankaya yatırdı. Eskisinden daha tu-umlu oldu.

Pence pençe üstüne kundura, yama yama üs-üne elbise giydi. Artık deniz kıyısında arsadan azgeçmişti. Şehrin iyice bir yerinde arsa arı-ordu. Arsayı alacak, ev yaptıracak, eşya ala-ak, evlenecek, çoluk çocuk sahibi olacaktı.

1943 yılında ancak beşbin lirası toplanabil-nişti. Ne kadar elini sıktıysa da pahalılık yü-ünden daha çok para biriktirememişti.

Eskiden dörtbin lira dedikleri arsanın üstüne ört ev yapılmış, geriye bir parça boş yer kal-nıştı. Buraya da altıbin lira istiyorlardı.

Artık çoktaan, şehir içinde arsa almaktan azgeçmişti. Şehrin kenarındakine bile razıydı. ma nerde?

Artık tutumlu değil de cimrinin, pintinin biri muştu. Yemiyor, içmiyor, ha babam para bi-ktiriyordu.

İşinde yükselmişti. Aylığı da artmıştı. Şimdi ine eskisinden daha çok para geçiyordu ama, 950 yılına kadar ancak yedibin lirası olabildi.

Yedibin liraya arsa mı? Gülüyorlardı. Şehrin şının dışında bir evlik değil, bir kulübelik ar-alar bile bu paraya satılmıyordu.

Taa eskiden baktığı ikibin liraya satılan ar-anın yirmide bir parçası boştu, satılıktı. Bura-a kırkbin lira istiyorlardı.

Arsa alabilmek için daha çok para biriktir-ekten başka umar yoktu. Yeni bir hızla para riktirmeye başladı. Evinin plânını bile yapmış-

İçinde hem alaturka, hem alafranga helâsı acaktı. Bir yatak odası, bir misafir odası, bir emek odası, bir salon, bir odada da doğacak ocuklarına... Beş oda istiyordu. Eskiden evini i kat üzerine isterken şimdi plânını değiştir-miştı. Artık yaşlanmıştı, düzayak istiyordu.

1954 yılında onbin lirası olmuştu. İstanbul kazan o kepçe, arsa aradı. Bu kadar paraya ancak Çekmece, ya da Kartal sırtlarında yer bulabiliyordu. Biraz daha dişini sıkıp, biraz daha kemeri sıkıp para biriktirmeliydi.

Hele bir arsayı alsa, bir de üstüne ev... Beş odadan vazgeçti, bir alaturka, bir alafranga helâdan vazgeçti. Tek bir oda, yeter ki başını sokabilsin... Evini yaptırır yaptırmaz ilk iş evlenecekti.

1956'da emekliye ayrıldı. Artık emekli aylığıyla ne denli az yese içse yine para biriktiremezdi. Yirmi altı yıllık çalışmasının kuruş kuruş biriktirerek verdiği sonuç işte onikibin liraydı.

Ne şehrin içinde, ne şehrin dışında, ne deniz kenarında, ne dağ başında bu paraya arsa vardı.

Arsa aramaktan sanki yirmi yıl daha yaşlanmıştı. Babasının sözleri kulağında çınlıyordu:

— Dünyada mekân, âhirette iman!...

Bu dünyada mekân kalmamıştı. Öbür dünyaya bakmalıydı.

Arsa aramaktan yorgunargın döndüğü bir akşam yolunun üstünde bir mezarlık gördü, içeri girdi. Burası ne de güzeldi. Tıpkı düşlerindeki evin bahçesi gibi güzel bir bahçe, çiçekler, çayırlık, çimen... Temiz yeşillik ve renk renk çiçeker, güller arasında mermer mezarları görünce,

— İnsanın hemen şu güzel mezarlardan birinin içine gireceği geliyor! diye söylendi.

Nasıl olsa ölecek değil miydi! İşte buradan bir mezar yeri satın almalı; sağlığında, istediği gibi bir mezar yaptırmalıydı.

Mezarlık bir tepede, denize karşıydı. Serin selvi gölgeleri arasında sonsuz uykuya yatmak, yaşamaktan daha iyiydi; hayır, daha iyi değil ama kolaydı.

Ertesi gün hemen Mezarlıklar Müdürlüğüne koştu. Kendisi için bir mezar yeri satın alacaktı. İlgili memur,

— Sizin istediğiniz mezarlıkta boş yer yok! dedi.

Ama eğer isterse başka bir mezarlıkta, yirmibin liraya oldukça iyi görüntülü bir mezar yeri satın alabilirdi.

Utanarak,

— Daha ucuzu, bana göre bir yer yok mu? dedi.

Vardı, onbeşbine, onikibine, onbine de vardı.

Düşündü... Arsa işinden tecrübesi vardı. Ertesi güne dek mezar yeri fiyatları da fırlar, bu

paraya mezar yeri de bulamazdı. Hemen o gün yine işlemi yaptırdı, görmeden mezar yerini satın aldı.

Sonra gidip gördü. Kapalı, manzarasız, kırık dökük mezar taşları arasında bir yerdi. Ama o yine de sevindi. Göz bebekleri parlıyarak,

— Ooooh, burası benim! Benim! dedi.

Şimdi hergün, eskiden işine gittiği gibi sabah erkenden mezarına geliyor, en sonunda bir toprak sahibi olmanın kıvancıyla burada oturuyor, yabani otları temizliyor, getirdiği çiçekleri dikiyor ve sanki «mekân»ına kavuşacağı günü özlemle bekliyor.

BİZİM APARTMANIN SAHİBİ

Yedi katlı bir apartımanda oturuyorum. Apartımanın beş katı yer üstünde, iki katı da maden ocakları gibi yer altındadır. Bu iki katın altında da bir yarım kat var. Hani «Yer altında babam başı» diye bir bulmaca vardır ya... Ben işte, yer altında babam başı gibi, yer altındaki bu yarım katta otururum. Bizim katın tavanları o kadar alçaktır ki, iki yıldır apartımanın sahibi mi daha alçak; yoksa tavanlar mı, bitürlü karar veremedim. Zeki desinler diye, bir de başımı kapı tavanlarına çarpmamak için kısa kaldığım halde, günde iki-üç kez tavanlar Demokles'in kılıcı gibi başıma küt küt vurur, «Kendine gel, buradan başka İstanbul yok!» diye beni uyarır.

Ben bu evden çok memnunum. Çünkü «Manzara» denilen hiçbişey olmadığı için evdekilerin günden güne iştahı kapanmakta, böylece de kazancımızla evimizde namusumuzla rahat rahat geçinmekteyiz.

Evimiz hava da almadığından cereyanda kalmak, soğuk almak, nezle olmak tehlikeleri de yoktu. Hele güneş girmemesi, evimizin en iyi niteliğidir. Güneş adresimizi bulamıyor ki, içeri girsin. Ama güneşin adresi bulup gelemediği evimizi icra memurları elleriyle koymuş gibi bulurlar. Güneş girmediği için perdelerimiz solmuyor. Biz de solmuyoruz.

Bizim evin bir iyiliği daha vardır. Topraktan daha aşağıda olduğu için, röntgenciler evin penceresinden içerisini dikizliyemezler. Bizim katta neler yaptığımızı seyretmek için denizaltılardaki gibi teleperiskop dürbünü gerektir. Hoş bu evde iki yıldır çok şükür seyre değer bir şey yapacak hâlimiz de kalmadı ya... Röntgenciler seyre gelseler adamlara fena halde mahcup olacağız.

Evimizin iyilikleri saymakla bitmez. Bizim evin susuz kalmak tehlikesi kesinlikle yoktur. Bütün İstanbul'un suları kesilse, İstanbul susuzluktan yanıp kavrulsa, biz susuz kalmayız. Yaz, kış, evimizin duvarlarından sular sızar. Eline bir musluk al, musluğu duvarın rastgele bir yerine çak, sonra çevir, gürül gürül, şarıl şarıl sular akar. Hoş bu kadar zahmete değmez, mutfakta çukurlar var. Maşrapayı daldır daldır, su doldur.

Bizden önceki kiracı bir açıkgöz adammış. İstanbulluların yaz sıcaklarında susuzluktan yanıp kavrulmalarına dayanamamış, evin duvarlarına musluklar takıp, duvarlardan şişe şişe sular almış. Bu suları «Duvar menba suyu» adıyla piyasaya sürmüş. O zaman bizim ev ayazmaya dönmüş, sucular kapıda kuyruk olurlarmış. Hem de bu «Duvar menba suları» o kadar etkiliymiş ki, iki şişe içenin içinde ne varsa hepsini boşaltıp temizliyormuş. On şişeden fazla içilirse, yalnız böbreklerdeki taş, kum, çakıl değil, insanın böbrekleri, sidik torbası, bağırsakları da döküldüğünden «Duvar Menba Suları» receteyle satılmaya başlanmış. Duvar suyundan on gün süreyle içenlerin, ağızdan bağırsağın son noktasına kadar, bütün sindirim organları kireç bağlıyormuş. Daha çok içenler, donmuş çimento gibi taş kesilip heykele dönüyorlarmış.

Bizden önceki kiracının duvarlarından sızan sulardan para kazandığını gören evsahibimiz, burada insan oturamaz diye Belediyeden ve Sağlık Müdürlüğünden rapor alarak kiracıyı evinden çıkarmış. İşte biz ondan sonra taşındık. Ama kontratta duvar sularını satmayacağımıza dair bir madde var. Zaten apartıman sahibi suların çoğunu kendi oturduğu yandaki apartımanına çevirdiğinden bizim duvarlarda satılacak kadar su yok, ancak bize yetiyor.

Bizim apartıman katında çok önemli bir şey daha var... Koridorun duvarları rutubetten gü-

herçile bağlıyor. Her sabah duvarlardan bir ki-o kadar güherçile topluyoruz. Biliyorsunuz gü-herçile pahalı bir kimya maddesi. Biz topladık-arımızı kalaycılara satıyoruz. Evsahibi duyacak diye ödümüz patlıyor. Güherçileden para ka-zandığımızı bir duyarsa bizi de evden çıkartır.

Evimizin iyilikleri saymakla bitmez. Bir tane-sini daha söyliyeyim. Bizim eve hiç misafir gel-mez. Acıklık, ferah, havalı, güneşli bir evimiz olsa, misafirden başımızı kaşıyamazdık.

Bir de işin fiyakası var.

— Nerde oturuyorsunuz? dedikleri zaman, kasıla kasıla,

— Falan apartımanda!... demek yok mu, salt bu cakası insana yeter.

Apartıman sahibimiz, ayın biri oldu mu, ay-ık bir metronom düzeniyle damlar. Biz ayın bi-i olduğunu apartıman sahibimizin gelişinden anlarız. Kirayı vermek için biriki gün müsaade istesek, öyle ağlar, öyle yanar yakınır ki, in-sanın değil yalnız kirayı, bir yerden faizle borç para bulup adama yardım edeceği gelir. Zaval-ının her ay ödeyeceği bikaç bin liralık bonosu vardır. Onları da yanında getirir.

— İnanmazsan bak! diye gösterir.

Bizim evin bir özelliği daha var. Evimizde ka-ınca, sinek, tesbih böceği, kırkayak, akrep, çi-an, solucan, sümüklü böcek, karafatma, ha-nam böceği, örümcek, tırtıl, güve gibi bilinen bi-nmeyen ne kadar haşere varsa hepsi bulunur. Bu apartman ilk yapıldığı zaman İstanbul Üni-ersitesinde ders veren bir Alman Zooloji pro-esörü bizim katta araştırma yapmış. O zama-a kadar Zooloji dünyasının bilmediği üç tür aşere keşfetmiş burada. Yine bizim kattan ünyanın en zengin haşere koleksiyonunu elde tmiş. Apartıman sahibimiz, bize bu katı kira-arken bunları anlatmış ve şöyle demişti:

— O Alman profesür, dedi ki, yazık size de-i, hiçbişeyin kıymatını bilmiyosunuz, dedi. Eğer öyle bir yer bizim Almanya'da olsa, arasını he-nen hayvanat muzası yapardık, dedi. Çocuk-arını hiç mektebe göndertmeğe lüzum yok. Bu-ada her bir hayvanı görür, öğrenirler. O sebep-en kirayı on para indiremem. Ucuz bilem viri-orum.

Benim apartıman sahibim eskiden apartıman kapıcısıymış. Önce kapıya, sonra apartımana sahip olmuş.

Bir ay kirayı verememiştim. Apartıman sahi-bim çalıştığım derginin idarehanesine damladı. Yirmi yıl önce bizim patronun kapıcısı olduğu için patronum hemen onu tanıdı.

— Ne o Ali Efendi?

— Kirayı almaya geldim.

— Ne kirası?

— Hasan Bey benim apartımanda kiracı da...

— Nasıl? Ay senin apartımanın da mı var?

Apartıman sahibim, patronumun bu şaşkınlı-ğına alındı,

— İnsaf edin Beyefendi, dedi, yirmiiki yıldır İstanbul'dayım, İstanbul kaldırımı çiğniyorum, artık bir apartmanım da olmasın mı?

Ben doğma büyüme İstanbul'lu olduğuma, yir-miiki değil, kırkiki yıldır İstanbul'da yaşadığı-ma utandım, başımı önüme eğdim. O günden sonra,

— Nerelisin? diye sorsalar,

— Sivas'lıyım, İstanbul'a geleli altı ay oldu, diyorum.

Apartıman sahibimin yalnız oturduğumuz de-ğil, bundan başka bir apartımanı, Nişantaşı'nda bir evi, bikaç yerde arsası, dükkânı da var.

Ayda aya kirayı almaya gelip de ne zaman borçlarını söylese, bonolarını gösterse,

— Aman Ali Efendi, derim, maşallah bu ka-dar malı mülkü ne zaman yaptın?

O da her zaman,

— Yapmazsak ayıp Hasan Bey, der, şunun şurasında yirmiiki yıldır İstanbul kaldırımı çiğ-niyoruz.

Geçen gün apartıman sahibimin başına bü-yük bir felâket geldi. Zavallı adamı murakıplar karaborsa yaparken yakalamışlar. Savcı da ce-zaevine tıkmış. Eh insanlık ölmedi ya, adamın bize bunca iyiliği var. Dört paket ikinci cıgarası alıp ziyaretine gittim. Cezaevi tellerinin arkasın-da ağlıyordu. Zavallı evsahibimi avutmak için,

— Üzülme Ali Efendi, dedim, yirmiiki yıldır İstanbul'dasın. Artık bir cezaevine de mi girmi-yeceksin yahu? Aldırma, daha çok girer çıkar, alışırsın kardeşim, aldırma...

NOEL BABA TUTUKLANDI

Meryem Ananın evinden sonra, Noel Babanın evi de ülkemizde bulundu. Turistler hâlâ yurdumuza gelip kazıklanmamakta direnirlerse, o zaman bize paçaları sıvayıp Havva Anamızla, Âdem Babamızın evini bulmak düşüyor.

Noel Baba hiçbir yılbaşında bizim eve uğramaz. «Dağ yürümezse, aptal yürür» derler. O bizim eve gelmezse, ben onun evine giderim.

Posta idaremizin çıkardığı Noel Baba pullarının üstündeki resme baka baka, Antalya'da bir hayli dolaştıktan sonra, Noel Babanın evini buldum. Kendimi tanıtınca, Noel Baba,

— Ben de biraz sonra çocukların hediyelerini dağıtmaya çıkacaktım; iyi ki geldin, dedi.

Hazırlığını yaparken, biyandan da anlatıyordu:

— Çocukları çok severim. Yılbaşı geceleri evlerin bacalarından girer, yoksul çocuklara hediyeler veririm.

— İyi ama Noel Baba, dedim, yoksul çocukların hediye falan aldığı yok. Hediyeler hep zenginlere gidiyor.

— Kabahat benim değil, dedi, siz dünyanın tersini yüzüne çevirmişsiniz. Aranıza karışınca benim de tersim dönüyor.

— Makiyaj yapmıyorsunuz. Bizim bildiğimiz Noel Babanın göbeğine kadar pamuk sakalları, yine pamuktan uzun bıyıkları, kalın kaşları olur.

— Eyvah!... Diye bağırdı, demek dünya yüzünde maskara etmediğiniz hiçbişey kalmadı. Tarihî filmlerdeki artistler gibi demek beni de maskaraya çevirdiniz, öyle mi?

Vakit gelmişti.

— Haydi gidiyoruz, gözlerini kapa! dedi.

— Zaten kapalı, dedim, açıkgözler, gözümüzü açmaya fırsat mı bırakıyorlar?

Elimden tuttu. Bulutların üstünde uçmaya başladık. Bir apartımanın damına konduk. Tam bacanın yanına gelince karaltılar gördük.

Bitakım adamlar «çift-tek» diye bahse tutuşuyorlar, şöyle konuşuyorlardı:

— Benden çift.

— Benden tek.

— Çift ise ne vereceksin?

— Bir ziyafet. Ya senden?

— Benden de...

Noel Baba,

— Buraya giremeyiz, dedi, ahlâk zabıtası bizden önce davranmış. Randevu evini basacaklar. Aşağıda uygunsuz vaziyette çiftler var. Memurlar çift mi, tek mi diye müşterek bahis oynuyorlar.

— Benden çift!

Diye bağırdım. Noel Baba elimden tutunca beni havalandırdı.

— Sus! dedi, başımı belâya mı sokacaksın?

Meğer geçen yılbaşında, Noel Babayı da gizli bir evde uygunsuz vaziyette yakalamışlarmış.

Başka bir apartımanın çatısına konduk. Noel Baba,

— Hay aksi şeytan!... diye söylendi.

— Ne var?

— Baksana... İkinci şube memurlarına. Bacadan girip içerdeki kumarbazları yakalıyacaklar.

Üçüncü apartımanın tam bacasından girerken, içerden bir feryat yükseldi:

— Polilis, polilis!...

— Bir adam karısı ile baldızını doğramış, şimdi de kaynatasını kesiyor, dedi.

Zor kaçtık. Hemen yanındaki apartımana geldik.

Noel Baba,

— Ne olmuş buraya? dedi. Böyle aksilik görmedim.

— Yine ne var?

— Kör müsün? Polislere baksana. İçerdeki eroin fabrikasını basacaklar.

Hediye çuvalları, Noel Babanın omuzunda, bitürlü bir evin bacasından içeri giremiyorduk. Yeni konduğumuz evin bacasından yukarı bir adam çıkıyordu.

— Bu ne demek oluyor? diye sordum.

Noel Baba,

— Sus dedi, galiba kadının kocası geldi. Zampara da bacadan kaçıyor.

Bu kez ne olursa olsun bir evin bacasından girecektik. Noel Baba,

— Kısmet değil, dedi, buradan da hırsızlar, bizden önce gidiyorlar. Görürlerse, elimizdekilerini de alırlar.

Noel Baba çok kızmıştı. Damların üstünden caddeye inmiştik. O hiddetle konuşuyordu:

— Bu ne rezalet, bu ne kepazelik! Evlerin bacaları kapılarından çok işliyor. Güven yok mu? Demokrasi nerede? Haniya hürriyet?...

Noel Baba kızdıkça kızmış, gittikçe bağırıyordu:

— Anayasanın değiştirilmesini isteriz! Yargıç güvenliği isteriz! Çift meclis isteriz! Üniversite özerkliği isteriz!... Halis süt isteriz!... Çocuk bahçesi isteriz!...

Noel Baba bağırdıkça yöremizi kalabalık almıştı.

— Yedek parça isteriz! Nal mıhı isteriz!

Bu sırada iki adam Noel Babanın koluna girdi bir tanesi sordu:

— Ondokuzlardan mısın?

— Hayır!...

— Ha öyle partidensin?

— Hiç bir partiden değilim.

— Hımm!.. Anlaşıldı. Biraz bizimle gelin bakalım...

Noel Baba yavaşça kulağıma eğildi fısıldadı:

— Sen bu çuvalları al, dağıt!... Benim ne zaman döneceğim pek belli olmaz!

Noel Baba'yı sivil polisler götürüyorlardı.

ARSA

Gazetelerde şu ilân çıkmıştı:

«İstanbul (.....) cü İcra Memurluğundan: Bir borçtan dolayı mahcuz olup satılmasına karar verilen Beyazıt ..... Sok. ta 78 metrekare arsa 25.5.956 çarşamba günü saat 16.30 dan 17'ye kadar, birinci artırma muhammen kıymetin yüzde 75 ini bulmadığı takdirde 4.5.956 cuma günü aynı saatte ikinci açık arttırma suretiyle en çok pey sürene peşin para ile satılacağı ilân olunur.»

Gazetede ilân edilen gün ve saatte icra dairesi salonu, arsayı almak için teminat akçesi yatıranlarla doluydu. Alıcıların hemen hepsi, şehrin belli başlı emlâkçileriydi, hepsi de birbirlerini tanıyor, birbirleriyle konuşuyorlardı. Yalnız Hüner Emlâk Bürosu sahibi İhsan Bey'le Garanti Yapı ve İnşaat Bürosu sahibi Yaşar Bey birbirlerinin amansız rakıbi olduklarından çok soğuk selâmlaşmışlar, sonra salonun iki başına geçmişlerdi. İnceden inceye birbirlerini süzüyorlardı.

Tam saatinde icra memuru, ilkin satılacak arsayı, «şimalen falan yer, şarkan filân yer» diye anlatıp tapudaki pafta ve parsel sayılarını da söyledikten sonra, icranın belirlediği fiyatı bağırdı:

— İki bin üç yüz yetmiş lira!...

Bir sessizlik, sonra bir uğultu oldu. Emlâk komisyoncularından biri,

— Seksen!... dedi...

Tellâl bağırdı:

— İki bin üç yüz seksen lira!

Arkadan,

— Üç bin!.. diye bir ses duyuldu.

Tellâl tekrarladı. Hüner Emlâk Bürosu sahibi İhsan Bey, üç bin diyen adama yaklaştı.

— Arif Bey, iki yüz... dedi.

Arif Bey dediği adam,

— Olmaz, dedi, beşyüz verirsen çekilirim.

Tellâl:

— Üçbin!... Üçbin!... diye bağırırken İhsan Bey'le Arif Bey de pazarlık ediyorlardı. Dörtyüz lira üzerinden anlaştılar. 400 lirayı alan komisyoncu Arif artırmadan çekilmişti. O zaman İhsan Bey,

— Üçbin yüz!... bağırdı:

— Üçbin yüz lira!...

Garanti Yapı Bürosu sahibi Yaşar Bey, rakibi İhsan Bey'in en ufak hareketini gözden kaçırmadığı için, komisyoncu Arif'e, artırmadan çekilmesi için dörtyüz lira verdiğini de görmüştü. Adamlarından birine göz kırptı. Kendine göz kırpılan, burnunun ucu alkolik bir morartı ile şişmiş adam, «3500» diye bağırdı. İhsan Bey aldırmaz göründü. Ama oradan başka bir ses yükseldi:

— Sekizyüze bende!.

Yaşar Bey bu adama sokuldu.

— Rıza Bey ikiyüz vereyim çekil!... dedi.

Rıza Bey dörtyüze razı oldu, çekildi.

— Dörtbin!...

Bu İhsan Bey'in bir adamıydı. Yaşar Bey'in adamı, aldığı işaret üzerine,

— Dörtbin beşyüz! dedi.

İhsan Bey'le, Yaşar ilgisiz duruyorlar, ama birbirlerinin en ufak hareketlerini de gözden kaçırmadan kendi adamlarına, önceden aralarında kararlaştırılmış göz, kaş, el işaretleri veriyorlardı.

İki büyük rakipten ayrıca araya girenlerin ki-

misine İhsan Bey, kimisine de Yaşar Bey, ellerine havadan üçer beşer yüz lira vererek onları artırma dışı bırakıyorlardı.

İhsan Bey, çok kızgındı, bu kez kendisi,

— Beşbin!... diye bağırdı.

Yaşar Bey,

— Altıbin!... diye cevap verdi.

Oysa İhsan Bey, özellikle kızmış gibi görünmüştü. Hesabına göre arsa değerinden çok arttırılmıştı. Maksadı arsayı Yaşar'ın üstünde bıraktırmaktı. Hem de öyle oldu. Arsa, altıbine Yaşar'da kaldı. Kendisi sağa sola havadan 900 lira vermişti ama, böyle şeyler olurdu. Rakibi de hem arsayı değerinden pahalı almış, hem de artırmadan çekilsinler diye öbür komisyoncularа 1300 lira dağıtmıştı.

Emlâkçiler salonu boşalttılar. O zaman İhsan Bey'in aklı başına gelir gibi oldu. Kazık attı sandığı Yaşar otuz yıllık emlâkçiydi. Hiç böyle kurt herif kazık yer miydi? Bunda bir iş vardı ama, neydi? Ya arsa, kamulaştırma bölgesinde olduğu için bir yolunu bulup Belediye'ye çok yüksek fiyatla satacak, ya da önünden cadde filân geçecek, «şerefiye» kazanacaktı. Evet, bu arsayı kaptırmakla, mutlaka kazık yemişti. O hırsla rakibinin yazıhanesine gitti. Sağdan soldan konuştuktan sonra,

— Bugün aldığın arsayı bana satar mısın? Yaşar Bey? dedi.

Yaşar Bey, arsayı almakla kazık yediğini hemen anlamıştı. Onun için bu teklifi fırsat bildi.

— Onbin!... dedi.

— Pekâlâ...

İhsan Bey onbin lirayı saydı, kâğıt imzalandı.

Yaşar Bey o gece uyuyamadı. Bu İhsan denen herifin pazarlıksız mal aldığı şimdiye kadar görülmemişti. Hiç pazarlıksız onbini tırınk diye saymıştı. Bunda anlayamadığı bir iş olacaktı. Ya arsa fiyatları birdenbire yükselecek, ya altın düşecek, ille bişey olacaktı. Sabahı zor etti. Erkenden rakibinin yazıhanesine gitti. Önce havalardan, sonra işlerden konuştuktan sonra,

— Dün sana sattığım arsayı bana geri satar mısın? dedi.

İhsan Bey düşündü. Öyle bir fiyat söyliyeyim ki hem herifin niyetini, hem de arsanın değerini anlıyayım, diye geçirdi içinden. Öyle bir fiyat ki Yaşar alamasın.

— Yirmibin!... dedi.

— Razıyım. Al, yirmibin!...

Vay anasını!... Yine kazık yemişti. Şimdiye kadar yazıhanesine hiç gelmeyen Yaşar Bey'in bu gelişindeki hainice maksadı anlamalıydı. Bu Yaşar denen herif, iç siyaseti, dış siyaseti, dünya durumunu günü gününe izler, ne zaman gayrimenkul değerinin artacağını, paranın düşeceğini bilirdi. İki gün bunu düşündü. Sonra yediği kazığın acısını çıkartmak için, rakibinin, yazıhanesine gitti. Kahveleri içerlerken,

— Benden aldığın arsayı satar mısın? dedi.

— Otuzbin...

Tırınk paraları saydı. Yaşar Bey, kırkbin demediğine pişman olmuştu, ama iş işten geçmişti. Bu İhsan denen hergele nasıl da onu kafese koymuştu? Demek bu arsada bir iş var ki, herif bir tahtada otuzbini saymıştı. Daha bir kez bile arsayı gidip görmemişti. Acaba arsada tarihî değeri olan bir taş, bir mezar filân mı vardı? Ne olursa olsun kazığı yediği kesindi. Acaba?.. Bir hafta bu acabayı düşündü... Sonunda dayanamadı, rakibinin ayağına gitti. Hoşbeşten sonra,

— O arsayı sat bana!... dedi.

— Ellibinden elli para aşağı vermem!.

— Al paranı!.

Bu kez kazığı yiyen, arsayı satmış olan İhsan'dı. Üç gün sonra 80 bine arsayı geri aldı. Daha ertesi gün de yüzbine Yaşar Bey'e sattı. Yaşar Bey yüzbine aldığı arsayı dört gün sonra rakibine yüzyirmibine devretti.

En sonunda arsa 180 bin liraya Yaşar Bey'de kalmıştı. İhsan'ın içi içini yiyordu. Ancak on gün dayanabildi. Yaşar'ın yazıhanesine gitti.

— İkiyüzbin vereyim, arsayı geri ver!... dedi.

Yaşar Bey,

— Bir müşteri çıktı, sattım, dedi.

— Kaça?

— İkiyüzelli bine!...

İhsan Bey sinirden titriyordu. Terbiyeyi, nezaketi, herşeyi unutmuştu. Rakibine,

— Alçak!... diye bağırdı, öyle arsa hiç ikiyüz elli bine satılır mı? Madem satacaktın ne diye yabancıya sattın? Boyuna birbirimize satıyor ikimiz de kazanıyorduk.

Yaşar Bey çok üzgündü,

— Sorma, dedi, hiç sorma, ben o arsayı sana su içinde 300 bine satardım. Bir eşeklik ettim.

İhsan Bey,

— Tabii eşeklik ettin, dedi. Ben senden üçyüz bine alır, başka bir eşeğe beş yüz bine satardım.

Yaşar Bey,

— Doğru, diye cevap verdi, ikimiz de kazık yedik...

İŞTE EVLENDİK

— Sevgilim, teklifimi kabul ettiğine o kadar evindim ki ... Göreceksin, seni memnun et-nek, mutlu etmek için elimden gelen herşeyi apacağım. Tabiî... Ben sözümde duruyorum. Çok güzel bir balayı gezisine çıkacağız. Elbet-e... Tam üç ay gezeceğiz. Gittiğimiz memle-etlerden, dostlarımıza, kartpostallar gönderi-iz. Herşey senin istediğin gibi olacak. Önce Avrupayı dolaşırız. Roma, Venedik, Milano, Nis, Paris, Berlin... İngiltere mi?... Elbette oraya da ideriz. Sonra Amerika... Mademki sen istiyor-un, üç ay dünyayı dolaşırız.

Bak sana bişey söyliyeceğim sevgilim. Evet, enin arzun için üç ay balayı gezisine çıkacağız. Ama, üç ay çok değil mi?. Yoook, yine sen bilir-in... Üç ay yerine bir ay olsa, artan paramızla la kendimize çok güzel bir ev tutsak?. Ha... Ne ersin?...

— .....

— Demek razı oldun... Ah sen ne şekersin, e iyi kalpli kızsın. Mademki sen uzun bir bala-ı gezisi istemiyorsun, ben de istemem.

Bak, sana ne diyeceğim sevgilim... Ne diye anki memleket dışına gidiyormuşuz?. Balayı ezimizi memleket içinde geçirsek olmaz mı?... Döviz israf etmemiş oluruz. Yazık değil mi?... Önce bir Karadeniz gezisi, arkadan da Akde-izi dolaşırız... Vapur gezisi ne kadar da güzel olur. İyi değil mi?

— ...,

— Sen bir meleksin sevgilim, kabul edeceği-i zaten biliyordum. Değil mi ki sen yurt dışına ezi istemiyorsun, seni hiç kırar mıyım, ben de azgeçerim. Sana bişey söyliyeyim mi?. Bu za-anda gezi çok zordur. Vapurlar kalabalık, de-iz de dalgalı olur. En iyisi gel seninle, bir hafta Bursa'da kalalım. Olmaz mı? Öyle değil mi?.. Hem daha güzel, hem ucuz, hem de rahat... Ah, sen altın kalplisin. Sen dünya yüzüne gel-miş bir meleksin.

— .....

— Sevgilim, sanki ne diye otellerde sürüne-eğiz? Oraya vereceğimiz parayla sana en pa-alısından bir broş alırım. Ha?... Daha iyi de-il mi?. Nasıl.. Fikrimi olağanüstü bulmadın mı ekerim?. Yaa.. Nasıl istersen... Beş bin lira ı? İstersen onbin liralık olsun. Gezi, otel, mo-el, bunlar geçer gider. Öbürü hiç olmazsa mal-ır, kalır. Tabiî, tabiî... Sen zaten dünyanın en akıllı kızısın.

— ...

— Dur, sana bişey söyliyeyim. Bak, bu düşüncemi çok beğeneceksin. Yani bu broş da ne oluyormuş?. Bir kere sen zevk sahibi bir kız-sın. Değil mi? Öyle yeni zenginler gibi, işte benim cicim var diye herkese gösteriş yapacak değilsin ya... Gel vazgeçelim bu broştan... Ona verecek paramızla, mükemmel bir düğün yapa-rız. Dillerde destan olsun, ha?. Sinema yıldızla-rının düğünü gibi bir düğün yaparız. Ah, ne ka-dar iyisin sevgilim. Sen broş istemiyorsan, ben de üstelemem. Peki, istemiyorsan broş almam.

— .....

— Düğün değil mi? Vallahi bilmem ki... Şimdi onu bunu eğlendirmek için dünya kadar masraf edeceğiz. Salon tutacağız. Caz ister... Yemek ister, içki ister... Ne o?... Bir sürü insan eğle-necek. Üstelik de hiç kimse memnun olmadığı gibi, türlü dedikodular yaparlar. Gel, biz senin-le akıllı insanlar gibi hareket edelim. Akraba-rımızı, yakın dostlarımızı çağırırız. Düğünü evi-mizde yaparız. Vallahi daha güzel olur.

— .....

— Demek düşüncemi parlak buldun. Sen dünyanın en zeki kızısın... Sen istemeyince, ben ne diye düğün istiyeyim canım...

Bişey söyliyeyim mi sana?... Düğün elbisesi-ne ne diye yüzlerce lira verecekmişiz? Nasıl olsa hayatında bir kere giyecek değil misin?.. Ona verecek paramızla evimize eşya alırız.

— .....

— Senin de aklın yattı. Evet, senin dediğin gibi, en iyisi düğünden vazgeçmek... Bir apartı-man katı tutarız, dayarız, döşeriz. Sana elbise-ler alırım.

— .....

— Ama bak... Bir dakika beni dinle... Şimdi apartımanlar çok pahalı ...Alemi zengin edecek değiliz ya... Şöyle kenar mahallede kuş yuvası gibi iki odalı bir ev kiralarız. Evet, hattâ bir oda-lı... Nasıl olsa kalabalığımız yok.

— .....

— Nasıl?. Muhakkak nikâh ister misin?. Ta-biî canım, nikâhsız olur muymuş... Dostlarımı-zı, arkadaşlarımızı çağırırız.

Ama dur... Nikâh da ne oluyor? Bizim birbi-rimize güvenimiz yok mu?... Nikâh bir nevi res-mi mukavele... Bizim böyle senetlere sepetlere

ihtiyacımız var mı?. İkimiz de birbirimize nasıl olsa güveniyoruz. Tabiî canım. Nikâh falan istemez. Oraya vereceğimiz para ile sana bir elbise alırım. Elbette en güzel elbise... Birinci sınıf terziye diktiririz, pahalı olsun tabiî... Eh, sen nikâh istemiyorsun mâdem, senin güzel hatırın için ben de istemem.

— .....

— Sevgilim yaz geldi. Şimdi o ağır kumaşlar giyilmez ki... Bak şu kumaşlara.. Ne güzel!. Renk renk.. Çiçekli... Şuradan dört metre basma alırız. Canım ne diye terziye para vereceğiz? Sen kendin dikersin, olur biter

— .....

— Dört metre çok değil mi?. Yaz şimdi... Havalar çok sıcak... Kolsuz olsun, yakası da açık... Etekler kısa... İki buçuk metre yeter...

Ah, sen dünyanın en iyi huylu kızısın... Sen elbise istemiyorsan, zorlayacak değilim ya; varsın yeni elbise de olmayıversin. Ne geldi aklıma biliyor musun? İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur. Sanki ne diye ev tutacakmışız... Bu zamanda ev... değil mi? Senin hatırını kıracak değilim ya, ben de razıyım.

Basma değil mi?. O da gereksiz.., Karnın mı acıktı. Dur, sana şimdi bir sandöviç alırım. Çiklet de çiğnersin... Gel, seni öpeyim...

Şap, şup... Şap şup... muup!... Oooh!.

— .....

— Bak işte evlendik gitti sevgilim... Bu iş zor değil ki... Ah, sen dünyanın en enayi kızısın... Zaten enayi olmasan, benimle evlenir miydin? İşte evlendik sevgilim... Nasıl?. İnanmıyor musun?... Vallahi billâhi evlendik sevgilim...

SİNİRLİ ADAM

Sinirden eli ayağı sapır sapır titreyen, zayıf, yaşlı adamı, iteleyerek karakoldan içeri soktular.

— Bu adamdan dâvacıyız komiser bey, bize hakaret etti.

En baştaki, iriyarı delikanlıya komiser sordu:

— Ne dedi?

— Çok ağır komiser bey, pederimi karıştırmasaydı, aldırmazdım. Ama merhum pederimi de karıştırdı.

İhtiyar adam atıldı:

— Evet... Eşşoğlu eşşek, dedim. Anlatayım da, haketti mi, etmedi mi, siz söyleyin. Dolmuş arabasındaydım. Bu delikanlı da Altınbakkal'da arabaya bindi. Taksim'de inmesin mi? Dayanamadım, yakasından çektim. «Maşallah, eşek kadar herifsin! gençsin, gücün kuvvetin yerinde. Altınbakkal'la Taksim arasını ölçsen, beşyüz adım tutmaz. İnsan bu kadarcık yere dolmuşa biner mi, a eşşeoğlu eşek!.» dedim. Aynen böyle dedim. İnanmazsanız, sorun kendisine!

Uzun boylu, kapı kanadı kadar geniş omuzlu delikanlı, ihtiyarı doğruladı.

Sırada sağdan ikinci şikâyetçi,

— Bu delikanlı, küfürü hak etmiş, dedi, ama bu adam bana da sövdü...

Komiserin sormasını beklemeden ihtiyar anlatmaya başladı:

— Ona da «eşşoolu eşşek!» dedim, ama haketti, istedi... Bu adam da Taksim'de dolmuşa bindi. Ağacami'ye gelene kadar iki cigara içti. Yetmezmiş gibi bir tane daha yaktı. Cigaranın birini söndürüp birini yakıyor. Cigara dumanından otomobilin içinde gözgözü görmüyor. İçerde boğulacağız. Hiç olmazsa pencereyi açayım, dedim. Bu sefer de «Hava soğuk, pencereyi açma!» demesin mi! İşte o zaman dayanamadım. «Mâdem hava soğuk, pencereyi açtırmazsın, Yavuz'un bacası gibi durmadan burnundan duman savuruyorsun, dolmuşta üstüste cigara içilir mi a eşşoolu, eşşek!.» dedim.

Üçüncü şikâyetçi,

— Allah için hak etmiş, dedi, böyle saygısızlara ben de sinir olurum.

Komiser, bu adama sordu:

— Sizin şikâyetiniz?

— Efendim, bana da... Çok ağır, ağıza alınmaz şeyler söyledi.

İhtiyar,

— Söyledim, dedi, tabiî söylerim. Bu adam Galatasaray'dan dolmuşa bindi. Sanki kırk yıllık tanışmışız gibi başladı anlatmaya... Dört nüfus iki odalı bir evde kiracılarmış. Karısı, ağzını·

za lâyık, çok iyi plâki pişirirmiş. Kızını geçen sene evlendirmiş ama, damadı hayırsız çıkmış. Karısı dördüncü çocuğunu sezarien ameliyatı ile pek zor doğurmuş. Şimdi de beşincisine gebeymiş. Acaba çocuk yapmamak için bir tedbir biliyor muymuşum?

Artık kan beynime sıçradı. «Efendi, efendi dedim, başında saç, ağzında diş kalmamış, benden beter olmuşsun. Karın hâlâ çocuk doğuruyorsa, tedbiri sen değil, konukomşu delikanlıları, eş-dost alsın... İnsan, yatak odasında olup biteni, dolmuşta rastladığı yabancılara anlatır mı, a eşşoolu eşşek!» dedim.

Sıradaki şikâyetçilerden biri,

— Çok iyi demişsin, dedi, böylelerine ben pek kızarım.

— Sizin şikâyetiniz? diye komiser o adama sordu.

— Komiser bey, bu adam bana da hakaret etti. İhtiyar, kendisine sorulmadan,

— Ettim, dedi, elbette ederim. Bu adam Tepebaşı'nda dolmuşa bindi. Biner binmez de Hoçkis makineli tüfekleri gibi hiç tutukluk yapmadan hapşırmaya başladı. «Havalardan nevâzil olmuşum» dedi. Hem de hapşırırken, nişan alır gibi arayıp arayıp, insanın suratı budur diye itfaiye hortumu gibi püskürüyor. Bir seferinde suratımı tükürük içinde bırakınca artık dayanamadım: «Mâdem nevâzil oldun, hiç olmazsa hapşırırken ağzına mendil tut, mendilin yoksa elini ağzına kapa. İnsanın suratına hapşırılır mı? A eşşoolu eşşek!.» dedim. İstemedi mi komiser bey?..

Beşinci şikâyetçi,

— Hay ağzını öpeyim, böylelerine söylemeli elbet... dedi.

Komiser bu adama,

— Siz ne istiyorsunuz? dedi.

— Bana da ağza alınmaz sözler söyledi.

İhtiyar,

— Söyledim, dedi, hem de «eşşoolu eşşek!.» dedim. Bu adam Şişhane'de arabadan indi. Başladı ceplerini karıştırmaya... Bitürlü parayı koyduğu yeri bulamaz. Gidiş geliş saati. Arkamıza tramvaylar, otobüsler, kamyonlar, otomobiller birikti. Trafik memuru düdük öttürür, vatmanlar, şoförler bağırır. Bu adam, hiiç oralı değil. Ağır ağır hababam ceplerini karıştırır. Karıştırdı, karıştırdı. Paltosunun, ceketinin, yeleğinin, pantalonunun ceplerine baktı. Sonra, «Hah buldum buradaymış!» diye iç cebinden bir yüz liralık çıkarıp şoföre uzatmasın mı? Sabrım tükendi: «İnsan dolmuşa bindi mi, parasını önceden hazırlar, bu kadar millet yolundan alıkonamaz. Elli kuruş için de şoföre yüz lira bozdurulmaz a eşşoolu eşşek!» dedim.

Şoför, hemen atıldı,

— Ağzın dert görmesin, iyi dedin, yerden göğe kadar haklısın! dedi.

Komiser, şoföre döndü:

— Siz?

— Ben davacıyım, bu adamdan. Küfür etti.

İhtiyar,

— Ettim, dedi «eşşoolu eşşek!.» dedim. Bu şoför, arabasından inen bir kadın para verince, «Eyvallah abla!» dedi. Başka bir kadına, «Buyur anacım!» dedi. Müşterilerden birine «Amca», birine «Dayı bey», bir gence «Abi» dedi. Bir delikanlıya «Oğlum», bir adama «Beybaba» dedi. Hiçbirine ses çıkarmadım. Arabasından inerken, parasını uzattım, bana da «Eyvallah babalık!.» demesin mi? Artık durulur mu, sözün sırası geldi. «Türkçede bay, bayan, hanım, bey diye bir lâf vardır, bilmez misin? Ben senin anani tanımam, avradını tanımam, nerden baban oluyorum? Arabana binen bütün müşteriler senin akraban mı, a eşşoolu eşşek!» dedim.

Komiser, sinirli ihtiyara döndü:

— Bu İstanbul işte böyledir, bu yaşa gelmişsin, bunca yıl İstanbul kaldırımı çiğnemişsin. Mâdem bu sulu, terbiyesiz, kendini bilmez, kaba herifiere dayanamıyorsun. Bu yaşta ne diye evinden çıkarsın, a...

Komiser, biraz durdu, düşündü. Sonra:

— ... a beyim!., diye sözünü tamamladı.

GULGULE YOK MU?

«Saat 8.30 da İstanbul Radyosunu mutlaka dinleyin!»

Şehremini'nde Kocayusuf mahallesindeki Asım Amcanın bahçeli kahvesi o gece her zamankinden daha kalabalıktı. Kahvenin gediklilerinden başka, evinde radyosu olmıyanlar da, gazetelerde «Müjde, müjde!.» diye ilân edilen, sürpriz radyo programını dinlemek için Asım Amca'nın kahvesine doluşmuşlardı. Dışarda lapa lapa kar yağıyordu.

Boydanboya ıtır ve begonya yapraklarıyla kapanmış pencere camları buğulanmıştı. Biyandan saç soba kıpkırmızı olmuş, biyandan cıgara, nargile dumanı, insan solumasından, kahve ocağının ısısından, çay, kahve buğusundan içerisi sımsıcak olmuştu. İnsan evinde bile bu kadar rahat edemezdi. Elli kuruşa hem bir kahve iç, hem gece yarısına kadar dünyanın, memleketin durumundan mahallede olup bitenden konuş, hem de iliklerine kadar ısın... Alt tarafı elli kuruş.

Az önce «Radyo gazetesi» okunduğu için Asım Efendi radyonun düğmesini çevirmişti. Müzede odacı Mustafa efendi, cebinden saatini çıkarıp baktı. Sonra, kahve ocağını ayıran cam bölmenin çerçevesine asılı yuvarlak camlı çalar saate baktı.

— Asım Efendi, senin saat arpa yemiş... Aç hele radyoyu...

Asım Efendi, üstten delikli para çekmecesinin üstünde duran, üzeri kanaviçe işli patiska örtü altındaki radyonun düğmesini çevirdi.

— Dannnl.. Sayın dinleyiciler şimdi özel programımızı açıyoruz.

Bir anda tavla şakırtıları, oyun kâğıdı hışırtıları, domino gürültüleri durdu. Bütün kahve kulak kesildi. Hattâ, makinist Aziz usta, programın ara yerinde öksürmemek için, birikmiş öksürüklerini hep birden harcadı.

— Şimdi değerli ses sanatçımız konserine başlıyor, Refakat edenler...

Önce saz topluluğunun keman, ut, tambur, kanun sesi duyuldu. Arkadan titrek, yanık, içli, ağlamaklı bir sesle okunan şarkı duyuldu:

Kûyunda figanımla acep gulgule yok mu?
Gulgule yok mu?

«Gulgule yok mu?» perde perde bikaç kez tekrarlandı:

Gulgule yok mu?

Asım Efendi'nin müşterileri içinde en ateş muhalif olan Yunus Efendi,

— Vay anasını.. diye bağırdı, memleketi n hale getirdiler yahu... Bak işe sen, gulgule b le kalmamış...

İyice anlayabilmek için, elini kulağına bor yapıp radyoya uzanmış olan Asım Efendi so du:

— Ne diyor, ne diyor? Ne yokmuş?

— Gulgule...

— Desene gulgule de kalmamış...

Muhalefet için yakaladığı fırsatı kaçırmak is temiyen Yunus Efendi, tıpkı çalıştığı dairede müdürün pozunu takınarak,

— Memleketi ne hale getirdiler, dedi, gulgu le de olmazsa, ne olacak peki?

Müzede odacı Mustafa efendi, belki herke biliyor da ben bilmiyorum diye utanarak yanı dakine alçak sesle sordu:

— Bu gulgule ne Allâsen?

— Bilmem... Radyoda da yok diye feryat e tiklerine göre pek gerekli bişey olacak...

Gulgule yok mu?

Koyu hükümet yanlısı Sıtkı Efendi,

— Hiç sanmam, dedi, eğer pek öyle mille lâzımlık bişey olaydı, hükümetimiz onun da pa likasını kurardı.

Kahveci Asım Efendi,

— Bu gulgule, nargile olacak, dedi. Nargil nin lûgatçası besbelli.

Makinist Aziz bilgiç bilgiç güldü:

— Gulgule motör aksamından bir yedek pa çadır. Anamili, dişli aynaya bağlayan pirinçte bir halka vardır. O halkanın ucundaki pim'e gu gule derler.

Mustafa efendi,

— Pek mi önemli? diye sordu.

Makinist Aziz, uzmanlığını gösterecek bir k nu yakaladığına memnun,

— Elbette önemli, dedi, gulgule olmazsa m tör, makina dediğin herbişey istop eder. Gulgu olmazsa tramvay çalışmaz, otomobil çalışma otobüs, vapur, pavlika, hiçbişey çalışmaz. Mem leket mahvolur.

— Bizde yapılmaz mı?

— Bu gulgule dünya yüzünde yalnız bir ye de yetişiyor. O da Amerika'nın bir şehrinde.

— Peki be kardeşim, insanın derdi içinde ka malı. Gulgule yoksa yok... Böyle radyolarda

gulgule yok.» diye feryat edip de bütün dünyaya memleketi iki paralık etmenin yeri var mı? Ben olsam şu radyo müdürünü haysiyet divanına verir, vallahi partiden attırırım.

— Yahu, yok yok diye bağırıyoruz ki, Amerika duysun da bize gulgule versin. Ağlamayan çocuğa meme verirler mi? Malûm ya, radyo bu, buradan bağırdın mı, git Amerika'dan kendi sesini dinle! «Gulgule yok!» diye bağırmazsan, sende gulgule olmadığını Amerika ne bilsin?

— Geçen gün gazetede okudum. Amerika Yunanistan'a 5 milyar çeki gulgule vermiş. Bize 200 okka mı ne veriyormuş. Bizimkiler de kızmışlar, hem biz bu kadar şey yapalım, hem de gulgule vermesin diyerekten...

O zamana kadar söze karışmamış olan askeri tüfekçi ustalığından emekli Salim Efendi,

— Yahu, dedi, sizin bir yanlışlığınız var. Bu gulgule denen şey Hindistan'dan gelir. Kulunç ağrılarına, seyyar yellere, bir de affedersiniz, adem-i iktidarsızlığa ve kadınların muayyen zamanlardaki sancılarına karşı birebirdir. Gayet mücerreptir. Üç sabah bir bardak sahlebe iki dirhem de gulgule karıştır iç, bi iznillâh-i teâlâ cümle dertlerden pîr ü pâk olursun.

Tüfekçi ustası o kadar kuvvetli konuşuyordu ki, makinist Aziz çok fena bozuldu. O sırada radyoda şarkının başka bir dizesi okunuyordu:

Tâ beste-i zencir-berefşânın olaydım

Makinist Aziz hemen atıldı:

— Bak zincir diyor... Zincir de yok zira... İlâç olur muymuş gulgule hiç?.

Şarkı hâlâ sürünüyordu:

Kûyunda figanımla acep gulgule yok mu?
Gulgule yok mu?

— Peki bu radyo hükümetin radyosu değil mi?

— Radyo başka kimin olur?

— Madem radyo kendisinin de, ne diye gulgule yok diyor. Şimdiye kadar radyodan bişeyin yok denildiğini ilk duyuyorum.

Başka bir şarkı başlamıştı, Ama herkes «gulgule» nin tartışmasıyla uğraşıyordu.

— Eski devir geçti. Şimdi hükümet dobra dobra... Vara var, yoka yok... anladın mı?

— Radyoda muhaliflere söz hakkı tanınacaktı. Sakın bu gulgule diye bağıran adam muhalif olmasın?...

— Muhalif olsa, hiç böyle gulgulemiz bitti, kalmadı, diye bağırtırlar mı?

— Nedir öyleyse?

— Bu olsa olsa düşman radyosu. Şimdi yabancı radyolar araya giriyor. Sen dinliyorsun, dinliyorsun, bir de bakıyorsun ki, sonunda herif «Burası falan yerin radyosu» demiyor mu?

— Efendim bu gulgule...

Radyoda spiker,

— Bugünkü yayınımız sona ermiştir. Geceniz hayırlı olsun! dedi.

Kahve boşaldı. Dar sokakları dolanan «gulgule» sesleri gecenin karanlığına düşen karlarda eridi: Gulgule yok mu?

GUGUK

Hayat Apartmanı sekiz katlıdır, iskeleti demirr, etleri betondan bir dev gibi toprağın sırtına abanmıştır. Hayat Apartımanı eğimli bir arazi üzerine kurulduğundan önden bakınca beş katlı, öbür yüzden bakılınca sekiz katlıdır. Üç katı, biyandan kuyu gibi toprağın karnına gömülüdür, biyanı arka caddeye bakar.

En alt katın kiracısı her akşam sat altı ile yedi arası Hayat Apartımanının sokak kapısından girer. Yerin dibine doğru burgu gibi döne döne merdivenleri inerken, sanki bu inişi hiç bitmeyecek, yerin dibine çakılıp kalacakmış gibi gelir. Kapıdan girerken başı öne eğilir. Bir kat inince omuzları düşer. İkinci katta beli bükülür. Kendi katından içeri girerken beli iki büklümdür. Gerçekten böyle bişey olduğu yoktur, ama o, apartımana girdikten sonra, her katın ağırlığı omuzlarına yüklenmiş sanır. Bikaç kez, uyku arasında yataktan, «Eziliyorum!» diye bağırarak fırlar. Yatağa girince sekiz kat birden onun üstüne yığılır.

Karısı,

— Evsahibi... kira... dedi.

Bunu her akşam söyler. Erkek, döşemeden başlayan pencereye doğru başını kaldırıp,

— Yarın... dedi.

Kadın,

— İcraya verecek, dedi, sokakta kalacağız.

Adam, üstündeki beton külçesinden kurtulmak ister gibi bir davrandı.

— Kız okula gitmiyor, dedi karısı.

Adam sesini çıkarmadı.

— Genç kız yırtık pabuçla okula gider mi? Elbette gitmez...

Yemeğe oturdular.

— Bakkal hesap pusulasını gönderdi bugün... «Hesabı ödemezlerse veresiyeyi keserim!» diye haber göndermiş...

Yatakta, karısı,

— Mantom, dedi, sekiz yıllık manto... Herkesin içine çıkmaya utanıyorum.

Adam gece yarısı bağırarak yataktan fırladı:

— Eziliyorum!

Karısı,

— Ne var? diye sordu.

— Hiç... Hiçbir şey...

Kapının ziliyle uyandı. Karısıyla kapıda konuşan adamın sesini duyuyordu:

— Dün yirmibeş kilo odun almışsınız...

— Evet, dedi kadın, parasını yarın vereceğiz..

Erkek evden çıkarken, karısı,

— Kırmızı kâğıt geldi, dedi, elektriği kesecekler...

Manavın önünden geçmemek için yolunu uzattı. Kasabın önünden geçerken «İnşaallah, içerde müşterisi vardır, beni görmez!» diye dua etti.

Daireye gelince «Müdür seni istiyor!» dediler.

Müdür,

— Bu nasıl iş? diye bağırdı. Genel müdürlük bizden demirbaş listesini istiyor. Siz tutup kırtasiye ihtiyacını bildirmişsiniz.

— Affedersiniz... Bir yanlışlık olmuş.

— Bu kaçıncı?. Geçende de şubelere gidecek evrakı, Bakanlığa göndermiştiniz...

Masasında oturduğu zaman bir iş sahibi yurttaş,

— Sizi şikâyet edeceğim, dedi, bugün git yarın gel! Hem benim verdiğim vergilerle..

Bir kadın da,

— Ayıptır, dedi, bu yaşımda kaçtır gidip geliyorum. Alt yanı bir numara vereceksin...

Başka biri,

— Tabiî, dedi, istediklerinin işini bir dakikada görürler.

Aranan evrak numarasını bulmak için, dosya kolunun altında, kalem odasından çıktı. İki kanadı açık geniş kapıdan dairenin mermer salonuna ışık dolmuştu. Yağlı boya krem rengi tavan yansıyan güneşle pırıl pırıldı.

Adamın iki kolunda siyah kolluklar, elindi dosya kapıya yürüdü. Kış güneşine baktı, gözlerini kırpıştırdı. Mermer basamakları indi. Bi uyurgezer gibi, kendinde olmadan sokağa çıktı

Sokakta yürüdü, yürüdü...

Karısı, bakkal, müdür, kızı, iş için masasınd bekleşen yurttaşlar, evsahibi, elektrikçi, ma nav, oduncu... suratlar gözünün önünde geçi gidiyordu.

— Hepsi haklı!... hepsi... diye mırıldandı.

Dirseklerine kadar siyah saten kolluklar, e linde kalın dosya, yürüdü.

— Müdür haklı, karım da haklı, bakkal da..

Yürüdü. Vitrinlere baktı, baktıklarını görmeden... Bir yokuştan çıktı. Bir dükkânın önü kalabalıktı. İçerde bikaç kişi, bir tezgâhın üstüne dirseklerini dayayıp tüfekle nişan alıyorlar acayip şekilli, renk renk hedeflere ateş ediyorlardı. Tüfekten çıkan arkası püsküllü, ucu sivri mermi, bu hedeflere isabet edince, boyalı teneketen yapılmış hedef eklem yerinden hareket ediyor, düdük ya da çıngırak sesi duyuluyordu.

Dükkânın dış tarafında bir kuvvet ölçme makinesi vardı: bir meşin torba... Bu makinenin yöresine toplanmış gençler meşin torbayı yumrukluyorlar, torba çarpınca bir gösterge yukarı doğru fırlıyor, vuranın kuvvet derecesini ölçüyordu.

Göstergeyi 60 dereceye çıkarana bir paket cigara ödül veriliyor. İriyarı bir delikanlı girdi, gerildi, meşin torbaya bir yumruk indirdi. Gösterge elli sekize kadar çıktı, sonra düştü. İkinci yumrukta gösterge ancak elli ikiyi buldu.

Meşin torbaya bakıyordu, gözleri torbadaydı. Torba yavaş yavaş müdürün suratına benzedi. Şiş yanaklar, tombul tombul bir yüz... Tam müdürün suratı işte.

— Sen haklısın Müdür Bey, dedi, sen haklısın ama... Ben de haklıyım.

Kolunun altındaki dosyayı tezgâhın üstüne koydu. Sağ kolluğu çıkardı. Gerildi, gerildi, müdürün suratına bir yumruk indirdi. Gösterge altmışa fırladı. Delikanlılar elinin aşkın sünepe adama hayretle baktılar. Dükkân sahibi bir paket cigara uzattı,

— Buyurun!..

Gözleri meşin torbadaydı. Meşin torba, tıpkı tıpkısına kasabın şiş yüzü, etli, kanlı yüzü...

— Sen haklısın, ama... Ben de haksız değilim...

Meşin torbaya bir yumruk daha indirdi, gös-
erge altmışa çıktı.

— Buyurun cıgaranızı...

— Tıpkı karımın suratı... Onun gibi asık su-
t!... Haklısın karıcığım... Ama ben de...

Altı paket cıgara aldı.

Tezgâha kolunu koydu. Kıtık kıtık saçları ok-
jenle sarartılmış boyalı yüzü şişman kızdan
ir tüfek aldı. Tüfeği omuzuna dayadı. Renk
enk boyalı teneke hedeflerden bir oyuncu ka-
ın seçti.

— Siz, benden bir evrak numarasını isteyen
anımsınız değil mi? Çok gidip geldiniz... Yo-
ıldunuz... Bugün git, yarın gel... Haklısınız...
ma ben de...

Tetiğe bastı. Tam isabet... Oyuncu kadın he-
efi, eklem yerlerinden büküldü, ziller çalarak
ıkır şıkır oynadı.

— Tamam, öldü, dedi.

Atış pavyonunun işçisi şişman kız, tüfeğe
aşka bir püsküllü mermi koydu.

— Bu kömürcü... Para isteyen kömürcü. Haklı...

Tetiğe bastı. Kurşun, hedefe çarpınca bir trampet sesi duyuldu.

— Öldü, kurtuldu... O da, ben de...

Kız tüfeğe bir mermi daha sürdü. Püsküllü mermi ev sahibinin tam alnına saplandı. «Çıngır çıngır» bir zil çaldı.

— Bakkal... Sen ha? Vallahi haklısın... Ama ben?

Tetiğe bastı... Tahta oymalı saat kutusunun deliğinden bir kuş başını uzattı:

— Guguk!.. Guguk!. Guguk!.

Adam güldü. Yıllardır böyle içten gülmemişti.

Siyah saten kolluklarını cebine soktu. Dosyayı da kolunun altına aldı. Hem yürüyor, hem gülüyordu. Rahattı. İçi, kafası bomboştu. Ne karısı, ne çocukları, ne ev sahibi, ne bakkal, ne iş için gelen yurttaşlar, ne de müdürü... Gülüyordu adam. Yoldan geçenler bu mutlu adama alaylı alaylı bakıyorlardı.

ERKEK Mİ, DİŞİ Mİ?

Tiyatronun fındık kurdu gibi güzel bir oyun-
u kızıdır. Ona hangi büyük rolü verseler yine
e o rolü ona lâyık görmem. Ah, ah, derim, reji-
ör ben olacağım ki, o kızı oynatayım. Böyle
üşünürken, bilinçaltında «Yıldızlığa giden yol
ejisörün yatağından geçer» lâfının yeri var mı-
ır, bilmem. Sizin anlıyacağınız... Neyse, açma-
ın yarası.

Çalıştığım dergi, işte bu çıtırtı güzel kızla röportaj istemiş.

— Aman, dedim, ben gönüllüyüm.

Kalktık, fotoğrafçıyla genç oyuncunun evine gittik. Ben bazı sesleri burnumla, dilimle duyarım. Bilmem sizde de olur mu böyle şey? Seslerde, renk görür müsünüz? Sesleri koklar, tadar mısınız? Bana onun sesi, marul göbeğinin dişler arasında ezilirken çıkardığı çıtırdıyı hatırlatır. Onun sesinde, ezilmiş çimen yeşili koklarım.

Sesi, yeni sürmüş çimen çimen kokar. Rengi, sevet sesinin rengi, kanarya göğsünün yumuşak sarısına çalar. O konuşurken, kütür kütür cevriği yiyormuşum gibi dişlerim kamaşır.

Yani onun sesini, bütün duygularımla birden duyarım: görürüm, koklarım, işitirim ve tadarım.

Tuh Allah kahretsin, şair olmak işten bile değil...

Zavallıcık, gazetecilerden öyle-bir korkmuş ki... Korkusunun nedenini anladım. Son zamanlarda gazeteci adı altında, başında tablayla gezen dut satıcıları kılığında birileri türedi. Bu zavallıları her türlü yollardan korkuttular.

— Yok, ne soyunacaksınız, ne çıplak resminizi çekeceğiz...

«Artistik poz» adı altındaki bu yarı çıplak resimler, sonradan şantaja kadar varan işlerde kullanılıyor.

Biraz içi rahatlar gibi oldu. Zaten, gazetecilerle, yani kendilerini öyle tanıtanlarla konuşmak istemiyormuş.

Doğrusu ben röportajı filân çoktan unuttum. Umurumda mı benim röportaj. Lâfı hep tatlı yerinden açmaya çalışıyorum, inadına da aklıma hep uygunsuz şeyler geliyor.

Körpecik Çengelköy salatalığını, ortasından

tutun, elinizle kırın, çıt demez mi! Çıt diye ikiye ayrılır, sonra salatalığın o kırılan yerleri boncuk boncuk terler. O konuşurken, nedense çıt diye kırılan körpe salatalığı, ikiye ayrılan taze, körpe, terli bademi hatırlıyorum.

— Ah, diyor, ah bilseniz...

Ağzının içine bakıyorum. Sanki öpülesi dudaklarını bir açtı mıydı, inci dişlerinin arasından bir kuş, muhabbet kuşu uçuverecek. Bir perçemi açık sarıya boyanmış, saçı da alnının üstüne kıvrım kıvrım düşmüyor mu! Öl be!.

— Ah, ah bilseniz... Onu ne kadar seviyorum.

Al bakalım, al lâfı da tut ucundan vur duvara. Ah bilsek ne kadar da seviyormuş. Sevdiği de kimbilir ne hıyar ağasıdır. Her güzel kadının yanındaki erkek, bana hep armudun iyisini seçen o zevk sahibi hayvanı hatırlatır.

— Öyle seviyorum ki...

Onun taze akşam simidi çıtırdayışlı sesine, aralık kapıdan odaya giren bir kedi cevap veriyor:

— Mırrr... Mırrrr... Mırnavvv!.

Kuyruğunu dimdik kaldırmış, başıyla hanımının ayak bileklerini okşuyor. Gözüm ayaklarına gidiyor. İncecik, arap kısrağınkine benzeyen bilekler, «si» den «do» ya doğru kalınlaşan nota gibi...

— İşte benim sevgilim bu! diyor.

Hay Allah, ne diyeyim sana kız...

İçinden pazarlıklı bir âşığın rakibi, armudun iyisini yiyen bir ayı olmasındansa, sevgilinin ayaklarını okşayan bir kedi olması elbette yeğdir.

Fotoğrafçı, kediyi kucağına alıyor, sevmeye, okşamaya başlıyor. Konuşmak için lâf gerek ya, hani sözüm ona bir de espri yapmak için soruyorum:

— Sevgiliniz erkek mi?

— Bilmem, diyor.

— Bilmez, misiniz? Hayret vallâhi... Demek kedinizin erkek mi, dişi mi, olduğunu bilmiyorsunuz?..

— Bilmiyorum. Anlamam ki... Kedinin erkekliği, dişiliği nasıl anlaşılır?

Hoppalaaa... Şimdi de gel anlat bakalım.

Fotoğrafçı,

— Bu kedi dişi, diyor.

— Nerden anladınız?

Fotoğrafçı,

— Dikkat ederseniz, diyor, bu kedi üç renkli. Üç renkli kediler mutlaka dişi olur. Bakın sarı, siyah, beyaz... Üç renkli kediler kesinlikle erkek olmaz.

Fotoğrafçı hem bunları söylüyor, hem de üç renkli kediyi başından kuyruğuna kadar okşuyor. Kedi okşandıkça, kuyruğunu fotoğrafçının burnuna doğru havaya kaldırıyor.

Bir zamanlar üç renkli kedi, dâva konusu olmuştu. Üç renkli erkek kedi olurdu, olmazdı, diye iki kedi sever iddiaya girmişlerdi. Sonunda bütün Türkiye'yi arayan iddiacılardan biri, Samsun'da mı, Erzurum'da mı, üç renkli bir erkek kedi bulmuş, bu nâdide ve müstesna hayvanı taa oralardan İstanbul'a kadar getirmişken Üsküdar vapurunda kaçırmıştı.

Fotoğrafçıya Adliye tarihimizde, basın ve demokrasi dâvaları kadar önemli bir yer alan bu üç renkli kedi dâvasını anlatıyorum. Sanki konuşulacak başka lâf yokmuşcasına o hâlâ eşek inadıyla,

— Bu kedi mutlaka dişi... diyor. Yalnız renginden değil, tüylerinden de belli... Bakın ne kadar parlak. Dişi kedilerin tüyleri parlak olur. Yalnız tüyleri değil... Şu kuyruğa bakın, ne kadar uzun. Erkek kedilerin kuyrukları kısa ve kalın olur.

Kaş, göz ediyorum, anlamaz. Hay Allah belâsını versin, dişi kedinin de, erkek kedinin de... Başka lâf mı yok konuşacak!. O hâlâ dişi kediler üzerine konferansına devam ediyor:

— Kedinin kuyruğu, kuyruk kökünde ince, ucuna doğru, tüylü, kalın olursa o kedi mutlaka dişidir. Gözlerine bakın şu hayvanın!.

Ben asıl onun gözlerine bakıyorum ama, anlatamıyorum ki... Kes artık şu kedi lafını...

— Gözleri aydınlık, parlak. Karnı da düşük. Hattâ bu kedi gebe bile...

Eliyle hayvanın karnını yokluyor:

— Üç tane yavrusu var maşallah, diyor, bir aya kalmaz doğurur.

Hani nerdeyse kedinin karnındaki yavruların erkek mi, dişi mi olduğunu, renklerini bile söyleyecek.

Kedi, sanki söylenenleri anlamış gibi, biyandan, «Mırnav!.» diye sesler çıkarıyor, biyandan kuyruğunu havaya dikip, işaret vererek, arkasını fotoğrafçının yüzüne çeviriyor. Ama bizim fotoğrafçıda anlayış nerde?.

— Bin liraya bahse girerim ki bu kedi dişidir. Çünkü pençelerine bakın...

Yahu, biz buraya neye geldik? Kedinin erkekliğini, dişiliğini muayeneye mi?. Bu işi ne kadar da bilirmiş. Anlatıyor da anlatıyor:

— Dişi kedinin bıyıkları...

Mâdem bu işi bu kadar bilirsin, resimlerini çekeyim derken politikacılardan, yok polislerden dayak yemek tehlikesi altında gazete fotoğrafçılığı yapacağına, gidip hayvanat enstitüsüne profesör olsana.

— Dişi kedilerin arka ayakları, erkeklerinkine göre...

Artık hayvan dayanamadı, atladı fotoğrafçının kucağından yere. Sanki erkek mi, dişi mi olduğunu iyice göstermek için, kuyruğunu havaya dikti. Bütün alâmetleri ortada, odanın içinde sallana sallana tur attı.

O zaman güzel yıldız,

— Aaa, ayol, erkekmiş bu kedi, dedi.

Fotoğrafçının yüzüne baktım, ağzını açmak üzereydi ki,

— Sus artık be, dedim, sen hanımefendiden daha mı iyi anlayacaksın?.

Artık röportaj bitmişti. Bundan sonra güzel artiste ne sorar, artık onunla ne konuşabilirdik...

ÇOK ZEKİ BİR ADAM

— Seninle ille de görüşmek istiyorlar. Evlerine çağırdılar, dedi.

— Ne münasebet? dedim, ben onları tanımam ki...

Zeki olmak, hele başkalarına da böyle tanınmak kimin hoşuna gitmez? Yine de, sesi güzel olanların, şarkı söyle, denilince kendilerini naza çekmeleri gibi utanma, alçak gönüllülük numaralariyle kemküm ettim. Sonunda, yüksek zekâma uzaktan hayran olanların apartımanına gittik. Baba, anne, iki genç kızları, bir de delikanlı oğulları var. Daha kapıdan girer girmez, saçından tırnağına kadar sırf zekâ olan bir acayip yaratığa bakar gibi beni incelemeye başladılar. Ben hiç bilmediği dersten sınava giren tembel, naylaz bir öğrenci durumundayım.

Baba,

— Aman beyefendi, diyor biz bütün aile sizin yüksek zekânızın hayranıyız.

Anlayın, ne kadar şaşırmışım.

— Yaa!... Öyle mii?... Peki, peki... diye adamı tersliyorum.

Anne,

— Sizi tanıyan bütün dostlarımız, zekânızı...

Derken, evin büyük kızı heyecandan ellerini uğuşturuyor.

«Büyük zekâ» nın eve çağırıldığını duyan daha başkaları da misafir geldiler. Hepsi de, hayvanat bahçesinde, hiç görülmemiş acayip bir hayvan seyreder gibi, ilgiyle bana bakıyorlar.

Şimdi ben ne yapayım? Her nasıl olmuşsa bir kez bunlara benim müthiş zeki olduğum anlatılmış. Reklâmla şişirilmiş bozuk mal gibi, fiyasko vereceğim diye ödüm kopuyor. Ya bir pot kırarsam?... «Bu kadar şişirilen, göklere çıkarılan üstün zekâlı bu herif mi?» derlerse!.

Acaba her zamanki tabiî davranışımla suspus bir kenarda mı otursam, yoksa, her lâfa karışıp kimseye ağız açtırmasam mı? Espiriler yapıp etrafımdakileri kahkahadan kırıp geçirsem mi, yoksa dirhem dirhem mi konuşsam?.. Kendimi ağır mı satsam?...

Ter döküyorum, ter... Herhalde bişeyler yapmak, zeki olduğumu göstermek zorundayım.

Aksi gibi, o gün bütün avanaklığım da üstümde galiba. Ellerimi koyacak yer bulamıyorum. Suratım uzuyor, dişlerim büyüyor, sanki boynumun üstüne getirip bir eşek başı oturtmuşlar. Tuh Allah kahretsin!...

Herkes konuşup gülüşüyor. Benim ağzımı bıçak açmıyor. Dünya kadar fıkra bilirim, biteki aklıma gelmiyor. Arkamdan kimbilir nasıl alay edecekler. Rezil oldum gitti.

Evsahibi,

— Sizin düşünceniz nedir beyefendi? diye soruyor.

Belli ki, gözler kamaştıran parlak zekâmın ortaya çıkmasını bekliyorlar. Ama ben ne üzerine konuştuklarını bile bilmediğim için,

— Ben mi?... Şey, yani... Bu meselede ben... Tabiî sizin fikrinizdeyim! diyorum.

Bir kahkaha kopuyor. Hay anasını!... Hani neredeyse ağlıyacağım. Başımı kaldırıp tavana bakıyorum. Birdenbire sanki şeytan dürttü.

— Hani bir fıkra vardır; dedim.

Fıkra mıkra yok, atıyorum. Bu fıkra da nereden gerekti bilmem. Hepsi de, ne cevher yumurtlıyacak diye ağzımın içine bakıyor.

— Fıkra malûm... Hoca merhum bigün...

Tuh, Hocanın bitek fıkrası bile aklıma gelmiyor... İyi ki, evin hanımı, yemeğe buyur ediyor. En arkada kalmak istediğim halde, ilkin ben fırlıyorum.

Neredeyse ağzımın yerini bulamıyacağım. Kaşıktan çorba üstüme dökülüyor.

«Elinize sağlık, pek lezzetli olmuş» diyecek yerde, evin nazik hanımına,

— Nafile... Pek tuzlu olmuş! diyorum.

Genç kız tabağıma et koyuyor.

«Teşekkür ederim, yeter efendim» demek isterken,

— Koy, koy... Doldur!... diyorum.

Sanki içimden başka bir insan var.

Karşımda oturan gence,

— Delikanlı, diyorum, kumar ahlâksızlıktır. Oysa sen...

— Hayatımda hiç kumar oynamadım efendim, diyen gence, üstün zekâmı göstermek fırsatını bulduğum için,

— Sen onu babana yuttur! diye cevap veriyorum.

Artık herkes beni dinliyor. Zenbereği boşanmış gramofon gibi söylüyorum.

Ev sahibi kibar beye döndüm:

— Kızınız, kızoğlan kız mıdır?

Damdan düşer gibi bu soruma adam utana sıkıla,

— Henüz evlenmedi, diyor.

— Siz ona bakmayın, diye cevap veriyorum, siz bir kere muayene ettirin. Hattâ her hafta muayene ettirin. Çünkü kızınızın gözünü beğenmiyorum.

Yemekten sonra salona geçtik. Kahveler geldi. Kendimi frenlemeye, dilimi tutmaya çalışıyorum... Ama ne mümkün...

— Bayım, sizin aylığınız ne kadar?

— Bin yediyüz kırk lira...

— Hımm... Bu kadar masraf... Üç çocuk Ha?... Söyle bakalım, bunlar bu aylıkla olmaz Rüşvet filân?...

Kıçıma bir tekme vurup kapı dışarı etseler sevineceğim. Öbür misafirler lâfı değiştirmek istiyorlar. Kim bırakır...

— Bu çocuklar sana hiç benzemiyor yahu...

Yüksek zekâma hayran olanların yüzlerine baktım. Hiçbirinde çıt yok. Ayağa kalktım, ava zım çıktığı kadar,

— Ben bir aptalım!... diye bağırdım.

— Estağfurullah... O nasıl söz? Biz sizin büyük zekânızı...

— Ben hödüğün biriyim!

Kendi aralarında konuşmaya başladılar:

— Ne müthiş zekâ!...

— Gözleri ateş saçıyor.

Dayanamadım:

— Eşşeğin biriyim ulan!... diye bağırdım.

— Sembolik konuşuyor. Kendini öne sürüp insanlığın halini hicvediyor! diye söylendiler.

Artık durmadım, masanın üstüne çıkıp anırmaya başladım... Sonra kendimi sokağa attım.

Onların benim arkamdan şöyle konuştuklarını duyar gibiyim:

— Görülmemiş bir zekâ!...

— Bu kadar zeki adam görmedim.

— Taşıyor. Aklının fazlalığından delirmiş.

— Zaten zekâ ile delilik ikiz kardeştir.

— Ama ne espriler yapıyor, ne fıkralar anlatıyor, ne büyük zekâ...

Bikez insanın adı çıkmaya görsün...

BEDAVA

Karadeniz'in bir sinirsiz zamanına rastlarsanız, vapur gezisine doyum olmaz. Çiçek gibi bir vapur, çarşaf gibi dedikleri bir deniz. Hafif esintiden, denizin ipek derisi, ilk erkek eli değmiş kızoğlankız teni gibi ürpertiler geçiriyor.

Yol arkadaşlarım da cici mi cici, şeker mi şeker... Birbirlerinden güzel dört genç kız, ikisi kardeş, biri yiğen, biri de onların bişeysi. Anneleri, tam olmuş caneriği, kütür kütür maşallah. O'na uzaktan bakarken bile insanın içi kamaşıyor. Hani bir türkü vardır:

Anasını istemem
Kızını da ver bana

Hayır, insan kanaryalar gibi cıvıl cıvıl, muhabbet kuşları gibi renk renk, akvaryum balıkları gibi ışıl ışıl olan bu kızlarla analarını görünce, bu türküyü kesinlikle değiştirir:

Anasını isterim,
Kızını da isterim,
Anasını ver bana,
Kızını da ver bana

Ne tadımlık, ne doyumluk... Ye Memet ye!... Anlattığım, hikâye olsa, kızlarla çarçabuk ahap olduk, derdim. Ama «rüya değil bu, ayniyâki...» Ciğerci kısrağının arkasına düşen keler gibi kızların yöresinde dolanıyorum, ama yok... Seçimi atlatmış iktidar gibi hiç yüz veriyorlar. Gözüm onlarda, kulağım onlarda, burum onlarda, yalnız ellerim onlardan uzak. Bir üner var, dudakları «öpbeni» diyor. Bir Aysel ar anasından prenses doğmuş, yürürken etekri yüreğinizi de alıp sürüklüyor. Birsen'in her anı sanki şimdi kırılıp dökülecekmiş gibi, gülükçe si bemolden kahkahalar çıkarıyor. Göüsler «ye beni» diyor, kalçalar mambo oynuor.

Trabzon'a kadar işimiz iş... Ama kâfirlerin epsinin de dokunulmazlığı var sanki, havaları sanı sarıyor da, yine de yaklaşamıyorsun, tumıyorsun.

Aysel soruyor:

— Güner, emprimeni kaça yaptırdın şekem?

— Kumaşı, terzisi binbeşyüze çıktı.

Anne,

— Aaa... bedava! diyor.

— İskarpinlerin pek cici Birsen, kaça aldın?

— Dörtyüzelliye cicim.

— Aaaa... vallahi bedava...

— Evet çok ucuz.

— Sizinkiler yazlığa nereye gittiler?

— Ada'ya gideceklerdi. Geç kalmışlar. Suaye'ye taşındılar.

— Bari iyi mi?

— Eh, şöyle böyle...

— Kaça tuttular nonoşum?

— Yazlığı onyedibinbeşyüze...

— Aaaa... Aman ne iyi...

— Bedava ayol...

— Tanıdıklarıymış da, ucuza kiraladılar.

İçimden ne geçiyor biliyor musunuz? Şimdi bora çıksın, bir fırtına kopsun... Vapur alara olsun. Haydi kızlar denize. Ben «cuuup!» e atlıyayım. Dalgaların arasından, kızlardan ini yakalayayım. Ama hangisini? Hiç birinn de vaz geçemiyorum.

— Gülperi'nin düğününe gittin mi Işık?

— Gittim canım. Bir gelinliği vardı, görme. Hârika. Paris'te onbeşbin liraya diktirmiş.

— Ne diyorsun... Onbeşbin mi? Bedava ayol,

— Bedava ya...

— Düğün nerde oldu?

— Hansarayda... Yirmisekizbin liraya salon kiralamışlar.

— Aman ne kadar ucuz ayol, kör olayım bedava.

— Bedava ya... Kocası yirmidört taşlı bir broş takmış. İngiltere'den elli sekizbin liraya almış ama...

— Sudan ucuz...

— Ucuz da laf mı şekerim, bedava...

Şu gemi batsa! Ben Tarzan gibi dalsam denize. Şu kızları alsam göğsümün üstüne, kum mavnaları gibi, çıkarsam kıyıya. Bunlar da insan. Elbet minnet altında kalırlar. Canlarını kurtardığım için, bana küçük bir iyilikte bulunurlar, sevaba girerler.

— Biliyor musun, Suna'lar Cihangir'de bir daire aldılardı...

— Yaaa...

— Ama sattılar yine.

— Kaça?

— Sekizyüzdoksanbin liraya...

— Aman ne ucuz! Bedava...

— Bedava şekerim, bedava... Keşke siz alsaydınız.

— Biz bir villâ aldık Feneryolu'nda.

— Kaça...

— Sekizyüzbin...

— Aman ne diyorsun? Bedava ayol...

— Evet, bir kelepir düştü elimize...

Gözünü seveyim be Karadeniz! Adına uygun, çoş şöyle bir... Dökülsün şu kızlar denize. Sonra onları toplayı toplayıvereyim. Bunlar hiç mi iyilikten anlamazlar...

— Gülperi Paris'ten bir kürk almış... Aman görülecek şey.

— Kaça?

Nerdeyse ben bağıracağım: «Bedava!»

Aysel cevap veriyor:

— Otuzdokuzbine canım.

— Aaaa, bedava... Ne ucuz şey!...

— Ucuz ama fevkalâde...

Tanrı duamı kabul etti. Karadeniz ne Karadeniz olduğunu gösterdi. Gemi fındık kabuğu gibi dağ dağ dalgaların üstünde kalkıp kalkıp iniyor.

Ellerimi açtım, dua ediyorum: «Dayan be mübârek!»

Ne çare, Trabzon'a geldik, gemi açıkta de-

mir attı. Kızlar gidiyorlar. Yolcuları kıyıya çıkaracak kayıklar gemiye yanaştı. Merdivenler dik, dar... Vapur da oynak, yerinde duramıyor. Kızlar merdivenlerden korku içinde bağırışa çağırışa iniyorlar. Ben de arkalarındayım elbet. Ekmek çıkacağı yok ama, Kızılay yararına çalışıyorum. O Aysel var ya Aysel... İşte o, tam geminin merdiveninden kayığa ayağını atacakkeeeen... Bir dalga kayıkla geminin arasını birdenbire açmaz mı! Kız.

— Ayyy!... diye çığlık attı.

Denize değil, kayıkçının kollarına düştü, sonra kayığa yığıldı.

— Ucuz kurtuldum, dedi.

Artık dayanamadım,

— Ucuz da laf mı şekerim, dedim, bedava!...

Vallahi billâhi bedava... Bu kadar bedavacı kızları, bedavadan elimden kaçırdım. Kendimi kaldırıp denize atamadımsa, benim canımın onların satın aldıkları şeyler gibi bedava olmamasındandır. Yine iyi kötü üstümdeki elbise, kundura, kırk-elli lira eder.

BİR TULUATÇININ ANILARI: 1

PARATONER

Bir sanat tiyatrosu kuracağız ama paramız yok. Vali emeklisinin oğlu olan arkadaşımız, bir tuluat kumpanyasıyla turneye çıkılırsa çok para kazanılacağını söyledi; böyle olduğunu o da başkalarından duymuş. Önce turnede para kazanıp bu parayla da sanat tiyatrosu kurmaya karar verdik.

Tophanede bir artistler kahvesi varmış. Aranan her türlü artist orda bulunuyormuş. Üç arkadaş, araya sora bulduk bu artistler kahvesini. Kadın, erkek, yaşlı, genç, içerisi tıkış tıkış dolu.. Kimisinin elinde ut, keman, def gibi çalgılar var.

Gözümüz dumana, burnumuz kokuya alışıp da sağa sola bakınınca, bütün gözlerin üstümüzde olduğunu gördük; kimisi doğrudan bakıyor, kimisi bakmazmış gibi görünerek bakıyor...

Dışarısı soğuk olmadığı, içerisi de sıcak olduğu halde, kahvedekiler üşüyorlarmış gibi büzülmüşler, birbirlerine iyice sokulmuşlar; hani serçeler, akşam serinliğinde sokaklarda birbirlerine nasıl sokulurlarsa işte öyle... Ya buranın havasından olacak, ya onlara baka baka, biraz sonra bizim de onlar gibi elbiselerimizin içine büzülüp birbirimize sokulmuş olduğumuzu farkettim. Bizi yabancı saydıkları belli, biz de onları yadırgadık...

Kahveci geldi, ne içeceğimizi sormadan,

— Sünnet düğünü mü var? Artist filân isterseniz? dedi.

Sağ yanımızdaki yaşlı adam sokuldu:

— Kuklacı lâzımsa ben gelirim... Gayet zengin kukla takımım vardır.

Kuklacının sol yanının inmeli olduğunu, bize yaklaşırken ayağını sürüyüşünden ve cigarayı yakışından anladık.

— Biz bir kumpanya kurup turneye çıkmak istiyoruz...

— Kolay...

İkisi kadın, ikisi erkek, bir de kendisi beş kişilik bir trup önerdi. Bu beş kişide, yirmibeş artistin göstereceği hünerler varmış. Erkeklerden genci, birinci sınıf Hamlet oynarmış, hem de ünlü komikmiş. Karısıyla birlikte düo yapar, operet şarkıları söylermiş. Sahnede rolü yokken de davul çalarmış. Karısına gelince, alaturka alafranga şarkı ve dans kraliçesi... Öbür erkek hem illüzyoncu, hem de gayet kuvvetli dram oyuncusu... Kılıç yutar, seyircilerin soluğunu kesermiş heyecandan... Bundan başka, elçabukluğuna getirip seyircilerin cüzdanlarını kaybeder, sonra birbirlerinin ceplerinden çıkartırmış. Şaşkınlıktan seyircilerin parmakları ağızlarında kalırmış. Üstelik, dekor, afiş yapar, trombon da çalarmış. Kendisine gelince... Hayatını baştan sona anlattı. Özetlersek, gençliğinde tiyatrocu olmak istiyormuş, bir kadın oyuncuya tutulmuş, babadan kalan bütün parasını bu uğurda tükettikten sonra hokkabaz olmuş. Sonra inme inip de seyirci karşısında hokkabazlık yapamaz olunca, işi kukla oynatmaya dökmüş... Kuklacılıktan başka, biletçilik, perdecilik gibi tiyatronun bütün işlerini de yapa mış.

Yaşlı kuklacı,

— Bu iş tamam, dedi, öğleden sonra öbür arkadaşlar da gelir, tanışırsınız, pazarlığı yaparız. Siz yalnız iki paratoner bulun yeter...

Paratonerin tiyatroda işi ne? Turne tiyatrolarının bilmediğimiz bir terimiydi belki de...

Yaşlı kuklacıyı gözümüz tutmadığından, kahvecinin yardımıyla, başkasını bulduk. Bunları, karı-koca, bir de iki küçük kızları, dört kişiydiler. Dört kişi ama, kırk artisin işini yapıyormış. Küçük kızlar bir kanto söylermiş ki... Bir de dans ederlermiş kiiii! Koca şaşıydı.

— Siz yalnız iki paratoner bulun, ama güzel olsun... dedi.

Arkadaşlarla birbirimize bakıştık.

Bu şaşıyla anlaşmak üzereydik, ki ayağa kalkınca jön rollerine çıkacak olan bu adamın topal olduğunu gördük. Buyüzden onlardan vazgeçtik.

Bir eski tuluatçı bize beş kişilik bir trup kurdu, ikisi kadın, üçü erkek... Kadınlardan birinin beş yılanı vardı, yılanlı dansöz diye ünlüydü. Erkeklerden biri, dünyanın sekizinci hârikası, iki başlı, dört boynuzlu bir canavar biçimine giriyordu. Kendi söylediklerine göre, bunlarla turneye çıkarsak, para kıracaktık. Yalnız tek istedikleri vardı: İki paratoner, güzel ve şişman olacaktı paratonerler...

Pazarlıkta uyuşamadığımızdan, üç kişilik başka bir trupla anlaştık. Bunlardan iki kız kardeşse, bunlardan birinin kocası... Adam, dımdızlak kel olduğundan peruka takıyor, buyüzden de ona Zülfiyar diyorlardı. Zülfiyar, boyu iki metreye yakın, derisi sahtiyan esmeri, iskele kazığı gibi bir adam...

— Siz iki paratoner bulun, hemen çıkalım yola... Paratonerler şişman olsun, etine dolgun... böyleleri makbuldür.

Tiyatrocu geçindiğimiz için, paratonerin ne olduğunu soramıyorduk. Ucuza gelsin diye sen,

— Tek paratonerle olmaz mı? dedim.

Zülfiyar sırıtarak,

— Biri esmer, biri sarışın olacak ki, dedi, kiisi esmerden, kimisi sarışından hoşlanır...

Sırıttıktan sonra ağzını kapamadığı için, kazıa dişleri ortada kaldı öylece...

Artistler kahvesinin ocakçısı, bizim paratoner maktan yana olmadığımızı görünce,

— Zülfiyar'ın hakkı var, dedi, paratoner görmezseniz, sizi taşrada perperişan ederler... urneye çıkmadığınızdan bilmezsiniz bey kardeşim, vallahi, sonra namusunuzu bile kurtaramazsınız.

Ertesi gün Zülfiyar,

— Tıkız İbo'ya söyleyelim, bize iyisinden, iki paratoner bulsun... dedi.

Tıkız İbo dedikleri, kadın tellâlı, ismarladığımız iki paratoneri getirdi; ikisi de etine dolgun, biri esmer biri de esmerden boyama sarışın...

Tıkız İbo,

— Üçyüz papel komisyon isterim... dedi.

Paratoner de, yeme içme, yol, otel parası bizden, otuzar lira gündelik, bir aylığını da peşin istiyorlar.

Biz çoktur diye mırınkırın edince, esmer paratoner,

— Canınız isterse, dedi, ben Galata'da çalışıyorum, işimden memnunum, günde yüz, gecede ikiyüz liraya para demem... Ama bir belâlım var da, ondan yakamı kurtarmak için turneye gelecektim...

Sarışın paratoner,

— Benim de öyle, dedi, benim belâlım, elimdekini avucumdakini metazori alıyor...

Emekli valinin oğlu, evdeki değerli eşyaları kaldırmış, Bitpazarı'nda satmıştı. Öbür arkadaşın nerden para bulduğunu bilmiyorum. Ben, annemin emekli - dul aylığı olan üç aylıklarını yürüttüm. İlerde sanat tiyatrosu kurup para kazanınca, üçümüz de, kendimizce borçlandığımız paraları ödeyecektik.

Yola çıktık. Otobüse binince, artist kadının kucağındaki kundağı görüp şaşırdık. Bu Zülfiyar'ın karısı çok ünlü bir artistmiş, ama, memede çocuğu olduğundan turnede iş bulamıyormuş, olmaz, deriz diye çocuğunu bizden gizlemişler.

Turnede oynamak için üç piyesimiz var, birini valinin oğlu yazmış. Birini de ben yazacağım daha... Öbür arkadaşı da yazacağı piyesin konusunu anlattı.

Zülfiyar,

— Kardeşler, dedi, benim çok tecrübem var, turnede piyes miyes sökmez, sonra yollarda aç, sefil kalırız. Benim hanımla baldız, baştan kantoya çıksınlar, ben keman çalarım... Sonra da ben sahneye çıkar, bikaç numara yaparım. Sonra da karımla apaş dansı yaparız ki süksesi vardır. Ondan sonra da, bizde ne piyesler var, onlardan oynarız...

Bizim, daha doğrusu benim yazacağım piyes oynamadıktan sonra, ne diye bu işlere girdik? Bizim amacımız, halka tiyatroyu götürmek; ma-

dem halk tiyatroya gelmiyor, tiyatro halka gidecek... Halk, önce bir alışsın diye de, baştan kantoydu, şuydu buydu, hepsi olacak. Sonra da kazandığımız parayla İstanbul'da sanat tiyatrosu kuracağız.

Zülfiyar,

— Siz bilirsiniz, dedi, patron sizsiniz, sizin sözünüz geçer, benden söylemesi...

Bir kasabaya geldik, bir otele yerleştik. Zülfiyar karısıyla baldızını bir odaya kilitledi, anahtarı cebine koyduktan sonra, paratonerleri de yanımıza alıp resmi işlemler için, Zülfiyar'ın öncülüğünde bir daireye gittik.

Masada oturan adam, bizi sert sert süzerken, Zülfiyar adamın elini şap diye öptü.

— Efendim, biz Milli Sahne Tiyatrosu sanatkârları... Zâtıâlinizin büyük bir sanatsever ve sanatkârların babası olduğunuzu ta İstanbul'dan duyduğumuzdan, namınızı işiterekten buraya gelmiş bulunuyoruz efendim...

Adam, bişey söylemek için davrandı. Zülfiyar ona fırsat vermeden esmer paratoneri masanın önüne iteliyerek,

— Millî Sahne'mizin medar-ı iftiharı, baş artistlerimizden, dans ve varyete yıldızımız Belma hanım, dedi.

Arkadan, sarışın paratoneri ileri sürdü:

— Selma hanım da baş yıldızımız, primadonnamız ve aynı zamanda alaturkanın bülbülü namıyla meşhur film yıldızımızdır.

Masadaki adam, ağzı sulanarak,

— Yaa... Öyle mili? Çok memnun oldum... Allah bağışlasın... Allah bağışlasın... Müşerref oldum... dedi.

O katır suratlı esmer paratoner, kırılıp dökülerek, cilveler dökerek,

— O şeref bize ait efendim... dedi.

Sarışın paratoner, süzüm süzüm süzülüyor, adamın karşısında sızdırma yağ gibi eriyecek.

Masadaki adam, ilkin bizi sert sert süzerken, suratı yumuşadı, iyice yumuşadı, alt dudağı ta çenesine kadar sarktı, sonra sarkan dudağını toparlamaya çalışarak, tükürükler saça saça,

— Buyrun, buyrun... Oturun rica ederim... Yok olmadı orası... Şöyle buyrun efendim... Hoş geldiniz, safalar getirdiniz... Bizi ihya ettiniz efendim... diye iki paratonerin yöresinde fır dönmeye başladı.

Bize baktığı bile yok... Zülfiyar'a,

— Hanımlar ne kadar misafirimiz olacak? diye sordu.

— Bir hafta kadar efendim...

— Olmaaaz! Katiyen olmaaaz! ...diye öyle bir bağırdı ki, çağrılıyor sanıp odacı içeri girdi.

— Hah... İyi ki geldin oğlum, bak, hanımlar ne emrediyorlar.

— Teşekkür ederiz efendim, bişey istemez...

— Ne demek? İçiniz efendim... Çay, kahve, gazoz... -sırıtarak- burası resmi daire olduğundan başka şey içilmez ama, onu da bu akşama hep birlikte içeriz.

İki paratoner kahve istediler. Bize soran yok ne istediğimizi...

Masadaki adam,

— Bizim, dedi, bu kasaba insanı, gayetle misafirperverdir ve sanatkar milletine çok düşkündür. İki yıldızı elimize geçirmişken, öyle kolay kolay salmak olur mu canım... Gelmek misafirden, göndermek bizden... Bir haftada insan birbirine ancak alışır, ancak ısınır...

Sözde espri yaptı, kendi esprisine, keh keh diye teke sesi çıkararak yine kendisi güldü.

Zülfiyar,

— Emrederseniz daha kalırız... dedi.

— Rica ederiz... Bu gece serbest misiniz?

— Serbestiz bu gece, boşuz...

— Oh oh... Memnun oldum. Ben muamelenizi yapar, belediyeye, emniyete, her yere gönderirim...

— Allah ömürler versin efendim...

— Sanatkârları himaye vazifemiz...

Biz, üçümüz, kapı arkasında ayakta duruyorduk. Sonunda bizi gördü:

— Siz ne dikiliyorsunuz?

— Biz de Millî Sahne'nin...

— Tı!... Çıkın, dışarda bekleyin!..

Biz çıkarken Zülfiyar,

— Efendim, arzu ederseniz, Belma hanım burda kalsın, muamele bitince evrakı getirir bize... dedi.

— Hay hay... Çok münasip...

Sırıtan katır suratlı esmer paratoneri orda bırakıp başka bir daireye gittik. Sarışın paratoneri de ordaki işlem için bırakıp otele dönüşümüzde Zülfiyar, bir oh çekip,

— Şimdilik bizim karıları kurtardık... dedi.

O gece kasabanın tek sinamasında ilk oyunumuzu verdik. Her yer doluydu. İkinci gece elli kişi ancak geldi.

Zülfiyar,

— Ben size söylemiştim, dedi, buralarda piyes miyes sökmez. İlk gece, neyin nesidir, bilmeden geldiler, ikinci gece işte rezalet...

Karısına,

— Çamaşırları asın!.. dedi.

Kadın,

— Çamaşır asmak benim işim değil, paratoner assın... diye kocasına çıkıştı.

— Canım biliyorsun, paratonerler işde... Siz asıverin...

Çamaşır asmanın ne demek olduğunu hiç anlayamadım. Öğleden sonra. Zülfiyar'ın karısıyla baldızı, sanki iç çamaşırlarını yıkamış gibi, külot, sutyen, kombinezon gibi çamaşırlarını suya sokup ıslattıktan sonra, kurumaları için gişenin üstüne, sopayla ip gerip astılar. Aman... demeye kalmadı, kasabanın bütün erkekleri gişe önüne yığıldı, hepsinin kafası yukarda, çamaşırlara bakıyorlar. Zülfiyar,

— Burası olmaz, şişmiyor... Dışarı asılsın... dedi.

Kadın iç çamaşırları, dışarı asıldı. Renk renk külotlar, sutyenler, kombinezonlar, rüzgârdan tulum gibi şişip sallanmaya başlayınca, binanın önü anababa günü oldu. Bilet alabilmek için birbirlerini eziyorlar.

Perdeyi açtık. Varyete numaraları başladı. Kulise gelen bekçi, Zülfiyar'a:

— Bey'in mahsus selâmları var, bizim dairede bir iki muamele eksik kalmış da... dedi.

Zülfiyar,

— Beye hürmetlerimi söyle, yarın hanımlar gelir, eksik kalan muameleyi de tamamlatırlar... dedi.

Her gece eksik kalan bir muamele için birisi geliyordu.

— Hani iyihal kâğıtlarınız?

— Aşı kâğıtları olmadan perdeyi açamazsınız...

— Askerlik işlemi görülecek...

— Sağlık muayeneniz yapıldı mı?

Bunca işleme iki paratoner değil, yirmi paratoner yetmiyecek...

Sinemanın sahibi,

— Sinemam yıkılacak, ya bu çamaşırları odamızda kurutun, ya başka yere gidin... dedi.

Çamaşırları dışardan kaldırınca, müşteriler azaldı. Paralar suyunu çekmeye başladı. Paratonerleri zorla ele geçirip bir gece ordan kaçtık, başka bir kasabaya vardık. Orda da paratonerlerimiz çok işe yaradı. Kasabada ne kadar resmî daire varsa, askerlik şubesinden tut, postaneye kadar, hepsindeki işlemleri bitirdiler. Bir gece, oyunun yarısında, bir orman koruma memuru geldi.

— Bizim dairenin muamelesi eksik kalmış... dedi.

Zülfiyar, bizim muamele takipçilerini ertesi gün göndereceğini söyledi ama orman memuru,

— Olmaz, müdür bey şimdi istiyor, resmî muamele yapılmadan perde açılmaz... dedi.

Sarışın paratoner, orman koruma memurluğundan dönmedi. Esmer paratoner de «Binbir Çeşit Hırdavatiye Tecimevi» nin sahibiyle kaldı. Zülfiyar'ı bir telâştır aldı:

— Aman arkadaşlar, paratonersiz olmaz... Çabuk İstanbul'a dönelim de Allahın izniyle bizim karıları kurtaralım...

İyi ama, dönüş paramız yok... Hiç olmazsa iki oyun verelim de, dönüş parasını kazanalım, dedik. Karısıyla baldızı başkaldırdığı için, Zülfiyar kendisi kadınların çamaşırlarını gişe üstüne ip gerip astı. Tam perdeyi açacağız, bir de baktık, Zülfiyar'ın baldızı ortada yok... Ara, tara yok, yok... Zülfiyar'ın karısı, kendi kızkardeşi için, «Vay namussuz, böyle dar zamanda bu yapılır mı hiç! Her gece ön sırada oturan palabıyıklı bir müşteri vardı, hediyeler gönderip duruyordu, mutlak ona kaçmıştır», deyip duruyor. Zavallı Zülfiyar, «Nasıl olsa baldız elden gitti, hiç olmazsa karıyı kurtarsak da İstanbul'a kapağı atsak Allahın izniyle...» diyordu ki, bre aman, karısı da yok ortalarda... Otel odasında, karısının bıraktığı pusulayı buldu: «Kısmetim çıktı, ben ayrılıyorum.»

Zülfiyar, karakola gidip karısının kaçırıldığını söylemiş. Bekçi, «Ne kaçırılması yahu... Mektup bıraktı, ben de size getiriyordum» demiş. Kadın mektubunda, «Paratonersiz kalınca nasıl olsa beni kaçıracaklardı; hiç olmazsa bir uygununa kendim gidiyorum» diye yazmış.

Seyirciler tiyatroya dolmuş, perde açılsın diye ıslık çalıp bağırıp, tepinip duruyorlar. Neredeyse yıkacaklar binayı... Bilet paraları, sinema sahibinde, oyundan sonra hakkımızı verecek. Paralar bizde olsa, çoktan savuşup gideceğiz... Zavallı Zülfiyar'ın kundaktaki çocuğu, kuliste ciyak ciyak ağlayıp duruyor, çocuk aç... Emziği biriki çekiştirip süt gelmeyince atıyor ağzından. İlle de meme istiyor. Zülfiyar, süte buladığı serçe parmağının ucunu emdire emdire çocuğu uyuttu. Sonra perde önüne çıkıp, kıyameti koparan seyircilere, gündüz kasabada çığırtkanla yaptığımız ilânı tekrarladı:

— Sayın seyirciler! Millî Sahne'nin, bu gece çok zengin bir programla huzurunuza çıkacağını, büyük fedakârlıkla getirttiğimiz ses ve dans

kraliçesi ve operet yıldızı, biricik sanatkârımız ve medar-ı iftirahımız Ayla Tatlıses'i dinleteceğimizi vâdetmiştik. Büyük yıldızın gecikmesi yüzünden perdemizi biraz geç açtığımız için özür dileriz. Bir iki dakika sonra Ayla Tatlıses'i dinleyecek ve seyredeceksiniz...

Bir alkış koptu. Kulise gelince Zülfiyar'a:

— Yahu, ne yaptın? Nerde Aylâ dediğin karı? dedim.

— Başka çaremiz yok, yoksa burdan gidemeyiz... Ben dansöz rolüne çıkacağım makyaj yapıp... dedi.

Az sonra makyajını yapmış geldi ki, kadın desen kadın değil, erkek desen erkek değil, türlü renk boya fıçılarına girip çıkmış acayip bir yaratık...

O arada, vali emeklisinin oğlu, sinema sahibinden bizim hakkımız olan parayı almış, otobüs biletlerini de almış, geldi.

— İki saat sonra otobüs kalkacak, hazırlıklı olun, oyundan sonra hemen gidiyoruz... dedi.

Ama Zülfiyar'ı kadın kılığında görünce,

— Eyvah... diye bağırdı, bu herif kadınım diye sahneye çıkar da oynarsa, seyirciler vallahi bizi döver...

Zülfiyar, karısının pullu, tülden dans elbisesi içinde boynunu büküp,

— Ne yapalım, başa gelen çekilir... dedi.

Boyu da uzun olduğundan, dans elbisesinin etekleri baldırlarının onda birini bile örtmüyor, kıllı bacakları ortada...

Valinin oğlu davul çalacak, daha doğrusu tokmağı vurup duracak. Kemanı çalacak adam yok... Öbür arkadaş perdeyi açtı, kundaktaki çocuk da ağlamaya başladı. Ben, susturmak için çocuğu kucağıma alıp pışpış diyerek sallamaya başladım.

Zülfiyar çıktı sahneye, hem oynuyor, hem şarkı söylüyor. Zıpladıkça, sahne yıkılacak... Sesi de sis düdüğü gibi...

Zülfiyar ilk numarasını başarıyla yaptı, perde indi. Seyirciler alkışlıyor, tepiniyor...

— Soyun, soyun... Çıkar, onu da çıkar, onu da... Striptiz!... diye bağırmaya başladılar.

Zülfiyar, üstünden bikaç parça çıkarıp at ama, seyirciler yetinmiyor, ille de striptiz ist yorlar.

Perdeyi kapattık, arka kapıdan savuştu Doğru otobüslerin olduğu yere. Zülfiyar, boyal rını silmeye, üstündeki o pullu tüllü bezleri ç karmaya vakit bulamamıştı. Çocuk, valinin oğ lundaydı. Ben bavulları otobüse yerleştirirke bir de baktık, bir kalabalık bize doğru geliyo Eyvah, dövecekler demeye kalmadı, «Ya ya y şa şa şa, Aylâ yavrum çok yaşa!» diye bağırma ya başladılar, gelip bizi çevirdiler. O koskoc Zülfiyar'ı kaptıkları gibi, koşturmaya başladıla Onu kucaklayan delikanlı, «Yavrum... Ayla!» d ye bağırıyor, koca Zülfiyar da kazık gibi bacak larını sallayıp tepiniyor.

— Ulan, ben erkeğim be, erkek... Bırakı diye boru gibi sesiyle bağırıyordu.

O bağırdıkça,

— Yesinler seni Ayla'cığım... diye cevap a yor.

Gözümüzün önünde koca herifi, omuzlard kucaklarda sallasırt alıp götürdüler. O boğuşm sırasında, Zülfiyar'ın takma meme diye göğsü tıkıştırdığı paçavralar yerlere saçıldı.

Valinin oğlu, eğlenceli olayı seyreden bekç ye,

— Ayla hanımın çocuğu kaldı, bir dakika t tuver şunu... diyerek, kundaktaki çocuğu be çinin kollarına bırakıp otobüse atladı.

Ertesi sabah, daha yoldayken, otobüsün du duğu bir yerde emekli valinin oğlunu polisler y kaladılar. Babası, gazetelerde, oğlunun resm de bastırıp kayıp aranıyor, diye ilân vermiş. bür arkadaşı da, polisler İstanbul'da ensele En büyüğümüz oydu, onsekizini bitirmiş. O Sanat Tiyatrosu için gereken parayı, komşula nın evinden araklamış.

Bana gelince, ben daha bizim mahalleye rer girmez, beni gören komşular, «Müjde, oğl geliyor!» diye anneme koştular. Bu macerayı ucuz ben atlattım. Annem, sınıfta kaldığım iç alıp başımı gittiğimi sanmış.

BİR TULUATÇININ ANILARI: II

KIZI KURTARAMADIK

Biz çok çektik beyim, çok... O zamanlar tiyatro oyunculuğu, şimdiki gibi değildi. Bu anlattıklarım, Cumhuriyetin ilk yıllarında oluyor.

Rahmetli V.Ö. yeni bir heyet kurmuştu, ben de onun heyetindeydim. Turneye çıkmazdan birkaç gün önce V.Ö. heyete bir kız getirdi. Ama ne kız, bir içim su... Onaltısında var yok... Biriki sahneye çıkmış ama, daha pişmiş değil, eli yüzü açılmamış... Turnede yetiştireceğiz kızı da... Heyetteki erkekleri görsen, hepimiz kıza pervane kesilmişiz. Böylesi de iyi değil, çünkü hepimiz birden kul - köle olduğumuzdan kız hiçbirimize düşmüyor.

Konya dolaylarında dolaştık, kamyonla başka bir yere gidiyoruz. Bir candarma yolumuzu kesti. Kamyonu durdurdu.

— İnin!...

Kadınları bıraktık kamyonda, biz indik.

— Kadınlar da insin!...

Onlar da indi.

— Çıkarın nüfuskâğıtlarınızı!...

Nüfuskâğıtlarımız var ama, eşyalarımızla, dekorlar, aksesuvarlarımızla birlikte sandıklarda, denklerde... Ordan çıkarmak için, bir kamyon yükü boşaltıp aramak gerekli.

Hemen V.Ö., «Başüstüne...» deyip, cebinden bir kâğıt çıkardı.

— Bize hükümet turne için toptan izin kâğıdı verdi, işte hepimizin adları burada yazılı, nüfusumuz burada... dedi.

Yaklaşıp baktım, rahmetli V.Ö. candarmaya, İstanbul'dan yola çıkarken satın aldığımız eşyanın faturasını uzatmış. Tabii faturada mühür de var, pul da... O zamanlar, okur yazar olmıyan bizim candarmaya pul olsun, mühür olsun da, ne pulu ne mühürü olursa olsun... Pulla mühür demek, hükümetin ta kendisi demek.

Candarma, faturayı eline aldı, bir zaman kurnaz kurnaz baktı, ama ters bakıyor. Haritayı arazide yönüne doğrultur gibi, evire çevire, pulu mühüre bakarak, sonunda doğru tuttu kâğıdı... Bir zaman da öyle bakıp.

— Sıraya girin! dedi.

Yanyana dizildik. Kendisini kazıklıyor muyuz, sandırıyor muyuz, diye de işkilli olduğundan, belli ki candarma bize sert otoritesini göstermek istiyor. Birden, sanki karşısında kadınlı erkekli onbir tulûat oyuncusu değil de, bir alay varmış gibi, öyle bir.

— Hazıroool! komutu çekti ki, sesi dağlarda taşlarda yankılandı.

Korkudan tirtir titreyen kadınları da,

— Esas vaziyeti didik len!... diye azarladı.

En başta duran V.Ö. ye sordu:

— Senin adın ne...

Adını söyledi. Candarma, elindeki faturaya bakarak, sözde orada V.Ö. nin adını arıyor. Ben, candarmanın yanında olduğumdan, ne yaptığını görüyorum. Parmağını faturadaki mal cinsleri üstünde gezdirdi, gezdirdi, sonra orada adını bulmuş gibi, «2 adet pullu dansöz entarisi» yazılı yere parmağını koyup,

— Sen geç bu yana!.. Tamam! dedi.

V. Ö. karşıya geçti. Candarma, cebinden çıkardığı boyalı kalemi dilinde tükürükleyip, V. Ö. nin adı diye «2 adet pullu dansöz entarisi» yazısının yanına bir işaret koydu.

— Senin adın ne?

— Hayri...

Sözde faturada Hayri'nin adını arayıp buldu, yeniden dilinde tükürüklediği kalemle, «3 adet peruk» yazısının yanına bir işaret koyup,

— Sen de geç!... dedi.

Sıra bana gelmişti:

— Senin adın?...

Benim adım, Hasan Yoloğlu ama, her nedense birden, zamanın başbakanının adını, soyadını söyleyince, arkadaşlar dayanamayıp kırkırdadılar. Ama beni bir korku aldı. Candarma çakarsa, «Kendisine Başbakan süsü veren bir sahteci yakalandı» diye canıma okurlar... Faturada parmağını dolaştıra dolaştıra, «1 adet çıngırak» yazılı yerde durunca, ben hemen,

— Orası değil, benim adım aşağıdaki... diye «3 çift zenne iskarpini» yazılı yeri gösterdim.

Bu davranışımdan ona hem güven geldi, hem de,

— Kör müsün, işte orasını okuduk... dedi, bir işaret koydu kalemle.

Adını söyleyen karşıya geçiyordu. Hepimize, azarlar gibi, «Adın ne, adın ne?» derken, sıra o güzel kıza gelince candarma sesini inceltip,

— Ya sizin adınız ne? deyince, ben V.Ö. nin kulağına,

— Kız elden gitti... dedim.

— Bırakmayız...

— Aman, sakın... Cumhuriyet candarmasına karşı gelinmez.

Adı sorulan kız,

— Hülya... dedi.

— Hülya, öyle mi? Adın da pek gozelmiş... Siz şo yanna geçin Hülya Hanım...

Kızı bizden ayırdı.

Faturadaki adları okuyup bitirince, daha beş altı kalem eşya kaldığından faturada,

— Sizin kumpanyanın daha altı kişisi olacak, onlar nerde? dedi.

V. Ö.,

— Onları Konya'da bıraktık... dedi.

Baktı ki, nüfuskâğıtları tamam, ille de bir eksiklik bulup, kızı alakoyacak.

— Nerde sizin izinnameleriniz, nerde vesikalarınız? dedi.

V. Ö. cebinden hemen bir pullu makbuz daha çıkardı:

— İşte buyrun.

Aldı, baktı, baktı...

— Peki, nerede muhtarınızın verdiği iyi hal kâğıdı...

O bişey istedikçe, V. Ö. cebinden bir fatura, bir makbuz çıkarıyor.

— Sağlık cüzdanınız?

— Buyurun...

Artık isteyecek bir resmî kâğıt adı aklına gelmeyince, yanaklarını yayarak güldü:

— Herbişeyiniz tamam maşallah, çok eyi, dedi. Bu yanlarda eşkiya var da ondan baktım kâhatlarınıza, kusura kalmayın...

V. Ö.,

— Zararı yok, görevinizi yaptınız... dedi.

— Hee, görev ya...

— Kal sağlıcakla, hadi bize eyvallah...

— Durun hele... — kamyonun üstündeki davulu gösterdi — indirin şu davulu, zurnayı da, oynayın bi görelim, ondan kelli gidersiniz...

— Aman olmaz, geç kalırız... İşimiz çok... olmaz!

— Olur, hem de ne gozel olur ki...

Böyle söylerken, tüfeğin dipçiğiyle V. Ö. yi itelemeye başladı.

— Olmaz aslanım... Olmaz aslan hemşerim.

— Olmazsa siz bilirsiniz, - güzel kızı gösterdi - olmazsa, aha bu karıyı alakorum.

— Nasıl alakorsun?

— Zati onun adı yoktu nüfuskâğıdında...

— Var kardeşim, işte bak!

V. Ö. faturadan «1 adet gecelik» yazısını gösterdi.

— Okuman var hemşerim, bak oku işte, adı var...

— O'ssa da, olmasa da kalacak dedik bi kerem, söz ağzımdan çıktı, daha dönmem...

Baktı olacağı yok, V. Ö.,

— Peki öyleyse, dedi, davulu zurnayı indirelim de kadınlar oynasınlar önce...

Candarma buna pek keyiflendi. V. Ö. çıktı kamyona, davulu çözmeye çalıştı, çözemeyince, bizi yardıma çağırdı. Kadın, erkek doluştuk kamyonun üstüne... Ama ne yaptıysak çözemiyoruz...

— Hemşerim, gel hele yardıma... Baksana ipler kördüğüm olmuş, çözülmüyor...

Tüfeğini ağaca dayayıp candarma kamyona çıkınca şoför de gaza bastı. Bizim külüstür kamyon uçuyor ama, yollar çok bozuk olduğundan, sen o yiğit candarmayı, bir görsen... Kamyon sarsıldıkça düşüp düşüp kalkıyor.

— Durun, durun dedik len... Candarmaya karşı mı geliyonuz alçaklar? - pat düşüyor - yahu, durun imansızlar... - kalkıyor - vazgeçtik karıdan maridan .. Len candarma kaçırmanın suçu ağırdır... - pat düşüyor - kardeşlerim, etmeyin...

Başladı yalvarmaya...

V. Ö.,

— Vilâyete gidiyoruz, doğru vilâyet candarma komutanlığına...

Candarma,

— Kardeşler, bir şaka ettik canım, siz şakadan anlamaz mısınız... diye yalvarıyor, etmeyin... Yüzbaşı beni dayaktan bitirir. Amanın, tüfek de orada kaldı... Tüfek askerin namusu... Bırakın beni...

— Seni tutan mı var, hadi atla git!

Nereden atlayacak, ayakta zor duruyor.

Vilâyet uzak değilmiş, candarma komutanlığının önünde durdu kamyon. Biz çok yanlış yapmışız, candarmayı yolda salmak varmış... Ama nereden bileceğiz? V. Ö. candarma komutanı olan yüzbaşıya çıkıp, olanları anlattı. Yüzbaşı hepimizi yanına çağırdı, candarma da orada... Hepimiz olup biteni anlattık... Bunun üzerine yüzbaşı, candarmaya bir sopa çekti, bir sopa çekti ki... Koca candarma ağlayıp yalvarıyor.

V. Ö. kulağıma,

— Yüzbaşının bizim yanımızda candarmayı

dövmesini hiç beğenmedim. Kızı candarmadan kurtardık, ama yüzbaşıdan kurtaramayacağız... diye fısıldadı.

Ne de olsa güngörmüş adam, dediği gibi de oldu. Yüzbaşı bizi savıp kızı yanında alakoydu. V. Ö.'ye,

— Yahu, gidip daha üst bir yere şikâyet edelim, valiye filân dedik...

V. Ö.,

— Hepsi aynı şey, dedi, bu sefer de orada alakorlar kızı, dolaşır. Ellerine düşmemek vardı, bikere düştük ellerine...

Kız, ertesi gün geldi, heyete katıldı. Merakla,

— Ne oldu? diye sorduk.

Sanki, bilmediğimiz ne olabilirdi de?

Kız,

— Hiç, dedi, hiçbişey olmadı...

Tabiî anlaşılmıştı neler olduğu... O olaydan sonra kızda büyük bir gelişme oldu, büyük başarı kazandı.

Yaaa beyim, biz çok çektik, çok... Bizim zamanımızda oyunculuk, şimdiki gibi değildi.

BİR TULUATÇININ ANILARI : III

ADAM AZMANI

Biz çok çektik beyim... O zamanlar oyunculuk şimdiki gibi değildi, çok çektik, çok...

Bir tarihte Rodos'taydık, Rodos'ta çok Türk vardı, o zamanlar. Ben gencecik bir oyuncuyum, Jön'e çıkıyorum. Daha turneler çıkalı üçbeş yıl ancak olmuş. Kumpanyanın kızlarıyla aramız iyi... İyi olup da ne olacak yani, arkadaşlık ediyoruz, işte o kadar... Gelgelelim patron bir Allahın belâsı herif ki, kumpanyanın kızlarını bizden kıskanır. Sanki harem kurmuş da kumpanyanın bütün kadınları onun... Elinden de bişey gelmez ha, yaşı geçmiş, beli diline vurmuş bir moruk... Kızlara sarkıntılık bile edemez de, patron cakasıyla kasılır, zart zurt eder, sulanır. Erkek oyuncuların, tiyatro dışında kız oyuncularla konuşmasını bile yasak etti.

Kızların kanı kaynıyor, benim kanım kaynıyor... Ben o zaman, şimdiki gibi değilim... Bakmayın siz şimdiki halime...

Bigün otelde kızlardan birinin odasında pişpirik oynuyoruz, vallahi başka bişey yaptığımız yok... Odada üç kız, iki de erkeğiz... Birara erkeklerden biri dışarı çıktı. Az sonra da patron hışımla içeri girdi. Bizi cümbüşlü kahkahalar içinde pişpirik oynarken görünce kudurdu. Beni odasına çağırdı:

— Ulan, ben sana kızlarla dalga geçilmiyecek demedim mi?

— Dalga geçtiğim yok namussuzum, pişpirik oynuyorduk...

— Senin gibilerin kumpanyamda işi yok, defol!

— Paramı ver, gideyim...

Önüme yirmibeş kuruş attı.

— Hiç olmazsa bir lira ver... diye yalvardımsa da taş yüreği yumuşamadı, önüme bir yirmibeş kuruş daha atıp,

— Artık on para daha veremem, dedi.

Rodos denilen su ortasındaki yerde kaldım mı bir başıma... Kıyıda dolanıp dururken bir de baktım, bir kayıkçı Fethiye'ye gidecek yolcu çağırıyor.

— Kaça hemşerim?

— Bir lira...

Bende elli kuruş var. Demek beni kayıkçı, yarı yola götürüp ordan denize atacak... Kurban olduğum Anadolu toprağına ayağımı bir atabilsem, ondan sonrası kolay, nasıl yapar eder İstanbul'a varırım.

Rodos Adasında kalacak değilim ya, bindim kayığa... Kayık büyük, daha beşaltı yolcu var... Fethiye'ye yaklaşırken yolcular paraları tahta üstüne bırakmaya başladılar. Ne yapacağım diye içim içimi yiyor... Fethiye'ye varınca, param yok, derim... Kayıkçı bana ne yapacak, alıp beni götürecek değil ya... İskeleye yanaşır yanaşmaz, herif beni geri çeker de Rodos'a götürür diye korkumdan hemen karaya sıçradım.

— Sen? Hemşerim, parayı vermedin...

Birden,

— Verdim ya, oraya koydum işte... diye bir yalan atıp yürüdümse de, kayıkçı arkamdan yetişip yakaladı.

İyi ki yolculardan biri,

— Verdi yahu, koydu oraya, ben gördüm... diye yalancı tanıklık etti de kayıkçı beni bırakıp, verdi, vermedi, diye onunla ağız dalaşına başladı da, ben de aradan sıyrılıp savuştum.

Ne yapsam, diye düşünüp duruyorum ama, açlıktan kafam çalışmıyor. Baktım bir simitçi. Simitte çok keramet vardır. Ne zaman simit yesem, zihnim açılır. Bizim gazeteciler, yazarlar, neden simit yer çayla? Herkes parasızlıktan sanır. Yok canım, çayla simit zihni açar da ondan... Bir simit alıp kahveye girdim, çayla simiti yiyince, kafam da çalışmaya başladı.

Kahvenin bahçesinde bir ayakkabı boyacısı, ama boyacının boyu iki metre var, belki daha da uzun... Ayakkabımı boyatırken herifi inceliyorum, evet, insana benzer yanları varsa da, ilk bakışta insan olduğunu anlamak zor... Anasının günahını almıyayım ama, ya ayıdan, ya orangotondan bir karışıklığı olsa gerek...

— Kaç para kazanıyorsun günde?

— Allah bereket versin, kırk elli kuruş kazanıyorum...

— Ben sana günde ikibuçuk lira vereceğim, benimle çalışır mısın?

O zamanın parasıyla günde ikibuçuk lira ne demek, çok para, dükkân - tezgâh sahipleri kazanamaz...

Sözüm burdan dışarı, bütün uzun boylular gibi, ne işl olduğunu bile sorup etmeden,

— Çalışırım... dedi.

— Peki, şimdi üstünde kaç paran var?

Cebindeki, boya sandığının çekmecesindeki bozuk paralarını çıkarıp saydı: İkiyüzotuz kuruş...

— İyi... Gel benimle!

O gün Fethiye'nin pazar günüymüş, girdik bununla pazar yerine. Boyacının parasıyla iki keçi postekisi aldım, bolca katı tutkal aldım hani marangoz tutkalı vardır ya, ondan... İki takım da sığır ciğeri aldım.

Fethiye'nin en büyük hanına gittik, bir han odasına girdik. Boyacıya,

— Soyun! dedim.

— N'olacak?

— N'olacağını sonra görürsün, hele soyun sen...

Herif anadan doğma soyununca, büsbütün korkunç bir zebella oldu. Tutkalı, su dolu kovaya koyup iyice kaynattım. Keçi postekisini de parça parça kesip, boyacının çıplak bedenine tutkalla iyice yapıştırdım. Tutkal da öyle koyu olmuş ki, yapışan keçi derisinin, herifin derisinden ayrılacağı hiç yok, çeksen ayrılmaz; ola ki adamın derisiyle, etiyle birlikte iskeletinden sıyrıla... Herif baştan tırnağa, keçi kılıyla donandı. Bir de ayağa kalktı ki, eyvah... Aslını bilmesem, bu yabani yaratık diye korkumdan bağırarak kaçacağım.

Bunu han odasında bırakıp, hancının yanına gittim.

— Amca, dedim, hanın şu küçük ahırı boş duruyor, bana orasını kiralar mısın?

İlkin verimli olmadı.

— Büyük ahır işini görüyor nasıl olsa, orası boş... Günlüğü bir liradan kiralayayım.

Bir lirayı duyunca hancının gözleri parladı. O zamanın bir lirası çok para. Biz, iki kişi, han odasına günde on kuruş kira veriyoruz.

— Hayvan mı bağlıyacaksın?

— Hayvan olsa kolay... Hayvandan beter bir canavar... Görmeler ister bir adam azmanı...

Hancı razı oldu. Bizim insan azmanının boynuna bir yular atıp ahıra soktum, yuların ipini direğin halkasına sıkıca bağladım.

— Arkadaş, parayı vurduk, dedim, ben sana gündeliğin ikibuçuk kâğıt mı, dedim... Sen bu işe çok elverişli olduğundan, şimdiden gündeliğini üç liraya çıkardım; yeter ki sen, ben ne dersem öylecene yap...

— Buyur, ne dersen yaparım...

Pazardan aldığım sığır ciğerlerini bir kovaya doldurdum.

— Az sonra burası seyirci dolacak. Sen, iki elini de yere dayayıp dört ayak gibi duracaksın. Ben, kovadan ciğer parçalarını sana attım mı, sen iki ard ayağının üzerine sıçrayıp havaya kalkacak, ciğer parçalarını daha havadayken kapacaksın... Ciğeri ağzınla çiğniyecek sin...

— Sonra ne olacak? Ben çiğ ciğeri yutamam yahu...

— Yutma... Sen ağzınla çiğne... Ben o sıra seyircileri dışarı çıkarınca, sen de çiğnediğin ciğerleri ağzından atarsın...

Bikaç kere de bunu talim ettirdim. Sonra han kapısındaki binek taşına çıkıp, gazete kâğıdından yaptığım boruyla bağırmaya başladım:

— Muhterem vatandaşlar! İkiyüz vahşi hayvan avcısının insan ayağı girmemiş Afrika ormanlarından yakaladığı, insan ciğeri yiyen adam azmanı içerde... Buyrun, gelin görün; adam azmanının insan ciğerini nasıl yediğini görün! Dört ayaklı, iki metre boyunda, ikiyüz okka ağırlığında adam azmanı... gelin, görün...

Hanın kapısı pazar yerine açık, herkes orda... Bu Fethiye de o zaman, sinemasız, tiyatrosuz, durgun dural bir yer... Ben öyle bağırınca, pazar yeri boşalıp, hanın kapısına biriktiler. Beş kuruş vereni içeri alıyorum. Seyircileri otuzar otuza ahıra sokuyordum. Ahır büyük olsa yüzer kişi dolduracağım, ama yer yok. Otuz kişiyi dolduruyorum ahıra, kovadan aldığım ciğer parçalarını atmamla, bizim adam azmanı iki ayağı üzerine dikilip, ciğer parçalarını daha havadayken kapıp başlıyor çiğnemeye...

— Haydi tamam!...

Seyircileri çıkarıyorum, adam azmanı da ağzından ciğeri atıyor. Yeniden bir otuz kişi daha dolduruyorum. Yağmur gibi yağıyor paralar, ben artık paraları koyacak yer bulamaz oldum. Ceplerim doldu da, bozuk paraların ağırlığını çekemez oldum. Ahırdan bir yem torbası bulup, paraları onun içine koymaya başladım.

Çoluk çocuk, kadın erkek, genç yaşlı, duyan geliyor. Ben artık, binek taşına çıkıp çığırtkanlık yapmıyorum, para toplamaktan vakit yok ki... Halk, adam azmanını görmek için birbirini eziyor... Gören, gidip başkasına anlatınca, duyan geliyor.

Kovadaki ciğerler bitti, yerdekileri toplayıp yeniden atıyorum buna...

Derken bu bizim adam azmanı,

— Aman dur, dayanamıyacağım... Bana bişeyler oluyor, etlerim çekiliyor, yanmaya başladım... dedi.

Keçi postekisini, marangoz tutkalıyla bunun derisine yapıştırmıştım ya, tutkal kuruyunca, büzülmüş, herifin derisini çekmeye başlamış, adamın derisi çatır çatır çatlıyor...

— Aman, dur... sırası mı yahu, dayan hele biraz daha, akşamı bulalım...

Adam azmanı, acıdan, sancıdan nağralar atıkça seyircilere,

— Aman yaklaşmayın, azdı gene, kolunuzu, kafanızı kapar... diyerek korku salıyorum.

Seyirciler çıktı mı, adam azmanı yalvarıyor:

— Aman etme, bittim... Yanıyorum cayır cayır... Etlerim kopuyor...

Koca herif ağlamaya başlamaz mı!

Hayır, benim korkum başka, adamı ahırdan nasıl alacağım? Kapının önü insan dolu... Ahırdan herifi alınca, yamyam olmadığını anlıyacaklar, korkum bu... Akşamı etsek de karanlık bassa, ben de paraları toplayıp tüyeceğim. Vaktım olacağı yok, adam azmanına,

— Gündeliğini vermem... dedim.

— Gündelik istemem, sana verdiğim ikiyüzotuz kuruş da helâl olsun, tek beni sal burdan kurtulayım...

Ben seyircileri içeri alıp, paraları toplar dururken, birisi nasılsa, yamyam dediğimizin oralı ayakkabı boyacısı olduğunu anlayıp, candarma komutanına gitmiş,

— Tanıdım, bizim boyacıyı adam azmanı diye yutturuyorlar... demiş.

Bunun üzerine komutan da bizi yakalamak için bir manga silâhlı candarmayı göndertmiş üzerimize... Benim onlardan haberim yok, boyuna bağırıyorum;

— Muhterem vatandaşlar, insan ayağı girmemiş Afrika ormanlarından yakalanmış insan ciğeri yiyen yamyamı görün, burda...

Yeni seyircileri içeri soktum ki, adam azmanı yok... Aman, demeye kalmadı, dışarda bir kıyamettir koptu. Çıktık kapıya. Halk korkudan çil yavrusu gibi dağılmış, bağrışıyor:

— Kaçtı...

— Aman, adam azmanı kaçtı...

— Tutun... Vurun...

— Yakalayın yahu...

— Taş atın...

— Tabancası olan müslüman yok mu?

— İnsan ciğeri yiyen adam azmanı kaçıyor!

Adam azmanı, kuruyan tutkalın verdiği acıya dayanamayıp, dışarda seyircilerden para toplarken, ahırın kürekle gübre atılan arka penceresinden kaçmış. Ben dışarı çıkıp baktığım zaman, zavallı adam azmanı da, denize doğru koşuyordu, aklınca denize dalıp da, suda tutkalı yumuşatıp keçi derisinden sıyrılacak...

İşte o sırada da candarmalar gelmiş. Halk, «Tutun, vurun yabani kaçıyor, adam azmanı...» diye bağırıp da, candarmalar bir yabani yaratığın lap lap kaçtığını görünce, tüfeklerini omuzlayıp ateşe başlamazlar mı!

— Aman etmeyin... O da sizin, benim gibi bir beni âdemdir! Ben yalan dedim arslanlarım... diye yalvararak, candarmaların tüfeklerine sarıldım.

Candarmalar beni tutup karakola götürürlerken, adam azmanı kızgın manda gibi denizde debelenip duruyordu.

Adam azmanını da karakola getirdiler, koca adam acıdan ağlıyor. Candarma komutanı,

— Çabuk bunu hamama sokun! dedi.

Üstümden paraları aldılar, saydılar; seksenyedi lira...

Komutan,

— Ulan namussuz, milleti kandırırsın ha? diye başladı.

Orada bir zabıt tutup beni savcıya çıkardılar. Savcıya,

— Beyim, dedim, bu bir sanattır... Bütün lunaparklarda, panayırlarda hep böyle yapılır. «Kesikbaşlı insan», «Yarısı kız, yarısı balık, deniz kızı» diye, yok «İnek başlı çocuk», «Altı kollu kadın» diye halka gösterirler. Hiç kesik başlı beden yaşar mı? Bu, sanat beyim... Sanatta, yalan dolan vardır, uydurma olur az bişey...

Neyse, savcı sanattan anlayan biriymiş de, topladığım paranın yarısını bana verip,

— Çabuk git, durma buralarda!... diye beni savdı.

Paranın yarısınıda adam azmanına vermiş olacaklar. Ben hemen o akşam bir otobüse binip İstanbul'un yolunu tuttum.

Biz çok çektik beyim, çok... O zamanlar oyunculuk, şimdiki gibi değildi.

BİR TULUATÇININ ANILARI : IV

BELEŞTEN ANKARA'YA GİTMEK İÇİN

Biz çok çektik beyim, çok... Bizim zamanımızda oyunculuk, şimdiki gibi değildi... Nerdeee? Çok çektik, çok...

1930 - 31 yılları olacak... Geçmiş zaman, tarihi tam aklımda değil. Bizim heyetle «İ.....» da çalışıyoruz. Bunca yıllık oyuncuyum, hiç bir yerde orda kaldığımız kadar uzun kalmadık. İki yıla yakın zaman kaldık orda. İstesek daha da kalırdık, ama heyet dağıldı. Orda o kadar çok tutunmamızın sebebine gelince, ora insanı bir acayip beyim, ağlamaya çok düşkün, ille de ağlayacak... Tiyatroya gelince ağlatabildin mi bol bol, verdiği parayı helâl eder, ertesi akşam yine ağlamaya koşarak gelir.

Ne oynayacağımızı her akşam, oyuna çıkmadan önce ben ayarlıyorum, çünkü artık dağarcıkta eski oyunlar kalmadı. Ne oynayacaklarını anlatıyorum arkadaşlara kısaca, çıkıyoruz sahneye... Bazıları, ikinci, üçüncü perdede, ne yapacaklarını unutup, bana soruyorlar. Yahu, ben nerden bileyim, benim aklımda mı? Anlatmışım bişey, sonra unutmuşum... Kendi rolümü unuttuğum bile oluyor. Uydur, uydur, artık bende yalan dolan tükendi.

Ya yoksul kızla zengin oğlan birbirlerini severler, ya zengin kızla yoksul oğlan... Zenginin anası babası evlenmeyi engeller. Seyirci de, ağlar da ağlar...

Bir gece yine sahnedeyiz. İkinci perdenin ortasında, seyircilerin arasından bir adam ayağa fırlayıp bağırmaya başladı:

— Burda polis yok mu? Tiyatro diye menfi propaganda yapılıyor, milletin içine ikilik sokuluyor. Böyle piyes oynayamaz... İndirin! Kapatın perdeyi!

Bir nutuk attı... Adam, oyunu yarıda kestirecek. Gözyaşları içindeki seyirciler, içlerini çeke çeke,

— Devam etsin! İsteriz!.. diye bağrışmaya başladılar.

İyi ki, savcı da oradaymış. Kalktı,

— Oyun yarıda kesilmez, perde kapanmaz. Oyun biter, bir şikâyeti olan varsa, ilgili yere bildirir... dedi.

İşte bu hava içinde üçüncü perdeye başladık. Bütün arkadaşlar öyle sinirlenmişti ki, artık hepimiz birden oyunu unutmuşuz. Benim iyice tepem atmış, çıktım sahneye, ama ne söylediğimi bilmiyorum... Açtım ağzımı, yumdum gözümü... Artık oyun moyun yok... Ben böyle yapınca arkadaşlar da coştular, verip veriştiriyoruz. Ama alkıştan da nerdeyse tiyatro yıkılacak... Sabaha kadar konuşsak, seyirci daha, aman bitmesin, diyecek. O üçüncü perde sürmüş iki saat...

Perde kapanınca polisler, o bağıran adam, doluştu kulise... Biz öyle candan, ciğerden içimizi döküp konuşmuşuz ki, o şikâyet eden adam da dayanamamış, iki gözü iki çeşme hem ağlıyor, hem de biyandan burnunu çekerek,

— Müsaade edilmemeli... Yasaklanmalıl deyip duruyor.

Ertesi gün, savcı bizi çağırdı:

— Yahu, ne yaptın? dedi. O adam, ilk bağırıncaya kadar sözlerinde hiç bir suç yoktu, ama ondan sonra söylemediğini bırakmadın...

N'olacak şimdi?

Demek ben o kızgınlıkla ipin ucunu kaçırıp, içimi dökmüşüm. Neyse, seyircilerden tanıklar, şöyledir böyledir, dediler de kurtulduk. Bunun üzerine bizim tiyatro seyirci almaz oldu. Vali de merak etmiş, bizim haberimiz yok, bir gece oyuna gelmiş. Oyundan sonra,

— Vali çağırıyor... dediler.

Ödüm patladı, korkudan titreyerek valinin yanına gittim. Vali de bir hoş adammış,

— Aferin oğlum, dedi, çok iyi yapıyorsun... Bu milletin ömür boyunca, hem kendisinin, hem anasının ağladığı yetmiyor, bir de tiyatroya gelip ağlamak için üste para veriyor. Ağlat ağlatabildiğin kadar... Belki ağlaya ağlaya aklımız başımıza gelir...

Artık bir zaman sonra öyle oldu ki, beni gündüz sokakta görenler birbirlerine gösterip,

— İşte, o zengin namussuz herif kızını vermediği için dün gece intihar eden adam... diye fısıldaşarak, ağlıyorlar. Nerde olursa olsun, beni gören ağlıyor. Millet kendi derdini unutmuş...

Evet, biz orda daha yıllarca kalıp, insanları daha çok ağlatarak paralarını alırdık ama, neye yarar ki, bu bizim tulûatçı milleti, göçebeler gibi gezgincidir. Orda burda bir zaman sürttükten sonra, paralar suyunu çekti, Sivas'ta heyet de dağıldı. Şarkıcılar, varyeteler hep gitti. Biz kala kala dört kişi kaldık: Adı gerekmez, Allah selâmet versin bir kuklacı arkadaş, iki kadın oyuncu, bir de ben... Sivas'tan dört yaşlı eşek aldık ucuza. Eşeklerden ikisi kukla takımlarını, takım taklavatı, yükledik öbür ikisine de kadınlar bindi, biz de yaya olarak eşeklerin ardına düştük... İlk vardığımız ilçede kukla oynatıp da geçineceğiz. Ama para da kalmadı, ilçeye girdiğimiz zaman cebimizde metelik yoktu artık... Önce ilçenin tek hanına yerleştik. Arkadaşlar handa kaldı. Ben izin almak için doğru kaymakama gittim.

Kaymakam,

— Kaç kişisiniz? dedi.

— Dört!...

— Kaçı kadın?

— İkisi...

— Öbürleri de gelsin, önce hepinizi bir göreyim de ondan sonra...

Kaymakamın niyetinin bozuk olduğunu anladım. Hana dönüp kuklacı arkadaşa,

— Bu kaymakamın niyeti bozuk, gel, biz şurdan, para vereceğiz, diye iki çingene karısı bulalım, kaymakamı götürüp işte bunlar, diyelim de kadın oyuncularımızı kurtaralım... dedim.

Kuklacı,

— Olmaz öyle şey, nasıl olsa anlaşılır, sonra rezilliği çıkar... dedi.

Biz dördümüz kaymakama gittik. Kaymakam, bir zaman kadınlara alıcı gözle bakıp hoşbeş ettikten sonra, öbür üçünü hana gönderip, beni alıkoydu...

— Ben size izin veririm ama, o sarışın kadınla bir gece kalırsam... dedi.

Korktuğum başıma geldi.

— Aman kaymakam bey, etme eyleme, ehl-i ırz ve ehl-i namus kadındır, şudur budur diye yalvar yakar olduysam da, şuncacık acıma duymayıp,

— Eh, siz bilirsiniz, yoksa izin vermem... dedi.

Yahu, ne yapacağız, dördümüz de açız düpedüz.

— Gidip sorayım, dedim.

Hana dönüp, kuklacı arkadaşa anlattım.

— Elbet burada namusumuzu koruyacak biri bulunur, hadi candarma komutanına gidip anlatalım, dedi.

Gittik candarma komutanına. Yakışıklı, yiğit bir yüzbaşı. Anlattık.

— Siz gidin kaymakama, peki olur, deyin. Oyunu verin. Oyundan sonra söyleyin, hana gelsin.

Oh... Bir sevindik. Komutan bey tuzağı kurup kaymakamı suçüstü bastıracak.

Gittim kaymakama,

— Dediğiniz oldu beyim, dedim, gece oyundan sonra hana buyurun, istediğiniz hanım odasında sizi bekleyecek.

İzin kâğıdını şıp diye imzaladı. Biz de oyun vereceğimiz kahveyi tuttuk. Bir işlem eksik kaldığından bir daha kaymakama gittimse de, yerinde bulamadım. Odacısı, kaymakamın uyumaya evine gittiğini söyledi. Besbelli dinlenip, tavlanıp, zağlanıp, yağlanıp öyle gelecek kadına.

Neyse, biz oyunumuzu verdik, hana döndük. Ama bizim kuklacı arkadaş, istim üstünde vapur kazanı gibi, ağzından burnundan fosur fosur buğu salarak, koridorda homurdana homurdana dolanıyor.

Candarma komutanının dediği gibi, biz odayı hazırlayıp pusuyu kurduk, kadın da av yemi olarak alesta beklemekte... Derken, kaymakamın odacısı elleri, kolları dolu geldi:

— Bunları kaymakam bey gönderdi.

Üç şişe rakı, kızarmış tavuk, meyvalar, daha da neler, neler... Kadın, aldı bunları odaya, bekliyor.

Evet, kaymakam da geldi, yanında bir kişi daha... Yanındaki neyin nesi, bilemedik. O da, belki, öbür kadın boşta kalıp üzülmesin diye olacak.

Kaymakamla adamı geldi, kapıya dayandı. Aman bre yüzbaşım yetiş... Yoksa ırz, namus elden gidecek... Ve yetişti yüzbaşı.

— Hayrola kaymakam bey, bu saatte buralarda? dedi.

— Kontrola çıktım, dedi kaymakam.

— Artistleri mi?

— Evet...

— Ya bu rakılar, tavuklar, neyin nesi, kontrol için mi?

İşler tam yolunda gidip dururken, bizim kuklacı arkadaş, kendini tutamayıp da birden kaymakamın suratına şaaap diye bir tokat indirmez mi... Tuh Allah lâyığını versin, bir çuval inciri pisletti. Tutun, yakalayın, derken kuklacıyı çalyaka ettiler. Bak şimdi, haklıyken haksız duruma düşmek diye işte buna derler. Yaptığı yetişmezmiş gibi bir de, işi siyasete döküp ileri geri konuşmaya başlamaz mı!..

Bunu yakalayıp götürdüler. Geceyi karakolda geçirdi. Ertesi günü bizi de çağırıp, bunu sorguya çektiler.

O gün öğleden sonra, candarma komutanı,

— İşler kötüye gidiyor, dedi, siz bu kaymakamdan dâvacı olmaktan vazgeçin de, cezayı ucuz atlatın, Kaymakamı tokatlamanın cezası ağırdır.

Kuklacı arkadaş davâsından vazgeçti, kaymakamla dalaşmasından otuzbeş gün hapis yedi.. O hapiste, ben iki kadınla dışarda kalakaldım. Eşeklerden üçünü yok pahasına sattım. Kalan eşeğe de kukla takımlarını yükleyip, köy köy dolaşıyorum, köylerde kukla oynatıp, yumurta, tavuk, un filân toplayarak onları geçindiriyorum.

Kuklacı arkadaşın hapisliği bitti. Ordan çıktık, gidiyoruz. Buna sordum:

— Ulan, Allah cezanı versin, herifi niye tokatladın?

— Kendimi kaybettim kardeş, kanıma dokundu, birden tutamadım kendimi, patlattım tokadı...

— Hadi tokadı anladık, ya ne diye lâfı siyasete getirip ileri geri konuşmaya başladın?

Neden olduğunu anlattı. Bir zamanlar cezaevinde siyasî sanıklarla birlikte bulunmuş. O zaman bunları trene bindirip Ankara'ya göndermişler.

— Şunun için öyle dedim ki, diyor, yani bize sen karışamazsın, Ankara'daki büyükler karışır, demeye getirdim. Çünkü ben gördüm, bu siyasî sanıklara insan gibi davranıyorlar. Bizi buralarda sürüm sürüm süründürürler diye öyle dedim ki, trene atıp Ankara'ya yollasınlar. Beleşten Ankara'ya gidebilmek için, buradan kurtulmak için öyle dedim...

Orası senin, burası benim, uğraya dura, kadınlar varyete yaparak, şarkı söyleyerek, biz de kukla oynatarak İstanbul'a kapağı attık da, canımızı kurtardık.

Yaa beyim, biz çok çektik, çok... Bizim zamanımızda oyunculuk, şimdiki gibi değildi... Neredel..

KOLTUK

ADAMI ZORLA DELİ EDERLER

Gözlüklü olanı,

— Arkadaşlar, dedi, bu birdenbire karar verilecek iş değil. İyice düşünüp taşınmak gerekir.

İçlerinden en genci,

— Evet, dedi, çok iyi düşünmeliyiz. Kendi elimizle kendi başımıza püsküllü belâ almıyalım.

Yüzü çilli adam,

— Önce şunu düşünelim, dedi, biz şimdikinden memnun muyuz?

Hep birden,

— Değiliz! dediler.

O tekrar sordu:

— Neden memnun değiliz?

Gözlüklüsü,

— Deli birader, dedi, herif deli...

Öbürleri,

— Evet, deli!... Zır deli!... diye tekrarladılar...

Çilli adam,

— Tamam, dedi, mesele burada işte. Yeniden bir deli seçmeyelim.

Şişman göbekli adam,

— Bundan önceki de deliydi, dedi.

Gözlüklü,

— Biz bunlar deli diye seçmiyoruz ki... dedi, akıllı, uslu adamlar diye seçiyoruz. En akıllı bildiğimiz sonradan zırdeli çıkıyor.

İkidebir öksüren zayıf ihtiyar,

— Allah Allah... dedi, ne hikmettir bilmem ki, bu makama gelenler aklını oynatıyor.

Şişman,

— Bu makama gelenler aklını oynatıyor.

Şişman,

— Bu makama gelenler değil, bu makama getirdiklerimiz, diye sözü düzeltti.

Genç olanı,

— Makamın ne kabahati var? dedi. Anlaşılan bunlar aslında hep deli, ama delilik yapmaya fırsat bulamıyorlar. Biz başımıza geçirince fırsat bu fırsat diye işi azıtıyorlar.

Sıska ihtiyar,

— İster eskiden olsunlar, ister sonradan... Benim bildiğim, bunların hepsi deli çıkıyor, şimdiye kadar bir akıllısını göremedik, dedi.

Çilli adam,

— Yahu, şöyle böyle diyorsunuz ama, bu adam benim aşağı yukarı otuz yıllık arkadaşım. Biz bunu başkan yapmadan önce deliliği falan yoktu, dedi.

— Olabilir... Her deli, anadan doğma deli olmaz ya... Demek delirmek için kendisini başkan yapmamızı beklemiş.

Gözlüklü,

— Onu bunu bırakın, dedi, eskisi geçmiş. Bu kez kimi başkan yapacağız?

Herbiri bir ad ortaya attı. Bütün adlara karşı konuldu. Yeni seçilecek başkan hem deli olmayacak, hem de seçildikten sonra delirmiyecekti.

Belki yüz ad saydılar. Hiçbirini gözleri tutmadı. Gözlüklü adam,

— Tamam, dedi, benim aklıma geldi. Rasim Bey'e ne dersiniz?

— Allah için namuslu adam.

— Hem namuslu, hem terbiyeli, hem de açakgönüllü...

— Kimsenin malında gözü yok. İyiliksever.

— Bilgili, tokgözlü, toksözlü...

— Çalışkan, tecrübeli...

Rasim Bey'i öve öve bitiremiyorlardı. Şişman, göbekli adam,

— Benim bildiğim, Rasim Bey, başkan olmak istemez! dedi.

Sıska ihtiyar,

— Evet, dedi, ben onu çocukluğundanbe tanırım. Hiç sanmam ki başkan olsun.

Çilli,

— Olmaz dedi, imkânı yok olmaz. Böyle işlere burnunu sokmak istemez.

Genç adam,

— Kabul etmez! dedi.

Gözlüklü bağırdı:

— Peki, ne yapalım? Ben de biliyorum olmaz ama, söyleyin de öyle yapalım. Bir adam bulduk işe yarar, o da kabul etmeyecek.

Bu toplantıda konuşanların gösterdiği adayın kazanmaması olanaksızdı. Halkın onu

büyük güveni olduğundan, kimi seçin derlerse, halk onu seçerdi.

Hep birden kalkıp Rasim Bey'in evine gittiler. Durumu anlattılar. Kimi başkan yapmışlarsa, sonunda ne mal olduğu anlaşılmıştı. Hepsi deli çıkmıştı.

Rasim Bey,

— Bana ne kastiniz var? dedi. Beni de delirtmek mi istiyorsunuz?

— Estağfurullah. Sen aklı başında bir insansın. Bu işi senden rica ediyoruz.

— İmkânsız, yapamam.

— Bu bir memleket görevi Rasim Bey.

— Milletin umudu sizde Rasim Bey...

— Halka hizmet...

— Vatan işi bu Rasim Bey...

O denli üsteldiler ki, sonunda Rasim Bey,

— Bir şartla kabul ederim, dedi.

— Söyle, emret!..

— Bütün şartlarını peşin peşin kabul ediyoruz.

Rasim Bey,

— Şartım şu, dedi. Bakın açık söylüyorum. Sonradan söylemedi demeyin. Dalkavukluk istemem!... Ziyafet miyafet istemem, kimse beni şişirmeyecek... Beni öve öve göklere çıkarmıyacaksınız. Benim için nutuklar vermiyecekliniz. Nasıl? Yapabilir misiniz? Ben de insanım. Beni baştan çıkarmak yok, kabul mu?

— Kabul!... diye bağırdılar.

— Gördün mü namuslu insanı?

— Aklı başında adam böyle olur işte...

— Aşkolsun şu Rasim Bey'e...

Rasim Bey seçimi kazandı, başkan oldu. Daha o sabah evine elliyi aşkın tebrik telgrafı gelmişti. Bir tanesini açtı, okudu:

«Pek muhterem ve memleketimizin en değerli, güzide evlâdı, pek sayın Bay Rasim» diye başlıyordu.

Öbür tebrik telgraflarını okumadı.

— Allahım, sen beni koru!... diye Tanrıya yalvardı.

Az sonra kapı çalındı. Gözlüklü adam, elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. Eğilerek tebriklerini sundu. Rasim Bey, suratını astı,

— Bunların ne gereği var? dedi.

Biraz sonra, sıska ihtiyar, bastonuna dayanarak, bir elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. İki büklüm, Rasim Bey'in ellerine sarıldı. Rasim Bey suratını astı, sert ve soğuk,

— Zahmet ettiniz! dedi.

Genç olanı, çilli adam, şişman göbekli, sırayla geliyorlar, tebriklerini, saygılarını sunup gidiyorlardı.

Rasim Bey,

— Aklımı sen koru Tanrım! diye dua ediyordu.

— Şerefinize ziyafet var! diye haber geldi.

Rasim Bey, gitsem mi, gitmesem mi, diye düşünürken, kapıya araba dayandı.

Salon, saray salonu gibi donanmıştı. Kırk kişilik sofrada vazolar, çiçekler, şamdanlar, neler neler yoktu. Gözlüklü adam, kadehi elinde ayağa kalktı.

Önce seçim başarısını kutlamakla söze başlayıp Rasim Bey'e döndü.

— Ey büyük zekâ!... Ey eşsiz adam!... Ey harika insan!... Senin yapıcı zekânla kısa zamanda...

Yüzü kıpkırmızı olan Rasim Bey sofradan kalktı, öfkeyle evine döndü... İçinden,

— Bu ders onlara yeter! diyordu.

Ertesi gün, işinin başına gitmek için evinden çıktı. Bir de baktı ki, sokakta bir şenlik... Evinin kapısından belediye dairesine kadar yola halılar serilmiş. Davullar, zurnalar çalıyor. Defne dallarıyla her yan donanmış. Okul çocukları yollara dizilmiş. Bir alkıştır koptu.

— Yaşa!

Genç adam, şehir bandosunun davulcusuna bağırıyordu:

— Daha kuvvetli vur!.

Çocuklara bağırıyordu :

— Daha kuvvetli bağırın!

— Yaşaaa...

Yollarda kurbanlar kesiliyordu. Ana yolun ortasına defne dallarıyle süslü bir tak yapılmış, üstüne «Yeni başkanımız, çok yaşa» diye yazılmıştı.

Kürsüye çıkan şişman göbekli adam nutka başladı :

— Çalışkanlığı, doğruluğu, işbilirliği, yurtseverliğiyle bütün hemşerilerin kalbinde sarsılmaz bir yer almış olan yeni başkanımız...

Hiddetten kıpkırmızı olan Rasim Bey ileri atıldı. Şişman, göbekli adamın okuduğu kâğıdı elinden çekip aldı, yırttı.

— İstemem böyle şey! diye şişman adamı tersledi.

Çilli adam,

— Yurttaşlar! diye bağırdı, şu alçakgönüllülük örneği hareketi kimde gördünüz? Yaşasın yeni başkanımız!..

— Yaşasın!...

Yoğun bir alkış koptu. Yeni başkan alkışlardan, yağmurdan kaçar gibi, koşarak kendisini büyük yapıya attı. Salon, gelenlerle dolup taşıyordu.

Elleri göbeğinde bağlı genç adam,

— Bir emriniz var mı, sayın başkanım? dedi.

Sıska ihtiyar,

— Hiçkimse şimdiye kadar bu makama sizin gibi yakışmamıştı, dedi.

Başkan,

— Vallahi, billâhi istifa ederim! diye bağırdı, çıkın dışarı!...

Odadakiler, iki büklüm eğilerek geri geri gittiler:

— Başüstüne!...

— Emredersiniz... çıkalım!

Rasim Bey başını salladı, lâhavle çekti.

Çilli adam,

— İstirahat buyurun beyefendi! dedi.

Gözlüklü,

— Siz bilirsiniz ama, ilk günden bu kadar yorulmasanız, iyi olur efendim! dedi.

Başkan,

— Defolun!... diye bağırdı.

Çalışma olanağı yoktu. Dışarı çıktı.

Genç adam,

— Çekilin!... Başkanımız geliyor! Yol açın! diye halkı dağıttı.

Rasim Bey evine kapandı. O gün hiç dışarı çıkmadı. Ertesi sabah, orada çıkan iki yerel gazeteyi getirtti. Gazetelerde kocaman resimleri basılmıştı. Biri: «Hemşerilerinin övündüğü büyük zekâ», öbürü, «Dünyanın en çalışkan başkanı» diye yazıyordu. Bütün gazete onun övgüleriyle doluydu.

Akşam otomobille kapısına geldiler:

— Bugün gelen oyuncu kızlar, evinize mi gelsinler, yoksa zatıâliniz gazinoyu teşrif eder misiniz?

Rasim Bey,

— Ben gelirim, dedi.

Gazinoda genç adam,

— Aynı havayı teneffüs etmekle mutluluk duyduğumuz sayın başkanımız... diye başladı yarım saat konuştu. Rasim Bey onu susturmuştu ki, arkadan gözlüklü başladı:

— Ne kadar mutluyuz ki, böyle erdemli bi başkanın...

Rasim Bey gülümsüyordu.

Aradan bir yıl kadar geçti... Gözlüklü, genç adam, şişman, göbekli, sıska ihtiyar yine toplanmış konuşuyorlardı:

— Biz bununla başa çıkamayız arkadaşlar!.

— Bu, hepsinden baskın çıktı. Biz başkan seçmemişiz başımıza belâ satın almışız.

— Deliyle başa çıkılmaz birader...

— Mağrur, küçük dağları ben yarattım diyor.

— Bu ne burnu büyüklük!

— Deliler böyle olur.

— Peki ne yapacağız? Yeni seçimlere kadar bu deliyi başımızda çekecek miyiz?

— Yok canım! Ne diye? Herif tımarhanelik deli işte, doğduğu evi müze yaptırıyor. Meydana heykelini diktirmeye kalktı!

— Dün birinin suratına tükürmüş.

— Geçen gece de rakı masasının üstüne çıkıp çiftetelli oynadı.

— Peki, ne yapacağız, bu zırdeliyi?

— Yapılacak şey, bunu doktora muayene ettirip bir deli raporu almak, sonra da tımarhaneye göndermek.

Gözlüklü,

— Vakit kaybetmeyelim, belki birisinin üzerine atılır, elinden bir kaza çıkar, dedi.

— Evet, evet... Çok doğru.

— Yarın sabah erkenden, bağlatalım, tımarhaneye gönderelim. O zaman yeni seçimlere gideriz.

— Peki, şimdi kimi başkan yapacağız?

— Aman arkadaşlar! Dikkatli olalım, hiç olmazsa bu kez aklı başında birini seçelim.

— Doğru... Bu delilerden bıktık vallâhi!..

VATAN

Cezaevinde koğuşlar yaşa, başa göre ayrılmıyordu. On yaşındaki suçlu çocukla, kırklık sabıkalılar, idam altında yatanla, üç yıllık cezası olan, hep bu koğuştaydı.

Bu yüzden ağır cezalıların, cezaları az olanlardan haraç almaları kolaylaşıyordu. İşin kö

tü yanı, küçük çocukların, ipten kazıktan kurtulmamışlarla bir koğuşta yatıp kalkmalarıydı. Her koğuş ağasının, ağa yardımcılarının, ağanın yanında çöplenenlerin, herbirinin ayrı ayrı korudukları bir, ya da birkaç küçük çocuk vardı.

Bütün cezaevinin başağası, yirmibeş yıla hükümlü ünlü bir sabıkalıydı. On yıldır yatıyordu. Daha önce de bikaç kez girip çıkmıştı. Cezaevinin gediklileri, bu ağanın gelmişini, geçmişini biliyorlardı. O da, bu şimdiki çocuklar gibi, onüç yaşındayken cezaevine düşmüş, ondan sonra girip çıkmış, bir daha kurtulamamıştı. Onun ağalığını çekemiyenler,

— Biz onun ne mal olduğunu biliriz, diyorlardı.

Cezası çok olduğu için bu azılıyı, taşra cezaevlerine göndermek gerekti ama, bitürlü gönderemiyorlardı. Bu cezaevinden başka bir yere göndermemeleri için, biriki yılda bir, bir adam işler, bıçaklardı. Böyle olunca da, suçun işlendiği yerde suçluyu muhakeme etmek gerektiğinden, onu taşra cezaevlerine gönderemezlerdi. Her zaman ufaktefek yaralamadan bikaç kavâsi olurdu.

En son, yanında altı ay kalan onbeş yaşlarında kadar bir çocuk, cezasını bitirip çıkınca, ağa «Çabuk dönsün» diye ona haber yolladı. Çerdeki hayatı dışardakinden daha rahat olduğu için, bir ay geçmeden, çocuk bir suç işleyip cezaevine döndü. Dışarda kaldığı kısa bir zamanda da, ağanın cezaevinden kendisine gönderdiği parayla geçinmişti.

Cezaevi müdürü değişti. Yeni müdür genç, çalışkan bir adamdı. Bir hafta, on gün, cezaevini inceledi. Bütün gidişi kavradı. İlkin bu köleliği, uygunsuzluğu ortadan kaldırmak için, koğuşlardaki çocukları ayırdı, onları ayrı bir koğuşa doldurdu. Bu koğuşun adı «Sübyan koğuşu» oldu. Sübyan koğuşunda en küçüğü onbir, en büyüğü onyedi yaşında, kırkdört çocuk vardı. Kış olduğu için de, hergün, dışarda çalınamayan bikaç küçük suçlu, aralarına katılıyordu. Sonradan aralarına yirmibir yaşında bir delikanlıyla, yirmiikisinde bir delikanlı daha katıldı. Müdürün incelemesine göre, bu iki delikanlının da sübyanlardan sayılması gerekiyordu.

Padişah Deli İbrahim'in hayatını yaşayan ağalar, yeni müdürün düzenine kızdılar ama, açıkın açığa da bişey diyemediler. Yalnız insanlık pamarları kabarmış olanlar,

— Sizde hiç insaf yok mu? Bu sabi sübyanın geleni gideni yok. Bizim yanımızda geçinip gidiyorlardı. Şimdi sübyan koğuşunda birbaşlarına perişan olacaklar! diye tektük söylendiler.

Yeni müdür, Kızılay yemeğinden sübyanlara daha bolca verdirdi. İyi kalbli müdür, işi bu kadarla da bırakmadı. Sübyanların eğitim-öğretim işine de önem verdi. Çok kötü bir sapıklık suçundan altı yıla hükümlü, ama cezaevinde ıslah olmuş bir öğretmeni, çocukların başına koydu. Müdür ne yapsın? Çocuklara dışardan bir öğretmen getirtemezdi ya... Elinde ne varsa, onunla yetiniyor, onlardan yararlanıyordu. Ama öğretmeni, sübyanların koğuşuna göndermeden önce ona iyi bir zılgıt verdi.

— Gözünü aç! dedi. Hiçbir uygunsuzluk, düzensizlik istemem!... Eğer bu çocukları iyi yetiştirirsen, ben de seni ona göre kollarım.

Cezaevinde bir hükümlüyü müdürün kollaması, dışarıda bir insanın bir bakandan torpili olmasından daha önemlidir. Dilli bir adam olan öğretmen, gözleri yaşararak,

— Ah müdür bey, dedi, şu anda ne kadar mutluyum, anlatamam. Ben zaten bir iftiraya kurban gittim. Şimdi siz bana sanki mesleğimi yeniden vermiş gibisiniz. Gece gündüz yavrularımızla uğraşacağıma güvenebilirsiniz.

Doğrusu öğretmen çok iyi çalışıyordu. Sabahları saat dokuzdan ona, akşamları da beşten, altıya kadar cezaevi bahçesine yalnız sübyanlar çıkıyordu. Sübyanların bahçeye çıktıkları saatlerde, öbür mahkûmlar koğuşlara alınıyordu. Öğretmen çocuklara marşlar öğretmişti. İki sıra diziliyorlar, sonra uygun adımla, başlarında öğretmenleri, bahçeyi bir baştan bir başa marşlar söylerek fırdolayı dönüyorlardı.

İyi niyetli müdür, yukarı kattaki odasının penceresinden, bu tatlı gürültüyü çıkaran yavruları seyrederken, sevinçten göğsü kabarıyor, gözleri yaşarıyordu.

Çocuklar, sübyan koğuşuna ilk gidişlerinde etmediklerini bırakmamışlardı. Pencere camlarını kırmışlar, cam kırıklarıyle göğüslerini kesip parçalamışlar, cezaevini ayağa kaldırmışlardı. Ama öğretmen derse başladıktan sonra, çocuklarda çıt yoktu. Bu haylazları muma çevirmişti. Müdür,

— Meslek başka şey, diyordu. Şu çocuklara ne lâf, ne sopa para etti. Ama başlarına öğretmen gidince, onun dilinden anladılar.

Çocuklar iki marş öğrenmişlerdi. Biri «O-

nuncu Yıl», biri de «Ey Vatan» marşı... Önce «Onuncu Yıl» marşını, arkadan da «Ey Vatan» marşını hep bir ağızdan, uygun adımla yürüyerek, bağıra bağıra söylerlerdi.

«Ey vataan! Gözyaşların dinsin, yetiştik çünkü biz!...»

Sübyan koğuşunun çocukları gerçekten de yetişmişlerdi. Yalnız çocukların üstlerinde başlarında bişey yoktu. Yarıdan çoğu yalınayaktı. Öbürlerinin ayaklarındakine de ayakkabı demeye bin tanık gerekti. Pantalonlar parça parça, çocukların kabaetleri yırtıklardan görünüyordu. Yırtık pırtık gömleklerinden bütün sıska göğüsler meydandaydı. Müdür ne yapabilirdi? Ödenek yok ki, çocuklara çorap, ayakkabı, çamaşır, elbise versin...

Sabah akşam, günde iki kez çocukların marş söyleyişlerinden mutluluk duyuyordu.

«Ey vataaan!... Gözyaşların dinsin, yetiştiiik çünkü biz!...»

Şimdi müdür, genel müdür, danışman, ya da bakan gibi büyüklerden birinin gelip cezaevinde eğitilmiş çocukları görmesini istiyordu. Her iyi iş yapan insanın istediği gibi, müdür de yaptığı işin değerlendirilmesini istemekte haklıydı. Ama, yalnız gösteriş için değil... Bir büyük adam gelir de, çocukların nasıl yetiştiklerini görürse, belki çocuklara elbise, ayakkabı verilmesi için bir emir çıkarırdı.

Sonunda müdürün dileği oldu. Bakan, cezaevini ziyarete gelecekti. Müdür, öğretmeni çağırdı:

— Haydi bakalım, gösterin kendinizi. Dört gün sonra bakan geliyor. O marş var ya, o marş...

— Hangisi?

— «Ey vatan» marşı... İşte onu iyice öğret çocuklara... Hiç falso olmasın! Hep bir sesle. Şimdi sen de yatağını al, sübyanların koğuşuna çık! Gece gündüz, çocuklarla beraber kalacaksın. Herşeyi iyice öğret...

Öğretmenin yüzü ekşidi:

— Sübyan koğuşuna gitmesem olmaz mı efendim? Yine eskisi gibi, sabah giderim, akşam kendi koğuşuma dönerim.

— Olmaaaz. Olmaz diyorum sana. Çocuklarla daha iyi meşgul ol!

Öğretmen bişeyler mırıldandı:

— Sonra efendim... şey... herkesin aklına... kötü şey gelir. Dedikodu filân çıkarırlar...

Müdür kızdı:

— Sus! O nasıl lâf? Bir öğretmen için, hiç öyle şey düşünülebilir mi?

Öğretmen gidince, müdür, başgardiyana emir verdi :

— Öğretmen, sübyan koğuşundan çıkmayacak. Gece gündüz çocukları çalıştıracak!

O gün çocuklar, cezaevi duvarlarını çınlattılar :

«Ey vataan!... Gözyaşların dinsin, yetiştiiik çünkü biz!...»

Bakan, cezaevleri genel müdürü, iki adliye müfettişi, üç vilâyet yüksek memuru birden geldiler. Müdür, başgardiyanla, sübyanların bahçeye çıkıp hazır olmaları için haber gönderdi. Sonra da bir fırsatını bulup, bakana yaptığı işleri anlattı. Ahlâksızlığın önüne geçmek için, yaşı küçük çocukları sübyan koğuşunda toplamıştı. Hükümlüler arasındaki bir öğretmeni de başlarına vermişti. İşine çok düşkün olan öğretmen, çocukların öğretim-eğitim işleriyle, canla başla uğraşıyordu. O kadar iyi bir öğretmendi ki... kendisi, iftira diyordu, başına bir kaza gelmişti işte...

Bakan bu anlatılanları ilgiyle dinledi. Çok beğendiğini anlattı. Neredeyse bakan, cezaevi avlusuna inip, çocukları görecekti ki, başgardiyan soluk soluğa geldi. Açık oda kapısından, bakan görmeden, müdüre bir işaret çaktı. Dışarı çıkan müdür sordu:

— Ne var?

— Efendim, sübyanlar marş söylemiyorlarmış.

— Neden?

— Bilmem efendim.

Başgardiyan herşeyi biliyordu ama, söylemeye cesareti yoktu.

Nasıl, marş söylemiyorlar mı? Bu kadar emek boşa mı gidecekti? Bir de üstelik bakana anlatmıştı. Rezil olacaktı. Öğretmeni çağırdı:

— Neden marş söylemiyorsunuz?

Öğretmen,

— Söylemiyoruz! dedi.

— Ne?

Hem de «Söylemiyorlar» demiyor da, «Söylemiyoruz» diyordu. Demek öğretmen de onlarla birlikti. Hiddetten kızaran müdür,

— Neden? diye bağırdı.

— Söylemiyoruz işte!..

Şimdi içerde bakan olmasa, sokardı herifi hamama, eşek sudan gelesiye basardı sopayı. Ama sırası değildi.

— Neden ulan?

— Söylemiyoruz.

— Defol!...

Müdür, sübyan koğuşunun en büyüğü yirmiiki yaşındaki, saz benizli delikanlıyı çağırdı. O da «Söylemiyoruz!» diyor, başka bişey demiyordu. Müdür çat diye çatlayacaktı. Bu kez sübyanların en küçüğünü çağırdı. Bu, onbir yaşında, kirpi saçlı, esmer bir çocuktu. Kömür yüklü kamyonun arkasından, çuvala kömür doldururken yakalanmış, çocuk olduğu için cezası indirilerek, hırsızlıktan bir ay hüküm yemişti. Yalınayaktı. Ayağındaki yırtık pantalonundan, kıçında don olmadığı belli oluyordu. Kirli gömleği, yalnız bir omuzunu örtüyordu.

— Neden marş söylemiyorsunuz?

Sıpa gibi başını yere indirmiş çocuk, gözleri ayaklarında.

— Söylemiyoruz işte! dedi.

Müdür bir tokat yapıştırdı çocuğa.

— Neden söylemiyorsunuz ulan?

Küçük ağlamaya başladı. Parmaklarıyle gözünü oğuşturarak, içini çeke çeke.

— Tabiî söylemeyiz, dedi. Harmanız. Nasıl söyleyelim? İnsan harman olunca marş söyleyebilir mi be? Sen öğretmeni dört gündür bizim koğuşa soktun. Bize ağadan, ne esrar, ne de afyon getirebiliyor. Hepimiz harman kaldık. Öldürsen bizi bu harmanlıkta marş söylemeyiz. Yürüyecek halimiz bile yok...

Müdür,

— Tuh, Allah kahretsin! dedi.

Bakan,

— Haydi koğuşları gezelim! diyordu içerde.

Adliye müfettişi,

— Müdür nerede? diye seslendi.

Şaşkına dönen müdür, başgardiyana,

— Koş ağaya, ne kadar esrar, afyon istiyorlarsa al, çabuk dağıt bunlara! Ama bunun acısını çıkarırım, dedi.

Başgardiyanın getirdiklerinden bir paket eroine ilk saldıran öğretmen olmuştu.

Hepsi, cezaevinin bahçesine çıktılar. Çocuklar, oraya dizilmişlerdi. Öğretmen başlarında komut verdi:

— İleriiii!... Marş!

Sübyanlar, bakanın önünden geçiyorlardı. Yalınayak, yırtık pabuçlar, çıplak, gömleksiz, yırtık pantalonlu kırkdört çocuk. Yirmiiki yaşında olan, en sondaydı. Canlı canlı yürüyorlardı. Tam bakanın önünden geçerken, öğretmen işaret verdi. Büyük bir hevesle, coşkunlukla marşa başladılar:

«Ey vataan!... Gözyaşların dinsin, yetiştiik çünkü biz!...»

Müdür, gözyaşlarını tutamadı. Bakan,

— Gerçekten göz yaşartacak bir manzara! dedi.

Törenden sonra bakan, öğretmeni çağırdı.

— Tebrik ederim, dedi. Çocukları çok iyi yetiştirmişsiniz. Bir cezaevinde ancak bu kadar olur. Şimdi sizi buradan başka cezaevine göndereceğim. Oradaki çocukları da dört-beş ay içinde bunlar gibi yetiştirirsiniz.

Öğretmen,

— Başüstüne, dedi, yalnız zâtıâlinizden bir ricam var.

— Nedir?

— Çocukların yetiştirilmesinde bana büyük yardımı olan bir çocuk var. O da benimle gelirse iyi olur. Daha iyi çalışırız.

KOLTUK

— Rahim efendi, getir altı kahve...

— Başüstüne Beybaba.

Büyük odadakilerin içinde tek kadın memur olan Fahriye,

— Ben istemem Beybaba, dedi.

Kapıdan girince sağdaki duvarın önünde en büyük masada oturan gözlüklü ihtiyar,

— Yoco... Olmaaaz... İçeceksin, dedi, hergün benden üçer tane çayınız, kahveniz var. Kahve içmezsen, söyle, gazoz getirsin.

Memurluğa gireli daha ancak iki ay olan Fahriye,

— Öyleyse gazoz içeyim Beybaba, dedi.

Gözlüklü ihtiyar, kahveciye döndü:

— Beş kahve, bir gazoz, Rahim efendi.

— Başüstüne Beybaba.

Dairede, müdüründen odacısına, kapıcısına kadar herkesin Beybaba dediği gözlüklü ihtiyar,

— Oniki gün kaldı çocuklar, dedi, tam oniki gün...

Büyük odanın öbür duvarlarının dibinde ikişer masa vardı. Beybaba, bu altı masadaki altı memurun şefiydi... Kapı vuruldu. Elinde evrakla bir kadın içeri girdi, Beybaba, isteksiz isteksiz kadının uzattığı evraka baktı.

— Karşıya! dedi.

Kadın, Beybaba'nın yardımcısı olan Saim Bey'in masasına gitti. Saim Bey kâğıdı aldı. Dosyaları karıştırırken Beybaba,

— Allah sizi de kurtarsın, dedi, tez günde, tez saatte kurtulursunuz inşallah...

Briyantinli uzun saçları pırıl pırıl, parlak kravatlı, kolalı dik yakalı genç memur,

— Beybaba, kaç yıldır devlet hizmetindesin? diye sordu.

— Günügününe önümüzdeki ağustosun onyedisinde kısmet olursa tastamam otuzdokuz yılı dolduruyorum

Evrakını imzalatan kadın kapıdan çıktı. Beybaba anlatıyordu:

— Yirmibir yaşındaydım. Önce askeriyeye intisap ettim. İaşe dairesinde ikinci şube temyiz kaleminde namzet memurdum. Harbin hitamında terfian Harbiye Nezaretine nakl-i memuriyet ettim...

Kahveler gelmişti. Beybaba keyifle cigarasını yaktı. Kallavî fincanından höpürdete höpürdete kahvesini içmeye başladı. Öbürlerininki küçük beyaz fincanlardı. Beybaba'nınki özel, okkalı denilenlerden, mavi zemin üzerine yaldızlı, çiçekli bir fincandı. Evinden getirdiği bu fincan, dairenin kahvecisi Rahim'de durur, Beybaba'ya bu özel fincanla kahve gelirdi. Fincanı daha ağzına götürmeden dudaklarını büzüp sesli sesli havayı içine çekti; öyle ki, sanki kahve, fincandan bir boru gibi havaya çıkacak, Beybaba'nın ağzına dökülecekti.

Şık, genç memur,

— Daha ben o zaman doğmamıştım Beybaba, dedi.

İhtiyar güldü:

— Sen değil, senin baban da doğmamıştı.

Fahriye,

— Neden şimdiye kadar emekliye ayrılmadınız Beybaba? diye sordu.

— Onbir yıllık hizmetimi saymadılar kızım. Açığa çıkarmışlardı. Onbir yıllık memuriyetim yandı. Şimdi yeniden yirmisekizi tamamladık.

Şef yardımcısı,

— Benim daha dokuz yılım var emekliliğime, dedi.

— Sen de kurtulursun inşallah. Hepiniz de kurtulursunuz. Dile kolay, otuzdokuz yıl bu... Bir ömür be!...

— Vallâhi öyle...

— Benden size baba öğütü. Siz, siz olun, sakın çocuğunuzu memur yapmayın. İster şoför olsun, ister berber... Yeter ki bir zenatı, bir altın bileziği bulunsun.

İki iş sahibi daha içeri girdi. Emekliliğine oniki gün kaldığı için Beybaba artık elini işe sürmüyordu. Bu kâğıtlardan, pullardan, imzalardan, mühürlerden, dosyalardan gık demişti artık. Gelenlere başıyla karşıki masayı gösterdi.

— Gel oniki gün gel... Biliyor musunuz, bu oniki gün hiç geçmiyecekmiş gibi geliyor. Sanki şu otuzdokuz yıldan daha uzun.

O zamana kadar hiç lâfa karışmamış, suratında en az üç günlük sakal uzamış, ceketinin rengi atmış olan Safa bey,

— Beybaba, siz çalışmaya alışmışsınızdır, dedi. Şimdi emekli olunca ne yapacaksınız? Evde pinekleyeceksiniz başkaları gibi... Vallahi canınız sıkılacak.

— İlâhi Safa Bey... Canım mı sıkılacak?... Hay aklınla bin yaşa emi... Yahu, ne söylüyorsun sen Safa Bey?... Otuzdokuz yıl, sabah git, akşam gel, sabah git, akşam gel... Yalnız şu odada, şu masada, şu sandalyede sekiz yıldır oturuyorum. Memurun hayatını saat rakkasına benzetirler... Yahu Serkisof marka saat olsa, otuzdokuz yılda bozulurdu be!...

— Peki Beybaba, emekli oldun, ne yapacaksın evde?...

— Ne mi yapacağım? Ne yapmam ki...

Beybaba, dilini damağında şaklata şaklata, yapacağı işlerin tadını duyarak anlatıyordu:

— Geniş bir bahçem var bikere... Efendime söyliyeyim, sabah erkenden kalkıp da bismillah deyip kolları sıvadım mı, doğru bahçeye... Toprakla uğraşmak insanı gençleştirir. Akşama kadar altalta üstüste toprakla güreşirsin. Bir yana domates fidesi dikerim, bir yana salatalık ekerim... Fasulye, patlıcan, biber... Mevsimine göre... mısır... çiçek de yetiştiririm. Evin önüne inşallah fıskiyeli bir havuz yaptıracağım. Kırmızı balıklara bayılırım. Ondan sonracağızıma söyliyeyim efendim, girersin mutfağa, istediğin gibi, gönlüne göre yemekler yap... Patlıcanlı pilav, irmik helvası, uskumru dolması... Ondan sonra efendim, marangozluğa bayılırım. Elimden de gelir. Evin bütün eşyalarını değiştireceğim. Ah, ah!... Şu oniki gün geçse bir...

O gün akşama kadar Beybaba, emekliliğe özlemini, emekliye ayrılınca yapacağı işleri anlattı durdu. Altı aydır hep anlatırdı ama, günler yaklaştıkça büsbütün çenesi düşüyordu.

Ertesi günü, saati saatine işinin başına geldi, arkadaşlarına selâm verip sandalyesine oturdu. Sonra kendikendine söylenmeye başladı:

— Allah kurtarsın... Allah kurtarsın... Benim onbir günüm kaldı şurada. Darısı başınıza. Rahim Efendi!... Bak, ne istiyor arkadaşlar? Altı kahve yap!...

Fahriye yine nazlandı. Beybaba yine 'olmaz' dedi. O da gazoz istedi. Beybaba ballandıra ballandıra, emekliye ayrılınca yapacaklarını bir daha anlattı. Akşama kadar odadaki arkadaşlarına üç kez kahve, çay, gazoz ısmarladı. Keyfine diyecek yoktu. Yalnız günler, o'na yıl gibi geliyordu.

Ertesi gün,

— Çok şükür Allahıma, on günüm kaldı, dedi.

Daha ertesi gün pazardı. Pazartesi sabahı, ilk işi kahveci Rahim'e seslenmek oldu:

— Rahim oğlum, beş kahve... Fahriye Hanım'a sor, çay mı, gazoz mu istiyor? — Memurlara döndü — Eh çocuklar, haftaya pazartesi günü aranızda son günüm. Sekiz gün var. Pazarı çıkar, yedi... Cumartesi yarım günü çıkar, altı buçuk... Yirmidört saatten ne eder?

Beybaba, çocuk gibi, emekliye ayrılacağı süreyi saate, dakikaya, hatta saniyeye vuruyor, sonra günde sekizer saatten uyku saatlerini çıkarıyordu.

— Altmışbeş saat, elliiki dakika, ondört saniye kaldı. Ama söyleyene kadar üç saniyesi gitti; kaldı onbir saniye... Allah herkesi kurtarsın.

Ondan sonra evinin bahçesinde yetiştireceği tavukları, yapacağı bahçıvanlığı, marangozluğu tatlı tatlı anlatıyordu.

Memurlar artık onun neler yapacağını ezberlemişlerdi. Son günü geldi. O gün oda oda bütün daireyi dolaştı. Büyük, küçük herkese veda etti ve hepsine emekliliğinde yapacağı işleri anlattıktan sonra,

— Darısı sizin başınıza, Allah sizi de kurtarsın! dedi.

Pazartesi akşamı, bütün memurlar, müdür, müdür yardımcısı, hademeler, Beybaba'yı dairenin kapısından uğurladılar. O mermer basamaklardan inerken, uçak merdiveninde bir film yıldızı gibi elini havaya kaldırdı:

— Darısı başınıza, darısı başınıza!... İnşallah siz de kurtulursunuz... Allah hepinizi kurtarsın!...

İki akşam sonra da dairedeki arkadaşları, bir gazinoda Beybaba'ya ayrılış ziyafeti çektiler.

Otuzdokuz yıllık memur Beybaba emekliye ayrılmıştı. Emekliliğin ilk gecesi rüyasında, yapacağı işleri gördü. Bahçede, bir kenarda cins cins tavuk kümesleri, hint horozları bu yana... İspençler duvarın dibine... Pleymutlar taaa öbür başa... Denizliler eve yakın olsun ki, sabahleyin Beybaba Denizli horozunun sesiyle uyansın.

Sabahleyin uyandığı zaman, gün yeni ağarmıştı. Kendisini, on, yirmi değil, otuz yaş daha

genç buluyordu. Bahçeye çıkar çıkmaz gerindi. Geniş bir soluk alıp serin havayla ciğerlerini doldurdu. Belkemiği çıtırçıtır etti. Kolay mı, otuzdokuz yıl masa başında bükülmüştü bu bel, kamburlaşmıştı.

Önce toprak mı kazsın, yoksa işe kümeslerden mi başlasın? Topraktan başlayacaktı.

— Hanıııım!... diye seslendi.

Uyuyan karısı, zorlukla gözünü açabildi:

— Ayol delirdin mi sen? Daha sabahın körü, bu saatte yataktan fırlanır mı?

— Kalk!... Çabuk bana kazmayı bul... Tırmık nerede?... Çapayı ver!..

— Senin aklından zorun mu var? Desturun, karga çişe kalkmadan ne oluyorsun?

İhtiyar kadını zorla sıcak yatağından kaldırdı. Kazmayı buldular. Ama tırmıkla çapa yoktu. Onları bulmak için oğlunun uyanması gerekirdi. Oğlu, bir zaman bütün bahçeyi aradıktan sonra ancak el arabasını bulabildi. Gelini uyandırdılar. Gelin, çapayla tırmığı zorlukla bulabildi. Bütün bu gürültüye küçükler de uyanmışlardı, Beybaba'nın torunları...

Beybaba kolları sıvadı. Sabah kahvaltısından önce bir saat toprağı kazdı, kazma salladı. Evdekiler bu deliliğe gülüyorlardı. Kahvaltıdan sonra Beybaba kendisini bahçeye dar attı. Kör olası kazma da ağırdı hani. Öğle yemeğine kadar kazdığı toprağı ölçtü, altı adım uzunluk, iki adımdan fazla genişlik... Yemekten sonra güneş çarpmasın diye başına hasır şapka geçirdi. Ama artık kollarında derman kalmamıştı. Kazdığı toprağı tırmıkla düzeltti. Hazırladığı domates fidelerini ekti. Kenarlarına da mısır, fasulye... Akşam yemeğini zor yedi. Gözleri kapanıyordu. Sofrada,

— Çocuklar, dedi, bakın toprakla uğraşmak bana nasıl yaradı. Her gece gözümü uyku tutmazken şimdi başımı kaldıramıyorum. Haydi Allah rahatlık versin!...

Beybaba, yatak odasına giderken, sofradakiler gülüyordu. Ertesi gün uyanınca doğrulmak istedi, ne mümkün!... Kolları hamlaşmıştı, kıpırdamıyordu. Beli öyle ağrıyordu ki, eğilip doğrulmasına imkân yoktu.

— Ay belim, Belim, belim!... Oooh, kollarım!.

İnliyordu. Duyup alay edecekler diye hemen sustu... Bütün vücudu kaskatı kesilmişti. Durumu belli olmasın diye, zorla yataktan kalktı. Pantolonunu giyerken, iniminim inledi. Ama asıl belâ biraz sonra oldu. Evdekiler, bir patırtıyla yataklarından fırladılar. Dünkü yorgunluktan ayaklarını zor sürükleyen Beybaba, merdivenden aşağı yuvarlanmıştı. Karısı, oğlu, gelini, torunları hemen başına toplandılar. O, merdivenin dibinde boylu boyunca yattığı yerden acısını belli etmemeye çalışarak,

— Bişey yok canım, birazcık düştüm işte!... diyordu.

Diyordu ama, bitürlü yerinden kalkamıyordu. Beybaba'yı, oğlu kucaklayıp kaldırdı. O hâlâ,

— Bişey yok! diyerek bahçeye çıkmaya çalışıyordu.

Kuyruk sokumu malta taşına öylesine vurmuştu ki, her adım attıkça vücudu temelinden sarsılıyordu sanki. Yine de acısını belli etmeden kendisini bahçeye attı.

Kolları değil, parmakları bile kıpırdamıyordu. Omuzları ağrıyor, beli acıyor, baldırları sızlıyordu. Evdekilere hiç belli etmeden çalışır gibi yaptı ama, hiçbir iş de görmedi. Fideleri dikmek için bir kez çömeldi mi, artık bir daha ayağa kalkamıyordu.

— Tuh Allah kahretsin!... Bitmişim be, ölmüşüm be!... deyip duruyordu.

— Ay ay ay... Of belim... Aman kolum!... Vay omuzlarım!...

Bir iş yapmış olmak için karısından keseri testereyi, çivileri istedi. Karısı,

— Bıktım senin keserinden kazmandan!... Nerden emekli oldun ayol! Eskiden ne iyiydi sabah çıkar, akşam gelirdin... diye bağırdı.

Oğlu da, evin düzenini bozduğu için Beybaba'dan şikâyetçiydi. On gün bahçede şöyle böyle sallandı. Bir iş yapıyormuş gibi göründü.

Emekliye ayrıldığının ikinci haftasıydı. Bir sabah bahçede acı bir feryat duyuldu:

— Ayyy... Amaan... Aman parmağım!...

Hep birden bahçeye koştular. Beybaba iki büklüm kıvranıp duruyordu.

— Ne oldu, ne var?

Beybaba kümes yaparken keseri çiviye vuruyorum diye baş parmağına indirmişti. Tırnağına kan oturmuştu. İlâçladılar, sardılar sarmaladılar. Beybaba hâlâ,

— Bişey yok canım, ay aman... Hiçbişey değil!... Of... of... vay vay vay!... diyordu.

Artık vücudunda ilertutar yeri kalmamıştı. Sanki depreme uğramış bir yapının altında kalmıştı. Öyleyken yine de, cins cins tavuklar aldı. Yarı kazdığı, yarı kazmadığı toprağa bişeyler ekti.

Ama bir sabah yatağından kalkamadı. Bir gün önce terlemiş, soğuk almıştı. Ateşi otuz

dokuz, biyandan öksürük... Bir ay kendini bilmeden yattı. Doktor, ilâç, ancak iki ayda ayağa kalkabildi. Keser indirdiği başparmağının tırnağı düşmüştü. Kuyruk sokumunun çürüğü hâlâ geçmemişti. Kolları, bacakları, beli, omuz başları hâlâ ağrıyordu.

Oğlu, Beybaba'nın bahçeye çıkmasını kesin olarak yasakladı. Artık evde eskisi gibi borusunun ötmediğini anlamıştı. Hem kızıyormuş gibi görünüyor, hem de bu yasak hoşuna gidiyordu. Bahçıvanlıktan, tavukçuluktan çoktan vazgeçmişti. Onun yapacağı işler değildi bunlar. Meydan savaşına girip çıksa bu kadar sakatlanmaz, bu kadar yaralanmazdı. Biraz daha çalışsa, kolu, bacağı kırılacak, parmağı kopacak, alçılarda yatacaktı.

— Bari evin içinde marangozluk yapayım! dedi.

O da olmadı. Herşeyi dağıtıyor, neyi nereye koyduğunu unutuyor, sonra bulsunlar diye bütün evi ayağa kaldırıyordu. Üstelik onarmak isterken sağlam eşyayı da paramparça etmişti.

Herşeye katlandılar ama, tahtayı keseyim derken, testere ile sol elinin ayasını kesip de her yanı kan içinde kalınca, Beybaba'ya marangozluğu da yasak ettiler. On gün eli boynunda asılı kaldı.

Beybaba bu kez mutfağa girdi. Asıl felket o zaman başladı. O ne zaman mutfağa girdiyse, o gün evde yemek yenmezdi. Dağıttığı kapkacağı evin şurasından, burasından bir haftada zor toplarlardı. Düdüklü tencere gardroptan, mayonez makinesi kitaplıktan çıkardı. Bigün pişireceğim diye tavuğu öyle yaktı ki, tavuk kapkara kömür olmuştu. Muhallebiye şeker yerine tuz, çorbaya tuz yerine şeker koymuştu. Karısı da, gelini de şikâyetçiydiler. Karısı,

— Sen emekliye ayrıldın, bu evin tadı tuzu kaçtı! diye barbar bağırıyordu.

Gelin de,

— Beybaba, mutfakta işiniz ne? diye ihtiyarı azarlıyordu.

Asıl felâket, bigün mutfaktaki havagazı musluğunu kapamayı unutunca oldu; Beybaba'yı mutfakta taşların üzerine, baygın serilmiş bulular. Az daha yetişmesler, havagazından zehirlenecekti. Üç günde ancak kendine gelebildi.

Oğlu, mutfağa girmesini de yasak edince,

— Peki, ben ne yapayım? diye sordu.

— Bütün emekliler ne yapıyorlarsa, sen de öyle yap! Mahalle kahvesine çık, tavla oyna. Kendin gibi emeklilerle konuş!

Başka da umarı yoktu. Ektiği fideler kurumuş, kurumayanlarını da danaburnu kesmişti. Tavuklar hastalığa tutulup ölmüşler, hindileri de sansar boğmuştu. Beybaba ertesi günü kırık-dökük vücudunu sürükleyerek mahalle kahvesine çıktı. Kahvedekilerle arkadaşlık kurdu. Onlar gibi siyasetten konuştu, başbakanları eleştirdi, memleketin gidişini beğenmedi. Bir zaman da bu kahvane arkadaşlığı sürdü. Ama Beybabayı sarmadı. Tavla oynadı. Lokumuna domina, aznif oynadı. Kâğıt oyunlarına başladı. Hayır, olmuyordu. Beybaba memnun değildi.

Dünyasına küsmüş gibi odasına çekildi. Sabah gazeteleri okuyor, sonra kimseyle lâf etmeden koca günü tekbaşına geçiriyordu. Ah nerede memurluk.. O ne tatlı yaşamdı! Kendinden küçük memurları paylarsın, hademeleri, kapıcıları azarlarsın. Yanlış işlem yapan, pulu yapıştıracağı yeri bile daha bilmeyen, söyleneleni anlamayan iş sahiplerine sinirlenirsin... Ah, ah!... Neydi o yaşam! Ne günlerdi canım!... Beybaba bunları içinden geçiriyor, ama bitürlü kendine bile açıkça itiraf edemiyordu. Kendikendine,

— Yahu, ayıp oluyor, dedi, bu kadar zaman geçti de bikere bile gidip daire arkadaşlarımı görmedim. İnşallah yarın sabah erkenden gidip bir hal hatır sorayım. Bu kadar da vefasızlık olur mu? Bak, Beybaba gitti de, rahata kavuşunca, bizi aramadı, derler.

Otuzdokuz yıl memurluktan sonra, aman emekliye ayrılıp, bahçeyle, tavukla, marangozlukla uğraşayım diye can atan Beybaba, bunların hiçbirini yapamayınca, daha doğrusu yapayım derken yarı sakat hale gelince, eski arkadaşlarını görmek için bir sabah erkenden evinden çıktı. Ama o denli erken daireye gelmişti ki, uğradığı bozgunu arkadaşlarının anlayıp kendisiyle alay etmelerinden çekindiği için bir iki saat sağda, solda, arkadaşlarına görünmeden dairenin yöresinde bikaç kez döndü dolaştı. Saat onbuçuğu zor etti. Sonra mermer merdivenden çıktı. Onu ilk gören dairenin kahvecisi Rahim efendi oldu.

— Ooo... Beybaba, hoş geldin!

— Hoş bulduk Rahim efendi.

Rahim efendi hemen, Beybaba'nın arkadaşlarının odasına seğirtti:

— Koşun, koşun!... Beybaba geliyor.

Yerlerinden fırlayan memurlar, O'nu sevinçle karşıladılar, odaya aldılar. Daktilo Fahriye,

Beybaba'yı yanaklarından öpmüştü. Saim Bey'le şık genç memur elini öptüler. Safa Bey'le Beybaba'nın eski yardımcısı saygıyla elini sıktılar.

Beybaba, eski masasının yanında bir sandalyeye oturdu. Neredeyse ağlayacaktı. Boğazına bir düğüm gelip oturmuştu. Yardımcısı şimdi onun yerine yükselmişti. Boşalan yere yeni bir memur gelmişti. Beybaba, masasına özlemle bakıyordu. Bigün sinirle döktüğü mürekkebin lekesi bile oradaydı. Gözleri doldu. Üzüntüsünü belli etmemek için öksürdü.

— Eee... Ne var ne yok Beybaba?

— İyilik sağlık çocuklar. Siz nasılsınız bakalım?

— Hamdolsun, hepimiz iyiyiz, duacıyız.

Kahveci Rahim, hemen Beybabanın kahvesini getirdi. Ama fincan, onun mavi zemin üzerine yaldızlı, okkalı kendi fincanı değildi. Emekliye ayrılıp daireden giderken fincanını da götürmüştü.

— Nasıl Beybaba, emeklilikten memnun musun?

Beybaba içini çektikten sonra,

— Çok memnunum, inşallah siz de kurtulursunuz, darısı sizlerin başına... dedi.

— Tavuk yetiştirdin mi Beybaba?

— Yetiştirdim ya... Bir legorn'larım var, görmeyin. Haftanın altı günü yumurt'uyorlar, bir gün tatil yapıyorlar. İki pleymut kuluçkaya yatırdım. Maşallah bir yumurta bile cılk çıkmadı.

Beybaba anlatırken kıhkıh gülüyordu.

— Yaaa... İşte böyle. Yedi tane de hindim var. Havuz var ya benim. Altı kazla, yedi de ördeğim var. Havuzda yüzüyorlar.

«Havuzdaki kırmızı balıklar» diyecekti, birden kazların balıkları yutacağını düşünüp vazgeçti.

— Kazlardan biri kuluçka oldu. Şimdi ondokuz palazı var, çok memnunum, çok...

— Peki Beybaba, ya bahçe?

— Oooo... Bahçeyi sorma. Mısırlar nah bu boy. İçine girdin mi kaybolursun. Süt mısırı... Kopardın mı, doğru ateşe... Hele o sarı sarı püsküller. Görmeyin vallâhi... Fasulyeler de mısırlara sardı. Ayşekadın var, çalı var, barbunya var, dermasan var, horoz fasulyesi var. Taze taze kopar. Kabaklar çiçekte. Bir sırık domateslerim var nah, her biri kafam kadar.

Beybaba coşmuştu. Anlattıkça anlatıyordu:

— Marangozluk da yapıyorum...

Derken, sol elindeki testere yarasının izine, sonra keser vurmasıyla düşen tırnağına baktı. Hâlâ acısı içindeydi.

— Öyle koltuklar yaptım ki, satın almaya kalksan herbirini üçyüz liraya alamazsın... Ya bir yemek masasıyle bir büfe yaptım, görülecek şey...

Beybaba, her lâfının sonunda, «Darısı sizin başınıza, inşallah siz de kurtulursunuz» diyordu.

Bir saat kadar oturdu. Gelen giden iş sahipleri çoğalmıştı.

— Eh, hadi bana müsaade, dedi.

Ayağa kalktı.

— Yine buyur, bekleriz Beybaba... Bizi de gönülden çıkarma!

Kapıya kadar uğurladılar.

Mermer basamakları inerken, oradan ayrılmıyor, sanki kopuyordu. Kalbinin yarısı orada kalmıştı. O gün akşama kadar sokaklarda dolaştı. Akşam evine dönünce, kendisini her zamankinden rahat buldu. Emekli olduğundanberi hiç mutluluğu bu denli yakından tatmamıştı.

Ama ertesi gün yine ne yapacağını şaşırdı. Daha ertesi günü, büyük bir tedirginlik içinde geçti. Üçüncü gün daireye kadar gitti, ama içeri giremedi. Dairenin dolaylarında dolaştı durdu, sonra evine döndü.

Dairedeki arkadaşları, ya tavuğu falan olmadığını, ya bahçesinde mısır yetiştirmediğini, yalan söylediğini anlarlarsa... Ama onlar «Yine buyur Beybaba, bekleriz» demişlerdi. Beş gün zor dayandı. Altıncı gün yine gitti. Doğrusu, ilk günkü kadar özlemli ağırlamamışlardı ama, yine de saygı göstermişlerdi. İkinci gidişinde yine bahçesinden, tavuklarından anlattı. Üstelik,

— İki de koyun aldım! dedi.

Bu sırada bir iş sahibi, elinde evrakla gelmiş, memurlar her yanı aradıkları halde, bitürlü bu evrakın numarasını, kaydını bulamamışlardı. Beybaba dayanamadı,

— Safa Bey oğlum, dedi, o aradığınız evrakın evveliyatı şu dolapta olacaktı. Bak, üçüncü gözü aç... Solda «C» dosyası vardır. O dosyaya bak zannederim geçen haziran ayında olacak aradığın yazı.

Beybaba'nın dediği yerde şıp diye aradıklarını buldular. O gün, ilk ziyaretinden biraz daha fazla kaldı. Bu kez onu dış kapıya kadar değilse de, oda kapısına kadar uğurladılar.

Beybaba, sancısı tutmuş gibi boyuna evin içinde dört dönüyor, artık evde duramıyordu.

Kâbe'yi dolanır gibi, dairenin yöresinde dolanıp duruyordu. Üç gün zor dayandı. Üçüncü gün daireye damladı. Bir kenara, sandalyeye ilişti. Eskisi kadar değilse de, yine bikaç cümleyle fasulyelerden, mısırlardan, döğüşçü hint horozlarından, yaptığı sandalyeden konuştu.

Saim Bey bir dosya karıştırıyordu. Dayanamayıp karıştı:

— Yoo, yo... Senin aradığın evrak orada değil. O dosya camlı dolabın alt gözünde, zimmet kaydına bakacaksın. Çek bakayım şuradan, soldan dördüncü siyah klâsörü... Hah, işte onun içinde.

Beybaba'nın dediği yerde aranılanı hemen buldular. Oysa iki gündür araya araya başları dönmüştü.

Fahriye, daktiloda bişey yazıyordu. Beybaba, onun yanına gidip, yazdığına bakınca, kaşları çatıldı:

— Sen ne yapıyorsun kızım? Yanlış... Aaa!... Öyle şey olur mu? Kızım, bu, ikinci şubenin işi. Adamı boşuna bekleteceksin. Havale et ikinci şubeye bakalım.

Onun dediği gibi yaptılar. Beybaba o gün iki saatten çok oturdu. Üç kahve içti. Ayrılırken, arkadaşları sandalyelerinden şöyle bir doğrulup,

— Güle güle Beybaba, arasıra gel, bekleriz... dediler.

Beybaba ertesi gün yine geldi. Öğleden, dairenin paydos saatine kadar kaldı. Memurlarla birlikte paydos saatinde çıktı, Ama memur arkadaşları çok memnun olmuşlardı. Çünkü onların bilmediği biçok şeyleri öğretmiş, arayıp bulamadıkları dosyaların yerlerini göstermişti.

Daha ertesi gün yine öğleden sonra daireye geldi. Bir haftadır aranılan bir evrakın yerini söylemese, onlar dünyada bulamazlardı.

— Yahu... o aradığınız evrak, evrak mahzenindedir. İnin bodruma... Üç numaralı büyük dolabı açın. En altta, üzerinde «1951 C» yazılı bir dosya vardır, orada bulacaksınız.

Gerçekten, Beybaba'nın dediği yerde bir haftadır aradıkları, genel müdürlüğün acele istediği belgeyi buldular.

Beybaba artık, hiç sektirmeden, hergün öğleden sonraları geliyor, bir kenara ilişiyor, bir işlemin nasıl yapılacağını, bir evrakın yerini söylüyor, bazan da bir yanlışı düzeltiyordu. Memurlar ona yeniden alışmışlardı. Ona danışıyorlar, akıllarının ermediği şeyi O'ndan soruyorlardı.

— Beybaba, geçen yılın ayniyat sayım çizelgeleri nerededir?

— Demirbaş listesinin yerini biliyor musunuz, Beybaba?

Hani Beybaba olmasa, dairede sanki hiçbir iş görülmeyecekti.

Beybaba sabahları da gelmeye, derken, eskisi gibi öğle yemeklerini de evinden getirip dairede yemeye başladı. Ama yine arasıra tavuklarından, paçalı, hotozlu hacıkadın tavuğundan, pişirdiği midye dolmalarından, yetiştirdiği taze salatalıklardan sözediyordu. Evine götürdüğü, mavi zemin üzerine çiçekli, yaldızlı, okkalı fincanını da geri getirmiş, kahveci Rahim'e vermişti. Kahvesini, eskisi gibi kendi fincanından içiyordu artık. Hattâ memurlar, Beybaba beş on dakika geç kalsa,

— Yahu, Beybaba bugün nerede kaldı? diye merakla soruyorlardı.

Müdür bile arasıra O'nu çağırıp, sanki bu dairenin görevli memuruymuş gibi, bir iş veriyor, bir iş soruyordu. Beybaba'nın keyfine diyecek yoktu. Burada kendi evindekinden daha çok borusu ötüyordu.

Bir sabah Beybaba daha daireye gelmemişti. Onun yerine geçen eski yardımcısı, oradaki altı memura,

— Arkadaşlar, dedi, tabiî hepiniz Beybaba'nın durumunu artık öğrendiniz. Açıklamaya gerek var mı?

Safa Bey,

— Tabii biliyoruz, dedi, ne fasulye var, ne de tavuk...

Şık genç memur,

— Atıyor, dedi, hepsi maval.

Şef,

— Evet, dedi, bu Beybaba bizim çok işimize yarıyor. İster misiniz, aramızda para toplayıp O'na bir armağan alalım.

Hepsi sevinçle razı oldular. Aralarında altmış sekiz lira topladılar. Şef, sandalbedestenınden taht'a benzeyen, kırmızı kadife kaplı, yaldızları dökülmüş oymalı, eski zaman işi, kullanılmış bir koltuk aldı. Bu koltuk şefin masasının yanına kondu.

Ertesi gün Beybaba odaya gelince, şef,

— Beybaba, dedi, senin yerin işte bu koltuk... Bütün arkadaşlar senden rica ediyoruz, hergün buraya gel, burada otur, kahve iç, çay iç... Hepsi bizden. Sen yalnız bize yardım et.

Beybaba koltuğa kuruldu. Başını önüne eğdi. Bir süre öylece kaldı. Elinde iki kesekâğıdı vardı. Bu kesekâğıdı dolusu taze salatalıklarla, yumurtaları daireye gelirken pazardan satın almıştı.

— Çocuklar, dedi, size bahçemden elimle kopardığım salataklıklarla, tavuklarımın taze yumurtalarından birer tane getirdim. Az veren candan...

Bütün memurlar kahkahalarla güldüler. Beybaba onlardan çok gülüyordu. Gözlerinden süzülen bikaç damla yaşı, çok gülmesinden sandılar.

Beybaba,

— Rahim!.. diye seslendi. Oğlum, arkadaşlara benden birer kahve yap... Bak, Fahriye Hanıma sor, çay mı içecek, gazoz mu?

Kahveler geldi. Beybaba'nın birden kaşları çatıldı:

— Saim Bey, yine o evrakı yanlış dosyaya koyuyorsun. Kaçtır söylüyorum sana, «K» dosyasına girecek!...

Saim Bey,

— Başüstüne, Beybaba! dedi.

Beybaba, cigarasından bir soluk çekti, kahvesinden höpürdeterek bir yudum aldı...

SPORCU İNSANLARIZ VESSELAM

İlk durakta olursa, tramvayda oturacak yer bulunuyor. Mecidiyeköy'ünden tramvaya bindim. Şişli'ye gelmeden tramvay doldu, hem de tepeleme, pencereden, kapıdan sarkmacasına...

Tramvayların durumu belli. Adamın biri gazete okuyor. Yanında oturan da o gazeteden yararlanıyor. Arkada oturan genç boynunu, zürafa boynu gibi uzatmış, gazetenin spor sayfasını okuyordu. Birdenbire kızdı.

— Vay anasını! diye bir nâra patlattıktan sonra, «Fener pisi pisine yenilmiş be!» dedi.

Gazetenin sahibi kambur adam başını geriye çevirdi. Sıska soluk benizli delikanlıyı şöyle bir süzdü:

— Ne sandın? Yok yenecek miydi?

Şişmanlıktan zor soluk alan fok kılıklı biri lafa karıştı:

— Eğer Şaban'ı santrada oynatsalardı zor yenerdiniz...

Arkada, sıska, avurdu avurduna çökmüş genç, danalar gibi böğüren şişkoya,

— Yaşa âbi, dedi, yaşa be! Aslan Beşiktaş!.

Yolculardan genç, şık bir kadın dayanamayıp,

— Kova Beşiktaş! diye bağırdı.

Bağırmasıyla, küçük bir çocuk incecik sesiyle kadına,

— Asıl kova sensin! demez mi?

Hava birden iktidarla muhalefetin yarattığı siyaset havasına döndü; bir yumruk birinin ensesine yıldırım gibi inecek, bir şamar şimşek gibi çakacak, öylesine elektrikli, gergin...

Biletçi de söze karıştı:

— Habip'i geride oynattılar. Yoksa Fener daha çok gol atardı.

Kerli ferli, kalıplı biri, hımhım bir sesle,

— Ne dedin? diye sordu, asma kabağı mı? Ulan, on tane Habip olsa ne lâzım gelirmiş. Yeriz be! On Habip olsa yeriz...

— Yenmişi var!

Gazetenin sahibi,

— Ne kıvırıyor şu Habip, dedi, ne kıvırıyor... Hiç unutmam iki yıl önceki lig maçlarındaydı, santradan aldı, kıvıraaa kıvıraaa kıvıra, güm, topu ağlara taktı.

Bir yolcu elini ağzına dayayıp, «Cııırt!» diye acayip bir ses çıkardı.

— Kıvır, baban da görsün.

En önde oturan tek kollu bir adam, söz hakkı verilmeyen muhalefet sıralarından bir hatip cakasıyla ayağa kalktı.

— Dua edin rüzgâra, dedi, rüzgâr bizim aleyhimize olmasaydı...

— Ne rüzgârı?. Ulan o sağ açık Cafer'in rüzgârı be...

— Habip'in üç çocuğu var; oğlan üç çocuk babası hâlâ sahada tazı gibi koşuyor. Hâlâ gol çıkarıyor, ağları yırtıyor be!..

— Habib'in, bir kere üç değil, iki çocuğu var.

Biletçi birden parladı:

— Sen benden daha mı iyi bileceksin? Üç çocuğu var, ikisi erkek, biri kız...

— Git işine be! Her akşam Çınçın Bar'da Habip'le beraberiz.

— Yuuu... Şuna bak, ulan bizim Habip, bilmez olur muyum be... Tahtakale Gençlik İdman'da üç yıl beraber oynadık.

Biri araya girdi:

— İkinizin de yanlışı var. O çocuklar Habip'in değil.

— Yani ne demeye getiriyorsun ulan?

— Ulan senin beybabandır. Ağzını topla!

— Ne kızıyorsun yahu? Arkadaşlık mâbeyninde ulan demişim ne çıkar? Sen de bana icabında başka bişey dersin. Bu kadarlık samimiyetlik olmaz mı aramızda? Ulan demekle insan ulan olur mu?

Dişleri dökülmüş bir ihtiyar,

— Şimdi hiç spor terbiyesi kalmamış, dedi, bizim zamanımızda ulan da derdik, efendime söyliyeyim, şeyoğluşey de derdik, kimse üzerine alınmazdı. Ortaya bir lâf... Şimdi öyle değil. İçinden «şeyoğluşey» diye geçirsen, herkes «Efendim, efendim» diye ortaya çıkıyor.

— Beyamca, ulan demeden ulan demeye fark var. Biri bana temiz kalple sövse, ağzımı açıp gık bile demem. Ama Habip'in çocukları için...

— Lâfın sonunu dinlemedin ki... O çocuklar, Habip'in karısının eski kocalarından.

Biletçiyle yolculardan beşaltısı Habip'in çocuklarının sayısı üzerinde tartışırlarken öbürleri de birbirlerine girmişlerdi.

— Eğer Zülfü ikinci haftayımda sakatlanmasaydı, siz o zaman görürdünüz gününüzü...

— Püff... Murtaza var ya Murtaza... Onun gibi elli tane Zülfü'yü paçasından çıkarır.

— Çıkmışı var...

— Düüüt...

— Çok konuşma! Bi tane korum çenene, feleğini şaşırırsın.

— Yavaş gel!...

— Taş koy abi...

Tramvay Taksim'de salamura istifini de geçti... Biletçi durmadan Habip'in üç çocuğu olduğunu iddia ettiği için bilet kesmeyi, hattâ kendisinin biletçi olduğunu bile unutmuştu... Dişlerinin yarısı dökülmüş olduğundan tükürükler saçarak bağırıyordu:

— Habip'in kaç çocuğu olduğunu ben bilmeyeceğim de sen mi bileceksin?

— Hah, hah... Güleyim bâri...

Öbürü bir saldırdı, ama kalabalıktan kıpırdayamadı bile...

— Ulan bir kafa korum, öküz boynuzladı sanırsın...

— Sen şu kalabalığa dua et, yoksa kalabalıktan elimi çekip çıkaramıyorum.

— İn aşağı ulan...

Yolcular bıkaç bölüğe ayrılmışlardı. Tartışma azmıştı. Çok yaşlı, gerdanı kaplumbağa boynuna dönmüş, elleri titreyen bir bey sinirlendi:

— Sizde hiç utanma, sıkılma, arlanma yok mu?

Kendikendime «Oh, dedim, şu ihtiyar hepsinin ağzının payını verecek.» İhtiyar devam etti:

— İkinci gol, bal gibi penaltıydı. Ama hakem, hakem değil ki...

— Beybaba, hakeme lâf yok...

Mecidiyeköy'ünden bindiği için oturacak yer bulmuş olan onüç, ondört yaşında görünen bir öğrenci, ihtiyara,

— Moruk, sen onu affetmişsin biraz, dedi. Baha uluslararası hakemdir.

— Biz onun neden beynelmilel olduğunu biliriz. Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü. Demokrat Partiye girince, babam da beynelmilel olur.

— Şimdi su koyverdin işte...

Tok bir ses yükseldi:

— Yooo... Üniversitede bir, tramvayda iki... Katiyen siyaset olmaz. Vatman! Vatman bey kardeşim, baksana tramvayda siyaset yapıyorlar. Durdur arabayı, ben ineceğim... Başımı belâya sokamam.

— Kim siyaset yapıyor be?

— Demokrat Parti demedin mi sen?

— Dedimse dedim.

— Duydunuz ya...

— Spora siyaset karıştırmayın.

İhtiyar, çocuğa kızdı:

— Sen daha ananın karnına girmeden ben Ayvansaray Gençlikspor'un, hem de birinci takımında, solaçıktım. Anladın mı çaylak?

— Belli...

Tramvay Galatasaray'a gelmişti. Biletçi durmadan Habip'in çocuklarını anlatıyordu. En sonunda vatman da dayanamadı, başını kapıdan içeri uzattı. Herhalde biletçiye «İşine bak!» diye çıkışacaktı.

— Kimmiş o Fenerli ulan? diye sordu.

Yolculardan biri,

— Ne o, beğenmedin mi? dedi, benim. Ne olmuş?

Vatman büsbütün içerledi:

— Arkadaş, ben arabamda Fenerli yolcu ta-

şıyamam. İn aşağı!..

Yolcu,

— Asıl eşeklik bende ki, senin gibi Beşiktaş'lı vatmanın arabasına binmişim, dedi, arabadan atladı.

Tepebaşı'nda bir kondüktör bindi. İçimden «Oh dedim, görsün şu biletçi şimdi. Mecidiyeköyü'nden beri tek bilet kesmedi...»

Kavga eden yolculardan biri,

— Beşiktaş Fener'i yendi ama, ayıcılıklan yendi, ayıcılık etti, dedi.

Vatman dışardan seslendi:

— Haltetmiş onu söyleyen... Kim söyledi onu?

Adam tramvaydan indirecekler diye korkusundan şişkonun arkasına pıstı.

— Evire çevire yendi. Mestan onsekiz çizgisinden ne gol soktu be...

— Git işine...

— Ulan, sana Habip'in üç çocuğu var, diyorum. Namussuzum üç çocuğu var.

— Acaba sen hayatında bir kere bile Habip'in suratını gördün mü?

— Vay!... Demek bana yalancı diyorsun. Duydunuz ya vatandaşlar, hepiniz şahit olun. Alenen hakaret ediyor. Dâvacıyım.

Kondüktör,

— Ne olmuş? dedi. Fener topu topu Beşiktaş'a şimdiye kadar on kere yenildiyse, Beşiktaş Fener'e elli kere yenilmiştir.

Kondüktör de Fenerli değil miymiş! Vatmanla biletçi bir yana, kondüktör öbür yana geçti. Vatman barbar bağırıyordu:

— Yani, ceza yazarım diye mi bizi korkutuyorsun? Yazarsan yaz. Beşiktaş'a feda olsun. Yaşasın Beşiktaş!..

Biletçi, yolculardan birinin kafası budur, diye bilet kutusunu indirdi. İhtiyar da çantasını kaptığı gibi, çocuğun kafasına geçirdi. Kondüktör, Beşiktaşlı yolcusunun kıravatına asıldı. Derken gürültüye polisler yetişti. İki polisten biri kondüktöre sordu.

— Ne oluyor?

— Güya, Fener'in ikinci golü hopsaitmiş..

Polis,

— Hangi enayi söylüyor onu? diye sordu.

Tramvayın çevresine toplanan kalabalıktan biri,

— Hopsayt değildi ama, bal gibi hentboldü dedi.

Başka biri,

— Çüüş! diye bağırdı, hiç mi hentbol görmedik be!

Polislerden biri Galatasaraylıymış.

— Haydi, yürüyün karakola!

Herkes birbirinden dâvacı. Beni de tanık yazdılar. Karakola döküldük. Komiser önce bana sormasın mı!

— Nerelisin?

— Erzurumlu.

— Onu sormadık. Hangi takımı tutuyorsun?

— Takım tutmam.

— Allah Allah... Hangi kulüptensin?

İlle bir kulüpten olmalı ama, komiserin kulübünü bilsem, onu söyleyeceğim. Yaradana sığınıp...

— Fenerli!... dedim.

— Aferin!... Geç bu yana...

Hepimizi kulüplere göre ayırdıktan sonra kavgacılaraan birine,

— Ne oldu, anlat! dedi.

Yediği yumruktan gözünün biri morarmış adam.

— Efendim, dedi, ben Mecidiyeköyü'nden tramvaya bindim. İşime gidiyordum. Taksim'de de inecektim.

— Neye inmedin?

— Nasıl ineyim. Maçtan lâf açtılar, dalmışız. Bu dedi ki, Fener'li Mazlum sözde lisans olmadan sahaya çıkmışmış da, Beşiktaş Federasyona itiraz edecekmiş...

Komiser kızgınlıkla ayağa kalktı:

— Ben, Mazlum'a lâf söyleyecek olanın...

Yavaaaaşçacık oradan kırdım.

Çok sporcu insanlarız, vesselâm...

KUYRUK

Bahçekapı'daki Yerli Mallar satış mağazasından Yeni Postahane'ye saptım ki, bir anababa günü... Kuyruk ama, bildiğiniz kuyruklardan değil... Üç örgü, beş örgü, yedi örgü, araba atı kuyruğu gibi. Sıra sıra, örgü örgü kuyruklar birbirine girmiş, arap saçına dönmüş. Gelen araba dayanıyor. Şoförler, sol elleriyle arabaların karoserlerine güm güm vurup,

— Şu klâksonu yasak etmenin de yeri var mıydı? diye barbar bağırıyorlar. Oysa klâkson çalmak değil, havan topu patlatsan acaba şu insan yığınını sökmenin olanağı var mı? Artık arabalar eze biçe, beş dakikada beş metre ya alabiliyor, ya alamıyorlar.

— Önüne bak!

— Arkana bak!

— Önü arkası kaldı mı be?

— Kuyruğa girin!

— Hangi kuyruk kardeşim?

— Hangisi olursa, gir birine!

— Birader, şu insanlar bitürlü medeniyeti öğrenemediler. Yirminci yüzyılda yaşıyoruz. Ne demek yirminci yüzyıl? Medeniyet demek. Medeniyet ne demek? Atom bombası bir, kuyruk iki, bu ikisini öğreneceksin, başka çaresi yok. Önüne bak be! Hössst!..

— Yooo... O kadar değil; medeniyet dedin mi, bunun içine naylon da girer, plâstik de girer. lâsteks de girer, efendime söyliyeyim, taaa bikiniye kadar her bişey girer. Çüşşş! Nasırıma bastın yahu, kör müsün?

— Niye çikleti saymıyorsun? Medeniyet dedimiydin çiklet de içine girer.

— «Sallan - yuvarlan» dansı?... İtme ulan!.

— Onu bilir, onu söylerim, biz daha bir kuyruk olmasını öğrenemedikçe adam olamayız. Öff!... Amma yükleniyorlar. Yavaş be!..

Bir afili delikanlı bağırıyor:

— Yağlıdır, değmesiiin!!...

Yoldan, yani ortada yol filân da kalmamış ya, işte o kalabalıktan, geçmeye çalışan iki kişiden biri,

— Acaba bu kuyruk ne kuyruğu? diyor.

Öbürü,

— Ne kuyruğu olursa olsun, dal! diyor.

Ben de onlara uyup kuyruğa dalıyorum. Başka da yapacak şey yok, isteristemez bir yerden bağlanıyorum kuyruğa.

— Allah razı olsun bu kuyruğu icat edenden.

— Dolmuşu unutma. Kuyruk bir, dolmuş iki...

Önündeki ihtiyar kadın,

— Bu kuyruk, ne kuyruğu? diye soruyor.

— Yahu kuyruğu bulmuşsun, daha ne kuyruğu diye sorulur mu? Kuyruk işte...

— Öyle ya, gir içine elbet bişey verecekler?

Hem böyle söyleniyor, hem de herkes birbirine soruyor:

— Bu ne kuyruğu kuzum?

Böyle soranlar yine kendileri biraz sonra bir başkasının aynı sorusuna cevap veriyorlar:

— Bu kuyruk yok mu, bu kuyruk! İşte bu kuyruk sayesinde karaborsacılığın dibine darı ekildi.

Kalabalığın bir başında bir polis, öbür başında bir polis, durmadan bağırıyorlar:

— Yavaaaş!...

— Kuyruğa girin, kuyruğa!..

— Arabaya yol verelim!

Adım adım, hayır ayak ayak ilerliyoruz. Saat dokuzda randevum vardı ama geçti artık, saat on olmuş.

— Bayım, siz benden sonra geldiniz. Lütfen açıkgözlük etmiyelim.

— Ne münasebet? Asıl zâtıâliniz açıkgözlük ediyorsunuz. Ben saat yediden beri buradayım. Gelen önüme geçti, gelen önüme geçti. Kibarlık edelim dedik ama olmuyor.

Yanımızdaki başka kuyruktan bir yurttaş.

— Bu hayat hep böyledir birader, diye söze karışıyor, benim de öyle oldu. Yirmiiki yıldır memurum. Daha dünkü çocuklar başımıza şef, müdür kesildiler. Gelen geçti, gelen geçti... Affedersiniz, ben, eşek kuyruğu gibi, ne uzadım, ne kısaldım.

— Affedersiniz, ne dağıtıyorlar burada?

— Vallâhi bendeniz de bilemiyorum, İki saattir buradayım, kimi otomobil lâstiği diyor, kimi gaz diyor.

— Otomobil lâstiğini n'apiyim?

— Amma yaptın be teyze! Lâstiğini veren Allah, elbet birgün otomobilini de verir.

— Bari dört lâstiğini de veriyorlar mı?

— Onu bilmem. İçeri girenler çıkmıyorlar ki...

— N'oluyor peki?

— İzdââm olmasın diye arka kapıdan çıkarılıyorlar.

Saat onbuçuk oldu. Kalabalık arttıkça artıyor.

— Eğer otomobil lâstiğiyse vesika isterler. Vesikası olmayanlara lâstik mastik vermezler.

— Vesika mı? Demokrat Partiden mi? Şükür Allaha, hepimiz demokratız.

— Eğer gaz veriyorlarsa yandık.

— Versinler de ne verirlerse versinler birader. Tek versinler.

— Gaz verirlerse cebine mi koyacaksın? Yanımıza kap da almadık.

— Sen önce numaranı al bir kere, sonra gider evinden teneke, kova da getirirsin.

— Ay numara da mı veriyorlar?

— Yok sana numara vermeden gaz vereceklerdi... Nerde bu bolluk!... Yahu, bin kere söyledik itme diye...

— Affedersiniz, arkadan itiyorlar.

— İşim var da biraz...

— Beyimin işi varmış. Allah Allah... Senin işin var da biz eğlenceye mi geldik? Herkesin işi gücü var. Patlamadın ya, sıranı bekle!

— Acaba öğlen paydosuna kadar alabilecek miyiz?

— Sanmam. Yüklenme ulan! Üstüme mi çıkacaksın?

— Kimse büyük küçük tanımıyor. Ne ahlâk kaldı, ne terbiye...

— Siz kırkı geçtiniz galiba...

— Neden sordunuz?

— İnsan kırkını geçti miydi, artık kendisinden başkasında ahlâk, terbiye kalmaz da...

— Ne alacakmışız? Ne dağıtıyorlar?

— Ensülin.

— Ensülin mi? Nedir o?

— Şeker hastalığına birebir.

— Aaa... N'apicim, istemem.

— Aman birader, n'apicim olur mu? Al da sat. Bizim Yunus Efendi kuyruğa gire gire zengin oldu. Şurda ikibuçuğa al, şuracıkta yirmibeş liraya elini öpene sat...

— Biliyor musunuz, memlekette yeni yeni iş sahaları açılıyor.

— Tabii, ne demek... Kuyruk deyip geçme kardeşim. Kuyruktan apartman dikenler var. Çek şu dirseğini kafamdan.

— Sen başını dirseğimden çek! Şuna bak be... Lâ havle...

— Kardeşim, affedersiniz, bu kuyrukta ne veriliyor?

— Hükûmet bez dağıtıyor.

— Ne bezi?

— Şimdiki zamanda her bişey Amerikan kardeş. Ne bezi olacak, Amerikan bezidir.

— Bez değil. Ezbere konuşmayın. Çimento dağıtıyorlar.

Önümdeki ihtiyar kadın sinirleniyor:

— Ne bez, ne tuz, ne de gaz. Siz hiç radyoları dinlemediniz mi?

— Dinledik. Ne varmış radyoda?

— Başbakan bütün kuyrukları yasak etti. Yalnız kahve kuyruğuna müsaade etti. Kahveden başka hiçbişeye kuyruk olmayacak.

Kahve lâfı bir anda ağızdan ağıza dolaşıyor. Bütün kuyruklar, at sineği konmuş at kuyruğu gibi titreyip dalgalanıyor.

— Kahve ha?..

— Kahveyi iki gün beklerim burda. Almadan gitmem.

— Kahve, kahve... Yalnız kahve kuyruğuna emir var. Öbür kuyrukların çok ağır cezası var.

— Neden?

— Çünkü muhalifler, inat olsun diye, durup dururken, kuyruk oluyorlarmış. Memlekette kıtlık var, desinler diyerekten, hiç yoktan kuyruk icad ediyorlarmış.

— Sakın bu kuyruk da muhaliflerin bir numarası olmasın.

— Yok canım, baksana bu kuyruğun iki başını iki polis bekliyor.

Saat onbir... Mağazanın kapısına on adım kadar var daha. Kepenkleri de inmiş olduğundan içeride ne dağıtıldığını göremiyoruz.

— Bâri çok mu veriyorlar?

— Elli gram.

— Sanmam. Nüfus başına elli gram kahve verseler kahve mi yeter bu millete?..

— Doğrusu elli gram kahve için burada bekleyemem.

— Sen elli gram kahveyi bul, öp de başına koy. Elli gram kahve ne demek? İki kilo da nohut karıştırdın mı, mis gibi ikibuçuk kilo kahve olur.

İki arkadaştan biri,

— Yahu, benim yanımda para da yok, diyor, sen bana iki buçuk lira versene...

Öbürü,

— Vereyim ama birader, diyor, borç vermem. Aldığın kahvenin yarısını bana verirsin.

Bağıran, çağıran, ezilen, haykıran, paketin düşüren, arkadan itile itile kepengi yarıya kadar indirilmiş mağazadan başımızı eğerek içeri giriyoruz. Önümdeki ihtiyar kadına, tezgâhtar soruyor:

— Kaç numara istiyorsunuz?

— Ne numarası?

— Numarasız mı olacaktı? İşimiz var hanım, seni bekleyecek değiliz. Çabuk söyle!

— Çekilmiş mi veriyorsunuz? Benimkisi ince çekilmiş olsun oğlum. En ince numarasından ver!

— İncesi, kalını hepsi bir teyze. Ama tüylüdür. Bir parmak tüyü var.

— Aaaa... Hiç tüylüsünü görmemiştim. Bir yaşıma daha bastım. Tüylü kahve olur muymuş?

— Ne kahvesi yahu? Kaç numara giyiyorsun?

— Otuz beş. Ama, taraklı olsun...

— Çattık...

— Ayol, ayakkabı demedin mi?

— Şapka, teyze, şapka...

Tezgâhtar kutudan şapkalar çıkarıyor. İhtiyar kadın,

— Aaa!... Ben şapkayı n'apiyim ayol? diyor, hem de erkek şapkası... Ama dur, bu kuyruk şapkası ucuz olur. Ver bitane, oğlana alayım bâri... Kaça?

— 68 lira 73 kuruş...

Kadın parayı çıkarıp veriyor. Kahverengi bir şapka beğeniyor, sıra bende.

Tezgâhtar,

— İtalyan malı bayım, diyor, yanına bulamazsınız. Bu zamanda parayla mı? Yalnız çabuk olalım biraz...

Yaz olsun, kış olsun, şapka giymem ama, kuyruğa girilip alınan şapkanın ucuzluğunu düşünerek bir şapka aldım.

Arkamdaki adam, şapkalar bitecek de alamıyacak diye barbar bağırıyor:

— Bana dört tane ver. Biri 56, üçü 57 numara olsun. Gri yok mu? Ya gri olsun, ya da bej...

68 lira 73 kuruş verdim, şapkayı aaldım. Geldiğim yerden dönüş yok. Merdivenden çıkılıyor, mağazanın arka kapısından başka bir sokağa... Saat onikiye çeyrek var. Kelepir şapka almanın sevinciyle yorgunluğumu unuttum. O gün akşama kadar şapka paketi elimde dolaştım. Akşam saat beşte vapura binmek için Kadıköy iskelesine geldim. Bileti alırken birisi seslendi:

— Hasan!...

Bir de baktım, benim ta çocukluk arkadaşım Aynacı Burhan. Ortaokuldayken edepsizliğinden okuldan koğulmuştu. Haydi yaptığı edepsizliği de söyleyeyim. Oturduğu sıranın yanına, yere ayna koyar, aynadan kadın öğretmenlerin bacaklarını seyrederdi. Sonra iş çakıldı. Aynacı Burhan'ı okuldan sepetlediler. Onu çoktandır görmemiştim.

— Ooo... Nasılsın Burhan?

— Teşekkür ederim. Çok iyiyim.

— Ne iş yapıyorsun?

— Reklamcılık.

— Ne reklamcılığı?

— Ne olsa... Tüccarların satılmayan mallarını şıp diye sattırıyorum. Bugün bir Yahudinin tam dokuzyüzyetmiş şapkasını sattırdım.

Şapka lâfı ilgimi çekti, daha derinden sormaya başladım:

— Nasıl sattırıyorsun?

— Çok kolay. Herifin elinde üç yıldır bitürlü satamadığı tapon mallar varmış. Piyasada hepsi beni tanırlar. Yazıhaneme geldi. Kazançtan yüzde yirmibeş komisyon üzerinde anlaştık. Bütün mallarını saat üçe kadar sattırdım. Allah bin bereket versin, sekizyüz lirasını aldım. Dokuzyüz alacaktım ama ahali herifin vitrin camlarını kırdı. Zararı da yarı yarıya bölüştük.

— Peki Burhan, ne yapıyorsun da mallarını sattırıyorsun?

— İkişer, üçer liraya onbeş, yirmi serseri tutuyorum. Dükkânın önünde yarım saat kadar kuyruk oluyorlar. Hattâ yarım saat bile sürmüyor. Kuyruğu gören arkaya giriyor, gören giriyor. Bilirsin ya şimdi ahalide bir kuyruk merakıdır gidiyor. Ondan sonra önünü alabilirsen al... Bu akşam şapka kalmayınca kuyrukta saatlerce beklemekten kızanlar dükkânın vitrin camlarını indirdiler. Az kalsın mağazayı yakacaklardı. Güç zaptettik. Çok enayiler var Hasan kardeşim.

— Evet... diye karşılık verdim.

— Ama bildiğin gibi değil, çok, pek çok enayi var...

— Bilmez olur muyum? Vardır. Hem de ne enayiler...

— Çok eşekler var.

— Vardır kardeşim.

— Ne dangalaklar var bir görsen...

— Görmeye ne lüzum var. Bilmez miyim?

— Bir kuyruk gördüler mi, enayiler hemen kuyruğa takılıyorlar.

— Bâri şapkalar ucuz muydu?

— Yok canım, her mağazada satılan şapkalardan.

— Ben o enayileri değil de şapkaları merak ettim.

— Vapura onbeş dakika var. Gel de Karaköy'deki şapkacılarda göstereyim.

Şapkacı mağazalarının vitrinlerine bir bakayım ki, benim aldığım şapkadan dolu. Hepsinin üzerindeki etiketlerde 68 lira 73 kuruş yazmıyor mu?

— Demek şurdan gelip rahat rahat aynı paraya almıyorlar da, ille o kuyruğa girip canları çıka çıka ezile, çiğnene alıyorlar ha... Gerçekte çok enayiler var.

— Hem de su katılmamış. Yarın da Marpuççularda Hırant'ın mağazasında nargile sattıracağım. Herifin elinde eskiden kalma bin nargile varmış.

— Nargile de alırlar mı?

— Bu enayiler alır birader. Nargile değil, yalnız marpucu olsa yine alırlar. Yeter ki bir kuyruğa girsinler. Yalnız bişeyden korkuyorum.

— Neden?

— Bin nargile yetmez de, dükkânı kırar dökerler. İşte ondan korkuyorum.

Vapura giderken, Aynacı Burhan,

— Elindeki pakette ne var? diye sordu.

Paketin üstünde, şapkayı aldığım mağazanın adı yazılı olduğu için, paketi arkama gizledim.

— Hiç, dedim, kendime ayakkabı aldım da..

Eve gidince şapkayı masanın üstüne koydum. Ona bakıp bakıp hem enayiliğimi seyrediyor, hem de dua ediyorum. Ya Burhan söylemeseydi de, ertesi gün kuyruğa girip de marpuç alsaydım, ben o marpucu ne yapardım, nerde kullanırdım?

KAÇ DİŞLİ

Belâ insanı arar bulur. Oysa ben o sabah evden, kendimi dinleyeyim diye başımı alıp çıkmıştım. Doğrusu nereye gideceğimi de bilmiyordum. Köprüden Yalova'ya giden vapura atladım. Deniz havası sinirlerimi yatıştırır diye düşünmüştüm.

Vapur kalktı. Limandan uzaklaştıkça kendimde ağır bir yükten kurtulmuş insan hafifliği duymaya başladım.

Kulak mememin dibinde bir ses:

— Beyefendi affedersiniz...

Başımı çevirince, az kalsın kulağımın dibindeki adamın burnuna çarpacaktım. Kırk yaşlarında, iyi giyimli, ağır görünüşlü, efendiden bir adam.

— Estağfurullah, buyurun efendim! dedim.

— Önce kendimi size tanıtayım, Abbas Tutuşur...

— Çok memnun oldum. Benim adım da Hasan Ağıral...

— Teşerrüf ettik efendim.

Kibar bir adamdı.

— Bendeniz, hastalık derecesinde bahse tutuşmasını severim, dedi.

Alay mı ediyor diye yüzüne dikkatle baktım, hiç gülmüyordu.

— Olabilir, dedim, herkesin bir merakı vardır.

— Benimki meraktan çok fazla bişey. Günde beşon kişiyle iddiaya tutuşmazsam o gece uyuyamam.

Hayatta en kızdıklarım, iddiacı insanlardır.

— Bari kazanır mısınız?

— Kazandığım da olur, kaybettiğim de.. Maksat kazanmak, kaybetmek değil, zevk.. Heyecan meselesi Beyefendi. Tıpkı spor gibi bişey. Tabii anlıyorsunuz beni.

— Anlıyorum efendim.

— Sizi rahatsız etmiyorum ya...

— Ne münasebet! Katiyyen. Bilâkis enteresan bir insanla tanıştığım için çok memnun oldum.

— Teveccühünüz.

İçimden, ah şu herife bir güzel ders versem, diye geçiriyorum.

— Eğer arzu ederseniz, vakit geçirmek için sizinle bir bahse girelim.

— Ne üzerine?

— Ne üzerine isterseniz. Meselâ şu karşınızda oturan kadının kaç dişi var?

— Aman yavaş söyleyin, kadın duyar.

Tam karşımdaki koltukta otuzla kırk yaş arası, oldukça güzel bir kadın oturuyordu.

— Siz bu kadının ağzındaki diş sayısını bilirseniz, ben size bin lira vereceğim. Bilemezseniz, siz bana elli lira verin. Razı mısınız?

Elli liraya karşı bin lira, iyi bir bahisti.

— Vallâhi, bilmem, dedim. Ben kendi karımın ağzında kaç diş olduğunu bilmiyorum. Tanımadığım kadının ağzında kaç diş olduğunu nerden bileyim?

— Maksat bilmek, bilmemek değil, vakit geçirmek. Hem ben size bir şans daha vereyim. Siz üç rakam söyleyin. Bu üç rakamdan biri tutarsa yine bin lirayı kazandınız.

İşi sağlam kazığa bağlamak için,

— Siz hiçbir rakam söylemiyecek misiniz? dedim.

— Söylemez olur muyum? Sizden sonra bir rakam da ben söyleyeceğim.

— Ya siz de bilemezseniz?

— İkimiz de bilemediğimiz için, ikimiz de bahsi kaybederiz.

— Yani?..

— Ne siz bana elli lira verirsiniz, ne de ben size bin lira...

Bin lira gözümü döndürdüğü için, şu enayinin parasını almak, hem de bir daha her önüne gelenle bahse girmeye tövbe etmesi için iyi bir ders vermek istiyordum.

— Öyle olmaz, dedim.

— Ya nasıl olur?

— Ben üç sayı söylerim, tutturamazsam size elli lira öderim. Sonra siz bir sayı söylersiniz. Siz de bilemezseniz, bahsi kaybettiğiniz için, bin lirayı alırım.

— Tamam!... Haydi bakalım, söyleyin bir sayı...

— Yooo... Durun bakalım. Birdenbire olmaz, hesap kitap edeceğim. Rap diye söyleyemem.

İşin ucunda bin lira var... İyice düşünüp taşınmak gerekirdi.

— Ya kadının ağzında takma diş varsa. Yani hepsi tamamsa?

— O zaman bahis bozulur. Takma diş bahis dışı.

Kadını süzmeye başladım. Sanki gözlerim rontgen ışınları saçıyormuş gibi kadının kapalı iki dudağı altındaki dişlerini görmeye, saymaya çalışıyordum. Önce yaşını hesaplamalıyım. Bioloji bilgimi kafamdan geçirdim. Süt dişi... Onlar düşer, yerine... Dur bakayım... Bir genç kızın yirmisekiz dişi vardır. Sonradan dört de akıl dişi çıkar, eder otuziki...

Ben hesaplaya durayım, Abbas Tutuşur gazetesini açtı, okumaya daldı.

Bu kadın kaç dişli olabilir? Şerlok Holmes olsa bilemez be! Şimdi bu kadın olsa olsa en genç, otuz, en yaşlı da kırk yaşında olabilir. Otuz yaşında olsa... Akıldan yapılacak hesap değil... Kâğıt kalem çıkardım. Alt çenede, üst çenede iki sıra otuziki diş resmi çizdim. Önce çürürse, azı dişleri çürür. Bunun en iyisi, kendi dişlerime göre hesaplamalıyım. İşin tuhafı kendi ağzımda kaç diş olduğunu bilmiyordum. Yanımda rahat rahat gazete okuyan Abbas Tutuşur'a,

— Bir aynanız var mı? dedim.

Bir cep aynası çıkardı verdi. Ağzımı açtım. Alt çenemde... Bir, iki, üç... Köpek dişi, kaplama, yanındaki köprü, dört, beş... Onun yanındakini okuldayken Çivi Rıza kırmıştı. Ne hergeleydi ulan şu Çivi Rıza!... Altı, yedi, sekiz... Sekiz de öbür yanda. Dur ama, şuradaki azı dişini geçen yıl çektirmiştim, öyleyse onbeş...

Üst çenedeki dişlerimi saymak için aynayı ağzıma soktum: onaltı, onyedi... Tam, yirmialtı dişim vardı. Benim yaşım kırk olduğuna göre... Acaba kadınlar mı daha dişli olur, erkekler mi?

Rahat rahat gazetesini okuyan Abbas Tutuşur'a,

— Eğer mızıkçılık saymazsanız bişey soracağım, dedim.

— Buyurun sorun! dedi.

— Sizin ağzınızda kaç diş var?

— Yirmidokuz.

— Kaç yaşındasınız?

— Otuzbeş.

— Mersi.

O yine gazetesine daldı. Ben kadının yaşını bilimsel olarak belirlemek istiyordum. Şimdi, elimde iki esas vardı; biri benim dişlerim, biri de Abbas Tutuşur'un dişleri... Bu iki esastan kalkarak kadının kaç dişi olduğunu bulacaktım. Kâğıda benim yaşımı, dişimi, sonra Abbas Tutuşur'un yaşını dişini yazdım. Orantıyla bulmaya çalıştım. Kırk yaşında bir erkeğin yirmialtı dişi ve otuzbeş yaşında bir erkeğin de yirmidokuz dişi olursaaa, acaba otuz yaşındaki bir kadının kaç dişi olur? Bir insanın okuldayken hesabı kuvvetliyse, her zaman başarı kazanır.

Ama bu iki esas, kadının dişini bulmak için yetmiyordu. Daha başkalarının da dişlerini bilmeliydim.

Vapur Kınalı Ada'ya yanaştı. Gazetesine dalmış Abbas Tutuşur'a,

— Rahatsız etmezsem bişey daha soracağım, dedim.

— Sorun! dedi.

— Biraz dışarı çıkabilir miyim?

— Tabiî... Yalnız Yalova'ya gelmeden kadının dişini bilin de...

Hemen dışarı çıktım. Halatların yanındaki çımacıya gittim. Kurnazlığa başvurmaktan başka çıkar yol yoktu. Elimi çeneme götürüp,

— Ah, oooh!.. diye inlemeye başladım.

Çımacı,

— Ne o bey, dişiniz mi ağrıyor? dedi.

— Sorma kardeşim, hem de nasıl? Ağzımda yirmi diş kaldı, sizin kaç dişiniz var?

— Bilmem... Geçen yıl iki tane çektirmiştim. Bilirim diş ağrısını...

— Aç ağzını bakayım.

Çımacı ağzını açtı. Hemen saydım.

— Sizin maşallah sapasağlam yirmisekiz dişiniz var ama daha yaşınız olsun olsun yirmibir, yirmiiki...

Çımacı,

— Yirmialtı... dedi.

Çımacının da yaşını dişini kâğıda yazdım. Bu sefer güverteye çıktım. Daha başkalarının dişlerini, yaşlarını da yazdım. Sonra gelip yerime oturdum. Abbas Tutuşur, gazeteyi bırakmış, eline bir kitap almıştı.

Başladım hesaba... Kırk yaşında otuz, otuz yaşında yirmisekiz diş... Vapur Burgaz adasına gelince kadının ağzındaki dişlerin sayısını buldum. Anket usulüne ve bilimsel hesaba göre, karşımdaki kadının ağzında yirmialtı diş olması gerekti.

Kitaba dalmış Abbas Tutuşur'u dürttüm.

— Yirmialtı dişi var! dedim.

— Peki, dedi.

— Daha hakkım var.

— Evet, iki hakkınız daha var.

Abbas Tutuşur, kitabına, ben de hesabıma daldım.

— Abbas Bey, ya bu hanım Yalova'dan önce bir iskelede inerse?

— Ne yapalım? Bizim bahis de yanar.

— Öyle şey olur mu birader? Ben iki saattir kafa patlatıyorum.

— Öyleyse çabuk hesaplayın.

Vurdum kafayı, bu sefer yirmiyedi diş çıkardım. Abbas Tutuşur,

— Bir hakkınız kaldı... dedi.

Vapurumuz Büyükada'dan kalkmış, kadın da inmemişti. Daha Yalova'ya kadar zamanımız vardı. Bu sefer aklıma bir kurnazlık geldi. Kadının ağzını açtırıp dişlerini sayacaktım. Ama kadına, «Ağzını aç!» demeden...

Kadın tam karşımdaydı. Başladım esnemeye. Bir esnedim, iki esnedim, üç esnedim, dördüncüde kadın da ağzını açtı. Hemen başımı uzattım. Bir, iki, üç... Kadın ağzını kapadı. Yeni bir hevesle esnemeye başladım. Bu sefer kadının yanında oturanlar da esnemeye başladılar.

Karşı sıra, bizim sıra, hep birden esniyoruz. Kadın esnemek için her ağzını açtıkça, ben boynumu uzatıyorum. Alt çenedekileri saymak kolay da, üsttekiler zor, görünmüyor. Bu sefer kollarımı açıp gerine gerine esnemeye başladım.

Kadın öyle ağzını açıyor ki, küçük dilini bile görüyorum. Esneme gittikçe yayıldı. Bütün salon esniyor. Belki de esneme güvertedekilere kadar geçmiştir. Eğer kaptan da esnemeye uyuklamaya başlarsa Marmara'da vapur, dolaşıp duracak.

Ben ha babam esniyorum. Kadın da, ha babam esniyor. Kadının alt çenede iki azı dişi yok bir azısı dolgu. Üst çenede iki altın kaplama var. Ben,

— Aaaa!... diye ağzımı bir karış açıp geri ne gerine esnedikçe kadın da,

— Aaaa!... diye ağzını açıp esniyor. Allah kahretsin, bir fotoğraf makinesi olsa, şıp diye bütün dişlerin resmini çek, sonra resimden teker teker say. Kadının ağzının içini ta gırtlağına kadar görüyorum ama, bitürlü dişlerini tam sayamıyorum.

Önce, esnerken ağzına mendilini, elini kapıyordu. Sonra o kadar çok esnedi ki, ağzını kapamaktan vazgeçti.

Kadının sağındaki ihtiyar bir kadın hem esniyor hem de yanındaki erkeğe,

— Aman üstüme bir ağırlık çöktü! diyor.

Yanındaki adam,

— Bana da öyle, diyor, oysa gece çok iyi uyumuştum.

— Açık hava yaradı galiba...

Pencerenin önündeki iki yaramaz çocuk, esneye esneye uyuyakaldılar.

Sesler geliyor:

— Ay esnemekten çenelerim ayrılacak.

— Bu ne uyku?

Bana da bir uyku bastırdı ki...

Vapur Yalova'ya gelene kadar esnedim, kadın da durmadan esnedi. Teker teker sayabil

iğime göre kadının ağzında yirmibeş diş var-
ış.

Abbas Tutuşur'a baktım, kitap elinde, başı
öğsüne düşmüş uyuyor. Dürtüp uyandırdım.

— Kalk Abbas Bey, Yalova'ya geldik. Hanı-
ın ağzında yirmibeş diş var.

— Bilemediniz.

— Öyleyse buyurun elli lirayı. Şimdi siz söy-
eyin bakalım.

Vapurdan çıkmak üzereydik, yani Abbas Tu-
uşur'a kadının dişini hesaplayacak zaman bı-
akmamıştım. Ama o gözünü bile kırpmadan,

— Bu hanımın yirmisekiz dişi var! dedi.

— Benim söylediklerim yanlış oluyor da si-
inki neden doğru oluyor? Nerden belli yirmi-
ekiz dişi olduğu?

Herifin maksadı bizim elliliğin üstüne otur-
naktı.

— Peki, inanmazsanız, kendisine sorun! de-
i.

— Siz sorun, dedim.

Abbas Tutuşur kadına sokuldu.

— Affedersiniz hanımefendi dedi, ağzınızda
aç diş var?

Hâlâ esneyen kadın ağzını zor kapadı gü-
lerek,

— Aman Abbas Bey, dedi ağzımda kaç diş
olduğunu siz benden daha iyi bilirsiniz. Onbeş
yıllık dişçimsiniz. Bu sabah da bir dişimi çek-
tikten sonra, ağzımda yirmisekiz diş kaldı.

— Teşekkür ederim Hanımefendi.

Biletleri verip iskeleden çıktık. Baktım Ab-
bas Tutuşur, almış başını gidiyor. Hemen arka-
sından koşup, kolundan çektim.

— Sizin ağzınızda kaç diş var Abbas Bey?
dedim.

— Benim dişlerim inci gibidir, hepsi de ta-
mam ve sapasağlam.

Yaradana sığınıp çenesine bir yumruk in-
dirdim.

— Dişlerinizin tamam olduğunu hiç san-
mam dedim, bir kere daha saysanız iyi olur.

Abbas Tutuşur'un biriki dişi avucuna dökül-
müştü.

Mahkemede bin lira tazminat ödeyip bu diş
işinden kurtuldum. O gün bugün kimsenin ağ-
zındaki dişle uğraşmam, ister otuziki dişi ol-
sun, ister üçyüzyirmi dişi...

GÜBRE KRALI

Aklım ermeğe başladığı zaman, bir amca-
ın da Amerika'da olduğunu duyardım. Arada
ırada Amerika'dan gelenler amcamın milyo-
er olduğunu söylerlerdi. Babam ve öbür am-
alarım ona kızıyorlardı. Onsekiz yaşında Ame-
ka'ya gitmiş, o zamandanberi ne mektup, ne
ir selâm... Doğrusu bizim bütün akrabalar, he-
imiz yoksul insanlardık, ama birbirimize bağ-
ydık. Aramızda ayrı gayrı yoktu. Hiç kimsenin
irbirine kazık atmaya niyeti olmadığından he-
imiz, herşeyimizi bölüşüyorduk. Büyük am-
amın, kışın hayvanlarının otu bitse, öbür am-
alarım kendi ambarlarından verirlerdi.

Birinin buğdayı kalmasa, bankaya borcunu
eremese hep birden yardımına koşardık. Hem
unlar borç da değildi. Bugün sanaysa, yarın
ana hesabı...

Köyümüz kırkdört evdi. Bütün köy hep akra-
aydık. Akrabalığımızın ne zaman başladığını
ile bilmezdik. İşte Amerika'daki amcama kız-
namız bundandı. Biz kendi yağımızla kavrulu-
yorduk. Ondan para, yardım filân umduğumuz
yoktu. Ama bir arayıp sormaması, bir kuru se-
lâm bile göndermemesi çok gücümüze gidi-
yordu.

Köyümüzün en yaşlısı olan Mustafa amcam,

— O herif bizim soyumuzdan değil... Benim
Hamdi adında bir kardaşım yok!... diyordu.

Ben otuziki yaşımdayken Hamdi amcam Ame-
rika'dan gelince de, büyük amcam Mustafa
onunla konuşmadı. Hattâ öbür kardeşleri ko-
nuştular diye onlarla da bozuştu.

Küçük amcamın oğlu Şaban her yıl kışın İs-
tanbul'a gider, apartman kapıcısı dururdu. Kü-
çük teyzemin kocası da at sırtında evlere te-
nekeyle iyi su satardı. İkisi birden İstanbul'dan
köye dönerlerken, Hamdi Amcam da Amerika'-
dan Giresun'a gelmiş. Onlara,

— Amerikalı Hamdi amcanız geldi, diye müj-
de vermişler.

Giresun'da ona buna,

— Buralarda bizim köyden kimse var mı? diye sorup duruyormuş.

Amcamın oğluyla, teyzemin kocasını göstermişler. Tabiî onları tanımamış. Öleni, kalanı sormuş.

Bizim köye araba işlemediği için, Karahisar'a kadar gelmiş, ordan sonra katıra binmiş. Bütün köy etrafını çevirdik. Babamla aralarında birbuçuk yaş olduğu için, çocuklukları beraber geçmiş. Köyde bir babam ona dargın değildi. Bizim evde misafir kaldı.

Babam, bir gece,

— Hamdi, milyoner olmuşsun len, doğru mu? diye sordu.

Amcam,

— Oldum, dedi.

— Nasıl oldun?

Anlatmaya başladı:

— İlk gittim, bir sıkıntı çektim ki sorma hiç... Yol bilmem, yordam bilmem. Dili yabancı, dini yabancı bir memleket. Bigün parkta otururken, buradan gitme bi Ermeni ile konuştum. Herife işsizlikten, parasızlıktan dert yandım. Ermeni bana güldü.

— Sen ne aptal herifsin! dedi, insan burada aç kalır mı?

— Ne yapayım?

— Ne yapacaksın, burası Amerika. Dünyada başka Amerika yok. Burada b... bile para eder.

— Sahi eder mi?

— Eder ya... Yeter ki sen satmasını bil; iyi ambalâj yap, kapışırlar...

Denemek de parayla değildi ya... Hemşeriden bir çadır edindim, parkın içine kurdum. Çadıra girip Ermeninin dediğini de yaptım. Sonra çıktım çadırın kapısına, orada beklemeye başladım. Birkaç kişi geldi,

— İçerde ne var? diye sordu.

Ben de doğrusunu söyledim:

— B... var!!

Adam inanmadı galiba.

— Giriş kaç kuruş, dedi.

— On sent.

On senti verdi, içeri girdi. Girmesiyle çıkması bir oldu. Bu sefer kapıda bekleyenler ona sordular:

— Ne var içerde?

— B... var! dedi. Sonra hızla yürüyüp gitti. Oradakiler hep meraklanmışlardı.

— Sahi mi? diye sordular.

— Yalan söylemeye ne zorum var? Tabiî sahi, dedim.

On senti veren içeri giriyordu. Çıkanlara dışardakiler soruyordu, onlar da kızgınlıkla,

— B... var! diye bağırınca, büsbütün meraklanıyorlardı. Çadırın kapısı tıklım tıklım doldu. Para toplamaya yetişemiyordum. O gün gece yarısına kadar para topladım. Eğer çadırı kadırmasam, sabaha kadar geleceklerdi. O gün ikiyüz dolar kazandım. Sonra çadırımı büyüttüm. Yardımcılar tuttum. Çadırın dört kapısı birden işliyordu. İki yıla kalmadan milyoner oldum.

Babam

— Kimse bişey demedi mi? diye sordu.

Amcam,

— Orası buraya benzemez, dedi. Kazan serbesttir. Yeter ki, kimseyi kandırma, müşteriyi kazıklamak yasaktır. Meselâ, kuş göstereceğim der de fare gösterirsen, işte bu yasaktır, ceza keserler.

Babam büsbütün şaştı.

— Yani dedi, hiç kimse bişey demiyor mu?

— Vergisini verdikten sonra kimin ne demeye hakkı var? Bilet var. Günde kaç bilet satıldığı ortada... Her yıl, sekizyüzbin dolar vergi veriyorum ben... Sekizyüzbin dolar ne demek? Ben bu işi yapmasam ne olacak? Hattâ, yeni bir iş alanı buldum diye...

Babam, amcamın lâfını kesti.

— Kimbilir, ne kadar yorulmuşsundur, dedi.

Amcam,

— Yok canım, dedi, ilk zamanlar yorulduk ama, sonraları hiç yorulmadım. Amerikan milyonerlerinin iş yeri bir Wall-Street vardır, orda büyük bir yazıhaneden işleri yönettim. Her yerde şubeler açtım. Emrimde yüzlerce adam çalışıyor.

Babam,

— Peki, dedi, senden görünce başkaları bu işi yapmadılar mı?

— Orada ticaret namusu vardır. Birisi, kendi icat ettiği bir işin patentini aldı mı, başka o işi yapamaz. Ben bu işin patentini aldım.

Babam beğenmedi,

— B... dan iş, dedi, başka iş bulamadın mı?

Amcam,

— Orası iş yeri, diye cevap verdi, her çeşit işin patentini almışlar. Patenti alınmayan bir bu iş kalmış.

— Yine bu işi mi yapıyorsun?

— Yok, şimdi kral oldum.

— Ne! Kral mı? Hangi memleketin kralısın?

— Amerika'nın...

Bu sefer ben, amcamın bu kadar atmasına dayanamadım.

— Amma yaptın amca, dedim. Amerika krallık değil ki, orası cumhuriyet...

— Cumhuriyet ama, dedi, Amerika cumhuriyetini krallar yönetir. Ben gübre kralıyım. Çitçit kralının kızıyla evlendim. Oğlum da şimdi Amerika'nın balık oltası kralı... Beş tane sunî gübre fabrikam var.

Sunî gübre kralı olan Hamdi Amcam, bizim memlekete sunî gübre satmaya gelmiş, ama satamamıştı. On gün sonra köyden ayrılırken büyük amcamla barışmak istedi. Mustafa Amcam,

— Defolsun b... herif!... diye tersledi.

Hamdi Amcam döndükten sonra, bizim köy erkeklerinden Amerika'ya milyoner olmaya gidenler çıktı. Onlardan gelen mektuplarda, yapacakları işin patentinin Hamdi Amcamda olması yüzünden artık Amerika'da hiç iş kalmadığı yazılıydı.

OPERATÖRLER KONGRESİ

Uluslararası operatör doktorların kongresi o yıl, Lubliux şehrinde yapılıyordu. Bütün dünya doktorları onuncu kongreye çok önem veriyordu. Onuncu kongre hem her zamankinden kabalıktı, hem de bu kongreye dünyanın en tanınmış operatörleri katılıyordu. Her ne kadar bir futbol maçı, ya da film yıldızı bir sarışın, bir esmer bombanın basın toplantısında iç çamaşır modelini göstermesi kadar heyecanlı değildiyse de, yine de bütün dünya ajans muhabirleri bu Tıp Kongresini izlemeye gelmişlerdi. Yirmiüç ulusun en ünlü operatörleri bu kongrede bilimsel bildirilerini sunacaklardı. Bunların içinde, bir insan vücudunu, bozuk saat parçaları gibi ya da bir makinelitüfek parçaları gibi birbirinden ayırıp, sonra yeniden yerli yerine takacak kadar usta operatörler vardı. İşte bu yüzden, bütün dünya gazeteleri bu kongreye, sayfalarında o yılın mayo modeli, güreş maçları ve en korkunç cinayetinden sonra birkaç satırlık yer vermek gereğini duyuyorlardı.

Kongrenin ilk günü açılış töreniyle geçti. İkinci günü genel konuşmalar oldu. Üçüncü gün bildiriler başlıyordu. Ünlü Amerikan operatörü Dr. C. Claseman, yanında bir adamla kürsüye geldi. Ajans ve gazete muhabirleri ellerinde kalem, önlerinde kâğıt, dikkat kesilmişlerdi. Dinleyici koltuklarında oturan doktorların kulaklarında kulaklıklar, dört dil üzerinden verilecek konuşmayı, en iyi bildikleri dilden izlemeye hazırdılar.

Dr. C. Claseman,

«— Sayın arkadaşlarım! diye söze başladı. Onuncu kongremizde sizlere, otuzbeş yıllık meslek hayatımın en enteresan operasyonunu anlatacağım. Hepinizin de çok iyi bildiği gibi, şimdiye kadar hiç bir operatör, insanların parmak izlerini değiştirmeyi başaramamıştır. Tıp tarihi ve tıp literatüründe böyle bir olayla karşılaşılmaz. İnsanların parmaklarındaki derileri ne kadar, kaç kere yüzseniz, kaldırsanız, altından yine eski parmak izlerini taşıyan yeni deri gelir. Bu yüzden gangsterleri, kasa hırsızlarını, adam öldürmeyi kendilerine iş edinmiş olanları polis, çok kolaylıkla ortaya çıkarır.

Ben, son buluşumla parmak izini değiştirmeyi başardım. Bu yanımda gördüğünüz, Amerika'nın tanınmış iş adamlarından, sun'i ilkah kralı Mr. Thomas'dır. Öbür adı Çenekıran Jack'tir. Federal Büro sabıkalılar arşivinde kaydı böyledir. Amerikan polisinin on yıldır sürekli araması boşa gitmiş bu azılı kasa hırsızını yakalıyamamıştır. Çünkü her kasa soygunundan sonra, ben sunî ilkah kralı Mr. Thomas'ın, yâni öbür adıyla Çenekıran Jack'ın parmak izini değiştiriyorum. İnanın ki, parmak izi değiştirmek operasyonu, dünyada bildiğiniz ne kadar zor operasyonlar varsa, hepsinden daha kazançlıdır. Düşünün, soyulan kasayı, kasa hırsızıyla kardeş payı yapmak, az kazanç mıdır? Şimdi, sayın arkadaşlarım, sizlere projeksiyonla bu işin tekniğini anlatacağım.»

Kongredeki doktorlar, Amerikalı operatörün bildirisi sona erince, onun bu kongrenin en başarılı adamı olduğunda birliktiler. Ama arkadan

çıkan İngiliz operatörü, düşüncelerini değiştirti. Bu tanınmış bilgin Mr. B. Leanes de, yanında bir adamla kürsüye çıktı ve şunları söyledi:

«— Pek sayın arkadaşlarım! Sizlere dünya tıp tarihinin yazdığı en ilginç bir savaş operasyonunu anlatacağım. Bu, yanımda gördüğünüz Çavuş Mattew, İkinci Dünya savaşında, tek başına yirmialtı düşman askerini bir kere daha nefes alamıyacak duruma getiren bir kahramandır. Ne yazık ki, alçak, hain ve kahpe bir düşman şarapnelliyle başı gövdesinden ayrılmıştı... Ben, kendi buluşum olan bir macunla, kopuk başı eskisinden daha sağlam olarak boynuna oturtmayı başardım. Bundan sonra şarapnel değil, atom bombası patlasa, başın aynı yerden kopması imkânsızdır. Şimdi sizlere bu baş macununun nasıl yapıldığını açıklayacağım.»

Kongredeki doktorların şaşkınlıktan açılmış gözleri önünde, İngiliz operatörü, bu yapıştırma macununun bileşimini anlatınca, kongrede bundan daha üstün bir bildiri alamıyacağında herkes birlikti.

Ama biraz sonra Fransız operatörü bu düşünceyi değiştirtti. Fransız operatörü yanında bir sarışın bombayla kürsüye çıkmıştı. Sarışın bombanın üstünde yalnız bir bikini mayo olduğu için, koltuklarında oturan yaşlı bilginler, yerlerinde biriki kere oturup kalktılar. Fransız operatörü söze şöyle başladı:

— Pek sayın meslektaşlarım. Sizlere estetik operasyonunun şimdiye kadar ulaşamadığı bir başarıyı sunuyorum. Hepinizin ağzını sulandıran şu bikini mayo içindeki sarışın bombanın, altmışbeş yaşındaki kaynanam olduğunu söylersem, bu başarının üstünlüğünü anlarsınız.

Bundan sonra Fransız operatörü, kendisine ihanet eden karısından intikam almak için, bir ocak cadısı olan kaynanasını bir estetik operasyonla, işte böyle bir dilber yapıp, onunla metres hayatı yaşadığını, dünya operatörlerinin faltaşı gibi açılmış gözleri önünde bilimsel bir anlatışla açıkladı.

Her gün verilen bildiriler, birbirinden daha üstündü. Alman operatörü,

— İnsan ölünce bütün organlarıyle birden ölmez, diyordu. Örneğin kalpten ölen bir adamın, kalbi işe yaramaz ama, öbür organları sağlamdır. Veremden ölen bir hastanın yalnız ciğerleri ölmüş demektir. Bir ciğer, bir kalp, bir barsak yüzünden koca bir insanın ölüp gitmesini gönlümce doğru bulmadım. Cesetlerin, daha ölmemiş, sağlam organlarını kesip yeni, sapasağlam bir insan ortaya çıkardım. İşte o insan...

Alman doktoru, Apollon vücutlu bir delikanlı gösteriyordu:

— Bacaklarını, apandisitten ölen bir atletten gövdesini eli kangren olmuş bir pehlivandan aldım. Kafası da bir veremlinindir.

Eğer ertesi günü Japon operatörü, şaşılacak bildiride bulunmasa, Alman operatörü Günther'in bir masa, sandalye yapar gibi ölülerin, ölmeyen organlarını kesip biçerek ortaya koyduğu bir adam yaratmak operasyonu, konferanslarının en başarılı işi sanılacaktı. Ama Japon doktor Himi Şiyama, yanında kürsüye çıkardığı adamı göstererek açıkladı:

— Bu Japon, bir ayağı topal olduğu için, İkinci Dünya Savaşında askere alınmıyordu. Bundan ötürü büyük bir üzüntüye kapıldı. Hançeri yaparak barsaklarını yere döktü...

Kongrenin son günüydü. Bütün operatörler birbirlerinden üstün, birbirlerinden baskın bildirilerde bulunmuşlardı. Yalnız içlerinden bir doktor, bir kenara çekilmiş sessiz oturmuş, anlatılanları dinlemişti. Ondan başka bütün operatörler konuşmuştu. Kongre başkanı,

— Bay doktor, sizin anlatacak bir operasyonunuz, kongreye sunacak bir bildiriniz yok mu? dedi.

O zamana kadar, hiç konuşmamış olan operatör,

— Var ama, dedi, yüksek kongreye anlatacak önemde değil. Hiçbir ilgi çekecek yönü yok...

Kongreden sesler yükseldi:

— Olsun, dinlemek istiyoruz.

— Kongreye katılan bütün arkadaşların konuşmalıdırlar.

Operatör kürsüye geldi.

— Peki, dedi. İstiyorsanız anlatayım. Bir küçük bir bademcik operasyonu yaptım.

Kongre üyeleri gülmeye başladılar. Bu kadar ilginç operasyonlar anlatılırken, bademcik ameliyatı gibi çok önemsiz bişey de anlatılır mı dı?

Kürsüdeki operatör bu küçümsemeye kızdı:

— Yooo... dedi. Ben alçak gönüllülüğümden size önemsiz dedimse de, beni böyle alaya alamanıza dayanamam. Bir bademcik deyip geçmeyin...

Kahkahalar büsbütün yükseldi:

— Bademcik almak da iş mi?

— Ben böyle bir işe elimi bile sürmem...

— Bir operatör bunu anlatmaya utanır.

Kürsüdeki operatör kızmıştı:

— Ama, dedi, benim bademciklerini aldığım adamın ne iş yaptığını biliyor musunuz?

— İsterse Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri olsun... Bundan ne çıkar? Bademcik bademciktir... İşte o kadar...

Kızgınlıktan suratı hindi ibiğine dönen operatör,

— Bademciklerini aldığım adam bir gazeteydi... diye bağırdı.

Üyeler de kahkahalar arasında karşılık verdiler:

— Ha gazeteci, ha tüccar, ha memur, ha asker... Hepsi bir...

Operatör,

— Evet ama baylar, dedi, o sırada basın kanunu çıkmamıştı. Gazeteci bitürlü ağzını açamıyordu. Ben de o zaman elimi, adamın başka bir yerinden sokup, bademciklerini almak zorunda kaldım.

Üyelerin yüzlerindeki kahkaha bir anda dondu. Alayın yerini bir beğenme, değerlendirme duygusu aldı. Büyük bir alkış koptu. Uluslararası Onuncu Operatörler Kongresinin en önemli bildirisinin bu bademcik operasyonu olduğuna bütün doktorlar oy birliğiyle karar verdiler.

TEKME YUMRUK

Dünyanın en büyük, en zengin makine ve motor sanayiine sahip olan Amerika'daki «International Hyster Corp.» firması Türkiye'ye motör ve makine adına bilinen ne varsa, her şeyidinden yollamıştı. Buzdolapları, elektrik süpürgeleri, radyo traktör, düdüklü tencere, kamyon, kısacası yirminci yüzyıl tekniğinin bütün ürünlerini «Int. Hys. Corp.» yapıyor ve Türkiye'ye bol bol gönderiyordu.

En son Orta Anadolu'da yapılacak bir kanal sondaj işi de «International Hyster Corp.»a verilmişti.

Bu tanınmış Amerikan firmasının Türkiye temsilcisi, hiç durmadan, Milwaukee'deki fabrikaya şikâyetler gönderiyordu. Türkiye'ye gönderilen bütün mallar, elektrikli traş makinesinden otobüslere, kamyonlara kadar herşey, teslim alındıktan kısa zaman sonra, hemen bozuluyor, onarılmaz hale geliyordu.

Oysa «International Hyster Corp.» firması, beş kıtanın hemen her ülkesinde tam yüz satış mağazası, acentesi, şubesi, mümessili olduğu halde, hiçbir yerden Türkiye'dekiler şikâyet gelmiyordu. Firma Türkiye'ye gönderdiği mallara daha çok dikkat ediyor, daha çok yedek parça koyuyor ve bu malları daha sağlam yapıyor, ama bitürlü şikâyetlerin önüne geçemiyordu.

Önce bunu rakip firmaların bir oyunu sandılar. «Jo & Chalmers Co.» «Truck Compaines» gibi, rakipleri olan daha bir çok büyük firmaların içine casuslarını soktular. Aldıkları sonuca göre, tıpkı kendilerine olduğu gibi, bu firmalara da Türkiye'den şikâyet yağmuru yağıyordu.

İşte bu yüzden, sondaj ve kanal işini bu firma üzerine aldığı zaman, bu işin de içyüzünü aydınlatmak için harekete geçti.

«International Hyster Corp.»un genel direktörü Türkiye'ye gidecek teknik uzmanların başı olan mühendis Harry Scott'a Türkiye'den gelen şikâyetlerin nedenlerini öğrenmek ödevini de vermişti. Bozulan makine ve motörlerin tamiri için de üç tane büyük seyyar atelye gönderilmişti.

Şikâyet nedenlerinin incelenmesi ve öğrenilmesi için gönderilen yirmi kişilik teknik ekip, sondaj malzemeleriyle birlikte geldiler, sondaj yapılacak geniş ovada çadırlarını kurdular. En yakın köy, onsekiz kilometre uzaktaydı. Hemen ertesi gün Mr. Harry Scott, teknik bilgisine en çok güvendiği iki mühendisle iki teknisyen, bir de tercüman olarak otomobiliyle köyleri dolaşmaya çıktı. İlk gittikleri köyde, tercüman, köy kahvesindekilere ve muhtara şunları söyledi:

— Kimde «International Corp.»un malı varsa, bozuksa, çalışmıyorsa hemen getirsin! Bedava tamir edilecek. Bu adamlar Amerika'dan bu iş için geldiler.

Köylüler bu lâftan pek bişey çıkaramadıkları için tercüman açıklamak zorunda kaldı:

— Traktör, döğer-biçer, romörkör, kamyon,

radyo, dikiş makinesi filan... Bunlar yok mu bu köyde?

— Var! Var! diye bağırdılar.

Tercüman,

— Eğer, dedi, elinizdeki bu mallar, bu adamların çalıştığı fabrikanın malıysa, bozuk olanlarını bedava onaracaklar.

Köylülerden biri,

— Bizim radyoya baksınlar! dedi.

Oğlunu gönderdi, evden bozuk radyo geldi. Ortaya konan radyoyu mühendisler, teknisyenmarkasını bulamadılar. Marka kazınmış radyo ler uzun uzun incelediler. Bitürlü radyonun markasını bulamadılar. Marka kazınmış radyonun sandığına çakı ile resimler çizilmiş, yazılar yazılmıştı. Önündeki kanaviçe beze bir bakır maşallah, büyük bir mavi göz boncuğu asılmıştı. Radyo sandığına çiviler çakılmış, çivilerden üç tanesinin başı dışarıya doğru uzanmış ve kıvrılmıştı. Radyonun içinden bitakım ipler, sicimler sarkıyordu. İçinde bazı yerler, renkli çaputlarla bağlanmış, sarılmıştı.

Mühendisler, teknisyenler, kutuyu dikkatle evirip çevirdikten sonra, şaşkınlık içinde birbirlerinin yüzüne baktılar. Sonra tercümana sordular:

— Bu nedir?

Tercüman da köylülere,

— Bu nedir, diye soruyorlar, dedi.

Birkaç köylü birden,

— Gözü kör mü? Radyo işte!... dediler.

Baş mühendis Harry Scott, bunu duyunca gözlerini açarak,

— Radyo mu? dedi, radyo mu bu? Herhalde bu sizin yerli fabrikalarınızın yaptığı radyo olacak. Şimdiye kadar hiç çalmış mı? Ses vermiş mi?

Köylü,

— Helbet, diye cevap verdi, bikaç hafta çaldık.

Tercüman aracılığı ile Mister Harry Scott tekrar sordu:

— Peki, bu kalın temel çivisi nedir?

Köylü cevap verdi:

— Döndürgeci lâçka olmuştu. Üvendirenin çivisini çıkarıp buraya soktum. Bu çiviylen gurcalayınca dalgasını buluyoruz...

— Bu teller ne?

Mr. Harry radyonun içinde sarkan kalın telefon tellerini soruyordu.

— Kendi teli çok nâzikti, goptu, onun yerine sapanın telini godum...

Mühendisler, teknisyenler tekrar tekrar baktılar, önlerindeki kutuyu bitürlü radyoya ben zetemediler. Aciz kalmışlar, utanmışlardı. Ta mir etmek nerde, daha bu âletin radyo olduğu na bile akılları ermemişti.

Oradaki köylülerden biri,

— Benim radyo da böyle, dedi, ama ben çaresini buldum... Bozuk mozuk, bir yıldır çalı yorum.

Bunu söyleyen köylü, masanın üstündeki ku tudan sarkan ipleri, telleri bir yerlere bağlad Düğme yerine kullanılan çiviyi kurcalayınca radyonun lâmbaları yandı. Ama radyodan se çıkmıyordu. Köylü radyoyu biriki kere hoyrat ça sallayınca radyodan bir şarkı duyulmaye başladı.

Amerikalılar büsbütün şaşırmışlardı.

Biraz sonra radyonun sesi kesilince yine köylü radyoyu hırsla tartakladı, birkaç kere sal ladı. Yine şarkı duyuldu. Ama az sonra tekra durdu. Köylü iri yumruğunu kaldırıp radyonu üzerine indirince en yüksek perdeden çıka şarkı, kahvenin camlarını zangırdattı. Köylü,

— Bu meret bundan anlar, dedi. Eğer ge ne susarsa, kaldır yere çarp, o zaman çalar!..

Amerikalılar, ağızları bir karış açık, kahve den çıktılar, otomobillerine binip kasabaya yol landılar. Kasabada «International Hyster Corp un bozuk otomobillerini gözden geçireceklerd Bu kasabada firmanın sattıklarından iki otobüs bir kamyon, bir traktör, bir de otomobil vard Otelcinin otomobilini muayeneye gittiler. Ara ba eğri büğrü bir sokağın köşesinde duruyor du. Arabanın camı kırık penceresinden bir so ba borusu dışarı çıkmıştı. Borudan hafif duma tütüyordu. Arabanın pencerelerine, içeriden basma perdeler konmuş, arka pencerenin kırı camının yerine gazete kâğıdı yapıştırılmıştı. Ko pası kopmuş, kapı yerine bir kontraplâk iki me şinle arabaya tutturulmuştu. Tekerleğin birin de lâstik yok, biri de krikonun üstünde duru yordu. Arka çamurluk yoktu. Far lâmbaları kı rılmış, radyatör da eğri büğrü, hamur gibi o muştu. Yamalı ve renk renk arabanın asıl ren ginin mavi olduğu dikkatle bakılınca anlaşıl yordu. Plâka numarasını arabanın arkasına bo dana ile yazmışlardı.

Mister Harry Scott, tercüman aracılığıyl sordu:

— Bu nedir?

Şu cevabı aldı:

— Kör mü bunlar be! Hiç ömründe otomob görmemiş mi yoksa?

Mister Harry Scott ve arkadaşları bunun araba olduğunu duyunca ağızları açık kaldı. Uzmanları kasaba halkı çevirmişti. Otelcinin oğlu anlatmaya başladı.

— Alalı altı ay oldu. Aldıktan dört ay sonra bozuldu namussuz! Baktım işe yaramıyor, kiraya verdim, ev diye kullanıyorlar.

Orada bulunanlardan biri,

— Benim otobüs de böyle, dedi, ama ben kolayını buldum. Günde yüz kilometreden fazla yapıyorum. Yolda bozulunca hemen tamir ediyorum. Benzin var mı?

Arabaya benzin koydular. Benzin deposu dekti. Kara sakızla hemen delikleri tıkadılar. Otelcinin oğlu, yarısı kopuk direksiyonun başına geçti. Otobüs sahibi olan adam bir «Bismillâh!...» çektikten sonra gerildi, gerildi, sonra, arabanın üstüne doğru koşarak, arabaya bir tekme indirdi. Tekmeyi yer yemez araba,

— Hırrr!... diye çalışmaya başladı.

Amerikalı teknisyenler şaşırıp kalmışlardı.

*

Oradan bir bozuk traktörün olduğu yere gitiler. Traktör sarımsak, soğan, eski pabuç, nal e kurdelâlarla süslü, üstüne çuvallar gerilmiş, rası burası halatlarla bağlı bir durumdaydı. Amerikalılar bunu da traktöre benzetemediklerinden için bozukluğun nedenini anlayamadılar. Ama bu bozukluğunun ne olduğunu anlayamadıkları makineyi bir köylü, birkaç kere üstüne varyoz indirerek çalıştırabilmişti.

Mister Harry Scott,

— Siz bunları çalıştırıyorsunuz, şikâyetiniz edir? diye sordu.

Traktör sahibi,

— O balyoz kimin kafasına inse çalışır, dedi. Marifet deh deyince lâf anlayıp gitmesi, çüş deyince güzellikle durması...

Oradan bir otobüse geçtiler. Otobüsün içi âyetlerle, eski türkçe levhalarla doluydu. Şoför aynasına karınca duası yapıştırılmıştı, koltuk yerine de hasır kahve iskemleleri konmuştu. Otobüsün karoserine iri yazılarla «Yolun açık olsun!», «Selâmetle git, selâmetle gel!», «Güle güle!», «Yâ Hâfız», «Kartal mısın mübarek!» yazıları yazılmıştı. Amerikalılar bu arabanın Amerika'dan gönderildiğine bitürlü inanamadılar.

Otobüs, sarsmak, tekmelemek, yumruklamak, varyozlamakla harekete gelmedi. İçlerinden biri,

— Durun!... dedi.

Kalabalığa arkasını dönerek, kaldırdığı motör kapağının içine bir yere işedi.

— Şimdi çalışır, ısındı, dedi.

Otobüs hemen hareket etti.

Akşam yorgun argın çadırına dönen Mister Harry Scott, hemen kaleme, kâğıda sarıldı; «International Hyster Corp.» genel direktörüne şu raporu yazdı:

«Türkler, endüstri alanında bizden ve bütün öbür ileri uluslardan çok daha üstündürler. Kendi fabrikalarında çok gizli şekilde, plânı ve mekanizması bizce bilinmeyen radyo, otomobil, traktör, kamyon yapmakta ve bu imalâtı bütün dünyadan gizlemektedirler.

Ötedenberi kuvvetleri dünyaca bilinen Türkler, radyoyu yumrukla, otomobili tekmeyle, traktörü tokat ve itmeyle, otobüsü de işemekle çalıştırmayı başarmaktadırlar. Bu teknik sır, atom sırrından da önemli olduğundan, bu sırrı çalmak üzere hemen buraya teknik bilgisi kuvvetli casuslar göndermeniz fabrikamızın çıkarınadır.»

EMETLİ MEMET

1937'de çiçeği burnunda, tığ gibi teğmenim. Bavulumu, hurcumu doldurdum. İlk birliime katıldım. Artık Beyoğlu sokaklarında üç eyrek daire genişliğindeki barut rengi pelerin ıgalandırmaya elvedâ... Rugan, yarım körük çizmelerin yerine, ham deri kokulu koca çizeleri ayağıma geçirdim. Birliğe katıldığımın ikinci ayı içinde acemi teftişimiz vardı. Birlik komutanım,

— Eğer, dedi, teftişe ordu komutanı gelirse, ilk işi subaylara erlerin isimlerini sormaktır. Erlere de komutanların adını sorar.

Alayda herkes bunu bildiği için, bütün subaylar erlerin adlarını öğrenmeye, erler de, önce

kendi künyelerini, sonra da sırasıyla manga komutanından başkomutanına kadar bütün komutanların adlarını öğrenmeye başladılar.

Bir önceki yıl, bir bolüğün teftişine gelen ordu komutanı, ilk ere künyesini sormuş, sonra manga komutanı, sonra takım, bölük... Er, tabur komutanına kadar söylemiş, tabur komutanından sonra zınk demiş, kalmış. Ordu komutanı kızmış,

— Komutanlarının daha adını bilmeyen bir er başka hiçbir şey bilemez! demiş, teftişi bırakıp gitmiş.

Ordu komutanı kendisi, en küçük rütbeli bir subayı, bir assubayı, bir kere görüp adını sordu mu artık bir daha unutmazmış. Bizim alayın levazım müdürü söylüyor:

— Ben teğmenken bizim alay komutanıydı. Alaydaki bütün erlerin teker teker adlarını bilirdi.

Bölükteki erlerin adlarını ezberlemeye çalışıyorum. Cep defterime, hepsinin adını, yanlarına da en belirli özelliklerini yazdım. Ahmet Boylu «esmer, basık burunlu», Ali Mertoğlu «sarışın, mavi gözlü...» Evde, yolda, gazinoda, nerde olursa olsun, defter elimde, erlerin isimlerini ezberliyorum. Erler de öyle...

Erler bütün komutanların adlarını ezberlediler, gır gır söylüyorlar. Yalnız içlerinde Emet köyünden bir Mehmet var, ona bitürlü ezberletemiyorum. Yalnız şunu söyliyeyim ki, Mehmet hayatında köyünden hiç ayrılmamış. İlk defa kasabaya askerlik için gelmiş, sonra da buraya göndermişler. Emet'li Mehmet köye bile pek inmezmiş. Çobanmış, hep dağda kalırmış. Öyle de sevimli bir adam ki... Gözünün içi bile sıcak güler. Tosun derler ya, işte tam tosun. Boyu 1,90'dı. Hafif makineli tüfeği omuzuna aldı mı, o koca makineli, geniş omuzunda apolet gibi kalırdı. Bildiği kelimeler, öyle sanırım ki bini geçmezdi. Atatürk'ü peygamber sanıyordu. Emet'li Mehmet'te sonsuz bir öğrenme susuzluğu vardı. Çabuk öğrenemezdi ama, bir de öğrendi mi tam öğrenir, hiç unutmazdı. Gözlerini bağlar, saat tutardım, tam yedi dakikada, makineli tüfeği parça parça söker, sonra yine takardı. Bayılırdım bu Emet'li Mehmet'e. Bir oğlan çocuk, bir oyuncakla nasıl oynarsa, o da makineli tüfeği öyle sever, onunla sanki oynardı. Bilekleri, benim bileklerimin iki kalınlığındaydı. Kocaman parmaklarının arasında makinelinin parçaları kaybolurdu.

Alaya bir ünlü yağlı güreş başpehlivanı geldi. Bizim Emet'li Mehmet'le tutuştular. Mehmet'in oyun filan bildiği yok, öylecene dimdik duruyor. Yalnız yüzü, gözleri, çocuk çocuk gülüyor. Baş pehlivan o yandan daldı, bu yandan girdi, tam bir saat... Sonunda beraber kaldılar.

Emet'li Mehmet'ten lâf açılınca anlata anlata bitiremem. İşte bu Mehmet'e bitürlü komutanların adlarını öğretemiyordum. Onbaşının adıyla, kolordu komutanının, takım komutanıyla generalin adını birbirine karıştırırdı.

— Oğlum Mehmet, dikkat et... Haydi başkan, onbaşının adı? diye sorardım. Güleç gözlerini kırpıştıra kırpıştıra düşünür, sonra,

— Mehmet Ali!... diye atardı.

— Değil, Mehmet Ali, çavuş...

— Garıştırıyom gomutanım, derdi.

— Karıştırma oğlum Mehmet, haydi baştan

İki ay gece gündüz uğraştım, olmadı. Bu sefer teker teker öğrettim. Birgün tabur komutanının birgün alay komutanının adını teker teker öğreniyordu. Ama, üçüncüsünü öğrendi mi birinciyle ikincisini unutuyordu. Biraz kızacak olsam, koca adam genç kız utangaçlığıyla gözlerini yere indirir,

— Garıştırıyom komutanım! diye fısıldardı.

Teftişten bir gün önceydi. Yine saatlerce uğraşıp da bişey öğrenemeyen Mehmet'e,

— Bak Mehmet, dedim. Komutan teftişe gelir, sana sorarsa, senin yüzünden bütün arkadaşların da, ben de, komutanlarımız da mahcup olacağız. Aylardanberi gece gündüz çalıştığımız, yaptığımız talimler, öğrettiklerimiz de boşa gidecek. Artık, ne yaparsan yap!...

Ama gerçekten kızmıştım. Çekilip gittim. Ertesi sabah erkenden bölük teftişe hazırdı. Ben Emet'li Mehmet'in yüzüne hiç bakmıyordum. Ordu komutanı arabasından indi. Bölük kendisine takdim edildi. Selâm verildi. Sonra geldi geldi, tam Emet'li Mehmet'in önünde durdu. Bütün korktuğum başıma gelmişti. Çizmeler ayaklarımı, manevra kemeri belimi sıkmaya başladı. Ter döküyordum. Mehmet'e baktım, hiç korktuğu filân yok. Generalin gözlerinin içine bakıyor... General,

— Künyeni oku! dedi.

Mehmet gürül gürül künyesini söyledi:

— Beşinci kor, ...ci tümen, ...ci alay, üçüncü tabur, ikinci bölük, birinci takım, birinci manga erlerinden 42 Hasan oğlu Mehmet, Emet 1333.

İçimden, general alt tarafını başkasına sorsa, diye dua ediyordum.

— Onbaşının adı ne?

Mehmet gözlerini kırpmadan bağırdı:

— Ali Yusuf Onbaşı.

— Çavuşun kim?

— Osman Hızır Çavuş!

— Assubayın?

— Hasan Gültekin!

— Takım subayın?

— Hüseyin Barkın.

— Bölük komutanın?

— Yüzbaşı Mehmet Yurter.

Bizim Emet'li Mehmet ateş parçası kesilmişti. Daha general sorusunu tamamlamadan o cevabını yapıştırıyordu.

— Tabur komutanın?

— Osman Kutman.

— Alay komutanın?

Emet'li Mehmet sorulan bütün adları bildi. Benim karşımda olduğu gibi, hiç düşünmüyordu. Ordu komutanının hoşuna gitti.

— Teşekkür ederim, dedi. Hepimizin elini sıkıp kutladıktan sonra alay komutanımıza,

— Siz teftişe devam edin! dedi, arabasına binip gitti.

Teftişten sonra hemen Emet'liyi yakaladım:

— Bre Mehmet, bu ne iş?

Mehmet'in başı önünde, yüzü de utançtan kıpkırmızıydı.

— Söyle Mehmet, nasıl öğrendin?

Cevap vermiyordu.

— Söylesene oğlum, ben sana bu adları iki ayda öğretemedim, sonra bir gecede nasıl öğrendin? Kaldır başını!

Mehmet'in çocuksu gözleri buğulanmıştı.

— Söyle nasıl öğrendin? Kaldır başını?

— Öğrenmedim gomutanım.

— Öğrenmedin de nasıl bildin?

— Bilemedim komutanım.

— Bilemedin de nasıl söyledin?

— Attım gomutanım.

— Bi tümen gomutanınkiynen, ordu gomutanınkini ezber ettim. Öbürlerinin adlarını hep garıştırdım.

— Peki Mehmet, hiç şaşırmadın. Benim karşımda dura düşüne söylerdin.

— Nasıl olsa garıştırıyom gomutanım, sen teğmen olduğundan senin garşında yavaş garıştırıyordum, paşanın garşısında çabuk çabuk garıştırdım. Nasıl olsa o da bilmiyo...

YA KADIN OLSAYDIM

Selâmet Trikotaj Fabrikasına kapıcı girdi. Aylığı seksen liraydı. Seksen liraya bir adam değil, bir adamın dörtte biri bile geçinemezdi ama, o çalışkanlığına güveniyordu... Nasıl olsa çalışkanlığı günün birinde patronun dikkatini çeker, aylığını yükseltirdi. Kapıcı olacak adam değildi ama, bu sıra dünyanın şîrazesi bozulmuş, altı üstüne gelmişti. Kapıcı bile olamıyacakların kapısında birkaç kapıcı vardı. Kapıcılarla, kapıların sahipleri yer değiştirmişti.

Lise ikiye kadar okumuştu. Sonra, çok duyun hayat dramları yüzünden o da okuldan ayrılmak zorunda kalmıştı.

Aylığını biraz daha arttırabilmek için gece gündüz demeden çalışıyordu. Ah bir gece bekçisi olabilse... Fabrikanın gece bekçisi ikiyüz lira aylık alıyordu. İşi de kendisininkinden rahattı.

İnsan bişeyi çok kuvvetle isterse, istediği olurmuş. Birgün patron, odasına çağırdı,

— Senin çalışmandan memnunum, dedi.

— Teşekkür ederim, sağolun, diye cevap verdi.

Patron,

— Evli misin? diye sordu.

Bir suçu varmışcasına utanarak,

— Evet, dedi.

Sonra, suçunu büsbütün itiraf edip rahatlamak için, başı önünde,

— İki de çocuğum var beyfendi, dedi.

Patron hem acıdı, hem kızdı:

— Yaaa... Vah vah! Peki, nasıl geçiniyorsun?

— Zor, beyefendi.

— Sana bir iyilik yapayım. Hem kapıcılık, hem gece bekçiliği yapabilir misin?

— Yaparım efendim.

— Zaten, gündüzleri altı saat kapıda bekli-

yorsun. Sekiz saat de gece bekçiliği, eder on dört saat. Sana geriye kalıyor on saat, iyi mi?

— Teşekkür ederim, beyefendi.

— Sana gece bekçiliği için de ayda otuz lira veririm.

— Sağolun.

İkiyüz lira aylıklı gece bekçisi, uykusu ağır olduğu için, işten çıkarıldı; yerine o geçti. Gündüzleri kapıda duruyor, geceleri de, devriye saati boynunda, fabrikayı bekliyordu. Aylığı yüzon lira olmuştu.

İşine çok dikkatliydi, çok titizdi. Elbette bu patron da eşek değildi ya; onun bu çabasını birgün görecek, geçim sıkıntısından kurtaracaktı. Meselâ, fabrikanın kâtibi olsa, ne kadar iyi olurdu. Kâtip üçyüz lira aylık alıyordu.

İnsan bişeyi çok kuvvetle istedi mi olur, derler; onun da bu arzusu oldu. Patron çağırdı:

— Senin çalışmandan memnunum, sana bir iyilik daha yapmak istiyorum. Geceleri nasıl olsa boşuboşuna duruyorsun. Yazı işlerini yapar mısın? Aylığına altmış lira daha ilâve ederim...

Düşündü. Eline demek yüzyetmiş lira geçecekti Patrona,

— Allah ömürler versin beyefendi, dedi.

Üçyüz lira aylıklı kâtip düşünmekten kahve ve cigara içmekten çalışmaya vakit bulamadığı için çıkarıldı Onun işini de yapmaya başladı Gündüz kapıda bekliyor gece de fabrikayı beklerken biyandan da daktiloyu önüne alıyor yazı işlerini yapıyordu.

Çok çalışıyordu. Bu patron da hayvan değil ya elbet onun çalışkanlığını görecek karşılığını verecekti. Fabrikanın hesap işleri memuru dörtyüz lira alıyordu. Bir de hesap işleri memuru olsa...

İnsan bişeyi çok isterse olurmuş. Birgün yine patron çağırdı.

— Bu zamanda size verdiğim yüzyetmiş liranın çok az olduğunu biliyorum, sizin aylığınıza biraz ilâve yapmak istiyorum, dedi.

— Teşekkür ederim, Beyefendi.

— Herhalde boş zamanlarınız vardır. Evde boşuboşuna oturacağınıza fabrikanın hesaplarını yaparsınız.

— Yaparım Beyefendi.

— Pekiy, aylığınızı kırkbeş lira daha arttırdım.

Dörtyüz lira aylıklı hesap işleri memuru, dalgın ve dalgacı olduğu için işten çıkarıldı.

Şimdi eline ayda ikiyüzonbeş lira geçiyordu. Gündüzleri altı saat fabrika kapısında bekliyor, geceleri de sekiz saat biyandan gece bekçiliği yaparken biyandan da mektupları, fatura ve başka yazıları daktilo ediyordu. Gündüzleri eve gidince, fabrikanın hesaplarını yapıyordu.

Çok çalışıyor, dikkat ediyor, çok iş çıkarmaya gayret ediyordu. Şimdi gözü ambar memurluğundaydı. Ambar memuru dörtyüzelli lira alıyordu.

İnsan bişeyi çok isterse olurmuş. Birgün patron çağırdı.

— Size bir iyilik daha yapmak istiyorum, dedi, ambar memurluğunu size versem, ne dersiniz?

— Minnettar kalırım Beyefendi.

— Pekâlâ, aylığınızı otuzbeş lira daha artırdım. Gidin ambarı teslim alın!...

Ambara girecek bazı malları yanlışlıkla eve götüren, dörtyüzelli lira aylıklı, dalgın ambar memuru çıkarıldı. Onun işini de üzerine aldı.

Gece demiyor, gündüz demiyor, çalışıyordu. Bu patron da artık öküz değil ya, elbet onun bu çalışkanlığını görecekti. Gördü de... Birgün yine çağırdı,

— Çok teşekkür ederim, dedi, sizden çok memnunum... Çalışan kazanır. Kapıcılık sizin lâyık bir iş değil. Sizi, öbür görevlerinize ek olarak fabrikama personel müdürü yapıyorum.

Müdür mü?... Şaşırmıştı. Çoktanberi gözü hep müdürlükteydi. İnsan bişeyi çok kuvvetli arzu ederse olurmuş, işte sonunda müdür de olmuştu.

Patron,

— Aylığınızı doksan lira daha artırıyorum dedi.

Kapıcılığı bıraktığı için, seksen lira kapıcı aylığı kesilmişti. Buna karşılık, müdür olunca doksan lira fazla alıyor, eline ikiyüzaltmış lira geçiyordu.

Beşyüz lira aylıklı eski müdür, patronun daktilosuna sulandığı için işinden çıkarılmıştı.

Fabrikada kırk işçi, iki ustabaşı, yirmi de makine vardı. İşçiliği bilmezdi, ustabaşılık yapamazdı, makinelerin yerine de kendisi çalışamazdı.

Fabrikanın idare kısmında kendisinden başka bir de patronun daktilosu kalmıştı; öbürleri hep çıkarılmıştı.

Boş vakit bulabildikçe daktilo kızla konuşurlardı. Daktiloya patronunu överdi:

— Allah razı olsun, çok iyi adam. Seksen lirayla bu fabrikaya kapıcı diye girdim. Gec

ekçiliğini verdi, aylığımı yüzon yaptı. Sonra âtipliği de verdi, aylığımı yüzotuzbeş yaptı. onra hesap işlerini de güvenip bana verdi, ayığım yüzyetmiş oldu. Daha sonra ambar meurluğunu da verdi, aylığım ikiyüzonbeş oldu. imdi müdürlük de üstümde, ikiyüzaltmış lira lıyorum.

Daktilo da ona müdürü överdi:

— Ben bu fabrikaya kırk liraya temizlik işisi olarak girdim. Sonra patronun çamaşırını ıkamak, evini temizlemek işini de üstüme alım, aylığım altmış lira oldu. Sonra daktilosu a oldum, aylığımı seksen liraya yükseltti. Yeheklerini pişirmeye, ev işlerini görmeye de aşladım, aylığım yüz oldu. Sonra biliyorsuuz, patronun şeyi de oldum, aylığımı onbeş lira daha artırdı, yüzonbeş oldu.

Birgün daktiloya,

— Çok çalışıyorsunuz, çok yoruluyorsunuz, dedi.

Daktilo da ona,

— Siz az mı çalışıyorsunuz, dedi, size bu aylık az değil mi? Artmasını istemez misiniz?

Daktilonun yüzüne baktı. Fabrika idaresinde, daktilo kızla kendisinden başka kimse kalmadığını, sonra da daktilonun yaptığı işleri düşündü.

— Yooo... dedi, artık aylığımın artmasını istemiyorum. Buna da şükür. Ya kadın olsaydım, ne yapardım? Patron seni de çıkarır, aylığımı yirmi lira daha arttırırdı... Yo, yooo... Çok memnunum. Ya bir de kadın olsaydım...

BELEDİYE BAŞKANI OLMUŞUM

Kendim isteyerek olmadım, onlar zorla yaplar.

— Olmam! dedim.

— Olacaksın, bu bir memleket işi!... diye ayattılar.

Eh mademki memleket işi, akan sular durur, uran sular akar.

Benim belediye başkanı olmama fasulye ile ilâv sebep oldu. Hoşafın da hakkını yememeli. oğrusu belediye başkanı olmamda hoşafın da ayı var. Ama işin başı fasulyede. Eğer iki tabak, bol salçalı, kıymalı, kırmızı biberli kurufasulye olmasaydı, ben zor belediye başkanı olurum.

Siz de, dörttebir taze ekmekle iki tabak kurufasulye, bir tabak tepeleme pilâv yiyin, bir kâe de hoşaf için, üstüne de bir uyku kestirin, akın bakalım, ne oluyorsunuz?

Ben yine alçak gönüllülüğümden belediye aşkanlığıyla yetindim. Yoksa öyle derin bir uyuya dalmıştım ki, değil belediye başkanı, kral ile olabilirdim.

Bu öğlen uykuları rüyası bir başka oluyor. nsan hem rüya görüyor, hem de rüya gördüünü biliyor. Tok karnına uykuda rüya görmek, olitika hayatı gibi birşey... Hem çıkıyorsun, ükseliyorsun, hem de ineceğini, düşeceğini biyorsun.

Hayırdır inşallah, gündüz niyetine anlatıyorum. Fasulye, pilâv, hoşaftan sonra bana bir ağırlık geldi. Divana uzandım. Kapı vuruldu.

— Buyurun! dedim.

İçeriye saygıyle üç kişi girdi. İçlerinden şişmanı,

— Tebrik ederiz, belediye başkanı oldunuz, dedi.

— Haydi ulan, dedim, rüyada benimle dalga geçmeyin.

— Vallâ belediye başkanı oldun!..

— Biliyorum, rüya bu...

— Rüya müya, sen şimdi belediye başkanı oldun ya, ona bak.

Bütün hemşerileri memnun edecek bir belediye başkanı olmak istiyordum. Belediye Sarayına gider gitmez ilk işim o günkü gazeteleri okumak oldu. Bir fıkra yazarı «Bu ne biçim belediye?» başlıklı yazısında, kendi oturduğu evin sokağında kanalizasyon olmamasından çok acı yakınıyordu.

Şehri bölgelere ayırdık. Bir plân gereğince kanalizasyon işine hemen başlandı.

Ertesi günkü gazetelerde kıyametler kopuyordu:

«Bu ne rezalet?... Böyle belediyecilik olur mu? Sokaklar köstebek yuvası gibi delik deşik oldu...»

Uzmanlara,

— Ne olacak? dedim, bakın haklı olarak şi-

kâyet ediyorlar. Çabuk yolları onarın!

Hemen yollar yapılmaya, kaldırımlar döşenmeye, asfalt dökülmeye başlandı.

Ertesi günkü gazetelerde belediyeye müthiş bir bombardıman vardı:

«Şehir berbat oldu. Belediye gösteriş peşinde.»

— Onarım işleri hemen dursun! diye emir verdim, çukurları hemen doldurun!

Bu sefer gazeteler, alanların, yolların tıkanık olduğunu, gidiş gelişin zorlaştığını yazıyorlar, belediyeye veryansın ediyorlardı.

İlk işim binaları istimlâk ettirip yıktırmak oldu. Bu, daha büyük patırtıya sebep oldu. Gazetenin biri «Belediye, yol açmak bahanesiyle dün üç tane akasya ağacını kesti. Ormancılığımız mahvoluyor!» diye yazıyordu.

Başka bir gazete de, «Yol açalım derken, tarihî Bekir Paşa umumî helâsını yıkmak bir cinayettir. Bu millet yolsuz yaşar, ama tarihsiz yaşıyamaz!» diye yazıyordu.

Bütün yollara akasya ağaçları dikilmesi ve tarihî Bekir Paşa umumî helâsının da restore edilmesi için emir verdim.

Gazeteler en ağır saldırılarını bu olaydan sonra yaptılar. Şehirde park yokken, yeşil saha yokken, zaten dar olan yollara bir de akasyalar dikerek yolları büsbütün daraltmak gösteriş değil de nedir? Hele o tarihî değerleri vardır diye on para etmez taş yığını helânın restore edilmesi de ne oluyor? Tarihî anıt denilen bu taş yığınları daima bayındırlık işlerinin önüne çıkan bir hortlaktır.

Gazeteler haklıydılar. Kamuoyunu temsil ediyorlardı. Hemen tarihî helânın yıkılmasını, akasyaların sökülmesini, şehrin içine yeşil sahalar, çocuk bahçeleri, parklar açılmasını emrettim. Büyük bir hızla işe başlandı. Ama bu çalışma ancak üç gün sürdü. Gazetelerde bir patırdı... «Halk, başını sokacak bir dam altı bulamazken yapıları istimlâk edip de, yok yeşil saha, yok park, yok çocuk bahçesi yapmanın sırası mı?... Yollarda akasya ağaçları ne güzel duruyordu. Bunları sökerken belediyenin vicdanı hiç sızlamadı mı?»

İstimlâki durdurdum. İstimlâk edilen yerlere blok apartmanlar yapılmasını, yol kenarlarına yeniden akasyalar dikilmesini emrettim.

Kamuoyunu temsil eden gazeteler söylemedik lâf bırakmadılar:

«Bu bitli akasyalar, şehrin güzelliğini bozuyor. Bu akasya denilen pis ağaçlar, toprağında ot bitmeyen kıraç topraklı, susuz, kireçli Orta Avrupa şehirlerinde belki olur. Ama bizim tarihî şehrimizin çınar gibi, selvi gibi kendine özgü ağaçları vardır. Hele o biçimsiz, kibrit kutusu gibi apartmanlar da ne oluyor? Belediyede hiç estetik görüş yok mu?»

Blok apartman yapılmasını durdurdum. Onların yerine, onaltıncı yüzyıl Türk mimarisi stilinde birer katlı, yayvan çatılı, geniş saçaklı evler yapılmasını emrettim. Yollara da selviler diktirdim.

Kamuoyu temsilcisi gazeteler bu selvilerle şehrin mezarlığa döndüğünü yazdılar. Avrupalılar konut sıkıntısını blok apartmanlarla gidermişlerken, bizim tek tek ev yapmamız ne saçmalıktı. Blok apartman ucuz ve çabuk yapılırdı. Hem efendim, daha yürünecek yolu, kanalizasyonu olmayan bir şehirde yollara ağaç dikmek, iş yapıyor görünmekten başka bişey değildi.

Haklı söze ne denir? Bütün kuvvetimizi kanalizasyona verdik.

«Yollar delik deşik oluyor, yürüyemiyoruz! Arabalar dolaşmak zorunda kalıyor. Sanki belediye ucuzluk işini halletti de iş yola mı kaldı?»

Belediyedeki bütün arkadaşları çağırdım.

— Bundan sonra hiçbir iş yapmıyacağız. Herkes yan gelsin, otursun! dedim.

Gazeteler «Bu ne vurdum duymazlık! Bu ne tembel belediye!» diye yazmaya başladılar.

Bir basın toplantısı yaptım. Bütün gazetecileri çağırdım.

— Baylar! dedim, kanalizasyon yap dediniz onu yaparken yollar delik deşik dediniz. Yolları kapadık, meydan dediniz, meydanı açarken belediye anıtları yıkıyor dediniz. Anıtları restore edelim dedik, konut gerekli dediniz...

Bütün içimi döktükten sonra,

— Söyleyin... İşte hep buradayız. Belediye istediklerinizi yapsın, istemediklerinizi yapmasın!... dedim.

Gazetecilerin en eskisi,

— Siz acemi bir belediye başkanısınız, dedi. Siz bizim söylediklerimize yazdıklarımıza boş verin. Biz gazetelerimizi satmak için muhalefet yapmaya mecburuz. Eh falanı eleştirsek olmaz, filânı yersek başımız belâya girer. Feşmekân eleştirsek mahkemeye verir. Öbürü yalanlama gönderir, beriki kızar. En yumuşağı belediye olduğu için, biz de belediyeye yükleniriz. Biz bitli akasya dediğimiz zaman, falan makamı kaste

deriz. Yollar dar dediğimiz zaman maksadımız, ilân yerdir. Çukur deyince, söylemek istediğimiz başka bişeydir.

— Peki baylar, dedim, sizin maksadınız ne olduğunu, asıl nereyi, neyi eleştirdiğinizi okurlar anlarlar mı?

— Anlamaz olurlar mı? Yıllardanberi öğrenmişlerdir artık.

— Baylar!... Benden paso!... Rüyada bile belediye başkanlığı yapamıyacağım. İstifa ediyorum. Alın abdestinizi, verin pabucumu...

Kanter içinde uyandım. Bu fasulye pilâvlık belediye başkanlığı da işte bu kadar olur. O günden sonra korkulu rüya görmemek için hep uyanık yatıyorum.

İLK VE SON RADYO

Çocukluğumda, bizim mahallede yalnız Havuzlu kahvede radyo vardı. Sonra sonra, bizimkinden başka radyosuz ev kalmadı.

İş güç sahibi olunca, ilk aylığımdan bir radyo almak umudundaydım. Ama, ancak yirmisekiz yaşımda bir radyom olabildi, ikiyüz lira peşin, on ay sürecek, ayda otuz lira taksitle almıştım bu radyoyu. Üzerine titriyordum. Radyoyu ben icat etmişim gibi, içimde bir sevinç vardı. Tanıdık, tanımadık kiminle lâf etsem sözü döndürür dolaştırır, radyo üzerine getirirdim.

«Sizinki ne marka? Benimki Tesili marka. Sizinki kaç lâmbalı? Benimki beş... Parazit yapıyor mu? Benimki yağ gibi kâfir... Amerika'yı alıyor mu sizinki? Benimki her biyeri alıyor.»

Sonsuz bir mutluluk içindeydim. Radyomu görmeleri için, birer bahaneyle çağırdığım arkadaşlardan biri,

— Sen bu radyoyu ne yapmışsın, dedi, anten fişini toprak prizine, toprak fişini de anten prizine sokmuşsun.

— Yaaa, nerden anladın?

— Belli. Büsbütün bozulmadan hemen bir tamirciye götür!

Soluğu tamircide aldım. Yaptığım yanlışlığı anlattım. Tamirci güldü.

— İyi ki getirdiniz, dedi, onbeş gün daha olsaydınız bütün lâmbaları yanacakmış.

Aklım duracak. Daha ben radyonun ilk taksitini yeni vermiştim. Tamirci,

— Arasına kırkbeş lira sıkışmış! dedi.

Üç gün sonra tamir edilen radyoma kavuştum. Bu sefer çalarken, düğmesiyle hiç oynamadığım halde, ses kendiliğinden yükseliyordu. Gidip, kısıyorum. Az sonra camları zangırdatacak kadar bağırıyordu radyom.

Eski tamirciye güvenim kalmadığı için, bu sefer başkasına götürdüm.

— Bunu hiç tamire verdiniz mi? dedi.

— Evet... Dün aldım tamirden.

— Hangi hayvan bunu tamir etti? İrtibatları yanlış bağlamış. Dört günlük işi var. Elli liranızı alırız bayım.

Dört gün sonra tamirden çıkan radyoma kavuştum. Ama bu sefer de hangi istasyonu açarsam açayım, ıslıktan, uğultudan başka bişey duyulmuyordu.

Daha o gün radyoyu aldığım tamirciye tekrar götürdüm. Kendisi yoktu. Kalfasına verdim.

— Bunu hiç tamir ettirdiniz mi? diye sordu.

Cevap vermeme vakit kalmadan,

— Hangi hayvan oğlu hayvan tamir etti bunu? dedi. Bunun iki günlük işi var. Ses lâmbası değişecek. Lâmba otuzbeş lira... Elemeği de on lira alırız.

Üçüncü tamirden sonra iki saat kadar doğru dürüst çalan radyom, yine mızıkçılığa başladı. İstasyonlar, dalgalar birbirine karışmıştı. Uzun dalga yerine kısa dalga, Ankara yerine Paris çıkıyordu.

Zavallı radyomu koltuğumun altına sıkıştırıp başka bir tamirciye götürdüm.

— Bayım, dedim, radyoyu muayene etmeden önce, rica ederim biraz beni dinleyin. Ben bu radyoyu alalı, birbuçuk ay oldu. Çok güzel bir radyoydu. Bu radyomla övünüyordum. Günün birinde münasebetsiz bir arkadaşın bilgiçliği yüzünden tamirciye götürdüm.

Tamirci,

— Anladım, dedi, uzatmaya değmez. O zamandanberi radyonuz bitürlü eskisi gibi çalmıyor.

— Nasıl anladınız?

— Tabiî... Radyo tamircisiyiz diye piyasaya nalbantlar doldu.

— Sizin insanlığınıza sığınıyorum. Şimdiye kadar yüzkırk lira tamir parası verdim. Ben dargelirli bir adamım. Artık ona göre, önce vicdanınızın sesini, sonra bozuk radyonun sesini dinleyin.

Adam, inceden inceye radyoya baktı:

— Ben bu radyonuzu kız gibi yaparım ama altmış liranızı alırım.

— Al, razıyım... Bankada birkaç kuruşum var. Çeker veririm. Yeter ki, siz sözünüzde durun, dediğiniz gibi tamir edin.

Adam,

— O kadar memnun kalacaksınız ki, dedi, bundan sonra başka yere gitmiyeceksiniz. Radyonuz her bozuldukça inşallah sık sık bize geleceksiniz.

Bu tamirden sonra, sevgili radyomda anlıyamadığım acaip bişey oldu. Ben düğmesini çevirmeden kendikendine çalıyor... Düğmesini çevirdiğim zaman da çalarken çalarken birden susuyor, biraz dinlendikten sonra yeniden ses veriyordu. Bazen gece yarısı tatlı uykumdan fırlıyordum. Çünkü radyom gece gündüz, canı ne zaman isterse, o zaman çalmaya başlardı. Birçok geceler bir tatlı keman sesiyle uyanır, bir caz gürültüsüyle yataktan deli gibi fırlardım. Radyom bağımsızlığını ilân etmişti.

Aradım, taradım, sözüne en güvenilir bir tamirci buldum. Bu tamirciyi bana salık veren,

— Onun bozduğu radyoyu, hiçbir radyocu bir daha tamir edemez! demişti.

İşte bu usta tamirci,

— Bu radyoyu hangi namussuz tamir etti? diye sordu, kadranı kaymış. Rezistansı lâçka olmuş...

— Ne olacak şimdi?

Otuz liralık tamirden sonra, radyodan ses yerine kulak tırmalayıcı gürültüler, hırıltılar gelmeye başladı.

Bir gece mahalleli iki polisle evime baskın yaptı,

— Bu evde adam boğazlanıyor, arıyacağız! dediler.

Güldüm:

— Adam filân boğazlandığı yok, benim radyomun sesi o...

Her götürdüğüm tamirci, birbirinin ağzına tükürmüş gibi konuşuyordu:

— Bunu hangi hergele tamir etti?

— Hangi sütü bozuk bu radyoyu bu hale getirdi?

Ama sonunda,

— Kondansatörü bozulmuş!

— Kadran lâmbaları yanmış!..

Duylar bozuk, gösterge gevşemiş... diyerek kırk, elli liramı alıyorlardı. Dişimden, tırnağımdan arttırıp bankaya yatırdığım altıyüz liram bu uğurda bitince, radyomu, en son götürdüğüm tamirciden nasıl alacağımı düşünmeye başladım... Dünya yüzünde düşüncenin on para etmediği bir kere daha anlaşılmıştı. Çünkü o kadar düşündüğüm halde tamircinin yetmiş lirasını bulamamış, radyomu alamamıştım. Tamir parasını yetiştirebilmek için bütün tanıdıklarımdan borç aldığım için, yeniden borç da bulamazdım. Oysa, daha radyomun altı aylık taksidi vardı. Radyoyu aldığım yer beni icraya vermişti.

Yapılacak tek iş, icra yoluyla radyonun satılmasıydı. Önce tamircinin yetmiş lirasını verecek, sonra da artan parayla taksitleri ödeyecektim. Zararın neresinden dönülse kârdır... İkibin liraya yakın bir zararla paçamı kurtaracaktım.

Tamirciye gittim,

— Size yetmiş lira tamir ücreti borcumu ödiyeceğim, dedim, radyo satılsın, siz paranızı alın, üstünü de bana verin.

Ne dese beğenirsiniz?

— Bu radyo para etmez.

— Para etmez mi? Bu radyoyu ben altıyüzelli liraya aldım. Bin liradan da çok tamir parası verdim. Daha ikiyüzon lira taksidim var. Üçyüz lira etmez mi?

— Etmez.

— İkiyüz de mi etmez?

— Etmez.

— Yüz?

— Yüz de etmez.

— Öyleyse size olan tamir borcuma karşılık alın. Ben ne yapar eder; yemem, içmem, taksitleri öderim. Yetmiş lira borcuma karşılık radyo sizde kalsın.

— Yetmiş lira değil, yetmiş para bile etmez.

— Canım, nasıl olur?

Tamirci, radyo sandığının arka kapağını açtı,

— Bak! dedi.

Bir de baktım ki, radyo sandığının içi tamtakır, kurubakır.

— Sok elini de iyi bak!

Elimi soktum, karıştırdım, Hiçbirşey yok.

— Hani bunun içinin âletleri?

Adam,

— Bu radyoyu kaç tamirciye götürdün? diye sordu.

Şöyle bir hesapladım,

— Yirmiden fazla, dedim,

O zaman tamirci,

— A birader, dedi, sende hiç kafa yok mu?

— Neden?

— Neden olacak... Bir radyo yirmi tamirciye gider de, daha onun içinde âlet kalır mı? Her tamirci içinden üç dört parça alsa, tamam. Sen dua et ki, yine sandığı kalmış, hâtıra olarak saklarsın.

— Peki be kardeşim, insaf et, bu radyoyu ben size böyle mi getirmiştim?

— Bana geldiği zaman içinde yalnız eski bir rezistans vardı. Ben yalnız onu aldım.

— Rezistansı aldığın için mi benden yetmiş lira istiyorsun?

— Ne sandın? Bu zenaatı yirmi yılda öğrendim. Rezistansı bozmadan, radyo kutusunun içinden söküp almak kolay mı?

İçi bomboş radyo kutusunu kaldırdım, adamın başına geçirdim. Kutu, boynundan göğsüne kadar girmiş, kafası kutunun dışında kalmıştı.

Bütün bu belâlardan sonra üç ay da hapis yatınca, bir daha radyo almadım. Bu benim hayatta ilk ve son radyom oldu.

GÜZELLİK KRALİÇESİ

Beyoğlundaki fotoğrafhanenin büyük vitrini önünde halk yığılmış, güzellik kraliçesinin resmini seyrediyordu. Vitrinde kraliçenin büyük boyda çeşitli resimleri vardı; portre, mayolu, profil, denizde, boy evinde, yatarken çekilmiş bir çok resimler. Kadınların mı, erkeklerin mi daha meraklı oldukları belli değil, kadın erkek karışık bir kalabalık. Arkada kalanlar.

— Saatlerce bakacak ne var? Bakan geçsin, biz de görelim! diyorlardı.

Böyle şikâyet edenler camın önüne gelince, çakılıp kalıyorlar, arkadan seslenenlere aldırış etmiyorlardı.

— Kraliçe bu muymuş? Bu güzellik kraliçesi değil, çirkinlik kraliçesi...

— Vallâhi öyle... Dur şöyle sokakta, beş dakikada önünden bundan güzel yüz tane kız geçer.

— Bacaklara bak, aman Yarabbi... Paytak. Bu vücutla güzellik yarışmasına girmeye hiç utanmamış mı?

— Bayan, şöyle yan dur da, biz de seyredelim.

— Vücut çirkin de, surat sanki güzel mi?

— Bizim Nuran bundan çok güzel...

— O burun ne allâsen, ihtiyar hindi ibiği gibi ağzının üstüne düşmüş.

— Hele kulaklar... Yelken kulak...

— Ne istiyorsun be!...

— Yağlı güreş pehlivanı gibi beli var. Boru gibi vücut...

— Ayakları da çok büyük.

— Bunu kraliçe seçenler hayatlarında hiç güzel görmemişler mi?

— Herşey neyse ama, ağzı pek çirkin. Faraş kadar ağız. Ne de berbat gülüşü var, pişmiş kelle gibi sırıtıyor.

— O yanağındaki de ne?

— Yara...

— Daha neler!... Çiban yeri galiba...

— Müsaade edin de biraz da biz bakalım.

— Her tarafı çirkin ama, en çirkin yeri gözleri, cipil cipil... Kirpik diye bişey yok.

— Eğer bu kızı dünya güzellik yarışmasına gönderirlerse, rezil olduk. Herkes bizi «Bunların memleketinde hiç mi güzel yok, güzelden anlayan mı yok!» diye alaya alır vallâhi...

— Her bir işimizin başında iltimas geliyor. Kim bilir kimin nesi?

— İyi ama kardeşim, bunda da iltimas olur mu? Bir daireye daktilo alsalar neyse... Memleket meselesi bu. Hepimizin şerefi var bu işte.

— Zaten suratına bak, ne mal olduğunu anla!..

— Benim gözüm tutmadı.

— Benim de...

— Şu karına bak! Hele göğüsler, ta göbeğine sarkmış.

— Yahu ayıp be! Memlekette güzel kız mı

kalmadı? Hiç olmazsa genç bişey bulsalardı bâri...

— İlerliyelim lütfen!...

— Sağlam ayakkabıya benzemiyor.

— Fatoş'a, kız şu müsabakaya gir diye yüz kere söyledim.

— Hayır, bişey değil, memleket namına ayıp.

— Kimbilir kimin nesi?

— Bizde bu hak yemek, adam kayırmak varken, biz adam olmayız beyim.

— Ne itip duruyorsun? Sıran gelince bakarsın. Kaçmıyor ya... Bâri bakılacak bir matah olsa canım yanmaz.

— En iyisi bunu saymamalı, baştan kraliçe seçsinler.

— Dişlerini gördün mü? Ne kadar aralık...

— Bir tanesi çürük galiba...

— Buna çirkin denmez, İğrenç bişey. Buna da güzel diyenler, doğrusu çok zevksizmiş...

●

İki hafta sonra yine o vitrinin önü. Kalabalık yine eskisi kadar. Vitrinde yine o kızın, hep o resimleri. Yalnız, fotoğrafların arasından geçirilmiş bir bandda «Avrupa güzellik kraliçesi seçilen güzelimiz» yazılı. Resimleri görebilmek için herkes birbirini itiyor.

— Camın önüne gelen, orada çakılıyor. Yürüsenize, biz de görelim.

Vitrin önüne gelenler, arkadakilerin bağrışmalarına aldırmıyorlar.

— Neme lâzım, hakkiyle kazandı...

— Zaten belliydi. Şu vücuda baksana...

— Yalnız vücut mu şekerim, yüzü de güzel.

— Güzel değil, hârika!

— Hadi be kardeşim, geç de biz de bakalım.

— Allah için güzel kız. Şu bacaklara bak be birader...

— İnsan bakmıya kıyamaz.

— Acaba yirmisinde var mı?

— Zannetmem. Ancak onyedi, onsekiz...

— Fakat ne gözler be! Yeşil galiba.

— Düz yeşil değil, lâcivert hâreli de, böyle cam göbeği maviyle karışık yosun yeşili...

— Kirpikler de hem uzun, hem kıvrık.

— Maşallah!...

— Allah nazardan saklasın, şu belin inceliğine bak. Göğüsleri hem taze, hem de dolgun.

— Teyze, biraz müsaade et, biz de bakalım.

— Dur ayol, patlamadın ya.

— Sol yanağındaki gamzesi de ne güzel.

— Ben hayatımda bu kadar güzel kız görmedim.

— Kraliçeler arasında müsabaka yapılsa bizimki gelmiş geçmiş bütün kraliçeler arasında birinci gelir.

— İtme be kardeşim. Ne oluyoruz yani?...

— Saçları pek güzel, sırma gibi...

— Neresi güzel değil ki...

— Allah övmüş de yaratmış.

— Aferin şu kıza. Makyaj bile yapmamış. Aşkolsun vallâhi...

— Efendim, bu kızın özelliği asıl nerede, biliyor musunuz? Bizim bütün ırkî güzelliğimiz üzerinde toplamış. Şu zerafete bak beyim.

— Aşkolsun vallâhi. Zaten şu pehlivanlarla bir de güzellerimiz olmasa, bizi dünya yüzünde kimse bilmeyecek.

— Biliyor musun, memleket için de iyi reklâm oldu. Dünyada adımızı duymayan kalmadı.

— Bakışları ne kadar masum.

— Temiz bir aile kızı olduğu herşeyinden belli.

— İtme be kardeşim! Sıran gelince sen de bakarsın.

— Sana bişey söyliyeyim mi, doğrusu jüri de güzelden anlıyormuş. Ya burda da iltimas yapsalardı...

— Yooo... Bunda şerefimiz söz konusu. Artık burada iltimas sökmez.

— Kız, bütün dünyada yüzümüzü ağarttı be.

— Evet... Milletçe sevinilecek bişey. Artık bunda muhalif, muvafık olmaz.

— Azizim, sizce bu seçimleri Demokratlar mı kazanacak, Halkçılar mı?

— Benim tahminim çok kuvvetlidir. Bu kızın resmini görür görmez, bu dünya kraliçesi seçilir diye söylemiştim. Onun için sen beni dinle: Demokratlar bu seçimi kazanır.

KONSERVE KUTUSU

Terslik olunca üstüste olur. Kemaller bize geldikleri gece, evde yemek yoktu.

Annesi,

— Koş, bakkaldan bir kutu konserve al, dedi oğlana.

— Ne konservesi anne?

— Ne bulursan artık, dolma, fasulye, ne varsa...

Bu salonda oturuyorduk misafirlerle. Kemal saatine baktı. Yemek geç kaldığı için sıkıldığı belliydi. Resimden konuştuk, lâf bitti. Romandan konuştuk, lâf bitti. Bu ne kurulmaz sofra? Evde üç kadın var, bir sofra kuramadılar. Saat dokuza geliyor. Misafirleri oyalamak için, lâfı şiir üstüne açtım. Ne de olsa şiirin lâfı uzun sürer.

Dışarda bitakım gürültüler oluyor, keser, çekiç sesleri... Kemal alaylı,

— Ne o, tamirat mı var? dedi.

Kulağıma yemek odasından sesler geliyordu:

— Ayol öyle açılmaz o... Nerede kutu açacağı?

— Sen bana ver.

— Bırak canım, ekmek bıçağını getir sen.

Derken bir çığlık duyuldu.

Ne var? Ne oluyor? diye dışarı fırladım. Bir de bakayım ki, karımın bileğinden kan fışkırıyor, yerde bir konserve kutusu, keser, bıçaklar, çekiç, tirbişon, kutu açacağı...

— Bu ne rezalet? diye bağırdım, misafirler yemek bekliyor, siz burada birbirinize girmişsiniz.

Annem, ne de olsa kaynana değil mi ya.

— Ben söyledim, dedi, hiç öyle konserve açılır mıymış?

Kızım, annesinin kan akan bileğini sararken, annem de eline kutu açacağını aldı. Biyandan konserve kutusunu açmaya çalışıyor, biyandan da söyleniyordu:

— Her bir işin bir usulü var. Tirbişonla kutu açılır mı? Büyük lâfı dinlemezsiniz ki...

Daha çok söyliyecekti ama,

— Hay Allah kahretsin! diye kutuyu da, kutu açacağını da biyana fırlattı, şimdiki kutuları da ne biçim yapıyorlar canım? Eski konserve kutularını eline alıp, bismillâh diye kutu açacağını şöyle bir çevirdin miydi, kâğıt gibi yırtılıverirdi.

Kızım bu sefer annesini bıraktı, haminnesinin imdadına koştu.

Artık söz sırası bana gelmişti. Konserveyi alan oğluma, açtım ağzımı, yumdum gözümü, söylemedik lâf bırakmadım:

— Hiç sende akıl yok mu be? İnsan konserveyi alırken bakkala açtırmaz mı? Kafa yok ki... Koş, kapanmadan bakkala götür açsın.

— Baba, söyledim vallâhi, bakkal açmıyor.

— Nasıl açmazmış?

— Açmıyor işte... Çırağı geçen gün açacak olmuş, nabız damarları çatlamış, ilkyardım hastanesine zor kaldırmışlar. Ben canımı sokakta bulmadım, diyor bakkal.

— Götür sen. Benden de selâm söyle, çabuk açsın...

Misafirlerin yanına girdim. Tabiî Kemal, gürültümüzü duymuş,

— Bu ne telâş, dedi, yemek içinse, hiç zahmet etmeyin. Biz, gideceğiz.

— Dünyada bırakmam. Bu vakit gidilir mi hiç? Bizim oğlanın beceriksizliği işte... Kapağını açtırmadan konserve almış bakkaldan. Annesi de açayım derken damarını kesti. Annem işe karıştı. O da yaralandı. Şimdi tekrardan bakkala gönderdim. Akılsız başın cezasını el ayak çekermiş.

Kemal'in karısı,

— Boşuna göndermişsiniz çocuğu, dedi. Bakkallar konserve kutularını açmıyorlar. Geçen gün bizim komşular bir kutu sardalya aldılar da, bütün mahalle bir olduk, açamadık.

Kemal, cebinden zincire bağlı bir çakı çıkardı. Çakının dört beş ucu, birkaç parçası vardı. Karısına,

— Sen bunu görüyor musun? dedi, bununla konserve kutusu değil, kasa açılır, kasa...

Kemal'in erkek kardeşi de cebinden başka bişey çıkardı.

— Seninkiler demode oldu, dedi, onu taşımak bir iş. Bak bu bir tane sap, ama ne marifetleri var. Böyle yaparsan şişe mantarı açar, bu yanıyla kutu açar, şöyle tutarsan gaz tenekesi açılır. Meselâ evde bir dolabın anahtarı kayboldu. O zaman şu tarafını sok deliğe, hemen dolap açılır. Bunun tam on dört marifeti var. Amerika'dan gelirken aldım. Her insana lâzım.

Kemal,

— Ben babamdan gördüğümden şaşmam, dedi. Bana bu, babamdan kaldı. Değil konserve kutusu, petrol kuyusu olsa açar.

Bu sırada oğlum, elinde konserve kutusuyla içeri girdi.

— Açtırdın mı?

Oğlumun elindeki konserve kutusu yamrı yumru olmuştu. Kutunun kapağı, kenarı birbirine girmişti.

— Eline çivi battı baba, sonra bakkal, ben bu kutunun da, kutuyu yapanın da, alanın da... diye küfür etti. Kaldırdı kutuyu fırlattı.

Kemal gülerek,

— Ver şunu bana, dedi.

Babasından kalan âleti cebinden çıkardı. Dizine kutuyu dayadı. Sonra o âleti bastırdı. Biyandan da bakkala söyleniyordu:

— Eşşek herif, bir de bakkal olacak... Ne biçim bakkal bunlar? Ah... aman...

Bereket ecza dolabı var da, hemen koştuk dolaptan tentürdiyot getirdik, dizkapağını sıkıca sardık. Üstelik pantalonu da yırtılmıştı.

Kemal'de küfürün bini bir para...

— Konserve kutusu değil, sır küpü namussuz. Alt tarafı içinde üçbeş dolma var bunun, devlet sırrı yok ya... Bu kadar sıkı yapacak ne var bunu?

Kemal'in kardeşi,

— Ver şunu da gör, kutu nasıl açılırmış, dedi.

Amerikan icadı kutu açacağı da işe yaramadı. Aleti o yana çevirdi olmadı, bu yandan sokmak istedi, girmedi.

— Vay anasını be... Keser var mı, keser?

— Dolmalar ezilir yahu...

Kemal'in karısı,

— En iyisi çivi, dedi, bana büyük bir çivi verin, temel çivisi...

Herkes denedi. Kimi keserle vurdu, kimi çiviyle delmeye çalıştı:

— Verin şunu!... dedim. Artık iş başa düşmüştü. Kutuyu aldım, mutfağa götürdüm. Kemik kırmak için kullandığım satırı elime aldım. Karşımdaki konserve değil, sanki bir düşmandı. Artık kutuyu açmak değil, ezmek, parçalamak istiyordum. Satırı kaldırdım, kaldırdım, bütün gücümle kutuya indirdim. Pırrt... Kutu kaydı, havaya fırladı. Önce tavana çarptı, sonra duvara, hızını alamadı, bilârdo yuvarlağı gibi geldi kafama çarptı, yere düştü. Elimi, başıma götürdüm:

— Tuh Allah kahretsin.

Başım ceviz gibi şişmişti.

Kemal,

— Bunu çilingirden başkası açamaz, dedi.

Karım,

— Çilingir dediniz de aklıma geldi, dedi, alt kattaki hanımın kocası demirci, götüreyim, belki açar.

İğri büğrü, yamru yumru olan kutu, fünyesi takılmış bir el bombası gibi, yerde duruyordu. Dokuz kişi başına toplanmış, korkuyla, kinle ona bakıyorduk.

Karım, komşumuz demirciye onu götürmeye hazırlanırken kapı çalındı.

— Yukarıda gürültüyü duyduk da, merak ettik, acaba bişey mi oldu diye...

Demircinin karısı gelmişti. Ben doğrusu kutunun açılmasından vazgeçtim ama, bu kadar sıkısıkıya içinde saklanan şeyi merak ediyordum. Beşon yalancı dolma için bu kadar sıkılık olamazdı.

Karım, demircinin karısına herşeyi anlattıktan sonra,

— Ah kardeş, sorma başımıza gelenleri, dedi, kan revan içinde kaldık; kimimizin eli kesildi, kimimizin başı yarıldı.

Kadın,

— Vah vah!... aeai.

— Acaba sizin bey açabilir mi?

Kemal,

— Eğer demir matkabı yoksa açamaz, dedi.

Kemal'in kardeşi,

— Buna demir matkabı işlemez, dedi, çelik kalem olur da, varyozla vurulursa, belki açılır.

Kadın,

— Bizim bey evde olsa açardı ama, yok, daha gelmedi, dedi, ama çırak evde. Onu göndereyim belki açar.

— Aman hanımefendi, dedim, bu çırağın yapacağı iş değil.

— Çok beceriklidir. Daha oniki yaşında ama elinden her iş geliyor. Köyden yeni geldi. Zavallı okuyamamış, zenaat öğrenecek.

Bunu söyledikten sonra kadın koşarak merdivenleri indi. Beş dakika sonra çelimsiz, sıska bir çocukla döndü.

— Yusuf, şu kutuyu aç oğlum, dedi.

Biz hepimiz yerde duran konserve kutusunu bir ölüm makinesiymiş gibi, korkuyla bakıyorduk. Çocuk bizim perişan hâlimize teker teker baktı. Sonra yerden kutuyu aldı. Elinde şöyle bir çevirdi.

Hepimiz bir düşünce ileri sürüyorduk:

— Âletsiz açılmaz, oğlum.

— Ayol, biz koca insanlar açamadık. Bu parmak kadar çocuk açabilir mi?

— Aman çocuğum yavaş. Çok belâlı bişey. Bir yerini sakatlarsın...

Çocuk o iğri büğrü kutuyu sol eline aldı, sağ eliyle, sigara paketi açar gibi, açıverdi.

— Buyurun!

Gözlerimiz faltaşı gibi açılmıştı.

— Aman oğlum, nasıl açtın?

Çocuk,

— Sizin okumanız, yazmanız yok mu? dedi, işte burada yazıyor ya nasıl açılacağı...

Konserve kutusunun üstündeki kâğıtta şunlar yazılıydı:

«Kutuyu açmak için, üst taraftaki ucu tutup, yavaşça sola doğru çeviriniz.»

O kadar şaşırmıştık ki, çelimsiz demirci çırağı giderken, teşekkür bile edemedik.

RAHATSIZ OLMA

Heykeltraş Hikmet'i çok severim, çok iyi adamdır. Yalnız bir büyük kusuru var, nezâket... Onbeş yıldır tanırım, senli benliyizdir, bana hâlâ «Zâtıâliniz», «Beyefendi» der. O kadar, o kadar naziktir ki, artık insan onu alay ediyor sanır. İlk tanıştığımız zaman ben de öyle sanmıştım. Çünkü efendim, benim gibi ufaktefek adamlara, kellifelli bir iktidar partisi bucak başkanının karşısındaymış gibi «Zatıâliniz» demek alay değil de nedir?

Sonra sonra Heykelci Hikmet'deki bu nezâketin sebebini anladım. Zavallının hiç kabahati yok, saraydan gelme bir aileden olduğundan işte böyle nâzikleşmiş. Babasının babası, Sultan Aziz'in Hamlacıbaşısı imiş, yâni Sultan Aziz'in bindiği kayığın kürekçilerine kumanda edermiş. Eh bir Padişah Hamlacıbaşısının torunu da herhangi bir zavallı yurttaş ağzıyla konuşacak değil a...

Hamlacıbaşı deyince insanın gözünün önüne Barbaros kalyonlarındaki leventler örneği, göğsü kıllı, seren direği yapılı, pazuları düğüm düğüm, baldırları çıma halatları gibi gergin bir yiğit gelir. Bizim Heykelci Hikmet inadına, küçülmüş de küçülmüş... Dededen toruna, hayat seviyemizin grafiği gibi boyu kısalmış. Hükûmetimizin son iktisadi kalkınması da etkisini gösterince bizim Heykelci Hikmet tam demokratik yurttaş ölçülerini almış.

Küçüktür, sevimlidir, ince ruhludur, artisttir. Yani hayatta başarı kazanmamak ve aç kalmak için ne gerekirse hepsi var onda.

Geçen gün eski dostumun evine gittim. Karşı karşıya geçtik mi, Karagözle Hacıvata döneriz.

— Zâtıâliniz...

— Yahu Hikmet Bey, bırak şu zâtıâlinizi...

— Başüstüne beyefendi.

— Beyefendiyi de bırak...

— Bırakayım efendim.

— Sen beni patlatacaksın, efendim demesen olmaz mı?

— Olur Beyefendi, neden olmasın efendim...

Yalnız bana değil, satıcıya, kundura boyacısına, komşusuna, herkese böyle. İnsan istersitemez onun karşısında incelmek zorunda kalıyor. Oysa ben bitürlü incelemem, o bitürlü kabalaşamaz.

İki göz, küçücük bir evi vardı. Bizi büyük odasına aldı. Tam sandalyeye oturacakken.

— Yooo, vallahi olmaz, orda rahatsız olursunuz... dedi.

— Olmam...

— Olursunuz beyefendi, şöyle buyurun.

Somyaya oturdum.

— Ah orda rahatsız oldunuz.

— Olmadım.

Hemen koştu, içerden iki üç yastık getirdi. Sırtıma, kolumun altına yastıkları koydu...

— Rica ederim rahatsız olmayın...

— Sen rahatına bak canım, benim rahatsız olduğum filân yok...

— Rahatsız oturuyorsunuz da...

— Yok efendim, pekâlâ rahatım işte...

— Allahaşkınıza söyleyin, rahatsız değilsiniz ya?...

Bırakmıyor ki iki lâf edelim.

— Orda olmadı, çok rahatsız oldunuz, bu tarafa geçin. Dayayın arkanızı.

Ben rahatsız değilim ama, onu rahatsız et-

memek için, duvarın köşesine geçtim. Bikaç yastık daha getirdi.

— Doğru söyleyin, rahatsız mısınız?

— Değilim kardeşim, değilim. Sen rahatına bak, ben vallâhi billâhi çok rahatım.

— Bana rahat edemediniz gibi geliyor da...

— Ne münasebet canım, işte pekâlâ rahatım.

— Rüzgardan rahatsız oldunuzsa pencereyi kapıyayım.

— Böyle iyi...

— Rahatsız değilsiniz ya...

— Değilim.

— Güneşten rahatsız oluyorsanız perdeyi indireyim.

— Hayır, çok iyi böyle...

— Bendenize öyle geliyor ki, zâtıâliniz rahatsızsınız, Beyefendi.

— Ne gibi? Yani hasta mıyım?

— Yooo... Yani orda rahat edemediniz.

— Ettim.

— İçeriyi teşrif buyurun, orası daha rahattır.

Öbür odaya geçtik.

— Allah aşkınıza, kusura bakmayın...

— Estağfurullah, ne kusuru canım!...

— Kusurumuza bakmayın ne olur!

— Canım ne kusuru? Kusur filân yok.

— Rahatsız oldunuz da...

— Olmadık.

— Oldunuz, oldunuz... Vallâhi rahatsız oldunuz. Şurası daha serin, şöyle buyrun!

Odadan odaya geçiyoruz, her odanın da bir köşesinden öbür köşesine... Yeniden minderler, yastıklar getiriyor.

— Böyle iyi misiniz?

— İyiyim, çok iyiyim...

— Hani rahatsız olmayın da...

— Olmam...

— Kusura da bakmayın, malûm ya...

— Bakmam.

Rahatsızlıktan, kusura bakmaktan başka lâf konuşmaya imkân yok.

Bereket versin sofra kuruldu.

— Buyurun efendim.

Ama orada da başladı:

— Siz o sandalyede rahatsız olursunuz, buna buyurun.

Tam çorba kaşığını ağzıma götürürken,

— Olmadı Beyefendi, rahatsız oldunuz, altınıza minder getirsinler, diyor.

— İstemez, iyiyim.

— Buyursanıza, rica ederim.

— Yiyorum, Hikmet Bey.

— Buyrun, buyrun...

— Teşekkür ederim, yiyorum.

— Salatadan almıyorsunuz.

— Alıyorum.

— Tuzu azsa...

— Değil...

— Ne olur, kusura bakmayın...

— Estağfurullah...

— Buyursanıza...

— Mersi... Doydum.

— Allahaşkına yiyin...

Tıka basa doyaum ama, o kadar üsteliyor ki biraz daha yiyorum.

— Anladım, yemekleri beğenmediniz.

— Çok güzel olmuş, elinize sağlık.

— Yiyin Allahaşkına... Piyazdan da buyurun. Ama yemiyorsunuz Beyefendi.

— Yiyorum, Beyefendi.

— Zâtıâlinizden bir ricam var.

— Buyrun Hikmet Bey.

— Ne olur, kusurumuza bakmayın! Vallâh doymadınız.

— Billâhi doydum.

Yemekten sonra kahveler geliyor. Hikmet Bey bana rahatsız olmayayım diye birkaç köşe, birkaç sandalye daha değiştirtiyor.

«Buyurun Allahaşkına», «Mersi», «Rahatsız oldunuz», «Olmadım vallâhi», «Kusura bakmayın», «Estağfurullah», «Teşekkür ederim», «Zâtıâliniz», «Beyefendi...» Kavga patırtı, iki lâ konuşamadan Hikmet Beyin evinden ayrıldım.

Dün akşam üzeri kapı çalındı. Bizim Heykelci Hikmet Bey gelmiş. Sevindik.

— Buyurun Hikmet Bey...

— Rahatsız etmiyeyim efendim.

— Ne münasebet canım, memnun olduk, buyurun...

— Zaten fazla rahatsız etmiyeceğim.

— Buyurun...

— Efendim, zâtıâlinizi rahatsız etmekte maksadım...

— Estağfurullah...

— Bizim evde rahat edebildiniz mi? Onu öğrenmekti.

— Çok ettik, teşekkür ederiz.

— Vallâhi sizi rahat ettiremedik.

— Ettirdiniz...

— Yok, yok rahatsız oldunuz.

— Namussuzum, Allah bin türlü belâmı versin, şurdan şuraya sağ salim çıkmıyayım ki, rahat ettik.

— Bendeniz biliyorum Beyefendi, zâtıâlin

nezaketen öyle söylüyorsunuz, rahatsız oldunuz.

Artık dayanamadım, eski tulumbacılar gibi, bir nağra patlattım, bütün apartman komşuları koşup geldiler.

— Rahatsız olmadık ulaaaan!... Rahatsız olmadık beeee!...

Hikmet Bey, küçücük vücuduyla kapının arkasına sinmiş,

— Yok Beyefendi yok, kusura bakmayın, çok rahatsız oldunuz, diyordu... Bendenize müsaade sizi fazla rahatsız ettim.

SATIŞ MESELESİ

İdarehaneye telefon ettiler:

— Hasan Beyi rica ediyorum, efendim.

— Benim Beyefendi, buyrun!

— Zâtıâliniz misiniz? Efendim rahatsız ettim.

Şu «Zâtıâliniz»le «Bendeniz»e bir kesilirim ki.

— Estağfurullah.

— Ben «Seçme Sanatlar» dergisinin sahibiyim.

— Çok güzel!...

— Sizinle görüşmek istiyorum. Acaba mümkün mü?

Adam beni, basbayağı görüşülmesi belgeye bağlı kodaman biri sanıyor.

— Hayhay, ne zaman isterseniz görüşelim.

— Yarın saat dörtte Aylan Pastahanesinde buluşalım mı?

— O dediğiniz yer nerede efendim?

— Aaaa... Bilmiyor musunuz?

— Bilmiyorum.

— Şair Çetin Yüksel, hikayeci Ali Cemâl, Hüseyin Kemâl, hepsi oraya gelir. İstiklâl Caddesinde.

Ertesi gün saat dörtte Aylan Pastahanesinde buluşmak üzere sözleştik.

Yine o gün bir mektup aldım:

«Bay Hasan,

Sizinle çok önemli bir iş için görüşmek istiyorum. Cuma günü sizi evimde bekliyorum. Teşrifinizi rica ederim. Saygılarımla.»

Ben öyle sıksık telefonlar; mektuplar alan adamlardan olmadığım için bayağı meraklandım. Durun ama önce size kendimi tanıtayım. Boyum, kızları hayal kırıklığına uğratacak kadar kısadır. Saçlarım acemi asker gibi ne hizaya, ne istikamete girer. Doğrusunu isterseniz, insanın yüzüne bakınca eğer yaptığı iş anlaşılırsa, ben bir yazardan çok, mahalle kasabında çıraklık eden bir sokak çocuğuna benzerim. Giyime kuşama da öyle gereğinden çok önem vermem. Bana göre elbise, medenî insanların ayıp saydıkları yerleri örtmeye yarayacak kadar olmalı, işte o kadar. Soğuktan, sıcaktan korusun, rahat olsun, yeter.

Çorapsız ayaklarıma sandaletlerimi giydim. Paçası kıvrık olmayan keten pantolonumu da ayağıma geçirdim. Bir de kısa kollu gömlek. Oldu bitti.

Yolda bir arkadaşımla karşılaştım.

— Seni Seçme Sanatlar Dergisinin sahibi Aylan'da bekliyor, dedi Dergisine yazı yazdıracakmış. Acaba yüz liraya yazar mı? diye bana sordu.

— Ben de oraya gidiyorum, dedim.

Aylan'a girdim. Acaba şu oturanlardan hangisiydi? Gazetelerdeki, «Mektupla evlenme» ilânlarında olduğu gibi, ne diye adama, sizi tanıyabilmem için elinize bir kırmızı karanfil alın, gibi bişey demedim, bilmem ki... Satışları bini bulmayan dergi sahipleriyle, ellerinden başka iş gelmediği için, böyle dergilerde yazan şairler, hikâyeciler, sanatçılar da, kendilerini bütün memleket tanımak zorunda sanırlar. Pastanede oturanları inceden ince süzdüm. Herhalde masasının üstünde kitaplar, dergiler duran, ağzında piposu, saçı dökülmüş şu aydın kişi suratlı adam olacak.

— Seçme Sanatlar Dergisi sahibi siz misiniz?

Beni bu pastanede çalışan bir ayak işçisi filân sanmış olacak, suratını ekşitip,

— Benim, ne olacak, ne var? dedi.

Başımdan aşağı kaynar sular döküldü.

— Hiç, dedim.

— Telefondan mı arıyorlar?

— Hayır... Sizinle burada buluşacaktık da... Ben Hasan.

— Hangi Hasan?

Elinin körü...

— Dün telefonda görüşmüştük de...

— Haaa, siz misiniz o?

Sonra birden şaşırmış gibi,

— Bu... bu... buyurun! dedi.

Bir çorapsız ayaklarıma, bir dağınık saçlarıma bakıyor, beni gözünün tutmadığı belli oluyordu.

— O yazıları siz mi yazıyorsunuz?

— Evet, ben yazıyorum.

— Sâhi siz mi yazıyorsunuz?

— Vallâhi ben yazıyorum. Gözüm kör olsun ki...

— Hayret doğrusu...

— Namussuzum ki ben yazıyorum.

Hani nerdeyse, «Yaz şurda bir tane gözümün önünde de inanayım!» diyecek.

Bazan «siz» diye konuşuyor, sonra kılığıma, kıyafetime bakınca «sen» diyor. Tekrar «siz», tekrar «sen»...

Hiç yazıdan filân lâf açtığı yok.

— Niçin görüşmek istemiştiniz?

Adam, «Merak ettim de, bir göreyim seni diye çağırdım!» dese hiç şaşmıyacağım. Ama o,

— Ben mi? dedi, haa sahi... Şey... Sizden yazı istiyorum.

Adam benden yazıyı, hacze gelmiş icra memuru gibi istiyor.

— Pekâlâ, yazayım.

Adam hâlâ bana bakıp, hem de yüzüme karşı,

— Hayret... Hayret!... diye söyleniyordu.

Bir kere daha,

— Yazayım, dedim.

— Benim dergim haftalıktır. Her hafta iki yazı isterim. Yalnız, yazıları gününde zamanında vermelisin! Ben iş üstünde hiç şakaya gelmem. Bu bir. İkincisi de, yazılarında imlâ yanlışı filân olmasın, dikkat et!...

— Ederim.

— Sonra okunaklı olsun, en iyisi daktiloyla yaz.

Adam, arkadaşıma «Yüz liraya yazar mı acaba?» demiş ya, artık yüz lira vereceğim, diye zart zurt ediyor.

Ayağa kalktı,

— Benim bir yerde işim var, gidiyorum, dedi.

Yazıları hemen getirirsin!... Allahaısmarladık.

Arkasını dönüp giderken,

— Bir dakika, dedim, para işini konuşmadık.

— Kolay canım, dedi, karşında senin hakkını yiyecek adam yok. Eğer beğenirsem yazı başına beş lira veririm, işine geliyor mu?

— Vallâhi çok az...

— Eh, sen bilirsin.

— Pekâlâ... Razıyım...

Oradan çıkınca beni mektupla evine çağıran adama telefon ettim:

— Bayım, ben Hasan.

— Buyurun Beyefendi.

Deminkinin acısını bu heriften çıkaracaktım.

— Mektubunuzu aldım. Pek çok işim olduğu için bugün maalesef gelemiyeceğim.

— Aman Beyefendi, çok rica ederim.

— İmkânsız!...

— O halde yarın...

— Not defterime bakayım... Ha... Yarın da olmaz, doluyum.

— Öbürsü gün?

— Olamaz, meşgulüm...

— Beyfendi, o kadar önemli ki...

— Nedir, ne istiyorsunuz?

— Beyefendi, yeni bir gazete çıkarıyoruz da... Sizden de yazı rica ediyoruz.

— Bunun için, insan ayağına çağırılır mı birader?

— Affınızı istirham ederiz. Yazacaksınız değil mi?

— Çok doluyum, yazamam.

— Aman Beyefendi.

— Amanı zamanı yok, yazamam.

— Ne emrederseniz veririz.

— İş parasında değil, vaktim yok, işim çok

— Hatırımız için beyefendi.

— Hele gazeteniz çıksın da bir göreyim.

— Demek kabul ediyorsunuz. Çok teşekkür ederiz. Biliyorum, hiç bir zaman değeri değil ama, daha yeni olduğumuzdan şimdilik yazı başına yüz lira versek?...

— Az... Ben yüz liraya elime kalem almam.

— Bizi kırmayın Beyefendi, yüzyirmibeşte anlaşalım.

— Hatırınız için olur. Yalnız benim işde hiçakam yoktur. Yazı paralarını peşin isterim.

— Başüstüne!

— Hergün birisini evime gönderirsiniz. Gelir, yazıları alır.

— Emredersiniz.

— İşte bu kadar! dedim, çat diye telefonu kapadım.

Şimdi iki yere yazı yazıyorum. Birine beş lira ya, birine yüzyirmibeş liraya... Neme gerek benim, parayı kim verirse versin, ben her yazımdan altmışbeş lira alıyorum sayılır ya, onu bakarım.

BİR DELİ KAÇTI

Eminönü'nden Karaköy'e gidiyordum. Köprü başına gelince,

— Kaçtı, kaçtı!... diye sesler duydum. Düdükler öttü. Polisler koşuştu. Köprü üstündeki kalabalık birbirine girdi. Gidiş geliş durdu. Herkes birbirine soruyordu:

— Ne var? Ne olmuş?

— Polisler bir deliyi kaçırmışlar.

Bir yaşlı kadın,

— Ayol, diyor, ne oldu bizim polislerimize? Eskiden kim olsa tutarlardı, son zamanlarda hep kaçırıyorlar.

Yanıma bir adam yaklaştı:

— Sanki biz çok akıllıyız da, bir de deli kaçmış diye ortalığı telâşa veriyorlar.

Adama söyleyecek söz bulamayınca, yüzüne bakıp «Terbiye dairesinde» sırıttım. Başka birisi,

— Yok ama beyim, bu azılı bir deliymiş, dedi, tam üç kişi öldürmüş. İnsana saldırıyormuş.

Benimle konuşan adamla yanyana yürümeye başladık. Bikaç deli fıkrası anlattı. Hem fıkralar güzel, hem de güzel anlatıyor. Gülmemek elde değil. Konuşan, sevimli efendiden bir kişi.

— Bilirsiniz, değil mi hikâyeyi, hani tımarhanedeki deliye «İçerde kaç kişisiniz?» diye sormuşlar da, «Ya siz dışardakiler ne kadar?» demiş. Meselâ bakın şu adama...

Gösterdiği adama bakıyorum.

— Belki de kaçan deli budur, diyor.

Belki de... Çünkü adamın akıllıya benzer yanı yok. Sanki birisiyle konuşuyormuş gibi elini, kolunu oynatıyor, bir yüksek sesle, bir yavaş konuşuyor. Arasıra bağırıyor. Kaşlarını çatıyor.

— Belkisi filân yok. Polisin elinden kaçan deli bu.

— Haber verelim, yakalasınlar, dedim.

Başımı o yana çevirdim, gösterdiği adam hızlı hızlı yürüyor diye bakarken birden suratı asıldı, durdu. Parmaklarıyla bişeyler hesapladı, yine güldü.

— Tamam, dedim, polislerin elinden kaçan deli mutlaka budur. Hemen haber verelim.

Soğukkanlı yol arkadaşım,

— Bir de şu önümüzde giden iki kişiye kulak verir misiniz? dedi.

Önde biri şişman, biri enine boyuna, iriyarı iki kişi yüksek sesle konuşuyorlardı. Kulak kabarttım:

— Tutacaksın herifi... Kaça ulan limon? Elli kuruş. Elli kuruş mu? Gel buraya? Hemen şıp diye şu köprü başına sallandıracaksın. Ondan sonra gel ulan maydanozcu. Maydanozun demeti kaça? On kuruş. Vay karaborsacı vay! Hemen sallandır. Gözünün yaşına bakma. Fazla değil, iki tanesini, üç tanesini sallandır, bak gör, memlekette karaborsacı kalır mı? Efendim?

O konuşurken, biyandan da arkadaşı konuşuyordu:

— Ziraat birader, ziraat... Evvelâ ziraat, sonra hürriyet... Ekilmemiş bir avuç toprak kalmayacak. Ben bizim evin balkonuna saksılar içinde soğan ektim. Her vatandaş benim gibi yapsa memlekette soğan sıkıntısı kalmaz. Al ondan sonra, meselâ fasulyeyi, al hıyarı... Herkes evinde, saksıda hıyar yetiştirse, hıyar sıkıntısı çeker miyiz? Efendim? Bir hürrriyet tutturmuş gidiyorlar. Yahu fasulye olmayınca bir memlekette, hürriyet olur mu?

Arkadaşını dinlemiyen, o söylerken o da söyliyen iri adam, şöyle diyor:

— Kırbaç beyim, kırbaç... Gözünü seveyim cennetten çıkma. Bu millet sopasız adam olmaz.

İkisi birden konuştuğu için birbirine karışan sesleri kulağıma şöyle geliyordu:

«Anayasadan önce... Fasulye, birader, fasulye. Hukuk diye tutturmuşlar, sallandır keratayı. Fasulyeden sonra, sokak kenarlarına pancar ek...»

Yol arkadaşıma,

— Kaçan deli bir mi, iki miymiş? diye sordum.

— Bilmem, dedi.

— İşte birader, bunların ikisi de deli... Hemen polise söyliyelim.

Köprüaltı Polis Karakoluna bildirmek için, merdivenden iniyorduk. Bu sırada çok güzel bir kadın da merdivenden çıkıyordu. Hava sıcak olduğundan genç kadın, incecik, tiril tiril bir emprime giymişti. Kadının arkasından merdiveni çıkan iki erkek, gözleri kadının bacaklarında, hattâ başlarını eğip, eteğinin altına bakarak, konuşuyorlardı:

— Kitap gibi karı be, çevir çevir oku...

— Ye beni abla!

— Yataym da üstümde yuvarlan!..

— Yuff beee!

Derken efendim, bir karambol oldu. İki azgın herif kadının üstüne atıldılar. Kadın çantasını vurarak başa çıkamayınca, feryada başladı. Birden canavarlaşan iki herif, kadını alaşağı ettiler.

— Artık hiç şüphe yok, polisin elinden kaçan iki deli işte bunlar, dedim.

Merdivenden indik. İskelede biriken kalabalık yolcular vapura binmek için, iskele demir kapısının açılmasını bekliyorlardı. Arkadaşım,

— Şunları dinleyin! dedi.

Bir erkek, yanındaki karısına bağırıyordu:

— Alıp başımı kaçacağım... Vallâhi kaçacağım.

— Kaç!. Sanki ben dururum da... Ben senden önce kaçarım. Bana koca cooook... Sen kendine bak mıymıntı.

Çat... Kadının suratına bir tokat. Bir ağlama, küfür, kıyamet...

Yol arkadaşım,

— Çabuk kaçalım, şahit yazarlar, dedi.

Köprünün Karaköy başına doğru giderken, bir kadın çığlığı duyduk. Arabanın penceresinden fırlamış bir kadın bacağı çırpınıp duruyordu.

— İmdaaat!... Kaçırıyorlar.

Yol arkadaşıma,

— Yahu güpegündüz bu kalabalıkta kadın kaçırılır mı? Deli bunlar... Vallâhi billâhi deli...

Çok serinkanlı olan yol arkadaşım yine deli fıkraları anlatmaya başladı. Ben kahkahlarla gülüyordum. Tam Köprü'den Karaköy'e geçerken iki polis, yol arkadaşımın kollarına yapıştı.

— Ulan! Nasıl kaçtın elimizden? Yürü!...

Yol arkadaşım bana,

— Allahaısmarladık arkadaş, dedi.

Arkasından ben de onun gittiği yere gitmek istedim. İstedim ama, gidemedim.

— Gülegüle arkadaşım, dedim.

BİR GÜNDE YEDİ AÇILIŞ

Civa gibi adamdır. Tam da yerini buldu. İstediği kadar iş... Bazı insanlar kapı kanadına benzerler; boyuna gider gelirler ama, hep topaç gibi oldukları yerde dönerler. O, öyle değildir.

Sabah saat dokuzda Haydarpaşa Garında, Ankara'ya giden büyükleri uğurladı. Dokuzu kırkbeş geçe, Sirkeci Garına koştu, bir yabancı ticaret heyetini karşıladı. Bu karşılama töreninde misafirlere şu güzel sözleri söyledi:

— İki memleket arasındaki tarihî ilişkilerin gidişi de gösterir ki... bu kardeş iki millet daima birbirine yardım elini uzatarak... demokrasi cephesinin kalesini savunmak için... zaruri ihtiyaç maddelerinden olan sun'î gübre, saç tokası, düdüklü makarna ve tırnak cilâsının... Uzun vadeli kredilerle... eminiz. Hoş geldiniz!..

O, bunları söylerken, biyandan da, tam saat onbuçukta şehrin uzak bir yerinde kurulan mantar fabrikasında söyliyeceği açış nutkunu kafasında hazırlıyordu.

Arabası, şişe mantarı fabrikasının kapısına gelince, orda çoktan birikmiş olan halk, onu şiddetli alkışlarla karşıladı. Birkaç kişinin elini sıktı. Fazla beklemeye vakti yoktu. Buradan hemen, yeni tamir edilen bir sokağın açılış törenine gitmesi gerekiyordu. Onun için hemen kürsüye çıktı:

— Vatandaşlar!... Bugün açılış törenini yaptığımız mantar fabrikası ile, altıncı mantar fabrikamızı kurmuş oluyoruz. (Aklı hep açılış töreni yapılacak sokaktaydı.) Mantar bildiğiniz üzere... şişelerin ağzını kapayan bir tıkaçtır. Bu sebepten dünya mantar üretiminde... en başta gelenlerden otuzdokuzuncu bulunmaktayız ki, bu, üç mantar farkıyle olmuştur. Mantar...

Kürsüden indi, uzatılan makasla kordelâyı kesti. Hemen arabasına atladı. Yolda, tamir edilen sokak dolayısıyle yapılacak törende neler söyliyeceğini düşünüyordu.

Sokağın iki başı bizim partililerle dolmuştu. Arabadan alkışlar arasında indi. Buradan sonra, hemen makamına koşacak. Birleşmiş Milletler Yayın Bölümü Kapak Resimleri Müdürü ve muavinini, kendi makamında kabul edecekti. Onlara neler söyliyeceğini aklından geçiriyordu. Şu sokak törenini bir an önce bitirmek için hemen nutkuna başladı:

— Sayın vatandaşlar!... Bugün açılış töre

nini yapmakla sevinç duyduğumuz fabrikanın (Sol yanındaki üçüncü muavin eteğini çekti, «Fabrika değil beyefendi, sokak!...» dedi) fabrikanın temel atma töreninden sonra bu sokağa geldim. Bu sokak gündengüne gelişen demokrasimizin canlı bir örneği olup, vatandaşın yolda rahat yürümesi için, ikibuçuk ay gibi kısa zamanda tamir edilmiştir. Bütün sokakları da bunun gibi tamir edeceğiz. Eski idarenin ihmaliyle geçilmez hale gelen... sokakları biz ele alarak işe başladık... Ve...

Alkışlar arasında arabasına bindi. Zor-zor iki lokma bişey yedikten sonra, Birleşmiş Milletlerden gelen iki zatı kabul ederek, onlara,

— Birleşmiş Milletlerin birbirlerine kaynaşmasından hasıl olacak demokratik cephenin bütünlüğünden saadet duymak... (Bunları söylerken, buradan sonra gideceği tıraş makinesi fabrikasının temel atma töreninde neler söyliyeceğini düşünüyordu.) hakkımızdır. Bir elin sesi çıkmaz. Alkışlamak için bile iki ele ihtiyaç vardır. (Tıraş makinesi fabrikasına geç kalmamalıydı.) İşte bu sebeptendir ki, biz Birleşmiş Milletlerle daha çok birleşerek, iyice birleşmiş oluruz.

Bir yanına, Birleşmiş Milletler Yayın Bölümü Kapak Resimleri Müdürünü, bir yanına da, onun muavinini alarak, gazete fotoğrafçılarına güler yüzlü, son derece demokratik pozlar verdi. Flâşlar yandı söndü...

Daha fazla bekliyemezdi. Hemen arabasına atladı. Doğru Tıraş makinası fabrikasına... O günkü çalışma programına göre, oradan sonra, musluğu takılan tarihî bir çeşmenin açılış törenine yetişecekti.

Tıraş makinesi fabrikasına dakikası dakikasına yetişti. Eline makası tutuşturdular.

— Pek sayın vatandaşlar!... Tıraşın önemi üzerinde durmayı fazla buluyorum. Medeni bir insan hiç olmazsa yılda bir olsun... (Aklı hep açılış töreni yapılacak çeşmeye takılıyordu.) Binaenaleyh tıraş makinesi üretimimizi arttırdık. Ziraat Bankasının köylüye açtığı kredilerle, her köylünün bir tıraş makinesi alarak... Çeşme... Yani evet... Her vatandaş yakın zamanda bir tıraş makinasına sahip olacağı gibi, kurduğumuz bu Balkanların ve yakındoğunun ve ortadoğunun en büyük tıraş makinesi fabrikasından yılda üçyüz milyon ton tıraş makinesi yaparak harice ithal edilecektir.

Yanındaki adam «Harice ihraç» diye fısıldadı.

Alkışlar, alkışlar, alkışlar... Aklı fikri tarihî çeşmedeydi.

Arabası on dakika sonra tarihî çeşmeye vardı. Arabadan inerken ayakları bağlı koyun, kurban edildi. Kaybedecek zamanı olmadığı için hemen nutkuna başladı:

— Vatandaşlar!... Kanalizasyon... (Muavini eteğinden çekti: «Çeşme, Beyefendi, kanalizasyona sonra gideceğiz.»). Kanalizasyon işi mühim olduğu gibi, çeşme işi de mühimdir. Biz, bu her iki mühim işi birden programımıza aldık. (Kafası hep, kanalizasyon boruları döşenen yolda, söyliyeceği nutukta idi.) Çeşme... çeşme... çeşmeden su akar, binaenaleyh çeşmeden su aktığına göre, çeşme kutsaldır. Biz... Kanalizas... (Muavini kulağına bişeyler söyledi.) ve analizle suları ıslah ettik.

Kanalizasyon boruları döşenen yolda, büyük kalabalık onu bekliyordu. Vakit kaybetmemek için ancak gereği kadar adamın elini sıktıktan sonra,

— Vatandaşlar!... diye başladı. Biz bu memleketi kanalizasyon borusuz teslim aldık... Kısa zamanda vatanın bağrına, örümcek ağları gibi kanalizasyon boruları döşedik. Ve... Ve... bundan sonra... bundan böyle döşiyeceğiz. Çünkü, kanalizasyon demek... tabiî biliyorsunuz (Aklı buradan sonra gideceği ziyafetteydi.) öneminden ötürü çok önemli bir dâvâdır.

Hava kararmıştı. Amerika'dan gelen oikiparmak barsağı hastalıkları mütehassısının şerefine Garden Otel'de verilecek ziyafete zor yetişti. Şapkasını çıkarır çıkarmaz, rüzgâr gibi içeri girdi. Hemen boş kadehi eline aldı.

— Memleketimize hoş geldiniz!... diye bağırdı. Kadehimi şerefinize kaldırıyorum... Bize gösterdiğiniz dostluktan dolayı, size Akşam Kız Sanat okulunun fahrî hocalığı tevcih edilmiştir. Tıraş makinalarının... (Muavini, dirseğiyle hafifçe dokundu, «Tıraş makinesi bitti Beyefendi, şimdi ziyafetteyiz,» dedi.) Evet... Tekrar hoş geldiniz. Ne var, ne yok?... Daha daha nasılsınız?...

Fahrî dikiş hocalığı ünvanı tevcih edilen onikiparmak barsağı rahatsızlıkları mütehassısı cevap verdi.

Saat yirmibir olmuştu. Daha günlük çalışma programı bitmemişti. Bu gece, onun himayesinde bir balo veriliyordu. Gidip baloyu da açması gerekirdi. Ama çok yorgundu. Hem beden, hem beyin yorgunluğu... Yarın sabah ve erkenden Haydarpaşa'ya karşılamaya gidecekti. Son-

ra salça fabrikasının temel atma töreninde bulunacak, çarşıyı kontrol edecek, hastahaneyi teftiş edecek, gazetecilere beyanat verecek, Şehir Meclisinde muhaliflerini susturacak, daha neler, neler yapacaktı... Bu her gün böyleydi. Buna taş olsa, demir olsa dayanmazdı. Ama, o dayanıyordu. Kendikendine,

— Memleket görevi!... diyor ve dayanıyordu. O gün çalışmaları, nutukları kafasının içinde cirit oynuyor, beyni karıncalanıyordu. Dost memleket, şişe mantarı fabrikası... Tamir ediliyor... Tamir edilen sokak... Kanalizasyon... Ziyafet... Balo... Bütün bu yorgunluklara yalnız memlekete hizmet için katlanılabilirdi.

Baloya geldiği zaman candan alkışlarla karşılandı. Başı dönüyordu. Gözleri kararıyordu. Himayesindeki bu baloda davetlilere birkaç güzel, nükteli söz söylemeliydi. Gündüz ne kadar da çok nutuk vermişti. Zorlukla ayağa kalktı. Tekrar bir alkış koptu.

— Sayın davetliler!... (Başı dönüyordu.) Sayın misafirler!... (Beyni karıncalanıyordu.) Aziz vatandaşlar!... (Gözleri kararıyordu). Bu kardeş iki millet daima birbirine yardım elini uzatarak, sun'î gübre, saç tokası... (Davetliler, «Hangi samimi iki millet?» diye birbirlerine bakıyorlardı.) Uzun vadeli kredilerle... Şimdi açılış törenini yaptığımız mantar fabrikasının... (Yanındaki muavini, «O geçti, Beyefendi,» dedi.) Bu sokak nasıl tamir edildiyse, öbür sokaklar da... (Bu değil Beyefendi.) Birleşmiş Milletlerin daha çok birleşerek kaynaşması ve kaynaşarak birleşmesi... (Yanındaki adam, «Bu da değil» dedi.) Eveeet... Tıraş makinesine gelince... Her vatandaşın yedek parçasıyle birlikte bir tıraş makinesi... (Tüh... bu da değil...) Çeşme... tamirden önce ve sonra...

Vatandaşlar!... Kanalizasyonla memleketi kısa zamanda... (Bu da mı değil?) Hoş geldiniz! Sayın... (Bu da değil, öyle mi?) E peki hangisi be?... Biz şimdi buraya neye geldik? Tören değil mi, tören?... Haaa... Balo... Benim himayemdee... tamam, anladım...

Davetliler bu güzel esprilere katıla katıla gülüyorlardı.

Sabaha karşı ikide, balodan evine döndü. Yorgundu ama, uyuyamadı. Yatakta, sabahleyin söyliyeceği nutukları kafasında hazırlıyordu. Ah görev aşkı ve aşk görevi!..

BEN KARIŞMAM

— Poliiis? Yetişin!... İmdaaat!...

Gelip geçenler durdu, adama bakıyorlardı. Kalabalık arasında polisler de vardı ama, adamın bağırmasına aldırmıyorlardı, kalabalığı yarıp geçiyorlardı.

— Poliiis!... Poooliiis!...

Tuhaf şey... Polislerin hiçbiri duymuyordu. İşte bir polis tam karşısındaki kaldırımdaydı. Duymasın, olur mu? Adam iki avucunu, ağzına boru yaptı.

— Poliiis!... Yetişin! İmdaaat!... Poliiis!...

Adam, etrafında gittikçe artan kalabalığı yararak karşı kaldırımdaki polise gitti,

— Bayım, dedi, lütfen gelir misiniz?

— Ne var?

— Şuradaki handa bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam!..

— Neden?

— Ben trafik polisiyim. Buradan ayrılırsam trafik birbirine girer.

Adam tekrar bağırmaya başladı:

— Poliiis!... Can kurtaran yok mu? Poliiis!

Bir polis memuru hızlı hızlı gidiyordu. Arkasından koştu:

— Bayım!... Bir dakika. Şurda adam öldürüyorlar, gelir misiniz?

— Ben karışmam! O işlere İkinci Şube polisi bakar. Ben pasaport işlerine bakarım.

Adam, telâşla bir o yana, bir bu yana koşuyor, avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

— Poliiis! Adam öldürüyorlar! Poliiis!

Hah!... Karşıdan bir polis geliyordu. Ona koştu:

— Aman gelin!... Bir cinayet var!

— Ben karışmam!... Ben «.....» Bakanlığın malyet polisiyim.

Kalabalık gittikçe artıyordu. Zerzevatçıyla konuşan polise koştu:

— Aman bayım koşun... Bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam!... Ben Belediye polisiyim.

Polis çoktu ama, şanssızlık, bu işe karışanı çıkmıyordu.

— Polis yok mu? Poliiis!

Çok şükür, polis çıktı. Adam, bozum olmamak için sordu:

— Affedersiniz, kaçıncı şubedensiniz?

— İkinci Şubeden...

— Aman ne iyi tesadüf... Şurda birisini öldürüyorlar. Gelir misiniz?

— Ben karışmam. Ben İkinci Şubedenim ama, Hırsızlık Masası memuruyum.

Adam, Azamet Meydanına doğru koştu. İlk çıkan polise yapıştı:

— Ne olur gelin, şurda bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam.

— İkinci Şubeden değil misiniz?

— İkinci Şubedenim ama, kaçakçılık masasındanım. Sen o işe cinayet masası memuru bulacaksın.

Tekrar geriye döndü. Kalabalık, caddeyi doldurmuştu. Adam yeni bir polis yakaladı:

— İkinci şubeden misiniz?

— Evet...

— Cinayet masasından mı?

— Evet...

— Çok şükür... Bayım, acele koşun!... Bir adam öldürüyorlar.

— Nerde?

— Şurda.

— Ben karışmam!...

— Neden?

— Benim bölgem değil... Ben Sormagir bölgesine bağlıyım...

Adam telâşla döner dönmez, başka bir polisle karşılaştı:

— Affedersiniz, İkinci Şube polisi misiniz?

— Evet...

— Cinayet masasından mı?

— Evet...

— Bu bölgeye mi bakıyorsunuz?

— Evet... Ne olacak?

— Aman kardeşim, şurda bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam. Bugün izinliyim!...

Telâşlı adamın yanına birisi yaklaştı. Kulağına yavaşça,

— Benim de başımdan geçti, bilirim, dedi, böyle polis aranmaz. Sen eğer polis arıyorsan, çık şu meydana: «Bu ne rezalet!...» diye bağır.

Adam tramvay yolunun ortasına çıktı. Bağırmaya başladı:

— Bu ne rezalet!... Görülmüş şey mi? Bu ne rezalet!...

Adam devam edecekti, ama bırakmadılar. Etrafını çeviren kalabalıktan birkaç kişi üstüne çullandı:

— Yürü karakola!...

Adam sordu:

— Siz kimsiniz?

— Sivil polisiz, siyasî polis...

Düdükler ötmeye başladı. Düdük sesine önce izinli polis, arkasından Sormagir Bölgesinden olan polis koştu. Düdükler öttükçe, trafik polisi, Belediye polisi geliyordu.

Demin kendisine bağırmasını söyleyen adam oradaydı. Ona sordu:

— Siz polis değil misiniz?

— Ben komiserim.

Adamı karakola, kavganın olduğu hanın önünden götürüyorlardı. Yaralı, yerde çırpınıyordu. Adam:

— Yazık oldu!... dedi.

Trafik polisi,

— Akrabanız mıydı? diye sordu.

Adam,

— Yooo!... dedi, hiç tanımam... İnsanlık olsun diye polisi yardıma çağıracaktım.

Belediye polisi,

— Çabuk yürü, dedi, yaralının kanları caddeyi kirletmiş. Seni karakola bıraktıktan sonra dönüp ceza yazacağım!

BİR MEMURUN MASASI

Bu hikâye, Akbaba dergisinde, Yusuf Ziya Ortaç'ın şu sunu yazısıyle çıkmıştır (1964).

«Demin Akbaba'nın tam yirmi yıl önceki cildini karıştırırken bir sürprizle karşılaştık: Gözlerimin önüne Aziz Nesin'in bu hikâyesi çıktı.

Hiç hatırlamıyorduk bu hikâyeyi. Hattâ Aziz Nesin'in 1944'te Akbaba'ya hikâye yazdığını da hatırlamıyorduk.

O günkü Aziz Nesin'le bu günkü Aziz Nesin arasında kimbilir ne büyük fark vardı.

Bu öz düşünce ile okumağa başladığımız «Bir Memurun Masası» bizi hayrette bıraktı: Aziz Nesin, bugünkü mizah ustalığından farksız bir başarı ve yine tertemiz bir Türkçeyle karşımızda idi.

Yirmi yıl okuyucu kuşaklarının değişmesi için çoktur bile. Bu bakımdan, Aziz Nesin'in de, bizim gibi, unuttuğunu sandığımız bu güzel hikâyesini zamanın gerisinde bırakmayı doğru bulmadık. Onu, okurlarımıza sunmayı mizah edebiyatına hizmet biliyoruz.»

Boş ve eski bir mâbet kadar soğuk, büyük bir devlet dairesinin küçük bir odasında, kapı ağzındaki masam yirmibeş sene kahrımı çektikten, benimle arkadaşlık ettikten sonra, birgün dayandım emekliye ayrılmak için dilekçeyi müdüre... Herşey vız gelir, dedim. Dedim ama üzeri kurt yenikleriyle delik deşik, ara yerlerinde tahtakurularının yuva kurduğu masamdan ayrılmak zor geldi doğrusu. Ceketimin dirseklerinde pırıl pırıl izi, hâtırası görünen masam sanki vücudumdan, benliğimden bir parçaydı. Yirmibeş sene bir sevgili vefasıyle her sabah aynı yerde yolumu bekledi, her akşam aynı yerden ellerimi okşayarak beni uğurladı.

Masamın biricik süsü, iki gözlü ve birinin kapağı kaybolmuş hokka takımında ve onu her Allahın günü gagalayan kırmızı saplı kalemde yorgun parmaklarımın izleri görünürdü.

Arkadaşlara allahaısmarladık dediğim zaman pek o kadar işin farkında olmadım. Fakat baremin aşağı derecesinde sürünen benim gibi kabiliyetsiz bir memurun kollarını bir çeyrek asır taşımaktan yorulmuş masama gözüm ilişince bir tuhaf oldum, içim burkuldu. Benden sonra daha kimbilir kimin kahrını çekecekti zavallı. Halbuki o da benimle emekliye ayrılmalı idi. Yeni, genç bir memurun derdini, züppeliğini, hoppalığını çekecek takati yoktu zavallının.

Ay sonlarında kapıda bir sürü iş sahibini, acele işlerim var bahanesiyle bekletip, masamın üzerinde borçlarımın hesabını yaptığım perişan günlerimde o bana yardım eden destekti. Ondan ayrılmak ölüme yaklaşmak demekti. Ben ölünce de bu masayı bozup bana lâyık bir tabut yapmaları, benim için en büyük cenaze töreni olurdu.

Eh, ne yapalım... Kaderde bu da varmış! Masamdan ayrıldım. Daha doğrusu buna ayrılık denmez, masamın bir tarafı kırılmış, yahut benim bir tarafım kopmuştu. Şimdi yeni gelecek memur bu eski masada bir ek, bir yama kadar yabancı duracak, göze batacaktı. Bir delikanlı ömrü uzunluğunca bu masa ile, dar bir sokak aralığındaki küçük ahşap bir ev arasında hep aynı yolda mekik dokuyan bacaklarım bir saat yelkovanının rakamlar önünden geçişi kadar hissiz bir alışkanlık kazanmıştı.

Emeklilik hayatının başladığı ilk sabah yataktan geç kalkmak, aynı yolları gitmek isteyen ayaklarıma mâni olmak, masaya hasret çeken gözlerimi kapamak zor geldi bana. Ve bir yelkovan nasıl, rakamlar önünde geçmekten başka bir iş yapamazsa, ben de o gün yapacak başka bir iş bulamadım. Kendimi kurulması unutulmuş bir saat zannettim.

Emekli bir memurun evde oturması çekilmez. Bilirim. Etliye, sütlüye karışır. Yirmibeş senede dişimizden tırnağımızdan arttırdığımız ikibin lira karımın sandığında, çeyizlerinin arasında duruyordu. Baktım ki bu zamanda ticarette var ne varsa, çeyiz sandığının içindeki selvi çırası ve lâvanta çiçeğinden koku almış çıkını istedim karımdan. Ticaret mektepsiz, medresesiz, en rahat, en kolay iş. Atladığım gibi trene doğu vilâyetlerinden yağ getirir, burada yüzde bilmem kaç yüz kârla satarım dedim. Ve dediğimi

de yapmak için aynı gün trene bindim.

Malûm ya, yirmibeş senedir üzerimize sinmiş, boynumuzdaki kemik yakalık kadar sert ve dik, sözüm ona bir memur aristokratlığı var. Onun için üçüncü ile gidemeyiz biz, birinci de harcımız değil... İkinci mevki bilet aldım!

Harp zamanı amele bulunmazmış, amele olmayınca kömür çıkmazmış, dışardan vagon ve lokomotif de getirilemezmiş. Yine harp zamanı devlet nakliyatı çoğalırmış da... Bu sebeplerle de yolcu trenleri seyrek gidermiş. Harp zamanı alış-veriş edenler çok para kazanırlarmış. Bu sebeple ikinci mevkide iğne atsan yere düşmüyor.

Hep harp zamanı... Ben meğer yirmibeş sene, o masanın başında, harbin dışında, harpten darpten habersiz sulh içinde yaşamışım. İkinci mevkide yer bulamadım. Koridorda dolaşırken birinci mevki kompartımanda kibar bir zat beni dâvet etti yanına. Bilet kontrolü için gelen memura yüksek bir müfettişlik ünvanı ile kendini takdim edince, biletsiz birinci mevkide seyahat hakkını kazanmış bu büyük zatın kim olduğunu öğrenmiş oldum. Yirmibeş sene memurluk hayatında dirsek çürüttükten sonra bir büyükle edep ve erkân dairesinde nasıl konuşulması lâzım geldiğini biliriz. Benimle konuşmaktan hoşlanmış olacak ki iltifat etti bana. Seyahatimin sebebini sordu. Ben de anlattım. Dünyada iyi yürekli insanlar ne kadar çoktur. Yoksa şimdiye kadar kıyamet kopardı.

Yirmibeş senedir kadro bahanesiyle malûm bir hayvanın kuyruğu gibi uzayıp kısalmadığını öğrenince kızdı, üstelik bir ikramiye alamadığımı da söyleyince köpürdü. Yeleğinin cebinden çıkardığı maroken küçük not defterine adresimi yazarak, hakkımı arayacağını, benim gibi namuslu ve çalışkan memurlara yapılacak yardımın bir memleket borcu olduğunu anlattı. Hay Allah razı olsun, dünyada ne insanlar var, yirmibeş senedir böylesine, bu kadar iyisine rastlamamıştım. İkibin liranın bu zamanda çok az kâr getireceğini, bunu kurtlara kaptırmak ihtimali de olduğunu, bu işten vazgeçmemi bana dostça tavsiye etti.

Tren Anadolu'nun yanık toprakları içinde kıvrıla kıvrıla hızla gidiyordu. Bu büyük adam parmağıyle ateş fışkıran bozkırı göstererek,

— Görüyor musunuz? diye sordu.

Ben «Evet» dedim ama onun neyi kasdettiğini anlamadım bitürlü.

— Bomboş, memleket bomboş. Köylü inim inim inliyor, harpte zengin olan ağaları da kumar masasında, rakı sofrasında, kötü kadın koynunda. Dert bir değil ki... Hepsinin çaresi var, var ama işlerine gelmiyor!

Kıymetli yol arkadaşım o kadar coşmuştu ki, neden işlerine gelmiyor, diye sormağa korktum. İçini memleket aşkının ateşi yanan bu adama, yüreğim, gittikçe artan bir hayranlıkla doluyordu.

— Sonra suiistimal, ihtilâs, rüşvet, anafor, iltimas, hırsızlık, daha ne bileyim ben, hepsi bizde... Kolayı var, hepsinin kolayı var. Fakat... Ah işte o fakat!

Bu sefer cesaret edip: «Zâtı devletlerinin fikri nedir beyefendi?» diyebildim.

— Kes kes at, kes kes at... Üç tanesini darağacına çektin mi, bak nefes alabilirler mi?

Küçük dilimi yutacaktım. O zaman aklım başıma geldi. Ben hırsızlık yapmıyorum, diyecek adamın alnını karışlarım. En namuslumuz devletin kâğıdına zarfına kendi mektubunu yazar, bilemedin kalemi mürekkebiyle hususi işlerini not eder. Bu da namussuzluk sayılmaz mı? Bütün memleket dertlerini konuşup, birbirimize içimizi döktük. Bir ara söz şehirlerdeki ev derdine geldi. Ben ev buhranından, bu fahiş kiralardan fakir fukaranın çektiği nedir, diye tazallum edince, büyük bir alçak gönüllülükle,

— Ah kardeşim, siz bilmezsiniz, dedi, şehir plânını gûya bozacak diye rastgele inşaatı yasak ediyorlar. Halbuki bir sürü apartmanları olan kodamanların kirayı indirmek işlerine gelmiyor, mesele bu!

Umumî ahlâk bahsinde, gençliğin ve kadınların durumu hakkında, hülâsa her mesele üzerinde öyle keskin kararları vardı ki hayran oldum doğrusu. Her soysal derde basit ve tek formüllü çareler bulmuştu.

Vakit epey gecikmişti, karnım acıkmış. Evden yolluk köfte, börek gibi kuru şeyler yapmışlar, biraz da meyva vardı. Fakat bu zatın huzurunda fakir nevalemi çıkarmaya utanıyordum doğrusu. Onun da karnı acıkmış olacak ki, beni restorana dâvet etti. Gitmek istemedim, fakat o kadar zorladı ki bana bu derece iltifat eden adamın dâvetini reddetmek küçüklüğü elimden gelmedi. O zamana kadar restoran denen bu tren lokantasında yemek yememiştim. Bu bulunmaz dâveti kabulde tereddüdümün sebebi, bu adını bilmediğim yerde bir pot kırmak tehlikesi idi. Hamdolsun yirmibeş senelik memur terbiyesi alışkanlığıyle bir gaf yapmadan

mükemmel yemek yedik, kahvelerimizi içtik.

Artık gitmek zamanı gelmişti. Lokantada bizden başka kimse kalmamıştı. Fakat bir türlü bu zat borcumuzu ödeyip kalkmıyordu. Onun yanında kenarları aşınmış eski meşin cüzdanımı taa yeleğimin iç cebinden çıkarıp yediğim yemeğin parasını vermek ayıp olurdu, hele ona da ısmarlamak büsbütün hakaret sayılırdı. Fakat daha ziyade bekleyemezdim, garson gözümün içine bakıyordu. Cüzdanımı çıkardım, hesabı görünceye kadar o hiç aldırmadı. Fakat garsona parayı verirken birdenbire farkına vararak,

— Oooo, dedi, siz ne yapıyorsunuz?

Ve eliyle cüzdanımı tutup zorla koynuma yerleştirdi. Doğrusu ben de utandım. Bu yaptığım küstahlık sayılırdı. Kompartımanda yumuşacık kanapeler üstünde tatlı bir uykuya daldık. Gözümü açtığım zaman yol arkadaşım kibar müfettiş gitmişti. Gece ben uyurken bir istasyonda inmiş olacaktı.

Emekliye ayrıldıktan sonraki ticaret hayatımın enteresan kısmı bundan sonra başlar. Yağ almak için gittiğim kasabanın istasyonunda inince bir de baktım ki ikibin liranın yerinde yeller esiyor. Yağ almaktan vazgeçtik, geriye dönmeye bile param yok. Doğru polise koştum. Kimden şüpheleniyorsun, diye sordular.

— Yanınızda kim vardı?

— Yanımda... birinci mevki kompartımanda... müfettiş... beyefendi ile beraberdik!

Eve telgraf çektim, para istedim. O zamana kadar tetkikat, tahkikat derken müfettiş beyefendinin trende, hem de birinci mevkide bedava seyahat için böyle uydurma bir nam ile dolaşan meşhur bir dolandırıcı olduğu ve bizim şehirde bir seyyahtan da bilmem ne kadar vurarak savuştuğu, sonradan yakalandığı, fakat paraların bulunmadığı... falan da filân!...

O zaman müfettiş beyefendinin yüzünü görür gibi oldum; bana karpuz satar gibi şöyle bağırıyordu:

— Kes kes at, kes kes at... Üç tanesini darağacına çektin mi bak nefes alabilirler mi?

Benim ticaret hayatım burada biter. Tekrar aptal bir tilki gibi kürkçü dükkânına geldim. Fakat dedim ya, memur bir saattir. Yaşadıkça, yani kuruldukça çalışması lâzım. Yoksa evde dırıltı eksik olmaz. Yine süklüm püklüm boş ve eski bir mâbet kadar soğuk daireye gittim. Çalışmak istiyorum, dedim. Allah razı olsun, aldılar. Eski odama gittiğim zaman masamı bulamadım. Onu, yerime gelen genç memur, çok eski olduğu için, evrak mahzeni olan bodruma attırmıştı. İlk işim masamı bodrumdan çıkarttırıp yerine koymak oldu. Emektar masamın üzerinde yirmibeş senede kazandığımı aptalca çaldırdığım için herkesten çok ona mahcuptum. Bundan sonra ölene kadar masamı benden, beni masamdan Allah ayırmasın!

HEMŞERİLER MAÇTA

İşime her sabah geç kalıyorum diye patronla her gün çekişiyoruz. Bu zamanda hangi insan, işine tam zamanında yetişebiliyor ki!... Ben size özel arabası olanlardan sözetmiyorum... İnsan denilince, benim aklıma araba gelmez, anasından arabasız doğan insan gelir.

Bu trafik sıkışıklığında, geceyarısı evinden çıkmayan hiç kimse, sabahleyin tam zamanında işinin başında olamaz.

O sabah erkenden yataktan fırladım. Her ne olursa olsun, o gün işime tam zamanında yetişmek istiyordum. İstanbul'da bir yerden bir yere en çabuk ancak yayan gidilebilir. Ben de öyle yaptım.

Dolmuş beklemekten, otobüs durağında pineklemekten, tramvayda ezilmektense yürüdüm.

Maçka'dan inerken bir kalabalığın içine girdim. Ama ne kalabalık... Kendi kendime «Herhalde bunlar da, benim gibi, işlerine zamanında yetişmek için evlerinden erken çıkan insanlar» dedim. İçlerinde her yaştan, her tabakadan kadın, erkek, çoluk çocuk vardı. Bu kalabalık ayrı bir belâ... Söküp geçmenin imkânı yok.

Yanımdakilerden birine,

— Zamanında işbaşında olmak için en iyisi bizim gibi yayan gitmek. Herhalde siz de işe gidiyorsunuz... diye gevezelik ettim.

Yılışık yılışık,

— Ne işi be... dedi, kahve dağıtıyorlar, oraya gidiyoruz...

Kahve sözünü duyunca aklım başımdan gitti, işi de, herşeyi de unuttum. Memlekette kahve sıkıntısı yokken, ben kahve içmezdim. Misafirlikte bile, bir fincan kahveyi, ayıp olmasın diye, zorla içerdim. Ama ne zaman ki, kahve ithal edilmez olup da kahve sıkıntısı başgösterdi, benim de canım öyle bir kahve istemeye başladı ki, anlatılır gibi değil. Kahve gözümde tütüyordu. Deli olacaktım kahve diye... Bolken sen kahve içme de, olmayınca kahve tiryakisi kesil... Boşuna dememişler, insanoğlu terstir, diye... Yalnız ben değil, başkaları da öyleydi. Ömründe kahve içmemiş olanlar bile, sanki âbu hayatmış gibi, işlerini güçlerini bırakıp karaborsada kahve aramaya düşmüşlerdi.

— Aman... Kahve mi? Nerde?... diye çığlık attım.

— İşe gitmek için, hiç bu kadar erken çıkılır mı evden!... Kahve almak için fiş dağıtılan yere gidiyoruz.

İçine düştüğüm kalabalığın arasında sürüklene yuvarlana kendimi bir gişenin önünde buldum. Gişedeki adama,

— Kahve! dedim.

— Ne kahvesi?

— Ne kahvesi olursa... Ama Brezilya kahvesi varsa daha iyi...

— Sen deli misin be?... Burası, numaralı tribün gişesi... Bir bilet on lira...

Dünyada böyle rezalet olur mu? Elin fakir fukarasını sen kahve dağıtılıyor diye kandır, kuyruğa sok, sonra da zorla maç bileti aldır. Dönecek oldum. Arkamdan itmeye, önümden kakmaya, sırtıma vurmaya, «Haydi ulan!» diye bağırmaya başladılar. Bedavadan dayak yiyorum. Geri dönemiyeceğimi anlayınca,

— Allah cezasını versin! dedim. Başımın gözümün sadakası olsun. Ver şurdan bir bilet!

Niyetim, bileti aldıktan sonra dönüp, ordan savuşmaktı.

Yok yurttaşlar, yok... Dönüp gitmek olası değil. Yumrukluyorlar, söğüyorlar, döğüyorlar. İle ileri gideceksin, dönmek yok. Bize askerlikte bir marş öğretmişlerdi:

«Ölmek var, var var, var,
Dönmek yok, yok, yok, yok.
Döner isek biz, namus bize ar olsun!»

Buradan da dönülmüyor. Kapıdan içeri zorla girdim. Girmedim, soktular. Patron kızarsa, söylerim.

«Erkeksen, sen gel de bu kalabalıktan çık bakalım!» derim, «Ben değil, Zâloğlu Rüstem olsa buradan geri dönemez.» Bu, benim hayatımda ilk stadyoma girişim, ilk maç seyredişimdi. Ne takımları biliyorum, ne oyuncuları... Gözüm oyunculardа değil, seyircilerde... Yanımda altmış yaşlarında gösteren bir adam vardı. Herhalde o da benim gibi zor kuvveti ile buraya gelmiştir, diye düşündüm. Üstelik karısı, kızı, oğlu da yanında. Adamla lâf atmaya başladık. Meğer o da bir başka dertli imiş. Adı Affan. Dar gelirli bir memurmuş. Allah bağışlasın, onsekizinde, kapı kanadı gibi bir oğlu, bir de onaltısında lokum gibi kızı var. Affan bey maç merakını şöyle anlattı:

— Fitbolden mitbolden anlamam. Müddet-i hayatımda ayağıma top değmedi. Bende bu merak altmıştan sonra başladı. Bak evlâdım, nasıl oldu? Hayat şartları malûmu âliniz, çok ağır. Evdekilere bunu anlatamıyorum. Oğlan haylaz... Çalışmaz, mektebe gitmez, bir iş tutmaz, haytanın biri... Kız desen kendi havasında. Refikayı sorma, o da başka bir âlem. Ne yoktan anlarlar, ne vardan. Ne söylesem, bir kulaklarından girer, bir kulaklarından çıkar. Kellim kellim lâ yenfa... Zâtıâliniz olsanız ne yaparsınız? Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir... Basarsınız sopayı... Benim de buna hâlim, mecâlim yok. Oğlan izbandut, kız civa, hanım desen lenduha... Tedip etmeye kalksam, beni tahta kurusu gibi parmaklarının arasında eziverecekler. Bendeniz de çıkar yolu, fitbol maçlarında buldum. Maa-aile maçlara gidiyoruz. Bi defa bilet alırken gişe önünde itişip kakışmaktan perişan oluyorlar. Sonra efendim, var olsunlar, elleri dert görmesin, polislerimiz de coplarla bir temiz dövüyorlar. İyi mi? Ondan sonra da efendim, kapıdan girerken de bir dalaşma başlıyor. O zamana kadar zati refika pestile dönüyor, kerimenin de pastırması çıkıyor. Kalıyor bi ayakta oğlan. O da, maçı seyrederken bir hır çıkıyor, bir temiz dayak yiyor. Arada bendeniz de birkaç cop, sille tokat darbesine mâruz kalıyorsam da, eh bu kadarına da katlanıyorum mirim. Sonra maç dönüşü, otobüste, dolmuşta da, kazara sağlam kalmış yerlerimiz varsa, onlar da hurdahâş oluyor. Turşu gibi, eve dönüyoruz. İşte böyle hazret... Bu suretle efrad-ı aileden intikamımı alıyorum. Yoksa a efendim, fitbolden mitbolden vallâhi de, billâhi de bi şeycik anladığım yok.

Affan beyin anlattıkları büsbütün merakımı çekti. Acaba öteki yurttaşlar maça neden gelmişlerdi? Maçın başındanberi boyuna kuyruk sokumumu tekmeleyen arkamdaki adama döndüm. Bu Karadenizli bir yurttaştı.

— Hangi takımı tutuyorsunuz? diye sordum.

— Taçim maçim tutmeyrum, dedi, siftah celdum. Hacan pizum hemşerular haftanin bir cunu puriye celeyler, altı cun de keyfede şamatasuni yapeyler. Tuştum merage, o yüzden celtum puraya...

— Maçı nasıl buldunuz?

— Temintenperi pagayrim pagayrim, bişey ağnamayrim. Haçan o topa furtun furtun, mademçi furtun, niye argasından koşaysun? Mademçi arkasından koşacaysun, ne temuye fureysun?...

Tam o sırada top kaleye girmişti. Maçtan birşey anlamadığını söyleyen Karadenizli yurttaş, heyecandan kuyruk sokumuma samimi bir tekme daha indirip,

— Kooool!... diye hopladı, yaşasın pizim uşağlar!...

Az ilerde, püskül kaşlı, gaga burunlu, pis bıyık, gözleri fıldır fıldır, elliyi aşkın bir adam vardı. Sahada dönen topla ilgilenmiyor, başka yerlere bakıyordu.

— Siz de meraklısınız galiba... dedim.

Şu cevabı verdi:

— İlle özzümün merragı, topa değil topçuyadı.

— Öyleyse bu maçlardan zevk almazsınız...

— Yok... Özzüm estetik zevcim için çelirim. Topa bahmirem, topçuya seyredirem.

Oturduğum yerden kalktım. Yaşlı bir hanımefendi de heyecana gelmiş, bağırıp duruyordu. Altmışına merdiven dayamış, belli ki gün görmüş bir hanım. O da maç merakını şöyle anlattı:

— A evlâdım... Benim artık fıtbollık hâlim mi kalmış. Benim derdim başka. Ben maçlara yazın giderim. Sebebi de malûm. Yaz oldu muydu, muslukların suyu kesilir, İstanbul Kerbelâya döner. Ben de, nâapîîim, çoluğu çocuğu toplar, maça giderim. Her birinin eline bir şişe veririm. Kendim de damacana mı olur, teneke, kova mı olur, elime bi kap alırım. Allah razı olsun itfaiyeden... Oyun yerinin kapısında birikenleri dağıtmak için üstlerine hortumnan gürül gürül su sıkarlar. İki aralık hem çoluğu çocuğu şakır şakır yıkarım, hem de kap kacağımızı suynan doldururuz, efendim... Çocuklar da oyunu seyreder. Maça verdiğimiz para, dışardan şişeynen su almaktan daha ucuza geliyor. Yoksa evlâdım, bu yaştan sonra, benim bööööle münasebetsiz yerlerde ne işim var?

Eski tanıdıklardan, Kalbur Belma'yı orda görmiyeyim mi!...

— Kız, sen ne arıyorsun maçta? dedim.

— Kuzum, maça filân boş ver... dedi. Sen benim yabancım değilsin. Suaygırı Adnan'ı tanırsın. Bir zamanlar ona tutuldum. Senelerce onun peşinde, denizden çıkmadım. Adnan, lâkabına lâyık değilmiş, Ondan sonra... Galatasaraylı Koç Haydar... O da öyle, burulmuş koçtan farkı yok. Şimdi de Fenerli Dal Hayri'nin peşinde maçtan maça koşuyorum. Ama sana bişiy söyliyim mi, bu sporcuların gösterişlerine, kalıplarına, kıyafetlerine bakma. Hepsini denedim, iş yok... Arkadaşlar şimdi mevlit partileri yapıyorlar. Hocaları hafızları methede ede bitiremiyorlar. Bundan sonra, tövbekâr olup imam, hâfız dolaşacağım. Yoksa maçta filân işim ne?

Maçı üzgün bakışlarla seyreden bir yurttaşa döndüm:

— Siz, herhalde, yenilen takımı tutuyorsunuz, üzgünsünüz!...

Meğer o da dertliymiş:

— Böyle irezillik gomedim bilâder... Şurdan geçiyordum, galabanın arasın gatıştım. İte gaha zorunan içeri tıhdılar. Ecele işim de vardı. Şu oğlanların halına bahıyom da, vallaha yöreğim sızlıyo... Bu ne kepazelik canım. Melmekât evlâdına yazıh değel mi? Bi meşin parçası içün, birbirlerini gırıp geçiriyorlar. Gısmet olup şurdan sağ sâlim çıharsam, ahdettim, hepsine birer meşin alacağım, Oynayıp yatsınlar.

Alâaddin beyin yaşından başından hiç umulmaz. Hayatta mağdur olmuş, feleğin çiftesini yemiş bir zavallı. Başta hangi partinin iktidarı olursa olsun Alâaddin Bey her zaman, hepsine amansız muhaliftir. Onun için kendisine Müzmin Muhalif lâkabı takılmıştır. Bastonuna dayana dayana gider, hiçbir maçı kaçırmazmış. O da maç hastalığını şöyle anlatıyor:

— Doğrusu, on senedir hiçbir maçı kaçırmam. Siz, o maçlara gelen binlerce kişiyi, maç seyretmeye mi geliyor sanıyorsunuz? Şaşarım aklınıza... Allah sizi inandırsın, bu kadar zamandır maçlara giderim, daha hangi takım, hangi takımla maç yapıyor, bilmem. Emin olun, seyircilerin çoğu da benim gibi. Biz oraya, rahat rahat bağırıp çağırmaya, içimizi dökmeye gideriz. Dilediğin gibi küfür et, istediğin gibi

tenkid et, ağzına geldiği gibi bağır!... Sahalarımızda hürriyet diz boyu... Bağır bağırabildiğin kadar... Ne Basın Kanunu, ne Ceza Kanunu. Siz beni santrfor, yahut sağ içe mi küfür ediyor sanıyorsunuz? Yooo... Oyuncuların kimine bizim dairenin müdürü gözüyle bakarım, «Çüşşş!...» diye bağırırım. Meselâ hanıma kızmışımdır, beke «İneeek...» diye bağırırım. Terbiyesiz bir şoföre kızmışımdır. Maçta, yallah gazoz şişesini hafın kafasına indiririm. Hiç olmazsa, hakemin kafasına bir baston vurur, rahatlarım. Yoksa mîrim, binlerce kişi, yirmiiki kısa donlu delikanlıyı seyretmek için bu kadar eziyete katlanır mı? Hep çektiklerimiz, hürriyet uğruna...

Maç bitmişti. Kalabalık, kapılara saldırdı. Mantarını patlatan şişeden bir keskin içki fışkırır gibi, insanlar kapılardan fışkırıyordu. Stadyuma girerken ve maç sırasında, her nasılsa sağlam kalabilmiş birkaç zavallı organım da, kapıdan çıkarken yaralanıp zedelendi.

Bin zorlukla işime gidebildim. Arkadaşlar, patronun o gün maça gittiği için dayak yiyip yaralandığını, az önce, sargılar içinde geldiğini söylediler. Özel arabası olduğu için o, benden önce dönmüştü. Biraz sonra odacı, patronun beni çağırdığını söyledi. Gittim. Yüzü sarılı olduğu için suratının sertliğini göremiyordum.

— Siz işinize akşamüstü mü gelirsiniz, dedi, gece yatısına misafirliğe mi geliyorsunuz?

Hiç duymamış gibi,

— Fakat beyefendi, ne müthiş, ne zorlu bir maçtı bugünkü!... dedim.

Sesi yumuşadı:

— Otur allâsen... Birer kahve içelim...

Odacıya, karaborsadan aldığı özel kahvesinden iki kahve pişirtti. Mis kokulu kahvelerimizi karşılıklı içerken patron, maçın ayrıntılarını anlatmaya başladı. O günden sonra, onun en sevdiği adamı ben olmuştum. Çünkü, ben de onun tuttuğu takımı tutar görünüyordum.

PAZAR EĞLENCESİ

İşten güçten bitürlü ziyaretlerine gidemiyordum. Ayıp oldu doğrusu. Yalçın'ı çok severim. Karısı da çok iyi bir kız. Evleneli nerdeyse yıl oluyor. Üstelik, kaçtır da çağırıyor. İş güç de bahane... Onlara gidemeyişimin sebebi ne iş, ne güç. Parasızlık. İnsan, yeni ev kurmuş arkadaşına geçit töreninde yürür gibi elini kolunu sallaya sallaya gitmez ya... Parasızlığın gözü kör olsun; insan içinden geçeni dışa vuramıyor ki... Ne güzel gece lâmbaları var, vazolar var, biblolar var. Herşey var, ama bende para yok. Yalçın son görüşmemizde evlerine gitmiyorum diye surat etti.

— Bu pazar geliyorum! dedim.

Uğraştım, çabaladım, yine bişey alamadım. Evden bişey aradım. Eski gazetelerden, kâğıtlardan, işe yaramaz bir yığın pılıpırtıdan başka bişey yok.

Sallana sallana gittim. Bizim gibileri evlenince, o evde gürültü eksik olmaz, ben de kavganın üstüne gelmişim. Zili çalmadan kapı önünde durdum. Karısının sesi apartmanın sokak kapısından duyuluyordu:

— Evde kapandık kaldık... Böyle şey olur mu? Yedi aydır kapı dışarı çıktığım yok.

Aşağıdan alan Yalçın'ın sesi zor duyuluyordu:

— Karıcığım, neden böyle yapıyorsun? Durumumuz belli. Sen bunu önceden çok iyi biliyordun.

— Aman Yalçın, hep bu durumumuz, durumumuz... Ne varmış yani durumumuzda? İnsan haftada bir sinemaya da mı gitmez?

— Yavrum, sinemaya gitmek kolay mı sanıyorsun? Lâfla mı sinemaya gidilir? Yürüyerek gidilmez. Tramvayları kaldırdılar. Otobüslerde yer yok. Dolmuşa binsek, şoförler burdan Beyoğlu'na kadar dosdoğru gitmiyorlar. Üç aktarma yapacaksın.

— Bana geldi mi lâf çok. Ama hiç içtiğin sigaraların hesabını tutmuyorsun. Günde iki paket. Gelincik, ayda otuz, kırk lira eder. Yooo... Yalçın, ben mapus muyum bu evde? Patlayacağım artık. Vallâhi sıkıntı bastı.

Kavga büyümeden zile bastım.

Beni görünce, karıkoca, ikisi de gülümsemeye çalışıyor, ama bu gülüş sahne gülüşü. Onların asık suratlarındaki sert çizgileri yumuşatmak için gülünç şeyler anlatıyor, alaylı olaylar uyduruyorum. Yarım saat kadar geçti.

— Haydi sizi gezmeye götüreyim, dedim. Nedir pazar günü eve tıkılmış kalmışsınız. Haydi hazırlanın!...

Yalçın'ın karısı dünden gönüllü. Yalçın kulağıma,

— Aman ağabey, dedi, masrafa girme allâ sen... Şurda oturur lâflarız.

— Yürü, dedim, biraz eğleniriz. Paramız yok diye ölecek değiliz ya...

Sokağa çıktık. Yalçın,

— Nereye gidiyoruz Ağabey? dedi.

— Gidince görürsün.

Karısı,

— Sinemaya mı? dedi.

— Sinemaya, tiyatroya her zaman gidersiniz. Başka yere...

Yürüye yürüye Şişli'ye geldik. Gözüm apartmanların pencerelerinde.

Onlar büsbütün merakta, boyuna soruyorlar:

— Nereye kuzum?

Apartmanlardan birinin kapısında «Kiralık katlar» diye asılı kâğıt var.

— Sizin oturduğunuz evi hiç beğenmedim, dedim, büyüklerimiz, «Güneş girmeyen yere doktor girer...» demişler. Yerin altında oturulur mu? Güneş değil, hava bile girmiyor.

Şaşkın şaşkın yüzüme bakıyorlardı.

— Şu apartmanı gezelim, belki uygun bir kat buluruz.

Yalçın kolumdan çekti,

— Aman ağabey, sen ne yapıyorsun! Bu şimdikinin kirasını bile zorzor veriyoruz.

Karısı korku içinde,

— Biz memnunuz evimizden, dedi.

— Uzun etmeyin, yürüyün! dedim.

Apartmana girdik. Kapıcının zilini çalarken onlara,

— Siz sakın lâfa karışmayın, dedim. Yalnız ben konuşacağım.

Kapıcıya,

— Oğlum, kiralık katları görmek istiyorum dedim.

— Göstereyim beyim.

— Ev sahibi yok mu?

— Burda, üçüncü katta oturuyor.

— Kiracılar geldi, diye haber ver.

Pazar, hem de sabahın erken saati olduğu için herifin evde olabileceğini düşünmüştüm.

Hizmetçi çıktı. Kapıcı,

— Kiracı geldi, beye haber ver! dedi.

Hizmetçi, beyden haber getirdi:

— Kapıcı göstersin, beğenirse konuşuruz.

— Olmaz, dedim, beyefendiden belki bişey sorarız.

Biriki dakika sonra beyefendi geldi. Apartmanın yedi katlı, her katta iki daire olduğunu söliyeyim, siz artık bir parçacık düşünceniz varsa, herifin kalıbını kıyafetini gözünüzün önüne getirin. Kapıdan, önce göbeği çıktı adamın. Göbeğin üstünde de, rop dö şambrının kuşağı ayva büyüklüğünde düğümlenmiş. Yani biz ev sahibi diye beklerken işte bu göbek üstündeki kocaman düğümü karşımızda bulduk.

Adam, açık olan kapının tek kanadından göbeğini zorla sıyırıp dışarı çıkarken, ben hemen,

— Bu şimdiki apartmanların da kapılarını daracık yapıyorlar, dedim.

Adam, gırtlağını temizleyip bana kalın ve zengin öksürüşüyle karşılık verdi.

Yalçın'la karısına baktım, apartmanın kocamanlığı, sahibinin göbeği karşısında sinmişler, kisi de kafalarını omuzlarının içine çekip küçülmeye çalışıyorlar. Bir de bu öksürük üstüne gelince, ürküp arkama gizlendiler. Artık dur muyum? Bir kabadayı öksürüğü de ben patlattım ama, herifinkinden baskın. Öyle ya, o da bizim kim olduğumuzu, öyle kıtipiyoz takımından olmadığımızı anlasın...

Yalçın eteğimden çekti,

— Aman Ağabey, diye fısıldadı.

Başımı çevirdim,

— Amanı yok, öksürüğe öksürük... dedim.

Demek ben de öyle yaman öksürmüşüm ki herif bir toparlandı,

— Affedersiniz, ev kıyafetiyle çıktım, dedi.

— Zararı yok efendim, dedim, kiralık katları göreceğiz. Kapıcı kısmıyle konuşulmaz. Sizden bilgi ediniriz diye rahatsız ettik.

Adam her söze başlarken bir öksürüyordu. Sonra birden aklı başına gelmiş gibi bir öksürük daha koyverip,

— Size kaç oda lâzım? dedi.

Karşılık bir öksürük de ben patlattım ki hizmetçi kız iki adım çekilip içeri girdi.

— En az altı oda olmalı ama salonlar büyükse...

Yalçın'ı aradım, ortalarda yok. Arkama gizleniyor. Oğlan pardesüsünün içinde büzüle büzüle kaplumbağa olmuş sanki. Yalçın'a,

— Altı oda yeter mi? dedim.

— Yeter Ağabey! diye inledi. İnledi de ne demek, bu kelime ağzından son nefesini Tanrıya teslim eder gibi çıktı.

Kapıcı, dairelerden birinin kapısını açtı. İçeri girer girmez,

— Antre çok küçük, dedim, öyle değil mi Yalçın?

Baktım Yalçın da çakmış numarayı. Küçük dediğimiz antre, Yalçın'ın yatak odasının ikisi kadar var. Döşemeler, dört köşe, dört köşe ağaç parke, çok da iyi cilâlanmış.

— Tavanlar alçak beyefendi, dedim.

Yalçın tamamladı:

— Alçak da ne demek ağabey, insan hız alıp alıp da bir sıçrasa başı tavana değecek.

Ev sahibinden çıt yok.

Odaları geziyoruz. Her biri yayla gibi odalar.

— Odalar da dar...

— Dar, ağabey...

Yalçın'ın karısı da lâfa karışıp,

— Bizim eşyalar dünyada sığmaz buraya, demesin mi!

Aferin kız.

— Aaaa... Mutfak karanlık,

Adam bir öksürdü, arkadan,

— Yoo... dedi, mutfağımız aydınlıktır. Baksanıza, her yanı pencere...

Ben daha baskın bir öksürükten sonra,

— Karanlık işte, dedim, hangi eşek mimar yapmışsa, mutfağı batıya getirmiş. Mutfak dediğin doğuda olur. O yüzden karanlık olmuş.

Adam,

— Apartmanın plânını ben çizdim, dedi.

Yalçın'ın karısı,

— Mutfağı batıya bakan evde öldürseniz oturmam, dedi.

— Salon dediğiniz yer burası mı beyefendi?

— Evet.

— Aman efendim, insan buraya salon demeye utanır. Burası salon değil, aralık.

Yalçın,

— Ağabey, dedi, kaloriferi de beğenmedim baksana radyatörler ne biçim.

Adam artık öksürmeden konuşuyor:

— Beyefendi, malzeme de bulunmuyor. Piyasadaki en iyi malzeme işte bunlar.

— Şofbeni ne marka?

— Yunkers...

— Aaaa... en âdisi...

— Helâsı bir tane mi?

— Hayır, iki... Bir de banyoda var. Biri alafranga, biri alaturka.

Yalçın'ın karısı,

— İki helâ mı? dedi, iki helâ bize dünyada yetmez.

Adam şaşırdı:

— Kalabalık mısınız?

— Yooo...

Kapıcı lâfa karıştı:

— Şurdan çıktınız mı, sola kıvrılınca orda bir de umumî helâ vardır.

Apartmanın bir cephesi Adalara kadar Marmara'yı, bir cephesi de Boğaz'ı, Çamlıca'yı görüyordu. Yalçın,

— Manzara da yok, dedi.

Adam itiraz edecek oldu:

— Marmara, Boğaz...

— Asıl Okmeydanı tarafını görmeli.

— Banyo dediğiniz burası mı?

— Evet... Gömmedir.

— Rutubetli.

— Küçük...

— Dar...

— Karanlık.

— Haa beyfendi, helânın birini neye karayel tarafına yaptınız?

— Karayel mi?

— Karayel ya... Buradan karayel bir üfürdü mü kışın, insan maazallah soğuk alır.

— Badanasını da beğenmedim.

— Evet... Çiğ bir pembe.

— Çiğ miğ değil, düpedüz çingene pembesi.

Yalçın'la karısı tasarlıyarak sözde eşyaları yerleştiriyorlar:

— Burasını yatak odası yaparız.

— Halı sığmaz. Bir ucunu katlamak lâzım.

— Burasını misafir odası yaparız. Büfeyi buraya... Vitrini de şöyle...

Ev sahibine sordum:

— Kirası ne kadar?

— Bin lira beyefendi.

Arkamdan Yalçın,

— Bak, kirası çok ucuz, dedi.

Karısı,

— Çok ucuz, bedava... dedi.

— Eh, ucuzluğunun hatırı için tutalım. Ne dersiniz?

— Tutalım ağabey...

Yalçın'ın karısı,

— Kira önemli değil, dedi, yeter ki oturulacak gibi bir yer olsun...

Ev sahibi, yağlı müşetiriyi bulduğuna memnun,

— Buyurun, bizim kata da konuşalım, dedi.

— Rahatsız etmiyelim.

— Estağfurullah...

Ev sahibinin dairesine girdik.

— Doğrusu çok ucuz veriyorsunuz, dedim.

— Efendim, binbeşyüz lira verenler de var ama, güvenemiyorum. Namuslu kiracı olsun da zararı yok, bin olsun.

— Namustan yana hiç merak etmeyin.

İçeri yirmibeş yaşlarında bir güzel parça girdi.

Ellerimizi sıkarken ben güzel kadının yanağından bir makas aldım, hattâ biçimine getirip öpecektim ama, nedense çekindim. Sanki o yirmibeş gösteren kadın küçük bir kızmış gibi, numara yaparak,

— Maşallah, bu cici kız, kızınız mı? diye sordum.

Kulağına kadar kızaran adam,

— Karım, dedi.

Kadının yanağından bir makas daha aldım.

Herif ne söyliyeceğini şaşırmış. Öküz, boyunduruğa bakar gibi bana bakıyor. Hizmetçiye bir işaret geçti. Hizmetçi hepimize nane likörleri getirdi, yanında fondanlar da var.

Şekerlikten iki fondan aldım. Yalçın'a baktım, avuçlamış. Adama,

— Kirayı yıllık peşin istiyorsunuz tabiî, dedim.

— Üç yıllık efendim, dedi.

— Ne kadar ediyor? Ayda bin, yılda oniki bin, üç yılda otuzaltı bin lira... Bişey değil.

Yalçın,

— Hiçbişey... dedi.

Karısı,

— Hiçbişey bile değil, dedi.

Sorma sırası adama gelmişti:

— Kaç kişisiniz?

— Bunlar bir karı koca, dedim. Ben yokum. İki kişi.

Adam,

— Oh oh... dedi, çocuk, mocuk?

— Öyle şey yok.

— Efendim, önce yok diye giriyorlar da, sonra evi mandıraya çeviriyorlar.

— Katiyen. Bu hanım zaten kısır.

— Oh, oh!

— Kocası derseniz, eskiden, ayıptır söylemesi, şey hastalığı geçirdiğinden, o da hadımdır.

— Oh oh... Pek güzel. Demek başka kimseleri yok.

— Yok efendim. Bu delikanlıyı bir yaşındayken Düşkünlerevinden ben aldım, büyüttüm, piştir.

— Oh, oh... Çok iyi.

— Bu kızı da bir haftalıkken cami köşesine bırakmışlar. Onun da kimsesi yok.

— Oh, oh...

Hizmetçiye,

— Kahve getir! diye seslendi.

Ben hemen atıldım:

— Aman efendim. Teşekkür ederiz. Kahve istemez.

— Neden efendim? Bir kahve...

— Mersi!... Daha yemek yemedik de...

— Haaa... Sahi... Pardon. Artık lütfederseniz yemeği birlikte yeriz.

— Estağfurullah beyefendi. Bir şartla kabul ederiz. Zâtıâliniz de bize şeref vermeniz şartıyle...

— Estağfurullah... İnşallah taşının da...

Âla yemekleri de gövdeye indirdik, üstüne kahvemizi de içtik. Adam hâlâ tahkikat yapıyor. Yalçın'a sordu:

— Beyefendi, affedersiniz, ne iş yaparsınız?

— Ben mi?... Şey...

Hemen atıldım:

— İşi çok iyidir efendim. Arasıra hapise girerse de...

Adamın kaşları çatıldı:

— Sakın gazeteci filân...

— Yooo... ne münasebet?

— Sakın politika filân...

— Yok efendim. İşi dolayısıyle...

— Haaa... anladım. Ticaret meseleleri. Karaborcası filân...

— Eh... onun gibi.

— Oh oh... Memnun oldum. Şimdi mutabık mıyız?

— Tabiî. Hemen konturatı yapalım. Derhal...

Konturat der demez Yalçın'la karısını bir telâştır aldı.

Adamda konturat kâğıtları hazırmış. Hemen yazmaya başladı. Konturat kâğıdında «Evin ne maksatla kullanılacağı» sorusunun karşısına «İkâmetgah» diye yazarken,

— Durun, dedim, burasını biz ikametgâh olarak kullanmıyacağız.

— Ya? Ticarethane, yazıhane, idarehane filân mı?

— Hayır efendim, kârhane, randevuevi...

Adam bir durdu, bozuldu.

— Anlamadım efendim?

— Kârhane işleteceğiz.

— Rica ederim.

— Ricası micası bu. Zâtıâlinize otuzaltı bin lira kira vermek için kârhanecilik yapmaktan başka çare var mı beyefendi? Başka türlü otuzaltı bin lira kira parası kazanılır mı? İşinize gelirse...

— Veremiyeceğim... diye sesi titredi.

Adam likörlere mi, yemeğe mi, kahveye mi, yoksa karısının yanağını sıktım, ona mı yansın? Hangi birine?

— Allahaısmarladık efendim.

— Gülegüle.

Bir öksürük patlattı. Bir tane de ben patlattım. Apartmandan çıkarken kapıcı sordu:

— Tuttunuz mu beyefendi?

— Kârhane işleteceğiz, dedik, adam vermedi.

— Vermez tabiî.

— Neden? Çok mu namusludur?

— Yooo... Ondan değil. Üçüncü katta kendisi randevuevi işletir de... Apartmanda kendisine rekabet edilmesini istemez elbette...

Yollarda Yalçın'la karısı güle güle ölüyorlar. Yalçın,

— Aman ağabey, diyor, hayatımda böyle eğlenmedim.

Karısı kasıklarını tuta tuta,

— Komedi tiyatrosu kaç para eder, operet kaç para eder, diyor.

— Eee... Herkes parasına göre eğlenmeli kardeşim.

Şimdi Yalçın'la karısı, pazar günleri canları sıkıldı mı, kiralık apartman katı aramaya çıkıyorlarmış. Hem de, eş dostla birlikte. Kalabalık olunca daha çok tadı çıkıyormuş...

KAZAN TÖRENİ

KAZAN TÖRENİ

Biri — Buyurun efendim, rica ederim, böyle buyurun! Bizim gazetecilere karşı son derecede şeyimiz vardır. Yaaa...

Başka biri — Tebrik ederim beyefendi.

İkincisi — Teşekkür ederim. Ama anlayamadım, neyi tebrik ediyorsunuz?

Başka biri — Yeni kazanınızı...

— Haaa... Evet, evet... Kazanı değil mi? Kazansız olmuyor Beyefendi... Kazan çok mühim..

— Büfeye buyursanıza... Bir aperatif... Vali bey de teşrif edecekler. Neredeyse, bir yerden çıkar gelirler.

Üçüncü — Zâtıâlinizle bir yerden tanışıyoruz, ama nereden?

Başka üçüncü — Simanız bana da hiç yabancı gelmiyor. Sizi bir yerden gözüm ısırıyor. Durun bakayım. Siz mezbahaya yeni yapılan kapının açılış törenine teşrif etmiş miydiniz?

— Maalesef... Efendim, törenleri aynı güne getiriyorlar, yetişemiyoruz. Bendeniz o gün, cam fabrikasına yeni bir baca ilâvesi dolayısiyle yapılan törene gitmiştim.

— Ah beyefendi, ben o törene maalesef gelemedim. Arkadaşlar söylediler, bir Çerkestavuğu varmış, anlata anlata bitiremediler. Efendim, insan her tarafa birden yetişemiyor.

— Durun, durun... Sizi şimdi çıkardım, siz Japonya'dan satın alınan geminin...

— Tamam, geminin dâvetine gelmiştim. Ben de sizi hatırladım. Hattâ o gün hep kremalı turta yiyordunuz da, dikkatimi çekmiştiniz.

— Evet, evet... Pek severim kremalı turtayı. Efendim, daha evvel şeydeki ziyafette biraz fazlaca kaçırdığımdan, o canım etlere el süremedim.

Daha başka biri — Bu koydukları ne kazanıymış?

Daha daha başka biri — Vallahi bilmem... Kazan işte... Çamaşır kazanı değil herhalde...

— Üzerinize âfiyet, midemden çok muztaribim. Hazımsızlık başladı...

— Bendeniz de öyleyim Beyefendi. Son zamanlarda herkes midesinden şikâyetçi. Sâri bir hastalık oldu. Ben yanımda karbonat taşıyorum. İsterseniz bir avuç vereyim, yutun.

— Ah, teşekkür ederim. Bundan sonra öyle yapmalı. Ben de yanımda bulundurayım. Öö Ööööö...

— Yaradı beyefendi... Geğirmek iyidir.

— Öö - Ööööö - Üüüüü... Aman hindi kızartması pek nefis olmuş. Buyursanıza!...

— Teşekkür ederim, ben börekleri tercih ederim.

İçlerinden biri — Bu şişman zat kim?

İçlerinden öbürü — Hangisi? Viski içen mi?

— Hayır öbürü.

— Hani muzu ısırıyor, o mu?

— Öteki...

— Soğuk et yiyor hani?..

— Onun arkasında, elini mayonezli levreğe uzatmış...

— Haaa... Bilmem, hep görürüm ama...

Bir adam — Maksat tören mören değil.. Bütün bu ziyafetler filân hep görüşmemize vesile...

Adamın biri — Tabiî, ona ne şüphe... Bu ziyafetler de olmasa, görüşemiyeceğiz vallahi.. Efendim, eskiden, bendeniz çocukken, pederi merhum, bendenizi elimden tutar, her gün bir tekkeye götürürdü. Pazartesileri Üsküdar'a bir Rüfaî dergâhına giderdik. Salı günleri Kasımpaşa'daki Nakş-i bendî tekkesine, çarşambalar Çürüklük'teki Kadirî tekkesine, Perşembeler Mevlânakapı'daki Mevlevîhaneye... Her Allahın günü bir tekkeye... Evet, evet... Biz de öyle.. Orada lokma ederdik. Gani gani yemekler... Bakır siniler dolar, dolar boşalırdı.

— Maksat yemek değil, muhabbet...

— Elbetteee... Ciğerden almıyorsunuz...

— Bendeniz dolmaya bayılırım da... Güzel de yapmışlar.

— Burası ne fabrikası beyefendi?

— Vallahi iyice bilemiyorum ama, galiba.. makinelere filan bakılırsa, bir makine fabrikası olacak.

— Maşallah çok büyük bir fabrika...

— Efendim, ne de olsa medeniyet ilerliyo tabiî... Tavsiye ederim, uskumru dolmaları pek güzel...

— Mersi. Buradan çıkınca şeydeki törene gi-eceğim de...

— O zamana kadar hazmolur beyefendi. Tö-en mi dediniz? Ben de geleyim bâri...

— Aaaaa... Tabiî... Buyurun...

— Efendim, insan takip edemiyor, bâzı tö-enleri kaçırıyoruz ne de olsa...

— Maalesef... Geçenlerde gazeteler, Ameri-a bize atom tesisatı verecekmiş diye yazdı. akın burası yeni atom fabrikamız olmasın...

— Şurada kazan mazan diye lâf ediyorlar.

— Kazanmalı, kazanmalı beyefendi, çalışıp azanmak lâzım.

Bir insan — Kurdelâ kesilmiyecek mi?

Başka bir insan — Vali Beyefendiyi bekli-orlar.

— Bu fabrikanın sahibi kim beyefendi?

— Amerikalıların olacak...

— Hiç zannetmem. Amerikalılar böyle ziya-et miyafet vermezler adama... Fabrika bizim lmasına bizim ya, acaba Tekel İdaresi'nin mi, ular İdaresi'nin mi?

— Amma yaptınız. Fabrikada su yapılır mı? e fabrikası burası?

— Kazan fabrikası...

— Öyleyse Tekel'indir. Herhalde rakı kazan-arı... Şu adamı her törende görürüm.

— Şu baştakiler kim?..

— Dâvetli mebuslar... Yarın şeydeki açılış örenine gelmiyor musunuz?

— Tabiî... Gitmesem ayıp olur. Bâdemler ba-at, farkında mısınız?

Bir kişi — Memleketin kalkınması her şey-en evvel fabrikalara dayanır birader...

İkinci biri — Keşke her gün bir fabrika açıl-a... İstakozlar pek güzelmiş...

— Siz istakozu, dünkü törende verilen ziya-ette yiyecektiniz. Bu küçük kim? Mahdum mu? llah bağışlasın.

— Cümleninkini ...

— Al oğlum, bak elma mı istersin, portakal ı? Pasta mı? Al yavrum...

— Şişşşt!... Beyefendi geldi...

— Kim o?

— Bilmem... Fabrikanın sahibi galiba... Yok-a Bakan mı?

— Umum Müdür olmasın... Şey... Bendeniz âtıâlinizi bu kadar zamandır tanırım, her tö-ende, her şölende buluşuruz da, sorması ayıp olmasın ama, zâtıâlinizin ne iş yaptığını bil-mem...

— Bendeniz mi?... Şey ...Beyefendi açış nutkuna başlıyor galiba...

.....

— Muhterem vatandaşlar!... Bugün (çatal bıçak sesleri) açılış törenini yaptığımız Tezgâh-tarağa Elektrik santralımızın dördüncü kazanı-nın yerine konması münasebetiyle, hepinizi tebrik ederim. Bu kazanı, Amerika'dan hiçbir yardım görmeden, kendi kendimize yerine koy-duk. Macar millî takımını 3-1 yenen azmimiz, enerjimiz, heyecanımız burada da kendini gös-termiş, kazanın tam ocağın üstüne konulma-sında, üç Amerikalı mütehassıs, iki mühendis, dört ustabaşından başka hiçbir yabancı kuv-vete lüzum gösterilmeksizin, kazan-ı mezkûr, mahall-i mahsusuna kendi kuvvetlerimiz tara-fından vazedilmiştir. Ancak kazan yerine ko-nulduktan sonra, içindeki suyun bitürlü kayna-madığının sebebi araştırılınca, ocağın altı met-re kadar kazandan geride kaldığı görülmüştür. Kazan ağır olduğundan, altına ayrı bir ocak ya-pılmasına teknisyenler lüzum görmüşlerdir. Bu kazan, Yakın Doğu, Orta Doğu ve Balkanların en büyük kazanıdır. Aynı zamanda kalaylıdır ve bakırdır. Kalaylı ve bakır olmakla beraber yal-nız iki yerinden deliği olup, bu delikler, hiçbir Amerikan yardımına lüzum görülmeden kendi tarafımızdan üstüpü, eczalı pamuk ve kara sa-kızla tıkanmıştır. Deliklerden akan sular kaza-nın altındaki ocağı söndürmeyecek kadar cüz'î bir hale getirilmiştir. Eğer Terkos suları kesil-memiş olsaydı, şimdi gözünüzün önünde tecrü-besini yapardık.

Bu kazan, Kabakçı Mustafa isyanında Yeni-çerilerin kaldırdığı kazan olup, oradan Sadrâ-zam Kırkayak Halil Paşa'nın konağına götürül-müş ve bu konakta uzun zaman aşûre kazanı olarak kullanılmıştır. Sonradan yandan çarklı araba vapurunun kazanı olarak uzun yıllar va-zife görmüştür. Kazanın dokuz kulpu vardır. Biz ona yeni bir kulp uydurarak fabrikaya koyduk. Bu kazanın...

Birisi — Birader, bu kazan uzun sürer, ben gidiyorum.

Başka biri — Ben de... Yarın şeydeki tören-de buluşalım.

— Olur, eyvallah...

— Güle güle...

— Bu kazan...

KEDİ NEDEN KAÇTI?

«Herşeyin, her işin bir nedeni vardır.»

Hayır, olmadı. Ben yazıma daha bir ilginç lâfla başlıyacaktım.

«Ne olursa olsun, insanlar rahatlamak zorundadır.»

Doğrusu, bu da olmadı. Bir insan büyük lâf edebilmek için, önce kendisi büyük adam olmalıdır. Bu yüzden kendikendime hep acır dururum. Her konuşmamın başında, bir kocaman lâf, kitaplara geçecek değerde bir büyük lâf ettiğim halde, hiçkimse ne bana, ne de lâfıma metelik vermez. Peki, bu büyük adam dedikleri neler söylemişler sanki... Falan büyük adam «yazın sıcak olur» demiş. Aman ne espri, aman ne güzel söz... İnsanların yüzyıllar boyu aradığı gerçeği üç kelimeyle vermiş. Büyük adamın ölürken, son sözü «Kapıyı açın!» olsa, artık bundan ne büyük gerçekler çıkarılmaz. «Kapıyı açın!» dedi. Bu söz, büyük adamın insanlığa gösterdiği yoldur. «Kapıyı açın!» ne demek bu? Bu, ne büyük lâftır. Düşünün bikere.. Bu iki kelimede yüklü, gizli anlamı çözmek için kitaplıklar dolusu kitap yazılsa, yine az. Yâni diyor ki... Ne diyor?

— Ey insanlar!.. Eşek gibi ahıra kapanmayın! Ahırın kapısını açın da içeriye bilim güneşinin ışıkları dolsun.

Hayır, öyle demiyor. «Kapıyı açın, görüşünüz de dünyaya açılsın. Hapsolduğunuz kendi zindanınızdan kurtulun.» İşin doğrusu, büyük adam da her adam gibi can çekişirken bunalmış, nefes darlığından kurtulmak için «Açın kapıyı!» demiş. İşte bu.

Ölünce, öbür dünyaya gider gitmez, ilk işim Goethe'yi bulup sormak:

— Sizi son nefesinizi verirken «Perdeleri açın, biraz daha, biraz daha ışık!» demişsiniz. Bu büyük sözün anlamı nedir?

Goethe'nin gülerek şu karşılığı vereceğini biliyorum.

— Kim? Ben mi? Ben mi «biraz daha ışık...» demişim? Gözlerimin feri sönüyordu. Çevremdekileri görmek için demişimdir herhalde...

*

Yoldan geçiyordum. Bir evin kapısından, bir kedi can acısiyle bağırarak önüme sıçradı. Sonra alabildiğine kaçtı gitti. İşte beni böyle derin derin düşündüren, bu kedi oldu. Kedi neden böyle bağırarak evden fırladı? «Her şeyin, her işin bir nedeni vardır.» Kedi, neden kaçtı? İşte size bunu açıklayacağım. Ama bitürlü açıklama yolunu bulamıyorum. Demokratik bir metodla aşağıdan yukarıya doğru mu anlatayım, yoksa bizim Doğu geleneğimize göre yukarıdan aşağı mı? Yâni kediden Bakana mı çıkayım, yoksa Bakandan kediye mi ineyim? Biz yine geleneklerimizden caymıyalım.

Kedinin dayak yemesi, yediği dayağın acısiyle kapıdan fırlaması olayı şöyle başladı:

Bütün gazeteler, ama hep birden, bir Bakana çok şiddetli saldırıya geçmişlerdi. Bakanın buna canı çok sıkıldı. Ne yapacağını bilmiyordu. Ne yapacağını bilmediği ve canı çok sıkıldığı zamanlar yaptığı gibi, Müsteşarını çağırdı. Ona bişey sordu. Müsteşar, cevap verdi. Başka bişey sordu. Müsteşar onu da açıkladı.

Bakan, can sıkıntısından kurtulmak, rahat etmek zorundaydı. Çünkü «ne olursa olsun, insanlar rahatlamak zorundadır.»

Bakan, Müsteşardan başka bişey daha sordu. Müsteşar o işi nasıl yaptığını anlattı. Hayır, o iş öyle yapılmayacaktı. Neden öyle yapmıştı Müsteşar? Olmaz öyle şey!... Olur! Olmaz! Olur işte! Olmaz işte!

Bakan, sonunda bir püf noktası bulduğuna sevinçli, Müsteşara epeyce söylendi. Rahatladı. Eğer içi rahatlamasa, o can sıkıntısiyle geceki toplantıya gitseydi, ertesi gün dillerde dolaşan başarısını elde edemezdi.

«Ne olursa olsun, insanlar rahatlamak zorundadır.» Müsteşar, nasıl rahatlıyacaktı? İstifa mı etsin? Hayır. Ne diye istifa edecekmiş? Genel Müdüre, falan meseleyi sordu. Genel Müdür falan meseleye cevap verdi. Genel Müdüre filan meseleyi sordu. Genel Müdür, filân meseleye de cevap verdi. Fişmekân meselesi... Ona da cevap verdi. Verdi ama, o fişmekân mesele öyle olmayacaktı ki... Tamam. Sekreterini çağırdı:

— Yaz dedi.

Müsteşar söyledi, sekreteri yazdı. Ooooh!.. Rahatlamıştı. Eğer içini dökmese patlıyacaktı Müsteşar. Evinin, çoluğunun, çocuğunun rahatını, huzurunu kaçıracaktı.

İyi ama, Genel Müdür ne yapsın şimdi?

Müsteşarın yazdıkları yenir yutulur şey mi? Zile bastı:

— Müfettiş Ali Beyi çağırın!

— Ali Bey, on gündür teftişte.

— Veli Beyi çağırın!

— Başüstüne!

Müfettiş Veli Bey geldi.

— Buyurun Beyefendi!

— Şu şey işi ne oldu?

— Oldu Beyefendi!

— Öbür iş?

— O da oldu.

— Nasıl oldu?

— Şöyle, şöyle, şöyle oldu efendim!

— Öyle olmayacaktı ki... Kim dedi size şöyle şöyle şöyle yapın diye?.. Böyle, böyle, böyle olacaktı. Allah Allah!..

Genel Müdür söylendi, söylendi... Oooh, dünya varmış. İçini dökmese boğulacaktı.

Müfettiş ne yapsın şimdi? Yâ sabır... Yâ sabırla olmuyor.

— Müdür Bey.

— Efendim!

— Nasıl efendim? Ben size bu sabah ne dedim?

— Bu sabah mı? Bişey demediniz.

— Nasıl demedim? Bişey dedim ben size.

— Bu sabah ben sizi görmedim ki...

— Öyleyse dün sabah demişimdir.

— Dün siz rahatsız...

— Öyleyse önceki sabah...

— Evet, söylemiştiniz...

Hah, söylemişti işte... Ne söylemişti? Söylemişti de neden yapılmamıştı peki? Olmaz böyle şey... Anladınız mı, olmaz. İstemem. Katiyen olmaz!..

Müdürün suratı asıldı. «Ne olursa olsun, insanlar rahatlamak zorundadır.»

— Muavini çağırın bana...

— Başüstüne!

Müdür muavini geldi. Müdür sordu:

— D. cetveli yapıldı mı?

— Yapıldı efendim.

— Tamam mı yapıldı?

— Evet, tamam.

— Liste eklendi mi?

— Eklendi!

Sanki ne diye herşeyi de tastamam yaparlardı?...

— Gönderildi mi?

— Gönderildi.

Biraz geciktirseler olmaz mı?

— Ne gün gönderildi?

— Dün.

— Neee? Dün mü? Bu ne ihmâl, bu ne biçim iş? Hiç kimse çalışmıyor. İş çıkarmalı, iş... Günü gününe iş isterim... Anladınız mı?

Ooooh... İnsan içini döktü mü, ne kadar da rahatlıyor.

Müdür Muavini, kısım âmirinin odasına girdi. Burnundan soluyordu:

— Bunlar ne?

— Muhasebeye gönderilecek evrak.

— Hıh... Tamam. Zaten siz...

Muavin Bey çıkınca, barut kesilen Kısım Amiri, masaya yumruğunu indirdi:

— Nerede Hasan Bey?

— Hangi Hasan Bey? İkinci kısımdaki Hasan Bey mi, kayıt memuru Hasan Bey mi, evrak kalemindeki Hasan Bey mi, yoksa tahriratta kâtip Hasan Bey mi?

— Hangisi olursa... şey... yâni tahrirattaki kâtip Hasan Bey...

— Efendim, paydos zili çaldığından gitmiş...

— Öyleyse sen gel buraya!

— Benim adım Hüseyin.

— Hüseyin müseyin... Ben dinlemem. Ben size diyorum ki...

On dakika kadar bağırdı, çağırdı. Şamandıraya yanaştıktan sonra istim bırakan gemi gibi boşaldı. Rahat rahat daireden çıktı.

Memur Hüseyin Bey, odacıya söylemediğini bırakmadı. Bu camların hali nedir be? Ya şu tavandaki örümcek ağları?... Şu masaların tozu... Yerlerin pisliği... İstemem böyle şey!... İstemem!...

Anladın mı, işte o kadar...

Hüseyin Bey, kıştan çıkıp yaza girerken, sırtından paltosunu atmış adamın hafifliğiyle, rahatlığıyla daireden çıktı.

Canı burnuna gelen odacı, kavga etmek için kapıcıyı aradı, bulamadı. Kapıcı gitmişti. Ne yapsın? «Her ne olursa olsun, insanlar rahatlamak zorundadır.»

Tramvaya bindi.

— Ayağıma bastın. Önüne bak!

Adam aldırmadı. Biletçi geldi.

— Bilet!

— Görmüyor musun kalabalığı. Bir elim as-

kıda, bir elim baskıda... Cüzdan çıkar mı şimdi?

— N'apalım?

— İnerken veririm.

— Olur mu öyle şey?

— Olur!

— Olmaz.

— Bal gibi de olur.

— Kontrol gelir, dinler mi? İn aşağı...

Bir patırdı, bir gürültü. Odacı fırsat yakalamıştı.

— Hay sizin gibi biletçinin de...

Son seferini yapan biletçi, evine döndü. Karısı mutfakta gülüyordu.

— Ne gülüyorsun ulan! İnsan kocasını...

Ver etti sopayı. Sonra geçip sofraya, rah bir yemek yedi.

Biletçinin karısı ağlıyordu. Ayağının altınd dolaşan kedinin sırtına iki maşa indirdi. Ke can acısıyla kendini sokağa dar attı.

Biletçinin karısı, kocasına sokuldu. Aşkın e iyisi, göz yaşından sonra gelendir. İkisi de r hattı...

«Herşeyin, her işin bir nedeni vardır.» Eğ gazeteler Bakana saldırıya geçmeselerdi, s kedi durup dururken böyle bağıra bağıra fı lar mıydı?

İnsanlar rahat... Kedi önümden öyle bir ka tı ki, rahatlamak için onun ne yaptığını gör medim.

HEM ÇAL HEM OYNA!

Ağzında tenekeden megafon, bir adam, pazar meydanında barbar bağırıyordu:

— Bugün... İstanbul'dan gelen... Meşhur... Millî tiyatoraaa... Sahat... dörtte... Çınar meydanında... Allo! Allo... Sahat dörtte... Üç perdelik gülünçlü komedi... Ayriyeten üç perde hisseli, kıssalı dram faaacası...

İki tiyatro ile bir canbazın birarada buraya gelmeleri pek az görülen şeylerdendi. Buyüzden rakip tiyatronun reklâmcısı, öbüründen daha baskın çıkmak için, iki uzun sopanın üstünde palyaço kılığında, meydanın öbür başından bağırıyordu:

— Allo... Allo!... Memleketin... En namlı, büyüük... millet tiyatorası... On sekiz artislik büyük kadro... En büyük tiyatro kumpanyası... Hânende Ayten Şakırses... Ayriyeten altı kişilik saz ve caz takımı... Alaturka ve ilâveten alafranga danslar... Rakkase Celile Celâlî... En meşhur film yıldızımız bağyaan Ece Yakar...

Canbazlar da, bu iki tiyatrodan aşağı kalmamak için, iki çığırtkan birden çıkarmışlardı:

— Allo... Allo... Memleketin en namlı canbazlarını... İki canbaaaz bir ipte. Bugün canbazhaneler kralı Ali Çolak ip üstünde kurban kesecek... İp üstünde psiklet yarışları... Ayriyeten...

Ortalık panayıra dönmüştü. Çadırların önünde trambon, büğlü ve davul, bir çarliston, bir İzmir marşını çalıyordu.

İki gezginci tiyatro ile canbazhane, çok kö bir zamanda gelmişlerdi. Çünkü aynı gün, Mi Cemaat partisinin lideri de, üç kişilik yurt g zisi ekibiyle gelmiş bulunuyordu. Bütün bu ç ğırtkanlar, cazlar hep boşunaydı. Ne iki tiya ro, ne de canbazhane bir tek bilet satabilmiş Taaaa uzak köylerden gelenler meydanı do durmuşlardı ama, hiçbiri ne tiyatroya, ne c canbazhaneye gidiyordu. Millî Cemaat partis nin lideri konuşacak olduktan sonra, tiyatroy canbaza kim gider?

Meydanda çınarın altındaki kahvede şöy konuşuyorlardı:

— Amanıng, bi ağnatiyo, bi ağnatiyo... B dır diğnedim, gûle gûle öleyazdım...

— Bu herif hepisünden basgın. Öteki par lerin hiçbiri bunun kadar güldüremiyo...

— Bizim Kel İbrââm'ın gaynı Mâmut, mektüp iletmiş, diyokine, buraya geldi, gûle g le öldük... diyo... Tüm gari milleti yirlere s rildi diyo... Gûlmekten gasıkları gevşemiş. H dır'ın gaynanası altına gaçırdı, diyo... Buradı oriya geliyo, amanıng, gaçırman, hepten gid diğneyin, diyo... Biz de koyden işi gücü bıra tık, geldük.

— Herûf bi gonuşsun, acep tiyatro gaç pa ider?

— Paraynan mı Mustava emmi?

— Yoh be!.. Herüf sevabına gûldürüyo... sebîlillâh...

— Peki, ne zoruna? Heç bi çıharı yok mu?

— Milletin biraz yüzü gülsün deyi... Eyilik ssun deyi... Bi ağnatiyo, töbeler ossun, bir ay at, gül!...

Millî Cemaat partisinin gezisine katılanların hiçbiri ortada görünmüyordu. Yalnız meydanı polisler doldurmuştu. Yaya polis, atlı polis, motosikletli polis, motorlu, zırhlı, binmiş, indirilmiş polis... Komşu dört ilin polisi buraya dolmuştu.

Biraz sonra ağızdan ağıza bir haber yayıldı:

— Meydanda söyletmiyeceklermiş...

— Acep neden ki?...

— Yasah...

— Neden yasah?...

— Besbelli bu tiyatoracılar, işimize keset vuuyo deyi hökûmata şikâyette bulundular. Hökûmat da, mâdem tiyatoracı gısmısı çadırda umro yapıyor, bunlar da gapalı yerde numro apsın diyerekten bi ganun çıkardı.

— Şincik n'olacak?

— Sinamadaymış... Düzdaban Irıza'nın siamasında...

Biraz sonra yeni bir haber çıktı: Düztaban ıza sinemasını vermiyormuş...

— Ben hokûmet işinden gorharım diyesiyniş. Neme gerek diyomuş, elektriğimi bozarlar, i zor çıkarırlar. Virmem diyormuş...

— Şincik n'olacak?

— Kör Yusuf'un logantasına!..

Lokantanın önü tıklım tıklım dolmuştu. Ama apıdaki polisler, yalnız partili olanları içeri souyor, o partiden olmıyanları lokantaya bırakıyordu.

Kapıda birikenler konuşuyorlardı:

— Len İsmiyl, ben sana bu partiye girek dinedim miydi? Şimcik bedavadan diğniyecekik. Ne bilet var, ne bişey... Şincik tiyatroya aymeyi bayıl, ahlın başına gelsin.

— Canım İreşit Dayı, pangadan gredo alnahlık için öbürüsüne girdik.

— İki partiye birden girilmiyo mu?

— Get işine!...

— Şincik bu partiye gaydımızı yaptırsak, eri gomazlar mı?

— Pulise sor!...

— Ben pulisnen gonuşmam. Sen sor!

Kapıdan parti kimliklerine bakılıp içeri gienlere, Partinin İl idare heyetinden biri şunlatenbih ediyordu:

— Alkış yoh!... Gülmek yoh!... Bağırıp çaırmak yoh!.. Heç bişiy yoh!...

— Mevtâ gibi duracak mıyız?

— Ben bu partiye girmem Hacı emmi, gülmek olmadıhtan kelli... Partiye gireceğime, tiyatoraya giderim. Yörü, tiyatoraya! Paralar benden...

— Len, bu gafaylan tiyatoraya gidili mi? İlkin şordan bi şişe imam suyu al da içek, kafaları dutup öyle girek.

Lokanta doldu. Lokantanın bütün pencereleri kalın bezlerle örtüldü. İki polis memuru pencerelerden içerisinin görüleceği delik kalıp kalmadığı denetledi. Karanlık olduğu için, lâmbalar yakıldı. Hava çok sıcaktı. İçerdekiler buram buram terlemeye başladılar.

Ortada yüksek bir yere masa, üzerine bir sürü plâkla, bir de gramafon konuldu. Millî Cemaat partisinin lideri masanın arkasına geçti.

— Vatandaşlar! dedi, biliyorsunuz, son çıkan kanunlardan sonra konuşmak, nutuk vermek çok tehlikeli bir durum aldı. Biz polisi, savcıları, mahkemeleri meşgul etmemek, kendi başımızı da belâya sokmamak için, bu çareye başvurduk. Burada benim eskiden söylediğim ve içinde hiçbir suç olmayan plâklar var. Sesimi ve sözlerimi bu plâklardan dinleyeceksiniz.

Şunu da söylemeyi bir borç ve vazife bilirim ki, başka yerlerde, bizi yolumuzdan alıkoymak, geç bırakmak için trenleri geciktirdiler. Bazı yerlerde suyu, bazı yerlerde elektriği kestiler. Burada hiçbir zorlukla karşılaşmadık. Gerek idarecilere, gerek polise huzurunuzda teşekkür ederim. Şimdi nutuk plâklarımı dinleyeceksiniz.

Salonun gerisinde oturan iki polis, bıyık altından kıskıs gülüyordu.

Parti lideri en üstteki plâğı gramofona koydu. Bir partili gramofon iğnesini değiştirdi, kolu çevirdi. Salonda çıt yoktu.

Arkadaki iki polis hâlâ kıskıs gülüyordu.

İlk plâk dönmeye başladı.

«— Sayın vatandaşlar! Partimiz prensip itibariyle, iki meclisi kabul etmiş olup, Anayasa mahkemesinin kurulmasını da programına almıştır.»

Sıcaktan, havasızlıktan içerdekilere ağırlık basmıştı. Kimi terini siliyor, kimisi de uyukluyordu. İkinci plâk gramofona kondu. Arkada iki polis kıskıs gülüyordu. İkinci plâk çalmaya başladı:

«Eeeeminem Eminem...

Çakır Eminem!...

Göbeğinin altı

Çukur Eminem!...»

Partilileri bir telâş aldı. Lider ve çevresindekiler gramofona koştular.

— Kaldırın o plâğı...

— Kim koydu onu?...

— Birisi plâkları karıştırmış.

Uyuklayanlar uyanmış, köylüler canlanmıştı. Yer yer:

— Kaldırmayın!

— Bırakın çalsın!...

— Emineyi isteriz!...

— Çakır Emineeee!...

Sesleri yükseliyordu. Üçüncü plâğı koydular:

— Aziz vatandaşlar!... Bir memlekette siyasî hürriyet olmayınca hiçbirşey olmaz...

Bu plâğın sonu şöyle bitiyordu:

— Biz iktidara geçince şunları yapacağız...

Dördüncü plâk kondu:

«Sepetçioğluuuu, bir ananın kuzusu...

Dah da da day daya... Day da di di di dîîîî daaay!...»

Gençler ceketleri çıkarıp ortaya çıkmışlar, oynamaya başlamışlardı. İhtiyarlar elleriyle, ayaklariyle tempo tutuyorlardı.

Plâk bitince oyun durdu. Yeni plâk başladı:

— Hâkim teminatı... Üniversite muhtariyeti... Bağımsız mahkeme. Her vatandaşa bi ev...

«Çadırımın üstüne...

Şıp dedi damladı...

Veresiye vere vere

Kalmadı kalmadı...»

Bu sefer ihtiyarı, genci ortaya döküldü. Hep birden coşmuşlardı.

Nutuk plâkları bir çalgı, bir şarkıyla devam etti. Sonunda parti lideri,

— Vatandaşlar!... dedi. İşin ciddiyeti kaçtı sululuğu çıktı. Görüyorsunuz ya, bir sabotajla karşı karşıyayız. Plâklarımızın arasına oyun havaları karıştırmışlar. Böyle demokrasi olmaz.

Toplantı dağılırken gençler hâlâ oynuyor yaşlılar gülüyordu. Bu yüzden pekçok kişi Milli Cemaat partisine girdi. Köylüler,

— Düğün dernek canım, bir çengisi eğsükdü... diyorlardı.

DOLMUŞUN KAPISI

Şoför,

— Kurtuluş! der demez, arabanın kapısına saldırdım. Ne yaptımsa kapıyı bitürlü açamam. Kapının kulpu dönmez. Şoför içerden bağırıyor:

— Sola kıvır!

Sola kıvırıyorum kıvırmasına ama, kulp kıvrılmıyor. Şoför bağırıyor:

— Sola beyim sola!... Allah Allah, askerlik yapmadın mı yahu?...

Solumu, sağımı mı şaşırdım? Dolmuşun arkasına başka arabalar, otobüsler, kamyonlar yığıldı. Trafik memuru, fiiirt fiiirt düdük öttürüyor.

— Sola kıvır be!

— Kıvrılmıyor kardeşim.

Şoför uzanıyor, kapıyı açıyor, içeri giriyorum. Dolmuş yürüyor ama, şoförün de çenesi açıldı:

— Ne adamlar var be dünyada... Tüh Allah kahretsin... Yahu sağını solunu daha öğrenmemişler be!

Şoförün çenesi kapanmıyor bitürlü:

— Her yolcuya teker teker anlat. Kapı buyahu... Sola çevir, tak açılır..

Kendimi övmek gibi olmasın, bir iyi huyum vardır, haksız olduğum zaman karşımdaki ne derse desin, hiç sesimi çıkarmam.

Şoför, hızını alamamış, boyuna dırdır ediyor.

— Bir kapıyı açmasını öğrenmeyen insan bu dünyada ne diye yaşar bilmem ki...

Utancımdan renkten renge giriyorum. Ne dese adam haklı. Bu sefer yolcular da şoförü tutup ona hak veriyorlar.

Bir şişman adam,

— Efendim, dikkatsizlik... diyor, dikkatsiz insanlar.

Bir şoför, bir o şişman adam söylüyor:

— Bayım, vallahi bıktım artık... Bu adamlara araba kapısı açmasını öğretmek için bir kurs açmalı...

— Yok kardeşim, yok... Medeniyetin mektebi yoktur. İnsanın kendisinde olmazsa ne yapsan boş...

Eminönü'nde şişman adam arabadan inmek

tiyor. İstiyor ama, bitürlü kapıyı açamıyor. Şo-
ör, bu sefer ona bağırıyor·

— Bayım, sağa çevir kulpu...

— Çevrilmiyor kardeşim.

— Sola çeviriyorsun bayım... Yahu bu cena-
et, dışardan sola, içerden sağa çevrilecek...

— Kardeşim, ne sola dönüyor, ne sağa...
ıpırdamıyor körolası...

Bir hayli çekişiyorlar. Sihirli define kapısı gi-
i, kapı bitürlü açılmıyor.

Şoför uzanıp kapıyı açıyor. Şişman adam
endini zor dışarı atıyor Büsbütün kızan şoför
öylenip duruyor. Nereaeyse küfüre başlaya-
ak. Herifin pis ağzına dayanılır gibi değil.
urtuluş'a gitmekten vaz geçtim ama, ya ka·
ıyı açamazsam diye korkumdan inemiyorum.

— Odun oğlu odunlar... Yarmalar!...

— Bay şoför, ben burada ineceğim.

Kapının kulpuna yapıştım. Açabilmek için
z önce şoföre öyle dikkat etmistim ki... Sağa
eviriyorum. Ooooh, çok şükür dışardayım.
aşka bir araba bekliyorum.

— Kurtuluş?

— Evet...

Araba önümde. Şoför paylamasın aiye, az
nce öğrendiğim gibi, kapının kulpunu sola çe-
iriyorum, olmuyor. Sağa çeviriyorum, olmuyor.
ir daha zorluyorum, bir daha, öyle ki elime
an oturuyor.

Şoför bağırıyor:

— Yukarı kaldır, yahu, yukarı...

Yukarı kaldırınca kulpu, kapı açiliyor. Şimdi
u şoför başladı:

— Buradan başka İstanbul yok...

Yolculardan biri şoföre hak veriyor:

— Boşu boşuna kaldırım çiğniyorlar.

— Artık bir taksi kapısı açamıyan da insa·
ım diye yaşamamalı dünyada...

Bu ağır sözlere nasıl dayanılır? Şoför de,
olcular da hep beni haksız çıkarıyorlar.

Karaköy'de bir yolcu inmek istiyor. Ama ka-
ı açılmaz. Şoför,

— Yukarı kaldır! diye barbar bağırıyor.

Yolcu,

— Kalkmıyor! diye bağırıyor.

— Asıl be!

— Asılıyorum, kalkmıyor.

Şoför kapıyı açıyor, adam çıkar çıkmaz, ne
lur ne olmaz ben de kapıyı açamam diye dı-
arı atıyorum kendimi. Şimdi Karaköy'deyim.
arzor bir araba buluyorum. Kapının kulpunu
ola çeviriyorum, olmuyor; sağa çevir, olmu-
yor; yukadı, a-ah, aşağı, ı-ıh... Bre aman. Şo-
förden paparayı yiyeceğim sağlam, asılıp duru-
yorum. Kulpu dört yöne çeviriyorum, bana mı-
sın demiyor.

— İt be it!...

Şoföre soruyorum:

— Nereye iteyim?

— Nereye itilir yahu?... İt!... İtmesini de mi
bilmiyorsun... İçeri doğru it!

Hiç böyle içeri doğru itilip de açılan kapı
görmedim.

— Kapıyı itme be! Kulpu it!...

Hele şükür kapı açılıyor. Şoför durur mu?

— Her müşteriye teker teker öğret...

Bir yolcu,

— Kaz gibi adamlar! diyor.

Bunu söyleyen yolcu kapının yanında oturu-
yor. Şoför onu,

— Kapı açık! diye tersliyor.

Adamlar kapıyı açıp küt diye kapıyor.

— Olmadı!... Kapanmadı.

Adam bir daha deniyor yine kapanmıyor.

— Kapanmadı!

Yanındaki yolcu,

— Hızlı çek! diyor.

Çat!... Pat!... Küt!...

— Yavaş yahu, diyor yavaş be!... Alt tarafı
yirmi beş kuruş vereceksiniz be!...

Şoför uzanıp kapıyor kapıyı ama çenesini
açıyor:

— Haftada bir kapı tamiri. Kazan kazan ka-
pı tamirine ver. İş mi bu yani... Sizin evinizde
kapı yok mu? Saat gibi kapı bu yavaşça tık
diye kapatacaksın.

Bir yolcu Galatasaray'da inmek istiyor. Yine
kapı açılmaz. Bir patırtı, kıyamet, sağa, sola,
yukarı, aşağı... Sonunda kapı açiliyor. Yolcu-
nun arkasından kendimi sokağa fırlatıyorum.

— Kurtuluş?

— Evet, buyurun!

Buyurması kolay ama nasıl buyuracaksın?
Kapının kulpuna yapışıyorum. Yukarı kaldır
kalkmaz, aşağı indir inmez, sağa sola dönmez,
it itilmez... Tüh Allah kahretsin... Bütün kuvve-
timi deniyorum. Koca Yusuf pehlivan kalksa
mezardan bu kapıyı acamaz.

— Kendine çek!

Bu kapı da kendine çekilince açılırmış. Kaç
para eder, bay şoför başlıyor söylenmeye...
Ama yooo, bu kadarına dayanamam artık.

— Birader, diyorum, hepsinin kapısı bir baş-
ka çeşit bunların. Bizim ne suçumuz var bun-

da? Kimini sağa, kimini sola çevireceksin. Kimi yukarı, kimi aşağı... Bir kısmını iteceksin, bir kısmını çekeceksin...

Şoför, büsbütün kızıyor:

— İnsan bu kadarcık şeyi de bilmez mi be... Ford arabalarının kulpunu sola, Studbaker'leri sağa çevşireceksin. Şevrole oldu mu iteceksin kulpu. Hilman'ları kendine doğru çekeceksin. Fiat arabası oldu mu önce bir sağa çevirir, sonra üstüne basarsın. Buick'ler en kolayı, bir sola, bir sağa çevirir, kulpu kendine doğru biraz çeker, sonra biraz yukarı kaldırır, kuvvetlice aşağı indirirsin, sonra kendine doğru çekip te, hafifçe üstüne basar, itersen, çıt diye açılır kapı...

Şoför, durmadan her marka otomobil kapısının nasıl açılacağını anlatıyordu. Ben tatlı tatlı dinliyordum ama lâfının sonunu kötü bağladı:

— İnsanın bu kadarcık bişeyi öğrenmemesi için mankafa olması lâzım.

Yolculardan biri şoförden de baskın çıkıyor:

— Dangalaklık efendim. Düpedüz dangalaklık bu... Alt yanı yirmi-otuz çeşit otomobil var. İstanbul gibi bir şehirde yaşayan insan bu kadarcık bişeyi öğrenemezse, kaldırsın kendini denize atsın...

Şoför onaylıyor:

— Öyle ya, ölsün be!... Ölsün daha iyi.

— Koy önüne bir torba saman, yesin.

Bana sövüp sayan yolcu Taksim'de iniyor. Tam kapıdan çıkarken:

— Vaaay... Aman!... diye bağırıyor.

— Ne oldu? Ne var?

İyi olmuş keratava. Kapıyı kaparken baş parmağı araya sıkışmış. Elinden şakır şakır kanlar akarken kapıya sövüp sayıyor:

— Namussuz kapı... Hiç böyle kapı görmedim.

Herif aman zaman diye bağıradursun, Şoför gaza basıyor, Harbiye'ye uçuyoruz. Harbiye'de bir müşteri daha binmek istiyor ama ne mümkün... Otomobil kapısı değil, kale kapısı namussuz. İstanbul surlarının kapısını bir haftada açan Fatih Sultan Mehmet gelse açamaz. Şoför,

— Bastır! Bastır be!... diye bağırıyor.

— Neresini bastırayım?

— Ömründe hiç arabaya binmedin mi? Düğmesini bastır!

— Düğmesi nerede yahu?

— Kilit düğmesi be!...

Düğme dediği nerede biliyor musunuz? Kapıyla, kilitle, kulpla hiç ilgisi olmayan bir yerde, arabanın iç yanında, pencere camının altında.. Ben düğmeye basıyorum, adam kulpa, kapı açılıyor. Açılır açılmaz da canımı dar atıyorum dışarı.

Artık yürümeye karar verdim.

Yanımda bir araba duruyor.

— Nereye bayım?

— Kurtuluş.

Şoföre bakıyorum, yaşlıca bir adam. Artık bu küfür filân etmez, diyorum içimaen. İçerde de üç yolcu daha var. Acaba kapıyı açmayı... Bilirim bunları, her birinin ayrı bir huyu vardır. Elimi kapı kulpuna atmadan soruyorum.

— Arabanız ne marka?

— De Soto!...

«De Soto» mu? Bu nasıl açılır? Zaten kapının kulpu da yok.

— İt!...

İtiyorum.

— Bastır!

Bastırıyorum.

— Çek!... Kendine çek!... Döndür!

— Döndürdüm.

Kaç defa döndürdün?

— İki.

— Olmaz, baştan döndür. Üç defa...

Şoför yardıma geliyor, o da açamıyor. Yolcularla şoför içerden, ben dışardan zorzor kapıyı açıyoruz. Bu sefer de bitürlü kapanmaz. Ben çekerim, şoför çeker, kapı kapanmaz. Bütün kuvvetimle kapıyı çektim. Eski araba sarsıldı. Küüt diye bir ses... Şoför,

— Hah, kapandı şimdi... dedi.

Gidiyoruz, şoför anlatıyor durmadan. Ellibin liralık arabaymış. Yolcular bir yılda hurdaya çıkarmışlar. Dolmuşa inip binmesini, kapıyı açıp kapamasını bilmiyorlarmış. Ayda bir kere kapıyı tamire götürürmüş. Şoför sövüp sayıyor. Bereket, bu seferkiler bana değil, başkalarına.

Kurtuluş'a geliyoruz. Araba duruyor. Bir yolcu kapıyı açmak istiyor. Açılmaz...

— Bu araba De Soto diye öğrendiklerimi satıyorum, yukarı al, sola it...

Öbür yolcu işe karışıyor, üçüncüsü yardım ediyor. Şoför söylenerek kapıya uzanıyor. Hiç birimiz açamıyoruz. Öbür yandaki kapıyı kurcalıyoruz, zorluyoruz, o da açılmıyor. Kaldık mı arabanın içinde... Kan-ter içinde kalan şoförde küfürün bini bir para... Bir kısmımız sağ, bir kısmımız sol kapıda uğraşıyoruz. Masallar-

daki sihirli kapı gibi, ne yapsan açılmaz.

— Sustayı çekin! Hadi!... Dayanın!...

Tramvaylar, arabalar arkamıza yığılmış. Trafik memuru sesleniyor. Şoför arabayı kenara çekiyor. Bir erkek yolcu ceketini çıkarmış, kapıyı açmaya çalışırken, biri de öbür kapıyı tekmeliyor. Kadın yolcu avazı çıktığı kadar,

— İmdaat!... diye bağırıyor.

— Sus hanım, ortalığı telâşa verme. Kadın kaçırıyor zannedecekler.

Polis koşup geliyor. Etrafımızı kalabalık çeviriyor.

— Ne var?

— İçerde kaldık, kapı açılmıyor.

Kadıncık çığlık çığlığa, şoför kapı kilidinin sustasını bozan müşterilere küfür eder, dışardakiler güler halimize...

— Bir keser yok mu, keser...

— Keserle açılmaz, varyoz lâzım.

— Bir çilingir çağırın en iyisi...

Karanlık bastı, biz hâlâ dolmuşta mahpusuz. Seyirciler gittikçe artıyor. Ne içerden açılıyor, ne dışardan... Başka bir şoför bizimkine,

— Arkadaş, diyor, bunu açsa açsa Yenişehir'de tamirci Yanko açar. Geçen gün Büyükdere'ye müşteri götürmüştüm. Benim de başıma geldi. Öldür Allah kapı açılmadı. Sonra müşteriyi tersyüzü getirdim, beş tamirhane dolaştıktan sonra Yanko usta açtı.

Yenişehir'de Yanko ustanın tamirhanesine gidiyoruz. Usta evine gitmiş. Ustaya haber gidiyor. Biz içerde artık patlıyacağız. Bir saat mi, iki saat mi sonra usta geliyor. Bir zaman da o uğraşıyor.

— Siz bunu Tarlabaşı'ndaki kilitçi İbo var, ona götürün, diyor.

Kilitçi İbo'ya gidiyoruz.

— Sustanın dili dişliye geçmiş, diyor.

— Ne yapacağız?

— Gece vakti olmaz. Bunun bir günlük işi var. Gündüz gözüyle inşallah...

İçerde yalvarmaya başladık:

— Aman İbo usta, ocağına düştük. Bizi buradan kurtar. Ne istersen verelim, yüz, ikiyüz... Kadın ağlamaya başladı:

— Ah n'olur, kocama bir haber verin bâri...

Hâlimize acıyan İbo usta işe girişti. Gecenin onikisinde,

— Olmuyor, dedi, bunun işi uzun... Pencereden çıkın!...

İlkin kadının canını kurtardık. Pencereden başını uzattı. Ayaklarından biz tuttuk, başından dışardakiler, karga tulumba kadını çıkardık. Yolcunun biri şişman olduğu için ne yaptıksa dışarı çıkaramadık. Sonra beni çıkardılar. Hürriyet havasını ciğerlerine çektim. Şişman yolcuyu çıkarmaya çalışıyorlardı. Bana da: «Yardım et» dediler. Çeke çeke adamı yarı beline kadar dışarı çıkardık. Ama tam beline gelince, ne içeri, ne dışarı, adam pencereye takılı kaldı; yarısı içerde, yarısı dışarda.

— Vazgeçtim, içeri sokun! diye yalvarıyor. İçeri de sokamıyoruz.

Ben artık oradan uzaklaştım. Ne yaptılar bilmiyorum. Tabiî Kurtuluş'a yaya gittiğimi, o günden sonra dolmuşa binmeye tövbe ettiğimi tahmin edersiniz.

GAÇINCI GILİNİK?

Elimizde tavsiye kartı vardı; işe girmek için değil, hastaneye girmek için. Hastanelik bir hastamızı, yer yok diye kapı dışarı etmemeleri için... İki değil, üç hastayı koyun koyuna yatırsalar razıydık. Uluslararası tanınmış ordinaryüs profesöre tavsiye kartını bu yüzden götürmüştük. Yakınlarımdan olan hasta, bir başka yakınımla içeri girmişti. Ben kapıda bekliyordum. Yerde, sıralarda, ayakta hastalar bekleşip duruyorlardı.

Ben hastaneden korkarım. Onun için kapıya kadar gelmiş, içeri girmemiştim.

Hastanenin, bahçeye açılan çift kanatlı geniş, camlı kapısı iki üç dakikada bir, açılıyor, baştan aşağı beyazlar giyinmiş erkekler, kadınlar girip çıkıyorlardı. Kapı kanadı iki yana da açılıyor, hem içeri, hem dışarı. Bu beyaz elbiselilerden biri içeri girdi, ya da dışarı çıktı mı, arkasından camlı kapı hızını kesemiyor, içeri dışarı gidip geliyordu. Kapı kanadının sallantısı bitmeden, yeni bir beyaz elbiseli kapıdan geçiyordu.

Gözüm, camlı kapı kanatlarındaydı. Bu beyaz elbiseliler, herhalde doktor olacaklardı, doktor, mütehassıs, asistan, doçent, stajyer, filân...

Kiminin üstünde kahve rengi pelerin de vardı. Bu beyaz elbiselilere dikkatle baktıkça onları birbirlerinden ayırt etmeye başladım, rütbelerini anlıyordum. Çünkü hademeler, hizmetçiler, doktorlar hiç ayırtsız, hep beyaz giyiyorlardı. Bembeyaz elbiseleri içinde kimler daha çok doktora benzemek istiyorsa, işte onlar hademeydi. Saçı taranmamış, hattâ birazcık sakalı çıkmış doktorlar vardı. Ama hademelerin içinde böylesi hiç yoktu. Doktorlar, her yerde yürüdükleri gibi ellerini kollarını sallıya sallıya yürüyorlardı; oysa hademeler kasıla, kasıla, teftişe çıkmış feldmareşal gibi yürüyorlardı. Doktorlar gülüyor, hademeler surat asıyorlardı.

İçeri gönderdiğimiz hastadan her nedense haber çıkmadığı için, ben kapı ağzında bu beyaz elbiselileri inceleyip duruyordum.

Doktorlar, basbayağı doktordular. Ama hademeler; doktorlardan daha çok doktordular. Yalnız bir yerlerinde bir işaretleri vardı ki, işte o işaretten şıp diye hademe oldukları anlaşılıyordu. O işaret mi? Çoraplarının yırtığı... Gömlek bembeyaz. Ceket gıcır gıcır. Pantolon tığ gibi ütülü. Ayakkabı, çorap, beyaz. Beyaz olmasına beyaz ama, arkadan bakınca ökçeden topuğa kadar yırtık görünüyor. Hele pantolon paçaları kısa olanların topuklarındaki kocaman çorap yırtıkları büsbütün göze batıyordu. Yırtıksız olanlar da vardı ama, çoğununki yırtıktı. Sanki doktorlarla ayırt edilsinler diye, istiyerek yırtık, yamalı çorap giyiyorlardı.

Bir tanesi koridorda aşağı yukarı dolaşıp duruyordu, elleri arkasında, başı tavanda, burnu havada... Yanına gittim,

— Affedersiniz, dedim.

Yürümeyi bırakmadı. Lâfımı tamamlamak için, ben de yanında yürümeye başladım.

— Affedersiniz, bir hastamız muayene olmak için...

Başını çevirip bakmıyor, pasa yürüyordu.

— Bir hastamız muayene...

Burnu, pencerenin üst pervazını gösteriyordu.

— Bir hasta...

Baktığı yoktu.

— Bir...

Yürüdü, içeri girdi. O sırada muayene olmak için bekleşenlerden bir adam kendini taşların üzerine fırlattı. Kıvırkıvır kıvranıyor, acı çığlıklar atıyordu. Çorabının arkası yırtık olan beyaz gömleklilerden biri, yerde kıvranan adama,

— Öte var be! diye bağırdı, yolu kapama!..

Ayağını adamın üstünden aşırıp geçti. Yerd inleyen adamın durumuna dayanamadım, o be yaz gömleklilerden birine,

— N'olur, doktora haber verseniz, dedim belki bir uyuşturucu iğne filân yaparlar.

Şöyle bir saçımdan tırnağıma kadar süzdük ten sonra,

— Sen bu herüfün nisi oluyon? dedi.

— Hiç...

— Mademâki heç, sen bu herüfün hısmı, a rabası olmuyon da, ne demiye garışıyon?

— İnsanlık adına.

— İnsanlıyetlik yapacak bir sen mi gusur ga dın?

Kızgın yürüdü, gitti. Hiç olmazsa soruma ka şılık vermişti.

Yerdeki adam bağırmasını yükseltince, bas ka bir beyaz gömlekliyi tuttum,

— Günahtır, doktora haber verin, n'olur, de dim.

Dişleri göründü, gülüyordu. Çok bilmişçesin elini salladı:

— O-hoo... Bu nümere yapıyo be! Ağnam dığ?... Biz neler görmüşüz. Garşıdan bakı cak, şıp diye nümereyi ağnarım.

— Böyle numara olur mu? Ne diye numar yapsın?

— Hastaneye yatsın deyi...

Kurnaz kurnaz güldü. Güle güle de gitt Adam bir zaman kıvrandı. Öbür bekleşenler d beyaz gömlekliler gibi, ona aldırış etmiyorlar Yalnız bir kadın ara sıra,

— Vah vah! diyordu.

Ayakları tekerlekli bir arabada, iki beya gömlekli bir hastayı götürüyordu. İkisinin de sa ları pırıl pırıl taralı. Gömlekleri, pantolonları ütü lü. Yalnız çoraplarında o işaret var, topukları da, kaz yumurtası biçimi kocaman bir yırtık. Gülüşe oynaşa, itişe kakışa arabayı kapıdan ç kardılar. Arabadaki hasta belki ameliyattan çık mıştı, halsizdi. Arkadaki, arabayı koşturmay başladı. Parkeden, hastanenin kumlu yolun birden düşünce araba, sarsıntıdan tekerleğin b ri fırladı. Araba yana yattı. Karantina sarısı, de nek gibi bir bacak, arabadan sarktı... İki beya gömlekli, tekerleği yerine geçirmeye çalışıyo lar, bitürlü beceremiyorlar. Kızmışlar, boyun sövüyorlardı:

— Dingiline... ettiğimin arabası...

— Dingilini... tiğimin namussuzu...

— Ulan deliği nirde bu ölüsü gandillinin?. Bul şu deliği!..

Ben kapıda onları seyrederken, bir sakallı ihyar geldi. Ayaklarına kalın, kaba lâstikler; yün oraplarını, aba pantolonunun üstüne çekmiş. antolonun yamalarından asıl kumaşın hangisi duğu ayırt edilmiyor. Belindeki kuşak, sırtına, miadını en az on kere doldurmuş bir asker eketi. Başındaki kasketi bile delinmiş.

İhtiyar, kapıda durdu. Etrafına bakındı, sonra, elleri arkasında bağlı duran bir beyaz gömkliye gitti:

— Birinci hariciyenin, üçüncü servisi nire?

Yırtık çoraplı, beyaz gömlekli bilgiç, adama ukardan baktı:

— Üçüncü hariciyenin birinci zervisi mi, yohum birinci hariciyenin üçüncü zervisi mi?

İhtiyar duraladı. Birdenbire şaşalamıştı.

Beyaz gömlekli, ihtiyara yardım etmek istiordu:

— Beri bah, dedi. Üçüncü hariciyenin birinzervisi va, birinci hariciyenin üçüncü zervisi a... Hangisi senin aradığın?

İhtiyarın büsbütün aklı karıştı:

— Biri üç, biri bir emme, hangisi üç, hangibir şaşırttım.

— İkinci hariciye de va. Sakın ola ki ikinci ariciyenin üçüncü zervisini aramayasın?

İhtiyar, gözlerini büzdü, başını kaşıdı,

— Tüm garıştırdım, dedi,

— Gılinik nümeresini ahlında duttun mu?

İhtiyar,

— İki miydi ne? diye söylendi.

— Sakın, birinci hariciyenin ikinci zervisinin, üncü gıliniğinde olmasın? Düşün biyol...

— Şincik tüm garıştırdım. Düşündükçe gaıtırıyom.

— İnsan bellemez mi canım... Bah, ikinci ariciyenin üçüncü zervisi va... Onun da biinci gıliniği va...

İhtiyar,

— Biri üç, biri bir... diye tekrarladı.

— İyi düşün... İkinci gılinik yoh mu?

— Var besbelli... Var ya... Birinci de var, üncü de...

— Üçüncü zervis, ikinci hariciye mi, yohsam nci hariciye, birinci zervis, ikinci gılinik mi?

İhtiyar, kuşağının arasından tabakasını cırdı. Bir sigara sardı. Aklının başına gelmesi n cigarayı tüttürdü. Düşündü, düşündü,

— Helbet biri ya, hangisi? dedi. Sen gaçıncı inik dedin?

Beyaz gömlekli bilgiç bilgiç saymaya başladı:

— Canım ağnamıyacak ni va?... Üçüncü hariciyenin birinci zervisinin ikinci gılıniğiynen, bir de efendime deyim, birinci hariciyenin üçüncü hariciyesinin ikinci gılıniğinin, birinci gılıniğinin, dördüncü zervisinin... Amanıng emmi, beni de şaşırttın be!... Ben de garıştırdım, bah bi daha baştan alıyom. Şimcik üçüncü zervisin ikinci gıliniğinin birinci hariciyesinde mi, yohsam...

Beyaz gömlekli boyuna «birinci, üçüncü, ikinci» dedikçe, ihtiyar gözlerini kırpıştıra kırpıştıra hayranlıkla onu dinliyordu. Sonunda,

— Eşgossun!... dedi bu gadar şeyi nasıl da biliyon, bir bir sayıyon, akılda galır şey değel...

Yırtık çoraplı, beyaz gömlekli, burnunun ucunu havaya kaldırdı,

— Golay mı emmi, dedi, golay mı? Vazife bu...

İhtiyar bir daha,

— Eşgossun!.. dedi.

— Şincik bir düşün, yeni baştan. Bah ben sana diyiyim. Birinci hariciyenin üçüncü zervisi, ikinci gıliniği va... Bunu bi kerem ahlında dut. Ondan kelli üçüncü...

Beyaz gömlekli, yeni baştan saymıya başladı.

İhtiyar, aklına gelmiş gibi,

— Dur hele, dedi. Ben sana ilkin ne demiştim? Gaçıncı hariciye dimiştim? Gaçıncı zervis dimiştim? İlkin her ne didiysem, işte orasını arıyom. İlk dediğim doğrusuydu...

— İlkin dediğin mi?

Bu sefer ikisi de düşündü. İlk denileni hatırlayamadılar. Yırtık çoraplı, beyaz gömlekli sordu:

— Sen orda kimi arıyon?

— Oğlum vardı. Köyden emeliyat için geldiydi.

— Sen var git, adresini bi iyi gafanda zaptet. Sonra gel...

— Edresesi memlekâtta...

— Başka bir zaman gel!..

— Hey oğul, otobosun pilâtını, neyi de almıştım. Dokuz gayme verdim, yansın mı şincik? İkindileyin kalkacak otobos. Bak işi, gördün mü sen! Gismet değelmiş, oğlanı görmiyeceğiz. Hey Yarabbi sen biling... Üçüncü hariciye miydi?

— Birinci olmasın... Birinci hariciyenin ikinci zervisinin ikinci gılıniği mi yohsam...

— Dur hele. Adı Mâmut. Garnında bir illet çıktıydı, İrecep oğlu Mâmut. Eğerim görürsen,

buban geldi, gitti dirsin. Acep üçüncü zervis miydi? Haydi sağlıcaklan gal... Gaçıncı gılinikti acep... Allaha emanet ol!...

— Gule gule emmi...

İhtiyar,

— Üçüncü, birinci... diye diye gitti. Çorabı yırtık, beyaz gömlekli, arkasında bağlı ellerini çözdü, sol elini cebine soktu, içeri girdi...

ISLATIR MI ISLATMAZ MI?

İşsizlik canıma tak demişti. Ne iş olsa yapacaktım. Ama ne iş olursa, çöpçülükten, lüpçülüğe kadar...

Bir tanıdığım,

— Ragıp Beyin bir adama ihtiyacı varmış, seni ona göndereyim, dedi.

— Madem adam arıyor, benden iyi adam mı bulacak? Ne iş için?

— Vallâhi bimiyorum.

Bir kart yazdı, beni Ragıp Beye gönderdi.

Ben yazıhanesinden içeri girdiğim zaman, Ragıp Bey iki adama şöyle söylemekteydi:

— Benim elimde bir şişe su olsa... Efendim... Bu bir şişe su ile bütün burolarını ıslatabilir miyim, ıslatamaz mıyım?... Efendim?... Elbette ıslatamam. Binaenaleyh madem ki ıslatamam, öyleyse...

Getirdiğim kartı uzattım.

— Buyurun, oturun, dedi.

Biraz daha konuştular, o iki adam gitti. Yalnız kalınca,

— Ben ellialtı yaşındayım, dedi. Başımdan çok şeyler geçti. Hayat tecrübelerimden en sonunda şunu öğrendim ki...

Ellialtı yıllık hayat deneylerinden elde ettiği sonucu kavrayabilmek için gözümü de, kulağımı da açmıştım.

— Hayattan şunu öğrendim. Meselâ, benim elimde bir şişe olsa... Efendim? Bu bir şişe su ile bu yazıhaneyi ıslatabilir miyim, ıslatamaz mıyım? Efendim?

Öyle bir soruşu vardı ki, ille bir karşılık vermek gerekti. Acaba ne dersem hoşuna giderdi? Islatır mı demeliydim, yoksa ıslatamaz mı? Biraz önce, yine bu soruyu sormuş kendi sorusuna kendisi, ıslatmaz, diye cevap vermişti.

Benim düşündüğümü görünce, sorusunu tekrarladı:

— Islatır mı?... Efendim?

Lise bitirme sınavındaymışım gibi titredim.

Bulunduğumuz yazıhanenin taban yüzeyini göz karalaması ölçmeye çalıştım. Eni dört metre var, boyu da altı metre kadar.

— Islatır mı, ıslatmaz mı? Efendim?..

— Şişe ne kadar? dedim.

Şaşırdı.

— Ne şişesi?... Hangi şişe?

— Burolarını ıslatacağımız su şişesi...

Böyle bir soru ile karşılaşacağını ummadığı suratından belliydi.

— Şey... Basbayağı şişe işte... su şişesi.

— Islatmaz efendim.

— Gördünüz mü, ıslatmaz işte... Binaenaleyh, her insanın bu hakikati bilerek, ona göre... değil mi?

— Evet...

— Sizi işe aldım. Burada bir adamım var. Kendisine şimdi, sizin yanınızda yol vereceğim.

Zor bir durumda kalmıştım. Demek adam benim yüzümden işinden olacaktı. Buna vicdanım elvermedi.

— Beyefendi, dedim, başka birini ekmeğinden etmek, ayağını kaydırmak istemem...

— Hayır, dedi, sizi almasam da yine ona yol verecektim. Ben böyle inatçı adam görmedim. Bakın, çağırayım da, siz de görün...

Zile bastı. Gelen odacısına,

— Bir şişe su getir, Mümtaz Beyi de buraya çağır! dedi.

Önce Mümtaz Bey içeri girdi. Adamı görür görmez kanım kaynadı. Güler yüzlü, sevimli, bir adam. Hiç öyle inatçı bir görünüşü yok. Patrona,

— Buyurun Beyefendi, bendenizi emretmişsiniz, dedi.

O sırada odacı bir şişe iyi su getirmişti. Suyu görünce, adamın yüzü ekşidi, kaşları çatıldı, yüz kasları gerildi, şakakları atmaya, çene kemikleri oynamaya başladı. O sevimli yüzdeki bu birden değişmeye şaştım. Hani bitakım romanlarda, korkunç filimlerde gündüz insan, gece ay çıkınca canavarlaşan yaratıklar vardır; Mümtaz Beyin yüzü de öyle oldu.

Patron eline şişeyi alıp sordu:

— Bu şişenin içindeki suyu buraya döksem, burasını ıslatır mı, ıslatmaz mı?.. Efendim?..

Mümtaz Bey:

— Islatır! diye bağırdı.

Bu, bağırmaktan çok hırlamaya benziyordu. Mümtaz Beyin yüzü değişe değişe, tıpkı iri bir buldog köpeğinin suratına dönmüştü.

Patron,

— Islatmaz! dedi.

Mümtaz Bey, dişlerinin arasından,

— Islatır! diye hırladı.

— Islatmaz!

— Islatır!

— Islatmaz!

— Islatır!

Patron bana,

— Görüyorsun ya, dedi, göz göre göre bir gerçeği nasıl da inkâr ediyor... Şimdi bu elimdeki bir şişe su, burasını ıslatır mı, ıslatmaz mı? Efendim?...

— Islatmaz, dedim.

— Tabiî ıslatmaz. Mademki ıslatmaz, öyle ise böyle bir adamla bir arada çalışılmaz!

Mümtaz Beye döndü,

— Artık sizinle beraber çalışamıyacağız. Hemen ilginizi kesip, buradan gidin!

Mümaz Beyin yüzü yine değişmiş, o sevimliliğini almıştı,

— Teşekkür ederim Beyefendi, Allaha ısmarladık! dedi.

Şaşırıp kalmıştım.

— Beyefendi ne iş yapacağımı öğrenebilir miyim? dedim, belki Mümtaz Beyin yaptığı işi yapamam.

— Bana mantık sahibi birisi lâzım, dedi. Her şeyden önce mantık. Anladınız mı? Şimdi bu şişenin içindeki suyu buraya döksem, burasını ıslatır mı? Efendim?...

— Islatmaz.

— Tamaaam... Benim istediğim de işte bu... Şimdi içeriki odaya gidin. Demirbaş eşyayı Mümtaz Beyden teslim alın.

— Başüstüne.

Yandaki odaya geçtim. Mümtaz Bey kendi eşyalarını topluyordu. Ne kadar güler yüzlü, sevimli bir adamdı. Bu kadar tatlı bir adam, demin patronun karşısında nasıl da kurtlaşmıştı. Utanarak yanına sokuldum,

— Çok üzgünüm, dedim, benim yüzümden, şinizden olmuşsunuz gibi geliyor.

Gülerek,

— Yok canım, dedi, neden sizin yüzünüzden olsun? Siz olmasanız, başka birisi gelecekti.

— Affedersiniz ama, sanki siz de ıslatmaz deseniz ne olurdu?

— Şimdi ne desem boş, anlatamam... Sonra siz de anlarsınız. Ben bir sene içinde değiştirdiği beşinci adamım. Ancak ikibuçuk ay dayanabildim. İşsizliğin ne olduğunu bilirim. Onun için gözünüzü korkutmak istemiyorum. Allaha ısmarladık, Allah size de sabırlar versin...

— Güle güle...

Mümtaz Bey çantasını aldı, gitti. Ben ne yapacağımı, ne iş göreceğimi bilmiyordum. Masanın başına geçtim. Sandalyeye oturdum. Biraz sonra patronun odasından, gürültülü tartışma sesleri duyuldu. Odacı geldi,

— Sizi çağırıyor! dedi.

Patronun odasında üç kişi daha vardı. Ne olduğunu anlıyamadığım bir satış işi üzerinde konuşuyorlardı.

— Bir şişe suyu buraya döksem, buralarını ıslatır mı, ıslatmaz mı? Efendim?

— Islatmaz! dedim.

— Tamam, dedi.

Öbürlerine döndü:

— Gördünüz mü, ıslatmaz. Siz göz göre göre...

Adamlardan biri,

— Bu işin ıslatıp ıslatmamakla bir ilgisi yok, dedi. Yüzde beşten fazla veremeyiz.

Patron,

— Önce mantık, dedi. Her işin esası mantıktır.

O gün beni patron dört defa odasına çağırdı. Her yanına gidişimde hep o soruyu sordu. Ben de,

— Islatmaz! diye cevap verdim.

Ertesi gün yine öyle, bütün bir hafta böyle geçti. Günde dört, bazı da beş, altı kere, «ıslatmaz» diyordum. Cumartesi günü yüz lira haftalık aldım. Patron, bütün hayat deneylerinin sonunda, bu büyük mantık gerçeğine inanmıştı; «Bir kova suyun ıslatabileceği bir yeri, insanlar bir şişe su ile ıslatmaya kalkmamalıdırlar.» Bunu, bir atasözü gibi, büyük bir felsefe, bir büyük özdeyiş gibi dilinden düşürmüyordu. Benim ödevim de bu gerçeği onaylamaktı.

Bir ay çalıştıktan sonra, ödevimi çok iyi yaptığım için, haftalığımı yüzelli liraya çıkardı. Artık beni her yere yanında götürüyor, kendi işine gelmeyen bişey oldu mu, hemen,

— Bir şişe suyu döksem, burasını ıslatır mı,

ıslatmaz mı? Efendim?... diye soruyordu.

— Islatmaz! diyordum.

Günde yirmi, otuz kere «ıslatmaz» diyordum ama, haftalığımı da ikiyüz liraya çıkarmıştı. Artık beni evine götürüyordu. Patrondan, bir yattığım zamanlar ayrılıyordum. Karısı bişey istese, oğlu para, kız manto istese, hemen patron,

— Ben onu bunu bilmem, diyordu. Bu kadar sene yaşadım, neticede şunu öğrendim ki... Elimde bir şişe su olsa da döksem, burasını ıslatır mı, ıslatmaz mı? Efendim?..

O daha lâfını tamamlamadan, ben bağırıyordum:

— Islatmaz!..

O zaman akan sular duruyordu. Bu yüksek düşüncenin şu kısacık bir tek cümlesile, patron hep haklı çıkıyordu. Mantık bu, hiç şaşar mı?... Kendi kendisini haklı çıkarması, haklı olduğuna inandırması, mantıklı iş yaptığına güvenmesi için, bir şişe suyun geniş bir döşemeyi ıslatmıyacağını onaylamam gerekti.

Beş ay çalışabildim. Haftalığım ikiyüzelli liraya çıktı. Bütün işim gücüm, günde kırk, elli kere,

— Islatmaz! demekti.

O güne kadar bu işi benim kadar uzun zaman yapabilen, dayanan hiç kimse çıkmamış. Benim de canım burnuma gelmişti. Sırtımda yük taşımaya, işsiz, aç susuz sürünmeye bile katlanacaktım. Ama bu, dayanılır bir iş değildi.

Bigün yine, bir mal satışı üzerinde, yüzdeyedi, yok yüzdesekiz diye tartışıyorlardı. Patron beni çağırdı:

— Bu bir şişe suyu buraya döksem, ıslatır mı, ıslatmaz mı? Efendim?... diye sordu.

— Islatır! diye bağırdım.

— Ne?...

Birden donup kalmıştı, şaşırmıştı.

— Islatır mı?

— Islatır!

Haklı olduğuna o kadar güveniyordu ki, şişedeki suyu yere boşalttık. Dökülen su, döşemenin beşte birini bile ıslatmamıştı.

Tıpkı vaktiyle Mümtaz Beyin suratının değiştiği gibi, suratı değişmişti. Dişlerinin arasından:

— Islatır mı, ıslatmaz mı? diye hırladı.

— Islatır! dedim.

Karşısındaki adamlar gülüyorlardı.

— Islatır mı?

— Islatır.

— Islatmaz!

— Islatır.

— Islatmaz!

Avazım çıktığı kadar bağırdım:

— Islatır ulan, ıslatır! Islatır, ıslatıır!.

— Defooo!... Gözüm görmesin! diye bağırdı.

Elimi kolumu sallaya sallaya sokağa çıktım. Ama tam bir yıl patronun hayali, gözümün önünden gitmedi. Sokaklarda dolaşırken, yolda giderken, vapurda, tramvayda hattâ uyurken,

— Islatır, ıslatır!.. Islatır da ıslatır!... diye kendikendime söylendim durdum. Patronu kaç kere ıslatmaz diye onayladımsa, o kadar da «ıslatır» diye bağırdıktan sonra bu hastalıktan çok şükür kurtuldum.

VEREM OLMAK LAZIM

Evlendik ya... Evlenince insan ne yapar? Ne yapılacağını bilmiyordun da, ne diye evlendin? Bilmez olur muymuşum? Bal gibi biliyorum işte.. İnsan evlendi miydi, ilk işi kışlık kömürünü almaktır. Eşe dosta sorduk, bunun yolu nedir?

— Ooooo... dediler, alamazsınız.

— Neden?

— Alamazsınız da ondan...

— Hakkım değil mi yahu? Allah Allah!.

Kim bana, kömür alamazsın dediyse, ona haktan, hukuktan sıkı bir konferans çektim.

Mahallemizin muhtarına gittim. On dakika kadar ihtiyarın öksürük nöbetinin geçmesini bekledikten sonra,

— Hangi takımı tutuyorsunuz? diye sordum.

— Demokratları, dedi.

— Hah!... Ben de o takımdanım, dedim, ben falan sokakta, filân numarada oturuyorum. Kömür almak istiyorum. Takım arkadaşı olduğumuza göre artık bizi gör.

— Şimdiye kadar nasıl kömür alıyordun?

— Hiç almadım. İlk alacağım.

— Buraya nereden geldin?

— Efendim, ben mutlu bir aile yuvası kur-

dum. Bundan önce nerede akşam orda sabah. Şimdi mutlu aile yuvamızdaki kuşların kışın sıcak yuvamızda ısınmaları için kömür almak istiyorum.

— Sizin ve eşinizin geldiği yerden birer beyanname getirin!

Acele telgraflar, yıldırımlar, cevaplı, taahhütlü mektuplarla birbuçuk ayda beyannamelerimiz geldi. Bu kez muhtar,

— Kömür Tevzi Müessesesine dilekçe vereceksin! dedi.

Dilekçelerimizi verdik. Muhtarlıktan doldurulacak bir kâğıt verdiler. Kim demiş, kömür alamazmışım diye?... İşte kâğıdını aldık. Muhtar kâğıdımızı doldurdu. Tekrar kömür dağıtma yerine götürdük. Bir imza... Tamaam... Kömür alır mıyım, alamaz mıyım, görsünler. İşte imzasını aldık. Efendim bizim halkımız istiyor ki, cebine koysun parasını, «Ver bana bir ton kömür!» desin, şıp diye kömürünü alsın!

Hiç olur mu öyle şey? Burası bakkal dükkânı mı be? Bakkal dükkânına bile gidince sıranı beklersin. Burada bu kadar memur var, onlar ne iş yapacak? Oradan başka bir imzaya... İmzalar bitince en son masadaki memur gülerek,

— Kömür mü? dedi.

— Evet... Kömür, dedim.

Memurun yüzündeki gülümseyiş biraz genişledi:

— Demek kömür istiyorsunuz?

Neş'eli insanlara bayılırım. Ben de bu neş'eli, sevimli memur gibi gülümsemeye çalışarak,

— Ya... Kömür... Kömür istiyorum, dedim.

Dikkat ettiniz mi bilmem, bizde memurların çoğunun suratı asıktır. Halk hizmetinde olan bir adamın, halka surat asmasının anlamını bitürlü anlıyamam. Memur büsbütün gülmeye başladı. Sesli sesli gülüyordu.

— Kömür değil mi?

Ben de onun kadar gülerek,

— Kömür ya... Kömür! dedim.

Bir kahkaha koyuverdi. O kahkahayla güler de ben durur muyum? Bir kahkaha da ben patlattım. Karşınızdaki gülerken somurtacak değilsiniz ya... O güler, ben gülerim. Allah hepimizi güldürsün.

— Demek, hah hah hah!... Kömür ha! Hah hah hah!...

İnsan makaraları bir koyverdi mi, artık tutamaz. Ben ondan çok gülüyorum.

— Kömür... Hah, hah, hah...

Kasıklarımızı tuta tuta gülüyoruz, gözlerimizden yaş geliyor. Artık nerdeyse katılacağım.

— Kömür mü?... Hah hah hah...

— Hah hah hah... Kömür ya...

— Yok ki...

— Nee?... Yok mu? Peki, neden gülüyorsun?

— Yok da ona gülüyorum, hah, hah, hah!...

Benim artık gülmemem, hattâ ağlamam gerekir ama, kendimi tutamıyorum ki... Boyuna gülüyoruz. Bir sinir gülmesi bu. Allah razı olsun, bir sandalyeye oturttular, bir bardak su verdiler, yanaklarımı tokatladılar, kolonya koklattılar. Biraz kendime geldikten sonra,

— Eskidenberi alanlara bile zor veriyoruz. Siz daha yenisiniz. Size yok, dedi.

— Peki, kış kıyamette bizim mutlu aile yuvamız ne olacak?

— Bir şartla alabilirsiniz.

— Nedir?

— Evinizde romatizmalı biri varsa, bir rapor getirirsiniz. O zaman çeyrek ton veririz.

Eve koştum. Bizimkilere,

— İçinizde romatizmalı olan var mı? dedim.

Kaynanam,

— Aman, yeni bir ilâç mı bulunmuş? On yıldır şu romatizmadan neler çekiyorum, Allah bilir... dedi.

Kaynana deyip geçmeyin, kaynananın romatizmalısı işte böyle bazan işe de yarar. Doktor raporu da aldık.

Eh, bir de şu kömürü alırsam, bana, kömür alamazsın diyenlere neler yapacağımı ben bilirim. Kötümser insanlar! Hastalar dururken sağlıklıya kömür verilecek değil ya... Sen de romatizma ol, sana da kömür versinler.

Raporu götürdüm.

— Bu rapor geçmez! dediler.

Galiba sahte sanmışlardı.

Hakları var, şimdi o kadar çok sahte mühendis, sahte doktor ortaya çıktı ki, raporu veren doktorun sahte olup olmadığını nereden anlasınlar? Onun için heyet raporu istiyorlar. Bütün bir heyet de sahte olacak değil ya...

Heyetten rapor almak, kömür almaktan çok daha zor. Uğraş, didin, bir ayda heyetten raporu aldım. Raporu elime alınca, bir de geniş soluk aldım. Kömür verilmiyor diyorlar, elbette vermezler. Sen raporu almazsan sana kömürü nasıl versinler?

Raporu götürdüm.

— Maalesef...

— Neden? İşte rapor!

— Bu sizinki romatizma raporu.

— Siz romatizma raporu istediniz, romatizma raporu getirdik. Kanser raporu isteseydiniz, evelallah kanser raporu da getirirdik.

— Eskiden romatizmalılara kömür veriyorduk ama, şimdi romatizmalılara da kömür yetişmediğinden, onlara da veremiyoruz.

— Eyvah!.. Biz mutlu aile yuvamızı nasıl ısıtacağız?

— Evinizde veremli var mı, veremli. Şimdi yalnız veremlilere kömür veriyoruz.

— Yok.

— Yoksa biz ne yapalım? Kömür almak için verem olmak lâzım.

Öyle kızıyorum ki şu karamsarlara. Bir de kömür verilmiyor, derler. Pekâlâ da işte veren lilere veriyorlar. Göreceksiniz, inşallah bu kı sağsalim geçirelim, seneye hepimize kömür ve rilecek. Nasıl olsa soğuktan; evimizde verei olmayan bir kişi kalmaz.

Şunu vereceksiniz mâdem, verem etmede versenize! Olmaaaaz!... Verem olunca da,

— Kömür almak için ölmek lâzım, diyecek ler, biz kömürü yalnız, ölüyü yıkamak için s kaynatmaya veriyoruz.

Bir de kömür vermiyorlarmış. Resmî muc mele bu... Bikere usûl konmuş. Sen ölmezse onlar nasıl kömür versin?:: Hele şu kömürü b alayım, kömür alamazsın diyenlerin, götürü gözüne sokacağım.

ZAMANIN DEĞERİ

Tarifeye baktım, vapurun kalkmasına otuz üç dakika var. Bir dolmuş bulabilsem, iyi. Yoksa kırkbeş dakika kadar beklemek gerekecek. Boğaz'da oturmanın da bu zorluğu var. Bir vapur kaçırdınız mı, yorgun argın, gece yarısı eve gidiyorsunuz. Kaç defa kanter içinde tam iskeleye geldim, demir kapılar yüzüme kapandı. Çok kötü oluyor insan. Artık küfür mü edeceksin, beddua mı edeceksin, insan şaşırıyor da, ağzından pepeme gibi, kekeme gibi, tükrükle karışık acaip, mânasız heceler çıkıyor.

Otuzüç dakika var. Eğer biraz koşarsam, bir dolmuş bulursam yetişirim.

— Âbidin Bey, cetveli tanzim ettiniz mi?

— Dur birader, sırası mı cetvelin?

Allah Allah... Daire paydos, herkes gitmiş, o bana hâlâ cetvel soruyor. Basamakları üçer üçer atladım.

— Âbidin Beeeeey!

— Ne var kardeşim? Hay yerin dibine batsın bu Âbidin Bey.

— Müdür bey çağırıyor.

Hah!.. Tam müdür de çağıracak sırayı buldu. Ters yüzü döndüm. Nefes nefese, soluya soluya müdürün odasına girdim. Müdür beni öyle görünce bir telâşlandı:

— Ne oldu? Ne var Âbidin Bey?..

— Hiç beyefendi, sağlığınız.

— Nefes nefesesiniz.

— Koştum da...

— Buyurun!

Müdür bana bakıyor, ben müdüre bakıyorur

— Bendenizi emir buyurmuşsunuz.

— Ben mi? Yooo... Ben sizi çağırtmadım.

— Odacı söyledi.

Müdür zile bastı. Odacı geldi.

— Ben sana Âbidin Beyi çağır mı dedim?

— Evet.

— Ne zaman?

— Az önce...

— Haaa... Sahi... Neydi? Ben sizi bişey içi çağırtmıştım ama, dur bakayım. Tuh Allah kah retsin. İhtiyarladık be Âbidin Bey... Vallâhi il tiyarladık.

Yan gözle saate baktım, otuz dakika var. Hı lı koşarsam, bir dolmuşa da rastlarsam, yet şebilirim.

— Eeee, ne olacak be Âbidin Bey, yirmidö sene devlet kapısında hizmet kolay mı? Akıl r kalıyor insanda? Ama neydi benim sana söy yeceğim? Mühim bişeydi ama, neydi?.. Her ney se, aklıma gelmedi. Yarına kadar gelirse bir y re not ederim.

— Gidebilir miyim beyefendi?

— Acele işin mi var?

— Vapura yetişeceğim de...

— Haaa... O başka. Haydi gülegüle...

Kapıdan fırladım.

— Âbidin Bey, Abidin Bey!

— Buyurun Beyefendi!

— Hatırladım yahu, sen geçen gün kuluçk yatırdım demiştin hani... Legorin yumurtas

ılmuşsun. Nereden aldın?
— Ziraat Mektebinden beyefendi...
— Nerede o ziraat mektebi?
— Halkalı'da beyefendi.
— Teşekkür ederim. Hadi sen geç kalma, güle!
Saate baktım, yirmiyedi dakika var. Kendimi r caddeye atsam.
— Âbidin Beeey!...
— Efendim.
— Yumurtalar pahalı mı?
— Elli kuruş beyefendi.
— Pahalı değilmiş. Haydi sen geç kalma. Güle.
Atlaya atlaya gidiyorum.
— Çüş ulan dangalak!
Başımı çevirdim, herif kaldırımın üstünde yılu boyuna uzanmış, küfür ediyor. Cevap verm vapura yetişemiyeceğim.
— Yavaş yürü be odun!
Adamın hakkı da yok değil. Yollar da öyle kabalık ki, çarpmadan yürünmüyor.
— Vay öküz vay!..
İçimden: «Öküz senin bey pederindir» dedim.
Hep ben çarpacak değilim ya, bu sefer bir nuzla beni yere devirdiler. Hiç sesimi çıkardım. Yerden fırladım, hababam koşuyorum. apurun kalkmasına yirmiiki dakika var.
— Dolmuş! Nereye?
— Sen nereye bayım?
— Canım söylesene nereye gidiyorsun?
— Sen söylesene!
— Karaköy...
— Yarın sabah gel, götüreyim.
Kendi kendime, «uyma kör şeytana» dedim.
— Vay Âbidinciğim, vay... Şükür görüştüre... yahu!...
Herif, duvar gibi önümü kapadı. Ama tanıdım kimse değil.
— Ne bu telâşın yahu?
— Vapura yetişeceğim de...
— Vapura mı? Hangi vapura?
— Boğaz vapuru...
— Haaa, yakınmış. Ben Karadeniz seferine ın çıkıyorsun zannettim. Eee, ne var ne yok idinciğim?
— İyilik sağlık. Ne olsun?
— Biz seninle görüşmeyeli ne kadar oldu?
— Epeyce oldu.
— En son ne zaman görüşmüştük?
— Vallahi... Galiba... Neresiydi?..
Saate baktım, onsekiz dakika var. Epi yol geldim ama, herif paçamı bırakmıyor ki...
— Asker arkadaşlığı başka oluyor Âbidin.
Asker der demez hatırladım. Kendisini mareşal sanan bir onbaşıydı.
— Bana müsaade, vapuru kaçıracağım, dedim, yürüdüm.
— Görüşelim yine Âbidin.
— İnşallah... Dolmuş!... Nereye oğlum? Karaköy mü?
Cevap bile vermedi.
— Höst be!.. Önüne ardına bak ulan!..
Aldırmaaa!... Sırtımdan ter süzülüyor. Bu kadar koştuktan sonra yetişemezsem kötü.
— Ulan hıyar ağası... Andavallı!..
Sesimi çıkaramıyorum, hababam koşuyorum.
— Dolmuş!
Araba durdu. Bir koşu, tam yetiştim, kalktı. Yirmi metre kadar ilerde yine durdu. Bir koşu daha. Elimi arabanın kapısına atacakken yine kalktı. Ben durunca o da duruyor. Ben koşuyorum, o kalkıyor. Ama trafik lambasının dibinde yakaladım.
— Yahu, benimle alay mı ediyorsun?
— Estağfurullah paşam. Sizinle ne diye alay edeyim?
— Öyleyse ne diye durup durup kalkıyorsun?
— Sana ne yahu? İstersem dururum, istersem kalkarım.
— Nereye gidiyorsun?
— Eve!
— Numaran kaç?
— Yaka numarası mı, ayakkabı numarası mı?
— Yok, elektrik saatinin numarası.
— Yeşil trafik lambası yandı. Şoför gaza bastı. O kadar kızdım ki, arkasından koştum. Yine durdu. Ama yetiştim. Aaaa... Bir de bakayım ki, araba dolu değil mi? Açtım ağzımı, yumdum gözümü.
— Siz ne biçim şoförsünüz be! İçerde beş kişi var, hâlâ yolcu çağırıyorsunuz.
— Efendi, zatıâlinizi kim çağırdı?
— Duruyorsun ya...
— Dururum, kalkarım, size ne? Siz beni dolmuş şoförü zannettiniz galiba...
Hay Allah kahretsin, hususi araba değil miymiş!... Özür diledim:
— Aceleden akıl kalmadı beyefendi. Vapura onüç dakika kaldı da...
İyi bir adammış:
— Buyur, biz de Karaköy'e gidiyoruz.

— Rahatsız etmiyeyim.

— Estağfurullah... Buyurun.

Allah razı olsun, beni de aldılar arabaya. Motorun bir yeri bozulmuş da, ondan öyle gidip gidip duruyormuş. Birkaç sefer daha durdu. Adam indi, radyatörü açtı, tamire başladı. Bak şu aksiliğe. İnsem, yürüsem ayıp olacak. Adam,

— Biraz itmek lâzım, dedi.

O, direksiyona geçti. Biz başladık arabayı arkasından itmeye. Kan-ter içinde kaldım. Motor bir kere «hırrr!» diye hırlıyor, sonra zınk, duruyor.

Araba yüz metre ya gitti, ya gitmedi, ama üçyüz metre ittik.

— Çok affedersiniz baylar, dedim, ayıp olacak ama, bendeniz vapuru kaçıracağım da...

Bir koşu tutturdum.

— Çüşşşş!..

— Önüne bak!..

— Ulan şey oğlu şey!

Küfürün bini bir para. Ne kadar küfür varsa, arkamdan hepsini savuruyorlar. Ben fırtına gibi uçuyorum. Kalabalığı Yunus balığı denizi yarar gibi yarıp geçiyorum.

— Âbidin Beeey!..

Arkamdan biri bağırıyor ama, aldırdığım yok.

— Âbidin Bey yahu... Kardeşim, Âbidin Beeey!..

Vapurun kalkmasına altı dakika var. Neredeyse düşüp kalacağım.

— Âbidin Beeey!..

Köprü başında eli omuzuma yapıştı:

— Aşkolsun be Âbidin Bey. Nereye böyle?

— Vapura...

Lâfım ağzımda kaldı.

— Affedersiniz, sizi birisine benzettim.

— Olur efendim.

— İyi ki, başınızı çevirdiniz. Arkadan Âbidin Bey denen hergeleye o kadar benziyorsunuz ki, az kalsın o diye kötü bişey yapacaktım. Efendim, siz bu Âbidin'i bilmezsiniz. Bunun kadar namussuz herif dünyaya gelmemiş. Benim bir kaşık kolleksiyonum var.

— Beyefendi, vapura yetişeceğim de, onun için...

— Ya öyle mi?. Bu Âbidin olacak hergele, geçen pazar bize misafir gelmişti.

Adam iri yarı. Koluma da girdi. Bitürlü kurtulamıyorum.

— Benim kaşık kolleksiyonumdan Sadrâzam Çukurkazanzâde Yusuf Paşa'nın hoşaf kaşığını çalmasın mı? Alçak!.. Namussuz herif!..

Saate baktım, eyvah!.. Vapur kalktı. Ama bir ümit var. Bazan birkaç dakika geç kalkıyor vapurlar.

— Bendeniz Defterdarlıkta çalışıyorum beyefendi. Adım Meftûn... Defterdarlıkta kime sorsanız Meftûn diye beni bilir. Eğer bir işiniz düşerse beklerim. Bir acı kahvemizi içersiniz. İsm-i âliniz beyefendi?..

— Âbidin.

— Ne benzerlik!.. Şaşılacak şey... Adınız da ayni.

Adamın dalgın'lığından faydalanıp fırladım. O arkamdan,

— Âbidin Bey! diye bağırırken iskele merdivenini indim. Ooooh, çok şükür vapur iskelede. Kendimi içeri attım Külçe gibi peykeye düştüm.

O kadar küfür yedim ama, vapura da yetiştim. Yolculara bakıyorum, hiç acele eden yok. Hepsi de sallana sallana geliyorlar. Beş dakika geçti, on dakika geçti, vapur kalkmaz. İskeleye çıktım. Memura,

— Tarife mi değişti? dedim.

— Hayır, yaz tarifesi, dedi, onbeş gün sonra değişecek.

— Peki, neden vapur kalkmıyor? Bu ne lâübalilik!.. Ne rezalet!.. Herkesin işi gücü var. Zaten biz işte böyleyiz. Zamanın hiç değeri yok. Değil on dakika on saatin on günün bile değeri yok. Vakit, ne demektir vakit?..

Artık söylemediğimi bırakmadım. Biz neden ilerlemiyoruz? Çünkü zamanla, saatle hiç ilgimiz yok. Memur bişey söylemek için çabalıyor ama ona fırsat bırakmıyorum. Kalabalıkla çevrilmiştim. Kalabalık arttıkça sesim de yükseliyor:

— Avrupalılar neden ilerliyor? Çünkü efendim, herifler saniyenin değerini bilirler.

Kalabalıktan, beni destekleyen sesler yükseliyordu:

— Çok doğru beyefendi.

— Bizde bu gidiş varken...

Hattâ sözlerimi yer yer alkışlarla kesiyorlardı.

— Bir vapurun tarifedeki saatinden yirmi dakika geç kalktığı nerde görülmüş?

Kalabalık beni tasdik ediyordu:

— Rezalet...

— Olur şey değil...

— Ayıp yahu...

İskele memuru,

— Sizinki geri kalmış, dedi, altıyı otuzyedi geçiyor.

— Altıyı otuzbeş geçiyor!

— Yanlış, dedi, benimki radyo ayarıdır, altıyı otuzbeş değil, otuzdört geçiyor.

Başka birisi de ona,

— Sizinki geri kalmış, dedi, altıyı otuzyedi geçiyor.

Onlar tartışmaya başladılar. Ben,

— Tarife değişmemiş saat yanlış değil, peki neye kalkmıyor bu vapur? diye sordum.

Memur,

— Neye kalksın? dedi, daha on dakika var kalkmasına.

Birden şaşırdım:

— Allah Allah... Ben her akşam burdan...

— Nereye gideceksiniz?

— Paşabahçe'ye...

Deminden beri her sözümü destekleyen kalabalık kahkahayla gülmeye başladı. Memur,

— Bayım, öbür iskeleye, dedi, sizin vapur kalkalı yarım saat oluyor.

Ben aceleyle, bir ayak önce yetişeyim diye, bir üstteki iskeleye gelmemiş miyim?

Arkamdan bağırıyorlardı:

— Herif pusulayı şaşırmış!

— Üüüü!.. Bunamış be!..

— Yuuuuu!.. Sersem tavuk...

YAŞASIN ZÜĞÜRTLÜK

Bankadan ev çıkıyor, bankadan apartman çıkıyor, para çıkıyor, seyahat çıkıyor, ikramiye çıkıyor, hayat boyunca gelir, aylık çıkıyor, herşey çıkıyor. Ne çıkmıyor ki bu bankalardan? Yeter ki bir yerden yüz lira uydur, koş hemen bankaya yatır. Şansın yokmuş da, hiçbişey çıkmamış diyelim. Ne kaybedersin? Paran yine para, üstelik faizi de işliyor.

Gelgelelim, yıllar yılı ben işte o yüz liracığı biraraya getirip de bankalardan birine yatıramadım. Sıkarım dişimi, dayanırım, dayanırım, seksen olur, doksan olur, tam yüz olacakken ille bir yerden bir dert çıkar, gider paracıklar.

Sanki paralar, biz bu adamın cebinde biraraya gelmiyelim, yüz lirayı birarada görmesin şu adam, diye inat etmişler. Onlar inat etti, ben inat ettim, sonunda o yüz adet Türk lirasını biraraya getirebildim. Yine elimden gider korkusuyla, hemen götürüp yatıracaktım bankaya ama, o akşam da geç kaldığımdan bankalar kapanmıştı.

O kadar gözüm korkmuş ki, paralar civa gibi tanelenerek elimden kayıp gidecek sanıyorum. Görmemişin oğlu olunca ne yapar? Ben de öyleyim işte... Ne diye övünecekmişim, doğrusu bu.

Paracıklarımı yastığımın altına koydum, yattım. Bitürlü uyuyamıyorum. Yüz lirayı biraraya getirdim ya, artık durmadan ahkâm yürütüyorum:

—Azmin elinden hiçbişey kurtulmaz. İnsan bişeyi isterse mutlaka yapar. Yok az kazanıyorum, yok hayat pahalı, yok efendim geçim zor, bunlar hep bahane... Bak, nasıl yüz lirayı biriktirdim. Demek, istesem, ikiyüz de, beşyüz de biriktirebilirim, bin de biriktiririm, onbin de...

Ondan sonra dalga geçmeye başlıyorum. Bin, onbin oluyor, onbin yüzbin oluyor, yüzbin yüzmilyon oluyor. Boyuna dizi dizi sıfırları hizaya sokuyorum; sonra gecenin karanlığında onları sağdan üçer üçer ayırıp okuyorum: Yüz milyon, bir milyar, on milyar, yüz milyar... Evet, azmin elinden hiçbişey kurtulamaz.

Eskiden gazetelerde milyonerlerin hayatını yazarlardı. Zamanımızda öyle milyonerler çıktı ki, milyonlar bozuk para gibi kaldı. Ben önce milyoner oluyorum, sonra milyarder oluyorum. Daha sonra trilyoner... Dünya yüzüne şimdiye kadar tirilyoner gelmiş mi? Yok... İşte ben trilyoner oluyorum... Milyoner, milyarder babam da olur. İş trilyoner olmakta... Trilyon be!.. Birin önünde.. efendime söyliyeyim... Kafamı bitürlü toparlayamıyorum ki... Parmağımla karanlığa bir «bir» çiziyorum, sonra yine parmağımla birin önüne sıfırları koyuyorum. Bir sıfır, iki sıfır, üç sıfır.. beş sıfır . on sıfır, onbir.. oniki, tam oniki tane sıfır... Ama birin önünde, ya ikinin önüne olursa? İki trilyon... Alt tarafı sıfır, elimi yorganın altında çıkarıp parmağımla karanlığa bir yuvarlak daha çiziyorum. Etti üçyüz trilyon. Sıfırlar, reklâm ışıkları gibi karanlıkta asılı duruyor. Bazısı kayıyor düşüyor, ka-

çıyor. Yaramazları tutup yerlerine koyuyorum. Yine kaçıyorlar, yine tutuyorum. Hep demezler miydi bize, parayı kazanmak bişey değil, iş onu tutmakta diye... Gerçekten öyle oluyor. Sıfırları bitürlü tutamıyorum. Bilya taneleri gibi kaçıyorlar, yuvarlanıyorlar ne yapsalar elimden kurtulamazlar, bikere artık zengin olmaya karar verdim mi, vermedim mi?

Yataktan doğrulup bir cigara içiyorum. Keyifle sıfırlarımı seyrediyorum. Maşallah, hepsi de tombul tombul, fıstık gibi. Genç, güzel kadınların dudaklarına, kalçalarına, omuzlarına, bellerine, göğüslerine benziyor. Zengin olmak ne de zevkmiş...

Güneş doğuyor. Hemen elimi yastığın altına atıyorum, yüz liram oracıkta. Doğru bankaya koşuyorum. Daha bankalar değil, dükkânlar bile açılmamış. Bankanın kapısında bekliyorum. Bir arkadaş rastlıyor.

— Ne o? diyor, ne oldu sana?

— Yooo... bişey yok, diyorum.

— Gözlerin kanlanmış, rengin sararmış.

— Bu gece uyumaaım da... Çok işim vardı, çalıştım.

Bankaya para yatırdığımı görmesin diye arkadaşımı savıyorum. Banka açılıyor. Çekine çekine içeri giriyorum. Aman Yarabbi... Ne büyük, ne süslü yer. Çiçekler, vazolar, güzel güzel kadınlar, şık beyler... Tavanda koca koca avizeler. Saraya girdim sandım. İçeride belki yirmi memur var. Her yer gıcırgıcır. Stil mobilyalar. İçime bir korku düşüyor. Demek bütün bu adamlar benim verdiğim paranın geliriyle geçinecek ha?.. Bu koca binalar benim paracıklarımla, bu lüks eşyalar benim paracıklarımla, hesap makineleri, daktilolar hep benim paracıklarımla... Olmaz böyle şey ...Ben para vereyim, onlar yaşasın.

— Buyurun efendim, bir emriniz mi var?

Ne kadar da nâzik insan bu bankacılar... Bu nezaket karşısında dönüp gidemedim. Paracıklarımı verdim. Güler yüzlü memur iki dakikada işimi gördü. Banka cüzdanından başka, bir de hediye cep defteri verdi.

Dairede o gün arkadaşlar,

— Sen ayakta uyuyorsun!.. diye takıldılar. Hiçbirine yüz vermedim. Öğleyin bir arkadaşım,

— Haydi lokantaya! dedi.

— Karnım tok, dedim.

Sabahleyin de bişey yememiştim. İşten artmaz, dişten artar. Akşam bir simitle nefsimi körlettim. Bir gece önceden uykusuz olduğum için erkenden yatağa girdim. Başımı yastığ kor komaz sıfırlar cirit oynamaya başladı. Te rar dün gece kaldığım yerden dalga geçme başladım.

Havada, saydam, ışıklı bir kelebek gibi b sıfır uçtu, uçtu, geldi yüzün önüne kondu. C du bin... onbin, yüzbin, milyon... Sıfırlar, s fırlar, sıfırlar... Bir parmak oynatışta, bir sı yapıp, yerine oturtuyorum. Sonra onlara,

— Uslu durun! diyorum, ben öyle haylazl tan hoşlanmam. Hayatta düzenli olmak şartt Her sıfır kendi yerine, marş, marş!..

Sıfırlar korkudan titreyerek yerlerine geç yorlar. Bir komutan gibi komut vererek sıfırl rıma talim yaptırıyorum:

— Hizaya geeel!..

Sıfırlar yanyana diziliyor.

— Uygun adıım!.. Marş...

Rap, rap, rap!..

— Bir, iki, üç, dört, bin, yüzbin, milyon!..

Sıfırlara on dakika mola veriyorum,

— Sağoool!.. diye bağırıyorlar.

Sıfırlara talim yaptırarak sabahı ettim. Sa lana sallana evden çıktım. Ayaklarım kendi ğinden bankaya götürdü beni. Sanki ban banka batacakmış gibi geliyor, yahut banka sırtlayıp götürecekler, paracıklarımın üstü oturacaklar.

O gün de peynir ekmekle akşamı ettim. U ku gözlerimden akıyordu. Erkenden yattım. G zümü yumsam da, açsam da olmuyor. Sıfırl gecenin içinde göbek atıyorlar, mambo oyn yorlar.

Banka ikramiyesinden bir apartman çıkıyo apartmanı beş yıllık peşin kira, ayrıca hava p rasıyla kiraya veriyorum. Kendim ucuz bir ye de oturuyorum. Aklıma geldi, ben bu eve yü yirmi lira kira veriyorum, yazık değil mi? H men yarın sabah ucuz bir yere taşınmalıyı Kenar mahallelerde yirmi liraya bir oda bul rum. Ayda yüz lira bana kalır, bankaya yatı rım. Yılda binikiyüz lira eder. On yılda onik bin, yüz yılda yüzyirmibin... Havadan para işte Müsrifliğin sırası mı?

Yine sabahı ettim. Bankanın önünden ge tim. Arkadaşlar eskisi gibi benimle ahbap etmiyorlar. Aman etmesinler. Çay kahve ısmarlamaktan kurtuldum, daha iyi. Sevgilim telef etti. Kendim için,

— Bugün gelmedi, dedim.

Oysa onunla evlenecektim. Ama şimdi va geçtim. Bankaya para yatırdığımdan beri o

örmek istemiyorum. Evlilik masraf kapısıdır.

Çeki taşı asılmış gibi göz kapaklarım kapa-yordu. Dosyanın üzerine başımı koyup uyu-aya hazırlanırken sıfırlar, varyete kızları gibi arşıma dizildi. Uyumak elimde mi!

Uyku hapı almayı düşünmedim değil... Ar-adaşlardan birinde varmış, hâlime acıdı, ver-. Uyku hapı da etkisiz. O gece, öyle zengin dum, öyle zengin oldum ki... Sonra birara if-s etmiyeyim mi? Bütün milyarlarım elimden ctu gitti. İflas eden milyonerlerin geleneğine yup az kalsın intihar edecektim. Bankadaki üz liram aklıma gelince intihardan vazgeçtim. eniden zengin oldum. Öyle zengin oldum ki, ünya yüzündeki bütün paraları topladım, kim-ede metelik kalmadı. Gazeteciler gelip röpor-j yapıyorlar.

— Nasıl zengin oldunuz? Nasıl başarı ka-ndınız?

Doğrusunu hiç söyler miyim?

— Çalışmakla... Hayata beş parasız atıldım. Bir konferans çekiyorum. Sonra yoksullara ilik etmeye başlıyorum. Sömürdüğüm insan-rın çocuklarına bayram hediyesi çorap dağı-yorum. Hasta işçiler için günde bir öğün piyaz erdiriyorum. Elinden topraklarını aldığım köy-lere avuç avuç toprak dağıtıyorum. Yapmadı-m iyilik kalmıyor. Herkes benden «Ne iyilik-sever adam!» diye sözediyor.

Gece de iyilik yapmakla sabahı ettim. Açlık-tan, uykusuzluktan ayakta zor duruyordum. Doğru bankaya gittim... Cüzdanı memurun önüne attım,

— Versene sen benim yüz liramı!.. dedim.

— Hepsini mi, istiyorsunuz? diye sordu.

— Hepsini, hepsini!.. diye bağırdım, yeter be!.. Eşimden dostumdan oldum, insanlığım-dan oldum, sağlığımdan, mutluluğumdan ol-dum... Allah kahretsin!.. Hay o paranın ben içine...

Sinirlerim iyice bozulduğu için, kendimi tu-tamıyordum. Bütün banka memurları yöremi çevirdi, beni yatıştırmaya çalışıyorlardı.

— Verelim beyefendi, dediler.

Paramı aldım. Cebimde de seksen liram var-dı. Hemen bir lokantaya koştum. Ver ondan, ver ondan, ver ondan... Oradan en lüks otele.. Üç gün üç gece uyumuşum. Oooooh, dünya varmış be!.. Bütün paramı ezdim.

Zenginlerin çektiklerini düşünüyorum da, kendi halime şükrediyorum. Zavallıların uyku-suzluktan, açlıktan, iflas korkusundan, bat-maktan, hırsız tehlikesinden neler çektiklerini ben bilirim.

Yaşasın züğürtlük!..

ARAŞTIRMA

Bir hafta içinde dört vak'a birden görülmesi, m sağlık işleriyle uğraşanları, hem yönet-enleri telaşa düşürdü. Bu dört vak'adan son-bir gün içinde şehrin ayrı ve uzak yerlerin-n üç hasta daha gelince şaşkınlık büsbütün ttı. Telefonlar işliyor, haberler gidip geliyor, porlar yazılıyordu.

Vali,

— Bu ne biçim hastalık? diye sordu.

Uzman yetkisine dayanarak,

— Çok kötü bir hastalık, dedi.

Hastalık günden güne yayılıyordu. Bir ayda uz vak'a görülmüştü.

Sağlık işlerinden yirmi kişi bir toplantı yap-Toplantının başkanı,

— Bilgi verin, dedi doktorlara.

Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı olan ktor,

— Çok kötü bir hastalık, diye tekrarladı.

Vali,

— Anladık, dedi, yâni ne kadar kötü?

Doğum uzmanı,

— Çok, dedi, o kadar kötü ki, insanı öldürür. Bikere de öldürdü mü artık kurtuluş yoktur.

— Yaaa!.. öldürür ha?

— Öldürür efendim. Hem de çok kötü öldü-rür.

Kırkbeş yaş sularında bir genç doktor, has-talık yayılmaya başlayınca tıp ansiklopedisini açmış, bu hastalık için yazılan yarım sayfalık yazıyı okumuştu.

— Müsaade buyurulursa hastalık hakkında gerekli bilgiyi vereyim, dedi. Çünkü Amerika'da ihtisasımı yaparken bu hastalık üzerinde uzun çalışma yapmıştım.

Doğum mütehassısı yaşlı doktor, genç dok-

tora sert sert baktı.

— Siz, dedi, idrar yolları hastalıkları üzerinde ihtisas yapmak için Amerika'ya gitmemiş miydiniz?

İhtiyar kurt, kırkbeşlik genç doktoru kalp beşlik gibi bozmuştu. Öyle ya, memleket fedakârlık edip, idrar yolları hastalıkları üzerine ihtisas yapsın diye onu tâ Amerika'lara göndersin, o gitsin başka işler yapsın...

Hastalık için aydınlatıcı bir bilgi alamamış olan Vali,

— Aman anlatın, çok rica ederim, dedi.

Doktor anlatmaya başladı:

— Bu hastalığın üç çeşidi vardır. Denizden ve sineklerden geçer. Hastalığın mikropları lağımlarda olur. Denize dökülen lâğımlardaki mikroplar orada yüzenlere...

Vali, umutsuzca,

— Öyleyse önleyemeyiz, dedi, nasıl önleriz bu hastalığı? Koca şehrin dört biyanı deniz, denizin de her yanı lâğım...

Gözlüğünü sıkıntıyla düzeltti. Bir çıkar yol bulun, der gibi doktorların yüzlerine baktı. Bir doktor,

— Peki, dedi, bu hastalık denize akan lâğımlardan geliyorsa, bu şehirde lâğım ve deniz yeni icat edilmedi ya... Halbuki bu hastalığın adını daha yeni duyuyoruz.

Kırkbeşlik doktor, hastalığın tarihçesini yaptı:

— Bu hastalık önce Amerika'da görülmüştür, sonraları Amerika'dan Avrupa'ya geçti. Bilindiği gibi, biz maalesef Amerika'yla geç ilişkiye geçtik. Bu ilişkinin on yıllık bir geçmişi vardır. Herşey bize Amerika'dan gelmeye başladı. Eh böyle olunca...

Vali anlamıştı,

— Evet, dedi, bu kadar sıkı ilişkiden sonra... Peki, şimdi ne yapacağız? İlacı yok mu bunun?

Tıp Ansiklopedisinden hastalığı öğrenen doktor,

— Yok, dedi, daha ilâcı bulunamadı.

Vali kızdı:

— Yani, eli kolu bağlı duracak mıyız?

Doktorlar bakıştılar. En yaşlısı,

— Bir araştırma kurulu kuralım, dedi.

Bu öneri yerinde görüldü. Onbir kişilik bir heyet kuruldu. Heyet üyelerinden biri Amerika'ya bakterioloji öğrenimine gitmiş ve okuduğu üniversitenin basketbol takımında kaptanlığa kadar yükselerek, bizi hâlâ barbar, fesli, kavuklu ve erkeklerimizi dört karılı bilen Amerikalılara memleketimizi tanıtmıştı. Biri veteriner di... Biri jandarma subaylığından emekliye Öbürleri de doktor, kimyager, eczacı ve birka büyük hastalık geçirdikleri için gayet tabii ola rak, bu işle çok yakından ilgilenen kişilerdi.

Bu kurulun ödevi, hastalığı, mikrobunu, ne relerde üredîğini, nerden, nasıl geçtiğini, aşısı nı, ilâcını, korunma yollarını araştırmaktı.

Kurul, o gün dağılmadan önce, toplantını başkanı,

— Arkadaşlar, dedi, şimdi sizlere çok önemli bir iş düşüyor.

Bir doktor,

— Evet, diye karşılık verdi, gece gündüz çalışarak hastalığın bulaşmasını önlemek.

— Hayır, bundan da önemlisi var. Nedir biliyor musunuz? Gizlilik. Bu işler çok gizli olmalıdır. Hiç kimse duymamalıdır. Ama hiç kimse!..

Bir doktor,

— Evet anlıyoruz, dedi, araştırmalarımızı yabancıların öğrenmesini istemiyorsunuz.

— Hayır. Yabancılar öğrensin. Zaten sizin bu araştırmanızdan bişey de bulacağınızı ummuyorum. Ama boş durmak olmaz, onun için boş duracağınıza araştırın.

Kuruldan birisi,

— Yabancılardan gizlemiyeceksek, kimden saklıyalım beyefendi? diye sordu.

— Bizimkilerden. Halk sakın duymasın. Siz halk psikolojisini benim kadar bilmezsiniz. Memlekete böyle bulaşıcı bir hastalık geldiğini duyarlarsa hepsi birden hasta olur. Nezle olan başı ağrıyan, kirayı veremeyen, kocasıyla kavga eden, sevgilisinden ayrılan, romatizması azan, sınıfta kalan hep bu hastalığa tutulduğu sanır. Bir telâş, bir panik olur ki, bir daha önünü alamayız. İşte bunun için hastalığın sineklerden, denize akan lâğımlardan geçtiğini kimse duymamalıdır.

Bu kesin yasak emrinden sonra, ertesi gün çalışmalarına başlamak üzere, bilimsel araştırma kurulu dağılmıştı. Ama ertesi gün gazetelerde kıyametler koptu. Bir gazete yirmi vak'a görüldüğünü yazdı. Memleketimizde ilk görülen bu hastalık korkunçtu. Mikrobu, bir milimetrenin elli binde biri küçüklüğündeydi. Gazeteler herşeyi hattâ hastalığın denize akan lâğımlardan bulaştığını bile yazmışlardı.

Yönetmenlerin ve bilimsel araştırma kurulunun ilk işi gazetelere yalanlama göndermek ol

u. «Hastalık filan yoktur. Ne hastalığı? Deniz-
erimiz onsekizinde bir genç kız kalbi kadar te-
iz, saf, bâkir ve berraktır.»

Gazeteciler bu konuda konuşmak için Valiyi
uldular.

— Yirmi hasta varmış, dediler.

Vali,

— Yirmi hasta normaldir, dedi, hattâ nor-
alden bile az.

— Eskiden hastalık hiç yokken anormal miy-
ik?

Vali kızdı,

— Yani eski idareyi mi beğeniyorsunuz, dedi,
lbette yirmi vak'a normaldir. Bugün dünyanın
n normal memleketi olan Amerika'da yılda
üzyirmi bin kişi bu hastalığa tutuluyor. Bizim-
i o kadar az ki, normal bile değil.

Vali, gazeteciler de bu konuşmadan sonra
ilimsel araştırma kuruluna koştu. Kurul daha
eni toplanmıştı. Vali, suratı asık,

— Baylar, dedi, ben size gizliliğe uyun, hiç
ir haber sızmasın, dedim, böyleyken gazete-
er herşeyi yazdı. Şimdi size bir iş düşüyor. Bu
aberi çıkaranı, yayanı araştırmak!

Bu iş, hastalığı iyi etme yolunun araştırmak-
an daha eğlenceliydi. Bilimsel Araştırma Ku-
ulu, büyük bir merakla suçluyu araştırmaya
aşladı. Herkes birbirinden kuşkulanıyordu. Bu
raştırma çok yorucu oluyordu. Biyandan da
yukardan, suçluyu bulmaları için sıkıştırıyor-
lardı.

Araştırmayı büyük bir hızla yürüten bakteri-
olog bigün,

— Buldum! diye bağırdı, buldum arkadaşlar.

Hepsi merakla sordular:

— Neyi? Mikrobu mu?

— Hayır, suçluyu. Gizli haberi yayanı...

— Hangi hain? Kimmiş?

Bakteriolog,

— Hastalar, dedi, hastaların kendileri... Has-
talara, bu hastalığın gizli tutulacağı, hasta ol-
duklarını söylemenin yasak olduğu bildirilme-
mişti.

İhtiyar doktor,

— Evet, dedi, raporumuzu hemen yazalım.

Çok güzel bir rapor yazıldı:

«..... yüksek makamına».

«Memleketimizde yeni görülen «X» hastalığı-
nın mikrobunu, tedavisini, ilâç ve korunma yol-
larını araştırmak için kurulan Bilimsel Araştır-
ma Kurulu, iki aylık uzun ve yorucu araştırma-
sından sonra, hastalığın ve bu hastalığın de-
nize akan lâğımlardan geldiği haberini yaya-
rak, halkın huzurunu kaçıranların, hastalığa tu-
tulanların kendileri olduğunu meydana çıkar-
mıştır. Saygılarımızla arzederiz.»

Bu rapordan sonra, işini tamamlamış olan
Bilimsel Araştırma Kurulu dağıldı.

AYA GİDİYORUZ

Yalnız Amerika'da olmaz, bizde de olur. Du-
uyoruz ya gazetelerden: Amerika'da «Altı Par-
naklılar Cemiyeti» «47 numaradan Büyük Kun-
ura Giyenler Derneği», «Karılarından Hergün
Dayak Yiyen Kocalar Kulübü» gibi birlikler,
ernekler varmış. Bizim neyimiz eksik onlar-
an? İşte bizde de «Aya Gidecekler Derneği»
urulmuş. Bu dernek tam bana göre. Paris'e,
Nev York'a, değil, Ankara'ya, İzmir'e bile gide-
nem. En uzun yolculuğum, Şişli-Sirkeci tram-
ayında geçer. Hiç bir yere gidemediğime gö-
e, hiç olmazsa aya gideyim. «Aya Gidecekler
Derneği»ne üye oldum. Aya gitme umudunun
evinciyle eve geldim. Tıka basa yedik. Tok
arnıma, sobanın da karşısına kurulunca içim
eçmiş. Sanki, derimin altında, et, kemik, kan
boşaldı, içime saman dumanı gibi hafif bir gaz
doldu. İpi kopan renkli balonlar gibi uçmaya
başladım.

— Uç baba torik!..

Yükseldim, yükseldim... Önce odun, kömür
fiyatlarının, sonra ev kiralarının, daha sonra
karaborsanın üstüne çıktım.

Yüksel ki yerin bu yer değildir,
Dünyaya geliş hüner değildir.

Bir yüksekliğe çıktıktan sonra, içimdeki gaz-
lar, vücudumun delik deşiklerinden sızmaya
başladı. Felaket... Bu kadar yükseklikten son-
ra, iktidar sandalyesinden düşen ikbal sarhoşu
gibi, kıçım yere vurunca ayılmak hoş olmazdı...
Borçtan, harçtan öyle de delik deşik olmu-
muş ki, bir ayıbımı kapasam öbür delik açı-

lıyor.

— İmdaat!.. diye bağırmaya başladım.

— Sık dişini, aya yolun az kaldı...

— Dişimi sıkmak kolay, delikler büyüdü, sıkılmıyor. Kimseniz yardım edin, yoksa düşeceğim!

— Burası ay devleti... Yardım fonundan size iki çuval vapur dumanı gönderiyoruz.

Bu yardımla birdenbire yükseldim, kendimi ayda buldum. Çevremi, tıpkı bize benzeyen insanlar aldı.

— Hoş geldiniz!

— Hoş bulduk...

Beni hiç görmediğim acaip bir şeye bindirdiler. Göz açıp kapayıncaya kadar büyük bir şehre girdik. Üstünde «Ay Üniversitesi» yazılı bir binaya daldık. Ben konuşmak istedikçe ay adamları,

— Burası sizin dünya değil, lâfla geçirecek vaktimiz yok! diye beni tersliyorlardı.

Stadyum kadar geniş, bir anfiteatr dersaneye girdik. Her taraf tıpkı bizdeki futbol maçları gibi, tıklım tıklım doluydu. Yalnız onlar, bağırmıyorlar, sessiz oturuyorlardı. Beni kürsüye çıkardılar. Profesör kendisini ilgiyle dinleyenlere anlatmaya başladı:

— Geçen derslerimizde size anlattığım, dünya hayvanlarından birini görüyorsunuz! Sizlere dünyanın kuruluşunu bir kere daha tekrarlıyorum. Dünya hayvanları, ayın kendi dünyalarından koptuğunu sanırlar. Gerçek bunun tersidir. Bundan ellibin ışık yılı önce, ayda çılgınlar, sapıklar, deliler çoğalmıştı. Yaptığımız tımarhaneler doldu, taştı. Bu sapıklar günden güne işi azıtıyorlardı. Daha kötüsü, çocuklarımızın ahlâkını bozuyorlar, aklı başında insanları da baştan çıkarıyorlardı. Bunlar ne kadar tutuklansa, kapatılsa, başa çıkılamadı. Dağ başlarına, çöllere attılar, kamplara koydular, olmadı.

Sonunda bu çılgınlardan, delilerden, ay insanlarını temizlemek için, bunları aydan ayrı, uzak bir yere atmayı düşündüler. Ayın en berbat bir parçasını boşluğa fırlattık. Bu «dünya» oldu. Bütün delileri buraya attık. Yani dünya, bir tımarhanedir. O zamandanberi onlarla bağımızı kopardık, ilgimizi kestik. Delilerin yaşaması için kendilerine zehirli kokmuş hava lâzımdı. Onun için dünyanın etrafını da hava ile kapladılar. Şimdi dünyadaki insanlar, havasız yaşıyamazlar.

O zamana kadar sıralarda sessiz dinleyenler birden ayaklandı, yumruklarını bana doğru sıkıp,

— Mikrop!.. Mikrop!.. diye bağırmaya başladılar.

Profesör devam etti:

— Ayın tımarhanesi olan dünyaya bu delileri atarken yanlışlıkla aralarına bir kaç da akıllı karışmış. Arasıra bu akıllıların çocukları dünyada görünür. Fakat dünya delileri, bu akıllı adamları deli diye tımarhaneye kaparlar.

Dinleyicilerin heyecanı artmıştı, bağırıyorlardı:

— Asalım!..

— Keselim!..

Ortalık birden karıştı. Üzerime atıldılar. Gırtlağıma eller sarıldı.

Gırtlağımdan son nefesim çıkıyordu.

— Baba, horluyorsun!.. diye biri dürtü. Gözümü açtım. Sobanın karşısında uyuya kalmışım. Etrafıma baktım, göğsüme derin derin havayı çektim:

— Ooooh, dünya varmış!.. dedim.

GİNA TERZİHANESİ

— Bak kocacığım, beğendin mi elbisemi?

— Güzel... Çok güzel ama, şimdilik senin elbiseye ihtiyacın yoktu.

— Nasıl yoktu... Bir yere giderken giyecek, iki kişinin arasına çıkacak bişeyim var mı?

— Yavrum, daha geçen gün gri üzerine sarı çizgili elbise yaptırmadın mı?

— Bu mevsimde o giyilir mi nonoşum?

— Kırmızı puvanlı var...

— Aman, onun modası geçti.

— Bir tane de kumlu bej yaptırdın.

— Her elbisenin bir zamanı var. Çok anlayışsızsın yani...

— Değil şekerim, vallahi değil... Şey meselesi...

— Canım, ben başkaları gibi pahalı kumaşlar

alımıyorum ki... Bak, meselâ, bunun metresi kaça dersin?

— Bilmem ki...

— Söyle bişey...

Adam düşündü. Eliyle şöyle bir kumaşı yokladı. Arasıra kumaş mağazalarının vitrinlerine bakar, etiketleri görünce rengi uçardı. Erkek kumaşlarıyla bir orantı kurdu. Karısının üstündekine benzer bir kumaşın vitrinlerde 43 lira olduğunu hatırlıyordu. Karısı, bu kadar pahalısını alamazdı.

— Yirmi lira mı? diye attı

Kadın güldü:

— Ayol, nerde o kadar para? Bende yirmi lira verecek göz var mı? Bu, ikibuçuk metrelik bir parçaydı. Hepsine onsekiz lira verdim. Sen bilirsin, nasıl çekişe çekişe pazarlık ettiğimi...

Erkek, karısını öptü. Onunla övünüyordu. O gün dairede her fırsatta karısını övdü. Arkadaşı Melih,

— Bizim hanım da pek tutumludur, diye başladı...

Bir o söylüyor, bir öbürü söylüyordu. Akşam daireden iki arkadaş birlikte çıktılar. Bir kumaş mağazasının vitrini önünde durdular.

— Bak Melihciğim, şu kumaşa bak, 49 lira. Bizim hanım, bunun tıpkısının ikibuçuk metresini kaça alsa iyi... Onsekize almış, vallahi... Bizimki de bundan bir elbise yaptırmıştı. Metresini beş liraya mı ne almış. Bizimki bir pazarlık eder, görme...

— Benimki de...

— Birader, hiç olmazsa kadınlardan yana şansımız var.

— Tutumlu kadınlara düşmüşüz...

— Yoksa, bu aylıkla nasıl geçinirdik?

Eve gidince, boynuna sarılıp öpen karısının üstünde açık yeşil üzerine koyu yollu başka bir yeni elbise görünce kaşlarını çattı.

— Ayol, ne öyle surat ediyorsun? Alt tarafı oniki lira... Karından iyi mi?

— Değil, değil ama yavrum, ya bunun dikişi? Kimbilir kaça diktirdin?

— Aaaa... Aşkolsun. Bizim mahallede bir Nebahat var... Akşam Kız Sanat'a gidiyor. Eline bir ikibuçuk verdin mi, oynaya oynaya dikiyor.

Erkek, karısının işbilirliğinden sevinçliydi.

— Güzel olmamış mıyım?

— Çok güzelsin hayatım.

Dairede bütün memurlar, Cevat'ın etrafına toplanmışlardı. Cevat, her gün arkadaşlarına ballandıra ballandıra o yeri anlatırdı.

— Azizim, dikizin zevki başka oluyor. Öbür işlere benzemiyor. Ne kadınlar be... Boy boy, biçim biçim, renk renk... Hangi yaşta istersen... Dün belki altmış yaşında bir karı seyrettim, on sekizinde kıza değişmem... Bizim gibiler için en iyisi bu. Yoksa bu aylıkla başa mı çıkılır? Vallahi evlenmekten iyi.

Hepsi, ağızlarının suyu akarak Cevat'ı dinliyordu. Cevat, arkadaşlarından birini her gün kandırır, oraya götürürdü. Ama öbürleri Cevat gibi açıkça anlatmazlar, oraya gittiklerini söylemezlerdi. Hatta bu yıl emekliye ayrılacak olan Hüsamettin Bey bile gitmiş, sonra bir hafta hasta yatmış, dairede alay konusu olmuştu.

Melih arkadaşına,

— Şuraya biz de gidelim, dedi.

— Duyulursak rezil oluruz.

O akşam yine Cevat'la birlikte çıktılar. Cevat,

— Öyle fena bir yer değil, diyordu, basbayağı namuslu müessese... Kadınların haberi yok diyorlar ama yalan... Haberleri olmasa, hiç öyle soyunurlar da dakikalarca dururlar mı?

— Kaç para vereceğiz?

— Deliğine göre... Üst kat odalardaki deliklere paradi diyorlar, orada dikiz üç lira. Ben ay sonlarına doğru paradiden dikizliyorum. Yere boylu boyunca uzanıp deliğe gözünü uydurması iyi oluyor ama, kuşbakışı birşey görünmüyor. En iyi alttaki odalardan dikizlemek. Ayna gibi... Oraya lüks koltuk diyorlar. Aybaşlarında ikiüç gün lüks koltuktan dikizliyorum. Tavana bakmaktan bir hafta boynum tutuluyor. Bir de yan odalar var. Orası balkon... En rahat orası... Saati on lira... Ben bir kere de balkondan dikizledim. Bir de localar varmış. Oraya zenginler, yaşlı büyük adamlar giriyor... Ayna tertibatı yapmışlar. Oturduğun yerden, bütün manzarayı tabak gibi görüyorsun.

— Bilet kesiyorlar mı?

— Bilet olur mu? Mithat Paşa stadyomu burası? Avrupa'da biletlisi varmış, hattâ abonman kartı alıyormuşsun... Bizde nerede o kadarı... Her şey kendimize göre...

Üç arkadaş apartımanın merdivenlerini çıktılar. Kılavuz Cevat önden gidiyordu. Öbür ikisi utandıklarından arkadaydılar. Cevat,

— Korkacak bişey yok, dedi, iki kapısı var. Erkekler önden, kadınlar arkadan işliyorlar.

Cevat, üzerindeki levhada altın yaldızla «Gina Terzihanesi» yazılı kapıyı açtı. Kapının dikiz deliğine bir göz geldiği belli oldu. Sonra kapı

açıldı:

— Buyurun!..

Üç erkek, içeri girdi. Kapıyı açan kadın sordu:

— Neresi, Loca mı? Balkonda yer yok. Pazara kadar bütün yerler kapalı. Lüks koltuk isterseniz, bir kişilik yerimiz var.

Melih,

— Ucuz olsun, diye Cevat'a fısıldadı.

Cevat,

— Üç paradi, dedi.

Katın içine yapılmış merdivenleri çıktılar. Burası geniş bir tavan arasıydı. Yerlere bir sürü adam uzanmıştı, heyecan içinde olduklarından yeni gelenlerin farkında olmadılar.

Onları getiren kadın, yakalarından tutup, üç kişiyi ayağa kaldırdı.

— Hadi bakalım, vaktiniz doldu, dedi.

Üstlerini, başlarını düzeltenlerden biri:

— N'olur, beş dakikacık daha... diye yalvardı.

Kadın hiç acımadan,

— Seans bitti... dedi.

Boşalan deliklere, üç arkadaş yere uzanıp, gözlerini uydurdular. Aşağıda konuşulanlar da duyuluyordu.

— Bir manto istiyorum. Bej tüylü... Bol spor.

— Peki şekerim...

— Şu modelden...

— Ah şekerim, çok pahalı... Metresi doksan lira... Dikiş... Hepsi senin cici hatırın için yediyüz... Demek ki, yarımşar saatten on gün, günde üç seans poz vereceksin.

— Pahalı ama...

— Değil vallahi... Senin vücudun biçimli de ondan. Başkasına dünyada yapmam. Kurtarmaz nonoşum.

Pekiy...

— Soyun yavrucum...

— .....

— Çıkar çıkar...

— .....!

— Sütyenini de çıkar. Ölçünü iyi alamam sonra... Dön şöyle. Maşallah, ne göğüs! Şu yana... Basenlerin ideal...

— Teşekkür ederim, yarın provaya gelirim.

Başka bir kadın girdi.

— Senin tayyörün hazır yavrucum. Soyunur güzelim!

— .....!

— Çoraplarınızı da...

— .....!

— Güzel oturdu. Ne tayyör Bu mavi üzerine çizgiler bu senenin modası... Uydu mu cicim?

— Mersi...

Akşam eve gidince karısı boynuna atıldı, öptü:

— Nasıl yeni tayyörüm? Bu yıl mavi çok moda. Yakışmış mı? Ama surat asma öyle... Bilirsin, nasıl pazarlık ettiğimi... Çekişe çekişe pazarlık ettim. İkibuçuk metrelik bir parçaydı, kaça alsam iyi? Söylesem şaşarsın... Şaşmaz mısın? Vallahi şaşarsın... Ondört lira... Aman gül birazcık... Bizim Nebahat'a da on lira verdim, güle oynaya dikti... Güzel değil mi? Yakışmış mı karıcığına? Sen beni sevmiyorsun vallahi...

Erkek,

— Seviyorum... diye inledi.

MUHASEBECİ

Beceriksizliğimin ve kültürümün sağlam kanıtı olarak, elimde iki resmi belge var; biri Edebiyat Fakültesi Türkoloji, biri de Felsefe bölümü diploması. Tuvalet kağıdının bile karaborsaya çıktığı bu çağda, elimdeki kapı kadar bu iki diploma kâğıdı, bir çuval dolusu eski Beyaz Rus parası kadar olsun değer taşımıyor. Aptallığımın bu iki belgesi yetmezmiş gibi, bir de doktora yaptım, edebiyat doktoru oldum.

Benim gittiğim Fakülteye gelenlerin çoğu, ya koca bulmaya çalışan kızlar, ya da kültür edinmek, biyandan da gönül eğlendirmek için gelen, üst tabakanın para kazanmaya ihtiyacı olmayan rahat gençleriydi. İçimizde benim gibi birkaç tane de felsefe dalında okumakla filozof, Edebiyat Fakültesinde okumakla da, edebiyatçı olunacağını sanan eksik akıllılar vardı. Felsefe tarihinde okuduğumuz filosofların, edebiyat tarihinde okuduğumuz edebiyatçıların hiç birinin ne felsefe bölümünde ne Edebiyat Fakültesinde, hattâ çoğunun Üniversitede bile okumadıklarını öğrendiğim zaman, ben çoktan bu iki diplomayı almış, kendimi işsizlik uçurumuna atmıştım.

Nereye başvurdumsa, gülünç olmamdan başka bir işe yaramadı. Kant'ı, Durkaym'ı, Bergson'u bilmiş olmam, hiç bir işe yaramıyordu.

Bir zaman, anlaşılmamış genç bir bilgin dumunda yırtık pabuçla sürttüm durdum... Spinoza, Laypniç üstüne geniş bilgim, bir öğün ile karnımı doyurmama yaramıyordu.

Benim gibi olanlar, biz ortada kaldık, derken bürleri işin kolayını buldular; ticaret evlerinin ergi ve hesap defterlerini tutmaya başladılar... Gelir vergisi, işimize yaradı. Gelir vergisinden ükümetin ne kazandığını bilemem ama, biz bu üzden bir odacı kadar kazanmaya başladık. alnız odacılardan bir farkımız vardı, onlara ahşiş falan verirler, biz yüksek öğrenim görüğümüzden bundan da yoksun kalırdık.

Muhasebecilik kitapları aldım, gelir vergisi anunu aldım. Başladım çalışmaya. Nasıl «defter-i kebir» tutulacağını, «muzaaf usul» ile, yaut «Amerikan usulü» ile nasıl muhasebe tulacağını öğrendim.

Bigün Köprü'den geçerken, bir adam şöyle ağırıyordu:

— Gelir vergisinden mâfolan (mahvolan) esaflar kurtuldu... Yeni kanun çıktı.

Şaşırıp kaldım. Gelir vergisinden mahvolan snaf!.. Tuhaf şey! Yirmibeş kuruş verdim, bir ane kanun satın aldım. Meğer zavallı satıcı muaf»ı bilmediği için «Gelir vergisinden muaf lan esnaf» diyeceğine, «Gelir vergisinden ahvolan esnaf!» diye bağırıyormuş.

O gün iş aramak için birkaç yere daha gitmiştim. En son gittiğim yerdeki adam sordu:

— Hangi okuldan yetiştiniz?

— Türk edebiyatı ile Felsefe bölümlerinden.

— Yaaa!...

Adam önce şaşırdı, sonra güldü. Beni oturtu. İşi de olmamalıydı ki, bana Nedim'den geller, Bâki'den, Fuzuli'den kasideler okuttu. Boyuna gülüyordu. Sonra,

— Sizi bir yere göndereceğim, dedi.

— Teşekkür ederim, dedim.

Bir adres verdi.

— Orada bir madam vardır, ticarethane işler. Ona gidin, size iş verir!

Söylediği adrese gittim. Orası bir başka yeri. Sokağın iki yanındaki evlerin kapılarına yaçıplak, ipek pijamalarla kadınlar çıkmış, birakım evlerin kapılarına da erkekler birikmişti.

Benim iş isteyeceğim evin kapısı tıklımtıklım doluydu. Herhalde madamın ticareti yolunda olacaktı. Memnun oldum. Kalabalığı omuzlayarak kapıya geldim. Demir kapının avuç kadar deliğinden içeri baktım. Burası kadınlar hamamı gibi bir yerdi. Salonda, merdiven basamaklarında ipekli iç çamaşırlarıyla oturmuş kadınlar vardı. Kapıyı vurdum, açtılar. İçeri girdim. Renk, renk, boy boy, türlü türlü, biçim biçim çıplak kadınları görünce, doğrusu utandım. Ne yapacağımı şaşırdım. İçlerinden ağır sıklet bir kadın beni salona aldı. Ben oturur oturmaz, o da kucağıma oturdu. Halbuki salonda boş sandalyeler vardı. Oldum olası ağırbaşlıymdır,

— Bayan, sululuktan hiç hoşlanmam, dedim.

— Peki şekerim, beni beğenmedinse, başkası gelsin, dedi.

Sonra, ufaktefek bir kadına,

— Leyla, bak seni istiyor, diye seslendi.

O ufaktefek kadın geldi, boynuma sarıldı. Elimle ittim.

— Benim Leylâ'yı falan istediğim yok, dedim.

— Peki, kimi istiyorsun?

— Madam Fofo'yu.

Bütün kadınlar kahkahayla gülmeye, neşelerinden yerlere yuvarlanmaya başladılar. Neden sonra içlerinden bir esmer,

— Bu da başka bir çeşit, dedi.

— Madam Fofo ev sahibi yavrum, dedi.

— Biliyorum. Ben de ev sahibi ile görüşeceğim.

Yine bir gülmedir tutturdular. Sonra hepsi birden,

— Anne!.. Anneeee!.. diye seslendiler.

Odalardan birinden belki yüzelli kilo ağırlığında, her bir bacağı gövdem kalınlığında, gerdanı memelerinin üstüne, memeleri göbeğinin üstüne, göbeği baldırlarının üstüne düşmüş, altmışıncı baharını çoktan geçmiş bir kadın çıktı. Ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. Kolları bileğinden dirseğine kadar altın bilezikler, parmakları ışıl ışıl yüzüklerle doluydu. Kulaklarında küpeler, boynunda gerdanlık vardı Dişleri hep altın kaplamaydı. Zengin bir patronun yanında çalışacağım için sevindim.

— Ne var kızlar? diye sordu.

Sesi, dolmuş arabaları değnekçilerininki gibi boğuk ve kalındı. Kahkahadan kırılan kızlar beni göstererek,

— Seninle görüşmek istiyormuş, dediler, bizimle görüş dedik, beğenmedi. İlle patronla görüşeceğim diye tuttu.

Bayan patron kızgınlıkla yanıma geldi. Sesini büsbütün büyük gemilerin düdüğü gibi ka-

fınlaştırarak,

— Sen benimle görüşmeye utanmıyor musun? dedi.

— Affedersiniz ama, bunda utanacak ne var? Siz de insansınız, ben de... Şimdi demokrasi var. Bir insan isterse parti başkanıyla bile görüşür.

Kızlar hep birden,

— Tüüüü, terbiyesiz! diye bağırdılar.

Bayan patrona,

— Maşallah bu kadar çok kız yetiştirmişsiniz, darılmayın ama ben buraya sululuk için gelmedim. İş yapmaya geldim. İşimize bakalım... dedim.

Madam Fofo,

— Benimle mi iş yapmaya geldin? dedi.

— Eğer siz kabul ederseniz, tabii... dedim. Sonra ben buraya kendiliğimden gelmedim. Tavsiye ile geldim. Tanıdığım biri gönderdi, bir bildik...

Madam Fofo,

— Kimleri tanırsın? Kimleri bilirsin? diye sordu.

Beni işe almak için imtihan ediyor sandım,

— Tâ eski Yunandan günümüze kadar. Sokrat'tan, Aristo'dan tutun, Bertran Russel'e kadar hepsini bilirim, dedim.

— Hep yabancı mı?

— Yerlilerden de bilirim. Nedim, Nabi, Baki... Mercimek Ahmet, Çizmeci Zati, Şeyh Galip... Madam Fofo yumuşar gibi oldu,

— Aslanım, dedi, artık ben iş yapmıyorum... Bak kızlardan hangisini istersen onunla görüş...

Anlaşıldı, Madam Fofo yaşlandığı için, işi kızları yönetiyordu.

— Benim için hepsi bir, görüşelim, dedim...

İçlerinden çopur yüzlü biri yanıma geldi.

— Görüşmek istediğim konu... diye söze başlarken kızlar kahkahalarıyla beni susturdular.

— Ayol, burada görüşülmez. Haydi odamıza çıkalım.

— Neden? Burada da görüşebilirdim... dedim.

— Aaaa... Herkesin içinde mi?

— Gizli değil ki...

Kızlar her lâfıma gülüyorlardı. Madam Fofo, o boğuk sesiyle hırlar gibi,

— Olmaz, odaya çıkın! dedi.

Tam merdivenden çıkarken Madam Fofo,

— Bizde para peşin! dedi.

Demek sağlam müesseseydi.

— Teşekkür ederim, dedim çalıştıktan sonra da alsam zararı yok madam. Benim size güvenim var.

Kızlar bir kahkaha daha tutturdular. Madam,

— On lira dedi.

— Çok iyi, dedim, ben saat üzerine çalışmayı tercih ederim.

Kızlar kahkahadan yerlere serilmişlerdi. Madam Fofo,

— O sana kalmış, nasıl istersen... dedi.

Şöyle bir aklımdan hesapladım, günde ortalama sekiz saat çalışırsam, seksen lira para kazanacaktım. İnanılır şey değil!. Arkadaşlarım bu parayı ancak bir haftada alabiliyorlardı.

— Ben gerekirse günde on saat bile çalışırım, hattâ gece işi de yaparım, dedim.

Kızlar kahkahadan boğuluyorlardı. Madam Fofo, beni bir iyi süzdükten sonra,

—Hiç göstermiyorsun ama... dedi, haydi gel benimle!

Zekâmı anlamış olacaktı ki, Madam Fofo kendisi benimle görüşmek istiyordu.

Merdiveni çıktık. Madamın bürosuna gidiyoruz sanmıştım. Oysa, beni bir yatak odasına aldı.

— Efendim, dedim, görüşeceğimiz mesele...

— Bırak meseleyi!..

— İş için sizi rahatsız ediyorum.

— Rahatsız olunur muymuş canım... Ne rahatsızlığı? Haydi soyun!

Madam beni işe almak için sağlık muayenesinden geçirecekti herhalde.

— Hiçbir hastalığım yoktur Madam Fofo, dedim, isterseniz doktordan rapor getireyim.

— Bende de hastalık yoktur, dedi, haydi soyunun bakalım.

Madam yatağa uzandı. Madam Fofo da, mabeyincisini yatak odasına almış bir kraliçe hali vardı. Anlatmaya başladım:

— Efendim, biliyorsunuz, şimdi bütün esnaf gelir vergisine tabi. Ben muhasebeciyim. Bütün muamelenizi tutarım. Gireni çıkanı deftere işlerim.

Madam Fofo kocaman vücudu ile yataktan fırladı. Belimin ortasında, Ortaçoğ düşman kalelerinin kapılarını kırmak için kullanılan «Koç başı» gibi bir ağırlık duydum, sonra da kendimi merdivenin altında buldum.

Ama Madam Fofo hiç de kötü kalbli bir kadın değilmiş. Beni hemen işe aldı. Şimdi Madam Fofo'nun evinde defter tutuyorum. Madam

Fofo'nun sermayesi de çok, işleri de iyi. Bana ayda yüzelli lira veriyor.

Sabah sekizden gece on ikiye kadar çalışıyorum. Bazı muameleleri deftere işlemiyoruz. Artık bu kadarını da bütün ticarethaneler yapıyor. Kaçak çalışan kızlar da var...

İşler o kadar çok ki, edebiyat ve felsefeyle uğraşacak pek vakit bulamıyorum. Arasıra Mevlânanın Mesnevisini, Nedim'in Divanını okuyorum. Geceleri de Russo'yu, Adam Smith'i, Kant'ı, Dekart'ı okuyorum. Diplomalarım yatağımın başucunda, duvara asılı.

Yalnız şu Madam Fofo hiç de iyi bir kadın değil vallahi. Elimden günde şu kadar muamele geçiyor da, bana bişey koklatmıyorlar. Bal tutan parmağını yalar derler, ben hâlâ avucumu yalıyorum.

BİR AHLAK DERSİ

Bir sınıfta öğrencilere ahlâk dersi veriliyor :

— Ahlâk, çok iyi bişeydir çocuklar. Eğer bir insan ahlâksız olursa çok fena olur.

— Öğretmeniiim!

— Ne var?

— Şu Çetin'e baksanıza!

— Susun! İnsan, ahlâk sahibi olmalı. Ahlâkın iyilikleri o kadar çoktur ki... saymakla bitmez. Bir insan ahlâksız olursa çok fena olur.

— Ne olur öğretmenim?

— Ne olacak, herkes ona ahlâksız adam, der. Kötü şeydir ahlâksızlık. Onun için ahlâklı olmalı. Ahlâkın iyi bişey olduğu şuradan da belli ki, okullarda ders diye okutuluyor. Öyle değil mi? Kötü bişey olsaydı hiç size öğretir miydik? Sonra ahlak... ne demiştiniz.

— İyi bişey demiştiniz.

— Evet, iyi bişeydir. Neden derseniz? Şuradan da belli ki iyi bişey olduğu, bütün büyük adamlar hep, ahlâkın iyi bişey olduğunu söylemişlerdir.

— Öğretmeniiim!..

— Yine ne var? Ne oldu?

— Altan'a bişey söyleyin, arkadan tekmeliyor.

— Susun çocuklar. Bakın size kitaptan ahlâkın ne olduğunu okuyorum: «Ahlâk, toplum kurallarına, gelenek ve göreneklere aykırı davranmamak, yasalara karşı gelmemek, demektir.» Anladınız değil mi? Çevrenizdeki çoğunluk, büyükleriniz ne yapıyorsa, siz de öyle yapacaksınız. Kalk bakayım Sunay. Karaborsacılık nasıl bişeydir?

— Çok iyi bişeydir öğretmenim.

— Çok iyi mi?

— Tabiî. Ahlâk kurallarına uygundur öğretmenim. Çünkü bir toplumda çoğunluğa aykırı davranmak ahlâksızlık olur. Onun için iyi ahlâk sahipleri hep karaborsacı olduğundan...

— O nasıl söz?

— Vallâ öyle öğretmenim. Kasap, bakkal, kömürcü, manav, hepsi karaborsa yapıyorlar. Bizim bir tanıdığımız var, çok zengin adam. Babam, onun karaborsa yaptığını söylüyordu. Geçenlerde onlara misafir gitmiştik. O adam da bana «her bişey ahlâkla elde edilir» dedi. Büyüyünce çok ahlâklı olacağım. Boyuna apartımanlarım olacak. Babam gibi ahlâksız adam görmedim.

— Sus!.. İnsan babasına...

— Söylerim tabiî... Evin kirasını bile veremiyor.

— Otur yerine!.. Çocuklar, hiç bir zaman ahlâk kurallarının dışına çıkmayın.

— Öğretmenim!

— Söyle Ergun.

— Benim bir amcam var, «Hep bu ahlâk yüzünden iki yakam bir araya gelmedi» diyor. Ben ahlâksız olacağım.

— Sus bakayım. Ahlâksız olursa insana sonra ne derler? Haa?... Hep beraber söyleyin bakayım, ne derler?

— Ahlâksız derler.

— Gördünüz mü? İnsanın isterse milyonları olsun, ahlâksız olduktan sonra neye yarar?

— Rahat eder öğretmenim!

— İnsanın vicdanı rahat olmalı. Bütün büyük adamlar hep ahlâklıydı.

— Eskidenmiş o öğretmenim. Bizim mahallede bir büyük adam var. Üç tane Kadillak arabası var. Pamuk Kralı, hem de...

— Ben size büyük adam diyorum. Yâni büyük bilgin, büyük düşünür, büyük san'atçı... Meselâ Sokrat...

— Sokrat'ı tanıyorum öğretmenim.

— Tabiî tanırsınız.

— Bizim tarafta dükkânı var, elbise temizle-

yicisi... Ama o kadar çok zengin değil. Ondan daha ahlâklı neler var.

— Ben size eski Yunan Filozofu Sokrat'ı söylüyorum. Sokrat, Aristo, Galile gibi ahlâklı olun!

— Öğretmenim, yâni o Sokrat dediğiniz adam, bizim tanıdığımız bir demir tüccarı Ahmet Bey var, ondan daha mı ahlâklıymış?

— Çocuklar! Ahlâkın parayla pulla ilgisi yok. Tarihte öyle iyi ahlâklı insanlar vardır ki, açlıktan ölmüşlerdir. Ama ahlâklarına leke sürmemişlerdir.

— Öğretmenim, yâni bu ahlâk iyi bişey değil galiba...

— Çok iyi şeydir. Ahlâklı insan doğru bildiği şeyi korkmadan söyler.

— Ama benim bir dayım var, doğruyu söylemiş diye partiden kovmuşlar.

— O başka şey... Ben size siyaset söylemiyorum, ahlâkı anlatıyorum. Söyle bakayım Oğuz, yalan nasıl bişeydir?

— Çok iyi bişeydir öğretmenim. Eğer yutturabilirsen çok iyidir. Evde yalan söylemesem her gün dayak yerim.

— Ben size ne dedim? İnsan büyüklerini örnek almalı...

— İyi ya öğretmenim. Ablam anneme yalan söylüyor, annem de babama... Babam da alacaklı geldi mi, kendini evde yok dedirtiyor.

— Çık dışarı! Çık! Terbiyesiz!

— Öğretmenim siz demediniz mi ahlâklı adam doğru söyler diye...

— Otur yerine... Çocuklar, ahlâk son derece iyi bişeydir. Hepiniz ahlâklı olmalısınız. Örneğin, birisine bir söz verdiniz mi, ne olursa olsun, sözünüzü tutmalısınız.

— Ama öğretmenim, babam söyledi ama adını unuttum, birisi varmış, hayatı ucuzlatacağım demiş...

— Sus bakayım... Üstüne düşmeyen işlere karışma!.. Çocuklar! Ahlâk gibi iyi bişey yoktur. Ahlâk üzerine yazılı kitapları okursanız, şaşırır kalırsınız. Peygamberler bile söylüyor. Siz daha mı iyi biliyorsunuz? Ahlâk çok, ama çok iyi bişeydir. O kadar iyidir ki... Ahlâk çok iyi şeydir. Vallahi billâhi çok iyi şeydir, namussuzum çok iyidir.

«Zırr!» Paydos zili çalar, öğretmen alnındaki terleri siler.

— Oooooh!... çeker.

DURUP BAKAN ADAM

Yarım saat erken gelmişim. Köprü üstüne çıktım. İnsan arasıra böyle başıboş saatler arıyor doğrusu. Her gün koşar adım önünden geçip gittiğimiz yerlerin hiç farkında bile değiliz. Dirseklerimi köprü parmaklığının başlığına dayadım. Limandaki canlılığı seyrediyorum. Kayıkta taze taze balık tavası yapıyorlar, sıcak yarım ekmeğin arasına koyup, satıyorlar. Başka bir kayıkta şeftali, üzüm satılıyor. Dubaların üstünde balık avlıyorlar. Sağ yanıma birisi daha geldi. O da dirseklerini dayadı. Boğaz'a, Ada'lara vapurlar kalkıyor. Dolmuş motorları, mavnalar, çatanalar, istimbotlar geçiyor.

Sol yanıma da biri geldi, arkadan iki kişi daha geldi.

Sarayburnu'na akıntı öyle çarpıyor ki, sanki Sarayburnu, denizde giden büyük bir geminin burnu.

Arkamdan itmeye başladılar. Başımı çevirdim. Beş on kişi yığılmış, sağıma, soluma da toplanmışlar.

Güneşin battığı bu saatte, karşı kıyıdaki evlerin her pencere camında bir güneş yanıyor.

— Ne varmış?

— Bilmem.

— Neye toplanmışlar?

Arkamdakiler, sağımda solumdakiler konuşuyor. Martılara bakıyorum. Martılar havada dönüyor.

— Jet uçağı değil mi?

— Bulutlara girdi.

— Müsaade edin de, çocuk da baksın.

— Ne zaman gelecekmiş?

— Kim?

— Krala bakmıyor musunuz?

— Haaa... Kral değil mi?

— Efendim, ne itiyorsun?

— Kim itti yahu?... Baksana, arkadan dayanıyorlar.

Kalabalık gittikçe arttı.

— Muhalefetin kudretine bak, beyim, iktidar

partisinden biri gelseydi bu kadar kalabalık olur muydu?

— Amma yaptın? Bu gelen muhalif değil ki... Yaşar bey geliyor yahu...

— Yaşar bey mi? Müsaade edin de, ben çıkayım.

— Kardeşim, yüklenme öyle...

— Pardon...

— İtmeyin yahu!...

— Kim itiyor be!...

— Kaç gemiymiş?

— Ne kaç gemisi?

— Aaaa... Haberin yok mu? En büyük Amerikan filosu geliyor...

— Yaaa!...

— Pekiy, haberin yok da neye geldin?

— Ben gelmedim kardeşim. Akıntıya kapıldık. Sonra da önümüz tıkandı, buraya takıldık kaldık işte...

— Oğlum, biraz başını şu yana çeksene!..

— Şu küçüğü öne alın da, o da görüversin, sevaptır.

— İtmeyin yahu... Gebe kadın var...

— Kral motorla mı gelecek?

— Sanmam. Zırhlıya biner.

— Karısı da varmış değil mi?

— Karısı denmez. Koca Kral be!., Kraliçe denir...

— Çek şu dirseğini!...

— Boğulan olmuş mu?

— Kurtarmışlar. İyi ki yine limanda çarpışmışlar. Açıkta olsaydı, ikisi de batmıştı.

— Deniz kazası çok fenadır birader. Biz bir tarihte...

— Öfff!... Çekil arkamdan! Ne utanmaz adamsın!...

— Namusuna mı dokunduk?., Pek o kadar titizsen kralı motorda karşılasaydın.

— Terbiyesiz!.

— Sensin.

— Çek elini diyorum.

— Balık değil mi? Lüfer mi tutuyorlar?

— Ne balığı yahu? Balık için bu kadar kalabalık birikir mi?

— Nedir peki?.,

— Yeni gemi yaptı ya bizim tersane. İşte o geminin tecrübesi yapılacak.

— Amma gemi!. Motörü Almanya'dan, makinesi Amerika'dan, boyası İtalya'dan...

— Olsun. Eskiden o kadarını da yapamazdık ya...

— Şişşşt... Geliyorlar galiba!..

— Kim geliyor?

— Ay, haberin yok mu? Bu kadar millet, aslanlarımızı bekliyor. Dünya şampiyonu oldular ya... Güreşçilerimiz Avrupa'dan vapurla geliyor.

— Öff!.. Nedir bu sıkış sıkış... Açılın, biraz nefes alayım.

— Aşkolsun pehlivanlarımıza, onlar da olmasa işimiz bitik.

Bitürlü kendimi kalabalıktan kurtaramıyorum. Halk yığıldıkça yığıldı. Artık itiş, kakış... Her kafadan bir ses çıkıyor.

— Nutuk verecek başka yer bulamamış mı kuzum? Köprü üstünde de nutuk verilir miymiş?

— Sen hiç Cafer beyi dinledin mi?

— Hayır.

— Dinle de gör. Neredeyse şimdi gelir.

— Ne toplanmışlar orada? Sinek kâğıdı mı satılıyor?

— Yok teyze. Gazeteler yazdı ya... hani Sarışın bomba gelecek diye.

— O mu gelecek? Aman göreyim.

— Beş on dakika sonra gelir. Gemiyle karşılamaya gittiler. Buradan geçecek.

— Aman dikkat et kardeşim, böyle kalabalıkta yankesiciler dalar araya.

— İstanbul'a Hareket Ordusunun girişini hatırlar mısınız? O zaman da böyle kalabalıktı.

— Ben İstanbul'a Millî Kurtuluş Ordusunun girişini hatırlıyorum. Ne kalabalıktı, iğne atsan, yere düşmez. Eh, o zaman da bu kadar kalabalık vardı. Bu kral hazretleri nerden geliyor?

— Kral değil, Cumhurbaşkanıymış.

— Kardeşim, ne itip duruyorsun. Gelince hep göreceğiz.

— Arkadan itiyorlar vallâhi...

— Fenerbahçe'yi yener bunlar, değil mi?

— Kimler?

— Brezilya takımı gelecek ya... Millet onu bekliyor.

— Brezilya takımı mı?

— Ayağıma bastın be? Kör müsün?

— Bu geçit resmi ne zaman olacak?

— Şimdi geçerler. Baksana millet bekliyor.

— Ne bayramıymış bu?

— Çocuk bayramı.

— Yavrukurtlarımız geçecek mi?

— Tabiî...

— Biraz dikkatli ol be kardeşim.

— Affedersiniz... İnsan gibi bakmıyorlar ki...

— Siz gördünüz mü?

— Gördüm, şu tarafa doğru uçtu. Sonra şu

öküz başı biçimindeki bulut var ya... Onun içine girdi, kayboldu.

— Bu uçan daireler nerden geliyor acaba? Merihten mi?

— Uçan daire değil ki, uçan puro...

— İşte, işte!...

— Aaaa... Bakın!... Amma da gidiyor!..

— Vay anasını...

— Yahu, u uçurtma be!.. İpini koparmış gidiyor.

Ezile, çiğnene, kalabalıktan sıyrıldım. Trafik durmuş, köprünün üstü mahşer gibi kalabalık laşmıştı. Polisler düdük öttürüyor, yol açmay çalışıyorlardı, kanter içinde kalmışlardı. Kolor yel şapkalı bir polise yaklaştım.

— Affedersiniz, ne var? dedim.

— Bilmem.. Ya Kral geliyor, ya bir futbol ta kımı, dedi. Sonra düdüğüne asıldı:

— Pır pırrr!. Çekilin şöyle yahu!

FUHUŞLA MÜCADELE

Gazetelerden:

«Şehrimizde film yıldızlığı gibi parlak vaadlerle kandırılan ve baştan çıkarılan kızların sayısı birkaç bini bulmaktadır. Biz birlik olarak kendi üyelerimiz bulunan genç kadınlardan bazılarını bu ajan taslaklarına bizzat müracaat ettirerek suçüstü yapmak için, gerekli hazırlıklarımızı tamamladık. Bu hususta Emniyet Müdürlüğü, kadın elemanları ile bizi destekliyecektir.»

Kadınlar Birliği Başkanı

*

Kadınlar Birliği toplantısında:

— Arkadaşlar, önceden aldığımız bir karara göre, biliyorsunuz...

— Hangisi? Hangi karar o? O kadar karar aldık ki, insanın aklında mı kalıyor?

— Müsaade ederseniz söyliyeyim...

— Aman kardeş, sana söyleme diyen var mı?

— Şu filmciler meselesi. Genç kızları film artisti yapacağız, diyerek...

— Film dediniz de aklıma geldi. Siz «Bâkire Aşkı»nı gördünüz mü? Aman ne film...

— Hanımlar, rica ederim, söyleyim mi?

— Söylersen söyle ayol... Sen söylersen biz susar mıyız sanıyorsun...

— Bazı ahlâk düşkünleri, genç kızları yıldız yapacağız diyerekten kandırıyorlar.

— Yazıklar olsun...

— Ne yalancı erkekler var şu dünyada...

— Bir defa az kalsın ben de yıldız olacaktım. Ama öyle çok değil, az bişey...

— Şimdi aranızda yıldız olmaya gönüllü var mı?

«Hep birden ayağa kalkarlar. Ellerini havaya kaldırırlar. Başkanın kürsüsünü çevirirler.)

— Ben varım!

— Bu yaştan sonra seni yıldız yaparlar mı!

— Beni seçmezsen darılırım vallahi...

— Sana karakter rolleri gider.

— Anlaşıldı. Demek ki hepiniz bu hayırlı iş isteklisiniz.

— Ama ben figüranlık istemem!

— Baş rol vermezlerse dünyada oynamam!

— Ben acıklı filmde oynarım... Aşkı olmalı..

— Ben danslı filmlere bayılırım. Bir step yapsam, ağzın açık kalır!

— Bayanlar! Yanlış anlaşıldı sanırım. Biz bu meseleyi önce de görüşmüştük: Artist olacağız değiliz!

— Yalancıktan mı?

— Maksadımız, artist acentelerinin genç kızları nasıl...

— Ben vazgeçtim!

— Aaaa... İstemem. Ben sahici artistlik zan nettim!

— Benim adımı silin!

— Hiç kimse istemiyor mu?

— Beni yazın!.. Ben isterim.

*

Bir film şirketi yazıhanesinde:

Rejisör — Gördün mü kadınları?..

Prodüktör — Sabah gelenleri mi? İçlerind işe yarar parça yok.

Rejisör — Değil canım. Gazeteler ne yazıyo baksanıza!..

Bir kadın — Ne varmış gazetelerde?

Rejisör — Kadınlar Birliği...

(Hepsi gazetenin etrafına üşüşür. Havadi okurlar.)

Kadın yıldız — Ay, hiç güleceğim yoktu.

Fotoğrafçı — Hah hah hah!!..

Prodüktör — Tamam!.. Arkadaşlar, bunda iş var. İyi iş çıkarabiliriz şimdi. Yavrum Gülperi, al eline bir kâğıt, söylediklerimizi yaz. «Artist aranıyor! Yeni çevrilecek beş yerli film için, yıldız olmaya meraklı, her yaşta kadın aranıyor.»

Altına adresimizi yaz. Hasan, oğlum, hemen gazetelere koş, ilân ver.

Emniyet Müdürlüğünde: (Sivil komiserle bir kadın polis memur):

— Meliha hanım!

— Buyurun komiser bey.

— Size çok önemli bir görev çıktı.

— Yine bir üfürükçü mü yoksa?

— Hayır.

— Gizli evlerse...

— Değil ...Bu, tam sizin başaracağınız bir iş. Artist ajanları varmış...

— Evet... evet...

— Film çevirmek için artist arıyorlarmış.

— Evet komiserim.

— Müracaat edeceksiniz.

— Sahi mi?

— Artist olacaksınız.

— Aman, ne iyi...

— Genç kızları düşürmek için...

— İyi bir rol verseler bari...

— Rolünüz çok önemli. Bu adrese müracaat edeceksiniz.

— Sizin tavsiye ettiğinizi söylerim.

— Genç kızları nasıl kandırdıklarını, hangi yollarla... Anlıyorsunuz, değil mi?

— Ah!.. Yarabbim!... Teşekkür ederim efendim.

— Bakın gazetedeki ilâna! Bu ilân bir tuzak.

— Tabiî... Tabiî komiser bey, ah, acıklı film olsa...

— Göreyim sizi.

— Hiç merak etmeyin. Baş üstüne!. Şimdi, hemen gidiyorum.

*

Film yazıhanesinde:

Bir Bayan — Gazetedeki ilânınızı gördüm de efendim. Küçük yaştanberi artistliğe karşı... Ah bilseniz öyle bir merakım vardır ki... Hattâ bir zaman gazeteye yıldız müsabakasına resmimi göndermiştim, hakkımı yediler.

Prodüktör — Evvelce oynadınız mı?

Bayan — Mektep müsamerelerine çıkardım. Öyle alkışlarlardı ki, görmeyin. Taklit de yaparım. Yapayım mı?

(Kadın polis girer):

Kadın polis — Burası değil mi efendim? Artist arıyormuşsunuz... Affedersiniz... birdenbire... O kadar şeyim ki... Yani... Kalbim heyecandan küt küt atıyor...

Prodüktör — Şöyle buyurun! Heyecanlanacak bişey yok. Bir kere alışıncaya kadar. Alıştınız mı pişersiniz. Şöyle gelin de rejisör muayene etsin. Ölçülerinize baksın.

Bayan — Benim ölçülerim gayetle muntazamdır.

Kadın polis — Belli!.. Allah için...

Bayan — Göğüslerimi Brigida'nınkine benzetiyorlar.

Kadın polis — Bana Marlin Melâhat derler. Bakın!..

Rejisör — Lütfen Eteğinizi... Biraz daha... Güzeeel!...

Bayan — Neresi güzelmiş!.. Hiç mi güzel bacak görmedik?

Rejisör — Beliniz? Hmmm.. İyi.

Bayan — Benim belim çok incedir. Basenlerim...

Rejisör — Göğüsler de mükemmel... Enfes!..

Bayan — Benimkiler takma değil ama rejisör bey... Vallahi takma değil, kendimin. Bakın!

Rejisör — Bir kere denemek lâzım. Fotojeninizi denemek lâzım.

Bayan — Benim fotojeniğim üstüne yoktur. Kendimi methetme gibi olmasın ama, kaç kişi bana resimden âşık oldu.

Kadın polis — Fotoğraflarımda, olduğumdan daha da güzel çıkarım.

Prodüktör — Şimdi sizin kaydınızı yapsınlar...

Bayan — Ne kaydı?

Prodüktör — Adınızı deftere geçireceğiz. Lütfen yirmi beş lira kaydiye veriniz.

Kadın polis — Verelim.

Bayan — Buyurun!..

Prodüktör — Sonra gider, bizim fotoğraf stüdyosunda resimlerinizi çektirirsiniz. Artistik pozlar olacak. Önden, arkadan, yandan, yukarıdan, aşağıdan...

Kadın polis — Sonra?

Bayan — Ne zaman oynıyacağız?

Prodüktör — Evvelâ tecrübe filmi çevireceksiniz. Eğer beğenirsek, muvaffak olursanız, o zaman sizi memleketimizin medarı iftiharı bir yıldız yapacağız.

Bayan — Ah Yarabbim!

Kadın polis — Çok teşekkür ederim.

Bayan — Rejisör bey, size hususî bir şey söyliyeceğim.

Kadın polis — Ben de söyliyeceğim. Gizli...

(Rejisörle bayan, yan odaya girerler.)

Bayan — Bu kadına hiç güvenmeyin! Bir defa bacakları çok çirkin, değil mi? Beli de kalın. Nedir o göbek?

Rejisör — Yok, göbeğine diyecek yok maşallah.

Bayan — Siz bilirsiniz. Size bişey daha söyliyeceğim ama...

Rejisör — Söyleyin, söyleyin!

Bayan — Eğer o kadına rol vermezseniz söylerim. O kadın var ya... Vallahi billâhi sizi haber verecek. Anladınız mı? Ben, sanat aşkına... ya... sanat aşkı için...

(Prodüktörle kadın polis arasında):

Kadın polis — Beyefendi, ben mükemmel rol yaparım. Canım istediği zaman hüngür hüngür ağlarım. Sonra da hiç yoktan katıla katıla gülerim. Hem acıklı rollere gelirim, hem komik rollere...

Prodüktör — Bana ne söyliyecektiniz?

— Eğer başrolü bana verirseniz.. Vereceksiniz değil mi? Ne olur, o kadına vermeyin. Çünkü o...

— Evet?..

— Çünkü o, buraya başka şey için geldi.

— Yaaa... Teşekkür ederim. İkinize de rol vereceğim...

— Ah ne iyi, ne iyi!..

78 SANTİMLİK ARSA KES!

Kaç gecedir uykusuzdum. Çok çalışmaktan sinirlerim bozulmuş, uykum var ama bitürlü uyuyamıyorum...

Sinir doktoruna gittim.

— Günde kaç saat çalışıyorsun? dedi.

— Onaltı ile yirmi saat arası, dedim.

İnanmadı.

— Yorgunsun, dedi, neden bu kadar çalışıyorsun?

Cevap yerine içimden herife sövmek geldi. Bu da lâf mı yani?.. Keyfimden çalışmıyorum ya... Sinir yatıştırıcı ilâçlar, uyku hapları verdi. Hiç biri yaramadı. Yatağa uzanıyorum, tam dalacakken, biriken üç aylık ev kirası aklıma geliyor. Ondan sonra uyuyabilirsen uyu.

Başlıyorum hesaplara... 360... yirmibeşini çıkar... sıfırdan beş çıkmaz, altıdan bir alırız, veririz eder on... ondan beş çıkarsa beş kalır. Dörtten iki çıkarsa iki kalır... Üç aşağı.. 325... 96 daha... Beş, altı daha onbir... Bire bir, elde var bir.

Hesabı aklımdan doğrultamayınca, hadi yataktan fırlıyorum. Bu sefer kâğıt üstünde hesaplara başlıyorum. Bir uyku hapı daha alıyorum. Uykum gelir gibi olunca yatağa uzanıyorum. Tam dalacakkeeen, ayda 10 lira koysam bir kenara diyorum, yılda ne eder?.. Şu ev kirası öldürüyor beni... Başımızı sokacak bir dam sahibi olamadık şu dünyada.

Bütün bir hafta, beş saat ya uyudum, ya uyumadım. Uykusuz geçen dördüncü günün gecesi artık duracak halim kalmadı. Elime gazeteyi aldım. Okurken uyumak istiyordum.

Birinci sayfada bir havadis gördüm: «Taksim'de bir arsa 4 milyon liraya satıldı.»

Dört milyon lira... Arsa 1624 metre kare imiş. Dört milyonu 1624'e bölmeye kalktım. Hesapsız adam olduğum halde hesaba çok meraklıyımdır. Arsanın metre karesi, 2500 liraya geliyor.

Acaba, dedim kendi kendime, ben bu arsayı almaya kalksaydım... Ha?... Dört milyon lira. Ben ne kazanıyordum ayda?.. Beşyüz.

Karım geldi,

— Uyusana artık!.. diye yalvarmaya başladı.

— Git başımdan; görmüyor musun, hesap yapıyorum!.. diye tersledim.

Ayda beşyüz... Dişimi sıksam sıksam, ne biriktirebilirim? Hiç bişey biriktiremem ya... Neyse... Her ay yüz liracık bir kenara koysam, yılda eder 1200 lira. On yılda 12000, yüz yılda 120.000 lira... Bin yıl daha yaşasam, her ay da dişimden tırnağımdan 100 liracık artırsam, 1 milyon ikiyüz bin lira. Yine hesap yok.

Ne olursa olsun, bu arsayı almaya niyet ettim. Horozlar ötmeye başladı.

Bende bu hesap merakı eskidir. Lisedeyken de, hiç durmadan, yemeden, içmeden koşsam,

aya güneşe, merihe kaç milyon yılda gidebileceğimi hesaplardım.

Yaptığım hesaplara göre; güneşe yürüyerek gitmek, bu arsayı satın almaktan daha kolaydı.

Sabah oldu, ben hâlâ hesabın içinden çıkamadım.

Üçbin yıl yaşasam bile olmuyor. Bu sefer hesabı değiştirdim. Ayda kazandığım beşyüz liraya hiç dokunmasam, hepsini biriktirsem... Ne olur? Hesap kitap, tam 666 yıl daha yaşamam, çalışmam gerekiyor. Bu hesap da olmadı. Üstüste iki uyku hapı daha aldım, yatağa uzandım. Aklım fikrim arsada olduğu için gözüme uykugirmiyor ki... Tekrar kalktım.

Günde 16 saat yerine 24 sat çalışıp aylık kazancımı bn liraya çıkarsam, bunun da bir kuruşuna dokunmadan biriktirsem. Efendime söyliyeyim, bu arsayı almak için, bu tarihten sonra 333 yıl daha yaşamam gerekli...

Kızım yalvarmaya başladı:

— Babacığım, uyusana! Ne olur...

— Defol!.. diye onu payladım.

Arsayı alamazsam uyuyamıyacağım. Bu sefer hesabı ters yandan tuttum. Ayda kaç bin lira kazanmalıyım, kaç bin lira biriktirmeliyim ki, bu arsayı satın alabileyim? Ayda 2 bin lira biriktirsem 167 yıl yaşamam gerekli.

Hay Allah cezasını versin!.. Bitürlü arsayı alamıyorum.

Kendikendime,

— Bak, bu arsayı alanlar da insan, diyorum, çalışmış, kazanmış, işten artmaz dişten artar, demiş... Hayır, hem işten, hem dişten artar demiş... Ooooff!... Ne demişse demiş işte! Dört milyonu saymış, almış arsayı...

— Bir hap daha alır mısın?

Bir uyku hapı daha yutuyorum. Midem ecza dolabına döndü.

— Hadi, n'ooolursun uyu canım!

— Gidin başımdan be!..

Peki, bu dört milyonu sayan adam, bu parayı nasıl kazandı? Haydi al sana yeni bir hesap daha... Arsaya dört milyon verdiğine göre, geriye en az bir dört milyonu daha kalmıştır, sekiz milyon...

Bu adam necidir?.. Baremde en yüksek dereceli memur olsa, ayda alsa alsa 1500 lira alır. Dört milyonu biriktirmesi için, maaşına hiç dokunmadan, 276 yıl, maaş alması gerekir.

Hay Allah kahretsin, kafam çatlayacak. Bu adam olsa olsa doktor olur. Doktorlar çok kazanır. Her muayeneden otuz lira alsa...

— Sabah oldu, birazcık yat...

— Kafamı karıştırmayın diyorum size!..

Günde on kişi muayene etse, üçyüz lira eder. Ayda dokuzbin... Bunun altı binini bir kenara koysa... Bir doktorun bu arsayı alabilmesi için, 67 yıl doktorluk etmesi gerekir... Hayır, bu arsanın sahibi doktor da olamaz. Tüccar olsa, her ay ortalama onbin kazansa... olmuyor be!

— Beşinci gecedir uykusuzsun... Biraz uzan, belki uyursun.

Başımı yastığa koyuyorum, gözlerimi yumuyorum. Uyuyabilirsen uyu... Hah, buldum. Bir insan randevu evi işletse.. Elinde fıstık gibi beş sermayesi olsa. Her kız günde yüz kâğıt getirse, beş kere yüz, beşyüz... Otuz kere beşyüz ayda onbeş bin... Kirası, masrafı, harcı, elde kalır diyelim ki, on bin. Yılda yüzyirmi bin... Otuz yılda... Tuh, Allah kahretsin, randevuculuk bile yapsam yine arsayı alamıyorum.

Kaçakçılık yapsam... Bu düşünce uygun geliyor, yataktan fırlıyorum. Hesap kitap, bu da olmuyor.

Kafamda yeni bir düşünce şimşek gibi çaktı. Ceplerimi karıştırdım, on iki buçuk lira var.

— Sizde ne kadar var?..

Karımdan beş, çocuklardan iki lira çıktı. Eder hepsi ondokuzbuçuk lira. Şart değil arsanın hepsini almak, paramın yettiği kadarını alırım. Arsanın metre karesi 2500 lira olduğuna göre bir metre kare alamam. Desimetre karesi 25 lira eder. Desimetre karesini de alamıyorum. Santimetre karesi eder 25 kuruş. Bende var, ondokuzbuçuk lira... Cebimdeki parayla 78 santimetre kare arsa alabilirim. Saate baktım, sabaha daha iki saat var. Sabah erkenden giderim.

— Kes, şurdan bana 78 santimetrelik bir arsa!... derim.

Evdekiler yalvarmaya başladılar:

— Haydi uyu... Biraz uyu!..

78 santimetre karelik toprak... Ebedi uykuma yatmak için uzansam, kendi arsama sığamıyorum, bacaklarım, komşunun ebedî istirahatgâhına giriyor. Arsayı alıp, ayakta durmaktan başka çare yok...

Karıma, çocuklara

— Size yer yok, dedim. Size yer yok... Ben kendime, bu dünyada ancak ayaklarımı basacak bir toprak parçası buldum. Hadi defolun!... Siz de kendi başınızın çaresine bakın!..

— Uykusuzluk başına vurdu!.. diye söylenerek, korkuyla çekildiler.

Size de salık veririm; şu dört milyonu nasıl kazanabileceğinizi, kaç santimlik arsa alabileceğinizi, bir de siz hesaplayın. Sonra leblebi gibi uyku hapı yutarsınız ve... Akıl hastanesinin 8 numaralı koğuşunda sizinle buluşuruz. Ben kapının yanındaki yatakta yatıyorum.

GEL DE ANLAT

Yollar tamir edildiği için dolmuş arabaları, genelevlerin bulunduğu sokaktan geçiyordu.

Şoför'ün yanında onbir, oniki yaşlarında bir erkek çocuk vardı. Ben de çocuğun yanına oturdum. Arkada bir erkek, bir genç ve bir yaşlı kadınla bir de küçük kız çocuğu var. Konuşmalarından bu dört kişinin bir aile oldukları anlaşılıyor; baba, anne, iki çocuk ve büyük anne... İki çocuk da çok meraklı. Kız, durmadan soruyor. Oğlan kendisine söz sırası gelmeyince kızıyor. O da geriye dönüp, «Baba şu ne, bu ne?» diye durmadan soruyor.

Taksim'den araba sağa saptı, ara sokaklardan geçiyoruz. Bir ara sokak daha... Derken efendim, o sokağa girmiyelim mi? Hani, şu sokak canım... Herkes bilir de adını söylemek istemez. Kadınların geçmediği, evli erkeklerin geçmek isteyip geçemediği, ya da gizli gizli geçtikleri, bekârların geçmek istemedikleri halde, geçtikleri sokak... İşte o sokak... Evlerin önü tıklım tıklım.

Erkek yolcu çok kötü kızdı. Şoföre çıkıştı:

— Geçecek başka yol bulamadın mı?

Şoför, adamdan daha çok kızdı:

— Ne yapalım. Biz istiyerek mi geçiyoruz yâni?.. Allah Allah... Bütün yolcular da sorar: Buradan niye geçiyor muşuz? Keyfimden...

Bu sefer kadın, kocasına sordu:

— Ne var bu sokakta Bey?

Adam başını iki yana sallayıp «Lâhavle» çekiyor.

— Ne var Bey, söylesene canım...

Şoför durmuyor ki, boyuna söyleniyor:

— Belediye öbür yolları tamir ediyor işte... Trafik polisi, arabaların başka yollardan geçmesini yasak etti. Gazeteler cayır cayır yazdı okumadınız mı? Arabalar buradan geçecek.

Adam,

— Anladık, yeter! dedi.

Yol dar biyandan, kalabalık biyandan, önde de bir tıkanıklık var, bindiğimiz araba takıldı kaldı. İki metre gidiyoruz, beş dakika duruyoruz, yine iki üç metre gidiyoruz, yine beş dakika...

Bu sefer ihtiyar kadın damadına soruyor:

— Ne var oğlum bu sokakta? Bişey mi var?

Adam,

— Hey Yarabbi, gel de anlat... diye söyleniyor. Görmüyor musun anne, daha ne olacak? Bişey değil, çok şey var.

«İnsen inilmez, daha kötü» diyor adam, «Öyle de bir yere geldik durduk ki...»

— Yahu sür şunu!..

— Nasıl süreyim beyim, uçayım mı? Önü tıkalı, ardı tıkalı.

5 numaralı evin önünde durmuşuz. Kapıdakiler, delikten içerdekilerini gözetlemek için birbirini itiyorlar.

Genç kadın,

— Burada pazar var galiba, diyor.

— Demek perşembe pazarı burada kuruluyormuş...

Genç kadın,

— Bir perşembe pazarı da bizim orada kuruluyor, diyor.

Adama bakıyorum, boncuk boncuk terlemiş. Bu sırada kadın galiba evin tabelâsını okumuş.

— Aaaa! diye bir çığlık atıyor.

Kocası,

— Aaaaa ya, diyor, â, ya... Şimdi anladını mı neresiymiş!.

Kız çocuğu, büsbütün meraklanıp,

— Ne var Anne? Bişey mi oldu? diye soruyor.

— Hiç... Hiç kızım.

Kadının yüzü kıpkırmızı olmuş.

İki metre daha ilerliyoruz. Önünde durduğumuz evden bir adam, yarı yarıya kapı önünde toparlanarak merdivenlerden iniyor. Kalabalık evin kapısına hurra ediyor. Bağırıyorlar:

— Aç ulan!...

— Açsana be!...

Adamın korktuğu başına geliyor. Durmada herşeyi soran oğlan,

— Baba, ne yapıyorlar burada? diyor.

Adam,

— Okul, oğlum, diye cevap veriyor.

— Amma kalabalık okul baba... Ne okulu Baba?

— Gel de anlat... Okul işte. Basbayağı okul. Galiba Sanat okulu.

Bu sefer kız,

— Amma da büyük öğrenciler var Baba bu okulda, diyor. Bıyıklı bıyıklı adamlar.

Oğlan,

— Ama küçükleri de var, diyor. Baba, ben büyüyünce bu okula giderim.

Annesi,

— Sus, diye paylıyor, şoför efendi hâdisene canım!

— Önümüz tıkalı bayan.

Oğlan,

— Neden? Ben okumıyacak mıyım? Ben bu okulu isterim! diye tutturuyor.

Bu sırada evin birisinin kapısı aralanıyor. Çocuklar içerdeki kadınları görüyorlar.

— Aaa, kızlar da varmış. Anne, büyüyünce ben de bu okula geleceğim.

— Ağzını kapa sen! Terbiyesiz!

— Neye Anne?

İkiüç metre daha ilerliyoruz. Önünde durduğumuz evin kapısından şişman bir kadın çıkıyor. Eli belinde, eve yüklenenlere avazı çıktığı kadar bağırıyor:

— Lan hergeleler! Patladınız mı be!.. Beş dakika bekleseniz geberir misiniz?

Çocuklar durmadan soruyorlar:

— Baba, bu kadın öğretmen mi?

— Amma da azarlıyor koca adamları...

Hâlâ işin farkında olmayan yaşlı kadın,

— Ayol bu ne biçim mektep böyle, diyor. Koskoca karılar... Aaaa desturun, hiç böyle mektep görmedim. Üniversite midir, nedir? Burası ne üniversitesi?

İhtiyar kadının damadı, arabada oturup oturup kalkıyor.

— Gel de anlat, gel de anlat... diye söylenip duruyor.

Genç kadın, annesinin kulağına, bu sokağın hangi sokak olduğunu söyler söylemez, kocakabarbar bağırıyor:

— Şoför efendi, ayıp değil mi sana? Dön çabuk, çabuk diyorum. Ayol şu rezillere bak bir yere, sokak ortasında durmuş pazarlık ediyorlar.

— Sus anne!..

— Susulur muymuş? Herkesin namusu var ayol...

Araba biraz daha ilerliyor. Kız çocuğu evlerden birinin açık kapısından içerideki yarı soyunuk kadınları görünce,

— Haminne, anladım ben, diyor. Burası bale okulu...

Oğlan düzeltiyor:

— Bale male değil be! Jimnastik okulu. Değil mi Baba?

Baba, ne diyeceğini şaşırmış. Kocakarı,

— İnelim!... diye tutturuyor.

Damadı,

— Anne sus! diye durmadan paylıyor. Nereye ineceksin baksana, sağ sol hep o evlerden... Araba birkaç metre daha gidiyor. Soldaki evlerden bir kadın fırlıyor, kapıya yüklenen kalabalığa,

— Kuyruğa girin ulan! Kuyruğa girmeyeni namussuzum içeri almam!. diye bağırıyor.

— Baba, amma da sert öğretmen. Bu başöğretmen galiba...

— Haydi be... Ona başöğretmen demezler.

— Ya ne derler?

— Müdür derler.

— Susun çocuklar!..

— Baba, bu koca adamları neye sıraya sokuyorlar?

Kızın sorusuna ağabeyisi cevap veriyor:

— Görmüyor musun, imtihana girecekler. Koskoca adamlar korkudan titriyorlar. Bak şu adama, imtihanını verememiş galiba, ne biçim düşünüyor...

Araba başka bir evin önüne geliyor. Demir kapının telli küçük penceresinden kart bir kadın sesi dışarıya sesleniyor:

— Sıra kimde? İki kişi...

Kız,

— Baba, yazılı imtihan mı diye soruyor.

Baba, kendikendine,

— Gel de anlat!.. diye söyleniyor.

Araba o sokaktan çıkıyor. Oğlan çocuğu.

— Ben bu okula gideceğim! diyor.

Kız,

— Seni alırlar mı? diyor. Liseden sonra alıyorlar oraya.

— Haydi be!.. Görmedin mi? diyor oğlan, orta okul çocukları da vardı. İmtihanı verdikten sonra, neye almasınlar?

— Baba, sen bu okula gittin mi?

Adam mendiliyle alnındaki terleri siliyor...

— Susun artık, yeter! diye çocukları paylıyor.

ELEKTRİK DİREĞİNE BAĞLANAN ADAM

İngiltere'nin bir şehrinde polisler, sokak lâmbalarından birinin direğine sıkısıkıya bağlı bir adam bulmuşlar. Bu adam kim? Kim olduğunu size söylemiyeceğim. Ama olayı sanki İstanbul'da olmuş gibi düşünün.

— Sen kimsin?

Cevap yok. Bekçi düdüğe asılır, pırrrr!... Düdükler birbirine karışır.

Bekçi,

— Direğe bir adam bağlamışlar, der.

Polis sorar:

— Kim bağlamış?

— Bilmem!

— Çözelim mi?

— Yooo... dokunma! Belki savcı gelir, bakar. Komisere haber verelim. Herif ölmüş mü?

— Bilmem. Gözleri fıldır fıldır.

Polis, elektrik direğine bağlı adama sorar:

— Hemşerim, kimsin sen?

Cevap yok...

Komisere haber verirler. Komiser, emniyet müdürlüğü nöbetçi âmirine telefon eder. Nöbetçi âmiri,

— Karakola getirin, hüviyetini tesbit edin. Ama dikkat edin, belki casustur, kaçar der.

Elektrik direğine bağlı adamı çözerler, karakola getirirler.

Şimdi, tekrar İngiltere'ye dönelim. İki polis, elektrik direğine bağlı adamı görünce hemen çözerler.

— Adınız ne?

— Adım Arnold Maching.

İki polis saygıyla eğilirler. Bu adı çok duymuşlardır. Polisin biri sorar:

— Büyük heykeltraş Arnold Maching mi?

— Evet, heykelciyim...

Öbür polis sorar:

— İngiliz Kraliık Akademisi üyesi Arnold Maching?

— Evet, Akademi üyesiyim.

— Sör, karakola kadar gelebilir misiniz? Yoksa sizi bir arabayla evinize mi bırakalım?

— Karakola gelirim.

Ünlü İngiliz heykeltraşı ve İngiliz Akademi üyesi Arnold Maching gazetelerin yazdığına göre işte böylece karakola gitmiştir.

Gelelim bize... Direğe bağlı adamı polisle bekçi çözerler.

— Yürü karakola!

Adam önde, polisle bekçi arkasından karakola giderler. Komiser sorar:

— Adın ne?

Bizde akademi ve akademi üyesi olmadığına göre, diyelim ki, bu adam kendi memleketimizin ünlü heykeltraşlarından biridir.

— Sana soruyorum, adın ne?

— Hikmet efendim.

— Ne iş yaparsın

— Heykeltraşım.

— Nesin?..

— Heykeltraşım.

— Yani ne yaparsın?

— Heykel yaparım.

— Ne heykeli?

— İnsan, hayvan... Ne olsa...

Biraz yoruldunuz ama, tekrar İngiltere'ye dönelim. Çünkü İngiltere'deki olay gerçekten olmuştur. İstanbul'dakini ona benzeterek ben uyduruyorum.

İngiliz komiseri heykeltraş Arnold Maching'i oturtur.

— Sör, sizi elektrik direğine kim bağladı? Haydutlar mı?

— Hayır.

— Düşmanlarınız mı?

— Hayır... Karım bağladı.

— Nasıl? Misis Maching mi dediniz?

— Evet...

— O saygı değer leydi?.. Şaşılacak şey!..

— Bunda şaşılacak hiçbirşey yok bay komiser. Çünkü beni elektrik direğine bağlamasını karımdan kendim rica etmiştim!

— Pekiy ama neden Mister Arnold Maching?

Ünlü İngiliz heykeltraşının cevabını almadan tekrar İstanbul'a dönelim. Bizim komiser heykeltraş Hikmet'e sorar:

— Seni kim bağladı direğe? Hırsızlar mı?

— Hayır.

— Paranı soymak için mi?

— Param yok ki soysunlar.

— Düşmanların mı?

— Ben kimim ki düşmanım olsun!..

— Pekiy kim bağladı, söylesene?

— Karım.

— Vay anasını! Dünyada ne karılar var be!... Karın seni başka bir erkekle beraber mi bağladı?

— Hayır. Yalnız başına.

— Bir kadın, bir erkeği yalnız başına direğe bağlayabilir mi?

— Ben sesimi çıkarmadım.

— Vay kılıbık herif!..

— Beni direğe bağlamasını karımdan kendim rica etmiştim.

Komiserin ciddiyeti birden çözülür. Komiser de, polisler de kahkahalarla gülmeye başlarlar. Ertesi gün gazetelerde şöyle bir polis haberi çıkar.

ZALİM BİR KADIN

«Dün şehrimizde eşine az rastlanır bir hâdise cereyan etmiş, Sadist ruhlu bir kadın, kocasını çamaşır ipiyle gece sabaha karşı bir sokak lambasının direğine bağlamıştır. Hâdisenin tafsilâtını üçüncü sayfamızda okuyacaksınız. Yukarıdaki fotoğrafta kocasını iple bağlayan canavar ruhlu kadınla, direğe çamaşır ipiyle bağlanan adamın mutlu evlilik günlerinden bir hâtıra görüyorsunuz.»

Yine İngiltere'ye dönelim. Nerede kalmıştık? İngiliz komiseri heykeltraşa, neden karısına kendisini elektrik direğine bağlattığını sormuştu. Mister Arnold Maching'in verdiği cevap aynen şudur:

— Bay komiser, ben bir sanatçıyım. Çirkinliklerden gözüm rahatsız olur. Hele bu çirkinlik, kendi şehrimde olursa hiç dayanamam. Benim bir sanatçı olarak ödevim, hemşerilerimin güzel biçimler, renkler içinde yaşamalarına yardım etmektir. Oysa Stockon-Trent şehri belediyesi çok zevksiz, âhenksiz, biçimsiz elektrik direkleri dikti. Yıkılan eski direkler şehrin havasına uygundu. Bu yeni direkler, şehrimizin yollarına, yapılarına, anıtlarına uymuyor. Gazetelerde, dergilerde yazdım, anlattım, belediye beni dinlemedi. Belediyenin, eskilerini yıktırıp yeni diktiği biçimsiz, çirkin direkleri hemşerilerime lâyık görmedim. Bu zevksizliği protesto için de, karıma rica ettim, kendimi bu yeni direklerden birine bağlattım.

Haydi buyurun İstanbul'a. Komiser heykeltraşa soruyor:

— Senin aklından zorun mu var? İnsan kendisini, sokak lâmbasının direğine bağlatır mı? Deli misin sen?

— Deli değilim.

— Deli değilsen, ne diye kendini karına bağlattın?

— Müsaade ederseniz anlatayım.

— Anlat bakalım.

— Efendim bu İstanbul şehri bendenizi rahatsız ediyor...

— Allah Allah... Herkes İstanbul için can atıyor be! Sen İstanbul'u beğenmiyorsan çek arabanı git! Neymiş seni rahatsız eden?

— Yapıların biçimleri... Ölçüsüzlükleri... Bir gecekondu, yanında dokuz katlı apartıman... Sonra o pis renkler... Daracık sokaklar, berbat kaldırımlar. Hangi birini anlatayım?..

— Şuna bak yahu!.. Sen ne karışıyorsun, Belediye Başkanı mısın?

— Efendim, gözlerim rahatsız oluyor.

— Hımm... Anlaşıldı... Seni elektrik direğine değil, başka bir yere bağlamalı. Süleyman Bey, yaz bu adamın evrakını, bir zabıt tut, bunu aidiyeti cihetiyle adlî tıbba müşahedeye gönderelim.

Şimdi İngiltere'deyiz. Ünlü heykeltraş, İngiliz Kraliyet Akademisi üyesi Arnold Maching'in protestosu yerinde ve haklı görülmüş, eski elektrik direkleri yerlerine konmuştur.

Bizde? Bizde mi? Bizde böyle şeyler olmaz. Ne heykeltraşın gözü rahatsız olur, ne de kendisini elektrik direğine bağlatır. Pekiy ama sorguya çekilen heykeltraşa ne oldu? Onu da bir küçük gazete havadisinde öğrenebiliriz:

BİR DELİ YAKALANDI

«Şehrin biçimsizliğinden gözlerinin rahatsız olduğunu iddia eden bir adam, gece yarısı kendisini karısı eliyle elektrik direğine bağlatmıştır. Polisler tarafından yakalanan adam, adlî tıbda müşahede altında tutulduktan sonra deli olduğu anlaşılarak akıl hastahanesine yatırılmıştır.»

HAL TERCÜMESİ

— Bendenizi Abbas Bey gönderdi beyefendi. Zatıâlinize kartını da yolladı efendim.. Buyurun! Karta bakar, bendeniz hakkında bir fikre sahip olursunuz. Beyefendi, Abbas Beyin zatıâlinize selâmları var efendim, mahsus selâm etti. Hangi Abbas Bey mi? Tanımadınız mı yoksa? Çok yakın dostunuz, çok... Bir yediğiniz ayrı gidermiş. Hatırladınız mı? Çok yakın, çok eski dostunuz. Zatıâlinizi çok iyi biliyor. Yine hatırlamadınız mı? Acaip... Demek hatırlayamadınız. Olur Beyefendi, dalgınlık. Bazan bendenizde de olur, babamı bile hatırlayamam... Ama durun, size mutlaka hatırlatacağım. Hattâ bir gecee... Çok hoş bir hâtıranız varmış... Anlattı da, o kadar güldük ki... Pasajdaki Yorgo'nun meyhanesinde buluşmuşsunuz da... Hatırladınız tabiî. Sonra meyhaneden çıkınca Sosyete Neriman'ın evine gitmişsiniz de, pek hoş bişey olmuş. Ahlâk zabıtası evi basınca, evdeki kızlardan birinin muayenede erkek olduğu anlaşılmamış mı? Hattâ siz o erkek çıkan kızı gözünüze kestirmiş olduğunuzdan bir acaip olmuşsunuz. «Aman iyi ki..» demişsiniz, Abbas Bey sizin halinizi anlatırken güle güle gözlerinden yaş geliyor. Ya... Şimdi hatırladınız değil mi Beyfendi? Nasıl? Hatırlamadınız mı? Hattâ bir kere de Amerikan sermayesinin memleketimizde ilk kurduğu yerli viski fabrikasının açılış töreninde yine Abbas Beyle berabermişsiniz de, ziyafetten sonra zatıâlinizin midesi, Abbas Beyin de bağırsakları bozulmuş da, şeye kadar zor gitmişsiniz. Demek yine hatırlamadınız. Doğru Beyefendi, kimbilir bu çeşit hâdiseler sizin başınızdan ne kadar çok geçmiştir. Hangi birini hatırlayacaksınız? Hattâ siz «Allahın hikmeti, her nedense, her ziyafette böyle olurum. Şu mideme bir kızıyorum ki...» demişsiniz. Evet efendim. Abbas Beyi çok iyi tanımanız lâzım. Çünkü çok yakın dostunuz.

Hattâ bir zamanlar aranızdan bir soğukluk geçmiş; siyasî bir meseleden dolayı. Hatırlamanız lâzım. İl idare kurulunda... İşte o Abbas Bey, parti ikiye ayrılmış da, işte o zaman, zatıâliniz istimlâk işlerinde... Bir yolsuzluk mu, neymiş... Tabiî, dedikodu... Anladınız değil mi? Sonra Ankara'dan Beyefendi gelince «Anlaşın!» demiş, anlaşmışsınız. Dünya vaziyetinin nezaketi dolayısiyle... Birliği, beraberliği bozmamak için anlaşmışsınız... Tekrardan barış görüş olmuşsunuz... Ne iş mi yapıyor? Ne olsa yapar. Abbas Bey deyince herkes tanır o efendim. İşi iyidir, çok şükür işleri çok iyidir. Birkaç gündür başını kaşıyacak vakti yok, başını bile kaşıyamıyor. İşi.. O kadar çok işleri var ki, yekten şu işi yapıyor, denilemez. Emlâk üzerine, ticaret üzerine, komisyon üzerine, siyaset üzerine tabiî... Aksaray'da yeni bir apartıman almıştı ya... Bilmem, biliyor musunuz? Kiracılar, eski kira üzerinden verdiklerinden, hepsini çıkarmaya uğraşıyor. Hiç vakti yok, hattâ kongreye nasıl gideceğim, diyordu, parti kongresine... Tabiî zatıâliniz de Ankara'ya gidiyorsunuzdur.

Bir iş için zatıâlinizi rahatsız ediyorum beyefendi. Abbas Bey, sen bu kartı götür, üst tarafına karışma, dedi. Sana, münasip bir iş bulur, dedi. Artık sizin insaniyetinize kalmış efendim. Eh, ben de iyiliğinizin altında kalmam tabiî Beyefendi. Kalmam tabiî... Bendeniz temiz süt emmiş bir insan evlâdıyımdır. Bendinizi bilen bilir, kime isterseniz sorun Beyefendi. Temiz süt emmişimdir. Doğrusu... doğru Beyefendi. İnsanoğlu çiğ süt emmiştir. Ama bendeniz öyle değilimdir. Bendeniz doğar doğmaz annem vefat ettiğinden, hiç çiğ süt emmedim Beyefendi. Babaannem bendenizi, iyice kaynatılmış halis inek sütüyle büyütmüş Beyefendi. Ne, işim mi? Yani mesleğim? Ne iş olsa yaparım evelallah... Ne iş olsa. Elimden her iş gelir. Her işin hakkından gelirim. Öyle başkaları gibi şunu yaparım, şunu yapamam demem.

Efendim! Hal tercümem mi buyurdunuz? Arzedeyim efendim. Hâl tercümesi değil mi? 1913 de Lânga'da doğdum. Doğduğum yer istemez mi? Başüstüne. Demek yalnız hangi işlerde çalıştığımı öğrenmek istiyorsunuz? Pekâlâ: Efendim ilk önce, durun bakayım. Evet evet, ilk işim, hayırsever vatandaşlara Pembeay yardım makbuzları satmaktı. Yüzde yirmi alırdım Beyefendi. O zaman için iyi para idi doğrusu. Sonra efendim, Pembeayın bizim şube başkanı çok lânet bir adamdı. İşte o herifin yüzünden o işten ayrılmak zorunda kaldım. Ondan sonra Deftardarlıkta ücretli kadroda çalışmaya başladım. Derken efendim, orada da müdürün huysuzluğundan dolayı duramadım. Bir otele kâtip girdim. Otel sahibi çok sinirli bir adam olduğundan çıkmak mecburiyetinde kaldım. Eksik olmasın, bir tanıdığım vasıtasiyle bekçi tahsildarı oldumsa da orada da iftiracılar çoktu. Bir iftiraya uğradığımdan

dolayı işi bıraktım. Ondan sonra... Neresiydi? Haa... Genç kızları esirgeme kurumuna girdim. İyi yerdi ama, müfettişin münasebetsizliğinden dolayı o işi de bıraktım. Sonra efendim, bir mağazaya... Yooo, o daha sonra... Ondan önce bir şirketin muhasebesinde çalışıyordum. Muhasebecinin ahlâksızlığından dolayı oradan çıkıp arzettiğim mağazaya tezgâhtar oldum. Fakat mağaza sahibi o kadar namussuz bir adamdı ki, dayanamadım; onun namussuzluğundan dolayı işi bıraktım. Bu sefer Ay sinemasında biletçiliğe başladımsa da orada da maliye memurunun ukalâlığından dolayı fazla duramadım. Ondan sonra bir avukatın yanında çalışmaya başladım. Derken efendim, oradan da... Neden dolayı idi? Haaa... Evet. Tamam, oradan da avukatın. Yeter mi? Arkası istemez mi efendim? Başüstüne, demek hakkımda bir fikir sahibi oldunuz Beyefendi. Teşekkür ederim. Dünyada fena insanlar çok efendim. Hep işte o yüzden vallahi... Peki efendim. Başüstüne. Ne iş olsa yaparım Beyefendi, her iş gelir elimden.

Abbas Beyi... Nasıl? Tanımadınız mı? Zâtıâlinize karşı çok derin hürmeti var efendim. Hattâ bir gece biz Abbas Beyle... Pekiy efendim. Başüstüne. Anlatmam efendim. Adresim mi? Söyliyeyim efendim. Beyazit, Hıyarağa mahallesi, Dipsizkuyu sokak. No. 31. Evet, otuzbir... Demek siz mektupla bildireceksiniz. Siz zahmet buyurmayın, ben yine uğrarım Beyefendi. Peki efendim, uğramam, mektubunuzu beklerim. Başüstüne, mektup... Eğer, şey... Olur efendim...

Nasıl? Burası Hürriyetseverler Partisi değil mi? Tuh... Burası Millî Selâmet Partisi mi? Hay Allah. Demek ben yanlış gelmişim. Dalgınlık Beyefendi. Abbas Bey, bendenize Hürriyetseverler Partisi demişti, ben yanlışlıkla Millî Selâmet Partisine gelmişim. Evet efendim, hepsi bir Beyefendi. Maksat memleketin yükselmesi değil mi, tabiî Beyefendi, ha Millî Selâmet Partisi, ha Hürriyetseverler Partisi... Hepsi bir kapıya çıkar Beyefendi. Doğru efendim. Maksat, tabiî... Memlekete hizmet. Demek hâl tercümemi beğendiniz, beni kabul buyuracaksınız, sağ olun. Mektupla mı? Sonra adresime mektup yazacaksınız.

Acaba? Şey... Eğer Abbas Beyin gönderdiği kart size lâzım değilse geri alabilir miyim? Bendeniz Abbas Beyden bu kartı alıncaya kadar Beyefendi, bir bilseniz... Evet belki başka bir yerde de... Çok teşekkür ederim, Allah ömürler versin Beyefendi... Allahaısmarladık.

YA BUNLAR NERELİ?

Beni tanımasanız bile, raconumdan Kasımpaşa'lı olduğumu anlamışsınızdır. Ben o zaman Tersânede kaynakçı çıraklığı yapardım. Üçbuçuk lira haftalık alırdım. Üçbuçuk lira ne demek? Yersin yersin, bitiremezsin.

Cumartesi geceleri, Beyoğlu Balıkpazarındaki Cumhuriyet meyhanesine gittin mi, bir papele birinci sınıf sarnoş olurdun.

Biz «Yahya Kâhya»da bostanın karşısındaki evde oturuyorduk. Tek başımıza değil, bu iki katlı evde beş aileydik. Evin içinde hangi kapıyı açsan, içerisi komple...

Benim ilk aşkım, bu evde uyandı. Sevgilim, onaltısında varyoktu. İkibuçuk lira haftalıkla bir kutucunun yanında çalışır, mukavva kıvırır, sonra da yapıştırır, kutu yapardı. Adı Zübeyde... Hayatımda Zübeyde'ninkiler gibi dudağa rastlamadım. Onun dudakları bana ısmarlama gibi gelirdi. Gözlerimi bağlasalar, teker teker bin kadın öpsem, içlerinden hangisinin Zübeyde olduğunu hemen anlardım.

Zübeyde'nin dudakları çikolata kokardı. Neden biliyor musunuz? O zamanlar şimdiki rujlar mı yoktu, yoksa vardı da biz mi bilmezdik, bilemem... Zübeydem, dudaklarına çikolata ambalajlarının kırmızı kâğıtlarından sürer, dudaklarını onlarla boyardı. Rengi ona, tadı bana yarardı.

Zübeyde'ler, evin alt katında bizim oturduğumuz odanın karşısındaki odada, babası, annesi, iki kardeşi, otururlardı. Evin, yânî odanın kirası çok geldiği için, başka bir yere taşındılar. Bir daha Zübeyde'mi göremedim. Ama dudaklarının tadı damağımda kaldı. Dudağı dudağıma o kadar uygun başka bir kadın görmedim. Yo... Bir tane daha gördüm. Bakın nasıl oldu?

Bütün hayatımda, haddim olmayarak, bir kere yüksek sosyeteye girebilmiştim. Hem de yüksek sosyetenin en civcivli yerine... Eğer kaynakçılıkta kalsaymışım çok iyi olacakmış. O zaman ben de yüksek sosyeteden biri olacakmışım. Çünkü o zamanki çırak arkadaşlarımın hepsi adam oldu. İçlerinde otomobilsizi, apartımansızı yok.

Tersânede bir memur, babamın zihnine girdi,

— Sen bu çocuğu ziyan ediyorsun, bu çocukta cevher var, ille de bunu okut da adam et! diye tutturdu.

Şimdi o adamı bulsam, çiğ çiğ yerim. Bütün çektiklerimin sebebi işte o adamdır. Bende de suç var. Lisenin onuncu sınıfına kadar okudum. Ondan sonra sürün Allah sürün... Gazetelerde müsahhihlik yaptım, ticarethanelerde kâtiplik ettim, bir ara Postahane önünde dolma kalem sattım. Boyamadığım boya kalmadı. Sonra da çıkar yolu, yirmibeş yıl geç de olsa, kaynakçı çıraklığına dönmekte buldum.

Bizim usta, yüksek sosyetenin üçüğünden cücüğüne toplantı yeri olan bir kulüp binasının kalorifer tamir işini üzerine almıştı. Beş işçi çalıştırıyordu. Geceleri de kulüp bahçesindeki lojmanda kalıyorduk. Ben ötedenberi, adını duyup bitürlü kendini göremediğim bu yüksek sosyeteyi merak ederdim. Sanki bu yüksek sosyeteliler üç kulaklı, iki ağızlı, dört gözlü acaip yaratıklarmış gibi gelirdi bana. Başladım bunları incelemeye. Geceleri giyinir, kuşanır, kenardan köşeden aralarına karışırdım. Uzakta durduğum için, hiç biri benim onlara yabancı olduğumu anlamıyordu. Bunların hepsi de birbirinden ilgi çekici insanlardı. Giyimleri, kuşamları, sözleri, konuşmaları, her bişeyleri başka... Orada gördüklerimden yalnız birini size anlatacağım. Karşı karşıya geldiler mi, çok nâziktirler, birbirlerinin arkasından da söylemedik söz bırakmazlar. Birbirlerini gördüler mi, erkek olsun, kadın olsun, şöyle konuşurlar:

— Aman efendim, o ne cici çanta öyle!.. Nereli o çanta?

— Parisli efendim.

— Ne şık iskarpin onlar Hamfendi! İskarpinleriniz nereli?

— Londralı efendim.

İlk zamanlar bir çantanın Parisli, iskarpinlerin Londralı olmasının ne demeye geldiğini anlayamazdım. Sonra sonra, Parisli çantanın, Paris malı, oradan alınmış demek olduğunu öğrendim. Kim kimi görse aynı şeyleri sorardı:

— Aman beyefendi, ne hârika kravatınız var. Nereli o kravat?

— Karaşi'li. Sizin gömlek de pek hoş. Nereli?

— New-York'lu. Ay bu kol düğmelerinizi ilk görüyorum. Pek güzel şeyler.

— Romalı'dır efendim.

Bunlar, yüksek sosyetenin parolası yerine geçen lâflardı. Bir insan yüksek sosyeteden mi, değil mi, bu soruşturmalardan, verilen cevaplardan anlaşılırdı.

Kulüpteki kadınlar içinde Tülin adındaki kadı-

nı gözüme kestirdim. Ama benim bunda suçum yok. Kısmet kendiliğinden ayağıma geldi. Yüksek sosyeteden bir varlık için böyle şeyler düşünmek kim, ben kim...

Kulüpte balo verilmişti. Ağustos ayında olduğumuz için, herkes dışarda, kulübün sık ağaçlıklı bahçesindeydi. Ben aydınlığa, ağaçların dallarına asılı renk renk lâmbalara sokulmadan, yüksek sosyete bilgimi az daha ilerletmek için kuytularda dolaşıyor, her ağacın dibinde, her kuytudaki fısıltıları, iniltileri, mırıltıları dinliyordum. Yavaşça deniz kıyısına inerken, bir kavga duydum, bir aile kavgası... Seslerinden Tülin'le kocası olduklarını tanıdım. Kocası Tülin'e çıkışıyordu:

— Ticarî şerefimi, itibarımı, kredimi iki paralık ettin. Beni aldatıyorsun, hiç olmazsa sermayesi benden yüksek birisiyle aldat. Benim yalnız döner sermayemin bir milyondan çok olduğunu biliyorsun. Daha dün iş hayatına atılmış, eline birkaç yüzbin lira geçince, gözü kararmış bir adamla beni kandırmaya utanmıyor musun?

Tülin, içini çekerek,

— Beni kandırdı, dedi. Beni beşmilyon lira sermayem var, diye kandırdı.

— Vay şerefsiz herif vay!. Dünyada ne ahlâksızlar var be! Sen herkesi kocan gibi sanıyorsun. Zavallı bir kadını, sermayesini yüksek göstererek kandırmaya utanmıyorlar.

Tülin, kandırılmış zavallı bir kadın sesiyle konuştu:

— Beş milyonum var ama, dedi, o şey bey var ya, o da akrabasıymış. Yalnız onu tanımak onmilyon eder, dedi.

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Tülin,

— Bereket çabuk haber verdin kocacığım, dedi. Yoksa kimbilir daha kaç kere beni kandıracaktı namussuz herif...

Kocası,

— Ben yutar mıyım? dedi. Benim gözümden kaçar mı ulan? Hemen çaktım.

— Çok kurnazsın. Ama vallahi kocacığım, o kadar çok kandırmadı.

— İş onun sayısında değil yavrum, duyulmasında. Senin, benden az sermayeli bir adamla beni kandırdığın piyasada duyulursa, herkes beni iflâs ediyor sanır... Bankalar krediyi keser. Ben işte asıl bundan korkuyorum. Yoksa seni üzer miyim hiç?

Tülin bu sefer kocasına çıkışmaya başladı:

— Ama suç hep senin...

— Neden?

— Ben herkesin sermayesini, ticarî itibarının ne kadar olduğunu nereden bileyim? Sen bana, şu şu kadar, bu bu kadar, zengindir diye anlatmadın ki...

— Doğru. Bak, şimdi anlatayım, aklında tut...

Kocası, Tülin'e sayıp dökmeye başladı. En sonra,

— Ahmet Kalabak var ya, dedi. Herif o kadar zengindir ki, isterse bütün bu kulüpte kaç kişi varsa, hepimizi gözü kapalı satın alabilir.

— Onu hiç görmedim, tanımıyorum.

— Bir fırsat çıkarsa tanıştırırım. Ahmet Kalabak'ı çok yakından tanımalısın karıcığım.

Yine kısa bir sessizlik oldu. Sonra, kocası,

— Tülin yavrum, dedi. Sen şimdi oyun salonuna git. Çok yüksek oyna ki, herkes benim iflâs etmediğimi anlasın. Hakkımda, çıkan dedikoduyu başka türlü önleyemeyiz. Yaptığın bu hatâyı tamir etmelisin.

— Peki kocacığım. Hemen tamir ederim.

— Ticarî itibarımın yüksekliğini göstermek için, en aşağı, oyunda onbin lira kaybetmelisin. Anladın mı? Kaybettikten sonra da, hiçbişey olmamış gibi güler, dans edersin. Hadi karıcığım.

Tülin kocasından ayrılınca ben de arkasından yürüdüm. Ağaçların arasından geçtim. Birden önüne çıkınca,

— Ay!.. diye küçük bir çığlık attı.

— Korktunuz mu Hamfendi? dedim.

— Aman, çok korktum.

— Sizi korkuttuğum için çok üzgünüm. Affedersiniz. Zannedersem bu vesileyle İstanbul'un en güzel kadınıyla tanışmak şerefine nail oluyorum.

Yüksek sosyetenin bu raconlarını orada öğrenmiştim. Bir kadınla tanışır tanışmaz, saçından, kalçasından, topuğuna kadar öveceksin. Hele kocasının yanında översen, daha sosyetik (!) bir hareket olur. Kadın kocasına «bak ben ne malım anla!», kocası da «bakın, benim ne malım var!» demiş olur, ikisinin de koltukları kabarır, şişerler.

Tülin,

— İltifat ediyorsunuz efendim, dedi.

— Yooo... Vallâhi iltifat değil, güzelliğiniz herkesin dilinde. Affedersiniz, kendimi tanıtmayı unuttum: Ben Ahmet Kalabak.

Tülin, bir sersemledi, sarsıldı:

— Yaaa!... Demek sizsiniz?

— Evet... Hava ne kadar güzel Hamfendi...

— Evet... Hakikaten. Ben kalabalıktan hiç hoşlanmıyorum.

— Ne kadar birbirimize benziyoruz. Ruhlarımız bir... Çok çabuk anlaşacağımızı ümit ediyorum.

Benim umduğumdan daha çabuk anlaştık. Yirmi dakika bile geçmeden Tülin'in odasındaydık. Benim yüksek sosyeteden olmadığımı anlamasın diye, hep yüksek sosyete dilleri döküyordum:

— Aman Tülin Hamfendi, Çantanız pek şık. Nereli?

— Parisli!...

Tülin çantasını atmıştı.

— Kap'ınız fevkalâde güzel, bu kap nereli?

— Londralı!...

Tülin kap'ını da çıkarmıştı.

— Bu hârikulâde kostüm nereli?

— Viyanalı!

Tülin üstündekini de çıkarmıştı.

— Ya bu cici iskarpinler nereli?

— Madrit'li!

İskarpinler de çıktı.

— Aman bu hârika kombinezon, nereli bu?

— Beyrut'lu!

— Ya bu çoraplar?

— Onlar da Beyrut'lu.

— Bu korse nereli şekerim?

— Berlin'li!

— Bu sütyenler nereli yavrum?

— Roma'lı!

Dudak dudağa gelince, kendimi kaybettim. Bu dudak başka dudaktı.

— Ulan, hiç numara yapma, tanıdım! diye bağırdım. Bu dudaklar Kasımpaşa'lı...

Kıkırdadı:

— Ben de seni tanıdım, dedi. Bu öpüş, Kasımpaşa öpüşü... Buradaki heriflerin hiç biri böyle öpmesini beceremez.

Kasımpaşa'lı Zübeyde'me, yüksek sosyeteden Tülin etiketiyle kavuşmuştum.

Bu hikâyeyi, 1965-66 Tiyatro sezonunda, Genar Tiyatrosunda, rejisör Sermet Çağan, sahneye uyarladı.

AŞK HASTANESİ

— Allo... Feryadüfigan Gazetesi mi?

— Evet...

— Polis muhabiri Cafer Beyi rica ediyoruz.

Gazetenin sekreteri bana seslendi:

— Cafer... Cafer!.. Bak, Emniyet Müdürlüğünden seninle konuşmak istiyorlar.

Alıcıyı kulağıma götürdüm:

— Buyurun. Feryadüfigan Gazetesi polis ve adliye muhabiri Cafer Bezgetiren.

— Merhaba Cafer Bey. Bu gece üç numaralı ahlâk zabıtası ekibi gece baskını yapacak... Öbür gazetelere de haber verdik. Bulunmak isterseniz, saat dokuzda müdüriyete gelin!

— Baskın hangi eve yapılacak?

— Madam Anjel'in evine.

Birden irkildim:

— İyi ki haber verdiniz, dedim, yoksa rezalet olacaktı.

— Neden?

— Beni bastıracaktınız da ondan... Ben bu gece Madam Anjel'in evine bir röportaj için gidecektim.

— Sen bilirsin. İstersen bizimle gel, istersen daha önce eve git, bizi bekle!

— Sizinle gelirim. Madam Anjel'in evi geçen hafta basılmamış mıydı?

— O Maçka'daki apartmanıydı. Orasını kapattık, şimdi Şişli'de bir apartmanda çalışıyor.

— Pekiy, gelirim, dedim.

Gazetenin sekreteri,

— Cafer Bey, dedi, çok rica ederim, ne görürsen onu yaz.

— Anlamadım, dedim, tabiî gördüklerimi yazacağım.

— Sen atarsın da... dedi. Atma! Başyazar atıyor, fıkra yazarları, spor yazarları atıyor. Ankara muhabiri, politika yazarı atıyor. Cafer, bari sen atma!

— Atmam! dedim.

— Bir ricam daha var.

— Estağrufullah...

— Aman Cafer Bezgetiren, haberleri tez getir.

— Başüstüne.

Tam saat dokuzda Emniyet Müdürlüğündeyim. Benden başka beş gazetenin polis ve foto mu-

habirleri de vardı. Altı ahlâk zabıtası memuru ile birlikte kırmızı polis arabasına bindim. Arabada konuşmaya başladık. Muhabirlerden biri,

— Üzerinize âfiyet, dedi, öyle bir nevazil olmuşum, bir kırıklık var ki üzerimde...

Ahlâk zabıtası şefi,

— Benim de romatizmalarım, dedi. On yıldır çekerim bu cenabeti.

Bir muhabir,

— Bilirim, dedi, ben de çok çektim. Ne yaptımsa geçmedi. Sonra birisi bişey sağlık verdi. Şıp diye kesti.

— Aman söyle birader, nedir?

— Arı var ya, arı...

— Evet...

— Ama balarısı değil. Eşekarısı... Hem de yaşlı eşekarıları olacak. Eşekarısının oğul'una gideceksin. Romatizmalı bacağını arı kovanına uzatırsın. Bacağından başka her yanını iyice ört. Sonra eline bir çöp alırsın. Çöpü oğul'a dürtüp arıları iyice kızdırırsın. Eşekarıları, büyük adamlara benzerler. Kızdılar mı sokarlar. Hep birden bacağına üşüşür, iğnelerler.

— Çok acıyor mu?

— Vallahi acımasına acıyor ama, ben gazeteci olduğumdan eşekarılarının iğneleri bana vızgeldi. Bilmem, senin gibi bir dargelirli dayanabilir mi?

— Bari geçiyor mu?

— Geçiyor birâaer, geçiyor. Hem de öyle geçiyor ki... Benim sol bacağımda romatizma vardı, bacağımı kıpırdatamazdım. Hani çift atlı araba beygirleri vardır ya... Biri hızlı gider de, biri kıpırdamaz, yükü öbür enayiye çektirir. Benim de sol bacağım öyleydi. Bütün yükü sağ ayağıma verirdi. Eşekarıları soktuktan sonra, maşallah, sol bacağıma bir kuvvet geldi, bir kuvvet geldi, sağ ayağım ona bitürlü yetişemez oldu. Sağ normal yürürken, sol ayağım koşardı.

Memurlardan biri,

— Aman pek zor, dedi.

— Ne diyorsunuz, hep sağa sağa giderdim. Bazan da kendimi tutamaz, ya sağ yanıma devrilirdim, ya da topaç gibi dönerdim.

— Sonra?

— Sonrası, baktım ki sol bacağım gemi azıya aldı. Pantalonumun sol cebine yeni çıkan bir Basın kanunu koydum. O günden sonra yavaşladı.

Herkes gülmeye başlayınca, polis muhabiri sol cebinden bir Basın Kanunu çıkardı.

— İşte bakın! dedi.

Memurlardan biri de nasırından dertliydi:

— Acaba Süleyman Efendinin nasırından çektiği bişey mi? Her ilâcı denedim. Bitürlü geçmiyor. Ben eskiden kaçakçılık şubesinde çalışıyordum. Ama, bu kör olası nasırlardan bitürlü koşamam ki... Kaçakçılar benden hızlı koştukları için, bütün kaçakçıları kaçırıyordum. Sekiz yılda bitek kaçakçı yakalıyabildim.

— Herhalde onun nasırı seninkinden çoktu.

— Hayır. Hiç nasırı yoktu. Topaldı. Sonra beni bu nasırların yüzünden kaçakçılık şubesinden aldılar, ahlâk zabıtası ekibine verdiler.

Romatizma ilâcı salık veren polis memuru,

— Onun da ilâcı var, dedi. Nasıra birebirdir.

— Aman söyle kardeşim.

— Kırk tane erkek örümcek bulacaksın.

— Evet.

— Ama örümcekler, kırmızı renkli olacak. Kırk kırmızı erkek örümceği havanda bir güzel dövdükten sonra, ayın ilk Cuması, tam müezzin, salâ verirken nasırının üstüne bağlıyacaksın. İki günden çok tutma, sonra yalnız nasır değil, nasır olmıyan yerler de kalmaz.

— Kırmızı renkli örümcek hiç görmedim.

— Örümcekler kırmızı olmaz. Örümcekler, bildiğimiz kül rengindedir. Sen onları tutup, safranla kırmızıya boyayacaksın.

Gazete muhabirlerinden biri de kalbinden dertliydi.

— Benim de kalbim zayıf, dedi. Hiç heyecana gelemiyorum. Sinemada, yanımda oturan bir kadınla bir erkek film çevirseler, kalbim küt küt atıyor. Plâjda bikinili bir kadın görsem kalbim duracak gibi oluyor. Çok zayıf kalbim var.

Herkese ilâç söyliyen polis muhabiri,

— Yumuşak kalblisin de ondan... dedi. Onun çaresi var.

— Aman, nedir?

— En aşağı dört parti değiştirmiş, en az yirmi yıl politikacılık etmiş yurtsever bir yurttaşın kanından alacaksın. Bu kandan her sabah kalbine iki litre şırınga edeceksin. Kalbin topçu askerlerinin çizme köselesi gibi sertleşir.

Zabıta şefi,

— Maşallah, siz birinci sınıf doktor gibisiniz.. dedi.

Gazeteci,

— Eskiden doktordum, diye cevap verdi.

— Neden bıraktınız?

— Bir yılda üçten çok hasta öldüremediğim için diplomamı aldılar.

— Zabıta muhabirliğini neden seçtiniz?

— Cinayetlerin esrarını bir doktor kadar hiç kimse çözemez de ondan...

Konuşa konuşa, Madam Anjel'in gizli çalıştırdığı randevu evinin bulunduğu apartımana gelmiştik. Arabadan indik. Şef önde, birinci katın zilini çaldı. Pembe kombinezonlu bir kadın kapıyı açtı.

Şef,

— Randevu evi burası mı? diye sordu.

Kadın,

— Evet, dedi, Hacer Hanımın evi. Tarlabaşı'ndaki ev basılıp kapatılınca, üç gün önce burasını açtık. Buyurun!

Şef kaşlarını, Hazret-i Ali'nin çift dilli zülfikârı gibi çatmıştı. Kadın,

— Hacer Hanımı çağırayım mı? dedi.

Şef,

— Biz Madam Anjel'in evini arıyoruz, dedi.

Kadın,

— Madam Anjel'in evi ikinci katta, dört numara, dedi. Üçüncü katta da Selma'nın evi var.

Şef, piyade mavzeri mermisi gibi vınlıyan bir sesle,

— Pekâlâ, dedi.

Kadın kapıyı kapayınca, şef not defterine baktı, iş programını okudu:

— Hacer'in evi Salı günü basılacak, Selma'nın evi Çarşamba günü... Perşembe günü dinlenme... Cuma günü Hacer'in yeni açtığı ev basılacak...

Sonra bize,

— Haydi çocuklar, dört numaraya! dedi. Yalnız ayaklarınızın ucuna basın, merdivende gürültü olmasın. Yavaş yavaş!..

Dört numaranın zilini çaldı. Kapıyı açan kadın, bizi görünce,

— Çok kalabalık gelmişsiniz, dedi. İçerde sekiz kadın var. Onların da beşi gece mesaisi yapıyor, komple. İnsan önceden telefonla haber vermez mi?

Şef,

— Sen Madam Anjel'e haber ver, biz yabancı değiliz, dedi.

Madam Anjel, buyursunlar, diye haber yollamış. Bizi görünce,

— Ayol evi açalı daha bir hafta oldu, dedi, bugün basacağınızı hiç tahmin etmemiştim. Yoksa ortalığı derler toplardım. Kusura bakmayın, her yer dağınık.

Memurlar, fırtına gibi oda kapılarına saldırdılar. Bu, tam bir baskındı.

Ben Madam Anjel'e,

— Şaşılacak şey madam, dedim, eviniz basılıyor da hiç telâş etmiyorsunuz!..

— Neden telâş edeyim, içeride yüksek sosyeteden hanım yok ki...

— Baskınlar piyasada ticarî itibarınızı düşürmüyor mu?

— Tam tersine... Reklâmımız oluyor. Bilmeyenler de adresimizi öğreniyor.

— Ama eviniz kapanacak...

— Yarın... Yarın yenisini açarım. Zaten benim dört evim var. Biri kapandı, biri kapanacak, ikisi çalışır. İstanbul'da bu kadar ev buhranının sebebini biliyor musunuz?

— Şimdi öğrendim.

— Bu benim basılan doksan dokuzuncu evim. Yüzüncü evim de kapanınca, bir tören yapacağım.

Salonda iki erkekle dört kadın vardı.

— Ne bekliyorsunuz? diye sordum.

— Sıra bekliyoruz, dediler.

Erkeklerin biri yetmişinde gösteriyordu.

— Siz de mi sıra bekliyorsunuz?

— Evet... Ne yaparsın evlât? Gündüzleri çalıştığım için, ancak gece muayenesine gelebildim.

— Muayene mi?

— Yaa... Evet... Burasını salık verdiler. Ben tık-nefesim evlâdım. Hangi doktora gittimse çare bulamadı. En sonra burasını söylediler. «Oraya git, ya iyi olursun, ya kalbin durur, kurtulursun!» dediler. Tık-nefeslere iyi geliyormuş. Açılıyormuş burada insan...

Bir güzel kadın da,

— Benim gözüm kararıyor, dedi. Burası gözü kararanlara çok iyi geliyormuş. Bir komşumuzun da gözü kararıyordu. Şimdi haftada iki kere buraya geliyor, bişeyi kalmadı.

— Neden başka doktora gitmediniz?

— Para nerede? Hepsi para istiyor. Burada hem tedavi ediyorlarmış, hem de üste para veriyorlarmış.

Memurların baskın yaptıkları odalara gittim. Odalardan birinde suçüstü yakalanan ondokuz yaşında bir kız,

— Kalbim var, dedi. Vallahi kalbimde bir kötülük yok. Kalb tedavisi için buraya geldim.

Madam Anjel,

— İnanmazsanız, kapının üstüne bakın! dedi.

Bu odanın kapısının üstünde, «Kalp hastalıkları servisi» yazılıydı.

Öbür odanın kapısında «Fizik tedavi servisi»,

birinde «Aktivite servisi», birinde de «Hariciye» yazılıydı.

Odalardan birinde yirmiüç yaşında, deniz köpüğü vücutlu, badem içi tenli bir kadın çıktı. Yanında ağır sıklet boks şampiyonuna benzer, yarı insan, kıllı bir yaratık vardı. Kadına,

— Sizin neyiniz var? diye sordum.

— Benim bişeyim yok, dedi, bu adamın nasırları var da, onu tedavi ediyorum.

— Siz demek nasır uzmanısınız?

— Evet... İki aydır tedavi ediyorum, bitürlü iyi olmadı. Baksanıza, sırım gibi herif, her yanı nasır bağlamış.

Adama,

— Öyle mi? diye sordum, cevap vermedi. Kadın,

— Konuşamaz, dedi.

— Neden?

— Kendisi arslandır da ondan. Zavallının her yanı güreş minderinde nasır bağlamış. Yumuşatamıyorum.

Odalardan birinde uygunsuz vaziyette yakalanan çiftlerden erkek, deminki nasırlı adamdan daha korkunçtu. Kadın da inadına, Çengelköy salatalığı gibi körpe mi körpe... Bileğinden tutup çeksen, çıt diye kopacak...

— Sizin neyiniz var?

— Romatizmalarım, dedi. Çok ıstırap çekiyorum. Ne yaptımsa para etmedi. Şimdi Allah razı olsun, bu adam tedavi ediyor. Masaj çok iyi geldi.

Herkesin hastalığına bir ilâç söyliyen polis muhabiri, kadına eşekarısı ilâcını anlatırken erkek kızdı:

— Ne diye eşekarısına sokturacakmışım!. Bana ne olmuş? Bir eşekarısının yaptığını ben yapamaz mıyım?

Kızmıştı. Hep sustuk. Arabada romatizmalarından şikâyet eden,

— Hiçbişeyim kalmadı, geçti, dedi.

Ama nasırlı arkadaş,

— Benim de bir iyi tedaviye ihtiyacım var, dedi.

Madam Anjel,

— Görüyorsunuz, dedi, burada kötü bir iş yapmıyoruz. Ben insaniyete hizmet ediyorum. Burası «Aşk hastanesi».

Ahlâk zabıtası memurları, zührevî hastalıklar hastanesine gönderilmek üzere basılan kadınları toplayıp, kırmızı arabaya bindirdiler. Erkeklere de,

— Haydi güle güle!., dediler.

Erkeklerden biri,

— Oldu mu bu ya, dedi, şimdi biz ne yapacağız?

Başka bir erkek,

— Ben başka bir ev biliyorum. Haydi oraya arkadaşlar! dedi.

Gazetenin sekreteri bana «Cafer, atma. Ne görürsen olduğu gibi yaz» demişti. Ben de olduğu gibi yazdım. Bakalım sekreter, benim olduğu gibi yazdığım bu yazıyı olduğu gibi gazeteye koyacak mı, yoksa orasını burasını kırpacak mı?

SÜLÜN OSMAN PIRR

Gazetelerden:

«Üç sene arandıktan sonra tutulan sabıkalı dolandırıcı Sülün Osman kaçtı.»

Sülün Osman karakolda. Komiser, muavin ve dört polisin altı çift gözü onun üzerinde.

Komiser (iki memurun kulağına) — Bay İsmail, Bay Recep gözünüzü dört açacaksınız! Bu herif azılı. Dikkat edin, kaçar. Evrakında «Dikkat! kaçar!» yazılı.

— Siz hiç merak etmeyin.

— Komiser Bey, acaba diyorum, benim yerime Niyazi'yi gönderseniz, nasıl olur?

— Olmaz! Zaten Niyazi'nin gözleri miyop.

— Baş üstüne!

Komiser (Sülün Osman'a) — Bana bak, sakın kaçayım deme!

— Estağfurullah ...Vallâ billâ kaçmam.

Polis İsmail ile Recep, Sülün Osman'ın ellerine kelepçeyi takarlar.

— Sıktın be âbi. İnsaf et!

— Hadi hadi, iyidir.

— Damarı sıktın, kan geçmiyor.

— Geçer...

İki polis, ortalarında Sülün Osman, karakol-

dan çıkarlar. Polis İsmail, Sülün Osman'ın sağ kol yeninden, Recep de ceket eteğinden, ne olur ne olmaz diye, hafifçe tutuyorlar.

— Bana bak Sülün Osman!

— Buyur âbi...

— Bak, aklın varsa, sakın kaçayım deme!

— Nerden aklıma getirdin şimdi?..

— İstersen kaç. Sen bilirsin!

— Dinime imanıma kaçmam!

— Senin bileceğin iş... Tabancada beş mermi var.

Sülün Osman ve iki polis karakoldan çıkar çıkmaz, komiser, Sülün'ü teslim alacak karakola telefon eder:

— Allo... Allo! Komiserim, siz misiniz? Ben komiser Ahmet. Şimdi iki polisle kelepçeli olaraktan gönderiyorum size...

— Kimi?

— Sülün Osman'ı.

— Ne?

— Sülün Osman'ı.

— Eyvah!

— Efendim?

— Yâni... hiç...

— Evrakında «dikkat, kaçar!» yazılı. Siz teslim alınca aman bana bir telefon edin.

— Pekâlâ...

Sülün Osman (yanındaki polislere) — Bileğime kan oturdu be âbi! Biraz gevşetin şunu!

— Karakola gidince çözeriz.

Polis İsmail (polis Recep'e yavaşça) — Recep!

— Ne var?

— Bu herifin niyeti bozuk.

— Aman gözünü dört aç!

— Kaçarsa?

— Tüh Allah kahretsin, dün ayakkabılar kar suyu çekmiş. Gece sobanın yanına koymuştum, kaskatı kesilmiş. Ayağımı sıkıyor. Ya kaçarsa?..

— Benimkinde de iki tane çivi çıkmış. Koşamam da... (Yüksek sesle) Yavaş yürü Sülün Osman!

— Çabuk gidelim âbi... Sıktı bu kelepçe...

— Yavaş ulan!

Kalabalık caddeye gelmişlerdi.

— Recep kardeşim.

— Ne var?

— Kaçarsa?

— Yandık... (Yüksek sesle) Sülün Osman Kardeşim.

— Buyur âbi...

— Kaçma olur mu?

— Kaçmam namussuzum.

— İstersen kaç! Eceline susadınsa, kaç!

— Kaçmam âbi...

(Polisler birbirlerine fısıldayarak):

— İsmail.

— Efendim?

— Hemen düdüğü öttürürsün!

— Kaçarsa?

— Yandık be!

— Yandık vallahi... (Yüksek sesle) Bana bak Sülün Osman.

— Buyur âbi...

— Ben bir tarihte senin gibi bir sabıkalıyı götürüyordum. İşte böyle kalabalık caddeye gelince...

— Evet âbi?

— Arabaların arasından kaçmasın mı?

— Vay namussuz! Sonra âbi?

— Biz adam kaçırır mıyız? Baksana sen benim gözüme. Çektim tabancayı, beş kurşunu da, beynine boşalttım.

— İyi âbi. Sonra sana bişey yapmadılar mı?

— Kaçarken vurduğumdan hiçbişey lâzım gelmedi. Çünkü vazife başında. Dur! acele etme! Kırmızı lâmba yanıyor. Yavaş yürü!

(İki polis birbirlerine):

— İsmail.

— Ne var?

— Kaçarsa?

— Yandık be!

— Vallahi yandık... Eteğini sıkı tut! Ben koluna yapışırım (Yüksek sesle) Sülün Osman kardeşim.

— Buyur âbi...

— Bak, kaçma kardeşim.

— Kaçmam âbi. Kendi namıma, kaçan karıdır.

— Kaçma! Neden dersen kanundan kaçılmaz.

— Vallahi billâhi kaçmam!

— Kendine güveniyorsan kaç. Bana göre hava hoş. Değil mi Recep? Bize göre hava hoş.

— Hava hoş. Hızlı gitme! (Yavaş sesle) Recep, bu herif kaçacak.

— Kaçacak. Vallahi kaçacak. Hep de böyle belâlıları bana verirler.

— Hay Allahım! Yarabbim sen bilirsin!.. Allahım kaçırma şunu.

— İnşallah kaçmaz. (Yüksek sesle) Bana bak, Sülün Osman!

— Emret âbi...

— Sen kaçacaksın.

— Kaçmam. Ne diye kaçayım?

— Ben yutmam Sülün Osman. Sen kaçacaksın.

— Kaçarsam dünyanın en namussuz adamıyım. Şu kelepçeyi biraz gevşetin, ne olur?

— Bana yutturamazsın. Ben ondört yıllık polisim. Adamın gözüne bakınca şıp diye anlarım. Sen kaçacaksın.

— Allah Allah, kaçmam diyorum be âbi...

— Sülün! Kaçma kardeşim. Kaçma! Kaçmak hiçbir zaman iyi bişey değildir. (Alçak sesle) İsmail, bu herif tüyecek.

— Ayakkabı vuruyor.

— Benimkinde de çivi var. Tramvaya binelim mi?

— Kalabalıkta kaçar.

— Kaçar namussuz.

— Şunu hayırlısıyla bir karakola teslim etsek. (Yüksek sesle) Bak! İyi dinle Sülün. Diyelim ki kaçtın. Sonra ben seni yakalamaz mıyım? Yakalarım. Yakalarsam gerisini sen düşün. Seni elimden kimse kurtaramaz.

— Kaçmam diyorum âbi...

— Kaçma oğlum. Kaçarsan seni vururum. Gençliğine yazık değil mi?

— Kaçarsam vur be âbi... Allah bin türlü belâmı versin kaçarsam. Yalnız şu demiri biraz gevşetin...

— Sülün Osman, sakın kaçayım deme! Ama sen bilirsin, erkeksen kaç. Ama sonunu da düşün... (Alçak sesle) Recep, bu hergele kaçar.

— Kaçar İsmail.

— Yahu, ben dün gece nöbetçiydim, uykusuzum da...

— Ben de vazifeden geliyorum, sabahtanberi ağzıma bişey koymadım. Vakit yok ki...

— Bu hergele kaçar mı dersin?

— Kaçar.

— Yandık.

Sülün yalvarır:

— Sizden çok bir ricam var âbi... Bir insaniyetliğinizi gösterin.

— Ne var?

— Bir haftadır karakol! karakol muvacâ (müvacehe, yüzleşme) geziyorum. Şurada kahveye uğrayalım. Arkadaşlardan mangır alayım. Sizin yanınızda, gözünüzün önünde...

— Bak bunu yapamam Sülün, başka bişey desen neyse...

— Öyleyse şu lokantada hep beraber bir yemek yiyelim, ha?

— İşte bunu yapamam kardeşim Sülün. Elimden gelen bişey olsa canımla beraber.

— Bir haftadır yorgunluktan bittim. Şu kahvede birer çay içelim.

— Bak bu olmaz.

— Açlıktan içim kazındı, şuradan bir simit alalım öyleyse...

— Vallahi Sülün kardeşim, bak işte bu olmaz.

— Öyleyse şuraya... helâya... Çok sıkıştım âbi.

— Yoo Sülün... Başka şey olsa neyse...

— Abi şu kelepçeyi biraz gevşetin be!

— Sık dişini, neredeyse geldik işte.

Polisler fısıldaşır:

— İsmail...

— Ne var Recep...

— Arkadaş bu herif kaçacak.

— Yandık Recep.

— Billâhi yandık. (Yüksek sesle) Sülün Osman!

— Buyur âbi...

— Bak kardeşim, sen eğer kaçarsan, bize yazık olur. Çoluğumuz çocuğumuz var. Biliyorum, kaçacaksın ama, sen gel kaçma. Ekmeğimizden oluruz Sülün Osman. Değil mi kardeşim? Ne diye kaçacaksın? Sanki kaçıp da ne olacak?

— Söz âbi! Namus sözü. Ama ikidebir hatırlatma, kaçmam vallâhi...

— Sen kaçarsın...

— Kaçmam.

— Kaçma kardeşim. Sonra, beni kaçırdı sanırlar. Bak, evrakında bile «dikkat, kaçar» diyor. Ben yine sana insaniyetliğimi gösteriyorum.

— Sağol âbi...

— Bak, şurda karakola beşon dakikalık yolumuz kaldı. Ben seni şu karakola teslim edeyim, sonra sen ne istersen yap!

— Peki âbi...

— Benim başımı belâya sokma. Bana da, yazık. Kaçma, emi?

— Olur âbi.

— (Yavaş sesle) Ah İsmail, şunu bir karakola teslim etsek!

— Bir etsek... Kaçacak ama namussuz.

— Kaçacak. Aman dikkat et!

— Sen de aç gözünü. Nerdeyse geldik. Hey yarabbim, sen büyüksün.

— Aman, inşallah kaçmaz.

— İnşallah... Kaçarsa, ayağı takılıp düşer inşallah...

Polisler Cibali Karakolundan içeri girerler.

— Oooh! Çok şükür.

— Aman bir belâdan kurtulduk İsmail. Ya kaçırsaydık.

— Hadi canım, çocuk musun? Benim elimden kaçacak kabadayı göremiyorum.

— Kuş olsa uçurmam onu evelallah. Kuş olsa...

Komiserin odasına girerler. Komiserin masasına Sülün Osman'ın evrakını bırakırlar.

— Komiserim, müvacâa için Sülün Osman'ı karakolunuza getirdik.

Ortada Sülün Osman yoktur.

İki polis sevinçle karakoldan girerlerken Sülün Osman, polis Receb'e kendi ceketinin eteği diye İsmail'in eteğini, İsmail'e de kendi kolu diye Receb'in kolunu tutturmuş ve kaçmıştır.

Komiser sorar:

— Nerde?

— Kim efendim?

— Sülün Osman.

Birbirlerinin eteğinden, kolundan yapışmı olan iki polis birden,

— İşte!.. derler, sonra şaşkınlıkla birbirlerin bakarlar.

— Sülün Osman!

— Şimdi buradaydı...

— Berober girdik içeri...

— Sülün Osman!

— Sülün!

— Osman!..

İki polis karakoldan dışarı fırlarlar, düdük öt türmeye başlarlar.

— Sülün Osman!

— Sülün Osman!..

PAZARLIK

Demir gibiyimdir, yüzmeden güreşe kadar sporun her dalında çalıştım. Kendimi övmüş olmayayım ama, barfikste, paralelde bir zamanlar üstüme yoktu. Anlatacağım olayla sıkı ilgisi olduğu için bu kadar şişiniyorum. Yalnız, sol kolumda bir şaşılacak ârıza vardır. Haftada, hiç değilse ayda bir, sol kolum omuz başından çıkar. Öyle ağır spor yaparken değil, gerinirken bile, çıt, diye bir ses duyarım, tamam, kolum çıkmıştır. Bende kol çıkması öyle önemli bir olay sayılmaz. Parmak çıtlatmak gibi bişey... Ya kimsenin yardımı olmadan, kendikendime çıkan kolumu yuvasına oturturum, ya da bir arkadaş yardımıyla bu işi yaparım. Ben buna alıştım ama, başkaları alışamadılar. Kolum omuzbaşı ekleminden çıktı mı, öyle acayip biçimde aşağı doğru sallanır ki, görenler büyük bir felâket olmuşçasına korkar, bağırır, ellerini yüzlerine kaparlar. Sonra onların gözü önünde omuz başımdan, çıt, diye çıkan kolumu, küt, diye yerine oturtunca bu kez büsbütün şaşar, gülerler.

Size olayı bu kadar kolay, rahatlıkla anlattığıma bakıp da sakın bu işin ağrısız, sızısız olduğunu sanmayın. Kolumun çıkması çok ağrı verir. Eğer onu hemen yerine oturtmasam, ağrısına dayanamam. Ama bu ağrı iki dakikadan çok sürmez, hemen kol kemiğimi omuz başımdaki yuvasına oturturum. Bu bende o kadar eskidir ki, ne zamandan beri kolumun yuvasından çıkmayı alıştığını hatırlayamıyorum. Bir valiz taşırken çı kar bazı, bazı da kâğıt oyunundan kâğıdı masa ya vururken çıkar, hiç belli olmaz.

Doktorlara gitmedim değil. Röntgen muaye nesinde, omuzla kol kemiği oynak yerinin laçk olduğu anlaşıldı.

— Tehlikesi var mı? diye sordum.

Doktorların hepsi de, gençken o kadar değilse de, yaşlanınca tehlikeli olduğunu söylediler. Gi re çıka bir zaman sonra eklem öylesine aşınmı ki, artık ne yapılsa kol bir daha yerine oturmaz mış. Hele çürürse iş daha da büyürmüş. Hiç bi işe yaramayan çıkık bir kolu ne yaparsın, kaldı at...

Korkumdan otuz yaşımdan sonra sporu bırak tım. Sonra döne dolaşa yazar olunca, sağ ko lumu daha çok kollamaya başladım. Çünkü so elimle bir harf bile yazamam.

Tıpkı benim gibi bir arkadaşım daha vardı Onun da ikide bir alt çene kemiği yuvalarında çıkardı. Çok gülse, kuvvetli esnese, ağzını açarak bağırsa, hapşırsa çene kemiği çıkıverir, aşağı doğru sarkar sallanırdı. O da benim gibi, çe nesini avuçlar, tabaka kapağını kapar gibi çenesini yerine oturturdu. Sonradan oarkadaşım politika hayatına atıldı. Bunun ne demek olduğu

nu elbet bilirsiniz. Her siyasî tartışmada çenesi bir kaç kere çıkardı.

Geçenlerde ondan pek acıklı bir mektup aldım. Bir açılış töreninde nutuk verirken çenesi öyle bir çıkmış ki, ne kendisi, ne başkası bir daha yerine oturtamamış. «Şimdi çenem sarkık ve düşük kaldığından hiç konuşamıyorum, ancak yazı yazarak memlekete olan borcumu ödüyorum» diye yazıyordu.

Bu, beni büsbütün korkuttu. Kolumu daha titizlikle korumaya başladım. Sekiz ay kolum çıkmadı. Doktorlar «şimdi daha kötü» diyorlar, «kemikler kartlaştı, bir kere çıkarsa, imkânı yok bir daha yerine oturmaz.»

Eğer içimde bu korku olmasaydı ben daktilo makinesi satın almazdım. Günümüzün olayları öyle sinirlendirici ki, duygulu bir yazar bu olaylar karşısında elindeki kalemini hırsla masaya çarpmadan yapamaz. Bu sinir benim için en büyük korku. Hayatımı kazandığım zavallı kolumu büsbütün kaybedebilirim. Kolumun sinirlenmemesi için bir daktilo makinesi aldım. Bu iş o kadar kolay olmadı. Benim gibi harfleri yanyana getirerek kelime yapan, kelimeleri yanyana getirip cümle, cümleleri dizip hikâye yapan, sonra bu hikâyeleri bin zorlukla patronlara beğendirip aldığı on liranın yüzelli kuruşunu da devlet bütçesine vergi veren bir yazar için, daktilo makinesi satın almanın ne demek olduğunu, zahmet olmazsa, lûtfen gözünüzün önüne getirin. Üç yıl gece gündüz yazı yazdım. Harfler, kelimeler, cümleler yanyana gelerek ortaya çıkan bu yazılarla patronum geçindi, oğlunu Avrupa'da okuttu, öbür oğlunu evlendirdi, kendisi Avrupa gezisine çıktı, ben ev kiramı verdim, vergi ödedim, üstelik arada benim de geçindiğim yetmiyormuş gibi, bir de daktilo makinesi aldım. Yazı pek bereketli bir iştir, o kadar ki, bazen yazıyı yazanların bile geçindikleri görülür.

Normal bir adam, evet normal bir adam diyorum, bir apartıman yaptırınca ne kadar sevinirse, ben de beşyüzseksen lirayı sayıp daktiloyu aldığım zaman o kadar sevinçliydim. Makine sol elimde, elbette sol elimde, ağzım kulaklarımda, sallana sallana geliyordum. Keyfimden ne dolmuşa bindim, ne otobüse, ne tramvaya. Herkes elimde kutu ile görüp, «Ne o?» diye sorsun. Ben de kasıla kasıla, umursamıyarak, «Hiç, bir daktilo makinesi aldım da...» diyeyim, istiyordum.

Tersliğe bakın, hiç bir tanıdıkla karşılaşmadım, hiç kimse «o elindeki ne?» diye sormadı. Basbayağı canım sıkılıyordu. Bizim evin sokağına kadar geldim. Evin önünden tren geçer. Tren yolunun öbür geçitinde perşembe günü pazar kurulur. O gün de perşembeydi. Mahsus yolumu uzattım, pazardan geçtim, belki bir tanıdığa rastlarım da «o elindeki ne?» diye sorardı.

Pazara girdim, yürüdüm, yürüdüm. İstasyona geldim. İstasyon alanında bir kalabalık. Bunların hepsi köylüydü. Mal alıp satıyorlardı; tavuk, hindi, çuvallarla patates, soğan, küfelerle meyva. Onların çekişerek pazarlık edişleri hoşuma gidiyordu. Alıcıyla satıcı elele tutuşuyorlar, pazarlıkta uyuşuncaya kadar birbirlerinin ellerini sallıyorlardı. Ben ötedenberi köylümüzün bir çift çorap alır satarken bile neden böyle karşılıklı el sıkışıp, el salladıklarını merak eder, bitürlü bunun sebebini anlayamazdım.

İriyarı bir köylü yanıma sokuldu,

— Hemşerim, o elindeki ne? diye sordu.

Düşünün bendeki sevinci...

— Daktilo makinesi... diye bağırdım.

Hemen dört yanımı beşon köylü daha çevirdi. Buna kuşatma da denebilir. Birden sarılmış, kuşatılmıştım. O iriyarı köylü delikanlı,

— Satılık mı hemşerim? dedi.

Daktiloyu aldığıma o kadar seviniyordum ki, köylü yurttaşlarla biraz dalga geçmek, şakalaşmak istiyordum.

— Satılık, alır mısınız? dedim.

Daktilo makinesi köylünün ne işine yarar? Öküz olsa neyse...

— Kaça? diye sormasın mı!..

Artık iyice alayı haketmişti. O gün keyfim yerinde olduğundan,

— Bin papel... dedim.

Benim ağzımdan daha «bin papel» sözü çıkar çıkmaz o iriyarı köylü delikanlısı sağ elimi yakaladı. Hem sıkıyor, hem sallıyordu.

— Dur yahu, dur... dedim, dur be, ne yapıyorsun?

Hem parmak kemiklerimi birbirine geçirircesine elimi sıkıyor, hem de,

— Olacağını söyle kardeşim de alalım, diyordu.

— Dur kardeşim, dur allahaşkına... dur be... dur yahu... Sallama, kolumu kıracaksın.

— Hadi olacağını söyle de alalım şunu.

— Bırak kolumu be!

— Canım, uzun etme. Söyle olacağını da helâlâşalım.

Delikanlı, dut ağacı silker gibi kolumu sallayarak beni zıp zıp zıplatıyor. Yukarı aşağı atlayıp duruyordum.

— Yoo, helâlleşmadan bırakmam.

— Yahu, benim satılık malım yok, git işine.

— Yo hemşeri, söz dediğin ağızdan çıkar. Bu kadar insan içinde satılık dedin, herkes duydu. Tükürdüğünü yalama!

Beni kuşatanlar bağırdılar:

— Biz duyduk, satılık dedin.

— Duyduk... Allah şahit, satılık dedi...

— Vallah dedi bilâder...

Kolumun çıkmasından geçtim, kökünden kopacak.

— Yahu, elimi sıkma be... bırak elimi... koparacaksın!

— Vallaha bırakmam. Söyle bişey de uyuşalım.

Baktım elimi kurtaramıyacağım, makineyi satmaktan başka yol bulamadım. Aldığım paraya satıp kurtulacağım. Gider bir başkasını alırdım.

— Beşyüzseksen lira, dedim.

Delikanlı güldü. Hem güldü, hem kolumu birkaç kere daha salladı. Her sallayışında ayaklarım yerden kesiliyor, havalanıyordum.

— Hele şunun beşyüzünü bırak da seksen verelim, dedi.

— Arkadaş, şu elimi bırak, öyle konuşalım.

— Pazarlık hak, bilâder, el bırakılır mıymış?

— Bırak ulan...

— Yoo... ağzını bozma. Senin malını zorbalıkla alan yok. Senin malın elinde, benim param cebimde.

— İyi ya vermiyorum.

— Canım hemşerim, neye yabancıya gitsin. Bir kerem pazarlığa başladık, bitirelim. Ben seksen verdim, sen de bişey söyle...

Dört bir yandan,

— Uyuşun!..

— Uyuşun! diye sesler yükseldi.

Baktım elimi kurtaramıyacağım,

— Hemşerim, ne olursun, elimi bırak da sol elimi tut! diye yalvardım.

— Olmaaaz, kardeşim, dedi, sol şerdir, sağda hayır vardır, sağ el uğurludur. Sen de bişey söyle canım. Senin malın sende, benim param bende.

Elimi kurtarabilmek için zararı da göze aldım.

— Sekseni bıraktım, beşyüz ver, dedim, daha iki saat önce beşyüz seksene aldım namussuzum.

— Hele namusu bırak bir kenara. Ona söz yok. Pazarlık helâl... Kiminin parası, kiminin duası. Sana helâlından bir ikibuçuk kayme daha vereyim. Haa? buna da bir diyeceğin yok ya...

— Yahu, elimi bırak be kardeşim.

— Elini bırakınca pazarlık mı olur?

— Öyleyse sallama hiç olmazsa.

— Sallamazsan pazarlığın tadı mı olur?

Bir belâya çattık ki olur şey değil... Herif demir mengene gibi elimi pençesine geçirmiş, ha babam sallıyor.

— Arkadaş, sallama şunu. Bu tulumba kolu değil, insan kolu...

Beni kuşatanlar,

— Canım pazarlık bu, sen de onunkini salla... diyorlar.

Bende sallayacak hâl mi kaldı, elim kolum uyuşmuş,

— Hemşerim sana en son dörtyüze bırakırım ama şu kolumu salıver, dedim.

Kolumu bir kaç kere daha sallayıp,

— Hadi, bismillâh... yarım kayme daha verdim, şunu seksenüç pangonota bırak... dedi.

— Aaaah!... diye inledim, aaah!... Üçyüz lira ver de al be...

— Ha bismillâh... Hadi benden de yirmibeş kuruş daha. Müslüman parasıdır. Hadi hayrını gör.

Ben danalar gibi bağırıyordum. Kolum çıkmak değil, kopacak, herifin elinde kalacaktı.

— Bırak şakayı... Bir pazarlığa dayanamıyan kolu at gitsin... Hadi bismillâh, senin hatırın için yirmibeş kuruş daha verdim. Bir kuruş daha desen vermem, bak ona göre...

— Ben kolumu kurtarabilmek için yüzer lira iniyordum, o da elli kuruş, yirmibeş kuruş çıkıyordu.

— Yüzseksen ver de al şunu, bırak kolumu diye bağırdım. Beni çevirenler,

— Uyuşun, uyuşun, aranızı bulalım. Aranızda çok bişey kalmadı, diyorlardı.

Delikanlı,

— Müslümanı eziyete sokmak günahtır, dedi iki çeyrek daha vereyim de helâlleşalım. Daha on para vermem.

— Yüz lira ver be...

— Bütün param bu... Bir çeyrek daha koydum. Hadi helâl et...

Kolumun sızısı tâ içime işledi, avazım çıktığı kadar,

— Polis! diye bağırdım.

Hükûmet kuvveti olmadan kolumu kurtaramıyacaktım. Artık düşünün, can acısıyla nasıl bağırmışım ki, her cinayete ikiüç gün sonra yetişen polis bile sesimi duyup gelmişti.

— Ne var? diye sordu.

— Elimi bırakmıyor, dedim.

Köylü delikanlı,

— Pazarlık ediyoruz beyim, dedi.

Polis bana,

— Pazarlıkta bağırılır mı? dedi, hadi aranızı bulun da uyuşun.

Polisten de hayır gelmeyince yaradana sığınıp herifin kasıklarına bir tekme indirdim. Hıh, diye böğürüp yere yuvarlandı. Ama elimi bırakmamıştı. Sanki elim pençesine perçinlenmişti. Yerde yuvarlanırken,

— Bir çeyrek daha, haydi helâlleşalım, diyordu.

— Al hayrını gör! diye bağırdım, elimden makineyi bıraktım. O da sağ elimi bıraktı. Kolum, omuz başımdan aşağı, kasap çengeline asılı dana budu gibi sarkıyordu. Ben acıdan kıvranırken, o seksenüç lira otuzbeş kuruşu sayıyordu.

Artık sağ kolum işe yaramıyor. Bu hikâyeyi de, başımdan geçenleri de, karıma anlattım, o yazdı.

Köylülerin pazarlık ederken neden saatlerce birbirlerinin elini sıkıp salladıklarını anlamıştım. Hangisinin eli kuvvetliyse öbürünü canından bezdirip pazarlığı kazanıyordu.

Bizim köylümüzün yöntemini kullanarak yabancı ticaret heyetleriyle pazarlığa girişmemiz çok kazançlı bir iş olur...

TOROS CANAVARI

TOROS CANAVARI

Tahliye dâvasını Nuri Pâkyürek kazanınca, apartman sahibi onları çıkartmak için başka yollara başvurdu. Alt kata taşınan yeni kiracılar, dur dinlen demeden, gece gündüz patırtı ediyorlardı. Kadınlı erkekli bisürü sarhoş, nâralar atıyor, şarkılar söylüyor, oynuyor, bağırıp çağırıyorlardı. Bu alaturka gürültü yüzünden Pâkyürek ailesinin uykusuz geçirdiği gecenin sabahı apartman sahibi kapıyı çaldı.

Nuri Bey, başında takkesi, sırtında pazen pijamasıyla köşe minderinde uyuklarken, kızı Gülay koşarak gelmiş, babasına telâşla haber vermişti:

— Baba apartman sahibi geldi.

Hayatında bir karıncayı bile incitmemiş olan Nuri Bey'in şaşkınlıktan eli ayağı titremeye başlamıştı. İmdat ister gibi, odasında imtihanlara hazırlanan oğluna, seslendi:

— Metiiin!...

Tıp Fakültesinin son sınıfındaki oğlu, babasının korkudan titrediğini görünce, şaşırdı:

— Ne var baba?

Nuri Bey, kekeliyerek cevap verdi:

— Apartman sahibi gelmiş!..

Karısı Mehpare Hanım,

— İyi ya gelsin, dedi, hoş geldi safa geldi, adam yiyecek değil ya...

Nuri Bey,

— Yer, yer, diye fısıldadı, herifin koskocaman beş apartmanı var. Yer...

Mehpare Hanım, kızına döndü:

— Al içeri Gülay.

Şişman, kısa, tostoparlak bir adam içeri girdi. Mehpare Hanım,

— Buyurun efendim, dedi.

Nuri Bey, karısı ne söylerse, daha yavaş sesle tekrarlıyordu:

— Buyurun efendim.

Apartman sahibi oturdu. Alaylı bir gülümseyişle,

— Nasıl, dedi, alt kata taşınan yeni kiracılardan memnun musunuz?

Metin,

— Bizi ilgilendirmez Beyefendi, dedi.

Babası, Metin'in lâfını daha ince sesle tekrarladı:

— Bizi ilgilendirmez.

Apartman sahibi,

— Görürüz, dedi, bakalım ilgilendirir mi, ilgilendirmez mi? Daha bu, birinci gece...

Ayağa kalktı,

— Mahkemeyi kazandık diye hiç güvenmeyin, dedi, siz buradan çıkacaksınız, anlıyor musunuz, çıkacaksınız.

Nuri Bey,

— Beyefendi, Allah daha da artırsın, bu kadar malınız mülkünüz var, dedi. Biz burada on sekiz senedir kiracıyız. Kiranızı da veriyoruz.

Apartman sahibi,

— Evet, veriyorsunuz! dedi. Üç oda, koskocaman bir salon, salamanca, gömme banyo, bir mutbah, gepgeniş goridor, şopen, hevâ gazi, kirası da ayda üçyüzelli lira... Benim malımdan size ne be?.. Ben burayı aylığını bin kâhata babamın oğluna veririm.

Mehpare Hanım,

— Münasip bir ev bulsak, hemen çıkardık! dedi.

Kocası,

— Ya, yaa... dedi, hemen çıkardık.

Apartman sahibi,

— Siz, üçyüzelli liraya ev değil, ahır bile bulamazsınız! dedi. Beni enayi mi bellediniz? Hebi kurtuluşunuz yok, ille çıkacaksınız... Dinsizin hakkından imansız gelir. Aşşağı gata taşınanın kim olduğunu biliyor musunuz? Tam yüzsekiz sabıkası var... «Sen işi bana bırah, varsın yüz dokuz ossun» diyo... lâfı ağnıyo musun?

Metin,

— Ne demek istiyorsunuz? dedi.

— Bundan sonra sizinle o uğraşacak. İşte bu kadar...

Ev sahibi çekip gitti.

Mehpare Hanım, kocasına,

— Karakola git, şikâyet et! diyordu.

Nuri Bey, hayatında bikez bile karakol kapısından içeri adımını atmamıştı. Mahkeme, karakol, polis, dedin mi, eli ayağı titriyordu.

Artık her gece aşağı katta sabaha kadar patırtı, kıyamet... İş bu kadarla da kalmadı. Ev sa-

ibi, Nuri Bey'in üstündeki kata da bir belâlı yer-
eştirdi. Bunlar da sabaha kadar dans ediyor, kı-
ameti koparıyorlardı. Yukardan alafranga, aşa-
ıdan alaturka gürültü arasında kalan Pâkyürek
ilesi canından bezmişti.

Bütün zorlamalarına rağmen Nuri Bey'i kara-
ola gönderemiyen Metin,

— Baba, eğer karakola gidip şikâyet etmez-
en, bunlar büsbütün azıtacaklar! dedi.

Gecenin bir vakti olmuştu. Yukarıdan mam-
o, aşağıdan yalel, kafası kazana dönen Meh-
are Hanım,

— Bey, hep kabahat senin, dedi. Bunlar ne-
aketten anlar mı? Sen böyle sesini çıkarmadık-
a, bunlar başımıza çıkacak.

Nuri Bey,

— Ne yapayım, dedi. Elin ipsiz sapsızlariyle
idip de sırık hamalları gibi kavga edemem ya..
lbet tepine tepine bigün yorulurlar.

Gülay,

— Tavan başımıza yıkılacak baba!. diye içe-
koştu. Şunları gidip karakola bir şikâyet etse-
e.

Metin elinde kitapla içeri girdi.

— Çıldırmak işten değil Bir satırı tam on ke-
e okudum, bir kelimesini bile anlamadım. Bakın
öylüyorum, bu gidişle ben sınıfta çakarım. Ku-
aklarıma pamuk tıkadım yine olmuyor...

Hepsi birden, sanki suçlu Nuri Bey'miş gibi,
na hücum ediyorlardı, Mehpare Hanım,

— Dur dinlen yok... deai Ya gider karakola
ikâyet edersin, ya ben gider ağzımı açarım.

Nuri Bey ağlar gibi,

— Hanım ben karakola nasıl giderim? Sen be-
i bilmiyor musun? dedi.

Metin,

— Baba, seninki de hastalık, dedi. Sende ka-
akol fobisi var. Bunda korkacak ne var yani?

Nuri Bey,

— İpsiz takımiyle başa çıkılmaz, dedi. Çirke-
e taş mı atayım?

Hep birden öyle üstelediler ki, Nuri Bey so-
unda, hem alt kattakilere, hem üst kattakilere
irer mektup yazıp, hiç olmazsa gece yarısından
onra biraz olsun gürültüyü azaltmalarını rica
tti.

Mektubu götürmek de mesele oldu. Herkes
uri Bey'e cesaret vermeye çalıştığı halde, şim-
i hicbiri mektubu bile götüremiyordu. Gülay bü-
ük bir cesaretle,

— Ne olacakmış! Ben götürürüm! dedi.

Dedi ama dediğine de pişman oldu. Sözünden
de cayamadığı için, babasının yazdığı mektupla-
rı götürdü.

Gülay ağlıyarak dönmüştü. Genç kızla alay et-
mişlerdi. İş bu kadarla da kalmamış, mektupla-
rın etkisiyle gürültü bikaç kat daha artmıştı.

Mehpare Hanım hırsından döşemeleri tekme-
lemeye başladı. Hırsını alamayınca, tavan süpür-
gesinin sopasiyle de tavana vurdu. Nuri Bey,

— Hanım, Hanım... Allahaşkına yapma!.. diye
yalvarıyordu.

İşte bu sırada kapı zili çalındı. Olanlar olmuş-
tu. Alt kattaki o azılı herif, kapı açılır açılmaz içe-
ri atladı. İlk sözü,

— Bu evin erkeği kim be? diye sormak ol-
du.

Adam sarhoştu, sallanıyordu. Nuri Bey'in ren-
gi sapsarı oldu. Dizlerinin bağı çözülmüştü. Düş-
memek için duvara dayandı.

— Buyurun efendim... Safa geldiniz beyefen-
di, hoş geldiniz,

Adam,

— Bana Duman Haydar derler, dedi. Belkim
adımı duymuşsunuzdur...

Nuri Bey,

— Teşerrüf ettik efendim, dedi, Bendeniz Nu-
ri Pâkyürek...

— Lâfı uzatmıyalım... Benim de başımı belâ-
ya sokmayın... Ben belâdan korkmam, ama son-
ra sana yazık olur... Sen bu evden güzellikle çık.
Ev sahibi seni çıkarmam için beşbin papel veri-
yor bana. Bak, ona göre ayağını denk al mo-
ruk!

Metin,

— Ev sahibiyle aramızdaki işten size ne? de-
di.

Duman Haydar, ağzını çarpıtarak,

— Delikanlı, sen galiba hiç gazete okumuyor-
sun, dedi. Duman Haydar'ın kim olduğunu hiç
duymamışsın... Bu zamanda beni beşbin lira için
uğraştırmayın... İki günde işimizi bitirelim, pa-
ramızı alalım.

Duman Haydar giderken,

— Size insaniyetlik, iki gün mühlet! dedi. On-
dan sonrası sizin bileceğiniz iş. Benden günah
gitti... Kim olduğumu bilmiyorsanız sorup öğre-
nin... Bütün Tophane, Galata, benden sorulur.
Toros Canavarı bile bana vız gelir. Ondan bile
korkmam, anladınız mı?

Duman Haydar gidince, bütün aile biriki da-
kika sessiz, konuşmadan durdu. Mehpare Ha-
nım,

— Kimden bile korkmazmış bu adam? diye

sordu.

Gülay,

— Toros Canavarı'ndan bile korkmazmış! dedi.

— Toros Canavarı mı? Kim bu?

— Gazeteler yazıp duruyor ya anne, dedi. On kişi mi, yirmi kişi mi öldürmüş ne... Azılı bir haydut.

Gülay,

— Polis izini bulmuş, İstanbul'daymış dedi...

Halâ Duman Haydar'ın korkusuyla köşeye büzülmüş duran Nuri Bey, tek kelime bile söyliyemiyordu.

O günden sonra ev, oturulmaz hale geldi. Alttan alaturka, üstten alafranga, şarkı, gazel, nâra, dans, caz birbirine karıştı. Mektup, rica hiçbiri işe yaramadığına göre katlanmaktan başka yol yoktu. Ama ötekiler işi daha da azıttılar. Bigün tepeden her zamankine benzemiyen sesler gelmeye başladı, kazma, keser gibi demir sesleri. Akşam üzeri bu seslerin ne olduğu anlaşıldı. Üst kattaki alafrangacılar, her odanın üstünden delikler açmışlar, buradan aşağı su dökmeye başlamışlardı.

Apartman sahibi, Nuri Bey'lere her sabah alay eder gibi bikez uğruyor, gülerek,

— Nasıl, daha çıhmıyacah mısınız? Hedi bakalım çıhmayın da, göreyim sizi! diyordu. Daha bunlar bişey değel, asıl aşağı kattan Duman Haydar delik aşacah, oradan zehirli gaz püskürtecek...

Biyandan da zavallı Nuri Bey'i karısı ve çocukları, gidip karakola şikâyet etmesi için sıkıştırıyorlardı.

Hepsine katlandılar ama, bu heriflerin en son numaraları artık rezaletti. Bigün Gülay, bağıra bağıra içeri koşmuştu.

— Ne var? diye soranlara gözyaşından, hıçkırıktan başka cevap vermemişti.

Annesi üsteleyince, genç kız eliyle pencereyi göstermişti. Mehpare Hanım pencereden bakınca,

— Aaaa... Terbiyesizler! demiş, eliyle yüzünü kapatmıştı.

Sonra Metin'le babası pencereden baktılar. Olur rezalet değildi. Ev sahibi her pencerenin karşısına iki adam koymuş, bunlar pencereden bakanlara edep yerlerini gösteriyorlardı.

Nuri Bey'in evi alttan, üstten, yanlardan bir kale gibi çevrilmiş, kuşatılmıştı.

Bütün aile bir haftadır uykusuzdu. O gecenin yarısı Mehpare Hanım, yataktan yarı soyunuk, sırılsıklam fırlamıştı. Gürültüye alışmışlardı ama, bu kez de tavandan aşağı açtıkları delikten, uyurlarken üstlerine su döküyorlardı.

Mehpare Hanım,

— Haydi Bey, kalk hazırlan, çabuk karakola git! dedi.

— Karakola mı? Dünyada gidemem, sen çıldırdın mı?

Gülay,

— Peki ne olacak baba? Bunlar böyle çekilir mi? Gittikçe azıtıyorlar işte! diye bağırdı.

Metin,

— Gelsin polisler de, gözleriyle görsünler bakalım, dedi.

Karısı, çocukları, Nuri Bey'i zorladıkça, Nuri Bey yalvarıyordu:

— Sabah ola, hayır ola... Ne olursunuz sabredin! Ben elâlemle karakolluk olamam... Ayağını, öpeyim Mehpare, ben karakola nasıl giderim?

Nuri Bey'i, yalvarmalarına, yakarmalarına aldırmadan nerdeyse zorla giydirip, karakola gönderdiler. Nuri Bey ağlamaklı olmuştu. Kapıdan çıkarken,

— İçimde bir tuhaflık var, dedi. Sanki başıma büyük bir felâket gelecekmiş gibi...

Öyle bir «Allasmarladık» demişti ki, sanki «Hakkınızı helâl edin» demek istiyordu.

Gürültü, çığlık, şarkı, son kerteyi bulmuş, biyandan da tavandaki deliklerden şarıl şarıl sular dökülmeye başlamıştı.

Ömründe mahkeme nedir, karakol kapısı nedir bilmeyen zavallı Nuri Pâkyürek, karısının, kızının, oğlunun zoruyla gece yarısı evsahibini karakola şikâyet için, evden çıktı. Buna çıktı, denmez, koğuldu denir. Karanlıkta ayakları taşlara takıldıkça, söylenip duruyordu:

— Bu yaştan sonra başımı belâya sokacaklar!., Benim ne işim var karakollarda... Biri oğlum olacak kazık kadar herif, biri hayta kız. Tutturmuşlar, ille baba karakola... Karakola gitmek kolaysa, siz gitsenize!...

Söylene söylene karakola dek gitti. Gitti ama içeri giremedi. Karakol kapısının önünde bir zaman dolandı. Hayır, bu kapıdan içeri giremezdi. Kalbi heyecandan duracak gibi oluyordu. Merdivenden bir bekçinin indiğini de görünce, büsbütün cesareti kırıldı, ters yüzü etti. Yarım saatlik yolu tepti. Evine geldi. Karısına, çocuklarına,

— Ben yapamam... Siz gidin de şikâyet edin! diyecekti.

Tam kapıya gelince, eve girmekten de caydı.

Kimbilir, bu korkaklığına karısıyla çocukları yine neler diyeceklerdi. Bir daha karakolun yolunu tuttu. Yolda kendikendine cesaret veriyordu:

— Ne olacak? Karakolda adam yemezler ya.. Giderim komisere, beyefendi derim, ev sahibi bizi çıkarmak için mahkemeye verdi, derim. Biz mahkemeyi kazandık derim. O zaman efendime söyliyeyim, üst kata da, alt kata da, parayla tutmuş, iki azılı kazık kaçkını getirdi derim. Bize etmediklerini bırakmadılar derim...

Söylene söylene karakola geldi. Karakol kapısını görünce, yine cesareti kırıldı. Umacı görmüş çocuk gibi, geri döndü.

Nuri Pâkyürek evle karakol arasında mekik dokudu. Ne eve, ne de karakola girebiliyordu. Sokak ortasında kalakalmıştı.

Sonunda, canını dişine taktı. Boynuna taş bağlayıp denize atlayan insanın umutsuzluğu ya da umuduyla karakoldan içeri girdi. Kapıdan adımını atar atmaz da pişman oldu ama, iş işten geçmişti artık... Başkomiserin odasına girdi. Odada yalnız nöbetçi memur vardı. Başını, masanın üstünde iki eline dayamış, tilki uykusundaki memur, Nuri Pâkyürek içeri girince birden sıçradı. Nuri Pâkyürek'in sanki yüreğine inmişti. İki adım geri çekildi. Söyliyecekti. Söyliyecekti ama, korkulu rüyadaymış gibi dili tutuldu, sesi çıkmıyordu.

Memur, uykulu gözlerini oğuşturdu. Gözlerini kırpıştıra kırpıştıra, Nuri Pâkyürek'e baktı. Biraz daha baktı. Daha dikkatli baktı. Baktıkça suratının biçimi değişiyordu. Memur masadan ayağa kalktı. Nuri Pâkyürek'e doğru yürüdü. Nuri Bey geri geri çekildi. Odanın köşesine sıkıştı, artık gidecek yer kalmamıştı. Karşısındakinin tokat vuracağından korkan bir küçük çocuk gibi, sağ elini yüzüne kapadı. Memur, Nuri Pâkyürek'in ta burnunun dibine sokulmuş, inceden inceye yüzünü inceliyordu. Sonra, fırlayıp masasına gitti. Masanın gözünden bir fotoğraf çıkardı. Bir fotoğrafa, bir Nuri Pâkyürek'in yüzüne bakıyordu. Memurun bir eli tabancasına gitti, öbür eliyle zile bastı. Sinirli parmakları maniple koluna basar gibi, durmadan zil düğmesine basıyordu.

Büsbütün şaşıran Nuri Pâkyürek, arkasını getiremeden,

— Bendeniz... diye kekeledi.

Memur,

— Sus! diye payladı.

Zil sesine, başka bir polis memuru odaya girdi.

Nöbetçi memur eliyle arkadaşına «sus!» işareti yaptı, sonra yanına çağırdı. Elindeki fotoğrafı, sonra Nuri Pâkyürek'i gösterdi. Bir fotoğrafa, bir Nuri Bey'e bakan polis memurunun suratı değişti, karmakarışık oldu.

— Tamam, ol... diye bağırdı.

— Ta kendisi!...

— Evet...

Nöbetçi memur, Nuri Bey'e,

— Kıpırdama! diye bağırdı.

Çoktan sıfırı tüketen Nuri Pâkyürek'te zaten kıpırdayacak hal kalmamıştı. Önündeki sandalyeye külçe gibi çöktü.

Nöbetçi memur telefona yapıştı. Numaraları çevirdi. Sonra konuşmaya başladı:

— Alo... Alo... Neresi? Evet... Evet efendim. Toros Canavarı'nı yakaladık beyefendi. Toros Canavarı efendim... Kendisi... Yakaladık! Sabaha karşı... Herhalde evrak dosyasını çalmak için gelmiş. Karakolu basmak niyetiyle... Ben, bizzat kendim yakaladım... Gönderin beyefendi. Katiyen... Tabancamı göğsüne dayadım. Kaçırmam beyefendi... Elleri havada duruyor. Evet... Yirmi kişi gönderseniz yeter beyefendi. Teşekkür ederim. Teveccühünüz... Hiç merak etmeyin, kaçırmam efendim.

Nöbetçi memur telefonda bunları söylerken, gözünü de sandalyeye yığılıp kalmış olan Nuri Pâkyürek'ten ayırmıyordu.

Pâkyürek ailesi sabaha dek uyuyamadı. Tavandaki deliklerden aşağı sular dökülürken, aşağı kattan da nâralar yükseliyordu. Ya o kaşık sesleri... Aşağı katta kaşıklarla oynayıp zıplıyorlardı, yukarda da danslar...

Gülay gecelikle bir deli gibi oturma odasına daldı:

— Çıldıracağım anne! diye bağırdı, kaç gecedir uykusuzum.

Mehpare Hanım, sanki yağmur altında oturur gibi büzülmüştü.

— Her taraftan su akıyor, dedi.

— Babam daha gelmedi mi?

— Gelmedi ya... Ben de onu merak ediyorum. Nerde kaldı, bilmem ki... Saat kaç?

Genç kız, konsolun üstündeki saate baktı:

— Üç buçuk...

— Aman Allahım. Nerdeyse sabah olacak... Nerde kaldı? Karakol şuracıkta...

— Ağabeyimi uyandıralım da gidip baksın...

— Uyuyor mu?

— Kaç gecedir uykusuz, baygın düştü.

Bu sırada kapı çalındı. Gülay,

— Hah, babam geldi... diye dışarı fırladı. Bi-

raz sonra dönen genç kız,

— Babam değil, dedi, bir yabancı adam.

— Ne istiyor bu vakit?

— Bilmem. Kapıda... Babam yok dedim, biliyorum, dedi. Ağabeyimi görmek istiyor.

— Allah Allah... Bunun sabahı yok mu? Kimmiş bu vakit?.. Metin'i uyandır da baksın, kimmiş. Hem de karakola gidip babanı sorsun.

Gülây, ağabeysini uyandırmaya gitti. Aşağı kattan, yukarı kattan gürültüler zaman zaman artıyordu.

Metin, sırtında pijaması içeri girdi. Suratı asık ve düşünceliydi.

— Kimmiş Metin?

Metin cevap vermedi. Gülay'ın üstüne şar diye tavandan açılmış delikten su döküldü. Genç kız, başını deliğe kaldırıp bağıracakken üstüne bir kova su daha döküldü, sırsıklam olmuştu. Üstünden sular akarak odasına koştu. Metin, ayakta, sağ eli sol dirseğinde, sol eli çenesinde düşünüyordu. Annesi sorusunu tekrarladı:

— Kimmiş Metin? Söylesene!

— Bir acayip şey... Sivil polismiş. Karakoldan geliyor.

— Babanı sordun mu?

— Onun için gelmiş.

Kadın telâşlanmıştı:

— Neden bilmece gibi konuşuyorsun canım, diye terslendi. Yoksa babanın başına bir felâket mi gelmiş?..

— Yarın sabah erkenden hepimizi müdüriyete istiyorlar.

— O da nerden çıktı?

Islak geceliğini değiştiren Gülay da odaya girmişti.

Metin,

— Karakolda babamı yakalamışlar, dedi, bu gece bırakmıyacaklarmış...

Gülay,

— Neden? Niçin? diye feryat etti.

Yerinden fırlıyan Mehpare Hanım,

— Ne münasebet? dedi, asıl biz şikâyetçiyken, nasıl olur da babanı tutarlar? Dünya tersine mi döndü? Bu evsahibi ne namussuz herif?.. Polis, bu iki serseriyle başa çıkamıyor mu?

Metin,

— Evsahibi işi değil, dedi, babamı başka işten yakalamışlar...

Gülay,

— Neler söylüyorsun ağabey, dedi, babamın polisle ne işi olurmuş..

Annesi,

— Şimdi yüreğime inecek, dedi. Öyle bir adam ne yapar da polis tutarmış?.

Metin korkulu bir sesle, kelimeleri teker, teker söyleyerek,

— Gazeteler aylardan beri bir Toros Canavarından sözediyorlar ya... dedi.

— Eeee?..

— Evet?..

— İşte o Toros Canavarı babammış... Polis öyle söyledi. Yakalamışlar babamı. Babam Toros Canavarı'ymış...

Mehpare Hanımdan, «ayy!...» diye bir ses duyuldu. Kadın yere yığıldı. Ve bu sırada tavandaki delikten üçünün de üstüne bir kova su döküldü.

Alt kattan alaturka şarkılar, haykırışlar, oyunlar; üst kattan da dans gürültüleri, kahkahalar insanı sağır edecek bir curcuna haline gelmişti.

Sabah erkenden sokaktan geçen gazete satıcısı çocuklar,

— Toros Canavarı yakalandı! diye avaz avaz bağırıyorlardı.

Gazetelerde dedikodusu iki yıldanberi sürüp giden Toros Canavarı'nın yakalanması, herkesi ilgilendirdiği için, o gün gazeteler her zamankinden çok satılmıştı. Toros Canavarı diye dünyaya ün salmış Nuri Pâkyürek hemen tutuklanmıştı. Toros Canavarı öyle korkunç işler, öyle büyük soygunlar yapmıştı ki, onun yakalanma haberi yabancı ajanslarla bütün dünyaya yayıldı.

Gazeteciler, Pâkyürek'lerin evine doldular. Karısının, kızının, oğlunun resimlerini çekiyorlar, bu müthiş canavara değgin bilgi almak için karısından ve çocuklarından bişeyler soruyorlardı. Gazeteler, Toros Canavarı'nın resimleriyle doluydu. Bu canavarın korkunç yanı, bütün yaptıklarını tek başına yapmış olmasıydı. Kaç cana kıydığının hesabı bilinmiyordu. Soyduğu kamyonlar, otomobiller, trenler, bankalar sayısızdı. Zaten onun adı duyuldu mu, tabancaya, bıçağa ne gerek var, herkesin eli ayağı kesilirdi. En ilgi çekeni yanı, bu Toros Canavarı denen Nuri Pâkyürek'in iki ayrı hayat yaşamasıydı. Bu adamın iki ayrı yaşamı vardı; birisi canavar, birisi de çok korkak, kendi kabuğuna çekilmiş, namuslu, çalışkan bir aile babasıydı. Gazeteciler, Nuri Pâkyürek'in yaşamını inceledikçe, onun evine düşkün, çok çekingen bir adam olduğunu ortaya çıkarıyorlardı. Ruh doktorları, gazetelere, bu çeşit iki ruhlu insanlar üstüne bilimsel yazılar yazıyorlardı.

Yapılan sorgusunda Nuri Pâkyürek, yaptığı cinayetlerin, soyguların, canavarlıkların hiçbirini

ımsamadığını söylüyordu. Demek bu adam, iki
ı kişilik taşıyan bir ruh hastasıydı. Otuz şu ka-
r yıllık kendi halinde, sessiz yaşayan bir kü-
k memurun içinde, azılı bir canavar teşmiş
nası, bıçok bilimsel tartışmalara yol açıyordu.
adam suçlu muydu, yoksa bir ruh hastası ol-
ğu için, zavallı, tımarhanelik bir deli miydi?
Toros Canavarı'nın yakalanan bu adam oldu-
nda hiç kuşku yoktu. Yüzleştirmeler bunu gös-
diği gibi, Toros Canavarı en son tren soygu-
nda cebinden cüzdanını düşürmüş, bu cüz-
nda nüfuskâğıdı bulunmuştu. Nüfuskâğıdın-
ki resim Nuri Pâkyürek'in resmi, isim onun is-
ydi. Hiç bir yanlışlık yoktu, olamazdı... İş bu
darla da bitmiyordu. Toros Canavarı, Nuri
kyürek adıyla, bıçok illeri, ilçeleri dolaşmış,
tta oralarda kimi zorla, kimi de gönül rızasıy-
güzel kadınlarla düşüp kalkmıştı. Bunlardan
cukları da olmuştu. Şimdi, babalarını görme-
ş, ama herbiri 15-20 yaş arası bıçok genç kız
delikanlı «Biz, Nuri Pâkyürek'in çocuklarıyız!»
e ortaya çıkmışlardı. Kentlerden, kasabalar-
n Nuri Pâkyürek'in evine doluyorlar, babaları-
mallarına ortak olmak, sahip çıkmak istiyor-
dı. Çünkü Toros Canavarı'nın soygunculukla
e ettiği paralar, dillere söylence olmuştu.
Böyle korkunç bir adamı, evsahibi evinden çı-
rmak istesin, damını, döşemesini delsin... Olur
değil!..
Karısı Mehpare Hanım, kocasının başına ge-
lere ilk günler üzülüyor, ağlıyordu. Ama son-
ları, onun bıçok kadınlarla düşüp kalktığını, on
dan da çocukları olduğunu öğrenince, hele bu
cuklardan kimisi ikidebir çat kapı eve gelme-
başlayınca artık kocasına hiç acımadı.
Kızı Gülay,
— Peki ama, diyordu. Babam bunları ne za-
an yaptı?
İlk önceleri Mehpare Hanım da buna cevap
rememişti. Ama sonra düşüne düşüne çıkar-

— Emeklilik işini halletmek için, bize, Anka-
'ya gıdıyorum, dememiş miydi? Kaç kere An-
ra'ya gitti. Üç kere de hastaneye diye evden
ktı. Gençken de hiç evde durmazdı. Babama
diyorum der, üç dört gün gelmezdi. Demek hep
ı aldatır, canavarlığa çıkarmış, vah vah!.. Ben
canavarla nasıl bunca yıl korkmadan yaşa-
n!..
Kendi karısı, çocukları, şimdi Nuri Pâkyürek'in
vardaki resmine bile bakmaya korkuyorlardı.
hun koyun koyun bakan gözlerini, yumuşak yüz
çizgilerini, şimdi korkunç görüyorlardı.

— Şu gözlere bak!. Tam bir canavar gözü. Kana susamış bir canavar...

Oğlu Metin,

— Ama, dedi, ben bişeyler sezinlemiştim... Babamın candarmadan, polisten, karakoldan, mahkemeden bu kadar korkusunun bir sebebi vardı elbet... O gece, evsahibini şikâyet için karakola göndermeye ne kadar zorlamıştık babamı...

Mehpare Hanım,

— Sus!, diye oğlunu azarladı. Allaha şükür, ikiniz de ona hiç benzemezsiniz, ona çekmediniz.

Bir Amerikan film firması, Toros Canavarı'nın yaşamını filme çekmek istedi. Onu yakından tanıyanlar, yumuşak huylu, karıncayı incitmeyen bir adam olduğunu söylüyorlar, böyle merhametli, nazik bir adamın nasıl olup da aynı zamanda içinde bir canavar kişiliği taşıdığına şaşıyorlardı.

Böyle birbirine büsbütün karşıt iki kişilik taşıyan bir adamın yaşamının filme alınması, elbette çok kazançlı bir iş olacaktı.

Nuri Pâkyürek, sekiz ay cezaevinde kaldı. Cezaevindeki en azılı katiller, ipsiz-sapsızlar bile ondan çekiniyorlar, korkuyorlar, ona saygı duyuyorlardı.

Sekiz ay sonra Nuri Pâkyürek, serbest bırakıldı.

Neden mi?

Çünkü en son suçunu iki yıl önce işlemişti. Geçen yıl da Af Kanunu çıkmıştı. Toros Canavarı'nın o müthiş, o korkunç suçları Af Kanununa girmişti. Buyüzden salıverilmişti.

Nuri Pâkyürek evine gitti. Evde onu herkes saygıyla karşıladı. Bu saygı, sevgiden değil, korkudan geliyordu. Karısı,

— Ah kocacığım!.. diye atıldı ama, hepsi o kadar işte... Sonra hemen geri çekildi. Yanına yaklaşamadı. Kızı da, oğlu da tirtir titriyorlardı. Bütün komşular, korkularından geçmiş olsuna geldiler. İhtiyacı olup olmadığını sordular.

Karısı, çocukları, geceleri odalarını kilitleyip yatıyorlar, bu da yetmiyor, kapının arkasına eşyaları yığıyorlar, yine de gönülleri rahat etmediği için, konu komşudan yardım diliyor, onları gece yatısına konuk çağırıyorlardı.

Hele onları evinden çıkarmak isteyen evsahibi,

— Amanın, ocağına düştüm... Kıyma bağa Nuri Beğ... diye yalvarıyordu. Kira mira istemem

canım. Aramızda teklüf tekâlüf mü var? Bu ev ha senin, ha benim. Allah afiyet virsin. Ömrün oldukça otur. On para kira almam...

Evsahibi evin deliğini deşiğini de onartmıştı... Onları çıkartmak için parayla tuttuğu kabadayılar da, gelip Nuri Bey'in eline ayağına kapandılar.

Nuri Bey şaşıyordu. Ne oluyordu bunlara? Ufaktefek Nuri Pâkyürek, yaptığı söylenilen Toros Canavarlıklarının hiçbirini anımsamıyordu. Yoksa gerçekten içinde iki insan mı yaşıyordu? Biri çekingen, sessiz, ürkek Nuri Pâkyürek, biri de o korkunç Toros Canavarı...

Bütün bu insanlar, karısı, oğlu, kızı, polisler, gazeteler hepsi hepsi birden yanılmış olamazdı ya... Demek o gerçekten bir canavardı da kendisi bunu bilmiyordu. Bankalar soymuş, evler, ocaklar söndürmüş, canlara kıymış bir canavar...

Nuri Pâkyürek odasına kapanıp ağlıyordu.

— Allahım! diyordu, böyle bir canavarı hapsedecek benim bu âciz bedenimden başka kafes bulamadın mı?

Korunmaya, sevecenliğe gereksiniyordu. Karısının yanına gidiyor, karısı bir bahaneyle O'ndan kaçıyordu. Oğluyla konuşmak istiyor, kızını sevmek istiyor, onlar da kaçıyorlardı.

Nuri Pâkyürek canavar olduğuna iyiden iyiye inandı. Salondaki boy aynasına bakıp bakıp, kendinden korkuyordu. Kendikendisinden kaçmak istiyordu. Canavarlığı öylesine benimsemişti ki, aynanın karşısına geçip tıpkı bir canavar gibi böğürtüler, acayip sesler çıkarmaya, duvarları tırmalamaya, döşeme tahtalarını dişlemeye başladı...

Bir sabah gazeteler Toros Canavarı'nın ikinci kez yakalandığını yazdılar. Bu ikincisi gerçek Toros Canavarı'ydı. Bunun adı Nuri Pâkyürek değildi ve suç üzerinde yakalanmıştı. Sorgusunda şöyle dedi:

— Daha yakalanmazdım ama, isteyerek kalandım... Baktım ki bir zibidiyi Toros Canavarı diye ortaya çıkardınız. Herif benim namımı kullanıp duruyor. Buna artık dayanamadım. Çıktım ortaya...

— Ya bu nüfuskâğıdı işi?

— Nüfuskâğıdı mı? Bundan yirmi yıl önce, bir soyguna giderken, birisinin düşürdüğü nüfuskâğıdını buldum. Adı Nuri Pâkyürek'ti. Yakalanmamak, tanınmamak için yıllarca o nüfuskâğıdı taşıdım. Nuri adını kullandım.

Bu haberi Mehpare Hanım duyunca, olayı kavrattırladı. Evliliklerinin ilk yıllarında bigün kocasının nüfuskâğıdını çaldırmış, sonra yeniden bir nüfuskâğıdı çıkarmıştı. Mehpare Hanım,

— Ben o sünepenin bu işleri yapamıyacağını zaten biliyordum, dedi.

Oğlu, babasına yeniden kavuşmuş kadar sevinç içinde,

— Zavallı babacığım! dedi. Melek gibi adamdır. Hiç o canavar olabilir mi?

Kızı Gülay,

— Şu kadarcık inanmamıştım, dedi.

Evsahibi de kiracısının gerçekte Toros Canavarı olmadığını haber almış, biriken kiraları istemeye gelmişti. Pâkyürek ailesi ve evsahibi, sevinç içinde Nuri Bey'in odasını açtılar. Mehpare Hanım, kollarını açarak,

— Ah kocacığım!.. Sen değilmişsin... Sen canavar değilmişsin!... diye odaya girdi.

O sırada Nuri Pâkyürek, duvar aynasında yüzünü kendi seyrederek acayip sesler çıkarıyordu. Kapıyı açanların üstüne yürüdü. Hepsi korkarak kaçıştılar. O günden sonra Nuri Pâkyürek'i Toros Canavarı olmaktan hiçkimse kurtaramadı. Canavarlık çok mu hoşuna gitmişti, yoksa gerçekten canavar mıydı, burası anlaşılamadı.

HEPSİ HEPSİ İYİ

İkinci mevki insanları vardır, bilir misiniz? Yaşamımın çoğu ikinci mevki insanları arasında geçtiği için onları çok iyi tanırım. Onları tanımak bibakıma çok zor, bibakıma çok kolaydır. Çok kolaydır, çünkü dış görünüşleriyle az çok hepsi birbirlerine benzerler. Ada, Boğaz, Kadıköy vapurlarının ikinci mevkilerine girip bakın, oralarda hep o ikinci mevki insanları vardır. Çocukluğum Heybeliada'da geçti, otuz yıl önce. O zamandan beri, vapurların ikinci mevkilerinde gördüğüm insanlar sanki hiç değişmemişlerdir. Ne zaman ikinci mevkiye girsem, otuz yıl öncesinin ikinci mevki insanlarını sanki yine o sıralarda o peykelerde oturur görürüm. Hep o dişsiz ih

rlar, hep yüzlerinde sakalı uzamış orta yaşlı-
r, hep yaşamadan ihtiyarlamış gençler... Ka-
nlar yine o solgun yüzlü kadınlar, çocuklar yi-
o büyümeden yaşlanmış çocuklar. Rengi at-
ş elbise kumaşları, yamalı çoraplar bile de-
şmemiş. Dahası var, konuşmalar, sözler, şa-
lara kadar hiçbişey değişmemiş.

Şimdi Erenköy'de oturuyorum. Kadıköy'e ge-
n dokuz vapuru yolcularını alan Halk otobü-
ne binerim akşamları. Bu İçerenköyü'ne giden
n otobüstür. İçerisi ikinci mevki insanlarıyla
klım tıklım dolar. O otobüsün ölü ışığında yolcu-
ra bakınca, otuz yıl önce Ada vapurunun ikin-
mevki insanlarının arasındayım sanırım.

Otobüsün birinci, ikinci mevkii yok. Olmadı-
için de birinci mevki yolcuları bu otobüse bin-
ez, dolmuşa, taksiye binerler. Ama arasıra, oto-
üse binip, yanlışlıkla ikinci mevki yolcuları ara-
na düşenleri de olur.

Geçen gece dokuz otobüsünde bunlardan bi-
ni gördüm. Otobüse geç bindiği için ayakta
almıştı. Boyu uzundu, neredeyse otobüsün
vanına değecek. İrikıyım bir adamdı. Kocaman
ağ eliyle askı kayışını avuçladı. Sırtında kalın,
civert bir palto vardı. Başında da pahalı bir
apka. Suratı, Mussolini'ninki gibi, geniş kafa,
ndan da geniş çeneli bir dörtgendi. İkinci mev-
insanları arasında bulunmaktan tedirgin bir
uruşu vardı.

İçerenköyü'ne, yani otobüsün son durağına
ilet aldı. Otobüs kalkmadan içeri bir adam da-
a girdi. Tuhaf ama, önce ayağındaki yamalı
istikleri gördüm. Gözlüğünün sol kulpu kop-
uş, gözlük çerçevesini iplikle kulağına bağla-
ıştı. Eski paltosunun bir dirseği yamalıydı. Her
erinden ikinci mevkilik akıyordu. İri kıyım adam-
karşı karşıya durdular. Gözlüklü olanı,

— Merhaba... dedi.

İri adam da ona,

— Merhaba, dedi.

Dedikten sonra da gözlüklüye sırtını çevirdi.
nlaşılan konuşmak, çene çalmak istemiyordu.
ysa öbürü, irikıyım ve iyi giyimli adamla yakın-
k kurmak istiyordu.

— Nasılsın Cafer Bey? diye sordu.

İri adam başını çevirmeden kısaca,

— İyiyim! deyip sözü kesti.

Öbürü ille konuşmak istiyordu. Belki de oto-
üstekilere, «Bu da eskiden bizdendi.» demek is-
yordu. Onunla konuşup kendine övünme payı
ıkaracaktı.

— Ne var, ne yok? diye sordu.

İri adam ileri doğru zorlandı ama otobüs ka-
labalıktı, gidemedi. Gidemeyince,

— İyilik... dedi.

Konuşmak istemiyordu işte... Belki de, kendisinin de eskiden ikinci mevki insanı olduğunu, otobüstekilerin anlamamaları için konuşmak istemiyordu. Gözlüklü adam, bunu anladı da kızdırmak için inadına mı, yoksa ille de konuşmak için mi bilemem, yine sordu:

— İşler nasıl Cafer Bey?..

Cafer Bey kızdı, ters ters,

— İşler de iyi... dedi.

— Oh, oh, Allah iyilik versin. Çocuklar ne âlemde?

— İyiler...

— Oh, oh, Allah iyilik versin.

Otobüs kalktı. Bir sarsıntı oldu. Bu sarsıntıyla iri adam, bir kişi öne geçti. İkisinin arasına başka biri girdi. Gözlüklü, aralarına giren adama,

— Bayım, siz benim yerime geçer misiniz lûtfen? Arkadaşım var da... dedi.

Adam yer verdi.

Gözlüklü, yine iri adamın arkasındaydı.

— Daha ne var ne yok Cafer Bey?

Cafer Bey başka bişey sormasın diye, hem sert, hem ters,

— İyilik birader! dedi, ne olsun, iyilik işte...

— Yaa!... Aman Allah iyilik versin.

İki dakika kadar durdu, sonra bir daha sordu:

— Daha, daha ne var ne yok Cafer Bey?

Cafer Bey sesini çıkarmadı. Öbürü bir daha sordu. Cafer Bey yine duymamışcasına sesini çıkarmadı. Gözlüklü üçüncü sorusuna da karşılık alamayınca elini uzattı, iri adamın sırtını dürttü.

Cafer Bey bağırdı:

— Ne var yahu?

— Daha daha ne var, ne yok diye soruyorum.

— Daha daha iyilik be kardeşim.

— Aman çok iyi. Allah iyilik versin, senin Ahmet Bey ne yapıyor?

— İyidir.

— Patron olacak dürzü nasıl? O da iyi mi?

— O da iyi...

— Çok iyi, çok iyi... Aman iyi olsunlar da...

Kadıköy'den sonra üç durak geçtik. Gözlüklü düşünüyor, düşünüyor, iyi olup olmadığı sorulmamış biri hatırına gelirse, hemen soruyor:

— Yahu Cafer Bey, hani sizin bir komşunuz

vardı, adı Naci mi, Necdet mi neydi? Ne yapıyor?

— İyi...

Cafer Bey, gözlüklüden kurtulmak için durakta inenlerin yerine, ileri doğru geçiyor. Ama gözlüklü arkasını bırakmıyor.

— Sizin bir komşunuz daha vardı. Adını unuttum. Hani balıkçılık yapardı...

— O da iyi...

— Karısı, çocukları filân?

— Hepsi iyi...

— Komşularınızdan...

Sözünü tamamlatmadan cevap verdi:

— Bütün komşular iyi. Hepsi iyi be kardeşim. Hepsi de iyi yahu...

— Oh oh... İyi olsunlar. Ya şey nasıl? Adı dilimin ucunda... Neydi bakayım...

— İyi be birader. İyi dedik ya işte... Cümlesi iyi...

Gözlüklü boyuna ortaklaşa tanıdıklarını hatırlayıp «o nasıl?» «bu nasıl» diye sorup, öbürü de sıkıntıdan sövercesine «iyi!» diye bağırdıkça düşünmeye başladım. Ne istiyor bu gözlüklü? Kimi sorsa «iyi» denildiği için kızıyor mu? Acaba Cafer Bey, sorulanlardan biri için «iyi değil, çok kötü...» dese, gözlüklü rahatlar da artık sormaz mı? Belki kötü bir adam. Bir kötülük duymayınca içi rahatlamıyor belki... Belki de hiç öyle değil. Şu iriyarı, iyi giyimli eski arkadaşının da kendisine, «Sen nasılsın?» diye sormasını bekliyor. Adam yerine konulmak istiyor. Cafer Bey,

— Sen nasılsın? diye sorsa, gözlüklü sevinecek, belki de «Hamdolsun iyiyim,» deyip susacak, ya da anlatmak zorunda olduğu bir derdi var. Sormuyor ki şu herif, anlatsın da rahatlasın.

— Cafer Bey, sizin muhasebeci nasıl Allâsen?..

— İyi dedik ya yahu... Hepsi iyi be!.. Hepsi iyi...

Gözlüklü duruyor, düşünüyor, sonra birini daha hatırlıyor:

— Şey nasıl?

— İyi...

— Hani...

— İyi be!..

— Daktilo diye işe giren kadın?..

— İyi, iyi... Daktilo maktilo hepsi iyi...

Yeni paltolu iri adam, gözlüklü yapışkan adamdan kurtulmak için gide gide şoförün yanına dek gitti. Ön kapının ağzına geldi, dayandı. Daha gidilecek yer yok. Gözlüklü, yırtık lâstiklerini sürüyerek arkasından adım adım soku luyor.

— Çamaşıra giden bir Fatmânım vardı. O nasıl?

— İyi...

Gözlüklünün «Ben nasılım?» diye sormasın bekliyorum. Onu da soruyor:

— Son günlerde hastalandım Cafer Bey. Zayıfladım değil mi? Nasılım?

— İyi, iyi... Çok iyi...

Daha İçerenköyü'ne çok var. Yarı yola bile gelmedik. Cafer Bey gideceği İçerenköyü'ne kadar dayanamaz, mutlak bomba gibi patlar.

— Patronun şoförü vardı?

Cafer Bey susuyor. Gözlüklü dürtüyor:

— Şoförü soruyorum. Hani kapıcıyla kavga etmişti, o şoförü...

— O da iyi...

— Ustabaşı Kâzım?

— O da iyi be! Hepsi iyi...

— Lâz bahçıvan vardı...

— İyi dedik ya... Allah, Allah!., Hepsi toptan iyi...

Biletçi,

— Sahrayıcedit'te inecekler? diye bağırdı.

Otobüs durdu. Ön kapı açıldı. Gözlüklü,

— Hani bir terzi Melâhat Hanım vardı... derken, lâfını tamamlayamadı, Cafer Bey kendini otobüsten attı. Gözlüklü arkasından bağırıyordu:

— Melâhat Hanım nasıl?

— İyi.

— Kocası?

— Kocası da iyi karısı da iyi, çocukları da iyi... Hepsi iyi ulan!.. Hepsi iyi be!.. Allah belânı versin, hepsi iyi... Alçak, namussuz herif, hepsi iyi...

Cafer Bey «Hepsi iyi!» diye bağıra bağıra karanlıklarda gözden yitti. Otobüsümüz kalktı. Gözlüklü kendikendine, otobüstekilere duyurarak konuştu:

— Yalan söylüyor hergele... Vallâhi yalan söylüyor. Bu zamanda herkes iyi olur muymuş! Hepsi iyi olur mu? Bunların hepsi de mi partiye girdiler?

Kihkih güldü,

— Bu saatte ne dolmuş, ne otomobil, ne otobüs bulur. Kerata bu soğukta İçerenköyü'ne kadar yayan gitsin de aklı başına gelsin.. cimri alçak... O kadar parası var da hâlâ Kadıköy'den bir taksiye binmez. İlle bu otobüse binecek. İyi kızdırdım hergeleyi... Canını zor attı otobüsten...

NASIL YAPARLAR?

Anlatacağım bütün bu değişme üç yılın içinde olup bitti. Gerçekte hiçbir değişme olmamış da biz öyle sanmışız.

Çalıştığımız yerde «Ercan, Ercan» diye önce onun adını duymaya başladık. Sonra da kendisini gördük. İnceden bir delikanlı, giyimi kuşamı yerinde. Polka oynar gibi iki yana salına salına bir yürüyüşü var.

Sonra sonra bu Ercan adındaki delikanlı için söylentiler çıkmaya başladı. Çok zenginmiş. Kimi, bikaç yüzbinlik, kimi de milyonluk diyordu. Anadan, babadan zenginmiş. Yoksa bu gencecik çocuk o kadar parayı nereden kazanacak? Hoş zengin demek de gerekmez. Yürüyüşünden, oturuşundan, konuşmasından, her bir davranışından zengin olduğu belli, besbelli... Koridorlarda gezerken ayakkabılarının gıcırtıyla ötüşünden belli, ağzını bile açmadan ben zenginim diye barbar bağırıyor. Bizim gibi omuzları çökmemiş, boynu utançla iki omuzunun arasına girmemiş. Kafası dik, burnu havada, gözü tavanda...

Çalıştığımız iş yeri batmak, top atmak üzereydi. Bu Ercan denilen delikanlı yüzbin lira yatırıp işe ortak olmuş. Batmaya yüztutan işi kalkındıracakmış.

Onun için söylentiler bu kadarla bitmiyordu. Avrupa'da yaşamış. Yaşamış ama, parasına güvenip boş kafa gezdirmemiş. Üniversiteyi de bitirmiş. Cin gibi zeki, bilgili, terbiyeli delikanlıymış.

Zenginliği gibi bu huyları da bir bakışta belli oluyordu. Öyle böbürlenmesi, adama yukarıdan bakması yok. Utangaç, konuşurken yüzü kızarıyor.

Her yeniye karşı bir yabancılık, bir yadırgama vardır ya, bu yeni genç patronumuza karşı biz de böyleydik. İçimizde onu bir iteleme, dirsekleme duygusu vardı. Onunla konuşurken saygılı davransak bile, gözümüzden, bakışımızdan, duruşumuzdan bu anlaşılırdı. Onu sevmiyorduk. Neden? Yeni olduğu için. Başka ne olabilir? Ne tanırız, ne ederiz?... Genç, zengin, köklü bir aileden gelme, ince davranışlı, hem de Avrupa'da okumuş.

Derken işler değişti. Bigün beni odasına çağırdı. Şurdan burdan konuştuk. Sanki patron matron değil de kırk yıllık arkadaşız. Üstelik yaşıma başıma da saygılı. Lâf arasında,

— Siz burdan ne alıyorsunuz? diye sordu.

— Ayda dört yüz... dedim.

— Nee? diye yumruğunu masaya vurdu.

İçimden «Eh, şimdi mayasını gösterecek, ne mal olduğu ortaya çıkacak,» dedim.

Ben, dört yüz der demez, herifin rengi attı. Boşuna burası batmıyormuş, diyecek, elbet batar, dört yüz lira aylık olur muymuş? İki yüz neyime yetmez?

— Ama, dedim, ben onbeş yıldır bu işteyim. Üç yıldır da burada çalışıyorum.

Umduğumun tam tersi oldu.

— Nasıl yaparlar? dedi, nasıl yapabilirler? Sizi nasıl bu kadar sömürebilirler?

Bir sevindim ki,

— Teşekkür ederim, dedim.

— Durun hele, dedi, hiç acele etmeyin. İşleri bir iyice kavrayıp elime alayım, o zaman ne değişiklikler düşünürüz...

Arkadaşların yanına gelince,

— Yahu, biz yanılmışız, dedim, biz büsbütün yanılmışız. Bu yeni patron çok iyi adammış.

— Ne oldu? diye sordular.

Olanları anlattım.

Bir arkadaş,

— Evet, dedi, geçen gün de bizim odaya girdi. «Burası soğuk!» dedi. «Günde yarım teneke kömür veriyorlar.» dedim. Elini dizine vurdu, «Vay anasını!» dedi, «Bu alçaklığı nasıl yapabiliyorlar, anlamıyorum,» dedi.

Bu delikanlıyı hepimiz sevmeye başladık. Hepimizle ayrı ayrı gelip konuşuyor, bize yapılan haksızlıklar karşısında «Bu namussuzluk nasıl yapılır?» diye dövünüyordu.

Durumumuzu görüp şaştıkça, saatte bikaç kez,

— Bir insana bu nasıl yapılır? der dururdu.

Dört yıldır dört gün izinli gitmemiş bir arkadaşla konuşurken,

— Bu ne namussuzluk! Bu ne eşşoğlu eşşeklik! dedi. Böyle şeyleri benim kafam almıyor. Nasıl yapıyorlar?

Bu sözlerin etkisi çarçabuk görüldü. Herkes eskisinden daha hızlı, canla başla çalışmaya başladı. Az zaman sonra verim iki katına çıktı. İnsan kendi işinde olsa böyle çalışmaz. Pazarları bile fazla ücret almadan çalışanlar vardı. Dalga geçen oldu mu, böylelerine hep birden kızılıyordu.

Yalnız bir İhsan vardı içimizde, O, bitürlü yo-

la gelmiyordu, bitürlü bu genç patronu sevememişti, ona ısınamamıştı. Doğrusu İhsan'a hepimiz içerliyorduk.

— Böyle melek gibi delikanlıya böyle davranılır mı?

Artık hepimiz delikanlının işleri kavrayıp herşeyi eline almasını, durumumuzu düzeltmesini, paramızı arttırmasını bekliyorduk. Üç ay bekledik. Hiçbişey değişmedi. Büsbütün tersine gitti. Soğuklar bastırmıştı, eskiden verilenin yarısı kadar bile kömür verilmiyordu. Aldığımız paralarda bile kesinti yapıyorlardı. Gitgide kötüye gidiyorduk. Oysa patronların kazandığını, hem de çok kazandığını biliyorduk. Sekizyüzyirmi bin lira vergi vermişlerdi. Bir de bu verginin kazancını düşünün.

İhsan,

— Ben size söylememiş miydim? dedi.

Bir patırdı çıkaracaktı. Onu zor tuttuk.

— Dur hele, biraz daha dişimizi sıkalım.

Ertesi gün İhsan'ı işten çıkardılar. Bir ay daha dişimizi sıktık. Ama mırıltılar başlamıştı. Arkadaşlar söyleniyordu. İşin anlaşılmaz yanı, kim ağzını biraz açsa, hemen işten çıkarılıyor, yerine bir başkası alınıyordu. Genç patron ortalarda görünmez olmuştu. Eskisi gibi yanımıza gelmiyordu. Koğula çıkarıla eski arkadaşların yarısı kalmıştık. Bigün artık bıçak kemiğe dayandı. İçimizden biri,

— Gidip şu herifi görelim! dedi.

Can burnumuza gelmişti. Arkadaşlar,

— Elverdi artık!

— Yeter be!

Diye bağırmaya başladılar. Hep birden yürüdük. En yaşlımız,

— Böyle hep birden olmaz! dedi, aramızdan üç kişi seçelim. Onlar gidip konuşsun, derdimizi anlatsın.

Seçilen üç kişi arasında ben de vardım. En coşkunumuz olan arkadaş,

— Eğer verdiği sözde durmasın, suratına tüküreceğim, namussuzum tüküreceğim! diye bağırdı.

Üçümüz patronun kapısına geldik. Ben kapıyı tıklattım. Ses gelmedi içerden. Bir daha vurdum. Dördüncü vuruşta,

— Geel! diye bir ses duyduk.

Kapıyı açtık. Tam karşımızda masa vardı. Genç patron ayaklarını masanın üstüne koymuştu. Başını, iki tabanının arasında görüyduk. Bizi görünce ayağını değil, kılını bile kıpdatmadı. Çiklet çiğniyordu.

— Ne var? dedi.

Sesi bile kalınlaşmıştı. Bir arkadaş,

— Sizinle konuşacağız, dedi.

— İş zamanı konuşulmaz. Paydosta gelin!

— Hayır. Şimdi konuşacağız.

— Ne istiyorsunuz?

— Siz buraya yeni geldiğiniz zaman kaç p ra aldığımızı öğrenince, «Bu ne alçaklık, n yapıyorlar bunu?» demez miydiniz?

Kalıbını bozmadan karşılık verdi:

— Derdim, ne olacak?

— Bize yıllık izin verilmediğini öğrenince, « ne namussuzluk, bunu nasıl yapabiliyorlar?» yen siz değil miydiniz?

Çikleti ağzında bir kez dolaştırdıktan son

— Bendim, ne olacak? dedi.

— Bizim çalışma yerimizin kötülüğünü, ç lışma koşulumuzun ağırlığını, ne kadar çok ç lıştığımızı görünce siz değil miydiniz, «Bu haksızlık, bunu bir insan nasıl yapar?» di barbar bağıran?

— Evet, bendim.

— Peki, çektiğimiz sıkıntıyı görünce «Bu canavarlık, bir insana bu nasıl yapılır?» deme niz mi? Hem de kaç yüz kez...

— Dedim. Bundan ne çıkar?

Soğukkanlılık olursa bu kadar olur. Şaşk lıktan sesimizin, soluğumuzun kesildiğini görüce,

— Bana bakın! diye söze başladı. Ben iş h yatı nedir, bilmiyordum. İlk görevimi burada ya tım. Herşeyin acemisiydim. Onun için «Bu iş nasıl yapılır?» diye soruyor, o işlerin nasıl y pıldığını öğrenmeye çalışıyordum. «Bu alçak nasıl olur, bu namussuzluk nasıl olur? Bu kaz nasıl atılır?» diye sorup öğrenmeye uğraşıyo dum. Üç dört aylık staj yapınca, bunların na yapıldığını öğrendim. Artık sizden sorup öğre meye ihtiyacım kalmadı. Hadi, çekin arabanı

Ağzındaki çikleti tükürdü. Bir puro yaktı. B de dışarı çıktı. O coşkulu arkadaşa,

— Hani suratına tükürecektin, neye tükürm din? diye sordum.

— Benim tükrüğümün haysiyeti var, dedi. H rifte surat yok ki, neresine tüküreyim?

VAR MI BANA YAN BAKAN

Galata'da, bütün kulağıkesiklerin gece dokuzan sonra, teker teker düştükleri Yandım Ali'nin ahvesi, bu gece her zamankinden daha kalaalık. İşte, bileğinin hakkına bütün randevu evlerinden haraç yiyen Bahriyeli Nuri. Onun yanda, bir elinde cıgara, bir elinde kahve finanı, gocuğu bir omuzunda, sol kaşının altından udağının kenarına kadar eski bir bıçak yarai izi görünen Kürt Abo! Bir tamam onsekiz yıl amda yattı, daha yeni çıktı mapustan. Arkalıkkahve iskemlesine ters oturmuş, bıyıkları kozatikli kara yağız delikanlı, en azılılardan Tahkaleli Rıza'yı bir gece Yüksekkaldırım'ın alt aşından Tepebaşı'na kadar kovaladı.

Hele şu, gömleğinin sıvalı kolundan pazusunaki dövme Denizkızı resmi görünen arabacı ahmi... İdam altında ondört yıl hapiste yattı.

Kahvede yirmiyedi müşteri var, hepsi birbinden azılı, belâlarını arayan kabadayılar. Kii bikaç cana kıymış, hapisten yeni çıkmış, kii vurduğu yerden ses getiren takımından, kii kellekoltukta canını pazara atmışlardan...

Burası başka yerlere benzemez, ağız dalaşı, avga, patırtı olmaz. Kimin haddine, hepsi de arlamak için bir kıvılcıma bakıyor. Ama bir de avga olursa tam olur, bikaç leş serilmeden ahve kapanmaz. Yandım Ali'nin kahvesi neler örmüş, neler...

Sokağın başından bir ses duyuldu:

— Haaaayt... Var mı ulan bana yan bakan?

Kahvedekilerin kulakları dikildi. Bu ne iş be? u kadar kabadayının oturduğu kahvenin sokaında nara atmak ha? Besbelli canına susamış ergele...

Nara bikaç kez daha duyuldu. İnce, titrek çaal çatal bir sesti. Sonra narayı patlatan adam ahvenin kapısında görüldü:

— Ulan!... Beni dövecek kabadayı daha anaının karnından çıkmadı...

Memur kılıklı bir herifti. Kolalı gömlek, bounbağı, ütülü elbise... Üstelik de ufak tefek, ıska, kara kuru ve yaşlıydı.

— Var mı? Sıkı mı ulan? Bileğimi bükecek rkek göremiyorum ben...

Herif, ölümüne mi susamış ne? Şu kabadayıarın bir teki bir sıkı öksürse, sıska herif uçaak. Daha da postasını koyuyor.

Ama ne o? Kahvedekilerde çıt yok. Bir tanei,

— Tanıyor musun bunu? diye yanındakinin kulağına fısıldıyor.

— Yooo... Kodeslerde görmedim, bitirimhanelerde görmedim, kerizde görmedim.

— Ben de hiç görmedim.

Adam kahvedeki masalardan birinin mermerine yumruğunu indirip bağırıyor:

— Beni dövecek adam yoktur ulan bu dünyada!

Vay anasını! Adam bağırdı çağırdı sonra da çıkıp gitti.

Kahvedekiler konuşmaya başladılar:

— Caket altında adam kısmı belli omaz.

— Herifin manga! kadar yüreği var be!.

— Analar ne arslanlar doğuruyor imanım!

Sonra geçmiş olaylardan anlatılmaya başlandı. Eskilerden biri,

— Belli olmaz, diyordu. Adamın ufak tefek olduğuna bakmıyacaksın. Böyleleri çetin ceviz gibi olur. Ne yapsan kırılmaz namussuz. Benim gençliğimde, tıpkı bunun gibi, Basri Bey adında, hem de memur biri vardı...

O bitirince hikâyesini, öbürü başlıyordu:

— Herif elbet bişeyine güveniyor imanım. Böyle sıska, ihtiyar diye haklarım sanma... Ben bunun gibi birini bilirim, kedi gibi çevikti. Gözümün önünde dört kabadayının elinden bıçaklarını aldı, herifleri o zamanki Yenicami helâlarına kadar kovaladı.

— Bunlar iyi bıçak kullanır. Tabancayla üstüne gidemezsin...

Memur kılıklı bu ihtiyardan bütün kabadayılar sinmişti. Herifin bir hüneri vardı ki, durup dururken İstanbul'un en kalbur üstü kabadayılarına postasını koyuyordu.

Arabacı Rahmi, ne olursa olsun, bu raconu kendine yediremedi. Ertesi gece yine o nağra duyuldu. İhtiyar, sallana sallana kahveden girdi. Bikaç kez,

— Bana fiske vuracak adam daha dünyaya gelmedi! diye bağırıp çağırdı.

Arabacı Rahmi, şu herife bir görüneyim diye düşündü ama, ne olur ne olmaz, bu kadar omuzdaşın arasında bozum olabilirdi.

Adamın arkasından o da çıktı. Adam önde sallana sallana o duvar senin, bu duvar benim yürüyordu. Arabacı Rahmi,

— Sıksam suyunu çıkarırım! diye düşündü.

Ama belli olmaz ki... Ne olursa olsun, ucun-

da ölüm olsa bile, şu adamla çarpışacaktı. Başka şey değil, merak... Merak ediyordu. Gösterişi yoktu ama, çok mu yürekliydi, demir gibi kuvvetli miydi? Yoksa kedi gibi çevik miydi? Tabancasına, bıçağına mı güveniyordu? Delik deşik de olsa, Arabacı Rahmi bunu anlıyacaktı. Yalnız bu çarpışma, kimsenin göremiyeceği bir yerde olsun istiyordu. Kabadayılar arasında bozulmak, hele böyle sıska bir ihtiyarın karşısında bozum olmak ölümden beterdi.

Öndeki adam karanlık bir sokağa saptı. İn cin yoktu. Arabacı Rahmi, kan akıtmaya alesta, iç cebindeki, kınsız, cep astarını delmesin diye sivri ucu mantarlı Bursa bıçağını yokladı. Herifi şöyle bir hafiften hacamat edecekti. Öyle arkadan, kancıkçasına değil, karşıkarşıya... Bir de tabancasını yokladı. O da tamam... İhtiyar tintin önünden gidiyordu. Arabacı Rahmi yaklaştı. Hayır... Basbayağı korkuyordu ihtiyardan. Belli ki eski bir kurt... İster misin, herif birden arkasına dönüp de iki tane yapıştırsın, Rahmi mevlâsını şaşırsın... Daha karanlık bir sokağa girdiler. Rahmi üçbuçuk atmaya başladı. Şimdiye kadar yaraladıkları sayısızdı. Hem hepsi de adı söylenir takımından.

Adam bir hamamın kapısından girdi. Arabacı Rahmi de arkasından. Adam soyundu, Rahmi de soyundu. Adam içeri girdi, Rahmi de... Ya ölüm, ya kalım, bu işi bu gece bitirmeli, meraktan kurtulmalıydı.

Vakit geç olduğu için koskoca hamamda, ikisinden başka kimsecikler yoktu. Rahmi,

— Tam yeri, dedi içinden, herif çırçıplak... Peştemalın altında da bıçağı yok ya bunun.

Adamın yanındaki kurnaya oturdu. Yoktan hır çıkarmak istiyordu.

— Bana bak moruk, dedi. Üstüme pis suları sıçratıyorsun.

Adam,

— Affedersiniz! dedi.

Başka bir kurnaya geçti.

— Çirkef suların buraya da sıçıyor be...

— Peki kardeşim, peki... Başka yere giderim...

Rahmi çıkışıyordu ama, herifin yumuşaklığından da büsbütün korkuyordu. Çünkü eski kabadayıların çok yumuşak, çok efendi adamlar olduklarını duymuştu. Sabrederler ederler, bir de kızdılar mı, artık oralardan kaç, durma.

— Bana bak ihtiyar! Hamam tasını kurnaya vurup durma, başım şişti.

— Haklısın kardeşim, başüstüne!.

Vay anasını, ne herifti be... Arabacı Rahmi, adamın kurnasına gitti:

— Kalk ulan buradan. Burada ben yıkanacağım...

— Başüstüne. Ben başka yerde de yıkanırım. Buyurun!

Rahmi gittikçe sesini yükseltiyordu:

— Len, itoğlu it, boyuna suları dökünüp durma, bana su kalmıyor.

— Peki kardeşim, sen yıkan, ben sonra da yıkansam olur.

Arabacı Rahmi çatlayacak. Herif kavgaya çanak tutmuyor ki, haklasın.

— Çık lan dışarı!. Çık... Hassiiii! Ben hamamda yalnız başıma yıkanacağım.

— Kızma kardeşim, kızma... Gülegüle yıkan. Hadi ben çıkıyorum.

Herif ıslak peştemallarını tolayıp çıkarken, Rahmi koluna yapıştı:

— Ulan, ben senin izzetli, saadetli, gelmişini, geçmişini, kızını, kısrağını, ebeni, bebeni kundaktakini eşiktekini, beşiktekini...

Adlı adınca öyle ağır, öyle okkalı sövüp saydı ki...

Boynu bükük ihtiyar,

— Pekâlâ arslanım, pekâlâ... dedi, senin canın sağ olsun, Tabiî yaparsın.

— Ulan, dedi, sen değil misin dört akşamdır bizim kahveye gelip de, beni dövecek adam daha anasından çıkmadı, diye bağıran?

— Evet, benim...

— Hani seni dövecek adam yoktu... Karşımda gık diyemedin.

İhtiyar,

— E peki, dövdün mü evladım, dedi, dövebildin mi? Bende bu yumuşak başlılık, bu huy olduktan sonra, evvelallah kimse kılıma bile dokunamaz!

İhtiyar nalınları tıkırdatarak dışarı çıktı. Arabacı Rahmi arkasından bakakaldı.

KUMBARA HIRSIZI

Altı aydan beri İstanbul'un sokaklarında, iskele ve duraklarında, telefon odalarındaki otomatik telefonların kumbaraları çalınıyordu. Bir tedbir olmak üzere, Telefon İdaresi Almanya'dan yeni otomatik telefonlar getirtti. Bunların kumbarası telefon sandığıyle birlikte olduğundan, kumbaranın sökülmesi olanaksızdı. Ama bu kez de hırsızlar, kumbarayla birlikte bütün telefon sandığını olduğu gibi çalıp götürmeye başladılar. Vapur iskelelerinde, postanelerde, garlarda ne kadar otomatik telefon varsa hemen hepsi çalınmıştı. İdare, haftada bir yeni telefonlar koyuyor, ertesi gün, hattâ o gün, yeni konulan telefon çalınıyordu.

Telefon İdaresi otomatik telefonların çalınmaması için başka tedbirler araştırıyordu. Bu amaçla bir komisyon kuruldu. Uzmanlardan biri şu öneriyi ortaya attı:

— Kumbaraları nasıl telefon sandığından sökülmez bir halde bütün yaptıysak, şimdi de telefon odasıyla, telefon sandığını birbirinden ayrılmıyacak biçimde perçinli yapalım.

Bu buluş komisyon üyelerine uygun geldiyse de içlerinden biri,

— Bu bir tedbir değil! dedi.

— Neden?

— Biz bunu denedik, olmadı. Eskiden hiç olmazsa yalnız kumbaralar çalınıyordu. Çalmasınlar diye kumbarayı telefon sandığına perçinli yaptırdık, bu kez, olduğu gibi sandığı da birlikte yürüttüler. Şimdi, sayın arkadaşlarımız kumbarayı, telefonu, kutuyu ve odayı hep bir yapalım, perçinli olsun da birbirinden ayrılmasın diyorlar. Ama düşünmüyorlar ki, hırsızlar bu kez odayı da birlikte topunu birden çalacaklarından İdaremizin zararı daha büyük olur.

— Öyleyse ne yapalım? diye bir ses yükseldi.

— Yapılacak şey, hırsızlara komisyon, yahut prim vererek, kumbaraları çalmamalarını kendilerinden rica etmektir.

— Yok daha neler! Prim vereceğimize aylığa bağlıyalım, alıp memur yapalım. Geç efendim, olur mu böyle şey!

— Sayın arkadaşlar! Bir noktayı unutuyorsunuz. Herifler ortada yok, siz primden, komisyondan, aylıktan sözediyorsunuz. Önce herifleri yakalamalı, sonra aylığa bağlamalı.

Yakaladıktan sonra ne diye aylık verecekmişiz! Polise teslim ederiz.

— Peki ama, hırsız bu söylediğimizi duyarsa, yakalanır mı hiç?..

— Biz kendi aramızda konuşuyoruz, biz bize...

— Olsun. Yerin kulağı var.

Telefon İdaresi, telefon kumbaralarını çaldırtmamak için tedbirler düşüne dursun, hırsız kovalamakta, hırsız yakalamakta ve yakaladıklarını kaçırmaktaki büyük değerini her zaman ve her yerde tanıtlamış olan polisimiz, kumbara hırsızlarından birini enselemişti.

Demokratik rejim gereği, muhalefet şiddetlendikçe ve muhalifler arttıkça polisin işi zorlaşmıştı. Her muhalifin arkasına bir polis takmaya, polis kadrosu yetmiyordu. Bunun üzerine polislere beş altı iş birden verilmeye başlandı. Polisler ilk iş olarak muhalifleri izlerken, biyandan da hırsızları yakalamaya, kaçakları tutmaya, randevu evleri basmaya çalışacaklar ve nöbet tutacaklardı.

Haydarpaşa garında altı işi birden yapan, Şerlok Holmes'e taş çıkartacak kadar dikkatli bir sivil polis, telefon odalarından çıkan bir adamdan kuşkulandı. Dünyada şu iki gerçeği, iki kere iki dört eder gibi ezberlemeli: Polisin gözünden hiçbişey kaçmaz bir, bir de dünyanın öbür ucuna kaçsan adaletin pençesi yakandadır, iki...

Uzun boylu, geniş omuzlu bir adamdı. Orta yaşlıydı. İyi giyimliydi. Telefon odasının kapısını açıp başını dışarı uzatmış, dört bir yanı kuşkuyla gözetlemiş, ancak ondan sonra telefon odasından çıkmıştı. Pardesüsünün altında bir şişkinlik vardı.

Sivil polis, izlemekte olduğu muhalife,

— Kardeşim, rica ederim bir yere ayrılma, dedi, ben beş dakikaya kalmaz, gelirim.

Telefon odasından çıkan adam, garın merdivenini iniyordu. Sivil polis, adaletin pençesi saydığı eliyle onu omuzundan yakaladı.

— Nedir o pardesünün altındaki?

Adam hiç kalıbını bozmadı. Tecrübeli polis böylelerini çok görmüştü. Örneğin şimdi bu polis var ya, bir gece yarısı, bir ticarethanenin kasasını kamyona yükleyen bir hırsız görmüştü. Hırsız, hiç şaşırmadan, o ticarethanenin sahibi olduğunu söylemişti. Belki bu hırsız da, «Telefon İdaresinin tamircisiyim. Makine bozulmuş da tamirhaneye götürüyorum» diyecekti.

Polis bir daha sordu:

— Ne var, diyorum sana?

— Telefon...

Polis kurnaz kurnaz güldü:

— Telefon, ha?

— Evet, satın aldım.

Düdükler öttü. Yardımcılar geldi. Hırsızı karakola götürdüler.

Hırsız,

— Yoruldum, dedi.

Pardesüsünün altındaki koskoca otomatik telefonu komiserin masasına koydu. Sonra da,

— Ne istiyorsunuz benden? diye sordu.

Polisler birbirlerine,

— Amma soğukkanlı hırsız! dediler.

Komiser, adamın düzgün kılığına bakıp,

— Kibar hırsız! dedi.

— Hırsız değilim, çalmadım.

— Ya n'aaptın? Bu koca alâmeti yazıhanene mi kuracaksın, yoksa evine mi?

— Yazıhanemde de telefon var, evimde de...

— Oooo... Büyük gangster...

— Rica ederim Komiser Bey. Bu genel telefon benim hiçbir işime yaramaz. Üstelik pahalı da, ama satın almak zorunda kaldım.

Odadaki polislerden biri arkadaşlarına, elini kafasına götürüp «terelelli» işareti yaptı. Komiser, hırsıza,

— Deli numarası yapma, dedi, bak şu copa! Deliyi akıllı, akıllıyı deli eder.

Adam tekrar,

— Rica ederim, dedi, rica ederim. Komiser Bey... Siz, benim kim olduğumu bilmeden...

— Merak etme, sabıka arşivinden, parmak izinden şimdi öğreniriz ne mal olduğunu.

— Benim hiç sabıkam yok.

— Yaa!.. Demek yeni başladın bu zenata?

— Yanılıyorsunuz. Beni herkes tanır.

— Adın ne senin?

— Ulvi Yatkınay. Telefon rehberine bakın, orada adımı göreceksiniz.

Gerçekten de telefon rehberinde, ev, yazıhane, depo olmak üzere Ulvi Yatkınay adına üç ayrı telefon numarası vardı.

Komiser,

— Demek şimdi de sahtecilik ha? Başka birinin adını verip, aklınca yakanı kurtaracaksın elimizden...

Kısa bir araştırma sonunda bu adamın sabıka kaydı bulunmadığı gibi, gerçekten de Ulvi Yatkınay adında zengin bir işadamı olduğu anlaşıldı.

Eski bir polis,

— Ben böylelerini çok gördüm, dedi böyleleri kibarlar arsından çıkar. Buna kleptomani hastalığı denir. Ne kadar zengin olurlarsa olsunlar, çalmadan duramazlar.

Adam hâlâ,

— Bu telefon benim malım. Ne istiyorsunuz benden? Parasını ödedim, satın aldım, deyip duruyordu.

Adamın kimliğini, tanınmış biri olduğunu öğrenen komiser,

— Beyefendi, dedi, eğer satın aldım diye ısrar ederseniz, sizi müşahede altına almaları için Adlî Tıbba yollamak zorunda kalacağım.

— Neden?

— Hiç genel telefon satın alınır mı?

— Hah... Hiç bunu sorduğunuz yok. Satın aldım diyorum size, inanmıyorsunuz. Bu telefon makinelerinin, kumbarası ve kutusuyla Almanya'dan 300 liraya getirildiğini, Telefon İdaresindeki bir arkadaşımdan öğrendim. Ben ticaret yaptığımdan hergün yirmi otuz kere telefon ederim. Sokakta olduğum zamanlar, ben de herkes gibi bu genel telefonlarla konuşmak isterim.

Komiser,

— Tabiî... dedi.

— Hiç de tabiî değil.

— Neden tabiî değilmiş?

— Lütfen, benimle şu telefon kabinelerinden birine kadar gelin de, tabiî mi, değil mi görün bakalım.

Komiser, iki polis bir de adam garın telefon kabinelerinden birine gittiler.

Adam,

— Hep birlikte girelim de hepiniz görün... dedi.

Dört kişi zorzor küçük odaya girdiler. Adam, komisere,

— Şimdi, lütfen kendi karakolunuza telefon edin! dedi.

Komiser otomatik telefon kolunu kaldırdı, delikten 25 kuruş attı. Numarayı çevirdi. Sonra,

— Meşgul, dedi. Kolu yine yerine koydu.

Konuşmayınca, atılan 25 kuruşun alt delikten düşmesi gerekirdi, ama, düşmedi. Komiser,

— Vay anasını!.. dedi.

— Lütfen bir kere de Emniyet Müdürüne telefon edin, dedi.

Komiser bir 25 kuruş daha attı. Numarayı çevirdi.

— Cevap vermiyorlar, dedi. Telefonu kapadı. Yine 25 kuruş düşmemişti.

Komiser bir daha,

— Vay anasını!... dedi.

Eliyle kurcaladı, oynadı, vurdu, 25 kuruş düşmedi.

— Bir kere de Telefon Müdürlüğünü arayın.

Komiser, çengele asılı rehberden Telefon Müdürlüğünün numarasına baktı. Otomatik telefona 25 kuruş attı, numarayı çevirdi.

— Acayip sesler geliyor! dedi.

Kolu yerine koydu. 25 kuruş yine düşmemişti. İyice kızan komiser, telefon kutusunu sarsmaya, yumruklamaya, sallamaya başladı. Adam,

— Durun, dedi, ben beş yıldır, bu otomatik genel telefonlardan günde en az on defa telefon ederim. Hiçbirinde konuşamam. Param da geri gelmez. Günde 2,5 lira, ayda 75 lira, yılda yedi sekiz yüz lira... Beş yılda şu kadar para... Ben de sizin gibi kızdım, vurdum, yumrukladım, sarstım, salladım, param düşmedi. Para bu! En sonunda kutuyu olduğu gibi kaldırdım. Bu kutu 300 lira. Ben bunun parasını yirmi kere vermişim. Bir mal başka nasıl satın alınır?

Komiser,

— Evet, dedi.

Adam,

— Hem ben size bişey söyliyeyim mi, dedi. bizde Elektrik İdaresi zarar eder, Sular İdaresi zarar eder. Tramvay İdaresi zarar eder, Havagazı, Tünel, Otobüs İdaresi zarar eder. Yâni bütün resmî idareler zarar eder. Yalnız Telefon İdaresi kâr eder. Şimdi anladınız mı neden kâr ettiğini?

Komiserle polisler, kabineden çıkmışlardı. Adam içerde kalmış, hâlâ telefon kutusuyla uğraşıyordu.

Komiser,

— Ne yapıyorsunuz? diye sordu.

Adam,

— Söküyorum, dedi; bu da benim. Evde üç tane daha var. Bir de sabahleyin sökmüştüm. Bu beşincisi. Daha iki tane hakkım var. Şimdi de bunu söküyorum.

Komiser,

— O söktüğünüz telefonun 75 kuruşluğu benimdir, dedi.

Sonra hep birden karakola gittiler. Adamın evinde yapılan aramada üç genel telefon daha bulundu. Tutanak düzenlenip adliyeye gönderildi. Ertesi gün bütün gazeteler: «Aylardan beri genel telefonları çalan hırsız yakalandı» diye yazıyorlardı.

PARMAK SPORU

Saygı duyduğum insandır. Ortaokulda hocamdı, sonradan arkadaşım oldu. Hem yaşına, hem başına saygı duyarım. Tünel'de karşılaştık. Konuşa konuşa Taksim'e doğru yürümeye başladık. Onunla her ne denli arkadaşsak da, meyhanelerde içmiş, hattâ sarhoş bile olmuşsak da, hiç bir zaman onun hafifliğini, sululuğunu görmedim. Tane tane konuşur. Konuştuğu da dinlenir. Hani «ağır adam» derler ya, işte o ağır adam budur.

Yine önemli yurt sorunları üzerinde konuşuyor, düşünce yürütüyoruz. Günün o saatinde Beyoğlu da öyle kalabalık ki... Hele kadınlar, hele kadınlar... Sen ister iste, ister isteme, ya dirseğin, ya elin, ya omuzun ikide bir kadınların yumuşaklığına çarpıyor. Tünel'den şöyle yüz adım gittik gitmedik, Hoca,

— Parmak sporu yapmak ister misin? dedi.

Yüzüne baktım, her zamanki gibi, yâni asık değilse de, ağzı kulaklarına kadar basık da değil...

— Aman Hoca, dedim.

— Ne var? Sen hiç parmak sporu yapmadın mı?

Herhalde Hoca benim ağzımı arıyor, diye düşündüm.

— Yapmadım, diye karşılık verdim.

— Aman salık veririm yap.

— Ne yapayım Hoca?

— Parmak sporu.

Bir daha yüzüne baktım, gülmüyor.

— Çok zevkli oluyor, dedi, ben ne zaman Beyoğlu'na çıksam ille parmak sporu yaparım.

— Deme Hoca...

— Vallahi... Sen de yap, göreceksin, tadına doyum olmuyor.

Bizim Hoca bozulmuş olacak. Kadınlara çarpa çarpa yürüyoruz.

— Ayıp olmaz mı Hoca? dedim.

— Neden ayıp olsun?

— Amma yaptın be Hoca... Bu yaştan sonra parmak sporu yapmak bize yakışır mı?

— Yooo... Büsbütün yanlış düşünüyorsun. Sporun hiç bir zaman yaşı olmaz. Her yaşın kendine göre bir sporu vardır. Yirmibeşe kadar ağır sporlar yapmalı. Ondan sonra hafiften almalı. Tenis, daha olmazsa ping - pong gibi... Daha da yaşlanınca yürüyüş. Sen kaç yaşındasın?

— Kırk bir...

— Hah, tam sırası... Sen şimdi boyuna parmak sporu yapmalısın. Bir alışsan, artık kendini alamazsın. Önce ben de ayıp mayıp dedim ama, sonra arkadaşlar zorladı, biriki derken, bir dadandım ki bu parmak sporuna, hiç sorma...

Dönüp dönüp yüzüne bakıyorum, alay desem alay değil, şaka desem şaka değil... Dünya böyledir işte. En doğru bildiğin bir adamı bile bir iyice inceledin mi, altından ne mal olduğu sırıtır. Demek bizim Hoca da bir sapıkmış. Ya da sonradan sapık olmuş.

— İyi ama Hoca, ben evli barklı adamım.

— Daha iyi söyledin ya... Bekâr delikanlı olsan koşarsın, atlarsın. Bu tam evliler için biçilmiş kaftan. Kendini sıkmak, zorlamak istemez. Hiç kuvvet istemiyor. Bikez dene bak, göreceksin, ne kolay...

— Çok rica ederim Hoca...

— Vallahi.

— Bana müsaade... Ben şurda bir arkadaşa uğrayacağım da...

Ondan ayrılmak için başka yol yoktu.

— Hani Taksim'e çıkıyordun? dedi.

Elimden tuttu.

— Parmak sporu yapmadan dünyada bırakmam.

Bir belâya çattık ki...

— Ben yapamam Hoca, dedim.

— Bir dene, hoşuna gitmezse bir daha yapmazsın.

— Yahu, birisi görür de rezil oluruz.

— Neden? Neye rezil olacakmışız? Spor insana dinçlik verir. Spor yapmak ayıp mı? Hem bu parmak sporu şimdi moda, herkes yapıyor.

— Bırak Allâsen Hoca...

— Canım, bir denemekten ne çıkar?

— Yapamam.

— Ölüm yok ya bunun ucunda.

— Bir tanıdık kadına filân çatarız.

— Olsun. Kadınlar da yapıyor şimdi.

— Ne yapıyor?

— Parmak sporu.

— Aman Hoca rica ederim, sen çıldırdın mı Kadın kısmı böyle şey yapar mı?

— Senin dünyadan haberin yok. Şimdi bütün kadınlar, hele yüksek sosyete hanımları hep parmak sporu yapıyorlar.

— Ya polis görürse?

— Görsüüün... Polisler de yapıyor.

— Yasak değil mi?

— Canım, sporun yasağı olur mu? Eğer bi hiyle yaparsan o başka...

— Bunun hiylesi de mi var?

— Var ya...

— Ya yakalanırsak.

— Yooo... serbest. Eskidendi o. Şimdi parmak sporu her yerde serbest. Mahkemeden karar çıkardılar. Parmak sporu resmen yapılıyor şimdi.

Kulaklarıma inanamıyorum.

— Hocam, yâni siz bunu doğru buluyor musunuz?

— Vallahi eskiden ben de senin gibi düşünüyordum. Ama şimdi kendim de bu parmak sporuna başladıktan sonra, çok doğru buluyorum. İcat edenden Allah razı olsun.

Artık saygıyı maygıyı biyana koyup,

— Tu!... diye bağırdım, tuh be!... Artık bu kadarı da olmaz. Bir de ahlâk kalmadı diyorlar. Kalmaz ya... Hoca, böyle yaparsa...

— Yahu kardeşim, bunun hocalıkla, ahlâkla ne ilgisi var? Ben Eğitim Bakanı olsam, bütün okullara parmak sporunu zorunlu yaparım. Futbolda ayağın kırılır, denizde boğulursun... Hepsinde bir tehlike var. Bunda öyle şey yok.

— Okullara mı koydurursun?

— Elbette.

— Peki, ne işe yarar?

— Bu parmak sporunu yapanların eli çabuklaşır. Eli her işe yatar. Sonra zihin işi... İyi kollayıp, ondan sonra parmağını...

— Sus Hoca! diye bağırdım.

Böyle konuşa konuşa (.....) sinemasının köşesine dek gelmiştik. Hoca bir sokağa saptı,

— Gel işte burada, dedi.

— Nedir oradaki?

— Parmak sporu.

— Kapalı yerde mi?

— Tabiî kapalı. Yolda olmaz ya...

— Yakalanırsak?

— Serbest diyorum.

Bende de merak başlamıştı. Hele kapalı yerde oluşu daha çok ilgimi çekti. İnsan kötü yola ça

ık gidiyor. Kişi arkadaşından azar, demezler ! Ama kendi kendime «ilk ve son» diyordum. Bir bodruma girdik. Yedi sekiz basamak ye- altına indik. Koca bir salon. İçerisi kadın er- k, kız, oğlan tıklım tıklım. Cıgara dumanından öz gözü görmüyor. Uğultudan kulak ağızı duy- uyor. İçerde bisürü kumar makinesi var. Her akineyi bir kalabalık çevirmiş. Hocayla biz de akinenin başında sıraya girenlerin arkasında erimizi aldık. Hoca anlatmaya başladı:

— İşte parmak sporu bu... Bak orada bir sü- delik var. Alttaki delikten bir on kuruş ata- aksın. Sonra öbür deliklerden hangisini beğe- rsen, parmağını sokup düğmesine basacaksın. tık şansına. Bazan alttan on tane on kuruşluk rden çıkıyor, bazan iki, bazan bir...

Ben o gün altmış tane on kuruşluk attım. Hiç- şey çıkmadı deliklerden. Çıkmadı ama, ben bu armak sporuna iyice alıştım. Haftada biriki kez aya gidiyor, parmak sporu yapıyorum. Eğer im çok olur taa Beyoğlu'na kadar çıkamazsam, o zaman da işin kolayını buldum; İstasyonlarda, iskelelerde, postahanelerde posta idaresinin telefon kabineleri var ya... İşte oraya giriyorum. Otomatik telefon kutusuna bir 25 kuruş atıp, gelişi güzel bir telefon numarası çeviriyorum. Hepiniz bilirsiniz, bu otomatik telefonlarla konuşulamadığı gibi, attığınız 25 kuruş da geri gelmez. Şimdi uklınıza, «Oyleyse niçin telefon kabinesine giriyorsun?» diye sormak gelir.

Niçin olacak, parmak sporu yapmak için. Çünkü bu otomatik telefon kutularının parmak sporu makinelerinden kalır yeri yok. Oradan da attığım para geri gelmiyor, buradan da... Yalnız bu ikinciler insanın sinirini bozuyor, daha da pahalı. Ama parmak sporu zevki için bu kadarına katlanıyorum.

NOT: Amerika'dan gelen bu oyun makinelerinin «kumar makinesi» olduğu, kaldırılacağı söylenmiş, bunun üzerine bu işin ticaretini yapanlar, bunların kumar değil, «parmak sporu» olduğuna dair resmî karar çıkarmışlardır.

İŞADAMI

Gazetelerin ilân sayfalarında şöyle küçük bir ân çıktı: «Amerikalı bir işadamı Türkiye'deki caret, ithalât ve ihracat firmalarıyle tanışmak iş yapmak için anlaşmak istiyor. Adres: Sieg- an Chase, D. X. L. (.....) Michigan U.S.A.»

Salih Küpoğlu gazetedeki bu küçük ilânı oku- ama üzerinde pek durmadı. Salih Küpoğlu erde kazanç görürse oraya el atan girişken bir adamıydı. Büyük yapılar, yollar, köprüler yap- ı gibi, tütün, fındık, yapağı, deri satar, başka kelerden de radyodan tırnak cilâsına değir- en taşına dek her şey getirtirdi.

Dedesinin dedesinin küpler dolusu altını ol- uğu dillerde dolaştığından, o aileye eskiden üplüzâdeler denirken, ailenin son kalıntısı Sa- , ticaret işlerini İstanbul'a taşıdıktan sonra üzyıllık eşraf ailesi adı Küplüzâde'yi Küpoğlu' a çevirmişti.

Salih Küpoğlu'nun derdini, kendisinden, bir Ermeni kâtibi Osep'ten başka bilen yoktu. Sa- Küpoğlu iflâs etmek üzereydi. Hem de güm- ir gümbür iflâs edecekti. Öyle ki arkasından, eş on büyük firmayı da kendisiyle sürükleyip batıracaktı. Oysa Salih Küpoğlu'nun depolarında, ardiyelerinde tonlarla mal birikmiş, yatıyor, bu mallar gündengüne çürüyordu. Kimsenin yaklaşan bu iflas tehlikesinden haberi yoktu.

Depolarını dolduran malları, borcunun onda birini bile ödemezdi, hem de bitürlü satılamayan, alıcı bulamıyan mallar...

Salih Küpoğlu saat onda apartmanından çıktı. Özel arabasiyle yazıhanesine gitti. Kâtibi Osep'e,

— Bir haber var mı? diye sordu.

Osep umutsuzca başını salladı.

Salih Küpoğlu lâf olsun diye,

— Amerikalı bir iş adamı, bizim iş adamlarıyle tanışmak istiyor, dedi, gazeteye ilân vermiş.

Osep, tavşan kokusu almış tazı gibi kulaklarını dikti.

— Hangi gazetede?

Salih Küpoğlu, ilânı okuduğu gazeteyi kâtibine uzattı. Osep, gazete yazıları arasına sıkışmış küçük ilânı birkaç kez okuduktan sonra,

— Hemen mektup yazalım, dedi.

Salih Küpoğlu bezgin,

— Amaan Osep, dedi, işin mi yok!... Ya bir saç boyası fabrikalarının mümessilliğidir, ya da «parası senden, akıl vermesi benden ortak iş yapalım» diyecektir.

Osep Ermenice ile Türkçe'den başka dört dil bilir. Yirmi yıldır Salip Küpoğlu firması adına başka ülkelere ticaret mektupları yazar.

— Boş verme dedi, biz bu kadar işi ticaret mektupları yazarak yaptık.

Salih Küpoğlu,

— Evet, sonunda o mektuplar yüzünden de gümbür gümbür batıyoruz, dedi.

Bu da doğruydu. Yine de Osep, Amerikalı iş adamı Mister Chase'e bir mektup yazdı. Salih Küpoğlu mektubu gönülsüzce imzaladı.

Yirmi gün sonra uçak postasiyle gelen cevapta Mr. Chase, kendisiyle ilgilendikleri için Salih Küpoğlu'na teşekkür ediyor, yakında görüşmek üzere geleceğini bildiriyordu.

Çok geçmeden Amerikalı iş adamı Mr. Chase geldi. Salih Küpoğlu umutlanır gibi oldu. Belki Amerikalı işadamından bir iş çıkardı. Bunun için Salih Küpoğlu Mr. Chase'i konuk edip çok iyi ağırladı.

Mr. Chase:

— Mister Küpoğlu, burada iki günden çok kalamam, dedi, onun için hemen iş üzerine konuşalım.

— Siz hangi iş üstünde çalışıyorsunuz?

— Ne olursa olsun... Yeter ki iş olsun.

— Memnun oldum. Demek siz de bizim gibi her iş üzerinde çalışıyorsunuz. Elimde hemen size satabileceğim tütün var. Biliyorsunuz ki dünyada bizim tütünlerimizin...

Mr. Chase, Küpoğlu'nun lâfını kesti:

— Bu herkesin yaptığı iş Mister Küpoğlu, tütünle uğraşan binlerce firma var.

— Öyleyse size fındık satabiliriz.

Mr. Chase ona da burun kıvırdı.

— Ya Palamut? Palamuta ne dersiniz? Elimde sekizbin ton meşe palamutu var.

— Dericilikte artık eskisi gibi palamut kullanılmıyor. Orijinal bir iş olmalı.

— Deriye de bir diyeceğiniz yok ya... Bir depo dolusu ham derim var.

Hayır... Ne dese beğenmiyordu. Hurda demir, kuru fasulye, balık konservesi... Hattâ orjinal olsun diye kaplumbağa, yılan bile teklif etti. Olmadı.

Salih Küpoğlu,

— Öyleyse sizinle, ne yazık, iş yapamıyacağız, dedi.

Mr Chase güldü:

— Buraya kadar geldim. İlle sizinle tatlı bir iş yapmalıyız. Depolarınızı gezmeme müsaade eder misiniz?

Salih Küpoğlu isteksizce,

— Hayhay, gezelim, dedi.

Arabaya atladılar. Önce Tahtakale'de bir hanın bodrum katındaki ikibin çuval fındığı gösterdi. Oradan Sirkeci'deki ambarlara gittiler. Tonlarla yapağı, kuru sebze vardı. Mr. Chase kendisine gösterilenlerin hepsine bakıp yüzünü buruşturdu. Oradan Salih Küpoğlu'nun Topkapı dışındaki en büyük deposuna gittiler. Burası hangar büyüklüğünde dört ayrı anbardı. Birinde kuru üzüm incir vardı. Birincisini gezdikten sonra ikincisine girdiler. Onda Salih Küpoğlu'nun dış ülkelere satmak için toplattığı paçavra balyaları yığılı idi. Oradan içi tıklım tıklım zeytin dolu olan depoya gittiler.

Artık dönüyorlardı. Salih Küpoğlu'nun suratı asılmıştı. Bitek umudu kalmıştı: Amerikalı iş adamından para koparmak, burada bir iş yapmak. Otomobile binecekleri zaman Mr. Chase, depoların en büyüğü olan dördüncüyü gösterdi.

— Burada ne var Mister Küpoğlu?

— Görülecek bişey yok, işe yaramaz şeyler, dedi.

Mr. Chase inadına Küpoğlu'nun göstermek istemediği dördüncü depoya doğru gidiyordu. Salih Küpoğlu ile Osep, bir de depo müdürü önüne geçtiler.

— Yok orada bişey Mr. Chase...

Salih Küpoğlu bayağı kızmıştı. Kendisine, olmaz, denildikçe, Amerikalı ille depoyu görmek istiyordu.

— Sizden saklıyacak değilim ya, satılacak bişey olsa gösterirdim.

Deponun kilitli kapısına dayanan Mr. Chase,

— Mister Küpoğlu, ben iş adamıyım, dedi, burnum çok iyi koku alır. Bu depodaki mallar...

Osep'le depo müdürü gülüyorlardı. Salih Küpoğlu Amerikalı'nın sözünü kesti:

— Sizin burnunuza gelen iyi koku değil Mr. Chase, dedi.

Amerikalı yine,

— Görelim, diye direnince büsbütün kızan Salih Küpoğlu depo müdürüne Türkçe,

— Aç da görsün bakalım şu herif! dedi.

Üstü oluklu saçla kaplı, tuğla duvarları çok büyük ardiye açılınca gerçekten çok kötü bir koku yayıldı ortalığa. Amerikalıdan başka hepsi burunlarını tıkadılar. İçerde küfeler, variller, fı-

çılar, çuvallar birbirine karışmış, paslanıp açılan, çürüyen tenekelerden ne olduğu anlaşılmayan bişeyler akmış, dökülmüştü. Salih Küpoğlu açıklamak zorunda kaldı:

— Burada bin fıçı salça vardı. İtalyanlar bizden iki ton sümüklüböcek istediler.

Mr. Chase ilgiyle dinliyordu. Küpoğlu sözünü sürdürdü:

— Bütün çingenelere haber saldık. Bir ay İstanbul'un yangın yerlerinden, bahçelerinden, bostanlarından sümüklüböcek toplattık. Toplanan sümüklüböcekleri burada depo ettik.

Osep,

— Daha önce burda marmelât vardı, dedi, dörtbin kilo marmelât.

Salih Küpoğlu,

— Haaa evet, dedi, sümüklüböcekleri depo etmeden önce elimizde dört ton marmelât vardı. Bitürlü satamamıştık, bozuldu. O marmelâtlar salçalarla karışmamış mı? Hepsi birbirine girmiş. Küfelerle sümüklüböcekleri soğuk hava deposuna koymak gerekirdi. O zaman da fiat artıyor. Zarar edeceğiz. Bıraktık kendi haline. Bakın tersliğe Mr. Chase, sümüklüböcekler küfelerden çıkmamışlar mı! Salçaların, marmelâtların arasına girmişler, hepsi boğulmuş.

Mr. Chase'in gittikçe ilgisi artıyordu.

— Ne marmelâtı? diye sordu.

Salih Küpoğlu:

— Ne olursa olsun, kokuyu duymuyor musunuz, hepsi bozulmuş, dedi.

Depo müdürü,

— Yarısı çilek, yarısı kayısı marmelâtı, dedi.

Osep,

— Bu kadar olsa iyi, dedi. Norveç'ten gelen sun'i gübre de bunlara karıştı.

Depo müdürü,

— O suç benim değil, dedi, eski anbar memuru zamanında olmuş.

Küpoğlu,

—Evet, dedi, o zamanlar depolar doluydu. İki ton sun'i gübre getirtmiştik buraya, salçaların üstüne koymuşlar. Rutubetten anbalâjlar bozulunca gübre salçaya karışmış.

Mr. Chase, iyi bir kazanç yakalamış işadamı sevinciyle ellerini oğuşturuyordu:

— Çok güzel, Mr. Küpoğlu, çok güzel!..

— Çok mu güzel? Alay mı ediyorsunuz?

— Karışan başka bişey yok mu?

Osep,

— Niğde'den gelen turşular var, dedi, tenekeler paslanmış, turşu suları aktı, susuz kalan lâhanalarla hıyarlar da küflendi, çürüdü.

Salih Küpoğlu,

— Bunları buradan atmak, depoyu temizlemek için çok para ister. Başımız belâya girdi Mr. Chase. Belediye haber alırsa bizim için çok kötü olacak, dedi.

Osep,

— Bu depodaki pislik yirmi - otuz bin liraya temizlenmez, hepsini denize atmak gerekir. Dünya kadar taşıma, işçilik... dedi.

Dönerlerken arabada Mr. Chase,

— Ben size burnum iyi koku alır, demedim mi? dedi, sizinle çok iyi bir iş yapacağız.

Küpoğlu, Ermeni kâtibine Türkçe,

— Bu herif deli, dedi.

Yazıhaneye döndükleri zaman Mr. Chase,

— Deponuzu temizlersem ne verirsiniz? diye sordu.

— Şimdilik duracak, temizliyemiyeceğiz, çok para ister.

— Ben az parayla yaparım. Hem de peşin istemiyorum. Deponuzu tertemiz yapacağım, bir yıl sonra beşbin lira verir misiniz?

Osep'le Küpoğlu birbirilerine baktılar.

— Razıyım.

Mr. Chase,

— Hemen sözleşme yapalım, dedi.

Sözleşme imzalandıktan bir hafta sonra depoda ne kadar birbirine karışmış madde varsa hepsi sağlam tenekelere doldurulup, Amerika'ya gitmek üzere gemiye yükletilmişti. Mr. Chase, İstanbul'dan ayrılırken,

— Bana beş-on milyon dolar kazandırdığınızdan dolayı size teşekkür ederim, dedi. Bu çürüyen, bozulan mallardan zararınız ne kadardı?

— Bir milyon liradan çok.

— Bunu fazlasiyle, çok fazlasiyle kazanacaksınız.

Mr. Chase Amerika'ya gittikten bir ay sonra, Amerika'nın en büyük sinema dergisinde, dünyayı birbirine katan Sarışın Fişek diye tanınmış film yıldızıyla yapılmış bir röportajı yayımlandı. Derginin yazarı sarışın fişeğe,

— Güzelliğinizin sırrı nedir? Bu kadar güzelliği siz nerden aldınız? Ne yaptınız da erkekleri zıvanadan çıkaracak bu seksapeli kazandınız? diye soruyordu.

Sarışın Fişeğin cevabı çok kısaydı. Bu kısa cevap için çevirdiği son filmde aldığından on kat fazla para almıştı.

İşte Sarışın Fişek'in verdiği cevap:

— Ben eskiden çirkin bir kızdım. Erkekler

benden iğrenirlerdi. Kız arkadaşlarım da alay ederlerdi. Derim sivilcelerle, çillerle doluydu. Sonra bana yüz yirmi yaşında Kızılderili bir kadın bir ilâç söyledi. O ilâcı yapıp tenime sürdüm. Hâlâ kullanıyorum. İşte böyle oldum.

— O ilaç neydi söyler misiniz?

— Tabiî söylerim. İnsanlara bir yararım olsun. Salça, çilek ve kayısı ezmesi, sümüklüböcek macunu, ekşimiş hıyar suyu ve küflü lâhanayla, bunların yarısından az ve formülü gizli bir madde...

Bunları söylemesi için Mr. Chase, Sarışın Fişek'e binlerce dolar ödemişti.

İki gün sonra da büyük bir gazetede tanınmış bir doktorun, ekşimiş hıyar suyu, küflü lâhanadaki cildi besliyen K vitaminine değgin bilimsel bir yazısı çıktı. On gün sonra piyasaya büyük reklâmlarla «Love-Sex» markalı kremler, pudralar, losyonlar, saç suları, briyantinler sürüldü. Bunlar dünyanın en pahalı güzellik ürünleriydi. Bir küçük şişe Love-Sex losyonu on dolar... Bu mallar dünyanın her yerinde kapışılıyordu. Bütün gazetelerde, dergilerde çıkan ilânlarda dünyanın bayıldığı en güzel film yıldızları «Love - Sex» sabunları, pudraları, kremleri kullandıkları için bu kadar güzel olduklarını söylüyorlardı. Bu malların her ambalâj kutusunun içinden çıkan kâğıtta, en tanınmış kimyager ve doktorların imzalarını taşıyan bir yazıda, bu losyon, krem, sabun ve briyantinlerin şu maddelerden oluştuğu yazılıydı: Salça, eski hıyar suyu, sümüklüböcek ezmesi, küflü lâhana turşusu, küflü lâhana, bozuk çilek ezmesi, kayısı macunu...

Salih Küpoğlu iflâs etmek üzereydi. Onu iflâstan hiçbişey kurtaramazdı. Ama kurtardı. Amerika'dan bigün gelen mektupta Mr. Chase'in Salih Küpoğlu'nu Yakın ve Ortadoğu'nun Love-Sex parfümleri mümessili yaptığı yazılıydı.

Salih Küpoğlu şimdi milyonlarına milyonlar katıyor.

ORKESTRA ADAM

On parmağında on mârifet olanlar vardır. Benim on parmağımda on tırnaktan başka hiçbişey yok. Yalan söylemiyeyim kalabalık yollarda kadınlara çimdik atmak gibi bir parmak mârifetim vardır ama, bu da sıksık dayak yememden başka bir işe yaramaz. Benim bütün mârifetim burnumla dilimdedir. Burnumla gayet güzel zurna çalarım. Bir de dilimi yanaklarıma vura vura sesler çıkararak öyle bir dümbelek çalarım ki, bu işte üstüme yoktur.

Burun zurnası ve ağız dümbeleği ile geçinmek her zaman olmuyor. İnsanların müzik terbiyesi, sanat beğenisi daha o denli yükselmediği için, değeri anlaşılmayan her sanatçı gibi ben de sıksık aç kalırım.

İş bulmak için nerelere baş vurmadım...

— Elinden ne iş gelir? diye soruyorlar.

Ben herkes gibi, «Ne iş olsa yaparım!» diyemiyorum.

Çünkü toplumda iş bölümünden yanayım. Yer yüzünde herkesin ayrı bir işi olmalıdır. Bana da bu iş bölümünde burnumla zurna, dilimle dümbelek çalmak düşmüş.

Kendilerinden iş istemek için başvurduğum kimseler,

— Efendim, burnumla çok güzel zurna çalarım! deyince gülüyorlar, alay ediyorlar.

O zaman,

— Lütfen bir dinleyin ve ondan sonra karar verin, diyorum.

— Çal bakalım! diyorlar.

Önce bir taksim geciyorum, sonra bir peşrev.. Ara yerde de dümbelek çalıyorum. O zaman bayılıyorlar. İnanmazsınız, büyük adamlardan, o ciddi, asık suratlı, sayılı insanlardan kaç tanesi ben burnumla zurna, ağzımla dümbelek çalarken coştu da, soyunup göbek attı. Göbek de onlara vergi. Bir insan bu zamanda ayda beş bin liradan az kazanıyorsa, kesinlikle göbek atmaya kalkmamalıdır, rezil olur. Çünkü göbek atınca, insanda atılacak gibi göbek olmalıdır. Hoş, beline battaniye sarıp yapay bir göbekle göbek atmaya kalkan bazı kendini bilmez dargelirliler de var ama, bu sağlık kurallarına aykırıdır. Böylelerinin biriki göbek atışta göbekleri düşüyor.

Ben zurnamı çaldıktan sonra ne oluyor, biliyor musunuz?

— Vah vah, diyorlar, bu adam eğer Avrupada, Amerika'da olsaydı milyoner olurdu.

Dikkat ederseniz, burada aç kalanların hepsi

için böyle söylerler. Meğer bizim yerimiz burası değil, Avrupa, Amerika'ymış. Tanrı, demek insanları iki türlü yaratmış, bir türü Asyalık, Afrikalık, bir türlü de Avrupalık, Amerikalık... İkinci türden olan bizler yerimizi bulamadığımız için, değil burnumuzla zurna, dilimizle dümbelek çalsak, ağzımızla kuş, burnumuzla balık tutsak yine de bize iş yok...

Bütün bu iltifatlardan sonra, Avrupalık, Amerikalık insan olduğum için elime beşon kuruş sıkıştırıp sepetliyorlar.

Ben sanatın çilesini çekmiş bir insanım. Eğer çok iyi yürekli ve çok yüksek sanat beğenisi olan bir patrona çatmasaydım, yaşamımın sonuna dek amatör bir burun ve dil müzisyeni olarak sürünüp duracaktım. Yaşasın o iyi patron...

Onunla tanışmam şöyle oldu. Ben bir tuluat tiyatrosunun orkestrasıydım. Ne o? Neden şaştınız? Orkestrasıydım, diyorum size. Bir insan ağzıyla dümbelek, burnuyla da zurna çalarsa mükemmel bir orkestra demektir. İşim bu kadarla da bitmiyor, ayrıca sahneye çıkıp şarkı söylüyor, sonra kadın kılığına girip dans ediyordum.

Gişede bilet kesmek, dekorları yapmak, çadırı ve eşyaları bir yerden bir yere taşımak için arabaya yerleştirmek benim işimdi. Çadırı kurmak ve sökmek de görevlerim arasındaydı. Hasta olan artistlerin rolüne de ben çıkıyordum. Bigün Hamlet'i temsil ediyorduk. Baş rol, yani Hamlet rolü bendeydi. Ama bana o gün Hamlet'i oynayacağımızı, önceden söylememişlerdi, ya da söylemişlerdi de ben unutmuştum. Bir gün önce «Leblebici Horhor»u oynadığımız için ben yine aynı oyun var sandım. Sahneye çıkma sırası bana gelince, Leblebici Horhor rolündeki gibi burnumla zurna, ağzımla dümbelek çalarak sahneye çıktım. Bir de, dekorlara, öbür artistlere baktım ki, biz Danimarka sarayındayız, ben de Danimarka Prensi Hamlet'im. Önce ne yapacağımı şaşırdım. Acaba burnumla zurna çalıp Leblebici Horhor rolüne devam mı edeyim, yoksa Hamlet'e mi geçeyim? Kısa bir şaşkınlıktan sonra, oyun, ben sahneye girmeden önce başladığı için, Hamlet oynamayı daha doğru buldum. Kemancı Hristos'un karısı şişman Eleni, kızı Maro'nun beyaz naylondan sabahlığını giymiş, karşımda Ofelya rolündeydi. Şişman Eleni'nin göğüsleri çok iri olduğu için, pembe ketenden sütyeni, kızının daracık naylon sabahlığının altında, üzerine gaz bezi örtülmüş düğün hediyesi iki bakır tencere gibi görünüyordu. Ben hemen Hamlet'teki tiradıma başladım:

— Anam olacak o namussuz kraliçeden babamın intikamını alacağım! Ben Prens Hamlet!. Babamın esrarlı ölümü, hiçbir zaman faili meçhul cinayetler dosyasında kalamaz!... Adli tıbba dilekçe vereceğim. Babamı mezardan çıkartıp, bu esrarlı cinayetin düğümünü çözeceğim. Amcam olacak kaatili de polis coplarına havale ediyorum!.

Bunları söyledikten sonra,

— Ofelya!... Ofelyaaa!... Ofelyaaa! diye bağırdım.

Kendimi Şişman Eleni'nin kolları arasına attım, Halk Hamlet rolünü beğenmemişti. Seyirciler,

— Zurna isteriz! Zurna isteriiiz! diye barbar bağırıyorlardı.

Bizim patron, halkın protestosuna çok kötü kızdı, perdeyi indirtti. Bana da,

— Ulan! dedi, burası sahne... Kendini miting meydanında mı sandın, öyle her ağzına geleni söyleyecek...

İşten çıkardı. Hoş ben burada işdeyken de para alamıyordum. Ama bir insan bir işde çalışırsa, ondan bundan borç alması kolay oluyor. İşten çıkarıldığım için artık hiçkimseyi kafesliyemezdim.

Hamlet rolüne çıkarken giydiğim kışlık asker külotuyla, futbol çorabımı, bir de tıraş makinemi ve tarihi jiletimi alıp tiyatro çadırından çıktım. Çadırın önünde biriken hâlis enayiler, beni birbirlerine gösterip,

— İşte, işte!... Burnuyla zurna çalan artist bu!... diyorlardı.

Bir adam yanıma geldi,

— Bayım, dedi, sizinle biraz görüşmek istiyorum.

— Randevu almadan kimseyle konuşamam. Çünkü vaktim yok!.. dedim.

— Çok önemli, dedi.

— Öyleyse bir cigara verin de aklım başıma gelsin!...

Kokulu filtreli cigara uzattı. Sonra özel arabasına bindik. Beni büyük bir fabrikaya götürdü. Çok lüks döşeli bir yazıhaneye girdik. İçerisi o denli güzeldi ki,

— Burada ne güzel Hamlet oynanır, dedim, saray gibi yer...

Adam,

— Maksada gelelim, dedi, ben bu fabrikanın sahibiyim.

— İnsan onu önceden haber verir, dedim, biz

de ona göre durumumuzu alalım.

— Zararı yok, ben demokratım, dedi, öyle şeye aldırmam. Beni iyi dinle... Fabrikatörüm ama, başka fabrikatörlere benzemem; hiç kimsenin hakkını yemem.

— Vah vah, dedim, öyleyse aç kalıyorsun demektir.

Kızdı,

— Ne münasebet!... Ben sana sömürünün karşısında olduğumu söylüyorum, Çağır istediğin işçiyi, kendin sor...

Fabrikanın içine girdik. Birlikte dolaşıyorduk. İşçilerden birine,

— Yahu, bu patron ne diyor, Allaşkına?... dedim, bir işçiye.

İşçi,

— Doğrudur, dedi, biz burada, başka fabrikalarda çalışanların aldığından iki katı fazla gündelik alırız. Fazla gündeliklerimiz de işler. Yılda bir ay izin yaparız. İzinliyken de paramızı alırız. Ayrıca çıkardığımız işten prim de alırız. Bayramlarda, yılbaşlarında ikramiye alırız.

Kendimi kaybetmiş,

— Vay anasını!... diye bağırmışım.

Tekrar yazıhaneye dönünce, patrona,

— Sen deli misin, yoksa aptal mı? dedim.

— Yooo... Çok akıllıyım, dedi.

— Pekiyi, nasıl oluyor bu iş?

— Anlatayım da dinle! Eskiden fabrikamda üç yüz işçi çalışırdı. Tabiî az para alırlardı. «Ücretlerinize yüzde on zam yapsam ne kadar iş çıkarırsınız?» diye sordum. İki katı dediler. O zaman işçi sayısını iki yüze indirdim. Verim eskisine göre iki kat arttı. Tekrar sordum: «Gündeliğinizi yüzde on daha arttırsam ne kadar iş çıkarırsınız?» İki katı dediler. Elli kişi daha çıkardım. Verim dört katına çıktı. Böyle böyle fabrikada 25 işçi kaldı, hem onlar yılda bir ay izin yapıyor, başka fabrika işçilerinden çok para alıyor, hem de ben eskiye göre on kat daha çok kazanıyorum.

— Pekiy, benden ne istiyorsun?

— Dur, ben de onu söyleyeceğim. Artık bu yirmibeş işçiyi daha aza indirmek olanağı yok. Onun için başka çareler düşündüm. Fabrikanın içi tertemizdir, başka fabrikalara benzemez. Temiz yerde işçi daha iyi çalışıyor. Her yana pencereler açtırdım. Aydınlıkta işçilerin verimi daha artıyor. Sonra gördün ya, duvarlar, tavan pırıl pırıl boyalıdır. Renklerin insanlar üzerinde etkisi büyüktür. Mavi ve beyaz dinlendirir, uyutur, onun için hastaneleri maviye, beyaza boyarlar. Kara renk karamsarlık verir, insanın içini karartır. Pembe, sarı, insanı oyalar. Ben renk uzmanıyımdır. Kırmızı, insanı kışkırtır, coşturur, kanı hızlı döndürür. Onun için yatak odalarını kırmızıya boyarlar. Ben fabrikamın içini öyle boyadım ki, işçiler daha çok çalışıyorlar. Verim iki kat daha arttı.

— Benden ne istiyorsun?

— Dur, işte onu söylüyorum. Ben hiçkimseyi sömürmeden daha çok verim almak istiyorum. Onun için de işçilerimin müzik ihtiyacını tatmin etmeliyim. Müzik dinlerken insan farkında olmadan daha çok çalışır. Özellikle hızlı tempolu müzik dinlerken insan ister istemez müziğin temposuna uyar. Çok denemişimdir; banyodayken müzik çalarım, hızlı alafranga müzik çalarsam başımı iki dakikada sabunlarım, yok ağır makam bir alaturka müzik çalarsam başımı sabunlamam yarım saat sürer. Senden işte bunu istiyorum. Orkestra tutacaktım, pahalı geldi.

— Niçin plâk çalmıyorsunuz? Hoparlörle her yana ses yayılır.

— Hoparlörden medenî ses çıkar. Medenî ses insanın sinirini bozar, işçi iyi çalışamaz. Canlı ses olmalı işçiler için...

— Peki, iyi...

— Bişey var. Alaturka olmaz. Sen alafranga bilir misin?

— Hem de daniskasını...

— Çal bir Macar rapsodisi...

Burun zurnası, dil dümbeleğiyle bir rapsodi çaldım, bayıldı.

— Yalnız, zurnayla dümbelek yetişmez! dedi, ağzınla burnun işlerken elin, ayağın da boş durmamalı. Sana o zaman iki katı para veririm.

— Doğru, dedim sağ elimi göbeğime vurup davul çalarım.

— Güzel... Ayağın boş mu duracak?

— Yooo... Ayakkabımın nalçalarını yere vurur, zil sesi çıkarırım.

— O da iyi... Başka?..

— Başka, Başka?.. Başka?.. Hah, aklıma geldi, sol elim boşta kaldı, onu da kaba etime vurur, tempo tutarım.

— Başka?

— Biriki yerim daha var ama vallahi bana çok gerekli.

— Mükemmel! Tekbaşına altı kişilik bir orkestranın işini göreceksin demektir. Böyle bir orkestra tutsaydım, en az, günde ikiyüz lira vermem gerekirdi. Oysa sen elli liraya fitsin, değil mi?

— Oynarım bile... Ben değil günde, haftada elli lira kazanamıyordum.

— Öyleyse anlaştık. Görüyorsun ki ben işçilerime herkesin verdiğinden iki-üç katı fazla para veriyorum. Yalnız bu kadar değil, onların daha iyi çalışmaları için ne isterlerse yaparım. Söyle, ne istiyorsun? Yeşil boya mı, kırmızı badana mı, elbise mi, içki mi?

İyi yürekli patronun yüzüne baktım:

— Hiç, ama hiçbişey istemiyorum, teşekkür ederim, dedim, eğer beni gayrete getirmek istiyorsan, yalnız bitek şey yap!

— Söyle, derhal yapayım. Nedir?

— Senin suratını görmiyeyim, bu bana yeter.

Patron sevindi.

— Ver elini, anlaştık... dedi, hadi başla zurnaya...

ZARİF HATIRALAR

Bizim Doğan, üç yılı geçti, iş güç yapmıyor, ama gül gibi geçiniyor. Eğer tek başına, bekâr olsa, buna pek aldırmıyacağım ama, başında dört can var. Üstelik çok da iyi yaşıyorlar.

Üç yıl önce benden bin lira borç almıştı, dört gün sonra getirdi, verdi. Çok iyi biliyorum, hiçbir işi gücü de yok, miras da yemedi. Geçen gün.

— Sorması ayıp ama Doğan, dedim, sen benim eski arkadaşımsın, çekinecek bişey yok. Kuzum, ne iş yapıyorsun da para kazanıyorsun?

Doğan güldü,

— İş miş yaptığım yok, dedi. Biliyorsun beşyüz lira aylıkla memurdum. Çekmediğim sıkıntı kalmadı. Çıktım memurluktan, şimdi çok şükür iyi kazanıyorum, hem de hiç çalışmadan. Üstelik para da biriktiriyorum.

Aklıma kötü şeyler geldi. Eski bir arkadaşım olduğu için,

— Aman Doğan, sakın... dedim.

— Yooo... dedi, yasalara aykırı bir iş yapmıyorum. Merak etme! Tastamam yasalara uygun.

— Nedir bu iş peki?

— Düşündüm taşındım. Memlekette hergün yeni yeni iş alanları açılıyor. Herkes havadan para kazanıyor. Ben neye kazanmıyayım, dedim. Bir kazanç kapısı da ben buldum.

Büsbütün meraklandığımı görünce,

— Haydi eve gidelim de gör, dedi.

Doğan'ın evinde koca bir oda, masa lâmbaları, biblolar, süslü çerçeveler, vazolar, saksı altları, değerli albümler, deri cüzdanlar, abajurlar, daha bu türden bisürü eşya ile doluydu.

— Bunlar ne Doğan? Yoksa evde çoluğa çocuğa bunları yaptırıp satıyor musun?

Böyle dedim ama, bu güzel eşyalar çoluk çocuk işi değildi. Gazetedeki bir ilânı gösterdi,

— Oku şunu! dedi.

OKMEYDANI AJANSIMIZ
Bugün emrinizdedir

Bankamızın Okmeydanı'nda bugün açılan şubesinde 100 lira hesap açtıranlara çok zarif ve nâdide hâtıralar verilecektir. Ayrıca falan filân...

ŞEY BANK

İlânı okuduktan sonra,

— Bu ne? dedim.

Saatine baktı,

— Haydi, dedi, atlayalım bir arabaya, Okmeydanı'na gidelim. Nasıl para kazandığımı o zaman daha iyi anlarsın.

ŞEY BANK'in Okmeydanı'nda o gün açılan şubesine gittik. Banka dâvetlilerle dolu idi. Her tarafta sepet sepet çiçekler vardı. Mükemmel de bir büfe, pastalar, limonatalar, sandviçler, şuruplar...

Doğan,

— Ye Allaşkına, çekinme! deyip duruyordu.

Patlayasıya yedik, hâlâ Doğan ikram ediyor:

— Vallahi darılırım, şu kestane şekerlerinden de al! Çok nefis...

— Buraya kadar doydum Doğan.

— Üstüne vişne iç, bastırır, istersen elma suyu...

— Patlayacağım yahu...

— Aman şu fondanlardan al, pek nefis şeyler...

— Babanın malı gibi ikram ediyorsun.

— Babamın malı olsa hiç ikram eder miyim? Bu daha bişey değil. Ben beşaltı yoksul kızın,

banka şubelerinin açılış törenlerinde, kimseye çaktırmadan, nişanlarını yaptım.

— Atma...

— Vallahi... kızları nişanladım. Davetlileri de yeni açılan banka şubelerine çağırdım. Burada yediler, içtiler, bir ara nişan yüzüklerini de taktım... Hazır her yanda çiçekler de var. Çiçeklerin arasında nişanlıların resimlerini de çektirdim. Oldu bitti. Kaç yoksulu sevindirdim. Böyle bir nişan töreni yapmaya kalksam iki-üç bin liraya çıkmaz.

Ben üç yıldır, lokantalara gitmiyorum. Nasıl olsa en az hergün biriki banka şubesi açılıyor. Öğle yemeklerini tıka basa bu açılış törenlerinde yiyorum. Hattâ bazan çoluğu çocuğu getirip onlara da yedirtiyorum. Kuzu gibi doyuyoruz. Akşama bile yiyemiyoruz. Eşi dostu da çağırdığım oluyor.

— Peki be Doğan, hiçbişey demiyorlar mı?

— Nasıl derlermiş? Ben bütün bankaların müşterisiyim.

— Şu senin yeni bulduğun kazanç yolunu öğret!

— Dur, acele etme. Kremşokola yer misin?

— Mersi.

Yenildi, içildi. Doğan beni salonun bir köşesine götürdü.

Burada da tıpkı Doğan'ın evinde gördüğüm eşyalardan vardı, abajur, dolma kalemler, biblolar, eşarplar... Ajansa her yüz lira yatırana hâtıra olmak üzere bu zarif hediye eşyalarından birini veriyorlardı. Doğan cüzdanından onyedibin lira çıkardı.

— Yarın başka bir şube açılıyor, dedi, onbini yanımda kalsın.

Yedi bin lirasını bankaya yatırdı ve her yüz liraya bir hediyeden yetmiş hediye aldı.

— İşimiz bitti, haydi gidelim, dedi.

Aldığı hediyeleri bir taksiye zor doldurduk. Arabada,

— Ben bu kazancı yine anlamadım, dedim.

O eşyaların fiatlarını hesaplamaya başladı.

— Şu vazo on lira...

— Vermezler, dedim, yirmiye bile zor alırsın.

— Alırken öyledir ama, satarken yarı fiatına gider. Zaten ben ucuz pahalı demeden satıyorum. Şu iki eşarp onbeşerden otuz. Şu cüzdanlar, ikişer buçuk desen yedibuçuk lira eder.

Hediyelerin hepsinin kendine göre fiatlarını koydu, topladı,

— Burada kazancım 280 lira. Sabahleyin de başka bir banka şubesinin açılışına gitmiştim. Oradan da 130 lira kazandım. Demek günlük kazanç 410 lira. Bugün az oldu. Kimi günler, altı - yedi yüz lira kazandığım oluyor.

— Doğan, vallahi anlayamadım. Sen bu malları satıyorsun, iyi... Ama her açılan şubeye yatırmak için yedi-sekiz bin lirayı nereden buluyorsun?

— Yok canım, o kadar para gerekli değil... Topu topu yirmi bin liram var. Bankaya paramı yatırıyorum. Üç gün sonra gidip paramı çekiyorum. Sattığım hediye malların parası bana kâr kalıyor. Sonra oradan çektiğim parayı, yeni açılan başka bir banka şubesine yatırıyorum.

— Kolay iş...

— Yooo... Kolay değil. Gün oluyor, üç dört banka şubesi birden açılıyor, hepsine yetişemiyorum.

— İyi ama Doğan, herkes senin gibi yaparsa bu bankalar batar kardeşim.

— Bişeycik olmaz. Hem ben paramın hepsini çekmiyorum ki. Ayıp olur diye biriki lirasını bırakıyorum. Meselâ bu ŞEY BANK'ın İstanbul'da kırk şubesi var. Benim de şubede bikaç liralık hesabım var. Bankalar işte o benim paraları işletip dünya kadar kazanıyorlar. İş, onu işletmesini bilmekte. Hadi bunları Kapalıçarşı'ya götürüp de satayım. Şu yükten kurtulayım.

Ben arabadan inerken, taksinin radyosu bir banka reklâmı veriyordu: «Her yüz liralık hesap açtırana kıymetli, nâdide ve zarif hediyeler. Karacaahmet ajansımız yarın açılıyor.

Trınk Bank! Trınk Bank! Trınk Bank!»

GEMİYİ İSTİLA EDEN SALYANGOZLAR

— S.O.S.! S.O.S! Nokta hat, hat, hat, nokta, nokta, hat. S.O.S! tat - tâ - tat, tat - tâ... tat... S.O.S! Hat, hat, nokta, hat, nokta. S.O.S!

Telsiz UNKAPANI şilebinden geliyordu. En yakın liman başkanlığının telsizcisi, Unkapanı şilebine morsla sormuştu:

— Ne var?

Gelen cevap kısaydı:

— Adalar denizi, sıfır sıfır üç derece kuzey, sıfır sıfır, bir derece üç saniye batıdayız. Gemiyi salyangozlar ele geçirdi. Tehlike büyük. S.O.S!, S.O.S!

Unkapanı şilebinden son alınan haber, işte bu kadarcıktı. Liman başkanlığının telsizcisiyle, başka yerlerdeki, seferde olan gemilerin telsizcileri boşu boşuna manipleye bastılar. Unkapanı şilebinden, başka hiçbir cevap alınmadı.

Haber, bikaç dakika içinde Adalar Denizi'ndeki bütün gemilere verildi. Telsizler durmadan çalışıyordu:

— Unkapanı şilebini salyangozlar ele geçirdi.

*

— Salyangoz mu?

— Evet salyangoz.

— Ne salyangozu?

— Ne bileyim ben ne salyangozu? Unkapanı Telsizcisinin son sözü, salyangoz, olmuş. «Salyangozlar gemiyi zaptetti!» demiş, sonra susmuş.

— Salyangozu anlamadım. Bu bizim bildiğimiz sümüklü böcek olmasın sakın?

— Sümüklü böcek mi? Sümüklü böcek gemiyi zapteder mi yahu?

— Peki, öyleyse nedir bu salyangoz? Yanlış anlamış olmasınlar?

— Sanmam... Bir kişi değil ki, bütün telsizciler aynı imdat işaretini almışlar... Bizim telsizci onsekiz yıllık telsizci. «Unkapanı şilebi, salyangozların eline geçti» diye bildirmişler.

— Demek, sana göre bu salyangozlar, sümüklü böcek olamaz.

— Sümüklü böcek gemiyi zaptedebilir mi kardeşim?

— Orasını bilmem. Şimdi biz «TAHLİSİYE»ye ne diye bildirelim?

— Biz ne aldıksa, onu satarız. Salyangoz, salyangoz...

*

— Unkapanı şilebini salyangoz...

— Evet...

— Bunlar korsan filân olmasın.

— Bilmem ki...

— Salyangoz korsanları.

— Bak şu haritaya.

— Sardunya adası var, Sakız var, Sisam adası...

— Sardunya'yı salyangoz anlamasınlar!.

— Bilmem... Belki de Sardunya korsanlarıdır.

*

Unkapanı şilebine İstanbul limanında beş ton salyangoz yüklenmişti. Salyangozlar sandıklar içinde ambara kondu. Bu salyangozlar Fransa'ya götürülecekti. Daha başka yükler de alan gemi, yola çıktı... Geminin kalkışının ertesi gecesiydi. Kaptan yatağında uyuyordu. Yüzünde gezinen yumuşacık ve ıslak bişeylerle uyandı. Elini yüzüne attı. Yumuşacık, cıvık bişey... Bişey değil, bikaç şey... Gece lâmbasını yaktı... Yaz sıcağında han odasında tahtakurusu saldırısına uğramış gibi, bütün vücudunu, yatağı, salyangozlar sarmıştı. Kaptan bağırarak kamarasından fırladı. Ayağını attığı yerde çıtır çıtır salyangoz eziyordu. Kimisi kabuğundan dışarı uzanmış, kimisi sırtında kabuğunu taşıyan binlerce salyangoz...

Kaptanın sesini ilk duyan, dümenci ile nöbetçi tayfa olmuştu. Sese koştular. Daha doğrusu koşmak istediler ama, koşamadılar. Dümenci ilk adımını atar atmaz, bir salyangozun üstüne bastı. Basmasıyla da ayağı kayıp güvertenin üstüne kapaklanması bir oldu. Elinin altında da iri ceviz büyüklüğünde bişeyler kıpırdayıp duruyordu.

O sırada ikinci çarkçı güverteye fırladı. Bütün makine dairesini salyangozlar sarmıştı, yerleri, duvarları, makineleri, pistonları, saatleri...

Yalnız makine dairesini böyle sanan çarkçı, güverteye çıkarken büsbütün şaşırdı. Merdivenler, trabzanlar, hatta geminin direkleri, halatları bile salyangozla örtülmüştü...

Gemicileri bir korku aldı. Tehlike gerçekten büyüktü. Çünkü hiçkimse, bu küçük hayvancıklara elini süremiyordu. Hattâ kaptanı bir öğürtü almış, doğru helânın musluğuna koşmuştu. Ama helâyı, musluğu, pencereleri de salyangozlar istilâ etmişti. En son bağırarak güverteye çı-

kan ateşçi oldu. Kazan dairesinde salyangozlardan bir karış boş yer kalmamıştı.

Gemi su alsa, delinse, pervanesi kırılsa, korku bu denli büyük olmazdı.

Tayfalar çalı süpürgeleriyle salyangozları süpürüp, denize atıyorlar, ama onlar biyandan ağır ağır, boşalan yerleri dolduruyorlardı. Sanki bir yerden salyangoz kaynıyordu...

Salyangozlar gemicilerin üstüne yürümeye başladılar. Son çare, imdat istemek... Telsizci, büyük bir tiksinti içindeydi, en çok iğrenen oydu. Saatlerdir öğüren kaptan, emir verdi:

— Çabuk, imdat iste!.

Telsizci, salyangozların kapladığı telsiz âletine yaklaştı. Elini sürmeye iğrendiği için, ayaklariyle telsizi kaplayan salyangozları itti, telsizi çalıştırdı:

— S.O.S! S.O.S!. Gemiyi salyangozlar ele geçirdi.

Salyangozlar, telsizcinin ayaklarından yüzüne doğru yürümüşlerdi. Bağırarak dışarı fırladı. Telsizi görecek, manipleye basacak hali yoktu.

*

Unkapanı şilebi bu mücadele içinde Marsilya'ya vardı. Gemiyi salyangozlardan temizleyemediler ama, batmadan kurtarabilmişlerdi.

Şilebi bir ilâçla, örneğin salyangoz öldüren zehirli bir dumanla temizlemekten başka umar yoktu. Kaptan, ikinci kaptan, çarkçıbaşı, makinist, daha bikaç gemici kendilerini karaya dar attılar. Hemen bir otele gittiler, soyundular. Elbiselerinin ceplerinden bile salyangozlar çıkıyordu. İlk iş, otelde banyoya girdiler, yıkandılar. Elbiselerinin üstünde salyangozların gümüş parlaklığı izleri duruyordu. İki gün gemide yemek yiyemiyen gemiciler, hemen otelin lokantasına indiler. Kaptan, garsona,

— Aman bize yemek... dedi.

— Ne emredersiniz?

— Ne olursa olsun. Biz yoldan geldik. En iyi yemeğiniz neyse getirin.

Tıka basa karınlarını doyurdular.

Çarkçı,

— Çorba çok nefis! dedi.

Makinist,

— Kızartma da enfes dedi.

Kaptan,

— Ya bu haşlamaya ne buyurulur! dedi.

İyice karınlarını doyurdular.

Bir gemici,

— Dana eti bu, dedi.

— Sanmam.

— Dana eti kardeşim. Buz dolabında dinlendiriyorlar, sonra şaraba da yatırıyorlar. İşte böyle yumuşuyor.

— Kuzu eti...

— Bana kalsa balık!

— Garson, baksanıza garson.

— Efendim.

— Bu kızartma ne eti?

— Beğendiniz mi mösyö? Geçen hafta Türkiye'den bir gemi salyangoz gelmişti.

— Neee?

— Evet mösyö.

— Şu haşlama?

Garson, müşterilerini memnun ettiği için gülümseyerek,

— Evet, dedi O da salyangoz.

— Nee? Çorba?

— Bizim patron, lokantanın yemeklerine çok önem verir efendim. Paradan kaçmaz. O da salyangoz çorbası.

— Salata?

— Evet mösyö... Salyangoz salatası!.

ŞERMENDİ NE ZAMAN DOĞDU?

— Çok büyük bir bilgindir.

— Buluşları var mı?

— Bu da soru mu? Sizin bunu sormanızı çok görürüm. Halk neyse ama aydınlar da bilime karşı ilgisiz davranıyorlar.

— Söylesenize canım, ne yapmış bu ünlü bilgin?

— Edebiyat tarihlerimizin bugüne dek hep yanlış yazdıkları bir tarihi düzeltti.

— Şimdiye dek yanlış yazılan tarih neydi?

— Ondördüncü yüzyılda yaşamış Şair Şermendi var ya...

— Bilmiyorum.

— Koca bir divanı vardır. El yazması tezkirelerin çoğunda adı geçer.

— Evet?

— İşte o şair Şermendi'nin bütün edebiyat tarihleri dört Mayıs'ta doğduğunu yazarlar. Üstad, Şermendi'nin dört Mayıs'ta doğmadığını ispat etti.

— Nasıl ispat etti?

— Altıyüz sayfalık bir kitap yazmakla...

— O kitapta ispat ediyor mu?

— Hayır... Böyle önemli bir sorun bir ciltle isbat edebilir mi? Birinci cilt ancak soruna giriş...

— Yâni?

— Yâni, üstâd, birinci ciltte Şermendi'nin dört Mayıs'ta doğmadığını açıklıyor.

— Sonra?

— Sonra, artık ikinci ciltte mi olur, yoksa üçüncü, dördüncü ciltte mi, orada da dört Mayıs tarihinin yanlışlığını ispat edecek. Beşinci, altıncı ciltlerde Şermendi'nin doğduğu doğru tarihi bildirecek.

— Hepsi kaç cilt olacak?

— Daha belli değil. Şimdiye dek ancak bir cildini yazabilmiş. Bunun için de onbeş yıl çalıştı.

— Ne diyorsunuz! Onbeş yıl mı?

— Elbette... Anlaşılan siz bilimin ne demek olduğunu hiç bilmiyorsunuz.

— Öbür ciltleri ne zaman yazılacak?

— İnşallah, Allah ömür verirse, onbeş, yirmi yıl sonra ikinci cildini bitirir. Çünkü üstâd şimdi altmışdört yaşında...

— Ya, Allah gecinden versin...

— O zaman, onun kaldığı yerden başka bilginler çalışmaya başlarlar.

— Bişey sorabilir miyim? Çok merak ettim de... Bu Şermendi dediğiniz şair dört Mayıs'ta doğmamış da, ya ne zaman doğmuş?

— İşte edebiyat tarihini aydınlatan esas nokta da bu. Şermendi dört Mayıs'ta değil, üç Mayıs'ı dört Mayıs'a bağlayan gece doğmuştu. Saat yirmidörtten önce doğduğu için, üç Mayıs'ta doğmuş olması gerekirken, bütün edebiyat tarihçileri bu noktada yanılmışlar, dört Mayıs diye yazmışlar.

— Hepsi, hepsi bu kadarcık mı?

— Az şey mi bu? Bir eski şairin doğduğu tarihi ortaya koymak az şey midir?

— Bunu biriki satırla yazamaz mıydı? Bunun için mi altıyüz sayfa yazdı?

— Eğer, biriki satırla bunu açıklasaydı, o zaman senden, benden ne farkı kalırdı? Bilgin demek, herkesin bildiği şeyleri, hiç kimsenin bilemeyeceği biçimde yazabilen, beş kelimeyi beşyüz sayfa uzatabilen adam demektir. Bil bilginle, bir bilgisizin ayırımı işte budur.

— Öyleyse şair Şermendi'nin dört Mayıs'ta değil, üç Mayıs'ta doğduğunu siz nasıl anladınız? Kitabı okuyup da mı anladınız?

— Saçma bir soru. Hiçkimse bir bilginin yazdığı eseri okuyarak, onun ne demek istediğini anlayamaz. Bilim o kadar derindir ki...

— Ben de onu soruyorum. Öyleyse siz nasıl öğrendiniz?

— Şüphesiz kitaptan değil. Bana kendisi söyledi. Zaten bu kitaplar okunsun diye yazılmaz ki...

— Peki, ne diye bu kitapları basarlar?

— Anlaşılan, bilim üzerine en ufak bir düşünceniz yok. Bir eser, ne denli çok satılır, kolay anlaşılır, çok okunursa, o denli bilimsel değerinden kaybeder. Onun için bilginler, kitaplarının okunup anlaşılmasını değil, raflarda dura dura tozlanmasını daha çok isterler. Az okunan, hatta hiç okunmayan, zor anlaşılan, hatta hiç anlaşılmayan kitap, yazarının bilimsel değerini arttırır.

— Şaştım doğrusu.

— Bunda şaşılacak ne var? Siz hiçkimsenin anlamıyacağı laf etmeyi kolay mı sanıyorsunuz? Bakın şurda saatlerdir konuşuyoruz, birbirimizi anlıyoruz. Göreyim sizi, yalnız beş dakikacık kimsenin anlıyamıyacağı laf edin bakayım. Kolay mı?

— Zor.

— Zor değil, olanaksız. Beş dakikacık konuşmak değil, bir de beşyüz sayfa yazmayı düşünün. Hem de öyle saçma sapan değil. Bazı deliler de saatlerce, hatta günlerce birbirini tutmayan, saçma sapan laf ederler ama, hiçbir zaman bilgin olamazlar. Bilginlerle delilerin ayrımı şudur: Bir bilgin hiç kimsenin anlıyamıyacağı beşyüz sayfalık bir eser yazınca, içinde noktasına, virgülüne dek bitek gramer, sentaks yanlışı, bozuk bitek cümle, küçük bir mantıksızlık, çelişme bulamazsın. Delilerinse böyle düzgün, dilbilim kurallarına uygun olarak saçmalamaları olanaksızdır.

— Bişey daha öğrenmek istiyorum. Üstâd, Şair Şermendi'nin dört Mayıs'ta değil de, üç Mayıs'ı dört Mayıs'a bağlayan gece doğduğunu nasıl ispat ediyor?

— İspat ettiği filân yok... Şermendi, divanındaki şiirlerinden birinde şöyle diyormuş: «Ben, dün ile yarın selâmlaşırken dünyaya geldim.» Çok açık değil mi? Dünle yarın ne zaman selâmlaşırlar? Saat 24 de değil mi? «selâmlaşırken» dediğine göre, daha selâmlaşmamışlar, selâma hazırlanıyorlar, demektir. Yani, saat 24 olmamış,

24'e belki beş dakika, belki iki dakika var. Böyle olunca demek ki Şermendi dört Mayıs'ta değil, üç Mayıs'ta doğmuş oluyor.

— İyi ama azizim, bütün bunların neye yaradığını anlayamıyorum.

— Bir işe yaramıyor mu sanıyorsun? Bir bilgin çıkıp Şermendi'nin üç Mayıs'ta saat 11.30 da doğduğunu ispat için üç cilt eser yazacak. Öbürü çıkıp 11.30 da değil, 11.35 de doğduğunu ispat için beş cilt yazacak. Derken böyle böyle Şair Şermendi'nin doğduğu yer, saat tastamam ortaya çıkacak.

— Affedersin, yine anlayamadım. Şermendi üç Mayıs'ta değil de, dört Mayıs'ta doğmuş olsa, 11.30 da değil de, 11.35 de doğmuş olsa ne olur, bundan ne çıkar?

— Azizim, bütün bunlar olmasa edebiyat tarihi olur muydu sanıyorsun? Bir bilgin üç Mayıs diyecek, öbürü hayır dört Mayıs diyecek, tartışma başlayacak. Hangisi daha çok, daha anlaşılmaz, daha içinden çıkılmaz şeyler yazarsa, o daha bilgin olduğunu ispat edecek.

— Anlamıyorum, bunun yararı nedir?

— Yahu, bitakım insanlar bu işlerle uğraşarak profesör, ordinaryüs profesör olurlar, ün kazanırlar. Hem rahat yaşarlar, saygı görürler, hem de adları yarına kalır. Bilginler olmasaydı, örneğin Şermendi'nin hangi gün, hangi saatte doğduğunu bilemiyecektik. Daha bunun gibi biçok gerçekleri öğrenemiyecektik. Bilgisizlik içinde, kapkaranlık bir dünyada yaşıyacaktık. İnsanlık işte böyle böyle ilerliyor. Bilgin, hiç yoktan ortaya bişey atıyor, öbürü, hayır öyle değil, böyle diyor. Bir tartışma başlıyor. Başka biri çıkıyor, ne öyle, ne böyle diyor. İşte böyle böyle dünyamız adım adım ilerliyor.

— Çok doğru... İnsan düşünüyor da, eğer bilginler olmasa hiçbir gerçek ortaya çıkmıyacakmış gibi geliyor. Aman Tanrım! Gerçeklerin aydınlanmadığı kapkaranlık bir dünyada nasıl yaşardık? Onlar olmasa hiçbişey bilemiyecektik. Hatta Şair Şermendi'nin ne zaman doğduğunu bile bilemiyecektik; onu dört Mayıs'ta doğmuş sanacaktık. Böyle bir dünyada yaşanamazdı. Bilginler olmasa ne yapardık bilmem ki...

BÜYÜK İKRAMİYE

Radyoda spiker şöyle diyordu:

«O kadar para cebinize sığmaz, çantaya, bavula sığmaz. Arabayla taşınmaz. En iyisi bin tane bin liralık yapınız. Yılbaşı çekilişinde bir milyon lira kazanabilirsiniz.»

Tut ki, çıktı. Evet çıktı bana, amorti değil, tesellî mükâfatı değil, elli lira, yüz lira değil, tastamam bir milyon lira. İster inanın, ister inanmayın, şimdi siz bir milyonerin yazısını okuyorsunuz. Önce şunu söyliyeyim, bu benim son yazım. İlk yapacağım iş, bundan sonra yazı yazmamak. Bir milyon lirası olan biri olarak, bundan sonra hiç on liraya, yirmi liraya yazı yazar mıyım? Bin lira verseler yine yazmam. Geçti efendim, geçti... Yazmam! Bir milyonerin daha hâlâ yazı yazarak para kazanmaya çalışması kadar gülünç bişey olamaz. Ben piyangodan kazandığım bu bir milyon lirayı yazı yazarak kazanabilmek için, aldığım paranın on parasını harcamadan, yani yemeden içmeden 66 bin 667 yazı yazmalıyım. Taş çatlasa insan günde bir, haydi iki yazıdan çok yazamaz. Yani durmamacasına hergün 150 yıl yazmam, hem de yazıdan aldığım parayı hiç harcamadan biriktirmem gerekirdi. Siz, söyleyin, bundan sonra yazı yazılır mı?

İlk zorluk, tıpkı, spikerin söylediği gibi parayı taşımaktan çıktı. Bir milyon bu... nereye sığar, nerede taşınır? Bu iş birin önüne altı tane sıfırı sıralamak kadar kolay değil.

Eğer benim gibi bütün yaşamınızda bikaç bin lirayı bir arada görmemişseniz o zaman bir milyonu hayal etmek bile zordur. Hiç boşuna uğraşmayın, bir milyonu düşünemezsiniz. Cebe sığmaz, çantaya, bavula girmez. Bir araba yükü para... Bereket spiker söylemişti de oradan aklımda kalmış. Vezneciye,

— Bin tane bin lira isterim! dedim.

Bin tane binliği bir araya getirmek kolay mı? Ara tara, koca bankada bin tane binliği zor bir araya getirdiler. Bin tane binlik deyip geçmeyin. Bin yapraklı bir kitap, ya da defter düşünün. Her yaprağı biner lira olan dünyanın en değerli kitabı.

Daha bankadan çıkar çıkmaz beni bir korku

alır. Ya birisi üstüme saldırır da paraları kapar giderse... Dünyanın bin türlü hâli var. Neler duyup, neler görüyoruz... İki elim sıkı sıkı göğsümün üstünde, paraları kalbime bastırıyorum. Yoldaki insanlara bakıyorum. Hepsinin de gözleri parlıyor, bana kötü kötü bakıyorlar. Bakışlarında uğur yok. Üstüme ha saldırdılar, ha saldıracaklar.

— İmdaaat!.. diye bağıracağım ama, kimden imdat istersin? Bu kez imdat için gelenlerin beni soymıyacakları nerden belli? İnsan bu, çiğ süt emmiş, yapmıyacağı kötülük yoktur. Ben bu insanları bilirim. Nerden mi? Kendim de insanım da ondan. Hey Tanrım! Ne yapsam?. Kalabalıkta paramı çarpacaklar diye korkuyorum; tenhada üstüme saldıracaklar diye korkuyorum. Ah bu insanlar, hepsi, hepsi de namussuz; elbet bizim gibi milyonları olanların dışındakiler.

Orta yerde kalakaldım. Sağlıkla eve kapağı bir atabilsem... Tam o sırada Rıza ile hapa hap karşılaşmıyayım mı! Tuh Allah kahretsin!.. Görmezlikten geldim. Hatta o arkamdan,

— Hasaaan... Hasaan!. diye bağırırken, ben çoktan karşı kaldırıma geçtim ama, para etmedi, Vicdansız arkamdan yetişip koluma yapıştı.

— Yahu, sağır mı oldun, arkandan bağırıp duruyorum da hiç duymuyorsun.

— Nezleden kulaklarım ağır işitiyor biraz.

— Ne o, yürürken kendikendine gülüp duruyordun, sevinecek bişey mi oldu?

Bak sen şu alçağa!.. Yoksa bir milyonun kokusunu mu aldı? Böyledir bu insanoğlu. Tazı, tavşan kokusu alır gibi para kokusunu alırlar. Demek ben bir milyonu cebime yerleştirince farkında olmadan sırıtmaya başlamışım. Anlaşılan hiç gülmeye gelmiyor. Hemen suratımı astım.

— Yooo, dedim, bugün o kadar üzüldüm ki, ne halt ettiğimi bilmiyorum.

— Ne oldu? Geçmiş olsun. Bak şimdi suratın hemen değişti. Rengin bile soldu.

Birdenbire usturuplu bir yalan da kıvırdım.

— Hiç sorma, dedim, bugün elli ira düşürdüm.

Rıza,

— Vah, vah, vah, dedi, üzüldüğün kadar varmış. Ne yapalım, Allah can sağlığı versin.

Rıza'nın üzüntüsü gerçekten büyüktü. Çünkü bizim için elli lira çok önemli ve zor kazanılan bir paraydı.

— Üzülme, sağlık olsun, diye beni avutmaya çalıştı. Yakamı elinden zor kurtardım. Ondan ayrıldım, yüz adım gittim gitmedim, Şadi ile karşılaşmıyayım mı! Üst üste bu kadar terslik, olur şey değil. Cebimde metelik olmadığı zamanlar, biraz borç alabilmek umuduyla fellik fellik arkadaş ararım da hiçbirini bulamam. Şimdi sanki yol kesiyor namussuzlar. İlk lafı da,

— Ne o Hasan, sende bişey var... demek olmadı mı!

Büsbütün pirelendim. Acaba cebimdeki binlikleri mi çaktı?

— Yooo, diye bağırdım, vallahi billahi, hiçbişey yok.

Elimi, kalbimin üstündeki paralara bastırdım. Bu kez,

— Yoksa kalbinden mi rahatsızsın? dedi. Suratın asık, rengin soluk...

— Evet, diye kekeledim.

— Yüzün de sapsarı. Bişeye canın mı sıkıldı?

— Sıkılmaz mı Şadi'ciğim, geçim derdi.

— Aldırmaa... Hepimizin başında.

— Aldırma olur mu birader...

— Ne yapalım?

Hemen yolumu çevirdim.

— Bana müsaade, dedim, şurada birisine uğrayacağım.

Köşeyi sapar sapmaz Asaf'la burun buruna gelmez miyim!

O da suratımın asıklığının, soluk rengimin nedenini sordu. Ona da bişeyler söyledim.

— Bu akşam çoluk çocuk size geliyoruz, dedi.

İşte o zaman aylardanberi Asaf'ı bize çağırdığımı hatırladım. Düpedüz halt etmiştim.

— Bu akşam evde yokuz, dedim.

— Eh öyleyse yarın geliriz.

— Yarın da birisine sözlüyüz.

— Öyleyse öbürsü gün.

— Öbürsü gün mü? Dur bakayım, haa öbürsü gün birisine çağrılıyız.

— Çarşambaya geliriz öyleyse...

— Çarşambaya kadar evden taşınıyoruz.

— Nereye?

— Daha belli değil. Ben sana ne zaman geleceğini sonra söylerim. Hadi Allasmarladık.

Arkama bakmadan koştum. Bir tanıdıkla karşılaşmamak için hem sağa sola bakmıyor, hem de tenha yoldan koşuyordum.

Karıma, büyük ikramiyenin bana çıktığını, parayı almaya gittiğimi söylediğim, birden aklıma gelince az kalsın çıldıracaktım. Hiç böyle şey kadına söylenir mi? Karı kısmına güven olur mu? İster misin bir milyona konmak için beni zehirlesin, ondan sonra da paracıkların üstüne otu-

rup bir genç herifle evlensin. Her ne kadar onsekiz yıldır bir yastığa baş koyuyorsak da, yine de bu kadın kısmına güvenilmez. Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, sağ gözden sol göze güven yok.

Evde, çoluk çocuk beni sevinçle karşılarken az kalsın merdivenden yuvarlanıyorlardı. O asık suratımla,

— Nedir bu haliniz? Siz deli misiniz? diye bağırdım.

Boynuma sarılan kızım, üstüme atlayan oğlum donup kaldılar. Karım,

— Paraları almadın mı? diye sordu.

— Para mı? Ne parası?

— Canım piyangodan büyük ikramiye çıktı ya... Bir milyon lira.

— Nerde bizde o şans! Numara yanlışmış. Bir numara yüzünden kaybettik. Sekizi dokuz görmüşüz.

Sanki bir milyon lira ellerine geçmiş de kaybetmişler gibi üzüldüler... Benim suratımdan düşen bin parça.

Karım,

— Ne üzülüyorsun canım, dedi, sağlık olsun. Hadi bir kahve yapayım da iç...

Karım beni ille zehirlemeyi koymuş kafasına. Kahvenin içine zehir koyacağı kesin. Yılan gibi bakışı var.

Gülüyor ama, gizli niyetini anlıyorum. Kahveyi içmedim tabiî. O görmeden saksıya döktüm.

Kız da anasına çekmiş. Sırıtıyor.

— Babacığım, babacığım! diye sözde beni avutmak için yöremde fır dönüyor ama, ben onun ruhunu bakışlarından okuyorum. Hele oğlanın, içinden, «Ulan moruk, yaptığın numarayı yutmadık. Gebersen de mangırlara konsaklı» diye geçirdiğini anlıyorum.

— Salih Bey geldi, dediler.

Salih'e ikiyüz lira borcum var. Onun durumu da iyi değil ama, arkadaş canlısı olduğundan, sıkışık bir günümde bana ikiyüz lira vermişti. Acaba ikramiye çıktığını duydu mu? Eğer duyduysa, «Ben sana nasıl iyilik yaptıysam sen de bana...» diye tutturur.

Doğrusu bu Salih'e, içimden hiç olmazsa ikibin lira vermek geliyor. İkibin lira vermekle kılım bile kıpırdamaz. Daha geride 998 tane bin liram kalır. Ama veremem. Duyulur. Herkes para istemeye gelir. Bana her iyilik yapana, ben de ikişer bin lira versem 20 milyonum olsa yine yetmez. Ne yapsam bilmem ki... En iyisi, dur ben biliyorum ne yapacağımı.

Salih,

— Ne oldu, neyin var? diye sordu, sen şen, şakacı bir adamdın. Sana böyle surat asmak hiç yakışmıyor.

Bu işin neşesi mi kaldı? Biraz güleyim, sırıtayım da hemen para isteyin, değil mi! Yağma yok.

— Aman Salih kardeşim, dedim. Sana borcumu ödeyemedim. Üstelik şimdi de çok acele yirmi liraya ihtiyacım var. Paran varsa...

Hemen çıkarıp yirmi lirayı verdi. En iyi yolu bulmuştum. Önüme gelenden para istersem, benim paralı olduğumu anlamazlardı.

— Sıkılma, Allah büyük, dedi, gitti Salih.

Arkadan Murat geldi. Ondan da yirmi lira borç aldım. O da,

— Nedir bu halin, dedi, suratından düşen bin parça oluyor...

— Hastayım, soğuk almışım, dedim.

— Hemen ilâç al da yat, dedi.

Onun arkasından bir konuk daha gelince işin rengi değişti. Bunlar herhalde bana büyük ikramiyenin çıktığını biliyor, numara yapıyorlardı. Borç isteyip dostluklarını denediğimi sanıyorlardı.

Başka zaman olsa kapımı açmaz alçaklar.

Karıma, çocuklarıma,

— Bundan sonra bana kim gelirse evde yok deyin! diye de tenbih ettim.

O gece paranın anlaşılması korkusundan karımla yatmadım. Karımla yatağımız ilk o gece ayrıldı. Hastalık bahanesiyle başka odaya geçtim. Herkes gözüme düşman görünüyordu. Beni öldürüp paracıklarımı alacaklar. Pencereyi sıkı sıkı kapadığım, kapının arkasına masayı, sandalyeyi dayadığım halde gözümü uyku tutmadı. İki elim paraların üstündeydi. Gözün dalar gibi olunca düşte, karım, çocuklarım, akrabalar, arkadaşlarım üstüme saldırıyorlardı. Bağıra bağıra kendi sesimden uyanıyordum.

Sabahı zor ettim. Parayı bankaya yatırsam, diyordum, ya banka batarsa... Haydi batmadı, ya paranın değeri düşerse... Yaşamımda ilk kez gazetedeki borsa haberlerini, altın fiatlarını okudum. Banka, yatıracağım paramı ne yapacak? İşletip para kazanacak? Enayi miyim? Kendim işletir, kendim kazanırım. Ya işleteyim derken kaptırırsam, paralarım büsbütün elimden çıkarsa... Kazıklarlarsa beni? Acaba mala mı, yapıya mı yatırsam, apartman mı alsam? Bu bir milyonu korumanın en iyi yolu, çalışıp, iş yapıp iki milyon yapmaktır. Sonra o iki milyonu korumak

için, dört milyon kazanmalıyım.

Sokağa çıkınca, herkes param olduğunu anlamasın diye, herkesin görebileceği yerlerde ya simit yiyorum, ya bir piyazcıya giriyorum. Suratım asık. Kimseyle konuşmuyorum. Kimi görsem, ağlamaklı bir sesle bikaç lira borç istiyorum. Gözümü uyku tutmuyor. Dahası var, bil milyonu iki, ikiyi dört, dördü sekiz milyon yapmak için ne iş yapmalıyım, düşünmekten beynim uyuşuyor.

Alışveriş mi, çiftlik mi, yoksa yapı işi mi yapayım, faizle para mı vereyim? Bir ticaret işine girerim, bir bakarsın, hükûmet kararname değiştirir, zarar ederim. Fabrika kurarım, hükûmet dışarıdan mal getirtir, top atarım. Yapacağım işe göre partilerden birini tutmalıyım. Benim işime hangisi ket vurmayacaksa o partiye girerim. O partinin iktidara geçmesi için bikaç bin liraya da kıyarım. Hem de adım yurtsevere çıkar. Yalnız yurtseverim derken, paraları elden çıkarmak da var.

İyi düşünüp taşınmalı...

Evde barut gibiyim...

— Soba günde bir kere yakılacak, o da yalnız kar yağdığı günler... Ben parayı sokakta bulmuyorum! diye barbar bağırıyorum.

Şu bir milyon lira ne dertler açtı başıma.

Ben bütün bunları, piyango gişesinin önünde bir aşağı bir yukarı gidip gelerek düşünüyordum. Elimde de bir bütün bilet parası elli lira vardı. Belki bir saat düşündüm ve gezindim. Sonra elli liramı cebime koydum, evimin yolunu tuttum.

Oooh, iyi ki milyoner değilim. Bu milyonerlik insanın başına öyle bir belâymış ki, yarım saatine bile dayanamadım, daha hayâlini kurarken bile insanlıktan çıktım. Gerçekten milyoner olanların Tanrı yardımcıları olsun. Artık en çok kızdıklarıma bile,

— Bişeycikler demem, inşallah milyoner olursun!. diye ilenmekten korkuyorum.

SULAR NEDEN KESİLDİ?

Vali — Allo... Allo!.. Sular İdaresi mi? Müdür Bey orada mı?

Müdür — Bendenizim Beyefendi.

Vali — Müdür Bey, sular neden kesildi?

Müdür — Sular mı? Kesildi mi? Sular mı kesildi Beyefendi? Allah Allah!.. Neden kesilir bu sular ikidebir bilmem ki!..

Vali — Suları, suları... suları soruyorum. Neden kesildi?

Müdür — Şey... sular değil mi?... Efendim, malûm ya su bu... Su akar da, akmaz da...

Vali — Sebebini soruyorum.

Müdür — Ben de onu anlatıyorum Beyefendi. Sebebi malûm... Allo!.. Allooo!. tüh... telefon kesildi be!.

*

Müdür — Allo... Allooo!.. Orası Teknik Büro mu?

T. Büro — Evet, teknik büro... n'oolacak yani?

Müdür — Ben müdür...

T. Büro — Haaa... şey... affedersiniz... Ben sizi başka biri sanmıştım. Affedersiniz. Buyrun Beyefendi.

Müdür — Sular neden kesildi?

T. Büro — Sular mı? Sular mı kesilmiş!. Amma da kesiliyor bu sular yahu. Demek sular yine kesilmiş ha!..

Müdür — Kesilmiş ya... Sular kesilmiş. Vali Bey sebebini soruyor.

T. Büro — Efendim, onun sebebi... şeydir... Allo... Allooooo!.. tüh, elektrik kesildi yahu...

*

T. Büro — Allo... Alloo!.. Orası İkinci kısım mı? Mühendis Tevfik Bey...

2. Kısım — Tevfik Beyi n'aapıcaksın?

T. Büro — Hiiiç... merak ettim de...

2. Kısım — Pek merak ettinse söyliyeyim. Maça gitti.

T. Büro — Baş mühendis Vedat Bey?.

2. Kısım — Oooo... O bir aydır izinli.

T. Büro — Mühendis Nuri Bey...

2. Kısım — Benim.

T. Büro — Burası, Teknik Büro!

2. Kısım — Buyrun Beyefendi.

T. Büro — Sular neden kesildi diye Vali soruyormuş...

2. Kısım — Sular mı? Hangi sular?

T. Büro — Bizim sular.

2. Kısım — Hamidiye mi? Eyvaaah!.. N'aapi-

ciiz şimdi?

T. Büro — Terkos!... Terkos!...

2. Kısım — Terkos mu? Vay anasını!.. Yine mi kesilmiş?...

T. Büro — Kesilmiş ya... Vali soruyormuş.

2. Kısım — Birader, ne bileyim ben neye kesilmiş. Hamidiye kesilmiş sandım da, birdenbire telâşlandım... Demek terkos kesilmiş haa... Allo!... Allooo!.. Ankara mı? Dur yahu, araya girme, biz konuşuyoruz. Ne Ankarası?.. Çekil sen Ankara!... Allo!... İkidebir sen çıkma karşıma!..

*

2. Kısım — Allo... Allooo!.. orası su...

— Evet, burası su...

— Neresi?

— Tesisat dairesi.

— Sular neden kesildi?

— Su mu? Suyu mu kestiler? Parasını vermezsen elbet keserler bayım. Hayrat mı bu? Benim de bu sabah, elektriği kestiler, ne yapalım?

— Yahu... sular kesildi diyorum...

— Anladık. Kesildiyse ben n'aapiim bilâder? Numaranız kaç?

— Ne numarası yahu? Numara filân değil... Sular kesilmiş sahiden.

— Numaranı söylemezsen ne bileyim ben?

— Ne numarası soruyorsun? Ayakkabı numarasını mı?

— Yok, gömlek numarasını? Alay mı ediyorsun? Tesisat numarasını. Su saatinizin numarası kaç?

— Ben değil, yahu Vali soruyor...

— Vali mi? Vali'nin mi suyunu kesmişler? Eyvaaah!..

— Alo... Mümtaz Bey, Vali Bey soruyormuş..

— Beni mi?

— Vali seni n'aapsın yahu, suları soruyormuş. Sular neden kesildi, diye...

— Sular mı kesilmiş? Bak şu tersliğe. Daha sabahleyin akıyordu be! Demek birdenbire kesilmiş...

— Yavaş yavaş mı, birdenbire mi bilmem. Kesilmiş işte...

— Peki niye kesilmiş?

— Vali Bey de onu soruyormuş...

— Allah Allah!.. Bu sulara da akıl sır ermez, ne var sanki kesilecek?

— Vali Beye bişey söylemek lâzım. Sebebini soruyormuş.

— Sebebi teknik arıza der geçersin...

— Teknik arıza ama, ne?

— Canım madem ki kesilmiş, elbet bir teknik sebebi vardır. Bişey kesildi miydi, anla ki teknik arıza...

— Bişey demek lâzım.

— Dur bakayım, düşüneyim biraz da, ben sana cevap veririm.

*

— Allo... Allo!.. Niyazi Bey... Niyazi Bey...

— Vayyy!... Şükrü'cüm, sen misin? Nasıl da şıp diye sesinden tanırım. Akşama Agop'a geliyor musun?

— Bırak Agop'u yahu... Sular kesilmiş.

— Kesilirse kesilsin... Akşama kadar gelir. Daha olmazsa maden suyu ile içeriz!..

— Kardeşim, Niyazi Bey...

— Buyur...

— Sular kesilmiş de, Vali sebebini soruyormuş.

— Kimden soruyormuş?

— Bizden soruyormuş?

— Ne diye bizden soruyormuş? Sular İdaresinde bir sürü adam var. Bize gelene kadar akşam olur. O zamana kadar da sular gelir.

— Canım, Vali doğrudan doğruya bize sorar mı? Vali, Müdüre sormuş, Müdür, muavinine sormuş, muavin teknik müdüre sormuş, teknik müdür ikinci kısma sormuş, ikinci kısım Dördüncü Şubeye sormuş, onlar da Baş Mühendise sormuşlar, Baş Mühendis Teknisyene sormuş. Teknisyen bizim Ziya'ya sormuş, Ziya da bana sordu. Ben de sana soruyorum.

— Ben kime sorayım şimdi?

— Sebebini bilmiyor musun?

— Dur bakayım, aklım karıştı, sen bana ne sormuştun?

— Suları... kesilmiş de... Vali acaba neden kesilmişmiş diye soruyormuş.

— Canım bu Vali de her bişeye karışıyor. Sudan ona ne birader?

— Canım Vali kendiliğinden sormuyordur ya... Ona da yukarıdan biri sormuştur. Şimdi biz ne diyeceğiz? Ben teknik arıza dedim... Ama bu sefer de teknik arızanın ne olduğunu soruyorlar!

— Vallahi... dur bakayım, bunu bilse bilse... Kim bilir? Nazmi bilir. Nazmi'ye sorayım da sana söylerim.

— Allo... Allooo!.. Nazmi!.. Kardeşim, haberin var mı?

— Var... Bizimkiler 3-1 galip...

— O değil yahu... Sular kesilmiş...

— Sular mı kesilmiş... Neden kesilmiş?

— Bilmem ki... Vali soruyor. Biz teknik arıza, dedik... Bu sefer de onu soruyorlar.

— Teknik arıza sorulur mu yahu... Radyoda teknik arıza olunca sebebini soruyorlar mı? Teknik arıza dedin miydi, akar sular durur.

— Yahu, Vali de bunu soruyor işte...

— Az müsaade et, ben de birisine sorayım. Sana sonra telefon ederim.

*

— Allo... Allo... Memduh Bey kardeşim... Sular kesilmiş...

— Yooo... şimdi yüz numaradan geldim, şarıl şarıl akıyor.

— Demek gelmiş... Gelmiş ama, Vali neden kesildiğini soruyor.

— Canım bir kere kesilmiş... Şimdi akıyor ya...

— Nasıl olsa, yine kesilecek değil mi? Bir sebep bulalım da hazırlıklı olalım.

— Doğru... Bu sular nerden geliyor?

— Sular İdaresinden...

— Sular İdaresine nerden geliyor?

— Bilmem... Ha, bak, bizim daktilo Nejla biliyormuş: Terkos gölünden geliyormuş!

— Gölde su bitti deriz.

— Kışın su biter mi? Onu yazın söyleriz. Başka bişey bul!.

— Vallâ, onu bizim Safder bilir, bir ona danışayım.

— Allo... Safder... Kardeşim, sular kesilmiş...

— Yaaa... Vah vah!.

— Acaba neden kesilmiş dersin! Vali sormuş da... Teknik bir arıza sebebi lâzım. Biliyorsan söyleyiver...

— Bir tane biliyorum. Elektrikler kesildi. Elektrikler kesilince sular durur mu? Sular da kesildi?

— Suyun elektriğe göbeği mi bağlı...

— Allah Allah!.. Elektrik neden olur? Sudan olur. Su kesilince helbet elektrik de kesilir...

— Öyle ya... Ama bak, bizim kâtip yanımda, daha önce bunu söylemişiz biz... Başka bişey bul...

— Öyleyse havagazından dersin. Havagazı idaresinin üstüne at, onlar düşünsün...

— Hadi elektriği anladım, havagazının suyla ne ilişkisi var?

— Amma yaptın? Sular İdaresinde çalışanlar insan değil mi? Evinde havagazı kesilirse ne yapar? Çayını, kahvesini içemez, yemeğini pişiremez, işine geç kalır. Sinirleri bozulur, tabii o da suları keser...

— Olmadı... Bunu da önceden söylemişiz.

— Öyleyse radyodan dersin... Radyolar teknik arıza yaptı, ondan sular kesildi.

— İşte bunu yutmazlar.

— Bal gibi yutarlar... Birader, ıspanak pahalılaşıyor, çorap fiyatlarını arttırıyor. Çorap pahalılanıyor, kiraları arttırıyor. Kiralar artınca maaşlara zam oluyor. Maaşlara zam olunca, tekrardan ıspanak pahalılanıyor. Hayatta herşey, birbirine bağlı. Radyo teknik arıza yapar da, sular durur mu? Üzüm üzüme baka baka kararır. Sular da teknik arıza yapar...

— Bu iyi ama, bunu da önceden söylemişiz..

— Sen şöyle teknik, karışık bişey bul. Kimse anlamasın da gık diyemesin...

— Oyleyse, söylediklerimi not et! Su sıvıdır. Sıvılar, tıpkı bulundukları partinin şeklini alanlar gibi, içinde bulundukları kabın şeklini alırlar. Lavvazye kanununa göre sular...

— Lavvazye değil, galiba Fakaçelli olacak...

— Fakaçelli, Kafaçelli, kim bilecek?... Arşimet kanununa göre de sular, muvazenet-i mayiat prensibine göre hangi deliği açık bulurlarsa, ordan içeri dalarlar. İşte bu sebeptendir ki...

— Yavaş söyle, yazamıyorum.

— ... sebeptendir ki, sular, açık bulduğu delikten girer. Bu sular yerin altından gidiyor. Suyun hangi delikten girdiğini anlamak zordur. Ara sıra suların kesilmesi, suyun gireceği deliği şaşırmasından ileri gelmektedir. Bunun iki teknik çaresi vardır. Suları yerin altından değil, yer üstünden taşımak, ya da sergilerde olduğu gibi, «buradan gider» diye, su yolunu gösteren oklar koymak.

— Bu güzel... Ama bak, bizim odacı burada, ne diyor... Biz bunu da daha önce söylemişiz.

— Aman!... Deprem oluyor...

— Dur... Sallanıycruz.

— Abajur sallanıyor.

— Tamam... Buldum, buldum... Hemen Vali'ye söyle; deprem oldu, deprem olunca sular kesildi. Buna da bişey diyemezler ya... Allahtan bu... Deprem işte!... Biz ne yapalım?

— Doğru?.. Bunu bal gibi yutarlar...

SAKIN ALMA!

Muhabere dersinde, sahra telefonlarıyla nasıl konuşulacağı pek çok anlatıldı. Bu, zor bişey değildir. Şu sırayı kollarsan telefonda konuşmak kolaydır. Önce alıcıyı sol elinle kaldırıp kulağına yaklaştıracaksın. Manyato kolunu bikaç kez çevireceksin. Sonra «Alo!..» diyeceksin. Telefonun öbür başından ses gelirse kim olduğunu söyleyeceksin. Diyelim sen onbaşı Ahmet'sin.

— Ben onbaşı Ahmet! diyeceksin.

Karşındaki de,

— Ben falânkeşim! diye karşılık verecek. Ondan kelli karşıkarşıya konuşacaksın. Baktın, karşındaki söylediğin sözü anlamıyor, o zaman anlaşılmayan kelimenin her harfini, ayrı ayrı söyleyeceksin. Bunun da kolayı var. Her harfi karşındakine duyurmak için o harfle başlayan kolay anlaşılır bir kelime söyleyeceksin. Buna da «kodlama» denilir.

Telefonda «Araba!» dedin de karşındaki iki saat, «Haa? Haa?» diye sordu. O zaman «Araba»yı ona şöyle anlatırsın:

— Eline kalem al da yaz! «Ali»nin «a» sı. Receb'in «r»si. Yine Ali'nin «a»sı. Bekir'in «be»si. Yine Ali'nin «a»sı...

Bu harfler yanyana geldi mi, al sana «araba». Artık bunun araba olduğunu, arabanın beygiri bile anlar.

Ben de size onbaşı Ahmet'i anlatıyorum. Ahmet, ne öğrendiyse askerlikte öğrendi, ama tam öğrendi; okumasını, yazmasını, telefon etmesini, herşeyi... Önce onbaşı oldu, sonra çavuş oldu. Çavuşluktan ileri gidilmediği için de terhis oldu. Bir zaman, köyünde Ahmet Çavuş diye çağrıldı. Sonra köyü bıraktı kasabaya, kasabayı bıraktı şehire, şehiri bıraktı İstanbul'a geldi. Yavaş yavaş da lâkabı değişti. Ahmet'ken onbaşı Ahmet, onbaşı Ahmet'ken Ahmet Çavuş, sonra Ahmet Efendi oldu. Ahmet Efendiliği de Bey'liği de bıraktı. Ahmet Beyefendi oldu. İstanbul'da iki yıl kalıp, bir de Avrupa gezisi yaptıktan sonra Sayın Bay Ahmet oldu. İşi iyiydi. Apartmanı vardı, otomobili vardı, karısı vardı, «metres»i vardı.

Ahmet, her ne öğrenmişse hepsini askerlikte öğrendiğini hiç bir zaman unutmadı. Bu yüzden de askerlikte her ne öğrenmişse onları olduğu gibi hiç bozmadan bütün yaşamında uyguladı. Yazıhanesinde, işinde, evinde, her yerde askerlikteki bilgisini güdüyordu. Sayın Bay Ahmet'in evinde sabahın en erken saatinde kalkılırdı. Onun kalın sesli sert komutu, kalk borusu yerine geçerdi. Haftada bir, tüfek muayenesi yerine evindeki buzdolabı, elektrik süpürgesi, radyo, pikap, düdüklü tencere gibi uygarlık araçlarını muayene ederdi. Ayda bir de mutfağı, kömürlüğü teftişten geçirirdi. Evinin içinde bile geçit töreninde gider gibi sert adımlarla yürürdü. Her sözü sert bir komuttu. Hizmetçiye «Marş maaarş!...» der gibi,

— Su ver! derdi.

Karısına, bir yere gitmek için,

— Hazırlan! dese, bu söz dudaklarından,

— Hazıroool! der gibi çıkardı.

Geceleyin yatağa girmek var ya, bu bile. Sayın Bay Ahmet'in evinde,

— Mevzi aaal!..

Yahut,

— Tam siper!.. komutu verilmişcesine yerine getirildi. İnsan onun sofrasında, elinde çatal bıçak yemek yerken, birdenbire coşup da,

— Süngü taak!.. diye bağıracağından korkardı.

Bigün Sayın Bay Ahmet, karısı, kızı, bir gezintiye çıkmışlardı. Genç kız, ikidebir annesinin biriki adım gerisinde kalıyordu. Sayın Bay Ahmet, arkalarından tüysüz bir dans oğlanının geldiğini, kızın buyüzden ikidebir tökezleyip geri kaldığını hemen anladı. Kızına şöyle bağırdı:

— Anana bak, hizaya geel!

Onun için yorulunca dinlenmek «mola», banyoda yıkanmak «tımar»dı.

Bütün bu asker ocağı güdümünün en önemlisi iki şeydi: Biri, emir tekrarı, biri de telefon konuşması. Sayın Bay Ahmet evinde her ne söylese, karşısındaki bunu tekrarlamak zorundaydı. Hizmetçiye,

— Kahve yap! dese, hizmetçi rap diye fırlar, aldığı buyruğu,

— Kahve yapacağım! diye tekrarlardı.

Herşey işte buna göre. Ama buyüzden de Sayın Bay Ahmet'in evinde hiçbir yanlışlık olmazdı; ancak, kendisi yanlış emir verirse, o başka...

Telefona gelince, onu da tıpkı eskiden öğrendiği gibi kullanırdı. Yalnız bir ayırımı, sahra telefonlarının manyatosu yerine şehir telefonlarının numara tablası vardı.

Sayın Bay Ahmet bir işi için Ankara'ya gitmişti. Ankara'daki işini yaptı. Hastaneler satınalma Komisyonununa bin sandık marmelât sa-

tacaktı. Her sandıkta ikişer kiloluk elli kutu vardı. Şöyle böyle işin kazancı altmış-yetmiş bin lira tutuyordu. Hastanelere marmelât satmak isteyen kendisinden başka daha dört firma vardı. O firmaların sahipleri de Ankara'ya gelmişlerdi. Bunlardan biri Ahmet Bey'e,

— Onbin lira vereyim de sen aradan çekil! diye rica etti.

İkinci firma onikibin lira verdi. Aradan çıkması için, öteki firmanın sahibi havadan onbeşbin verdi. Sayın Bay Ahmet onlara,

— Bilâder, ben gatagulli yapmam, nâmısım elvermez! diye karşılık verdi.

— Aman Ahmet Bey, katakulli bunun neresinde? Parayı peşin peşin vereceğiz.

— Peşin vireceğinize ses itmiyom, velâkin gatagulli yapamam.

— İyi ama Ahmet Bey, geçen sefer kuru sebze işinde, sana onbeşbini verdik, çekilmiştin.

— Gardaşım guru sebze işi başhaa, yaş mermelât işi başha...

— Neden?

— Nideni bu işte. Geçen seferi benim malım fostu. Bu sefer en ekistirasından. Nasıl olsa benim malımı beğenecekler. Malımı satıp temiz para yetmişbini cibe indirmek varıkene, gatagulli idip gazık yimenin minâsebeti ne? Seksenbin virin mi, çekileyim? Virmeng... Gordün mü bi yol? İnsan gatagulli yapıncak, nâmısını pislettiğine göre değmeli. O sebepten olmaz.

Sayın Bay Ahmet Satın Alma'nın kendi marmelâtını beğenip alacağına yüzdeyüz güveniyordu. Yalnız işin bitek zorluğu vardı. Mallardan nümûne ertesi gün erkenden İstanbul'daki Satın Alma'ya götürülmeliydi. Sayın Ahmet Bey canı tatlı olduğu için uçağa binemezdi. Tirene binse yetişemezdi. Telgraf geç giderdi.

— En iyisi tilefon...

Şehirler arası telefon santralının numarasını çevirdi.

Santraldaki kıza, İstanbul'daki yazıhanesinin telefon numarasını verdikten sonra,

— Möhderem bağyaan, dedi, acep gaç dagiga sonra gonuşabilirik?

— İki, üç saat sürer.

— İki üç sahat mı? Amanıng, essah mı? Bah bi yol bağyaan, beni diğne, hayat memat işi gardaşım. Gözünün elifini yiyyim, ecele vir, yıldırım vir, hayat vir. Her gaç paraysa ödeyek canım...

Onbeş dakika sonra yazıhanesindeki kâtibiyle telefonda karşı karşıyaydı.

Alıcıyı kulağına götürür götürmez birden yine eski Ahmet Çavuş kesilmişti. Tıpkı tıpkısına askerken muhabere dersinde öğrendiği gibi telefon ediyordu:

— Ben Ehmet.

— Hangi Ahmet?

Ahmet Bey kızdı. Şu dangalak kâtibe telefonda nasıl konuşulacağını kaç kez öğretmişti.

— Ben Ahmet der demez, o da,

— Ben şuyum! diyecekti.

O kızgınlıkla,

— Gaç Ehmet var lân! Helbet patıronun Ehmet... Hemi de sen ne demiye tilefonda gendini pirezenta etmiyon?

Kâtip, sesinden patronunu tanımıştı. Topuklarını rap diye vurup esas vaziyetini aldıktan sonra,

— Buyurun efendim! dedi.

— Gözünü, gulağını dört aç, beni iyi diğne!.

Öyle bozuk, şimşekli, elektrikli bir havaydı ki, artık havadan mı, hatların eskiliğinden mi, yoksa konuşmanın çokluğundan, telefonların bozukluğundan mı, sesler sinek vızıltısı gibi geliyor, bişey anlaşılmıyordu.

— Bi sandık marmelât satın almaya nömone gitçek. Ağnadın ğı?

— Efendim?

— Yarın bi sandık marmelât satın almaya nömûne gitçek...

— Yarın mı?

— Hee, yarın. Zabahnan, irkenden...

— N'ooolacak?

— Elinin korü olacak.

— Köroğlu mu olacak?

— Yoh, Köroğlu değel, Battal Gazi olacak...

— Kimin ağzı?

— Beri bah kââtip, ağzından burnundan başlatma beni. Gulağının delüğünü aç, eyi diğne... Bi sandık...

Bu sırada santral bayan araya girdi:

— Üç dakika bitti efendim. Devam ediyor mu?

— İdiyo... Helbet devam idiyor...

— Beyefendi!..

— Kââtiip...

— Beyefendi!..

— Len kâtip sesimi duymuyon mu? Ne deyi ünneyip duruyon?

— Beyefendiii!...

— Kââtip... Beni diğne oğlum, beni diğne gardaşım, beni diğne gozüm. Bi sandık...

— Ne sandınız?

— Bi sandık...

— Siz sandınız mı? Siz ne sandınız?

— Seni adam sandım.
— Madam mı?
— Madamı bırak!
— Nereye bırakayım?
— Tövbeee... oğlum, bırak onu... Bi sandık...
— Siz sandınız.
— Şincik yöreğime inecek.
— Böreğinize mi?
— Yöreğime lân...
— Böbreğinize mi? Kim inecek?
— Çüüş, dangalak! Lan benim böbreğim niyet guyusu mu? Bizim marmelâtlar var ya...
Santral bayan araya girdi:
— Efendim, mükâlememiz bitti.
— Bitmedi bağyan bitmedi.
— Uzatayım mı?
— Uzat canım.
— Veriyorum.
— Vir... Kââtip... Bay kâtip...
— Buyrun!
— Sesimi duyyon mu?
— Gelip gidiyor.
— Kim gelip gidiyo?
— Sesiniz bir azalıp bir çoğalıyor.
— Satın alma...
— Duyulmuyor. Gelmiyor sesiniz.
— Allah Allah!.. Seninki geliyo da benimki niden gelmiyo? Bu cenebet gidiş geliş değel mi?
— «Cenâbet» dediğinizi duydum efendim.
— Gozel bir lâf ossa duyman. Kâtip, gulak vir gardaşım. Beri bah bi yol... Bi sandık marmelât... Ağnadın ğı?
— Anladım efendim.
— Ağnadınsa tekrar it!
— Bir sandık muamelât...
— Tüh... Bire oğlum ne mâmelâtı? İrel mî devayir mi bu?
— Cevahir mi dediniz?
— Çatanadak çatlayacağım.
— Çatana mı?
— Kââtip... Kâtip!..
— Beyfendi...
— Bah bi yol. Tigatli ol! Tilefonda bir lâf ağnaşılmazsa niderdik? Kelime be kelime hicelerdik. Değel mi?
— Hecelerdik efendim.
— Bah şincik heceliyom. Diğne!..
Santralcı kızın sesi:
— Mükâlemeniz doldu.
— Ne çabık?
— Dördüncü üç dakika. Kesiyorum.
— Kesme. Gurban olayım kesme! Ocağına düştüm, kesme! Batıyom be. Eğerlim kesersen battım. Üç tagiga değel, üç sahat gonuşacağım. Ücreti her neyise vireceğim.
— Devam edin!
— Kââtip!.. Ellovv...
— Buyrun!
— Heceliyom. Eyi diğne! Eline kâhatı galemi al, yaz! Bi...
— Biz.
— Biz değel, bi... Frenkçesi ön, İngilizcası van, Türkçesi bi...
— Evet...
— Sandık...
— Sandınız.
— Yoh... Sanmadık. Heceliyom. Salatalığın «se» si...
— Kimin sesi?
— Salatalığın.
— Galatalının mı?
— Salata oğlum, salatalık. Yani hıyar... Hıyar yok mu?
— Var efendim.
— Eferüm. Hıyarın... yâni salatalığın «se» si.
— Salatalığın sesi... yanlış anlamıyorum ya...
— Yağnış değel... Salatalığın «se»si. Yazdın mı?
— Yazdım.
— Ayu'nun «a» sı...
— Kimin ağası...
— Ayu be!..
— Ayı mı?
— He ya... Dağdaki bildiğin ayu... Ayu'nun «a» sı...
— Ayının ağası mı?
— Eveeet!.
— Siz nerden telefon ediyorsunuz?
— Pustâneden...
— Hastâneden mi? Vah vah!..
— Lân, bunun nesi vah vah?
— Kendinize iyi bakın Beyefendi.
— Sen gendüne eyi bah.
— Geçmiş olsun Beyefendi. Sinirdir, geçer inşallah...
— Lân gardaşim... Sen bu didiklerimi ağnamazsan, yetmiş bin gayme gidiyo... Şincik yaz! «Ne»...
— Ne?
— Evet «ne» yaz.
— Ne yazayım?
— Tamam. Elifbâdaki «ne».
— Ne bağı?
— Elifbağı?

— Efendim?
— «Ne» be!.. «Ne», Nanenin «ne»si?
— Hânenin nesi?
Santralcı kız:
— Tamam efendim.
— Tamam değel... Güççuk hanım, zettâliğizden bi iricada bulunsam. Hedayâsı her neyse virrim. Şu haberi bizim kâtibe virir misiğiz?
— Meşgulüm, hem de yasaktır, verememe. Mükâlemenizi üç dakika daha uzatıyorum.
— Kâtip!
— Buyrun.
— Lân oğlum, bağyaan virmedi, yassahmış, ben viriyorum. Bi sandık yazdın, değel mi?
— Yazdım.
— Satın alma...
— Almam.
— Ne alman?
— Satın almam.
— Satın almam.
— Sen değel be! Satın alma, diyom.
— Evet, sakın alma diyorsunuz.
— Yahu... Gardaşım...

Sayın Bay Ahmet'le kâtibi telefonda bir saatten uzun konuştular. Sayın Bay Ahmet askerlikte muhabere dersinde öğrendiği gibi kelimeleri heceliyerek meramını anlattı. İşin olduğuna, bir tahtada yetmişbin kazandığına sevinçliydi. Tirende yataklıya binmişti. Ertesi gün de İstanbul'a geldi. Haydarpaşa garında sayın Bay Ahmet'i, kâtibi karşıladı. Sayın Bay Ahmet gülüyordu.

— Bay kâtip, tilefonda dediğimi yaptın mı?
— Yaptım.
— Eferüm. Bi sandık marmelâtı Satın Alma'ya götürdün demek?
— Yooo... Siz bana, «sandığım gibi olmadı, hıyar ağasının sesi çıkmadı. Muamelât uzun sürdü, aman sakın alma!» demediniz mi?

Sayın Bay Ahmet elini kafasına vurdu:

— Getti bizim yetmişbin gayme, heç mi değel, gatagulli yapaydım, onbeşbini vuracağıdım. Nâmıslı işin dadı duzu yok vesselâm. Girh yılın başı bir nâmıslı iş yapacağdık, o da gısmet olmadı.

BİZİM HEMŞERİ

Kelimeler, insanların dilinde ayrı ayrı anlam alıyor. Kaç tane sözlük olursa olsun, bizim hemşeriler kelimelerin sözlükteki anlamlarına boş verirler. Açın sözlüğü bakın: «dürzü» «kerhut», «gavat», «pezevenk», «deyyus» ne demektir, ne anlama gelir? Herhalde «aferin», «bravo», «aşkolsun» anlamına gelmez.

Bizim hemşerilerin çoğu ya temelli İstanbul'a yerleşmişlerdir, ya da yılın çok aylarını İstanbul'da bir işde çalışarak geçirir, sonra birkaç ay için sılaya giderler. Köyde geçen bu birkaç ay, memleketin nüfusunun artmasına, «vatana evlât yetiştirmeye bol bol yeter, İstanbul'da temelli yerleşenler de tek başlarına İstanbul'da kalırlar. Karıları köydedir. Oğlan çocuklar büyüyüp iş tutacak duruma geldiler mi, onlar da İstanbul'a gelirler. Kızlar evlenir, İstanbul'a iş tutmaya gelecek başka çocuklar yetiştirirler.

İstanbul'dakiler, iş yapamayacak kadar yaşlanınca, köye dönerler. Bu, memurların emekliye ayrılmalarına benzer. Hayatları boyunca geçinemedikleri verimsiz topraklara gömülmek, en son istekleridir. Hiçbiri gurbette ölmek istemez.

Bizim hemşerilerin İstanbul'da yaptıkları işler çok bellidir; arabalarla, atlarla iyi su satarlar, apartman kapıcılığı, ofis kapıcılığı yaparlar, bir de bahçıvanlık, ama köşklerde, konaklarda park bahçıvanlığı yaparlar.

Hemşerilerimin konuşmaları çok hoşuma gider. Kelimelere, kentlilerin verdiği anlamdan başka bir anlam verirler. Daha doğrusu kelimelerin belli, belirli bir anlamı yoktur. Bu, söyleyiş biçimine, sesin sertliğine, yumuşaklığına, söyleyen adamın iyi, kötü niyetine göre değişir.

Erenköyü'nde benim bir hemşerim var. Asfalt yol üzerindeki bir büyük köşk bahçesinde bahçıvanlık eder. Arasıra gider, onunla konuşurum. Bizim köy ağzıyla konuşması hoşuma gider.

Geçende yine ona gittim. Bahçenin çimenleri üstünde namaz kılıyordu. Şişman olduğundan zor eğilip doğruluyordu. Namazı bitirene dek bekledim. Selâm verdi. Dudaklarında dua kıpırdayışıyla yanıma geldi.

— Hoş geldin, dedi.
— Hoş bulduk. Nasılsın emice?

Benim bahçıvan hemşerim en azından altmı-

şında vardır.

— Bundan sonra nasıl olacağız, dedi, ihtiyarlık işte...

— Hele dur canım, maşallah aslan gibisin.

Biz şurdan burdan konuşurken bahçeye iki kişi daha girdi. Bizim hemşerilerin, üniforma gibi kendilerine özgü bir giyinişleri vardır. Giysilerinden bile hemen onları tanırım. Bu gelenler de bizim hemşerilerdendi. Gencinin ayağında lâcivert ketenden bir kovboy pantalonu vardı. Ama bu kovboy pantalonu, onun ayağında şalvarlaşmıştı. Öbürünün üniforması büsbütün yerliydi; giysisinin — eğer buna giysi denirse — asıl kumaşıyle yamaları birbirinden ayırt edilmiyordu.

Biz bahçenin göbek çimenleri üstünde oturuyorduk. Onlar da yanımıza gelince, bahçıvan hemşerim gelenlerden yaşlıcasını tanıdı.

— Oooo... Hele bak şu Bibik Yusuf'a! Len, nirelerdesin? Soyha çıhası...

Yaşlıcası,

— Gusura galma emmi, evet, hep ahlımdasın ya, işten gucten vahıt mı galıyr?

Bahçıvan hemşerim, delikanlıyı sordu:

— Kim bu babayeğit?

— Tanımadın mı emice, bizim ganbur Mustua vardı ya...

— Eeee?

— Ganbur Mustua'nın oğlu.

— Deme... bu babayeğit o gavatın oğlu mu?

— Hee ya...

Bizim hemşeri delikanlıya döndü.

— Len goca pezüvenk, insan bi yol emicesine gelmez mi?

Delikanlı utangaclıkla güldü, başını önüne eğdi. Bizim hemşeri iltifatını sürdürdü:

— Vay ocağı batası vay!.. Vay goca dürzü vay!.. Baban olacak hergüle ne ediyo?

— Eyidir emice.

— Yusuf emicen ne ediyor? O goca deyyüsten bi habar var mı?

— Eyidir emice. Selâm etti.

Bizim hemşeri, köyünden bir delikanlıyı gördüğüne sevinçli, boyuna gülüyor.

— Vay eşşek zıpası vay... Len deve gadar olmuşun be... kıh kıh kıh... Maşallah maşşallah... Heh heh hee... İraşit dayın ne ediyor? O eşşolu eşşek de eyi ya... Heh heh he...

— Eyidir emice. Mahsus selâmları var.

— Eleyküm selâm. Kih kih kih... Vay goca herüf vay. Len elimde büyüdün, şuncacıktın be. Daha ne var ne yoh be? Koye varanda o dürzü bubana söyle, severim o deyyusu, doğru bana gelsin. Hemi?

— Başüstüne emice.

— Pek memnin oldum. Hatırımı sayıp geldiğiz dimek. Eferüm len goca gavat. Memiş ne ediyo, Memiş... Goca daldaban. O kerhut da eyi ya...

— Eyidir.

— Eyi ossun dürzü...

Bizim hemşeri köyden gelen delikanlının sırtını okşuyor,

— Hele şu alçağa bah...

Yaşlıcası,

— Bize gayri misade emice, dedi, biz bi de gayfeye gidek. Hemüşeriler var, halhatır sorak.

— Oldu mu ya... İrahat bi zamanda gene gelin.

— Bu oğlana bi iş aradıydık. Bildiğin bi iş var mı emice?

— Bu ayu gadar herüf şimdiyecek boşda mı gezdi yattı?

— Hapisten düneyin çıhtı emice.

— Helee... Geçmiş ossun. Vah vah!... Dama neden girdiydi?

— Cinayet.

— Namıs işi mi?

— Yoh...

— Besbelli kotü bişiy.

Delikanlıya sordu:

— Bi irezillik işten mi yoksa?

— Değil emice.

Bizim hemşeriler haysiyetlerine pek düşkündürler, kendilerine ağır bir söz söyletmezler. Namus bir, haysiyet işi iki. Bizim köylerden hırsızlıktan, eşkiyalıktan suçlanan hiç görülmemiştir. Delikanlı cinayetini anlattı:

— Gayfede kâhat oynuyorduk. Herüfün biri oyunda söğdü.

— Söğdü mü?

— Hee, söğdü.

— Ne diyerek söğdü?

— Çoh ağır söğdü emice.

— Ne didi canım?

— Huzurunda haya iderim emice.

Yaşlısı söze karıştı:

— Buna «Len» dimiş.

Bahçıvan hemşerinin yüzü kızgınlıktan pancar gibi kızardı.

— Nee? Len, sana nasıl len dir? Yabani, sen de ses itmedin mi?

— Etmem olur mu?

— Temizledin mi herifi?

— Bıçağı vurdum ya, ölmemiş yaralandı.

— Temizleseydin, Eferüm len. Eyi etmişsin.

— Emice, bu oğlana bi iş var mı?

— Şincik mi? Bi soruşturalım. Yarıntesi bi uğran hele.

— Olur emice.

— Dimek sana Len didi ha...

— Bize misaade emice.

— Gulegule... Pek memnin oldum. Eferim len goca eşşek, ayu gadar olmuşsun be... Kih kih kih... Vay goca zıpa vay. Ne çabık geçti zamın heyy... İt enüğü gadardı be... Buban olıcak dürzüye selâm söyle. Memiş emicen gavatına da, İraşit dayın olacak deyyusa da selâm et.

— Başüstüne emice. Hadi Allasmarladık.

— Gulegule...

Onlar gittikten sonra bahçıvan hemşerim bana,

— Neye yarar, herüfü gebertememiş ki...

Siz, kelimelerin sözlükteki anlamlarına bakmayın. Kelimelere verdiğimiz anlam, bizim niyetimize göre değişir. Sergilerde, resimden çok iyi anlıyanların,

— Vay eşşoğlu eşşek, amma da güzel yapmış!... diye ressamları değerlendirdiklerini çok duymuşsunuzdur.

İNEK DOĞURAN SİNEK

Gazetelerin bir köşesine lök gibi oturmuş fıkra yazarları vardır, bayılırım böylelerine. Okurlar o yazara, o yazar da okurlarına iyice alışmıştır.

İnsanın bir tavuğu olsa. Bu tavuğu da dört yıl beslese. Artık bu adam ne kadar kuş beyinli olursa olsun, tavuğunun bir tavşan doğurmayacağını, ancak ancak yumurtlayacağını bilir. Bir sabah kümese yumurta almak için girse de, orada bir tavşan yavrusu görse, «Aaa... bizim tavuk bu sabah tavşan yumurtlamış!.» der mi?

Gazetelerin bir köşesine lök gibi oturan fıkra yazarlarıyla okurların durumu da tıpkı, bu tavukla sahibinin durumuna benzer. Okurlar, her sabah gazeteyi açınca, bir köşeye lök gibi oturmuş yazarın ne yazdığını, yazıyı daha okumadan bilirler.

Ben bütün yazarlık yaşamımda işte bunu istedim, gazetelerden birinin bir köşesine lök gibi oturmak. Okur, her sabah senden bir yumurta bekler, o kadar deve ya da fil doğurmanı beklemez.

Ne rahat iştir.

Oysa benim gibi gezginci bir yazardan, önce patron, sonra da okurlar her yazımda başka başka şeyler yumurtlamamı, doğurmamı beklerler; hem başka olacak, hem de gittikçe büyüğü olacak.

Diyelim ilk yazında kuş yumurtası kadar bişey çıkardın ortaya. İkincisinde ille tavuk yumurtası olacak ki, hem şaşsınlar, hem «Maşallah, amma büyük yumurtladı...» desinler.

Üçüncüsünde kaz yumurtası yumurtlamak zorundasın. Dördüncüde devekuşu yumurtası, üstüste iki kez devekuşu yumurtası yumurtlasan olmaz, bu kez devekuşu yumurtası değil, devekuşu doğurmanı isterler. Onunla da yetinmez.

— Deve!... derler.

Haydi bakalım deve doğur.

Bu yüzden ben gezginci yazarlığı sevmem. Gezginci yazarlar, Belediye memurundan kaçan işportacılara benzerler. Müşteri tutamazsın, üstelik o gelgeç müşteriye de malını hem beğendirmek, hem ucuz vermek zorundasın.

Bütün yaşamımda, ne büyük lokma yutup ağzımı yırtmak, ne de kendimden büyük şeyler yumurtlayıp yutturmak istedim. Ama olmadı...

Bikezinde az kalsın oluyordu, kıl kaldı. Eğer o terslik başıma gelmeseydi, ben şimdi folluğuna her sabah yumurtasını bırakan tavuk gibi gazetedeki köşeme her sabah bir yazı koyuverecektim.

Bir gazetede çalışıyordum. Patronum... Durun, asıl adını söylemiyeyim, ayıp olur. Patronum tanınmış bir başyazardı. Diyelim, adı Hâzım olsun. Hazım Bey yazılarımı çok beğeniyordu. Beni gazetesine fıkra yazarı yaptı yapacak. Arasıra fıkralar da yazıyordum ama temelli bir köşeye yerleşmemiştim.

Bigün gazeteye erken gelmiştim. Telefon çaldı, Telefona ben çıktım.

Karşıdaki ses,

— Kimsiniz? diye sordu.

— Hasan... dedim.

Sonra ben sordum:

— Siz kimsiniz?

— Kâzım.

— Ulan Kâzım sen misin?

— Benim.

— Ne istiyorsun ulan?

Bu Kâzım benim çok eski bir arkadaşım. Doğrusu ben sululuklardan, kaba ağız şakalarından hoşlanmam ama bilmem sizde de olur mu, kimileri insanı böyle kabalıklara zorlar. Kâzım'la karşılaştım mı, ulansız, sövüp saymadan konuşamam. Ya kavga edeceksin, ya hiç konuşmayacaksın, ya sen de ona uyacaksın. Çok eski arkadaşım olduğundan ne darılabilirdim, ne kavga edebilirdim. Ben ondan önce davranıp onunkilerden daha koyu kalaya başlardım.

Telefonda,

— Ne istiyorsun ulan? diye sorunca bir şaşaladı, duraladı. Benim terbiyesizlikte atik davranmamın nedeni ondan baskın çıkıp, ağzını kapamak. Çünkü onun ağzı bir açılırsa bir daha kapanmaz. Terbiyesize karşı terbiyesiz olacaksın.

Telefonda sesine bir edâ verip,

— Hasan Bey! dedi.

— Yavaş gel! Sen ne zamandan beri böyle kibar ağzı kullanmaya başladın?

— Çok rica ederim, kendinize gelin!

— Vay, vay, vay!...

Anlaşılan bizim Kâzım'ı iyice kızdırmıştım. Buna sevindim. Öyle yapmasam o beni kızdıracak.

— Kısa kes de, ne istiyorsan onu söyle. Herkes senin gibi serseri değil, işimiz gücümüz var.

— Galiba yanlış numara çevirdim, affedersiniz.

— Yanlış açmadın, bildiğin Hasan. Ne istiyorsun?

— Ben bugün evden çıkmayacağım.

Lâfını bitirmeden,

— Ulan hergele, dedim, benimle dalga mı geçiyorsun? Hane berduş! Ne zaman otel köşelerinden kurtuldun da ev sahibi oldun?

— Hasan Bey... rica ederim Hasan Bey...

— Ulan, beni seni bilmez miyim a hergele, ya dün gece bir yerde sabaha kadar kumar oynadın, yol paran kalmadı, ya kaldığın otele verecek paran yok, rehin kaldın.

— Hasan Bey, rica ederim Hasan Bey...

— Ne Hasan Beyi ulan zırtapos, ne istiyorsun?

— Gazeteden birini eve gönderin de lûtfen, yazımı alsın.

— Ne, yazı mı? Ulan zibidi, sen yazı da mı yazıyorsun?

— Eh, kendimize göre yazarız.

— Senin evin de mi var?

— Eh, iyi kötü bir evimiz var.

Kendime gelir gibi oluyordum.

— Nerde evin?

— Caddebostan'da.

— Adın ne senin?

Kulağımı dört açtım, harfleri teker teker duydum: «Ha-zım.»

Yüreğime iniyordu. Bizim serseri Kâzım diye, gazetenin başyazarı Hazım Bey'le konuşmuyor muymuşum! Duralamak sırası bana gelmişti. Acaba yalvarsam, bir yanlışlık oldu mu desem? Af mı dilesem? Başkasını sandım mı desem? Hazım'ı Kâzım diye anladığıma inanır mı? İnanmaz. En iyisi başladığım gibi sürdürmeliydim.

— Bana bak Kâzım, serseriliğin lüzumu yok.

— Hasan Bey, Hasan Bey diyorum.

— Ulan kendini yutturmaya çalışma. Ben senin ne mal olduğunu bilmez miyim! Aklınca kendini bizim gazetenin başyazarıymış gibi yutturacaksın da beni tongaya bastıracaksın.

— Hasan Bey, vallahi ben...

— Git ulan işine! Şey oğlu şey... Namussuzum seni namuslu adamların adını kullanıyor, diye polise haber veririm. Serseri!..

Çat telefonu kapattım. Merakla, heyecanla sonucu bekliyordum. Sonuç mu? İşte bildiğiniz gibi. Ertesi gün gazetede başyazı çıkmadı, ben de koğuldum. Bir gazete köşesine lök gibi çökmek için elime geçen son fırsatı da böylece kaçırdım. Şimdi yine her zamanki gibi gezginci bir yazarız. Gazete, dergi sahipleri de, siz okurlarım da, hiç gözünüz doymadan hergün daha büyük bişey yumurtlamamı bekliyorsunuz. Yazımı okuyunca, «Aaaa... Bugün de fil doğurmuş!» diye şaşmak hoşunuza gidiyor.

Ben sizi de bilirim, patronları da... Üç kuruş veriyorsunuz diye sinekten inek çıkarmaya çalışırsınız.

HORTLAK

Babam yatsı namazını kıldı, gecelik entarisini giydi,

— Ben yatıyorum, dedi.

Ben de kızkardeşimin yeni diktiği kırmızı - beyaz - sarı çubuklu pazen pijamamı sırtıma geçirdim. Yatağa uzandım. Kalabalıklarda gazete satıcılarının ciyak ciyak bağırarak sattıkları akşam gazetelerinden birini, her gece, hiç kaçırmadan okurum. Bu gazete çok hoşuma gidiyor. Bir gazete okuru için, gazetedeki başyazının Türkçe yanlışlarını bulmak az eğlenceli şey midir? Benim gibi liseyi bitiremeden işe atılmak zorunda kalanlar, yazarların yanlışını çıkarmaya bayılır. O günkü yazısında başyazar, İngiltere Dışişleri Bakanının davranışını hiç beğenmiyor, Amerika Cumhurbaşkanına yol gösteriyor, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine de, işleri daha sıkı tutmasını salık veriyordu. Eğer yabancı devlet adamları Türk dilini öğrenmemişler de bu yazılardan yararlanmıyorlarsa çok yazık...

Başyazıyı bitirdim, «Hazret-i Eyyub-u Ensarî» tefrikasını okudum. Sıra «Bizansın azgın fahişeleri» romanını okumaya gelmişti. Her gece böyle yaparım, «Hazret-i Eyyub-u Ensarî»nin hayatını okuyunca ruhum dinlenir, içim arınır. Sonra, arkasından «Bizansın azgın fahişeleri» tefrikasını bitirir bitirmez, elektriği söndürür yatağa gömülürüm.

Allah, cümlemizin günahlarını affetsin. Ben günahta, sevapta tapi yani başabaş sayılırım. Bizans Oros... — affedersiniz — fahişelerinin hayatını okumakla günaha giriyorsam, öbür yandan da «Hazret-i Ali'nin gazavatı» ya da «Eyyub Aleyhisselâm»ı okuyarak günahlarımı siliyorum.

O gece de Bizans şeylerinin tefrikasını yeni bitirmiştim. Bu romanın yazarı öyle kurnaz bir herif, romanı öyle bir yerinde de kesiyor ki, bekârlar için gelecek tefrikayı beklemek çok zor.

Tam, elimi elektrik düğmesine götürürken sokak kapısı vuruldu. Babama kaçtır «şu kapıya bir zil yaptıralım» diyorum, yaptırmıyor. Zil kontak yaparmış da ev yanarmış. «Elektrik lâmbası var.» diyorum. «lâmbadan ateş çıkmaz» diyor.

Bizim evin kapısında el biçiminde demirden bir tokmak vardır. Kapı tokmağı vuruldu mu, bizim iki katlı ahşap evimiz sarsılır, sallanır, bütün çivileri yerinden oynar.

Tokmak sesiyle, Eminânım Teyze'nin de kapıdan sesi duyuldu:

— Kız Reşideee!.. Aç!. Ben geldim.

Annem yatak odasından ses verdi:

— Geliyorum Eminânım...

Annem merdiveni indi. Kapı ağzındaki konuşmaları parça parça duyuyordum.

— Sülüman Efendi'ye söyle çabuk insin aşağı Reşide.

— Ayol, şimdi yatağa girdik. Ne var ki Eminânım? Yoksa yine marangoz Hüsîlin karısını mı döğüyor? Hay elleri kırılsın da îîşallah, keser tutamaz olsun. Nedir şu Fetiye kızın çektiği bu herifin elinden.

— Değil ayol, değil... Dayak olsa yine iyi... Hortlak var, hortlak.

— Hortlak mı? Aman deme.

— Vallahi...

— Nerde?

— Mezarlıkta.

— Aaa... Ben hortlaktan korkarım.

— Hortlaktan kim korkmaz kız. Seninkine haber ver de insin aşağı.

Hepimiz fırladık. Babam gecelik entarisinin üzerine muşamba yağmurluğunu aldı. Anneme,

— Hanım, huu... Yak şu feneri! diye seslendi.

Annem camlı fenerin mumunu yaktı. Hep birden sokağa uğradık. Sokakta daha önceden bütün mahalleli toplanmış. Mezarlığa doğru hep birden yürürken, komiserlikten emekli mahallemizin muhtarı Abüzer Bey,

— Muhsin Bey'lere de haber verin! dedi.

Muhsin Bey, Büyük Postanede memurdur, mahallemizin ileri gelenlerindendir. İmamımız Şevket Efendi de,

— Yâsin Ağa'yı da, Hüsmen Ağa'yı da çağırın! dedi.

Bu ikisi olmadan, bütün bir mahalle de olsak hortlağın yanına varmak bizim için çok zordu. Yâsin Ağa Meyvahoş'ta hamal kâhyasıdır. Hüsmen Ağa da arabacı. Mahallemizin en yürekli leri bu ikisi. Onlara da haber gitti. Matbaacı Aziz usta,

— Yâni'yi de çağıralım! der demez, kıyamet koptu.

Yani, bir Rum bahçıvandır.

İmam Şevki Efendi, «fetvâ» verir gibi,

— İcap etmez! dedi.

Eminânım teyze,

— Hortlak işinde hıristiyan milletinin ne işi varmış? diye bağırdı. Zâten hep onların yüzünden değil mi? Müslüman mahallesinde hıristiyan kısmısı oturursa helbette ölüler hortlar. Ben olsam ben de hortlarım. Gene Allaha bin şükür kili, bütün mezarlık birden hortlayıp da üzerimize yürümüyor.

Burmalı Mescid'in müezzini Remzi efendi,

— Öyle söyleme Eminânım, dedi, kimin kalbine hidayet eriştiğini bir Allah-u teâlâ bilir. Sen insanların zâhirine değil zamirine bak. Kimse kimseyi bilmez. Çengelköy'ünde ayazma kilisesinde bir papas vardı, kırk yıl papaslık etti de hak dinini kabul ettiğini ancak ölürken öğrendik, son nefesinde şehadet getirdi.

Mezarlığın bitişiğindeki bostanda bahçıvan Yani'den başka bütün mahaleli toplandık. Herkesin elinde bir fener. Ortalık fener alayına döndü. Bizim mahallede tam dokuz türbe olduğundan, her evde bol bol mum bulunur. Çocuklar türbelere adak olarak konulan mumları aşırır, evlerine getirirler. Suç onların değil. Türbe az, mum çok. Adak bırakılan mumlar, dokuz değil, doksan türbe olsa yeter de artar.

Günahı boynuna Müezzin Remzi Efendi, türbelere bırakılan adak mumlarını toplar, satarmış. Ondan başkası da böyle bir günaha girmez. Biz satmayız, kendimiz evde yakarız. Yalnız babam,

— Mumu yakarken evliyanın niyetine yakın! der.

Biz de kibriti çaktık mı,

— Bismillah, Sikkeli Baba'nın, Elekli Dede' nin niyetine! der, öyle yakarız. Sen niyete bak.

Çocuklar bile yataktan fırlamış. Eminanım,

— Çekilin piç kuruları! diye onları kovalıyor.

Piç kuruları alayın arkasına takılmış, Marangoz Ali'nin karısı Firdevs, pencereden kocasına,

— Dur ayol, çocuğun altını değiştirene kadar beklesene... Ben de geleyim, hiç hortlak görmedim... diye sesleniyor.

Marangoz Ali karısına bir küfür savuruyor ki, eski imam nikâhı zamanı olsa, şeriata göre karısı üç kez değil tam yüz kez boş düşer. Bereket medenî nikâha...

Kadın, erkek, genç, ihtiyar, çoluk, çocuk mezarlığa doğru yürüyoruz. Siz hiç hortlak gördünüz mü? Ben hiç görmedim. Öyle korkarım ki hortlaktan.

Babam,

— Ben her gece hortlak görürüm, diye annemi kızdırır.

Annem de,

— Sen beni aldığın zaman böyle miydim? Beni hortlağa çevirdin diye övün. Sen asıl, bir ayna al da kendi suratına bak... der.

Mezarlığa yaklaştıkça adımlarımız yavaşladı. Hortlağı ilk haber veren bakkal Seyit Efendi'nin oğlu,

— İşte şurda, hortlak şu mezarın içinde! dedi.

Arabacı Hüsmen hortlağa inanmıyor. Bakkal Seyit Efendi'nin oğluna,

— A be kızanım, yâânış bişi görmiyesin, süzgelimi erangi bir heşek, bi hinek, yuksam bir küpek... diyor.

Çocuk, yemin billâh ediyor:

— Yok be Hüsmen amca, Kuranıkerim çarpsın ki nah bu gözlerimle gördüm. İki gözüm önüme aksın ki, nimet çarpsın ki gördüm be... Hortlak yakalamış, altına almış.

— A be kızanım, kaç urtlak?

— Biri hortlak, ama öbürünü tanıyamadım.

Çocuğun babası,

— Ulan eşşoğlu eşek, dedi, sen hiç ömründe hortlak gördün de mi, birini tanıdım, birini tanımadım, diyorsun.

— Görmedim ama baba, belliydi. Vallâ belliydi. Onun konuşmasından belliydi de baba!.. Hem Eminânım teyzem de kaç kere görmüş, bana anlattı.

Hortlağın olduğu mezarlığa doğru yaklaştıkça adımlarımız ağırlaşıyor. Ben ne olur, ne olmaz diye alayın gerilerinde kalıyorum. Ama hortlağı görebilmek için çok da geriye gidemiyorum.

Bu işe girdiğimize hepimiz caymış gibiyiz... İmam Şevki Efendi, imamlık belâsı, cemaatin en önünde gidiyor.

— Kalabalık olduğumuz iyi oldu, dedim.

Yâsin Ağa,

— Ordu gelse hortlakları başedemez, dedi. Bir hortlak dünyaya bedeldir.

Bacağımın arasından bir çocuk,

— Ama candarma karakolunda bir İzzet Çavuş var, hortlak ondan korkar, bişey yapamaz, dedi.

Yâsin Ağa güldü:

— Çocuk aklı işte, candarmanın hükmü dirilere geçer; öldün mü, kurtuldun candarmadan. Değil candarmanın çavuşu, candarmanın feriştahı olsa hortlağa bişey yapamaz.

— Muhtar Abüzer Bey ne de olsa komiser

emeklisi olduğundan alayın en arkasından geliyor; Hortlak saldırırsa, cepheden kaçanları yakalayacak.

Abüzer Bey,

— Ah, diyor, tabancam olsaydı... Efendim bir insan bir kere pulislik mesleğine intisap etti miydi, emekli de olsa artık onun beylik tabancasını geri almıyacaksın. Bir bakarsın bu akşamki gibi âniden bir vazife çıkar.

— Ama Abüzer amca, hortlağa kurşun işlemezmiş.

— Resmi tabanca be... İşlemez ne demek? Şuna bak? İşlemesine işler ama, hortlak olduğu için bişey yapmaz, Kurşun delip geçer, hortlağa bişeycik olmaz.

— Düdüğün yok mu yanında?

— Düdüğü n'apiyim?

— Öttürürsün...

— Kabotaj bayramı da mı düdük öttüreyim? Hortlak bu be, düdükten anlar mı? Eğer bir işportacının ruhu ise ona diyeceğim yok. Belediye memurlarının düdüğü sanır, belki kaçar.

Herkes hortlak hikâyesi anlatıyor. En ateşlisi de. Eminânım teyzem. Bu hortlak kısmı, en çok ciğerden hoşlanırmış, hele genç kızların akciğeri olursa.

Hortlağın olduğu mezara iyice sokulduk. İmam Şevki Efendi, arkasına dönüp kalabalığa,

— Susss!. diye fısıldadı.

Sesimiz, soluğumuz kesildi. Yanımda biri,

— Duyuyor musun? dedi.

Duymaz olur muyum hiç! Mezar çukurundaki hortlakların sesi, Ankara radyosunun spikerinin sesinden daha açık seçik duyuluyordu.

— Biri kadın galiba...

— Kadın sesi...

— Demek bir aile olduğu gibi hortlamış.

Alayın önündeki sopalar, takkeliler davrandılar. İmam Şevki efendi onları durdurdu:

— Sopayla olmaz, dua ile evelallah kaçırırız.

Mezar çukurundan gelen sesleri iyice duyuyorduk. Bir erkek,

— Ye beni! diyordu.

Dişi hortlak da ona,

— Ye beni! diyordu.

— Ruhum!..

— Canım!..

— Ciğerim!..

— Ye beni!..

— Ciğerim!..

— Ye beni, ye!..

Eminânım,

— Hortlaklar birbirinin ciğerini yiyorlar, dedi.

Mezardan bize doğru esen rüzgâr hoş bir koku getirince işi biraz anlar gibi oldum, mis gibi rakı kokusu.

— Ye beni!..

— Ye beni!..

Hüsmen Ağa da benim gibi uyanmış olacak:

— Abe ne urtlak, angi urtlak!.. Burada toplanmışlar, kardeş kardeş birbirlerini yiyorlar.

Eminânım teyze kızdı. Hüsmen ağa duymadan,

— Bulgarya mâcîri ne olacak dedi, ne hortlağa inanır onlar, ne cine, periye, ne şeytana...

Eminânımın üzgün sesinden, mezar çukurundan hortlak çıkmıyacak diye canı sıkıldığı belliydi. Derken mezarın içinden bir türkü yükseldi:

«Arabası dört teker imanım, arabası dört teker... Beyoğluna kız çeker...»

Elinde sopa, değnek, sırık taşıyanları, imam Şevki Efendi zor durdurdu.

— Hep birden dua okuyalım! dedi.

Hep birden okumaya başlayınca mezarlıktan iç ürpertici bir koro yükseldi. Çukurdan iki baş çıktı. Sonra iki kişi birden fırladı. Dişi hortlak striptize çıkmış kılıktaydı. Bostanlara doğru kaçtılar, karanlıkta gözden yittiler.

Mezar çukuruna yanaştık, yarıya gelmiş kiloluk rakı şişesi, açılmış konserve kutusu, fındık, fıstık, domates, üzüm daha bikaç şey... O bikaç şeyi, kimse görmeden Eminânım teyze yeldirmesinin altına soktu.

Sonra hep hortlaktan konuşa konuşa hepimiz evlerimize dağıldık.

Ertesi gün erkenden Hüsmen Ağa'nın oğlu Apti'ye gittim.

— Ulan alçak, dedim, kurt kurtken, komşusunu yemez. Sen dün gece mezar çukurunda Eminânımın kızını yemeye utanmadın mı?

Anlamazlıktan geldi.

— Ben kızın entarisini gördüm, dedim. Eminânım kaşla göz arasında atik davranıp yeldirmesinin altına sokmasaydı kızının iççamaşırlarını, sen o zaman gününü görürdün.

Artık inkâr edemedi:

— N'âpim kardeşim, dedi, evleneceğim, para yok. Karıyı geçindirememe diye korkumdan evlenemiyorum. Bu zamanda ev kiraları ateş pahası... Otele gitsek, hem pahalı, hem de otelleri ahlâk zabıtası basıyor. Kimse gelmez diye mezar çukuruna kapandık. Orda da rahat vermediler.

— Evlenip de ne yapacaksın, dedim, onbeş kuruşa benim aldığım gazeteyi sen de al, oku. O gazetede «Bizansın azgın fâhişleri» diye bir roman var, oku o romanı. Hortlamanın da hiç gereği yok, evlenmenin de...

Apti.

— Ah oh... dedi, gördün mü okumanın yararını. Babamız bizi zamanında okutup adam etmemiş. Okuryazarlığım yok ki... İşte böyle hortlamak zorunda kalıyoruz şimdi.

İSTANBUL'UN HAVASI KALLEŞTİR

Kadıköy vapur iskelesinin bekleme salonunda karşılıklı iki genel telefon vardır. Bu telefonlar açıktadır. Açıkta olduğu için, telefonda konuşanın neler söylediğini bütün salondakiler duyar. Vapur gelinceye dek bekleme salonunda bu telefon konuşmalarını dinler, eğlenirim. Ayıp mı diyeceksiniz? Ben kimsenin konuşmasına kulak vermiyorum ki... Bu konuşmalar gizli - kapaklı da değil, herkesin içinde oluyor. Sağır değilseniz, duymak, dinlemek zorundasınız. Yok başkalarının konuşmalarını dinlemek ayıptır diye kulaklarınızı tıkarsanız, o başka...

Bu telefon konuşmaları çok eğlenceli oluyor. Hep içimden şuracıkta bir sesalma makinesi olsa da şu telefon konuşmalarını ses bandına alabilsem diye geçirirdim.

Geçen gün Kadıköy iskelesine geldiğim zaman vapura yirmi dakika vardı. Bekleme salonunda oturacak yer de buldum. Benim için bundan iyi fırsat olamazdı. Çantamı dizimin üstüne koydum. Kâğıdımı kalemimi de çıkardım. O iki telefonda konuanların sözlerini defterime geçirdim.

Belki o sırada telefonda konuşanlardan biri de sizdiniz. Ya da orada telefon edenlerden biri sizinle konuşuyordu. Siz, biz, onlar... O sırada siz oradan telefon etmeseniz, size de oradan telefon edilmese bile, başka bir zaman, başka bir yerden bu biçim telefon konuşmaları yapmışsınızdır.

Defterime yazdığım telefon konuşmaları bana sonradan çok eğlenceli geldi. Bakalım, siz de bu düşüncede misiniz?

Bir daha söyliyeyim, Kadıköy vapur iskelesi bekleme salonu. Saat onüç. Kış ama hava yazdan bir gün gibi, açık ve ılık, gök duru, deniz durgun. İki telefonun başında da konuşmak için kadınlı erkekli sıraya girmişler. Sol yanduki telefonda orta yaşlı, iyi giyimli bir erkek, sağ yandakinde vazo ve kuş yuvasına benzeyen şapkalı bir kadın.

Soldaki erkek — Allo... Allo... Semahat... Allo, Semahat... Sen misin yavrum? Ben şimdi yazıhanedeyim. Sana yazıhaneden telefon ediyorum.

Sağdaki kadın — Allo... Allo... Faik... Allo Faik... Sen misin canikom? Ben şimdi hastanedeyim. Sana hastaneden telefon ediyorum.

Soldaki erkek — Yavrum, hani Amerikalılarla bir işimiz vardı ya. Ha? Evet. İşte o iş. Olacak galiba. Şimdi Amerikalı heyet benim yazıhanemde. Burada müzakere halindeyiz. (O sırada iskele memuru düdük öttürür. Adamın karısı telefonda düdük sesini duymuş olacak.) Ne? Düdük mü? Ne düdüğü canım? Yanımda birisi düdük mü çalıyor? Haa... anladım. Bilirsin ya, bu Amerikalılar dünyanın en acayip insanlarıdır. N'apalım, onları da Allah böyle bir acayip yaratmış. Buraya gelen ticaret heyeti başkanının da bir huyu var. İkide bir cebinden düdüğünü çıkarıp çıkarıp öttürüyor, dinle beni!..

Sağdaki kadın — Ben sabahtan beri hastanedeyim Faik, doktorlar, annenle görüşmeme müsaade etmediler. Konuşması kat'i olarak yasakmış. O kadar rica ettim, yalvardım, olmaz, dediler (O sırada salona giren gazeteci çocuğun bağırması duyulur: Yazıyoor!) Ne? diyorsun Faik? Yazıyor mu? Aaa!... Sen cıldırdın mı? Yanımda kimse yok vallahi... Hastaneden telefon ediyorum ayol. Kim olurmuş yanımda?. Haa şey, hastabakıcılar bağırıyor.

Soldaki adam — Beni dinle yavrum, bu Amerikalı ticaret heyetine, malüm ya, bir ziyafet vermek, gezdirmek filân lâzım. Onun için ben beki bu gece gelemem. Eğer ellerinden kurtulabilirsem erken gelmeye çalışırım yavrum. (İskele memurunun düdüğü; fır, fırrt!..) Bak şu Amerikalıya, amma acayip adam, fırr... fırr!... boyuna düdük öttürüyor. Haydi canım, Allasmarladık, beni merak etme. Öperim...

Sağdaki kadın — Doktorlar konuşturmuyorlar. Yalvardım, yakardım, bırakmadılar. (Gazeteci: Millet var, Millet!..) Ne? Anlamıyorum. Millet mi? Millet değil ayol, illet... Doktor, illet çıktı, imkânı yok konuşturmam, diyor. Annende illet çıkmış. Sen boşuboşuna gelme. Konuşturmuyorlar. En aşağı iki-üç ay daha hastanede yatması gerekirmiş. Ben geleyim mi? Ayol, zavallı kadıncağızı bırakıp da nasıl geleyim?.. Yazık değil mi? Ben akşama kadar burada bekliyeceğim. Belki bir kolayını bulur, konuşurum.

Beni merak etme Faik. Akşama kadar hastanedeyim. Belki geç kalırım... Allasmarladık canım.

Telefonu, arkada bekleyenlerden sırası gelen aldı. Soldaki telefona bir delikanlı geçti. Sağdakine bir genç kız...

Soldaki delikanlı — Baba... Allo!., Baba!.. Siz misiniz? Ben Yalçın...

Sağdaki kız — Allo... Anne... Ben Ayla... Gülbin'lerin evindeyim. Sana Gülbin'lerden telefon ediyorum. Aman anne, bir yağmur, bir yağmur, sorma... Sokakları seller götürüyor. Nasıl? Orada hava açık mı? Yaz gibi mi? Bilmem işte, burası berbat...

Soldaki delikanlı — Baba ben şimdi Beykoz' dayım. Size Beykoz'dan telefon ediyorum. Cafer Bey'i evinde bulamadım. Yokmuş. Sordum baba, nereye gittiğini kimse bilmiyor. Gazetelere «kayıp aranıyor» diye ilân vereceklermiş. Ne zamandanberi mi? Bu sabah onda evden çıkmış, bir daha gelmemiş. Yâni şey... Bir haftadır ortada yokmuş. Hemen geleyim mi? Aman baba, nasıl geleyim? Havayı görmüyor musunuz? Havada ne mi var? Hava berbat... Kar, tipi, fırtına... Şimdi bir kadın denize uçtu. Bir tipi, bir tipi... Orada bişey yok mu? Güneş mi var? Baba, bu İstanbul havası, bilirsiniz, kalleştir.

Sağdaki kız — Aman anne, burada kaldım, ne yapacağım bilmem. Gelmenin imkânı yok. Hem yağmur, hem dolu yağıyor. Dolmuş mu? Ne diyorsun anne... gözümüzün önünde bir taksiyi seller aldı götürdü.

Soldaki delikanlı — Ben artık havanın düzelmesini bekliyeceğim baba. Merak etmeyin. Yatacak bir yer bulurum. Olur, olur... Hiçbir yere çıkmam. «Delikanlının yanındaki kız kıkır kıkır güler.» Kız sesi mi? Bir kız mı gülüyor. Ne kızı baba? (Yanındaki kıza: Gülme Ayla!) Sizin kulağınıza öyle gelmiştir baba... Olur bazen... Hadi Allasmarladık. Hava açar açmaz gelirim baba...

Sağdaki kız — Anne, hava düzelinceye kadar ben Gülbin'lerde kalırım. Ne? Gülbin'in annesini mi istiyorsun? Annesi mutbakta... Nasıl çağırayım canım. Kadın mutbaktan telefona çağırılır mı? Gülbin'i mi vereyim? Aman anne... Kız ders çalışıyor içerde. Beni merak etme. Hava açınca gelirim. Çıkmam. Hiçbir yere çıkmam. Bu havada nereye çıkılır... Olur... Allasmarladık anneciğim...

Soldaki telefona bir erkek, sağdakine de kadın geçer.

Soldaki genç erkek — Beyefendi. Allo... Ben Şahap... Beyefendi... Sabahtan beri Kadıköy iskelesindeyim. Vapur bekliyorum. Yok Beyefendi. Vapurlar işlemiyor. Bir sis, bir sis... Gözgözü görmüyor. Bendeniz iskeleyi bile zor buldum Beyefendi. Bir adam rıhtımdan denize düştü. Gelemiyeceğim Beyefendi.

Sağdaki kadın — Allo... Sıtkı Bey'i rica ediyorum... Alo... Sıtkı!... Sıtkı, ben Pendik'te kaldım. Sana Nazan'lardan telefon ediyorum.

Soldaki genç adam — Bugün işe gelemiyeceğim. Sordum efendim, bugün hiç bir vapur işlemiyecekmiş. Belki akşama doğru işler diyorlar. Ahmet Bey geldi mi? Nasıl olur Beyefendi, gelmemiştir. Gelemez. Sis var. Yüze yüze geldiyse o başka, onu bilmem. Gelememiştir. Geldi mi? Allah Allah... Siz bir kere gelip gelmediğini kendisine sorun. Üsküdar'dan mı? Oradan da vapurlar işlemiyor. Radarlı vapurlar mı? Radarlar işlemiyormuş efendim. Gaz yok beyefendi, gaz nerde? Gaz olmayınca radar madar işler mi? Bir okul arkadaşım, elli yıldır İstanbul'da böyle sis olmadı, diyor. Evet, benim okul arkadaşım. Elli yıldanberi görmemiş. Nasıl? Kaç yaşında mı?.. Yâni şey... Babamın okul arkadaşı (Vapur düdüğü öter, çımacı bağırır: «Köprüü») Kim? Düdük mü? Sisten beyefendi, sisten vapurlar boyuna düdük öttürüyor. Birisi Köprü mü dedi... Şaka... Ahali şaka ediyor. İskeleyi görmeyin, ben diyeyim ellibin, siz deyin yüzbin kişi... Mahşer gibi. Herkes vapur bekliyor. Evet... Orada hava açık mı? Olabilir. İstanbul havası Beyefendi, mal»m-u aliniz, kalleş bir havadır. Yarın, tabiî... Erkenden gelirim Beyefendi... Ahmed'e inanmayın Beyefendi. Gelmemiştir. İstanbul yakasında kaldıysa, onu bilmem. Allasmarladık.

Sağdaki kadın — Sıtkı... Tren çarpıştı. Yaralı da var... Ölülerin sayısı daha belli değil, sayıyorlar. Bana birşey olmadı. Ben nerde miyim? Canım nerde olurum, Nazan'dayım. Ana - baba günü. Herkes ağlaşıyor, ağlaşıyor... (Cikletci

bağırmaya başlar: «Çikleeet... Royal emerikan çiklet...») Tıraşbıçağı satan adam bağırır: «Yedi milimlik atom jiletleri... Vatandaşlar!.. En sert sakalları...» Ne? Sıtkı! Ne diyorsun? Kulağına ses mi geliyor? Canım şaşırmış millet. Herkes şaşkınlıktan ne yaptığını bilmiyor, ağlaşıyor... Şaşkınlık Sıtkı... Nerde miyim? Sana kaç kere söyliyeceğim. Pendik'teyim işte... Nazan'ların evinde. Olur şey değil... Ama Pendik istasyonundayım. Sen de mi Pendik'teydin? Nasıl? Ay. Pendik'te miydin? Ne? Çarpışma hangi tirende mi? Saat kaç tireni mi? Canım ben onikiye çeyrek tirenine bindim. Aaa!.. Üstüme iyilik sağlık. Sen de mi o tirendeydin. Aman bir yerine birşey olmadı ya... Nerde mi? Tiren kazasında. Sizin tirene bişey olmadı mı? Öyleyse sen başka tirendeydin. Allah Allah!... Belki o saatte iki tiren birden kalkıyor. Biri çarpıştı, biri çarpışmadan kenardan dolaşıp geçmiş olacak herhalde. Tiren yolu bir tane mi? N'olacak? Bir yoldan iki tiren gidemez mi? Ne? Nasıl? Demek, ben yalan söylüyorum. Öyle mi? Bana inanmıyor musun? Yalancı, alçak!. Rezil!... Bir de utanmadan Pendik'teyim diye beni aldatıyorsun... Utanmaz yalancı...

İskele kapısı açıldı. Vapura girdim. Bu eğlenceli telefon konuşmalarının arkasını dinliyemedim. Vaktiniz bol, paranız da olmadığı zaman siz de Kadıköy iskelesine gidip, telefon konuşmalarını dinleyin. Telefon odaları kurulmadıkça, İstanbul havasının kalleşliği sürüp gidecek.

MASANIN YERİ

Devlet dairesi değil, bir özel işletme, kurum da değil, ikisi ortası bir yer. İşin kötüsü de bu ya. Çünkü devlet dairelerinin de, özel kurumların da ne denli kötü yanları varsa hepsi var da orda, iyiliklerinden hiçbiri yok.

Geniş bir oda, camlı bir bölmeyle ikiye ayrılmış. Dipteki bölmede müdür oturuyor. Öbür yanda altı memur, altısı da kadın.

Bu altı kadın memur, günlerini çok eğlenceli geçirirler. İş günlerinin saat üçle beş arasında orada bulunurlar. Bunun yarısı fal bakmakla geçer; kahve falı, kâğıt falı, el falı... Hanımların hepsi de çok iyi fal açarlar. Eğer memlekette falcılık serbest olsa, bu işten zengin olabilirlerdi. Bunlar amatör falcıdır. Fal bakılmadığı zamanlar sinemalardaki filmlerden konuşulur. Ara yerde dedikodu yapılır.

Camla ayrılmış bölmede oturan müdür en çok onların dedikodu yapmalarından memnundur. Çünkü dedikodu yapılırken gürültü biraz azalır, fısıltı, kulak kulağa konuşma başlar. Bu zamanda insan az çok okuduğunu anlar, yazdığını bilir.

Bunların dışında modadan, elbiselerden konuşulur. Geriye kalan zaman makyaj yapmalarına, süslenip püslenmelerine ancak yeter. Bir de bakmışsın akşam olmuş.

Her sabah birbirlerine,

— Oooof... Aman... Saatler de geçmek bilmiyor kardeş, derler.

Her akşam da,

— Günler ne çabuk geçiyor kardeş, derler.

Gün dediğin nedir ki...

E peki bunlar hiç iş yapmazlar mı? Bütün bu yapılanları işten saymıyorsanız, ara yerde zaman bulabilirlerse iş de yaptıklarını düşünebilirsiniz. «Eshab-ı mesalih» denen birileri vardır ya, bu hanımlar işte o «eshab-ı mesalih»lerin hepsini zorla hükümete muhalif yaparlar. Evet, evet, muhalif yaparlar. Dünyanın en iyi partisi iktidara geçse, iktidarda da dünyanın en iyi işlerini yapsa, bütün yurttaşlar «eshab-ı mesalih» olarak bu altı hanıma bikez işleri düşse iktidar partisinin yaptığı bütün iyi işler güme gider ve yurttaşların hepsi muhalif kesilir.

Muhalefet partilerinin yapacakları bitek iş var: Seçimlerden önce seçmenleri kuyruk yapıp bu altı hanımın karşısından geçirtmek, sonra oy sandığına göndermek. Ondan sonra seçmenlerin hiçbiri iktidar partisine oy vermez. Oysa bu altı hanımın altısı da, iktidar partisi ileri gelenlerinden torpillidir.

Bu hanımlar böyledir de başka odalardaki yedinci hanım, sekizinci bey, dokuzuncu bevefendi, onuncu hademe, onbirinci kapıcı böyle değil midir? Hepsi böyledir. Şansları yokmuş ki yalnız bu altı hanım hikâyenin konusu oldular.

Müdür önündeki raporlardan bir cümleyi üst

üste beş kez okudu... Gürültüden, kahkahadan okuduğunu anlayamadı. Hanımlar dedikoduya başlasınlar da okuduğunu anlıyacak kadar biraz sessizlik olsun diye bekledi. Altı hanım o gün inadına dedikodu yapmıyorlardı.

Müdür cümleyi altıncı, yedinci kez okudu, yine bişey anlamadı. Ofladı, pufladı, cigara tablasını camın üzerine vurdu. Altı hanımın altısı da Müdürün bu uyarısını iplemiyordu. Müdür altı hanımdan birine seslendi:

— Size on-onbeş gün önce (.....)e gönderilecek bir evrak vermiştim. Yazıldı mı?

Altı hanımdan biri kibrit çakmış cigarasını yakıyordu. Ancak üçüncü kibritte cigarasını yaktıktan sonra,

— O kadar acele miydi? diye sordu.

Müdür başını salladı. Altı hanımdan ikincisine döndü:

— Bir numara arıyacaktınız. Buldunuz mu?

İkinci hanım bir elinde aynası, bir elinde ruju,

— Ne numarasıydı? diye sordu, telefon numarası mı?

Müdür, sinirli sinirli:

— Hayır, ayakkabı numarası... diye alay etti.

Bu espriye, patlayan altı dişi kahkaha cevap verdi. Müdür kıpkırmızı oldu.

Biraz sonra, altı hanımın en çalışkanı Müdüre bir evrak getirdi. Müdür evrakı okudu:

«İlişik Hasan Mertan'ın dilekçesinde D. cetvelinde yazıldığı maddelere uygun olmıyarak görülmüştür. Saygılarımla.»

Müdür,

— Kim ilişik? dedi. Hasan Mertan mı? Ne biçim Türkçe? Hasan Mertan'ı toplu iğneyle mi iliştirdiniz?

Altı hanımdan en çalışkanı kızdı:

— Rica ederim Müdür Bey, Türkçe'yi de artık sizden öğrenecek değilim.

İncecik iskarpin topuklarının döşemede çıkardığı sert sesler duyuldu. Altı hanımın en çalışkanı masasına otururken söyleniyordu:

— Zaten kabahat bende ki, bir de evrak hazırlıyorum.

Müdür, işleri yürütebilmek için disiplin kurmaktan başka yol bulamadı. Bunun için de bu altı hanımdan birine karşı otoritesini göstermeliydi. Ama hangisine? Hangisi olursa olsun, hepsi bir. Yeter ki Müdürün, dediğini yaptıran, ne denli ciddi bir adam olduğunu anlasınlar. Bir örnek hepsine ders olur, hepsini yatıştırırdı. Bu altı hanımın altısı da torpilli olduğundan Müdür aralarında bir ayrım görmedi. Müdürlük yetkilerinin en küçüğünü kullandı. Hademeye, altı hanımdan birinin masasını, pencerenin yanından kapının soluna çekmesini söyledi.

Ertesi gün altı hanımdan biri masasının yerinin değiştirildiğini görünce kızdı, hattâ biraz da ağladı. Masanın eski yeriyle yeni yeri arasında iki metre ancak vardı. O gün, el, kahve ve kâğıt falına bakılmadı, kahkahalar atılmadı. Hanımlar sinirliydiler. Masasının yeri değiştirilen hanım bunu haysiyet sorunu yaptı. Masanın yerini değiştirmek gerekiyorsa, neden ille de onun masası seçilmişti:

Gitti, torpili olan zata durum anlattı.

— Dünyada ben o masada çalışmam! dedi.

O zat, bir mesele çıkarmamak için,

— Çalışma, dedi. Seni çalıştıran var mı? Yalnız otur.

— Oturmam da... Dünyada oturmam. Ben masa düşkünü değilim. Ama o kadar kişinin içinde neden yalnız benim masamın yeri değiştirilsin?

İş ciddiydi. O zat, Müdüre bunun nedenini sordu. Müdür,

— Başka birinin masasının yerini değiştirseydim, bu sefer onun için aynı şeyi soracaktınız, dedi.

— Lûtfen masa eski yerine konulsun!

Masa iki metre sağa çekildi, eski yerine konuldu. Bu kez Müdür, daha yüksek bir zata gitti, durumu anlattı:

— Ben dairemdeki memurlardan birinin masasının yerini bile değiştiremedikten sonra, memurlar üzerinde otoritem kalır mı? Bu şartlar altında çalışamam.

O zat,

— Masayı iki adım beri al ve otoriteni kur! dedi.

Masa iki adım öbür tarafa alındı. Hanım memur masasını iki adım ötede görünce hemen çıkıp gitti. El elden üstündür. Bir tanıdığının tanıdığı yoluyla müdürün başvurduğundan daha yüksek birisini buldu. Ona uğradığı haksızlığı anlattı. O zat telefonu açtı:

— Derhal bu hanımın masası eski yerine konulsun!

— Başüstüne.

Telefon buyruğunu alan, öbürüne telefon etti.

— Masa eski yerine konulacak!

Altı hanımdan birisinin masası iki adım beri-

ye çekildi. Müdür bunu görünce küplere bindi. Emri verenden daha büyüğünü buldu.

— Efendim, bu şartlar altında çalışamam. Ben müdür müyüm, yoksa bostan korkuluğu muyum?

Yeniden buyruk çıktı. Masa iki adım öteye alındı.

Hanım memur sabahleyin daireye gelip masasını iki adım ötede görünce tersyüzü dışarı çıktı. Hemen o gün trene bindi. Başkente gitti. Tanıdığının tanıdığının tanıdığı yoluyla bir büyük zata gözyaşları içinde uğradığı haksızlığı anlattı.

Hemen buyruk çıktı: «Masa eski yerine alınsın!...»

Müdür de Başkente gitti.

— Ben, dedi, dairemde bir memura söz geçiremezsem nasıl disiplin kurabilirim?

Hanımın masası iki adım beriye alındı.

Hanım isyan etti. Bir Başkent yolculuğu daha yaptı. İyi ki, insanlar hep bir boyda, hep bir sırada değildi. Merdiven basamakları gibi birbirlerinden yüksekte oturuyorlardı. Hanım memur bir basamak üsttekine çıktı. Ağladı, güldü. Ağladı, güldü...

Yüksek basamaktakinden buyruk çıktı, masa iki adım öteye alındı. Müdür, daha üst basamaktakine,

— Ya o, ya ben!... diye bağırdı.

Müdür en üst basamaktakine, yani genel müdüre, böyle, böyle, diye olanları anlattı.

— Ya o, ya ben...

Anlattığım bu daire, öbür dairelerden çok iş çıkarır. Çünkü bu dairede bir masa iki adım öteye, iki adım beriye gider gelir. Öbür dairelerde bu kadarcık da kıpırdanma yoktur. Masalar hep yerli yerinde durur.

Masanın sonunu merak ediyor musunuz? Söyliyeyim. Bütün şikâyetler en üst basamakta birleşti. Her ikisi de, yani hanım memur da, müdür de saygın ve sözü geçer kişilerin tuttuğu insanlardı. Müdür daireyi düzene koymak istiyordu. Memur hakkını istiyordu. En üst basamaktaki, çok iyi bir yöneticiydi. En iyi bildiği iş «İdare-i maslahat» dı. Bu kez de maslahatı idare etti.

— Masa ne iki adım öteye götürülecek, ne iki adım beriye alınacak. İkisi ortası... Bir adım değiştirin yerini, artık hep ortada dursun!

Masa iki adım öteyle, iki adım berinin orta yerinde kaldı.

Müdür,

— Ben artık burda çalışmam! dedi. Sözümün geçmediği yerde çalışamam!

Hanım memur,

— Bu kadar haksızlığa dayanamam. Artık çalışamam burada! dedi.

İkisi de daireyi bıraktılar, şimdi ayın birinden birine daireye geliyor, aylıklarını alıp gidiyorlar. Böylesi çok daha iyi oldu. İşler eskisinden daha yolunda yürüyor. Darısı öbür kurumların başına. Memurların hepsi de yalnız ayın birinde aylıklarını almak için daireye uğrasalar, işler çok daha, büsbütün daha iyi olacak. Çünkü onlar olmazsa, işleri bozacak kimse de kalmaz.

Şimdi o dairede, otoriter müdür gibi, biri daha gelip, masalardan birinin yerini değiştirtmediği için hiçbir değişiklik olmuyor. Kahveler, çaylar, gazozlar içiliyor, el falı, ayak falı, kâğıt falı, kahve falına bakılıyor, dedikodu yapılıyor ve boyanılıyor. Ne uyumlu bir çalışma! Allah başımıza ağzımızın tadını bozacak bir müdür getirmesin.

HAMAMCI ESAT AĞA

Nasıl yaptım o işi bilmem. Hatırladıkça hâlâ hem utanır, hem gülerim.

Aşağı yukarı yirmibeş yıl oluyor. Yatılı okuldayız. Biz orada ne okuduk, nasıl okuduk bilemiyorum. Gülüp eğlenmekten ders dinlemeye, ders çalışmaya zaman mı kalırdı...

Daha hava aydınlanmadan bir tekmeyle uyanırsın. Bu, ya Rezil Kâni'nin, ya Çamur Şevket'in, ya Patates Necmi'nin tekmesidir. Uyku sersemi fırlarsın.

— Ne olan?

— Kalk, tulumba tatlısı...

Bir karavana, tepeleme dolu tulumba tatlısı, ya da vezir parmağı. Ye Mehmet ye!., Bizim sınıfta dört beş çocuk - hangi çocuk, koca delikanlılar - vardı ki bütün ders yılını «mutbak nöbetçiliği» ile geçirirlerdi.

Her öğrencinin sırayla «mutbak nöbetçiliği»

tutması gerekliydi. Bunu sanırım, hayat bilgimiz artsın, diye yaptırırlardı. Ama, içimizden üç dört kişiden başka hiç kimseye mutbak nöbeti gelmezdi. Hep onlar mutbak nöbetçisi olurlardı. Ama zorla, ama güzellikle. Zorla başa çıkamazlarsa,

— Mutbak nöbetini sat derlerdi.

Mutbak nöbetini satmak demek, bir karavana tatlıya konmak, demektir. Onlar, bu işin girdisini, çıktısını bildiklerinden bir karavana tatlıya, mutbak nöbetini satın alırlardı.

Bana kızarmış böbrekler, butlar, tatlılar gelirdi. Ben sözüm ona, o sınıfın çalışkanı olduğumdan, bunlar vereceğim kopyaların karşılığıydı. Kopya verir, tatlı yerdim. Bişey varsa, bu tatlılar, tuzlular, yemekhanede değil, koğuşta kimse uyanmadan yenirdi. Mutbak nöbeti tutarak gerçekten de hayat bilgisi alırdık, hayatta başkalarının hakkını yeme bilgisi...

Yiyip yiyip göbeğimizi şişirir, yatağa uzanırdık. Önce hamam borusu, bir saat kadar sonra da kalk borusu çalardı. İlle o kalk borusu... Ne güzel, ne yanık, ne içli notadır o... «Dadat dataaaa, dadat dataaa, ti ta tââ...» Karavana borusuna kurban olayım, kalk borusunda bıraksınlar uyuyayım.

En büyük derdimiz hamamdı. Hamama yıkanmak için mi girerdik, yoksa gülüp eğlenmek, itişip kakışmak için, iş olsun diye mi, bilmem. Ama en iyi eğlencemiz hamamdı. Hamamın da sırası vardı, her koğuşun haftada bir gün. Sırayı kim dinler! Hamama girmek, sınıf geçmekten zor bir işti. Kopya mopya sınıf geçersin, hamam öyle mi ya...

Hamam Çetesini akşamdan kurardık. Pazusu en kuvvetliler kurna kapmaya ayrıldı. Hamamda en zor iş, kurna kapmak, ondan sonra havlu, tas, peştemal kapmak. Ufaktefekler, gürültü - patırtı arasında aradan hamama girebilecek olanlar da nalın kapma, hamam tası kapma pozisyonuna ayrılırdı.

Her ekibin kurna kapıcıları gece yarısı yataklardan fırlarlar, hamamın kapısında nöbete girerler. Hamamcı Esat Ağa ak sakallı bir ihtiyar, yaşı yetmişi çoktan geçmiş. Bütün hayatında yaptığı tek iş hamamcılık. Hem de yalnız bizim okulun hamamcılığı... Köyünden askere gelmiş, sonra hamamcı olmuş, oluş o oluş. Onun hamamcılık ettiği ilk günlerin öğrencilerinin çoğu emekli olmuş, çoğu da general... Okula geldiler mi, ille gider Hamamcı Esat Ağa'yı görürler. Esat Ağa onları tanımaz, sanki hepsi bir adammış gibi bakar onlara.

Hamamın kapısı kale kapısı gibi kalın odundan ki, Yeniçeriler koçbaşıyla vursalar ne açılır, ne kırılır. Hamam nöbeti geren öğrenciler, her gece mi her gece Esat Ağa ile çekişirler. Artık bu çekişme okulda gelenek olmuş. Öğrenciler gece yarısından başlarlar, taa hamamın açılma saatine dek kapıya güüüm güm vururlar, taş, sopa, tekme, yumruk... Esat Ağa elli yıldır mı, altmış yıldır mı, bu gürültüye alışmış, hiç kılını kıpırdatmaz. Artık bu gürültüde uyur mu, uyumaz mı, bilinmez. Belki de alışmıştır, uyur. Onun bir çalar saati vardır. Her sabah dört buçukta saati çalmaya başlar, dışardan duyulur. Kapıda bekleyen kalabalıkta bir kaynaşma olur. Esat Ağa aptestini alır, sabah namazını kılar, duasını eder. Bu arada kapı yıkılırcasına vurulur, tekmelenir, zavallı ihtiyar Esat Ağa'ya ne sövülür, ne sövülür... O hiç aldırmaz, tınmaz, bana mısın demez.

Tam saati gelince kapıyı açar. Açar ama, nasıl açar... Hamam kapısını açmak, değme babayiğitin yapacağı iş değil. Kapıyı bir acemi açsa, ezilir, çiğnenir, mazallah parçası kalmaz. Kapının açılmasiyle, bir insan selinin gür diye içeri akması bir olur.

Kalın ağaçlardan hamam kapısının arkasına geçme bir odun vardır. Odunun bir ucuna kalın bir ip bağlıdır. Esat Ağa, on-onbeş metre geriden işte bu ipi birden çeker. O zaman kapıyı tutan odun, demir yuvalarından çıkar, birden kapı açılır. Kavga, döğüş, kıyamet... Kimi kurnaya, kimi tasa, kimi nalına, peştemala saldırır. Bir de sen kaptın, ben kaptım kavgası var. Kimi peştemali çekiştire çekiştire yırtar, kimi nalını ayağından kayar yuvarlanır.

İş bu kadarla kalsa iyi. Bir hamam çetesinin kurna kapıcıları açıkgözlük edemediler de kurna kapamadılar mı, yandılar. Çetenin öbür ortakları onun pestilini çıkarırlar, vur babam vur, vur ha vur...

Bir dahiliye müdürümüz yarbay Recep Bey var ki, ondan tirtir titriyoruz. Yüzünü gören değil, sesini duyan girecek fare deliği arar... Neden korkardık bu Recep Bey'den bilmem. Ne bağırır, ne çağırır, ne döver, ne söver, yine de korkardık. Döğer mi dedim, elbet ya... Bizi, döğerlerdi o zaman. Onsekiz yaşında delikanlı ne demek? Vücûdünde onsekiz beygir kuvveti var demektir. Hiç dinlemezler. Döğdüler mi, bu babayiğit delikanlıyı da Allah yaratmış demezler. Ama Recep Bey, nerde döğmek, ağır bir söz bi-

le söylemez. Gelgelelim yüzü hiç mi hiç gülmezdi. Sanırım, Van'lıydı. Dili öyle çalardı.

Ramazan'dı. Dahiliye müdürü Yarbay Recep Bey her gece mi her gece, sahurdan sonra hamama giderdi. Gece yarısından sonra koridorda bir nalın sesi duyulur, Recep Beyin nalınları. Recep Bey, ayağında nalınlar, bacağında uzun, paçadan bağlı don, sırtında kaputu, her ramazan gecesi, sahurdan sonra koridordan geçer, hamama gider.

Rezil Kâni'nin mutbak nöbetçisi olduğu bir gece, Kâni elinde şambabası dolu karavanayla yatakhaneye gelirken, koridorun köşesinde Recep Bey'le yüz yüze gelmemiş mi! Rezil Kâni, besbelli şaşkınlıktan olacak, karavanayı dahiliye müdürünün ellerine bıraktığı gibi ters yüzü kaçmış. Recep Bey eline tutuşturulan şambaba dolu karavanayla koğuştan içeri girmiş. Biz onun sesiyle uyandık:

— Efendiye bah, garavanayı çaliy, beni görende gaçiy, gecenin bi vahtı yatağa daliy... Efendiye bah biyol efendiye!

Kimsede ses yok.

*

Bizim hamam Çetesi bana,

— Bu gece kurnayı sen kapacaksın, dedi.

Ben nasıl kurna kaparım? Boy yok, bos yok... Yapamam desem haydutlar beni ezer geçerler. Bir de kurnayı kapamazsam döverler, pestilimi çıkarırlar. Düşündüm taşındım, aklıma bir kurnazlık geldi. Recep Bey elinde şambaba dolu karavanayla yatakhaneye girip neler söylediyse ben de onun ağzıyla tıpkı öyle söylüyordum:

— Efendiye bah! Garavanayı çaliy, beni görende gaçiy, gecenin bu vahti yatağa daliy...

Bizim Çeteye,

— Ne zaman isterseniz hamama gidelim. Kapıda beklemeye gerek yok, dedim.

— Esat Ağa kapıyı açar mı? dediler.

— Ben açtırırım.

Hamamın tarihinde böyle şey görülmemiş. Ben nasıl olsa dayağı göze aldığım için yapacağım numara sökerse söker diye yürüdüm. Arkamdan bizimkiler... Hamam vaktine daha iki saat var. Kapıyı vurdum. Tıpkı bizim Recep Bey gibi, onun ağzıyla bağırdım:

— Essed - Ağaaa! Essed - Ağa!. Ben dahiliye müdiriyem, kapıyı aç Essed - Ağa!

Kapı açılmasın mı! Hamamcı Esat Ağa'nın kapıyı yüzüme kapamasına kalmadan içeri daldık. Bizi artık kimse hamamdan çıkaramaz.

Bu numara hemen duyulmuş. Birkaç gece üstüste başka çocuklar da hamama gelip,

— Essed - Ağa!. Ben dahiliye müdüriye Gapıyı aç Essed - Ağa!.. diye seslenip hama açtırmışlar.

Essed Ağa'nın, bu numarayı iki-üç kez yu tuktan sonra, gözü açılmış.

Bir gece, sabaha karşı, yine hamam kapısı dayız.

— Essed - Ağa!.. Ben dahliye müdüriyem! ç ye bağırıp dururken, Recep Bey'in nalın sesle ni duyunca çil yavrusu gibi herbirimiz bir ya gizlendik. Nalın sesleri yaklaştı, yaklaştı... R cep Bey, uzun paçalı donu, sırtında kaputuy geldi, kapıyı vurdu.

— Essed - Ağaaa! diye bağırdı.

Kapı açılmadı. Recep Bey bir daha bağırd

— Essed - Ağaaa! Ben dahliye müdiriye Essed - Ağa...

Esat Ağa'da ses yok.

— Essed - Ağa! Ben talebe degülem. B dahliye müdüriyem, Essed - Ağa...

Esat Ağa kaç kez bu numarayı yemiş, art yutar mı! Recep Bey kızmış, barbar bağırıyor

— Essed - Ağa... Vallaha billaha talebe d gülem. Yemin billah edirem ki talebe degüle Dahliye müdüriyem Essed - Ağa...

Recep Bey kızdıkça kızıyor. Kızıp bağırma para etmeyince bu kez alttan alıyor, tatlı y muşak bir sesle sesleniyor:

— Essed - Ağa!.. Aç gapıyı Essed - Ağa Vallaha billaha Dahliye Müdüriyem, talebe d gülem Essed - Ağa...

Yalvarma, bağırma para etmiyor. Daha y vaştan alıyor:

— Essed - Ağa!.. Gapının bıdak delügine g zini uydirasın, epoletimdeki yıldızlarıma bahas Essed - Ağa! Dahliye Müdüriyem Essed - Ağ

Artık sabrı tükenen Recep Bey,

— Essed - Ağa! diye bağırdı, yarından te yoh, işine son verirem Essed - Ağa! Pılını pırt toplayıp gidesin Essed - Ağa!..

Recep Bey hırsla döndü gitti.

Ertesi gün okulun canlı demirbaşı sayılan h mamcı Esat Ağa kovulmadı. Ama, «Gapının b dak delügine gozini uydir, Essed - Ağa!» lafı d limizden düşmez oldu. Artık kapıyı açtırmak iç değil de, gülmek için her hamama gidişimiz «Yıldızlarıma bahasın Essed - Ağa!» diye ba rıp duruyoruz.

Hiç unutmam, arife gecesiydi. Yine hamam kapısına dayanmışız. Ben önde içeriye sesle yorum:

— Ben dahliye müdüriyem Essed Ağa!

Birden gülüşmeler durdu. Bir de başımı çevirim ki, Recep Bey arkamda değil mi! Çocukların epsi bir yana kaçmış. Başımdan kaynar sular öküldü, içimden ığıl ığıl bişey aktı. Recep Bey eni leşimi sermeden bırakmazdı. Ağzımı açıp alvarmak istiyorum, korkudan dilim tutulmuş, udaklarım bile kıpırdamıyor. Recep Bey gülümseyerek şöyle dedi:

— Açmiy oğlum açmiy, bu adam otuz yıl öncesi benim telebeliğimde de açmiydi. Değil dahliye müdiri, umum müdir olsan sahati gelmiyence açmiy...

Recep Bey bir fiske bile vurmadı. Ama biz en çok ondan korkardık. Sağsa kulakları çınlasın, öldüyse Tanrı rahmet eylesin...

ÇIH ULA TIŞARI

Adını söylemem, yani olayın geçtiğin yerin dını... Neme gerek, alınan olur, darılan olur. ir doğu kasabası. Erkekleri yiğitlikleriyle ün alıştır. Erkek çocuk yedisine bastı mı, kuşağının rasına ille bıçak sokacak. Onuna, onbirine gence, oğlan çocuklar tabanca kuşanır. Hele bir üğün dernek olmaya görsün, tabancalar çıkar: rav, grav, grav!.. Çocukların elindeki mantar abancası değil, koca koca alâmetler, insan akmaya korkar. Burası kabadayının yatağı. Ben aha o kasabaya gelmeden, insanlarını bana nceden anlattıkları için, yolda biri öksürse ya- çekiliyorum. Kendileri, yaşadıkları yeri şu üç eyiyle övünerek anlatırlar:

«Cumhuriyet cattası, Abo'nun meyhanası, ambugun barhanası...»

Bu üçü, işte orası demekmiş.

Bigün Cumhuriyet caddesi üzerinde bir kahede oturuyorum, bir arkadaşı bekliyorum. Malardakilere bakıp korkmamak elde değil. Askerî müzedeki yeniçerilerin, subaşıların manenleri, mumdan ve alçıdan heykelleri vardır ya, erbiri işte öyle. Deyin ki, askerî müzeden yüyüp buraya gelmişler. Bıyıkların her türü var: alabıyık, kaytanbıyık, burma bıyık, pos bıyık, astık bıyık. Yalnız içlerinde pisbıyık yok. Bıyık çları kulak memesine kadar sivrilerek uzanıor. Arasıra bir öksürüyorlar, benim yüreğimin alktığı biyana, masanın üstünde ne var ne yok, avaya uçuyor. Bana söylenen doğruysa buranın kekleri, saksı çiçeği gibi, bıyıklarını beslerlerliş. Uzasın, gürleşsin diye bıyıklarını hintyağıyla yağlar, fındık içiyle karartırlarmış. Geceleri atağa girerken, bıyıklarını iple bağlayıp, ipin cunu da kulaklarına bağlarlarmış ki, bıyıkların ucu dik dursun. Buna da bıyık ütülemek erlermiş.

Bu adamların arasında oturmak bile bir yürek işi. Kuşaklarının arasından tabanca çeker gibi tütün tabakasını alıyorlar. Pala sıyırır gibi, gümüş kösteklere bağlı saatleri çıkarıyorlar.

Bu yiğitlerden, babayiğitlerden bir bölük sal, gitsin bütün Avrupa'yı, Asya'yı, Afrika'yı, beş kıtayı zaptetsin gelsin.

Benim yanımdaki masada, bunlardan dört tanesi, ne olduğunu anlayamadığım bir kâğıt oyunu oynuyorlar. Oynuyorlar ama, çok gergin havadan, bir gürültü ha koptu, ha kopacak gibi, bir çıngar çıktı çıkacak... Kara, püskül püskül kaşların altından, kama pırıltısıyla birbirlerine bir bakışları var, bu bakışlar bir yabancıya çarpsa donar kalır. Öyle gevezelik de etmiyorlar, çok da konuşmuyorlar, bu sessizlik insanı büsbütün korkutuyor. Birisini beklemesem, ne işim var burda benim?

Oyunculardan biri her ne olduysa, masanın üstündeki mermere elindeki kâğıtları fırlattı, avucunu şap diye mermere indirdi. Sesten yüreğim ağzıma geldi.

— Oynamam! dedi.

Öbürü çatık kaşlarının altından karşısındakini bir süzdü. O da kâğıtları elinden atıp avucunu mermere şaplattı:

— Beni yutiy mi sanıysın?

Eyvah! dedim, eyvah. Şimdi gümbürtü kopacak.

— Ula sen kim olisin? Kaç paralık herifsin?

— Bene mi diyirsin? Bene ha? Hele bir daha de ki görem...

— Vay!.. Dürziye bak! Ulan gavat!

Gittikçe kavga kızışıyordu.

— Kâğıdı düziysin.

— Kim? Ben mi? Hiyleyi yapan sensin, mızık eden sensin... Garılık eden sen...

— Ne dedin, ne dedin? Bir daha de! Dediğin herbişiy sensin...

Biri kuşağına davrandı, biri arka cebine, tabancalar, bıçaklar çıktı, çıkıyor, ikisi de ayağa kalktı.

Aman şurdan nasıl sıyrılıp canımı kurtarsam diye düşünürken, karayağız olanı,

— Canına mı susadın? diye gürleyince öteki,

— Er meydanda belli olur! diye meydan okumaz mı!

Kozmatikli, ya da fındık isiyle karartılmış bıyıkların altından, iri beyaz dişler yeni bileği çarkından çıkmış gibi parlıyor. Bıçak, tabanca ne gerek? Birbirlerini dişleriyle yer, bitirirler.

— İrkeksen çıh dışarı!

— Çıh ula!...

Ne dizimde derman, ne yüreğimde aman kaldı. İkisi de çıktı. Öyle bir gidiş gittiler ki, dönüşü yok bunun. Yemin ederim ikisi de birbirini sağ komaz. Yazık olacak iki kaya parçasına... Delik deşik olacaklar, kanlar şerbet gibi toprağa akacak. Hani cazgır iki yağlı güreş pehlivanını,

— İki er çıktı meydana, ikisi de birbirinden merdane... diye tanıtır ya, işte tastamam öyle.

Asıl şaştığım nedir bilir misiniz? İki yiğit dışarı fırladılar da, kahvedekilerin kılı bile kıpırdamadı. Hiçbiri oralı değil... oturdukları yerde, habire bıyık burup, kalın kalın öksürüyorlar. Hadi ben kalksam onları ayırmaya; benim harcım mı? Arada kaynar giderim. Besbelli buralıların huyu böyle, kavgacıları ayırmak ayıp sayılıyor, «Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir» hesabı...

Bende renk, soluk kalmamış. Yanımdan bir ses,

— Ne o evlât? dedi, nedir bu telâşın?

İhtiyara baktım, kahvedekilerden bir başka görünüşlü; belli, oralı değil.

— Birbirlerini öldürecekler de ayıran yok, bu ne biçim iş? dedim.

Güldü,

— Yeni mi geldin buraya?

— Evet. Buranın yabancısıyım.

— Öyleyse çık da arkalarından bak bakalım, ne yapacaklar?

— Ya bana bişey...

— Yapmazlar. Korkma!

Dışarı çıktığım zaman, onlar parkın içinde yanyana konuşuyorlardı, sokulup kulak verdim.

— Ula sen onu bana mı didin?

— Pekeyi, sen kime didin?

— Ben ortaya laf ettim gardaş. Sen kime didin?

— Heç... O garşıdaki herife.

— Bah arhadaş bah... Yalnışlık insanı nire götüriy. Heç bi yoktan gan tökiliydi az gala.

— He vallah... Az gala ki elimden bir cinayet çıha...

— Kâhat düziy gardaş.

— Düziy namıssız...

Ellerini birbirlerinin omuzlarına koyup, yan yan, ağa ağa yürüyüp gittiler. Arkadan bakınca sokak lâmbasının ışığında gölgeleri sokağa sığmıyordu.

DEFTERE YAZILANLAR

Hukukçular çok iyi bilir: Türkiye'de iki kasaba vardır ki, buralardan ikiyüz yıla yakın bir zamandanberi en tanınmış hukukçular, en ünlü kadılar, yargıçlar çıkar. Bu iki kıyı ilçesinin ünlü hukukçu yetiştirmesi gelenek olmuştur.

Anlatacağım olay Karadeniz'deki kasabada geçiyor. Hâkim Yunus Bey, o kasaba halkındandır. Bütün soyu-sopu gibi o da hukukçu olmuş, yurdun biçok yerlerinde yargıçlık yaptıktan sonra, emekliliğine yakın günlerini kendi memleketinde geçirmek istemiş. Yedi yıldır bu kasabada ağır ceza yargıcı. Kasabanın yarısı, Hâkim Yunus Bey'in uzak, yakın akrabasıdır. Ama Hâkim Yunus Bey, karşısına birisi sanık diye geldi mi, babasının oğlu olsa dinlemez; hiç gözünün yaşına bakmaz. Zaten bu aile oldum olası doğruluklarıyla tanınır.

Yunus Bey'in uzaktaaan, amca oğullarının oğullarından, Gümüş Dursun dedikleri bir delikanlı var ki, değil yalnız o kasabaya, yedi kasabaya «Medet Allah!» dedirtmiş bir belâlı. Gümüş Dursun'a hemşerileri kendi ağızlarıyle «Kümiş Tursin» derler. Gümüş Dursun, Yunus Bey'in bu kasabadaki yedi yıllık yargıçlığı sırasında belki yetmiş kez karşısına çıkmıştır. Gümüş Dursun'un suçları hep, dağa kadın kaldırma, kız

kaçırma, kadın yüzünden kavga ve yaralama gibi işlerdir. Durdinlen bilmez bir delikanlıdır, haşarı mı haşarı, kopuk mu kopuk...

Yunus Bey'in bu kasabaya ağır ceza başkanı olarak gelişinden Gümüş Dursun hiç memnun olmamıştır. Başka biri, bir yabancı yargıç olsa, Gümüş Dursun istediği gibi konuşur, kendini istediği gibi savunur. Ama Yunus Bey'in karşısında sıkılıyor. Ne de olsa akrabası, ona amca diyor. Her ne denli onların amcalığı, yeğenliği üç-dört kuşak öncesine dayanıyorsa da bu kasabada akrabadan büyüklere saygı sonsuzdur. Yunus Bey'in dedesi, Gümüş Dursun'un dedesinin babasıyla kardeş çocukları. Yüz yılı geçen bu akrabalık hâlâ unutulmamış. Gümüş Dursun, Yunus Bey'den, yargıç olmasından çok, amcası olduğu için korkuyor. Hem amca, hem yargıç, hem de sert mi sert... Böyle olunca karşısında ağız mı açılır!

Yargıç Yunus Bey, bu denli okumuş, bunca yıl yargıçlık yapmıştır ama, dili hiç değişmemiştir. O da bütün hemşerileri, Karadeniz uşakları gibi konuşur.

Mahkeme salonundaki kürsüsünde oturmuş olan Yunus Bey, Gümüş Dursun'u karşısında görünce, ellerini kürsüye vurur,

— Uy, Kümiş Tursin, kene mi sen keldun karşima?... der.

Böyle dedi mi, Gümüş Dursun'da yelkenler suya iner. Gümüş Dursun ölüme razıdır, tek yargıç olan amcasının karşısına çıkmasın.

Gümüş Dursun yargılanmalarının hiçbirinde suçu kabul etmez. Ya, «İftiradır...» der. Ya, «Haçan penu çekemezler!» der. Yani bişey uydurur, der.

Doğrusu yargıç Yunus Bey, bu uçarı oğlanı sever. Sever ama sevdiğini de hiç belli etmez. Sonra bu sevgisi, vereceği cezayı da kıl kadar azaltmaz.

Gümüş Dursun en son altı ay hapis cezası yediği zaman Yunus Bey, ona,

— Pağa bak Kümiş Tursin, demişti, ha pir taha celmiyesun karşima!..

Ayrıca da dışarda kulağını çekmiş,

— Yakacağım canini... Sağa pir amcaluk edeceğum, itââm edup kurtaracağum seni... Ayağını tenk al! diye göz dağı da vermişti.

Ama Gümüş Dursun durur mu? Durabilir mi? Elinde mi? Kaç kez kendikendine,

— Şu amicamun karşisuna çıkmıyacum! diye yemin etmiş olduğu halde Ayşe'yi tek başına dağda odun keserken görünce yeminini unutmuş, kendini tutamamıştı. İş o sıraya geldi mi, Gümüş Dursun'un gözü yargıç mı görür, amca mı görür, yoksa hapislik mi görür! Cezaevinden son çıkışından iki ay sonra, yine yargıç Yunus Bey'in karşısına gelmişti. Yunus Bey, ellerini kürsüye vurup,

— Uy!. diye bağırdı, uy Kümiş Tursin, kene mi keldun?

Başını önüne, gözlerini aşağıya indiren Gümüş Dursun,

— Yalandan lâf edeyler, adum çıkmış teyi herbir suçu pağa yükleyler... diye sızlandı.

Ama Gümüş Dursun'un suçu bu kez ağırdı. Dağda odun kesen Ayşe'yi alıp yürümüş. Kızı üç gün dağdan indirmemiş. Anlaşılan Ayşe'nin de bu iş hazır yanıymış. Çünkü geçen yıl, üç delikanlı birden, Ayşe'yi, yine böyle odun keserken kıstırmışlar, dağa kaldırmak istemişler. Ayşe baltayı kaptığı gibi üç delikanlıyı önüne katıp kasabaya kadar kovalamış. Üç yiğit, zor kurtulmuşlar Ayşe'nin elinden. Ayşe de işte böyle yiğit bir Ayşe. Üstüne bir bölük er yürüse, öyle teslim olacak takımından değil. Ama Gümüş Dursun'u görünce, iş değişmiş. Kız dünden gönüllü. Baltayı, nacağı elinden atmasıyla, Gümüş Dursun'la yürüyüvermiş. Görenler, bilenler böyle diyor ama gel gör ki mahkemede kız,

— Pu Kümiş Tursin, penu tağa kaçurdi, diyor, başka lâf demiyordu.

Tanıklar dinlenecekti. Salona alınan ilk tanık, Gümüş Dursun'un Ayşe'yi nasıl dağa kaldırdığını bir bir anlatıyordu. Yargıç Yunus Bey,

— Pir tiyeceğun var mitur Kümiş Tursin? diye sordu.

Gümüş Dursun başını kaldırmadan, gözleri ayakkabısının burnunda,

— Yalan lâf edey, iftira edey, dedi.

Yunus Bey kızmıştı, ama kızgınlığını belli etmemeye çalışarak, yapma bir yumuşak sesle,

— Kümiş Tursin, dedi, neten sağa iftira edey?

— Neden tersen, pen bu herifin pacusunu tefterüme yazduğumtan, pağa tüşmanlık tutay...

— Teftere yazma ne temek Kümiş Tursin?

— Yani o temek ki, pen pu herüfün pacisunu şey ettum.

— Peki Kümiş Tursin. Celsun paşga tanık!..

İkinci tanık içeri alındı, o da Gümüş Dursun'un Ayşe'yi nasıl kaçırdığını gördüğü gibi anlattı. Bu onaltı yaşında bir çocuktu. Yunus Bey,

— Ha puna ne teyceysun? diye sordu.

— Pen pu oğlanın anasini tefterume yazdım. Yani şey ettum. Ondan ötüri pağa tüşmanlık pesley.

Gelen üçüncü tanık da gördüklerini anlattı. Kızgınlıktan dişlerini sıkan, ama belli etmemek için sesini büsbütün yumuşatan Yunus Bey,

— Ha puna ne teyceysun Kümiş Tursin? diye sordu.

— Yalantur. Haçan pen punun nişanlisini tefterume yaztuğumdan, yani şey ettuğumdan pağa karezlik küdey...

Dördüncü tanık geldi. Gümüş Dursun onun tanıklığını da kabul etmedi. Onun da yengesini defterine yazmış, yani şey etmişti. Kadın, erkek, tam dokuz tanık dinlendi. Gümüş Dursun kim gelirse gelsin bunların yengesini, bacısını, anasını, teyzesini, halasını deftere yazdığından, yani şey ettiğinden, kendisine iftira ettiklerini, yalan söylediklerini iddia ediyordu.

Onuncu tanık içeri alındı. Bu, zor ayakta duran çok ihtiyar bir adamdı. İki kişinin kolunda salona girdi. Konuşurken ak sakalları titriyordu. Yunus Bey bu ihtiyara,

— Kaç yaşuntasun? diye sordu.

İhtiyar,

— Koçan kâhadında toksan yazaymış, velâkin yüzü aşkindir, dedi.

İhtiyar da Gümüş Dursun'un Ayşe'yi kaçırdığını görmüştü. Gördüğü gibi anlattı. Yunus Bey tanığa döndü:

— Pacun var mitur?

— Yoktur. Çoktan ölmiştur.

— Karin var mitur?

— Yoktur. O da ölmiştur.

— Kizin var mitur?

— Yoktur. Çok öncesi ölmiştur.

— Anan var mitur?

— Elli yıl öncesi ölmüştür.

— Senin hiç kimsen yok mitur?

— Yoktur haçim bey... Kirk senetur kimsesiz yaşayrum.

Yunus Bey bu cevaplara öyle sevinmişti ki... Sesinden belli olan bir sevinçle Gümüş Dursun'a döndü:

— Uy Kümiş Tursun, ha pu herifü de teftere yaztum de, pen de o zaman seni teftere yazayım.

Gümüş Dursun beş yıl cezaevinde yatacaktı ama,

— Madem pir iş ettum, haçan Ayşe'yi alacayum... dedi de kurtuldu cezadan.

Ondan sonra da defteri olan Gümüş Dursun hiç kimseyi defterine yazamadı.

DELİLER BOŞANDI

DELİLER BOŞANDI

Arisontopolis devlet radyosu, akşam yayınlarında şu haberi veriyordu:

«Allo allo... Sayın dinleyiciler! Şimdi aldığımız bir habere göre, kentin en büyük akıl hastanesinden elli deli bugün kaçmayı başarmışlar ve kente dağılmışlardır... Son dakikada alınan haberden, askerî kuvvetlerin de işbirliğiyle polisin bütün arama taramalarına rağmen akıl hastalarından hiçbirinin yakalanamadığı öğrenilmiştir. Kaçanlar en azılı akıl hastalarıdır. Arkadaşlarının arkasından kaçmak isteyen öbür akıl hastalarıyla askerler arasında şiddetli bir çarpışma başlamıştır. Kaçan akıl hastaları hakkında yeni haberler alındıkça dinleyicilerimize bildirilecektir. Dannn! Haberler yayınımız bitti. Şimdi Liszt'in La Majör 2 numaralı piyano konçertosunu dinleyeceksiniz.»

Radyo dinleyenler önce bunu bir temizlik tozu reklâmı sanmışlardı. Her halde radyo, ikinci haberler yayınında kaçan delilere değgin haberin arkasını verirken, işi tatlı bir süprize bağlayıp temizlik tozu reklâmını söyleyecekti. Ama ikinci haberler yayınına vakit kalmadan müziğin ara yerinde yine spikerin sesi duyuldu:

«Allo allo... Sayın dinleyiciler! Müzik yayınımıza ara vererek akıl hastanesinden kaçan akıl hastalarıyla ilgili son aldığımız haberleri bildiriyoruz. Üçyüz hasta daha akıl hastanesinden kaçmayı başarmıştır. Kaçan akıl hastaları, içerdeki arkadaşlarına yardım ettiklerinden, güvenlik kuvvetiyle deliler arasındaki çarpışma çok şiddetlenmiştir. İçerdeki deliler dışardaki arkadaşlarının yardımıyla, hastanenin üç kapısını birden zorlamaktaalrlar. Kaçan delilerin ilk işi hastanenin başhekimiyle, bütün doktorlarını rehin almak olmuştur. Delilerin üzerine itfaiye kuvvetleri hortumlarla su sıkmaktadır. Buna karşılık deliler, kendilerini yakalamak isteyenlerin yüzlerine tükürmek ve işemek suretiyle karşı hücuma geçmişlerdir. Şu dakikada aldığımız son habere göre, tımarhanenin koruma kuvvetleri, içerdeki ve dışardaki delilerin arasında kuşatılmış ve sıkışmış durumdadır...»

Radyonun delilere değgin haberi bu yolda bir süre sürdükten sonra spiker, ara yerde alınan haberleri de sürekli bildireceğini söyledi.

Arisontopolis halkının sinirleri bozulmuştu. Eğer bu bir reklâmsa, doğrusu rezalet olurdu. Radyo gibi bir kurumun bir özel ticaret reklâmı yüzüriden halkı heyecana, telâşa, vermesi ne saçmaydı. Yoook, eğer gerçekten deliler boşanmışlarsa, Tanrı göstermesin, bu, memleketin düşman çizmesi altında çiğnenmesinden daha korkunç bişeydi. Radyoyu duymayanlar da duyanlardan haberi öğrenmişlerdi. Gecenin geç vakti herkes birbiriyle hep bu olayı konuşuyordu. Şehirlerarası telefonlar işlemeye başladı. Halk karakollara, daha sonra devlet dairelerine üşüştü. Haber soruyorlardı. Dördüncü, beşinci derecedeki makamlar, halkın sorusuna karşılık veremiyorlardı. Doğrusu aranırsa, onları da bir korkudur almıştı. Şifrelerle üst makamlara, üst makamlar daha üst makamlara sormaya başladılar. Gece yarısına az kala, haberin doğrusu geldi: Arisontopolis akıl ve sinir hastalıkları hastanesinden birtakım delilerin kaçtığı, geri kalanların da kaçmak için güvenlik kuvvetleriyle çarpıştığı doğruydu. Ama ayaklanan delilerin kısa zamanda yakalanarak, akılları başlarına getirileceği için, Arisontopolis'in bütün güvenlik memurları, halkı yatıştırmaya çalışmalıydılar.

Devlet radyosu, gecenin son haberi olarak halka, hükûmetin şu bildirisini verdi:

«Akıl hastalarının yarısından çoğu hastaneden kaçmıştır. Akıl hastanesinin dışına çıktıktan sonra, delilerle akıllılar ayırt edilemediği için, delileri akıllılardan seçip ayırmak zor olmaktadır. Hattâ bu zorluk yüzünden bazı yanlışlıklar da olmuştur. Sivil polis ekiplerinden on kişi, güvenlik kuvveti şefini kaçan delilerden sanarak tımarhaneye kapamıştır. Hastanenin idare müdürü ile Belediye başkanı da yanlışlıkla tımarhaneye kapatılanlar arasındadır. Bu yanlışlık, onlara deli gömleğini giydirip, soğuk duş yapılırken anlaşılmıştır. Daha başka kimlerin yanlışlıkla tımarhaneye sokulduğu şimdilik belli değildir. Hükûmet kuvvetleri delilere karşı yılmadan kahramanca çarpışmaktadır. Delilerle akıllılar birbirine karıştığından, ayaklanmayı bastırmak için, zorluk çekilmektedir. Komşu illerden yardımcı kuvvet istenmiştir. Yarın sabaha

kadar delilerin ayaklanması bastırılacaktır.»

O gece kent halkının yarısından çoğu uyuyamadı. Ertesi sabah erkenden halkın ilk işi gazete almak oldu. Gazetelerdeki haberler büsbütün korkunçtu. Askerî birlikler, güvenlik ve candarma kuvvetleri, deli sanarak akıllıları da içeriye doldurmuştu. Tımarhanede bitek deli kalmamıştı. Hep birden boşanan deliler, kendileriyle çarpışan bütün akıllıları tımarhaneye soktuktan sonra, bunları içerde tutmak için başlarına kendilerinden deliler koymuyorlardı. Muhafız kuvveti olarak tımarhaneye soktukları akıllıları kullanmaktaydılar. Tımarhanenin yeni müdürü ve gardiyanları, bu delilerin kapadığı akıllılar arasından seçilmişti. Böyle olduğu halde, içerdeki akıllıları katiyen dışarı bırakmadıkları gibi, kurtarmaya gelenleri de içeri sokmuyorlardı.

Gazetelerden birinde, yeni tımarhane müdürüyle bir gazetecinin yaptığı konuşma vardı. Gazeteci akıl hastanesinin yeni müdürüne soruyordu:

— Siz daha dün, delileri kaçırmamak için çalışanlar arasında değil miydiniz?

Müdür bu soruya,

— Evet, diye karşılık veriyordu.

— İçeri kapatılanların akıllı olduklarını bilmiyor musunuz?

— Biliyorum.

— Sizi buraya kim müdür yaptı?

— Deliler.

— Öyleyse, nasıl oluyor da, kendiniz de akıllı olduğunuz halde içerdeki akıllı arkadaşlarınızı dışarı bırakmıyorsunuz?

Müdür, bu soruya çok kısa ve kesin şu yanıtı vermişti :

— Arkadaş, vazife vazifedir. İşte o kadar!

Yine düne kadar akıllı olan hastanenin müdür yardımcısı, gazetecinin bu sorusuna,

— Beyanat vermeye yetkili değilim, diye cevap vermişti.

Baş gardiyan ise,

— Söyliyeyim ama, sakın gazeteye yazmayın, sonra işimden olurum, diye rica ettikten sonra şöyle demişti:

— Beni bu akıllıların başına gardiyan yapanların deli olduklarını biliyorum, ama içerdekileri yine de salıveremem. Sonra deliler beni de içeriye kaparlar. Korkarım.

Gazetecilerin yazdıklarına bakılırsa, deliler Arisontopolis kentine yayılmışlar, hattâ Belediye'yi bile ele geçirmişlerdi.

Radyo, öğle yayınında daha korkunç haberler verdi. Deliler belediye dairesinden sonra telefon, sular, elektrik ve taşıt araçları idareleri gibi, kentin bütün can damarlarını ellerine geçirmişlerdi. Sekizyüzseksen deliye karşı beşbin kişi çarpışıyordu. Ayrıca yardımcı kuvvetler de yoldaydı. Delilerin en büyük kazancı ve kurnazlığı, ele geçirdikleri yerlerin yönetimini kendilerinden birine vermemeleri, boşuna kuvvet harcamamalarıydı. Neresini ele geçirirlerse, o yerin başına bir akıllı koyuyorlar, kendileri hiç kuvvet yitirmeden boyuna ilerliyorlardı.

İnanılması zor ama, o günkü akşam gazeteleri, delilerin, emniyet müdürü ile kentin başsavcısını değiştirmediklerini, yerlerinde bıraktıklarını yazıyorlardı. Bir gazete, bunun nedenini, kenti baştanbaşa eline geçiren delilerden birine sormuş, aldığı yanıtı da yazmıştı. Deli şöyle diyordu: «Günün birinde yine akıllılar duruma hâkim olur, iş başına geçerlerse, neden başsavcıyla, polis müdürünü değiştirmiyeceklerse, biz de aynı nedenle onları değiştirmedik. Daha iki gün önce bizim aleyhimizde olmalarının cezasını, bugün bizimle birlik olarak ödemektedirler.»

Delilerin, ayaklanışlarından üç gün sonra radyo, bütün memlekete nerdeyse egemen olmak üzere bulunduklarını acı acı itiraf ediyordu.

Delilerin önünde yenilgiye uğrayan Feld Mareşal Fonder Hiç, bu bozgunun nedenini şöyle açıklıyordu:

«Biz, akıllı insanlarız. Buyüzden akıllı insanların savaş yöntemleri ve akıllı insanların koyduğu kurallara göre savaşıyoruz. Oysa kural mural takmayan delilerin, ne zaman, nerede, ne yapacaklarını kestiremiyoruz. Bu deli kısmı hesaba sığmaz işler yapıyor. Örneğin, en yiğit komutanlarımızı güldürmek suretiyle savaşın ciddiyetini bozuyor, sonra da bütün birliklerimizi tutsak alıyorlar. Biz, bu savaş denen işin şakaya gelir yanı olmadığını bitürlü delilere anlatamıyoruz. İşi deliliğe vuruyorlar. Onları yenmek için, kullandıkları yöntemleri öğrenmek zorundayız. Bunun için de delilik kursları açmış bulunuyoruz. Pek yakında Arisontopolis halkı, bütün delileri kıskıvrak bağlayıp yeniden tımarhaneye tıktığımızı görecektir. Allah, akıllılarla beraberdir.»

Sonuç hiç de Feld Mareşal Fonder Hiç'in dediği gibi çıkmadı. Akıllılara gösterilen delilik kursu o kadar başarılı olmuştu ki, kurs sonun-

da deliren bütün akıllılar, başlarında Feld Mareşal Fonder Hiç olduğu halde delilere katılmışlardı.

Gazeteler de, ilkin yavaş yavaş, derken apaçık delileri tutmaya başladı.

Bundan sonra duyulanlar gitgide korkunçlaştı. Deliler gittikçe işi azıttılar. Bütün Arisontopolis hükûmet adamlarını, ileri gelenlerini yakalamışlar, on gün önce kaçtıkları tımarhaneye kapatmışlardı.

Arisontopolis radyosunun deliler için verdiği son haber şu oldu:

«Deliler şu anda radyoevine girmiş bulunuyorlar. Birinci kat işgal edildi. Merdivenleri çıkıyorlar. Çıktılar. Kapıyı açtılar Deliler, bulunduğum odaya doldular. Artık radyo da delilerin eline geçmiştir. Elveda sayın akıllı dinleyiciler! Yaşasın deliler! Yaşasın delilik!..»

Tımarhaneden boşanan deliler, Arisontopolis kentini ellerine geçirmişler, bütün eski yönetmenleri de tımarhaneye kapatmışlardı. Ortalıkta akıllı tek yönetici kalmamıştı. Tektük kalanlar, ikinci, üçüncü dereceden kişilerdi, ama onlar da delilerden yana olmuşlardı...

Aklı, akıllılığı savunan hiçkimse kalmamıştı. Tektük varsa bile bunlar da sinmişler, evlerine çekilmişlerdi. Akıllı oldukları anlaşılırsa, tımarhaneye kapatılacaklarından ödleri kopuyordu. Buyüzden onlar da işi deliliğe vurmuşlardı.

Yığın yığın insanlar alanlarda toplanıyor,

— Yaşasın delilik! Yaşasın deliler! diye bağırıyorlardı.

Yollarda delilik gösterileri başlamıştı. Bu gürültüye uymak isteyen işini bilir birtakım akıllılar, akıllı oldukları anlaşılmasın diye yollarda takla atıyor, elleri üstünde, başaşağı yürüyorlardı.

Bu arada tımarhaneye girmekten kurtulmak için, kimileri de delilere yaranmaya çalışıyor ve birbirlerini «akıllıdır» diye ihbar ediyorlar, gammazlıyorlardı.

Gazetelerde deliliği öven, akıllılığı yeren başyazılar, inceleme ve yorumlar çıkıyordu. Bunları yazanların çoğu bilimciler ve ünlü profesörlerdi.

*

Arisontopolis'i ellerine geçiren sekizyüzseksen deli ilk iş olarak bir kurultayda toplandılar. İçlerinden biri,

— Anayasa!.. diye bağırdı.

Arkadan sesler yükseldi:

— Evet... Önce anayasa!..

— Arisontopolis halkını yönetmek için ilki anayasa gerek...

Deliler bir anayasa yapmaya karar verdiler Her deli ayrı bir düşünce ileri atıyordu. Yine içlerinden biri,

— Arkadaşlar, bir önerim var! dedi.

Öbür deliler sordular:

— Nedir?

— Biz neden tımarhaneden kaçtık?

— Akıllıların yaptıkları işleri beğenmiyorduk Bu yüzden kaçtık.

— Evet bu yüzden. Öyleyse bize bir ödev düşüyor. Değil mi ki, biz akıllıların yaptıkları işleri beğenmedik, öyleyse bizim ödevimiz akıllıların yaptıkları bütün işleri bozmaktır.

Deliler,

— Bozalım! diye bağırdılar.

— Deli arkadaşlar! Deliliğe yakışanı yapmak zorundayız. Arisontopolis'i ve Arisontopolis halkını yönetmek için, bakacağız, akıllılar ne yapmışsa, biz deliler, onların yaptıklarının tam tersini yapacağız. Ne dersiniz?

Yer yer sesler yükseldi:

— Çok doğru...

— Bize yakışanı da budur.

— Akıllıların yaptıklarını bozacağız.

— Tam tersini yapacağız.

Baştaki deli,

— Öyleyse, işe anayasadan başlayalım, dedi Deli arkadaşlar! Anayasamızın amaç maddesi isterseniz, şöyle olsun: «Deliler, akıllıların yaptıklarını bozacaklar ve akıllılar her ne yapmışlarsa, onun tersini yapacaklardır...» Ne diyorsunuz?

— Çok iyi...

— Çok güzel!...

— Deli arkadaşlar! Şimdi anayasamızın ikinci maddesine geçelim.

— İkinci madde de birincisinin tıpkısı olsun.

— Ne diyorsunuz?

— İyidir. Birinci maddenin tıpkısı olsun.

— Öyleyse üçüncü maddeye geçelim.

Bir deli şöyle bağırdı:

— Biz bütün ödev ve görevlerimizi birinci maddede anlattık. Bütün maddeler hepsi bir olsun...

Bu da onaylandı. Yüz maddelik bir delile anayasası hazırlandı. Maddelerin yüzü de şöyleydi: «Deliler, akıllıların yaptığı her işi ve her şeyi bozacaklar; akıllılar her ne yapmışlarsa onun tam tersini yapacaklardır.»

Arisontopolis'te Deliler Anayasası ilân edild

undan sonra deliler, aralarında bir başkan çmeye kalktılar. Başkanı nasıl seçeceklerdi? marhaneye kapadıkları akıllılara gidip sordu-r:

— Sizin içinizden birini Arisontopolis'e Baş an yapacağız. Kim başkan olmas ister?

Tımarhaneyi dolduran akıllıların hepsi bir-en iki ellerini de havaya kaldırdılar. Kimisi de ere sırstüstü yatıp hem ellerini, hem ayak-rını havaya kaldırmıştı.

Delilerden biri arkadaşlarına şöyle dedi:

— Deli arkadaşlar, görüyoruz ki akıllılar a-sından birini başkan yapmak gerekse, hepsi e başkan olmak istiyor. Deli arkadaşlar! Han niz Başkan olmak istiyorsanız lütfen elini aldırsın!

Delilerden hiçbiri elini kaldırmadı.

Soru soran, sırtüstü yere uzanmış, hala iki yağı iki eli havada duran akıllıya,

— Söyleyin bakalım, dedi siz neden Baş an olmak istiyorsunuz?

Akıllı,

— Çünkü, bu işe en layık, Başkanlığı en iyi apacak adam benim! diye bağırdı.

Öbür akıllılar arasında haykırışmalar duyul-u:

— Hayır, o alçağın biridir.

— Başkanlığa dünya yüzünde layık olan k kişi varsa o da benim.

— Yalan!... İkisi de yalan söylüyor.

— Cahiller!... Bu ikisi de şeydir...

— Beni yapın. Çünkü benim hakkımdır.

Haykırışmaların arkası gelmiyordu.

Soran deli, delilerden yana döndü, içlerin-en birisine sordu:

— Deli arkadaş, siz Başkan olmak istemez isiniz?

Deli,

— İstemem! dedi.

— Neden deli arkadaş?

— Çünkü, arkadaşlarımın arasına bu işe ben-en daha elverişli olanların bulunduğu kanı-ndayım. Değerli bir arkadaşın seçilmesini is-rim.

Bu sözler tımarhanenin demir parmaklıkları asındaki akıllıları o denli kızdırdı ki «Benden aha değerli birinin başkan olmasını iste-m!...» diyen adama bağırmaya başladılar:

— Yuu!... Yuuu!... Deliye bak! Başkan ol-ak istemiyor.

— Vay deli vay!...

Soran deli, akıllılara döndü. Döner dönmez demir parmaklıklar içindeki akıllılar ona yalvarmaya başladılar;

— N'olursun beni Başkan yap!...

— Allah aşkına beni yap!

— Ölümü öp beni yapmazsan...

Soran deli kendi arkadaşlarına döndü. İçlerinden birine,

— Bu ödevi siz üzerinize alın! dedi.

— Çok rica ederim, bu ödevi bana vermeyin. Bu işin ağır sorumluluğu vardır. Ben bu sorumluluğu taşıyacak yetkide değilim. Gerek bilgim yok, gerek görgüm yetersizdir.

Soran deli başka bir deliye,

— Siz? dedi.

O da,

— Arkadaşlarıma yalvarırım, bana bu işi ver mesinler! dedi.

Delilerden hiçbiri başkan olmak istemiyordu. Soran deli, yine akıllılardan birine,

— Siz Başkan olmak için neden yalvarıp duruyorsunuz? dedi.

— Çünkü efendim, dedi ben memurdum, emekliye ayrıldım, otuzüç yıllık memurluğun tecrübeleri var bende.

Soran deli, delilerden birine,

— Siz neden Başkan olmamak için yalvarıyorsunuz? dedi

Deli şu yanıtı verdi:

— Çünkü efendim, ben otuz yıl memurluktan sonra emekliye ayrıldım. Başkanlık, çok çalışma ve güç isteyen yorucu bir iştir. Benim gibi emekliye ayrılmış biri bu denli ağır yükü taşıyabilir mi? Bu yorucu işin altından kalkamam diye korkuyorum.

Soran deli, akıllılardan başka birine,

— Siz neden ille Başkan olmak için yalvarıyorsunuz? dedi.

Akıllı,

— Çünkü, dedi ben gencim. Memleket, gençlerin omuzlarında yükselir.

Soran deli, genç bir deliye,

— Sen neden, aman beni başkan yapmayın diye! yalvarıyorsun? dedi.

Genç deli,

— Çünkü, dedi, ben gencim. Başkan olabilecek bilgiyi, görgüyü daha kazanamadım.

Soran deli, onlara şöyle dedi:

— Görüyorsunuz, delilerin hiçbiri başkan olmak istemiyor. Akılların da hepsi başkan olmak istiyor. Onun için, akıllılardan birini, örneğin şu adamı başkan yapalım.

Akıllılar kıyameti kopardılar:

— Sakın haa!... O namussuzun biridir.

— Alçaktır o...

— Aşşağılık biridir.

— O bizim partiden değil..

Soran deli, delilerden birine,

— Öyleyse sizi başkan yapalım, dedi.

Deli,

— Şu arkadaş bu işi benden iyi yapar, diye başka bir deli arkadaşını gösterdi.

Deliler bağırmaya başladılar:

— Evet, onu yapalım.

— Hem genç, hem bilgili...

— Hem namuslu, hem çalışkan.

Kendisine böyle söylenen deli,

— Bu işi yapmaya elimden geldiğince çalışacağım, dedi. Bana gösterdiğiniz güvene lâyık olmak isterim. Yine bir akıllı başkan olacak diye korkumdan bu işi üzerime alıyorum. Siz de bana yardım edin. Yanlış bişey yaparsam beni uyarın, eleştirilerinizle yanlışımı düzeltin.

*

Deliler yaptıkları anayasaya göre Arisontopolis'i yönetmeye başladılar. Hükümeti kurmak kolay olmamıştı. Çünkü hiçbir deli bu kabinede yer alacak değeri kendisinde bulmuyor, akıllıların tam tersine, hiçbiri iş başına geçmek için yırtınmıyordu.

Adaylardan hiçbiri kendiliğinden ortaya çıkmamıştı. Onları yakından tanıyanlar, bilenler aday gösteriyorlardı.

Eğitim Bakanı olan deli, kendisinden önceki akıllı bakanın neler yaptığını bir bir inceledi. Sonra deliler anayasasına göre akıllı bakan neler yapmışsa, hepsini bozdu, delice işler yaptı.

Eski plân altak bullak olmuştu. Tımarhaneye kapatılan akıllılardan biri, buradan kurtulmak için delilerin başkanını öve öve göklere çıkaran bir kitap yazdı. Bu kitabın adı «Dünyanın gelmiş, geçmiş, gelecek en akıllı insanı» idi. Deli başkanı o denli övmüştü ki, övülen deli,

— Bir yazar, eserinin karşılığını görmelidir! dedi.

Sonra, eskiden, yâni akıllılar zamanında, böyle övücülere neler yapıldığını soruşturdu. Akıllılar kendilerini övenlere armağanlar verir, onların işini yükseltir, gelirini artırırdı, onlara havadan kazanç sağlardı. Deli Başkan Arisontopolis'in en büyük alanına halkı topladı. Kendisini öven akıllı yazarı da orta yere getirdi. Ona, halkın önünde şunları söyledi :

— Ey akıllı yurttaş! Beni öven kitabını okudum. Teşekkür ederim. Bu iyiliğin altında kalmak istemem. Eskiden senin gibi övgü yaza yazarlara akıllıların neler yaptıklarını sorup öğ rendim. Biz de deli olduğumuzdan elbette del ce işler, yani akıllıların yaptıkarının tersini yo pacağız. Şimdi sana halkın önünde «alenen» te şekkür etmek üzere eşek sudan gelene kada sopa çektireceğim.

Deliler, başkanlarına övgü yazan akıllı yaza bayıltıncaya kadar dövdüler.

Yüceltmek için övgü yazmanın da para etme diğini anlayan üniversite öğretim üyelerinde biri, eski akıllılar yönetiminin ileri gelenlerin söğdü, ağır sözler söyledi. Hızını alamadı, bir d yergi yazdı. Akıllıların başkanı için,

— Bu herifi asmalı, kesmeli! Sürmeli, kazığ geçirmeli! Parça parça etmeli! diye bağırdı.

Haber delilerin başkanına gitti. Deli Başkan,

— Bizler deliyiz, dedi. Anayasaya aykırı hiç bir hareket yapamayız; böyle davranmak bizim deliliğimize yakışmaz. Bu yüzden, eski yönetim ve onun ileri gelenlerini yeren bu yurttaşa, ana yasamız ne buyurursa onu yapmak zorundayız.

Anayasaları, akıllıların yaptıklarının tersini yapmayı emrediyordu. Akıllılar, kutlamak için böylelerinin yüzlerinden, yanaklarından, alınla rından öpüyorlardı. Deli Başkan,

— Öyleyse yüzüne tükürülecek! dedi.

Akıllı buna karşı koydu:

— Üst makamda hakkımı arayacağım!

Deliler soruşturdular:

— Akıllılar zamanında eski yönetimi yerip dö yükselenler, «Ben yükselmek istemem, hakkım aramak için üst makama baş vuracağım!» di yorlar mıydı?

Hayır demiyorlardı. O zaman öğretim üyesi nin üst makama baş vurmasına ses çıkarmadı lar. Akıllı adam üst makama derdini anlattı. Üst makamdaki deli sordu:

— Eski yönetim ilerigelenlerini ne yapmalı?

— Asmalı efendim, kesmeli efendim.

— Bir suç mu işlediler?

— Ah bilmezsiniz, neler neler yaptılar efen dim...

— Ne zaman yaptılar? Yeni mi, eskiden mi?

— Eskiden efendim.

— O zaman neden düşüncelerinizi ya açık, ya kapalı söylemediniz de şimdi söylüyorsunuz?

— O zaman korktum efendim.

— Peki, siz o zaman aynı adamı övmüşsü nüz.

— Hep korkudan efendim.

— Zorla mı övdürdüler?

— Hayır, geçim derdi efendim. Çoluk çocuk ar efendim.

Üst makam yargısını bildirdi:

«Her yeni yönetimin, günün birinde eski yönetim olmak zorunda kalacağı göz önünde tutularak sanığın eski yönetimi değil, dolambaçlı oldan yeni yönetimi yerdiği anlaşılmış, suçu elli olmuştur.»

Deliler toplandı. Onlar da yargılarını açıkladılar:

«Suçlu, yüzüne tükürülmeye bile değmez!»

*

Deliler eğitimde ticarette, bayındırlıkta, sağlık işlerinde, herşevde o zamana kadar görülmemiş delilikler yapıyorlardı. Yeni Kültür Bakanı, bigün stadyoma geldi. O gün, Arisantopolis'in en ünlü, en eski iki futbol takımının maçı olduğundan stadyomu seksen bin kişi tıklım tıklım doldurmuştu. Bakan, maçı durdurup hakeme sordu:

— Ne yapıyorsunuz?

— Futbol maçı efendim.

— Bu maç dediğiniz şey nedir?

— Spordur efendim.

— Spor ne işe yarar?

Hakem iyi bir konu yakaladığından bütün bilgisini göstermek için konuşmaya başladı:

— Efendim, spor bedeni geliştirir. Sağlam bedende sağlam kafa bulunur. Buyüzden memleket gençliğinin iyi yetişmesi, gelişmesi, canlı, çevik olması için spora çok önem veriyoruz.

Bakan,

— Peki ama, dedi, gördüğüme göre bu futbol denen sporu, şu çayırdaki yirmiiki delikanlı yapıyor. Bu seyreden seksen bin kişiye ne oluyor? Yoksa insan, maçı seyrederken de gelişiyor, kuvvetleniyor mu?

Bakanın çevresindekiler şaşırdılar. Bir yanıt veremediler. Deli Bakan seyircilere baktı. Davul gibi göbekli bir seyirciye,

— Maşallah, vücudunuz amma biçime girmiş! dedi.

Bağırmaktan sesi kısılmış bir delikanlıya,

— Galiba sizin de gırtlağınız kuvvetleniyor, dedi.

İskelet gibi zayıf bir adama,

— Size de spor yaramış! dedi.

Sonra buyurdu:

— Bütün seyirciler çayıra çıkıp takım takım top oynayacaklar.

Şişman, sıska, göbekli, yaşlı, hastalıklı aksırıklı öksürüklü, bütün seyirciler çayıra dökülüp soluya soluya dilleri bir karış dışarda, yere serilene dek itiş kakış sözde top oynadılar. Vücutları hamladığından bir ay hiçbiri kıçını kaldıramadı.

Deliler iyice işi azıtmışlardı. İlerigelen bir deli bigün bir bilimsel toplantıya gelmişti. Toplantıda bulunanlar onu «hararetli» alkışlarla karşıladılar. Şaşıran deli onlara sordu:

— Ne var?

— Bişey yok.

— Bişey yoksa neden alkış tutuyorsunuz?

— Siz geldiniz de...

— Geldimse ben geldim, size ne oluyor? Yâni beni, yürüdüm diye mi alkışlıyorsunuz. Kötürüm olmayan elbet yürür. Uçsam, eh anlarım...

İlerigelen deli, toplantıda bulunanlara, birbirlerine bakarak yirmidört saat alkışlamak cezası verdi.

Delilerden biri, bir gece kulübüne gitti. Kulüpte bir artist kadın müzikle dans ederek soyunuyordu. Deli, seyircilere,

— Ne seyrediyorsunuz? diye sordu.

— Çıplak kadın vücudu.

— Buraya bunun için mi geldiniz?

— Evet...

— Kaç para verdiniz?

Kimi elli, kimi yüz, kimi de beşyüz lira vermişti.

— Bu kadar parayı şu kadını çıplak görmek için mi verdiniz?

— Evet...

— Bu kadının vücudunda, başka kadınlarda olmayan bişey mi var? Yoksa bacaklarının arasından tavşan filân mı çıkacak?

— Hayır.

— Peki, bu yaptığınız ayıp değil mi?

Seyircilerin en akıllısı, en bilgilisi konferansa başladı:

— Aman efendim, hiç ayıp olur mu? Biz kötü niyetle bakmıyoruz ki... Çıplak vücut estetik coşku verir, yüksek beğeni verir.

Deli,

— Anlıyorum, dedi, haklısınız. Ben yanılmışım. Madem ki çıplak kadın vücudu yüksek beğeni verir, estetik coşku verir, öyleyse hepinizin karıları, kızları gelecek, şu orta yerde müzikle oynaya oynaya soyunacak. Böylece estetik coşkumuzu hep birden arttırmış oluruz.

Seyirciler, delinin ayağına kapandılar:

— Aman efendim.

— Estetik coşkuyu size yalnız bu kadının vücudu mu veriyor?

Emir verdi: bütün seyirciler kadını erkeği anadan doğma soyunup cazla oynamaya başladılar.

*

Deliler Arisontopolis'in yüzyıllar boyu kurulu düzenini bozdular... Yapmadıkları delilik kalmadı. Herşeyi allak bullak ettiler. Akıllılar zamanında yapılmış ortada hiçbişey bırakmadılar.

Bigün bütün deliler toplandılar. Başkanları,

— Arkadaşlar! dedi. Arisontopolis'te bozulmadık bişey kaldı mı?

— Kalmadı.

— Akıllıların yaptıkları herşeyi bozduk mu?

— Bozduk.

— Kenarda kıyıda bozmadığımız bişey kalmasın.

Kendi adamlarından denetçiler çıkarttılar, heryeri arattılar. Hayır, bozmadıkları hiçbişey kalmamıştı. O zaman başkanları,

— Arkadaşlar! dedi. Sözverdiğimiz herşeyi yaptık. Artık ödevimiz bitti. Bundan sonra bize yapacak bir iş kalmadı.

Deliler bağrıştılar:

— Evet...

— Görevimizi yerine getirdik.

— İşimiz bitti.

Başkan,

— Artık tımarhaneye rahat rahat dönebiliriz, dedi. Haydi arkadaşlar tımarhaneye gidelim. Akıllıları salıverelim de bizi üstümüzden kilitleyip kapasınlar.

Delilerin iş başından çekildiği, tımarhaneye gidecekleri hemen Arisontopolis'te ağızdan ağıza yayıldı. Arisontopolis halkı gözyaşları içinde delilere yalvarmaya başladılar:

— N'olur bizi bırakmayın!

— Bizi yine o akıllıların eline mi bırakacaksınız?

— Sizde hiç acıma duygusu yok mu? Bizi yüz üstü bırakıp nereye gidiyorsunuz?

Deliler bu yalvarmalara kulak asmadılar. Hep birden tımarhanenin yolunu tuttular. Akıllıları çıkarıp, kendileri içeri girdiler. Akıllılar tımarhaneden boşanır boşanmaz hemen delilerin üstüne kapıları kapadılar. Sonra, Arisontopolis'te delilerin bozduğu ne kadar iş varsa hepsini yeni baştan düzeltmeye, düzene sokmaya başladılar. Bu da kolay olmadı. Çünkü, bir delinin bozduğunu kırk akıllı düzeltemez, demişler. Bugün hâlâ Arisontopolis'te pek seyrek de olsa düzgün biriki iş varsa, deli sanılanların zamanından kalmadır.

MÜFETTİŞ GELİYOR

Bir dairede yirmidokuz memuruz, yirmiye yakın da hizmetli var. Tam aylıkla emekli, denir ya, işte biz öyleyiz. Şunu da söyliyeyim, içimizde kaytaranımız, daireye gelmeyen, işi asanımız olmaz. İş mi dedim! Ne işi? Bu dairede dokuz yılımı dolduruyorum, işe yarar bir iş yaptığımı hatırlamıyorum. «Yukarı makam» da bizi unutmuş olacak. Var mıyız, yok muyuz, hiç belli değil... Herhalde bir zamanlar bizim dairede de birtakım işler görülürmüş, işleri için yurttaşlar buraya gelir giderlermiş. Sonradan ne olmuş, nasıl olmuşsa, üst makam da, alt makam da bizi unutuvermiş. Elbette bir zamanlar üst makam bize bazı emirler gönderiyor; bizden bazı şeyler soruyordu. Sonra bir zaman gelmiş, herhalde bir işini bilir Allahlık müdür zamanında, yukardan sormuşlar, bizim daire aldırış etmemiş. Artık yukarısı da sora sora bıkmış, bizim daireyi adam yerine koyup bişey sormaktan vaz geçmiş. Dairemiz de unutulmuş, arada kaynamış, gitmiş. Sorulana cevap vermiyor diye koca resmî daireyi kapatacak değiller ya...

Memurluk hayatımda çok denedim, bir memur ne kadar çok çalışırsa, ona o kadar iş yüklenir. O zavallı da işlerin altından kalkayım diye habire çalışır, çalıştıkça habire zavallıya iş verirler. Ne kadar çalışmaz, dalgacı olursan, bunun aklı bişeye ermiyor diye kimse iş vermez. Üstelik, çok iş yapıyor diye üstüne çok iş yükletilen memur, elbette bu kadar çok iş arasında birkaç da yanlış, yapar. u yüzden azarlanır, paylanır; ne kadar çalışırsa, yanlış yapma ihtimali de o kadar artar, o kadar da horlanır. Hiçbir iş yapmayan memurun, hiçbir yanlış da yapmıyacağı için başı hiç belâya girmez.

Daireler de böyledir. Diyelim iki daire var; biri veteriner dairesi, biri de tapu dairesi. Tapu dairesi işlerini tıkır tıkır yapıyor. Buna karşılık

veteriner dairesi hiçbir iş yapmıyor...

Eh, dairenin biri tembellik, aylaklık ediyor diye memleketin veteriner işleri yüzüstü kalacak değil ya... İnanın, veteriner dairesinin işlerini de çok çalışan, çok iş çıkaran tapu dairesine gördürdüler.

Kimbilir bizim dairenin işlerini hangi çalışkan daire görüyordur? Belki de bizim dairenin hiç işi yoktur.

Bizim daireyi üst makamlara unutturan hangi müdürse Allah ondan razı olsun. Ama diyeceksiniz ki:

— Pekiy, üst makamlar size aylık vermeyi unutmuyorlar mı?

Yooo... Biz aylık alma işini hiç aksatmamışız ki bizi unutsunlar. Biriki ay aylık almasaydık, belki unuturlardı. Ama biz her ay aylığımızı alırız. Muhasebeci bordroyu düzenler, biz de bordroyu imzalarız... Mutemed de mal müdürlüğünden aylıklarımızı alır getirir, bize dağıtır. Bizim dairede yaptığımız işlerin en zoru, doğrusu ya, bordro imzalamaktır. Onu da imzalamasak, bedavadan para alıyoruz sayılabilir.

Dokuz yıldır memuru olduğum şu daireye baktıkça ne düşünürüm bilir misiniz? Acaba, derim kendi kendime, şu bizim daireyi üst makamlar büsbütün unutmamış olsalardı, işler daha mı iyi yürürdü? Bir de işi tersinden alırım. Bizim daire ikişer öteki daireler de kendilerini unuttursalardı, ne değişirdi dersiniz? Dünyanın düzeni bozulur muydu? Yoksa hiçbişey değişmez miydi? Belki de şimdikinden iyi yürürdü işler. Bunu çok merak ediyorum.

Bizim dairedeki bu rahat hayatımız müdürümüzün emekliye ayrılıp, yerine Saffet Beyin gelmesiyle allak bullak oldu. Şunu da anlayamadım ya, bizim müdürün emekliye ayrılıp yerinin boş kaldığını nasıl anladılar da yerine yeni bir müdür yolladılar?.. Bana öyle geliyor ki, biz bu dairede teker teker emekliye ayrıla ayrıla biteceğiz. Yerimize kimse gelmiyecek. En son emekliye ayrılan memurlarla da dairemiz tarihe karışacak. Demek, bizi büsbütün de unutmamışlar ki, başımıza yeni müdür yolladılar.

Saffet Bey daha daireye geldiği ilk gün işe zart zurtla başladı. İlkin bahçıvandan, kapıcıdan, odacıdan, hademeden zapartaya girişti.

Sabah dokuzda daireye gelmiş, kimseyi bulamamış. Düşünün rica ederim, saat sabahın dokuzu... O saatte direde kim olur? Gelip de ne yapacaksın? Bir işimiz olsa, canım kurban, dokuzda değil, sekizde gelelim.

Dokuzda gelmiş, kapı kapalı. Müdür kapıda kalmış. Saat onda bizim odacı Müstâfendi gelmiş, dairenin kapısını açarken Müdür ona,

— Sen kimsin? diye sormuş.

Şunu da söyleyeyim, bizim dairede tam bir demokrasi hüküm sürer. Öyle, aramızda müdür, memur, odacı farkı yoktur. Onun için odacı Mustâfendi şaşırmış. Yıllardan beri dairede ve dolaylarda yabancı bir yüz de görmediği için, kendisine,

— Sen kimsin? diye soran adama o da,

— Ya sen kimsin? diye sormuş.

Müdür ona tekrar sormuş:

— Necisin be adam?

— Neciysem neciyim. Ya sen necisin?

Bizim odacı Mustâfendi, az kalsın, «Bizim dairenin etrafında da bir yabancı dolaşıyor, casus mudur, nedir!» diye yeni müdürü polise teslim edecekmiş. Bereket yeni müdür,

— Ben bu dairenin müdürüyüm, yeni atandım, demiş.

Mustâfendi de,

— Ben de bu dairenin ondört yıllık odacısıyım Beyefendi, hoş geldiniz, demiş.

— Sizden başka burada kimse yok mu?

— Olmaz olur mu, var.

Bu konuşmayı bize sonradan Mustâfendi anlattı.

Saffet Bey ona,

— Saat on, demiş, kapı kapalı, memurlar gelseler içeri nasıl girerler?

Mustâfendi,

— Herkeste dış kapının anahtarı vardır. Kim erken gelirse açar, içeri girer. Hemen bugün size de bir anahtar yaptırırım... demiş.

Ben geldiğim zaman dairede bir ölüm sessizliği vardı. Arkadaşlara,

— Hayrola, ne var, ne oluyor? dedim.

— Başımıza işgüzar bir müdür geldi, dediler.

Konuşmaya vakit kalmadan Mustâfendi içeri girdi,

— Yeni müdür sizi istiyor, dedi.

Müdürün odasına gittim.

Camlı masaya dirseklerini dayamış, asık suratlı bir adamın karşısındaydım.

— Hoş geldiniz beyim, dedim, elimi uzattım.

Sıkıp sıkmamak için duraksadıktan sonra elimi sıktı,

— Siz ne iş yaparsınız? dedi.

— Kim? Ben mi?

— Evet, zatıâliniz?

— Memurum.

— Ne memuru?

Amma da soru...

— Bu dairede memurum.

— Anladım efendim, ne memurusunuz? İşiniz ne?

— Vallahi, burada arkadaşlar arasında ayrı gayrı yoktur. Onun için...

— Daireye kaçta gelirsiniz?

— Hiç belli olmaz. Ama öğleden önce mutlaka gelirim.

— Sabah dokuzda gelmek mecburiyetinde değil misiniz?

— Bir iş yok ki Beyefendi. Erkenden gelip de ne yapayım?

— Öyleyse evinizde oturun. Hiç gelmeyin.

— Aman Beyefendi, evde sabahtan akşama kadar oturup kadın kavgası, çoluk çocuk dırdırı çekilir mi? Birkaç zaman geçsin, göreceksiniz Beyefendi, zatıâliniz de sabahtan akşama kadar evde oturamazsınız. Başınızı dinlemek için daireye gelmeye mecbur kalırsınız.

Müdür bana yer göstermedi ama ben onun nezaketsizliğini yüzüne vurmamak için karşısındaki koltuğa oturdum. Cıgara paketini çıkarıp müdüre uzattım. Müdür,

— Artık gidebilirsiniz, dedi.

Amma da ters adam. Cıgara paketini cebime koydum, odasından çıktım.

Saffet Bey bize etmediğini bırakmadı. İlk iş, imza defteri diye bişey çıkardı başımıza. Herkes dokuza kadar daireye gelmiş olacak, hiçkimse beşten önce daireden ayrılmayacak. Daireye girerken çıkarken imza defteri imzalanacak. Böylece daireye gelip gelmeyenler, geç gelip erkenden gidenler belli olacak.

Saffet Beyin imza defteri hiçbir işe yaramadı. Çünkü kimse imzalamıyordu.

Müdür,

— Şu örümcekleri alın! diye hademelere bar bar bağırıyordu.

— Camları silin!..

— Merdivenleri süpürün!..

Kendi söyleyip kendi dinliyordu, aldıran yoktu.

— İş çizelgesi!..

Hangi iş çizelgesi?

— Her memur kendi masasının iş dosyalarını düzenleyip bana getirecek!

Dosya mı? Ben kendi hesabıma kimbilir ne zamandır elime dosya mosya almamıştım. Dosya dolabı bir parmak toz bağlamış.

Başımıza hergün yeni bir iş çıkarıyor:

— Evrak kayıt defteri yapılacak... Zimmet defteri yapılacak...

Yahu, ne kayıt defteri? Bizim daireye evrak gelmez ki, kaydedelim. Neyi kaydedeceğiz?

O boyuna hergün yeni birkaç iş çıkarıyor. Çıkarsın... Kimsenin aldırış ettiği yok. Biz kendi havamızdayız.

Arkadaşlar bigün bana,

— Git şu adamla konuş, anlat, dediler.

Ben de gittim.

— Beyefendi, dedim. Boşu boşuna kendinizi üzüyorsunuz. Bu daire başka dairelere benzemez. Burada iş yok, güç yok... Zorla başımıza iş mi çıkaracaksınız?...

— Aylık almıyor musunuz? dedi.

— Alıyoruz, dedim.

— Ne karşılığı alıyorsunuz?

— Beyefendi, devlet memuruyuz, elbet aylık alacağız. Bedava mı devlet memurluğu yapacağız?

— Öyleyse çalışacaksınız.

— Neye çalışalım? İş var da biz mi yapmıyoruz? Bu daire unutulmuş, kimsenin haberi yok.

Müdür kızdı. Bağırdı, çağırdı.

— Ben görev istiyorum. Sizi yola getirmesini bilirim!

Getirsin bakalım. Kendisi yoldan çıkmasın da...

— Sicilinize yazarım, dedi.

Yazsın...

— Şikâyet ederim, dedi.

Etsin...

Ne yaptıysa para etmedi, bizimle başa çıkamadı. Ne tavandaki örümcekleri, ne dolapların tozunu aldık. Ne iş saatine uyduk, ne defter imzaladık. Hattâ kendisine,

— Sen bizimle çok uğraşma. Otur oturduğun yerde. Rahat seni rahatsız mı ediyor? Bizimle uğraşıp durursan bütün memurlar birleşir, seni toptan şikâyet ederiz! diye de haber gönderdik.

En sonunda Saffet Bey pes etti.

— Ne haliniz varsa görün. Artık ben karışmam! dedi.

Biz yine eski hayatımıza döndük. Müdür var mı, yok mu, kimse farkında değil. Ama o her sabah saat tam dokuzda daireye gelir, akşamları da elifi elifine beşte daireden giderdi. Sabahtan akşama kadar odasından dışarı çıkmazdı. Ne yapardı, bilemezdik.

Günün birinde postacı bizim daireye sarı renkli resmî bir zarf getirdi. Allah Allah... Bu da nereden çıktı? Ne yapacağımızı şaşırdık? Hepi-

miz zarfın başına toplandık. Herkes birbirine,

— Aç şunu! diyor. Ama hiçbirimiz zarfı açamıyorduk.

Memur arkadaşlardan Muhsin Bey, Hüsamettin Efendi'ye,

— Aç şu zarfı Hüsamettin Efendi, dedi.

Hüsamettin Efendi kızdı:

— Neden sen açmıyorsun da bana aç diyorsun?

— Yahu sen kayıt memuru değil misin?

— Nerden belli?

Orası da öyle ya... Ben zarfı aldım,

— Bizim nemize gerek, belki bize bir sorum gelir. Götürelim müdür beye, kendisi açsın, dedim.

Sarı zarf benim elimde, hep birden müdüre çıktık.

— Size bir mektup var müdür bey, dedim.

Hüsamettin Efendi,

— Mektup değil birader, dedi, daireye tahrirat gelmiş. Ona evrak derler.

Hüsamettin Efendi'nin kulağına,

— Bilgiçlik etmesen olmaz, dedim. Ben onun mektup olmadığını bilmiyor muyum? Evrak dersek belki müdür açmaz, bize geri verir diyerek mahsustan mektup dedim ki kendi açsın.

Saffet Bey, demir kitap açacağını zarfın kapak köşesinden soktu, hepimizin şaşkın bakışları arasında zarfı açtı. Acaba içinden ne çıkacaktı? Hepimiz heyecanlıydık. O kadar ki, zarftan tavşan ya da güvercin çıksa hiç de şaşırmazdık. Bizim daireye evrak göndermek kimin aklına gelmiş?

Müdürümüz zarfın içindeki evrakı çıkardı, okudu. Bizim daire üç numaralı teftiş bölgesine sokulmuş. Nisan ayı içinde teftiş edilecekmişiz.

Muhsin Bey,

— Aman, dedi, aman...

Hüsamettin Efendi,

— Teftiş mi? diye sordu, bize müfettiş mi gelecek şimdi?

— Eyvah!..

— Nisan ayında mı?

— N'piciz birader?

Müdür, amma da soğukkanlı adam,

— Müfettiş Allah değil ya... dedi. Ne yapacak bize?

— Aman Saffet Bey, siz ne diyorsunuz? Yoksa hayatınızda hiç müfettiş görmediniz mi? Bizim eski daireye bir müfettiş gelmişti.

— Yahu, Azrail değil ya... Canımızı mı alacak?

— Alsa iyi... Canımızı almaktan beter. Bizi burdan başka yere sürer. Hepimizi çil yavrusu gibi bir yere dağıtır.

— Benim terfi zamanım kardeşim.

— Beni başka bir yere naklederse yandım.

— Ben de... Oğlan okulda, kız enstitüde...

— Bu müfettişler hiç dinlemez, adamı emekliye ayırtır.

— Emekli de oldun mu, ya evde karı dırdırı çekeceksin, ya mahalle kahvesinde pinekleyeceksin...

Şu müdüre ne dersiniz! Hiç aldırdığı yok.

— Müfettişse müfettiş... Hiçbişey yapamaz. Aldırmayın...

Herkes müfettişlerden neler çektiği, müfettişlerin neler yaptığı üstüne hikâyeler anlatıyor.

— Bizim eski daireye bir zaman bir müfettiş gelmişti. Allah selâmet versin Süleyman Efendi adında bir arkadaşımız dairede kahve pişiriyor diye adamı taaa Kızılçakçak'a sürdürmüştü.

— Bu müfettişlerde hiç insaf yoktur. Bize de bir zaman...

Ne anlatsak, ne kadar anlatsak müdürün kılı kıpırdamıyor. Ne yapalım? Gayret bize düştü. Kolları, paçaları sıvadık. Hademeler işe yetişemediği için, hep birden, el birliğiyle temizliğe başladık. Aman ne pislik, ne pislik çıktı... Araba araba çöp attık. Dolapların üzerine üstüne tozlar konmuş, tozdan astar olmuş. Gelen giden bu tozların üzerine parmağıyla yazılar yazmış. Kimi imzasını atmış, kimi hâtıra yazmış. Kırtasiye dolabının üstüne «Sivasın Bülüncük köyünden 1330 doğumlu Hıdır oğlu Şaban» diye yazılı künyeyi hademelerden biri,

— Bu benim eski bir arkadaşımdan hâtıradır, sildirmem! diye tutturdu.

Hâtırayı kim dinler, müfettiş geliyor. Sen hâtıraya bakarsın bizim daire müze gibi yer. Duvarlar, her yer kitabe... Tozları aldık, çöpleri attık. Duvarları bir güzel badana ettik. El birliğiyle kapıları, çerçeveleri boyadık. Herkes birbirine çıkıştığı için, hademeler merdivenleri her gün silip süpürüyor. Dairenin eli yüzü açıldı. Her taraf pırıl pırıl oldu. İyi ki temizlik yapmışız. Müfettiş, ilçelerden birine gelmiş. Ordaki bir daireyi teftiş ederken daktilo kutusuna parmağını sürüp,

— Bu toz kaç aylık? diye sormuş.

Sonra o memurun terfiine engel olmuş.

Dairenin bahçıvanı bahçedeki sebzelerin hepsini söktü. Onların yerine çiçekler ekti. Biz sağdan soldan müfettişe değgin bilgiler alıyorduk.

Gittiği dairelerde, iş saatinde işinin başında bulunmayan memurları sürüyormuş. İyi çalışmayan, iş çıkarmayanları üst makama yazıp bakanlık emrine aldırıyormuş. Her sabah dokuzda değil, sekizde daireye gelmeye başladık.

— Aman arkadaşlar, herkes kendine bir iş bulsun...

— Biz eskiden aylık raporlar verirdik değil mi?

— Listeleri çıkarın?

— Çizelgeleri hazırlayın!

Bizde bir gayret ki sormayın. Müdüre her gün evrak imzalatıyoruz. Herkes kendi işinin başına geçti. Şubeler, kısımlar ayrıldı. Biz yukarıya yazılar gönderdikçe, üst makamdan da bize emirler gelmeye başladı. Daktilolar işliyor, kalemler çalışıyor, müsveddeler yazılıp çiziliyor. Derken iş sahibi yurttaşların da ayağı daireye alıştı. Pullar, imzalar, mühürler, onaylar gırla...

— Öteki odaya götürün!

— Karşı masaya imzalatın!

— Vezneye harcını yatırın!

— Oniki tane vesikalık fotoğraf getirin.

— İkinci kısım şefi parafe etti mi?

— İkiyüzyetmiş kuruşluk damga pulu ister...

Bir yandan da müfettişten haberler geliyor. Müfettiş gittiği daireyi kasıp kavuruyormuş.

Günde sekiz saat değil, on saat çalışıyoruz, pazarları bile dairede uğraşıyoruz. Yine de işlerin üstesinden gelemiyoruz.

Derken çarşamba günü müfettişin bizim daireye geleceği haberini duyduk. Daire öyle bir işlemeye başladı ki, artık işleri yetiştiremiyoruz da yurttaşlar kuyruk oluyorlar. Dairenin kadrosu genişletilmezse biz, imkânı yok bu kadar işin altından kalkamayız.

Müdüre gittik,

— Çarşamba günü müfettiş geliyormuş, dedik.

Aldırış etmeden,

— Gelsiiin... dedi.

— Aman Saffet Bey, nasıl gelsin, işin şakaya tahammülü yok. Gayet iyi yerden öğrendik, çarşambaya geliyormuş.

— Adam yiyecek değil ya, gelirse gelsin.

— Zatıâliniz hiç müfettiş görmemişsiniz galiba?

— Canım müfettiş geliyor diye ne yapalım yâni?

— Yatacak bir yer hazırlanmaz mı? Müfettişe bir ziyafet düzenlenmez mi?

— Yoo... dedi, bizim dairenin ziyafet için on para ödeneği yok.

Gördünüz mü tersliği... Müfettiş geliyor diye tam ikibuçuk ay çalışalım, edelim, ha bugün, ha yarın geliyor diye dildinelim, tam müfettişin geleceği gün bir ziyafet bile vermiyelim. Olur rezalet değil. Ziyafet veremiyoruz diye bu kadar uğraşmamız güme gidebilir.

Arkadaşlar kendi aramızda beşer onar lira toplayıp tüccar kulübünden çarşamba gecesi için bir ziyafet düzenledik.

Salı gecesi benim gözümü uyku tutmadı. Erkenden kalktım, yıkandım, traş oldum. Saat yedibuçukta daireye geldim. Arkadaşların hepsi benden önce gelmişler. Hepimizin üstünde en yeni elbiselerimiz.

Daire tıklım tıklım işlerini kovalayan yurttaşlarla dolu. Biz en kısa zamanda hepsinin işini çıkarmaya bakıyoruz. Öğlen oldu, müfettişten ses yok. Acaba yarın mı gelecek?

Tüccar kulübüne,

— Ziyafet yarın akşama kalsın! diye telefon ettik.

Bir günde yemekler bozulmaz ya., Arkadaşlar sağa sola telefon ettiler, telgraf çektiler, müfettişi sordular. Müfettiş filan yokmuş. Hiçbir yere müfettiş gelmemiş.

— Yahu, bu haberi siz çıkarmadınız mı?

— Olur alçaklık değil!

O gece tüccar kulübünde kendimize bir ziyafet çektik. Herkes müfettişten konuşuyor:

— Acaba niye gelmedi?

— Ne zaman gelecek?

— İster misin birdenbire gelsin de bizi gafil bastırsın.

Boyuna gülüp duran Müdür,

— Baylar, dedi, müfettişin geleceği filan yok. Ben o haberi mahsus çıkardım. Müfettiş geliyor diye yazı olan o mektubu da ben gönderdim.

Vay sahteci herif vay!...

— Ne yapayım, dedi: Sizi başka türlü ne yaptımsa çalıştıramadım, disiplin altına sokamadım. Müfettiş geliyor diye yalan söylemek zorunda kaldım. Şimdi işler tıkır tıkır yürüyor.

Ziyafet çok sönük geçti. Ertesi günden sonra dairemizi elbirliğiyle eski haline getirmeye çalıştık ama olmadı. Bir kere üst makam bizim dairenin varlığını öğrenmişti. Durmadan cevap verilecek evrak gönderiyordu. Bundan başka «eshab-ı mesalih» denilen yurttaşların da ayağı bir kere daireye alışmıştı. Ne yapsak başımızdan savamıyorduk. Daha ileri gidersek,

— Efendi, biz vergi veriyoruz. Senin aylığın

erdiğimiz vergilerden ödeniyor. Görevini yap, oksa şikayet ederim! diye barbar bağırıyorlar-ı.

O gün bugün yakamızı işten kurtaramadık. Maşallah işler günden güne açılıyor. Yapmanın etiştirmenin imkanı yok. Dairenin kadrosu on nemur daha genişledi, yine de işlerin altından kalkamıyoruz. Başımıza bunlar hep şu Saffet Bey denen müdürün yüzünden geldi. O gün bugün müfettişin yüzünü göremedik ama hergün başımızdan müfettiş eksik olmuyormuş gibi çalışmak zorunda kaldık. Şimdi bütün arkadaşlar dua ediyoruz:

— Yarabbi başımıza eski müdür gibi bir müdür getir ki, iş görmeye görmeye üst makamlara bizim daireyi yine unuttursun.

BOĞAZİÇİ HASTALIĞI

Pazar sabahı elime rastgele bir kitap aldım. Sait Faik'in bir hikayesi çıktı: «Sinagrit baba...» Sait de balıksız, martısız, yosunsuz, denizsiz hikaye çok az yazdı. Başka bir kitap çektim. Ru şen Eşref'in «Boğaçiçi». Niyete bakar gibi bir sayfa açtım:

«İki sandalda iki sandalcı, suya oltalarını tmışlar, parmakları birer haber bekler gibi te-ikte idi. O sırada, biri ötekine dedi ki:

— Balık tutmak para tutmak gibidir.»

Kitabı bıraktım, gazetey aldım. Havadis: «Bo gaza balık akını» «Dün tutulan balıklardan on-in çift palamut denize döküldü.»

Balıkçıların bir ilanı: «Vatandaş!. Balık ye!»

Tam o sırada mutfaktan bir ses:

— Öğleye kalkan pişirelim, tam kalkanın nevsimidir.

Balık lafı duymamak için kendimi dışarı atm. Köşebaşından balıkçının sesi:

— Derya kuzuları bunlar!..

Sokağa saparken balıkçı dükkanından sesniyorlar:

— Hey babam hey... Babalık, bu balık, başa balık... Oynar oynar...

Köprüye geldim, ne göreyim, Köprünün Haiç, Boğaz iki yanı silme balıkçı kayıklarıyla do-u... Denizin yüzü görünmüyor.

İskeleye indim. Her dubanın üstünde, birer dım arayla insanlar çömelmişler, ellerinde ol-a, balık bekliyorlar. Balık oltaya düştü mü, kuacı açıp kapayıp o oltayı çekmenin bir raconu ar. Oltanın iğnesindeki balık, havada küçük esik kavisler çize çize çırpınıyor. Güneş ışınları, balığın kaygan, ıslak sırtında çakıp sönüyor. Canım lüferi insanın serin serin tutup ö-esi geliyor. Solungaçları açılıp kapanıyor.

Vapura bindim. Güverteye çıktım. Vapur kalk . Sarayburnu'ndan Üsküdar'a kadar deniz ba lıkçı kayıklarıyla örtülü. Yanımda oturan adam,

— Bey oğlum, dedi, dünyanın en lezetli balıkları Boğaz'da. Neden dersen...

Benim «neden» diye sorduğum yok ama, o an latıyor:

— Çünkü efendim, Karadeniz'in suyu Akdeniz'inkinden daha az tuzludur. Karadeniz'e malum-u aliniz, nehirler karıştığından litresinde onsekiz miligram tuz bulunur, Akdeniz suyuna gelince, litresinde kırk miligram tuz vardır. Hemşeriyiz diye değil valahi...

-- Ne hemşerisi?

— Yani ben de Boğazlıyım da... Boğaz balıklarını hemşerim oldukları için övmüyorum sanmayin. Filozof Aristo da bunu böyle yazmış: Boğaz balıklarının üstüne dünyada yok. Ünlü coğrafyacı Amasyalı Strabon da o düşüncede. Haaa... Sonra Romalı ünlü bilgin Piyne de Boğaz balıklarının lezzetini öve öve bitiremez.

Adam sanki büyük bir ansiklopediden «balık» maddesini okuyor.

— Balıkçılık Enstitüsünde hoca mısınız?

— Yok canım... İstanbulluyum artık bu kadarcık balıza dair bilgimiz olmasın mı? Sormak ayıp olmasın ama siz nerelisiniz?

Utandım da doğma büyüme İsttanbulluyum» diyemedim.

— Konyalıyım, dedim.

Sen misin diyen... Tatlı su balıkları, göl balıkları, alabalık...

— Bana müsaade... Bu iskelede iniyorum... dedim de zor kurtuldum. Vapurun kıçına kaçtım. Orada da bir adam,

— Tam levrek'in mevsimi, dedi... Boğaz'ın en iyi balıkları, levrek, hefal, ilirya lüfer, sarıkanat, çinekop, palamut, torik, izmarit, istavrit, us-

kumru, kalkan, gümüş, ateş, kolyos, hamsi, kırlangıç, gelincik, iskorpit, kaya, pisi, karagöz, barbunya, sinağrit, tekir, kılıç...

Ben, yanından vapurun burnuna kaçarken, o dalmış halâ balık ismi sayıyordu.

Bir genç bana, parmağını denize uzatıp,

— Kılıç'ı görüyor musun, kılıç'ı?.. dedi.

Cevabımı beklemeden devam etti:

— Hay arslan hay... Denizlerin padişahı... Hiçbişeyden korkmaz bu kılıçlar. Balina yok mu, balina... Ona bile saldırır... Testere balıklarının, camgözlerin anasını ağlatır. Hızlı da yüzer haaa... Gemilere öyle saldırır, hızından kuyruğu kırılır. Tahta motorların bordrosuna bir kılıç atar, bazı deler de motoru batırır bile... Havuza giren gemilere bak, kılıç'ın nişan bıraktığı yara bere izi görürsün, İşte bu kılıç küçük bir böcekten yılar. Lerne derler, sert kabuklu bir böcek vardır. Kılıcın göğsündeki kanat altına girdi mi, zavallı kılıç deli olur, kendini kaldırır kaldırır, kayalara çarpar, kayıklara bile fırlatır.

«Yeter be birader!» diyemiyorum. O boyuna kılıç'ı anlatıyor.

— Bizim Boğaz'ın kılıçları en kabadıyısı seksen, yüz kilo çeker. Sicilya dolaylarında yedi metre boyunda ikiyüz kilolukları olurmuş

Daha dinlesem kılıç üstüne birkaç kitaplık bilgi anlatacaktı.

— Siz balıkçı mısınız?

— İsttanbulluyuz, balığı bu kadarcık da bilmezsek ayıp... Sonra bu kılıçlar...

— Ben bu iskelede ineceğim, dedim.

Hemen salona kaçtım. Yanına oturduğum yaşlı bir kadın,

— Balık tutmak marifet değil, evladım dedi. Marifet onu pişirmede. Mesela al izmariti... Nasıl pişirilir misin? Bak, anlatayım da öğren... Eğer pişirmesini becerebilirsen çok lezzetlidir evladım. Yalnız tulumunu çıkarman şart...

— Ben tulum giymem...

— Kendi tulumunu değil, izmaritin tulumunu... İlkin tulumunu bir güzel çıkarırsın... Bol unla yumurtaya batır. Halis zeytin yağında nar gibi olana kadar kızart... Ağzına layık, börek gibi olur. Sonra iskorpit... O da çok güzel olur ama yapmasını bilmeli. Şimdiki tazeler ne bilir iskorpit yapmasını... Tıpkısı istakoz lezzetinde olur... Hele plakisi... Doyum olmaz... Ben sana bir iskorpit plakisi yapayım, kör olayım, otur da parmaklarını ye... Anlatayım da dinle, eve gidince karına öğretirsin de pişirir sana...

— Ben bu iskelede çıkıyorum. Allasmarladık...

Vapurun sancak yanına geçtim. Tam oturacaktım, iki adam konuşuyor:

— Kilyos'un dalyanı üstüne dalyan yoktur.

— Yenimahale'nin dalyanı da iyidir.

— Ya Bebek dalyanı, Beykoz?..

İskele yanına kaçtım. Orada da balık...

— Kalkan'ın mevsimi 15 Nisandan 15 Haziranа kadar. Kılıç, Haziran, Ağustos arası...

— Eylüle girdin mi lüfer...

— Uskumrunun yağlısı ekimde...

Vapurda oturacak yer bulamıyorum. Ayakta kaldım. Benim gibi üç kişi, çok şükür balıktan değil, politikadan konuşuyorlar:

— Derken efendim... Mecbur oldum partiden istifaya... Partiden çıkınca denizden çıkmış balığa döndüm...

— Birader, demezler mi balık baştan kokar diye...

— Ben artık demokrasiden ümidimi kestim.

— Balık kavağa çıkınca inşallah, demokrasi de gelir.

Tuh, şu balık politikaya bile girmiş. Vapurun en dip salonuna indim. Hava sıcak olduğu için, burada kimseler yok. Daha gözüm karanlığa alışmadan bir ses:

— Maaşallah bu sene balık bol ... demez mi!

Baktım yaşlı bir adam, yanındakine anlatıyor:

— Ben haziran gelmeyince balığa çıkamam.., İlle haziran, temmuz gelecek, ben de geceleri ateş balığına çıkacağım, Ateş balığına «mangal söndüren» derler... Kırlangıç'a ne buyrulur? Ne renk, ne renk o be!... En iyisi nerde tutulur, bilir misin? Ahırkapı önünde bir de Dolmabahçe önünae... Boğaz'da her balığın yeri ayrıdır evlat... Mesela uskumru... Yenikapı'dan Kınalı'ya doğru açılacaksın. Selimiye kışlasının soldaki kulesini nişanla. Tam Yedikule gazhanesiyle Selimiye kulesi arasına geldin mi, o zaman Beyazıt kulesine bak. Kulenin balkonunu görür görmez oltayı at. Orası uskumrunun yatağıdır.

Toprağı bol olsun. Yenikapı'lı bir Artin Reis vardı. Allah seni inandırsın, Boğaziçi'nde bütün balıkların adresini bilirdi. Biz eli boş dönerdik, herif randevu vermiş gibi balıkları yükler gelirdi. Ne dersin, öldü gitti de oğluna bile

balık yuvalarının adresini vermedi.

Artık vapurda kaçacak yer olmadığı için dinlemeye mecburdum.

— Balıkçı mısınız? diye sordum.

— Yooo, dedi albaylıktan emekliyim. Balıklar ilkbaharda bir, sonbaharda, bir Karadeniz'den Marmara'ya geçerler... İşte o zaman...

Lafını kestim:

— Balıksız bir laf yok mu?

Emekli albay bir terslendi:

— Balıksız lafın tadı mı olur?.. Peki öyleyse sana balıksız bir hikaye anlatayım: Selahaddin-i Eyyubi, sarayına iki derviş misafir eder. Malum ya dervişler kör nefislerini terbiye eder, harama bakmazlar... Selahaddin-i Eyyubi, bu iki dervişi yağla, balla, etle, tatlıyla, kaymakla günlerce besler. Dervişler yer içer, şişer de şişer. Padişah dervişlerin artık kıvama geldiklerini görünce, iki güzel cariyeyi «Göreyim sizi, şu herifleri baştan çıkarın!» diyerek iki dervişin verir. İşve naz... hiçbiri para etmez. İki dervış, başlarını çevirip cariyelere bakmazlar bile. Selahaddin-i Eyyubi bu sefer dervişlerin önüne birer hamsi kor. İki derviş serçe parmağı kadar hamsiyi yer yemez artık dayanamazlar, balığın kudretine bak sen, cariyelere saldırırlar. İş o kadarla da kalmaz, balığın etkisiyle azıtırlar Ne iki, ne dört cariye yetişmeş olur. İşte balık...

— Müsaadenizle, ben burda ineceğim.

Bebek'te indim. Doğru sahil lokantalarından birine... Garsona,

— Ne var? diye sordum.

Garson saymaya başladı:

— Midye tavası, midye yahnisi, midye dolması... taze istakoz... Balık yumurtası, balık ezmesi, balık füme, mayonezli lüfer... Mercan, kılıç şiş...

Garsona «Balıksız bişey yok mu?» demedim. Emekli albayın anlattığı hikayeyi dinledikten sonra,

— Aman hepsinden birer porsiyon getir, dedim, çiroz salatasını da unutma!

Eve gider gitmez de, lıkır lıkır, afiyetle bir bardak balık yağı içtim. Ondan sonra olanları bana sormayın artık.

DİRLİK DÜZENLİK

Hem sevişerek, hem anlaşarak evlenmiştik. Geçimsizlik için ortada hiçbişey yoktu, olmaması da gerekirdi.

İlk kırgınlığımız havagazı tahsildarı yüzünden oldu. Bigün kapının zili çalındı. Kapı açılmadan dışardan,

— Havagazı!... diye bir ses duyduk.

Kapıyı açtığımız zaman kimse yoktu, yerde havagazı makbuzu duruyordu.

Öğleden sonra da bekçi tahsildarı geldi. Ocak, Şubat, Mart ayları için üç aylık, yedibuçuk liralık makbuz kesti, parayı verdik, gitti. Akşama doğru terkos tahsildarı geldi. Onbir lira bilmem kaç kuruş...

O gün pek anlayamadık işi. Ertesi gün sabah erkenden elektrik tahsildarı gelip de,

— Elektriğinizi keseceğiz! deyince neye uğradığımızı şaşırdık. Karım,

— Biz elektrik parasını ödedik, dedi.

Tahsildar,

— Ödememişsiniz, dedi

Karım,

— Ödedik, diye direndi.

Benim öyle dimdik durduğumu gören karım,

— Sen de söylesene bişey canım, diye bana çıkıştı, biz elektrik parasını ödemedik mi?

— Hatırlıyorum. Evet... Geçen hafta, galiba salı günüydü. Ödedik.

Tahsildar,

— Ödeseniz kaydı olur, dedi.

— Peki, ihbarname göndermek adet değil midir?

— Kaç tane... Beyaz gelmiş, ödememişsiniz, onbeş gün sonra ikinci ihbarname gelmiş, aldırmamışsınız. Sonra kırmızı ihbarname yollamışız. Müddeti altı gündür, yine ödememişsiniz.

Karım,

— Ödedik diyoruz size! diye bağırdı.

Tahsildar gayet soğukkanlı,

— Ödedinizse makbuzu gösterin, dedi.

Ben de,

— Adam haklı, çıkar makbuzu! dedim.

Karım yatak odasına koştu. Komidinin gözlerini karıştırdı. Tuvalet masasına baktı. Çanta-

sını araştırırken,

— İşte, burda! diye bağırdı.

Elektrik tahsildarına pullu bir kağıt uzattı. Adamı utandırmış olduğumuz için ben de sevindim. Biraz da çıkıştım:

— Bayım, size ödedik diyoruz. Biz öyle üç kuruşluk elektrik parası için yalan söyleyecek insanlardan mıyız?

Tahsildar karımın uzattığı pullu kağıdı çevirdi, çevirdi, sonra karıma,

— Siz, dedi geçen hafta perşembe gecesi Yeni Melek sinamasına gitmişsiniz, dörtbuçuk matinesine, hem de lüks koltuğa oturmuşsunuz, B sırasından 18 numaralı koltuğa...

Karım şaşırdı:

— Siz nereden biliyorsunuz?

Tahsildar,

— Bana verdiğiniz bileten, dedi. Elektrik makbuzu diye bana sinama bileti vermişsiniz. İşte üzerinde Belediyenin damga puluyla, hayır cemiyetinin pulu da duruyor.

Karım çantasına bir daha elini uzattı. Utancından yüzü kızarmıştı. Ama bu sefer elektrik makbuzunu bulmuştu.

— Buyrun! diye tahsildara uzattı.

Makbuzu alan tahsildar,

—Evet, dedi. Kadıköy Belediye otobüsüne binmişsiniz ama, doğrusu zamanını anlayamadım. Bilette tarih yok.

Biz elektrik tahsildarıyla becelleşirken, elinde eski yamalı çantasile biri geldi.

— Çöp parası... dedi.

— Ne? Çöp parası mı? O da ne demek?

— Tanzifat vergisi... Evin geçen yıllık tanzifat vergisi.

Karım itiraz etti:

— Geçen yıl bu evde oturmuyorduk ki... Biz taşınalı üç ay oldu.

Tanzifat vergisi memuru,

— Kontratınızı görelim, dedi.

Elektrik tahsildarı araya girdi:

—Önce biz işimizi bitirelim. Parayı veriyor musunuz, yoksa elektrik kesilsin mi?

Parayı ödeyip elektrik tahsildarını başımızdan savdık. Karım yarım saat kadar arandıktan sonra «tesadüfün büyük lûtfu» sayesinde bulduğu kontrat kağıdını Belediyenin tanzifat tahsildarına uzattı.

— Bakın, dedi. Biz bu eve taşınalı üç ay bile olmadı.

Tahsildar kağıdı evirdi okudu, çevirdi okudu. Sonra karıma,

— Memnun musunuz? diye sordu.

Karım,

— Neden memnun muyuz? dedi.

— Buzdolabınızdan... dedi.

Ben, bu evin erkeği olarak söze karışmak zorunu duydum. Tahsildara haddini bildirmek için,

— Rica ederim bay tahsildar, siz kendi işinize bakın, dedim. Buzdolabından karımın memnun olup olmadığı hem üzerinize görev değil, hem de sizi ilgilendirmez.

Tahsildar,

— Ben de sizin düşüncenizdeyim, dedi. Bu zamanda beş ayak buzdolabını üçbin liraya, hem de taksitle, doğrusu iyi almışsınız. Markası Servel, Amerikan malı... Bin lira peşin, geri kalanı ayda ikiyüzelli lira taksitle... İki aylık taksidi vermişsiniz, demek daha binyediyüzelli lira borcunuz kalmış.

Karım,

— Siz bütün bunları nereden biliyorsunuz? diye sordu.

Tahsildarın yerine ben cevap verdim:

— Evin kontratı diye buzdolabının senedini verirsen, babam da bilir.

Karım o gün kontratı bulamadı. Tanzifat vergisi tahsildarı,

— İki üç gün sonra uğrarım, o zamana kadar kontratı hazırlayın, dedi.

İşte o günden sonra evin tadı tuzu kaçtı. Oysa evimizin en tatlı tuzlu zamanı olması gerekirdi. Ben, yıllık iznimi almıştım. Balayı gezisine çıkmamıştık ama, ilk evlilik günlerimizi kuş yuvası gibi evimizde karıkoca başbaşa mutluluk içinde geçirebilirdik.

Ertesi gün evsahibi kirayı almak için gelince, işler büsbütün sarpa sardı. Ev sahibimizi misafir odasına aldık Adam kahvesini içiyordu. Ben kirayı verdim, karım da kirayı aldım diye imzalaması için kontratı getirdi.

— Dün şu kontratı o kadar aradım da bulamadım, dedi, Ne kadar da kolay yerdeymiş...

— Nerdeymiş karıcığım? diye sordum.

— Şiltenin altından çıktı, dedi.

— Aman yerini değiştirme, yine oraya koy. Arayınca şıp diye kolaycacık buluruz, dedim.

Ev sahibi,

— Bu imzalanmış, dedi.

Karım,

— Nasıl olur, dedi kirayı almadan mı imzaladınız? Hayır imzalamadınız.

— Ben imzalamadım ama, onaltı yıl önce im-

zalamışlar.

Şaka mı, alay mı anlayamadık. Sonra ev sahibi bana,

— Sizin Siyasal Bilgiler'den mezun olduğunuzu bilmiyordum, dedi.

Karıma şimşek cakar gibi baktım.

— Diplomamı ev sahibine mi imzalatacaksın yoksa!.. diye çıkıştım.

Karım bozuldu. Onun yerinde hangi kadın olsa bozulur. O bozgunlukla kafası saat gibi işledi:

— Siz şimdi bir kağıdı imzalayın, sonra bulunca kağıdı yırtar konratı imzalarsınız.

Evsahibinden sonra terkos tahsildarı gelince işler içinden çıkılmaz biçimde karıştı. Karım bu sefer,

— Biz terkos parasını daha yeni ödedik, diye tutturdu.

İsbat için, terkosu ödeme makbuzu diye, tayyörünün cebinden çıkardığı bir sürü tramvay biletini tahsildara uzattı.

Artık dayanamadım, terkos tahsildarını savdıktan sonra,

— Artık bu kadarı olmaz, diye bağırdım. Alt yanı iki üç kağıt parçası... İnsan bunları birbirine karıştırıp da ele güne rezil olur mu?

Karım kızmakta benden baskın çıktı:

— Nasıl? İki üç kağıt parçası mı? Maşallah sana... Akşama kadar onları düzene koymaktan evi temizlemeye, yemeü pişirmeye vakit bulamıyorum. Hangi iki üç kağıt parçası... Bunların her birine ayrı ayrı dosya, onların kaydını yapmaya bir muhasebeci ister.

— Hiçbişey istemez, dedim. Önce sen ceplerini, çantanı şu tramvay, otobüs, sinema biletlerinden temizle.

O gece karıkoca elbirliğiyle, ikimiz de ceplerimizi, çantalarımızı, dolaplarımızı temizledik. Benim elbiselerimin ceplerinden dünyanın en zengin bilet kolleksiyonu çıktı. Tren, vapur, uçak, hipodrom, stadyom, at yarışları, konser, tiyatro biletlerinden tutun, taaa rahmetli Naşit'in Tophane'de yeri bile kalmayan «Tiyatora-yı Milli»sinin biletlerine kadar. Karım,

— Aman, bunlar tarih değerleri olan dünyanın en zengin bilet kolleksiyonu... diye sevinçle bağırdı.

— At şunları başımdan, dedim. Hepsini çöp tenekesine at. Artık Belediye tahsildarına yırtık tramvay biletleri vermekten bıktım.

Bu temizlik de işe yaramadı. Ertesi gün bankaya para yatırıyorduk. Karım aile tasarruf cüzdanını, banka memuru kıza uzattı.

Memur kız,

— Tebrik ederim, dedi.

İki ayda bankaya ikiyüzelli lira yatırdığımız için tebrik ediyor sanmıştık Karım,

— Teşekkür ederim, dedi.

— Kocanızın adı Hasan. Soyadınız Düzengil... Beyoğlu Evlendirme Dairesinde nikahınız kıyılmış, Şubat ayının onbirinde...

Karım,

— Affedersiniz, dedi. Banka cüzdanı diye yanlışlıkla evlenme cüzdanımı vermişim.

Telaşla bir davrandı. Çantasının her gözünden ceplerinin her birinden bir cüzdan çıkıyordu. Kendi nüfus cüzdanı, benim nufüs cüzdanım, lise bitirme diploması. Akşam Kız Sanat Enstitüsünden aldığı diploma... Yalnız banka cüzdanı yok.

Başımız yerde, bankadan bir çıkışımız var, utanmak olursa bu kadar olsun. O gece karıma,

— Bak yavrum, dedim. Şu makbuzlar, cüzdanlar, kağıt parçaları yüzünden, mutlu yuvamızın temelinin çatırdadığını duyuyorum. Anlaşıldı, sen bu işin altından kalkamıyorsun. Ben uzun zaman muhasebe müdürlüklerinde bulundum. Ayırım işini, dosya düzenini çok iyi bilirim. Bana bırak bu işi.

Sevgili karıcığım, hiç karşı koymadı. Hemen o akşam makbuz, pullu kağıt, kontrat, cüzdan gibi işleri bana devretti.

Bu kararın ertesi günü idi.

— Tenvirat vergisi... diye kapıya bir tahsildar dayandı.

— Verdik, dedim.

Karım,

— Verdiğimiz tenvirat değil, tanzifat, dedi.

— İkisi de bir vergidir, Ayrı ayrı alınmaz.

Eski tenvirat makbuzlarını ara ki bulasın...

Öğleden sonra, radyo vergisini ödemek için postaneye gidip de posta memuruna radyomuzu vergi karnesi diye ev kontratını verince, bu iş benim de yapamıyacağımı anladım. Posta memuru,

— Gülegüle oturun, dedi.

Ben,

— Radyonun vergisini vermeye geldim, dedim.

Posta memuru,

— Kiranız ucuz, dedi. Dört oda, salon, banyo, mutfak ikiyüze ucuz vallahi... Ama geçen ay kiranızı vermemişsiniz.

— Verdik, dedim. Verdik ama, o zaman kontratı bulamamıştık, ayrıca imzalı bir kağıt almıştık evsahibinden.

Posta memuru,

— Aman kaybetmeyin kontratı... diye bana radyo karnesi diye verdiğim kağıdı uzattı.

Eğer o gün bekçi tahsildarı gelip de verdiğimiz bekçi aylığını ikinci kere istemeseydi, ben de ona bekçi aylığı diye geçen yılbaşının piyango biletini vermemiş olsaydım, bu işe büyük bir ciddiyetle devam edecektim. Karıma,

— Bu işler, ailede erkeğin değil, kadının görevidir, dedim' Ben dosyaları düzenledim, işleri yoluna koydum. Artık sen devam edersin: Bu «kira işleri ve kontrat» dosyası... Bu «tanzifat, tenvirat vergisi» dosyası... «Eve alınan eşyanın taksit» dosyası bu, elektrik, havagazı, terkos, radyo vergisi dosyaları da bunlar.

Yılık iznim bitmiş işime gitmeye başlamıştım. Bir akşam eve geldim, karım yok. Salondaki masanın üstüne bir mektup bırakmış:

«Sevgilim,

Seni bütün kalbimle seviyorum, ömrümün sonuna kadar da seveceğim. Ama yine, bu mutlu aile yuvamızı bırakmak zorundayım. Ben bu makbuzlar, senetler içinde ne yapacağımı şaşırdım. Bu makbuzları dosyalara yerleştirmekten, yenileri ile eskilerini karıştırmamak için çalışmaktan ne ev işi ne yemek yapabiliyorum. Sana gereğince bakamadığım gibi, doğrusu yüzümü yıkamaya bile vakit bulamıyorum. Bugün yine havagazı tahsildarı ile birbirimize girdik. Adama havagazı makbuzu diye çöp vergisi makbuzunu vermişim. Bu yüzden o da bize, yanlış makbuz yutturup alt kattakilerin havagazı parasını ödetmiş.

Ben yapamıyorum, İntihar etmeyi bile düşündüm. Seni büsbütün bedbaht etmemek için intihardan vaz geçtim.

Ah ruhum, sevgilim, hayatım! Herhalde ıstırabımı anlarsın. Makbuzlar arasında çıldırmaktansa mutlu aile yuvamızı terkediyorum. Senden ayrılırken kalbim parça parça oluyor. Elvada..

Not: Tam evden çıkarken kapıcı aylığını verdim. Mahbuz radyonun üstünde. Kapıcı aylığı dosyası açmadığımız için oraya koydum.

Kalbi yalnız senin için çarpan Nermin.»

Allah kahretsin, şu tatlı aile hayatımızı işe yaramaz bir sürü kağıt parçaları yüzünden mahvetmişiz.

Radyonun üstündeki kağıdı aldım. Niyetim kapıcı makbuzu dosyası açmak... Aman bir de ne göreyim? Karım kapıcı makbuzu diye eski bir fitre makbuzu bırakmamış mı? Beni bir gülme tutsun...

Yeni evlenecekler bundan ders almalıdırlar. Bir eve ne hizmetçi, ne aşçı, ne uşak, ne bekçi, ne kapıcı ister; bunların hepsinden önce bir muhasebeci tutun. Haftada bir gelip makbuzlarınızı ayırsın. Yoksa evinizin dirliği kalmaz.

HASAN BEYİN KİTABI ÇIKTI!..

Eğer işiniz yazarlık değilse, o akşamki sevincimizi anlamanız zordur. O gün akşama kadar biyerlerden üç beş kuruş gelir diye bekledim, gelmedi. Romanımın tefrika edildiği gazeteye gittim. Bütün paraları kağıda yatırmışlar. Hikaye yazdığım dergiye gittim.

— Bugün para ödeme günümüz değil dediler.

Fıkra yazdığım gazeteye uğradım.

— Bir sürü avans çekmişsin. Veremeyiz! dediler.

Kitabımı basan yayınevine uğradım. Orada da para yok.

Gün, Haliç'in batak kokulu sularında sönerken, benim de son umudum erimişti. (Şiir gibi laf ettiğimi lütfen kabul buyurun!)

Ankara caddesinden aşağı inerken,

— Hay şu parayı icad edenin ...diye sövüp sayıp duruyordum kendi kendime.

Arkamdan biri,

— Hasan Bey! diye seslendi.

Adını sanını, neyin nesi olduğunu bilmediğim biriydi ama sık sık görürdüm. Selamlaşırdık da...

— Kaç gündür sizi arıyordum, dedi.

Arayan polis, savcılık, icra memuru, alacaklı olmazsa, aranmak güzel şeydir.

— Bir dergi çıkaracağız, sizden de yazı rica ediyoruz.

İçimde nasıl bir umut ışığı yandı anlatamam. Hemen yol üstünde, şişkin çantamı bir dizime dayadım. Çantamdan çıkardığım tomarla yazı-

rımı övmeye başladım.

— Nasıl bir yazı istiyorsunuz? Bunlar aşk ü-erine... bunlar macera yazıları... bunlar otu-aklı yazılar. Hikaye isterseniz, birkaç hikayem ar, «şaheser» vallahi...Yoksa şiir mi istiyorsu-uz? Şiir de var. Eğer edebiyat dergisiyse eleştir-ne vereyim. Yok bir fikir dergisiyle inceleme ya-rım da var. Yoksa magazin mi çıkarıyorsunuz? öyleyse size seksoloji üzerine bir yazı vereyim.

Malın bu kadar bolluğu karşısında adam şa-rdı. Akşam pazarı diye çantamı dolduran bü-n yazıları on liraya verebilirdim. O bir macera ikayesi seçti. Ayaküstü hikayenin konusunu nlattım ki adam heyecanlandı. Bu anlattığımla ikayenin ilgisi var mı, yok mu bilmiyorum. Ne ursa olsun ben on lirayı cebime koymuştum.

Beni asıl sevindiren iş bundan sonra oldu. öprüye gelince, bir de baktım, bütün gazete sa cıları barbar benim adımı bağırıyorlar. Doğru-u bir yazarın hoşuna gider. Bir yazarın adının ağırıla bağırıla kitabının satılması ne demek! 'Satılması» mı dedim? Kitabı satmak için ga-ete satıcıları bağırıp duruyor ama kimsenin bir ek kitap aldığı yok. Ne kitap alıyorlar, ne de al-ırış ediyorlar.

— Hasan Yazman'ın kitabı çıktı!

Köprünün Kadıköy iskelesindeki bütün gaze-eciler böyle bağırıyorlardı.

Dudaklarımı tutamadım. Birden ağzım yayıldı, enişledi. Sonra birisi beni böyle görür de tefe koyar diye kendimi toparlamaya çalıştım ama lde mi? Kulaklarıma varan ağzımı bitürlü topar-ayıp, dudaklarımı birleştiremiyorum. İki duda-ım, sanki yedi beygir kuvvetiyle gerilmiş, birbi-nden ayrılmış. Dudaklarıma söz geçiremeyince niç olmazsa ele güne karşı dişlerimi gizlemek i-in elimle ağzımı kapadım.

Beni kınar mısınız bilmem. Sizin de bir kita-ınız çıksın, gazeteciler adınızla bağırıp kita-ınızı satmaya çalışsınlar da bakalım ne oluyor-unuz? Hoşunuza gider mi gitmez mi? Uzaktan akıp insanlarla alay etmek kolay.

Gazeteci kulağımın dibinde direk direk bağı-ıyor:

— Hasan Yazman'ın kitabı çıktı...

Her yandan kendi adımın, kitabımın adının ağrıldığını duyuyorum. Sanki akşamın o saa-inde Köprü iskelesindeki kalabalık arasında de-ğilim de, ılık esintili bir ormandayım. Dört bir ya-ımdan altın sesli bülbüller şakıyor:

— Hasan Yazman'ın yeni kitabı çıktı...

Durup dinliyorum, durup bakıyorum. Sarhoş-luk diye işte ben buna derim. Ama yavaş yavaş şu insanlara kızmaya başladım. Şunca kalaba-lığın içinde biri, gazetecilerin çığlıklarına kulak asmıyor, ne dersiniz? Başlarını bile çevirmeden geçip gidiyorlar. içimden ortaya fırlayıp,

— Sağır mısınız? Duymuyor musunuz? diye bağırmak geliyor.

Bre Tanrı kuları, içinizden bir kişide «Şu Ha-san Yazman neler yazmış bakalım...» diye bir kitap almaz mı!

Vallahi almıyorlar. Haydi Hasan Yazman'a acı-mıyorsunuz, demindenberi bağırmaktan damak-ları kuruyan gazetecilere de mi acımıyorsunuz? Kişioğlunun yüreğinde bir çimdiklik acıma duy-gusu kalmışsa yuh olsun bana. İnad etmişler, al-mıyorlar işte...

Gazetecilerin ağzından adımı, duymaktan bü-yülenmişim de oradan bitürlü ayrılamıyorum. Bir tanıdık beni böyle görüp, alay edecek diye de çekiniyorum.

Efendim, biz okumuyoruz. Okumayınca ne o-lur? Memleket ilerler mi? İlerlemez elbet... İşte ilerlemiyoruz. İskele öyle kalabalık ki bir adım bile ilerlemiyoruz. Şurdan bir kitap alsanız ne olur sanki... Batar mısınız? Yok, yok biz oku-muyoruz. Okumayınca da sonumuz kötü. Neye ilerlemediğimiz şimdi anlaşıldı. Birtakımları, tu-tulan balıkları beceriksizliğimizden satamayıp denize döküyoruz da ondan bitürlü ilerliyemiyo-ruz, diyor. Üniversiteye muhtariyet verilmediği i-çin ilerleyemediğimizi söyleyenler de var, Kimisi de çöpleri sokağa attığımız yollara tükürdüğü-müz için bitürlü ilerleyemediğimiz düşüncesinde. Bana kalırsa, ilerlemeyişimizin nedeni ne denize dökülen balıklar, ne üniversite muhtariyeti, ne de yollara tükürmemiz. Okumuyoruz da on-dan. İnsan şuradan bir kitap almaz mı yahu?

Gazetecilerin bağırmalarına dayanamadım, i-çim acıdı. Yavaşça birine sokuldum iki lirayı u-zattım.

— Ver şu Hasan Yazman'ın kitabından de-dim.

Gazeteci,

— Bir tane mi? dedi.

Param olsa hepsini alırım ama, bende o şans nerede? Bir yazar, adının şöyle rezil olmasından-sa, en iyisi kendi kitaplarını kendisi satın alma-lıdır.

Gazeteciden aldığım kitabı kimse görmesin diye hemen çantama attım. Bir bildik görürse, ya rın «Kendi kitabını satın alıyor enayi!» diye davul çalar.

Ben bir kitap alınca gazeteci coştu. «Yangın var! İmdat» diye bağırır gibi,

— Hasan Yazman'ın kitabı çıktı! bar bar bağırıyor, iskeleyi çın çın öttürüyor.

Artık kendimi zor tutuyorum. Neredeyse,

— Yurttaşlar! diye bağıracağım. Şu gazetecilerin çığlık çığlık Hasan Yazman diye bağırdıkları adam, işte benim. Bu kitabı da ben yazdım!

İskeledeki gazete satıcılarının arkasından fırfır dönüyorum. Yanılıp da bir insanoğlu da benim kitabından alacak mı diye kolluyorum. Hayır almıyorlar. Artık buna dayanılır mı? Bu sefer başka bir satıcıdan bir kitap daha istedim. O da,

— Bir tane mi? diye sormasın mı!

Şuna bak hele... Bulmuş da bunuyor. Bunda benden başka kitap alan var mı? Toptan kaldıracak değilim ya...

Ben kitabı alınca satıcı öyle bir aşka geldi ki, bağırmasından insan sağır olacak.

Derken iskelenin kapısı açıldı, vapura dolduk. Gazete satıcıları da bizimle birlikte vapura girdiler.

— Hasan Yazman'ın yeni kitabı çıktı... diye bar bar bağırıyorlardı.

Dört bir yanıma baktım, tanıdık kimse yok, yavaşça bir kitap daha satın aldım. Hani ben kitap alırsam, gazete satıcıları büsbütün bağırınca başkaları da alacakmış gibi geliyor. Ne gezer.. Benimkisi avuntu.

Vapur bir kalksa, satıcılar da vapurdan iskeleye atlarlar, ben de bu sıkıntıdan kurtulurum.

Efendim, en iyisi yazar dediğin zengin olacak. Kitaplarını bedavaya dağıtacak. Okuyanlara da ayrıca para veercek, ya da birer hediye alacak. Şu gazete satıcıları da bu kadar çağırdıktan sonra bir kitap satılmazsa, artık ne yapsan satılmaz.

Vapur bitürlü kalkmıyor. Ellerinde benim kitabım, salona gazete satıcılarının biri girip biri çıkıyor, görenler kitabı benim yazdığımı çakacaklar. En iyisi yer değiştirip, başka biyerde kitabımı satın almak. Güverteye çıktım. Orada da,

— Hasan Yazman'ın kitabı çıktı! diye bağırıyorlar.

Her yerde adım geçiyor diye sevindim. İster satılsın, ister satılmasın, satıcılar adımı bağırıyorlar ya. Bir kitap da güvertede aldım. Hem ben neye kaygu çekiyorum kuzum? Bu benim kitabım hiç satılmasa gazeteciler boyuna adımı bağırırlar mı böyle? Elbette satılıyor, ama terslik olacak, satıldığını ben göremiyorum. Birisinin aldığını görsem, hemen atılıp,

— Satın aldığınız o kitabın yazarı benim, adınıza imzalıyayım... diye elinden alacağım. Ama bitürlü kitabımı alanı göremiyorum.

Cebimde de sattığım yazıdan ancak bir kitap daha alabilecek para kaldı. Gazete satıcılarından birinin arkasına düştüm. Bakalım, bir tane olsun satabilecek mi diye izliyordum. Kimse görmesin diye de köşeleri siper alıyordum.

Düdük öttü, vapur kalkmak üzere. Son paramla bir kitap daha alıp satıcıyı sevindirmek, hem de coşturmak için ona doğru giderken, iki gazete satıcı karşılaştı' Ben bölmesini siper almıştım. Biri öbürüne,

— Sattın mı? diye sordu.

Öbürü de,

— Bırak yahu, dedi. Ben böyle cimri yazar görmedim. O kadar bağırdım da topu topu bitek kitap aldı.

— Benden hiç almadı ya...

— Ben yazar diye Rıza Bey gibisine derim, Kitabı çıkınca onar onar alır.

İskele çekilirken vapurdan atladılar.

Köprüdeki gazete satıcılarının bütün yazarları tanıdıklarını ben nereden bileyim? O günden sonra kitabım çıktı mı Köprünün Kadıköy iskelesine bir ay uğramam. Kendi kitabımdan onar onar alacak param olmuyor da ondan. Hiç olmazsa gazete satıcılarının yanında iki paralık olmayalım.

ÇALINAN TABANCA

Olay Ankara'da geçiyor. Bir polis pide almak için, fırının önündeki kalabalığa dalıyor. Eğer böyle kalabalıklara girmişseniz, bunun ne demek olduğunu bilirsiniz. «Girmişseniz» de lâf mı? Eğer yaşıyorsanız, bu sınırların içindeyseniz, böyle kalabalıklara günde kaç kere giriyorsunuzdur. Girmeye girersiniz de, artık oradan çıkıp çıkmadığını bilemem. O kalabalıktan bir insanın çıkması, canının çıkmasından zordur.

Polis memuru pide almak için girmiş kalabalı-

ğa. Belki oruçluydu. Belki nöbetten geliyordu, uykusuzdu. Belki görevden dönüyordu, yorgundu. Olayı yazan gazete «polis memuru pideyi almayı başarmış» diyor. Polis memurumuzu kutlarız.

Hoş polis olmayan yurttaşlarımız için de, fırın önündeki kalabalık arasına girip bir pide kapmayı başaranlar varsa da, bunlar kalabalığa medenî kılıkla girip, ancak taş devri insanı gibi anadan doğma çıkabilirler; üstlerinde, başlarında ne elbise, ne çamaşır kalır...

Polis memuru pideyi almış, kalabalıktan sıyrılmış. Olayı bildiren gazete, kalabalıktan sıyrılan polis memurunun «kendisinde bir hafiflik hissettiği»ni yazıyor. Bir insandaki hafifliği başkalarının hissetmesi hoş değildir. Ama insan kendi hafifliğini anlarsa, bunun sebebini de arar. Polis memuru da, kendinde hafiflik hisseder etmez, elini ağırlığa atmış. Bir polis memurunun ağırlığı tabancasıdır. Bir de ne baksın, kılıfı yerinde ama içindeki tabanca yok. Polis memuru kalabalığın içinde bir ramazan pidesi alayım diye çırpınıp dururken, demek bir yankesici de onun palaska kayışına el atmış, kılıfı çözmüş, içinden tabancayı yürütmüş. İnsana ilk bakışta, polisin tabancasını çaldırması oldukça şaşırtıcı gelir. Ama tam tersidir. Bir yankesici için, polisin tabancasını çalmak, polis olmayan birisinin mendilini çalmaktan kolaydır. Çünkü polis, polis olmayan yurttaşların malları çalınmasın diye dikkat etmekten, kendi tabancasına göz kulak olamaz. Bunun tek çaresi, karşılıklı birbirlerinin mallarını çalınmaktan korumak için herkesin polis olmasıdır.

Sonra, üstа hırsızlar için, polisin palaska kayışına bağlı kılıfı açıp içinden tabancayı almak büyük bir marifet değildir. Öyle usta yankesiciler vardır ki, fırın önünde ramazan pidesi almaya çalışan oruçtan başı dönmüş kalabalığın arasına daldı mı, adamın ayağından pantalonunu, pabucunu çıkarır alır. Allah korusun usta bir yankesici öyle bir kalabalığa girse, biraz da insafsızca, orada ne kadar insan varsa, hepsini anadan doğma soyar da, kimsenin ruhu duymaz. Sonra insanlar kendi çıplaklıklarını görünceye kadar birbirlerine bakıp bakıp alay ederler. Yaman hırsızlarımız vardır. Kalabalıkta birinin, diyelim, ceketini beğendi de, paltosunu beğenmedi. Önce paltoyu çıkarır, sonra ceketi alır, beğenmediği paltoyu tekrar adama giydirir. Hattâ kendi eski gömleğini, başka birinin sırtındaki yeni gömlekle değiştokuş eden yankesiciler bile görülmüştür.

Bir tarihte yine böyle bir usta yankesici, bir polis memurunun tabancasını çalmış, kılıfın içine tabanca ağırlığı kadar çakıl taşı doldurmuştu. Bu yüzden polis memuru kendinde hafiflik hissetmemiş, o gece tabancasını kullanmak ihtiyacını duyuncaya kadar tabancasının çalındığını farketmemişti. Çünkü usta yankesici, tabanca ne ağırlıktaysa, kılıfa gramı gramına o ağırlıkta çakıl doldurmuştu. Olacak bu ya, o gece görevli olan polis memuru bir yurttaşın hareketlerini şüpheli görerek izlemeye başlamıştı. Gerçekten de yurttaşın davranışları şüphe çekiciydi. Bir kere yürüyüşü bir acaipti. Arasıra duralıyor, kasıklarını tutuyor, sonra hızlanıyordu. İki büklüm oluyor, suratı ekşiyor, sonra yine koşuyor. Polis değil ya, adamın halinden kim olsa şüphelenir. Hareketleri şüpheli görülen yurttaş koşmaya başladı. Polisin elinden kaçıp kurtulmak istediği besbelliydi. Hiç buna imkân var mı? Polisin elinden kim yakasını, paçasını kurtarabilmiştir ki... Polis de, hareketi şüpheli görülen adamın arkasından koşmaya başladı.

Hep bilirsiniz, bizim yurttaşlarımız gayretli insanlardır. İçlerinden biri kovalanmaya görsün. Herkes işini gücünü bırakır, kovalanan adamın arkasına düşer. Kovalayan ister polis olsun, ister olmasın, kim olursa olsun, yeter ki biri, başka birini kovalasın. Yediden yetmişe kadın erkek, çoluk çocuk, genci, yaşlısı kovalanan adamın arkasına düşeriz. Dükkânının kepengini çeken esnaf, arabasından atlayan şoför, tramvayı bırakan biletçi hep birden kaçan adamı kovalamaya başlarlar. İnanmazsanız, başınızdan böyle bişey geçmemişse, yoldan geçen herhangi birini kovalamaya başlayın. Orda ne kadar adam varsa, göreceksiniz, hepsi sizin kovaladığınız adamın ardına düşeceklerdir. Sonra isterseniz siz kovalamaktan cayın da geri dönün. Öbür kovalayanlar, ölseler, çatlasalar, kaçan adamı bırakmazlar.

Bir zamanlar başıma böyle bir kovalama işi geldi. Kadıköy vapurunun kalkmasına on dakika var. Ben de Cağaloğlu'ndayım. Akşam saati, otomobil bulmama imkân yok. Sıkı koşarsam belki yetişebilirim vapura. Başladım yokuş aşağı koşmaya. Arkamdan ayak sesleri geldi. Derken sesler çoğaldı. Bağırmalar başladı:

— Tutun!

— Kaçıyor!

— Yakalayın!

— Allahını seven yakalasın!

Acı patlıcan yemedim ki karnım ağrısın. Herhalde bana değil diye vapura yetişmek için, ha babam koşuyorum.

Derken, kovalayanların sesleri, kazan kaldıran Yeniçeri nâralarına döndü, kıyamet kopuyor.

— Tutun bre!
— Yakalayın kaatili!
— Poliiiis! Kaçıyor...
— Adam çiğnedi, kaçıyor!
— Irz düşmanı, yakalayın!
— Önüne geçin!
— Hırsız kaçıyor!
— Evimi soydu!
— Hain!
— Üç cana kıydı!
— Çelme takın!
— Paramı çarptı!
— Yankesici be!

Sirkeci'ye gelince, ne oluyor diye arkama baktım. Bir de ne göreyim, bir ordu kalabalık üstüme yürüyor. Bir ellerine geçersem namuslu yurttaş olduğumu anlatana kadar toz edecekler beni. Kaç babam kaç... Can kaygısı bu. Kimi önüme geçip çelme takıyor, kimi ayaklarımın arasına sopa atıyor, ben atlaya sıçraya koşuyorum.

Bir insan İstanbul'un bir başından koşmaya başlasa, öbür başına kadar, bütün İstanbul halkı arkasına düşer de koca şehir bomboş kalır.

Neyse, Köprü'ye geldim, vapur kalkmak üzere. Ben iskeleden geçtim, iskelenin demir kapıları kapandı. Kovalayanlar demir parmaklıklardan atlamaya başladılar. Bereket vapur hemen açıldı da canımı kurtardım.

Ötedenberi, ruhumuzdaki bu kovalama ateşinin nedenini merak ederim. Bunu, bilgisine güvendiklerime danıştım. Kimi tarih yoluyla açıkladı, kimisi de toplumsal görüşle yorumladı. İçimizdeki bu kovalama isteğini tarih sebebine bağlayanlar şöyle diyor: «Biz, tarihimiz boyunca hep kovalamışız. Atalarımız; at üstünde tâ Orta Asya'dan, Viyana kapılarına kadar önlerine kim çıkarsa kovalamış. Bizim kanımızda, atalarımızdan miras kalan kovalama ateşi var. Önümüzde koşan birini gördük mü kanımızdaki tarihsel ateş yanıyor, kendimizi artık tutamıyoruz. «Tutun bre! Urun bre!» diye nâralar atarak, önümüzde koşan kim olursa olsun kovalamaya başlıyoruz.»

Bu merakımızı toplumsal görüşle açıklayanlar da şöyle diyor: «Biz dertli kişileriz. Hepimizin bir acısı vardır. Kimimizin malı çalınmış, hırsız tutulmamıştır. Dolandırılmışızdır, dolandırıcı bulunamamıştır. Hepimizin bir derdi vardır. Önümüzden biri kaçtı mı; kim olursa olsun hemen aklımıza bizi kazıklayanlar geliyor, arkasından koşmaya, kovalamaya başlıyoruz. Biri yakalansın, tutulsun da kim olursa olsun.»

Başka bir psikolojik ve bireyci açıklamaya göre de, «Aman beni kovalamıyorlar, beni tutmuyorlar, yakalamıyorlar» diye sevinç duyar, ondan başkalarını kovalarmışız. Başkası kovalanınca kendimiz temize çıkıyor, kurtuluyormuşuz.

Her neyse biz, birbirimizi kovalamaktan hoşlanırız.

Gecenin bir vakti, hareketlerini şüpheli gördüğü yurttaşı kovalayan polise gelince, kalabalıkta tabancasının aşırıldığından, çakmasın diye de tabanca ağırlığı kadar kılıfı çakıl doldurulduğundan habersiz, önünde kaçan adama üç defa «dur, dur, dur!» diye bağırdı. Adam duracaklardan değil, bir koşu tutturmuş ki, ardından azrail yetişemez. Önde kaçan adam, arkasında polis, daha arkada sevaba girmek için bedavadan kovalayan halk caddelerde akıyor. Gürültüye uyananlardan don paça erkeklerden kimi «maa pijama», «kimi «bilâ pijama» olaya katılıyor. Kovalayan kadınların kimi kombinezonla, kimisi de kombinezonunu da giymeye vakit bulamamış. Ben de arada, dilim bir karış çıkmış, gözüm dönmüş, ha babam kovalıyorum. Herifi bir ele geçirirsek, işi bitiktir. Polis memuru, kaçan yurttaşa üç kere «Dur!» diye bağırıp da yurttaş durmayınca polis memuru bir davrandı, elini tabancasına atmasıyla Tabancamı aşırmışlar... diye bağırması bir oldu.

— Eyvah, soüulmuşum,

Yine de kaçan adamın ardından,

— Dur vururum! diye bağırıyordu. Adam durmayınca, tabanca kılıfından aldığı çakıl taşlarını adama savurmaya başladı. Bir yandan da,

— İnsaflı hırsızmış. Kılıfı boş koymamış, çakıl taşı doldurmuş. Ya kum doldursa ne yapardım? diye hırsıza dua ediyordu.

Kaçan adam Harbiye'ye gelince, alandaki yeraltı helâsının merdivenlerini dörder dörder indi. Kendini bir helâya dar attı. Artık, bilmem bunu kovalayanlaraan kurtulmak için yaptı, bilmem, başka yapacak bişeyi olmadığından. Biz, kovalamayı bıraktık, adamın içerden «Ooooh» dediğini duyduk.

Bütün bunları, bizde çok usta hırsızlar olduğunu anlatmak için söylüyorum. Gerçekten, kirpikten sürme çeken hırsızlarımız vardır. Onun için, fırından ramazan pidesi alırken tabancası çalınan polis memuru yine de sevinmelidir. Hiç olmazsa, polis memuru tabancası çalındı diye gidip polise şikayet etmiş. Ya hırsızın daha ustasına çatsaydı da, polisi çalıp tabancayı bıraksaydı, ne olacaktı? Tabanca kendikendine gidip, polisimi çaldılar, diye şikâyet edebilir miydi?

MAALESEF OLMUYOR!

— Seni ille evlendirelim!

Diye tutturdular. Nazlanıyorum filan ama, aslında da evlenmeye gönüllüyüm hani... Ne var ki beni beğenecek karıyı, affedersiniz, kadını, bulmaktan umudumu kesmişim.

— Çok namuslu kız!

Bir kızı övmeye önce namusundan başladılar mı, geç onu bir kalem, onda iş yok demektir.

— Öyle pek namuslu olmasa da olur, hiç değilse biraz da suratına bakılır bişey olmalı.

Bu senin tam dengin.

Benim de korktuğum o ya...

İşte bu hoşuma gitti. Demek kültürlü... Bu kültür de bir acayip şeydir ya... Gazetelerdeki, dergilerdeki evlenme ilanlarında okumuşsunuzdur; boyacı çırağından, emekliye kadar hepsi de kültürlüsünü arar.

— Anası Alman, babası Türk.

— Haaa, bak bu hoşuma gitti...

Hayvanın azmanı, insanın kırması iyidir. Hemen aklıma Ömer Seyfettin'in meşhur bir hikayesindeki Madam For Sadreştayn geldi. Sağlam yapılı bir Alman kadını... Her sabah elinde filesi, spor giyinmiş, «rap, rap, rap!» pazardan dönüyor.

— Almanca, Fransızca, İtalyanca biliyor...

İçimden «kırk yıl bekledik ama, turnayı da gözünden vurduk» dedim. Eeee... Sabreden derviş, muradına ermiş, demezler mi!

Beni evlendirmek isteyen, çiroz gibi kurumuş, altmış yaşındaki Matmazel Eleftra,

— Ma sok güzel... tre Loji... uzun boy, elegans... tre kültive... Em da aristokratik familya... dedi.

— Ama matmazel Eleftra, dedim beni de ona anlattınız mı? Yaş kırk...

— Anlatım... erif hısmisi kırkta adam olur, dedi.

— Boyumun kısalığını söylediniz mi?

— Söyledim, akıllı olur, dedi.

— Bir garip yazar olduğumu da söyledin mi?

Çorapçı kızlar gibi haftada elli lira alırım. O da patronun suyuna gittiğim sürece...

—Episi söyledim. Onda var üç apartman... His bir seyde yok ihtiyazi!...

Eh, ne yapalım, benden günah gitti. Kendi düşen ağlamaz, Madem ki o belasını arıyor, belanın benden alasını bulamaz.

Doğrusu ben yine inanmadım ya... Bir arkadaşım var, o beni ille de evlendirmek istiyor.

— Aman evlen azizim, ikimizin de geleceği senin evlenmene bağlı... Şu sefaletten kurtulalım artık.

— Birader, dedim, sen aklını mı oynattın? Bu zamanda böyle bir kız... Düşün bir kere... benim gibi...

— Enayiliği bırak, başına bunca yıl devlet kuşu konmadı, bırak da şu kuş konsun. Kelepir...

Neyse razı oldum Evleneceğim kız, Madmazel Eleftra ile bizim yazıhaneye gelecek. Benim arkadaş da orda bulunacak. Kızla birbirimizi göreceğiz...

Randevü günü geldi. Bekarlığın ne olduğunu bilen bilir. Beyaz gömleğimi akşamdan yıkamış, balkona aşmıştım. O gece sabaha dek yağmur yağsın... Çamaşır ipindeki gömleğin kollarından şıp şıp şıp, sular damlıyor. Bir gömlek daha var ama kirli.

Islak gömleğimi sıktım. Yakasını kolarını kolaya soktum. Ütü de iyice kızdı. Cazzz! Hazır gömlekler hep böyle, yakanın iç astarı, dışından geniştir. Ne kadar uğraşsan doğru dürüst ütülenmez. Elbisemi benzinle temizledim. Ne temiz mendil, ne de çorap var. Tıraş olurken, burnuma keskin bir yanık kokusu geldi Meğer kızgın ütüyü pantalonun üstünde unutmuşum. Dizi yanmış... Bekarlığa bastım kalayı... Ne olursa olsun şu kızla evleneceğim. Gömleği yaş yaş giydim. Aceleden tıraş olurken, yüzüm çeteleye dönmüş, kan durmaz...

Randevu saati de geçiyor. Atladım bir dolmu-

şa, yazıhaneye gittim. Kapıda karşılayan arkadaş,

— Nerdesin? Bir saattir seni bekliyorlar, dedi.

— Nasıl... Yenilir yutulur bişey mi bari?..

Arkadaşın suratı surat değil...

— Gel de kendin konuş, dedi.

Madmazel Eleftra'nın yanında vahşi bir yaratık sandalyeye oturmuş... Ürkek ürkek bana bakıyor. Arkadaşa baktım, yüzünü duvara dönmüş, ondan medet yok...

— Hoş geldiniz!..

— Affedersiniz... Sizi beklettim... Yollar malüm...

Karşı karşıya geçtik... Kaldır yazı masasını, Madmazel Eleftra'nın kafasını indir. Ben enayiliğe enayiyimdir, ama bu kadar da değil... Bana evlen diye getirdikleri kadından yalnız bitürlü yararlanılabilir: Bir çadıra koyacaksın, kapıdan bağıracaksın:

— Buyrun!.. ...çerde!... Dünyanın sekizinci garibesi zavallı hayvan içerde!...

Önceleri Yüksek Kaldırım'da, bayram yerlerinde dolaştıracaksın, sonra kasaba kasaba birlikte Anadolu'yu gezeceksin ...Kendine güvenirsen Avrupa'yı, Amerika'yı da dolaş... Hem de propaganda olur, memleketi tanırlar. Anlasınlar bu memlekette ne yaratıklar varmış.

El sıkıştık.

— Nasılsınız?

— Mersi... Siz nasılsınız?

Madmazel Eleftra, kızın yanında birdenbire sormasın mı:

— Nasıl buldunuz?

— İstabul'da hayvanat bahçesi açılacakmış Madmazel Eleftra, duydunuz mu? dedim.

— Duymadı... Ma sok eyi olur, dedi...

Evlensin diye getirilen kız, hani ağır top çeken şıvgar hayvanları vardır; geçit törenlerinde, ağzından bacak aralarından köpükler saçar. İşte böyle bir Macar kadanasının insancaya bozuk bir çevirisi... Burun ağzı kapamış, çeneye düşmüş... Üstelik ağız da, pusula ibresi gibi hep kuzeye dönük olduğundan ne dediği anlaşılmıyor. Bişeyler söylüyor, bişeyler söylüyor, ama anlamıyorum. Nezaketten cevap da vermek lazım. Gözlerinde ifade olsa, ona göre«evet» ya «hayır» diyeceğim. Fakat şiş şiş göz kapakları da aşağı sarkmış pazar günü kepenkleri yarı inik gizli alış veriş eden bakkal gibi insana korkuyla bakıyor. Yani efendim kadir-i mutlak olan, Tanrı, bütün kahredici kaahir sıfatını bu zavallı mazlumun üzerinde göstermiş. Tanrı bir de çirkin insan yaratayım da görsünler, demiş... Allah bu, ne ister de olmaz. Sonuçta işte bu zavallı ortaya çıkmış. Dört dil bilir demişledi ya yalan... Bir süre tezgahtarlık etmiş, çat pat Frenkçe öğrenmiş... Sonra, eski müşteriler o mağazaya uğramaz olunca işten çıkarmışlar. Anası Alman, demişlerdi, yalan... Anası değil, on yıl önce Alman bir komşuları varmış... Hani apartmanları vardı ya, yalan... Üç odalı bir ev yaptırmışlar, ipotekmiş, Hem de sekiz kardeş ortak.

Madmazel Eleftra tekrar sordu:

— Nasıl beğendiniz mi? Burda konuşalım, Hani ayıp olmasın diye başımdan savmak için yanılıp da bir nezaketen, beğendim, desem, hemen boğuntuya getirip nikah işlemine başlıyacaklar. Ben başladım kekelemeye:

— Malum ya... Bu gibi meselelerde... dli m efendim?.. Erkekten evvel... Öyle dii mi? Hanımefendinin... de bu hususta... Ya! Elbet benim hakkımda... şüphesiz... hiç şüphesiz... bi fikirlerini almak..

Zavallıya baktım, gözleri dudaklarımın ucunda. Bir sessizlik geçti.

— Havalar çok güzel gidiyor!., diye bir ses çıktı. Can kurtaran simidine yapışır gibi havaya yapıştım.

— Evet efendim, havaların maşallahı var... Bu sene...

Bak havadan laf açıldı mı iş değişir, bir hafta konuşurum.

Doğrusu içim cız etti. Düşünün... Evlenmek isteyen bir kız emeklisi... Buraya kadar da gelmiş. ister inanın, ister inanmayın, vallahi gözlerim yaşardı. Hani demezler mi «Gözümün yaşı, yüzünün yumuşaklığından» diye... kendikendime,

— Al şu kadını be... dedim, bu senin yaptığın ilk enayilik değil ya... Al şunu da enayilik kolleksiyonun zenginleşsin!... Nasıl olsa adın fedakar diye çıkmış, göster kendini, yap bir fedakarlık daha, kurtar şu zavallıyı...

— Bu yıl havalar, geçen yıla göre...

— Evet efendim...

Kadının suratına bakıyorum. Ne saklıyayım, içimden geçen şu; Biz bununla evlenince, hiç olmazsa bunu öpmek gerekir. Bütün iyi niyetimle suratında öpülecek bir nokta arıyorum; çıbanlardan, sivilcelerden, ergenliklerden boş kalan bir santimetre karelik yer yok. Yine bütün iyi niyetimle başka yerlerine, saçına, eline bakıyorum, iş yok...

«Sen şair adamsın» dedim, kendikendime, «hayalin zengin, bu surata bakar, başka surat düşünürsün...»

O gün iki saat hep havadan konuştuk. Giderken, sol bacağımın sağından beş altı parmak kısa olduğun da gördüm. Topallamasına büsbütün acıdım.

Onlar gittikten sonra arkadaş sordu:

— Nasıl buldun?

— Bu kızla evleneceğim! dedim.

— Sen çıldırmışsın!..

— Ben daha iyi bir kadınla karşılacağımı sanmıyordum ki... Evleneceğim.

Akşama Madmazel Eleftra geldi. Ona da,

— Evleneceğim! dedim.

— Kiminle? diye sordu.

— Kiminle olacak... Getirdiğin hanımla...

Madmazel Eleftra yüzüme bir süre acıyarak baktıktan sonra,

— Maalesef olmuyor... dedi.

— Neden?

— Seni beğenmemiş!

DOMATES PEŞİNDE!

Bu yıl domates çarşıdan, pazardan çekilince, valilik, gazetelerle halka şu bildiride bulunmuştur: «Domates saklıyanları derhal emniyet teşkilatımıza bildiriniz. Domatesin saklandığını bilip de ihbar etmeyenler, yurttaşlık görevlerini yapmıyorlar demektir.»

Zırrr!... zır, zırr!... Telefon çalmıştı Şarlok Holmes'in muavini Dr. Watson,

— Üstad, zil çalıyor, telefona baksanıza... dedi.

Mister Holmes,

— Beni aramıyorlar, dedi. Beni arasalar başkasının telefon zili çalar. Türkiye'de bir telefonun zili çaldı mı, anla ki, başka biyeri arıyorlar.

Dr. Watson,

— Üstad, dedi, «Ziller Kimin İçin Çalıyor?» romanını okudunuz mu?

Mr. Holmes,

— Evet, dedi, bütün ziller Telefon İdaresinin makbuzları için çalar.

Zırrr!... zırr!... zır zır zırrr!...

Şarlok Holmes sinirinden ağzındaki pipoya köpek dişini geçirdi.

— Dr. Watson, dedi, belki acele bir işleri vardır, telefona bakın.

Dr. Watson, alıcıyı kulağına götürdü:

— Kimin evini soruyorsun?

Telefondaki ses,

— Orası güzel Katerina'nın evi mi? diye sordu.

— Hayır... Bu evin sahibi de güzel ama Katerina değil, Marika... İşiniz acele mi?

— Ah, çok acele... Güzel Katerina ile mutlaka görüşmeliyim. Bir aydanberi kendisini telefonda arıyorum.

— Madem acele, adresini verin, biz bulup haber verelim.

Bu sırada kapı vuruldu. İçeri giren postacı, Mister Holmes'e telgrafı uzattı. Mr. Holmes telgrafı okudu:

«Sayın pulis taharrisi Bay Şarlok, Adana Emniyet Müdürlüğünden alınan bilgiye göre, azılı bir kaçakçı çetesine mensup bir kadının mahrem yerlerine iki yüz elli gram domates saklayarak sınırımızı geçtiğini bir yurttaşımız ihbar etmiştir. Gereğinin ifasıyla, sonucun acilen bildirilmesi rica olunur.

II. Şube Kaçakçılık masası 2. kısımda pulis görevlisi uzatmalı candarma onbaşısı Kütahyalı 1935 doğumlu Hasan oğlu Ali Şimşek.»

Dr. Watson'u bir telaş aldı,

— Şimdi n'apiciiz üstad? diye sordu.

Üstad,

— Yapılacak şey çok basit, dedi, şimdi bu yazıya cevap vereceğiz.

— Sonra?

— Sonra onlar bize cevap yazacaklar.

— Sonra?

— Sonra tekrar biz onlara cevap yazacağız.

— Sonra?

— Sonra tekrar onlar bize, tekra biz onlara, tekrar bize... Derken iki taraftan birinin canı sıkılacak, yazmıyacak...

— Evet üstad?...

— Sonra, iki taraftan biri hatırlıyacak, bu sefer tekit yazılacak... Sonra evrak çoğalacak, bir daktilocu tutulacak... bir katip alınacak, bir dosya memuru, bir arşiv memuru, odacı, kapıcı... Derken muhasebeci gerekecek. Bu sefer şubelere, kısımlara, masalara ayrılacağız.

— Evet?...

— Müstakil bütçemiz olacak. Böyle böyle «Domates Araştırma Genel Müdürlüğü» kurulacak.

— Peki, ama üstad, kadının mahrem yerlerindeki 250 gram domates ne olacak?

— O zamana kadar büyür, bir ton domates olur.

— Mister Holmes, siz İngiltere'deyken böyle değildiniz?

— Evet ama, İngiltere de böyle değildi. Unutma ki cins bir dedektif, bulunduğu yere derhal uymalıdır. Domatesin acelesi yok, evraka hemen cevap verelim. Yaz: «Tarsus Emniyet Md. II. Şube Kaçakçılık Bürosu 2. Kısım. 4 üncü Masa Şefliğine.

.....gün ve ..... sayılı yazı karşılığıdır:

Azılı bir kaçakçı çetesine mensup bir kadının mahrem yerinde 250 gram domatesle huduttan geçtiğini, sadık bir vatandaşın ihbarına atfen, bildiren şifreniz alındı. Ancak bir araştırma yapılabilmesi için domateslerin tamamiyle kızarmış olup olmadığı bildirilmediğinden bu noktanın da, acele bildirilmesini rica ederim.

Uluslararası Polis Taharri
Hafiyesi Şarlok Holmes»

Dr. Watson, cevabı daktiloda henüz yazmıştı ki, telefon çaldı. Telefonda yaşlı bir kadın konuşuyordu:

— Allo... evladım, orası polis karakolu mu? Acele koşun çabuk... Burada herifin biri domatesleri küfelerin arkasına saklamış, karaborsa yapıyor.

Watson sordu:

— Adınız?

— Şehnaz.

— Yaşınız?

— Ayol, yaşımdan sana ne?

— Hanımefendi, otuz yaşındaki kadının imdadına başka türlü, kırk yaşındakinin imdadına başka türlü, koşulur.

Dr. Watson, ince bir polis hafiyesi dikkatiyle kadını sorguya çekti. Sabıkasını, öğrenim derecesini sordu ve aldığı cevapları not ettikten sonra,

— Şimdi geliyoruz!... diye telefonu kapadı.

Şerlok Holmes ve muavini Dr. Watson, karaborsacıyı yakalamak için hemen sokağa çıktılar. Mr. Holmes muavinine,

— Nereye gideceğiz? diye sordu.

Dr.Watson,

— Tuh, dedi, her şeyi sordum da, adresi sormayı unuttum.

Mr. Holmes,

— Kısa zamanda buranın havasına alıştığınız için, sizi kutlarım, dedi. Şimdi telefonu açın, kadının adresini sorun...

İkisi birden tekrar içeri girdi. Dr. Watson telefonu çevirdi. Karşısına çıkan kadına,

— Afedersiniz, dedi, demin ben sizin telefon numaranızı sormayı unutmuşum, söyler misiniz lütfen...

Kadın, telefon numarasını söylerken birden hatırladı:

— Numaramı bilmeden nasıl telefonumu açtınız?

— İşi tesadüfe bıraktık. Nasıl olsa telefonlar karışık. Konuşurken sesler birbirine karışıyor. Belki aradığımı bulurum diye...

— Ay... pek şeker şeysiniz... Kimsiniz siz?

— Meşhur polis taharrisi Şarlok Holmes'in muaviniyim. Bir kadın hududan domates kaçırmış da onu arıyoruz...

— Aradığınız kadın benim...

— Kadını aramıyoruz, domatesi arıyoruz... Bulursanız, insaniyet namına lütfen bildirin.

Dr. Watson telefonu kapadı. Mr. Holmes'e,

— Üstad, bir iz mi keşfettiniz? dedi.

Bu sırada ünlü polis hafiyesi sırtından çıkardığı iç fanilesine pertavsızla bakıyordu, Dr. Watson,

— Üstad, bir iz mi keşfettiniz? dedi.

Şarlok Holmes,

— Evet, dedi, paçamdan bir pire girdi, demindenberi onun izi üzerindeyim.

Dr. Watson saatine baktı.

— Üstad, dedi, saat beş. İş bitti. Bana müsaade. Yarın domatesin izi üzerinde yürürüz.

Mr. Holmes,

— Ben bu gece Horhor Karakolunda nöbetçiyim. Hadi sana güle güle... dedi.

Dr. Watson ayrılırken,

— Aman domates bulursan, bana da bir iki tane ayır, evde salata yapacağım, dedi.

HEPSİ YAPICI İDİ

Bir yüksek meslek okulunda yatılı öğrenciyiz. En gencimiz yirmiüç yaşında. Yeni müdür okula geleli ancak iki ay olmuştu. İlk işi kendinden önceki müdürün okulda neler yapıp yaptırdığını sorup öğrenmek oldu. Eski müdür, okul binasının bodrum tabanını birbuçuk metre daha derine indirtip, bu bodrumu tamir ettirmiş, badanalatmış, boyatmış, burasını yemek salonu yaptırmıştı. Üst katta boşalan yemek salonunu da dersaneye çevirmişti. Böylece okul genişlemişti.

Eski müdür daha başka ne yapmıştı? Dersanelerin duvarlarını sarı, koğuşun duvarlarını da penbe renkte badana ettirmişti.

Başka? Dersanelerde sıralar ikişer kişilikti. İki öğrenci yanyana olunca konuşulur, dalga geçilir diye, tek kişilik sıralar yaptırmıştı.

Yeni müdür, eski müdürün neler yaptırdığını öğrendikten sonra çalışmaya geçti. Eski müdüre yapıcı adam, diyorlardı. Görsünler, bakalım, yapıcı adam, nasıl oluırmuş...

— Bu karanlık loz izbe ne?

— Yemekhane.

— Hiç bodrumda yemek yenir mi! Efendilerin

— Yani bizim - burada iştahı kaçar. Yıkın burasını, doldurun!

Yemekhane eski yerine taşındı. Dersanelerdeki tek kişilik sıralar kaldırıldı.

— İki öğrenci yanyana daha iyi çalışır.

İkişer kişilik sıralar yapıldı. Koğuşların penbe badanası beyaza, dersanelerin sarı badanası yeşile çevrildi.

Yeni müdür, kendisine göre, eski müdürün yanlış, kötü yaptığı bütün işleri düzelttikten sonra, o zamana kadar hiçbir müdürün aklına gelmeyen yeni bişey yaptırmaya başladı: Yüzme havuzu...

Herkes yeni müdürü beğeniyor:

— Ne yapıcı adam!...

Yapıcı müdür,

— Modern bir yüksek okulda yüzme havuzu olmadan hiç olur mu? diyor.

Bahçenin ortasına koskocaman bir havuz kazılmaya başlandı. Kum, çakıl, çimento, tuğla taşındı. Tam o sırada yapıcı müdür daha yüksek bir işe atandı, o gidince modern bir yüksek okulun yüzme havuzu da yüzüstü kaldı.

Yeni gelen müdür yapıcılıkta öncekilerden geri kalmadı. Önce badanaların rengini değiştirtti. Eski bodrum yeniden yemekhane oldu. Yatakhaneyi sinema salonu yaptılar. İki kişilik sıralar kaldırıldı.

— Burası ilkokul mu?

Sıraların yerine masalar kondu.

Bütün bu değişiklikler bizi o kadar ilgilendirmedi. Havuz, ne olacaktı havuz? Yüzme havuzu... Modern bir yüksek meslek okulunun yüzme havuzu ne olacak?

Müdür,

— Nedir bu çukur? diye sordu. Bu kumlar, çakıllar ne?

— Yüzme havuzu efendim.

— Ne? Yüzme havuzu mu? O da ne? Yüzme havuzu da ne oluyormuş!.. Doldurun şu çukuru.

Yığılmış kum, çakıl tuğla, çimento hepsi çukura dolduruldu.

Yeni müdür, yapıcılıkta eski müdürden geri kalmadı, onu haydi haydi geçti.

— Efendiler -yani biz- cemiyet hayatına uyamıyorlar. Dans bilmiyorlar. Bir toplantıya gitseler mahçup oluyorlar.

Doldurulan yüzme havuzunun yerine dans pisti yapılacaktı. Yeni müdür böyle emir verdi.

İşe girişildi. Doldurulan yüzme havuzunun üstü düzeltildi, betonlandı. Hatta şap da sürüldü. Tam cila yapılacağı sırada müdür başka, daha yüksek bir işe atandı.

Yerine gelen müdür, gördüğümüz müdürlerin en yapıcısıydı

İşe dersanedeki masalardan başladı.

— Burası okul mu, yoksa içkili gazino mu? kaldırın masaları!

Masalar kalktı, yerine iki kişilik sıralar kondu.

Duvar badanalarının da rengi değişti; sarılar penbe, penbeler filizi, beyazlar mavi, maviler beyaz oldu. Dersane, yemekhane, yatakhane yer değiştirdi.

Müdür,

— Bu ne? diye sordu.

— Dans pisti... Eski müdür yaptırıyordu, yarıda kaldı.

— Ne? Burası gazino mu, bar mı? Bu efendilerin neden iyi yetişmedikleri anlaşıldı. Sökün! Çabuk sökün!

Dans pisti söküldü. Müdür,

— Herşeyden önce sağlam vücut. Efendiler jimnastik yapmalı! dedi.

Sökülen dans pisti ve çevre alanına küçük bir spor alanı yapılmaya başlandı Bir yanı tenis kortu, bir yanı voleybol yeri, barfiks, paralel demirleri, tırmanma merdivenleri, sallanma halkaları geldi. Demirleri çakmak için çukurlar kazıldı, beton yuvalar yapıldı. Tam o sırada yapıcı müdürümüz başka bir yere atandı.

Yeni gelen müdür, meğer hepsinden de yapıcı adammış. Okulu ilk gezdiği gün,

— Bu demir çubuklar, halkalar, zincirler nedir diye sordu.

Yanındaki memur daha,

— Eski müdür zamanında... derken, sözü bitirmesine kalmadı.

— Kaldırın şu pislikleri!... diye bağırdı.

— Başüstüne.

— Burası yüksek okul mu, yoksa cambazhane mi? Bir yüksek okulun önce bahçesi olur, parkı olur, Ortada fıskiyeli bir havuzu olur.

Yapıcı müdür, kendisinden önceki müdürün yaptığı her ne varsa, badanadan sıralara kadar hepsini bozdu, yeniden yaptırmaya başladı.

Yarıda kalan spor alanı kazıldı. Daha doğrusu kazılmak istendi ama kazılamadı. Çünkü yüzme havuzu, dans pisti, spor alanı zamanındanberi çukurlar kazılıp beton dökülüyordu. Dinamitle açmaya çalıştılar, camlar kırıldı. Elektrikli delme makineleri geldi. Yine olmadı. Burasını kazmak, petrol kuyusu kazmaktan zordu. Sonunda beton yığınlarının üstüne toprak, gübre taşınıp kondu, yer yükseltildi. Ağaçlar,

çimler, çiçekler, fidanlar geldi Doğrusu çok güzel bir bahçe olacaktı. Ama olamadı, iş yarıda kaldı. Çünkü yapıcı müdürümüz gitmiş, yerine daha yapıcı bir müdür gelmişti. O da dikilmek için yere yatırılmış çamları, palmiyeleri yığın yığın gübreleri, toprakları görünce,

— Bu ne rezalet... Burası yüksek okul mu, yoksa nebatat bahçesi mi? diye barbar bağırdı.

Kızgınlığı biraz yatışınca ,

— Sökün bunları! Hemen buraya bir patenaj alanı yapılacak! dedi.

Patenaj alanının alt katına taş döşenirken biz okulu bitirdik. Diploma töreni yapıldı. O sırada patenaj alanına beton dökülüyordu. Okuldan ayrıldığımız için, daha sonraki yapıcı müdürlerin neler yaptıklarını bilmiyorum. Aradan tam yirmibir yıl geçmişti.

Gel zaman git zaman, bizim sınıf arkadaşlarından biri okula müdür olmuş. Eksik olmasın, beni de anmış, bu yılın Fasulye gününe çağırmış. Yirmibir yıldır göremediğim okulu gezdik. Sınıf arkadaşım olan müdür, okulda yaptığı işleri çağırılanlara anlatıyordu:

— Okula geldiğim zaman dersaneler üst katta, yemekhane de alt kattaydı. Dersane üst katta olunca; manzara açık olduğundan öğrenciler pencelerden dışarı bakıp dalga geçiyorlar. Onun için dersaneleri zemin kata indirdim, yemekhaneyi de üst kata çıkardım. Yatakhanelerle laboratuvarların yerlerini değiştirdim. Helalar alaturkaydı, baştan aşağı alafranga yaptırdım. Badanaları...

Yemek zamanı geldi. Tıpkı yirmibir yıl önceki gibi yemek zili çalınca büyük bir karışıklık oldu. Başka başka yıllarda okulu bitirenler hep bir arada olduğumuzdan herkes yemekhane diye ayrı yerlere koştu. Kimi yatakhaneye, kimi dershaneye seğirtti. Ben de aptesthaneye girmişim. Bizim zamanımızdaki yemekhaneyi, yapıcı müdürlerden biri aptesthaneye çevirmiş. Zarzor yemekhaneyi bulduk. Yemekten sonra müdür, okulu yeni bitirenlere bir söylev verdi. Söylevinde şöyle diyordu:

— Genç arkadaşlarım! Medeniyet, yapıcı insanların elleriyle yükselir. Her aydın insan, kendinden öncekilerin başladığı iyi, güzel, doğru işleri emanet alır ,sonra bunları biraz tamamlayıp daha ileriye götürerek, kendisinden sonra gelenlere devreder' Medeniyet, kuşaktan kuşağa devredilir; sonsuz bir bayrak yarışına benzer. Bugün, siz de hayata atılıyorsunuz. Sizden öncekilerin yaptıkları, yarattıkları eserleri daha da geliştirerek, birgün siz de bizim gibi eserlerinizi sizden sonrakilere bırakacaksınız. Böylece memleketimiz medeniyet sahasında ilerliyecek, yükselecektir. Genç arkadaşlarım! Biz eğer size yapıcılık ruhunu aşılayabildikse görevimizi yapmış sayılırız. Yapıcı olunuz. Hayatta hepinize başarılar dilerim.

Müdürün sözleri çok beğenildi; çok alkışlandı.

Sonra hep birlikte Şeref Salonu'nu gezdik. Şeref salonunda, kuruluşundan beri bizim okula yararlı işler yapmış olanların büyük boy resimleri asılmış, bu resimlerin altına da yaptıkları işler yazılmıştı.

Resimlere sırayla baktık ve yaptıkları işleri okuduk.

Celal Beyefendi: Okulumuza ilk olarak öğrenciler için bir dans pisti yaptırmıştır.

Muhterem Ruhi Bey: Okulumuza aletli jimnastik için salon yaptırmıştır.

Sayın Bay Necati: Okulumuza park yaptırmıştır.

Sayın Ahmet Tener: Okulumuza patinaj sahası yaptırmıştır.

Duvarlar, sırayla okula müdür olanların resimleri ve yaptıkları hizmetleri belirten yazılarla doluydu.

Okuldan ayrılırken, arkadaşım olan müdür, dışardaki arsayı gösterdi:

— Benden önceki müdür, Allah selamet versin, buraya bir futbol sahası yapmaya kalkmamış mı! Düşün birader, düşün... Burası bir yüksek okul mu, yoksa futbol kulübü mü?

Arkadaşıma,

— Siz ne yapacaksınız buraya? diye sordum.

— Vallahi, bilmem ki, dedi, henüz karar veremedim. Öyle bişey yapmalı ki... Senin aklına bişey geliyor mu?

— Geliyor, dedim, okulumuza hizmet eden gelip geçmiş müdürlerin büstlerini bu bahçeye diksen, hem eskilere bir vefakarlık olur, hem de gençlere ibret dersi...

Okuldan ayrıldık. Arkadaşım önerimi ciddiye almış. Büstleri ısmarlayacakken, başka biyere atanmış. Yerine gelen yapıcı müdürün, alana bir mescit yaptırmaya başladığını duydum. Yaptırabildi mi, yoksa yarıdayken başka yere mi gönderildi, bilemiyorum.

KİBAR KÖPEK

Önce yağmur borusuna tırmandı. Ordan yangın merdivenine atladı. Sonra balkona geçerken dördüncü katın penceresinden gelen ışık, bir sürü ışıldak ışınları gibi üstünde toplandı. Delikanlı ışıklı alanı hızla geçti, koyu karanlığa sinip bekledi. Ses yoktu.

Korkuyordu. Üçüncü gece işiydi. İlkinde zengin bir eve girmişti. Tıka basa karnını doyurup evden çıkmıştı. Ertesi gün gazeteler, zengin evden hiçbişey almadan, yalnız karnını doyurup çıkan hırsızı, meraklı bir olay diye yazmışlardı. İkincisinde az kalsın yakalanıyordu. Kimse yok diye girdiği evde hapahap bir adamla karşılaşmıştı. Ters yüzü kaçmaya kalmadan adam,

— Aklınıza... şey... kötü bişey gelmesin... ben şey için... diye kekelerken ortaya çıkan bir kadın,

— Aaa... hırsız! diye bağırmıştı.

Adam da kadına,

— Ben kocan sanmıştım, demiş, sonra delikanlıyı kovalamıştı.

Bu üçüncü gece işiydi, korkuyordu. Yaptığı işi sevmiyordu. İçinden geçen, bu işi yalnız bikez yapmaktı. Girdiği evden büyük bir voli vurup bir daha hırsızlık yapmayacaktı! Çaldıklarıyla iş tutacaktı, kazanacak, kazanacaktı. Sonra getirip çaldıkları şeylerin parasını ödeyecekti. Hepsini geri verecekti.

Dalgacıydı. Yolda giderken, parkta otururken dalga geçerdi. Hep bunları düşünürdü.

— Bayım, beni tanıyor musunuz? Nerden tanıyacaksınız? Tanımazsınız beni. Hani geçen yıl evinize bir hırsız girmişti ya, işte o hırsız benim. Sizden çaldığım eşyaları ikibinsekizyüz liraya sattım. Ne? Onbin lira mı ederdi? Şüphesiz eder. Ama ben hırsız olduğum için ucuza vermek zorundaydım. Zaten o malların değerini de bilmiyordum ya... Her neyse, ben size malınızın değerini ödüyorum. Buyrun onbin liranızı. Bu ikibin lirayı da lütfen kabul edin. Bu da onbin liranın bir yıllık faizi. İhtiyacınız yok mu? Öyleyse bir hayır kurumuna verirsiniz. Sizi üzdüğüm için özür dilerim. Affedin beni... Şimdi namuslu insanım. Sizden çaldıklarımı sattım, parasıyla iş güç sahibi oldum. Allah razı olsun sizden. İstesem verir miydiniz? Vermezdiniz. Tanımadığınız adama ne diye iki-üçbin lira vereceksiniz? İşte geldim. Sayenizde adam oldum, namusumla çalışıp kazanıyorum. Artık siz bilirsiniz, isterseniz beni polise teslim edersiniz. Vicdanınız ne diyorsa öyle yapın. İsterseniz affedin, isterseniz polise verin. Ben kaçmıyorum ki... Nasıl isterseniz. Çok üzüldüğünüzü biliyorum. Ama inanın, ben de az üzülmedim. Bir yıldır neler çektiğimi ben bilirim. Vicdan azabı en büyük işkence. Eğer bu para kendi param olsaydı belki de bu kadar çalışmazdım. Birgün önce size bu parayı öleyebilmek için çok çalıştım. Ya kazanamasaydım, ne mi olacaktı? O zaman bir kere daha çalacaktım. Yeniden iş deneyecektim. Ah beyefendi, hiçbir insan çalmak istemez. Ama ne yapsın? Hırsızlık iyi şey mi! Hırsızlığın iyi bişey olmadığını bir hırsız kadar başka kim bilebilir?

Balkonun köşesindeki karanlık kutuya sığınmış, orada dalga geçiyordu. Önünde bişey vardı, eliyle yokladı, bir tel dolabı...

Sabıkalı hırsızlardan bir arkadaşı ona,

— Herkes çalmadan önce senin gibi düşünür, demişti, ama sonradan hiçbir hırsız çaldıklarını götürüp vermez.

Eliyle balkon kapısını yokladı, kapalıydı. Yavaşça doğruldu. Elini uzattı. Pencere camı, el girecek kadar kırık. Ceketinin kolunu sıvadı. Elini soktu. Pencerenin sustasını açtı. Öyle de karanlık ki... Burası mutfak olacak. Yürüdü. Çarptı. Kibrit çaktı: İlk parıltıda dört yanı kolaçan etti. hemen kibriti söndürdü. Kapıyı görmüştü. Açtı. lık bir hava vücudunu sardı. Bir odaya girdi. Az kalsın kabi duracaktı. Odada iki konuşuyordu. Hemen diz üstü çöktü. Onu görmemişlerdi. Görseler konuşmaları böyle sürer miydi? Gözü yavaş yavaş karanlığa alıştı. Karyolanın altına girdi. Konuşan iki kişi biri erkek, biri kadın karyoladaydılar.

Soluk almaktan korkuyordu. Dönüp gitse... Ya görürlerse! En iyisi böylece durup uyumalarını beklemekti. Uyumuyorlardı. Boyuna konuşuyordı

Kadın,

— Ben çıkarırım şekerim, dedi, geçen sefer ikiyüzelli gram çıkardım.

Erkek,

— Yakalanırsan?... diye sordu.

— Sen korkma.

— Sakın benim adımı verme.

— Deli misin? En son, kocamla gitmiştik, tam yirmisekizbin dolar getirdim. Kimsenin ruhu duymadı.

Adam bir ıslık öttürdü,

— Karaborsada üçyüzbin lira, dedi.

— Ne sandın?

— Yaman karısın ulan!..

Öpüştüler...

Sonra uyku soluması başladı.

Delikanlı karyolanın altında beyaz bişey gördü; tüylü, beyaz bişey. Kürktü besbelli. Bu kürkü alıp gidecekti. Evet, uzun tüylü, yumuşacık, sıcacık, beyaz bir kürk. Elini uzattı, kürkü yakaladı, çekti, Elinin altındaki kürk canlandı. Sonra bir hırıltı duyuldu.

— Hırrr!... Hırrr!..

Hemen çekmese köpek elini az kalsın ısıracaktı.

Kadın uyandı.

— Sus Coli!.. diye bağırdı.

— Hırr!..

— Coli sus diyorum.

Beyaz tüylü köpek sustu. Erkek,

— Yarın beni erken uyandır, dedi.

— Neden? diye sordu kadın,

— Bir fatura işi var.

— Bu sahte faturalardan başın belaya girecek. Korkuyorum.

— Korkma. Ben işimi bilirim.

— Amcn dikkatli ol.

— İşimi sağlam tutuyorum, dedim ya...

— Sırrı da işini sağlam tutuyordu. Bak şimdi mahkemelerde sürünüyor.

— Sırrı'nın kendi enayiliği. Etrafa koklatmazsan bu işler yürümez. Sırrı'ya kaç kere dedim. Ben suyu başından tutmuşum. Havadan ellibin lirası var. Elbet sağı solu da göreceksin ki iş yürüsün

Kadın,

— Korkunç herifsin... dedi.

Öpüştüler...

Sonra yine uyku soluması başladı. Delikanlı karyoladakilerin uyuduklarını anlayıp, yavaşca doğrulurken...

— Hırr!..

Köpek gözlerini açmıştı. Köpeğin gözleri karanlıkta iri iri parlıyordu. Ev köpeği idi. Besbelli eve çok yabancılar gelip gittiği için delikanlıya atlamıyor, havlamıyor, ama kıpırdar kıpırdamaz hırlıyordu.

Erkek, uykudan çatallaşan sesiye,

— Sustur şu köpeği, dedi.

Kadın bağırdı:

— Sus Coli!

Köpek laftan anlıyordu, susmuş, başını ön ayaklarına dayayıp gözlerini yummuştu.

Erkek,

— Uykum kaçtı, dedi

Kadın,

— Biliyor musun nonoşum, dedi, şu kocam olacak moruk bir cartayı çekse...

Erkek,

— Gebermez o, yedi canlı, dedi. Kocanın aşağı yukarı ne kadar parası var?

— Üüü... Yalnız bu apartman bir iki milyon eder.

— Bu kadar parayı nasıl yapmış?

— On parmağında on marifet. Bu apartmanın üstüne nasıl oturmuş, biliyor musun? Bu apartmanın sahibi, kimsesiz ihtiyar bir kadınmış. Kadını seninle evleneceğim diye kandırmış. Eve nikah memuru diye tapu memurlarını getirmiş. Kadın hasta olduğundan yataktan çıkamıyor. Kadına «Razı mısın?» diye sormuşlar, «Evet» demiş. Kocakarı evleniyorum, diye apartmanı satmış, haberi yok. Sonra kadını sokağa atmış.

— Ben senin yerinde olsam...

— Ne yaparsın?

— Şu herifi zehirlerim be...

— Düşünüyorum ben de. Ama...

— Korkma, Bir kolayını buluruz, intihar etmiş olur.

— Müthiş adamsın...

Öpüştüler... Sonra yine uyku soluması başladı.

Delikanlı çalmaktan geçti, şurdan kurtulsa yeter. Kadınla erkeği uyandırmadan gidebilirdi. Halılar yumuşacıktı, basarken ses çıkmıyordu. Ama parmağını oynatsa, köpek hırlıyordu. Milim milim ayağını uzattı. Köpek hemen gözlerini açtı. Delikanlı durdu. Köpekle karşılıklı birbirlerine bakıyorlardı. Bir süre öyle durdular. Köpek gözlerini kapadı. Delikanlı köpeği kandırıp uyutmak için dizlerinin üstünde öylece kaldı. Sonra bir parçacık kımıldadı.

— Hırr!.. Hırr!..

Kadın.

— Ne oldu bu gece bu köpeğe? dedi. Coli çıldırdın mı? Uyusana!

Erkek,

— Boğarım bu namussuzu, dedi, yabancıyım diye mi hırlayıp duruyor yoksa?..

Kadın,

— Yok canım, dedi, hiç kimseyi yadırgamaz. İnsalcıldır ama, bu gece bir huysuzluğu var nedense... Hem seni ilk görmüyor ki... İlk gördü-

ğü yabancılara bile ses çıkarmaz.

— Hırrr!.

— Peki neden hırlayıp duruyor?

— Şekerim, bu öyle acayip bir köpek ki, hep kibar insanların yanında dura dura kibarlaşmış.

Erkek güldü:

— Hadi be... Köpeğin de kibarı olur mu?

— Vallahi... Bize ne kadar insan gelir, hiç sesi çıkmaz. Ama ayak takımından biri olsa, kokusundan mı, neyindense hemen anlar, hırlayıp havlamaya başlar.

— Mesela kaç yıldır kapıcıya bitürlü alışamadı. Kapıya gelen sütçüye, zerzevatçıya hep hırlar. Öyle hırsız, uğursuz takımını hemen tanır.

— Sabah oldu be... Yarın akşam da öbür iş için Ankara'ya gideceğim.

— Adam razı oldu mu?

—Olmayıp da ne yapacak. Onbin verdim, olmaz dedi. Bu sefer onbeşbin diyeceğim olmazsa yirmibin. Sonunda nasıl olsa yola gelecek. Herkesin derecesi var. Madem ki insanın ağzı var, yiyecek...

— Yaman adamsın...

Öpüştüler... Sonra yine uyku soluması başladı.

Delikanlı dizini bükerken beyaz tüylü köpek gözünü açtı, hırlamaya başladı. Köpekten kurtulamıyacağını anlayan delikanlı ne olursa olsun kaçmaktan başka yol bulamadı.

— Hırr!.. Hırr!.

Kadın

— Sus Coli! diye bağırdı.

Delikanlı ayağa kalkıp fırladı, kapıya seğirtti. Köpek de arkasından...

— Hırr!..

Kadın

— Birisi var! diye bağırdı.

Adam yataktan fırladı. Lambayı yaktı. Hırsız çıkmıştı. Köpek havlıyordu. Kadın avazı çıktığı kadar bağırdı:

— Hırsız var!.. İmdaaat!..

Sokakta düdükler öttü. Kadın bağırıyor, erkek bağırıyor, köpek havlıyordu.

Delikanlı sokak kapısına saldırdı. Kapı kilitli açılmıyordu. Geldiği yerden gitmeyi akıl edememişti. Karanlıkta geldiği yeri de şaşırmıştı.

İlk yetişen apartmanın kapıcısı, sonra da bekçi oldu.

Erkek kapıyı açtı. Delikanlı köşeye sinmiş kalmıştı. Kapıcıyla bekçi içeri girdiler. Köpek havlıyordu.

Kadın

— İşte hırsız! dedi.

Kapıcı delikanlıyı yukardan aşağı süzdü, sonra,

— Tuh!.. diye suratına tükürdü, eşek kadar herifsin, namusunla çalışıp kazansana...

Bekçi, delikanlının suratına bir tokat vurup,

— Hırsızlık etmeye utanmıyor musun? dedi.

Köpek bir bekçiye, bir kapıcıya bir delikanlıya dönüp dönüp havlıyordu. Kadın erkeğe,

— Ben sana ipsiz sapsız adamları Coli kokusundan tanır demedim mi? dedi.

Kapıcı, kadına,

— Bey de evde yok iyi ki uyandınız, dedi.

— Biz uyanmadık, dedi. Coli farkına vardı.

Sonra köpeği kucağına aldı,

— Sus Coli! diye payladı.

Pijamalı erkek o zaman, kadının bir kombinezonla olduğunu farketti.

— Üşüyeceksin, üzerine bişey al! dedi.

Bekçi ile kapıcı, aralarında delikanlı, merdivenlerden inerlerken, kadının çıplak göğsünü bastırdığı köpek hâlâ havlıyordu. Erkek,

— Ben bu kadar kibar köpek görmedim, dedi hırsızı, uğursuzu nasıl da kokusundan tanıyor...

PANTALON DÜĞMESİ

Bir iş için devlet dairelerinden birine gitmiştim. İki yıldır sürüp giden bir işti. Artık yüzüp yüzüp kuyruğuna getirmiştim. İmza, bir tek imza ile bir mühür istiyor, o kadar. Şu masanın üstünde çantasıyla romanı duran bayanın evraka bir mühür basmasına, bir de imza atmasına kalmıştı iş.

Çantası, romanı, tarağı, aynası masanın üstündeydi ama, kendisi yoktu.

Bir saatten çok bu eşyaları bekledim, durdum.

Bayan acele işim olduğunu anlamış olacak, epey sonra, geldi, sandalyasına oturdu. Hava sıcaktı. Bayan siyah iş önlüğü giymişti. Şişman olduğu için, boydan boya önden ilikli siyah göm

leğinin düğmeleri zor kavuşuyor, göbek kısmında iki düğme arasından kavun içi jarse kombinezonu görünüyordu.

Siyahla kavuniçi sarısı çok göz alıcı renktir. Afişlerde bile, dikkati çeksin diye, bu iki renk yanyana kullanılır. Renkler her ne kadar uygunsa da, biçim uygun değildi. Resim kurallarına göre kompozisyon bozuktu. Manzara iştah açıcı olmadığı için, başımı çevirmiştim yandaki erkek memura bakıyordum. Erkek memur kadın memurdan daha dalgın değil miymiş.. Zavallı adam pantalon düğmelerini iliklemeyi unutmuş. İhtiyar olması her ne kadar pantalon düğmelerinin açık olmasından doğacak tehlikeyi azaltıyorsa da, yine de hoş bişey değil!...

Odada birkaç kadın, erkek memurlardan başka işleri için gelmiş yurttaşlar da var.

Düğmeleri açık yaşlı memura,

— Şşşş, şşşşt... diye seslendim.

— Ne var? dedi.

Hay Allah, «Ne var»ı var mı? Parmağımı uzatıp arşıdan, pantalonunun açık yerini gösterdim Bişey düşürdüğünü sandı, eğilip yerde arama ya başladı. Yeniden,

— Ne var? diye sordu.

Ne yapayım? Başkaları anlarsa adam utanacak. Başımdan geçmedi ama, herhalde utanacak bir dalgınlık. Bu sefer kendi pantolonumu österdim. Adam,

— Bişey görmüyorum, dedi.

— Elbet göremezsin, benimki düğmeli, dedim.

Tekrar işaret ettim. Bir daha,

— Ne var? diye sordu.

Çenemle, elimle, dirseğimle, omuzumla, parhağımla gösteriyorum. O boyuna.

— Ne var? diyor.

Belki de zavallının gözleri iyi seçmiyor.

— Sökülmüş mü? diye sordu.

Başkalarının duymaması için, kaşlarımı kalırarak,

— I-ihh... diye fısıldadım.

Parmağımı uzattım.

— Yırtılmış mı? dedi.

Bayan memur işi çaktı.

— Ne anlayışsızsınız, dedi, adam kumaşı österiyor size.

Başımla «hayır» işareti verdim. Pantalon düğmeleri açık olan adam,

— Yerli kumaştır, dedi. O kadar pahalı bişey eğil.

Gem alan beygir gibi, başımı birkaç kere yukarı kaldırıp indirdim.

— Nerede diktirdiğimi mi soruyorsunuz?

Bu sefer, siyah önlüğünün iki düğme arasından göbek kısmında bir dilim gibi kavuniçi kombinezonu görünen bayan söze karıştı,

— Şey... canım, dedi, Adam iki saattir düğmeni gösteriyor.

Rezalet. Sonunda kadın da görmüştü. Arkasından da,

— Şimdi iyi düğme de bulunmuyor demez mi?

Hay Allah, yine anlamamışlardı. Öbür bayan,

— Şimdi pilâstikten düğme yapıyorlar, dedi, ama sıcak suya soktun mu, macun gibi yumuşuyor.

Allah Allah!.. Düğme yoksa, insan bir kancalı iğne ile tutturmaz mı? Ben durmadan, dudaklarımı ileri doğru uzatarak, gösteriyorum. En sonunda yaşlı adam sıkıldı,

— Ne var birader? Açık konuş! dedi.

Öbür bayan,

— Bişey yok ayol, dedi. Görmüyor musunuz, adamda tik var... Boyuna kaşını gözünü oynatıp duruyor.

— Allah vermesin, bu tik çok kötü bişey...

Kendimi tutamadım, gülmeye başladım.

Bu sefer adam,

— Ne gülüyorsun, açıkta bişey mi gördün? dedi.

Evet anlamına başımı salladım. Kadın,

— Ben demedim mi, tik var bu adamda... dedi.

Üst çene dişlerimi alt dudağıma geçirip, ayıp işareti yaptım. Elimle de gösterdim.

Yaşlı adam,

— Haaa anladım, dedi. Söylesene birader. Fotinin bağı kopmuş. Onu gösteriyor.

Artık konuşmak zorunda kaldım. Belki dolambaçlı yoldan anlatabilirdim:

— Bazı erkek helâlarının duvarlarına «Pantalon düğmelerini iliklemeyi unutmayın» diye yazılı levhalar asıyorlar. Ne kadar iyi...

Yaşlı memur,

— Çok iyi bişey ama birader, dedi, şimdiki iplikler çürük. Düğmeleri tutmuyor ki. İki günde düğmeler kopuyor.

Kavuniçi kombinezonu görünen bayan,

— Aman ne ayıp, dedi. Hiç erkek kısmı pantalonunu düğmelemez mi?

— Değil mi ya... dedim.

Yaşlı memur,

— Olabilir, dalgınlık, dedi. İnsan borcunu,

harcını düşünmekten pantalonunu düğmelemeye vakit buluyor mu?

Öbür bayan,

— Ne olursa olsun, dedi, insan hem düşünür, hem pantalon düğmelerini ilikler.

O sırada bişey çat! etti. Konuşan bayanın göğsü, maşallah çok beslî olduğundan, sütyenin düğmesi çat diye kopmuş, entarisinin japone kolundan sütyenin bağı dışarı sarkmıştı.

Yaşlı memur,

— Doğru, dedi. İnsan hiç pantalonunun düğmesini iliklemeyi unutur mu: Terbiyesizlik... Öyle değil mi?

— Öyle... Evet. Öyle ya!

— Estağfirullah...

— Yok yok... Estağfirullahı yok bunun, eşeklik...

Odadaki iki kadın birdenbire kahkahalarla gülmeye başladılar. Sonunda işi anlamışlardı. Yaşlı memur durmadan söyleniyordu:

— Her zaman söylerim, kadın olmak rahattır, diye. Kadınlar için ne pantalon düğmesini iliklemek var, ne bişey...

Kadınlar gülmekten katılıyorlardı. Kasıklarını tuta tuta gülerken, ikisi de benim pantalonumu gösterince, ben de,

— Yaaa!.. dedim. Demindenberi ben de işte onu gösteriyordum.

Odadakiler hep birden güle güle, kimi masasının üstüne, kimi yerlere yuvarlandı. Hepsinin elleri benim pantalon düğmelerimi gösteriyor.

Ben de gösterilen yere baktım. Aman Yarabbi!... Ne göreyim...

Susun, susun... Kendimi nasıl dışarı attığımı bilemiyorum... İlk işim, sarkan uçkurumu toparlayıp, pantalonumu iliklemek oldu. Hemen kaçtım oradan.

Evrak da orada kaldı. Utancımdan bitürlü gidemiyorum. Evrakımı almak için zaman geçsin de, ordaki memurlar beni unutsunlar diye bekliyorum.

ESKİLER ALAYIM

— Beyefendi, yüzümün haline bakıyorsunuz değil mi? Herkes bunu merak ediyor. O vakadan sonra ağzım yana kaçtı. Üst dudağım da işte o zaman yarıldı. Dişlerimi daha taktıramadım. Kaşım da patlaktır. Çene kemiğim darmadağınık olmuştu. Hastanede ancak bu kadar düzeltebildiler. Burnum da işte o zaman ezildi. Bakın beyefendi, bu resmim, o olaydan önce çekilmiştir. Hiç şimdiki suratıma benziyor mu? Ne üzerime bina çöktü, ne de depremde yer altında kaldım. Otomobil çarpışması falan da değil... Yoo, savaşa falan da gitmedim. Hiçbiri değil. İş hayatında oldu efendim. Eğer başınızı ağrıtmazsam anlatayım. Bakın, şu iki yıl önceki fotoğrafım. O zaman ağzım, burnum yerli yerindeydi. O hâdiseden sonra işte bu hale geldim. Efendim hikâye oldukça uzundur. Ben bir şirkette küçük bir memurdum. Küçük memurdum ama, derdim büyük. Başımda tam yedi nüfus var. Memur aylığıyla bu iş yürümez. Al abdestini, ver pabucumu dedim, istifamı verdim. Niyetim alışveriş yapmaktı.

İyi hoş ama, bişey satmak için önce o satılacak malı almak lâzım. Limon satmaya kalksam, bizde bir sandık limon alacak para bile yok. Başladık biz almadan satmaya... Yani sizin anlayacağınız, evde eskiden alınmış ne kadar eski püskü, pılı pırtı eşyamış varsa, başladık eskicilere satmaya.

Artık eskicilere satacak evde bişey kalmayınca, kafamda bir düşünce doğdu; eskicilik yapacaktım. Bu işin çok kârlı olduğunu, elli liraya aldığım bir mala, eskicilerin elli kuruş vermemelerinden biliyordum.

Evdeki şiltelerden birinin içini boşalttım, kılıfını sırtıma vurdum, çıktım sokağa.

— Eskiler alayiiim!.. diye bağırmaya başladım.

Cebimde ikibuçuk lira vardı. Yirmibeş liralık mal da satmak isteseler, ikibinbeşyüz liralık mal da gösterseler, ancak ikibuçuk lira verebilirdim.

— Eskiler alayiiim...

— Eskici!.. Eskici!..

— Efendim.

Bir kadın üç lâmbalı âvize gösteriyordu. Bir mal kaça alınır, kaça satılır bilmiyordum ama, şu âvize su içinde yüz lira ederdi...

Cebimdeki ikibuçuk liranın elli kuruşunu yol parası yapabilmek için kadına,

— İki lira vereyim! dedim,

Kadın,

— Hadi oradan! diye beni tersledi, kapıyı kapadı.

— Eskiler alayiiim!..

Bir erkek, iki kişilik karyola gösterdi. Ben,

— İkibuçuk! deyince,

— Defol oradan! diye payladı.

Sokak sokak gezip bağırdığım halde, bir mal alamadığım gibi, üstelik her mal gösteren de beni koğuyordu.

Bir köşe başında iki eskici yolumu kesti,

— Sen nereden çıktın? diye sordular.

— O da ne biçimsiz lâf! dedim, sormak size mi düştü?

Biri yahudi, biri çingeneydi.

— Olmaz! dediler, sen bu sokaklarda eskicilik yapamazsın...

— Nedenmiş? Bal gibi de yaparım.

— Acemi çaylak olduğun belli... Yaparsın ama, kimseden zırnık alamazsın... Her işin kendine göre bir raconu, püf noktası var, demezler mi?

Eskiciliğin de kendine göre bir tutumu varmış. Bu eskiciler, sokakları kendi aralarında bölüşmüşler. Bir eskici, başka bir eskicinin bölgesine girmezmiş.

— Peki, ben ne yapacağım?.. Yani eskicilik de mi yapamıyacağım?

Çingene ile yahudi iyi insanlarmış.

— Yaparsın ama, dediler, kendi başına değil... Biz bu bölgede dokuz eskiciyiz. Seni aramıza alırız, on oluruz.

Akşama, falan yerdeki kahvede buluşmak üzere sözleştik.

Kahvede buluştuk. İş arkadaşlarım, önce tanıştığım yahudi ile çingeneden başka, daha bir yahudi, üç çingene, iki Sıvaslı, bir Ankaralı, bir de Niğdeli yurttaştı. Aralarında bir İstanbul'lu bendim.

Bana işin inceliğini anlattılar:

— Biz her sabah on kişi, kırk adım, elli adım, en çok yüz adım ara ile arka arkaya sokağa çıkarız. Ama hiç kimse, bir önündekini gözden kaybetmez. Anladın mı?

— Anladım.

— En öndeki «Eskiler alayım!» diye bağırır. Öbürleri sesini çıkarmaz, anladın mı?

— Anladım.

— En önde bağıranı birisi çağırır, bir mal gösterir. Diyelim ki bu mal on lira ediyor. İlk eskici bu on lira eden mala otuz lira verir. Anladın mı?

— Burasını anlamadım. On lira eden mala otuz lira verilir mi?

— Çünkü, insanların gözü doymaz. Sen o on liralık mala otuz lira verdin mi, adamın kazanç damarları kabarır. Yenisini yirmi liraya alıp, yirmi yıl kullandığı malı, kırk liraya alacak bir enayi çıkar diye bekler.

— Peki ama, ya otuz liraya al derse?

— Eskicilik tarihinde böyle şey görülmemiştir. Sen otuz verince, adam elli ister. Sen o zaman, «Bayım, buna benden başkası otuz lira vermez. Sonra çağırırsın ama, gelmem» dersin. Arkandaki eskiciye, sağ elinin beş parmağını altı kere sallar, otuz işareti verirsin. Arkadan gelen «Eskiler alayım!» diye bağırır. Adam bu sefer onu çağırır. İkinci eskici onbeş lira verir. Adam onu da savar. İkinci eskici giderken, arkasından gelen eskiciye eliyle onbeş işareti yapar. Üçüncüsü «Eskiler alayiiim» diye bağıra bağıra gelir. Adam onu da çağırır. Üçüncüsü, malın tam değerini verir, on lira... Adam, ilk eskici otuz lira verdiği için, sanki cebinden yirmi lira çıkmış, zarar etmiş gibi kızar, eskiciyi koğar. On lira işaretini alan dördüncü eskici gelir. O, altı lira verir. Arkadan beşinci gelir, beş lira verir. Altıncı eskici dört lira verir. Her eskici malın fiyatını bir lira düşürür. Adam, ilk eskiciye satmadığına pişman olur. Bakar ki, malının fiyatı gittikçe düşüyor; «Allah belâsını versin» der, ya yedinci, ya sekizinciye satar. Anladın mı?

— Anladım ama, ya satmazsa?

— Çok çabuk paraya ihtiyaçları olduğundan satarlar. Satmazsa, ertesi gün, yine satmak ister. Bu sefer önce otuz veren eskici bu sefer beş lira verir.

İşi anlamıştım. On eskici birden çalışacak, kazandığımızı paylaşacaktık. Ama, her nedense hiç kimse onuncu olmak istemiyordu. Bana,

— Sen acemisin, onuncu ol, en arkadan gelirsin, dediler.

Ertesi gün, erkenden işe çıktık. Hepimiz birbirimizi gözlüyorduk. En öndeki yahudi,

— Eskiler alayım! diye bağırmaya başladı.

Bir apartmandan çağırdılar. İki, üç dakika sonra apartmandan çıktı. Bizim ikinci arkadaşa parmaklarıyla ikiyüz işareti yaptı. İkinci eskici Sıvaslı,

— Eskiler alayım!.. diye apartmanın önünden geçti.

Ben köşede oturmuş, sıranın bana gelmesini bekliyordum. Sıvaslı da çıktı, eli ile yüz lira işareti yaptı. Arkadan üçüncüsü... O, sağ elini on defa salladı. Yani mala elli lira vermişti. Dördüncü arkadaşımız çingene, otuz lira verdiğini bize işaret etti. Beşinci arkadaşımız, öbür yahudi, yirmi lira verdi. Herif bitürlü malını gözden çıkarıp satmıyordu. Ben içimden, satsa da sıra bana gelmeden kurtulsam, diye dua ediyordum.

Altıncı arkadaş, elini üç defa salladı. Onbeş lira vermişti. Yedinci, on lira, sekizinci beş lira, dokuzuncu da dört lira işareti verdi. Sıra bana gelmişti. Herif bana da satmazsa, bu iş ertesi güne kalmış olacak, ya da elimizden kaçıracaktık. Omuzumda yamalı şilte yüzü,

— Eskiler alayiim diye yürümeye başladım.

— Eskici!..

Adam beni apartmandan içeri aldı. Eşyadan pek anlamam ama, gösterdiği seksen santim yüksekliğindeki büyük, işlemeli vazo her halde dört, beşyüz lira ederdi. Antika bir eşyaya benziyordu. Adam,

— Bana bak, dedi, bu gördüğün vazo, dedem süvari müşiri Aksak Rıza paşadan kalmıştır. Bir eşi daha yoktur, antikadır. Elini öpene beşyüz liraya satabilirsin. Bak sana açık söylüyorum. Ben bunu Besdestene götürmeye, pazara çıkarmaya utanıyorum. Yüzelli liraya ihtiyacım var. Yüzelli lira ver, al. Vallahi billâhi az önce bir eskici ikiyüz lira verdi de vermedim. Ama sana yüzelliye vereceğim.

Adamın haline acıdım. Çok paraya ihtiyacı olduğu yüzünden belliydi. Ben de geçim zoruyla çok eşyamı sattığım için, ihtiyacın ne olduğunu, çok iyi bilirim. Ama ne yapabilirdim? Benden önce geçen dokuzuncu arkadaşım, dört lira verdiğine göre, ben en kabadayı, üç lira verebilirdim. Bir insanlık olsun diye, elli kuruş da kendimden koydum.

— Üç buçuk lira veririm. Taş çatlasa, on para fazla etmez, dedim.

Arkadaşlarımdan öğrendiğim gibi diller döküyordum.

— Buna hiç kimse, üçbuçuk liradan üçbuçuk kuruş fazla vermez. Sizden üçbuçuğa alırsam, ben de bunu dörde satıp, belki elli kuruş kazanırım. Belki de satamam, elimde kalır. İster verin, ister vermeyin. Siz bilirsiniz. Ama başkası buna elli kuruş bile vermez. Sonra beni de çağırsanız, bu parayı vermem. Bu fiyatı bulamazsınız.

Ben bunları söylerken, herifin iştahını çekmek için bir yandan da üçbuçuk lirayı çıkarmıştım. Beni dinleyen adamın rengi yavaş yavaş değişiyordu. Önce kızardı, bozardı, sarardı, sonra duvar gibi bembeyaz oldu.

— Pekiyi, dedi, içerde satılık başka bir mal daha var, onu da göstereyim.

Madenî vazoyu aldım. O kadar ağırdı ki, yerinden zor kaldırıyordum. Beraber kömürlüğe girdik. Adam, kapıyı kilitledikten sonra,

— Ulan namussuz! dedi, bunu hurda fiyatına satsan yüz lira eder.

Vazoyu kaldırıp kaldırıp suratıma, başıma vurmaya başladı. Kafatasım, patates yumruları gibi şişti. Burun kemiğim çöktü. Çene kemiğim kırıldı. Kaşım patladı. Ağzım carpıldı. Vurdu da vurdu, vurdu da vurdu...

— Ayağını öpeyim! Yapma!.. Yeter artık! diye ben yalvardıkça, o vazoyu kaldırıp kaldırıp kafama indiriyordu. Sonrasını hatırlamıyorum. Gözümü hastanede açtım... İşte suratım da böyle oldu. Ama beyefendi, o kadar üzülmüyorum. Çünkü benim suratım böyle oldu ama, herifin vazosu da kafama vura vura, benim suratımdan daha beter, yumru yumru, biçimsiz bişey oldu. Artık kimse elli kuruş bile vermez.

SİNEKLER OLMASA

On yaşındayken, şöyle diyordu:

— Ah bir çantam olsa... Ah, benim de öbür çocuklar gibi kitaplarım, oyuncaklarım olsa!.. Benim de romanlarım olsa... Bak görsünler o zaman, nasıl çalışırım. Hiçbişeyim yok. Böyle nasıl çalışayım ben?

*

Onüç yaşına gelince, öbür çocuklar gibi kitaplar, defterleri, çantası, oyuncakları oldu. Ama, bitürlü çalışamıyordu.

— Arkadaşlarım gibi elbiselerim yok ki... diyordu. Annem, babam, kardeşlerim hep bir o-

dada oturuyoruz. Böyle daracık yerde çalışılır mı? Ah, bir masam olsa, kendi başıma bir masam, bir dolabım. İşte o zaman nasıl çalışılır, görsünler...

*

Onsekiz yaşında kendi odası da oldu.

— Benim yaşımda bir insan haftada on lira bile cep harçlığı almazsa, nasıl çalışabilir? Kitaplar almalıyım, resimler almalıyım... Ah... ah... bilirim o zaman nasıl çalışacağımı...

*

İstedikleri yirmi yaşındayken oldu.

— Ah şu okul bir bitse... Hayat başka, okul başka... Fakülteyi bitirince öyle çalışacağım, öyle çalışacağım, görsünler... Öyle bir eser yazacağım ki... Ah, ah, şu fakülte bir bitse...

*

Yirmidört yaşında fakülteyi bitirdiği zaman şöyle söylüyordu:

— Bitürlü istediğim gibi çalışamıyorum. Aklım fikrim hep askerlikte... Ah, şu askerliği bir bitirsem, gece gündüz demeden çalışacağım... Çalışmadan eser verilmez. Bir eser yazacağım, herkes benden sözedecek. Ah şu askerlik...

*

Yirmialtı yaşında askerliği bitirmişti:

— Çalışamıyorum ki... Bitürlü istediğim gibi çalışamıyorum. Eserimi yazamıyorum. Bu durumda nasıl yazılır? Hergün ekmek parası peşindeyim. İnsanın sağlam bir işi, belli bir geliri olmazsa nasıl çalışabilir? Ah ah... bir sağlam iş bulsam, eserimi yazmak için, her gece sabahlara kadar çalışacağım.

*

Yirmisekiz yaşında iş gücü sahibi olmuştu.

— Çalışamıyorum vesselam, diyordu, nasıl çalışayım böyle? İnsanın iki odalı evi olacak. Radyosu olacak. Açacaksın radyoyu, müzikten ilham alacaksın... İşte o zaman durmadan çalış.. Ah, ah!... Bir radyo olsa...

*

Yirmidokuz yaşında iki odalı bir apartman kiraladı. Bir de radyo aldı. Ama yine istediği gibi çalışamıyor, yıllardan beri düşündüğü eserini veremiyordu.

— Ah, ah!.. diyordu, bu yalnızlık yok mu, bu yalnızlık... Sanki bu göğsümün içi, sonsuz, dipsiz mağaralar gibi bomboş... İnsan bu yalnızlık içinde nasıl çalışıp da eser verebilir? Bir insanı, şevklendiren, zorlayan bir kuvvet olmalı. Kimin için çalışacağım? Kimden esinlenip de eser vereceğim? Ah, ah... Ey aşk, neredesin?..

*

Otuz yaşında aşık oldu. Hem seviyor, hem seviliyordu. Ama yıllardır düşündüğü o büyük eserini bitürlü veremiyordu.

— Aşk güzel şey, diyordu, güzel olmasına güzel. Ama evlenmeden çalışılmıyor ki... Bir evlensem, o zaman hayatım düzene girer, istediğim gibi çalışırım. Evlenmek de kolay değil. Ah, ah, bir evlensem... Bir dakikamı bile boş geçirmem, boyuna çalışırım.

*

Otuziki yaşında evlendi.Mutluydu ama eserini bitürlü veremiyordu. Çünkü haklı sebebi vardı.

— Geçim derdi bindi omuzlarıma. Ekmek parası için ha babam ha koşmaktan, kendi istediğim gibi çalışmaya vakit yok ki... Eser vermek için, insanın bütün zamanını o esere verip çalışması gerek. O da bu parayla olmaz.

*

Otuzaltı yaşında kazancı artmıştı. Artmıştı ama, bir de kendisini dinleyelim:

— İki odalı bir kat... Odalar da küçücük. Çoluk çocuk gürültüsü de bir yandan... İnsan bu gürültü patırdı içinde eser yazabilir mi? Ah, ah... Şöyle bir beş odalı bir eve çıksam, ne çalışacağım, ne çalışacağım...

*

Otuzsekiz yaşında beş odalı bir eve taşındı. Bitürlü eserini yazamıyordu. Çalışamıyorsa suç onun değil ki...

— Şehir içindeki bir evde insan nasıl çalışabilir? Bu gürültü patırdı içinde gel de çalış... Eserimi yazabilmek için sessizliğe, kendimi dinlemeye ihtiyacım var. Burası, toz toprak, gürültü... Olmaz burada. Ah, ah... Şöyle sakin, sessiz bir eve taşınsam, öyle bir çalışacağım ki... İçimde çalışmaya karşı dinmez bir susuzluk var.

*

Kırk yaşındayken, tam aradığı gibi, sessiz bir yerde güzel manzaralı, geniş bir eve taşınmıştı. istediği gibi çalışabiliyor muydu? Hayır. Çünkü,

— Ah, ah!, diyordu. İnsanın evinde güzel eşyalar olmazsa, duvarlarda değerli tablolar, büyük eşyası olmazsa, rahat koltukları, yumuşacık halıları olmazsa, nasıl çalışabilir... İyi eser verebilmek için, insanın gözü zevkli şeyler görmeli. Bir pikabın olacak. Klasik müzik plakların olacak. Bir yandan gözün, bir yandan kulağın zevk alırken, sen hiç durmadan çalışacaksın. Ah, ah... Şu istediklerim bigün olacak mı Ya Rabbim... Öyle bir çalışacağım ki...

*

Kırkiki yaşında tam istediği gibi rahat, güzel değerli eşyalara da kavuşmuştu. Eğer yine de bitürlü eserini veremiyorsa, o ne yapsın?

— Ah, ah diyordu, benim halimi bir bilseniz. Uzaktan kimse kimsenin derdini bilmez. Para derdi, geçim sıkıntısı çekmiyorum. Karım beni mutlu ediyor. Çocuklarım da iyi... Evim geniş ferah, rahat, manzarası da güzel. Çok değerli, pahalı eşyalarım da var... bol bol zamanım da var. Ama şu sinekler yok mu, sinekler... Bitürlü rahat vermiyorlar ki oturup da çalışayım. Ne olacak benim halim? Nedir bu sineklerden çektiğim? Ah, ah... Şu sinekler olmasa ben bilirim nasıl çalışacağımı... Ama ne yapayım ki, sinekler bırakmıyor. Bitürlü eserimi yazamıyorum. Gündüz sineklerden uyuyamıyorum ki, geceleri çalışayım. Pencereleri kapasam sıcak oluyor. Pencerelere tel çeksem çirkin oluyor. Kışın mı çalışayım dediniz? Kışın sinek olmaz, değil mi? Sanki bu sinekler kışın neye yaşamazlar? Ah, ah... Sinekler de olmasa ben ne yapacaktım, bilmem ki?..

*

Şimdi kırkiki yaşında olduğu için, daha bizim ondan umudumuz kırılmadı. Elbet bigün aradığı koşullara kavuşacak, soluk almadan çalışıp o büyük eserini verecektir.

SATILMIŞTIR

Babamın kendi sözüyle «namus dairesinde» devlet kapısında otuziki yıl hizmetten sonra ikibinbeşyüz lira emekli ikramiyesiyle Cerrahpaşa'da aldığım ahşap evi, alınışından on yıl sonra yirmibeşbin liraya satınca, kendime sağlam bir iş aramaya başladım. Hayatta hiçbir dikiş tutturamadığım, başarısız bir insan olduğum için, bu yirmibeşbin liraya bel bağlamıştım. Bu da elimden giderdi, artık babamdan miras kalan «Namus dairesi»nden çıkıp, başka dairelere girmekten iyi bir çare yoktu. Çok değil, ayda dörtyüz lira gelirim olsa, öper başıma kordum. Gazeteye şöyle bir ilan verdim:

«Ayda dörtyüz lira kazanç getirecek sağlam bir iş için yirmibin lira sermaye vereceğim.»

Ne olur ne olmaz diye beşbini yedek ayırmıştım. Gazetede bu ilanın çıktığı ertesi günü onbeş, daha ertesi günü dokuz, daha ertesi günü de beş mektup aldım. Altı gün sonra mektup bire indi, ondan sonra da gelmedi.

Açtığım mektuplardan çok çekici kazançlar ileri sürülüyor, ama hiçbirinde işin ne olduğu anlatılmıyordu. Bir tanesi şöyleydi:

«Sayın bay,

Yirmibin liranıza karşılık çok garantili olarak ayda bin lira vermeyi kabul ediyorum. Lütfen görüşmek üzere randevu vermenizi rica ederim.»

Önce bu mektup sahibiyle buluştuk.

— Paranız katiyen batmaz. Çünki bizim sermayemiz ne bozulur, ne kokar diyordu. Yirmibin liranıza karşılık elinize her ay bin lira sayacağım.

— Ne işi? diye sordum.

— Gayet temiz iştir, dedi, randevu evi işleteceğiz. Sermayeler de benden. Siz yalnız iyi bir muhitte lüks bir apartman katı kiralayıp içini gayet güzel dayayıp döşeyeceksiniz, o kadar. Malınız yine mal. Kendimi methetmek gibi olmasın, gayet namuslu adamımdır. Kat'iyen hiyle yapmam. Eğer itimadınız yoksa, kapıda durun, hesabını da siz tutun!

— Bana biraz müsaade edin de düşüneyim, dedim.

Başka bir teklif sahibi de,

— Yüksek sosyeteden üç kadın kiralayacağız, dedi, ellerine ikişer üçer bin lira vereciğz. Yılda birkaç defa Beyrut'a, Suriye'ye gidip gelecekler.

— Turizm acentası mı açacağız? dedim.

— Hayır, ithalat işi, dedi. Oradan lasteks mayo, naylon kombinezon, külot getirecekler... Temiz para size ayda ikibin lira... Randevuculuktan daha kârlı, hem de namuslu iş...

— Ya kadınlar gider, bir daha gelmezlerse?..

— Hiç öyle şey olur mu? Hepsi aile kadını, burada kocaları var.

— Müsaade ederseniz, biraz düşüneyim, dedim.

Bir tanesinin teklifi de şuydu:

— Bir apartman katı tutacağız, İçine eşya filan istemez. Yalnız bir iki dürbün alacağız, o kadar Müşteri nah böyle...

— Dürbün ticareti mi?

— Hayır... Röntgencilik.

Aptallaştığımı görünce sordu:

— Siz köyden mi geldiniz?

— Hayır, doğma büyüme İstanbuliyum.

— Öyleyse röntgenciliği bilmiyorsunuz. Müşteriler dürbünle karşı evin penceresini seyredecekler. Karşıda namuslu bir kadın soyunacak. Jimnastik yapacak. Yıkanacak.

— Peki, kadını nerden bulacağız?

— Kadını biz tutacağız. Ama müşterilerin kadını bizim parayla tuttuğumuzdan haberi olmayacak. On dakikası on lira.

— Ne diye uzaktan seyretsinler? Kadının yanına giderler, daha ucuza gelir.

— Amma yaptınız. Onun zevki başka, bu çok moda oldu. Kimsede derman kalmadığından, kadının yanına gidip mahcup olmaktansa, uzaktan başkalarını seyretmek daha zevkli oluyor. Bu işin kaçakçılık gibi yakalanması, randevuculuk gibi basılması da yok.

Ondan da düşünmek için müsaade rica ettim.

Bir tanesi açık saçık filim çekmeyi, bir tanesi bu filmleri evde oynatmayı, bir tanesi de çıplak fotoğraf satışı teklif etti. Hepsi de ayda binle ikibin lira arasında kar vermeyi namusları üzerine yemin ederek garanti ediyorlardı.

Doğrusu ya hiçbiri bana Satılmış Çavuş'un teklif ettiği iş kadar çekici gelmedi. Onun dediği işe hemen aklım yattı, kabul ettim. İyi ki böyle yapmışım. Bugün memleketin parmakla gösterilen zenginlerinden biriyim. Satılmış'la ortak bir şirketimiz var.

Satılmış Çavuş, beni ilk görüşünde öbürleri gibi sana ayda bir vereyim, kırkbin vereyim, demedi.

— Birader, sende para var, bende de akıl var, dedi: İkimiz de varımızı yoğumuzu ortaya koyalım.. Ne kazanırsak yarı yarıya, razı mısın?

— Razıyım ama, ne iş yapacağız?

Satılmış Çavuş bu kazançlı işi nasıl öğrendiğini şöyle anlattı:

— Ben zırhlı alayda şoförlük öğrenmiştim. Terhis olunca toprak beni eskisi gibi sarmadı. Bir kamyon alır, şoförlük ederim, dedim. Köydeki tarlayı, evi sattım. Kamyon almak için İstanbul'a geldim. Bütün acenteleri dolaştım. Hiçbirinde ne kamyon var, ne araba: Büyük mağazaların içine bir kamyon oturtmuşlar, üstüne de «Satılmıştır» diye bir kağıt asmışlar. Bundan başka kamyon yok. Bütün acentelerde, mağazalarda hep aynı şey. Burnumu dayadım cama, satılmış arabayı seyrederdim. Derken efendim, ben satılmış her kamyona, arabaya bakıp durayım, günden güne paalar suyunu çekti.

— Peki Satılmış Çavuş ama, şu yapacağımız işi anlat...

— Dur... Onu anlatıyorum. Beni bir merak sardı. Ulan dedim kendikendime, bu arabalar, kamyonlar, makineler satılmış da, bunları satın alan herifler neden gelip almazlar. Öyle ya... Ben bir kamyon alsam, mağaza vitrinine mostra diye bırakır mıyım? Üzerinde «Satılmıştır» levhası asılı mal, bir hafta, iki hafta, bir ay, öylecene bekleyip duruyor. Sonra birden kayboluyor. Yerine başka birini koyuyorlar. Onun üzerine de yine «Satılmış» levhası... Bunda bir kaşkariko var, dedim. Düştüm işin üstüne. On param kalmadı ama, kazancın yolunu da öğrendim nihayet ...

Satılmış Çavuş'un teklif ettiği işi anlayamadım ama, adam hoşuma gittiği için kabul ettim.

Cadde üstünde aylık kirası dört bin lira olan büyük bir mağaza tuttuk, altı aylığını da peşin verdik. Cebimizdeki son birkaç kuruşla Satılmış Çavuş bir «Satılmıştır» levhası yazdırdı. Mağaza tam takırdı. İçinde «Satılmıştır» levhasından başka bişey yoktu.

— Şimdi ne yapacağız Satılmış Çavuş?. dedim.

Boş dükkanda birbuçuk ay birbirimizi seyrettik. Paralar gitti ama, Satılmış Çavuş hâlâ çok para kazanacağımıza güvenliydi. Bu boş dükkanda nasıl para kazanacağımızı merak ediyordum. Bir sabah elinde büyük bir paketle bir kadın içeri girdi.

— Kürk var, dedi.

— Kaça?

— Üç bin...

— Adresiniz?

— Süheda Akten, Osmanbey, Nur Apartmanı, Kat: 2.

Satılmış, kadının adresini yazdı. Kadın gidince,

— Yahu, kürkü görmeden satın mı aldık? dedim.

— Satın matın almadık, dedi şimdi görürsün.

Paketi açtı. Kürkü çıkarıp vitrine koydu. Üstüne «Satılmıştır» levhasını iğneledi.

Akşama doğru iki güzel kadın içeri girdi:

— Vitrindeki kürkten istiyoruz.

— Nerde hanımefendi, nerdee?., Yok maalesef. Elimizde son bir tane kalmıştı. Onu da sattık.

— Aaaa... pek yazık!.,

— Mamafih, bunu alan müşteri satmak istiyor.

— Kaça acaba?

— Kendisi üçbine almış. Elinde faturası var. Şimdi dörtbin istiyor. Adresini vereyim, gidip ko-

nuşun!.,

Satılmış Çavuş kürk sahibinin adresini verdi. İki kadın gittikten bir saat sonra kürk sahibi hanımla döndüler. Kürkün sahibi olan,

— Sattım hanımlara! dedi.

Satılmış dörtbini aldı, kürkü sarıp verdi. Sonradan Süheda Hanıma üçbinbeşyüz lira verdi. Yalnız kalınca,

— Beşyüz lira kazandık, dedi, al ikiyüzellisini... Artık işler açıldı. Bir kere ayakları alıştı mı hep gelirler.

— Yahu Satılmış, dedim, fatura filan vermiyoruz, defter tutmuyoruz. Başımız belaya girmesin?..

— Ne münasebet? Biz bişey satmadık ki... İki kişi birbirine mal sattı o kadar. Bize ne?

Ertesi gün yeni bir buzdolabıyla, bir dikiş makinesi getirdiler. Üzerlerine «Satılmıştır» astık. Bir haftaya kalmadan ikisi de satıldı, ikibin lira kazandık. Mağaza büyük. Otomobil getiriyorlar, kamyon getiriyorlar. Bizim bütün sermayemiz bir «Satılmıştır» levhası... Eğer günde ikibin lira kazanırsak Satılmış,

— Bugün işler kesat!.. diyor.

Allah bin bin bereket versin. Her sabah dükkandan çıkarken «Satılmıştır» levhalasını öpüp başıma koyuyorum.

Evimizin duvarlarından «Ya Hafız», «Ya Sabur» «Elrız-ı alellâh», «Elkâsib-i habibullah» levhalarını kaldırdım. Onların yerlerine altın çerçeveli «Satılmıştır» levhaları astım.

Bigün ortağım Satılmış'a,

— Çok şükür kazanıyoruz, artık evlenelim, dedim.

— Yooo... Sakın haa!., dedi.

— Neden? diye sordum.

— Bu insanların gözü hep satılmış malda, başkasınınkindedir, dedi. Kıyamet kadar kız, koca beklerken, onlara bakmazlar da, bizim karıları almaya kalkarlar. Bu insanoğlu böyledir işte...

YALNIZLIK

Hani bazı insan vardır, dayağa kaşınır. Benimki öyle olmadı. Anlatayım da, siz hak verin.

Kış ortasında yaz, beni kandırdı. Bütün ağaçları kandırdı da ağaçlar çiçek verdi, ben kanmışım çok mu? Baktım hava güzel, yazdan bir gün sanki... Bütün kış günlerimi kukumav kuşu gibi hatunla karşı karşıya oturup geçirmekten bıkmıştım zaten. Hünkar suyunu çok severim. Bindim bir otobüse, Sarıyer'den sonra bastonuma dayana dayana, tepeye tırmandım. Hünkar suyu gazinosunda kimsecikler yok. Hava güzel ama, kış ortası kim olur? Yine birkaç sandalye var. Sandalyelerden birine oturdum. Karşı tepeleri seyrediyor, sükûnetin musikisini dinliyordum. Dalıp gitmişim. Bir de baktım, bir adam belirdi. Adamdan başka herşeye benziyor.

İçime bir korkudur düştü.. Belki de beni soyacak. Soyduğu bişey değil, zati bir sıkımlık canım var; beynime bir taş indirip dereye atsa hiç kimsenin ruhu duymaz, kurtlara kuşlara yem olurum. Evden çıkarken, şuraya gidiyorum da demedim. Hünkar Suyuna gidiyorum, desem, bu adam kış günü deli olmuş diye bırakmazlardı. Herif geldi. Dört adım önümde bir sandalyeye oturdu. Başladı bıyıklarını burmaya... Hem bıyıklarını buruyor, hem de bana gülümsüyor. Kalkayım kaçayım, dedim, hoş bu romatizmalı bacaklarımla kaçacak halim yok ya, kaçsam bile herif iki adım sonra ensemden yapışacak. Hani insan korkulu rüya görür de, kaçamaz, konuşamaz ya, ben de öyle oldum. Kaçacağım, bacaklarım tutmuyor. Bağıracağım, sesim çıkmıyor. Bağırsam bile, orada imdadıma gelecek, şeytan bile yok... İnsan böyle zamanlarda rüyada olsa, kollarını çırpar, hemen uçuverir. Bu rüyadan da beter. Ne kaçabilirsin ne uçabilirsin!., Herif karşımda, boyuna kaytan bıyıklarını buruyor. Yuvalarından fırlamış, kan çanağı gözlerinin akını devire devire gözümün içine bakıyor. Başımı sağa sola çeviriyorum yine de ona bakıyorum, gözleri iki projektör gibi gözlerimde. Sağlam bu herif deli, beni boğazlayacak, aedim. İçimden, ayet-el kürsi okudum, esmayı-hüsna çektim. Yarabbi, dedim, dört muharebeden sağ salim kaçtım, bu herifin elinden kaçmak için de dizlerime derman ver!

Şöyle bir doğrulayım, dedim, dizlerim kıvrıldı, olacak gibi değil, bari ben de ona gülümseyeyim, belki gönlünü alırım, dedim. Münasip bir miktar tebessüm ettim.

— Selamün aleyküm!..

Oooo!., Adamın ağzından ses çıkınca ferahladım.

— Aleyküm selam!..

— Havalar güzel gidiyor...

— Evet... maşallahı var...

— Şu dereyi görüyor musun?

— Evet!..

— Tam şu büyük kayanın dibinde geçen sene bu zamanlar. Belma'yı boğmuşlardı.

Korkudan dilim damağım kurudu. O boyuna söyleniyordu:

— Üç yaşında bir çocuk, hani öldürülmüştü ya... kaatil hâlâ bulunamadı. Çocuğun ölüsü bu ağacın altında..

Galiba ben, Sarıyer Canavarı ile karşı karşıyaydım. Bütün kuvvetimi topladım, ayağa kalktım

— Bana müsaade dedim.

Adam büyük bir samimiyetle kolumdan tuttu:

— Yooo... Vallahi bırakmam!

Demek ben, bu tepelere tıpış tıpış ölümüme gelmişim. Kadere boynumu büktüm.

— Hadi bir tavla atalım!..

— Vallahi bimem birader...

— Bildiğin kadar!..

Barakaya gitti, bir tavla getirdi. Başladık zarları atmaya... İki üç pulun yerini ancak değiştirdim. Suratımda müthiş bir tokat şakladı, gözlerimde şimşek çaktı.

— Oynayacaksan, namusunla oyna! diye bağırdı.

Anlaşılan adam beni boğmak için, bir bahane arıyor, sesimi çıkarmadan oyuna devam ettim. Bir tokat daha...

— Yutturma, iki-bir geldi, dubara oynuyorsun!

Bir yanlışlık yapmamak için gözlerim zarlarda. Yenilmek için elimden geleni yapıyorum. Üçüncü tokatta yere yuvarlandım.

Şeş oynadım. Bir tokat daha aşketti!..

— Şeş değil, cihar oynayacaksın!..

Zarın altı köşesinden neresi gelse, ben ne oynasam, adam yaradana sığınıp tokatı yapıştırıyordu.

Cebimden cüzdanımı çıkardım,

— Bak birader, dedim, şurada onbeş liram var. Öldüreceksen öldür, yalnız canımı yakma... Boğacak mısın, asacak mısın insanı?.. Ne yapacaksan yap!..

Adam dehşetle irkildi:

— Ne münasebet?

— Münasebetini sen bilirsin! Beni nasıl olsa öldüreceğini biliyorum. Hiç olmazsa azap çektirme...

— Yok, vallahi billahi... Ben hayatımda tavuk bile kesmedim.

— Öyleyse bu dağ başında işin ne?

— Ben bu gazinonun bekçisiyim. Bütün kış burasını bekledim. Beş aydır insan yüzüne hasretim.

Anlaşılan adam bu dağ başında vahşileşmişti.

— Seni görünce, dedi, biraz mühabbet edelim, tavla oynayalım, dedim.

— Muhabbet de edelim, tavla da oynayalım... İyi ama birader ikidebir tokat indirme!

— Haaa... demek ona alındın? Yahu samimiyetimden... Vallahi samimiyetimden... Can sıkıntısından burada patlıyorum, seni görünce şaka yaptım.

Enseme bir tokat daha çekti,

— Hadi, hadi oyna, aldırma! dedi.

Ölüm tehlikesi atlatmıştım. Yeniden dünyaya gelmiş gibi oldum. Başladık tavlaya. Derken suratımda bir tokat daha şaklamasın mı? Gözlerimden kıvılcımlar çıktı.

— Aaa... Bak buna kızarım, şakayı tadında bırak, dedim.

— Doğru oyna! Yutturma! diye bağırdı, bir tokat da sol yanağımda şakladı.

Heriften korkum kalmamıştı,

— Seninle fazla samimi olduk, diye bağırdım, kafasına tavlayı geçirdim. Yere yuvarlandı, kalkamıyordu.

Ben ordan ayrılırken, yattığı yerden,

— Allah aşkına yarın yine gel, beklerim, burada yalnızlıktan patlıyorum, diyordu.

ÇEVİRİ HİKAYELER ROMANLAR

Bir roman yazdım. Üç ay geceli gündüzlü bu romana çalıştım. Dünyada herkes birbirini kandırır; yazar kısmı da kendikendini kandırır.

Başkalarına söylemeye utansam bile, kendikendime söyleyebilirim. Roman çok güzel oldu. Gazetelerden birine götürdüm.

— Biz telif roman neşretmiyoruz! dediler.

— Bir kere okuyun!...

— Ne gereği var, halk telif roman sevmiyor. Bir kitapçıya götürdüm. Daha,

— Bir romanım var, der demez,

— Biz yalnız tercüme romanlar basıyoruz, de di.

Başka birine götürdüm. O da,

— Tercüme varsa getirin, telif roman satılmıyor ,dedi.

Nereye gittimse hepsi birbirinin ağzına tükürmüş. Üç ay, ha babam ha, çalışıp, büyük ümitlerle yazdığım roman, kimse görmeden cami kapısına bırakılacak günah çocuğu gibi elimde kaldı. O zaman aklıma geldi. Bizim arkadaşlar kimi Fransızcadan, kimi Almancadan, kimi İngilizceden, İtalyancadan hikayeler aparıp John son'u Ahmet, Martha'yı Fatma yapıyorlar, sonra kendileri yazmış gibi hikayenin altına imzalarını çkıp, dergilere veriyorlar. Ben neye sanki tersini yapmayayım?

Oturdum, romanda ne kadar Türk adı varsa değiştirdim. Amerikan isimi koydum. Elime bir yerden de Nevyork'un planını geçirdim. Romandaki yer adları da Amerikanca oldu. Şimdi sıra geldi romanın yazarına Marck Obrien diye bir de ortaya Amerikan yazarı çıkardım.

«Yalnız çeviri roman yayınlıyoruz!» diye, beni tersyüz eden gazeteye romanı götürdüm,

— Marck Obrien'den çevirdiğim bir roman getirdim, dedim.

— Çok güzel... Kim bu Marck Obrien?

— Aaa!.. Bilmiyor musunuz? Ünlü Marck Obrien yahu!.. Kitapları bütün dünya dillerine çevrildi.

Romanı okuma gereğini bile görmediler, trink paraları sayıp aldılar. Yalnız bana,

— Yazar ve eseri hakkında bişeyler yaz, dediler.

Sarıldım kaleme:

Marck Obrien'in son şaheseri:

«Struggle for Life»

Amerika'yı yerinden oynatan bu eser bir ayda dört milyon sattı, Bütün dünya dillerine çevrilen bu kıymetli roman nihayet «Hayat Kavgası» adı ile dilimize de çevrilmiştir.

Marck Obrien kimdir?

Marck Obrien Efendi'ye bir de hal tercümesi şişirdim, sormayın. Onsekiz çocuklu ailenin en küçük çocuğu. Babası Filadelfiya'da bir çiftçi. Oğlunu papaz yapmak istiyor. Küçük Marck, daha ondört yaşında, ilâhiyât profesörünün kabaetine iğne batırıp, mektepten koğulmak, zekasını gösteriyor. Tıpkı bir çok ünlü Amerikan yazarlarının hayatı gibi... Balıkçılık yapıyor, kaçakçılık yapıyor, bir zaman altın arayıcılığı yapıyor... Hep bildiğiniz hikaye... Derken kırk yaşında ilk hikayesini «Let us kiss» dergisine gönderiyor. Dili, üslubu o kadar bozuk, anlamsız, saçma ki...

Anlayacağınız uzun bir hal tercümesi. Bizim roman bir tutunsun. Kitapçılar,

— Aman şu Marck Obrien'den bir çeviri de bize yap!... diye peşime düştüler.

Marck Obrien'den tam onsekiz roman çevirdim. Daha da ömrüm oldukça çevireceğim. İş bununla kalmadı. Hani ünlü polis hafiyesi Jack Lammer var ya... Kitabı herkesin elinde dolaşıyor. Ondan da altı kitap çevirdim. Son günlerde işi ilerletmiştim. Hintçeden, Çinceden bile çeviriyordum.

Sevgili okurlar!.. Bizim gazetelerde, dergilerde okuduğunuz Türkçe hikayeler, fıkralar, romanlar var ya yüzde doksandokuzu, inanın ki, yabancı dillerden aparılmıştır. Çeviri diye okuduklarınız da, yer ve insan adları yabancılaştırılmış yerli eserlerdir.

Bu gidişle bir zaman gelecek. Amerikan edebiyat tarihini yazacaklar olanlar. Türkçe romanları okumaya mecbur olacaklar. Benim de artık son umudum, Marck Obrien adıyla, Amerikan Edebiyatında yer almak...

ÇOCUK

Saçları mavimtrak bir sarıydı, önden iki üç perçemi de beyaza boyalı. Ağladığı için, göz kuyruklarının rimeli, yanaklarının kırmızısına karışmıştı. Kombinezonunun sol askısı, japone kolundan aşağı düşmüştü. Nefes nefese karakoldan içeri girdi.

—Çocuğumu kaçırdılar. Yavrum! Yavrumu verin bana...

— Komiser,

— Kim kaçırdı? diye sordu.

— Kocam, komiser bey, kocam olacak herif...

Yüzünde ter, boya, gözyaşı birbirine karışmıştı. Hıçkırıkları arasında kocasıyla ayrı oturduklarını, boşanmak için mahkemelik olduklarını beş yaşındaki oğlu Metin'i biraz önce kocasının kaçırdığını söylüyordu.

— Yavrumu o adamdan alın komiser bey, ben çocuğumu namuslu insan yapmak istiyorum. Onun elinde mahvolur yavrum.

Dilli bir kadındı, az çok okumuş yazmış olduğu belliydi. Komiser kadını yatıştırdı, bir sandalyeye oturttu. Kocasının adresini aldı.

Biraz sonra iki polisle adam ve beş yaşındaki Metin karakola geldi. Kadın çocuğunu görür görmez üzerine atıldı, ama kocası daha atik davranmıştı. Biri bir kolunda biri öbür kolundan çocuğu çekiştiriyorlardı. Avaz avaz bağıran çocuğun sesi, annesiyle babasının gürültüsüne karışıyordu. Polisler karı kocanın elinden çocuğu kurtaramıyorlardı. Bereket versin çocuğun eli çıktı da babası bıraktı. Kadın çocuğu kaptığı gibi karakoldan fırladı. Arkasından koşmak isteyen erkeği polisler tuttular. Adam anlayışlı görünüyordu. Okumuş insanların haliyle,

— Bay Komiser, dedi, siz bu kadını bilmezsiniz. Ben çocuğumu memlekete faydalı bir insan yapmak istiyorum. Bu kadın yavrumu mahveder.

Komiser,

— Çocuk beş yaşında, annesine düşer, dedi.

— İmkansız. Mahkeme çocuğu bana verir. Çünkü annesi...

Erkek, karısının uygunsuz vaziyette yakalandığını, böyle bir kadına çocuğun teslim edilemiyeceğini anlattı.

Bu olaydan onbeş gün sonra bir hastanenin kapısında karı koca yine kapıştılar. Eli bileğinden çıkan Metin hastanede iyi olmuştu. Annesi hastaneden çıkarıyordu. Babası, kadının elinden çocuğu kaptı. Kadın bir atmaca gibi yetişti. Bir kolu sargılı olduğu için annesi ayağından babası da öbür elinden çekiyordu. Çocuğun bu sefer sol kolu omuz başından çıktı. Ama zafer babanındı. Adam bağıran çocuğu sürükleyerek ara sokaklara saptı. Oğlunu kurtarmıştı. Çocuğun iki kolu yarı sakat kalmıştı ama, babası,

— O kadının elinde ahlaksız olmasındansa, sakat kalması daha iyidir, diyordu.

Bir ay sonraydı. Akşamın alaca karanlığında bir otomobil sokağın başında durdu. Arabadan inen kadın, sokakta oynayan çocukların yanına sokuldu. Tam Metin'i belinden yakaladığı sırada kocası yetişti. Çocuk o kadar bağırıyordu ki, etraftan acıyanlar,

— Artık bırak hanım, yazık çocuk ölecek, diyorlardı.

Var kuvvetiyle çocuğun bir ayağını yakalamış çekiştiren kadın,

— Ölsün, diyordu, böyle alçak bir adamın elinde rezil olmasındansa ölsün daha iyi.

Bu çekiştirmelerle Metin ölmedi, yalnız bacakları o kadar ayrılmıştı ki, önce pantalonu yırtıldı, sonra da apış arasında bir operatörün dikişini gerektiren yarılma oldu. Ama ne olursa olsun yaralanan çocuğunu kadın kucaklamış, otomobille kaçırmıştı. Kadın, bir ay hastanede yattıktan sonra koltuk değneğiyle çıkan Metin'i bağrına bastı,

— Yavrum, dedi saçımı süpürge edip seni inşallah iyi edeceğim.

Boşanma davasının ilk oturumundan sonra karı koca salondan çıkarken mahkeme koridorunda bir koşuşma oldu. Kadın, Metin'i kapıp kaçan kocasının peşinden koşuyordu. Merdivenin başında kocasının ceketinden yapıştı. Bir saldırışta çocuğu kaptı. Ama dengesi bozulmuş, çocukla beraber merdivenlerden yuvarlanmıştı. Başından kan akan çocuk bayılmıştı. Kadın,

— Yavrum! diye çocuğu kaptı. Sokağa çıkar çıkmaz kocası yetişti. Biri başından, biri ayağından çocuğu çekiştiriyorlardı. Baygın çocuk bu acıyı duymuyordu.

— Evladımı sana bırakmam.

— Yaa... Sana bırakayım da kendine benzet, ha...

— Affetmişsin sen onu, ben oğlumu çiçek gibi yetiştireceğim.

Polis işe karıştı. Çekişmenin sonunda Metin babasında kaldı.

Uzun tedaviden sonra Metin'in hayatı kurtarılmıştı. İlk savaşta sağ kolu çolak kalan çocuğun, ikinci çekişmede sol kolu da sakat kalmıştı. Sonra bacağı kırıldığı için, ayağı alçıya konmuştu. Bu yüzden bacağının biri öbüründen üç santim kısaydı, topallıyordu. En acısı bu son savaş olmuştu. Bir gözü kör olduğu gibi, merdivenlerden düşerken başı taşlara çarpan çocukta anormallik başlamıştı.

Boşanmaya karar veren mahkeme Metin'i annesine bırakmıştı. Adam, bu kararı temyiz ederken, bir yandan da oğlunu, boşadığı karısından bir gece yarısı kaçırdı. Buna tastamam kaçırdı denemez. Ne babasını, ne annesini tanıyabilen Metin'i tam evden içeri sokacağı sırada annesi yetişmişti. Eski karı koca gece yarısı sokakta

kapıştılar. Metin bir annesinin, bir babasının elinde kalıyordu. Yetişen bekçiye, polise kadın,

— Yavrumu bu canavarın elinden alın, diye bağırıyordu, ben oğlumu büyük adam yapacağım.

Metin ağlıyordu. Babası,

— Namussuz karı, bırakmıyor ki vatana bir evlat yetiştireyim, diye haykırırken çocuğu boynundan tutmuş karısından almağa çalışıyordu.

Metin kulakları sağır olmak ve bir kaburga kemiği kırılmak bahasına yine annesinde kaldı. Kadının bu sevinci uzun sürmedi. Erkeğin ileri sürdüğü sebepler haklı görülmüş, Temyiz erkek lehine davayı bozmuştu. Mahkeme bu sefer Metin'i babasına verdi. Erkek de polis kuvvetiyle oğlunu aldı. Aldı dersek, bu o kadar kolay olmadı. Çocuğun iki sakat koluna yapışan kadın, ayağını da sokak kapısına dayamış,

— Dünyada bırakmam, bu herif çocuğu rezil edecek! diye bağırıyordu. Erkek de,

— Bırak ulan kaltak, diye haykırdı, bırak da şu çocuğu adam edeyim.

Polis işe karışmasa babası Metin'i alamıyacaktı.

*

Metin'in macerası birgün bitti. Annesiyle babası onu çekiştirirken başı birinin elinde, gövdesi birinin elinde kalmadı, ne bacaklarından, ne ortadan ikiye ayrıldı. Ne çürük kuyu ipi gibi ortadan koptu, ne karpuz gibi ikiye ayrıldı. Bu çekişmeye sessiz sedasız bir son verildi.

Babası vatana iyi bir evlat yetiştirmek için yeniden evlendi. Annesi de, büyük adam yapacağı bir çocuğa gebeydi.

ERKEKLİK YÜZÜNDEN

Galata'daki «Banyolu Otel» in üst katında, onaltı kişiyle beraber bir odada geceliği «bir teklik»e kalıyorlar. Otelin kahvesinde daha bir saat önce tanıştıkları Yamuk İhsan'a Tophaneli derler ama, kimlik belgesi olmadığından nereli olduğu belli değil, kendini bildi bileli Tophane kaldırımlarında... Bir saatin içinde canciğer oluverdiler. Kafayı çekmek için kahveden çıktılar. Rize'li Pestil Hüseyin'le karşılaştılar.

— Merhaba ulan Yamuk...

— Merhaba ağbi...

— Nereye böyle?

— Arkadaşla şöyle çıktık.

Öteki hiç tanımadığı Pestil Hüseyin'e,

— Biraz eğlenek, içek, didik hani... dedi.

Hemen kaynaştılar. Beraber yürüdüler.

Tophaneli Yamuk İhsan'ın Müdüriyetteki «Müteferrika» duvarlarında, Sultanahmet, Paşakapısı, Toptaşı cezaevlerinin bütün koğuşlarının duvarlarında imzasını taşıyan beyitleri, serbest yazılmış şiirleri, hatıraları vardı. Bundan başka, İstanbul'un bütün umumi helalarının duvarlarını da, alçak gönüllüiüğünden imzasını atmadığı aşk üstüne yazılmış şiirleri, günlük anıları, taşlama ve yergileri süslerdi.

Yüzüne yayılmış basık burnundan ötürü kendisine «Pestil!» denilen Rizeli Hüseyin, vücudunda taşıdığı bıçak, şiş, falçata yaralarına yarışır bir kabadayılıkla adımları raconlu, bir omuzu düşük yanpiri yanpiri yürüyordu.

İstanbul'a gelen ötekini, şimdi tanıştıkları bu iki arkadaşın havası birden sarıvermişti. Adımlarını, Pestil Hüseyin'in yanpiri temposuna uydurmaya çalışıyordu. Yamuk ihsan gibi sol omuzunu az aşağı indirmişti.

Pestil Hüseyin, camında «Sarı Gül, İçkili Lokanta» yazılı kapıyı, topa dış vurur gibi bir tekme ile açtı. Arkasından Yamuk İhsan kapıyı omuzuyla iterek içeri girdi. Öteki de onlar gibi yaptı.

Yamuk masaya yumruğunu vurdu, bağırdı:

— Baksana Koço... Ulan Koço!..

— Koço oğlum, bizi yan geçme!.. Biz geldik mi, tak damlayacaksın... Bize bir yeni rakı... Üst yanını sen bilirsin.

Şerefe kalkan kadehler tokuşturuldu. İkinci şişede muhabbet koyulaştı. Konuşma erkeklik üstüneydi. Bir ara Yamuk İhsan, Tahtakaleli Cemal'i nasıl vurduğunu anlattı. Pestil Hüseyin,

— Bırak ulan, dedi. Dört kişi bir olup, delikanlıyı uyurken kancıkçasına vurdunuz...

— Kim, biz mi? Biz erkek...

Pestil Hüseyin, İkinci Şubede, dokuz aylık gebe bir kadın kadar şişkin bir dosyası olan sabıkalılardan olduğu için, anlatmaya başladı.

Bir tarihte iki arkadaş demirden bir Meryem ana, bir de bakırdan çarmıhta İsa «Aleyhisse-

lam» ın heykeliyle, tunçtan da iki haç yaptırıp, altın suyuna batırmışlar, sonra İzmir'de toprağa gömmüşler. Zengin bir köylüyü, define bulduk diye kandırıp, demir bakır parçalarını, Bizanstan, Ceneviz'den kalma antika diye yirmibin papale yuturmuşlar. Sonra, Pestil Hüseyin bu işten yakayı ele vermiş de Müdüriyette bir hafta, hiç paydossuz hiç molasız bir araba sopa yemiş. Hem ne sopa... Ama yine de arkadaşını ele vermemiş. İşte erkeklik buna derim ben.

Tophaneli Yamuk İhsan atıldı:

— Sen Galatalı Recep'i demiyor musun? Aynasızlara kamış koyup onu ele veren senmişsin be!.

— Kim? Ben mi? Ulan ben, erkeklik için ölürüm be!.. Ölürüm... Erkeklik...

Öteki altta kalmak istemedi.

Beş candan arkadaş, bir karı satın almışlar. Dağa kaldırıp oynatmışlar. Üç gün üç gece durmamasıya içmişler de yine sarhoş olmamışlar. Hatta karıyı, yüz kayme kârla başka köy delikanlılarına satmışlardı.

— Yani, diyordu, ben öyle üç şişeyle, beş şişeyle «safroş» olmam...

— Koço, ulan!. Masa yangın yerine döndü. Bir şişe daha getir.

Şimdi Tophaneli Yamuk İhsan anlatıyordu. Göğsünü açtı.

— Görün ulan! dedi... Erkeklik dediğin böyle olur, nişaneleri meydanda...

Göğsü, bıçak, jilet, cam kırığı yaralarından çeteleye dönmüştü. Döğme ile, «Ah ulan ah Sarı Melahat» yazılı kolunu sıvadı, boydan boya bıçak yarası. Her yerinde birkaç yara. Ötekinin de sol böğründe bir yara vardı ama... Öyle bıçak, kurşun yarası değil, manda süsmüş, böğrünü boynuzlamıştı.

Pestil Hüseyin, Yamuk İhsan'a,

— Ulan, kıçını aç da göster, dedi, Kürt Cuma'nın önünden dörtnala kaçarken, nasıl şişlemişti mabadinden...

— Kim? Ben mi? Ben... erkeklik... Ulan Koço... Bir şişe daha getir...

Hayır, ötekinin anlatacağı hiçbir erkeklik hikayesi yoktu. Yamuk İhsan,

— Bu dünyada erkek kalmamış be!., diye bağırdı. Anam avradım olsun erkek yok...

Bu söze alınan Rizeli,

— Erçeçlik öldü mü ulan, diye bağırdı, Koço! bir şişe daha getir.

Kadehi susuz yuvarlayan ötekinin gözlerinde şimşek çaktı. Öbürü,

— Erkek dediğin muhabbet yerinde belli olur, dedi.

O zamana kadar hiç sesini çıkarmayan, yalnız üstün bir hayranlıkla anlatılanları dinleyen öteki, erkeklik üstüne bir laf söylemiş olmak için,

— Di heydi içek, irçek kimse görek, bahak!.. dedi

Pestil Hüseyin,

— Arkadaş, yani sen ne demek istiyorsun? dedi.

Elini tersiyle bıyaklarına bulaşmış rakıları silen öteki,

— Heç!. dedi.

— Nasıl hiç?

Yamuk da,

— Sen şimdi gıcık kodun, dedi. Ne demeğe getiriyorsun? Aramızda karı mı var?

— Yooo... Demem o deme değel...

Allah Allah... Ne oluyordu şimdi bu adamlara? Onlar boyuna anlatmışlar, o gık demeden dinlemişti. Kendisi bir laf söyleyince...

Öteki,

— Nirde garı varsa... diye sunturlu savurdu...

— Söyle arkadaş, erkeksen söyle, ne demek istiyorsun sen?

Yamuk İhsan, onun yakasına yapışmıştı.

— Heç... Vallaha heç... Lafın gelişi didik işte...

— Ulan, lafını tart da söyle... Kantarın topuzunu kaçırma...

Pestil Hüseyin sordu:

— Sen erkek misin len?

— İrçeğim!.

— Kak len!..

— Yörü dışarı...

— İrkekliğini göstet!.

Yamuk İhsan'la Pestil Hüseyin,

— Erkeksen, çık dışarı, sokakta bekliyoruz, diye meyhaneden fırladılar. Arkalarından çıksa bitürlü çıkmasa bitürlü, Koço hesap pusulasını uzattı, başına dikildi:

— Elliiki lira...

Buraya iş aramaya geldiğini, on parası olmadığını, arkadaşlarının zorla meyhaneye soktuklarını anlatmaya çalıştı. Ama kurtuluş yoktu. Meyhanenin üç dört garsonu, komisi birden yakasına yapışınca,

— Peki, peki, virek... dedi. Hele sen bir şişe daha getir.

İstanbul'a iş bulup çalışmaya gelmişti. Cebinde birkaç kuruş bozuk parayla bir de ceketinin sol astarı içine dikili canından «kıymatlı» ölüm-

lük, dirimlik bir yüz lirası vardı. Parayı vermeden çıkmak için aklına bir kurnazlık geldi. O da, arkadaşları gibi yapacaktı. Yandaki masada içen adama,

— Yani sen kendini irçekten mi sayıyorsun? dedi.

Adam cevap vermedi.

— Şuna bak, şuna hele!.. Ulan sen irçek misin be!..

Yine cevap yok. Öbür masadakine döndü.

— Sende irçeklik var mı?

Herif sağır mı ne?

— Sen irçek değel misin?»

Arkasındaki masada oturan birine bağırdı:

— İrçeksen çık dışarı!

Ses yok... Öndekine seslendi:

— İrçeklik öldü mü be!..

Hiçbiri aldırış etmiyordu. Sallanarak ayağa kalktı:

— Topunuz garısınız. Şu goca meyhanede ortaya çıkacak bir irçek yok mu be!..

Meyhaneci,

— Gördün ya, dedi. Koca meyhanede senden başka erkek yok. Paraları ver de erkekliğini göster.

Kollarına yapışıp tezgahın arkasına çektiler. Yine parayı vermeyecekti ama, burnunun üstüne iki yumruk yiyip yere çökünce, ceketinin astarını söktü. Parayı verirken,

— Gene irçeklik bende kalsın! dedi.

HEPİMİZİN HİKAYESİ

Ona merhum Ali Bey değil maktul Ali Bey demek daha doğrudur. Çünkü zavallı Ali Bey bir cinayete kurban gitti. İşte bu korkunç cinayeti burada açıklıyorum. Savcılık bunu bir ihbar sayarak hemen harekete geçmeli ve kaatilleri yakalamlıdır. Kaatiller diyorum, çünki Ali Beyi bir kişi öldürmedi. Onu beş kişi birden elbirliğiyle öldürdüler. Bu beş kaatil, bu beş cani, Ali Beyin canı kadar sevdiği, en yakınlarıydı. İşte caniler: Ali Beyin sevgili karısı, sevgili kızı, sevgili küçük kızı, sevgili oğlu ve sevgili küçük oğlu.

Bu beşi de kaatildir. O sevgili eş, kocasını, sevgili yavrular da babalarını öldürmüşlerdir. İftira etmiyorum. Cinayeti bütün delilleri ile önüze sereceğim.

Haklı olarak benim aklımdan zorum olduğunu sanacaksınız Ç,le ya, nasıl olur dört çocuk ve bir anne elbirliği ile bir adamı öldürürler de, bundan savcılığın haberi olmaz, polisin haberi olmaz, hele konu komşunun haberi olmaz. Dahası var, nasıl olur da cesedi muayene eden doktor, adamın bir cinayete kurban gittiğini anlamaz?

Hayır, bunların hiçbirini anlamadılar. Size daha önemli bişey söyliyeyim mi, cinayeti işleyenler bile katil olduklarının farkında değiller. Eğer ceset morga kaldırılsaydı, yine de ortada bir cinayet olduğu anlaşılamazdı. Çünkü cinayet, klasik suç aletleriyle işlenmemişti. Ne tabanca, ne bıçak kullanıldı. Ali Beyi, karısı kahvesine, yemeğine zehir katarak da öldürmedi. Zengin akrabaların mirasına konmak için Amerika'da ve bazı Avrupa memeleketlerinde yapıldığı gibi, her gün miktarı biraz arttırılan arsenikle de öldürülmedi. Ne havagazı ile boğuldu, ne de iple... Öyle ise Ali Bey nasıl öldürüldü?

Ali Beyi, sevgi öldürdü. Eveeet... Bundan en küçük bir kuşkunuz olmasın. Ali Beyi sevgi öldürmüştür; karısının ve çocuklarının sevgisi... Sakın aklınıza kıskançlık filan gelmesin. Öyle değil... Ben size şimdi kadın ve çocuk sevgisinin sebep olduğu bu korkunç cinayeti anlatacağım. Bu cinayetin kökleri otuz yıl öncesindedir. O zaman Ali Bey, hayata yeni atılmış, kazancı pek az bir gençti. Hayatta bütün istediği mutlu bir yuva idi, güzel bir eş ve dört bir yanında kuşlar gibi cıvıldaşan yavrular...

Yoksulluk çekerek, çalışarak, didinerek yetişmiş, ne çocukluğunda, ne delikanlığında, ne de bekarlığında iyi bir gün görememişti.

Çok güzel bir kızla sevişti. Kızın babası, Ali Beye kızını verirken şunları söylemişti:

— Bak oğlum, ben herşeyi açık açık konuşurum. Ben kızımı bir çiçek gibi büyüttüm. Çok nazlı yetişti. Değil yemek yapmak, ev işi görmek, kahve bile pişiremez.

Ali Bey herkese boyun eğecekti. Çünkü seviyordu, çünkü sevgilisi çok güzeldi.

Nişanlandılar. Ali Bey karısına değer bir nişan töreni yapmak için varını yoğunu harcadı. Şimdi eskisinden daha çok çalışmalı idi, daha çok kazanmalı idi. Çünkü sevgilisi, gözlerinin içine bakarak,

— Düğün... demişti.

Bunu ne kadar nazlı, ne kadar yumuşak söylemişti. Düğün mü? Başüstüne. Ali Bey para kazanmak için geceyi gündüze katarak çalıştı. Sevgili karıcığı o incecik si bemol sesi ile,

— Balayı... demişti.

Balayı da ne demek? Bir erkeğe sevdiği kadın bu kadar tatlı sesle değil «balayı»,

— Öl!.. dese ölürdü.

Ali Bey fırtına gibi çalıştı ve kazandı. Dört buçuk ay balayı gezisine çıktılar.

Melek karısı, evet melekti, o melek kanatlarıyla Ali Beyi okşayarak,

— Güzel bir apartıman katı döşeyelim... dedi.

Doğrusu, bunu kelimelerle anlatmadı. Ama Ali Bey, karısının o süzgün gözlerinden bunu anlamıştı. Ali Bey, karısını sevindirecek bir apartıman katı kiralamak, burasını dayayıp döşemek için çok para kazanmak zorundaydı. Bir dakikasını boş geçirmedi. Sonunda bu işi başardı.

Sevgili karısı, Ali Beyin elini tuttu,

— Bir bebeğimiz olacak sevgilim! dedi.

— Ne?.. Bir bebek mi? Aman ne saadet!

Demek Ali Bey baba olacaktı. Öyleyse sorumluluğu artmıştı. Daha çok kazanmak için daha çok çalışmalıydı. Ali Bey de öyle yaptı. Çünkü Ali Bey iyi bir ev erkeği, örnek bir babaydı. Karısı o kadar nazlı, sevimli, ince idi ki, hiçbişeyi isterken zorlamazdı.

— Sevgilim, yazlığa gidecek miyiz? dedi.

Çoğu zaman hiçbişey söylemez, isteğini o ipekten yumuşak bakışlarıyla anlatırdı.

Ali Bey çalışıyordu, o kadar çalışıyordu ki değil gezmeye, kahve içmeye bile vakti yoktu. Yazlığa, hem de en iyisine giderlerdi. Yavrusunun mürebbiyesi vardı. Hanımın hizmetçisi vardı. Evde ahçı vardı, uşak vardı. Karısı başka bir kadının kolunda pahalı bir saat, boynunda güzel bir kolye görse, kocasını gözleriyle okşardı. Bu kadarcık bir işaret, zavallı Ali Beyi neft yağı sürülmüş katır gibi koşturur, çalıştırırdı. Ama sonunda karısına her istediğini alırdı.

İkinci çocukları oldu. Üçüncüsü, arkadan dördüncüsü... İki tane dişi, iki tane de erkek, dört afacan melek... Sırtına yük olmuştu Ali Beyin. Madem ki yük vardı sırtında ve madem ki bu yükü dağ bayır demeden, seve seve namuslu ve dayanıklı bir katır gibi taşıyacaktı, kahramancasına taşıyacaktı.

— Sevgilim, oğlumuz nerede okuyacak?

Elbette en pahalı yabancı okulda...

— Çocuklarımızın geleceği ...

Evet... Bankaya çocukların adına para yatırmalıydı. Oğullarının hayata atılırken paraları, kızlarının da çeyizleri olmalıydı.

Ali Bey ailesinin hayat seviyesini her gün biraz daha yükseltebilmek için, gün olur öğle yemeklerini yemez, sırasında tramvaya binmez, ama karısını kızlarını başları ağrısa Avrupa gezilerine yollardı. Neden mi? Başları ağrımasın diye yollardı. Kızları yabancı liseyi bitirdiler. Oğlunun biri Avrupa'da okudu. O döndü, öbürü gitti, geldi.

Ali Bey , çocuklarına bakarken gözleri baba sevgisiyle yaşarırdı. Doğrusu çocuklar da pırlanta gibiydi maşallah... Karısı, o melek karısı, piyano tuşlarına dokununca çıkan su damlaları sesiyle.

— Evimiz... Kendi evimiz olsa!.. demişti.

Ah bu sevgili kadın!. Ali Bey dişini tırnağına taktı. Geceleri bile uyumuyordu. Öyle bir çalışma ki bir dev makine gibi dağları devirecek. Sevgili karısının o arzusu da yerine geldi. Yedi katlı bir apartman. Ali Bey ölse, gözü arkada kalmazdı. Karısının ve çocuklarının ayrı ayrı bankada paraları vardı. Apartımanın bir katında otururlar, öbür katlardan gelen kiralarla bu hayatları bozulmadan yaşayabilirlerdi. Ali Bey herşeyi yaptığına güvenmeliydi Bigün karısını, çocuklarını başına topladı.

Küçük kızı,

— Babacığım... dedi.

Büyük kızı,

— Babacığım... dedi.

Küçük oğlu,

— Babacığım... dedi.

Büyük oğlu,

— Babacığım... dedi.

Karısı,

— Kocacığım... dedi.

Bu sesler Ali Beye müzik kadar tatlı geliyor ve onların anlamını yalnız kendisi anlıyordu. Kızları, oğulları ve karısı kendisinden bişeyler istiyorlardı.

— Başüstüne!.. dedi içinden. Daha çok çalışmalı, daha çok kazanmalıydı.

Çalışmak için yerinden doğruldu. Ama altında ezildiği yük ağır gelmişti. Kalkamadı. O kadar zor gelmişti ki,

— Oooooh!.. diye bir ses koyuverdi ve küt diye yere yıkıldı. Bu ooooh, onun son nefesiydi. Sevgili karısının, sevgili yavrularının kolları arasında bu sesle can verdi.

İşte merhum Ali Bey, yani maktul Ali Bey böyle bir adamdı.

Şimdi büyük kızı Amerika'da... Küçük kızı ev-

lendi. Büyük oğlu, İtalya'da, küçük oğlu karısıyla balayında...

Ali Beyin apartımanının dördüncü katından kahkahalar geliyor. Zavallı kadın, kocasının acısını unutmak için deli gibi eğleniyor. Yoksa çıldıracak... Aman Yarabbi, ne büyük acı!..

Sevgili okurlarım, aman dikkat edin, sakın bu Ali Bey dostlarınızdan biri olmasın. Şimdi benim için,

— Bu ne zalim bir yazar... dediğinizi duyuyorum. Ben zalim değilim, hayat zalim sevgili okurlarım. Çünkü o maktul Ali Beylerden biri sizseniz, biri de benim...

PANAYIR KALECİSİ

Bu benim ilk İstanbul'a gelişimin hikâyesidir. Ben öyle kolay kolay yazar olmadım. Her ne kadar diplomam yoksa da, değerli bir yazar olmak için gerekli hertürlü üstün nitelikler bende toplanmıştır. Dünya yüzünde bildiğimiz, duyduğumuz ne kadar iş varsa, leke sabunu, pire tozu satıcılığından tutun, seyyar tiyatrolardaki davulculuğa kadar hepsini yaptım. Hiçbirinde de dikiş tutturamadım. Siz de bilirsiniz ki, Avrupa'da olsun, Amerika'da olsun, hiçbir işde dikiş tutturamayıp her işi deneyip beceremiyenlerin çoğu, sonunda ünlü yazar olurlar. Bu kadar başarısızlık, bir insanın büyük bir yazar olması için yeter. Panayır kaleciliğim de bitürlü dikiş tutturamadığım işlerden biridir.

Koltuğumun altında ondört roman, beş piyes, sekizbin mısra tutan şiirler, üçyüz kadar da hikâye ile İstanbul'a geldim. Büyük umutlarım vardı. Gazeteler, dergiler, kitap basanlar beni kapışacaklardı. Hattâ, «Sende bu cevher vardı da neye şimdiye kadar ortaya çıkmadın?» diye bana biraz darılacaklardı.

Hiç de umduğum gibi olmadı. Yazılarımı kimlere götürdümse, hepsi de benim değerimi anlamaktan güçsüz insanlardı. İstanbul sokaklarında, kendi büyüklüğüne yalnız kendisi inanmış her dahi gibi ben de aç kalmıştım.

Bereket versin, dünya yüzünde henüz iyi kalpli insanlar eksik değil. Böyle bir iyi kalpli adam.

— Senin için bitek kurtuluş yolu var, dedi, git, kendini Sarayburnu'ndan aşağı at... Sen de kurtul, dünya da kurtulsun!..

Teşekkür edip ayrılırken,

— Paran var mı? dedi.

— Yok, dedim, ama intihar ederken parayı ne yapacağım? İnsan bilet alıp da mı kendini Sarayburnu'ndan atıyor?

— Hayır, dedi, çiş etmek bile parayladır, yalnız intihar, yalnız bu iş bedava. Ama şimdi Bahar Bayramı olduğundan Gülhane Parkına parasız giremezsin. Al şu yirmibeş kuruşu...

— Öbür dünyada buluşunca öderim, dedim.

Gülhane Parkı tıklım tıklımdı. Kalabalıkta benim gibi garip bir adam gördüm.

— Affedersiniz bayım, dedim, bütün bu kalabalık kendisini Sarayburnu'ndan aşağı mı atacak?.

— Yooo... dedi, daha umutlarımız o kadar kırılmadı.

Adama, niyetimi anlattım.

— Enayiliğini tebrik ederim, dedi...

— Bunda tebrike değer bişey yok ki...

— Bu zamanda senden başka enayi kalmadı da...

— Ama ben korkuyorum, dedim.

— Öyleyse gel benimle, sana iş bulalım, çalış! dedi.

Ben panayır kaleciliğine işte böyle başladım.

Gülhane Parkı'nda daracık toprak bir alan. Yan yana üç tane kale yapmışlar. İkisinde kaleci var, biri boştu. Patron,

— Kalecilik yaptın mı hiç? diye sordu.

— Bu ne biçim soru? dedim. Kalecilik demek ben demek... Bana Çanakkaleli Kâmil Kaleci derler!

Patron,

— Aferin! dedikten sonra işimi anlattı. Kaleyi bekleyecektim. Bahar bayramı için Gülhane Parkına eğlenmeye gelenlerden kendine güvenenler on kuruş verip kaleye şut çekecekler. Eğer gol atabilirlerse, patron onlara bir lira veriyordu. Bana,

— Sabah saat yediden gecenin onikisine kadar kaleci duracaksın! dedi.

— Kaç para vereceksiniz? diye sordum.

— Her kurtardığın gol için bir kuruş, dedi.

— Ya kurtaramazsam?

— O zaman her yediğin gol için elli kuruş ce-

za keserim. Razı mısın?

Kendimi ya Sarayburnu'ndan atacaktım, ya razı olacaktım.

— Razıyım! dedim.

Kaleye geçtim. Panayırın çığırtkanı beni reklâm için bağırıyordu:

— Millî futbolumuzun gözbebeği, meşhuuur kaleci Kâmil hepinize meydan okuyor. Var mı kendine güvenen? Bir gol bir lira...

İlk müşterimi hiç unutamam. Yalınayak, üstü başı benden beter bir hırpaniydi. Topu ortaya koydu. Gerildi, gerildi... Ben şöyle yarı eğildim; kollarımı iki yana açtım. Gözlerim, herifin ayağında... Kendimi dengelemek için bir sağa, bir sola hafif hafif eğilip kalkıyor, yaylanıyordum. Oğlan topa bir şut çekti. Ben ne olduğumu pek anlayamadım ama, direğe çarpan başım yumruk gibi balon yapmıştı. Yattığım yerden,

— Sayılmaz, avut... diye bağırıyordum.

Patron oğlana bir lirayı verdi. Bana da,

— Elli kuruş burcun var! dedi.

İkinci topu yakalayabilmek için gözlerimi dört açmam da boşuna, patrona borcum bir lira oldu... Borcumu ödeyebilmek için, yüz şut yakalamalıydım. Üçüncü şutu tuttum. Fakat iki gündür ağzıma lokma koymadığım için topla beraber kaleden içeri girdim. Yatmaktan, yuvarlanmaktan, çarpmaktan, sıçramaktan, topu tutacağım diye kendimi yerlere vurmaktan elim yüzüm her yanım, elbisem parça parça olmuştu. Suratım çeteleye dönmüştü. Kafamda balon yapmayan yer kalmamıştı. Gece paydos olunca, patronla hesaba oturduk. Benim ayakta duracak dermanım olmadığından yere uzanmıştım. Patron,

— Bugün senin kalene beşyüz top atmışlar, dedi. Bunun dörtyüzelli tanesini yakalamışsın.

Buna çok sevindim. Dörtyüzelli kuruş kazanmıştım.

Patron da aynı düşüncedeydi.

— İlk gün için doğrusu çok iyi, büyük başarı, dedi. Sende istikbal var. Elli gol yemişsin...

— Evet?..

— Her gol başına elli kuruştan, bana yirmibeş lira vereceksin. Hakkın olan dörtbuçuk lirayı çıkar... demek ki yirmibuçuk lira borcun var. Yarın çalışır, ödersin...

— Aman patron, açlıktan ölüyorum. On kuruş ver de simit alayım. Borcum yirmi lira altmış kuruş olsun...

İkinci gün gol yememek için kendimi nasıl parçaladığımı anlatamam size. İki kere top burnuma çarptı. Belki iki kilo kan kaybettim. İkinci gün bitince patrona borcum otuzaltı lira olmuştu... Borçlu olduğum için, işten ayrılıp kendimi Sarayburnu'ndan aşağı da atamazdım.

Bir hafta sonra borcum ikiyüz lirayı geçince, aklım başıma geldi. O sabah yeni bir kalkınma kararı ile kaleye geçtim. Atılan her top doğru kaleye giriyordu. Kılımı bile kıpırdatmıyor, numaradan topu kaçırmış gibi yapıyordum. Patron o gün öğleye kadar yükseksen lira ödeyince,

— Buraya gel, dedi, işine son veriyorum. Yalnız bu yaptığın numarayı öbür kalecilere öğretmemen için al sana on lira...

Panayır kaleciliğinden bir haftada kazandığım on lirayla ne yaptım biliyor musunuz? Kalelere şut attım. Her şut elli kuruştan, on lirayla yirmi gol atıp yirmi lira kazanacaktım.

Öbür kalecilere tam yirmi şut çektim. Hiçbiri de gol olmadı... Dünyada o kadar çok enayi kaleci var ki... Bütün suç işte o enayilerin... Şu golleri yeseler sanki ne olur.

ÇOK ŞÜKÜR

Kadıköy'den Bostancı'ya giden tramvayın ikincisine zor yetişip atladım. Hemen tramvay kalktı. Arka sahanlıkta sekiz kişiydik. Önce sekizimiz de sahanlığa yerleşmeye çalıştık. Aba terlik üzerine lâstik giymiş, şapkası keçeleşmiş ihtiyar, elindeki çıkını, tramvayın arka penceresinin önüne koydu. Kasketli orta yaşlı biri de üstü samanla örtülü sepeti, tramvayın demir sandığının üstüne yerleştirdi. Bezgin yüzlü yolcuya,

— Sakın dayanma birader, içinde yumurta var, dedi.

Yol boyunca sekiz kişi arasında süren konuşma hep bu yumurtadan çıktı. Ama yumurta olmasaydı, yine bir konuşma konusu bulunurdu.

İster yumurta olsun, ister çivi, ister hava... Dileğimiz, içimizi boşaltmak değil mi?.

Kendisine yumurta sepetine dayanmaması söylenilen adam,

— Kaça aldınız? diye sordu.

Soran adamın yüz çizgileri, sanki yerçekimi etkisiyle aşağı doğru sarkmıştı. Öbürü,

— Sorma, dedi, ateş pahası...

Şapkası keçeleşmiş ihtiyar,

— Şimdi ateş pahası olmayan ne kaldı? dedi, herşey öyle...

Bir ben ses çıkarmadım, bir de meşin ceketli, kara bıyıklı adam. Öbür altı kişi «âmin!» der gibi hep bir ağızdan,

— Doğruuu... dediler.

— Şimdi ne ucuz ki?.,

— Ucuzluk rüya oldu beyim, rüya...

— Bakalım, bu gidişin sonu nereye varır?

— Allah sonumuzu hayreylesin.

— Ben bu gidişte hayır görmüyorum.

— Bir gün önce iki liraya aldığın mal, ertesi gün ikibuçuk lira oluyor. Bu nasıl iştir? Sen evinde uyurken, onlar uyumuyor, gece sabaha kadar fiyatları yükseltiyorlar.

— Pahalılığa da eyvallah... İlle velâkin piyasada mal da yok birader.

— Hani bir hikâye vardır, bilir misiniz?

— Bilmem...

— Ama daha anlatmadım ki... Nerden bildiniz, bilmediğinizi?

— Olsun... Çünkü ben hiç hikâye bilmem. Anlatın siz.

— Efendim, adamın biri, bir tarihte emekli olunca onbin lira ikramiye almış. Aman, param ziyan olmasın diye bir işbilir arkadaşına gidip bu onbin lirayla ne iş yaparsa çok kazanacağını sormuş. O da, hemen demir alıp ertesi gün satmasını söylemiş. Adam onbin liraya, diyelim, on ton demir almış, ertesi gün bu on ton demiri onbeşbin liraya satınca sevinçten deliye dönmüş. Bir günde beşbin lira kazanç... Yine gidip o işbilir arkadaşına ne yapacağını sormuş. Oda «Hiç durmadan demir alıp sat! Çok para kazanırsın!» demiş. Elindeki onbeşbin lirayla ancak beş ton demir alabilmiş...

Kasketli adam,

— Neden beş ton? diye sordu.

İhtiyar açıkladı:

— Çünkü demir günden güne pahalılanıyormuş da ondan... Neyse, uzatmayalım, o beş ton demiri ertesi gün yirmibin liraya satmış. Hemen yirmibin liraya iki ton demir almış. O iki ton demiri otuzbin liraya satıp, ertesi günü de kırkbin liraya satın almış. İşte böyle böyle, adam zengin olmuş...

— Eeee, sonra?

— Sonrası, adamın ikiyüzbin lirası varmış ama demir de o kadar pahalılanmış ki, bu ikiyüzbin liraya ala ala, ancak bir büyük temel çivisi almış. Adam, şapkasını önüne koyup düşünmüş: bu temel çivisini ikiyüzellibin liraya satacak ama, bu parayla ertesi günü temel civisi bile alamayacak. Alsa alsa belki bir raptiye alacak... Adam temel çivisini ne yapmış dersiniz?

— Ne yapmış?

— Çakmış duvara, sonra da kendisini o çiviye asmış, kurtulmuş...

Altı yolcu ayrı ayrı dert yanıyor, her birinin yargısını öbürleri, «Eveeet...», «Doğru, çok doğru...», «Haklısın...» diye onaylıyordu. Tramvay Altıyol'da durdu. İnen olmadı. Bir yolcu daha bindi, aramıza sıkıştı.

Yumurtaların sahibi,

— Geçim çok zorlaştı, dedi, eskiden ekmek aslanın ağzındaydı. Şimdi affedersiniz, aslanın ta gerisinde. Sok elini de çıkar bakalım.

Yeni gelen yolcu hemen söze karıştı:

— Herşey pahalı, ama ev kiraları büsbütün pahalı.

Hep birden, yine «âmiiin!» der gibi,

— Doğruuu... dediler.

Kimi pahalılıktan, kimi kiraların yüksekliğinden, kimi aranan şeyin bulunmamasından, kimi de «istimlâk»lerle yıkılan yapılardan dert yanıyordu. Ben orada konuşulanları, başım belâya girer diye, yazmaktan çekiniyorum doğrusu. Öyle coşmuşlardı ki, sanki bu adamlar gecenin bir vakti işlerinden yorgun argın dönüp evlerine gitmiyorlar da, şu geçim sıkıntısını protesto için mitinge gidiyorlardı. Konuşmaları perde perde yükseldi, nutuk oldu. İçimden, «Etmeyin, eylemeyin vatandaşlar, yanıp yakılmakta az buçuk hakkınız var ama, büsbütün de sizin dediğiniz gibi değil. Hem böyle ileri geri konuşursanız önünde sonunda başınız bir gün belâya girer,» demek geliyor ama, korkumdan sesimi çıkaramıyordum... Kızgın adamın önünde durmaya, üstüne varmaya gelmez. Döverler de, söverler de. Onların düşüncesine katılmadım. En iyisi hiç ses çıkarmamak.

Tramvay Yoğurtçu durağından kalkınca, sahanlıktakilerin homurtusu, bağırtısı da son perdeyi bulmuştu. O zamana kadar benim gibi hiç konuşmayan meşin ceketli, kara bıyıklı adam

ırtık dayanamadı,

— Kim demiş aranan şey bulunmuyor diye... Herşey var çok şükür... diye bağırdı.

Bu çıkışı yapan adamın yerine ben korktum. Bir kavga çıkabilir, sahanlıktaki yedi kişi meşin ceketlinin üstüne çullanabilirdi. Ayrı ayrı yedi kişiyi inceledim. Onlar da meşin ceketliye bakıyorlardı. Bir sessizlik geçti. Meşin ceketlinin ne dediğini, ne demek istediğini anlamamış gibiydiler. Adam şaka mı ediyor, yoksa dosdoğru mu söylüyor?

Meşin ceketli,

— Bir yok, yok diye tutturmuş gidiyoruz, dedi. Ne yokmuş? Arayınca her bişey bulunuyor çok şükür...

Öbür yedi kişi sersemlemişlerdi. İlk kendine gelen, suratının çizgileri akmış gibi aşağı sarkık adam oldu :

— Çok şükür... Her bişey bulunuyor.

Ötekiler, yine «âmiiin!» dercesine hep bir ağızdan,

— Çok şükür... dediler.

Meşin ceketli,

— Pahalılık da yok çok şükür... dedi.

Az önce pahalılık üzerine en keskin nutku çeken adam,

— Pahalılığı yaratan biz kendimiziz, dedi, pahalılık var diyerekten zorlan pahalılık yaratıyoruz.

— Evet... Yok, yok diye her bişeyi kuruttuk. Üstümüze uğursuzluk çöktü. Her şey var çok şükür.

— Çok şükür...

— Çok şükür...

Meşin ceketli,

— Ben sibe hesap edeyim de görün, dedi, ben şoförüm. On altı yıl önce ayda yüzyirmibeş liraya çalışırdım. O zaman şekerin kilosu otuz kuruştu. Şimdi şeker iki lira. Ama benim aylık kazancım da altı yüz lira. Ne olmuş? Şeker pahalanmış ama kazançlar da artmış.

Öbürleri,

— Arttı çok şükür... dediler.

Azönce pahalılıktan sözedenlerden biri,

— Doğru, dedi, şimdi para bol. Çok şükür para bol.

— Çok şükür.

— Bir hamal bile günde onbeş liraya para demiyor.

— Demiyor çok şükür.

Şapkası keçeleşmiş ihtiyar,

— Yokluğu yaratan, pahalılığı yaratan biz kendimiziz, dedi, biri çıkıyor «çay yok» diye ortaya bir lâf atıyor, Ondan sonra herkes beşer, onar paket çay alıyor. Sonra neymiş, çay yokmuş. Yok olur tabii - çok şükür her bişey var.

— Çok şükür, bol bol var.

— Çok şükür...

Feneryolu durağında yolculardan biri,

— Çok şükür, çok şükür... diyerek tramvaydan indi.

Meşin ceketli,

— Tabii, şimdi kalkınma var, dedi, kalkınma olduğu için de dışarıya mal satıyoruz, dışarıdan mal almıyoruz. İşte o yüzden de bikaç şey bulunmuyor.

«Çok şükür» demeye alışanlardan biri şaşırıp,

— Bulunmuyor çok şükür, dedi.

Hemen kırdığı potu düzeltti:

— Kalkınma, dedi, yalnız birkaç şey bulunmuyor. Zamanla onlar da bulunur çok şükür.

— Çok şükür.

Meşin ceketli,

— Çok şükür, dedi, şu İstanbul oldu olalı böyle bir kalkınma, böyle imar görmüş mü?

— Görmemiş çok şükür. Yâni, şimdi görüyor. Hazreti Sultan Fatih'ten beri kazma yüzü görmemiş sokaklar açılıyor.

— Açılıyor çok şükür.

— Ne var, ne yok yıkıyorlar.

— Yıkıyorlar çok... Yâni yollar açılıyor.

Caddebostanı'na kadar «çok şükür» dualariyle geldik. Sahanlıktaki yolcular teker teker inmişler, Caddebostanı'ndan sonra, meşin ceketliyle sahanlıkta karşı karşıya kalmıştık. Birden,

— Siz ne düşüncedesiniz? Demindenberi hiç konuşmadınız! demesin mi?

Al başına belâyı, hem de püsküllü belâ... Omuzlarımı kaldırıp başımı içeri çekip, iki elimi yana açtım. Yâni «Bilmem ki, ne diyeyim!» demek istiyordum. Ben, ne ilk konuştukları kadar kötümser, ne sonradan «Çok şükür» dedikleri gibi de iyimserdim. Meşin ceketli bir daha sordu:

— Siz ne dersiniz?

Tramvay çok hızlı gitmese hemen yere atlayıvereceğim. Meşin ceketli zorba. Bir daha başımı omuzlarımın arasına çekip ellerimi yana açtım, dudaklarımı büzdüm.

Meşin ceketli,

— Bu alçaklar var ya, dedi.

— Hangileri? diye sordum.

— Deminden beri «çok şükür» deyip duruyorlar.

— Evet...

— Şimdi onların hepsi bana küfür ediyor. Burada «çok şükür» derken bile içlerinden geçenleri biliyordum. Bunlar nereye çekersen oraya gider. Yeter ki çeken kuvvetli olsun. Böyleleri ne İsâ'ya yâr olur, ne Musâ'ya dost olur.

Tramvay Erenköy'e geliyordu.

— Ne dersiniz, pahalılık var mı?

Meşin ceketlinin nasıl bir karşılık istediğini anlayamadığım için zor bir duruma düşmüştüm.

— Aranan şey bulunmuyor mu? Pahalılık var mı?

— Çok şükür, dedim.

Tramvay durdu da hemen yere atladım. Elbette «çok şükür», meşin ceketliden kurtulmuştum.

VALİ BEYİN BAŞYAZISI

Bayramın ikinci günü ev ziyaretçilerle doldu. Evin büyük oğlu Doğan Bey elinde gazete,

— Vali Bey Bayram gazetesine başyazı yazmış, dedi.

Büyük Hanım,

— Vali Beyi pek severim. Ne yazmış acaba, aman oku... dedi.

Doğan Bey gazeteyi okumaya başladı:

«Otuz günlük oruç ayını gıpta edilecek bir irade metaneti ile tamamlayan vatandaş imrenilir bir ruh saffeti ve samimiyeti içerisinde bayram musafahasına koşuyor.»

Büyük Hanım sordu:

— Nereye koşuyor?

Oğlu Doğan Bey, gazetedeki kelimeyi heceliyerek okudu:

— Mu-sa-fa-ha-sı-na koşuyor.

Misafirlerden biri,

— Husamafa ne demek? diye sordu.

Büyük Hanım,

— Vatandaş nenin mufasahasına koşuyor? diye bir daha sordu.

Gelin düzeltti :

— Mufasaha değil anne, humasafa...

Büyük Hanım kızdı :

— Mustafaha mı Mustafa mı, ben onu senden iyi bilirim.

— Bilseniz, mufahasaya fuhamasa demezsiniz.

— Aaa... Ayol, şimdi muhafasa diyen oldu mu?

— Peki ne dediniz?

— Fusuhama, dedim.

O sırada cart diye bir ses duyuldu. Halının üstünde oynayan torunlardan biri yerdeki Bayram gazetesini yırtmıştı. Musafirlerden orta yaşlı biri, gelinle kaynananın arasını bulmak için söze karıştı:

— Efendim fumahasa demek...

Misafirlerden biri edebiyat öğretmeniydi.

— Fusamaha diye bir kelime hiç duymadım, dedi.

— Siz duymazdınız diye kelime yok mu demektir? Daha sizin duymadığınız dünyada ne kadar çok kelime var.

— Olabilir. Ben duymadım.

O zamana kadar söze karışmamış olan büyük baba,

— Nedir o, dedi, duyup duymadığınız nedir?

— Safahuma kelimesini hiç duydunuz mu?

— Hıı?.. Bildim, Capon adalarından biri olacak. Bu Capon adaları, irili ufaklı dörtyüzden fazla olup, içlerinde en münbit ve mahsuldar olanına Sumahufa adası denir.

— Sumahufa değil baba...

— Ye nedir?

— Husamafa...

— Yanlış yazmışlardır. Doğrusu Fusamaha olacak. Evet bir Capon adasıdır.

— İmkânı yok, Japon adası olamaz. Vali Bey, vatandaşlar koşuyor, diye yazmış. Allah Allah.. Vatandaşların Japon adasında işi ne?

— Turist olamaz mı?

— Amma yaptınız. Bayram diye vatandaşlar Hamusafa adasına mı koşacaklar?

— Atlası getirin, adanın yerini göstereyim.

— Masufaha diye bir Japon adası bulunabilir. Benim ona bir dediğim yok.

Doğan Bey,

— Yahu, diye bağırdı, bir kere kelimenin aslını bozdunuz. Ben gazetede Fasuhama diye okudum, siz yok muhafasa, hamusafa diyip duruyorsunuz.

— Bir kere sen muhafasa diye okumadın, suhafuma, diye okudun.

— Ay, ben sahafuma diye okumadım mı? Vallahi billahi husafama diye okudum.

— Gazete nerde, baksanıza şuna ...Bakın gazeteye suhamufa mı, muhafasa mı şimdi anlaşılır.

— Yerden gazeteyi aldılar. Torun gazeteyi yırtmış, ikiye ayırmıştı. Tam da aradıkları kelime yırtılmış, okunamıyordu. Doğan Bey,

— Ben Humasafa diye okuduğumu gayet iyi biliyorum, dedi.

Bir hanım,

— Evet, dedi, doğru... Siz sahamufa diye okudunuz.

— Tabii canım. İnsan ne okuduğunu bilmez mi? Tabii fusamaha diye okudum.

— Haaa... Şimdi anlaşıldı. Şuna Humasufa desenize. Sahafuma demek bilirsiniz, bazı şeylerin beş altı adı vardır. Mesela, hela... Yüz numara deriz, kabine deriz, tuvalet deriz.

— Memişhane...

— Ayakyolu.

— Sannumero.

— Dabliyusii.

— Kademhane.

— Apteshane.

— Hah işte tamam. İtalyanlar ayıp olur diye bir mecliste helaya bizim gibi kabine demezler, masafuha derler. Şimdi anlaşıldı mı?

— Amma yaptınız baba... İnsaf yahu... Vali, vatandaşlar masafuhaya koşuyorlar, diyor. Yani vatandaşlar ayakyoluna mı koşuyorlar?

— Neden koşmasınlar? Şimdi vatandaşlar her biyere koşuyorlar; trene, vapura, otobüse, tranmvaya... Neresini boş bulurlarsa oraya koşuyorlar. Şimdi boş yer kaldı mı? Boş buldun mu koşacaksın.

— Olamaz, imkanı yok... Bu sahamufa olsa olsa bir bayram yeri, sirk adı filandır.

— Husafama mı?.. Ha bildim, bildim. Dur ayol... Danyal Peygamberin kardeşinin adı neydi?

— Yoo... O başka. Onun adı Husafama. Bayram sevinciyle vatandaşlar Danyal Peygamberin kardeşine mi koşacaklar? Amma yaptınız.

— Sahumafayı şimdi hatırladım. Eskiden Hasamafu adında bir Hint fakiri vardı. Gazetelerde okumuşsunuzdur. Bu Mufasaha zurna çalar, halatı yılan gibi oynatırdı.

— Canım Hint Fakiri Musamuhayı herkes biliyor. Bu o Masafahu değil...

— Safahuma...

— Fasuhama...

— Masufaha...

— Hasafuma...

— Ay aman, bırakın şunu. Ne olursa olsun. Tasası bize mi düştü? Samuhafa, Fasuhama, her neyse...

— Canım Hanım, öyle şey olur mu? Bütün vatandaşlar bayram günü Hasamafu'ya koşarken biz duralım mı? Belki bakkal, çakkal gibi bir şeydir de kahve, çay dağıtıyordur.

Bayramın ikinci günü evde herkesin ağzının tadı tuzu kaçtı. Birbirine darılanlar oldu. Aile gelecek bayrama kadar birbirine dargın kaldı.

Not: Arapça «Musafaha» kelimesi kırk yıl önce kullanılırdı. Ne demek olduğunu halk o zaman da anlamazdı. Anlamı el sıkışmak, selamlaşmak, demektir.

YERLİ MALLAR'DAN PAZEN ALDIM

Sümer Bank'ın Yerli Malları Satış Mağazalarından birine gittik. Önce vitrine baktık. Aman ne güzel şeyler... Mavi mineli bir pazen, bir de kırmızı üzerine beyaz noktalı bir basmayı beğendik. İçeri girdik. Geniş, büyük, tavanı yüksek bir mağaza... Kapının karşısında, kasada bir kız var, manikürlerini törpülüyor. Ortada soba var. İyi giyimli, politika ilerigelenlerinin kılığında, irikıyım, gerdanlı göbekli, enseli bir bey sobanın başına oturmuş kahvesini içiyor. Kasanın yanında bir delikanlı, manikürünü düzelten kızla konuşuyor. Tezgahın arkasındakilerden orta yaşlı bir adam gazete okuyor, Birisi de, yuvarlak cep aynasına bakarak alnındaki sivilceleri patlatıyor. Yine tezgaha dirseklerini dayamış bir genç de kapağı parlak renkli bir polis cep romanı okuyor.

Erken erken gelmişiz. Bizden başka da müşteri yok. Yalnız, dışarda vitrini seyreden üç, dört kişi daha var.

İçeri girince, hiç kimse kafasını çevirip bize bakmadı. Bu ağırbaşlılık hoşuma gitti. «İyi mal-

larımız var!...», «Buyurun bağyaan!...» «Bir şey mi aradınız?» diye yoldan geçenleri kolundan çekip içeri alan tezgahtarları hiç sevmem.

Sağa sola baktık, bize aldıran yok. Kız, manikürünü törpülüyor. Bey gazete okuyor, öbürü sivilcelerini patlatıyor, beriki kahvesini içiyor. Birinin başı romanda... İnsan hangisine gidip bişey söyliyeceğini bilmiyor ki... Tezgaha yanaştık. Raflardaki top top kumaşlara bakıyoruz. Kendi aramızda konuşuyoruz.

— Şunlardan ne güzel perde olur?

— Şu dallı kretonlar da güzel...

— Acaba metresi kaça?

— Eni kaç santim acaba?

— Kime sorsak?

Önümüzdeki delikanlı elindeki polisiye romana öyle dalmış ki, bizi duymuyor bile...

— Ben şu damalı masa örtüsünden alacağım.

— Yavaş konuş, adam kitap okuyor. Hiç olmazsa biraz geç gelseydik. Bizden önce gelen müşteriler ne yapıyorlarsa, biz de onlara bakar öyle yapardık.

Derken başka müşteriler geldi, mağazayı doldurdu. Ama onlar da bizim gibi şaşkın, bir oraya, bir buraya gidip geliyorlar. Resim sergisindeymiş gibiyiz. Müşteriler bu ağır, ciddi havayı bozmamak için birbirlerinin kulaklarına fısıldaşıyorlar. Bu derin sessizliği arasıra, kasadaki kızla, oğlanın şakalaşmaları, sevimli kahkahaları bozuyor.

Müşterilerden orta yaşlı bir erkek, etrafındakilere duyurmak isteyerek,

— Acaba, satış yapılmıyor mu? diye soruyor.

Yaşlıca bir kadın,

— Galiba fiş alınacak... diyor.

Bir genç hanım soruyor:

— Fiş mi, nerden alınacak?

— Herhalde Genel Müdürlükten...

Artık herkes bişey söylüyor, her kafadan bir ses çıkıyor;

— Önce muhtarlıktan temiz kağıdı getireceksiniz.

— Temiz kağıdı değil teyze... İyi hal kağıdı. Yani Hükümet Partisine yazılı mısın? Yoksa bir sabıkan filan var mı diye..,

— Arkadaş, vatandaşlar arasına nifak sokma... Basma ile partinin ne alışverişi var?

— Amma da yaptın birader, sen hiç gazete okumuyor musun? Boyuna basına baskı yapılıyor, diye..

— O basma başka, bu basma başka.

— Kömür tevzi müessesesinden beyannamesi olana, burada istediğini veriyorlar.

— Kömür tevziiyle bunun şimdi münasebeti var mı?

— Var tabii... Kömür de hökûmatın, pazen de, amelikan bezi de...

— Ben çocuğa pabuç alacaktım.

— Pabuç da hökûmatın...

— Canım, şimdi hökûmatı ne karıştırıyorsun?

— Karıştırırım elbet...

— Karıştırırsın ama, ben seni şimdi gider, bu adam ajanstır diyerekten polise ihbar ederim. Adli tıptan rapor alınca, aklın başına gelir?

— Nüfus kağıdınız yanınızda mı?

— Hayır...

— Nüfus kağıdınızla altı vesikalık resminiz yoksa vermiyorlar.

— Şöferlik ehliyeti olmaz mı?

Baktım, olacak değil.. Kahvesini içtikten sonra salondaki tezgahtarla tatlı bir muhabbete dalan adama yanaştım.

— Affedersiniz...

Orali değil, boyuna arkadaşına Beykoz - Vefa maçını anlatıyor.

— Sağdan indi Çetin, bir voli...

— Affedersiniz...

— Ne var yahu? Görüyorsun konuşuyoruz. Turan'ı çalımladı, şut... Top ağlarda.

Başka birine yanaştım:

— Affedersiniz, biraz pazen rica ediyoruz, kimden alacağız?

Sivilcelerini patlatmak için, baktığı yuvarlak cep aynasından başını kaldırmadan, parmağiyle sol tarafı işaret etti. Onun işaret ettiği adam, gazetedeki çapraz bulmacayı çözüyordu.

— Pazen istiyoruz, siz mi vereceksiniz?

— Zühtü Bey'e gidin...

Zühtü bey, acaba hangisi?...

— Zühtü bey, zatıaliniz misiniz?

— Benim n'olacak?

— Hiç... sorduk. Biraz pazen alacaktık da...

Arkasındaki rafa uzandı, bir top siyah renkli pazen aldı.

— Kaç metre?

— Ama biz ondan istemiyoruz. Vitrinde gördük. Penbe de, mavi mavi çiçekleri var.

— Ondan kalmadı.

— Vitrinde var beyefendi.

— O vitrinlik... Vitrinden indirmeyiz...

— O halde şu sarıya bakabilir miyiz?

— İndir, kaldır olmaz! Bak işte uzaktan...

Hepsi de pazen... Hangisini istiyorsan, onu söyle!...

— O sarıyı istiyoruz.

— Ne kadar?

— Beş metre!.

— Ondan beş metre kesilmez... O bütün top...

— Şu yeşil!...

— O dört metrelik bir parçadır. İsterseniz vereyim, ha dört metre, ha beş metre...

Bizimkiler dört metreden çıkar mı çıkmaz mı diye konuşuyorlar. Bay tezgahtar akıl veriyor:

— Eteği kloş yapmazsanız çıkar.

— Çocuklara pijama yapacağız.

— İyi, paçalarını biraz kısa yapın... Zaten bu sene kısa moda...

Bizi beklemekten sinirleniyor:

— Bayım, insanı oyalamayın, bu kadar millet alış veriş edecek... Hangisini istiyorsanız söyleyin!..

Çaresiz, bay tezgahtarın kendisinin beğenip de ilk çıkardığı siyah pazenden beş metre kestiriyoruz. Başka yerde «güle güle kullanın!» diye kumaşı keserler ya bizim Yerli Malların baş tezgahtarı, sanki iki parmağını ağzımıza sokmuş gibi, kumaşı kızgınlıkla «carrrt» diye yırtıyor. Bize bir kağıt uzatıyor.

— Karşıya!...

Karşıdaki, penbe kağıda bir mühür vuruyor. Yandakine!.. Yandaki damgalıyor... Bir hanım penbe kağıdı ikiye parçalıyor, bir parçayı bize uzatıyor. Veznedeki bayana o kağıt parçasını götürüyoruz.

— Saat 12 oldu, paydos, diyor, öğleden sonra.

— Aman bayan, taa Rami'den geldik.

Cevap bile vermiyor. Çoluğu çocuğu otobüse bindirip gönderiyorum. Saat ikide kapıda kuyruk oluyoruz.

Sıram gelince, penbe kağıt parçasını kesiyor, bayana uzatıyorum:

— On lira altmış beş kuruş...

On iki buçuk lira veriyorum.

— Bozuk verin!.

— Bozuk yok...

— Bozdurun efendim; burası sarraf dükkanı değil.

Mağazadan çıktım. Tütüncü bozmaz. Gazeteci bozmaz. Doksan kuruşluk bir çukulata aldım, bozdular. Kasiyer hanıma parayı verdim. Bir pusula uzattı. Tekrar damgaladılar. Damgalı pusulayı başka birine verdim, paketi uzattılar.

Kapıdan çıkarken, mağaza memurlarından soba başındaki,

— Buradan ucuz alıp, götürüp karaborsada satıyorlar, diyordu, bu halka iyilik yaramaz zati... Ben hükümetin yerinde olsam...

Kapıdan çıktığım için, lafının gerisini duymadım.

Eve geldim. Çoluk çocuk sevinçle paketi açtılar. Şaşılacak şey... Bizim paket başkasınınkiyle karışmamış mı? Beş metre pazen yerine, üç metre tülbent almışız...

AMERİKAN EŞYA ARTTIRMASI

Geçen sabah eve geldi.

— Hâlâ yataktan çıkmadın mı? dedi.

— Hava soğuk, soba da yok... dedim.

— Sıcak bir çay iç!

— Havagazını kestiler, çay da yok, şeker de yok...

— Anlaşıldı, senin adam olacağın yok. İster misin seni bir anda zengin edeyim...

— Zaten canım burnuma gelmiş, git işine...

— Ciddi söylüyorum. Seni on günde zengin edeceğim. Bana dua et...

Hikayenin bundan sonrasını rahat rahat anlatabilirim. Kemal'in sözüne uyduk. Babamın evine gittik, bir bahane ile evdekileri sokağa çıkardık. Kemal kapıya bir kamyon dayadı. Babamın evinde ne kadar eski püskü, hurda, dökün-tü eşya varsa hepsini doldurdu kamyona, bizim eve taşıdık. Babam gelince, eve hırsız girmiş, diye telaşa düşmüş, kimin umurunda... Ertesi gün gazetelerde. Kemal'in verdiği şu ilan çıktı:

AÇIK ARTTIRMAYLA
AMERİKAN EŞYA SATIŞI

31 Ekim 1954 Pazar saat 10 da,..... da, Amerika'ya dönecek olan Amerikalı mütehassıs gedikli çavuşu Mr. Arnold Pay'in Amerikan malı nadide ve çok kıymetli eşyaları arttırmayla satılacaktır.

Satış günü bizim evdeki kalabalığı, hiç bir sinemada, tiyatroda, konserde görmedim. Özel arabalar sokağı doldurdu. Ev doldu taştı da sokak adam almıyor. Ne hanımlar, ne beyler... Arttırmaya gelen hanımlardan yalnız birinin kürkü, ben de dahil, bizim bütün eşyalardan daha pahalı... Böyle olacağını ummamıştım.

Kemal'e,

— Rezil oldum, dedim.

— Bak bakalım, kim rezil olacak, dedi.

Arttırma başladı. Tellallığı da Kemal yapıyor. Orta yerde bağırdı:

— Kroehler imzalı iki parça kanepe ve altı parça koltuk!...

Gerçekten, babamın evinden getirdiği koltuklar altı parça değil, parça parça idi.

Kemal devam etti:

— Sayın bayanlar, baylar!... Kroehler imzalı oda takımı... Amerikan çavuşu Arnold Pay'in zarif takımları... Onbeşbin...

Etraftan bir kahkaha kopacak sandım.

— Onbeşbin beşyüz!.. diye ince bir ses çıktı.

— Onaltıbin...

— Onyedi...

— Yirmi...

— Hani efendim, var mı isteklisi? Yirmibin, Amerikan mütehassısının bunlar. Satıyorum, saat-tım!.

Yirmibine gitti bizim eski koltuklar. Eskiciye satsan yirmi lira vermez. Sultan Reşad'ın taht'a cülûsunda alınmış, yayları pırtlamış, yama yama üstüne çivi çivi üstüne, iler tutar yeri yok.

Kemal söylüyor:

— Serjent Arnold'un plastik dine yemek odası takımı... Var mı bu eşsiz Amerikan takımına talip olan? Dokuzbin...

— Onbin...

— Onbir bende!..

Bir ayağı kırık tahta kahve masasıyla iki hasır, bir hezârân ve üç tahta iskemle biner biner artarken, gayet mükellef muhteşem, mücella, mualla bir hanımefendi soluk soluğa içeri girdi. Az önce satılan koltukları sordu.

— Satıldı, dediler.

— Vah, vah, vah... Yazık oldu takıma... Kimin üstünde kaldı?

— Sena Hamfendi'nin.

— Gördünüz mü? Bunu bana inat yaptı. Şu yemek takımını da ben alayım da, çatlasın...

Birdenbire «yangın var! İmdaaaat...» der gibi,

— Yirmi bin!... diye bağırdı.

Bunu duyan Sena Hamfendi,

— Yirmibirbin, bende... dedi.

Sena Hamfendi'nin yanındaki erkek korkarak,

— Etmez karıcığım... dedi.

— Ne? Etmez mi? Aman Galip, senin de hiç zevkin yoktur. Ayol Amerikalı mütehassıs kullanmış bunları... Yirmiüçbin.

— Yirmibeş...

Kemal, herhalde acımış olacak...

— Yirmibeşbin... Satıyorum, saaat-tım!.. diye kısa kesti. Yoksa bizim kırık masa, sandalyeler yüzbine kadar yükselecekti.

— Sayın bayanlar, baylar!... Ultramatik ayaklı lamba!... Bin!...

Bizim evde böyle eşya yoktu. Baktım, Kemal babamın kalın bastonunun ucunu da bir saksıya geçirmiş!... Ultramatik lamba diye üçbin sekizyüze gitti. Lambayı alan hanım,

— Aman bizim salona pek gidecek! diyordu.

Asıl rezalet yataklarda başladı. Şiltenin yırtıklarından fırlamış kirli pamukları görünce başımı duvara çevirdim. Kemal bizim yamalı şilteleri satışa çıkarmıştı:

— Sayın bayanlar! Mister Arnold'un yatakları... Yaylı Holivut yataklar, kauçuk şilteler.., İki bin beşyüz...

— Üçbin...

— Üçbin ikiyüz...

Yataklar beşbin liraya gitti. Babamın evinden getirdiğimiz eşyalardan sonra, bizim evin kırık mökük eşyaları da satıldı. Yalnız eşyalar değil, çamaşırlar bile satıldı. Hâlâ evi boşaltmıyorlardı. Kemal bir ara yanıma geldi. Kolumdan çekip beni banyoya soktu:

— Soyun!... dedi.

— Ne olacak?

— Çabuk soyun! Elbiselerini, çamaşırlarını da satacağım. Sonra gider yenisini alırız.

Üstümde ne varsa çıkardım. Çırılçıplak kaldım. Kemal üstüme, banyonun kapısını kilitledi.

Ben içerden onun sesini duyuyordum:

— Muhterem Hamfendiler, beyefendiler.. Mütehassıs Amerikan çavuşu Mister Arnold'un pantalonu... Halis lastikotin, diz kapakları ve kıçı zarif garnitürlerle süslenmiştir. Beşyüz lira..

— Altıyüz...

— Yediyüz...

Arkadan sıra çamaşırlara geldi:

— Arnold çavuşun naylon kilotu... Yalnız iki defa kullanılmıştır. Elli lira...

— Doğrusu elli lira etmez. Hiç olmazsa beş on kere giymiş olsaydı, beşyüz de verirdim.

— Sayın bayanlar baylar... Mister Arnold Pay'

n keten mendilleri... üç lira...

— Beş...

— Yedi...

— On lira efendim. Satıyorum. Saaat-tım., Aık arttırma bitmiştir efendim.

Dışarda bir uğultu, bir gürültü oldu. Herkes eşyalarını alıyor, taşıtıyordu. Yarım saat sonr bir sessizlik oldu. Kemal'in kapı arkasından sesini duydum:

— Tam yüzkırkyedibin lira kazandık!... dedi.

— Yaşa Kemal!... diye bağırdım, çabuk aç kapıyı, burada dondum.

— Biraz bekle!.. Gidip sana çamaşır, elbise alıp geleyim.

Kemal gitti, Bir saat, iki saat bekledim. Tirtir titriyorum.

Ellerimi bacaklarımın arasına soktum. Zıpladım. Karanlık bastı. Kemal yok...

Şimdi iki gündür banyoda donmak üzereyim. Kapıyı kırıp dışarı çıksam deli diye yakalayacaklar, rezil olacağım. Havagazı açık olsa intihar edeceğim. Bu yazıyı banyoda yazıyorum.

Acaba Kemal'e ne oldu? Tramvay, otobüs altında mı kaldı, yoksa başına bir kaza mı geldi? İyi arkadaştı doğrusu...

NASIL YAZIYORMUŞUM?

Bir mektup aldım, yalnız bana değil, birçok yazarlara gönderilmiş. Şöyle başlıyor mektup:

«Bilirsiniz, okurlar, yazıları ve yapıtları ötesinde, yazarları merak ederler.»

Mektubu yazan bana, «Bilirsiniz» diyor ama, doğrusu ya bilmiyorum, gerçekten okurlar, yazarları «yazılarının ve yapıtlarının ötesinde» merak ederler mi?

Mektubu okuyalım:

«Okurların en çok merak ettikleri özelliklerden biri de, yazarların yazılarını nasıl, hangi ortamda yazdıklarıdır.»

Haa, şimdi anlar gibi oluyorum okurların neyi merak ettiklerini. Doğrudur, okurlar bunları merak ederler. Çünkü, anormal, olağanüstü, sürprizli, şaşırtıcı durumlar bekler, daha doğrusu içlerinden böyle olmasını isterler.

Şimdi mektuptaki sorulara geçelim ve cevaplarımızı verelim.

Soru — Hangi ortamda yazarsınız?

Cevap — Bu ortam, yazacağım yazı türüne göre değişir. Çok ciddi bir yazı yazacaksam, odamın kapısını ve pencerelerini sımsıkı kapatırım. Masamda bir iskelet kafası vardır. Masa lambamı, bu iskelet kafasını aydınlatacak biçime getiririm. Konu üstünde yoğunlaşabilmem için, evde ölü sessizliği olması gerekir. Bu derin sessizlik içinde sürekli olarak biyandan da müzik çalınmalıdır. Brahms, Bach, Bethoven'in yani adlarının başında «B» olan üç büyük «B»lerin eserlerini dinlerim. Dikkatimin uyanık olması için odanın ısısı onaltı dereceyi geçmemelidir. Bunun için yaz aylarında ciddi yazılar yazamam, yazmaya kalkarsam sıcaktan yazılarım mizah olur.

Milli eserleri de yine bu atmosfer içinde yazarım. Yalnız, yazımın milli olması için, masamda buzlu rakıyla sakız leblebisi bulunmalıdır. Yazıyı yazarken zora geldikçe rakı içerek kafamı bulurum. Yazımın evrensel bir düzeye ulaşması için, viskiyle votkayı karıştırıp yaptığım ve adını koegzistans koyduğum içkiden içerim.

Romantik ve lirik yazılar yazmak için dağbaşlarında yada deniz ve göl kıyılarındaki otellere çekilirim. Burolarını sessizlik için değil, otel odalarının anahtar deliklerinden içerdekilerini gözetlemek içinseçerim. Böylece hem sosyal hayatı yakında incelemiş olurum, hem de gördüğüm manzaralardan heyecan duyarım. Çünkü yazar, bir heyecan adamıdır.

Mizah yazılarımı da hamamda yada hayvan pazarlarına yakın, çok gürültülü yerlerde yazmayı yeğlerim.

Çalışma isteği kazanmak için İstanbul bitirimlerinin arasına karışırım. Bir zaman kumarhanelerde, meyhanelerde dolaşırım, oralardan aldığım esini sabahçı kahvelerinde, mevsim yazsa, köprü altı dubalarında defterime not ederim. Yılda birkaç hafta, kimseye haber vermeden serseri hayatı yaşarım.

İşte böyle yada buna benzer saçmalıklar anlatırsam, gerçekten de okurların merakını giderir, ilgilerini çekerim. Yazı masasında çalışırken, kucağıma bir sarışın güzel almazsam, yazamadığımı söylesem... Hayır, bunun yalan olduğunu anlar ve bana inanmazlar. Ama bunu, başkaları

gizli gizli yazarsa, okurlar inanır ve çok ilginç bulurlar. Yalnız yazarları değil, genellikle bütün sanatçıları, ya yarı deli yada tam deli görmek eğilimi vardır. Kimi sanatçılar da yapmacık yollarla deliliğe özenerek okurların ilgisini tırnaklarlar.

Bir şair tanıyorum, bir iş hanında, emlak komisyoncularınınkini andıran oldukça lüks bir yazıhane tutmuştu. Masasında hep yarı dolu içki şişeleri bulundurur ve gelenlere durmadan içiyormuş izlenimi vermek isterdi. Oysa içmezdi, ama kapı aralanırken hemen elini içki bardağına atardı.

Bir şair, en güzel şiirlerini, Beyazıt kulesinin tepesinde, kendini aşağı atıp öldürmek bunalımları içinde yazdığını söylerse okurlar, şairin bu delice isteğiyle, şiirlerinden daha çok ilgilenirler.

Sanırım, yeryüzünde ünleri en yaygın ressam Van Gogh, Gaguin, Toulouse Lautrec'tir. Salt sanatlarından değil bu, delilikleri, sakatlıkları, sanatlarının önünde gitmiştir.

Dünya edebiyat, sanat, felsefe tarihinin kırkelli ünlü adı vardır ki, hiçbir eserlerini okumadıkları halde pek çok kişi onların homoseksüel olduklarını bilir ve aktif mi, pasif mi homoseksüel oldukları eserlerinden daha çok merak edilir.

Şaşırtıcı davranışlarıyla, okurlardaki bu merakı gıdıklamaya çalışan yazarlar da vardır. Kendilerinde gerçekten değer ve sanat gücü varsa, bilerek yaptıkları saçmalıkları, değerlerinin tanınmasına yardımcı olur; yok, değersizseler, ortalıkta maskara, alay konusu olurlar.

Orhan Veli, bunun için sakal bırakmıştır. (O zaman Türkiye'de gençlerin sakal bırakmasına alışılmamıştı.) Siz buna, hiç olmazsa biçimde toplum kurallarına başkaldırmak da diyebilirsiniz. Bir gece Orhan Veli, konuk kaldığı Pendik'te ressam Haşmet Akal'ın evinde nasıl edip de şiirlerine yaygınlık sağlayacağını sabahadek düşünmüş, sonra uçakla İstanbul'un üstüne şiirlerini yağdırmaya karar vermiş. Uçak nasıl kiralanacak, para nasıl bulunacak?

İki üç gün sonra hemen bütün gazete ve dergilerde Orhan'ın «Rakı şişesinde balık olsam» dizesiyle alay ediliyordu. Bu olaylar yüzünden artık uçağa gerek kalmamıştır. Alaylar, tek uçak değil, uçak filolarından İstanbul'a yağdırılacak şiirlerin etkisini yapmıştır. Orhan Veli, gerçekten değerli bir şair olmasaydı, alay konusu olarak kalır, maskara olurdu. Sonraları Orhan'ın şiiriyle alay edenler, alay konusu olmuşlardır.

Ben bu olayı, Bükreş'te Romen yazarlarından birkaç kişiye anlatınca, onlar da bana şu olayı anlattılar. Şimdi adını hatırlayamadığım bir genç şair, üst üste birkaç kitap çıkarmış, ama hiçbir ilgi görmemiş, tek eleştiri yazılmamış. Bigün gazeteler, genç şairin intihar ettiğini yazmışlar. Bütün eleştirmenler kolları sıvamış, gazeteler, dergiler o şairin övgüleriyle dolmuş. Kitapları üstüste birkaç basım yapmış. İki-üç ay sonra da övgü yazan eleştirmenlerden biri, intihar etti bilinen şairi bir meyhanede görünce deliye dönmüş. «Bu alçaklıktır!» «Peki, şair ölmeden önce eleştirmenlerin susmaları nedir?» Bu romen şairi de değerli olduğundan, hiç de maskara olmamış.

Okurların gerçekten hangi ortamda yazdığımı gerçek yüzüyle öğrenmek istediklerini sanmıyorum. Ama sormuşsunuz, anlatayım. Ortam mortam diye bişey yok, ne demek ortam? Hiçbir Türk yazarı, yazı yazması için uygun bir ortam arayacak duruma gelmemiştir. Nerde, neresini, nasıl bulursak, orda yazmak zorundayız. Yalnız son yıllarda, bazı senaryo yazarlarını, film yapımcıları gürültüsüz otellere götürmeye başladılar. Bu oldukça lüks otelerde kapanıyor, onbeş-yirmi gün yiyip içip senaryo yazıyorlar. Bu yazarlar, bu rahat ortam içinde daha iyi senaryo yazamıyacaklarını biliyorlar. Ama, filmcilik paralı iş olduğundan, şu ölümlü dünyada beşon gün rahat etmek yazarın da hakkı değil mi? Bu otellerde yazılmış senaryolardan sanat değeri olan film yapıldığı görülmedi. Bu senaryolar, rahat otellerde değil de, Dolmabahçe Sarayı'nda yazılsaydı, çok mu daha iyi filmler yapılacaktı?

Ben genellikle yazılarımı evimde, tıklım tıklım kitapla dolu odamda yazarım. Bunu da karım, «Hangi Türk yazarının seninki gibi özel odası var? Hâlâ da yakınıyorsun...» diye sıksık başıma vurur. Yazıya başlarım, kapı zili çalınır. Birisi açacak diye bir zaman beklerim. Kimse açmayınca, zil belasından kurtulmak için kalkar kapıyı açarım. Apartman kapıcısı gelir, bakkalın çırağı, manavın çırağı gelir, sucu, sütçü, hizmetçi, dilenci, ayak satıcıları, hayır kurumlarının makbuzla para toplayan gezginci adamları gelir. Onların kapı zilleri ve onlara kapıyı açmalarım arasında zihnimi toparlamaya çalışıp kaldığım yerden yazmaya uğraşırım. Sonra kahvaltı ederiz. Yine odama çekilirim. Okula gitmedikleri günse, iki oğlumun patırtıları başlar, onları türlü yolla barıştırmaya, yatıştırmaya çalışırım.

Gazeteci gelir. Cinayet, rezalet, sefalet haberriyle dolu gazeteleri okuyunca sinirlerim bozulur. Yine yazmaya çalışırım. Sonra tanımadığım bir yada birkaç kişi gelir. Bunlar, yardım yada hiçbir zaman ödenmeyecek borç isteyenler olduğu gibi, dertlerini dökmeye hiç aklımın ermediği işleri danışmaya gelenlerdir. Kendi yazılarımı yayınlatacak yer bulamazken, bu gelenler içinde, romanlarını, piyeslerini, şiir yada hikayelerini okuyanlar, okumamı için bırakanlar, bunları bir yerde yayınlatmamı isteyenler vardır. Ara da alacaklılarım da gelir elbet... Evdekilerin her biri, kendi havasında biyere çekip gittiği için, çok zaman öğle yemeğimi kendim hazırlar, tek başıma yerim. Öğleden sonra pek uzaktan şöyle bir tanıdığım yada hiç tanıyamadığım kişiler gelir. Sanki başka bişey yapabilirmişim gibi «Galiba çalışıyordunuz» derler, «Sizi işinizden alakoyduk» diyerek enazından bir saat oturup laklak ederler. Yine ziller... Yine gelen giden... Akşam olur. Akşam yemeği... Yine patırdı gürültü... Yine gelen giden... Geceyarısından sonra rahattır. Başka yapacak kimse olmadığı için, çayımı kendim yaparım. Karımın sık sık, başka hiçbir Türk yazarının sahip olmadığını başıma kaktığı odama çekilirim. Oooh. Tam çalışma zamanı, saat iki, üç... Allah kahretsin, o zaman da uykum gelir.

İşte böyle, arada vakit bulabilirsem, yazı da yazarım.

Soru — Nasıl yazarsınız?

Cevap — Bu sorunun cevabını da okurlar merak ediyorlarmış. Öyleyse... Anadan doğma soyunur, öyle yazarım. Çok meraklı değil mi?

Birçok ünlü yazarlar gibi, odamda gidip gelip volta atarak, ayağımı ılık suya sokarak, yatarak, yazmam. Ben, yazarken amuda kalkarım, bacaklarımı ensemden geçirdikten sonra yazmaya başlarım. Kan beni coşkulandırır. İnsan kanı içemediğim için, yazmaya başlamadan önce, buzdolabındaki sürahiden bir kadeh tavşan kanı içmeye alışmışımdır. Bir kadeh kan içmedikçe aklım başıma gelmez.

Gerçek böyle olsaydı, okurlar için çok ilginç olacaktı. Oysa ben, herhangi normal insan nasıl yazarsa öyle yazarım, başka türlü yazılabileceği de hiç aklıma gelmez. Önüme kağıdı, elime kalemi alır, başlarım yazmaya.

Çok yazmaktan, sağ elimde onyedi yıldanberi «yazar krampı» denilen bir hastalık vardır. Başka her işi kolaylıkla yapan sağ elim, yazı yazarken, bir iç dirençle karşı koyar. Onun için daktiloda yazmayı yeğlerim. Sandalyenin üstünde bağdaş kurup yazdığım, belki okurlara ilginç gelebilir. Çocukluğumda, yoksul evimizde hep bağdaş kurarak oturduğum için, bu alışkanlık o zamandan kalmadır. Bağdaş kurmada, boyumun kısalığının da etkisi var sanırım. Sandalyede otururken, ayağım yere rahat dayanamadığı için, sağ ayamı altıma alır, öyle otururum. Eh, yine de oldukça acaip sayılabilir.

Soru — Yazmak için kendinizi nasıl hazırlarsınız?

Cevap — Bakınız, bu çok önemli... Yazmaya başlamadan önce, müthiş sinir bunalımları geçiririm. Evdekilere bağırır, çağırırım. Sinirden tepinirim. Yalnız tırnaklarımı değil, kalemimi de kemiririm. Kırılacak bazı eşyaları atıp kırdığım olur. Bu duruma geldim mi, «Aman, esin geldi, yazacak... Susun!» derler, evde tıs çıkmaz...

Hadi canım, siz de... Nerde böyle şeyler? Nerdeee? Sanatçılar, büyük eserlerini vermeden önce yada verirlerken sinirli olurlarmış... Püff...

Hayatımda en büyük özlemlerimden biri nedir, bilir misiniz? Ben de birazcık, ama pek azıcık nazlanayım, numaradan olsun sinirliymiş gibi yapayım, hani o yaratma öncesi numaralara gireyim de, karşıdakiler de hatır için, buna yalnız beş dakikacık katlansınlar... Nerde?... Hep bunun tersi olmuştur. Ne zaman kendim için önemli saydığım, bir yazıya oturacak olsam, terslik ya işte, benim yapmam gereken şeylerin yüz katını bana başkaları yapar.

Soru — Konu mu sizi bulur, yoksa siz mi konuyu bulursunuz?

Cevap — Meraklı okurlar acaba buna nasıl bir cevap beklerler? Konu kapıyı çalar «Ben geldim» derse, bunu beğenirler mi? Yoksa ortaçağın gezgin abdal dervişleri gibi, dağ, bayır dolaşıp konu ararım mı, diyeyim?

Doğrusu bunların ikisi de olur. Yenilerini hiç eklemeden, notları dosyalarımda birikmiş konularımı, bundan sonra daha yüz yıl yaşasam ve durmadan çalışıp yazsam yine de bitiremem. Bir yazarın en büyük dramı ölümünden sonra geride bıraktığı konuları, yarım yazıları, kendisinden başka hiç kimsenin yazamıyacağıdır.

Ne kendiliğinden gelen konuları, ne arayıp bulduğum konuları yazarım. Çünkü, her ikisi için de zaman ve geçim parasının olması gerekir. Ben şöyle yaparım: En zorunlu geçim için gerekli parayı kazanayım diye otururum masama, başlarım yazmaya, işte bu...

Soru — Yazar, elverişli yazma ortamını kendisi mi hazırlar, yoksa bu ortamın doğmasını mı bekler?

Cevap — Elverişli yazma ortamı ne demek? Hayatımda hiç böyle ortam görmedim, nasıl olduğunu da bilmem. Yazılarımın pekçoğunu cezaevi koğuşlarında, cezaevi hücrelerinde yazdım, acaba buraları elverişli ortam mı sayılır? Eğer öyleyse bu ortamları ben hazırlamadım. Bu elverişli ortamın doğmasını beklemeye kalkarsak, hohoooo, biz değil bizden sonrakiler de daha çok beklerler.

Soru — Yazmak için günün hangi bölümünü (gece - gündüz) yada saatlerini seçersiniz?

Cevap — Geceleri, hem de sabaha karşı, özellikle de ay çıktığı geceleri seçerim. Çünkü ölü gecenin bu saatlerinde içimde canavarlar uyanır. Beni bu durumda birden görenlerin söylediğine göre, yüzümün biçimi bile değişir, ellerim pençeleşirmiş... Gündüz insan, gece canavar yani...

Hangi Türk yazarı, yazı yazma zamanını seçme hakkına sahiptir ki? Gece, gündüz, hangi saat olursa olsun, bir olanak bulunca yazmaya çalışırım.

Soru — Bir yapıtın ortaya çıkması, «doğum-doğurma» olarak nitelendirilirse, bu «doğum - doğurma»yı nasıl yaparsınız?

Cevap — Hiç belli olmaz ...Kimileyin sezaryenle doğururum, kimileyin dokuz doğururum, kimileyin de ışığı gören dışarı fırlar... Bir bakmışsın, iyice kısırlaşmışım, hiç doğuramam... Bu «doğurmak» nitelendirmesini hiç sevmedim ya, bir eserin yaratılmasına doğurmak diyorsanız ne yapalım... Doğurgan sayılırım, ama doğurganlığımdan değil, zora gelmemden çok doğurmam... İster istemez doğuracaksın; yaşam koşulları, geçim zorla doğurtturuyor, yumurtlatıyor bile.

HANGİ PARTİ KAZANACAK ?

HANGİ PARTİ KAZANACAK?

— Murat Ağa herbişeyi bilir, dediler.

Kasabaya gelince, birkaç gece Murat Ağa'nın evinde misafir kalmıştım. Kahvede Murat Ağa'yı buldum.

— Murat Ağa, sen bilirmişsin, öyle dediler. Söyle bakalım, bu seçimlerde hangi parti kazanacak?

Murat Ağa,

— Heç belli olmaz, dedi.

— Hangi parti kuvvetliyse o kazanmaz mı?

— Yok. Belli olmaz. Ak koyun kara koyun seçim sonunda belli olur. Bu kasabadakilerin her birine teker teker sorsan gene bilinmez. Niden, biliyo musun? Bak diğne.

Sol bacağını altına aldı, peykeye bağdaş kurdu. İyice yerleştikten sonra cigarasını yakıp anlatmaya başladı:

— İlkin bu bizim memlekette parti marti yoktu. Vardı ya, yalnız adı var, kimi kimsenin partiden haberi yok. Biz o zamanlar partiyi hökümet bilirdik. Koca bir bina, hökümet binası içinde parti varmış, denirdi. Derkene bir parti işidir çıktı ortaya, bir cayırtıdır koptu. Terzi Kamil, bana geldi. «Murat Ağa, gel seninle şu yeni çıkan partinin bir şubesini de burda açalım» dedi. «Ulan oğlum Kamil, bu senin parti dediğin hırdavatçı dükkanı değil. Git işine...» dedim. Arkadan abukat Rıza, yeni particilerinin kodamanlarıynan konuşmuş. Mektüpleşirmiş. «Bu melmeket senin sözünü diğner, gel şu partiyi kuralım» dediler. «Ulan oğlum, sizin aklınız ermez» dedim. «Bir vakit melmekette selbes fırka deyi bir fırka kurulduydu. O selbes fırkayı kuranları darmaduman ettiler. Heriflerin ocağına incir ağacı diktiler. Hiç biri melmekette dutunamadı, macır olup gittiler.» Abukat Rıza Bey, «Aman Murat Ağa, şimdi ne zaman... O zamanlar geçti. Şimdiki zamanda Emerika'da her nasılsa, bizde de öyle olacak. Herbir insan bir partiye girmeye ganunen mecburdur.» dedi. Uzatmıyalım, kurduk partiyi. Biz partiyi kurunca, öbür partide kaç insan varsa hep bizim yeni partiye döküldüler. Partinin katibi adam yazmaya yetişemiyo. Ulan, bu kadar adamı ne yapacağız? Beni bir korku aldı yiğenim, heç sorma... Abukat Rıza Bey bizim başkanımız olduğundan «Aman Rıza Bey, şu kaydı kapayalım, başımıza bir iş çıkacak» dedim. «Hiç bir iş çıkmaz» dedi. «Adamı çok olan parti makbuldür» dedi. «Ne kadar çok adamımız olursa hökümeti biz alırız» dedi. Öbür partiden gelen yetmezmiş gibi, parti pırtı bilmeyenler de bizim partiye girmediler mi yiğenim! Bunun sonu nereye varır? Amanın... Amanı zamanı anlayan, bilen mi var? Gelen giriyor. Memleket bizim partiye doluyor yiğenim. Yukardan bi duyan olursa tiftiğimizi atarlar. Hiç olmazsa, ben şu partiden çıkıp ötekine gireyim, dedim. Bize boyuna parti merkezinden tebrik gelirmiş. Bizim Abukat Rıza Bey bir nutuk veriyor ki, sanırsın alkıştan pazar yeri yıkılacak. Derken yiğenim, bir haber geldi, bizim partinin genel başkanı geliyormuş diye... Yediden yetmişe melmeket yollara döküldü. Bir yukardan gören duyan olursa, bizi hep buralardan sürerler de ibret olsun deyi kasabayı dört bucağa dağıtırlar. Sen nutku, bizim partinin genel başkanından diğne. Herif bi konuşuyo, milleti hüngür hüngür ağlatıyor, bi daha, güldürüyo. Sanırsın yiğenim, düğmemiz herifin elinde. Düğmeyi çevirdi mi ağlıyoruz. düğmeyi öbür yana çevirdi mi gülüyoruz.

Nutuk bitince parti binasına geldi. Bizim Abukat Rıza'ya,

— Kasabanın nüfusu ne kadar? diye sordu.

Rıza Bey,

— Yirmidörtbin, dedi.

Bizim genel başkan,

— Seçime girmiyecekleri, yani oy vermeyecekleri nüfustan sayma, dedi.

— Onları saymazsak, seçmenler aşağı yukarı oniki bin...

— Bizim partiye kaydı olan ne kadar?

— Dokuzbin...

Genel başkan,

— Öyleyse bu kasabada seçimi kazandık! diye bağırdı.

Sonra yiğenim, bizim partinin genel başkanı

gitti. Öteki partiyi bir korkudur almış. Hemen o partinin başkanı bizim kasabaya seğirtti. O gelmeden ben bizim partiden çıkıp ötekine girecektim ya, herif birden bastırdı. Bu sefer de o, bi nutuk çekti. Amanın yiğen, olursa nutuk böyle olur canım. Büyük camide mevlit okunsa millet böyle ağlamaz. Nutkunun sonunda,

— Vatandaşlar, dedi, biz iktidarda kalırsak, her köylüye pangadan bin gayme borç vireceğiz.

Vay yiğen vay, panganın borç vireceğini duyan, öteki partiye bi koşuş koştu. Ertesi gün bizim Abukat Rıza başını, dizini döğüp durur.

— N'oldu Rıza Bey, köpek dişin mi ağrıyo? dedim.

— Dişlerim takmadır, hamdolsun ağrımaz. Daka kötü, bizim partinin üyeleri hep o yana geçti.

— Bize heç mi kimse kalmadı?

— Bi kurucularnan bi de panganın bin gayme vireceğini duymıyanlar bizde kaldı.

Başladım ben de döğünmeye. Ben saçımı başımı yolarım, Abukat Rıza saçını başını yolar.

Aman Rıza Bey, didim, böyle döğünmeğilen iş bitmez. Di kalk, biz de öteki partiye girelim. Geç kalırsak tefter doldu diyerek bizi almazlar.

— Dur hele, merkeze tilefon ettim, bakalım ne cuvap gelecek?..

Yiğen, kasabada bi alışveriş başladı, bi alışveriş başladı, heç görülmüş şey değil. Millet para yiyo canım.

— Ulan bu ne rezillik, parayı sokakta mı buldunuz? diyorum.

— Pangalar biner gayme virecek ya... diyorlar.

Dereyi görmeden paçalar sıvanır mı? Biz sıvarız yiğen. Abukat Rıza, elini başına vuruyo da,

— Heyvaah, seçimi kaybettik, deyi bağırıyor ki bağırtısından dağ taş inliyo.

Derkene yiğen, bizim partinin genel başkanı gene dört nala seğirtti. Vallaha tomofilden inmedi de ayağının tozuynan tomofilin üstüne çıktı, bi nutuk çekti. Allah Allah!.. Canım, bu senin laf dediğin nasıl bişey?.. Bi ağzını açıyo millet ağlıyo, bi ağzını açıyo millet gülüyo. En sonunda,

— Vatandaşlar, didi, buraya benden önce biri gelmiş, pangadan bin gayme virilecek deyi sizi kandırmış. Biz iktidara geçersek, hane başına pangadan ikibin gayme borç vereceğiz.

Ah yiğen, olmalısın da görmelisin. Bizim partinin dokuzbin azası yok muydu. Sekizbin yediyüzü öte yana geçmişti. İkibin gaymeyi duyan hep bu yana, gene bizim partiye aktardı da, eskiden dokuzbin iken üye sayımız onbirbini geçti. Abukat Rıza,

— Bu sefer seçimi silme kazandık, diyo.

Bi Rıza değel, herkes böyle diyo.

Kasabada bi alış-veriş başladı, eski alış-veriş yanında heç.

— Ulan bu ne? diyorum.

— Öteki partinin virdiği para bitti, şincik de sizin partinin virdiği ikibin gaymeyi yiyoruz diyorlar.

Yiğen, bizim köylü kısmının işine akıl mı erer! Eline geçmemiş parayı yir, bitirir de yeniden virilecek parayı yemeye başlar.

Bu sefer öteki parti ilerigelenleri döğünmeye başladı. Onların başkanı geldi.

— Pangadan ikibin gayme vireceğiz deyi sizi aldatmışlar, dedi.

Bizim partiden biri,

— Aldatmadılar, didi, nasıl aldatabilirlermiş. Biz o virilecek parayı yidik bilem...

Başkan,

— Pekiy, say ki aldatmadılar, didi, öteki parti hane başına ikiibn gayme mi viriyo, biz nüfus başına ikibin gayme vireceğiz. Var mı diyeceğiniz?

Herifin nutkunun gerisini diğneyen yok. Koşan partiye giriyo. Bizim parti boşandı, Rıza Bey,

— Heyvah, seçimi kaybettik, deyi ünner yatar.

Ben bu kez iyicene öteki partiye girmeğe karar virdim. Öteki partinin nüfus başına ikibin gayme vireceğini duyan ha babam nüfusu arttırmaya gayret veriyo. Nikah memuru, nikah kıymaya yetişemiyo. Aman, bu böyle giderse, memlekete sığılmayacak.

— Ulan oğlum, bu sizin ettiğiniz nedir? diyorum.

— Vatana evlat ilazım, diyorlar.

Hey Allahım, durdunuz durdunuz da, vatana evlat bu sıra mı ilazım oldu. Derkene yiğen, bizim parti genel başkanı seğirtti geldi. Aman, zamanında geldi. Bi gün daha geç kalsaydı kimseyi bulamayacağından başka partinin yerini de bulamıyacaktı. Geldi efendim, gelmesiynen bi nutuk çekti.

—Vatandaşlar, didi, öteki parti sizi nüfus ba-

şına ikibin gayme vireceğim deyi kandırmış. Bişim parti de nüfus başına ikibin gayme verdikten başka, panga fayizi de alınmayacak.

Duyan bizim partiye gürr deyi aktardı. Abukat Rıza, kazandık, seçimi, deyi külahı havaya atıyo.

— Aman, Rıza Bey, şu sıra bir seçim olsa... Öteki partinin başkanı gene gelirse, yandık. Hep o yana geçerler.

Dediğim gibi de çıktı. Öbür partinin başkanı yetişti.

— Vatandaşlar, didi, panga fayizi almıyacağız ne demek?... Biz fayiz de almıyacağımız gibi, bütün eski borçlarınızı sileceğiz. Pangaya hiçbi borçlu vatandaş kalmıyacak.

Meydanı bi görsen yiğen, düğün evine döndü. Göbek atan mı istersin, türkü çağıran mı... Kıyamet.

— Nöreceğiz ulan Rıza Bey? didim.

— Yandık Murat Ağa, didi, şap gibi yandık. Partide heç bi kimse kalmadı, hep o yana geçti.

— Aman, biz de geçelim.

— Dur hele, bizim başkana yazdım. Bakalım, panga borçlarını sildikten sonra üste ne verecek?

Seçimlere de bişey kalmadı. Bugün yarın seçimler çok yaklaştığından porupaganda yasakmış, pangayı olduğu gibi dağıtsak para etmezmiş. Aman, geç kaldık... Bizim partide yüz kişi yok, ötekinde onsekizbin kişi kayıtlı.

— Aman Rıza Bey, bizim kasabada bu kadar seçmen yok, bunlar nerden geldi? diye sordum.

— Panganın borçları sileceğini duydular, bir kişi, partiye iki kişi diye yazılıyo, dedi.

— Bizdeki hakiyki seçmen ne kadar?

— Oniki bin...

— Bana Allaha ısmarladık Rıza Bey. Bu iş parti işi. Bu işte darılmak olmaz. Ben öbür partiye geciyorum.

İyi mi? Ben de ötekine geçtim yiğen.

Murat Ağa, kahveciye üçüncü kahvesini ısmarladı. Yeniden bağdaş kurdu, ayaklarını değiştirdi, sol ayağını altına aldı. Bana sordu:

— Şimdi söyle yiğen, sen söyle... Partinin birinde onsekizbin üye var, öbüründe bin kişi bile yok. Söyle yiğen, seçimi hangi parti kazandı?

— Aman Murat Ağa, bu da sorulur mu? Elbet onsekizbin üyesi olan kazanmıştır.

— Bilemedin yiğen, bilemedin. Seçimi bizim esas parti, hani benim çıktığım parti kazandı. Ben bile çıktığım partiye oy virdim, ne dersin... Yeni girdiğim partiye virmedim. Bizim işimiz bilinmez canım, Biri gelir, ikibin vireceğiz der gür o yana geçerler. Öbürü gelir, üçbin vireceğiz der, gürr öbür yana geçerler. Emme kulak asma, seçim zamanı geldi mi, gene herkes bildiğini okur.

— Peki, neden böyle olur?..

— Canım yiğen, herif geliyo, ikibin gayme vireceğiz diyo, herifin parası boşa mı gitsin? Parası ziyan zebil olmasın deyi, onun partisine giriliyo. Para ele geçmeden yenmiyo mu canım, tıpkı onun gibi... Parayı duyan öbür yana geçiyo. Emme seçime gelince göynünden hangi partiyi tuttuysa ona rey viriyo. Yiğenim bu iş heç belli olmaz. Her birimizi yakasından dutup sorsan, sa anrey vireceğiz deriz. İnanma.. Pabuçları giyerkene belli olur. Bir gayfe daha içer misin yiğen?

USULEN

Sarıyer'in içerlerinde bir evdi... Bulana kadar epiyi aradım, yoruldum. Köşk büyük bir bahçe içindeydi. Yalçın, çocukluk arkadaşımdır.

— Çok güzel bir köşkünüz var, dedim.

— Güher teyzemin köşkü... dedi.

Yalçın'ın kitaplarını görmek için gitmiştim. Beni o kadar büyük, kitaplarla dolu bir odaya aldı ki, hangi birine bakacağımı şaşırdım. Yalçın,

— Çaylarımızı burada içelim, dedi.

Ben kalın ciltleri karıştırırken yukarı kattan çatlak, çatal çatal bir ses geldi:

— Hedef Çamlı Tepe... Marş marş!.. Allah Allah Allah!..

Bir duraladım. Bu sese bir anlam veremedim. Yeniden kitaplara daldım. O çatlak ses bir daha duyuldu:

— Sağa çark! marş! İiileriii, marş!

Yalçın'a soracağım ama bitürlü soramıyorum.

Komut veren ses, çocuk sesine benzese, bir çocuk askerlik oyunuyor, diyeceğim.

Yumuşak, geniş koltuklar içinde çaylarımızı içerken, yukarı kattan önce,

— İstikamet dere içiii! Marş marş!.. diye yine o ses duyuldu, sonra bir gümbürtü koptu. Birden kapı küt diye açıldı. İçeriye, şaşılası bir kılıkta, kadına benzemiyen, erkeğe hiç benzemiyen biri girdi. Saçları bembeyaz uzundu. Başında çok eski zamandan kalma bir komutan şapkası vardı Saçlarına, yüzüne bakarsan kadın. Giyinişi erkek. Göğsü, nişanlarla, madalyalarla dolu. Ayağında kilot pantolon, eski ipek kadın çoraplarını da üstüne çekmiş Belinde bir kılıç var.

O kılıkta bir yaratığı birden karşımda görünce, hemen yerimden fırladım. Yalçın, elimden tuttu.

— Güher dayım... diye içeri gireni bana tanıttı.

— Teşekkür ederim efendim, dedim.

— Bir onbaşıya teşekkür ederim, denmez. «Sağol» denir. — Yalçın'a döndü — Topçu kadanaları için kuru ot lazım.

Sonra, «İleriii, marş!» diye bağırarak dışarı çıktı.

Şaşkınlık içindeydim.

Yalçın,

— Ben sana Güher teyzemi anlatmamıştım. değil mi? dedi.

— Hayır, dedim. Önce Güher teyzen mi, Güher dayın mı?

— İkisi de... Bak, anlatayım. Güher teyzem, bu koca köşkte, iki evlatlığı ile birlikte yaşıyordu. Yanında hep iki evlatlık bulundururdu. Birini yetiştirip büyütür. Onu evlendirince yeniden bir küçük kız alır. Babam Ankara'dan İstanbul'a tayin olununca, bir zaman otelde kaldık. Kendimize uygun bir ev bulamadık. Güher teyzem, «Koskoca köşkte canım sıkılıyor, gelin birlikte oturalım» dedi. Annemle aralarında çok yaş farkı olduğundan, annem her dediğini dinler. Biz de bu köşke taşındık. Birlikte oturmaya başladık. O zaman Güher teyzemin büyük oğlu Amerika'da, Güher teyzemin kızı, aşağı yukarı annemle yaşıttır. O da evli. Maçka'da oturuyorlar.

Böylece biriki yıl geçti. Bir sabah, ne ben, ne babam daha işe gitmemiştik, girişte ayakkabımı giyerken sokak kapısı çalındı. Kapıyı ben açtım. Eli çantalı bir polis,

— Güher burada mı oturuyor? dedi.

Polisin, Güher deyişine içerledim. Güher teyzem o zaman yetmiş dört yaşında, eski bir İstanbul Hanımefendisi. Ona Sarıyer'de herkes, «Hanımefendi», «Güher Hanımefendi», «Büyük Hanımefendi» der. Buralarda tanımıyan da yoktur. Çok kişi adını bilmez de «Hanımefendi» der Hanımefendilerin köşkü... Hanımefendilerin bahçesi... Hep böyle. Hanımefendi denilince, onun Güher teyzem olduğunu herkes anlar.

Polise,

— Burada. Ne yapacaksınız? dedim.

— Çağırın. Biraz lazım... dedi.

Güher teyzem o zaman oturduğu yerden hiç kalkmıyor. Kötürüm değil ama, rahattan, şişmanlıktan, yaşlılıktan yarı yatalak olmuş.

— Gelemez, dedim, ne istiyorsanız, bana söyleyin.

Babam da sesimize geldi. O da polise,

— Gelemez, dedi.

Polis,

— Neden gelemiyormuş... Biz adamı getirmesini biliriz, dedi.

Babam,

— Getirin de görelim, dedi.

— Yani, kanun kuvvetine karşı mı geliyorsunuz?

— Yoo... Şişmandır da ondan aşağı kata inemez.

— Genç insan o kadar şişman olur mu? Nasıl merdivenlerden inemezmiş...

— Genç mi? Ne genci yetmişini geçkin...

Polisin gözleri büyüdü. Elindeki kağıdı okudu.

— Burada yirmidört yaşında yazıyor. Peki, yetmiş yaşına kadar hiç askerlik yapmamış mı?

— Kim?

— Güher.

— Siz ne diyorsunuz? Güher Hanımefendi kadındır.

— Allah Allah... Asker kaçağı diye Askerlik Şubesi arıyor. Öyleyse bu Güher başka Güher olacak.

Annem, doğma büyüme Sarıyerli olduğu için,

— Buralarda başka Güher yoktur, dedi.

Polis, elindeki kağıtta yazılı adrese bir daha baktı. Tamam adres burası. Bütün bunlardan sonra polis bize kuşkulu kuşkulu,

— Gelsin rica ederim, dedi, nihayet bu vatani vazifedir. Hepimizin başından geçti. Bundan kaçmak olmaz. Devletin kolu her yere yetişir. Nereye kaçsa yakalarlar.

Polis başlamışken daha nasihat edecekti ama, babam,

— Kendisi aşağı inemez, dedi, siz buyrun yu-

kanya, görün...

Annem,

— Yalnız, dedi, çok affedersiniz, lütfen ayakkabılarınızı çıkaracaksınız. Çok sinirlidir, kıyameti koparır.

Polisin kunduralarını, getirlerini çıkarması epiyi zor oldu. Polis yukarı çıkıp Güher teyzemi dizlerine battaniye örtülmüş, koltukta oturur görünce şaşırdı. Biz, asker kaçaklığını öğrenince Güher teyzemin kızacağını sanmıştık. Kızmadı, güldü, işi şakaya vurdu. Polis, elindeki kağıda bakarak,

— Adınız? dedi.

— Güher.

— Tamam. Soyadınız?

— Yeğenoğlu.

— O da tamam. Babanız?

— Tophane Nazırı Halim Paşa...

— Tutuyor. Burda da Halim... Anneniz?

— Vesamet...

Polis,

— Allah Allah, dedi, herşey uyuyor. Bir yaşınız, bir de erkek olmamanız işi bozuyor. Efendim usûlen bize bir nüfus kağıdı sureti getirirsiniz. Biz de şubeye yazarız.

Polisin dediği gibi «usûlen» Güher teyzemin nüfus kağıdı suretini çıkartıp karakola götürdük. Aradan bi onbeş gün kadar geçti geçmedi, yine o polis, yanında komiserle geldi. Komiser, uzun zamandır. Sarıyer'de bulunduğundan teyzemi tanırmış.

— Bir zabıt tutacağım hanımefendi, dedi.

Güher teyzem,

— Ayol, madem beni tanıyorsunuz, ne zaptı?. dedi.

Komiser,

— Usûlen... dedi.

Güher teyzemin erkek değil, kadın olduğuna dair bir zabıt tutuldu. Komiserle, polisle birlikte biz de imzaladık.

Aradan bir zaman daha geçti. Kapıya iki inzibat eriyle bir polis geldi, Komiser, polisle haber yollamış:

— Hanımefendi, bir zahmet Askerik Şubesi'ne kadar usûlen gidecek...

Biz,

— Bu nasıl iş... filan diye söylenecek olduk.

Polis yüzünü yumuşatarak,

— Usûlen, beyim... dedi.

Söylenişten öyle anlıyorduk ki, herhangi bişey «usûlen» oldu mu, «Aldırma, boş ver, hiçbişey gerekmez, hiçbir sorumluluğu yoktur, ama yine de yapılır» anlamına geliyordu.

Güher teyzem,

— Eh, madem usûlenmiş, gidelim bakalım.. dedi.

Güher teyzemin Askerlik Şubesi'ne gitmes bir iş. Koltukta, kucakta merdivenden indirdik arabaya bindirdik. Askerlik Şubesine gittik. Askerlik Şubesi'nin Başkanı bir yarbaydı. Yarbay Güher teyzeye bişeyler sordu. Güher teyze,

— Benim beyim generaldi. Yirmi yıl oldu ölel Nasıl olur da, benim gibi yetmişdört yaşında bi kadını askere almaya kalkarsınız? Ben Memdu Paşa'nın hanımıyım, dedi.

«Memduh Paşa» lafını duyar duymaz, Yarbay

— Vay Hanımefendiciğim... diye yerinden fı ladı, Güher teyzemin ellerine yapıştı.

Bu yarbay, teğmenken Memduh Paşa'nın em rinde çalışmış. Güher teyzemin gençliğini bilir miş.

— Aman Hanımefendi, beni tanımadınız mı Memduh Paşa benim velinimetim...

Askerlik Şubesi Başkanı da tanıdık çıkınca artık şu asker kaçaklığı belasından Güher Tey zem kurtuldu diye sevindik. Yarbay,

— Üzülmeyin Hanımefendi, dedi, böyle yan lışlıklar sıksık olur. Yalnız sizden bir ricam var usûlen nüfustaki kaydı düzelteceksiniz o kadar

Güher teyzem kızdı.

— Canım bu ne biçim iş? dedi, karakol kadın olduğumu bilir, yine de size yollar. Siz benim kırk yıl önceki halimi bilirsiniz, nüfus memuru na yollarsınız...

— Usûlen, Hanımefendi, usûlen... dedi.

Dikkat ettim, «usûlen» diyenlerin suratı yumuşuyordu. Askerlik Şubesinden çıktık O günden sonra iki üç günde bir, bizim eve inzibatlar, polisler, bekçiler gelmeye başladı.

— Nüfustan kaydınız gelmedi. Yanlışlık düzel tilmezse askere almak mecburiyetinde kalacağız...

Boyuna sıkıştırıyorlar. Bizi bir korkudur aldı Yetmişdört yaşındaki, fıçı gibi şişman Güher teyzeyi hiç şakası yok askere alacaklar. Önce Maçka'da oturan kızı ile damadı yetişti. Hep birlikte Nüfus Müdürlüğü'ne gittik Nüfus Müdürü de Güher teyzemin damadının sınıf arkadaşıymış. Hatta iki defa da eve gelip Güher teyzemin elini öpmüş.

— Ben Hanımefendiyi tanıyorum, dedi.

Hepimiz bir oh çektik... Nüfus Müdürü işi memurlara bırakmadı. Kalktı kendisi uğraştı. Defterleri odasına getirdi. Hepimize çay ısmarladı

Bir kalın kocaman defteri karıştırdı.

— Evet, dedi, bir yanlışlık olmuş. Doğum tarihi 1301 yazılacakken yanlışlıkla 1351 yazılmış. Yani Hanımefendi, yetmişdört yaşındayken, yirmidört oluyor. «Güher»i erkek adı sanmışlar.

Hepimiz gülmüştük. Sonunda yanlışlık anlaşılmıştı. Ordan ayrılırken, Nüfus Müdürü,

— Şimdi siz Hanımefendi, bu yanlışlığı düzeltmek için mahkemeye müracat edeceksiniz, dedi.

— Aman, ne mahkemesi?..

— Usûlen Hanımefendi, usûlen bir mahkeme.. Mahkeme kararı olmadan biz değiştiremeyiz.

— Canım efendim yanlışlığı ben mi yaptım? Kim bu yanlışlığı yapmışsa o gitsin, mahkemeye...

— Hanımefendi, bu mahkeme önemli bişey değil, usûlen bir mahkeme...

Eve döndük. Kapımızdan polisler, inzibatlar eksik olmuyor. Neredeyse, Güher Teyzeyi alıp askere götürecekler. Biz başa çıkamayınca İzmir'deki oğluna «Anneni askere alıyorlar, çabuk gel» diye telgraf çektik. Oğlan apar topar geldi. Karısını, çocuklarını da birlikte almış. Bu arada da askere almasınlar diye korkudan Güher teyzeyi kaçırıp duruyoruz. Bir yakalarlarsa, askere götürecekler. Güher teyzem, hepimizi topladı.

— İşin şakası yok, dedi, usûlen musûlen derken beni askere alacaklar. Aman işi sıkı tutun.

İzmir'den gelen Güher teyzemin küçük oğlu tanınmış bir avukat tuttu. Bazan şansı iyi gider. Teyzemin davasına bakacak olan yargıç da Sayerliymiş. Güher teyzemin elinde büyümüş. Çocukken köşkten çıkmazmış.

Mahkeme günü geldi, Güher teyze koltukta, sanık yerine geçti. Avukat.

— Sayın yargıcım, Müvekkilimin temiz nasıyesinden de anlaşılacağı üzere... diye söze başladı.

Asker kaçağı olmadığını, kadın olduğunu, yaşının da yetmişdört olduğunu anlatmaya çalıştı. İki duruşma sonra mahkeme tanıkların dinlenmesine karar verdi. Hep birden yargıcın evine koştuk. Yargıç Güher teyzemin ellerine sarıldı. Güher teyze barut olmuştu.

— Ayol, sen beni bilmiyor musun? dedi, daha ne tanığı istiyorsun?

Yargıç,

— Aman teyzeciğim, usûlen... dedi, usûlen tanık dinlemek gerekir. İki tanık bulun yeter... Usûlen...

Oğul, damat, yeğen, kardeş, gelin, biz bütün akrabalar işin içinden çıkamayınca Güher teyzenin Amerika'daki büyük oğluna uçakla mektup yolladık: «Acele gel. Anneni askere alıyorlar.» Bir hafta sürmedi. «Siz deli misiniz» diye cevap geldi. «Deliyi akıllıyı bırak, anneni askere alıyorlar.»

Karısını, çocuklarını almış, Amerika'dan geldi. Olanı bitini öğrenince küplere bindi.

— Beceriksizler! diye de bize bağırdı.

Hep birden tanık aramaya başladık. Güher teyzemin yetmişdört yaşında olduğuna tanıklık edecek adamın en az doksan yaşında olması lazım. Kime gidiyorsak,

— Ben yapamam, diyor. Yetmişdört yıl önce ben değil, babam bile doğmamıştı.

— Canım bu usûlen bir tanıklık. Yetmişdört deme de yetmiş de, altmış de, elli de... Ne dersen de... Usûlen...

Kimisi,

— Allah var, ben bilmediğim şeye tanıklık edemem, diyor.

Ara tara, biri ellibeşinde, biri de altmış var yok, iki tanık bulduk. Mahkeme tanıkları dinlendi. Bu sefer de yargıç, Güher teyzemin muayeneye sevkine, kadın olduğuna dair rapor almasına karar verdi. Bu karar verilirken mahkeme salonunda Güher teyzemin kızı, iki oğlu, sekiz torunu vardı.

Yeniden yargıca gittik. Ne desek boş...

— Canım, diyor, Güher teyzenin kadın olduğunu ben de biliyorum. Elinde doğdum büyüdüm. Ama ne yapalım, usûlen bir kere muayenesi lazım. Usûlen bişey bu...

Biz usûlen olan işlemleri tamamlaya duralım, biyandan da Güher teyzeyi askere alacağız diye sıkıştırıp duruyorlar.

— Müsaade edin... diyoruz.

— Yahu, ne müsaadesi ...Aylar geçti, diyorlar.

Bizde işler kolay yürür mü?

Güher teyze,

— Ben bu yaştan sonra kadınlığımı muayene ettirmem... diye tutturdu.

Bu sefer biz yalvarmaya başladık:

— Aman Güher teyze, bu muayene usûlen bir muayene... Sahiden muayene değil ya, usûlen...

Hem de muayene, resmi hastanede olacakmış. İnsanın şansı yürüdü mü yürür. Muayeneyi yapacak olan kadın doktoru, Güher teyzenin büyük oğlunun yakın bir arkadaşı çıktı. Hastanenin başhekimi de Güher teyzenin kocası Memduh Paşa'nın çok iyiliklerini görmüş. Askeri okula veren bile oymuş.

Güher teyzeyi muayeneye götürdük. Mütehassıs doktor. Güher teyzenin elini öptü.

— Bugün olmaz, dedi.

— Neden? diye sorduk.

— Efendim, bugün kurul günü değil. Yalnız benim muayenemle de olmaz, sağlık kurulu görecek.

Güher teyzenin büyük oğlu

— Yahu, ne kurulu? dedi. Sen benim annemin kadın olduğunu bilmiyor musun kardeşim?

— Bilmez olur muyum kardeşim! Biliyorum Ama bu usûlen bir muayene... Kurul muayenesi dedikse sahiden muayene değil ya... Usûlen.

Güher teyzenin erkek olmadığını, kadın olduğunu, yirmidört değil yetmişdört yaşında olduğunu herkes biliyor ama, yine de usûlen herkes birbirine işi atıyordu. Yetmişdört yaşında üç çocuk, sekiz torun sahibi Güher teyzenin kadın olduğunu bitürlü isbat edemiyorduk.

Sonunda Güher teyzeyi sağlık kuruluna çıkardık. Hiçbir doktor, Güher teyzenin elini bile tutmadı, nabzına bile bakmadı. Kadın olduğuna dair, yedi kişilik sağlık kurulu üyelerinin imzalarını taşıyan raporu verdiler. Artık iş bitmiş, bir duruşmalık yargılamaya kalmıştı. Ama Güher teyzeyi de askere götürmek için, bizi durmadan sıkıştırıyorlardı. Mahkeme günü geldi. Bizim gibi yakın akrabalardan başka, uzak akrabalar tanıdıklar, uzak tanıdıklar, tanıdıkların tanıdıkları, meraklılar, hiç tanımadıklarımız mahkeme salonunu doldurmuştu. Çünkü Güher teyzenin askere alınacağını gazeteler yazmış, bir yıldanberi süren usûlen işlemler yüzünden bu olayı duymayan kalmamıştı.

Mahkeme raporu okundu. Tam yargıç karar okurken Güher teyze birdenbire,

— Ben erkeğim!.. diye bağırarak fırladı.

Önce bir şaşkınlık oldu. Sonra bir gülüşme..

Güher teyze,

— Ben usûlen erkeğim, askere gideceğim. Bu tanıklar, raporlar, hepsi yalancı... dedi.

Mahkeme, Güher teyzenin kadın olduğuna karar verdi ama o gün bugün Güher teyze kendini onbaşı sanıyor. Evde herkese, Güher dayı dedirtiyor. Kocası Memduh Paşa'nın eski elbiselerini sandıktan çıkardı. Giydi. Kılıcını kuşandı. Sabahtan akşama kadar mangasına talim yaptırıyor.

— İstikamet top ağaç... Marş marş!.. Allah Allah Allah Allah!..

BİR DEMET MAYDANOZ

Mahkemeden gelen yazı şöyleydi:

«Özeti: Bir sene evvelki rayice nazaran maydanoz fiyatının tesbiti hakkında.»

«Taksimde Perperiz Sok. 34 No. lı mağazada otomobil levazımatı ve yedek parça ithalat ve ticareti ile iştigal eden ve Osmanbey'de Adalet Caddesi, 302 No. lı Hürriyet Apartımanı ikinci katında mukim Ali İlgitay 1.6.1955 tarihinde, Feriköy'de kurulan Pazartesi pazarında seyyar zerzevatçı Durmuş Üskün'ün bir demet maydanozu, hizmetçisi Fatma'ya yedibuçuk kuruşa sattığını iddia ederek, fahiş fiyatla mal satan mezkur seyyar zerzevatçının Milli Korunma Kanununa mugayir hareketinden dolayı tecziyesi için Feriköy karakoluna şikayette bulunmuş olduğu, karakolda tanzim edilen zabıttan anlaşılmakla, maznun Durmuş Üskün'ün sattığı maydanozun satış faturasını göstermediği gibi, satın aldığı yeri de beyan edememiş bulunması sebebiyle, Milli Korunma Kanununa muhalif işbu hareketinin ..... nun ..... ci maddesin ihlalden, hakkında, tanzim olunan evrakla..... lığına sevkolunarak, ... merkumun hakkında açılan ilk tahkikat neticesinde..... e sevkine ve icra kılınan muhakemesinde iddia makamı maznun Durmuş Üskün'ün mahsus hükümlere tevfikan tecziyesini talep etmiş olup, ancak maznun vekilinin müdafaa sadedinde, müvekkilimin hiçbir güna Korunma Kanununa muhalif bir harekette bulunmadığı gibi maydanozun satış esnasında belediyenin rayiç maydanoz fiyatı malûm bulunmadığından dolayı, evvelâ 1955 senesi mayıs ayındaki maydanoz fiyatının tesbiti lâzım gelmekte iken, vesaik ve delâilin ademi kifayeti karşısında mesnetsiz bulunduğu, binaenaleyh hadisenin vukuu tarihinde maydanoz fiyatının resmi vesaike istinaden tesbitini taleple, maznun vekilinin işbu talebine uyularak..... dığından..... olup..... ancak..... olmakla, ... bulunduğundan..... binaena

ehy..... işbu..... edilerek..... olmasiyle..... i-şik..... mezkûr tarihteki İstanbul Belediyesi udutları dahilinde gerek toptancı ve kabzımal-arda ve gerek perakendeci esnafındaki mayda-oz fiyatının tesbiti ile neticenin bir raporla ta-afımıza bildirilmesini rica ederim.»

Kayıt kaleminden gelen bu yazı Müdür'ün masasının üstündeydi. Müdürün önünde daha unun gibi eski yılların satış fiyatları sorulan ir çok mallara ait evrak vardı. Müdür, bu ka-ıtları, ilgili meslek komitelerine göre ayırıyor, ağıdın altına «..... tarihteki istenilen rayiç yatın tesbiti ile bildirilmesi» diye yazıyordu. İlk azıyı kunduracı, ikinci yazıyı dokumacı mesle-ini temsil eden komiteye gönderdi. Sıra may-anoza gelince, kaleminin sap yerini dişlerinin rasına aldı, kalemi çiğnedi, yumruğunu çenesi-e dayadı, başını kaşıdı. Bir karara varamayın-a Ticaret Odası'nın en eski memuruna,

— Maydanoz işiyle hangi meslek komitesi ğraşır, Salim Bey? diye sordu.

Gazetedeki bulmacayı çözmeye çalışan Salim ey,

— Ne? dedi, maydanoz mu?

— Maydanoz.

— Yaş mı?

— Amma yaptın... Maydanoz yahu... Mayda-ozun kurusu olur mu?

— Yani maydanozun tohumu filan mı?

— Değil, maydanozun kendisi.

Saçsız başını bir süre kaşıyarak «Maydano-un kendisi, maydanozun kendisi...» diye söy-endikten sonra,

— Onu bahçıvanlara sormalı, dedi.

— Zannetmem, dedi, çünkü, neden derseniz, eçen sene de bir mahkeme dereotunun fiya-nı sormuştu da, sizden önceki müdür Esnaf irliği'ne göndermişti yazıyı.

Başka bir memur,

— Yanlış göndermiş, dedi, esnaf dedin mi ahveci, berber, garson filan... Maydanozu ne ilsin?..

— Şimdiye kadar maydanoz fiyatının Ticaret dasına sorulduğunu hiç duymamıştım.

— Bana kalırsa, maydanoz işi bizi değil, Be-diyeyi ilgilendirir.

— Manavlara sormalı.

— Manavlar bize girmez. Onların meslek te-şekkülü yok.

— Müdür Bey, sakın yanlış okumayın.

— Yok canım, kaç yerde maydanoz diye yaz-mışlar

— Maydanoz mu? Bu bizim bildiğimiz bas-bayağı maydanoz mu?

— Terbiyeli köfteye, salataya filân konan basbayağı maydanoz.

— Şurdan çıkıp pazardan soruvermeli.

— Oh maşallah... Ne Kolay... Senin sorman-la olur mu yahu? Onun fiyatını mütehassıs tes-bit edecek.

Müdür kızdı,

— Siz ne konuşuyorsunuz yahu, dedi, mayda-nozun şimdiki fiyatını sormuyorlar ki, iki sene önceki fiyatını...

— Ha... O başka... O zaman şey yaparız.

Müdür, mahkemeden gelen yazıyı sömenin altına koydu, öteki yazılara geçti.

Bir ay sonra mahkemeden bir üsteleme yazısı geldi:

«..... tarihli..... sayılı yazımızla riyasetinize malûmat istihsali zımnında bir demet maydano-zun 3.6.1955 tarihindeki perakende ve toptan sa-tış fiyatlarının kaç kuruş olduğu hakkında evra-ka henüz bir cevap alınmamış olup...»

Müdür,

— Yahu bu maydanozu ne yapacağız? diye bağırdı.

Memurlardan biri,

— Ticaret Borsasına havale etmeli. O zaman-ki fiyatları arayıp bulsunlar, dedi.

— Mahkeme oraya gönderemez miydi?

— Siz altına «aidiyeti ciheti ile» diye yazdınız mı, istediğiniz yere gönderebilirsiniz.

Müdür ilerde ne yapacağını düşünmek üzere bu yazıyı masanın gözüne koydu, öbür yazılara geçti.

Aradan bir zaman daha geçtikten sonra mah-kemeden bir yazı daha geldi: «..... Milli Ko-runma Kanununa muhalefetten sanık olup 1.6. 1955 tarihinde bir demet maydanozu...»

Müdür,

— Yine bu maydanoz! diye bağırdı.

— Ne maydanozu müdür bey?

— Bayağı maydanoz işte...

Müdür, bu yazıyı soldaki çekmeceye attı.

958 yılının ikinci ayında müdür başka bir yere atandı. Onun yerine gelen müdür devraldığı masaya oturduğu gün, önce sümeni kaldırdı. Altından mahkemenin maydanoz fiyatını sorduğu yazı çıktı. Yeni müdür masanın gözünü çekti, maydanoz fiyatını soran iki yazı da ordan çıktı. Soldaki gözlerde maydanoz, sağdakilerde maydanoz, çekmecelerde maydanoz, dolaplarda maydanoz, dosyaların arasında maydanoz...

Yeni Müdür,

— Nedir bu maydanoz? diye bağırdı.

Bir memur,

— Haa, dedi, maydanoz mu?

— Nereye elimi atsam maydanoz çıkıyor. Burası Maydanoz İşleri Müdürlüğü mü?

Oradaki memurlar gülüştüler. Müdür, bir kadın memura,

— İclâl Hanım, bütün maydanoz evrakını tarih sırasına göre dosyalara koyun, dedi.

İclâl Hanım maydanoz evrakını toplamaya başladı. Sağdan soldan memurların sesleri duyuluyordu:

— İclâl Hanım, bir iki maydanoz yazısı da bende olacaktı. Bulursam veririm.

— Aaaa... İclâl Hanım, bir maydanoz yazısı da bakın burdan çıktı.

— Dur bakayım, geçenlerde bir yerde de benim gözüme ilişmişti.

İclâl Hanım günlerce uğraştı. Tarih sırasına göre ayırdığı herbiri altışar aylık üç maydanoz dosyası yaptı. Üç gün sonra da Yönetim Kurulu toplantısı vardı. Bu toplantıda tüccarlarımız hükümetin aldığı son ticari karara karşı hoşnutsuzluklarını bildirecekler, bu kararnamelerin memleketi nasıl saracağını açıklayan gerekçeyi hazırlayacaklardı.

Yönetim Kurulu üyeleri otomobil parkında arabalarından indiler. Birer ikişer toplantı salonuna geliyorlardı. Kurulda konuşacak olan Müdür'ün kolunda üç şişkin dosya vardı, maydanoz dosyaları... Kendisinden önceki müdürün nasıl hiç bir işe elini sürmediğini belgeleriyle isbat edecekti.

Otomobil lastiği ve yedek parça ithalcisi Ali İlgitay, son alınan kararların memlekette karaborsanın artmasına yarayacağını şiddetli bir dille uzun uzun anlattı. Bayramlarda kullanılan çatapat, havai fişek, tabanca mantarı gibi eğlence araçları yapan bir üye de, arkadaşını destekledi. O zaman, müdür, karaborsanın önlenmesi için çok şiddetli tedbirler alınması gerektiğini anlattı. Maydanoz dosyalarını ortaya koyarak,

— Efendim, dedi, fahiş fiyatla maydanoz satan, Milli Korunma Kanununu ihlâl eden bir karaborsacı yakalanıyor. Mahkeme, bizden maydanozun o zamanki rayiç üzerinden alış ve satış fiyatını soruyor. Fakat her nedense, bu evraka bir sene cevap verilmiyor. Benden önceki müdür arkadaşım için bişey söyledim sanılmasın. Kendilerinin ne kadar çalışkan, gayyur oldukları cümlece malûmdur. Fakat her nasılsa bu evrak...

Yedek parça ithalatçısı Ali İlgitay yerinden fırlayarak,

— Karaborsa ile mücadelede hükümeti desteklemek vazifemizdir. Arkadaşlar! Domatesin kilosu iki lira, maydanoz bilmem kaç kuruş... diye bağırmaya başladı.

O gün alınan kararların en önemlisi, iki yıl önceki maydanoz fiyatının Bahçıvanlar Birliği'ne, Kabzımallar Cemiyeti'ne, Manavlar Derneği'ne, bu üç yere birden sorulup öğrenildikten sonra mahkemeye sür'atle cevap verilmesi oldu.

Bahçıvanlar Birliği başkanıyla iki üyesi, iki yıl önce bir demet maydanozun kaça satıldığını hatırlayamadılar. Üyenin biri,

— Şimdi bir demet maydanoz kaça? dedi.

Öbürü,

— Kırk kuruş, dedi.

— Öyleyse, geçen yıl olsun olsun da otuz kuruş olsun... Öncekı yıl da yirmi kuruştu herhalde..

— Doğru, daha aşağı olmaz ya...

Üç yerden de cevap geldi. Bir demet maydanoz fiyatının iki yıl önceki perakende satış fiyatı, birine göre yirmi, öbürüne göre yirmibeş, üçüncüsüne göre de onbeş kuruştu.

Ticaret Odasının ilgili memuru, bu üç sayının

ortalamasını buldu. İki yıl önce bir demet maydanoz yirmi kuruştu. Mahkemeye cevap yazıldı. Bu cevaba göre, fahiş fiyatla maydanoz sattı diye mahkemeye verilen seyyar satıcı Durmuş Üskün, maydanozun demetini rayiç fiyattan onikibuçuk kuruş ucuza vermişti. Sonunda Durmuş Üskün beraat etti.

Bu beraatten sonra belibaşlı üç olay oldu: Karaborsacılık suçundan beraat eden satıcının avukatı, beş yüz lira avukatlık ücreti aldı. Durmuş Üskün, kendisini kurtaran avukatı, mahkemesi olan arkadaşlarına satık verdi.

İlgili bir kişi, gazetecilere beyanatında memlekette ucuzluk olduğunu söyledi.

BİZİM EVE AMERİKALI MİSAFİR GELECEK

Mr. Frank bizi evine yemeğe çağırınca, altta kalmak olmazdı. Ayrılırken, nezaket olsun diye,

— Siz de bize buyurun. Bir akşam yemeğe bekleriz, dedim.

Karı-koca,

— Geliriz, dediler.

Onlar geliriz deyince yüreğim hop etti.

— Biz ne zaman geleceğimizi size sonra bildiririz, dedi Mr. Frank.

İlk işimiz Amerikalıların bizim eve misafir geleceklerini bütün mahalleye yaymak oldu. Yolda biri görse de,

— Nereye böyle koşa koşa Hasan Bey? diye sorsa,

— Bizim eve misafir gelecek de... Amerikalı misafirler... diyorum.

Mahallemizde duymayan kalmadı. Bakkal Cevat,

— Maşallah Hasan Bey, dedi, Amerikal misafirleriniz gelecek diye duyduk. Doğru mu?

Umursamaz görünerek,

— Hıı... evet, gelecekler, dedim.

Hele bizim altımızdaki katta oturanlar, bize Amerikalılar gelecek diye kıskançlıklarından çatlıyorlar. Bir akşam merdivenden çıkarken, alt katta oturan Sabri Bey,

— Haber aldık. Allah versin, dedi, Amerikalı misafirleriniz gelecekmiş...

— Gelecekler ya... Gelirler elbet... dedim, yürüdüm.

Çok kötü kalbli insanlar var. Bizim için dedikodu çıkarmışlar. Sözde bizim eve Amerikalı misair gelmiyecekmiş de, biz böyle lâf çıkarmışsız ki, bakkalla kasap krediyi bize arttırsınlarmış... İyi sucusu, manavı, alacak diye sıkıştırmasınlarmış.

Herşey kulağıma geldi. Eczacı Memduh,

— Yalan, demiş, Amerikalının geleceği yalan... Göbeği, kıçı olmayan, uzun boylu sarışın bir ahbabını eve getirecek, bize de Amerikalı geldi, diye atacak. Yutarlar mı?

Ben size gösteririm. Bu Amerikaılar bir gelsinler, eğer hepinize anahtar deliğinden baktırmazsam bana da Hasan demesinler.

— Hava rüzgarlı bugün... diyecek olsalar,

— Yaa... Bize de Amerikalılar gelecekti... ne fena... diye söze bir kamış koyuyorum.

Hiçkimse bişey söylemese,

— Acaba yağmur yağacak mı? diye oradakilere soruyorum.

— Yağacak gibi... derlerse,

— Vah vah, bize de Amerikalı misafirler gelecekti. Tuuu, gördün mü... diye elimi dizime vuruyorum.

— Yok canım, yağmur filan yok... derlerse, o zaman da,

— Oh oh, aman yağmasın, bize Amerikalı misafirler gelecek de, diyorum.

Artık beni gören, »Nasılsın, iyi misin?» demeden,

— Amerikalı misafirleriniz geldi mi Hasan Bey? diye soruyor.

Uzakta, taşrada, Ankara'da, İzmir'de ne kadar bildik-tanıdık varsa, on, onbeş yıldır arayıp sormadıklarıma mektuplar yazıp, bir sırasına getirdim, bize Amerikalıların misafir geleceğini bildirdim.

Derken haber çıktı: Amerikalılar bu cumartesi geliyorlar. Bizi bir telaştır aldı. Karım ayağa kalktı:

— Ben sana kaç zamandır, bu evden çıkalım diye söylemez miyim? Bu evde oturulur mu! Bak şimdi Amerikalılar da gelecek ne yapacağız? Rezil olduk gitti...

Annemin suratı büsbütün asıldı, Evin dirliği düzeni bozuldu.

— Rezil olacağız, diyorlar, rezil... Bizden birine olsa neyse, Amerikalıya karşı rezil olacağız.

Bizim bu yüzden kavgalarımız bütün mahalleye yayıldı. Dedikodu aldı yürüdü:

— Neyine, hangi eşyasına bir de Amerikalı davet etmişler!..

Biz herkesin yanında bunun kavgasını ediyoruz. Taa çocukluk arkadaşım bir Ragıp vardır, bir gece ailece gelmişlerdi, onların yanında da kavgaya başladık. Karım,

—Ne diye bir de Amerikalıları davet edersin? diye tutturdu.

Ben de yaptığım işi beğenmediğimden,

— Allah Allah, diye bağırdım, yahu durup dururken mi çağırdım? Onlar beni yemeğe çağırdılar. Sonra giderken bir akşam da biz size geliriz, dediler. Ne demeliydim? «Olmaz, bizim evde güzel eşya yok, biz utanırız» mı diyecektim? Hem bu Amerikalılar Allasen, bana mı geliyorlar, eşyalara mı? Yahu, ben en lüks eşya alıp bu eve

yığsam herifler onun daniskasını görmüşlerdir. Evlerinde herbişey var.

Kaynanam,

— Peki ne görmeye geliyorlar? dedi.

— Onlar beni görmeye geliyorlar be... Beni...

— Ayol seni görüp de ne yapsınlar, görülecek bir yerin olsa...

— Siz adamdan işte o kadar anlarsınız, dedim.

Sonra bana hak verir diye bizim Ragıp'a döndüm:

— Yahu sen söyle Ragıpçım, bu adamlar eşya görmeye mi geliyorlar, yoksa bizi görmeye mi?

Ragıp,

— Yooo., diye elini havaya kaldırdı. Arkadaş! Onlar buraya Türk evini görmeye geliyorlar, anladın mı? Senin de bizi rezil etmeye hiç hakkın yok. Bu iş şakaya gelmez arkadaş. Amerikalı, Türk evini görecek, nasıl olurmuş diye... Hani senin elektrik süpürgen? Ayıp değil mi?

Şu Ragıp'a bak sen... Vay alçak kerata. Ulan dün evine hem taksitle, hem de elden düşme bir elektrik süpürgesi aldı diye, bak nasıl da kasılıyor.

Haber birdenbire mahalleye yayıldı:

«Amerikalılar, Türk evini görmek için Hasan Bey'lerin evine geleceklermiş. Bu Hasan hepimizi rezil edecek. Kendi evini Türk evi diye Amerikalılara gösterecek. Gidip bunu polise ihbar etmeli.»

Yahu başımı zorla belaya soktum. Nerdeyse beni mahkemeye verecekler. Peki, yani bizim ev Türk evi değil mi?

— Seninki de Türk evi ama, yabancılara gösterilir mi? diyorlar.

Bir akşam bakkal Cevat'ın kızı geldi, kekeleye kekeleye,

— Amca, babam selam söyledi, dedi.

— Aleykümselam...

— Babam, dedi ki, sizin eve Amerikalı misafirler gelecekmiş, dedi.

— Eee?

— Sizin evin salonu salamancası yokmuş, stil mobilyanız da yokmuş, berjer koltuklarınız da yokmuş...

— E peki?

— Babam selam söyledi, dedi ki... Amerikalılara karşı ayıp olur, dedi, ben yeni buz dolabı aldım, hem de sekiz ayaklı dedi.

— E sonra?

— Amerikalılar bizim eve gelsinler, daha iyi olur, dedi. Mahsus selam söyledi.

Yerimden nasıl fırladığımı bilmiyorum, kız basamaklardan atlaya atlaya zor kaçtı da kurtuldu.

Sabah akşam evde kavga ediyoruz, birbirimize giriyoruz. Yirmi iki yıllık karımla bir kere kavga etmemişken nerdeyse mahkemelik olup ayrılacağız.

Sabahleyin de çini karo yapan Recep Usta bir pusula yollamış:

«Kardeşim Hasan Bey,

Haber aldığıma göre Türk evini göstermeklik için evinize bir Amerikan familyasını maile davet etmiş bulunuyormuşsunuz. Kardeşim Hasan Bey, bu iş bir memleket işi ve millet meselesi olduğundan naşi, memleketimizi yabancılara karşı tanıtırken, bu haricî bir prestiş işi olduğundan daha bir ihtiyatlı olmaklığınız icap eder kanaatindeyim. Bu münasebetle, Amerikalıların bizim eve gelmeleri daha münasip olduğu fikrinde bulunduğumdan şimdiye kadar her ne kadar masarifiniz varsa, gerek maddî ve gerek manevî tazminat olaraktan peşinen ödemeye âmâde olduğumu bildiririm. Acele cevabınızı beklerim.»

Mektubu parça parça yırtıp, getirenin suratına attım. Sokakta Recep Usta'yla karşılaştık.

— Ne o, niye gızdın gardaşım, kötü bişey mi didik?. Nehayet bu melmekât işi... Bunda sen ben yok, biz varız gardaşım. Bizim gız bu yıl Emerigan gollecine girdi. Sizde doğru dürüst Emeriganca bir okey diyecek, yes diyecek adam bile yok. Yeniden dişbudah bi gardolap aldım, görmelere sezâ... Pigap disen va, çamaşır makinası disen en aliyülâlası... Üste para da viriyok... Daha Allah'tan belânı mı istenğ?..

Yürüdüm gittim. Kimi «Bizde buzdolabı var» kimi «çamaşır makinası var, Amerikalılar gelsinler» diye haber yolluyor.

Derken evdekilerin de buna aklı yattı. Karım,

— Bizim evi, nasıl olsa, bilmiyorlar ya... dedi, bizim evmiş gibi Amerikalıları başka bir eve götürürüz.

Bir düşündüm, birden aklıma geldi;

— Yahu, siz bu bizim komşuları bilmez misiniz? Bizim ev diye Amerikalıları başka eve götürürüz. Durmaz, mahsustan bir gevezelik eder, kendi evleri olduğunu söylerler.

Kaynanam akıllı kadın,

— Söyler bunlar, dedi, ben de olsam söylerim. Amerikalılar inansın diye kontratı bile gösterirler.

Cuma odu. Ertesi akşam Amerikalılar geliyor. Biz de evi badanaya başladık. İşi gücü bıraktık, küçük büyük hepimiz evi güzelleştirmeye çalışıyoruz. Badanayı bitirdik, evi elbirliğiyle sildik süpürdük. Amerikalılardan haber geldi:

«İşimiz çıktığından bu cumartesi gelemiyeceğiz. Özür dileriz.»

Ooooh... diye geniş bir soluk aldık. Daha önümüzde bir haftalık zaman vardı. Evimize yeniden çeki düzen verebilirdik.

Taksitle mal alalım diye sağa sola koştum. Taksitle mal satışları durmuş. Yalnız taksitle elbise dikiyorlar, başka hiçbişey yok. Madem taksitle, beş on kat elbise yaptırıp da duvarın orasına burasına mı assak... Bilmem ki ne yapalım? Benim artık Amerikalıları filan düşündüğüm yok. Ben, konu komşunun çenesini kapatmak istiyorum. Dillere düştük... «Bizim itibarımız var» diyorlar da bir daha demiyorlar.

Çoluk çocuk evi düzeltmeye süslemeye koyulduk. Eş dost yardımıyla, taksitle bir halı alabildik. Peşin para bir de avize aldım. Bir haber geldi. Amerikalıların işi çıkmış, bu cumartesi de gelemiyorlarmış, gelecek cumartesi geleceklermiş.

Bir hafta daha geçti. Amerikalıların gelmesi yine gelecek cumartesiye kalınca,

— Hanım, dedim, bunda bir iş var. Bu Amerikalı misafirlerin gelmesi, Amerikan yardımına döndü.

Karım,

— Ne gibi iş? dedi.

— Ne gibisi var mı? Bir düşmanımız gitti, Amerikalılara «Onların evinde oturacak iskemle bile yok, bizim eve gelin» dedi. Amerikalıları kandırdı. Sen düşman mı ararsın?

Karım biyandan, annem, biyandan, kaynanam biyandan başladılar dövünmeye:

— Tuuu... Bak gördün mü! Demek biz evi baştan başa boşuna mı sildik süpürdük?.. Yeni perdeleri de taktık, eyvaaah... Ya gelmezlerse... Badana etmiştik. Ah, yazık oldu.

Kaynanam,

— Düşmanların gözü kör olsun iiişallah... diye ileniyor.

Eh, bir cumartesi daha bekleriz. Bu sefer bizim ev takımı, Amerikalıların karşısında giyecek elbisemiz yok, diye tutturdu. Biz sekiz baş insanız evde. Düşünün, her birine bir elbise ne demek...

Karım,

— Acaba tuvalet mi yaptırsam?.. diye düşünüyor.

Annem,

— Eğer gelin tuvalet yaptırırsa, ben de tuvalet isterim, diye tutturdu.

Kaynanam,

— Öyleyse ben de kışlık manto isterim, demesin mi!

— Yahu, evin içinde yaz ortası manto giyilir mi?..

Nasıl anlatırsın?..

— Hazır fırsat çıkmışken bana da manto yapın, diyor kaynanam, bir daha bizim eve ne Amerikalıların geleceği, ne de sizin bana manto yaptıracağınız var...

Uğraştık didindik ama, ev yine tamtakır kuru bakır. Acaba kira ile elbise verdikleri gibi, kira ile eşya vermezler mi? Aradık sorduk, vermezlermiş. Tanıdıklara gittim.

— Aman arkadaşlar, bize Amerikalı misafirler gelecek. Birimizin şerefi hepimizin şerefi demektir. Gözünü seveyim, ayağınızı öpeyim. Bana bir geceliğine eşya verin. İnsan insana lazım olur. Elbet bigün sizin de işiniz bana düşer...

Bir tanesi,

— Ben halıyı veririm ama, depozite bırakırsın dedi. Halıyı getirir, depozitonu alırsın. Bak en ufak leke istemem. Bir bozukluk olursa, paranı geri vermem.

Kabul. Depozitoyu verdik, halıyı aldık. Bir arkadaş da eksik olmasın,

— Amerikalılar gelmeden yarım saat önce buzdolabını veririm, gittiklerinden yarım saat sonra da geri isterim, dedi.

— Başüstüne...

Herbiri bir şartla, kimi çamaşır makinesi, kimi pikap, kimi düdüklü tencere verdi. Aldıklarımızı Amerikalıların görmesi için, en göze görünür yerlere koyduk. Fakat en belalısı, bir dostumuzun verdiği ceviz kaplama karyola oldu. Onu vallahi ben istemedim. Karım istemiş. Karyolayı veren kadın,

— Ben iyilik yapmasını severim, demiş, bizim mahallede kimin çocuğu sünnet olsa gelir benim karyolamı ister. Sevabıma veririm. Siz de alın...

İki kişilik ceviz kaplama karyolayı evin içinde koyacak yer zarzor bulunduktan sonra bizim sofanın adı salon oldu.

Cumartesi gecesiydi. Eğreti aldığımız bütün eşyaları yerleştirdik. Bir buzdolabıyla pikap kalmıştı. Ev nasıl oldu diye, bu işten anlayanlara gösterdim. Hepsi de,

— Maşallah... Olursa bu kadar olsun, tıpkı

filmlerdeki Amerikan evlerine benzemiş, dediler.

İçlerinden biri,

— Yalnız buzdolabı eksik, dedi.

— Gelecek, dedim, şurda boş kalmış bir aralık var ya, oraya da buzdolabı yerleştireceğiz. Sahibi, misafirlerden gelmezden az önce veririm, dedi de...

Biz pikapı merdivenden çıkarırken Amerikalılar da bastırdılar... Tuu... Öyle ters zamanda ki, hiç sormayın. Evin kapısı dar, pikap içeri girmez. Biz içeri sokalım derken, kapı tıkandı. Amerikalılar kapının ağzında bekler, pikap içeri girmez ki yol verelim. Zorlaya, ite kaka, pikabı içeri soktuk, biyanı da galiba kırıldı.

Amerikalılar içeri yürüdüler. Karım önlerini kesti,

— Burdan müsü, burdan müsü... diye önce yatak odasına soktu. Ağır ağır ordan geçirip eskiden sofa dediğimiz salona götürdü. Tam oturduk, oturmadık dışarıda bir gürültü. Aman, nedir, diye koştuk... Bir de baktık buzdolabı geliyor. Tüh... sırası mı? Gecenin bir vakti buzdolabı gelirse Amerikalılara ne denir? Ben,

— Aman durun, vazgeçtim. İstemez. Götürün şunu... Biyana çekin! dedikçe, buzdolabının sahibi,

— Ne demek? Kırk yılda bir, bir arkadaşa yardım etmek fırsatı geçmiş elime... Olmaz... diyor.

Buzdolabını askı ile taşıyan iki hamallara,

Buzdolabının sahibinin kızı Amerikalıya bişeyler söyledi. Ben de önceden bir tercüman çağırmıştım. Tercümana,

— Ne diyor? dedim.

Demiş ki, biz birbirimize çok yardım ederiz, demiş. Arkadaşın buzdolabı olmadığından demiş, size karşı mahcup olmasın diye kendi buzdolabımızı getirdik, demiş. Burda gördüğünüz bütün eşyalar hep yardım faslından, demiş. Kan tepeme çıktı. Suratına tükürsem, Amerikalı, «Bunlar ne biçim şey!» diyecek. O sırada benim küçük oğlan koluma yapıştı.

— Ne var oğlum?

— Baba, bunlar Amerikalı değil.

— Nerden bildin?

— Yahu, sen hiç Amerikan filmi görmedin mi baba? Hani bunun tabancası hani bunun kovboy elbisesi... Kovboy şapkası nerde?

— Git oğlum işine, herif halis Amerikalı.

— Peki, madem Amerikalı, karısınnan bir rakınrol oynasın da görelim...

Tövbe yarabbi... Derken bizim aile efradı, teker teker sökün etmeye başladı. Bir arkadaş daha önce,

— Sen bütün nüfusu birden ortaya dökme, Amerikalı, bunları nasıl besliyorsun diye şaşar. Amerikalının aklı bizim işlerimize ermez, adam şaşırır, demişti.

Öyle yapmak varmış. Ama dinletebildik mi? Bizim kadın tayfası, gelin davetine gider gibi giyinmişler, kuşanmışlar, takıp takıştırmış, sürüp sürüştürmüşler, alına salına geldiler. Amerikalı kadın da basma bir entari giymiş, ayağında çorap bile yok... Benim küçük kız geldi, Amerikalı kadının elini şap diye öpüp bir de başına koymasın mı! Yahu şunu önceden kaç kere de talim ettirmiştim. Haydi kız küçük diyelim. Ya kaynanam ne yapsa iyi... Amerikalı'ya elini uzattı. Amerikalı elini sıktı. Ama bizimki elini çekmez. Öylecene bekler. Amerikalı şaşırdı. Sonra kaynanam elini zorlan herife öptürüp de, bir de kendi elini adamın alnına götürmesin mi! Rezil olduk ki hiç sormayın.

— Haydi buyrun yemeğe, dedik.

Gösteriş olsun diye ben buzdolabına asıldım. Buzdolabı açılmaz. Yahu biz bu aletlerin nasıl kullanılacağını bilir miyiz? Bir kere buzdolabının kordonunu elektrik prizine takmamışız, Bre priz... Priz taa cehennemin dibinde. Ordan bir akıllı «Pikaba tak» dedi. Pikaba sarıldım, çalamam. Radyoya giderim, düğmesini döndüremem. Buzdolabına giderim, kapağını açamam... Zorlarken buzdolabının kulpu elimde kaldı. Amerikalı gülmekten yerlere seriliyor. İyice kızdım. Karıma,

— Yahu, ne bakıp duruyorsunuz! diye bağırdım. Amerikalılara karşı mahcup olduk. Makine aksamından hiçbişey çalıştıramadık. Hiç olmazsa şu çamaşır makinesini çalıştırıp fora edin. Çalıştıralım da adam görsün be...

Çamaşır makinesinin kolunu da hamallar getirirken kırmışlar. Derken annem,

— Eyvaaah!.. diye feryat bastı.

Küçük çocuk halının üstüne şeyini yapmış. Annem,

— Emanet mal böyledir işte. Gördün mü? Şimdi ne yapacağız diye barbar bağırıyor.

Karım çocuğa yapışmış.

— Hani çiş, hani çiş?.. Getirin maşayı bana. Bibini yakayım mı şimdi senin?., diye bağırıyor.

Çocuk, bibisini yakacaklar diye feryat eder. Ben ha babam, şu modern makineleri çalıştıracağım diye ordan oraya koşarım.

Derken sokaktan bir gürültüdür koptu. Yahu bu ne? Mahallenin delikanlıları toplanmışlar, Amerikalılara gösteriş olsun diye, bizim pencereye doğru hep bir ağızdan, «Çıktık açık alınla» marşını söylüyorlar. O marş bitiyor, arkadan,

«Dağ başını duman almış» marşı...

Yemekler yendi. Amerikalı karı koca,

— Biz gidiyoruz, dediler.

Canlarını sokağa zor attılar. Onlar kapıdan çıkar çıkmaz, bir alkıştır koptu. Yedi mahalle oraya toplanmış. Amerikalıları alkışlıyorlar.

Biz de böylece bu işten kurtulduk Yooo... hemencecik kurtulamadık. Misafirler için eve ondan bundan eğreti aldığımız eşyaların içinde kırılmayan, bozulmayan, kirlenmeyen kalmadı. Şimdi üç yıldanberi, onların borcunu ödemeye çalışıyorum.

BUNLAR BİZİM DERDİMİZ

Bir küçük bakkal dükkanı gördük. Bakkal, bir köylü kadının şişesine gaz dolduruyordu. Bizi görünce önce kadın, sonra bakkal güldü.

Köy bakkalı,

— Hee... dedi, Reşit Ağa yolunuzu bekliyor. Asmalı kahve şorda... Depeyi aşın, sağda görünür... dedi.

Gülmeleri alaylı, küçümseyiciydi.

— Kim bu Reşit Ağa? dedim.

— Seğirtin, seğirtin, dedi. Sizi bekliyor. Gidincek görürsünüz.

Hafif yokuşu aşınca Asmalı Kahveyi gördük. Bir çocuk bize doğru koştu,

— Reşit Emmi yolunuzu gözlüyor... dedi, kaçtı.

Büsbütün meraklanmıştık. Yokuşu indik. Kahve tıklım tıklımdı. İçeri girip,

— Merhaba ağalar... dedik.

Bakıp bakıp gülüyorlar. Hepsinin yüzünde o alaylı gülüş...

— Reşit Ağa kim?

— Şorda...

Peykeye bağdaş kurmuş, çember sakallı, sevimli bir köylü. Bizi görünce bir doğruldu:

— Hoş geldiniz...

— Hoş bulduk. Reşit Ağa siz misiniz?

— Hee, benim.

— Bizi bekliyormuşsunuz, öyle mi? Yolda kimi gördükse, Reşit Ağa sizi bekliyor, dedi.

— Hele oturun, buyrun... Bekliyoruz a, beklediğimiz siz değelsiniz. Sizi böyle şeher kılığıyla görünce beklediklerimiz sanmışlar. Ne içersiniz?

Birer ayran istedik. Sonra yolda cipimizin bozulduğunu, onun için buraya yaya geldiğimizi, yolda her önümüze çıkanın «Sizi Reşit Ağa bekliyor» deyince şaştığımızı anlattık. Reşit Ağa kahveyi dolduran köylülere,

— Beklediğimiz bunlar değel... dedi. Bıldır onları görmediniz mi?

Birkaç kişi,

— Gördük, biliyoruz, bunlar değel... dediler.

— Merak ettik Reşit Ağa, kimi bekliyordunuz? diye sordum.

— Gelecekler, dedi şincik nerdeyse gelirler.

Reşit Ağa önümüze bir çevre koydu. Çevreyi yavaş yavaş açtı. Çevrenin içinden dört tane boş cıgara paketi çıktı. İkisi Yenice, biri Gelincik, biri de Boğaziçi paketliydi. Paketleri bize verdi.

— Biz, dedi, bu paketlerin sahaplarını bekliyoruz. Emanet olduğundan muhafaza ettik.

Reşit Ağa boş cıgara paketlerini bize verdi. Benim elime Gelincik paketi gelmişti. Pakete baktım, üzerinde karışık çizgiler... Nonfiküratif resimler, sayılır...

— Bunlar nedir Reşit Ağa? dedim.

— Bunlar bizim derdimiz... dedi.

— Ne derdi?

— Vallaha derdimiz. Şincik adet oldu. İşler seçime bindi bineli, eksik olmasın büyüklerimiz kasaba kasaba, köy köy, dolaşıp köylünün derdini dinliyor. Bıldır parti ilerigelenleri buraya da geldiler. Derdi olan dinletmeye kahveye gelsin dediler. Millet yığıldı. Onlar dört kişiydiler. Şorda tomofilden indiler. Buyrun, dedik. Selâm, aleyküm selâm... İçlerinden biri: «Ağalar, dedi, şimdiye kadar sizin hec bir derdinizi dinleyen yoktu. Demokrasi dimek, halkın dediğini dinlemek dimektir. Bundan sebep ayağınıza kadar geldik işte. Her kimin ne derdi varsa desin.» Sen bizde dert mi arasın... Başladık ağnatmaya... Biz ağnattıkça onlar vire yazıyor. «Efendi, ısıtma...» dedi. «İlkin şu ısıtmanın bir önünü alın.» Yazdılar: «Isıtmanın kökü kazınacak!» Öğretmen söze karıştı: «Aman, beş sınıfı bi başıma okutuyorum. Aman öğretmen gönderin. Dördü

birden ha babam yazıyor. Biyanda fosur fosur cıgara içiyorlar. Ne desek, olur, diyorlar. Şuna da olmaz, dedikleri yok. Bizim öğretmenin kulağına eğildim. «Aman öğretmen, benim bunlara inanım yok» dedim. «Bu ne biçim iş?.. Her bir dediğimizi, olur deyi yazıyorlar. Dur şunları bir sınayalım...» dedim. Ben hemen, «Allah razı olsun» dedim, «herşeyi yazdınız, tekmilledi-niz. Bir de kasabaya tiren istiyoruz. Tiren de geldi mi, daha bi isteğimiz yok.»

Cıgara paketinin ardına onu da yazdılar. Akşam oldu. Paketleri ikisi yere attı, ikisi atmadı. Atılan iki paketi kaptım, soktum cebime... Gitmeye davrandılar. Kahveden çıkarken biri daha paketi attı. Hemen yerden onu da kaptım. Tomofile bindiler. Tomofil uçtu. El sallıyoruz. Tomafilin penceresinden bi el uzandı. Bi boş paket havada uçtu. Seğirttim, onu da kaptım... İşte dört paket bunlar. Ağnadın mı? Bu cıgara paketleri derdimiz. Şincik haber salmışlar ki, bu yıl da dert dinlemeye geliyorlarmış. Bekliyoruz. Aha geldiler, aha gelecekler.

Öbür paketleri aldım. Yenice paketlerinin birinin üstünde «Şükran, Şükran» diye altı tane «Şükran» bir de «Şük» yazılı idi. Yanyana üç yıldız, bir de kayık resmi çizilmişti. Bir sürü de irili ufaklı üçgen, dörtgen...

Boğaziçi cıgarasının paketini aldım. Onun üstünde şu yazılar, notlar vardı:

«Kayınbiraderin arkadaşı için rica edilecek... Vafi Beyin iyi bir yere nakli... İtalya'ya gidecek heyete damadın alınması... Olmazsa istifa haberi yayılacak. Üçyüz bin işi (iki tane yazı ile, dört tane sayı ile yazılmış) Dansöz, dansöz (beş kere yazılmış... Sekiz tane kalp resmi...»

Öbür gelincik paketinde büyük bir göz resmi, bir zar resmi çizilmiş. «Olur, peki olur, olur, olur, peki» diye el yazısıyla, kitap harfleriyle çeşitli beş on tane yazılmıştı.

— Geliyorlar...

— Geliyorlar...

Sesler duyuldu. Kahvedekiler kaynaştı. Otomobilden üç kişi indi. Bir tanesi,

— Merhaba ağalar... dedi.

Öbürü,

— Selamünaleyküm vatandaşlar!.. dedi.

Üçüncüsü,

— Merhaba arkadaşlar... dedi.

Köylüler az önce bize güldükleri gibi şimdi onlara gülüyorlardı. Hepsinin dişleri görülüyordu.

Reşit Ağa'nın yanına, ikisi iskemleye biri peykeye oturdu. Sağ ellerini göğüslerine götürüp köylü selamıyla küçük büyük herkese ayrı ayrı «Merhaba, merhaba...« dediler. Şişmanı,

— Geçen yıldan beri nasılsınız ağalar? dedi.

Reşit Ağa, hepsinin yerine,

— Sağolun, iyiyik... Siz nasılsınız? dedi.

— Biz de iyiyiz? Daha iyiyiz. Sizi daha iyi gördük. Hepinizin yüzü gülüyor. Allah **güldürsün**..

Üç kişinin en yaşlısı,

— Ağalar, dedi, demokrasi demek, halkın dediğini dinlemek demektir.

Gelincik paketini çıkardı. Kahveci, misafirin cigarasını yakmak için maşa ile ateşi koşturdu.

— Biz, sizden aldığımız ilhamlarla çalışıyoruz. Ayağınıza geldik. Hiç sıkılmayın, çekinmeyin. Bizim görevimiz sizleri dinlemek. Ne derdiniz, ne zorunuz varsa, söyleyin!

Önce bir sessizlik, sonra bir fısıltı oldu. Ayakta duran köylülerden biri,

— İlkin şu ısıtma, dedi. Millet ısıtmadan kırılıyo... Bataklığı kurutmayıncak, ilaç serpmeylen baş edilmiyor.

Üçü de cıgara paketlerine yazıyorlar. Reşit Ağa, yanındakinin yazısına eğildi.

— Bey, haddim değel, a yanlış yazdın... dedi.

Boğaziçi paketine not alan, her ne yazmışsa karaladı, acele yeniden bişeyler yazdı.

Gelincik paketine yazan,

— Neden? dedi, bataklığın kurutulması...

— Heç... Bana yanlış geldi.

Bunu söyledikten sonra Reşit Ağa çevreyi dizinin üstüne koydu, yavaşça açtı. Gelincik paketini çıkarıp, üstündeki karışık çizgileri gösterdi.

— Geçen yıl, ısıtma deyince böyle çizmiştinizde...

Kahvede bir gülüşme oldu. Onlar da güldüler. Köylünün biri,

— Öğretmen istiyoruz, dedi, beş sınıflı okula bi öğretmen yetmiyor.

Yenice paketine not alan,

— Yetmez, dedi.

Reşit Ağa,

— Yanlış yazdın Bey, dedi, - Çevreden geçen yılın Yenice paketini çıkardı.- Geçen yıl öğretmen deyince sen Şükran, Şükran, Şükran deyi yazmışsın...

Önce biri, sonra ötekiler cıgara paketlerini ceplerine koydular. Reşit Ağa,

— Hepsi burda var, dedi, bak bu çizikler su işi için bu altı kalp resmi de işsizlik içindi...

Cıgara paketlerini ona uzattı.

— Bu da bu yıl sizinle gelmeyen beyinki... dedi.

Şişman olanı sinirli sinirli diklendi:

— Nedir bunlar?

— Heç... N'olacak, dert... Dert olmasına dert ya, sizin dert mi yoğusam bizim dert mi, bilemem.

Ayağa kalktılar. Gidiyorlardı. Reşit Ağa,

— Şükran işini unutma, dedi, üçyüz bin de var... Bi de neye alametse yıldızlarnan kayık resmi...

Üç kişi önde, köylüler arkada otomobile doğru gidiyorladı. Biz de Reşit Ağa'nın yanındaydık. Önde giden üç kişiden biri öksürdü.

— Cigarayı bırakmalı... dedi.

Öbürü,

— Bana da sert geliyor, dedi.

Üçüncüsü,

— Bırakmalı, dedi dokunuyor.

Otomobil yollandı. Köylüler ellerini kasıklarına koyup keyifli keyifli güldüler.

ÇOCUKLARI AĞLATMAYIN

Yerli filmciler, «Bizim seyirciler sinemada hüngür hüngür ağlamazlarsa verdikleri bilet parasını helal etmez» derler.

Bana da kalırsa doğrudur. Biz, gülmesini de iyi biliriz, ağlamasını da. Bunun ikisi ortası pek yoktur aramızda. Yoldan gelip geçenlere baksanıza, ya ağlamaklı suratlar, ya ateşte mısır patlar gibi kahkahalar.

Hele ağlamaya ne dersiniz. Ağlamak için gönüllüyüz. Ağlatmayan film, ağlamayan roman on para etmez.

Benim o yatılı okuldan neden kaçtığımı bugüne dek hiç kimse bilmiyor. Her çocuk o okula girmek için can atarken, ben oradan kaçtım. Bedava yatılı okul. Bütün giyeceğimiz, her eksiğimiz okuldan verilirdi. Hiç böyle okuldan kaçılır mı? Tembel de değildim, sınıfımın sayılı çalışkanıydım.

Neden sonra kaçtığımı öğrenince, evden beni sıkıştırmaya başladılar:

— Neden kaçtın?

Bitürlü neden kaçtığımı söyleyemedim. Aradan tastamam otuziki yıl geçti. Şimdi artık gözyaşı yüzünden okuldan kaçtığımı söyleyebilirim..

On yaşındayken okula giriş sınavını, şansım varmış, arkadan da kurayı kazandım, o okula girdim. İlk iki yıl iyi gitti. Beşinci sınıfa geçince işler karıştı.

O zaman «musahabat-ı ahlâkiye» denilen bir ders vardı, bitakım ahlak öğütleri, terbiye... Üst sınıf çocuklarından duyduk: bu derse Şükrü Bey adında bir öğretmen gelirmiş, dünyanın en iyi adamıymış. O kadar iyi adammış ki, öyle etkili, öyle içli konuşurmuş ki, her deste çocukları iki gözü iki çeşme ağlatırmış. Bir üstümüzdeki sınıfın öğrencileri,

— O bir ders anlatsın karşısında insan değil, mezartaşı olsa hüngür hüngür ağlatır, diyorlardı.

Şükrü Bey'i çok merak ediyordum. Çünkü bizi o zaman bütün öğretmenlerimiz boyuna ağlatır dururlardı. Onlar bizi ağlattıkça, biz de onlara dört elle sarılır, büsbütün candan bağlanırdık. «Siyer-i enbiya» öğretmenimiz sarıklı, sakallı hoca, Hazret-i Hüseyin efendimizin Kerbela'da şehadetini anlatsın da, sen gel ağlama, dayanabilirsen dayan bakalım. Yalnız «evlad-ı Ali'nin şehadeti» değil, ya «Muaviye vakası»... Gözyaşlarımız seller gibi akarken «Siyer-i enbiya» hocamız sınıftan çıkar, öbür derse «Ulûm-u diniye» hocamız girerdi. Bu «ulm-u diniye» hocamız günah işleyenlere yapılacak cehennem azabını anlatırken, sınıfımızdaki onbirer, onikişer yaşındaki altmış çocuk boğulur gibi ağlardık. Benim çoğu zaman mendilim de olmaz, gözyaşlarım sümüğüm karışırdı. Burnumu çeke çeke ağlardım. Arkadan sınıfa Türkçe öğretmenimiz girerdi. O da bizi ağlatmakta öbürlerinden hiç geri kalmazdı. Vatan şairi Namık Kemal'in Magosa zindanında çektiklerini anlatırken, altmış küçük hançereden yükselen hıçkırıklar bir ah, vah halinde dershanenin penceresinden göklere yükselirdi. Musiki dersinde, «Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu...» diye ilahiler okurken gözyaşlarımız cennet ırmakları gibi sel olur akardı.

Bizim ağladığımız ders, bizi ağlatmayan hoca yoktu. O zamanlar «terbiye-i bedeniye» dediğimiz jimnastik dersinde bile ağlardık. Nasıl mı? Jimnastik öğretmeninin bize anlatacak bişeyi olmadığından, o da bizi döğe döğe ağlatırdı.

Bir öğretmenin değerini bizi ağlatmasıyla öl-

çerdik. Başka okuldan çocuklar,

— Bizim öğretmen bir ders anlatsın, dinlerken gözlerinden yaşlar akar... dese, biz onlardan baskın çıkmak için,

— O da bişey mi, derdik, asıl bizim bir öğretmenimiz var, sen onu gör. Bir ders anlatsın, taşı toprağı ağlatır.

Gözlerimizden dökülen yaşlar, içtiğimiz sudan çoktu. İşte ben onun için «Musahabat-ı ahlakiye» öğretmeni Şükrü Beyi merak ediyordum. Bütün öğretmenler bize bu kadar gözyaşı döktürürken, Şükrü Bey ayrıca bir ün kazandığına göre kimbilir bizi nasıl ağlatacaktı! Hepimiz, önceden çok iyi reklam edilen Şükrü Beyin dersinde ağlamaya iyice hazırlanmıştık. Şükrü Bey o gün dördüncü derste gelecekti. İlk ders tarihti. Tarih öğretmenimiz, atalarımızın kahramanlıklarını öyle bir anlattı ki, artık ağlamamak elde mi? İkinci ders Türkçe... O da Recai Zâde üstad Ekrem'in genç yaşta ölen oğlu Nejad için yazdığı mersiye ile bizi ağlattı. Arkadan üçüncü derste gelen coğrafyacı, eskiden üç kıtaya yayılan imparatorluğumuzun küçüle küçüle ne hale geldiğini anlatırken ağlamaktan artık gözümüzde yaş kalmadı sanıyorduk.

Dördüncü derse Şükrü Bey geldi. Kısa boy, büyük bir baş. Üstünde resmi elbise. Pantalonu, siyah, beyaz çubuklu. Ceket, siyah yünlü. Kolalı beyaz gömlek. Siyah kravat. Kunduralar rugan. Ceketin üst cebinden beyaz mendilin üçgeni çıkmış. Başı pırıl pırıl parlıyor, yalnız sayılacak kadar az sayıda birkaç uzun saç teli, özenle taramış, sol şakaktan sağa doğru kafanın çavlaklığını örtüyor. Karıncayı ezmekten ürken adımlarla içeri girdi, kürsüye oturdu.

Önceden bize söylenilenlerle Şükrü Bey'in bizi ağlatacağına öylesine inanmıştık ki, eğer hiç konuşmadan, kürsüde böylecene otursa, biz yine ağlardık sanırım.

Allahım, Şükrü Bey bir konuşmaya başlamasın mı!.. Öbür çocukları bilmiyorum ama benim göz pınarlarıma bir yaş yürüdü... Daha önceki üç derste göz pınarlarım kurudu sanmıştım. Bir ağlıyorum ki, kendimi tutmak elde değil.

Şükrü Bey dersten çıkarken ben ağlamaktan yarı baygındım.

Şükrü Bey'i Ziya Gökalp'e benzetirdim, o tipte bir adam. Duyduğumuza göre zenginmiş. Başka bir yüksek okulun da müdürüymüş. Kendisi de eskiden bu okulda okuyup yetiştiği için bizim küçük sınıflara para almadan, zevk için öğretmenliğe gelirmiş. Ağlatma zevki bu. Hiç bir zevke benzemez.

Şükrü Bey derse gelsin de biz ağlamayalım, hiç görülmüş değildir. Bu okulda geçen çocukluğunu anlatır, bizi ağlatır. «Yurt» der ağlatır «Millet» der, ağlatır. «Annelerinizi sevin» der, ağlatır.

Beni o okuldan kaçırtan neden, Torbalı depreminde döktüğümüz gözyaşları olmuştur. Torbalı'da evler yıkılmış, ölenler olmuştu.

Şükrü Bey o günderse cantanmış bir matem heykeli gibi girmişti. O güne kadar yalnız biz ağlardık. O gün Şükrü Bey de bizimle birlikte ağlıyordu. Şükrü Bey, deprem felaketine uğrayanlara bizim de para yardımı yapmamızı teklif etti. Paranın lafı mı olur, canımızı bile verirdik. Hepimizden teker teker ne kadar para vereceğimizi soruyor, bir kağıda yazıyordu. Biz yardım için söz vereceğimiz paraları hafta iznine çıkınca evimizden alıp getirecektik. Biz... Biz kimleriz? Onbir, oniki yaşlarında çocuklar. Hepimiz de yetim, öksüz çocukları... İçimizde haftadan haftaya anasından yirmibeş kuruş alabilen lort geçiniyor.

Şükrü Bey, depremde ezilen, ölen, açıkta kalanları öyle bir acıklı anlatıyor ki, çocuklar göz yaşları içinde hıçkırıklar arasında,

— Bir lira!

— İki lira! diye bağırıyorlar.

Ben oldum olası yufka yürekliyimdir. Acımaktan, ağlamaktan yana hiç kimse benimle yarış edemez.

Şükrü Bey,

— Siz bu sıcak yuvada otururken, şimdi Torbalı'daki kardeşleriniz... dedikçe hıçkırıktan boğuluyorum. Ben artık kendimi kaybetmişim.

— İkibuçuk lira!., diye bağırmışım.

Yaş, onbir. Otuziki yıl öncesinin ikibuçuk lirası, şimdinin elli lirası. Amu benim gözüm görür mü?

Şükrü Bey boyuna anlatıyor. Deprem felaketine uğrayanlara öyle canlı, acıklı, acılı tablolar seriyor ki, seller gibi gözyaşlarımın arasında, hıçkıra hıçkıra,

— Üç lira! diye bağırıyorum.

Ben artık hesabı, kitabı iyice unutmuşum.

— Dört lira!..

Şükrü Bey,

— Vatandaşlarımız... diye inlerken, ben,

— Beş lira!.. diye feryadı basıyorum.

— Dindaşlarımız...

— Altı lira hocam!..

O sınıfın halini bir görmelisiniz. Ağlayan ağ-

layana, hıçkıran hıçkırana.

— Yedi lira...

— Yurttaşlarımız... Sizin kardeşleriniz...

— Sekiz lira...

Paydos zili çaldığı zaman ben de,

— On lira!.. diye bağırıyordum.

Eğer zilin çalması az daha uzasaydı, Şükrü Bey'in heyecanlı sözleri karşısında, bağışı belki yüz lirayı bile çıkarırdım.

Dersten çıktığım zaman ağlamaktan kızaran gözlerim ağrıyordu. Göz kapaklarım yumruk gibi şişmişti. Hala içimi çeke çeke hıçkırıyordum.

O hafta izinli çıkıp eve geldim. Annem haftalık harçlığımdan yirmibeş kuruş avucuma koyunca aklım başıma geldi.

ÜNİFORMA

Çoktanberi trenle geziye çıkmadığım için, trenlerimizin son durumunu bilmiyordum. Danışmaya öğrenmek istediklerimi telefonla sordum. İç ezici bir kadın sesi gideceğim yere 8.30 da 10.10 da bir de 12.20 de tren olduğunu söyledi. Benim işime 10.10 treni geliyordu. Her zaman, her şeyin olduğu gibi trenin de en kötüsünü seçmişim. Tren kalktıktan sonra öğrendim; bu tren posta treniymiş. Posta treni demek, her iki istasyon arasında en azından yirmi dakika gecikme yapan tren demektir. İçinde restoran olmadığı gibi, bir oturaklık ilişecek yer bulmak da pek zordur. Değil oturacak yer, çok sıkışırsanız helada bile yer bulamazsınız. Haydarpaşa'dan kalkan trende hela kuyruğuna girseniz, ancak Ankara'da sıra gelir.

Bütün bunları ben, bindiğim tren kalktıktan sonra öğrenmiştim. Sıkışıp kaldığım koridora hiç olmazsa, gözümün birini pencere camına ayarlayıp, dünya hakkında bilgi edinebilsem yine razıydım. İtile kakıla helâ kapısının arkasına sıkışmıştım. Bir zaman sonra burnum duyarlığını yitirdiğinden, amonyak ve çürük kükürt kokusuyla, limon çiçeği kokusu arasında hiç bir fark kalmamıştı. Sırtıma dolu bir heğbe yüklediler. Ama bu heğbeyi ben taşıyorum, sayılmazdım. Çünkü sırtımdaki heğbeyle birlikte, döşemeye uzanmış bir ihtiyarın kucağında oturuyordum. Sırtımdaki heğbenin üstünde bir çocuk, çocuğun üstünde de, babasının yarı vücudu vardı. Şu numarayı, buradaki yol arkadaşlarıyla bir sirkte yapsak, dünyanın parasını kazanırdık. Ne var ki, birbirimizin üzerine çıktığımız halde, yuvarlanmak tehlikesi yoktu. Çünkü yuvarlanacak kadar bile boş yer kalmamıştı.

Bir sarsıntı oldu. Bu sarsıntı, trenin kalkmasına işaretmiş. O sarsıntıyla, iyice birbirimize geçtik, kenetlendik. Eşyalarla, birbirine yapışık insanlar arasında en küçük bir hava payı kalmadı. İki istasyon biz böyle gidersek, bizi birbirimizden ayırmanın, sökmenin olanağı yoktu. İyice birbirimize yapıştık. Hattâ bizi trenden bile koparamazlardı.

Bir tahta bavulun köşesine gelen burnumun içeri girmiş bir üçgen biçimi aldığını anlıyorum. Burundan anlayan kadınların pek beğendiği burnuma yazık olmuştu.

Tren sarsılınca herkes birbirine,

— Uğurlar olsun...

— Hayırlı yolculuklar...

— Eyvallah efendim. Size de iyi yolculuklar demeye başladı.

Ben de altımdaki ihtiyara,

— İyi yolculuklar baba, dedim.

Adamın sesi çıkmayınca, yaşadığından kuşkuya düştüm, bir daha,

— İyi yolculuklar baba, dedim.

Altımdan boğuk bir ses geldi:

— Selâmetle oğul...

Dört beş istasyon böylece gittikten sonra, üst kattan,

— Bileeet!... diye bir ses geldi.

Herkesle birlikte, alt kattaki ihtiyar da biletini aramaya davrandı. Biletçi, biletlere bakıyor,

— Senin biletin üçüncü ...Burası birincinin koridoru. Çek arabanı üçüncüye! diye bağırıyordu.

Bileti ikinci olan yolculardan biri,

— Yahu burası helanın dibi... diye biletçi karşı koyacak oldu. Biletçi, ne de olsa yarı buçuk resmi memur, üstünde de resmi elbise olduğundan hemen adamın ağzının payını verdi:

— Helâ dibi ama, birinci mevki helâsının dibi. Siz ikinciye!.

Benden başka bileti birinci olan yokmuş. Helânın dibi, koridor boşalmıştı. Artık, üçüncü koridorun nasıl dolup sıkıştığını düşünecek kadar

bile insanlık duygum kalmamıştı. Biletçi bana dert yandı:

— Çok açıkgöz millet bayım. Üçüncü, ikinci bilet alıyorlar, sonra da gelip birincinin koridoruna yan geliyorlar.

Ben de biletçiyi doğruladım.

— Doğru çok açıkgöz millet... Kompartımanları ayırmakla olmaz, en iyisi treni ayıracaksın. Birinci mevki tren ayrı olarak, ikinci ayrı, üçüncü ayrı.

Biletçi gitti. Ben de ezilen, köşeleşen yerlerimi düzelttim. Koridor yine kalabalıktı ama, hiç olmazsa gezinebiliyor, pencereden dışarı bakabiliyordum. Belki bir boş yer bulabilirim umuduyla, kompartımanların pencerelerinden içeriye bakıyordum. Bütün kompartıman doluydu. Yalnız bir kompartımanda bir adam tek başına oturuyordu. Ama bildiğimiz adamlardan değil, bir şaşılası adam. Üstünde, bir üniforma var. Pantalonunun yan dikişi zırhlı, ceketi kordonlu, apoletleri yıldızlı, yakası sırmalı... Paşa desem paşa değil, yaver desem yaver değil, emniyet amiri desem değil, İtfaiye desem değil. Temizlik İşçisi, çavuşu desem değil. Belediye baş memuru, istasyon hareket şefi, iskele memuru, sadrazam, yeniçeri değil. Ama bunların hepsinden birer parça var elbisesinde. Bildiğim üniformaların hiçbirine benzemiyor adamın üniforması. Kendi kendime, acaba bir devletin büyük elçisi mi, diyorum. Hani büyük elçiler, gittikleri memleketin devlet başkanlarına «itimatnâme»lerini verirlerken, böyle cafcaflı üniformalar giyerler ya... Ama bu üniforma trende giyilmez ki...

En sonunda, doğulu komşularımızdan birinin kralıdır, diye düşündüm. Ama kralın posta treninde işi ne? Hem kral olsa, yanında «maiyeti erkânı» olmaz mı?

Koridor penceresinden dışarıya bakan bir yolcuya,

— Affedersiniz, şu kompartımanda bir başına oturan üniformalı adam kim? dedim.

— Bilmiyorum ama, rütbesi çok yüksek biri olacak, dedi. Belki ecnebi mareşali filândır... Göğsünde madalyaları olduğuna bakılırsa...

Bizi dinleyen bir yolcu,

— Yabancı bir general olacak... dedi.

— Generalin yaveri olmaz mı?

— Yaveri başka kompartımandadır.

Başkaları da bu üniformalı adamın kim olduğunu bilmiyor. Geçen biletçiye sordum. O da bilmiyormuş.

İyice meraklanmıştım. Kapıyı açıp, boş koltuklardan birine otursam, ne olur? Üniformalı adam, beni yiyecek değil a...

Bir yolcu,

— Ayıp olur, dedi

Ayıp, mayıp, kompartımanın kapısını açtım, girdim içeri.

«Bana ne?» gibilerden omuzunu kaldırdı. Belki Türkçe bilmiyor. Oturdum. Yarım saat kadar hiç konuşmadan öylece gittik. İngilizce sordum:

— Ekselânsları yalnız mı seyahat ediyorlar?

Üniformalı adam bana baktı.

— İngilizce no... dedi.

İngilizce bilmiyordu demek hem de Türk'tü. Bir zaman daha böyle gittik. Bu sefer o bana Türkçe sordu:

— Nereye gidiyorsunuz beyefendi?

— Eskişehir'e... Zatı devletleri nenereye teşrif ediyorlar?

— Estağfurullah... Konya'ya gidiyorum.

— Afedersiniz, üniformanıza bakılırsa bir resmi sıfatınız var ama, anlayamadım.

— Hiç bir resmi sıfatım yok.

— Peki, bu üniforma?

Adam güldü,

— O benim yol elbisem, dedi. Tren yolculuğunda hep bu elbiseyi giyerim. Siz trenin hâlini görmediniz mi? Yer bulmanın imkanı yok. Eskiden bu trenlerde canım çıkardı. Şimdi kolayını buldum. Ben, birkaç yıl öncesi «.....» otelinin kapıcısıydım. Bu üstümde gördüğünüz elbise, işte o otelin kapıcı elbisesidir. Otelden bir ay izin almıştım. Sılaya gidecektim Ama trene geç kaldığım için, kapıcı üniformamı değiştirecek vakit bulamamıştım. Elbisemi trende değiştirirm, diye hemen koştum. Haydarpaşa garının merdivenlerini çıkarken, beni gören iki yana savuluyor, yol açıyordu. Tren memurları selâm durmaya başladılar. Elimden bavulu alıp taşıdılar. Beni birinci mevkie yerleştirdiler. Allah Allah., birine mi benzetiyorlar? «Siz zahmet etmeyin» dedikçe «Aman efendimiz, estağfurullah... Vazifemiz» diyorlar. Kompartımanın penceresinden bir baktım, ahalî yığılmış tren kalkarken bir alkıştır koptu. Ben de onlara elimi salladım, gülümsedim. Tren kalktı. Koridorlarda herkes birbirinin üstüne yığılmış, eziliyor. Ben koca kompartımanda bir başıma gidiyorum. Elbisemi değiştirmekten caydım. Arasıra yanlışlıkla kapımı açan yolcular, beni öyle kapıcı üniformasiyle görünce «Afedersiniz...» deyip dönüyorlar. Konya'ya kadar rahatça geldim. Sonra gel zaman, git

zaman oteldeki işimden ayrıldım. Şimdi hep Konya'dayım. Ama otel kapıcısı elbisemi saklıyorum Ne zaman tren yolculuğu yapacak olsam, bu üniformayı sandıktan çıkarır, giyerim. Yalnız şişmanladım da pantalonun beli dar geliyor. Müsaade edersiniz iki düğme çözeyim.

Şaşkınlık içinde dinlediğim adama,

— Estağfurullah... dedim.

Adam pantalonunu gevşetti.

— Ya bu madalyalar? dedim.

Adam gülerek,

— Onlar madalya değil, çalıştığım otelerin madenden arması... dedi.

— Demek, böyle rahat rahat...

—Şimdiye kadar, pek çok tren yolculuğu yaptım, bu üniforma üstümdeyken, sizden başka hiç kimse yanıma gelmeye cesaret edemedi.

O sırada kapı açıldı. İçeri giren bilet kontrolörüydü. Kontrolör, üniformalı adamın karşısında rap diye topuklarını birbirine çarpıp, elini şapkasına götürdü, selam verdi.

— Bir emirleriniz var mı efendim?

Üniformalı adam,

— Yok evladım, teşekkür ederim, dedi.

Kontrolör gidince,

— Trenlerde rahat gitmek istiyorsanız, bir kapıcı üniforması da siz yaptırın, dedi.

MEYDAN SAATLERİ

İnsanı başına belâların üstüste geldiği doğrudur. İşsizdim ,parasızdım, aşıktım, hastaydım, aleyhime de iki dava açılmıştı. Bir belâ piyangosu çekilse, bütün büyük ikramiyenin bunlardan daha büyük olacağını sanmıyorum.

Dünya yüzünde hastalıkların en ağırı, en beteri, insanın başına hangi hastalık gelmişse odur. Benim emeroitlerim vardı. Bu emeroiti de kanserden, veremden daha ağır bir hastalık sanıyordum.

Hakkımda açılan dâvaya gelince, dâva konusu sizi ilgilendirmez, yalnız savcının yirmiki yıla mahkum olmamı istediğini söylersem nasıl bir adli belâya çarpılmış olduğumu anlarsınız.

İşsizlik belâsına gelince, onu da anlatayım. Bir yerde yüz lira haftalıkla çalışıyordum, Patron,

— İşler kötü gidiyor, haftalığını elli liraya indiriyorum, demişti.

İkinci hafta,

— İşler daha kötü, haftalığını yirmibeş liraya indirdim, dedi.

Aradan bir ay geçmişti,

— Haftalığını on liraya indirmek zorundayım, dedi.

Bakalım, patron haftalığımı kaç liraya kadar indirebilecek, diye merakla bekliyordum. En sonunda patron,

— Sana hiç haftalık veremiyeceğim, dedi.

—Zararı yok patron, ben bedava da çalışırım, dedim.

O zaman patron,

—Bedavaya çalışacak kadar enayi bir adamdan bana hayır gelmez, diye beni koğdu.

Benim yerime de yüzelli lira haftalıkla başka birini aldı. Bana verdiği bonserviste «bedava çalışmaya da razıdır» diye yazdığından hiçbir yerde iş bulamadım.

Başımdaki parasızlık belâsını size şu kadarla anlatayım, yeter: İki gündür ağzıma lokma atmamıştım.

Ama aşk belâsı, bunların hepsinden baskındı. Sevgilim onsekizinde bir kızdı. İstanbul'da diyebilirim ki, benden başka ne kadar erkek varsa, hepsiyle kırıştırıyordu. Yalnız bana yüz vermiyordu. Yazdığım mektupların hiç birine cevap vermemişti.

Ben ne emeroitim, ne savcının yirmi iki yıl hapsimi istemesini, ne işsizliğimi, ne de açıktan bağırsaklarımın guruldamasını düşünüyordum. Gönül belâsı hepsinden baskın çıkmıştı.

Bu kızın yüzünden kendimi öldürmeye karar verdim. Yolunu kesecek, son bir kere daha aşkımı ilân edecektim. Yine her zamanki gibi,

— Ben senin bildiğin kızlardan değilim, dersе, o zaman ben de ona, onun bildiği erkeklerden olmadığını anlatacaktım. Yâni, onu kırk yerinden bıçaklayıp öldürmiyecektim, ama sonra kendi canıma kıyacaktım.

Kızın yolunu bekledim. Onu uzaktan görünce yanına sokulup,

— Meleğim... diye başladım.

Kız, beni çok söyletmedi,

— Yarın Beyazit tramvay durağında buluşalım, dedi.

Heyecandan kalbim duracaktı.

— Ah, ah... ah... ah diye inledim. Sonra iki elimi kalbimin üstüne bastırıp.

— Oh... Oh... Oh... kalbim bu kadar heyecana dayanamıyor, yarın kaçta buluşalım? diye sordum.

Sevgilim,

— Tam onda. Beyazit tramvay durağında. dedi, çekip gitti.

Arkasından,

— Saat onda, saat onda... diye bir zaman mırıldandım. Tam o sırada birisi,

— Ne inleyip duruyorsun dedi.

Bunu soran eski bir arkadaşımdı.

— Ah kardeşim, emeroitlerimden çok muztaribim, dedim.

Kartını uzattı.

— Yarın bana gel, sana bir ilâç vereyim. Hiçbişeyin kalmaz, dedi.

— Kaçta geleyim? diye sordum, onda gelemem. Çok önemli bir işim var.

— On birde gel... dedi.

Kız bana uğurlu gelmişti. Ondan aşkımı cevap alır almaz, emproitime de ilaç buluvermiştim. Bunlar hep aşkın zaferiydi.

— Ey aşk, ey aşk!, diye söylene söylene giderken, bir zamanlar birlikte çalıştığımız biriyle karşılaştım.

— İş buldun mu? dedi.

— Yok, dedim.

— Yarın bana gel, sana ikiyüz lira haftalıkla bir iş vereyim. dedi.

Sevincimden çıldıracaktım.

— Onda gelemem, onbirde gelemem, dedim.

— Onikide gel. Öğle yemeğini de birlikte yeriz, dedi.

Dünya yüzünde yalnız belâlar üstüste gelmez,mutluluklar da böyle üstüste gelir işte... Kız bana uğur getirmişti. İçimden şu alanın ortasına çıkıp,

— Ey aşk, sen nelere kaadirsin! diye bağırmak geliyordu.

Bir tanıdık,

— Merhaba, dedi.

— Merhaba... dedim.

— Paran yok gâliba... dedi.

— Nerden bildin?

— Kendi kendine konuştuğundan belli...

— Yok.

— Yarın bana gel, sana beşyüz lira borç vereyim. Paran olduğu zaman ödersin.

— Onda gelemem, onbirde gelemem, onikide de gelemem.

— İkide gel...

Bütün bunlar yarım saatin içinde oluyordu. Keyfimden nerdeyse şakır şakır oynayacaktım.

— Ooo.. diye birisi boynuma sarıldı.

Kaç yıldır görüşmediğim bir çocukluk arkadaşımdı. O da bişey söylemeden,

— Sen mutlaka bir avukatsın, dedim.

— Nerden bildin?

— Çünkü bu gün işlerim yolunda gidiyor.

Her şeyim tamam oldu, yalnız bir avukata ihtiyacım vardı. O da sen olmalısın.

— Evet, avukatım. Bir davan mı vardı?

— Evet...

— Sen beni hatırlamadın ama ben seni unutmadım. Zamanında senin bana büyük iyiliğin dokunmuştu. Yarın yazıhaneme gel, davanı alayım. Para mara katiyyen istemez.

— Onda işim var, onbirde sözüm var, onikide birisiyle buluşacağım. İkide de bir yere gideceğim.

— Üçte gel...

Başımdaki bütün belâları, dertleri unuttum. O sevinçle sabahı nasıl ettiğimi bilmiyorum. Gün ışır ışımaz yataktan kalktım. Otobüse, tramvaya binecek yol param olmadığı için, Beyazit tramvay durağına kadar yayan gidecektim. Evim, daha doğrusu kaldığım ev Levent'teydi. Benim kafadan hesabıma göre, sevgilimle buluşma zamanımıza daha iki, üç saat olacaktı. Zamanı daha iyi anlayabilmek için, Levent otobüs durandaki saate baktım. Yanlış mı görüyorum diye bir daha baktım. Gözlerimi oğuşturup bir daha bir daha baktım. Aman Allahım... Saat ona çeyrek var. Otobüse, otomobile binsem, kuş olup uçsam onbeş dakikada yetişemem. Bir koşu tutturdum. Hem koşuyordum, hem de düşünüyordum. Sen kızın ardında iki yıl koş, tam gönlü olsun, randevuya geç kal... Arkamdan kurşun atsalar yetişmez, öyle koşuyordum. Demek, sabahleyin uyuya kalmışım. Yahu, erken de çıktım evden. Önümden giden otomobilleri teker teker ekiyorum. Kronometre tutsalardı, bir koşu rekoru kırdığımı anlarlardı. Tabanları yağlamışım ki, Azrail ardımdan yetişemez. Bu hızla Mecidiyeköyüne kadar geldim. Oradaki meydan saatine baktım. Aaaaa... saat onikibu ne iş? Aklım başımdan gidecek, yahu, Levent'ten buraya kaplumbağa olsa bir saatte gelir. Ben ha babam koştum koştum da, iki

saat bir çeyrekte mi buraya geldim?.. Kendimi yere attım, başımı kaldırım taşlarına vuruyorum. Hırsımdan asfaltı dişliyorum. İnsaniyet ve merhamet sahibi yurttaşlar başıma toplandılar.

— Ne var, ne oluyor? diye sordular.

İki gözüm iki çeşme,

— Daha ne olacaktı, dedim, baksanıza oniki olmuş. Benim saat onda bir işim vardı.

Bir adam.

— Ne onikisi? dedi, meydan saati durmuş, dün gecenin onikisini gösteriyor o.

— Aman saat kaç?

— Olsun olsun da sekiz olsun...

Saatine bakan biri,

— Evet, sekizi beş geçiyor... dedi.

Keyfimden, yorgunluktan oraya çöküverdim. Nasıl olsa ona kadar sevgilime yetişirdim. Koşmaktan sucuk gibi terlemişim. Üzerinize âfiyet, emeroitim de azmış. Hele açlıktan bitmiştim. Yarı baygın, bir zaman yattım. Aşkın verdiği kuvvetle az sonra yola koyuldum. Ama adım atacak hâlim yoktu. Sürüklenir gibi Şişli'ye kadar geldim. Şişli'deki meydan saatine bakmakla ok olup fırlamam bir oldu. Şişli'deki meydan saati ona yirmi vardı. Yel oldum, yel... Emeroitimi de ,açlığımı da, yorgunluğumu da unuttum. Öyle koşuyordum ki, çarptığım devriliyor, devirdiğim yere uzanıyordu. Önüme kalabalık çıksa insanların tepelerine basıp öbür yana atlıyordum. Bir motorsikletli adamın üstünden birdirbir oynar gibi atlayıp geçtim. Artık bu engelli koşuydu. Ve ben mutlaka o sırada bir rekor kırıyordum ama bundan kimsenin haberi yoktu.

O hızla Harbiye'yi buldum. Benim şöyle bir hesabıma göre üç, dört dakika ancak geçmiş olmalıydı. Harbiye'deki meydan saatine baktım, yedi buçuk... Yoksa ben şaşkınla koşuyorum diye geri geri mi gidiyorum? Dünya tersine mi dönüyor? Saat durmuş mu diye baktım. Hayır, işliyor. Yelkovan tıkır tıkır atıyor. Sarhoş gibi saat direğine tutundum, sonra oracığa çöküverdim. Bitmiştim. Gözüm kararıyor, midem bulanıyordu.

Kendimi kaybetmişim. Ayıldığım zaman ilk işim saate bakmak oldu, sekizi üç geciyor. Demek yarım saat baygın kalmışım. Kendimi bir çuval kemik gibi zorla ayağa kaldırdım. Sevgilimle buluşmak için iki saat zamanım vardı. Ağır ağır yürümeye başladım. Başım dönüyor, emeroitlerim sızlıyor, bağırsaklarım gurulduyordu. Ama az sonra bunların hiç biri kalmıyacaktı. Saat onda sevgilimle buluşacaktım. Onbirde emereoitlerime ilâç alacaktım. Onikide arkadaşım yemek ısmarlayacak, hem de bana iş bulacaktı. İkide de birisi para verecekti. Üçte bedava avukat tutacaktım. Bütün belâlardan kurtuluyordum.

Taksim'e gelmiştim. Bir de meydan saatine bakayım, on değil mi? Kılı kılına on. Gözlerimi kapamamla uçmam bir oldu. Hem uçuyordum, hem de içimden «Ah, sevgilim birkaç dakika geç gelse..» diyordum. Kadınlar randevularına hep geç gelirler. On dakika geç gelse yeter. Kadınlar, erkeği bekletmekten zevk alırlar. Ah... bir geç gelse...

Ayaklarım yerde değil, insanların omuzlarında, başlarındaydı. Tam önümde bir otomobil durup da yolun tıkayınca, orabanın bir kapısından girip öbür kapısından çıktım. Herkes şaştı. Kim dinler... Arkamdan söyleniyorlar:

— Koşucu galiba... Sokak koşusu var.

— Koşucu olsa don gömlek olur.

— Öyleyse işportacı, belediye memurundan kaçıyordur.

Gözümde biçimler, renkler bir yanıp bir sönüyor. İki kere düştüm. Vakit kaybetmemek için, takla atıp, iki metre ileri fırladım. Kendimi en sonunda Karaköy meydanına attım. Hemen meydan satine baktım. Saat, altı buçuk... Tamaaam ...İşte saatin doğrusu bu... Ben biliyorum. Gün ışır ışımaz soğaka çıktım. Olsun olsun da ancak yedi olsun. Daha önümde üç buçuk saatlik zamanım olduğu için sevindim. Çünkü karşısına bu kılıkla çıkarsam kız benden korkardı. Biraz kendimi toparlayabilecek zamanım vardı.

Deniz havası alıp da kendime geleyim diye, Köprü'nün Kadıköy iskelesine geldim. Dubanın üstüne uzandım. Biraz daha koşsaymışım, bütün vücudum terden su olacak eriyip gidecekmişim. İşte öyle terlemişim. Belki üç, belki beş kilo kaybetmişim. Kafamdan o günkü şansımı geçirirken, başımı kaldırdım. Bir de iskele saatini görmiyim mi? Ona on var.

Daha beni tutmayın Allahını seven beni tutmasın Tepkili uçak benim yanımda kaç para eder... Köprü üstünde bütün gidiş geliş durdu. Arkamdan düdükler ötüyor, ama kim dinler kardeşim. Polisler fırfır düdükler öttürüp koşuyorlar. Polisler değil tabancalarının kurşunu arkamdan yetişmez. Bir solukta Eminönü Meydanına geldim ki, meydan saati iki buçuk... Hırsımdan oraya yıkıldım. Sara nöbeti geçirir

gibi tirtir titriyorum. Kızı kaçırdım, hadi neyse... Emeroit ilâcını da kaçırdım. Hadi onlar neyse, para verecek arkadaşı da kaçırdım. Şimdi bitek umut, avukata kalıyordu. Hiç olmazsa onu kaçırmıyayım diye, ölü gibi yürümeye başladım. Artık Sirkeci'ye nasıl geldiğimi bilmiyorum. İstasyonun satine baktım, dokuzu gösteriyor. İçime serin sular serpildi. Bütün yorgunluğumu unuttum. Şu aşkın etkisine bakın siz... Vurdum ordan yokuşa... Fosur fosur soluyorum

Bir tanıdıkla karşılaştık.

— Nedir bu hâlin? dedi.

Sevgilime gidemediğim için ağlamaklı olmuştum.

— Sorma başıma gelenleri ...dedim ama, yine de sormuş gibi hepsini anlattım.

Beni dinledikten sonra,

— Peki kardeşim, senin üzüntün boşuna... dedi.

— Neden?

Saatine baktı,

— Kızla buluşmana yarım saat var da ondan... Saat dokuz buçuk. Daha yarım saatin var.

Bir derin oooh çektim. Ağır ezgi, fıstıki makam yürümeye başladım. Buluşma yerine kadar hiç olmazsa kendime çeki düzen verecektim. .Beyazit'e yaklaştıkça, açlığım, yorgunluğum, emeroit sızılarım geçti de, heyecandan kalbim küt küt atmaya başladı.

Bayezit tramvay durağına geldim. Duraktaki saat daha sekizi yirmi geçiyor Üniversite kapısının sağındaki saat, ona onsekiz var, solundaki saat dokuz buçuk.

Durağa gidip beklemeye başladım. Sevgilime bana şans getirdiğini, hem iş, hem para, hem de emeroitime ilâç bulduğumu, artık evlenebileceğimizi söyliyecektim. Randevuda kız bekleyen her delikanlı gibi bir saat kadar ıslık çaldım, bir saat kaaar da zincir salladım, bir iki saat de hem ıslık çalıp, hem zincir sallıyarak dalga geçtim. Neden sonra aklım başıma keldi. Meydan saatine baktım baktım, dokuza yirmi var. Dalga geçerken demek insana, çok vakit geçmiş gibi geliyor. Yeniden zincir sallamaya, ıslık öttürmeye, dalga geçmeye başladım. Meydan saatine baktım, yedi... Bu saat geri geri mi işliyor, yoksa akşamın yedisi mi oldu? Üniversite kapısındaki ki saate baktım, biri üç buçuk, biri dokuz... Çık çıkabilirsen işin içinden... Birisine yaklaştım,

— Affedersiniz saatiniz kaç? dedim.

Adamın da en tersine çatmışız.

— Kör müsün, dedi, şurda bir bankanın meydan saati var, şurda kocaman durak saati var, şurda iki kapı saati var...

Zincir salamaya, ıslık öttürmeye, kendi kendikendime konuşmaya başladım. Hava kararıyor Saat de ona çeyrek var. Her hâlde güneş tutuluyor. Durağın arkasındaki parkın duvarına oturdum. Ondan sonrasını pek bilemiyorum. Gerine uyandım. Fırlamamla saate koşmam bir oldu. Bir de saate baktım ki oniki...

— Sevgilimi kaçırmıştım. Hiç olmazsa yemeği kaçırmıyayım diye, onikide beni çağıran arkadaşıma gittim. Yazıhanesinin bulunduğu hanın kapısı duvar.

— Neye han kapalı? dedim.

— Pazar günleri han kapalıdır, dediler.

Benim cumartesi günü sevgilimle randevum olduğuna göre, demek gece parkta uyumuşum. Eminönüne'ne geldim. Ordaki meydan saatine baktım, sekize çeyrek var... Bu hangi sekize çeyrek? Sabahın değil, akşamın değil...

İNCE NARİNCE

Asaf Hâlet Çelebi, 6-7 Eylül olaylarının ertesi günü başından geçenleri anlatmış, ben de bunu bir hikaye olarak yazmıştım. Bu hikâyeyi, rahmetli Çelebi'nin anısına adıyorum.

Evde bir cep defteri buldum, masamın altında... Evdekilere sordum, hiçbirinin değilmiş, Lâcivert kaplı, şık, güzel, yaldızlı bir defterdi. Kimin olduğunu anlamak için açtım defteri. Daha ilk sayfasında şaşırdım. Büyük bir kişinin ama çok büyük birinin adı, ev adresi, telefon numarası yazılıydı. İkinci sayfayı çevirdim, orada da alt alta büyük kişinin adı, adresi, telefon numaraları vardı. Sayfaları çevirdikçe şaşkınlığım artıyorau. Ne kadar tanınmış siyasetçiler, idareciler, ilerigelenler varsa, defter bunların

adresleriyle dolu. İçlerinde en küçük olanı, genel müdür... Bişeye daha dikkat ettim, defterde adı, adresi olan politikacılar, hep iktidarda olanlardı.

Benim yerimde kim olsa şaşırır. İçinde büyüklerin, ileri gelenlerin adresleri dolu defter, bana hemen patlıyacak bir bomba gibi geliyordu. Bu defteri bir düşmanım evime gizlice bırakmış olmalıydı. İçi, büyük adamların adresleriyle dolu defterlerle bana ne gibi bir düşmanlık yapabileceklerini kestiremiyordum ama, bu defterin hiç de iyi niyetle yazı masamın altına bırakıldığını sanmıyordum. İçimi, anlatılmaz bir korku sarmıştı. Belki şimdi kapı çalınacak, içeri sivil polisler dalacak, bana,

— Çıkar defteri! diyecekler.

Ben titriyerek,

— Ne defteri? diye soracağım.

Odamı arıyacaklar. Elleriyle koymuş gibi, defteri masamın altında bulacaklar.

Böyle olacağını iyice biliyordum. Bu defteri benim evime bırakan alçak her kim ise, gidip polise de haber vermiştir. Büyük bir tuzağa düştüğüm besbelli işte...

Polisler defteri bulunca,

— Söyle!.. diyecekler. İrili, ufaklı ne kadar büyüğümüz varsa, bu deftere neden adreslerini yazdın? Sicilerini mi tutuyorsun? Şantaj mı yapacaksın? Yoksa suikast mı?

Aman Yarabbi.. Ben ne derim? Ne dersem inandırabilirim?

Bu defteri hemen yakmalıyım, küllerini de rüzgara savurmalıyım.

Bana bu komployu kuran alçak kim? Akşam eve üç arkadaşım gelmişti. Onlar yapmaz böyle şey... Biri doçent, biri Üniversite kitaplıklarından birinde memur, biri de edebiyat öğretmeni...

Defteri yakmak için banyonun ocağına sokarken kapı çalındı. Akşam bize oturmaya gelenlerden, Üniversitedeki bir kitaplığın memuru olan yirmi yıllık arkadaşım Halit gelmişti. O da benim kadar heyecanlı telâşlıydı. Önce o bana,

— Ne o, rengin atmış diye sordu.

Ben de ona,

— Nedir bu halin? diye sordum.

— Aman, ben dün gece burada bir defter düşürmüş müyüm?

Defteri uzattım:

— Bu mu?

Elime atıldı:

— Aman, bu işte. Bu defter. Kaybettim diye o kadar çok üzüldüm ki, anlatamam.

Elinden tutup çalışma odama çektim.

— Korkudan ölüyordum, dedim. Şimdi bana doğru söyle, bu kadar büyük adamın adresi sende ne arıyor?

Bu sefer o şaşırdı:

— Sende böyle bir büyük adamlar adres defteri yok mu?

— Yooo...

— Aman bir tane yap, cebinde bulunsun. Bak, bu adresleri defterime neden yazdığımı sana anlatayım. Bende son zamanlarda bir dolma kalem biriktirme merakı başladı. Kimini satın alıyorum, kimini hediye ediyorlar. Cebimde on, onbeş dolmakalem oldu. Almanya'dan gelen bir Alman şairi arkadaşımı kaldığı otelde görmeye gitmiştim. Benim dolmakalem biriktirdiğimi öğrenince, bir kalem de o hediye etti. Otelden çıkar çıkmaz, köşeyi sapınca dayanamadım. Kalemi şöyle bir muayene edeyim dedim. Bilirsin, her zaman cebimde lûp taşırım. Lûpla kalemin ucuna baktım. Uç, kalın gibi göründü. Denemek için cep defterime gelişi güzel iki kelime yazdım, o sıra ne aklıma gelmişse... Deftere «ince nârince» diye yazmışım. Dolmakalem uçlarını inceltmek için cebimde, çok ince kuyumcu zımparaları taşırım. Biraz zımparalarsam, kalemin ucu incelebilirdi. Lûpu elime aldım, kalemin ucunu bir daha muayene edrken, iki omuzuma iki el yapıştı:

— Ne yapıyorsun?

— Ben mi? Hiç... Kalem muayene ediyorum.

— Hı hıı... Kalem ha? Ne iş yaparsın sen?

— Ben Üniversitede... demeye kalmadı:

— Haaa... Profesööör... Vay Profesör vaay..

Biri sol böğrümü dirseğiyle muştaladı:

— Yürü bakalım.

— Aman beyler... Bir yanlışlık...

— Yürrüüü...

Bir dirsek de sağ boşluğuma gelince, yürüdüm. İstersen yürüme... Bir karakola gittik. Beni bir odaya attılar. Bekledim, gelen arayan yok... Neden sonra biri geldi:

— Çök dedi.

— Çökemem... dedim.

— Çökemezmiş. Vay Profesör vay.. Çıkar üstünde ne varsa ...

Üstümdekileri çıkarıp masanın üstüne koydum: ondört tane dolmakalem, iki kitap, bir cep defteri, bir lûp, iki yaprak da ince kuyumcu zımpara kâğıdı...

Dolmakalemleri gösterdi:

— Bunlar ne?

— Dolmakalem...

— Hı hıı... Dolmakalem ha... Vay profesör vay!...

Üç kişi daha geldi. Hep birlikte araştırmaya başladılar. Zımpara kâğıdını aldı biri:

— Bu ne?

—Zımpara kâğıdı.

— Bu ne biçim zımpara kâğıdı be? Üstünde tırtık yok. Sen kime yuturuyorsun?

— İnce zımpara, kuyumcu zımparası...

— Hı hıı... İnce zımpara ha... Vay profesör vaay!.

Bunu söyliyen bir de omuz vurdu. Baktım iş kötüye gidiyor:

— Beyler, dedim, bir yanlışlık olacak... Beni buraya neden getirdiğinizi bilmiyorum ama, beni bütün Üniversite, gazeteciler tanır. Ben bu muameleye lâyık değilim.

Cep defterimi karıştıran,

— Sıtt! diye azarladı. Sonra birden gözleri parladı:

— Bu ne?

Demin aldığım kalemin ucunu muayene etmek için deftere yazdığım «İnce nârince» kelimelerini gösteriyordu.

— İnce nârince... dedim.

— İnce nârince ha?

— Evet, ince nârince...

— Ne demek bu?

— Hiçbişey demek değil...

— Hiçbişey değilse neye yazdın?

— Kalemin ucunu muayene ediyordum da...

— Yaaa... Peki, neden başka bişey yazmadın da, ince nârince diye yazdın?

Bunu hiç düşünmemiştim doğrusu ...

— Bilmem, dedim, aklıma öyle gelmiş, öyle yazmışım...

— Hıı... İnce nârince ...Görürsün sen ince nârinceyi... Aklına öyle gelmişmiş ...Neden aklına başka bişey gelmiyor?

Biri daktilonun başına geçti. Zabıt tutmaya başladılar. Beni aldı bir korku... Gelişigüzel yazdığım «İnce nârince» yoksa bir casus şebekesinin şifresi miydi? Ondört dolmakalem, cep defteri, lûp, iki kitap, kuyumcu zımparası, ince nârince... Kim olsa şüphelenir. Ne yapacağımı şaşırdım. Bütün bunlar zapta yazılırken, bir tanesi de boyuna cep defterimi karıştırıyordu.

Ben üstümde çıkanların hepsinin hesabını verebilirdim. Ama «İnce nârince» nin nasıl hesabını verecektim? Nerden de bu belâlı lâf kalemimin ucuna gelmiş? Başka bişey yazamaz mıydım?

Cep defterimi karıştıran polis, sayfalardan birinde birden durdu. Sonra o sayfayı öbürlerine gösterdi. Fısır fısır bişeyler konuştular. Birdenbire değiştiler. Defteri karıştıran, defterdeki bir adresi gösterdi:

— Afedersiniz beyefendi, dedi, buradaki isim neyiniz olur?

Birden sesi, davranışı değişivermişti.

— Sınıf arkadaşım, dedim. Geçen gün karşılaştık. Beni yemeğe götürmüştü' Adresini verdi. Defterime yazdım.

Defteri elinde tutan polis, utangaç bir gülümsemeyle,

— Yaaa... dedi, demek genel müdür bey zatıâlinizin çok samimi arkadaşı...

— Evet ...Hattâ biz ona okuldayken Tırtık Rıza derdik...

— Çok memnun oldum beyefendi.. Neye oturmuyorsunuz?... Buyursanıza rica ederim.

Sonra öbür arkadaşlarına döndü:

— Beyefendiyi buraya neye getirdiniz canım?

— Bana dönerek — Buyurun efendim...

Ben önde, onlar arkada iyi döşeli bir odaya girdik. Beni bir koltuğa oturttular. Bir tanesi,

— Hava da bugün sıcak, dedi, bir soğuk gazoz emreder misiniz?

— Estağfurullah...

Gazozlar geldi. Biz odada iki kişi kaldık, öbürleri çıktı. Karşımdaki,

— Efendim, sebeb-i ziyaretiniz? Bir emirleriniz mi var? diye sordu.

Allah Allah... Ne emri yahu? Beni bunlar kolumdan tutup, yaka paça zorla buraya getirmediler mi? Muştalaya, dirsekliye getirdiklerini söylesem, bana karşı gösterdikleri bu incelik karşısında ayıp olacak. Onun için,

— Efendim, şöyle bir hâl hatır için ziyaret etmiştim, dedim.

— Aman efendim, teşekkürler ederiz. Sağ olunuz... Bizleri ihya ettiniz. Aman ne şeref...

Düzelen hava yeniden bozulmaktan paçamı şurdan kurtarmak için,

— Müsaadenizi rica edeyim beyefendi... dedim.

Ayağa kalktı. Öbürleri de koşuştu. Hep birden beni dışarıya kadar uğurladılar. Ben, şurdan canımı kurtarayım diye hızlandım. Dolmakalemleri, defteri, lûpu istesem, yaptıkları yanlışlığı hatırlatmak gibi olacak, ayıp...

Arkadan biri koştu:

— Beyefendi ...Beyefendi... Profesör bey... Ötenizi berinizi unutunuz efendim.

Kalemleri, zımpara kâğıtlarını, lûpumu, defterimi getirmişti.

— Gerçekten genel müdür beyefendinin arkadaşı mısınız? diye sordu.

— Evet, dedim neye sordunuz.

— Hani, şimdi moda oldu da... Önüne gelen, cepdefterine büyüklerimizin adını, adresini yazıyor. Anladınız mı? Arkadaşım diye paçayı kurtarıyor. Biz de arkadaşı mı, değil mi anlıyamıyoruz. Siz demek sahici arkadaşısınız.

— Evet.

— Beyefendi, şu kâğıda künyemi yazdım... N'olur... Umum Müdür beyefendiyi bir daha görürseniz...

Halit, başından geçenleri, anlattıktan sonra,

— İşte, dedi, o gün bugün, nerde büyüklerimizden birinin adresini bulursam, tanıyayım tanımıyayım, hemen cep defterime yazarım. Kaybettim diye ödüm patladı kardeşim. Bu adresler mal sigortası, hayat sigortası gibi bişey... Aman sende yap. Yalnız bişeye dikkat edeceksin, İstifa eden, emekliye ayrılan, sıhhi sebepten şey olan, görülen lüzum üzerine bişey olan biri çıkarsa hemen defterden adını sileceksin. Yoksa büsbütün başın belâya girer... Demek senin büyüklerin adres defterinden haberin yoktu...

— Yoktu.

— Amma yaptın.. Şimdi kazaya belâya karşı herkes cebinde böyle bir defter taşıyor kardeşim. Şu kapıdan çıkınca ne olacağımız belli mi? Hani eskiden insanı hastalıktan, kazadan, belâdan koruyan muskalar, dualar vardı ya... Şimdi işte, o duaların, muskaların yerini bu adresler aldı. Hem de yüzde yüz etkili ...

MEHDİ-İ RESUL

Bizim kaldığımız yer koğuş değil, oda sayılırdı. Cezaevinin öbür koğuşlarında elli, altmış, yüz hükümlü yatarken biz «Beyler Koğuşu»nda on kişiydik. Aramızda bir yahudi, bir ermeni karaborsacı, zimmetine elli bin lira geçirmiş bir müfettiş, taşra eşrafından bir kaatil, usta kasa hırsızı, paşazade bir dolandırıcı, bir de gazeteci olduğu için, bizim koğuşa «Beyler Koğuşu» deniyordu.

Hepimiz de af bekliyorduk. Kaatil olan taşra eşrafından Recap Ağa iki kişiyi vurduktan sonra tabancası tutukluk yaptığı için öldüremediği iki kişiyi daha, afla cezaevinden çıktıktan sonra temizlemek istiyordu. Zimmetine ellibin lira geçiren müfettişe gelince, onun ne yapacağı belli değildi. Çünkü apartmanı üstüne yaptığı karısı, üç yılda ancak iki kere ziyaretine gelmişti. İkisinde de yanında yabancı başka başka delikanlı vardı. Sıksık «Hele bir afla çıkalım, ben bilirim yapacağımı...» diyor, ama ne yapacağını kimseye söylemiyordu. Yahudi karaborsacı pek keyiflendiği sıra,

— Altı ay ...diyordu.

Altı ay sıkı çalışırsa, iki yıldır cezaevinde olduğu için ettiği ziyanı çıkaracaktı.

Ermeninin iki muhakemesi daha vardı. İkisi de döviz kaçakçılığından. Arkadaşları kendisine oyun oynamışlardı. Çıkınca yine onlarla iş yapacak, sonra da bir punduna getirip onları ele verecekti.

Paşazade Salih, dizini dövüyordu. İzmir'de kaldığı otelde, yandaki odadaki adamın asılı ceketinden tam otuz bin lira aşırmıştı. Para üstünde bir hafta durduğu halde otuz kuruşunu yiyemeden enselenmişti.

— Bu sefer, parayı alır almaz zula edeceğim, diyordu.

Gazeteci daha hızlı yazılar yazacaktı. Bir çıksın... Hem daha hızlı, hem de daha kurnaz, hiç ip ucu vermeden...

Ellidört yaşında İdris Hoca, boynu tesbih çeker, namaz kılar, fısır fısır dualar okurdu Bir iftiraya kurban gittiğini söylüyordu. Öğrencilerinden onbir yaşında bir oğlan çocuğunu...

Her sabah uyanır uyanmaz gazetelere koşuyorduk. Gazetelerdeki her haberi, her yazıyı af çıkacak, diye yorumluyorduk. Amerika'nın yardımı, Almanya'nın kredi açması, Boğaz'a köprü kurulacağı haberleri hep yüreğimizi hoplatıyordu. Bir sabah, doksan sabıkası olan, sabıkalı Paşazade Salih elinde gazete,

— Müjde!... diye koştu.

— Af mı?

— Af var ...

Gazetenin başına üşüştük. Paşazade Salih, Gülhane Park'ında Bahar Bayramı açılacağı haberini gösterdi.

— Bahar Bayramı... Herkes dışarıda eğlenirken, bizim burda mahzun olmamızı...

Zenginliğinden, beyliğinden, üç yıldanberi giymekte olduğu kirli, eski ipekli pijamasından başka bişey kalmamış olan Müfettiş, okkalı bir küfür savurdu. Paşazade Salih,

— Beyim, sizin hapishaneye daha ilk girişiniz, dedi, siz ne bileceksiniz. Hükûmet af yapacağı zaman, durup duruken yapmaz. Bir bahâne lâzımdır. Cumhuriyetin yıldönümü olur. İstanbul'un kurtuluşu olur. Bahar Bayramı olur, bir bahâne işte ...

Bu gerekçeye hepimiz inandık.

Kendimize göre yorumladığımız bir haberden sonra, birkaç gün umutla beklerdik. Ortaya yeni haberler çıkardı:

— Gazeteciye bir milletvekili akrabasından mektup gelmiş... Meclis, yaz tatiline girmeden af çıkacakmış...

— Çorum Hapishanesinden dün mektup geldi. Hapishaneler Genel Müdürü orada açık açık söylemiş. «Arkadaşlar hepinizi Allah kurtarsın, yakın zamanda» demiş Ne demek? Af var... Koca Genel Müdür bilmez mi?...

Gazetelerde ne kadar adı sanı geçen tanınmış adam varsa, politikacılardan futbolculara, sinema artistlerine kadar, hepsine mektuplar yazıyor, affedilmemizi istiyorduk.

Gazetelerin birinde «Mahkumlar Cezaevlerine sığmıyor. Modern Cezaevleri yapılacak» diye bir haber çıkınca herkes oynamaya başladı. Yataklarını denk edenler bile vardı. Ben de onlar arasındaydım. İki gün yatağın dengini bozmadım da geceleri dengin üzerine uzanarak uyudum.

Sonra Cezaevine bir sessizlik çöktü. Artık hiç birimizin hiç bir umudu kalmamıştı. Böyle zamanlarda hemen İdris Hoca yetişirdi. Ortaya bir lâf atardı:

— Mehdî-i Resûl zuhur edecek!

Cezaevinde yeniden bir kıpırdanma, kaynaşma oldu., Herkesin ağzında,

— Mehdî gelecek!... sözü vardı

Aramızda yalnız gazeteci buna inanmıyordu. Bahar Bayramında bile af olacağına inanmıştı da Mehdî'nin geleceğine inanmıyordu. Gelecek, gelmiyecek diye de bir lâf ettiği yoktu. Ama Mehdî gelecek diye hiç sevinmiyordu. Sevinmeyince de, onun Mehdî-i Resûl'ün geleceğine inanmadığını, anlıyorduk. Bu yüzden hepimiz ona düşman kesilmiştik.

Bir akşam Mehdî'nin nasıl geleceği üstüne konuşması için İdris Hoca'yı bizim koğuşa çağırdık. Meydancı Yunus çayları demledi. İdris Hoca, idam altında yatan kaatil Recep Ağa'nın üst üste üç şilteli yatağına oturmuştu. Recep Ağa sordu:

— İdris Hoca, bu Hazret-i Mehdî aleyhisselâm essahtan gelecek mi?

İdris Hoca'nın kaşları çatıldı, tesbihini hızla çekip yüksek sesle konuştu:

— Tövbe de!... O nasıl lâf... Kitapta yeri var, Mehdî-i Resûl gelecek ve de her bir iş düzelecek ve de düzeldiği gibi ondan sonra kıyamet kopacak ve de iyi ile kötü ayırt edilecek ve de ayırt edildiğinden başka...

İdam altında yatan Recep Ağa,

— Amennâ gelecek elbet gelecek... dedi, ve lâkin geçen yıl da gelecek dedindi, gelmedi...

— Tövbe. Gelecek canım. Gelmemiş olur mu?

Karaborsacı Artin, kalın, gırtlaktan sesiyle,

— Helbette gelir... Hep, bekliyoruz. Gelmez oluur? dedi.

Müfettiş Haşim Bey,

— Hoca Efendi, dedi, Mehdî-i Resûl Hazretleri acaba ne zamana kadar gelirler?

İdris Hoca, elindeki kitabı okuyan gazeteciye kızgın kızgın, gözlerini devire devire baktı.

— İnanmayan, iman etmeyen kâfir, dedi, kitabın yazdığına inanmayan, neuzübillâh, boyunca günaha girer. İnanmayan olursa Mehd'-i Resûl gelmez.

Hepimiz gazeteciye döndük. Şu imansız herifi bir kaşık suda boğmalı. Meydancı Muşmula Yunus elini içinde kaynar su olan çaydanlığın kulpuna attı,. Handiyse kaynar su dolu çaydanlığı gazetecinin kafasına fırlatacaktı.,

Paşazâde Salih, Yahudi ile Ermeninin suratlarına bakarak,

— Mehdî gelirse... dedi, Mehdî gelince...

Karaborsacı İzak, kendisine lâf dokundurulduğunu anladığından,

— Em da gelecek... dedi, hepimiz da bir Allah'ın kuluyuuz... Kim inanmiyor ayda dışarii...

Kasa hırsızı Apti kızdı:

— Ulan, bak şu işe... Gâvurun çıfıtı inanıyor da, içimizden biri inanmıyor be...

Herkes bir daha gazeteciye baktı,

— Biz yâniya bi kişinin yüzünden... efendim bi kişinin yüzünden Mehdî gelmiyecek mi şimdik?

Recep Ağa gazeteciye sokuldu. Herifi çiğ çiğ yese yeridir. Dayanamadım, gazeteciye,

— Açık konuş arkadaş, dedim, erkekçe konuş!... Bizim herkesin vicdanî hürriyetine karşı hürmet-i mahsusamız vardır. Yâni sen bu Mehdî Hazretlerinin geleceğine inanmıyor musun?

Allah'tan bir yanılıp da «inanmıyorum» dese, herifin ümüğüne binecektim. Odadakilerin gözleri gazetecinin üstüne dikilmişti. Gazeteci,

— İnanıyorum, dedi.

İdris Hoca,

— Kalbinden?.. dedi.

— Kalbimden inanıyorum.,

Bunun üzerine Recep Ağa Meydancı Muşmula Yunus'a,

— Gazeteci Beye de bir çay ver! dedi.

Artin,

— Gelecek ise bu Mehdî, afedersin, nerden geliyor?

İdris Hoca,

— Mehdî aramızda, dedi, içimizde bir yerde yaşıyor. Belki de bu napishanede... Kimbilir nerde?.. Ama yaşıyor.

Herkes bir kere doğruldu, oturduğu yerde yan değiştirdi. İdris Hoca,

— İçimizde yaşıyor ve zamanı gelince çıkacak... Ve de Mehdî-i Resûl'ün sırtında mührü olup ve de...

— Hoca Efendi, açar kapıları dii mi?

— Ve de açar... Ve de kapılar açılır.

İdamlık Recap Ağa,

— Mehdî gelsin, dedi. Mehdî aftan da iyi...

Af olursa Recep Ağa büsbütün kurtulamıyor, yalnız idam cezası hapse dönüyordu. Oysa Mehdî gelirse hemen cezaevinden çıkaracaktı. Daha altı yıl cezası olan kasa hırsızı Apti.

— Genel af dii mi? dedi.

— Ve de umumî ve cemi' cümleten... ve dahî alâmetler belirecek... dedi.

Paşazâde Salih,

— Artık Mehdî Hazretleri zuhur eder, dedi, çünkü bütün alâmetler belirdi, artık eder.

Recep Ağa,

— Dünya bozuldu, dedi, Mehdî'nin zuhuru yakındır.

O zamana kadar hiç sesini çıkarmayan gazeteci,

— Mehdî gelince ne olacak? diye sordu,

İdris Hoca anlatmaya başladı:

— Mehdî-i Resûl gelende, kurtla kuzu kardeş olacak ve de kalplere hidâyet irişecek ve de rûy-i zemînde hiç bir fenalık kalmıyacak. Alâmetler belirdi.

Gazeteci,

— Nedir alâmetleri İdris Hoca? diye sordu.

İdris Hoca kasa hırsızı Apti'ye bakarak,

— Herkesin gözü haramda olursa, —Müfettiş Hâşim Bey'e bakarak— ve de devlet malı çalınırsa, —Kaatil Recep Ağa'ya bakarak— ve de hiç yüzünden insan kanı akıtılırsa, —Paşazâde Salih'e bakarak— ve de dünya yüzünde emniyet kalmazsa, —bana bakarak— ve de haram mal, helâlden tatlı gelirse, — başını tavana kaldırarak— ve de hocalar ırz ehline tasallut ederse ve de işte o zaman Cebraîl Aleyhisselâm irişip, Mehdî-i Resûl her kim ise, ona «Yaa Mehdî, dünya kâmilen bozuldu, zuhûr et de ıslâh eyle!» diyecek., Kitap böyle yazmaktadır. Ve de bugün bu işaretler tamam olduğunda Mehdî-i Resûl zuhur edecek. İnanmıyan kâfirdir, lâîndir.

Gazeteci,

— Mehdî herkesin kalbinden geçenleri de bilecek mi? Hapisane kapıları açılınca, burda çıkanların neler yapmak istediklerini de bilecek mi Mehdî?

Bir sessizlik oldu. İdris Hoca'nın tesbih taneleri şak şak şakladı. O zamana kadar hoca ağzıyla konuşurken, birden değişerek, bu sefer kendi köylü ağziyle,

— Bilir besbelli ...dedi.

— Demek Mehdî kalbimizden geçirdiklerimizi hep bilecek...

Uzun bir sessizlik oldu. Recep Ağa bu sessizliği bozdu:

— Mehdî gelir gelmesine ya, daha bu sıralarda pek gelmez ...

Paşazâde Salih,

— Kimbilir kaç yüz sene sonra gelir... dedi.

Artin,

— Geliyor dedik ise şıp deyi buradadır demedik... dedi.

Ben,

— Gelse bile biz göremeyiz... dedim.

Recep Ağa yerinden kalktı. Bu hepimize doğrulma işaretiydi. Helâ aralığında Müfettiş Hâşim Bey,

— Sen bu Mehdî'ye inanıyor musun? dedi.

— Yok canım, dedim.

— Benden de al o kadar... dedi.

Yanındaki İdris Hoca'ya,

— Ne dersin Hoca? dedim.

— Ne zaman geleceğini Allah bilir... dedi.

ALFABENİN İLK HARFİ

Tren yolculuğumda kafamı dinlerim diye yanıma gazete, kitap almadım. Bir kompartımana düşeceğimiz yolcularla arkadaş oluruz diye düşünmüştüm. Kimbilir ne bilmediğim, ne güzel şeyler anlatırlar., Yeni yeni şeyler öğrenirim., Ben onlara anlatırım, onlar bana anlatır. Güle oynıya bir tren gezisi yaparız.

Yol arkadaşlığı güzeldir. Yabancı insanların dünyasına girersiniz. İnsan, hiç bilinmedik bir ülke bulmuş gibi sevinir. Beş saat, on saat, bir gün, iki gün, birbirinize içinizi dökersiniz. Sonra bir istasyonda birbirinizden ayrılırsınız., Bir daha bütün yaşamınızda ya bir kez karşılaşırsınız, ya hiç karşılaşmazsınız. Yıllar sonra birbirinizi görseniz, tanımazsınız bile. Yüzler büsbütün unutulur., Ama anlatılan bir olay, bir hikaye anılarda kalır.,

Trene işte böyle bir umutla binmiştim. Dört kişilik birinci kompartımanda iki kişiydik. Böylesi daha iyi; kalabalık olmazsa, iki kişi, daha içli dışlı olur.

İkimiz de pencere yanında, karşılıklı oturuyorduk. Karşımdaki adam, ellibeş, altmış sularında gösteriyordu. Göbekli, şişman biriydi. Genel olarak şişman adamlar zayıflardan daha neşeli olur. Göbeklerini hoplatarak, gerdanlarını titreterek gülmek, yaraşır da ondan... İnsan dediğin, güldü mü, hoplatacak göbeği olmalı. Makaraları koyverince hop hop hoplatacak göbeği yoksa, o insana gülmek hiç yakışık almaz.

Kompartımana girince şişman adama selâm vermiştim. Adam selâmıma anlıyamadığım bir mırıltiyle karşılık verdi., Ben oturur oturmaz, hemen gözlüğünü taktı, gazetesini okumaya başladı. İri bir Mustabey armuduna benzeyen burnu gazete sayfasına öyle eğilmişti ki, karşıdan bakan, onu gözleri ile okumuyor da, gazeteyi burnu ile kokluyor sanırdı. Hem de elinde kalem vardı. Gazeteyi okudukça, kalemle de işaretler yapıyor, belki de önemli gördüğü yerlerin altını çiziyordu. Yanında yığılı bir sürü gazete vardı. Okumaya meraklı biri olduğu belli. Belki bir bilgin, belki profesör, belki de politikacı. Gazeteye burnunu uzatmış, günün siyasi manzarasını kokluyor.

Tren kalkınca, konuşmaya başlangıç olsun diye

— İyi yolculuklar Beyefendi... demiştim.

Burnunu gazeteden kaldırmadan, yine anlayamadığım bişeyler mırıldanmıştı.

Tren ilk istasyonda durdu, kalktı. Üçüncü, dördüncü istasyonu geçtik. Bizde ses yok. Patlıyacağım. Dışarı çıksam, koridor kalabalık, ne oturacak, ne duracak yer var. Restoranda da yer yok.

Biyandan da adamın yaptığını doğru buluyorum., Lâklâktan ne çıkar... İnsan boş vaktini değerlendirmeli. Durmadan okumalı. Yol arkadaşlığı iyidir ama, ya o gevezeler, uygunsuz konuşanlar, dırdır kafa şişirenler... Kimbilir şişman adam, bu geveze yol arkadaşlarından neler çekmiştir... Yalnız bişey dikkatimi çekti. Şişman adam hiç sayfayı çevirmiyordu, Hep aynı yere bakıp duruyordu.

Karşımda öylece duran bir adam. Tren sarsıntısı... İçim geçmiş, ben de uyuklamaya başlamamışım. Bir dürtmeyle uyandım.

— Beyefendi, beyefendi...

Şişman adam, ceketimin kolundan çekiştiriyordu. Önce bir kazâ oldu, sonra da ineceğim istasyonu geçiyoruz sanarak fırladım. Şişman adam,

— Affedersiniz bişey soracağım, dedi.

Bir konuşma kapısı açılıyor, diye umutlandım.

— Buyurun efendim.

— Hastaların gözünü korkutan nedir?

Alay mı ediyor, diye yüzüne baktım, öyle alay eder görünüşü yok.

— Hastaların gözünü korkutan şey mi?

— Evet...

— Doktor.

Kalemle gazeteye bişeyler yazdı. Sonra,

— Değil, dedi.

— Hastanın gözünü korkutan şey, hastane...

Yine kalemle gazeteye bişeyler yazdı.

— Olmadı, dedi.

— Vizite parası...

— Hayır...

— Başında «A» var, ikinci harfi de «M»

— Amerikan bezi... yâni kefen.

— Sekiz harf olacak.

— Ameliyat...

— Hah, tamam...

Yeniden gazetesine daldı. Bir zaman daha konuşmadık. Bir ara,

— Beyefendi, affedersiniz rahatsız ediyorum dedi.

— Buyurun, dedim.

— Bir memlekette nüfus arttıkça, artması gereken nedir?

— Milletvekili.

— I-ıh ...

— Hapishane...

Kalemle yine gazeteye bişeyler yazdı.

— Değil...

— Karaborsacı...

— A-ah... İkinci harfi «ü» son harfi de «m» yedi harfli.

— Tüketim...

— Hah... Tamam...

Uzun bir zaman daha konuşmadık. Neden sonra adam birdenbire,

— Selâmünaleyküm... dedi.

— Ve aleykümselâââm... dedim.

— Evet, doğru... dedi.

— Nedir doğru olan?

— Selâmünaleyküm'ün karşılığı ...

Bu şişman adam galiba deli. İster misin üstüme saldırsın da beni burada boğuversin.

— Beyefendi, bişey soracağım.

— Buyrun.

— Bir nota söyler misiniz?

— Doo..

— A-ah beyefendi.

— Ree..

— Uymuyor.

— Mii...

— I-ıh...

— Faa...

— Tutmadı. Başında «s» var. İki harfli...

— Si...

— Hay Allah razı olsun... İki saattir düşünüyorum da bulamadım. Maşallah musiki bilginiz kuvvetli.

— Kuvvetlidir. Daha başka notalar da bilirim, Fa, sol, lâ...

Yine uzun bir sesizlik.

— Beyefendi.

— Güreşlerin yapıldığı yer neresidir?

— Minder.,

— Hay Allah razı olsun, ben de ring yazdır da neden tutmuyor diye şaşıyordum.

Elinden gazeteyi atıyor. Başka bir gazete alıyor. Yine soruyor:

— Gökten yağan? Ben taş yazdım, olmadı.

— Yağmur.

— Uydu be... Vay anasını ...

Bir zaman daha geçiyor. Tren bir iki istasyondan geçiyor. Şişman adam soruyor:

— Beyefendi, merkebin türkçesi?

— Eşek...

— Tam geldi.

— Gelir.

— Yemenin arapçası?

— Ne yemenin?

— Sâde yeme...

— Sâde olursa başkadır, yanında hoşafı olursa başkadır.

— Üç harfli...

— «Ekl»...

— Tamam yahu...

Ankara'ya geldik. Ankara'ya gelene kadar şişman adam, gazetelerdeki çapraz bulmacalarla uğraştı. Ama her kelimeyi bana sordu.

— Ben her gün bütün gazeteleri alırım, dedi.

— Gazete okumak iyidir, dedim.

— Yooo... dedi, bir satır bile okumam. Ben gazeteleri bulmacaları için alıyorum. Gazetelerde ne kadar bulmaca varsa, onları çözmeden rahat edemem. Çok zevkli... Şimdiye kadar yapamadığım hiç bir bulmaca olmadı. Şıp diye bulurum.

Fileden valizimi aldım. Artık trenden iniyordum. Onun daha yolculuğu vardı.

— Allaha ısmarladık... dedim.

Başını gazeteden kaldırdı,

— Alfabenin ilk harfi?... diye sordu.

— «A» dedim.

— Tamam yahu diye... sevindi.

SESSİZ BİR EV

— Çok güzel yazıyorsunuz! dedi

Önce ben de başka yazarlar gibi övülünce «Teşekür ederim» demeyi düşündüm. Sonra caydım.

— Daha güzellerini de yazarım, ama ev uygun değil, dedim.

— Ne gibi?

— Ne gibisi var mı? Ev küçük, aile büyük. Gürültü patırdı oluyor. Yazı kafa işidir, bilirsiniz ya sessizlik ister... Tam kafana bir ilham gelir,

ücük «Baba, baksana şuna,..» diye ağabeyisin-
en şikâyet eder. Onu başımdan savarım, da-
a küçüğü zırlar. Onu sustururum, onun küçü-
ü başlar. Derken büyükler birbirine girer...
afam şişiyor. Kazan gibi kafayla da şaheser
azılmaz ya...

— Kaç çocuğunuz var? dedi.

— On bir! dedim.

«Allah bağışlasın» diyecek sanıyordum. Ku-
ağıma «Çüüüüşşş!» diye bir ses geldi.

— Bana mı söylüyorsunuz? dedim.

Kızmıştım. Bana söylediyse, ayağımın altına
lıp tepeliyecektim.

— Siz de hemen üzerinize alınıyorsunuz...
edi.

— İkimizden başka kimse yok da...

— Alınganlık kötüdür. Yolda giderken oto-
obil egsozundan bir kaba ses çıksa, alıngan
lanlar «Vay, bana mı?» diye arabanın üstüne
ürürler. Aklıma birden birisi geldi, çüş dedim.
elelim çocuk işine... On bir çocuk bir yazar
in çok, bir çocuk bile çok... Yazar, çocuk
apmıyacak. Çünkü zamanını alır.

Çocuk yapması hiç de zaman almıyor., Bak-
ası zor...

— Yazarın çocuğu olmayacak. Neden mi?
ocuğu herkes yapar ama, herkes kitap ya-
amaz.

— Ne yapalım, şimdilik on bir çocuğum var.
attâ on bir buçuk ...Bir tanesi de yolda...

— Tek başınıza bir evde yaşasanız, şahese-
nizi ne kadar zamanda yazarsınız?

— Kafamda o kadar çok eserler var ki, iste-
iğim gibi, sessiz bir ev olursa, her iki ayda
ir, şaheser veririm.

— Verdim gitti. Evimi altı ay için size veri-
orum.

Önce alay. ediyor sandım. Ama beni arabay-
a evine götürünce inandım. Ev değil, koca bir
öşktü. Ben köşkü görünce bittim.

— Biz, kışı Nişantaşı'nda geçiririz, dedi. Dün
aşındık. Mayısa kadar altı ay, bu ev senin.
aydi bakalım, şaheserini yaz da görelim... Hiç
lmazsa ben de bu yolda dünya edebiyatına
ararlı olayım...

Şaşkınlık içindeydim. Evden giderken,

— Yalnız bir ricam var! dedi. Bahçede bir
urt köpeği, evde de bir küçük yavru köpek
ar. Onlara bakarsınız. Salonda da kanarya
ar.

— Hayvanları severim! dedim.

Adam koca köşkü bana bıraktı gitti. Rüyam
da görsem inanasım gelmez. Baştan başa önce bahçeyi, sonra köşkü gezdim. Öyle bir ses sizlik ki, kulağınızla duyuyor, gözünüzle görüyorsunuz. Sessizliği elinizle tutacakmış gibisiniz. Üst kata çıktım. Camların yukarıdan bir görünüşü var, anlatılır gibi güzellik değil... Masaya oturunca, kendi kendime,

— Eh! dedim. Ulan, burada eşşek olsa şâir olur be...

O hızla kaleme sarıldım. Kalemi daha kâğıda dokundurmamıştım ki, bir zil çaldı. Koca köşk.. O yana baktım, bu yana baktım, zil sesinin nerden geldiğini anlayamadım.

Önce üst kattaki odaları aradım. Zile benzer bişey göremedim. Ama zil durup durup çalıyordu. Belli ki telefon zili. Araya taraya sonunda orta katta telefonu buldum. Alıcıyı kulağıma götürdüm, ses yok. Ama zil çalıyor yine. Demek, çalan telefon değilmiş.

Evde başka bir telefon mu var?

Koş o yana, koş bu yana, sonunda kapı zilinin çaldığını anladım. Gelen gazeteciymiş.

— İstemez! dedim. Bundan sonra gazete istemez!...

Kapıyı kapadım, tekrar masamın başına geldim. Kalemi elime alırken zil bir daha çaldı. İki kat merdiveni indim. Ama bu sefer kapıda kimse yok. Çocuklar mı kapıyı çalıp kaçıyor? Kapıda kimse yok ama, zil yine çalıyor. Bu sefer de evin arka yanındaki bahçe kapısının zili çalıyormuş., Sütçü gelmiş.,

— İstemez! dedim. Bundan sonra süt istemez! Getirme!..

— Bir haftalık hesap vardı.

Adam koskoca köşkü on para kirası almadan altı ay bana bırakmış... Sütçünün parasını verdim.

Tam yukarı çıktım, kalemi kâğıda sürmeden yine zil çaldı. Önce ön kapıya, sonra arka kapıya koştum., Kimse yok... Bu köşkün kaç kapısı var? Fır dönüyorum, başka kapı yok... Çıldırmak işten değil. Yaramaz çocuklar olmalı., Ben ön kapıya koşarken, onlar arka kapıyı çalıyorlar., Çocuklara şaşırtmaca vermek için, ön kapının zili çalarken, ben birden arka kapıyı açıyorum., Kaçmış piş kuruları., Derken telefon aklıma geldi., Tuh... Çalan telefon ziliymiş.,

— Alo, buyurun...

— Nazan hanımı rica ediyorum.

— Yoklar efendim.

Daha masamın başına geçmeye zaman olmadı. Zırrr... Bir zil daha. Önce telefona koş-

tum, orası değil. Sonra kapıya koştum. Postacı gelmiş. Mektubu aldım. Merdivenleri çıkarken bir zil daha.

Kapılara bakıyorum, kapı değil. Telefona bakıyorum, telefon değil. Bir yukarı, bir aşağı koşup dururken bir kuş sesi:

— Guguk... gu guk... guguk!.

Duvar saatiymiş. Salonun karşılıklı duvarında iki saat var. Birinin zili çalıyor, birinin kuşu ötüyor. Saatlerin çalması da bitti, derken, telefon çaldı:

— Nazan hanımı rica ediyorum.

— Nazan hanım yoklar efendim, İstanbul'a taşındılar.

Zil seslerine bir aşağı, bir yukarı koşmaktan kan-ter içinde kalmışım Salonda şaşkın şaşkın dururken,

— Dan... dan... dan! diye bir ses.

Ben anlamıyorum, bir evde kaç zil olur, kaç ses olur, kaç saat olur! Bu sefer de antredeki duvar saati çalıyor. Koş o yana, koş bu yana, öldüm!..

Bir bu kapının zili çalıyor, bir öbür kapının... Ben kapılara koşayım derken, telefon çalıyor. Artık şaşırıyorum, zil diye koşuyorum, saatmiş. Derken bir zil daha ...Bu sefer zil sesini bulmak imkânsız. Kapının önünden geçen bisikletli çocuk, bisikletin zilini çalmış,

Akşam oldu, bir tek kelime yazamadım. Ama zil seslerine koşmaktan, evin içinde belki kırk kilometre yol gidip gelmiştim, merdiven inip çıkmıştım... Bakkaldan iyi sucusuna kadar, ne çeşit esnaf varsa, geldi. Telefon otuz mu, kırk kez mi çaldı. Yorgun, bitik yatağa ölü gibi uzandım.

Kendi kendime,

— İlk günü böyle olur. Şimdi herkes evde kimse olmadığını öğrendi. Yarın hiç bir zil çalmaz ...Ben de yazılarımı yazarım! diyordum.

Gözüm dalarken bir ses. Ama zil sesi değil. Mıyık,mıyık mıyık gibi birşey... Bildiğim hiç bir sese benzetemiyorum. Zillere çoktan fit oldum. Zil sesi, kapıyı açmazsın, telefona bakmazsın, bir zaman sonra durur. Bu mıyık mıyık sesi, hiç durmuyor. Yorganı başıma çektim, olmuyor. Kulaklarımı tıkadım, olmuyor. Başladım sesi aramaya.,., O oda senin, bu oda benim, derken, banyodaki küçük köpeğin sesi değil miymiş?

Yavru köpek, beni görünce sustu, ayaklarımın dibinde dolaşmaya başladı. Besbelli karnı aç. Mutfakta ne buldumsa önüne koydum Yatağa döndüm.

Ziller durdu ama, saatler durmaz. Köpek de susmuyor. Aradabir de telefon işliyor. Artık gece yarısı oldu. Saatleri susturmak için kurcalıyorum, susmazlar... Hele köpek, ben yanından ayrılınca, mıyıklamaya başlıyor. Köpeği yatak odasına aldım. Ben yatağa girince yine mıyıklıyor. Seviyorum, okşuyorum, yalvarıyorum, durmaz... Sonunda koynuma aldım da sustu.

O sustu, bahçedeki koca köpek başladı:

— Hav hav hav...

Çıldıracağım... Çıldıracağım değil çıldırmışım.

— Sus ulan köpoğlu köpek, sus... Suuus!

İri köpeği susturmak için ön pencereye koşarken, küçük mıyıklamaya başlıyor. Köpeklerle, saatlerle sabahı ettim. Gün doğarken, bahçedeki tavuklar gıdıklamaya, horozlar ötmeye başladı. Artık çok yorulmuşum da, tavuk gıdıklamasına boş vermişim.

— Cıyk, cıyk, cıyk...

Tepemdeki kuş kafesini kaptığım gibi, banyoya kapadım. On dakika ya uyudum ya uyumadım, zırrr, bir sesle fırladım., Artık ne kadar şaşırmışım düşünün, tavan arasına çıkmışım. Orada aklım başıma gelir gibi oldu. Ben bu köşkte bir satır yazı yazamıyacaktım. Çocuklar nerdeee? Kurban olayım... Hiç olmazsa, sus dedin mi, çocuk korkar da susar. Köpekler, saatler sustan anlar mı? Ziller korkar mı? Peki ama bu evde ne yapıyorlarmış? İki kişi zil sesi koşmaya yetmez., Ne de sessiz evi bulmuşuz! Bana iyilik için köşkünü bırakan adama gidip,.

— Ben caydım! Sen kuşuna, köpeğine bir adam tut! diyecektim.

Sokak kapısını çektim, giderken bir adam,

— Hoş geldiniz! dedi. Bu kış köşkü siz mi bekliyeceksiniz?

Canım sıkkın. Adamı başımdan savmak için.

— Evet! dedim.

— Kaça?

— Ne kaça?

— Sakın ucuza beklemeyin. Geçen yıl beş yüz liraya bir bekçi tuttular da, adam az kaldı çıldırıyordu. Bu köşke zilli köşk derler.

Bana iyilik eden adamın yanına fırtına gibi girdim. Yazıhanesinde biri daha vardı.

— Caydım bu işten... dedim..

— Neden? diye sordu

— Koca köşk. İn, cin yok... Çok sessiz birader. Patlıyacağım.

— Ben biliyordum. Sen bir kere gürültüye patırdıya alışmışsın. Sessiz yerde çalışamazsın.. Ben bu yazarları bilirim! Hepsi bahane. Sessiz bir yer olsa, şöyle yazarız, böyle yazarız, derler... Sessiz yeri bulunca da, içimiz sıkıldı, derler... Bunlar böyledir., İçlerinde yazacak bişey yok da ondan...

Elimden bir kaza çıkmaması için, dışarı fırladım. Evime gittim de ooooh, dedim. Dedim ama, daha hâlâ kulaklarımda zil sesleri var.

EĞLENELİM ARKADAŞLAR

— Haydi, yukarı çıkalım, dediler.

— Ne yapacağız? dedim.

— Ne demek? Yukarda ne yapılır? Eğleniriz biraz.

Necmi Bey, eskiden öğretmenmiş. Sonradan hazır elbiseciliğe başlamış. En azından atmışlık var. Çok da şişman bir adam.

Klişecl Vartan, koluma yapıştı:

— Eğlenelim yahu... dedi.

— Çok isterim ama, işim var! dedim.

İkiyüz doksan odalı büyük bir handa yazıhanem var. Handaki komşularımızla günden güne dostluğumuz ilerledi. Her akşam yazıhaneye geliyorlar:

— Haydi yukarı çıkalım, eğlenelim! diyorlar.

«Yukarı» dedikleri yer Beyoğlu. Uzun zaman kendimi tuttum. Sonradan dayanamadım, ben de onlarla gidip eğlenmeye karar verdim. İşten güçten yorgundum. Sonra da arkadaşların nasıl eğlendiklerini merak ediyorum.

Bir akşam yine altısı birden geldi; Necmi, Vartan, komisyoncu Celâl, mücellit Apti, Nail Bey, bir de adını bitürlü öğrenemediğim. Abajur dedikleri bir arkadaş.

Abajur, onun soyadı mı, yoksa lâkabı mı, bilmiyorum. Ona herkes Abajur diyor. Belki de kafasının abajur tablası gibi geniş, kulaklarının da ampul gibi büyük oluşundan böyle diyorlar.

Komisyoncu Celâl,

— Haydi, bu akşam eğlenelim biraz, dedi.

Daha ben sesimi çıkarmadan Nail Bey.

— Boşuna çağırma, gelmez o! dedi. İki aydır her akşam çağırıyoruz, geliyor mu?

Mücellit Apti,

— Çalış, çalış ne olacak? dedi. Bakalım bu paraları nereye koyacaksın? Bir akşam bizimle gel de, sen de eğlen biraz...

Abajur, koca başını durmadan sağa sola sallayarak,

— Hiç anlamam! dedi. Akşama kadar çalıştıktan sonra, bir insanın akşamleyin biraz eğlenmesi hakkıdır.

— Geliyorum, dedim. Bu akşam ben de sizinle geliyorum...

— Hay yaşaa... Eğlenelim be

Altımız birden, bir dolmuşa sıkıştık. Beyoğluna çıktık. Vartan,

— Yazlık aile bahçesine mi gidelim? dedi.

Necmi Bey,

— Orada iyi servis yapmıyorlar. En iyisi Todori dedi. Taze balık yeriz.

— Mücellit Apti,

— Samanlık'a gidelim! dedi.

Şaşırdım.

— Samanlık mı? diye sordum.

Meyhanenin adı öyle. Samanlık deniyor!

Gidilecek yerde bitürlü anlaşamıyorlardı. Hepsi ayrı ayrı yerlere gidelim diyor. birinin gidelim dediği yeri öbürleri,

— Orası bodrum, bu sıcakta oturulmaz...

— Orasını mezeleri bozuk.

— Orası çok kalabalıktır.

Diye beğenmiyorlardı.

Sonunda Necmi,

— Sen söyle, nereye gidelim? diye bana sordular.

Hangi konuda olursa olsun, bilgisizlik kötü., Ben eğlence yerlerinin hiç birini bilmediğim, arkadaşlarım gibi akşamları Beyoğlu'na çıkıp eğlenmediğim için,

— Siz her akşam nerede eğleniyorsanız, yine oraya gidelim! dedim.

Abajur,

— Olmaz, dedi. Sen aramıza ilk katılıyorsun. Bu gece saz olan bir yere gidelim... Bir iyice eğlenelim.

Abajur'un dediğine uyuldu. Büyük, çok kalabalık bir gazinoya gittik. Garsonlar bizim arkadaşları tanıdıkları için, içerisi o kadar da kalabalıkken, sahnenin dibinde bir masa kurdular.

Gazinodaki kadınlı erkekli kalabalığı, ışıkları

sahnenin yaldızlı perdesini görünce, hele burnuma buram buram anason kokusu da çarpınca, kendi kendime,

— Hey avanak! dedim. Şu dünyaya eşek geldin, eşek gidiyorsun. Çalış babam çalış... Ne olacak bunun sonu?.. Akşam erkenden tavuk gibi yat, sabah erkenden işe... Bak, herkes nasıl eğleniyor.. İnsan bu dünyada yaşadığı kadar yaşar

Garson gelmişti. Nail Bey:

— Önce rakı! dedi. Büyük şişe getir.

Garson,

— Meze? diye sordu. Sıcak et, bişey ister mi?

— Beyin salatası, cacık, pilâki, turşu...

Vartan,

— Ciğer tavası, beyaz peynir, dedi.

Sahnedeki fasıl heyeti curcunadayken, biz de kadehleri kaldırdık:

— Şerefinize...

— Sağlığınıza...

Ne kadar zamandır şöyle bir eğlenmeye içimde istek varmış. Buzdan dışı buğulanmış rakı kadehini bir dikişte yuvarladım... Sahneye bir okuyucu kadın çıktı. Alaturkayı ille içip içip dinliyeceksin. Alaturkayı sevmeyenlere şaşarım. Gelsinler, bir küçük şişe devirsinler de, öyle dinlesinler bakalım alaturkayı...

İkinci, belki üçüncü kadehteydi, Necmi Bey,

— Ah rahmetli, dedi. Ne kadındı... Öyle bir kadın daha dünyaya gelmemiştir.

— Hangi kadın? diye sordum.

— Valde merhum! dedi.

Klişeci Vartan, istim koyuverir gibi puflamaya başladı.

— Ne oldu Vartan? dedim.

«H» sesini ta ciğerinden söküp getirerek:

— Ah, ah... dedi. İçerim yanıyor... Velâkin ben bunun acısını onda bırakmam...

— Kadın dalgası mı?

— Karı işi değil, miras meselesi.

Mücellet Apti, içimizde en hızlı... Biz üçüncü kadehleri içerken o, belki altıncı kadehi içiyordu. Çatalını tabağın kenarına vurmaya başladı. Gazinoda onun gibi çatalını tabağına vurarak garson çağıran belki kırk kişi olduğundan, sahnedeki saz sesine karışan çatal sesini garsonlar ayırt edemiyorlardı.

Hem de bu çatal sesine aldırış eden yoktu. Çünkü müşterilerin bazısı çatalı tabağa vurarak saz takımına uyuyor, şarkı söyleyen sahnedeki kadına tempo tutuyor, bazısı da garsonu çağırıyordu., Kimin tempo tuttuğu, kimin garsonu çağırdığı belli değildi... Mücellit Apti, o kadar kızdı ki, bir çatal vuruşuyla tabağı iki parça yaptığı gibi, bariton sesiyle de,

— Garsooon! diye feryadı bastı.

Garson, sıkışık masalardan yanımıza kolay yaklaşamadığından, ellerini, kollarını yana açıp ne var işareti çaktı.

— Bir şişe daha...

Necmi Bey,

— Ah anneciğim, ah anneciğim... diye durmadan mızıldanıyor.

— Başınız sağ olsun! dedim.

— Sen sağol! dedi.

— Yeni mi vefat etti valideniz?

— Yeni değil, yeni değil ama kardeşim, ateş hâlâ şuramdadır. Aşağı yukarı kırk yedi sene oldu. On üç, on dört yaşımda var yoktum.

Abajur,

— Şeytan diyor ki, dedi, kalk git, karının evine dayan. De ki...

Abajur ağlamaya başladı. Nail Bey'in hiç sesi çıkmıyor. Daha ilk kadehi içer içmez, uyuklamaya başladı. Çenesi hep göğsüne dayalı.

— Şerefe! diye kadehleri kaldırırken, Necmi Bey'i dürtüyorlar. Nail Bey, gözlerini açıp açmadığı belli olmadan kadehi yuvarlıyor, sonra yine uyuklamaya başlıyor.

İkinci şişe de geldi. Mücellit Apti, garsona söylemediğini bırakmadı. Garson sesini çıkarmadı ama, herifin içinden geçenler belli, «Ulan dua et müşterisin, yoksa seni bir lokmada yerdim ya...» Garsonun içinden geçen büsbütün olmaz şey değil, Mücellit Apti, öyle ufak tefek bir adam ki, garson onu çatalına takıp bir lokmada yutabilir. O kadar yumuşak huylu olan Mücellit Apti'nin bu akşamki kabadayılığına şaşmamak elde değil, Ne oldu bu Apti'ye? Barut kesildi. Garson, elinden yakasını kurtardıktan sonra bu sefer, sahnedeki dümbelekçiye saldırmaya, sövmeye başladı. Dümbelekçi usulsüz dümbelek çalıyormuş...

Arkadaşlar arasında içki sofrasında en beğendiğim komisyoncu Celâl. Ne Necmi Bey gibi «Ah anacığım!» diye ağlıyor, ne Nail Bey gibi uyukluyor, ne de mücellit Apti gibi ona buna saldırıyor. Tatlı tatlı askerlik anılarını anlatıyor.

— Sizden iyi olmasın, Sabri Bey adında bir yüzbaşımız vardı. Ben en çok onun biriç oynamasına bayılırdım. Kardeşim, bir biriç oynardı.

Komisyoncu Celâl, saçları dökülmüş, sıska bir ihtiyar Acaba üçüncü, dördüncü kez ihtiyat askerliğe mi aldılar da, askerlik anılarına bu kadar

ağlı diye merak ettim.

— Bizim tümende, benim yüzbaşım Sabri Bey bi briç oynayan yoktu. Hiç unutmam bir gece rduevinde...

— Celâl Bey, yeni mi terhis oldunuz? diye ordum...

— Amma yaptın! dedi. Birinci Dünya Harbi, aha yeni başlamıştı. Şimdi Sabri Bey, kimbilir aşa mı oldu, emekli mi oldu, kimbilir... Sağsa ılakları çınlasın, öldüyse Allah rahmet eylesin! gün biz bu Sabri Beyle...

Klişeci Vartan, başı göğsünün üstüne düşüş uyuklayan Nail Bey'i dürttü:

— Şerefe Nail Bey...

— Sıhhatinize...

— Afiyet olsun...

Vartan, korkunç bir cinayet planı anlatıyordu:

— Ben malda değilim... Ama hakkımı yiyorsa Bazel bir, Kevork iki, Artin üç, Jirayir dört, arabet beş... Hepsine bir tabanca yetmez.

— Hediye mi edeceksin? diye sordum.

Kanlanmış gözleri yuvalarından fırladı:

— Bunlarnan kardeş çocuklarıyız! Hepsini ek cennetine göndereceğim...

Mücellit Apti, üç masa ilerimizde oturan iki şiye kadehini kaldırdı:

— Şerefinize arkadaşlar!

Onlar da şerefe kadehlerini kaldırdılar.

Apti'ye,

— Tanıyor musun? dedim.

— Ne demek, hep bir Peygamberin ümmeti ğil miyiz? Kardeş sayılırız.

— Belki müslüman değiller.

— Yahu, hep bir Allah'ın kulu değil miyiz?

— Belki dinsiz bunlar...

Apti kızdı, bağırdı:

— Beni Adem değil miyiz ulan... Kardeş sarız.

Mücellit Apti, şereflerine kadeh kaldırdığı o adamı da bizim masaya çağırdı. Dokuz kişi ınca iki masayı birleştirdik. Yeni gelenlerle tatık.

Nail Bey'i de uyandırıp tanıştırdılar. Biri foğrafçıymış, biri de eczacı kalfası... Necmi y'in kimseyi dinleyecek hâli yok. İki gözü iki şme,

— Ah anneciğim, anneciğim... Ne kadındı ... diye kırkyedi yıl önce ölen annesine ağlırdu.

Komisyoncu Celâl,

— Briç dedin mi, benim yüzbaşı, diyor, namussuzum bütün tümende yüzbaşı Sabri Bey'in üstüne briç oynayan yoktu. Kardeşim...

Mücellit Apti, masaya çağırdıklarını unuttu. Şarkıcı kadınlardan birine boş rakı şişesini fırlattı. Birden ortalık karıştı. Herkes üstümüze yürüyünce, zavallı Apti de, kendini korumak zorunda kaldı. Boyu da ufak olduğundan, bıçağını çekip masanın üzerine fırladı. Ortalık meydan muharebesine döneceği sırada, arkadaşlarımızın en kabadayısı olan Apti'yi, şef garson kolunun altına sıkıştırıp, bohça gibi yerine oturttu.

Yeni gelenlerden fotoğrafçı,

— Bu memlekete önce vicdan hürriyeti lâzım! dedi.

Abajur da ağlamaya başladı.

— Ayıp! dedim. Bir kadın için ağlanır mı? Kadın seninle evlenmiyor mu?

— Ben evliyim! dedi.

— Karını boşa.

— Sevdiğim kadın da evli.

— Kadın sana yüz vermiyor mu?

— Kadın beni tanımıyor ki...

— Bir yolunu bul, tanış...

— Adresini bilmiyorum Önceki yıl sinemada görmüştüm. Takip ettim. Derken arabaya binip gittiler. Bir daha kadının izini bulamadım...

Abajur,

— Bu aşk, beni iflâh etmez! diyerek göğsünü yumruklamaya başladı.

Eczacı kalfası, fasulye pilâkisini beğenmedi,

— Fasulye pilâkisini benim ailem yapsın da, görün! dedi. Parmaklarınızı yersiniz.

Ondan sonra hep ailesinin —karısının— yaptığı fasulye pilâkisini anlattı.

Dördüncü şişe gelince, Nail Bey'i dürtüp uyandırdık. Necmi Bey, sandalyeden kayarak masanın altına yuvarlanmıştı. Orada masanın bacağına sarılmış,

— Ah anneciğim... Beni öksüz bıraktın! diye ağlıyordu.

Biraz sonra eczacı kalfası da onun yanına indi. Ailesinin yaptığı fasulye pilâkisini anlatmaya başladı.

Vartan, yumruğunu masaya indirdi:

— Zabel bir, Kevork iki, Artin üç, Jirayir dört... diye öldüreceği insanları saymaya devam etti.

— Önce vicdan hürriyeti... diye bir nâra duydum... Sonra ortalığın nasıl birden karıştığını anlayamadım.

Koca salon birden boşalmıştı. Bizim her birimizi iki üç garson yakalamıştı. Mücellit Apti'nin,

elindeki bıçakla, havada uçtuğunu gördüm. En yüksek feryat Abajur'unkiydi:

— Bu aşk beni iflâh etmez. Bırakın kendimi öldüreceğim!

— Pilâkiyi benim ailem yapsın... Ne pilâki yapar...

— Ah anneciğim... Beni öksüz bıraktın da nerelere gittin?..

— Briç dedin mi bizim yüzbaşı Sabri Bey... Hiç unutmam...

Kendimi sokakta buldum. Nail Bey yanı başımda kaldırıma uzanmış uyuyor, klişeci Vartan da ona, miras işi yüzünden beş akrabasını nasıl temizleyeceğini anlatıyordu. Garsonun bohça gibi kaldırıp merdivenden aşağı fırlattığı mücellit Apti,

— Ulan... Ben adamın... diye karanlığa söveyordu. Necmi Bey, «Ah anneciğim!» diye ağlarken, Abajur da sevdiği kadın uğruna göğsünü yumrukluyordu.

Ne yaptığımı hiç bilmediğim gibi, bir zaman sonra, ipin ucunu iyice kaçırdığımdan, olup bitenlerin de hiçbirini hatırlamıyorum. Yalnız polis arabasına bindirdiklerini hayâl meyal hatırlıyorum.

Ertesi akşam, arkadaşlar yine yazıhaneye geldiler, Necmi Bey, klişeci Vartan, komisyoncu Celâl, mücellit Apti, Nail Bey, Abajur...

Mücellit Apti,

— Velâkin dün gece iyi eğlendik, dedi.

— Gözün neye morarmış Apti? dedim.

— Demin kapıya çarptım da... senin de dudağın şiş, ne oldu? diye sordu.

— Bilmem... Uçuklamış galiba... dedim.

Nail Bey,

— Haydi yukarı çıkalım, dedi.

Ben,

— Çıkalım ya, eğleniriz biraz, dedim.

Artık hayatın tadını anlamaya başladım. Her akşam «yukarı» ya çıkıp eğleniyoruz. Yalnız, bir akşam önce gittiğimiz bir yere, üstünden bir hafta geçmeden gitmiyoruz. Bir hafta sonra gidince de, hiçbişey olmamış gibi garsonlar, gazinonun sahibi bizi güler yüzle karşılıyorlar. Bizi tanıdıklarından, adımızla,

— Buyurun!.. diyorlar.

Geçen gece bir gazinoda mücellit Apti yine hır çıkarmıştı. Polisler işe karışacak oldu. Garsonlar bırakmadı.

— Aman âbi, onlar yabancı değil, daimî müşterimizdir. Sen zahmet etme, biz döveriz, dediler.

Çalış çalış sonu yok. İnsan hayatta eğlenmesini de bilmeli.

Üzerinize âfiyet, bu akşam yine üstümde bir kırıklık var, yüzümün sol yanı da çürümüş. Bir yere mi çarptım, nedir...

SALLAN YUVARLAN ŞAMPİYONU

Gazinoda dans yarışması yapılıyordu. Çiftler bütün hünerlerini, iki saattir göstermekteydiler. Zıplayan, sendeleyen, titreyen, yağlı güreşir gibi birbirine çift dalan, sonra açılıp açılıp birden tırpan atanlar... Havada fırır dönenler., Titreyenler, titretenler, tepe takla gelenler, perenda atanlar...

Gazinonun kapısında birden bir çığlık duyuldu. Yaşlı bir adam,

— Yahu, polis yok mu? Bu ne iştir? Memleketin evlâdına yazık değil mi? Kan gövdeyi götürüyor. Gençler, kadın erkek birbirlerine girmişler de, hiç kurtaran yok... diye barbar bağırmaya başladı. İhtiyara bunun kavga gürültüyle ilgisi olmayan bir çeşit dans olduğunu güç belâ anlattılar.

Dansın en kızgın bir sırasıydı, gazinonun kapısından, sarmaş dolaş bir çift, ok gibi fırlayıp piste düştü., Ama çift görmeli., Erkek, sağlam ellisini geçkin. Kadının yaşı da, eh kırk beşi aşkın. Ama ne dans ediyorlar! O sallan-yuvarlan denilen dansın en dik âlâsını... Birbirlerinden ayrılıp titreşiyorlar. Sonra yallah birbirlerin paçakasnak dalıyorlar. Erkek, kadını havada bir savuruyor, ondan sonra kendisi dizlerinin üzerinde yaylanıp yaylanıp havaya fırlıyor ki, neredeyse başı tavana değecek. Birbirlerine ters dönüp, oturak yerleri ile toslaşıyorlar, sonra bir zangırtı ile titreşip, kadın erkeğin paçalarına, erkek de kadının etekliğine yapışıyor., Tutun ki, yerde kuş, karada balık bunlar. Birbirlerinin bacak aralarından geçmeler, sonra balıklama dalmalar. Caz da coşmuş mu sana... Davulcu oğlan tokmağını havaya atıyor, tokmak havada

dönerken, bir perende de kendisi atıyor. Zilci oğlan bir zenci... İnsan vücudünde 208 kemik vardır. Bu zencide 2800 kemik olmalı. Hepsi de, parmak şıkırdadtır gibi, şıkır şıkır oynuyor. Başı yere aşağı dikilirken, gerisi de havaya dikiliyor. Sonra liyl «Yuu heeey!» deyü candan, gönülden bağırıyor.

Ya müşteriler... Başkasını bırakın, ben kendimi anlatayım yeter. Önce, bu ne biçim dans. rezâlet mezâlet derken, kendimi kaybetmişim, kapıp koyvermişim. Kendiml, nasıl olduysa, pistte buldum. Ama ne buluş... Yay mısın mübarek, yoksa yayla mısın?

Bire aman... Ben bu dansı bilmem.

— Yahu, bunu bir bilen mi var? Demokrasi gibi bişeydir bu. Bilmek gerekmez, biri o yana zıplar, biri bu yana...

Cazın kuvvetine uyup, zıpır zıpır zıplayacaksın işte...

Elini vuran, ayağını vuran, başını vuran... Yer sallanıyor.

İhtiyar bir adam,

— Aman beni tutun! Ben kendim duramıyorum. Bana bişey oldu. Enfarktüs de geçirdim, başınıza kalırım, diye bağırıyorsa da, kimin ne dediği belli değil ki...

Bu sallan yuvarlan nasıl şey biliyor musunuz? Benim gibi kırkı geçmişse yaşınız,

— Yahu, ne kepazelik... diye önce söyleniyorsunuz.

— Yahu, ne kepazelik...

— Yahu, ne kepazelik...

Böyle böyle söylenip dururken, sağ elinizin yüzük ve işaret parmağıyla, caza uyup, masanın üstünde tempo tutuyorsunuz. Biyandan da yine söyleniyorsunuz, ama yavaş yavaş tempoya uyduğunuzdan, daha hızlı, daha çabuk çabuk söyleniyorsunuz:

— Yahu, ne kepazelik... Yahu, ne kepazelik... Yahu bu ne kepazelik!

Derken derken, bu sefer tempo tutmak ayaklarınıza geçiyor. Önce ayaklarınız, sonra bacaklarınız titriyor. Omuz başlarınız, oynamaya başlıyor. Biyandan da boyuna söyleniyorsunuz ama:

— Yahu, ne kepazelik... Yahu, ne kepazelik...

Giderek, boynunuz, kulağınız, kuyruk sokumunuz titremeye, oynamaya başlıyor ki, artık insanın kendini tutması elinde değil O zaman, pistte boş yer varsa piste fırlıyorsunuz. Pistte yer yoksa, yallah masanın üstüne... Zaten masanın üstünde de çok duramazsınız. Bir masa sizin üstünüze çıkar, bir siz masanın üstüne... Tanrı korusun, kardeşim, insanın bıyığı, burnu, kulağı, yani ne kadar organı varsa, hepsi ayrı ayrı tirtir titriyor.

Ondan sonra efendim, ordan hangi kadın eline geçerse kapıyorsun. Kadın mi seni kapıyor, sen mi kadını kapıyorsun, hiç belli değil... Hürriyet mücadelesi gibi bişey, bir karışıklık; ne alan belli, ne satan... Kadın diye eline erkek geçirirse şansına... Ama biyandan da habire çabuk çabuk söyleniyorsun:

— Rak rak rak... Yahu, ne kepazelik, rak... rak rak...

Caz, insafa gelip durmazsa, oynıyanları Yavuz zırhlısının halatıyla bağlasan durduramazsın. Caz dursa da, oynıyanlar bir kere ilk hızlarını aldıklarından, rap diye duramıyorlar. Böyle sallana yuvarlana, sallana yuvarlana, yavaş yavaş duruyorlar ama, buna pek durmak denmez Titreme, sallanma; hıçkırık gibi, iç çekme gibi bir zaman daha, uykuda bile sürüyor.

Caz da kolay kolay durabiliyor mu? Buna başlamak bir belâ, durmak iki belâ... Dur dinlen yok. Herkes sallanıyor, yatıyor, yuvarlanıyor, zıplıyor ama, hiç kimse, o kapıdan ok gibi piste konan yaşlı çift gibi bu işi beceremiyor. «Elhak» bunlar yarışmayı kazanacaklar. Kazanmaya kazanacaklar ya, kendimizi durduramıyoruz ki, o çifte siz kazandınız diyelim. Bu zangırtıyı ancak zabıta kuvvetleri durdurabilir, o da kendisi de bu havaya uymazsa...

Ben içimden, bunun sonu ölüm, diyorum. Eh ölüm ölüm bir ölüm, sallan yuvarlan gitsin...

Derken caz durdu. Biz de yerlerimize oturduk. İnsan yine birden duramıyor. Yavaş yavaş..

— Ya-hu... ne... ke-pa-ze-lik...

Yaşlı çiftin durmaları daha zor oldu Zavallılarda ne üst kalmış, ne baş., Sallanyuvarlan yaptığınla kalsan iyi. Bir de ister istemez strip-tiz yapıyorsun. Kiminin pantalonu düşmüş, kiminin çorabı, kiminin uçkuru... O pist denen yer, kaçan ordunun bıraktığı ambar, ağırlık deposu gibi... İskarpinler, kravatlar, elbise parçaları, mendiller, eşarplar...

Herkes kendini toparlamaya çalışıyor, kiminin eli önünde, kiminin eli ardında... Fazla heyecanlıların elleri hâlâ tempo tutuyor.

O yaşlı çift, en sonra kendilerini tutabildiler. Dans yarışmasını düzenleyenler, yanlarına gittiler.

— Tebrik ederiz, dediler, birinciliği siz kazandınız.

Yaşlı adam, bön bön baktı,

— Ne birinciliği? dedi.

— Dans birincisi oldunuz.

— Ne dansı yahu?

— Sallan-yuvarlan dansı...

— Siz çıldırdınız mı? Ne salianı, ne yuvarlanı?...

— Canım efendim, deminden beri pistte dans etmediniz mi?... Jüri sizin dansınızı beğendi. Sizi birinci yaptık. Tebrik ederiz.

İhtiyar kızdı,

— Defolun! diye bağırdı Ben dans mans etmedim. Bu yaştan sonra, töbe, dans mı edeceğim? Sabah, evden karımla çıktık. Bir tanıdığımıza gidecektik. Önce tramvaya bindik, Tramvayda sallandık. Ordan efendim, şu halk otobüsü deren otobüslere bindik. Sallana sallana içimiz dışımıza çıktı. Şurdan geçerken, her nasılsa otobüsün kapağı açılınca içinden fırladık, şu meydana düştük. Sonra efendim «İmdat! Memleketin evlâdına yazık değil mi? Kan gövdeyi götürüyor, can kurtaran yok mu?» diye bir bağırma duyunca, biz de ana-baba olduğumuzdan yüreğimiz götürmedi. Memleketin evlâdını kurtaralım, dedik. Kendimizi bu kalabalığın ortasına attık. Gel gelelim, memleketin evlâdını kurtaralım derken, kendimizi kurtaramadık. Aman bre! Memleketin evlâdını bırak hele, memleketin babası, anası elden gidiyor. Canımızı kurtaralım derken düştük bir curcunaya. Debeleniyoruz, düşüyoruz, kendimizi kurtaramıyoruz. Hanım bana sıkı sıkı yapışmış. Yerlerde yuvarlanıyoruz. Deprem midir, nedir? İten düşü-üyor. Vuran yıkıyor. Ayağa kalkmaya davranırken, bir çifte yiyip yere devriliyoruz. Ne dansı oğlum?.. Şurdan bana aman bir bardak su verin. Tansiyonum, Allah bilir, yirmiye mi çıktı, yırmibeşe mi? İnsaniyet namına bir doktor çağırın. Ölüyorum.

DÖRDÜNCÜ KAFİLEYE KALDIK

1956 Macarista ayaklanmasında, Macaristan'dan kaçanlardan bi takımı da Türkiye'ye sığınmıştı, Hürriyeti seçtiklerini söyleyen ve Sirkeci'deki misafirhanede barınan bu Macarların çoğu kadındı. İyiliksever Türk erkekleri de akın akın misafirhaneye gidiyorlardı.,

1. adam — Bey, afedersin, Sirkeci'de misafirhane varmış. Ecep nire? Bura mı?

2. adam — Az ilerde. Ben sizi götüreyim.

1. adam — Zatığız ni yanna?

2. adam — Ben de oraya.

1. adam — Oh, oh, gozel, çoh gozel Gazatalarda böğün üçüncü gafile gelecek deyi yazdıydı emme...

2. adam — Gelmiş. Demek siz de oraya gidiyorsunuz?

1. adam — Hee ya... Bi yol görek didim. Düneğin ikinci gafile gelmiş. Bizim Hırşit Bey, çoh bi eyi herüftür, zatığızdan eyi olmasın, O söyledi. Burayı gelmiş, gendüne işçi ney ilâzım olduğundan, ikinci gafileden bi eyi kadın seçmiş. Çoh memnin galdım diyo. Ben de varıyım da, bi yol goriyim didim hani... Belkiyim bi işe yarıyanını bulursam alır, yardım iderim zavallıya, Sormak ayıp olmasın, siz de mi oriya gidiyonuz?

2. adam — Evet.

1. adam — Bi hössosî maksadınan mı, yoğusam yaluğuz görmeklik için mi?

2. adam — Hem ziyaret, hem ticaret. Ben de bir arkadaşımın tavsiyesi üzerine geliyorum. Melih diye bir arkadaşım var, doğrusu çok açıkgöz oğlandır. Daha birinci kafile gelir gelmez buraya damlamış. Anlata anlata bitiremedi. Ben de dayanamadım, bakalım doğru mu diye geldim.

1. adam — Essah mı? Dimek çok gozel avratlar varmış, he mi?

2. adam — Ne diyorsunuz? Hem de ne güzeller... Melih, hangisine yardım edeceğimi şaşırdım kaldım, diyor.

1. adam — Yardım mı buyurdunuz? Ne gibi bir yardım?

2. adam — Ne gibi olur mu? Bunlar hürriyeti seçmiyorlar mı ya... Onlar hürriyeti seçince, artık yardım etmek bizim de boynumuza borç oluyor.

3. adam — Merhaba beyler... Misafirhaneye burdan mı gidilir?

1. adam — Siz de mi oraya. Hep oriya disenize... Di heydi buyrun gidek...

3. adam — Demek siz de oraya?

1. adam — Biz de oriya. Höriyeti seçincek gitmemek olmaz. Höriyet işi, heç bi başha işe benzemez. Yardım itmek gayri boynumuza vâcip oldu efendi

3. adam — Gazeteler yazdı, okudunuz mu? Bu gelenlerden bir kadın, ben selbes çalışacağım, bana vesika verin, demiş. Acaba doğru mu?

1. adam — Bizi enteresan etmez. Bizimle hiç bi ilğiliği yok.

3. adam — Ben taa Bilecik'ten geliyorum.

2. adam — Yardım için mi?

3. adam — Öyle sayılır Benî beşer, benî âdem oğluna her daim yardım elini uzatmalı. Öyle dii mi?

1. adam — Öylee... Höriyete can gurban gardaş. Höriyet didiler mi ölürüm. Bizim Hırşit Bey, bu höriyetlerini seçenlerden birine eyilik edincek, benim geri galmam olur mu?

3. adam — Bizim arkadaşlardan biri hemen nişanlanmış.

1. adam — Oh, oh, çoh gozel. Garısı nişan yaptığını duymamış mı?

3. adam — Ne karısı yahu? Herif nişanlandı diyorum. Karısı olsa nişanlanabilir mi?

1. adam — Canım, bu bizim âdetlerimiz çoh kötü., Nikâh işi başha... Bekârlık sultanlık bilâder., İnsan bekâr ossa, şo höriyeti seçenlerinen yardım olsun deyi nişanlan nişanlan gitsin.

2. adam — Benim niyetim de öyle. Bakalım eğer güzel bir sarışın bulursam... Ama bi şartım var. Kabul ederse ne âlâ...

3. adam — Sormak ayıp olmasın, şartınız nedir?

2. adam — Şartım, müslüman olması.

3. adam — Bal gibi kabul eder de oynar bile. Kadının müslümanlığından ne olacak? Sünnetçi baltayla üstüne yürüyecek değil ya... Bak, erkekler için müslümanlık zor. Hele bu yaştan sonra...

1. adam — Canım, heç gabul itmez mi gardaşım, bu zamanda irkek nide?

3. adam — Vallahi doğru. Bizim komşu Zübeydânımların Allah vermesin, tam altı tane kızları var., Kaç senedir koca diye Allah Allah diyorlar.

1. adam — Dimez mi gardaşım? İrkek gısmı garaborsaya bindi., Bu zamanda yirmi gıram, elli gıram gayfe bilem bulunuyo da, irkeğin dirhemi yoh. Gazataya «yirmisinden yoharı olmayan işde gullanmaya mâsus gız ilâzım» deyi bi ilân verdim de, amanıng İstanbul'un tüm garıları gızları başıma üştü be... Esmer mi isteng, sarışın mı, pambıh gibi beyaz mı, gumral mı? Gısası var, uzunu var, tombalağı var, çirozu var, şişgosu var... Goynün hangisini çekerse,

2. adam — Öyleyse daha burada ne diye işçi arıyorsunuz?

1. adam — Emme yaptın bilâder. Ayıbettin şincik. Biz buraya yardım deyi geldik. Yirli garıynan ecnebiye garısı bi olur mu? Bu ecnebiye milletinin garısı her bi dâyim sırım gibi oluyo. Bizim garılar bi kerem doğurttun mu, gayri galdır at. Tüm civataları gevşiyo, garı lâçka oluyo. Bu bizim yirli garılar gocayı görünce tulum gibi şişiyo.

3. adam — Yoo... Affetmişsin sen onu. Bizde de ne kadınlar, kızlar var şimdi.

1. adam — Töbee... Biz yoh mu dıdık? Şincik her bişiy var. Ben eski zamanı söyluyorum. Şincik günden güne ilerlediğimizden gızlar da gozelleşiyor canım. Ekonomık gıriz olduğundan garılar çiroza döndü. Yarıntesi gün bi galhınma olur, yirli garılar bi rahata gavuştu mu vallaha fıçı gibi şişer.

2. adam — Pek öyle değil. Siz hiç Şişli'ye, Nişantaşı'na, Maçka'ya gitmediniz mi? Oralara gidin de bakın. Velespit'li kızlar var maşallah...

1. adam — Estağfurullah... Benim Şişli'ye mişliye sözüm yok. Orada var olmasına var emme, sana bana ordan garı düşer mi? Dili çalıyo deyi, gubat deyi beni bi beğenen mi var? Ecnebiye garısı, gurban alıyım, dil bilmez, köy bilmez. Argadaş garı dediğin heç bi lâf gonuşmıyacak.

3. adam — Şimdilerde her bişey ilerledi. Git plâjlara da gözün dönsün. Bak bakalım, bizimkilerin ecnebi kadınlardan farkı var mı?

1. adam — Allah Allah... Ecnebiye milletiynen temasımız arttı gardaşım. Herkes birbirine benzemeye mecbur.

2. adam — Yâni sen ne demeğe getiriyorsun. Açık konuş arkadaş. Bizim kadınlar onlardan aşağı mı?

1. adam — Tövbe de. O nasıl lâf... Bi duyan ossa bedâveden başımız derde girer canım. Estağfurullah.

3. adam — Ama senin sözün o demeğe geliyor. Yahu sen ne diyorsun? Yabancı erkek artistler gelince bizim gazeteciler onlara, kadın-

larımızı nasıl buldunuz, diye soruyorlar da, hepsi de ağızlarının suları akaraktan «Maşallah!.» diyo' bir daha demiyorlar.

1. adam — Canım o iş başha, bu iş başha... Nezaket işi, bi kerem kendüsünden sorulmuş... Elin herüfü, sizin garılar beş para itmez mi desin?

3. adam — Ne münasebet. Güzellik müsabakalarında bizimkiler hep dünya şampiyonu oluyorlar da, kraliçe ilân ediliyorlar. Hem de en şeyleri... Obürleri bir girse, namussuzum jüri heyetinin nefesi kesilir be... Bizde güzel va' ki, deniz kızı kaç para eder...

2. adam — Yoo hemşerim... Sen düpedüz bize ş'aapıyorsun.

1. adam — Heç bi şa'aaptığım da yoh. Bizim yirli garılar gozel idi de, ne dimeye burayı ecnebiye garısı seçmeye geldiniz?

2. adam — Amma yaptın. Bunlar hürriyeti seçmiş be... İnsan, elinden geleni geri koymayacak bunlara.

3. adam — Komşunun tavuğu komşuya kaz görünürmüş.

1. adam — Ağnadım. Orası öyle... Siz de beni tüm höriyet düşmanı bellediniz. Biz hep höriyet gardaşıyık.

4. adam — Affedersiniz beyler, misafirhaneye nerden gidilir?

2. adam — Biz de oraya gidiyoruz.

4. adam — Hep oraya demek... Yazıhaneye bi tahtilo kız lâzım oldu da...

5. adam — Misafirhaneye buradan mı gidiliyor?

3. adam — Buradan beyim. Hep oraya gidiyoruz.

1. adam — Arkadaşlar, bu üçüncü gafilede höriyetini seçen gaç kişi varmış?

4. adam — Seksen... Kırkbeşi erkek, on çocuk, gerisi karı...

1. adam — İrkeklerinnen çocukları çıkar bi galem, geriye ne galıyo?

2. adam — Yirmibeş kadın.

1. adam — Ayağımızı tez dutalım. Arhadan sürüynen herüf geliyo. Bu yirmibeş gadın, yardım itmeğe kime yiter? Vallâha eyülük etmeye guyruğa girsek bize sıra gelmez.

5. adam — Yirmibeş kadın ama hepsini sayma. Gazeta hepsinin şeklini, şemalini, ölçüsünü, ağırlığını, künyesini yazdı. Kadınların onu ihtiyar, beşi de evliymiş.

1. adam — Heyvah... Gordün mü işi?

2. adam — Gazetede birinin resmi çıktı, bomba namussuzum. Ona bir çift sözüm var.

1. adam — Geç oğlum, bomba sana ba galmaz. Onu mörebbiye deyi çoktan biri ga mıştır bilem...

4. adam — Gazeta öbürlerini yazmıyor mu

5. adam — Amanğ bilâder, hepsinin kunye var mı? Ohu şunu Allâsen...

2. adam — Margarit... 21 yaşında. Sarış yeşil gözlü. Boy, bir altmışsekiz, kilosu ellidoku

1. adam — Bunun ölçüsü muvafığ.

2. adam — Ecük zayıf...

5. adam — Janet... 28 yaşında.

1. adam — Geç onu, garta gaçmış.

5. adam — Liza... Evli.

1. adam — Geç onu.

5. adam — Kocası orda kalmış.

1. adam — Bah, bu eyi, beğendim. İren neymiş?

5. adam — Esmer.

1. adam — Tüh... Vara sarışın olaydı.

6. adam — Misafirhaneye nerden gideceği

2. adam — İşte burası, geldik.

1. adam — Üüüü... Emme galaba be!..

4. adam — Herkes erkenden gelmiş.

5. adam — Bizim yolumuz ırak beyim.

1. adam — Bunlar burda zabahlamış besb li. Millet açıkgöz.

2. adam — Bahçedekiler mi?

6. adam — Çoğu içerde.

4. Adam — Dışarı çıksalar da görsek.

3. adam — Defile mi bu kardeşim?

5. adam — Vay anasını... Şu çamaşır as kıza bak. Tam daktiloluk.

2. adam — Mürebbiyeliğe de gelir.

1. adam — Her bi işe gelir canım. Maşalla var.

6. adam — Onu çoktan angace etmişlerdi

1. adam — Şu gocagarılar ne dimeye höriy ti seçer, ağnamam. Onnarın höriyetinden n'o acanım... Ya şu herüfler n'örüyo? Bunlar hö yet uğruna kendü melmekâtlarında dövüşmel

5. adam — Çocukları getirmek de anlamsı

2. adam — Benim bildiğim evli bi kadın, k casının yanıbaşından ayrılmamalı.

1. adam — Yoh gardaşım, töbe bize yard sırası gelmez, millet doluşmuş.

3. adam — Tuh, geç kaldık.

5. adam — Başka kafileler de gelecek.

1. adam — Öteki gafile acep, ne zaman

3. adam — İki gün sonra...

1. adam — Desene dördüncü gafileye g dıh, gordün mü işi...

CIGARA PAKETİNDE EVLENME TEKLİFİ

Allah kahretsin, bu mapusluk, başka hiçbişe-
ye benzemez. Bir yıl geçti mi, o dört duvar ara-
sında, adamın burnuna her yandan kadın koku-
su gelmeye başlar. Lodos kadın kokusu getirir,
poyraz kadın kokusu getirir, karayel öyle, yıldız
öyle... Rüzgâr ne yandan esse, burnuna buram
buram kadın kokar. Kadın, havanın içinde öyle
keskinleşir ki, adamın burnunun direği sızım sı-
ım sızlar.

Karpuzu yararsın, kadın kokusu... Üzümü ta-
rsın kadın kokusu, elmayı dişlersin kadın ko-
usu, şeftaliyi ovarsın kadın kokusu...

Kışın kapı açılınca içeri soğuk girmez, kadın
irer. Güzün demir parmaklıklı pencereden rüz-
âr değil, kadın girer.

Mahpusluğun üstünden bir yıl geçti mi dört
iyan kadın ruhu kesilir de kâğıtlar, kitaplar bi-
e kadınsı kadınsı kokmaya başlar.

Belleğinde az çok ne kadar kadın yaşamışsa
epsi bir bir canlanır, karşısında dikilir. Sinema
oltuğunda dirseği, onsekiz yaşının dirseğine
eğmiş kız... Yirmibeş yıl önce bir ahmak ısla-
ın yağmuru altında arkasından Şişli'ye kadar
ürüdüğün bir çift şoson... Bir otobüs yolculu-
unda yalnız beş dakikacık seyredebildiğin, bir
aha da hiç göremediğin onbeş yıl önceki bir
ft yeşil göz... Anıların en mini minnacığı, ar-
asından akşam güneşi vurmuş gölge gibi bü-
ür de büyür artık.

Hapislik zor bir iştir canım. Bilir misiniz, iş-
r de hep tersine gider o zaman. Yoksunluğu-
u, yolsuzluğunu ilk çakanlarda kadınlardır. Bir
ez demir kapılar ardına düşmüşsün ya, ilk aya-
kesilenler kadınlar olur. Hiçbiri uğramaz ya-
na. Sen onları düşündükçe, onlar seni unutur
der.

Benim usum, düşüm hep Gönül'deydi. Saçla-
nı kasımpatına benzettiğim onsekiz yaşındaki
ı kızın, bir sarı gölgeli akşam üstü, avucuma
raktığı o minicik elinin sıcacık anısı gittikçe
ime işliyordu. Onu bütünlü unutamıyordum.

«Benî beşer» denen rezil, mapusta düşünür
r, geveze olur iki... Ben boyuna düşünüyor-
ım, ama susuyordum. O Gönül denen saçları
ısımpatı, gözleri bâdem, konuştukça güzelle-
n kız, en sevdiğim, en yakın, en candan arka-
şımın sevgilisi olmuş diye duymuştum. Ma-
ustasın, ne halt edersin? Buna eli kolu bağlı
amın üstüne üstüne varmak, derler. İnsan
mapusta bitek şeyi öğrenir, ama tam öğrenir: Kahpelik. Kahpeliğe ilkin, en yakın bildiklerin, en sevdiklerin başlar.

Mapusluğumun ondördüncü ayında ben işte böyleydim.

Bigün bir arkadaş geldi ziyaretime. Eksik olmasın, on paket de cigara getirmiş. Kibrit yakmadan, ardarda çek cigarayı, izmariti söndürmeden yeni cigarayı tazele. Duman, seni dalgaya boğar, düşün dur ondan sonra...

Cigaraları yastığımın altına koymuştum. Üçüncü paket miydi, dördüncü mü ne, bir de açtım içinden bir mektup çıkmaz mı? İnci gibi, incecik bir yazı. Burnumda yine buram buram kadın tüttü. Okumadan anladım, besbelli kadın yazısı...

Mektupta şunlar yazıyordu:

«Eğer bu mektup bir kadının, evli bir erkeğin eline geçerse yırtıp atmasını rica ederim. Eğer bir bekâr erkeğin eline geçerse, her kim olursa olsun, beni beğendiği takdirde ben kısmetime razıyım. İster zengin, ister fakir, ister genç, ister ihtiyar onunla evlenmeye hazırım. Kısmetimin aşağıdaki adrese mektup yazmasını rica ederim.»

Beni bir sevinç aldı, o sevinçle,

— Garip kuşun yuvasını Allah yapar! diye bağırdım.

Arkadaşar,

— Ne oldu? diye sordular.

Ne olduğunu söyler miyim hiç?

— Bişey yok! dedim.

Akşama kadar ıslık çaldım, akşama kadar yürüdüm, akşama kadar güldüm.

— Sende bişey var, diyorlar.

Omuz silkiyorum. Kendimi onlardan daha bi üstün tutuyorum. Koğuşta sekiz kişiyiz. İçlerinde bir kızdan mektup alan, tek benim. Mavi parşömen zarflar, kâğıtlar aldırdım. Bütün bir gece aşk mektupları yazdım. Güneş doğarken beğenmediğim yedinci mektubu yırtmış, sekizincisini zarfa koymuştum.

— Allah versin! diye kıskıs gülüp alay ediyorlar kıskançlıklarından...

Beş gün sonra cevap geldi ama, cevap gelesiye ben de öldüm. Artık ne hayaller kurmadım, neler neler... Bir güzel kız diye geciriyordum içimden, mapustan çıkınca evleniyoruz. Çocuklarımız oluyor, öyle mutluyuz ki...

Mektupta adını, sanını açıklıyordu, Günseli... Yirmibir yaşındaymış. Babası ölünce çalışmak zorunda kalmış. Tekel idaresinin bir cıgara fabrikasında çalışıyormuş. Lise ikiye kadar okumuş. Bundan iyisi can sağlığı...

«Cevabınızı aldıktan sonra size bir resmimi göndereceğim. Resmime bakar karar verirsiniz» diyordu. Bu sefer altı sayfa bir cevap yazdım.

Derken başka cıgara paketinden bir evlenme mektubu daha çıkmasın mı? O zamana kadar cıgara paketinden evlenme mektuplarının çıktığını, hattâ böyle pek çok evlenmeler olduğunu gazetelerde okumuştum. Şimdi şans bana çatmıştı, hem de çifte şans... İkinci mektuptaki teklif daha çekiciydi. Bu ondokuz yaşında, üstelik zengin de... Konya'da arazisi, emlâki varmış ki, milyon edermiş. Ama babası öldükten sonra amcaları mirasının üstüne oturmuşlar. Mektupta «Müstakbel eşimin fakir olmasını tercih ederim» diyordu, «Yeter ki, beni anlasın ve mirasımın çıkması için birazcık uğraşsın.»

Ben uçuyordum artık. Bu insanoğlu ne de olsa çiğ süt emmiştir. Ne birincisinden, ne de bu ikincisinden geçiyordum. Tahliyeme üç ay vardı. Üç ay sonra cezaevinden çıkınca bu iki kızdan hangisini paşa gönlüm çekerse, onula evlenecektim. O zamana kadar da umutlarını kırmaz, ikisini de mektuplarla oyalardım.

Dayanıyorum mektuplara. İkisinden de resimler geldi. İkisi de birbirinden güzel. Biri tatlı esmer bir çitlenbik, öbürü akça pakça badem şekeri...

Yatağa yattım mı, birini sağ yanıma, birini sol yanıma alıyorum.

İnsana şans yürür mü yürür. Aradan bir zadan geçince, cıgara paketinden bir mektup daha çıkmasın mı? Şu işe bak sen... Ben birini bulamazken, üçü birden karşıma çıktı. Üçüncüsü yirmidördünde bir dulmuş. Resmi geldi ki, tokum... Ama ben hepsine, başıma bir siyasi kaza geldiğini, mahpusta olduğumu doğru doğru dosdoğru yazıyorum. Üçü de sözleşmiş gibi: «Eh, ne yapalım, herbişeyine razıyım. Kısmetime sen çıktın» diyor.

Ben üçüne mektup yazmağa yetiştiremezken, bir dördüncü, üzerine kaymaklı iki katlı kadayıf gibi geldi. Artık, işi arkadaşlardan saklamanın olanağı kalmadı. Çünkü gece gündüz ha babam mektup yazıyordum.

— Sen ne zampara herifmişsin, diyorlar, kodeste bile karı kafesliyorsun...

Erkeğin en açıkgözü zamparalıkta salaklaşır. Gülüyorum:

— Daha bunlar bişey değil... Hepsine mektup yazmaya kalksam, dört beş de kâtip tutmam gerek.

— Anlat yahu, diyorlar, bunları nerde çepelledin?...

İşin doğrusunu, cıgara paketinden çıkan mektupları söyler miyim hiç! Öyle zamparalık hikâyeleri anlatıyorum ki, yanımda Kazanova'lar, Don Juan'lar halt etsin. Ben anlattıkça onlar gülmekten yerlere yatıyorlar. Onlar güldükçe benim çenem çözülüyor.

Mapuslukta aşk mektupları yazmaktan, gelenleri okumaktan, arkadaşlara bu kızları, kadınları nasıl tavladığıma dair hikâyeler uydurmaktan son üç ayımın nasıl geçtiğini bilemiyorum. Tahliye günü yaklaştıkça duramaz olmuştum. Arkadaşlar.

— Artık çıkınca bunlardan birisiyle evlenirsin, diyorlar.

— Evlenmek mi, Allah göstermesin!, Bunlar gel geç, gönül eğlencesi kardeşim.

— O dulu nasıl yakaladındı? Allahaşkına bir daha anlatsana!..

— Efendim o dul, yüksek sosyeteye mensup, tanınmış bir ailedendir. Kadın beni bir gece baloda gördü. Asıldı da asıldı... Bu kadın kısmı insana bir yapıştı mı kardeşim, bir daha yakandan silkip atamazsın. Benim yüzümden milyoner kocasından boşandı mı... Ondan sonra...

Bir başladım mı saatler sürerdi anlatmam

— Peki, ya o esmer kızı nasıl tavlamıştın. Anlatsana şunu bir daha.

Bir daha, bir daha anlatıyordum. Öteki koğuşlardan gelip benim aşk hikâyelerimi dinliyorlardı.

Cezaevinden çıkmadan bir hafta önce kızların dördüne de mektuplar yazdım. Birer gün arayla hepsiyle ayrı ayrı buluşacaktım, artık hangisi işime elverirse onunla evlenecektim.

Tahliye günü geldi çattı. Arkadaşlardan biri yeni bir cığara paketini tırnağıyla çizip açtı, bana uzattı. Cigarayı alırken el yazısıyla yazılmış bir kâğıt daha görmeyeyim mi? Bir evlenme teklifi daha. Almasam öbürleri görecek, onlar da mektuplaşmaya başlayacaklar. Bişey değil, benim mektup dalgamı da anlayacaklar.

Yavaşçacık, çaktırmadan pusulayı aldım, cebime attım. Ama biri görmüştü. Elime yapıştı:

— O ne Hasan?

— Hiç.

— Nasıl hiç? Çıkar şunu!..

Zorlarlar da zorlarlar Sonunda hep birden yapışıp cebimden pusulayı çıkardılar.

— Aaa... Bak sana bir mektup.

Kâğıdı aldım, okudum:

«Hasan Bey,

Bu sabah sizden enayi birini bulduğumdan, sizinle evlenmekten vazgeçtiğimi bildirir, kısmetinizi başka cigara paketlerinde aramanızı rica ederim.

Nurten»

Vay anasını!... Arkadaşların yüzlerine baktım, hepsi ciddî. Pekiy ama...

Artık cezaevi kapısından çıkıyordum. Neredeyse gardiyan dış kapıyı açacaktı. Kapıya birikken arkadaşlardan biri.

— Dur Hasan! diye bağırdı, sana bu cigara paketinden de bir mektup çıktı.

Gardiyan kapıyı açtı Dışarı çıktım. Kapının demir parmaklığından içerdekilere seslendim:

— Ulan alçaklar, ulan hergeleler! Sanki ben sizin bana oyun yaptığınızı bilmiyor muydum? Paketlerin kâğıdını açıp içine sizin mektup koyduğunuzu, sonra üstüne yine kâğıdını yapıştırdığınızı, sanki ben bilmiyor muydum? Enayiler! İşi aptallığa vurdum, üç ay sizine alay ettim.

Kimi gülmekten kasıklarını tutuyor, kimi yerlere yıkılıyordu.

Doğrusu benimle iyi alay ettiler ama, her alay böyle olsaydı. Mapusluğumun son üç ayı büyük bir mutluluk içinde geçmişti. Bir daha arkama dönüp, hâlâ gülen arkadaşlara,

— Yuuuuu!.. Enayiler!... diye bağırdım.

İHANETE UĞRAYAN KOCALAR KULÜBÜ

Kulübün büyük salonunun duvarları av hayvanlarının başlarıyla süslüydü.

En çok dikkati çeken, geyik ve yabanöküzü başlarıydı. Duvarlardaki irili ufaklı hayvan başlarının boynuzları yaldızlanmıştı. Kulübe üye olan herkes, büyük salonun duvarlarına asılmak üzere böyle bir süs getirmek zorundaydı. Her başın altında, sahibinin ismi yazılı bir plâka vardı. Aslında, bu plâkalar olmasa da, kulüp üyeleri hangi başın hangi üyeye ait olduğunu çok iyi bilirlerdi.

Büyük salonun dibinde, kürsünün arkasında çatalları dal dal olmuş bir geyik boynuzu bütün duvarı kaplamıştı.

O gün kulübe yeni üyeler kabul olunacaktı. Tüzüğe göre, kulübe üye olabilmek için, iki eski üyenin tavsiyesi şarttı. Sonra balotaj kurulunca üyelik onaylanırdı. İş bu kadarla da bitmezdi. Üye adayları kürsüye çıkarlar, nasıl ve neden ihanete uğradıklarını anlatırlardı. Eğer anlattıkları, kulüp üyeleri tarafından beğenilir, üyeliğe lâyık görülürlerse, ancak o zaman kulübe girmiş sayılırlardı.

En büyük geyik başının sahibi olan kulüp başkanı, kulübe üye olmak istiyenleri kürsüye çağırdı. Onlara «Bu catal catal dallı başların gölgesinde doğru söyleyeceklerine alâmetleri üzerine» yemin ettirdikten sonra,

— Anlatacağınız maceralar, kulüp arkadaşlarımız tarafından orjinal görülürse üyeliğiniz kabul edilecektir! dedi.

Bu, daha çok bir sınava benziyordu. Çünkü kulübün yönetim kurulu üyeleri, adaylara sorular sormaya yetkiliydiler.

İki eski üye, getirdikleri bir adayı dinleyicilere şöyle tanıttılar:

— Bu arkadaşı, karısının aldattığına bizler de tanığız.

Sonra kürsüye çıkan aday anlatmaya başladı:

— Ben, normal olarak sekiz yaşında ilkokula girdim. Beş yıllık ilkokulu iki yıl sınıfta kaldığım için, onbeş yaşımda bitirdim. Ortaokulda da bir yıl kaldığımdan ondokuz yaşımda ortaokuldan liseye geçtim. Hastalandığım için bir yıl okula gidemedim. Bir yıl da döndüm. Bu yüzden liseyi yirmibeş yaşımda bitirebildim. Çünkü o zaman liseler oniki sınıftı Sonra üniversiteye girdim. Ama bir yıl sonra yanlış fakülte seçtiğimi anlayarak fakülte değiştirdim. Dışarda da çalışarak hayatımı kazanmak mecburiyetinde olduğum için Üniversiteyi yedi yılda tamamlayabildim. Diplomamı aldığım zaman otuzüç yaşındaydım. Meslek sahibi olabilmem için üç yıl ihtisas yapmam lâzımdı. Otuzsekiz yaşında mütehassıs oldum. Bir yıl iş aradım. Üç yıl sonra iş sahibi ol-

dum. Ancak kırkiki yaşımdayken sağlam bir işim vardı. Evlenmek istedim. Fakat karımı geçindirebilecek durumda değildim... Ancak on yıl sonra, elliyedi yaşında mütevazi bir ev sahibi olabilecek, yani kiramı verebilecek ve birkaç parça eşya alabilecek kadar param oldu. Evlenmek kolay değildi. Dört yıl kendime uygun bir kız aradım. Altmışbeş yaşımdayken nihayet böyle birisini bulabildim. Kızın gönlünü edebilmek için bir yıl geçti. Ondan sonra da, bir süre nişanlı kalalım, birbirimizi tanıdıktan sonra evlenelim, dedik. Haklıydı. İki yıl nişanlı kaldık. Evlendiğim zaman altmışdört yaşındaydım

Kulübün yönetim kurulu üyelerinden biri,

— Karınız kaç yaşında? diye sordu.

— Yirmibeş...

— Sizi aldattığına emin misiniz?

Adamın cevap vermesine fırsat vermeden öbür üyeler,

— Biz eminiz!.. diye bağırdılar.

Adam

— O halde, bana da aranızda şeref vermenizi rica ederim, dedi.

Başkan,

— İmkânsız, diye cevap verdi, imkânsız!.. Bu sizin anlattığınız klâsik aldatılmış koca vakasıdır. Hiçbir orijinal yanı yok. Sizi maalesef üyeliğe kabul edemiyeceğiz.

Adam, üzgün bir halde salonu terkederken, ikinci aday kürsüye çıkmış,

— Sayın baylar! diye söze başlamıştı. Sizin gibi mütehassıs arkadaşların, daha yüzüme bakar bakmaz, kandırılmış bir koca olduğumu anladıklarına hiç şüphem yok.

Kulüp üyeleri,

— Sizin ününüzü duyduk, dediler.

Adam,

— Teşekkür ederim, teveccühünüz... dedi. Ben zarzor ilkokulu bitirdikten sonra kafasızlığım yüzünden okuyamadım. Ama uzun boylu, geniş omuzlu, esmer, yeşil gözlü, yani pek çok kadının daha uzaktan görünce baygınlık geçirdiği standart tipte erkek olduğumdan, hayatımı kadınları memnun ederek kazanmaya başladım.

Kulüp yönetim kurulu üyelerinden biri, adamın lâfını yarıda keserek,

— Anlaşıldı, anlaşıldı, dedi. Sonra çok güzel bir kadın, ille benimle evlen, diye başına ekşidi. Sen, on parasız olduğun için evlenemiyeceğini söyledin. O, benim kısmetim açıktır, evlenince sana da kısmet getiririm, dedi. Evlendiniz. Sen zarzor, ilkokulu bitirdiğin halde, karın seni iyi bir işe koydurttu. Bu kadarla kalmadı. Beş senelik evli olduğunuz halde beş kere terfi ettin. Sonunda şirketin müdürü oldun, bugünkü mevkii elde ettin.

Adam şaşkınlıkla,

— Nereden bildiniz? dedi.

— Artık demode olmuş bir ihanet şekli. Böyleleri pek çok var da onun için biliyorum.

— Demek ki karımın beni aldattığına inandınız. Beni kulübünüze alacaksınız.

— Aldatılmış bir koca olduğunuza inandık. Ama maalesef kulübümüze alamıyacağız. Çünkü karınız sizi hayatta her zaman, her yerde tesadüf edilen bir usûlle kandırıyor.

Kürsüden inen adam, üzüntüsünden ağlayacak halde salondan çıkarken, başka biri kürsüye çıktı ve anlatmaya başladı:

— Ben yirmi yıl önce, çok yoksul bir insandım. Bir karım vardı.

Kulüp başkanı,

— Anlaşıldı, dedi, lâfı fazla uzatmayın. Sonra günün birinde burada açıklanması doğru olmayan bir işten para kazanınca hayat seviyeniz yükseldi. Fakat karınız bu seviyeli hayata uyamadığı için, ondan ayrıldınız, seviyenize uygun bir kadınla evlendiniz. Sizin kazancınız ve seviyeniz durmadan yükseliyordu. İkinci karınız da sizin hayat seviyenize göre çok basit kaldığından, ondan da ayrılıp, daha güzel, daha okumuş yazmış bir kadınla evlendiniz.

— Evet, evet... Aynen böyle oldu.

— O kadar çok para kazanıyordunuz ki, kazandıkça da paranıza göre, daha seviyeli kadın aldınız. Altı, yedi, ya da sekiz kadın değiştirdiniz. Son karınızdan daha seviyelisini bulamadığınız için birkaç da metres tuttunuz. Sonra günün birinde...

— Günün birinde, işlerim ters gitti.

— Eski durumunuza düştünüz. En seviyeli karınız, bu seviyesiz hayata dayanamadığı için...

— Evet... Bunun için bana ihanete başladı. Demek beni kulübünüze kabul edeceksiniz

— Hayır... Maalesef, ihanete uğrayışınızın hiçbir yeniliği yok... Bu çeşit ihanetler çok görülmüştür.

Dördüncü aday, karısı pek sevimli bir yaratık olduğu için onun sayesinde onbeş yıldanberi onbeş dakika çalışmadan rahat rahat yaşadığını söylediyse de üyelik isteği reddolundu.

Beşinci aday,

— Ben ve karım film artistiyiz, dedi.

Yönetim kurulu üyeleri,

— Bukadarı yeter, anlaşıldı, dediler. Ama pek de övünmeyin! Rol icabı böyle şeyler çok olur.

Altıncı aday, iki yıldır evli olduğu karısının şimdiye kadar altmıştan fazla aile dostunu sayabildiğini, ondan sonra hesabı karıştırdığını söyledi.

Kürsüde, nasıl ihanete uğradıklarını anlatan kocalardan hiçbirinin kulübe üye olma isteği kabul olunmadı.

En son kalan iri yarı bir adam,

— Baylar! dedi, beni karım aldatmış değildir. Aldatamaz. Hiçbir kadın beni aldatamaz. Görüyorsunuz, boylu poslu bir erkeğim. Ne çok toy, ne de yaşlıyım. Param da var, mevkiim de var. Zenginim, kültürlüyüm. Bir kadını her bakımdan memnun ve tatmin edebilirim. Bukadarla da iş bitmiyor. Gözünü korkutmak için karımı haftada bir iki kere sudan bahanelerle pestilini çıkarana kadar döverim. Gık demesine meydan vermem. Katiyen yalnız başına sokağa bırakmam. Ben evde olmayınca, üstüne kapıyı kilitlerim. Karıma ahbap, eş dost yasaktır Ama onun her ihtiyacını temin ederim. Arabamız var. En güzel apartmanda otururum. Gezdiririm. İstediği gibi giyinir. Tabiî açık saçık değil. Karım bilir ki, bana ihanet edecek olursa onu pırasa gibi doğrarım. Bana ihanet edecek karı, daha anasından doğmamıştır.

Adam, bunları anlatırken burnunun ucuna kadar hindi ibiği gibi kızarıyordu.

Yönetim kurulu üyeleri,

— Sizin ihanete uğramanız için hiçbir sebep yok, dediler.

Demindenberi bağıra bağıra anlatan adam, başını önüne eğdi, bitkin bir sesle fısıldayarak,

— Ben de işte bunun için kuşkulanıyordum ya... dedi.

Adamı oybirliği ile «İhanete Uğrayan Kocalar Kulübü»ne kabul ettiler.

ALLAH KABUL ETSİN!

Kaymakam,

— Ayören köyünden Esse'nin Mehmet derler biri vardır, çok hoş söyleşir bir adamdır, onu dinlemeden gitmeyin... dedi.

Kaymakamın dediğine göre, Esse'nin Mehmet Nasrettin Hoca'nın torunlarından denilenlerden miş; öyle şakacı, alaycı bir hoş adammış. Anlatırken ağzına baktırırmış. Kasabada pazar kurulduğu günler, köyünden pazara iner, pazar yerindeki çardaklı kahvede, çevresinde toplananlara öyle olmadık, duyulmadık şeyler anlatırmış ki, onu dinleyenler de gülmekten katılırlarmış.

Ertesi gün kasabanın pazarıydı. Kaymakamın verdiği salık üzerine, Esse'nin Mehmet'i dinlemek için, ordan ayrılışımı bir gün erteledim.

Kaymakam, pazar yerindeki çardaklı kahveye yolladığı adama, ordan Esse'nin Mehmet'i alıp getirmesini söyledi. Bu arada bana,

— Dinleyeceksin ama, dediklerinin hiçbirine inanmayacaksın. Lafından yüzde seksen indirim yapsan yine de azdır. Pireyi deve yapar... diye beni uyardı.

— Selâmünaleyküm kaymakam bey, beni buyurmuşsun... diye bir adam girdi.

Bu, Esse'nin Mehmet'miş. Yanında da Recep ağa adlı bir köylüsü vardı.

Kaymakam,

— Epiydir uğramadın da gelmeni rica ettim. Yoksa kahvemi içmeden bizi çiğneyip köye mi dönecektin? dedi.

Esse'nin Mehmet,

— Estağfurullah kaymakam bey, o nasıl söz. Rahatsızlık vermek istemedim... dedi.

Odacının getirdiği kahvelerimizi içerken Kaymakam, Esse'nin Mehmet'e benim için,

— Beyefendi, adını duymuş, seni dinlemek için taa nerelerden kalkmış buraya gelmiş. Ünün her yerde dolanıyor... dedi.

Esse'nin Mehmet,

— Allah Allah! diye şaşmış göründükten sonra sordu:

— Seçim meçim zamanı da değil ya, beyefendi aday maday mı da bizi dinlemeye gelmiş.

Kaymakam, benim kim olduğumu söyledikten sonra, bişey anlatması için Esse'nin Mehmet'e üsteledi. Sesi güzel olanların nazlanmaları gibi, Esse'nin Mehmet de,

— Neyi neresinden anlatalım bilmem ki... diye ağırdan aldı.

Kaymakam da,

— Hani şu imamı köyden nasıl kaçırdığınızı anlat, o hikâyene bayılırım, dedi.

Esse'nin Mehmet, bir öksürükle sesini ayarlayıp eski zamanın meddahlarının pozunu alarak anlatmaya başladı:

— O zamanlar daha çocuk sayılırdım. Rahmetli babam, canavar ney olur da başedemem diye, beni odun kesmeye dağa bile göndermezdi, o kadar küçüktüm. Fes giydiğimiz günler, daha şapka kanunu çıkmamış, günlerden bigün, köyün düzlüğünde arkadaşlarla oynarken, köyün alt başından bir gümbürtülü ses duyduk. İnsan sesi desek değil, hayvan sesi desek değil... Biz meraklanıp sese doğru gidecek olunca, bir de baktık, o sese bütün köy ayaklanmış, erkeği, kadını evlerden uğrayıp, gümbürtülü sesin geldiği yöne doğru gidiyor. Kimisi gök gürlemesidir, diyor: Kimisi de Göktepe kayaları göçtü, diyor. Allah rahmet eylesin Muhtar emmim, «Belki bir göçüntü ney vardır, kaçın, kaçışın, durun, gitmeyin!» diye o yana gidenleri durdurdu. Hâlâ o korkunç ses geliyor. Büyükler «Ya kıyamettir, ya kıyamete alâmettir!» diye söyleşip şaşıp dururken, bir de baktık, az bişey insana benzer kara çalı sakallı biri, huuu çekerek, huu çektikçe dağları, taşları inleterek bize doğru geliyor. Derken o kara çalı sakallı adam, sesinin makamını değiştirdi. Rahmetli Muhtar emmim çok bir bilgiç adam olduğundan, sakallının gümbürdemesinin ne demek olduğunu anlayıp,

— Hiç korkmayın, bu gelen müslümandır, tekbir getirmesinden belli... dedi.

Alnı secde görmemişlerden Rıza Çavuş, elini alnına vurup,

— Eyvaaah! Dediğin doğruysa, işte biz asıl o zaman yandık. Müslümanın böylesi bizi köyde aç kor da gene kendisi doymaz. İyisi mi, siz beni dinleyin, ya bu çalı sakallıyı köye sokmadan burdan dehleyelim, ya da köyü ona bırakıp biz burdan savuşup göçelim... dedi.

Muhtar emmim,

— Kes zevzekliği, çarpılırsın... Bu gelen mübarek, bildiğimiz insanoğluna benzemez, Hızır Aleyhisselâm olsa gerek... deyip herkesi susturdu.

Kara çalı sakallı adam yaklaşıp da «Esselâmünaleyküm ya ehl-i islâm!» diye gürleyince bebeler korkuya düşüp kaçıştılar. Selâmına selâm verildikten sonra, o kara sakallı elini öyle bir ileri doğru uzattı ki, yani ordakilere «Karşımda eşşek gibi dikilip durmayın, elimi öpün ulan yabaniler!» demeye getirdi. Bunu ilk anlayan Muhtar emmim, çalı sakallının elini öpünce, oradakilerin hepsine de el öpmek düştü. Yalnız Rıza Çavuş, sözünü esirgemezin biri olduğundan, elini öpmek için çalı sakallıya yaklaşınca birden,

— Ulan bu nasıl bir pis koku, kızgın tekele de böyle kokmaz; aman öte dur herif! diye sakallıyı iteleyip geri sıçradı.

Muhtar Emmim, Rıza Çavuş'un uygunsuzluğunu kapamak için hemen lâfı kapıp,

— Hazret, nerden geliş, nere gidiş? diye kara sakallıya sordu. O da, gene bir gümbürtülü «Destuuur yaa doooost!» çektikten sonra,

— Hak yolcusuyum, Hak'tan gelir, Hak'ka giderim... dedi.

Alnı secdeye değmemiş olan Rıza Çavuş, Muhtar emmime,

— Herifin adresini öğrendin... dedi.

Sonra kara çalı sakallı adam, öyle bir «Huu!» daha çekti ki, Boztepe mağarasında karayel bile yankılanıp uğuldamaz. Bu hu her ne demekse, bizim köyün yaşlıları ağlamaya başladılar. Adamı alıp köy odasına götürdüler. Önüne sofrayı kurdular Boşalan çorba çanağını kaldırıyor et yemeğini önüne sürüyorlar; et tabağını kaldırıp kızarmış tavuğu koyuyorlar, boşalan tası kaldırıp pilav dolu lengeri önüne getiriyorlar, boşalan lengeri alıp gözleme tatlısı veriyorlar -Yanındaki köylüsü Recep Ağa'ya döndü- Yalanım var mı Recep Ağa kardeşim, sen de orday dın gördün, yalansa söyle... Evet, doğru. İki manga askerin yiyeceğini göçürüp,

— Şimdi de borcumuzu ödeyelim... dedi.

Muhtar emmim, yediği yemeğin parasını soruyor sanıp,

— Ne borcuymuş... Burası şehir lokantası değil, köy odası... Siz ki, köyümüz kurulalıberi benzerini görmediğimiz bir ulu konuksunuz, borç ne demek! dedi.

Kara çalı sakallı,

— Borcumuz Allah'adır, namazımızı kılalım.. dedi

Kimseden ses çıkmayınca,

— Caminiz nerdedir? diye sordu.

Bizim köyün çok eskiden bir camisi varmış ama, depremde bir yanı yıkıldıktan sonra onarılmamış, kapısı kilitlenip öylece bırakılmış, kapıyıldır içine girilmemiş. Kara çalı sakallı bunu öğrenince,

— Öyleyse sizin imamınız da yok, vay başına dedi.

Muhtar emmim, başı önünde, utanaraktan,

— Yoktur... dedi.

Rıza Çavuş,

— Köyümüz yüksek dağların yücesine kurulu olduğundan buralara candarma bile zor gelir, imam uğramaz... dedi.

Kara sakallı,

— Mübarek Ramazan ayıdır, imamsız hiç olmaz... dedi.

Ordakilerden bikaçı,

— Bak yahu, Ramazan'mış da haberimiz yok, Allah Allah... diye şaştı.

Çalı sakallı,

— Size sevabıma imamlık ederim. Demek beni bu dağ başına Allah gönderdi ki size Ramazan imamı durayım... dedi

Bunun üzerine çocukları, gençleri, delikanlıları odadan çıkardılar. Rıza Çavuş'tan sonradan öğrendiğimize göre, Kara çalı sakallıyla Muhtar emmim, Ramazan imamlığı için pazarlığa oturmuşlar da, o yüzden bizi odadan çıkarmışlar.

Hemen o gün öğleden sonra, Muhtar emmim, köyün kadınını kızını toplayıp camiyi temizletti. Camiyi silip süpürdüler. Kara sakallı Ramazan hocasının dediğine göre namaz zamanı gelmiş. Herkesi bir korkudur aldı, çünkü köyde namaz kılmasını bilen yok. Muhtar emmim eskiden namaz kılarmış ama, o da kılmaya kılmaya unutmuş.

Akşam olunca, kırdan, dağdan, tarladan, odundan, pazardan, kasabadan dönenler de geldi, cami avlusuna toplandılar. Ramazan imamı,

— Yarından tezi yok, namaz kılmasını size öğretmeye başlarım. Ama öğrenınceye kadar namaz kılmamış olmaz. Allah kusurları affeder, yeter ki siz gayret gösterin. Şimdi ben nasıl abdest alıyorsam, bana bakıp siz de öyle abdest alacaksınız. Sonra hep birlikte camiye gireceğiz. Gözünüz, kulağınız bende olacak. Ben her ne yaparsam siz de öyle yapacaksınız, ben her ne dersem siz de öyle diyeceksiniz... dedi.

İmama bakarak abdest alan camiye doldu. İnsanların ağırlığıyla caminin döşeme tahtaları gıcırdamaya başladı. Çünkü tahtalar eskilikten yice kağşamış, aralanmış. İyi ki döşeme tahtaları çok kalın da, bunca ağırlıktan kırılmıyor.

Ben caminin gerisinde bir yere çekildim, seyediyorum. Dışarı atmasınlar diye de korkumdan sinmiştim. Namaz kılındığını ilk göreceğimden gözüm kulağım büyüklerde,

Sıra sıra oldular. Her sıra arka arkaya dizildi. Rıza Çavuş, hemen imamın arkasına durdu. Herkesin gözü, kulağı birbirinde. En önde tekbaşına duran ramazan imamı iki elini kulaklarına götürüp «Allahüekber» diye bağırınca, ordakiler de onun gibi yapıp onun gibi bağırdılar. Ramazan imamı bişey daha söyleyip eğildi, doğruldu. Arkasındakiler de eğilip doğruldular. Yalnız en arkadaki sıra, önceden eğileceklerini bilmediklerinden, öndekilere çok sokulmuşlar. Bu yüzden eğilince başları, önlerinde duranların artlarına tosladı. Onlar da arkalarındakilerin kendilerine toslayacağını bilmeyip tetikte durmadıklarından, kıçlarına tos vurulmasıyla bikaç sendeleyip birkisi de yere yuvarlandı. Derken ramazan imamı yere yattı, yani secdeye geldi. Arkasındakiler de onun gibi yaptılar. Gene en arkadakilerin önlerindekilere çok yaklaşık olmalarından, kimisinin başındaki fesin püskülü önündekinin kıçına değiyordu. Ben işin aslını sonradan öğrendim. Secdedekilerden biri, arkasındakinin fesinin püskülü ardına değince, herhalde namazın usulü budur diyerek, o da fesli başını önündekinin bacaklarının arasına sokmuş. Öyle ya, Ramazan İmamı, herkesin gözü kulağı birbirinde olsun demişti. Bacaklarının arasına fesli baş sokulan da, bunu namazın kuralı sanıp, başıyla önünde yatanın ardına başını vurmuş. Böyle böyle ön sıradaki Rıza Çavuş'a kadar gidip, onun ardına da arkasındaki toslamış. Rıza Çavuştur, namazın usulünü bozacak değil ya, o da ya Allah deyip, yallah başını imamın bacakları arasına daldırmış. Neye uğradığını anlamayan imam, bacaklarının arasıdaki Rıza Çavuş'un kafasını eliyle sertçe itmiş. İmam, «Ben ne yaparsam siz de öyle yapın, ben ne dersem siz de öyle deyin!» dediğine göre, Rıza Çavuş da imamın yaptığını yapmak için arkasındakinin kafasına bir çaplak indirmiş. Ben bu olanları sonradan öğrendim. Yalnız Rıza Çavuş'un arkasındakine tokat attığını gördüm. O kadarla kalsa iyi, tokatı yiyen de arkasındakine tokatı indirdi. Böyle böyle herkes birbirini tokatlarken bitürlü başını secdeden kaldırmayan imam, olduğu yerde ırgalanmaya, sallanmaya başladı. Oysa, iri yarı Rıza Çavuş, namazın kuralıdır diye arkasındakini tokatlamak için kıpırdayınca, kağşayıp gevşemiş döşeme tahtaları aralanıp imamın burnu iki tahta arasına sıkışmış. Zavallı Ramazan imamı, burnunu sıkıştığı tahta arasından kurtarmak için ırgalanıp, gerisini sallar, çırpınır dururmuş. Bunu bilmediklerinden, gözleri imamda onlar da, onun gibi, başları yerde, ırgalanmaya, belden aşağılarını sallayıp titretmeye başladılar. Burnunu kurtaramayacağını anlayan imam, canı çok yanmış olacak ki,

— Burnum sıkıştı! diye bağırdı.

«Ben ne dersem siz de öyle deyin!» demişti ya, camidekiler de imam gibi hep birden,

— Burnum sıkıştı! diye bağırıştılar.

İmam bu kez,

— Burnum tahta arasına sıkıştı ulan! diye bağırdı.

Bizim köylüler de, aynen imam gibi bağırdılar:

— Burnum tahta arasına sıkıştı ulan!

İmam feryat ediyor:

— Ulan öyle değil, yandım, beni kurtarın!

Kimse imamın dediğinden dışarı çıkmıyor. Başları secdede, belden aşağılarını sallayıp ırgalayıp imam gibi feryat ediyorlar:

— Ulan öyle değil, yandım, beni kurtarın!

İmam çırpınıyor:

— Allah belânızı versin, ulan ölüyorum.

Arkasındakiler hiçbir yanlış yapmamaya dikkat ederek bağırıyorlar:

— Allah belânızı versin, ulan ölüyorum.

— Burun gitti elden, burnum kopacak!

— Burun gitti elden, burnum kopacak!

— Ulan bu dediklerim namaza dahil değil avanaklar!

— Ulan bu dediklerim namaza dahil değil avanaklar!

Baktı ki kurtaracak kimse yok, imam bir zaman daha bacak atıp arkasını titrettikten, ırgalanıp sallandıktan sonra öyle bir çığlık attı ki, köye ilk gelişindeki gümbürtüsü yanında vızıltı kalır. Zaten depremden yarı yıkık cami, imamın bu feryadıyla sallanıp üstümüze yıkılacak sandık. Kara çalı sakallı Ramazan imamı, burnunun bir parçasını döşeme tahtalarının arasında bırakıp canını kurtardı. Burnundn kan akarak camiden dışarı kaçtı. Demek usul böyledir diyerek köylü de arkasından... İmam,

— Namaz bitti, namaz bitti! diye bağırarak kaçıyor.

Bizim köylüler de,

— Namaz bitti, namaz bitti! diye bağırarak, kaçan imamın arkasından koşuyorlar.

«Kaçan, kovalayandan her zaman hızlı koşar» derler ya, çok doğru. İmamın arkasından yetişemedik. Kara çalı sakallı ramazan imamı, gecenin karanlığına karışıp gitti. Gidiş o gidiş... Bunun üzerine Rıza çavuş,

— Namazı da kıldık, Allah kabul etsin! dedi.

Esse'nin Mehmet hikâyesini bitirmiş, susmuştu.

Kaymakam,

— Atıyorsun ama güzel atıyorsun, dedi.

Esse'nin Mehmet,

— İşte köylüm Recep Ağa'nın yüzü burda, yalansa o söylesin... dedi.

Bu kez ben.

— Ben hikâyeyi biriki yerde daha dinlemiştim, dedim.

Esse'nin Mehmet hiç bozuntuya vermeden, pişkinlikle,

— Olabilir, dedi, burnu caminin döşeme tahtalarına sıkışan kara çalı sakallı ramazan imamı dünyada bir tane değil ya...

Sonra ekledi:

— Zaten kara sakallının burnu çok büyüktü, bir parçası tahta aralığına sıkışıp koptuktan sonra da, geri kalanı ona yeter...

İĞNELİ FIÇI

Beşinci karım mı? Doğrusu, mükemmel bir kadındı, çok anlayışlı bir ev kadını... Renk renk, biçim biçim, öyle bir sofra kurardı, sanat eseri bir tablo gibi... Eline, ayağına çabuk mu çabuk, hamarat mı hamarat... Dikiş, nakış, her iş onda, birinci sınıf terziydi. Üstelik öyle de tutumluydu ki, bekârlığımda tekbaşıma harcadığım paranın daha azıyla ikimiz gül gibi geçinip gidiyorduk.

Evet, biliyorum, bütün özelliği yalnız evkadınlığı olan bir eşle yaşamak zordur. Ama yalnız bir evkadını değil, hem de aydın bir kadındı. O bir toplulukta, bir toplantıda konuşurken övünçle göğsüm kabarırdı.

İçinizden geçeni anlıyorum; kimbilir ne kaknemli diye düşünüyorsunuz. Yanılıyorsunuz. Güzeldi. Hayır, ihanet de etmedi, bana, yuvasına çok bağlıydı. Böyleyken ondan neden mi ayrıldım? Bunu anlamanız için, size önce onunla nasıl evlendiğimizi anlatmalıyım.

Akşam yemeğine bir arkadaşımın evine çağ-

rılıydım. Ben eve gittiğimde, salon, benden önce gelmiş konuklarla doluydu. Tanış olduklarımla selâmlaştım, olmadıklarımla tanıştırıldım. Nedense hava çok resmî ve soğuktu. Bakışlarımla oturacak bir yer aradım. Bir köşedeki boş koltuğa oturdum. Oturmamla havaya sıçramam bir oldu, canımın acısından öyle sıçramışım ki, nerdeyse başım tavana çarpacaktı.

— Şu şaka değil, namussuzluk! diye bağırdım.

Ne olduğunu anlamayan konuklar, benim böyle bağırmam üzerine ilkin donup kaldılar; ama ben acıdan suratımı buruştu-arak elimi arkama atıp da, kaba etime ta kemiğime kadar batmış olan iğneyi çıkarmaya çalışırken, kendilerini tutamayıp kahkahayı bastılar. O ağır hava, kahkahaları gevşeyip yumuşmıştı ama ben de acıdan ölüm terleri döküyordum.

— Ben burda canımla uğraşıyorum, siz karşıma geçmiş gülüyorsunuz! diye bağırdım.

Aman bu kızgınlığım, onları daha çok güldürmekten başka bişeye yaramadı.

O sırada melek yüzlü bir genç kız bana sokulup, utangaç, titrek bir sesle,

— Çok affedersiniz, suç benim... diye fısıldadı.

Ne demek istediğini anlayamamıştım ama, bu kadar güzel bir kız suçlu olamazdı.

— İçeriki odaya buyrun da çıkarayım... dedi.

Canımı dişime takıp, bir elim iğnenin battığı yerde, topallaya topallaya kendimi kızın gösterdiği odaya atmaya çalışırken, konuklar hâlâ kahkahalarla gülüyorlardı.

O güzel kız,

— Lütfen şuraya uzanın! dedi.

Geniş divana, yüzükoyun uzandım. Hiçbişey yapamıyor, yalnız acıdan inliyorum. Herşeyi o kendi eliyle yaptı. Önce pantolonumun kemerini çözdü. Sonra pantalonumu ayağımdan sıyırdı. Acıdan utanacak durumda değildim; kendimi onun ellerine bırakmıştım. İğnenin battığı yeri bulamadığından, beni biraz daha soymak zorunda kaldı. Sonra kabamdaki iğnenin çıkmasıyla,

— Ooh, dünya varmış! diye geniş bir soluk aldım.

— Nasıl çıkarabildiniz? diye sordum.

— Dikiş iğnesiydi, dedi, iplik de geçirmiştim.. İpliğinden çekince, kolayca çıktı.

Doğrusu, bana kendisini yutturmaya çalışmıyor, herşeyi bütün içtenliğiyle anlatıyordu. İnsana batan dikiş iğnesini çıkarmak, her zaman böyle kolay olmazmış. Çünkü dikiş iğnesi bir battı mı, insanın bedeni içinde, canlıymış gibi kayar gider, boyuna gezermiş. Annesinin içinde iki, babasının içinde de dolaşıp duran bir dikiş iğnesi varmış. Bu kazalardan sonra, çok tedbirli davranıyor, deliğinden iplik geçirilmemiş dikiş iğnelerini oraya buraya bırakmıyormuş. Çünkü, iplik geçirilmiş iğneyi çıkarmak kolay oluyormuş.

Kız bana bütün içtenliğiyle bunları anlattı da, ben yine aymadım. Boşuna mı, aşkın gözü kördür, demişler.

O odada ne kadar zaman kaldığımızı bilemiyorum. Yalnız şunu açıklarsam, herşeyi anlamış olursunuz; odadan çıkınca salondakilere, nişanlandığımızı ilân ettik.

Kısa süre sonra da evlendik. Balayı geçirecek paramız olmadığından, bir güzel otelde üç bal günü geçirmeye karar verdik.

Bilmem, o olayı nasıl anlatsam, -çok affedersiniz- otelde daha ilk yatağa girdiğimiz geceydi. Birden odamızın kapısı dışardan şiddetle vurulmaya başlanmıştı. Çünkü ben, yatakta kalçama batan iğnenin acısıyla avazım çıktığı kadar öyle bir bağırmıştım ki, bir cinayet işlendiğini sanan otel görevlileri de odamızın kapısına yığılmışlardı. Evet, başıma gelen gerçekten bir felâketti. Düşünebiliyor musunuz; uzun zaman yutkuna yutkuna hep o kavuşma gecesini bekliyorsunuz. Soyunup yatağa giriyorsunuz. Sevgili eşiniz, incecik geceliğiyle koynunuza giriyor. Büyük bir coşkuyla eşinize sarılır sarılmaz, bu kez kaba etinizde değil, canevinizden yaralanıyorsunuz. Haaarrt diye bir iğne giriyor, hayır saplanıyor, hem de göğsünüze, hem de kafes kemiğinize kadar... Kapımıza biriken otel görevlilerini, bağırışımın ilk evlilik gecesinin şakası olduğuna pek zorlukla inandırıp, ordan savdık.

O üç bal günü, bana zehir olmuştu. Çünkü, her ne zaman, karımın her neresine elimi atsam, ille de elime iğne batıyordu. Karımın en olmadık, en inanılmaz yerlerinde bile iğne vardı. Ben artık onu, sarıp sarmalamak şöyle dursun, ellemeye bile korkuyordum. İğnelerin, ellerime batmasına çoktan raziydım, ama daha başka yerlerime iğnelerin batması çok daha acılı oluyordu.

Otelden evimize dönmüştük.

Yeni evimizden işime ilk gideceğim sabah, kapıdan çıkarken, belki yemeklik bişeyler ister diye,

— Akşama ne getireyim? diye sordum.

O, hiç duraksamadan,

— İki-üç kutu toplu iğneyle biriki paket de dikiş iğnesi al... dedi.

Ertesi sabah işime giderken de, dikiş makinesi iğnesi, daha ertesi sabah da başlı iğne istedi. İşime beni uğurlarken, iğne ısmarlamadığı sabah pek seyrekti. Yorgan iğnesi, çuvaldız, dikiş iğnesi, dikiş makinesi iğnesi, pikap iğnesi, başlı iğne, toplu iğne, çengelli iğne, yaka iğnesi, başları renkli iğne, süs iğnesi, daha bilinen bilinmeyen her tür iğnenin her numarasından isterdi. Kimi sabahlar, unuturum da yanlış iğne alırım diye, kapıdan çıkarken elime bir yazılı kağıt tutuşturuyordu: Bir kutu küçük toplu iğne, bir enjektör iğnesi, bir paket de orta boy dikiş iğnesi...

Bir sabah yine,

— Evde hiç iğne kalmadı... diye bana iğne ısmarlayınca,

— Kuzum, bu kadar iğneyi ne yapıyorsun? diye sordum.

Bu soruma pek şaşmış göründü:

— Ayol, iğne bu, iğne ne yapılır... İğne bir evin en önemli ihtiyacı.

Sonra da bana çıkışmaya başladı:

— Sen bu ev salt senin getirdiğin iğnelerle mi oluyor sanıyorsun! Ben almasam, senin getirdiklerin yetişir mi hiç!

Doğru, yetişmezdi; evin iğne ihtiyacı hiç bitmiyordu. Bir pazar günü evdeydim. Koltuğumda oturmuş gazete okuyordum. Karım da karşımda dikiş dikiyordu. Bir ara başımı kaldırıp karıma bakınca, dehşete düştüm; çünkü karım, avucuna doldurduğu bir avuç iğneyi ağzına atmıştı. Zaman zaman gazetelerde, ameliyatla midesinden iğneler, çiviler, anahtarlar, çatal, kaşık çıkarılan insanlara değgin haberler okurdum. Demek, karım da onlar gibi, iğne yutan bir ruh hastasıydı. Kendisine baktığımı görmeyen karım, bir avuç daha iğne alıp ağzına attı. İğneleri nasıl yutacak diye merakla ona bakıyordum, o güzel boynundan iğneler nasıl geçecekti. Ama karım, ağzındaki iğneleri yutmadı. Ağzından teker teker iğneleri çıkarıp, elinde diktiği kumaşa sokuyordu. Demek, ağzını iğne kutusu olarak kullanıyordu.

Bikaç evli arkadaşıma bu olanları anlatınca, onlardan çoğunun da başında aynı dert olduğunu, ama aile sırrıdır diye kimselere açamadıklarını öğrendim. Onların karıları da, benim karım gibi, düğme yerine, kopça yerine, fermuar, lastik, kemer, çengel, askı, zımpara, zamk, bağ, kola, her türlü yapıştırıcı yerine, raptiye yerine ve daha daha nelerin yerine hep iğne kullanıyorlarmış. Demek, iğneden canı yanan koca yalnız ben değildim. Bir arkadaşım, on yıldan daha uzun zamandanberi karısına bikez bile sarılamadığını, çünkü ne zaman yüreklenip böyle bir sevgi gösterisini göze almaya kalkışsa, bikaç yerine birden iğneler saplanıp ahvahla yere yıkılır, epiy de kan kaybedermiş.

Bir arkadaşım da iğne korkusundan yıllardır karısının koynuna girmediğini söyledi.

Karım, yalnız kendi elbiselerine, çamaşırlarına değil, benimkilerine de, her düğme koptukça, kopan düğmenin yerine iğne koyuyordu. Ceketin düğmesi kopsa, onu bile dikmez, düğmeyi üsten iğneyle ceketin kumaşına tuttururdu. Donumun lastiği bozulmaya, gevşemeye görsün, hemen bir çengelli iğneyle, donumun belini daraltırdı. Kendi iç çamaşırları da böyleydi; donunda, kombinezonunda, jartiyerinde, sutyeninde, korsesinde, herşeyinde, çengelli çengelsiz, toplu topsuz, başlı başsız, delikli deliksiz, her türlü iğne vardı. Bana öyle geliyor ki, karım, salt iğneleri kullanabilmek için, özellikle düğmelerini, lastiklerini koparıyor, fermuarını söküyordu. O iki güzel göğsünü örten elbisesi, iğne yastığı gibiydi.

Her yanım delik deşik olmuştu. Eve gelince, daha kapıdan girer girmez, beni bir iğne korkusu alırdı. Ayaklarıma iğne batmasın diye o kadar dikkat ettiğim halde yine de batardı; çünkü terliklerimin içi bile iğne doluydu. Giymeden önce silkelediğim terliğimin içinden bidolu iğne dökülürdü. Elimi attığım yerde iğne, ayağımı attığım yerde iğne, oturduğum yerde iğne, yattığım yerde iğne... Yemek tabağında iğne olur mu yahu, size yalan bana gerçek, çorba tasında, yemek tabağında iğne bulunur, yemeklerde iğne çıkardı. Karım yürürken, üstünden başından yere iğneler dökülürdü.

Başınıza gelmemişse abartıyorum sanırsınız.

Bizim eve hemen hemen hiç konuk gelmezdi. Kırk yılın başında, bilmediğinden ya da yanılıp birileri gelse evimize, iğne batmadık yerleri kalmazdı.

Evi nasıl mı temizlerdi? Karımın U biçiminde koca bir mıhladızı vardı. Evin içinde her yerde bu mıhladızı gezdirir, yerlerden, ordan burdan salkım salkım iğne toplardı. Toplamak neye yarar, yeniden dağıttıktan sonra...

Bir gece yarısıydı, midemde dayanılmaz ağrı-

larla kıvranmaya başladım. Sabahleyin, cankurtaran arabasıyla hastaneye kaldırıldım. Röntgen muayenesinde, midemin iğne dolu olduğu anlaşıldı; yalnız midemde değil, başka yerlerimde de iğneler varmış. Bu iğneleri ben yutmuş muydum, yoksa orama burama batan iğneler mi içime işlemişti, artık orasını bilemiyorum. Hekimlerin ameliyat edilmeme karar verdikleri gün, sevgili karım da hastaneye ziyaretime gelmişti. Üzerime eğilerek,

— Bir yavrumuz olacak sevgilim... dedi.

Ben birden öyle bir ah diye bağırmışım ki, hemşireler koşup geldiler. Feryadım, baba olmanın sevincinden değil, üzerime eğilince karımın göğsündeki iğnelerin suratıma batmasından dandı.

Karım doğursa doğursa, çocuk değil, belki bir iğne yastığı doğurabilirdi. Ama onu da doğuramadı. Neden doğuramadığı bitürlü anlaşılamadı.

Bana kalırsa, çocuk, içindeki iğnelerle karımın bir yerine takılıp kalmıştır. Çocuğu doğuramayınca karımın ameliyat edilmesi gerekti. Sonucu bilemiyorum. Çünkü, boşanmıştık. Aradan yıllar geçti, ama hâlâ içimde bir sızı var; bu sızı karımı çok sevdiğimden mi, yoksa hâlâ arada bir bir yerimden çıkan, öksürürken, ya da hapşırırken ağzımdan fırlayan iğnelerin acısından mı, bunu bilemiyorum.

İÇİNDEKİLER

GERİYE KALAN

Yirmi yıl sonra Geriye kalan 5
Bostan Korkuluğu 7
Hukuk-u Merkep Beyannamesi 8
Kelepir Bir İşçi 9
Babıali Canavarı 10
Traşa Vaktim Yok 12
Bizim Sokağın Feneri 13
Sağır Kemancı 14
Don Lastiğini Unutma 16
Ettin mi, Etmedin mi? 17
Çorum, Çorlu, Çoruh ve Çorba 18
Hangi Şarkıyı İstersiniz? 19
Modern Bir Ailede İftar Sofrası 22
Mısır Sarayında Bir Gece 23
Krallar İşi Azıttılar 25
Pamuk Prenses Doğurdu 26
«Zincirli Mizah»tan İki Yazı 26
Hakkınızı Helal Edin Dostlar 30
Zorunlu Dinlenme 30
Çatlasınlar 31
Kökü Dışarda 31
Topunuzun Köküne Kibrit Suyu 33
Deniz Mevsimi Bitti Ama 33
Hasan Saka İle Bir Konuşma 35
Efendimiz Köylü 35
Hayatımı Düzene Koydum 36
Deliyle Devletli Bildiğin Işler 37
Yaaa Öyle mi Mıstaabey 38
Amerikan Amiralleri Markopaşayı Ziyaret Etti 40
Komünizmle Mücadele 43
Markopaşa'nın Olağanüstü Özel Hıyar Sayısı 44

İT KUYRUĞU

Allah Size Zeval Vermesin 47
Di Sen Ona Beş Gayme 49
İt Kuyruğu 51
Açıkgöz Tavuklar 54
Şırıngacı 55
Kız Hocanın Pembe Donu 57
Kafa Kağıdı 59
Böyük Herüf Gasabaya Geliyo 61
Ölçü 62
Deyyus Buhranı 63
Nasıl Hacı Oldum 65
Reklam 66
Hassas Barometre 69
Sen Olmasaydın 72
Nasıl İntihar Ettim 72
Maamafih 74
Devletin Sırrını Yuttum 76
Yaşasın İlim 77
Bir Demokrasi Kahramanı 80
Evlenme İlanı 83
Nah Buraya Kadar Geldi 87
Siviice 91
Kadıköy'e Geçerken 93

YEDEK PARÇA

Medeniyetin Yedek Parçası 97
Yazıdan Karakter Tahlili 100
Çapkın Hikaye 102
Zamane 103
Bir Okul Anısı 105
İş Hayatında Kadın 106
Uzatmayalım Efendim 108
Tarih Boyunca Düello 109
Suçlu Nasıl Bulunur 110
Bir Amerikan Rüyası 113
Bir Yazı Nasıl Okunur 114
Çiki, Çiki Bom 115
İntikam 117
Eşek Davası 119
Kendikendimle 120
Kasabın Derdi 122
Bir Gazete Okunuyor 123
Hasan Baba Çeşmesi 125
Bir Derginin Adı 126
İyi Adam Lafının Üstüne Gelir 128
Merhum Papel 129
Terbiyem Müsait Değil 130
Apartman Peştamaliyesi 131
Milletvekili Olacak Vali Nitiktan Bellidir 132
Potinbağı Kralı İstanbul'da 135
Edebiyat Meraklısı 137
Kara Lahana 142
Kambur Sabri'nin Radyosu 145
Metro Ne Piçuke 148
İskarpin 150

Suç Senin 152
Çılgın Bir Aşk 154

FİL HAMDİ

Fil Hamdi Nasıl Yakalandı 161
Yepetaş 163
Düdüklü Tencere Fabrikası 165
Mucize Aynalar 166
Çete 168
Plajda Bir Adam Boğuldu 170
Kiracıya Maşallah 171
Belediye Reisi Nasıl Olmalı 180
Stip-Tiz Basri 184
Kimine Talih Kimine Kör Salih 187
Amatör Ruhlu Bir Polis 188
Bir Kız Nikah Günü Kaçmıştı 191
Yağma mı Var? 193
Bir Pazarlık 196
Dalkavukluk İstemem 197
Mutluluğumu Sana Borçluyum 200
Anahtar 201
Neveser'den Eser Yok 203
Zekanızı Bileyiniz 206
Sinir Doktoru 207
Tebelleş 209

DAMDA DELİ VAR

Damda Deli Var 221
İşiniz Oldu Gayri 223
Otomobil Döğüşü 225
Şakacı İnsanlar 227
Alınteri 231
Ne Güzel Memleket 232
İleri Gelen Adamlar 235
Sinnirüşte Vasıl Oldu 238
Apono Fuarı 241
Bir Parti Örgütü Kuruldu 244
Şüpheleniyorum 245
Gaz Sobası 247
Ev Yaptıracaktı 249
Bizim Apartmanın Sahibi 251
Noel Baba Tutuklandı 253
Arsa 254
İşte Evlendik 256
Sinirli Adam 257
Gulgule Yok mu? 259
Guguk 260
Erkek mi, Dişi mi? 262
Çok Zeki Bir Adam 264
Bedava 265

— Bir Tuluatçının Anıları :
Paratoner 267
Kızı Kurtaramadık 272
Adam Azmanı 274
Beleşten Ankara'ya Gitmek İçin 277

KOLTUK

Adamı Zorla Deli Ederler 283
Vatan 285
Koltuk 289
Sporcu İnsanlarız Vesselam 295
Kuyruk 298
Kaç Dişli 301
Gübre Kralı 304
Operatörler Kongresi 306
Tekme Yumruk 308
Emetli Memet 310
Ya Kadın Olsaydım 312
Belediye Başkanı Olmuşum 314
İlk ve Son Radyo 316
Güzellik Kraliçesi 318
Konserve Kutusu 320
Rahatsız Olma 322
Satış Meselesi 324
Bir Deli Kaçtı 326
Bir Günde Yedi Açılış 327
Ben Karışmam 329
Bir Memurun Masası 331
Hemşeriler Maçta 333
Pazar Eğlencesi 337

KAZAN TÖRENİ

Kazan Töreni 343
Kedi Neden Kaçtı 345
Hem Çal Hem Oyna 347
Dolmuşun Kapısı 349
Gaçıncı Gılinik 352
Islatır mı Islatmaz mı? 355
Verem Olmak Lazım 357
Zamanın Değeri 359
Yaşasın Züğürtlük 362
Araştırma 364
Aya Gidiyoruz 366
Gina Terzihanesi 367
Muhasebeci 369
Bir Ahlak Dersi 372
Durup Bakan Adam 373
Fuhuşla Mücadele 375
78 Santimlik Arsa Kes 377
Gel De Anlat 379
Elektrik Direğine Bağlanan Adam 381

Hal Tercümesi 383
Ya Bunlar Nereli? 385
Aşk Hastanesi 387
Sülün Osman Pırrr 390
Pazarlık 393

TOROS CANAVARI

Toros Canavarı 399
Hepsi Hepsi İyi 405
Nasıl Yaparlar 408
Var mı Bana Yan Bakan 410
Kumbara Hırsızı 412
Parmak Sporu 414
İş Adamı 416
Orkestra Adam 419
Zarif Hatıralar 422
Gemiyi İstila Eden Salyangozlar 424
Şermendi Ne Zaman Doğdu 425
Büyük İkramiye 427
Sular Neden Kesildi 430
Sakın Alma 433
Bizim Hemşeri 436
İnek Doğuran Sinek 438
Hortlak 440
İstanbul'un Havası Kalleştir 443
Masanın Yeri 445
Hamamcı Esat Ağa 447
Çıh Ula Tışarı 450
Deftere Yazılanlar 451

DELİLER BOŞANDI

Deliler Boşandı 457
Müfettiş Geliyor 463
Boğaziçi Hastalığı 468
Dirlik Düzenlik 470
Hasan Beyin Kitabı Çıktı 473
Çalınan Tabanca 475
Maalesef Olmuyor 478
Domates Peşinde 481
Hepsi Yapıcı İdi 482
Kibar Köpek 485
Pantalon Düğmesi 487
Eskiler Alayım 489
Sinekler Olmasa 491
Satılmıştır 493
Yalnızlık 495
Çeviri Hikayeler Romanlar 496
Çocuk 497
Erkeklik Yüzünden 499
Hepimizin Hikayesi 501
Panayır Kalecisi 503
Çok Şükür 504
Vali Beyin Başyazısı 507
Yerli Mallar'dan Pazen Aldım 509
Amerikan Eşya Arttırması 510
Nasıl Yazıyormuşum 512

HANGİ PARTİ KAZANACAK

Hangi Parti Kazanacak 519
Usulen 521
Bir Demet Maydanoz 520
Bizim Eve Amerikalı Misafir Gelecek 529
Bunlar Bizim Derdimiz 533
Çocukları Ağlatmayın 535
Üniforma 537
Meydan Saatleri 539
İnce Narince 542
Mehdî-i Resûl 545
Alfabenin İlk Harfi 548
Sessiz Bir Ev 549
Eğlenelim Arkadaşlar 552
Sallan Yuvarlan Şampiyonu 555
Dördüncü Kafileye Kaldık 557
Cigara Paketinde Evlenme Teklifi 560
İhanete Uğrayan Çocuklar Klübü 562
Allah Kabul Etsin 564
İğneli Fıçı 567